

ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର

ଅନୁଭାବନାସ୍ତୁ ପୁସ୍ତକମାଳା

ବିନ୍ଦୁ ଓ ସାଗର

ଅନୁଭବନ ନାଗର

ଅନୁବାଦ

ଚନ୍ଦ୍ରିକା ମହାପାତ୍ର

ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ

ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଛାପାଖାନାରେ ମୁଦ୍ରଣ ହେବାରେ ବହୁବର୍ଷ ସମୟ ଲାଗିଛି । ଫଳସ୍ବରୂପ
ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରଙ୍ଗର ଜାଗା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଛି । ନ୍ୟାସ୍ନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ,
ଇଣ୍ଡିଆ ପକ୍ଷରୁ ଏଥିପାଇଁ ଗଭୀର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଉଛି । ଆଶା କରାଯାଏ,
ପାଠକଗଣ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନିତ ଅସୁବିଧା ଏଇ ଉଚ୍ଚକୋଟିର ଉପନ୍ୟାସ ପାଠ କଲାବେଳେ
ଏଡ଼ାଇଯିବେ ।

ISBN-81-237-0437-2

1993 (ଶକାବ୍ଦ 1915)

ମୂଳ ରଚନା © ଅମ୍ବୁଜଲଲ ନାଗର

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ © ନ୍ୟାସ୍ନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, 1993

Original Title : BOOND AUR SAMUDRA (Hindi)

Oriya Translation : BINDU O SAGAR

ଟ 78.00

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ନ୍ୟାସ୍ନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ, ଏ-5, ଶ୍ରୀନ୍ ପାର୍କ, ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀ- 110016
କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ପୁରୋଖା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, କଟକଠାରେ ମୁଦ୍ରିତ ।

ଭୂମିକା

ଶହେ ବା ଶହେ ପଚାଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦି ଉପନ୍ୟାସ ବହୁତ ଆଗେଇ ଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ଯାତ୍ରା ନାନା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଓ ସଂଘର୍ଷପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା; ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳରେ ଉପନ୍ୟାସ ମାଧ୍ୟମରେ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ନିବାରଣ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ତା'ମଧ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ଗୌରବ ଓ ଭବନା ପ୍ରତ୍ନୁଚିତ କରିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀନିବାସ ଦାସଙ୍କ ଲିଖିତ “ପରାକ୍ରମାବତୀ”, କିଶୋରୀଲାଲ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କର “କି ବେଣୀ”, ସ୍ୱର୍ଗୀୟ କୁସୁମ ତଥା ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କର “ନିସହାୟ ହିନ୍ଦୁ” ଆଦି ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାକୁ ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ପାରି । ସେହିପରି ସମାନ୍ତରାଳ ଭବ୍ୟାରୁ ରୂପେ ଦେବଙ୍କ ନନ୍ଦନ କ୍ଷେତ୍ରୀଙ୍କର କେତେକ ଉପନ୍ୟାସରେ କାଳଜନିତ ଭବ୍ୟାରୁ ଓ ଅତି ମାନବିକ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ଚିତ୍ରଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ହିନ୍ଦି ଉପନ୍ୟାସର ଜୁଗାୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ମରାଠୀ ଅଥବା ବଙ୍ଗଳା ଉପନ୍ୟାସର ଅନୁବାଦ ମୁଖ୍ୟସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । ଏହା ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଓ ପ୍ରେମର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଭବ୍ୟାରୁରେ ଭରପୁର । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ରାଜସିଂହ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲତା, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବାୟୁ, ଯୁଗଳଙ୍ଗୁରାୟ, କପାଳ କୁଣ୍ଡଳା ଆଦି ଉପନ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକୁ ହିନ୍ଦିରେ ଅନୁବାଦ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଯାଦୁ ଓ ହୃଦୟ ବିଦ୍ୟାର ପରିବେଶ, ପ୍ରେମ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଆବହାତ୍ମ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ହିନ୍ଦି ଉପନ୍ୟାସକୁ ଭରପୁର କୃଷକ ଓ ଜନଜୀବନ ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସିଲେ ପ୍ରେମ୍‌ସୁନ୍ଦର୍ । ପ୍ରେମ୍‌ସୁନ୍ଦର୍ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଥମ ଔପନ୍ୟାସିକ ଯେ କି ହିନ୍ଦି ଉପନ୍ୟାସକୁ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିଭୁମିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ ଓ ସେହି ସମୟରେ ସଂଘର୍ଷମୟ ଭରପୁର ଜୀବନର ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଏହା ଚରଫନ ସତ୍ୟ ଯେ ପ୍ରେମ୍‌ସୁନ୍ଦଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ହିନ୍ଦି ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟ ବିସ୍ତରଣୀୟ ବିଦ୍ୟା (ଫୋରମ୍) ରୂପେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ପଣ୍ଡିତ ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତାର ସମ୍ପର୍କ ଆନୁମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିବାକୁ ଲାଗୁଥିଲା, ପଣ୍ଡିତମରେ ମନୋବିଜ୍ଞାନିକ ଉପନ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ିକର ବହୁଳ ପ୍ରସାର (ଆନ୍ଦୋଳନ) ହେଉଥିଲା, ହିନ୍ଦିରେ ମଧ୍ୟ କୈନେନ୍ଦ୍ର ଓ ଅଜ୍ଞେୟ ପ୍ରଭୃତି ମନୁଷ୍ୟ ମନର ଭାବନାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରୁଥିଲେ । କୈନେନ୍ଦ୍ର ଗାନ୍ଧୀବାଦରୁ ଆତ୍ମପୀଡ଼ା (କୁଛ୍ଛୁତା)ର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେଇଥିଲେ, ପଣ୍ଡିତମରୁ

ମନୋବିଶ୍ଳେଷଣର ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ନିଜର ମୌଳିକ ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ “ପରଶ” ଏବଂ “ତ୍ୟାଗପଥ” ନାମରେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥିଲେ । ଅଜ୍ଞେୟଙ୍କର “ସେଖର” ଏକ ଜୀବନ ଫ୍ରେମ୍‌ବେକ୍ ଶୈଳୀରେ ଲେଖା ଗଣ୍ଡର ଭାବବୋଧ ଓ ଦାସ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଶୈଳୀର ଉପଯୁକ୍ତ ଉଦାହରଣ ଅଟେ । ମନୋବିଜ୍ଞାନର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟ ଲାଭରୁ ଯୋଗାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସରେ ମିଳିଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସରେ ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ତଥା ଅସାମାନ୍ୟ ମନୋବିଜ୍ଞାନର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଯାଏ ।

1936 ପରେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟେ ଅଧିବେଶନ ପରେ ହିନ୍ଦି ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଗତିବାଦର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଧାରାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପନ୍ୟାସକାର ଯଶପାଲ ଅଟନ୍ତି ଯେ କି ମାର୍କସବାଦୀ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ସାମାଜିକ ବୈଷମ୍ୟ ଓ ରୁଢିବାଦର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥିଲେ । ରଞ୍ଜେୟ ରାଘବ, ଅମୃତ ରାୟ ଆଦି ଲେଖକମାନେ ଏହି ଧାରାରେ ଯୋଗଦେବା ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା ।

ହିନ୍ଦିରେ ଏହିସବୁ ଧାରାରେ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଐତିହାସିକ ଉପନ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ବୃନ୍ଦାବନଲବ୍ଧବର୍ମାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସ ନିଜରୁ ଐତିହାସିକ କଥା ଏବଂ ମଧ୍ୟଭାରତର ଆଞ୍ଚଳିକ ପରିବେଶ ଦ୍ୱାରା ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ଐତିହାସିକ ସୋମାନନ୍ଦର ଏକ ଉତ୍ତମ ଉଦାହରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, “ବିରାଟଙ୍କ ପତ୍ନୀ”, ଗଡ଼କୃଷ୍ଣାର “ମୃଗନୟନ”, “ରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଇ” ଇତ୍ୟାଦି ଉପନ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ହିନ୍ଦି ସାହିତ୍ୟରେ ବୃନ୍ଦାବନ ବର୍ମାଙ୍କୁ ସେଇ ସମ୍ମାନ ଦିଆଯାଇଥିଲା, ଯାହାକି ଗୁଜରାଟରେ ମୁନ୍‌ସୀ ଓ ଧୁମକେରୁକୁ ମିଳିଛି । ଗୁଜରାଟୀ ସାମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମାର୍କସବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ “ଜୟ ଯୋଧେୟ” ଏବଂ “ସିନ୍ଧୁ ସେନାପତି” ଭଳି ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଥିଲେ ଯେଉଁଥିରେକି ଅତୀତର ଜୀବନକୁ ଐତିହାସିକ ବିକାଶବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରିଥିଲେ । ଭଗବତୀ ଚରଣ ବର୍ମାଙ୍କ “ବିଷଲେଖା” ଯଦି ଶୁଦ୍ଧସୋମାନନ୍ଦ (ଶୁଙ୍ଗାର ରସମୁକ୍ତ) ର ଉଦାହରଣ ହୁଏ ତେବେ ଯଶପାଲଙ୍କର “ବିଦ୍ୟା” ଏକ ଐତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉପଲବ୍ଧ ।

ଏଠାରେ ୧୯୫୦ ମସିହା ପରେ ହିନ୍ଦିରେ ନୂତନ ଧରଣ ଲେଖାର ପ୍ରଚଳନ ହେଲା, ଯେଉଁ ସମୟରେ ହିନ୍ଦିରେ ନିଗାର୍ଜନ ଓ ଫଣିଶ୍ୱରନାଥ ରେଣୁଙ୍କର ଆଞ୍ଚଳିକ ଉପନ୍ୟାସ ସମୃଦ୍ଧରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ

1950 ମସିହାଠାରୁ 1955 ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦି କଥା ସାହିତ୍ୟର ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଆଞ୍ଚଳିକ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ନାଗାର୍ଜୁନଙ୍କର “ବଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା” ଓ ରେଣୁଙ୍କର “ମଇଲ ଆଞ୍ଚଳ”ରେ ମିଥିଲ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ବିଷାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଙ୍ଗରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି । ଆଞ୍ଚଳିକ ଉପନ୍ୟାସର ଯୁଗ ଶୀଘ୍ର ସମାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ; କାରଣ ଆଞ୍ଚଳିକ ନାମରେ ଜୀବନର ମନ୍ଦ ଓ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ଅନ୍ତରାଳରେ ତିନିଗୋଟି ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପନ୍ୟାସ ଆନୁମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥିଲା, ଯଶପାଲଙ୍କର “ବୃଟାସକା”, ନରେଶ ମେହେଟାଙ୍କର “ଓହୋ ପଥ ବନ୍ଧୁଥା” ଏବଂ ଅଜ୍ଞେୟଙ୍କର “ଅପନେ ଅପନେ ଅନ୍ନବନ୍ଧ”, ଧର୍ମସାରଙ୍କର “ସ୍ୱରଜନା ସାତବା ଯୋଡ଼ା” ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହାର ନିମନ୍ତେ ଉପଯୋଗୀ ଅଟେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାଞ୍ଚ ସାତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦି ଉପନ୍ୟାସର ରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଅଛି । ଅନେକାଂଶରେ ଗାଁର ଗ୍ରାମରେ ବଢ଼ିଲା ପ୍ରକାର ରାଗରାଗିଣୀ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବହୁଳ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ-ଅଛି ।

ଶ୍ରୀ ଅମୃତଲଲ ନାଗର ହିନ୍ଦିରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉପନ୍ୟାସକାର ଅଟନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ବଡ଼ ବିଶେଷତ୍ୱ ଏହିକି ଯେ ସେ ଉଚ୍ଚକୋଟିର ଔପନ୍ୟାସିକ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ ଅଟନ୍ତି, ‘ମାସ ମିଡ଼ିଆ’ରେ ଉକ୍ତ କଳାଦ୍ରବ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଚାର କରିବାର ଲୋଭ ସମ୍ପର୍କିତ ଦିଗରେ ହତାଶ ହୋଇନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ନାଗରଜା ପ୍ରାୟତଃ ଏପରି ପ୍ରସନ୍ନ କରୁଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସରେ କଳାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ଜୀବତ ରହି ଏବଂ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିପାରିବ, ଏହିପରି ଭାବରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ସାଧନ କରିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ; କିନ୍ତୁ ନାଗରଜା ଏହାକୁ ଉନ୍ମତି କରାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ବହୁ-ବାର ଏ ଦିଗରେ ସଫଳତା ଅର୍ଜନ କରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ସଫଳତାର ପ୍ରଶଂସାର ଅନ୍ତରାଳରେ ନାଗରଜା ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନର ଯଥାର୍ଥ ବାଦକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଜୀବନର ନାନା ପ୍ରକାର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଅନୁଭୂତିକୁ ସୁସ୍ୱରୂପରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଉପନ୍ୟାସଟିକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏଭଳି ନୁହେଁ ଯେ ସେ ଯଥାର୍ଥବାଦୀ ଉପନ୍ୟାସକାର ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ଉପନ୍ୟାସର ମୂଳ ରୂପ ଫଟୋଗ୍ରାଫିର ଆଲବମ୍ ଭଳି, ନାଗରଜା ଚରିତ୍ର ଠିକ୍ ଚିତ୍ରଣ କରି ଏହାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଉପନ୍ୟାସରେ ଚରିତ୍ରକୁ ଜୀବନ୍ତ ଓ ରଙ୍ଗୀନ ରୂପ ଦେଇଥିଲେ । କେତେକ ଚରିତ୍ର ଏତେ ଜୀବନ୍ତ କରିପାରିଥିଲେ ଯେ ପାଠକମାନଙ୍କ ମନରେ ତାହା ଅଲିଭି ହୋଇ

ରହୁଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଚରିତ୍ର କେବଳ ଯେ ଆଧୁନିକ କିମ୍ବା ସମସାମୟିକ ତା' ନୁହେଁ, ଏହା ମଧ୍ୟ ନିଜ ଦେଶରେ ଏକ ଚିନ୍ତକର୍ମୀ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ 'ଶେଫ୍ ବାଙ୍କମଲ' ଉତ୍ତରେ, ଯେକି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କଳାକାର ଥିଲେ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, ତାମିଲ ମହାକାବ୍ୟ "ଶିଳ୍ପାଦିକାରମ୍"ର କଥା ଉପରେ ଆଧାରିତ "ସୁହାଗକେ ନୁପୁର"ର ପାତ୍ର କୋଲବନ୍ "କନ୍ନଗୀ ଓ ମାଧବୀ"ରେ ଉଲ୍ଲେଖ ପ୍ରେମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନର ପ୍ରମାଣ ଦର୍ଶାଇ ଅଛନ୍ତି । ଇତିହାସର ଆହୁରି ପଛକୁ ଗଲେ "ଏକଦା ନୈମିଷାରଣ୍ୟ" ଇନ୍ଦ୍ରନିଭରସିଟି ଅଫ ଫିକ୍ସନ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ଏବଂ ଆନୁମାନଙ୍କର ସୋମାହୁତି ଭାର୍ଗବ, ଲଜ୍ୟା ଏବଂ ସର ବଶିଷ୍ଠଙ୍କୁ ଦେଖିଲୁ ଯେଉଁମାନେକ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବରେ ଯାଜ୍ଞିକ ସଂସ୍କୃତିର ଶକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି ମଧ୍ୟ ନାନା ପ୍ରକାରର ମତାନ୍ତର ଓ ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଏକ ନୂତନ ସମାନତା ପ୍ରଦାନ କରିବାପାଇଁ ଯତ୍ନ କରୁଅଛନ୍ତି । 'ମାନସର ହଂସ'ରେ ସେ ଭୂଲସୀ ଦାସଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଏକ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି, "ଅମୃତ ଓ ବିଷ" ତାଙ୍କର ଡବଲ୍ ପୁଟ୍ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଶୈଳୀର ଲେଖା ଏପରି ଏକ ଉପନ୍ୟାସ ଯେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀସହରର "କ୍ଲାସସେକସନ"ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହା ସହିତ ଆତ୍ମାଭିମାନ ରଘୁ-ସିଂହ, ପୁଡୋରୁରୁ ଏବଂ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନର ଜୈନବାନମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଶକ୍ତିସ୍ଥାନଭାର ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ଲଢ଼ୁ ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଅଛି । ଏକ ପାର୍ଶ୍ବରେ ଯେକି ନିଜର ଭଲମନ୍ଦ ଦ୍ବାରା ଆନୁମାନଙ୍କର ଅତି ଆପଣାବର ହୋଇଯାଏ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ ରହସ୍ୟାବୃତ୍ତ, ଏହି କାରଣ ଦ୍ବାରା ଆନୁମାନଙ୍କର ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଦେଖା ଦେଇଥିବା ନାନା ପ୍ରକାରର କ୍ଳେଶ ସମୂହ, ସଂଘର୍ଷ ଏବଂ ଅସଫଳତାର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଛି ।

"ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର" ନାଗରାଜଙ୍କର ସମ୍ଭବତ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପନ୍ୟାସ ଅଟେ, ସେହିପରି ଆଲୋଚକମାନେ "ଅମୃତ ଓ ବିଷ"କୁ ବିଶେଷ ଭାବେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ପରସ୍ପରର ବିରୋଧ ସମ୍ପାଦନକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବା, ଜୀବନର ସନ୍ତାନ, ବନ୍ଧନ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ "ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର"ରେ ଯେପରି ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଅଛି ସେଭଳି ଉଦ୍ୟମ "ଅମୃତ ଓ ବିଷ"ରେ କରାହୋଇନାହିଁ ।

"ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର"କୁ ଆଲୋଚକମାନେ କ୍ଲାସିକ ଭାବରେ ଉପନ୍ୟାସ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ବହୁତ ଚିନ୍ତାପରେ ଶେଷରେ ମୁଁ ଏ ମତରେ ଏକମତ

ହୋଇଥିଲା । ଏହା ଏଇ ଧରଣର ଗୌରବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ନାଗରଜା କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଶୈଳୀରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଚଳିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହନ୍ତି । ସେଇପରି “ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର”ରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣେଇ ତୌକଦ୍ୱାର ବାହାରର ଘଟଣା ପ୍ରକାଶ ହୋଇଛି । ଗୋମତ କୁଳରେ ଥିବା ପାଗଳଖାନା ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ, ସକଳ ଓ ବନକନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଓ ବୃନ୍ଦାବନ ଯାହା ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ପର୍ବତ ଉପରେ ପ୍ରେମାଳାପରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ନାଗରଜାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ତୌକରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ; କାରଣ ଏକ ପକ୍ଷରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣେଇ ତୌକର ଜୀବନ ଗଣ୍ଡର ଭାବରେ ଦର୍ଶାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ସଂଯୋଗ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ଦୃଷ୍ଟି ବିସ୍ତାରିତ କରାଯାଏ । ଜ୍ଞାନ ଲୋକ-ମାନଙ୍କର ନାଗରିକ ଜୀବନର ଚିନ୍ତା, ଦେଠେଇର ପ୍ରସାଦରେ ଉଡ଼ାଘରବାଲ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ରହସ୍ୟ ଅଛି । ନାଗରଜା ନିଜେ ଏହା ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି ଯେ “ଉପନ୍ୟାସର କ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ଲକ୍ଷ୍ମଣେଇ ଓ ସେଥିରେ ସେଇ ସମୟର ତୌକକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଅଛନ୍ତି, ଏହା ଏଇଥିପାଇଁ କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ନାଗରିକ ସୂଚକର ପରମ୍ପରା ଦେଖିବାରେ, କଥା କହିବାର ଢଙ୍ଗ ଫୁଟାଇବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଏହାହିଁ ହୋଇଥିଲା । ତୌକ ନାଗରଜାଙ୍କର ଏହି ଉପନ୍ୟାସର କେନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଧୁ ଅଟେ, ତୌକର ସମୁଦାୟ ଅବସ୍ଥା ଦୃଶ୍ୟାବଳୀ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଗତ କଥାବାଣୀ ଆଦି ତୌକର ସମୁଦାୟ ଲୌକିକ ରଙ୍ଗକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛି ।

ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ କପରି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ଏବଂ କପରି ହେବା ଉଚିତ ଏହାକୁ ଏହି ଉପନ୍ୟାସରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଅଛି । ବନ୍ଧୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରଗତି ଅଟେ, ସାଗର ସମାଜର । ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜର ସମ୍ପର୍କର ସୂତ୍ର ରହିନାହିଁ, ସମାଜ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜ ପାଇଁ ଏପରି ଏକ ତତ୍ତ୍ୱ ହୋଇଅଛି ଯେ ଏହା ସେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ମନ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ଅସନ୍ତୋଷର କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଏହା ଏପରି ହେଉଅଛି । ମୂଳ କାରୁଣ୍ୟ ହେଲା ଏହା ଯେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟାସର ଭାବନା ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ରହିଛି । ନାଗରଜା ଏହା ମାନ ନେଇଛନ୍ତି ଯେ ଯଦି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ସବୁ ପ୍ରକାରର ବନ୍ଧୁରେ ସତ୍ୟର ନିଷ୍ଠା ରହିବ ତେବେ ଏକ ପ୍ରକାର ସମରସ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ରହିପାରିବ । ଏପରି ସମାଜରେ ଯେଉଁଥିରେ କି ମଣିଷ ସମାଜ ମହାସାଗର ଉପମା ପାଉଅଛି, ଯେଉଁଠାରେ ମନୁଷ୍ୟତାର ଅଭେଦ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଅଛି ସେଠାରେ ଏପରି ଘରେ ରହିବା କାହିଁକି ଅସମ୍ଭବ ? ଆଦର୍ଶ ଯଦି ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଏ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ

ପାଇଁ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ସମାନ ହୁଏ ତେବେ ଏହା କାହିଁକି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ? ବଡ଼ ବନ୍ଧୁ ହେଉ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ହେଉ ଓ ତାହାଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରର ବନ୍ଧୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ନୈତିକ ମାନଦଣ୍ଡ ପାଇଁ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ରଖେନାହିଁ । ସେହିପାତ୍ର (ନାୟକ) ବନ୍ଧୁରେ ଏହା ଦେଖେ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଶୁରେ ସତ୍ୟର ନିଷ୍ଠା କେତେ ଦୂର ରହିଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଶୁ ଏହି ନିଷ୍ଠାକୁ ନିଜର ନିୟମା ଶକ୍ତି ବଳରେ କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶିତ କରି ଆଦର୍ଶ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ପାଇଁ ସମତା ରଖେ ।

ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠା ଯୋଗୁଁ ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ଚିନ୍ତନର ପ୍ରଧାନ ପାତ୍ର (ନାୟକ) ସଜ୍ଜନ, ମହାପାଳ ଏବଂ କଣ୍ଢେଇ ବନକନ୍ୟାର ଭାଉଜ ପ୍ରତି ତାହାର ପିତା ଯାହା ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେ ତାହାର ନିରାକରଣ କରିବା ପାଇଁ ବନକନ୍ୟାକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି । ବନକନ୍ୟା ଏକ ଅଭ୍ୟୁତ ଚରଣ, ଯେଉଁଥିରେ କି ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ନାଗର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତାହା ସତ୍ୟର ନାମ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ନାଗର ଜାତି ଉପରେ ହେଉଥିବା ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ନିରାକରଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ନିଜ ପିତାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ସବୁ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିନାହିଁ । ବନକନ୍ୟା ନାମରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ସେ ନଗରଠାରୁ ଦୂରବାର୍ଥୀ ଏବଂ ଏଠାରେ ଆପଣେଇ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ଯେ ନଗରରେ ବ୍ୟାପିଥିବା ଛଳନା, କପଟତା, ପ୍ରତାରଣା ତଥା ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ଚିନ୍ତନର ପାତ୍ର (ନାୟକ)ଙ୍କୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଏହା କୁହାଯିବ ଯେ, ସେ ଯାହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଛନ୍ତି ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ଦୃଶ୍ୟ, କୁସ୍ତୀ, କୁବାକ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଦୂରକରି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟକରି ଆସି ସୁ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଏପରି ପବନ ଗୁଣ, ଧର୍ମ, ଚରଣ ବିଷୟରେ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଥାଇପାରେ ଯେ ଏହି ଚରଣମାନ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅଟେ କି ? ନାଗରଜା ସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ଏପରି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତି ଯେ, ଯେପରି ଯଥାର୍ଥକୁ ପୃଥକ ଉପରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ନଚେତ୍ ସେ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସହଜ କରିବାରେ କିମ୍ବା ମାନବରେ ସଙ୍କୋଚ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବନକନ୍ୟାଠାରୁ ଠିକ୍ ବିପରୀତ ଚରଣ ଚନ୍ଦଣ ଦେଓଇଙ୍କଠାରେ କର-ଯାଇଅଛି । ବନକନ୍ୟା ଆଧୁନିକ ସତ୍ୟତାକୁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଅଛି । ନିଜଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିରୀକୃତ ପଥରୁ ସେ ପଦବ୍ୟୁତ ହୋଇନାହିଁ, ସମାଜର ସବୁ ପ୍ରକାର ବିରୋଧ-ନିରାଶକୁ ସହ୍ୟକରି ମଧ୍ୟ ସମାଜ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଛି ଓ ସମାଜକୁ ସଙ୍ଗଠିତ କରିବାକୁ

ଯତ୍ନ କରିଅଛି । ଅତ୍ୟାଚାରର ବିରୋଧ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ସମୟରେ ତିଳେମାତ୍ର ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିନାହିଁ । ଯେଉଁଥିରେ କି ଦେଠେଇ ନିଜର ସ୍ବାମୀକୁ ଉପେକ୍ଷାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ନିମନ୍ତେ ତାହାର ସମସ୍ତ ବଶକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, ସେ କୁପ୍ରଥା ଓ ନୈତିକତାର ବାହ୍ୟ ଆଡ଼ମ୍ବରକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଅଛି । ସେ ନିଜର ଡାକ୍ଷଣ ମନ୍ଦବଳ ଦ୍ବାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିରୋଧକୁ ଭସ୍ମ କରି ଦେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ସେ ନୂଆ ଯୁଗର ସନ୍ଦ୍ବିଧ ଅଟେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଧୁନିକତା ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିରୋଧ କରେ, ସେମାନେ ଚିଲ (ଇଗଲ)ର ସନ୍ତାନ ପ୍ରତି ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ କ୍ଷମା ଦେବା ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଶିକ୍ଷା କରିନାହାନ୍ତି, କହିବାକୁ ଗଲେ ସମସ୍ତ ଭଲମନ୍ଦର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧ ଆଚରଣରେ ଏପରି ଧରୁକର ଯେ ସେହି ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଚରିତ୍ର ଭାବରେ ନରହି ପ୍ରତୀକ (ଉଦାହରଣ) ହୋଇ ରହେ । ବନକନ୍ୟାକୁ ପଚାରିବା ପରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ତା'ର ପରିଚୟ ଦେଇଛି “ଏ ଭାବିତ ଅଟେ” । ଦେଠେଇ ଉପନ୍ୟାସର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିନ୍ଦୁ ଅଟେ । ସେ ଏକ ପକ୍ଷରେ ନିଜର ପତି ରାଜା ସାହେବ ଦ୍ବାରକା ଦାସ ସହୃଦ ସଂପୃକ୍ତ ଅଛି ; ତେଣୁ ଉକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ସମସ୍ତ ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ସହୃଦ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇଥିଲେହଁ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଥିଲେ ଉଡ଼ା ଦେଲବାଲ ସଙ୍କଳ୍ପ ଓ ତାହାର ବନ୍ଧୁମାନେ । ମିଷ୍ଟର ଓ ମିସେସ୍ ବର୍ମା ଯେଉଁମାନଙ୍କର କି ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇଥିଲା । ନନ୍ଦିଙ୍କୁ ନିଜର ତଥା କଥିତ ଭ୍ରୂଆ (ବିଡ଼ାଫୁକା) ଶକ୍ତିର ପ୍ରଭାବରେ ସେ ପଡ଼ୋଶୀ ବିଭୂତି ସୁନାର ଏବଂ ତା ଘରେ ଚଳିଥିବା ପ୍ରଭାବରୁ ବହୁ ଆସୁଥିବା (ବେତାର ସଙ୍ଗୀତ) ସହୃଦ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଯାହାକି ବଡ଼ଲୋକ ଘର ଦ୍ବାର ବନ୍ଦ ଡେଇଁବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟକରେ ଓ ଶେଷରେ ସମାଜରୁ ବାହାର କରିଦିଆଯାଏ । ଦେଠେଇ ଆଖିପାଖି ଘରର ନବଜାତ ଶିଶୁର ମନ ଭୁଲାଇବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ, ଗୋକୁଲ ଦଫ୍ତର ଦ୍ବାରା, ସଖି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ମୁଖିଆଣୀ, ମିତରୀଆଣୀ, ମୋଡ଼ା ନାୟିକାମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା ତଥା ମନ୍ଦର ଶାସନ ନାତି ଓ “ଅତି ଗୋପନ କଥା” ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଦେଠେଇ ଚାଲିବାଜିକୁ ନେଇ (ରାଜନାତି ଦ୍ବାରା) ହେଉଥିବା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ, ପ୍ରସ୍ତର, ନାଟ ତାମସା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ହଠାତ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୁଏ ଓ ଶେଷରେ ନିଜର ଅଭିଳାଷକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ପାଇଁ ରାଧା କୃଷ୍ଣଙ୍କର ବିବାହ ଆୟୋଜନ କରିବା ବାହାନାରେ ସେ ପାଗଳଖାନାରେ ବାବା ରାମଙ୍କୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଭାବରେ ନିଏ, ବଡ଼ମା'ର ଚରିତ୍ରକୁ ଯେପରି କଟ୍ ଓ ତଳ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଅଛନ୍ତି, ଏପରି କୃଷ୍ଣ କେଉଁଠାରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ।

ସଙ୍କଳ୍ପ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହାପାଲ ପାଠପଢ଼ି ଥିବା ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ଅଟନ୍ତି କିନ୍ତୁ ନାଗରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଭାବରେ ଚିହ୍ନିତ କରିନାହାନ୍ତି । ସଙ୍କଳ୍ପ

ସାର ସହର ପାଇଁ କଳାକାର ଅଟନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ କେବଳମାତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିବାର ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି । ଶୀଳାସିଂହ ପାଇଁ କୃତ୍ରିମ ମିଷ୍ଟାନ୍ନାପରେ ବୁର୍ଜିଜ, ବନକନ୍ୟା ପାଇଁ ଜିଂଖୋର ବ୍ୟକ୍ତି, ତାହାର ନିଜର ପ୍ରେମରେ ଆବେଗରେ ଏପରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ଯେ ନିଜର ସମୁଦାୟ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ସରକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ବାବାରାମର କହୁବା ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ହତକର କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ଦାନକରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ କଥା କହିବାରେ ଚତୁର ବ୍ୟକ୍ତି ଯେକି ମିତ୍ରତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନ୍ଦ ଆଚରଣକୁ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ, ସେ ସଜ୍ଜନ ଓ ମହାପାଳ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ସଦୃଶ ; କିନ୍ତୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତାକୁ କ୍ଷମାକରି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ପାଇଁ ତତ୍ପର ରହେ । ଇଟାର ସମଜନତା ସଦୃଶ କହିବାକୁ ଗଲେ ସେ ମହାପାଳ ଓ ସଜ୍ଜନ ଅଟେ ; କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହାରିକ ଦୁନିଆର ଜ୍ଞାନରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦୁଇଜଣଙ୍କର କେବଳ ଯେ ବନ୍ଧୁ ତା ନୁହେଁ, ଓସ୍ତାଦ ମଧ୍ୟ ଅଟେ, ସେ ସଜ୍ଜନ ଓ କନ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖ ତଥା ମହାପାଳ, ଶୀଳା ତଥା କଲ୍ୟାଣୀର ହିଁ କୋଷାୟକ ସଂଘର୍ଷକୁ ଦୂର କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ମହାପାଳର ଅନୁମିତା ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ବୈଷମ୍ୟର ଶୀକାର ହୋଇ ନିଜ ଚରିତ୍ରକୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରିଅଛନ୍ତି ଓ ଯେତେବେଳେ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ଆସୁହୁତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି ସେଇ ସମୟରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶକ୍ତି ବଳରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମିତ୍ରର ସମୁଦାୟ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଛନ୍ତି, ଯଦ୍ୟପି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଜ୍ଜନ ଓ ବନକନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ତା' ସହୃଦ ସହଯୋଗ କରିଛନ୍ତି ।

ବିନ୍ଦୁ ଓ ସାଗରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣତ ମୂଳ କଥା ସହୃଦ ଅନେକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇଛି, ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ, କଥା ପ୍ରବାହର ଏକ ସୁନ୍ଦର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ପାଠକଙ୍କୁ ଏହି ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଅନାବଶ୍ୟକ ଓ ଅସାଧ୍ୟ, ଏହା ନାଗରାଜାଙ୍କ ଶୈଳୀର ଏକ ଅଂଶ ଯେ ଲଞ୍ଜୋର କେତେକ ସୁନ୍ଦର ମାନ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ରହି ଯାଇଅଛି ।

ଏହି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିଶ୍ଳେଷଣରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବିନ୍ଦୁ ଓ ସାଗର ଲେଖକ କେତେବଡ଼ ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ୍ଟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଆଲୋଚକମାନେ ଠିକ୍ ଭାବରେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରେମରାଜ୍ୟର ରଙ୍ଗଭୂମିର ପରେ ଏତେ ବଡ଼ କ୍ୟାନଭାସକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲେଖକ ଗ୍ରହଣ କରି ନାହାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବଡ଼ କ୍ୟାନଭାସ ହୋଇଗଲେହେଁ କୌଣସି ଉପନ୍ୟାସ ବଡ଼ ହୋଇ ପାରିବ କି ? କ୍ୟାନଭାସ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର

ସମ୍ପର୍କରେ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନତାକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ; ମାତ୍ର ଗଭୀରତା ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ କେବଳ କ୍ୟାନିଷ୍ଟ୍ରୀ ନୁହେଁ, ଛୋଟ ବଡ଼ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକକୁ ପ୍ରମାଣିକତା ଓ ଜୀବନ୍ତ କରିବାରେ ଆବଶ୍ୟକ ଅଟେ । ସଙ୍କଳନର ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇଅଛି ଯେ ଯେପରି କର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତା ତା'ର ଚରିତ୍ରର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଅଛି ; କିନ୍ତୁ ଏହା ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିନାହିଁ । ଏହା ସତ୍ୟ ଅଟେ ଯେ ବାବା ରାମଙ୍କର ସେବା ପରାସ୍ତର ଆଦର୍ଶ ମୂଳକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ସମ୍ପର୍କରେ ସେ ଉପାୟଶୂନ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତିହୀନ ପରି ଜଣାଯାଏ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଆନ୍ତରିକ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, ନାଗରଙ୍ଗ ଜାତସାରରେ କିମ୍ବା ଅଜ୍ଞାତରେ ସଙ୍କଳନର ଚରିତ୍ରକୁ ବନକନ୍ୟା ଓ ବାବା ରାମର ମଧ୍ୟରେ ଉପସ୍ଥିତ କରାଇ ତାହାକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ କରାଇ ଅଛନ୍ତି । ଏହା ଏକ ଅଲଗା ପ୍ରଶ୍ନ ଯେ ବାବା ରାମଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଓ ଚରିତ୍ରକୁ ନାଗରଙ୍ଗ କ'ଣ ଔପନାସିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ରୂପରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ କି ? ନାଗରଙ୍ଗଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ଯଥାର୍ଥବାଦୀ ଉପନ୍ୟାସକାର ହୁଏତରେ ରଖା ଯାଇଅଛି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଉପନ୍ୟାସ ଏହି ଯୁକ୍ତିର କଥାର ପ୍ରମାଣ ଅଟେ ଯେ ସେ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ମତବାଦ ଉପରେ ଆଗ୍ରହ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ସମାଜର ଅନ୍ତରରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହାନ୍ତି, ସେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ, ବ୍ୟଭିଚାର, ନିଷ୍ପତ୍ତିସୂତାରୁ ବାହାର କରି ପରିଷ୍କାର ଢଙ୍ଗରେ ବିକଶିତ ହେବାପାଇଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ଏଇ ସମସ୍ତ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ସମାଧାନର ଗୁପ୍ତା ବାହାର କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଉପନ୍ୟାସରେ ସେ ବାବା ରାମଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଜନସେବା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଏକ ସମାଧାନର ସୂତ୍ର ହୁଏତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି “ଆପଣ ଯଦି କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଜରିଆରେ ସହରର ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଲେଉ ଓ ବେଇମାନରୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବେ ଏବଂ ମହଲାମାନଙ୍କ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୁର୍କୀ ନିମନ୍ତେ ମହଲାଗ୍ରମ ପ୍ରଭୃତି ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୈତିକ ଗୁରୁକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ପାରିବେତ ବହୁତ ବଡ଼ କାମ ହୋଇପାରିବ ରାମଜୀ ।”

ଶ୍ରୀ ଅମୃତଲଲ ନାଗର ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ “ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର”ରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ଉଠୁଥିବା ଦୈନନ୍ଦିନ ସଂଘର୍ଷକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ଓ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି । ନିଜର ବାସ୍ତବବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଦୃଶ୍ୟକୁ ସାକାର କରିବାର ଚିନ୍ତାସୂଚକତା ଏବଂ ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରାମାଣିକ ଢଙ୍ଗରେ ଉପସ୍ଥିତ କରିବାର କ୍ଷମତା ଯୋଗୁଁ “ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର” ହିଁ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତର ଏକ ପ୍ରତିନିଧି କରି ହୋଇପାରିଛି ।

ଶୀତ ଦିନର ଦ୍ଵିପ୍ରହର, ଘରର ମଥାନ ଉପରେ ଶୀତ ଖରା ମହୋତ୍ସବ । କାର୍ଯ୍ୟରତା ଘରର ବୋହୂ କେଉଁଠି ସିଲେଇରେ ତ କେଉଁଠି ଗହମ ପାତୁଡ଼ାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଆଉ କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଡାଲିବଣ୍ଡି ଚାଲୁଛି ତା ସାଙ୍ଗରେ ଶାଗ ମଧ୍ୟ । କେହୁ କେହୁ ସେହୁ ଧୂଆ ମୁଗ ରଙ୍ଗର ତଳନ୍ତି ଖରାକୁ ଧରି ରଖିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ । ତା' ଭିତରେ ସ୍କୁଲ ନ ଯିବା ପିଲାମାନଙ୍କର ପାଟିରୁଣ୍ଡ, ପେନ୍‌ସନ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ବୃଦ୍ଧମାନେ ଦେହରୁ ଗରମ ଲୁଗା ଖୋଲି ହାତରେ ଆଣ୍ଟୁ ଗଣ୍ଠି ଆଉଁସି ପକାଉଛନ୍ତି । ଜାସ୍ତତ ପୃଥିବୀର କୋଳାହଳ, ଉତ୍ଥାନ ପତନ, ହେ ଧ ମମତା, ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ, ଗାନ୍ଧୀର୍ଥ ଏବଂ ହସ ଅଶ୍ରୁରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଵର ଗୁଞ୍ଜରି ଉଠି ପୁଣି କେଉଁ ଅତନ୍ତ୍ର ଆବେଗରେ ଉଠେଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଗୋଟିଏ ସାହରେ ଭତୁତ ସୁନାରିଘରର ଦୁଇ ତରୁଣୀ ବୋହୂ ଛିତ ଉପରୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପଡ଼ିଣା ଘରର ବୋହୂ ତାର ସହୃଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ । ତଳି ଛିତ ଉପରେ ଭତୁତ ବଣିଆର ଛିତକୁ ଲଗି କେତେଖଣ୍ଡ ଖାଲି କାଠ ଡାକଲ ଉପରେ ବସି ତାର ନିଜ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଛିତ ବାଡ଼ିଯାଏ ଉଠି ଗପ କରୁଥିଲା । ବୁଣା କଣ୍ଟା ରଖି ଉଲ୍‌ର ଫାସ ଉପରେ ଆଖି ପକାଉ ପକାଉ ତାର ଭୁକୁଞ୍ଚନ କରି କହିଲା—“ଅନ୍ୟ କାହା ମୁହଁରେ ତାର ଡାକ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଖରାପ ଭାବିବ ନାହିଁ “ତାର” ଡାକ କେବଳ ତାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ ।

ଏ କଥାରେ ବଡ଼ ବୋହୂ ତମକି ଉଠିଲା । ଆଉ ସେଥିରେ ତା ଡାହାଣ କାନର ସୁନା ଜଡ଼ିତ ଫୁଲର ଝୁମକା ଉପରେ ଖରା ପଡ଼ିମାଲ ରଙ୍ଗରେ ଝଲମଲ କରୁଥିଲା । ଚିତୁକ ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ସେ ପଚାରିଲା—“ଏ ତ ହେଲା ଏବେ ତମକୁ ଆମେ କେଉଁ ନାଁରେ ଡାକିବୁ ।” “ମିସେସ ବର୍ମା ବୋଲି ଡାକିବ, ମୁଁ ବ ତମକୁ ସେମିତି ଡାକିବି । ସାନବୋହୂର ତଉଡ଼ା ଓଠ ତଳର ତଳ ଚିତ୍ତ ସବୁଚିତ ହୋଇଗଲା । ତା ନାକ ପୁଡ଼ା ଦୁଇଟି ଫୁଲ ଫୁଲ ଉଠିଲା । ନାକର ସ୍ଵର ଫୁଲ ବି ସେଥିରେ ଚିକ୍ ଚିକ୍ କଲା । ଭୁରୁ ଉପରେ ଅଭିମାନର ଖର୍ଯ୍ୟକ୍ ରେଖା ଆଙ୍କି ଶ୍ରୀବା ହଲାଇ କହିଲା “ତେବେ ତମେ କ’ଣ ମିସେସ ସୁନାର ବୋଲି ଡାକିବ ? ନାହିଁ ନାହିଁ ଆମକୁ ଏମିତିକରି ଡାକିବନି । ଆମକୁ ଭଲ ଲାଗୁନି ।”

ବଡ଼ବୋହୂ କହିଲା “ଏଥିରେ କାହିଁକି ଖରାପ ଲାଗିବ ? ଯିଏତ ଯେଉଁ ଜାତିର ତାକୁ ସେଇ ନାଁରେ ଡାକାହେବ । ଆମେ କ’ଣ କେଉଁ ନାମ କଲୁର କି ? ଆମେ ପରା ବୈଶ୍ୟ ।”

ତାର ଇଶ୍ଵରମିତ୍ତେ ଏକ ସାଏଁ ପଡ଼ିଛି । ପୁଣି ଭଲପାଇ ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବବାହ କରନ୍ତି । କେତେଥର ସାମୀ ସାଙ୍ଗରେ ହସ୍ତରତ୍ନଗଞ୍ଜରୁ କାଲଟି, ସିଲଭର ସ୍ପୋରେସୁରୀ, କଫି ହାଉସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥକ୍‌କୃତ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ନିଜ ଅପେକ୍ଷା କମ୍ ପାଠୋଇ, ଭଲପାଏ ସୁନାର ଘରର ବୋହୂ ମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଆସୀସୂତା ପୁଣି କଣ୍ଠରେ କହିଲା, “ଆଲୋ ଭଉଣୀ ! ଆଜିକାଲି ଜାତି କଥା କିଏ ମାନୁଛି ? ମୁଁକ ନିଜେ ଜାତି ଅଜାତି ମାନେନାହିଁ ।

ତାର ବଡ଼ବୋହୂ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜଣେ ହିସ୍‌ବେଇନ୍ । ବଡ଼ ବୋହୂ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ହୋଇ କହିଲା, “ଆଲୋ ଭଉଣୀ ତମେ ମାନବ କ’ଣ ତମେତ କରି ଦେଖାଇ ଦେଇଛ ।”

ସେ ହସି ଉଠିଲା । ଏ ଦୁହେଁକି ହସିଲେ । ତାର କେବଳ ସାନ ବୋହୂ ଆଖିରେ ନୁହଁ ତା’ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ହିସ୍‌ବେଇନ୍ ।

ବଡ଼ ବୋହୂ ତାର ସୌମ୍ୟ ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ରୂପଆଡ଼େ ସ୍ନେହଭରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ତଥଳ ହୋଇ କହି ଉଠିଲା “ଆରେ ଭାଇ, ଯାହା କହୁ ପଛେ ଲବ୍ ମ୍ୟାରେକ୍‌ରେ ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ଥାଏ । ମୁଁ ଅଷ୍ଟମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିଲିବେଳେ ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ସହୃଦ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମ ହୋଇଥିଲା ।”

କ୍ଷଣିକ ପାଇଁ ବଡ଼ ବୋହୂ ତାର ପୁରୁଣା ସୁନ୍ଦର ପୁରୁଣା ଆଖି ଭିତରେ ହଜିଗଲା । ଷ୍ଟେଟ ବୋହୂ ମୁହଁରେ ବିସ୍ମୟ ଏକ ଅପରିଚିତ ଭାବ ଖେଳିଗଲା । ତାର ମେହେନ୍ଦୀ କରା ମଝି ଦୁଇ ଆଙ୍ଗୁଳି-ହସ୍ତନ୍ତ ଓଠ ଉପରେ ହଠାତ୍ ରହିଗଲା । ଶ୍ରେଣୀରେ ଫାଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସାବାସ୍ ଦେଉଥିବା ସମୟରେ ତା’ର ଶିଳ୍ପସୂତୀ ହସ ଭଳି ତାର ହସ ବେଗଶୂନ୍ୟ ଥିଲା ।

ସେତିକିବେଳେ ତଳପଟ ଶ୍ରିତ ଦୋଳରେ ବଡ଼ ବୋହୂର ତନି ମାସର ଝିଅ କାନ୍ଦୁଉଠିଲା । ଆଉ ତାର ଗୁରୁ ବର୍ଷର ପୁଅ, ସେ ଘରେ ଜରରେ ଶୋଇଛି, ତାର ପାଖରେ ବସି ଖଲରେ ହଜୁ, ଖଜୁ ଚୁଣ୍ଡିକୁ ଘୋଟୁ ଘୋଟୁ ଶାଣ୍ଟୁ ଡାକିଲା, “ଆଲୋ ବୋହୂ, ଝିଅ କାନ୍ଦୁଛି ।” ସେପଟେ ତାର ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ପଚାରୁଛି “ଭ୍ରମର ଲଭର କପରି ଥିଲା ?” ଝିଅଟି ଗୋଡ଼ ହାତ ବାଡେଇ କାନ୍ଦୁଛି, ତା’ର ବୁଢ଼ୀମା ମନ ଦେଇ ଔଷଧ ଘୋଟିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ, ତା’ର ପିଉସି ତଳେ ଖଣ୍ଡେ ଛେଦା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି; ମୁହଁ ଓ ହାତରେ ପାନ ଖଣ୍ଡେ ଯାକ, ଶୀତରେ ଥର ଥର ଉପରକୁ ଆସିଲା । ମିନଟିଏ ଖଣ୍ଡେ ନନ୍ଦୋ, ମା ପାଖରେ ରୁପ୍ ହୋଇ ଠିଆହୋଇ କହିଲା “ମୁଁ ବଡ଼ମା’ଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଛି ।”

ମା' କହିଲା “ସେଠାରୁ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ଟିକିଏ ପଠାଇଦେ । କଥାବାଣ୍ଟିରେ ଏପରି ଭୋଲ ହେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ଏମାନଙ୍କୁ ନିଜର ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ କଥା ବି ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।”

ସତେଇଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସମସ୍ତ ମାୟାମୋହରୁ ବିରକ୍ତ, ଆଜିକାଲିର ପୁଅ, ଝିଅ ସମବୟସ୍କା ଓ ଘର ସଂସାରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ପଡ଼ିଲେ ସନ୍ତାନବନ୍ଧା ନାଶ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଦୃଶ୍ୟ କରୁଥିବା ରୁକ୍ଷ ପ୍ରକୃତି, ବ୍ରତ, ଉପବାସ ନିୟମ ଦ୍ଵାରା କଠୋର, କ୍ଷୀଣ-କାନ୍ତ ନନ୍ଦୋ ଧର୍ମ କରି ପରହୃଦ୍ଵ ବ୍ରତା ବୟସ୍କା ଓ ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ହିଁ ନିଜର ପରଲୋକ ନିର୍ମାଣ କରୁଛନ୍ତି । ବଡ଼ମା'ଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ନନ୍ଦୋ ଉପର ଶ୍ରିତ ଉପରେ ଚଢ଼ିଲା ଯେଉଁଠାରେ ତା'ର ଦୁଇ ଭଉଁଜମାନେ ତାର ସହୃଦ କଥାବାଣ୍ଟି କରୁଥିଲେ । ଗୋଡ଼ ଚପି ଚପି ନନ୍ଦୋ ନିଜ କାନକୁ ଠିକ୍ ରଖି ଶିକାରୀ ବଲେଇ ପରି ଅତି ସାବଧାନରେ ସେଠାକୁ ଆସୁଥାଏ । ନନ୍ଦୋକୁ ପର ନିନ୍ଦାପାଇଁ ଭଲ ସାମଗ୍ରୀ ମିଳୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତା'ର ମା' ପୁଣି ସେତିକିବେଳେ ଡାକିଲା “ହେ ବଡ଼ ବୋହୂ ।”

ଦୁଇ ବୋହୂ ହଠାତ୍ ବୁଲିପଡ଼ିଲେ, ଚୋରପରି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ନଣନ୍ଦକୁ ଦେଖି ଦୁହେଁ ଶଙ୍କି ଗଲେ, ଆଉ ନଣନ୍ଦ ମଧ୍ୟ । ନନ୍ଦୋ ଯଥାସମ୍ଭବ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ବଡ଼ମା'ଙ୍କ ଶ୍ରିତ ଆଡ଼କୁ ଯିବାପାଇଁ ଶ୍ରିତ ବାଡ଼ିଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଗଲା ।

ଦୁଇ

ଦେଠେଇ ରାଜା ବାହାଦୁର ସାର୍ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଅଗ୍ରତ୍ଵୀଳଙ୍କ ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ ରାଜା ବାହାଦୁର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହରର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନେତା । ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ଵରେ ତେପୁଟି କମିଶନରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଚଫ୍ ସେବେଟାଣ୍ଡ ଓ ହୋମ୍ ମେମ୍ବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁକ୍ତ ପ୍ରଦେଶର ଗଭର୍ଣ୍ଣରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭାଇସ୍ରୋସ୍ (ବଡ଼ଲଟ୍) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଥିଲା । ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ପ୍ରବେଶ ଭାରତର ଯଦିଓ ରକ୍ତପିତ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନଥିଲା । ତଥାପି ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ କିଛି କମ୍ ନ ଥିଲା । ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀର ଅନେକ ଉଚ୍ଚ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ବଡ଼ ବଡ଼ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅଫିସରମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ରାଜା ସାହେବ କହୁ ସମ୍ମୋଦନ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କର କାମ ସରକାରୀ ନିୟମ କାନୁନର ସିଧା ସଳଖ ବାଟରେ ନିଯାଇ ପକ୍ଷପାତର ଲିଫ୍ଟ ଦ୍ଵାରାହିଁ ଉପରକୁ ଉଠେ । ରାଜା ବାହାଦୁରଙ୍କର ଦାନ ଏବଂ ଧର୍ମ ନିଷ୍ଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ନିଜ ନିଜର ଦୈବ ମତାମତ ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ସଞ୍ଜ ସମ୍ମିଳନୀ ହୁଏ । ସେ କେତେ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣଙ୍କର ମନ୍ଦିର ତୋଳାଇଛନ୍ତି । ସେହି ମନ୍ଦିରଟି ନିଜର ଦେବତାମାନଙ୍କ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ନ ହୋଇ ଅଗ୍ରତ୍ଵୀଳ ମନ୍ଦିର ନାମରେ ହିଁ ବିଖ୍ୟାତ । କୁହାଯାଏ ଯେ ତାଙ୍କର ନୂଆ ଉତ୍ଥାସ ଭିତରେ ତାଙ୍କଦ୍ଵାରା ସ୍ଥାପିତ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଚଉତର ଉପରେ ଯେଉଁ ଅଖଣ୍ଡ ଦୀପ ଜଳୁଛି ତାହାର କଳ୍ପଳ କଳା ନହୋଇ ହଳଦିଆ ହୁଏ ଏପରି ସ୍ଵାର୍ମୀଙ୍କର ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଦେଠେଇ ପ୍ରତି ଗାଳି ଗାଳିରେ ଚୁଁ ଚୁଁ କରି ସମସ୍ତଙ୍କର ଘୃଣା ଓ ଅନାଦରର ପାତ୍ରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ବିଷୟରେ ଚନ୍ଦ୍ରାଶୀଳ ବୃଦ୍ଧମାନେ ପ୍ରାୟ ଭାଷ୍ୟକୁ ହାତ ଦେଖାନ୍ତି ।

ଦେଠେଇ ବାହା ହୋଇ ଆସିଲାବେଳେ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ସୁଜା ନଥିଲା । ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ଜେଜେବାପାଙ୍କ ସମୟରୁ ବାଇଜା ନାଚରେ ସରିଥିଲା । ଯାହା ଅଳ୍ପ କିଛି ଥିଲା ତାହା ବାପାଙ୍କ ଅମଳରେ ହିଁ ଶେଷ । କରଜ ବହୁତ ଥିବାରୁ ସେ ନିଜର ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଗୋମଟା ନଦୀରେ ବୁଡ଼ି ଶ୍ରାଣ ହେଇଥିଲେ । ପୁଞ୍ଜମାନଙ୍କର ଘର (ଯାହାକି ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ହସାବରେ ଦେଠେଇଙ୍କ ନାମରେ ରହିଛି) ପୁଞ୍ଜମାନଙ୍କର କରଜ ପରିଶୋଧ ପାଇଁ ନିଲମ ଡକା ହୋଇଥିଲା । ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ମା' ତାଙ୍କୁ

ଓ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ଅବବାହତା ହିଁ ଅଳ୍ପ ନେଇ ସେହି ଘରକୁ ଲାଗିଥିବା । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘରେ ବସବାସ କଲେ । ସେତେବେଳେ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ଵଜନଙ୍କ ସହୃଦ ବଣିଆ ଦୋକାନରେ ଦଲଲି କାମ ଶିଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଭଉଣୀର ବିବାହ ହେଲା, ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ । ଦେଠେଇ ଝୁତ ବୈଭବର କୁଳଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୋଇ ଘରେ ପାଦ ଦେଲେ ।

ଦେଠେଇଙ୍କର ବାପାଘର ହାଅରସରେ, ଯଦ୍ୟପି ସେମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଖରାପ, ତଥାପି ସେମାନେ ବଡ଼ ଲୋକଥିଲେ । ଦେଠେଇଙ୍କର ବାପା, ମା' ପିଲାଦିନୁ ମରିଯାଇଥିଲେ । ସେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର ବଡ଼ ପରିବାର ଭିତରେ ଏଇ ଏକମାତ୍ର ହିଁ ଅ ହୋଇଥିବାରୁ ବଡ଼ ଗେହ୍ଲା ହୋଇଥିଲେ । ଆଉ ସବୁ କଳାମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ହେବାରୁ ଏହା ଏହାଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ, ଆଦର କର୍ମସିଦ୍ଧିବାରୁ ଦେଠେଇ ଭାଷଣ ରାଗୀ ପ୍ରକୃତିର ହୋଇଥିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗେଲବସର ହେବା ଉଣରୁ ସଙ୍ଗଦା ପଦାକୁ ବାହାରୁଥିଲା । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଢ଼ା ବାପା ଓ ବୁଢ଼ୀ ମା' ଜୀବିତ ଥିଲେ, ସ୍ଵାକ୍ଷୁ କେହି କିଛି କହୁପାରୁ ନଥିଲେ । ତା' ପରେ ଦୁର୍-ଦୁର୍ ମାର ମାର । ନିଜର ମୁହଁଖୋର ସ୍ଵଭାବ ହେତୁ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ଶୂଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ସେ ମଣିଷମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇ ଏକୂଟିଆ ହୋଇଗଲେ । କଳା ମାନେ ବିନା ଯାନ ଯୌତୁକରେ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ଫକୀର ସହୃଦ ବିବାହ ଦେଇ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମୁକ୍ତି ପାଇଗଲେ । ଆଉ କେବେହେଲେ ସ୍ଵାକ୍ଷୁ ଭଲ ମନରେ ଡାକିବାର ନାଁ ସୁଦ୍ଧା ଧରିଲେ ନାହିଁ ।

ବିବାହ ପରେ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଫେରିଗଲା । ଦଲଲିରେ ଉଜୁଡ଼ି ଯାଇଥିବା ରାଜା ରାଜୁଡ଼ାମାନଙ୍କର ଦାମ୍ ମିଳିସ ସବୁ ଖବ କମ୍ ମୂଲ୍ୟରେ ତାଙ୍କର କରଗତ ହେଲା । ସେଇଥିରୁ ତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟର ସୁବିଧାତା । ସୁନା ରୂପାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୋକାନଟିଏ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ସେଇଦିନୁ ସ୍ଵୀକ୍ଷୁ ତାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋଲି ମଣିରେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଜସ୍ର ରାଜା, ଦୁର୍ବ୍ୟବାହାରକୁ ନାଳକଣ୍ଠ ହୋଇ ପିଇଗଲେ ।

ପ୍ରଥମ ମହାଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଘରେ ଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ଉପରେ ସୁନା କଲସ ଅଜାଡ଼ି ଦେଲେ । ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଘର କିଣି ତାକୁ

ଖୋଲିଲାବେଳେ କିଛି ପୋତା ଧନ ଅକସ୍ମାତ । ପାଇଲେ, ସ୍ବା' ପରେ ପରେ
ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ମହମା ଦିଗ ଦିଗରେ ବ୍ୟାପିଗଲା । ଏତେ ସବୁ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାର୍ତ୍ତନ
ଭିତରେ ସେ ଆଉ ଏକ ସ୍ନେହ ପ୍ରବଣା ସ୍ବାଟିଏ ଲେଖି ବସିଲେ ଏବଂ ତା'
କୋଳରେ ନିଜର ବଂଶଧରକୁ ଦେଖି ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନତାର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ
ଗୁହଁଲେ ।

ବିବାହର କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଦେଠେଇଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳିଗଲା; ତାଙ୍କୁ
ଦୃଶ୍ୟ କରୁଥିବା ଶାଶୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ଦେଠେଇ ଯେତେବେଳେ
ହିଅଟିଏ ଜନ୍ମକଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ଏବଂ ସେହି ପୁରୁଣା ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର
ପୁଣି ଚାଲିଲା, ଏ ସବୁଥିରେ ଦେଠେଇ ଅଜଣାତରେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ସନ୍ଦେହ
କଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ହିଅଟିକୁ ଘରରୁ ଲୋକେ ସୁବିଧା ପାଇଲେ ମାରିଦେବେ ।

ଏହି କାରଣରୁ ସେ ନିଜ ସ୍ବାମୀ, ଶାଶୁ, ନଣନ୍ଦ ଓ ଶୁକର ବାକର
ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଏବଂ ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଖବ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅବିଶ୍ଵାସ ଜାତ
ହେଲା ।

ପ୍ରାୟ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ସେ ନିଜ ଘରର ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରି ହିଅଟିକୁ ଗୋଲ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସ୍ବାମୀଙ୍କ ହଜାର କଥାରେ ବି ସେ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ହଠାତ୍
ହିଅଟି ଆଠ ମାସର ହୋଇ ପୃଥିବୀର ମାୟା ଛିଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ କରୁଣ
ହୃଦୟରେ ସାରା ଘର କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ଵାରକା ଦାସ
କେବଳ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନର ଅଭାବ ଅତିମାତ୍ରାରେ ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ
ଦିନକୁ ଦିନ ସେଇ ଶୂନ୍ୟତା ମନ ଭିତରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଦ୍ଵାରକା ଦାସ
ଶେଷରେ ନିଜ ପାଖରେ ହାରିଯାଇ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିବାହର ଆୟୋଜନ କଲେ ଏବଂ
ଯେଉଁଦିନ ସେ ଦ୍ଵିତୀୟଥର ପାଇଁ ବର ବେଶରେ ପାଲଟି ଚଢ଼ିଲେ, ସେହିଦିନ
ରାତିରେ ଦେଠେଇ କାହାକୁ କିଛି ନ କହି ଘରଛାଡ଼ି ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ।

ଦେଠେଇ ଘରୁ ଚାଲିଯାଇ ନିଜର କୁଲ ପୁରୋହିତଙ୍କ ଘରେ ଅବାସ୍ଥିତ
କୃତ୍ରିମ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆଠଦିନ ପରେ ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ନିଜର ପୈତୃକ ଘରେ
ଆଜ୍ଞାବନ ରହିବାର ସୂଚି ଦେଇ ରାଜି କରାଇଲେ ଆଉ ତା ସହିତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବ୍ରତ ଓ
ଭରଣ ପ୍ରୋପଣ ପାଇଁ ମାସିକ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ।

ଦୀର୍ଘ ତେନ୍ଦ୍ରୀଣ ବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ନୟମର କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ କେବେ
ଘଟିନି । ଏହାର ଭିତରେ ଧର୍ମ ସରକ୍ଷକ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପ୍ରତିପାଳକ ଦାନବାର
ରାଜବାହାଦୁର ସାର ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଅଗ୍ରବାଲ କେନ୍ଦ୍ରୀ, ଆଇ, ଇଙ୍କର ପ୍ରଥମ
ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାବଜନାନ ଦେଠେଇ, ଡାହାଣୀ ସବାଖାଇ ମନ୍ତ୍ରପିତା ଆଦି
ଉପାଧିରେ ଭୂଷିତ ହୋଇ ଏକ ଘରନିଆ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । *

ସାବଜନାନ ଦେଠେଇ ସବାଖାଇ, ଡାହାଣୀ ଗୁଣିଆଣି ଉପାଧିରେ
ଭୂଷିତ ହୋଇ ଯୁଗ ଯୁଗ ପାଇଁ ଗୃଣ୍ୟ ହୋଇ ରହିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଗୁଣି
ଗାରେଡ଼ି ବସୟରେ ଶହ ଶହ ଲୋକ କାହାଣୀ ଅଛି । ଲୋକମୁଖରୁ ଶୁଣାଯାଏ
ସେ ଦେଠେଇ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ରାତି ୧୨ଟା ବାଜିଲେ କୌଣସି ଏକ ମେହେନ୍ଦ୍ରର
ପାଖରୁ ମନ୍ତ୍ର ଶିଖିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଖଟେ କଳାସତ୍ତାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଛୁଣ
ଓ କଇଁଚ ଅଶ୍ଵାସ୍ଵତ୍ତାରେ ବାନ୍ଧି ଗୁଣିଗାରେଡ଼ିର କରମତ ସବୁ ଦେଖାନ୍ତି । ସେ
ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଓ ଶାଳ ପଡ଼ିଶାରେ ଅଭୁତ ଭାବରେ ଗୁଣିର କରମତ ଦେଖାନ୍ତି ।
କେତେବେଳେ କାହା ପଲଙ୍କର ପଟ୍ଟାଧିଆ ଉପରେ ସିନ୍ଦୂର ବୋଲିଛନ୍ତି ତ
କେତେବେଳେ କେଉଁ ବୋହୂରୁ ବାହୁ ପାଟକାନି କାଟି ନେଇଛନ୍ତି । କେଉଁଠି
କାହା ଭଜିଆରେ କଳାସ୍ଵତ୍ତା ଗଜେ ଲାଗିଥିବା ଛୁଣ ପୋତିଛନ୍ତି ତ କେତେବେଳେ
କାହା ଘରର ବାଳୁତ ଶିଶୁର ଦୋଳରେ ମନ୍ତ୍ରର ତେଲ ଟୋପାଏ ମାରି ମାରଣମନ୍ତ୍ର
ସାଧନା କରିଛନ୍ତି । କେଉଁ ସମୟରେ ଅବା କେଉଁ ସିଅର ସୁନ୍ଦା ଉପରୁ କେରାଏ
ବାଳକାଟି ନେଇ ତାକୁ ବନ୍ଧା କରିଛନ୍ତି । କାହା ଏରୁଣ୍ଡିଚନ୍ଦ୍ର ତଳେ ଗୁଳିଣି
ଦିନ ଯାଏଁ ଦୀପ ମନ୍ତ୍ରର ରଖିଛନ୍ତି । କେଉଁ ଟିକିକିରେ କାହାପାଇଁ ଝୁଣା ଧୂପ
ଦେଇଥିବା ସବୁ ପଡ଼ିଛି । ଦେଠେଇ ହଜାରଥର ଗୁଣି କରିବା ସମୟରେ ଧର
ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏଇଥିପାଇଁ ଶହେଥର କଲି, ହଜାରଥର ବାଡ଼ିଆପିଟା । ସେଇ
ଦେଠେଇ ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୁଆର ବନ୍ଦ । ଦେଠେଇ ସତେ କି ପ୍ରତି ଘରପାଇଁ
ଅଶୁଭ ସଙ୍କେତ ।

ଦେଠେଇ ଖରାରେ ବାଲ ଶୁଖାଉ ଶୁଖାଉ ପଡ଼େଣୀ ଘରର ଭିତ ଉପରେ
ଗୋଲମାଲ ଶୁଣିଲେ । ସେ ନିଜର କଷ୍ଟା ପାତଳ କଳାବାଲରେ ଖୁବ୍ ଯୋରରେ
ଆଙ୍ଗୁଳି ଚଳାଇ ଚଳାଇ ମନେ ମନେ ବରକ୍ର ହୋଇ ବକର ବକର ହେଲେ
ମଲା, ଏ ଗୁଡ଼ାକୁ ମରଣ ହେଉନି । ନିଆଁ ଲାଗା ଗୁଡ଼ା, ଯୋଉଠି ବସିବେ ଖାଲ
ହାଉ ହାଉ ।”

ଯଦି ଦେଠେଇଙ୍କର ସାରା ଜୀବନର ବିରକ୍ତିକୁ ମପାଯାଏ ତେବେ ଏହା ହନୁମାନର ଲଙ୍କା ଡଙ୍ଗାକୁ ମଧ୍ୟ ବଳିଯିବ । ସାରା ପୃଥିବୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସର୍ବାସୁ ଅଭିଯୋଗ । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ବକର ବକର ଶେଷ କିପରି ହେବ ? ବିମନ ବ୍ୟବସାୟୀର ଶ୍ରିତ ଉପରେ ହୋ ହୋ ହୋଇ ହସୁଥିବା ବିଏ ବୋହୁମାନେ ଦେଠେଇଙ୍କର ସାତ ଜନ୍ମର ଶତ୍ରୁ ।

ବେହୁଆଣି ଗୁଡ଼ାଙ୍କ ତଣ୍ଡିକୁ ଧାଇଁ ବାଉଁଶରେ ମେଲି କରୁଛୁ କି କ'ଣ ଯେ ସେତେବେଳେ ଶୁଣ ସେତେବେଳେ ଖାଲି ଘୋଡ଼ିଙ୍କ ଭଳି ହେଁ ହେଁ... । ବେଳ ଉଣି ସେତିକିବେଳେ ଅଲେକ୍ଷା କୁଆଟାବି ଝାଡ଼ା ଫେରିଲା । ସେତିକିବେଳେ ପୁଣି ପାଖ ପଡ଼ିଣା ଘରୁ ରେଡ଼ିଓରୁ ଗୀତ ଶୁଭିଲା “ହମ୍ ତୁମସେ ମହବତ୍ କରକେ ସନମ୍” । ମଲ୍ଲରେ ମୋ...ର ସନମ୍, ଗାତରେ ପଶୁ । ଆରପଟ ଘରୁ ଖନ୍ନୋ ପୁରାତନା ଶାଶୁ ବୋହୂଙ୍କର କାଉଁ କାଉଁ ପାଟିରେ କାନ ଅଡ଼ି ପଡ଼ିଗଲା... ରାଣ୍ଡିର ଜିଭ ବୁଜି ଦିନରେ ବି ଖଲଖଲ ହେଉଛି, ଲାଲ ଦଲଲର ପୁଅ ପାଟି କରି ଉଠିଲା—“ଆଲୋ ରୁଜୁଲି ସାବୁନ ଟିକେ ଦେଇ ପାରିଲୁନି ? ପାଣି ଥଣ୍ଡା ହେଲଣିପର” ଏ କଥାରେ ଦେଠେଇଙ୍କ କାନରେ ସତେ କିଏ ତତଲ ଡେଲ ଡାଲିଦେଲା—“ହେ ଭଗବାନ ଏଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ମରଣ ହେଉନି ସତ୍ୟାନାଶ ହେଉ” ଅବେଳରେ ଗାଧୋଇବେ—ଅଘୋଷ, ସତ୍ୟାନାଶିଆ ଭଉଁଡ଼ ଘର ବେହୁଗୁଡ଼ା ମଣିଷକୁ ଦଣ୍ଡେ ଶାନ୍ତିରେ ବସେଇ ଦେବେନାହିଁ । ରହ ରହ, କାଲିସର୍ବ ଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଯେତିକି କଲବଲ କରିବେ ସାତ ପୁରୁଷ ଯାଏଁ ସେ...ସତି ବାରଘାମା ଅବସ୍ଥା ହେବେ । ଦେହରେ ପାତକ ହେଇଯିବ । ମଲ୍ଲବେଳେ ପାଣି ଟୋପେ କେହୁ ଦେବାକୁ ନଥିବେ... ଛୁଃ ଛୁଃ ଛୁଃ...କାଲି କାନଟା ମୁଷାଟେ ଧରି ଫେରେ ଆସିଲଣି । ବିଲେଇଟାକୁ ଦେଖି ଦେଠେଇ ବାଡ଼ି ଖଣ୍ଡେ ଧରି ଦଉଡ଼ିଗଲେ । ବିରାଡ଼ି ପାହାଚ ପାଖ ଘରୁ କୁଦାମାରି ଦେଠେଇଙ୍କ ଶ୍ରିତରୁ ଭଉଁଡ଼ ଘର ଶ୍ରିତ ଉପରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲା । ଠିକ୍ ସେତେବେଳେ ନନ୍ଦୋ ସେପଟୁ ଆସୁଥିଲା, ସାମନାରେ ବିରାଡ଼ିଟାକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିବାର ଦେଖି ହଠାତ୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ଦେଠେଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି କହିଲେ—“ତୁ ରାଣ୍ଡି କୁଆ ହେଲୁଣି, ଯାଆ...ବେଗି ଗାଧୁଅ ।” “ନା ମ ଦେଠେଇ, ଦିଅଁଙ୍କ ରାଣ, ସେଇଟା ମୋଠୁଁ କେତେ ଦୂରକୁ ଡେଇଁଥିଲା । ତମେତ ଖାଲି ଠିଆହୋଇ ଦେଖୁଥିଲ । ଇଲେ ମା’ ମୁଁ ପୁରା ଡରିଗଲି, ପାଟିରେତ ମୁଷାଟେ ଧରିଥିଲ । ତମର ଘରୁ ବୋଧେ ନେଇଥିବ । ନୁହଁ ଦେଠେଇ ?” ଉପର ଶ୍ରିତରୁ ଦିନଟା ପାହାଚ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଓହ୍ଲାଇ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ବଢେଇ ଦେଇ କହିଲା “ନିଅ ମ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ଖାଅ” ଥଣ୍ଡା ପାନ ଦେଖି ଦେଠେଇଙ୍କ ରାଗ

ହୋଇଗଲା, ବତାଟିକୁ କାନ୍ଧରେ ଆଉଟି ରଖି ଚଉତର ଉପରେ ଥିବା କଳସୀରୁ ପାଣି ଟୋପେ ଆଣି ଘାତ ଧୋଇଲେ । ଧୋଉ ଧୋଉ ପଶୁରିଲେ, “ସତକହ୍ନୁ, ବିଲେଇ ତୋତେ ଛୁଇଁନିତ ?

‘ତମଗଣ ଦେଠେଇ’ ମୁଁ କ’ଣ ମିଛ କହୁଛି ..ମୋ ଘରେ ପଶୁ ପାନ ଟିକେ ବି ଅଲଗା ହୋଇ ଦିଅଁଙ୍କ ଘରେ ରହେ ।”

ଦେଠେଇ ଲୁଗା କାନିରେ ଘାତ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ନିଜ କାନିରେ ପାନ ବାନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧୁ ଅନୁଜ ସରରେ କହିଲେ—ଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ନନ୍ଦୋ ତା’ ଅଣ୍ଟାରୁ ଗୁଣ୍ଡି ବଟୁଆ ବାଘାର କରି ଥୋଇଲା । ଖରାଆଡ଼କୁ ପିଠି କରି ଦୁହେଁଯାକ ବସିପଡ଼ିଲେ, ବଟୁଆ ଖୋଲି ନନ୍ଦୋ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଟୁକୁର ଗୁଆ ଆଉ ଟିପେ ଗୁଣ୍ଡି ପାଟିରେ ପକେଇ ବଟୁଆକୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସି ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବେଇ ବସିଲା ।

ଦେଠେଇ ଭୂମ ମାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ସେଇ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ମତରେ ଗୁଲି ଆସିଛି, ଏଟାପର ଆମର ସନାତନ ଧର୍ମ । ମକାଳୁ ଗୋମଞ୍ଜ ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରି ସିଧା ଠାକୁରଙ୍କ ଘରକୁ ଗୁଲିଯାଏ । ମୋର ଘର ସଂସାର କାହାର ସହୃଦ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ଦିନ ଦି’ଘଡ଼ି ମୋର ସେବା ପୂଜାରେ ବିଦିଯାଏ ।

ଭୂମ ଘରେ କେତେ ଦିଅଁ ଅଛନ୍ତି ? ଦେଠେଇ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଠି ଗୁଲିଉ ଗୁଲିଉ ପଶୁରିଲେ ।

ଆମ ଘରେ ? ଗୋଟିଏତ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଯୁଗଳମୂର୍ତ୍ତି । ତା’ ଛଡ଼ା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ, ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ମୂର୍ତ୍ତି, ଗଣେଶ, ଲଢ଼ୁ ଗୋପାଳ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ, ବଦ୍ରୀନାଥ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଫଟୋ, ମହାଦେବ, ଶାଳଗ୍ରାମ—ହଁ ସେତିକି । ବାକି ଆଉ ସବୁ ଫଟୋ ।

“ମୋ ପାଖରେ ଗଣେଶ ନାହିଁନା । ପ୍ରଥମେ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ମୁଣା ନେଇଗଲା ।” ଦେଠେଇ ଏକଥା ଓଡ଼ିଶା ଟାଣୁ ଟାଣୁ କହିଲେ ।

ତେବେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଗେଇ ଦେଉଳ ଦେଠେଇ । ଦିଅଁଙ୍କ ଖଟୁଲିରେ ସିଦ୍ଧିଦାତା ଗଣେଶ ପର ଆଗ ପୂଜା ପାଇବା କଥା ।

“ମୁଁ ସିଦ୍ଧିପିକ ନେଇ କ’ଣ କରିବି ? ଭଗବତରେ ପର ଲେଖା ଅଛି ଭଗବାନଙ୍କ ଚରଣରେ ଅଟଳ ଭକ୍ତି ରଖ—ତା’ ଆଗରେ ମୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରୁଚୁ ?”

ହଁ ଦେଠେଇ ଏପରି ଭକତ ମିଳିଗଲେତ କେତେ ଜନମର ସଂସ୍କାର ସୁଧୁର ଯିବ । ସେଦିନ ପୁରୁଷରେ ଶୁଣିଲି...

“ଆରେ ପୁରୁଷ ପଢ଼ା କେଉଁଠି ହେଉଛି ? ଦେଠେଇ କଥା ମଝିରେ ପରୁରଲେ । ଦେଠେଇ କୌଣସି ପୁରୁଷ ପଣ୍ଡା ବା ଗୋମଞ୍ଜ ଗଙ୍ଗା ଗାଧୋଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ବାସ୍ ସକାଳେ ଓ ସଞ୍ଜରେ ଗୋକୁଲ ଦ୍ଵାରରେ ମଙ୍ଗଳା ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ସେ ଘରୁ ବାହାରିଲେ ତାଙ୍କର ସାତ ଜନମର ଶତ୍ରୁ ଗଳୀ କନ୍ଦୀ ଶାଈ ପଡ଼ିଶାର ପୁଅ ଝିଅ, ଇଙ୍ଗିଦିଆଳ ଟୋକାମାନେ ଓ ଗାଳି ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଦରବ୍ରତାମାନେ ତାଙ୍କୁ ଗୁରୁପଟୁ ଘେରି, “ଦେଠେଇ କୁଆଁ ହେଲ” କୁଆଁ ହେଲ । ହେଇ କୁଆଁ ହେଲ । ଦେଠେଇ “କହ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି, ତୁମେ କେବେ ମରିବ ?” କହ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ବାଟଯାକ ସେମାନଙ୍କୁ ସୋଧୁ ବକି ଦେଠେଇ ଅଶନଶ୍ଵାରୀ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଦୁନିଆଁକୁ ସେ କଣ ଆଖିରେ ବି ସହପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଯାକରେ କେବଳ ନନ୍ଦେ । ସହୃଦ ହିଁ ତାଙ୍କର ପଡ଼େ । ସେହି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଦୁନିଆଁର ସବୁ ଗପ ଶୁଣାଏ । ନନ୍ଦେ କହିଲ ବାନଓଁଲ ଗଳିରେ କାଶୀରୁ ଜଣେପଣ୍ଡିତ ଆସିଛନ୍ତି, ସେ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ପୁରୁଷ ବୋଲୁଛନ୍ତି ଯେ ତୁମକୁ କଣ କହବି । ସେ କହଲେ ଯେ ସଂସ୍କାର ହିଁ ମଣିଷ ଜନ୍ମକୁ ସ୍ଵାର୍ଥକ କରେ । “ସଂସ୍କାରତ ନିଶ୍ଚୟ, ଯାହାହେଉ ପଛକେ, ଆଜି କାଲିର ଏ ମଲ୍ଲ ଦୁନିଆଁରେ ସବୁ ସଂସ୍କାର ବିଗିଡ଼ି ଗଲଣି, ଦେଖନା ପାନ୍ଦୋର ଝିଅ— ବିଏ ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ି ସରକାରୀ ଅଫିସରେ ଗୁରୁତ୍ଵ କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ସେ ସାଇକେଲଟିଏ ବି କଣିଛି ।”

ଆରେ, ଆଉ ସେ କଥା କହନା ଦେଠେଇ, ଏବର କଳିକାଳ ପରା ଗୁରୁ ଗୋଡ଼ଟେକ ଠିଆହେଲଣି, କାହାକୁ କ’ଣ କହବ । ଅମର ଘରେ କ’ଣ କମ୍ ଉତ୍ପାତ ହେଉଛି, ଶଙ୍କର ଓ ତା ବୋହୂ ଆଠଟା ବେଳକୁ ବିଛଣା ଛାଡ଼ନ୍ତି । ଶଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ତୋଭ ଆଣିଛି—ତାକୁ ଜଳାଇ ଗୁ, ଅଣ୍ଡା, ମାଛ ଓ ପାଉଁରୁଟି— କ’ଣ ସବୁ ଦିଆର ଯେ କରନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଜଣା । ଫେର ନିଜ ଘରତା ସାଥରେ ବସି ଶିଆପିଆ କରେ । ଏମନ୍ତ ସବୁ ସଂସ୍କାର ବିଗିଡ଼ିଛିନା ? ମଣିଆର ବୋହୂ ସେ ମଧ୍ୟ ସାନବୋହୂ ସାଙ୍ଗରେ ପଡ଼ି ଲୁଚି ଲୁଚି ସବୁ ଶିଆପିଆ କଲଣି । ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଗୁରୁ କିଏ ଜାଣ ? ସେ ତୁମର ନିଆ ଭଡ଼ାଟିଆ—କ’ଣ ଆଉ କହବି ।” ପାପ ବୁଲୁଳାଟାଏ ସେ ସତ୍ୟନାଗ୍ ହେବ—ବର, ଭରିଜା ଦୁହେଁ କୋଢିଆ ହେବେ । ଯାଉଣୁ ଆସୁଣୁ ମୋ ଆସା ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୁ ସମ୍ପେ ସବୁବେଳେ ଅଭିଶାପ ଦେବ ।”

ଦେଠେଇ ନିଜର ଉଡ଼ାଟିଆ ମିଷ୍ଟର ଓ ମିଶେସ ବର୍ମାକୁ ଶୁଣଣ ଦୃଶ୍ୟ କରିନ୍ତି । ମିଷ୍ଟର ଯେତେବେଳେ ନିଜର ଅସବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରେମିକାକୁ ବାହାହୋଇ ଆର୍ତ୍ତ ସମାଜ ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରିଲେ ସେତେବେଳୁ ଦୁହେଁଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁହେଁଙ୍କ ଘର ଚରଦନ ଲାଗି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ଭଲ ରେଡିଓ ମେକାନିକ୍, ସେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦୋକାନର ମାଲିକ ଥିଲେ । ସେ ନିଜ ବାପାଙ୍କଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ହୋଟେଲରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ଏବଂ ଘର ଆଲଟ୍ କରିବା କମିଟିର ମେମ୍ବର ମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଁ ଧସଡ଼ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଜଣେ ଜଣାଶୁଣା ବ୍ୟକ୍ତି କହିଲେ ଯେ ତୁମେ ଘର ଖୋଜିନଥା, ଆମେ ଏଲଟ୍ କରିଦେବୁଁ । ଖୋଜି ଖୋଜି ରାଜା ବାହାଦୁର ସାର ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ପୁରୁଣା ଘର ପାଇଲେ । ଗୁର ମାହାଲ ଘର । କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେବ ବନ୍ଦ ରହୁଥିଲା, ତା'ର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ରାଜା ବାହାଦୁରଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସ୍ତ୍ରୀ-ଦେଠେଇ ରହୁଥିଲେ । ଘରଟିରେ ଭୂତ ରହୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କରୁ ଧାରଣା । ଏହି ଘର ସହଜ ରାଜା ବାହାଦୁରଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲା, ତାହା ଦେଠେଇଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଥିଲା । ଯଦିଓ ଦେଠେଇ ବାହାର ଘର ଗୁଡ଼ିକୁ, ଦୋକାନ ଏବଂ ପୁରୁଣା ଗୁହାଳ ବାରଣ୍ଡା ସବୁ ଉଡ଼ାକୁ ଲାଗାଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଘର ଭିତରେ କୌଣସି ଉଡ଼ାଟିଆ ରଖିବାକୁ ସେ ରାଜି ହେଉ ନ ଥିଲେ । ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ଏଲଟମେନ୍ଟ କମିଟି ଜରିଆରେ ତା'ର ଗୋଟିଏ ପାଖ ଅଧିକାର କରି ପାରିଥିଲେ । ତେଣୁ, ସେଇ କାରଣରୁ ଦେଠେଇଙ୍କର ବର୍ମା ଦମ୍ପତିଙ୍କ ପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ଗାଲି ।

ନନ୍ଦୋ କହିଲା, “ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁରୁ ଓ ଗୁରୁପତ୍ନୀ ଏ ସାଲରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଏଠି କେତେ ନାଟ ଲାଗିବ । ଷହୀଦ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବଣିଆ ସବୁ ଏକାକାର ହେଇଯିବେ—ତମେ ଦେଖିବ । ଭଲ କହିଲ ଦେଖି । ଏହି ଧର୍ମଭ୍ରଷ୍ଟ ଗୁଡ଼ାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଶଙ୍କର—ମଣିଆର ବୋହୂ ମାନେ ବସ, ଉଠ ଓ ଖିଆପିଆ କରୁଛନ୍ତି—ସେଇଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସବୁ ବିଗିଡ଼ିଯାଇଛି ।

ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ କେହି ଜଣେ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦୁଆର ମୁହଁ ଶିକୁଳି ଶଉଁଣିତ କଲ ।

ଦେଠେଇ ନନ୍ଦୋକୁ କହିଲେ— ଯା, ଦେଖେତ, କୋଉ ସତ୍ୟାନାସିଆ ପୁଣି ଆସିଲାଣି ।

ନନ୍ଦୋ ଆସି କହିଲା ଯେ ଜଣେ ଶରଣାର୍ଥୀ ଉଡ଼ାଟିଆ ଗୋଶାଳାର (ଗୁହାଳର) ଉପର ଘର ପାଇଁ ନୂଆ ଉଡ଼ାଟିଆ ନେଇକରି ଆସିଛି ।

ତନି

ରଜା ବାହାଦୁର ସାର ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଅଗ୍ରତ୍ଵୀଳଙ୍କର ପୁଞ୍ଜମାନଙ୍କର ଗୁହାଳ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ବଖରା ଘର ଓ ଛିତ ଉଡ଼ା ନେବା ପାଇଁ ଆସି ଶିଳ୍ପି ସଙ୍କଳ୍ପ ଅନୁଭବ କଲ ଯେ ଭାବନା ପ୍ରୋତ୍ତରେ ସେ ଗୋଟେ ଖିଆଲରେ ଭାସିଯାଇ ସେ ଏକ ମସ୍ତବଡ଼ ଭୁଲ କରିଛନ୍ତି । ସଙ୍କଳ୍ପ ଗଲି କନ୍ଦର ସାଧାରଣ ଜୀବନ ସହଜ ପରିଚିତ ହୋଇ ବାହାର ଚନ୍ଦ୍ର ଆଜିକା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା । ଏମିତି ତ ଶହନଳୟ ରୋଡ଼ରେ ତାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟେ କୋଠି ଅଛି । ତା'ଛଡ଼ା ଅମିନାବାଦ କେସର ବାଗରେ ତା'ର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଘର ଅଛି । ସେଥିରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇରେ ଆଠଗହ ଟଙ୍କା ମାସିକ ଆୟ ହୁଏ । ତା'ର ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ତା'ନ ଦେଶର ଐତିହାସିକ ପ୍ରାଚୀର ପରି ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଅଭାବରୁ ରକ୍ଷା କରି ଆସିଛି । ତେଣୁ ତା'ର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ କଳା ସାଧନା ମାର୍ଗରେ କୌଣସି ବାଧା ପହଞ୍ଚି ପାରେ ନାହିଁ । ଲାଣ୍ଡସ୍କେପ୍ ଓ ପୋଟ୍ରେଟ ଅଙ୍କନରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଖ୍ୟାତ, ଅମରନାଥଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କନ୍ୟା କୁମାରୀକା ଯାଏ, ଦ୍ଵାରକାଠାରୁ ମଣିପୁର, ଆସାମ ଯାଏ ସେ ନିଜ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀନ ବୈଭବ, ସାହିତ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ, ଚିତ୍ରକଳା, ନୃତ୍ୟ ସଙ୍ଗୀତ ଉତ୍ୟାଦି ଦେଖି ଦେଖି ସଙ୍କଳ୍ପ ଯେତିକି ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଛି ଆଜିର ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ସେ ସଫ୍ଟ୍‌ଫ୍‌ର ଅଭାବ ଦେଖି । ଏବେ ତାକୁ ନୂଆ କିଛି ଆଜିକା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହି ଗୋଲକ ଧନ୍ନା ମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜ ସମାଜର ଦର୍ଶନ ଖୋଜିବାକୁ ଚାହୁଁଲା । ଦିନେ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ତାର ଚନ୍ଦ୍ର ଫେମ ନିର୍ମାଣକାରୀ କାଠ ମିସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଘର ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ବଖରା ଘର ବୁଝିଦେବାର କଥା ଦେଲେ । ଏ ସମ୍ବାଦରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ଖୁସି ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ କାଠ ମିସ୍ତ୍ରୀ କେଉଁ ଦୂରଭିସନ୍ନ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇଲେ ଶିଳ୍ପୀ ସଙ୍କଳ୍ପ ସେ କଥା ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗୁହାଳରେ ଦୁଇଟି ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ବାରଣ୍ଡା ଓ ତଳେ ଦୁଇଟି କୋଠରୀ, ଗୋଟିଏ ବାରଣ୍ଡାର ଛିତ ଉପରେ ଛୋଟ ବଖରାଟିଏ, ତଳପଟ ବାରଣ୍ଡା ଓ କୋଠରୀରେ ଦୁଇଟି ଶରଣାର୍ଥୀ ପରିବାର ରହନ୍ତି । ଜଣେ କାଠ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଠେଲ ଗାଡ଼ିରେ ମସଲା ବିକ୍ରି କରନ୍ତି, ମସଲା ବିକ୍ରେତାର ଜଣେ ଅବବାହିତ ଶିଳା ଛିତ ଉପର ପଟ ବଖରାରେ ରହୁଥିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ଯେ ତାଙ୍କର ପରିବାର ବହୁତ ବଡ଼ । ଆଉ କାଠ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଜବରଦସ୍ତି କରି ଅଧିକା ଜାଗା

ମାଡ଼ି ବସିଥିଲା, ଏଣେ ଶଲା ସାହେବ କୌଣସି ପ୍ରେମ ବ୍ୟପାର ପରେ ମୁଣ୍ଡ ବାଳ କାଟି, ନିଶ ଦାଣ୍ଡି ଛୁଡ଼ି ମୌନ ହୋଇଗଲେ । ତାହାଛଡ଼ା, ତାଙ୍କର ଆୟୁର ଅଧିକାଂଶ ଯାହା ଭଣଜା ଭଣିକି ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଥିଲା ତାହା ବାହାରେ କେଉଁ ଆଡ଼େ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏପରିକି ଧନେ ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ, ମସଲା ବିହେତା ଏହା ପରେ ମଧ୍ୟ ଉପର ଘର ଓ ଛାତରେ ନିଜର ଅଧିକାର ସେମିତି ବଜାୟ ରଖିଲେ । ଏଥିରେ କାଠମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଭିକ୍ଷା ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଥରେ ଏହି କାରଣରୁ ଦୁଇଲକ୍ଷଙ୍କ ଭିତରେ ଖୁବ୍ କଳି ହୋଇଗଲା । ମସଲା ବିହେତା କହିଲେ କୌଣସି ଭଡ଼ାଟିଆ ଆସିଲେ ସେ ଘର ଖାଲିକରି ଦେବେ । କେଜାଣି କି କୁହୁକି ମନ୍ଦ କରି ସେ ଦେଠେଇଙ୍କ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେତିକି ନୁହେଁ ତାଙ୍କ କାନରେ ମିସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବରୁଦରେ ବହୁ କଥା ଭାରି କରିଛନ୍ତି, ଯଦି କେହି ଘର ଭଡ଼ା ନେବା ପାଇଁ ଆସେ ଦେଠେଇ ତାକୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ବିଦା କରିଦିଅନ୍ତି ।

ବଡ଼େଇ ପରିବାର ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କର କୁଟମନ୍ଦିର ଶୀକାର ହୋଇ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ସୁଯୋଗ ଉଣୁ ଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ନଜ୍ଜନ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କୁ ଘରଟିଏ ପାଇଁ କହିଲେ । ବଡ଼େଇଙ୍କୁ ଦେଠେଇ ଆଉ ନିଜର ପଡ଼େ ଶୀ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଗୋଟିଏ ଭଲ ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲା । ସେ ଦେଠେଇ ଓ ସଜ୍ଜନର ପ୍ରିୟସାଥୀ ହୋଇ ପଡ଼ୋଶୀ ମସଲା ବାଲା ଉପରେ ଦାଉ ସାଧିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । ସାତଟଙ୍କା ଭଡ଼ା ଜାଗାରେ ସେ ପଚାଶ ଟଙ୍କା ଭଡ଼ା କହିଲେ । ଏ କଥାରେ ସଜ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇଗଲେ, ତା'ପର ଦିନ ଦ୍ୱିପହରରେ ସଜ୍ଜନଙ୍କୁ ଘର ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଆଣିଲେ । ସେ ସମୟରେ ମସଲା ବିହେତା ଘରେ ନଥାଏ । ବିଚି କରବା ପାଇଁ ବାହାରକୁ ଯାଇଥାଏ, ତା ସ୍ତ୍ରୀର ଆପତ୍ତିକୁ କର୍ଣ୍ଣପାତ ନକରି କାଠ ମିସ୍ତ୍ରୀ ଭଦ୍ରଲେକଙ୍କୁ ଘରଟି ଦେଖାଇଦେଲେ ଓ ଦେଠେଇ ସହ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ କରାଇ ଦେଇ ମାସକର ଆଡ଼ଭନ୍ୟ ଭଡ଼ା ଦିଆଇ ଦେଲେ । ତା'ପର ଦିନ ସକାଳେ ସଜ୍ଜନ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଘର ଦେଖାଇବାକୁ ଆଣିଲା ବେଳେ ମସଲା ବିହେତା ଘର ଫିଟେଇବାକୁ ମନା କରିଦେଲା, ସେ କହିଲା ପବୋର ଧର ରହୁଥିବା ଲୋକକୁ ଏ ଘର କେବଳ ଭଡ଼ା ଦିଆ ହେବ, ସଜ୍ଜନ ରାଗିଗଲା, ତା ବନ୍ଧୁଦ୍ୱୟ କଣ୍ଠେଲି ସାହେବ ଓ ମହାପାଳ ମଧ୍ୟ ସେ ଆଡ଼େ ମିସ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ଦେଠେଇଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ରାଗ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ସହସ୍ର ନାମ ଛାଡ଼ି ମସଲା ବାଲା ଉପରେ ଗାଳି ବର୍ଷଣ କରୁ କରୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମସଲା ବିହେତା ଉପର ଘର ଛାଡ଼ି ଦେଲା ।

ଏପରି ପରିବେଶରେ ଏହି ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ଭଞ୍ଜିଆକୁ ନେଇ ନାନା ପ୍ରକାର ଚର୍ଚ୍ଚା ସ୍ପଷ୍ଟ, ସେହି ସାହରେ କେତେକ ଲୋକ ସଜ୍ଜନର ଖ୍ୟାତି ବିଷୟରେ ଅବଗତ ଥିଲେ, ଭଞ୍ଜ ଭଞ୍ଜିଆର ସାନ ପୁଅ ଶଙ୍କର ଲାଲ ଏବଂ ତା ନେତୃତ୍ୱରେ ସାହର ଦୁଇଜଣ ଯୁବକ ତା ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ, ସେମାନେ ଶିଳ୍ପ ସଜ୍ଜନର ମହାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଷୟରେ ପ୍ରଚ୍ଛଦ କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ ।

ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଚନ୍ଦ ଆଙ୍କିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଏପରି ଭାବରେ ପ୍ରଚ୍ଛଦ କଲେ ଯେ ତାହା ଏକ ବିରୁଦ୍ଧ ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ମସଲା ବାଲ ଏବଂ ସାହାର ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ କହିଲେ ଯେ ସାହର ଅନ୍ୟ କୋହୁ ଝିଅମାନଙ୍କ ଚନ୍ଦ ଆଙ୍କିବାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ସୁସୁଲଭବାହିଁ ଚନ୍ଦକର ଓ ତାର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର କାମ । ମସଲା ବାଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଗୁଣ ଜଣଙ୍କର ଦସ୍ତଖତରେ ସହରର ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ମାନଙ୍କରେ ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ପତ୍ର ଶିଳ୍ପୋପାରେ ଏହା ଛପା ହୋଇଗଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଧମକ ଦିଆ ଗଲା ଯେ ଭଦ୍ରଲୋକ ସାହ ମଝିରେ କେତେକ ଧନୀ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଏପରି ଆଡ଼ିଆ ଯଦି ନ ଶୁଣିବ ତେବେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅନଶନ କରିବୁ । ସଜ୍ଜନ ଏହା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ନିଜର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟକରି ସେ ନିଜର ବକ୍ରବ୍ୟାପାର କାଗଜ ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ କଲା । ସାହ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମେଇବା ପାଇଁ ନାନା ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କଲା । ମିଥ୍ୟାକୁ ମାନିନେଇ ହାର ମାନିଥିବା ତାର ପ୍ରକୃତ ବିରୁଦ୍ଧ ତେଣୁ ସାହା ଲୋକଙ୍କର ମନ ଜିଣିବା ପାଇଁ ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

ସଂଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସଜ୍ଜନର ସିଗାରେଟ ସରିଥିବାରୁ ବଜାରରୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ଦେଖିଲା—ରଜା ବାହାଦୁର ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ଦୁଇଟି ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟ ତଥା ଏକ ପାଖରେ ଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଗଳି ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ବୈଭବଶାଳୀ ରଜା ବାହାଦୁରଙ୍କୁ ଦେଖି ହତବଳ ହେଇ ଗଲା । ଯଦିଓ ସେ, ଦେଠେଇ, ରଜା ବାହାଦୁର ଏବଂ ଏହି ଗଳିର ସମ୍ପର୍କକୁ ବେଶ ଭଲଭାବରେ ଜାଣିଥିଲା ।

“ଆରେ ଆପଣ ?” ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସଜ୍ଜନ ହଠାତ୍ କହି ପକାଇଲେ, ରଜା ବାହାଦୁର ଶାହ ନଜମ୍‌ସ୍‌ରେ ତାର ପ୍ରତିବେଶୀ ଥିଲେ । ଦୁଇଘର ମଧ୍ୟରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସ୍ନେହ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ସଜ୍ଜନ ତାଙ୍କୁ ସାନବାପା ବୋଲି ଡାକେ, କାରଣ ରଜା ବାହାଦୁର ତାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବାପାଙ୍କୁ ଭଲ ସାହେବ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ ।

ଦ୍ଵାରକାଦାସ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଟିକେ ଶକ୍ତିଗଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ଜାଣିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରେ ନାହିଁର ଜୀବନ ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସକାଳେ ତାର ନିବନ୍ଧ ନିମନ୍ତେ ଦେଓଇଙ୍କୁ ଦେବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୁଜର ତାଙ୍କ କୋଠିରୁ ଆସିଥିଲା । ଦେଓଇ ମିଠେଇତ ଫେରାଇ ଦେଲେ ତା'ଛଡ଼ା ସହରୁଣୀର ନାତିକୁ ମନଇଚ୍ଛା ସୋଧାବକା କଲେ । ଦିନ ଥାଉ ଥାଉ ସେହି ନାତିକୁ ଜୋରରେ ଜର ହେଲା । ସମସ୍ତେ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଯେ ଦେଓଇ କିଛି ଗୁଣୀ ମନ୍ଦ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ରୁଜ କଣ୍ଠରେ କିଛି କହି ନ ପାରି ସେ ଆଗକୁ ପାହୁଣ୍ଡେ ପାଦ ପକାଇ ସଜ୍ଜନ କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇ ଏପରି ଗୁପ୍ତଦେଲେ ଯେ ମନେ ହେଲା ଧରା ପଡ଼ିଥିବା ଅପରାଧ ସତେକ ଦୟା ଏବଂ ସହାନୁଭୂତି ଭିକ୍ଷା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ହଠାତ୍ ନିଜକୁ ସଞ୍ଚିତ କରି ସେ ପରୁରଲେ ତୁମେ ଏଠାରେ କିପରି ?” ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆଜିକାଲି ଏଇଠି ଏଇ ଉପର କୋଠରରେ କାମ କରୁଛି । ବସ୍ତି ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣା କରୁଛି ।

ତୁମେ ଜାଣିଛ, ଏହି ଘରଟି ମୋର ପୁରୁଷପୁରୁଷଙ୍କର ?

ଆଜ୍ଞା ହଁ, ଏଠାକୁ ଆସିବା ପରେ ପରେ ମୁଁ ଜାଣିଲି । ମୁଁ ତ ନିଜେ ଆପଣଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ନେବାପାଇଁ ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଏ ଶାଢ଼ୀର ଲୋକେ ମିଛ ଅପବାଦରେ ମତେ ସଂପୃକ୍ତ କରି ହଇରାଣ କରୁଛନ୍ତି ।” ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସଜ୍ଜନ ଜଗିଆରେ ସାହାସ ବାନ୍ଧି ରଜା ବାହାଦୁର ପତ୍ନୀଙ୍କ ଦୁଆର ମୁଁହ ଶିକୁଳି ଖଡ଼ଖଡ଼ କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇଲେ । କିଏ ଏ ସତ୍ୟାଜାଣିଆ ? କିଏ ଖଡ଼ଖଡ଼ କରୁଛି ? ଭିତରୁ ଦେଓଇଙ୍କ ବରଜି ମିଶ୍ରିତ ସ୍ଵର ଶୁଣାଗଲା ।

“କବାଟ ଖୋଲ” ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ସହଜ ଆଭିଯାତ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵର ପରିବେଶକୁ ସହଜ କରିବାର ଚେଷ୍ଟାକଲା ।

ଦେଓଇ ପାଟି କରୁ କରୁ ଆସିଲେ । ଶିକୁଳି ଖୋଲିଲେ । ସାମନାରେ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ଦେଖି ରୂପ ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରାୟ ଚଉଦ ବର୍ଷ ପରେ ସ୍ଵାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ପରସ୍ପରକୁ ଏତେ ନିକଟରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ପତ୍ନୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ମନରେ ମମତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲାନାହିଁ ବରଂ ଭୟ ଆସିଲା । କିଛି କଥା ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ସେ କହିଲା, ଏହି ପିଲାଟିକୁ ଜାଣିଛ ? କିନୋ ମଲ୍‌ଙ୍କର ନାତି ।

ହୋଇଥିବ । ମୁଁ କ’ଣ କରିବି ? ଏହା କହି ଦେଓଇ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ । ସଜ୍ଜନ ମଧ୍ୟ କିଛି ନ ଭାବି ତାଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲା ।

ସନ୍ତସନ୍ତା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାରଣ୍ଡା, ସାମନା ଅଗଣାରେ ଲଣ୍ଠନ ଓ କିଛି ଜନସଂଗଠିତ ହୋଇଛି । ଡାହାଣ ପାଖ ବାରଣ୍ଡାରେ ବୁଲୁ ନଆଁ ଧାସ ଦେଖାଯାଉଛି ।

ଲଣ୍ଠନ ଆଲୁଅ ପାଖ ଦେଇ ଯିବାବେଳେ ଥାଳିରେ ଅଟା ପିତୁଳାଟିଏ ଦେଖୁ ସାପଟିଏ ଦେଖିଲପର ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଦେଠେଇ ଥାଳି ଉଠାଇ ସାମନା ବାରଣ୍ଡାରେ ଖୁଣ୍ଟି ମୂଳେ ରଖିଦେଲେ, ପୁଣି ଅଗଣାରୁ ଲଣ୍ଠନ ଉଠାଇ ବାରଣ୍ଡାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ । ରାଜା ବାହାଦୂର ନିଜ ସୌଭାଗ୍ୟ ବଜାରର ଝୁଲୁ ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ମଇଳା ଓ ଚିକଟା ବିଛଣା ଉପରେ ବଡ଼ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ସଜ୍ଜନ ତାଙ୍କୁ ଲାଗି ଖଟଗୋଡ଼ ଆଡ଼କୁ ବସିଲା । ଦେଠେଇ ଖଟ ପାଖରୁ ଘୁଣ୍ଟି ତଳେ ବସୁ ବସୁ ସାମୀକୁ ପଚାରିଲେ ‘କାହିଁକି ଆସିଛ ? ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ମିଥ୍ୟା ହସର ଛଳନା କରି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ତୁମ ସହୃଦ ଦେଖା କରବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଏଠାରେ ଜାନଙ୍କ ଶରଣେ ଥାଳିରେ ଥିବା ଅଟା ପିତୁଳା ସଜ୍ଜନକୁ ବଡ଼ ଆକୃଷ୍ଟ କରୁଥିଲା । ଦେଠେଇ ମଧ୍ୟ ଜଣେ କଳାକାର ଏହା ଭାବି ଆସୁଥିଲା ଓ ପ୍ରଶଂସାଭର ଅନୁଭୂତିରେ ସଜ୍ଜନ ପିତୁଳାଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ଦେଖିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲେ ।

ଦେଠେଇ ରାଗରେ ଜଳିଗଲେ । ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ କଥା ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି ଅଟକିଗଲା । ସଜ୍ଜନ ଏଭଳି କଦର୍ଯ୍ୟ ଗାଳି ଶୁଣିବାରେ ଅଭ୍ୟାସ ନ ଥିଲା । ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଦିଅଁ କହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ସଜ୍ଜନ ଏମିତି ଚଣ୍ଡୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ନମ୍ର ସାମୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଗଲା ।

ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଅଟକି ରହିଲେ । ସେ ନିଜ ପତ୍ନୀଠାରୁ ପରିଚୟ ଓ ନାଠର ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବର ମାଗିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଅଟା ପିତୁଳାଟି ଦେଠେଇଙ୍କର ଅମାନ୍ତୁଣୀ ପ୍ରାଣ ହୁଏ । ଶକ୍ତିର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଗଉଡ଼ିର, ହାକିମ ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ମାନିତ, ହୁଁ ହଜୁର ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶୀର୍ଷ ଦେଶରେ ବସିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିକଳ ହୋଇ ଭକ୍ଷା ମାଗିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଥିଲା ।

ବଜାରରୁ ଫିରାରେଟ୍ କରି ସଜ୍ଜନ ନିଜ ଘରେ ପଶି ଦେଖେଇ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ଓ ମହପାଳ ବସିଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ନିବାନଚନ୍ଦ୍ର କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ନାମରେ

ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଓ ନାମସାଦା ବିଦେଶୀ ଔଷଧ ଦୋକାନର ମାଲିକ । ସମାଜ ହତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ମନ ଖୋଲି ଟଙ୍କା ପଇସା ଚାଲି ଦେବାରେ ସହରରେ ବିଶେଷ ରୂପରେ ଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ଛ, ସାତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ମହପାଳ ଶୁକ୍ଳଙ୍କ ଲାଗିଥିବା ସଜ୍ଜନ ସହୃଦ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ହେଲା । ଏହି ପରିଚୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁତାରେ ପରିଣତ ହେଇଛି । ସଜ୍ଜନ, କର୍ମେଣ୍ଡା ଓ ମହପାଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଭିନ୍ନ ହୃଦୟ ଲେଖକ ମହପାଳ ଏମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଗରିବ ହେଲେହେଁ ବଡ଼ ପରିଶ୍ରମ, ସର୍ବେଷ ଏବଂ ବନ୍ଧୁପ୍ରେମୀ ।

ସଜ୍ଜନ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ କର୍ମେଣ୍ଡା ପଚାରିଲେ ତୁମର ମହାକବି ବୋରଙ୍କର ସହ ଦେଖା ହୋଇଛି ?

“ନା ସେ କ’ଣ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ ?”

“ହଁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯାତ୍ରାପ୍ରଥାକୁ କହି ବିଦା କରିଦେଲି ।”

‘ଶାଳା ଏଠାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଗୁଣ ବିକାଶ କରିବାକୁ ଚାଲିଆସୁଛନ୍ତି ।’

ମହପାଳ କହିଲା “ଏଇ ଶାଳା ଲୋକମାନେ ତୁମ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଖବର କାଗଜରେ ନାନା ଅଭିଯୋଗ ଛପାଇ ଯାହା କ୍ଷତକ୍ତ କଲେ କଲେ, କିନ୍ତୁ ଏହି ସିନ୍ଦେଟ ଆଡ଼ିଆକୁ ଯେ ପଦାରେ ପକାଇଦେଲେ । ଭାରି ଖରାପ ହେଲା । କବି ମହାଶୟ ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡକଲରେ ଏଠାରୁ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସିନ୍ଦେଟେଟ ଲାଗାଇ ଗରମ ଚାଦର ଖଣ୍ଡିଏ ଦେହରେ ଭଲଭାବରେ ଘୋଡ଼ାଇ ସଜ୍ଜନ ମାରବରେ ବସିପଡ଼ିଲା । କର୍ମେଣ୍ଡା ତା ଆଡ଼କୁ ନୟନରେ ଚାହିଁ କହିଲା—କିଏ ? ଆଜି କ’ଣ ପୁଣି କିଛି ନୂଆକଥା ଘଟିଛି କି ? ନା ସେମିତି କିଛି ନାହିଁ । ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଏଠାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।” ଦ୍ଵାରକା ଦାସଜୀ ? ରଜା ବାହାଦୁର ହଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜର ପାଟରୁଣୀଙ୍କ ଉତ୍ଥାସରେ ଅଛନ୍ତି । ବାବା ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକୃତିର । ଗୁଣି ମନ୍ଦ କରି ପିତୁଳା ତଥାପି କରୁଛନ୍ତି ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ଆଗରୁ ଘଟିଥିବା ସବୁ ଘଟଣା ସଜ୍ଜନ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦେଲା । କର୍ମେଣ୍ଡା ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତୁମେ ସେହି ପିତୁଳାଟି ଛୁଇଁ ଭଲ କଲାନାହିଁ ।

“ମୁଁ କ’ଣ ଜାଣିଥିଲି, ମୁଁ ଭାବିଲି ଦେଠେଇ ଏକୃଷ୍ଟିଆଟା ହୋଇ ଏହିପରି ମନୋରଞ୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି । ତୁମେ ବିଶ୍ଵାସ କରି ମହପାଳ, ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଗଲି,

କହୁ—“ସକଳ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲି ଆଶ୍ଚେଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ସିଗାରେଟ ଝାଡ଼ୁ ଝାଡ଼ୁ କହୁଲୁ—ମୁଁ ମୋର ବଡ଼ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଟ୍ରାଡ଼ିଶନାଲ ଇଣ୍ଡିଆନ ସ୍କାଇଲରେ ସିଧାସଳଖ ଗାଳି ଶୁଣିଲି ଯେ କ’ଣ କହୁଛି ।”

ଶୁଭ ଉପରେ କାହାର ଶୁଭ ପଡ଼ିବାର ଜଣାଗଲା । ସକଳ ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ରାଜା ବାହାଦୁର ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ।

ସକଳ ଭଦ୍ର ଭାବରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । କର୍ଣ୍ଣୀଲ ସାହେବ ବିନମ୍ରତା ସହକାରେ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲେ । ମହପାଳ ସେହପର ବସିରହୁଲା ।

ରାଜା ବାହାଦୁର କାହାରକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ କେବଳ ହାତରେ ଠାକୁ ସକଳକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ—ଏଠାକୁ ଆସ ।

ସକଳ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଉଠି ବାହାରକୁ ଆସିଲା, ତା’ କାନ୍ଧ ଉପରେ ହାତ ରଖି ପାହାଚ ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ଯାଉ ଦ୍ଵାରକା ଦାସ କହିଲେ “ଆଜିର କଥା ଗୁଡ଼ାକ କାହାର ଆଗରେ କହିବ ନାହିଁ ।”

“ଆଜ୍ଞା କେବେ ନୁହେଁ, ଆପଣ ବିଶ୍ଵାସ ରଖନ୍ତୁ ।”

“ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଟିକିଏ ଖରାପ ଅଛି ।”

“ଆଜ୍ଞା , ମୁଁ ଜାଣିଛି ।”

“କ’ଣ କହୁଛି । ସବୁ ଭାଗ୍ୟ ଦୋଷ ।” ଯାହାହେଉ, ତୁମେ କାହାରକୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ । ନିଜର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ—ମୁଁ ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କୁ କହିଦେଇ ଯାଉଛି ଯେ ଏଠାରେ ଯେପରି ତୁମର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ ।

ସକଳ ତାଙ୍କୁ ରାସ୍ତା ଛିକିଯାଏ ଶୁଖିବାକୁ ଗଲା । ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କର ଦର୍ପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ତନ୍ତ୍ରା ଓ କ୍ଳାନ୍ତର କାଳିମା ଛିଇଥିଲା । ଫେରୁ ଫେରୁ ସକଳ ଭାବିଲା, ଏମାନେ କ’ଣ ସୁଖୀ ?

ଗୁରୁ

ନନ୍ଦୋ, ଲଲେ ଦାନଲ ଏବଂ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୁଣୀ ସାଧୁଥିଲା । ଛ' ବର୍ଷ ପୁର୍ବେ ମଣିଆର ବବାହ ପାଇଁ ଆସୋଜନ ହେବା ସମୟରେ ଭଦ୍ରାଦି ବଣିଆ ଘରୁ ଗହଣା ଚୋରି ହୋଇଥିଲା । ସୁନାର ଅଣ୍ଟାସୂତା, ତାବିଜ, ହାର, ମାଳିସର ପାଲିଙ୍ଗ ଓ ମରାମତି କରିବା ପାଇଁ ମା ସବୁ କାଢ଼ି ଅଲଗା ଡବାରେ ରଖିଥିଲା । ରାତାରାତି ଡବାଟି କେଉଁଆଡ଼େ ଉଡ଼େଇଗଲା । ତା' ପରଦିନ ସକାଳୁ ଚାକରଟି କେଉଁଆଡ଼େ ଉଠିଲା । ଫାଟକର ଶିକୁଳି ଖୋଲି । ତେଣୁ ସବୁ ଦୋଷ ତାହାର ଉପରେ ଲଦା ହୋଇଗଲା । ବ୍ୟବସାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭଦ୍ରାଦି ବଣିଆ ଏ ବିଷୟରେ ପୋଲିସ୍ରେ ଇତଲା ଦେଲାନାହିଁ । ମା' ହାସ୍ତ ହାସ୍ତ କରି ରହିଲେ । ଚୋରି କରାଯାଇଥିବା ଅଣ୍ଟାସୂତା ଚାକର ସହତ ସଫୁଲ୍ ନନ୍ଦୋ, ଭାଗରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ସମୟରେ ଲଲେ ଦାନଲର ସ୍ତ୍ରୀ ସହତ ତାର ଭଲ ପଡ଼ିଥିଲା । ନନ୍ଦୋ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଏ ଅଣ୍ଟାସୂତାଟା ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ଦେଇଥିଲା । ଏଣୁ ତେଣୁ ବାହାନାରେ ଏତେ ବର୍ଷ ବିତିଗଲା, ନନ୍ଦୋ ହାତକୁ କାଣି କଉଡ଼ିଟାଏ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା ନାହିଁ, ସେ ତାଙ୍କ ସହତ ଖୋଲି ଖୋଲି ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଝଗଡ଼ା କରିପାରୁ ନଥିଲା । ଗୁରୁ ପାଞ୍ଚ ଦିନ ପୁର୍ବେ ଗୋମଟା ନଦୀ କୂଳରେ ସକାଳୁ ଦୁହିଁକ ଭିତରେ ଝଗଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ଲଲେର ବୋହୂ ଘାଟରେ ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ସାମନାରେ ନନ୍ଦୋକୁ ଚୋରଣୀ, ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ କହୁ ତା' ଘରର ପୁରୁଣା ଚୋରର ସବୁ ରହସ୍ୟ ପ୍ରଘଟ କରିଦେଲା । କିନ୍ତୁ ନନ୍ଦୋ ତାଙ୍କୁ ଓଲଟି ତାଙ୍କ ଚୋରୀ ବିଷୟରେ ପ୍ରକାଶରେ ଦୋଷୀ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ନନ୍ଦୋର ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ଦେଠେଇ ପିତୃଲା ଗଢ଼ିଥିଲେ, ଯେଉଁ ପିତୃଲାକୁ ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ଓ ସଜ୍ଜନ ଦେଖି ନେଇଥିଲେ ।

ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ଯିବା ପରେ ପରେ ଦେଠେଇ ପୁଣି ପିତୃଲା ଗଢ଼ିବାରେ ମନ ଦେଲେ । ନନ୍ଦୋ ଦେଠେଇଙ୍କର ଉପର ମହଲର ସିଡ଼ି ପାହାଚ ଉପରେ ଲୁଚି ସ୍ଥାନୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣୁଥିଲା, ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ଯିବା ପରେ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ଆସିଲା, ସତେକ ସେ ଏଇକ୍ଷଣି ଘରୁ ଆସିବୁ । ଦେଠେଇ ଦ୍ଵାରକା ଦାସଙ୍କ ଖୋସାମତିରେ ନିଜକୁ ବିଜୟିନୀ ବୋଲି ଭାବିଲେ ଓ ଖୁବ୍ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରସନ୍ନତାର ଆବେଗରେ ସେ ହଂସାସ୍ତକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଧିକ ମନଦେଲେ । ଦେଠେଇ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହତ ହୋଇ ନନ୍ଦୋର କାର୍ଯ୍ୟ ଶିଘ୍ର ସମାପନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଲଲେ ଓ ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀର ମାର୍ଜ ସିଦ୍ଧି କଲା । ମିଷ୍ଟର ଓ ମିସେସ୍ ବର୍ମାଙ୍କ ଭିତରେ କଲି ମଞ୍ଜି ଚୁଣିବା ପାଇଁ ସେ ଚାଟ ଖୋଜିବସିଲେ । ଲଲ

ଜାନଙ୍କ ଶରଣଙ୍କର ଏତିକି ମାତ୍ର ଦୋଷ ଯେ ଆଜି ସଂଧ୍ୟାରେ ଦ୍ଵାରକା ଦାସ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ଲାଲ୍ ଜାନଙ୍କ ଶରଣଙ୍କ ଘରେ ରୋଗ ବ୍ୟାଧି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଦୁଆର ବନ୍ଦରେ ଛିଟା ହେବାପାଇଁ କଲା ରାସ୍ତା ପୁଡ଼ିଆ ବାନ୍ଧିଲେ ଓ ସଜ୍ଜନର ଅପରାଧର ଦଣ୍ଡ ପାଇଁ ସଜ୍ଜନର ପିତୃଳା ମଧ୍ୟ ଡାଆନ୍ତିନା । ପେଶାଦାର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ପରି ଜଣ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ଚିନ୍ତା କଲାପରେ ସେ ଲିପୁରହୁ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲେ ।

ନନ୍ଦୋ ଦ୍ଵାରା ସମସ୍ତଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇ ତାକୁ ବିଦାକଲେ ଓ ନିଜେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ସାରି ଶୋଇବାକୁ ଗଲବେଳେ ଆନା ଘଣ୍ଟା ତଂ ତଂ କରି ବାରଥର ବାଜିଉଠିଲା ।

ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଘଣ୍ଟାଏ କି ଦେଉଘଣ୍ଟା ଶୋଇଥିବେକି ନାହିଁ ଦୁଇଟି ବିରଡ଼ି କଲି କରି ତାଙ୍କର ନିଦରେ ବ୍ୟାଘାତ ସୃଷ୍ଟିକଲେ । ଦୁଇହଲ ଆଖି ଅନ୍ଧାରରେ ଚକଚକ ହୋଇ ଦେଠେଇକୁ ଡରାଇଲା । ବିରଡ଼ି ଦୁହେଁ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଫୁଲ୍ ଫୁଲ୍ ହେଉଥିଲା । ପ୍ରତିହଂସାରେ ଘୁଂ ଘୁଂ ହେଉଥିବା କୋଥ ଗାତ୍ର ଆନମଣରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଦେଠେଇଙ୍କର ଗୁଣିଗାରେଡ଼ି ଭର ଆଖି ଦୁଇଟିରେ ଭୟର ସଂକୋଚ । ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ବିରଡ଼ି ଦୁହେଁଙ୍କର ଆକାର କମ୍ ବେଶି ଜଣାଗଲା । ବେଳେବେଳେ କଲି କରୁଥିବା ବିଲେଇ ଦୁହେଁଙ୍କର ମୁହଁ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲିଗଲେ ତାଙ୍କ ଆଖିର ଚମକ ଗୁଣିମନ୍ଦର ମନୁରିଥିବା ଛୁଟୁପରି ତାଙ୍କ କଲିକା ଭିତରେ ଗଲି ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧ ବୟସର ଶିଥିଳତା ଭୟରେ ଅତି ଉଠୁଥିଲା । ହୃଦୟର ଉଷ୍ମତା ତାଙ୍କ କଣ୍ଠକୁ ଅବରୋଧ କଲା । ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଲାଗିଲା ଯେ ଦୁଇଟି ବିଶାଳକାୟ ହଂସ ଜୀବ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତିକୁ ଅବମାନନା କରୁଛନ୍ତି । ବିରଡ଼ି ଦୁହେଁ ପ୍ରବଳ ଯୁଦ୍ଧରେ ମାତ୍ର ଦେଠେଇଙ୍କ ଖଟ ପାଖକୁ ଗୁଲି ଆସିଥିଲେ । ଭୟଙ୍କର ଘୁରୁ ଘୁରୁ ଖାଉଁ ଖାଉଁ ଶବ୍ଦରେ ଦେଠେଇଙ୍କର ହୁଃ ହୁଃ ହୁଃ ହୁଃ ଶବ୍ଦଟି ଗର୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସେ ଆହରଣୀ କରିବାପାଇଁ ତକିଆ ଉଠାଇ କୋରରେ ବିଲେଇଙ୍କ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିଲେ—ବିଲେଇ ମାରିଲେ ସ୍ଵର୍ଗରେ କେତେ ସୁନା ବିଲେଇ ଜମା କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି କଠୋର ଧର୍ମିକ ନିୟମ ସେ ସେତେବେଳେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ବିଲେଇଙ୍କର ମହାଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ଘଟିଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ ବଳୁ ପ୍ରହାରରେ ସେ ଦୁହେଁ ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ିଗଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ଫେରି ଆସିଲା । ଖଟ ଆରୁପାଶେ ଆଉଜା ହୋଇଥିବା ଲୁଠିକୁ ଧରି, ହାତ ଉଠାଇ ଫଡ଼୍ ଫଡ଼୍ କରି ଚୁଟାୟ ବିଲେଇପରି ଅଗଣାଆଡ଼କୁ

ଝପଟିଗଲେ । ଗୋଟିଏ ବିଲେଇ ସିଧା ଅଗଣାରେ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେପଟ ହୋଇ ରୋଷେଇ ଘର ବାରଣ୍ଡାରୁ ଫେରି ଉପର ଘର ପାହାଚଆଡ଼କୁ ପଳାଇଲା । ଦେଠେଇ ପାହାଚଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଉପର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠିଗଲେ ।

ନିରବ ନାଥର ରାତି ସତେକ ଗଲର କୋଲାହଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ଶୀତରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଥିବା ଛୁଇଁଟି ସତେକ ନିଦରୁ ଉଠି ଅଳସ ଭାଙ୍ଗୁଥିଲା । ନୀରବ ରାତି ସେହି ଗୋଳମାଳରେ ଏପରି ବରକ୍ର ହେଲା ଯେପରି ଶୀତ ଦିନର ଗରମ ରେଜେଇ ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ଶୋଇଥିଲାବେଳେ କିଏ ସେ ରେଜେଇଟାକୁ ଦେହ ଉପରୁ ହଠାତ୍ ଟାଣିନିଏ । ବଳବତ୍ ହୋଇ ଦେଠେଇ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ସିଢ଼ିଘର ଶିକୁଳି ଦେଲେ । ବଳାବଳ ଓ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଦେଠେଇ ନିଜ ଶୋଇବା ବାରଣ୍ଡାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ହଠାତ୍ ସେ ପାଦରେ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଓଦା ଇତପତଆ ନିନିଷ ମାଡ଼ି ପକାଇଲେ, ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁ ଡିଆଁ ଅନ୍ୟ ଆଙ୍ଗୁ ଗୁଡ଼ିକ ଲଟପଟ ହୋଇଗଲା । ସେ କିପରି ଏକ ଅପକର୍ଷ ଭାବ ଅନୁଭବ କଲେ । ଡାବ୍ର ଘୃଣା ଓ ବରକ୍ର ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ କେବଳ 'ଉହଁ' ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ରକ୍ତର ଶବ୍ଦ ହଠାତ୍ ଅମିଯାଇଥିଲା । ନିଜକୁ ନିଜେ ଅପରାଧୀ ମନେ କରି, କାହିଁକି ବିଲେଇ ପଛରେ ମରିଥିଲା, ଭାବ ପାଦ ଟେକି ଗୋଇଁ ପାହାସ୍ୟରେ ଚାଲି ଚାଲି ଆସି ଖଟ ପାଖରେ ଥିବା ଲଣ୍ଠନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ । ଲଣ୍ଠନ ତେଜି ପୁଣି ସେହିପରି ପାଦ ଟେକି ଚାଲି ଘଟଣାସ୍ଥଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ସଦ୍ୟଜାତ ବିଲେଇଛୁଆ । ମୁଣ୍ଡ ନ ଥିଲା ତା'ର । ଘରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଲେଇଟିଏ ବୁଲିବାର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଚୁଲିକି ଯାଉ ରାତି, ମୁହଁ ଫିଟିଲେ ଗାଲ । ମନେପଡ଼ିଲା ବିଲେଇ ଛୁଆଟିକୁ ଭୂଆଁ ଖାଇବାକୁ ହିଁ କଲି ଲାଗିଥିଲା ।

ଗେଡ଼ ଟେକି ଟେକି ସେ କୁଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଗୋଡ଼ ଧୋଇଲେ । ଲଣ୍ଠନ ଧରି ଦିଅଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ପଞ୍ଜା ବାହାରକଲେ । ବିଲେଇ ଛୁଆର ଶବ୍ଦକୁ ପଞ୍ଜା ଉପରେ ରଖି ବାହାରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଉ ଯାଉ ଦେଠେଇଙ୍କର ହଂସାସକ ବୁଦ୍ଧି ଚେଇଁ ଉଠିଲା, ସିଢ଼ିଘରୁ ନିଜର ଗୁଣୀ ମନ୍ଦ ବାକ୍ସ ବାହାର କରି, ସେଥିରୁ କିଛି ସିନ୍ଦୂର ଓ କିଛି କଳା ରାସି ଦେଇ ଗୁଣୀମନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଅଲଗା ରଖାହୋଇଥିବା ଅଟା ଡିବାରୁ ଅଟା କାଢ଼ି ଘାସ ଦିଆର କଲେ । ପଞ୍ଜା ଉପରେ ବିଲେଇ ଛୁଆର ମୁଣ୍ଡ କଟା ଶବ୍ଦ ରାସି ଓ ସିନ୍ଦୂର ଛୁଣ୍ଟି ରଖିଲେ ଓ ଘାସ ଜଳାଇ ଦେଠେଇ ତାଙ୍କୁ ତା'ର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ରଖିଦେଇ ଆସିଲେ ।

ରାଣି, କେତେ ପେଟ କରି ବୁଲୁଛି । ଏହୁପରି ଛୁଣି ପଡ଼ିଯିବ । ଶବ୍ଦଟି ଏହୁପରି ଘରୁ ବାହାରିଗଲା ଓ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ତା'ର ସଦୃଶଯୋଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ବାରଣ୍ଡା ଧୋଇବାବେଳେ ଦେଠେଇ ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କ ଖଟତଳେ ତିନୋଟି ସଦ୍ୟଜାତ ବଳେଇଛୁଆ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେ ରାଗରେ ଅରିଗଲେ ।

“ସତ୍ୟାନାଶିଆଗୁଡ଼ା ମତେ ଖାଲି କଲବଲ କରି ମରୁଛନ୍ତି । ନିଆଁଲତା ଚାରିଆଡ଼େ ଗଳିକନ୍ଦ ବୁଲି ବୁଲି ଆଉ କୋଉଠି ମିଳିଲାନି ଯେ ଶେଷରେ ମୋରି ଘରେ ପିଲା ଜନମ କରିବାକୁ ଆସିଲା । ତା' ଦେହରେ ପୋକ ପଡ଼ୁ । ଶୀତ ରାତିରେ ମତେ ଦୌଡ଼ାଇ ମାଇଲା” ହାତରେ ଶୁଷ୍କ ଖୁଣି ମୁଠା ଧରି ଦେଠେଇ ଖଟ ଖୁଣି ପାଖରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଗାଲି ଦେଉ ଦେଉ ଏ ବଳେଇଛୁଆ ଗୁଡ଼ିକୁ କେଉଁଥିରେ ଉଠେଇ ବାହାରେ ପକେଇବେ — ମୁଣ୍ଡରେ ସେହି ଚନ୍ଦ୍ର । ତାଲଟାଏ ଅଛି । ମନେ ପଡ଼ିଲା । ପୁଣି ଭାବିଲେ—ଏବେ ପଙ୍ଗାଟିଏ ନଷ୍ଟ କରିଛୁ ପୁଣି ତାଲଟାକୁ ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲୁଗାତ ଯେମିତିହେଲେ ଧୁଆହେବ, ଏହା ଭାବି ଦେଠେଇ ତିନୋଟିଯାକ ଛୁଆକୁ ଅଣ୍ଟିରେ ପୁରାଇଦେଲେ । ଓଡ଼ା ହାତରେ ଧରିବାରୁ ଛୁଆଗୁଡ଼ାକ କୁଂ କୁଂ ହେଲେ । ତିନିଅରଯାକ ସେ ସେହି ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭବ କଲା । ଶୀତରେ ଜାକିଯୁକି ଆଖି ନ ଫିଟିଥିବା ତିନୋଟି ଛୁଆଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟି ଭିତରେ ତାଙ୍କ ପେଟକୁ ଲାଗିଗଲେ । ତିନୋଟି ଜୀବନ୍ତ ବଳେଇଛୁଆ ତାଙ୍କ ପେଟ ପାଖରେ ସୁଲୁ ସୁଲୁ ହେଲେ । ଦୁଆର ବନ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଉ ଯାଉ ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଖେଳୁଥିବା ଝିଅଟିର କଥା ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଅଟକିଗଲେ । ପୁଣି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଗୋଡ଼ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇଲେ କିନ୍ତୁ ପୁଣି ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଅଟକିଗଲେ । ଝିଅଟିର କଥା ଖବର ଭାବରେ ମନେ ପଡ଼ିଲା ।

ବଳେଇ ଛୁଆ ସେଇ ଘରେ'ଇ ରହିଗଲେ ।

+

+

+

ଭୋର ହୋଇଆସୁଥିଲା । ପୁଜା ଉପକରଣମାନ ଧରି ଗୋମଠକୁ ଯିବାପାଇଁ ଲାଲେ ଦଲଲର ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଆର ଖୋଲିଲା । ଘରୁ ବାହାରିବା ମାତ୍ରେ ଚଉକାଠ ବାହାରେ ଦୁଇପାଖେ ରଖାହୋଇଥିବା ପିତୁଲା ଦୁଇଟି ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ିଲା । ଭୟରେ ଭିତରକୁ ପକେଇଗଲା ଓ ବାହାର ଲାଜଟ ସୁଇଚ୍ ମାରିଦେଲା । ନିଜ ଘରପାଇଁ କରାଯାଇଥିବା ମାରଣ ପ୍ରୟୋଗକୁ ବଳୁଳି ଆଲୁଅରେ ଅତି ପରିଷ୍କାର

ସ୍ବପ୍ନରେ ଦେଖି ତା'ର ଛିଦ୍ର ଭୟରେ ଥରିଉଠିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ପାଟି କରି କହିଲା, କିଏ ଏମନ୍ତ କାମ କରିଛି । “ଏ ବୋଉ...ଏ ବୋଉ...ଭିତରୁ କାଣ୍ଡ କାଣ୍ଡ ବୁଲୁଛନ୍ତି ସ୍ବପ୍ନ ଶୂଣାଯାଉଥିଲା ।

“ଆଲୋ ବୋହୂ କ'ଣ ହେଲା ?”

“ଆରେ, ଶୀଘ୍ର ଆସ, ଦେଖିଯାଅ କ'ଣ ହେଇଛି । କହୁ କହୁ ଶ୍ରୀମତୀ ଲାଲେ ନିଜର ଗୁରୁ ମହାଶିଆ ଓଜନର ଶରୀରରେ ନିଃଶ୍ଵାସ ପ୍ରଶ୍ନାସକ୍ତି ଆସୁତ କରି ଭଗ୍ନ ସ୍ବପ୍ନରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ହେ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ମହାପ୍ରଭୁ, ତୁମର ପାଲ କରିବି, ହେ ହନୁମାନଜୀ—ତୁମପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କାର ଶ୍ରେଣ କରିବି—ହେ ମା' ଠାକୁରାଣୀ, ରକ୍ଷାକର...ରକ୍ଷାକର...ହୁଁ...ହୁଁ...ହୁଁ ।

“ଆଲୋ ବୋହୂ କଅଣ ହେଲା ?” ଶୀତରେ ଥରି ଥରି ବୁଢ଼ୀ ଆସିଲେ ।”

“ବୋଉ, ଟିକିଏ ଦେଖତ, କେଉଁ ନିର୍ମଳା ରାତ୍ର ମୋ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଏ ପିତୁଳାଗୁଡ଼ାକ ରଖିଦେଇ ଯାଇଛି, ଯିଏ ମୋପାଇଁ ଏମିତି ସବୁ ପାହୁଛି—ହେ ପ୍ରଭୁ ତା ବଣ ବୁଡ଼ୁ । ଛୁଣାଳି...ରୋଷିଣୀ, ଏକାମ ସେଇ ନନ୍ଦୋ ରାତ୍ରିର । ସେହି ବଦମାସ ଦେଠେଇଙ୍କୁ କହୁ ଏସବୁ କରାଇଛି ।

ସେହି ରାସ୍ତାସୁଣୀ ଉପରେ ବଜ୍ରପଡ଼ୁ । ତା'ର ତ ଜୀବନ ସାରା ଏଇ କାମରେ ଗଲା । ଦୁଆରକୁ ଲାଗି ଠିଆହୋଇ ମୁହଁ ଓ ନାକରେ ଲୁଗା ମାଡ଼ି ବୁଢ଼ୀକୁ କହିଲା” ବୋଉ ଏଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ଟିକିଏ ଛକ ଯାଗାରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତୁ—ମୋର ଗାଧେଇବା ଏତେ ଡେରି ହେଲାଣି ।

ଶୀତ ଓ ବାର୍ଷିକ୍ୟଯୋଗୁଁ ଅରୁଣ୍ଡ ବୁଢ଼ୀଟି ଭୟରେ ଆହୁରି କମ୍ପିବାକୁ ଲାଗିଲା ସେ କହିଲା, “ବୋହୂ, ସ୍ବାକୁ ମେହେନ୍ତର ଆସିଲେ ଉଠାଇବ । ଯଦି ମଝିରେ କୌଣସି ଗାଈଫାଇ ଆସି ଖାଇଦିଏତ ତେବେ ଭଲ, କହୁ ବୁଢ଼ୀ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଲାଲେର ଘରଣୀ ଦେହ ନିଆଁଘର ଜଳି ଉଠିଲା, କହିଲା ଚିତା ନିକଟକୁ ଆସିଲଣି, ଆଜି ମଲେ କାଲିକ ଦୁଇଦିନ ।

ବୁଢ଼ୀ ଦୁଆର ବନ୍ଧରେ ଅଟକିଗଲେ, ଲାଲେର ଘରଣୀ ତାଙ୍କଆଡ଼କୁ ନ ଦେଖି ପୁଣି ଅପିଲ କଲା “ଆରେ, ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର କାଟୁ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଉଠାଇ ଦିଅ । ଗାଧୋଇ ଯିବାକୁ ମୋର ଡେରି ହେଉଛିପରା ।”

ସନ୍ତୋ ଶୁଭ ଉପରେ ଠିଆହୋଇ କହିଲା “ମା’ ମୁଁ ଆସିବି ? ତୁ ଆସି କ’ଣ କରିବୁ ? ନନ୍ଦା, ରାସ୍ତାସୁଣୀ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଏମନ୍ତ ଲାଗିଛି । ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ ତା’ର ବାପ ମା’ ରାତି ଅଧରେ ମରନ୍ତୁ । ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ ତା’ର ବଝିଣ ବୁଢ଼ିଯାଉ । ଓ ହୋ’ ମୋର ବେଳ ହେଇଯାଉଛି—ମଣିଷ ପାଖ ପଡ଼ିଣାରେ ଭଡ଼ାଟିଆ ରଖେ କାହିଁକି ? ସମୟ ବେଳେ ଯଦି ସାହାଯ୍ୟ ନ କଲେ, ତାଙ୍କୁ ଭଡ଼ା ରଖି କି ଲାଭ ? ବୁଢ଼ୀ, ଆମଘର ଆଜି ଖାଲି କରିଦେବ । ଆମେ ଏମନ୍ତ ଭଡ଼ାଟିଆ ରଖିବୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପାଟିରେ ନିଦରେ ଶୋଇଥିବା ଶାଇ ପଡ଼ିଣା ଚମକିପଡ଼ି ଉଠିଲେ । ଦୋ ତାଲୁରୁ ସ୍ବାମୀ ଓ ଝିଅ, ତନି ତାଲୁରୁ ପୁଅ—ସମସ୍ତେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଘରୁଗଲେ, କ’ଣ ହେଲା ? ଆମେ ଯିବୁଁ ? କହି ରହିଗଲେ ମାତ୍ର କେହି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ ନାହିଁ । ଲନେର ସ୍ବା ଦୁମଦୁମ୍ ହୋଇ ଦୁଆର ବନ୍ଦ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

କ୍ରମେ ଖର ମାଡ଼ିଆସିଲା । ରାସ୍ତାଘାଟ ସବୁ ଗହଳି ହୋଇଗଲା । ପଡ଼ିଣା ଘରର ସ୍ବା ଲେକମାନେ ଲାଲେର ସ୍ବା ସହତ କେତେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ; ପରଜନ୍ମା ଚାଲିଲା । ଉପରୁ ଲାଲେ ସନ୍ତୋ ଓ ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ଶୁଭ ଓ ଦୁଆରମାନଙ୍କରେ ଠିଆ ହୋଇ ପୁରୁଷ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ନାନା କଥା ଚାଲିଲା । କାଳର ଜଘନ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲା । ଗଳିରେ ରାମଲେତନ ମହାରାଜଙ୍କର “ଗୁହା, ଗରମ ବିସ୍କୁଟ୍ ଗରମ” ସ୍ବର ଶୁଭିଲା । ଶାହାଙ୍କର ଚପା ଗଲାର “ଗୁରୁ କହିଥିଲେ ମୋର ଝୁଲୁ ମୁଣି ଭାରିକରି ଆଣିବୁରେ” ସକାଳ ପବନରେ ଭାସି ଆସିଲା । ପାଖରେ ଗଳି ମୋଡ଼ି ଉପରେ ଦେଠେଇ ନେ, ନେ ଦେଠେଇ ଛୁ ଛୁ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଶୁଣାଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଦର୍ଶନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସିନ୍ଧୁ ସାମନା ଘରର ଭୋଲକୁ ଭୋଲି ଗଳିର ସାମନା ଘରେ ସିଂକଶନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଦେଲା ଯେ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଆସିବାମାତ୍ରେ ତାଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଏଠାକୁ ପଠାଇ ଦେବ । ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଲା ଯେ ଲାଲେ ଦଲ୍ଲ ଘରେ ଜାଦୁ ମନ୍ତ୍ରର ପିତୁଳା ରଖାହୋଇଛି, ଛୋଟ ଗଳିରେ ଗୁରୁରୁ ଛ’ ଜଣଙ୍କ ଭଡ଼ା ଖୁବ୍ ବେଶି ମନେ ହେଉଥିଲା । ସେମାନେ ଦୁଣା ହୋଇଥିବା ଲସକୁ ଦେଖିଲପର ପିତୁଳା ଦୁଇଟିକୁ ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି । ବହୁତ ସମୟ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇ ଯିବାପରେ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଆସିଲା ।

ପିତୁଳା କହାଯିବା ମାତ୍ରେ ଲାଲେର ଘରଣୀ ଦୁଆରେ ପାଣି ଡାଲି ତୋପ ମୁହଁରୁ ତୋପ ଛୁଟିଲା ପରି ସିଧାସଳଖ ଛୁଟିଲେ ।

ନନ୍ଦୋ ଘରେ ତା'ର ବାପା ବିଭୀଷଣ କଳ ପାଖରେ ବସି ହାତ ମାଟି କରୁଥିଲେ, ମଣିଆ'ର ପୁଅ ଉପର ଖିଡ଼ିକ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ଜେଜେମାର କାନ ଟାଣି ଜିଲିପି ଖାଇବାକୁ ଜିଦ୍ କରୁଥିଲା । ଜେଜେମା ତାକୁ ବୁଝାଉ ଆସନ୍ତି ଯେ ଜର ଛୁଡ଼ିଗଲେ ତାକୁ ଜିଲିପି ଦିଆଯିବ । ସେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୁପ୍ କର ତା' ଖଟରେ ନ ଶୋଇଛୁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଜର ଛୁଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ବଡ଼ ବୋହୂ ନଜ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝିଅକୁ ଗୋଡ଼ରେ ବସାଇଥିଲେ । ମଣିଆ ରେସେଇ ଭିତରୁ ବାଁ ହାତ ସାହାଯ୍ୟରେ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଟେକି ସିଗାରେଟ ଟାଣୁଟାଣୁ ଝିଅକୁ ଦିଶାଉଥିଲା ।

ପିଲାଟି ପାକୁଆ ପାଟିର ହସରେ ବେକଟା ପାଉଥିଲା । ତା'ର ଗୋଡ଼ରେ ଥିବା ପାଉଁଜି ଓ ହାତରେ ସୁନା ଖଜୁର ଘାଗୁଡ଼ି ସାନ ଦେହଟିର ହଲଚଲରେ ବାଜି ଉଠୁଥିଲା । ବଡ଼ ବୋହୂ ଭାରି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥାଏ— ଆଉ ଶଙ୍ଖର ଘରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୁଦ୍ଧ ପାହୁ ନ ଥାଏ । ନନ୍ଦୋ ଗୋମଟାରୁ ଗାଧୋଇ ଫେରି ଆସିବାର ବେଳ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଚାକର ମଝି ମାହାଲ ପ୍ରାୟ ଓଳାଇ ସାରିଥାଏ ।

ଲଲେର ଘରଣୀ ହଠାତ୍ ମଝି ଅଗଣାରେ ଏଟମ୍ବମ୍ ପରି ଫାଟିପଡ଼ି ଭିତର ଘରକୁ ହିରୋସିମାରେ ପରିଣତ କରିଦେଲା । କଳପାଖେ ବସିଥିବା ଘରର ମୂର୍ଦ୍ଦବାକ୍ତ ଶୁଣାଇ ଲଲେର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା—ସେ ରାଣି ଗଲ କୁଆଡ଼େ ? ତୁମ ଗୋଲବସର ଝିଅ ? ଆମଘରେ ଯାହା କାରବାର କରି ଆସିଛି—ଦେଖ, କହି ଯାଉଛି—ଆଉ କେବେ ଯଦି ଆମ ଘରେ ଗୁଣୀ ମନ୍ଦ କରାଇବ ତା' ବଂଶ ଆଗ ବଢ଼ିବ । ଦେଖ ଆଜି ମୋର ମନ ପାହୁଛି । ମୁଁ କେବେ କାହାର କ'ଣ ଯେ ମଙ୍ଗଳ କରିଛି ଭଲ । ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଶିଖେଇ ପିରୁଲା ଗଢ଼ି ଆମର ଘରେ ରଖି ଆସିଲା ? ଏଣୁ ତେଣୁ ଚାକରବାକରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯିଲା ହୋଇ ଚୋରି କରାଇଲା, ଆଉ ଏବେ ମୁଁ ତା'ର ସୁନା ଅଣ୍ଟା ସୁତାକୁ ବନ୍ଦୀକରାଇ ଦେବାକୁ ରଖିଲି ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଉପରେ ଯନ୍ତ୍ର ମନ୍ଦ ଚଳେଇଛି । ଆରେ, ମୁଁ କାହିଁକି କାହାର ଚୋରି ମାଲ୍ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେସବୁ ମୋ ଘରେ ଚଳିବନି । ଯାହାଘରେ ଚୋରିମାଲ୍ ନିତି ପଶେ ତାଙ୍କର ଘର ଝିଅ ନଜ ଘଇତା ଛୁଡ଼ି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘଇତା କରନ୍ତି । ଉପରେ ଭଲେଇ ହେଉଛି । ଚୋରଣୀ କୋଉଠିକାର ?

ଏଟମ୍ବ ବମ୍ ଆଗ ଫୁଟିସାରିଲା ପରେ ମାର ମେଣିନ ଗନ୍ ପଟ୍ ପଟ୍ କଲେ ଆଉକି ଲଭ ? ଭିତର କାନରେ ତେଲ ପକାଇ ରୁପ୍ ରୁପ୍ ଦାନ୍ତ ଦସ୍ତଥାଏ ।

ମଣିଆ ଓ ତା'ର ବୋହୂ ତନି ତାଲର ଝରକାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱପଡ଼ି ଦେଖୁଥାଆନ୍ତି । ଫେର ନନ୍ଦୋ ଯେମିତି ରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୟସ୍ଥିତ ହୋଇ ରାଣି ବଧୂ ଟଙ୍କାରିଲା, ଶଙ୍ଖର ଓ ତା' ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ଘର ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ନନ୍ଦୋ ବଡ଼ ବଡ଼ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କଲା । ମାଙ୍କର ଫଟ୍ ଫଟ୍ ଶବ୍ଦ ଦବି ଯାଉଥାଏ ତଥାପି ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମୂଗର ଆବିଷ୍କୃତ ଅସ୍ତ୍ର, ଗାଣ୍ଡିବ ଓ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ଏକ ସାଧାରଣ ଖେଳନା ରୂପରେ ପ୍ରମାଣିତ କଲପରି ଲାଲେ ସ୍ତ୍ରୀ ନନ୍ଦୋକୁ ଦାବିଦେଲା ।

ଅପରାଧ ମନଦେଇ ନନ୍ଦୋ ନିଜକୁ ଉତ୍ତର ନାଟକରେ ସହଜରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ ପର ଆପଣା ଭାବ, ତା' ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଓ ନିଜ ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟର ନିଷ୍ପାଦନର ଗୁରୁ ଗୁରୁ ଝାଡ଼ି ଝାଡ଼ି ଶବ୍ଦ ଉଠି ସରରେ ଗୁଞ୍ଜରି ଉଠିଲା । ତନି ମହଲଉପରୁ ମଣିଆ ମଧ୍ୟ ଲାଲେ ଦଲଲକୁ ବେଇମାନ ଭାବ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା । ଶଙ୍ଖର ତା'ର ପକେଟରେ ହାତ ପୁରାଇ ତାମସା ଦେଖିବାକୁ ଚାଲିଆସିଲା । ବୋହୂମାନେ ଛିତ ଉପରେ ପାଖକୁ ଲାଗି ଠିଆହୋଇ ତଳେ ହେଉଥିବା ଘଟଣା ବିଷୟ ଫୁଲ୍ ଫୁଲ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାନବୋହୂ କହିଲା, ଦେଖ, ସନ୍ତୋର ମା' କଲି କରିବାରେ କି ଧୂରନ୍ଦର । ଖାଲି ମାଡ଼ିପଡ଼ୁଛି । ବଡ଼ ବୋହୂ କହିଲା, ଆଲୋ ହେ ସତ । ତୋର ମୋର ଯଦି କେହି ମନ୍ଦ କରିବାକୁ ବସେ ତେବେ ଆମେ କ'ଣ ରାଗିବାନି ? ଇଏ ନନ୍ଦୋ ଦେଖାଶକ୍ତି ଏମିତି ସେମିତି ଜଣେ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିଂସା କରିବା ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କର ମନ୍ଦ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଘାର କାମ—ବାରହୁଲି— ।

ତାରା ଚୋରପରି ନିଜ ଛିତ ଉପରୁ ଡିଆଁ ମାରି ଭବୁତିଙ୍କ ଛିତ ଉପରକୁ ଆସିଲା । ସାନ ଓ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ହାତ ଠାରି ପାଖକୁ ଡାକିଲା, କଲିର କାରଣ ଜାଣି ତାରା କହିଲା, ଆମଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ମଧ୍ୟ ରଖାହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଦୁଧ ନେବାପାଇଁ ଆସି ଦୁଆର ବାହାରେ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲି । ଦୁଧବାଲ ମଧ୍ୟ କେତେ କ'ଣ କହି ମତେ ଡରାଇ ଦେଇଗଲା ।

“ଆଲୋ ଇଏତ ଡରାଇବା କଥା । ଗୁମର ଆଠମାସ ଚାଲୁଛି । ଆଉ— ବଡ଼ ବୋହୂର କଥା ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ତାରା କହିଲା—” “ଆମର ସେତ କହିଲେ ଯେ ଏଗୁଡ଼ାକ ବେକାର ଅଛନ୍ତି ଶୁଣାଯାଏ । ଏସବୁରେ ମନ ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ଯେ ଆଜିକାଲି ମୂଗରେ—”

ତଳେ ହେଉଥିବା ଗୋଲମାଲ ତାର ପୁଅ ରେକର୍ଡ଼ ଟପି ଆହୁରି ବିରାଟ ଆକାର ଧାରଣକଲା । ଛୋଟ ଓ ବଡ଼ ବୋହୂ ଦୁହେଁ ଧାଇଁ ଯାଇ ଝରକା ପାଖରେ

ଲଞ୍ଜିପଡ଼ି ଚାଲିଲେ । ତାର ଉପର ଛିତରେ ବସି ବଡ଼ କୌରୁହଲରେ ବୋହୂ ଦୁହିଁକ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହିଲା । ତଳେ ଲଲେର ସ୍ତ୍ରୀ ଝପଟି ଯାଇ ନନ୍ଦୋର ଡଙ୍ଗାକୁ ଧରି ପକାଇଲା । ନନ୍ଦୋ ଗାଁ ଗାଁ ହୋଇ ନିଜର ଦୁଇ ହାତରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଲଲେଙ୍କ ମୁହଁ ଚାହିଁ ପୁର ଦମ୍ଭରେ ତାକୁ ପଛକୁ ଠେଲି ଦେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉତୁତି, ମା, ମଣିଆ, ଶଙ୍କର ସମସ୍ତଙ୍କର ଚିତ୍କାର ସ୍ବର ଏକ ହୋଇ ଉତ୍ସୁକର ରୂପ ଧାରଣ କଲା । ମଣିଆଁ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ନିଜ ଉତ୍ତରୀକୁ ଛଡ଼ାଇଲା । ଲଲେର ସ୍ତ୍ରୀ ମଣିଆ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ସେ ତାକୁ ମାରିବାକୁ ଧାଇଁଲା । ଉତୁତି ଚଟକରି ଆଗକୁ ଆସି ନିଜ ପୁଅର ହାତ ଧରିପକାଇଲା ଏବଂ ତାକୁ ପଛକୁ ଠେଲି ଲଲେର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହିଲା, ବୋହୂ, ଆମେ ତୁମକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ୁଛୁ । ଯାହା ଭୁଲ ହୋଇଛି, କ୍ଷମାକର । ନନ୍ଦୋ-ଯା ଏଠାରୁ, ମଣିଆଁ ଏକୁ ଉପରକୁ ନେଇଯା । ଡାହାଣୀ ଚୁପ୍ ହେଉନାହିଁ । ବକ ବକ କରି ଚାଲିଛି ।

ଲଲେର ସ୍ତ୍ରୀ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନିଷ୍ଟ ଗ୍ରହପରି ଘୃଷ୍ଣିଗଲେ । ସାନ ଓ ବଡ଼ ବୋହୂ ଦୁହେଁ ପୁଣି ଚପୋଟି କରିବାକୁ ଉପର ଛିତକୁ ଆସିଲେ ।

ଫୁଲ୍‌ଫୁଲ୍ କଥା ଲହସରେ ସାନ କହିଲା, ଯଦି ଲଲେର ସ୍ତ୍ରୀ ନନ୍ଦୋର ଡଙ୍ଗା ଚପିବାରେ ନନ୍ଦୋ ମରିଯାଇଥାଆନ୍ତା ତେବେ ମୁଁ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥାଆନ୍ତି । କହିବାକୁ ସିନା ଉତ୍ତରୀ, କିନ୍ତୁ ଆମର ସେ ତାକୁ ଶୁଣିବା ଘୃଣା କରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଉଣିର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ।

“ଆଉ, ଏ ଅଶ୍ଳୀୟତା ଚୋରି ହେବାକଥା କଅଣ ? ତାର ପଚାରିଲା । ବଡ଼ ବୋହୂ କହିଲା” ମୋ ବିଭାଘର ପୂର୍ବରୁ ଏଠାରେ ମସ୍ତବଡ଼ ଚୋର ହୋଇଥିଲା । ମା କହୁଥିଲେ ଯେ ଚାକର ଚୋର କରି ପଳାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖ ଏତେ ବର୍ଷ ପରେ କଥାଟା ବାହାରିଲା—ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ନନ୍ଦୋ ମହାରାଣୀଙ୍କର କାମ ।”

ତେବେ କଅଣ ଚାକର ସହିତ ତାଙ୍କର ? ତାରର ରହସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାର ଶିଥିଧର ସାନ ବୋହୂ କହିଲା, ହୋଇପାରେ ଯେ ନିଜ ହଲ୍‌ବ୍ୟାଣ୍ଡ (ସ୍ବାମୀ)କୁ ଡାକ କରିପାରେ, ଘରେ ଚୋର କରାଇପାରେ ସେ ଆଉ କଅଣ ନ କରିପାରେ ।

“ବଡ଼ବୋହୂ ମୁଁ ଶୁଣି ହଲାଇ କହିଲା,” ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ମରଦମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ଘୃଣା କରନ୍ତି ଏ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ, କାହିଁକି ନା ଆମ ସ୍କୁଲରେ ଜଣେ ଦିବ୍ୟ ଅବକଳ ଏମ୍‌ଡ଼ ଥିଲେ ।

ତଳେ ଘରର ଦି ତାଲରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୁକ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଛଅ ବର୍ଷ ତଳର ଶ୍ରେଣୀର ଯେ, ମା' ହୃଦୟରେ ମମତାଠାରୁ ଅଧିକା ଆଦାତ ଦେଉଥାଏ । ମଣିଆ ଧନହାନି ଓ ଅପମାନ ବହୁରେ ଜଳୁଥାଏ । ଶଙ୍କର ମଧ୍ୟ ନନ୍ଦୋ ପକ୍ଷରେ ନ ଥାଏ । ନନ୍ଦୋ ଏକା ସମଗ୍ର ପରିବାର ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁଣ୍ଡୁଥାଏ ।

ଏହି ସମୟରେ ମିଷ୍ଟର ବମା ନିଜ ଛିତ ଉପରେ ବୁଲୁଥିଲେ । ବଡ଼ବୋହୁ ଅଳ୍ପ ଓଡ଼ିଶା ଟାଣି ଘୁଞ୍ଚିଆସିଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋହୁ କହିଲା—ନାନା, ନାନା ଦେଖ ତାଙ୍କ ଘରେକି ପିରୁଳା ରହିଛି ।

ବଡ଼ବୋହୁ ଚିତ୍କରେ ଆଙ୍କୁଟି ରଖି କହିଲା, “ହାୟ ହାୟ ଏ ସରତାଳ ଦେଠେଇ ବୃତ୍ତିକ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇବ ।

ପାଞ୍ଚ

ଛୁଣା ବୁଢ଼ୀଆଣି ଜାଲ ଚଢ଼େଇବସା, ଛୁଣା ଗୁଡ଼ି ଚଢ଼େଇ ଓ ଗୁଣ୍ଡୁଚି ମୁସାମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ଏହି ଓସ୍ତଗଛଟି ବରୁଟି ଜଗତର ଅସଂଖ୍ୟ ଦୋହଲମାନ ମନପରି ଫଳ, ଫୁଲ ଓ ସବୁଜ ପତ୍ରରେ ଭରିହୋଇ ସେହି ସାହର କେତେ ଯୁଗର ସାଥେଲି ଠିଆହୋଇ ରହିଛି । ଏବେକାର ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ପିଲାବେଳୁ ଏ ଗଛ ଗଙ୍ଗେ ଭୃଷିଆର ଓସ୍ତଗଛ ନାଁରେ ପରିଚିତ, ଯନ୍ତୁ ଯେଉଁ ପାଚେରୀଟି ଘନେ ଗଙ୍ଗା ଭୃଷିଆର ସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲା ଆଜି ତାହା ଛେଦାଲଲ୍ଲ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସାଦେନସ୍ ଏଜେଣ୍ଡର ସମ୍ପତ୍ତି । ମ୍ୟୁନିସିପାଲ୍ଟି ରେଜିଷ୍ଟର ଅନୁସାରେ ସେ ଘରର ନମ୍ବର ଗୁଣ୍ଡଶହ କୋଡ଼ଏ ଏହି ଗଛର ଚିହ୍ନପାଖେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ବଣଧର କେହି ପକ୍ଷୀ ଚଉତରା ନିର୍ମାଣ କରାଇ ପଥର ମଣ୍ଡପରେ ମହାବୀରଙ୍କର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରାଥିଲେ । ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଭକ୍ତମାନେ ମୂର୍ତ୍ତିର ସେହି ସିନୁର ବୋଲା ଦେହକୁ ଏମନ୍ତ ସୁନା ପାଢ଼ିଆରେ ମଣ୍ଡିତ କରିଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭକ୍ତର ମନ ଅଜଣାରେ ସେହିଆଡ଼େ ଚାଲିଯାଏ ।

ମଣ୍ଡପର ଡାହାଣ କଡ଼ିଆଡ଼ୁ ଭିତରକୁ ଯାଇଥିବା ଗଲି ମୁଣ୍ଡରେ ଏହି ଚଉତରାଟି ଚୌପାଢ଼ୀର କାମ ଦିଏ । ଏହି ଯାଗା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଖରା ସେଠି ଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ ପଡ଼େ । ସାଜର ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଝୁକା, ନିମ୍ନ ଦାନ୍ତକାଠି, ଖଣ୍ଡେ ଦଶଶ୍ର ଖବର କାଗଜ, ପରବା ଓ ଫଳ ଡାଲି, କୁଲଫୀ ବରଫ, ଜିଲପି, ଗଜା, ମୁଆଁ ଗୁଣ୍ଡିଲଡ଼ୁ ଓ ଚିନାବାଦାମ ପସରାମାନ ବିଭିନ୍ନ ଲୋକଙ୍କ ଗୁହୁଦା ମୁତାବକ ଜିନିଷ ଏହି ଚଉତରା ଉପରେ ସମୟ ସମୟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ମଣ୍ଡପର ବାଁ ପାଖ ସାମନା ଗଲିରେ ପଶୁ ପଶୁ ଗୁହାଳ ଘରର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଫାଟକଟିଏ ଆଖିରେ ପଡ଼େ । ଚଉତରାର ଏହି ଅଂଶଟି ପୁରା ନିଛାଟିଆ । ମଙ୍ଗଳବାର ହାଟ ଘନରେ କେବଳ କୋଲ ହଲ ପାଟିଗୁଣ୍ଡ ଶୁଣାଯାଏ । ସେହି ଗାଁର ମାଲି ବସନ୍ତ ଫୁଲହାର, ଫେଣି, ବେଶନର ସାନ ବଡ଼ ଲଡ଼ୁ ଓ ପେଡ଼ା ନେଇ ପଶିବା ମେଲି ବସେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷ ହେଲା ଜଣେ ବୁଢ଼ା ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଶିବା ମେଲାଇ ବସୁଛି । ଓସ୍ତଗଛ ତଳେ ସେହି ମଣ୍ଡପର ହନୁମାନ ଜୀବନ୍ତ ଭଳି ଲାଗେ । ମନେହୁଏ ସତେ ଯେପରି ଜୀବନ୍ୟାସ ପାଉ ପାରୁ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ।

ସକାଳେ ସାଢ଼େ ନଅଟାରେ ଖରା ମଣ୍ଡପ ତଳକୁ ଖସିଲାଣି । ହନୁମାନଙ୍କର ତେଜୋମୟ ମଣ୍ଡପର କିଛି ଦୂରରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଉତ୍ତପ ବେଶ୍

ଅନୁଭୂତ ହେଲଣି । ଚଉତରାରେ ବସି ଯାଇଥିବା ଗୁଡ଼ର ଉପରେ ବସି ଲାଲ ମୁକୁନ୍ଦମଇ ଡୁକା ଗୁଡୁ ଗୁଡୁ କରି କାଣ୍ଡୁଆଆନ୍ତି । ଦେହରେ ତାଙ୍କର ଥାଏ ଭୁଲି ଜାମା ଓ ମୁଣ୍ଡରେ ଭୁଲି ଛୁଆ ଟୋପି, ଆଖିରେ ସୁନା ପ୍ରେମ ବସମା— ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ରୂପା ମୁଦରେ ନାଲା, ବେକରେ ମଫଲର ଗୁଡ଼ାଇ ବସିଥାଆନ୍ତି । ଚଉତରାକୁ ଲଗାଇ ଗୋଟିଏ ଆରାମ ଚେୟାରରେ ସେହେଟାଗ୍ରାଫଟର ଜଣେ ସୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ଗୁଲବ ଗୁଲ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲାଗି ରାମ ସରୁପବାରୁ ବସି ଖବର କାଗଜ ପଢୁଥାଆନ୍ତି । ମହାବୀରଙ୍କ ମଣ୍ଡପକୁ ଲାଗି ବସିଥିବା ଭଗବାନ ଦାନ ଦିଅବାଲା ଲାଲ ମକୁନ୍ଦୀ ମଲଙ୍କ ଘର ବଡ଼ ଆଳି ଉପରେ ପାଏଲେଣି ଏ ଓଜନର ଦିଅ ସାତୋଟି ଗିନାରେ ଭର୍ତ୍ତିକରିସାର ଅଷ୍ଟମଟିକୁ ନିକଟ ଉପରେ ରହିଥାଏ ।

ଲାଲ ମକୁନ୍ଦୀ ମଲଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସେହି ନିକଟ ଉପରେ ଥାଏ । ଭଗବାନ ଦାନ ଗିନାରୁ ଗୁମୁରୁଏ ଦିଅ ବାହାର କରି ନିଜ ଘଡ଼ିରେ ପକାଇବାକୁ ଗଲବେଳେ ଲାଲ କହିଲେ, ଧାଡ଼ି ଏ ଶଲାମାନେ ଗୁମୁରୁଏ ଗୁମୁରୁଏ କରି ନିଜର ଲଭ ମାରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ପକା ଗିନାରେ :” ଭଗବାନ ଦାନ ଅଳ୍ପ ହୁଏ ଦିଅ ଗୁମୁରଟା ପୁଣି ତାଟିଆରେ ପକାଇ ଦେଉ ଦେଉ କହିଲା । ଆହେ ଲାଲଣୀ, ଆମକୁତ ଲଭରେ କେବଳ ଗୁମୁରୁଏ ଦିଅ ମିଳେ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଲଭତ ଆପଣ ବଡ଼ ଲୋକମାନଙ୍କର । ଦେଖ, ଦେଖ ଶଲା ଭାରି ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରୁଛ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏମନ୍ତ ସ୍ବାଧୀନତା ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସାନ ବଡ଼ ଯାହାକୁ ଦେଖ—ମୁହଁରେ ଜବାବ । ଆବେ, ଲଭ, ଏମନ୍ତ ହୁଏନି । ଗରାଣକୁ ଖୁସିକଲେ ହୁଏ ।

ଲାଲେ ଦାଲଲା—ରେଜେଇ ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ଭିତର ଗଲିରୁ ଆସିଲେ । ଚଉତରାରେ ବସିଥିବା ଡିନମୁରୁଜିଙ୍କ ଭିତରେ ଜୟ ରାମନାମା ଜୟ ହେଲା । ବାବୁ ଗୁଲବ ଗୁଲ କହିଲେ ତୁମ ଘରେ ଆଜି ସକାଳୁ ସକାଳୁ କଣ ହୋଇଥିଲା କି ?

ହଁ ଶୁଣିଥିଲୁଁ ଯେ ଦେଠେଇ କିଛି ଗୁଣୀ ମନ୍ଦ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ବାବୁ ରାମ ସରୁପ ଗୁଲବ ଗୁଲକ ପ୍ରଶ୍ନରେ ବି ନିଜ ପ୍ରଶ୍ନ ଜୋଡ଼ି କହିଲେ, ଆହେ’ କଣ କହିବ, ମୁଁ ଘରେ ହଜାରେଥର ମନାକରିଥିବି ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ରାଗହଂସା ଭାବ ରଖନାହିଁ । ଗୁରୁ ପଇସା ରେଜଗାର କଲେ କେହି ଭଲ ଲୋକ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ । ଲାଲ ମକୁନ୍ଦୀମଇ—କଣ ମୁଁ କିଛି ମିଛ କହୁଛି ।”

“ଆହେ ଗୋଲପଗୁନ୍ଦ ବାବୁ, ଆପଣ କିଛି ଶୁଣିଛନ୍ତି କି ?” ବାବୁ ଛେଦାଲଲା ହଠାତ୍ ବାହାରୁ ଆସି କହିଲେ ।

ଲେକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଛେଦା ଲଲ୍‌ବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ବାବୁ ଛେଦାଲଲ୍‌ବାବୁଙ୍କ ଗୋଲପବୃନ୍ଦଙ୍କ ଚଉକି ଉପରେ ହାତ ରଖି ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ, ଆଜି ସକାଳେ କମ୍ପାନୀ ବଗିଚାରେ ଯେଉଁ ପିଲାଙ୍କ ଲସ ମିଳିଥିଲା—

ଲସ ? ଲଲ୍‌ବାବୁଙ୍କ ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ୍‌ଙ୍କ କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାବୁ ଖର୍ଚ୍ଚିତ ହୋଇଗଲା । ବାବୁ ଛେଦାଲଲ୍‌ବାବୁଙ୍କ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ତେହେରା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ବୁଲାଇ କହିଲେ—ହଁ ଆସନ୍ତାମାନେ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ଏତେବଡ଼ ପାଲ ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ କଅଁଳା ପିଲାଙ୍କ ଯେଉଁଟା । ମହାଶୟ ଜଗଦମ୍ବା ସହାୟ । ମାଷ୍ଟର ଓ ତାଙ୍କର ପୁରୁଷର ବଧବା ବୋହୂ ଏଥିରେ ଧରପଡ଼ିଛନ୍ତି । “ଜଗଦମ୍ବା ସହାୟ, ଏ ନିଜ—”

ହଁ ହଁ ଭୈରବେଞ୍ଚି ଗଳିରେ ଯିଏ ବୁଝନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସେହି ଛତର ପୁଅ—କମ୍ପାନୀ—ସେହି ଶିଳା ନିଜର ପୁରୁଷ ବୋହୂ—ସୀମନ୍ତପି ଗଲା—ବାବା, ବାବୁ ଗୋଲପବୃନ୍ଦଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ବାବୁ ଛେଦାଲଲ୍‌ବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ ।

ବାବୁ ଗୋଲପବୃନ୍ଦ ତାଙ୍କଆଡ଼କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଚଟକରି ଚଉକି ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇଦେଲେ ।

ଲଲ୍‌ବାବୁଙ୍କ ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ୍‌ ହାଇ ମାରି କହିଲେ—“ଆହେ, ଆଉ ହେବ କ’ଣ ? ଆଜିକାଲି ଦୁନିଆରେ ଧର୍ମ କର୍ମତ କିଛି ନାହିଁ ।” କିନ୍ତୁ ଭାଇ ମୁଁତ କହୁଛି ଯେ ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଧରିଲା” “ଶାଳୀ ସକାଳେ ଜନ୍ମକଲ ଆଉ—”

“ଆରେ ବାବୁ ଶାଳୀ ଗ୍ରାମ ଧରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଛେଦାଲଲ୍‌ବାବୁ କହିଲେ । “ଆଜ୍ଞା” ବାବୁ ରାମ ସ୍ବରୂପ ମୁଁହକୁ ଟିକେ ଗୋଲ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ବେକ ହଲାଇଲେ । “ଇଏ ଶିଳା ନେତାଙ୍କର କାମ, କିନ୍ତୁ ନିଜେ କେଉଁ ଗଙ୍ଗାରେ ଗାଧେଇଛନ୍ତି । ବେଇମାନ, ଉପୁଞ୍ଜିମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ହେରାଣ କରିବାରୁତ ଦୁଇଥର ଯୋତାରେ ମାଡ଼ ଖାଇଛି ।” ହଁ, ତାପରେ ତା’ର କଣ ହେଲା । ଛେଦାଲଲ୍‌ବାବୁ ? “ସେହି ଜଗଦମ୍ବା ବୋହୂର ସହାୟକ ?” ବାବୁ ଗୋଲପବୃନ୍ଦ ପଚାରିଲେ ।

ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କର ଯାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୈରବେଞ୍ଚି ଶାଳୀରେ ଅସମ୍ଭବ ଭାବ । ଛେଦା ଲଲ୍‌ବାବୁ କହିଲେ ।

ଗୁରୁ କଣିଆ ଟୋପି, ଚଉଡ଼ା କପାଳରେ ଚନ୍ଦନର ଗୋଲ ଟିପା ରୂପା ପ୍ରେମର ନୀଳ କାଚ ଚଣିମା, ହାଲୁକା ବସନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ବଡ଼ବଡ଼ ନିଶିଥବା ଶ୍ୟାମଳ ଚନ୍ଦ୍ରାଶୀଳ ମୁହଁ, ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ଦେହରେ ପଶମ ଜାମା, ଜରି ଲାଲ ଜରିଧଡ଼ି ଧୋତି, ପାଲିସ କରାଯାଇଥିବା ଚକଚକ ଯୋଡ଼ା, ମୋତି ଓ ପୋହଳା ମୁଦିଆ ଥିବା ହାତରେ ରୂପା ବେଶ୍ମିଥବା ବାଡ଼ିଧରି ପଣ୍ଡିତ ଶିବନାଥ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଗୁରୁ ଜମ୍ବୀର ମୁଣ୍ଡି ଗଲି ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଦେଖାଗଲା ।

“ଆସନ୍ତୁ ମହାରାଜ, ପ୍ରଣାମ, ଲାଲ ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ ତାଙ୍କୁ ଦୂରରୁ ଦେଖି କହିଲେ । ଚଉତରାରେ ବସିଥିବା ସବୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ହାତ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଜୋଡ଼ି ହୋଇଗଲା ।

“ଆନନ୍ଦରେ ରହନ୍ତୁ । ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଆସି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭିବାଦନର ଉତ୍ତର ଦେଇ କହିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ? ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ଘର ପାଠ କରି ଆସିଲେ ।

“ହଁ”

“ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ନାତିଙ୍କ ଦେହ କିପରି ଅଛି ? କାଲିକ ଅବସ୍ଥା ଖୁବ୍ ଖରାପଥିଲା ?

“ନା, ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଜର ଅଛି” କହି ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ନିଜ ଘର ଆଡ଼କୁ ଯିବାପାଇଁ ପାଦେ ଆଗେଇଲେ ।

ଲାଲ ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ ପୁଣି ପଚାରିଲେ “ରାଜା ସାହେବ କାହା ପକ୍ଷରେ ? କଂଗ୍ରେସ ନା ଜନସଭା ?”

ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲେ—“ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ କଥାଟା ହେଉଛି ଯେ ଧନୀ ପୁରୁଷ ଓ ବେଶ୍ୟା ଯେଉଁମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱାର୍ଥ ହାସଲ କରନ୍ତି ସେଇଠାରେ ସେମାନେ ରହନ୍ତି ।

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ । ବାବୁ ଗୋଲପରୁ ଚଉକିରୁ ଉଠି କହିଲେ—
ବିରାଜମାନ କରନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ।

ତପମାର ନିଜ କାଚ ଭିତରୁ ଚଉକି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ କହିଲେ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରକୁ ଯିବ ।

“ଆଜ୍ଞା, ଟିକିଏ ବସନ୍ତ ନା । ଲଳି ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ ଜୋରଦେଇ କହିଲେ । ପୁଣି ନିଜ ଘରଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ବଡ଼ପାଟିରେ କହିଲେ” ଭଗୌଡ଼, ଆରେ ଭଗୌଡ଼ ହାତ ଧୋଇ ଆଠ ଦଶଶତ ପାନ ଆଣିଲା । କାହା ହାତରେ ଶୀଘ୍ର ଚଳମ, ଧୁଆଁ ଘନ୍ତ ପଠା । ପୁଣି ଚଉକି ଉପରେ ବସି ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଲେ, “କଥାଟି ଆପଣ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାର କହିଲେ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଧନ ଲୋକ କାହିଁକି ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ଭଜନା କରୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନ, ଯୋଗୀ ମାନେହଁ ଭଜୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସବୁ ଯାହା ଅଛି ତାହା ସ୍ୱାର୍ଥ ନୁହେଁ ଅନ୍ୟ । ଆଉ—ନମସ୍କାର ବାବୁ, ଆସନ୍ତୁ—ଆସନ୍ତୁ । ନିଜର କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଯାଉଥିବା ସକ୍ତନକୁ ରାମସବୁପ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ତାର ସହ ଡାକିଲେ ।

ଏମିତି ସକ୍ତନ ସେହି ଚଉକିର ସବୁ ମୁହଁ ସହଜ ପ୍ରାୟ ପରିଚିତ ଥିଲା । ତଥାପି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟ କାହାର ସହଜ ନଥିଲା । ବାବୁ ରାମସବୁପ ତାକୁ ଡାକି ଦେନାରୁ ସେ ବଡ଼ ହତବଳେ ଗଲା । ଟିକେ କୃତ୍ୟ କୃତ୍ୟ ହୋଇ ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲା । ବିନୟ ସହକାରେ ଯୋଡ଼ି ହସ୍ତରେ ସେ ଆଗକୁ ଆସିଲା । ସମସ୍ତେ ତା’ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ବାବୁ ସବୁପ ହସି ହସି କହିଲେ— “ଆଜି ପେପରରେ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆର୍ଟିକଲ ବାହାରିଛି । ବାବୁ ରାମସବୁପ ତାକୁ ଡାକିବାରୁ ତା’ ମନରେ ଖିଆଲ ହେଲାଯେ କାଲି ସଞ୍ଚାରେ ବୋଧେ ରାଜାସାହେବ ତା ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କିଛି କହିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନିଜେ ନିଜ ଜାଣି ଶୁଣି ସେ ମନେ ମନେ ନାବ୍ ଅନୁଭବ କଲା ଓ ପ୍ରକାଶରେ ନମ୍ରଭାବେ ଦେଖାଇ କହିଲା, ଆଜ୍ଞା । ସେଇଟା—”

ଲଳେ କୌତୁହଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ, ବାବୁ ଗୋଲପବୁଦ୍ଧ ଶାନ୍ତନୁ ମୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଓ ବାବୁ ହେଦାଲଲ ଗର୍ଭୀକ ରାହାଣିରେ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ନାଲ ଚମ୍ପା ଯଶକ ପାଇଁ ତା’ ଚେହେରା ଉପରେ ବୁଲିଯାଇ ଗମ୍ଭୀର ମୁଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ନିମିଷ ଲୀନ ହୋଇଗଲା । ଲଳି ମୁକୁନ୍ଦୀମଲଙ୍କର ମୋଟା ଚମ୍ପାଟି ବରାବର ତା ଚେହେରା ଉପରେ ଲାଗି ରହିଲା ।

ତା’ପରେ ରୂପା ଆଲିଆରେ ପାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

ବାବୁ ରାମ ସବୁପ ଚଟ୍ ପଟ୍ ପାନ ଆଲିଆ ଆଡ଼କୁ ନିଜର ପକାଇ କହିଲେ—ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ, ଏ ମହାଶୟ ଆମ ଭାରତ ବର୍ଷର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଚିନ୍ତକର,

ଶ୍ରୀମାନ ସଜ୍ଜନ ବର୍ମା । ଆଜିକାଲି ଇଏ ଆମର ପଢ଼ାରେ—କୌତୁହଳରେ ଏକଗ୍ର ଚିତ୍ତ ମୁକୁନ୍ଦୀମଲଙ୍କ ଶ୍ରୀବା ହଲଗଲା । ସେ କହିଲେ ଆସ୍ତ୍ର, ଆସ୍ତ୍ର ତୁମେ କନ୍ୟେମଲଙ୍କର ନାତି ? କାଲି ରଜା ସାହେବ ଜାନଙ୍କା ଶରଣଙ୍କ ଘରେ ଏକଥା ପକାଇଥିଲେ ।”

ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମାରବତା ଏହି କନ୍ୟେମଲ ନାମ ଶୁଣି ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ମାଳ ଚଷମା ପୁଣି ସଜ୍ଜନ ଚେହେରା ଉପରେ ଅଟକି ରହିଲା । କହିଲେ କନ୍ୟେମଲ ଆମର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେଥିଲା । ଲଲା ମୁକୁନ୍ଦୀମଲ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ “ଆମର ତାଙ୍କ ସହୃଦ ବନ୍ଧୁ ବେଢ଼ାର ଥିଲା । ବିଚର ବହୁତ ସାନ ବୟସରୁ ମରିଯାଇଛନ୍ତି । ମୋର ମନେ ହେଉଛି ତାଙ୍କର ମରଣବାର ପରୀକ୍ଷା ବର୍ଷ ହୋଇଯିବଣି ନା ଶାସ୍ତ୍ରୀ ?”

ଆଜ୍ଞା ହଁ, ସନ ଦୁଇରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା “ସଜ୍ଜନ କହିଲା । ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲ କହିଲେ ମୂବକ ଅବସ୍ଥାରେହିଁ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା, ତାଙ୍କ ପୁଅ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଆୟୁଷ ପାଇଥିଲା । ତାଙ୍କୁତ ମଦ ଶେଷ କରିଦେଲା ।

ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଲଜ୍ୟାଜନକ ଗାଳିମାନ ଶୁଣି ସଜ୍ଜନ ଲଜ୍ୟା ଓ ସଙ୍କୋଚରେ ମାରବ ହୋଇଗଲା । ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କହିଲେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କନ୍ୟେମଲ ମୋର ସହପାଠୀ ଥିଲେ । ମୋ ଠାରୁ ବର୍ଷେ ଦେହବର୍ଷ ବଡ଼ହେବେ । ତାଙ୍କର ପିତା ସେ ସମୟରେ ଏହି ଛକରେ ରହୁଥିଲେ । ନିଜ ସମୟର ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ବାଦ୍‌ଶା ।”

“ଆରେ ସେ ମସ୍ତବଡ଼ ଲୋକ । ଏଠାରୁ ସେ ଜଣେମାତ୍ର ଲୋକ ସବୁ ପ୍ରଥମେ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ମଧ୍ୟ କଲେନାହିଁ । ଶାହନଜଫ ନିକଟରେ ବିରାଟ କୋଠି ତିଆରି କଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଲା ହାକିମମାନେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସନ୍ତି, ଲଟସାହେବଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କୁ ଚଉକି ଶୁବ୍ ନାଁ କଲେ ବାବୁ ।”

ବାବୁ ରାମସ୍ୱରୂପ ଦେଖିଲେ ଯେ ସମସ୍ତ ଆସ୍ତ୍ରୀୟତା ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୁଢ଼ା ଦୁଇଜଣ କରଗତ କରି ନେଉଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଡାକିବାଟା ଅକାରଣ ହୋଇଯାଉଛି, ହଠାତ୍ ମଝିରେ ସେ କହି ପକାଇଲେ “ଆରେ, ଇଏତ ନିଜ ପୁରୁଷରୂପଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ବେଶି ନାମ କମେଇଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟରେ ପେପରମାନଙ୍କରେ ଆଟିକଲ ବାହାରୁଛି । ମୁଁ ଲଲ୍ ସ୍ପେଟ୍ଟର୍ ଉଇକଲିରେ ଯୁଦ୍ଧର ଫଟ ଦେଖିଛି । ଲଲେ କହିଲା—ତେବେ କ’ଣ ବାବୁ ଆପଣ ଫଟୋଗ୍ରାଫର ନା ପେନ୍‌ସିଲ ସ୍କେଚ୍ କରନ୍ତି ?

ନିଜ କଳାକୃତ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏପରି ଦ୍ଵିବିଧ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ସଜ୍ଜନ ଟିକିଏ ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ହୋଇଗଲେ ।

ଲଲ ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲଙ୍କ ହୁକାରେ ତାଜା ଚଳମ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଲଲଣା ଚାକରକୁ ହୁକା ଦୁଆଇବା ପାଇଁ ଓ ନଳୀ ନୁଆଁଇବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେହି କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସଜ୍ଜନ ନିଜର ସଂକୋଚଭର ଓ ସଜ୍ଜନଭର ସ୍ଵର ଡବଲ ଲାଇଟ୍‌ପରି ଟାଣିଦେଲା ।

“ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ପେନ୍‌ସିଲ ସ୍କେଚ୍ ଆଙ୍କେ ।”

ଲଲ ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲ ଚଳମରୁ ପ୍ରଥମ ସୂତୁକା ଆରମ୍ଭ କରିବାର ମୋହାନ୍ତର କହି ପକାଇଲେ ଆରେ ପେନ୍‌ସିଲ ସ୍କେଚ୍ ଚିତ୍ର ତ ଆମର ଏଠାରେ ପଣ୍ଡିତ ରାମନାଥ ଗୋସେଇଁ କରୁଥିଲେ । ବାଃ, ବାଃ, ହାତ ଦାନୁ ଉପରେ ସେ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିଛନ୍ତି—କେହି କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଲଲ ଚୁପ୍ ହେଲେ ଓ ତାଙ୍କର ହୁକା ଜଳିବ ରେ ଲାଗିଲା । ସଜ୍ଜନ ଏହି ଅପରିଚିତ ସମାଜରେ ଏମିତି ପରିଚୟକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବ ସେଠାରୁ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଲା ।

ଏପରି ପର ଆପଣା ପରିବେଶ ଭିତରେ ଅଣନିଶ୍ଵାସୀ ହୋଇଗଲା । ଲଗିବାରୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା “ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବାପାଇଁ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ପରେ ଦେଖାକରିବି ।”

କଥାଟି ଶେଷ ହେଉ ହେଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ଉଦ୍ୟତ ହେଲା । ଶାସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ହଁ, ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖାକରିବି । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେବି । ଆସୁଛୁ ନ ହୁଅ । ଯଶସୀ ହୁଅ । ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଗର୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ସଜ୍ଜନ ଗଭୀର ଆସୀସୂତା ଅନୁଭବ କଲା, ଯାଉ ଯାଉ ସେ ହଠାତ୍ ଅଟକି ଯାଇ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପାଦପୂର୍ଣ୍ଣ କଲା । ମା’ ବ୍ୟତୀତ ସେ ଆଉ କାହାର ପାଦପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ନ ଥିଲା ।

ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାଲି ଚଶମା ଭିତରୁ ତାକୁ ଛିତ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ଚଉତର ଉପରେ ବସିଥିବା ଭଦ୍ର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ “ଏ ପିଲାଟି ଏଠାରେ କ’ଣ କରିବା ପାଇଁ ଆସୁଛି ?

ବାରୁ ଗୋଲପରୁ କହିଲେ “ଆପଣ ଜାଣି ନାହାଁନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ଯେତେବେଳେ ସେହି ଶରଣାଥୀଗଣ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କଲେ ସେତେବେଳେ ସ୍ଵାଙ୍କର ଷ୍ଟେଟ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ ସେ ଏହି

ଗଳିର ସାଧାରଣ ଜୀବନର ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି । ସେ ଭରଣସ୍ୱ
 ଟ୍ରେଡିଣ୍ ଡେଣିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରେ ଭଡ଼ାରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଲାଲେ
 ଉଠୁ ଉଠୁ ହସି ହସି କହିଲେ” ପଡ଼ା ଭିତରେ ଦେଠେଇଙ୍କର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ
 ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ?

ବାବୁ ଛେଦାଲଲ ମଧ୍ୟ ଉଠୁ ଉଠୁ ହସି କହିଲେ । ଯେଉଁଦିନ ଇଏ
 ଦେଠେଇଙ୍କର ଚିତ୍ର ଘିଆର ଜରିନେବେ ସେଦିନ ମୁଁ ଏ ଶାଢ଼ୀବାଲଙ୍କ ତରଫରୁ
 ସ୍ୱାକ୍ତ ଗୋଟାଏ ମେଡାଲ ପୁରସ୍କାର ଦେବି ।

“ଆରେ, କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଲ ଭାଇ, ତୁମଲଗି ଆମେ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କୁ ବସାଇଲୁଁ
 ଆଉ ତୁମେ ଉଠିଲ । ବସ ବସ । ବର୍ତ୍ତମାନ କହ ଯେ ଭେଟ୍ କାହାକୁ
 ଦିଆଯିବ ?” ନିର୍ବାଚନ ଚର୍ଚ୍ଚା ଗରମ ହୋଇ ଉଠିଲା, କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ
 ହାତରେ ପିତୁଳା ଆଳିଆ ଧରି ସେହି ବାଟଦେଇ ସଜନ ଯାଉଥିଲା । ଲାଲେ
 ଦଲଲର ଦୃଷ୍ଟି ସେହିଆଡ଼େ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ହସି ହସି କହିଲେ; ଆସ୍ତା, ଆପଣଙ୍କ
 ଘରେ ମଧ୍ୟ ଏ ଜାଦୁ ମନ୍ତ୍ର କରାଯାଇଛି ବାବୁ ? ଆରେ ଆମ ଘରେ ଯଦି ଏପରି
 ହେବ—

ସଜନ ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ଲାଲ ମୁକୁତାମଳ ହସି କହିଲେ,
 କ’ଣ ଭାଇ ? ଘର ମାଲିକାଣୀଙ୍କର ପ୍ରସବ ତୁମ ଉପରେ ବି ପଡ଼ିଲଣି । କାହା-
 ଘରକୁ ନେଇ ଯାଉଛ ?

ସଜନ ହସି ହସି କହିଲା, “ପରୁରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ
 ବେଳକୁ କୁଆ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ବସୁଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଥିବା ଶତ୍ରୁଜି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ
 କହିଲେ ଏହାକୁ ଦୂଷ୍ଟାଇଦିଅ । କୁଆମାନେ ଅଇଁଠା ପକାଇଛନ୍ତି । ସେ ସମସ୍ତେ
 ତରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ କହିଲି, ଆଣ ମୁଁ ଫେରି ଦେଇ ଆସିବି ।” ବାବୁ ଆପଣେ ନାସ୍ତିକ
 ପରି ମନେ ହେଉଛନ୍ତି ସେଇଥିପାଇଁ ଡରିଲେ ନାହିଁ । ଆମ ଏଠାରେ ତ
 ସକାଳୁ—”

“କ’ଣ ବାବୁ ଛେଦାଲଲ ଏହାହିଁ ଆପଣଙ୍କ ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ କଲଚର ନା ?
 ଯାହାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆପଣମାନେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ?

ବାବୁ ଗୋଲପରୁମଙ୍କ କଥା ଶୁଣି—ବାବୁ ରାମସ୍ୱରୂପ ଦୁଃ ଦୁଃ ଦୁଃ ଶବ୍ଦକରି
 ବାବୁ ଛେଦାଲଲଙ୍କୁ ବିହାପ କରିବା ଭଙ୍ଗୀର ଚାହିଁଲେ । ସଜନ ମଧ୍ୟ ଅଦ୍ର ଶିଆ

ପିରୁଲା ଉପରେ ନଜର ପକାଇ ହସିଲା । ବାବୁ ଛେଦାଲଲ ଜୋର ଦେଇ କହିଲେ, “ଆମେ ଏହା କଦାପି କହୁନାହିଁ ଯେ ଆମ ଧର୍ମରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ମନ୍ଦ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଦୂର କରିବୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମର ପ୍ରକୃତ ଧର୍ମର ରକ୍ଷା ହେବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।”

“ଠିକ୍‌କଥା” ଲାଲେଦଲାଲ ଚେହେରାରେ ଧର୍ମଭାବ ଖେଳିଗଲା । କହିଲେ “ସବୁ ପ୍ରକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା ହେବା ଉଚିତ । ଆମେତ ଭାଇ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ କଥା କହୁଛୁ ।” ଏ ବାବୁଙ୍କର ସାହସ ଦ୍ଵାରା ଆମେ ମଧ୍ୟ ଗୁଣୀ ମନ୍ଦ କର ହୋଇଥିବା ଥିଲା ଉଠାଇ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାପାଇଁ ସାହସ ପାଇଲୁ ।

“ଶୁଣିଲେ ବାବୁ ଛେଦାଲଲ ?” ବାବୁ ଗୋଲପଞ୍ଜର କୁହାଟ ମାରି କହିଲେ, “ଆମ ଭାଷାକୁ ଏଠାରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି—କହନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, କେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏପରି ଧର୍ମ ଲେଖା ହୋଇଛି ?”

ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କର ମାଲ ଚଣମା ଉପରକୁ ଉଠିଲା, ବଡ଼ ବଡ଼ ପାକଲା ନିଶ ଭିତରୁ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ, “ଲାଲେଶାସ୍ତ୍ର କଥାତ କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି, ସେ କେବଳ ଶାସ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ଵ କଥା କହୁଛନ୍ତି ।”

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ । ମୁକୁନ୍ଦୀଲାଲ୍‌ର ଧୂଆଁଖିଆ ଦାନୁ ହଃ ହଃ ହଃ କରି କହି ଉଠିଲା—ବାଃ ମହାରାଜ—ବଢ଼ିଆ ଅର୍ଥ ବାହାର କଲେ । ହଃ ହଃ ହଃ;

ଲାଲର ଦଲାଲ୍ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅପମାନିତ ହେଲାପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ବାବୁ ଛେଦାଲଲ ଦୁଇ ଆଣ୍ଟୁକୁ ହାତରେ ଭିଡ଼ି ଧରି ବସି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଖି ଡୋଳାରେ ଜୟ ପଦ୍ମଜୟର ଡାକ୍ତରୀ ଗୁହାଣୀ ସ୍ଵରୂପର ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଥାଏ, ବାକି ଅଂଶ ସ୍ଥିର ଥାଏ । ବାବୁ ଗୋଲପଞ୍ଜ ଓ ବାବୁ ରାମସ୍ଵରୂପ ଦୁହଁଙ୍କର ଚେହେରା ନିଜ ପକ୍ଷର ପ୍ରବଳତା ଅନୁଭବ କରି ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଥାଏ । ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ଲାଲେଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ “ଆମେ ତୁମର ଉଚ୍ଚାଲଣ ଦୋଷକୁ ଥକ୍କା କରି ଉଡ଼େଇ ନେଇନୁ ଭାଇ । କିଛି ମନେ ! ତୁମ କଥାର ବଢ଼ିଆ ଅର୍ଥ ବାହାର ପଡ଼ିଲା । ଏ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମ ତ ନାହିଁ । ଅନେକ ଧର୍ମ । ଯେତେ ସେତେ ଶାଶୁ, ସେତିକି ପ୍ରକାର ଧର୍ମ । ଶାଶୁ, ଗୁରୁ, ଓ ବୋହୂ ତେଲ ଝିମେ ଢଳିରେ ପରିଣତ ହେଲା ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମେ ଯେତେ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲେ ସେତିକି ଶାଶୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଭୁର ହେଲା ।

“ହସର ସୁଅ ଛୁଟିଲା । କିନ୍ତୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କର ବାକ୍ୟ ପ୍ରବାହର ଜୋରରେ ତାହା ଅସଞ୍ଜିତ ନ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଚେହେରାରେ ଖେଳିଗଲା । ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ କହୁ ଥାଆନ୍ତି “ଆଉ ବାକୀ ରହିଲା ଚଢ଼ି ବା ଚରା ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ ଦେବ ଦେବୀମାନଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା ରହିଛି । ପୀର୍-ଇଲ୍ଲାହୀ ଓହ୍ଲା, ମଲା ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଆସନ ଜମାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏବେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ବହୁରେ ଦେଖିଲି ଯେ ବମ୍ବେରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରୀଷ୍ଟ ଦେବୀ ମାଉନ୍ଟ ମେରି ନାମରେ ଅଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁମାନେ ତାଙ୍କୁ ମୌତିମାତୃଲୀ ବୋଲି ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି । ମୁସଲମାନ ଶାସନ ପ୍ରଭାବରେ ଏଠାରେ ଆଲ୍ଲୋପରିସଫଦର ରଚନା ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । କେତେକ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗରେ ମୁସଲମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ଗୋଟିଏ ଚେତୁରମୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବାହାରିଲା, ସେ ଏକ ଅଳବ ମତ ପ୍ରତିପାଦନ କଲା ଯେ ଚତୁର୍ମୁଖୀ ବ୍ରହ୍ମା କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ମୁଖ ଆଣି ଏବଂ ତିନି ମୁଖ ଦଣ୍ଡାସେୟ ଉପବିଷ୍ଟ ହେଲେ । ଏପରି ଭାବରେ ଏକ ନୂତନ ଚତୁର୍ମୁଖୀ ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ପରମେଶ୍ୱର ଶବ୍ଦକୁ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ ଏବଂ ଶିବ ଖୋଦାଙ୍କ ହାତରେ ସହାର କାର୍ଯ୍ୟ ସମର୍ପଣ କରି ଭାଙ୍ଗି ଘୋଟିବାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଶୁଣିଆଡ଼େ ହସର ସ୍ରୋତ ଛୁଟିଲା । ହସରେ ଭୋଲହୋଇ ସଜ୍ଜନ ପିତୂଳା ଆଲିଆଟିକୁ ଚଉତରା ଉପରେ ରଖିଦେଲା । ତାକୁ ଭାରି ମଜା ଲାଗୁଥିଲା ।

ଲାଲେ ଦାଲଲଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ହଠାତ୍ ପିତୂଳା ଆଲିଆ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ତତ୍କ୍ଷଣ କହିଲେ “ଆହେ ବାବୁ, କ୍ଷମାକରନ୍ତୁ, ଏ ମହାବୀରଙ୍କର ସ୍ଥାନ ।”

କ୍ଷମାକରନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଭୁଲ ହୋଇଗଲା । “କହ ଶୀଘ୍ର ଆଲିଆଟିକୁ ଉଠାଇନେଲା ଓ ଯାଉ ଯାଉ କୈଫିୟତ ଦେଇ କହିଲା, “ମୁଁ ଏହାକୁ କୌଣସି ଛକ ଯାଗାରେ ରଖିଦେବି ଯେଉଁଠି କାହାର କିଛି ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ । “ହଁ ହଁ, ଆଗକୁ ଯେଉଁ ଛକଟା ଅଛି, ସେହିଠାରେ ରଖି ହାତ ଯୋଜାଦେବ ।”

କୁଆଖିଆ ପିତୂଳା ଆଲିଆଟାକୁ ହାତରେ ଧରି ସେହି ରାସ୍ତାରେ ଯିବାକୁ ସଜ୍ଜନ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରୁଥିଲା । ନିଜେ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହେଇଥାଏ । ଗଳିରେ ଯାଉଥିବା ଓ ଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଏବଂ ଖିଡ଼ିକରେ ଚାହିଁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ତା’ ପାଇଁ ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଭାବିଲା, ତା’ ପାଖରେ ଚାକରଟିଏ ରହିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । (ସାଇ ପଡ଼ିଶା)ଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ସେ କେତେ ପର ଆପଣା ଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

ମହପାଲ ଠକ୍ କଥା କହେ, ଶାଈ ପଡ଼ିଣା ଓ ନିଜ ଦେଶର ସମାଜକୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଚିଡ଼ିଆଖାନା ପରି ମନେ କରେ, ନିଜକୁ ହାତର ସେ ତା ଭିତରେ ମିଶି ପାରୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଦିନକର କାମତ ନୁହେଁ । ସେ ମଧ୍ୟ ଏ ସମାଜରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ ସାମିଲ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । ଆମକୁ ଅସଂସ୍କାର ଏବଂ କୁସଂସ୍କାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଗୁଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜର ରୂପରେଖ ବଦାଳାଇ ତାର ନୂତନ ଦିଗ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା “ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ଜଣେ ବିଚାର ଧାରୀ କେତେ ଉନ୍ନତ ? ସେ ତାଙ୍କର ପାଦ ଛୁଇଁ ଥିଲ ।” ହଠାତ୍ ଏଇ ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ମନରେ ଆସିଲା । ଯାହାହେଉ, ସେ ଏହି ଭିଜର୍ ଚିନ୍ତାକୁ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିବ । ମହପାଲର ଧାରଣା ସବୁ ଭୁଲ୍ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଯିବ ।

ଏ କଥା ଭାବି ଭାବି ସଜନ ଛକ ଆଡ଼କୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା ।

ଛଅ

ନିର୍ବାଚନର ନାମ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ସ୍ତୋଗାନ, ମା ଭଉଣୀଙ୍କୁ ନେଇ ଗାଳି, ହୌନ ବଳୁଡ଼ି ନେଇ ଅଶ୍ୱୀଳ ଇଙ୍ଗିତ, ବଡ଼, ଯାଦୁ ଲେଖନ, ଅଖଣ୍ଡ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ସିନେମା, ମେହୁ ପ୍ରଦର ପ୍ରଭୃତି ରେଗର ଔଷଧ ବିଜ୍ଞାନ, ପାନପିକ ଇତ୍ୟାଦି ଜନ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ଭାବ ସମ୍ବଳିତ କାହାଣୀ ସଂସ୍କୃତି ପଦକୁ ଅତିବ୍ରମ କରି ସଜ୍ଜନ ଗଳିମୋଡ଼ ନିକଟସ୍ଥ ପାଣି କଳ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ସାମାନ୍ୟରେ ବଜାର ଆଡ଼କୁ ଯାଇଥିବା ଗଳି ଭିତରୁ ଗୁରୁଟା କନେଷ୍ଟବଲ୍ ବଡ଼ ଫୁଲ୍‌ରେ ଆସୁଥିବାର ଦେଖାଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଗଲା ପୋଲିସ୍‌ବାଲା ଛକ ମାନଙ୍କରେ ଡ୍ୟୁଟି କଲେ, ଆନାରେ, ପଡ଼ିଆରେ ପ୍ୟାରଡ଼୍ କଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ବାହା ଘରରେ ବ୍ୟାଣ୍ଟ ବଜାଉଥିବା ବେଳେ, ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି, ଚକ୍‌ସାବାଲ୍‌ଙ୍କୁ ହାତଠାରି ଡାକିବାର ଦେଖିଲେ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଗଳି, ସଡ଼କରେ ଗୁରୁ ଜଣିଆ ଦଳ ବାନ୍ଧି ଚାଲିଲେ, ପୋଲିସ୍‌ମ୍ୟାନର ମହତ୍ତ୍ୱ କିଛି ବିଶେଷ ଧରଣର ଜଣାପଡ଼େ । ସେ ଶାସନ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାର ପ୍ରତୀକ । ମନୁଷ୍ୟର ନିଜସ୍ୱ ନ୍ୟାୟ, ବୁଦ୍ଧି ଏହି ପ୍ରତୀକକୁ ନିର୍ମାଣ କରିଛି । ଏହି କଥାକୁ ସଜ୍ଜନ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଝି ପାରିଲା । ପୋଲିସ୍‌ବାଲା ଡାହାଣ ପଟ ଗଳିରେ ରହୁଥିବା ଜାନକୀ ଶରଣ, ବର୍ମା, ପ୍ରଭୃତି ଘର ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଲେ ଯେଉଁଠାରେ ଲାଲେ ଦଲଲ ।

ସଜ୍ଜନ ହାତରେ ଥିବା ଥାଳିଆ କଥା ଭୁଲିଯାଇ ପୋଲିସ୍ ଓ ଭିଡ଼ର ଦୃଶ୍ୟରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଲା । ସେହି ସମୟରେ ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ଓ ରାଧାଶ୍ୟାମ ଆସିଲେ । ମିଷ୍ଟର ରାଧେଶ୍ୟାମ ଏହି ବର୍ଷ ବ: ଏ: ପାଣି କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସରକାରୀ ଗୁରୁତ୍ୱ ପାଇଁ ନିକଟରେ ପବ୍ଲିକ୍ ସର୍ଭିସ୍ କମିସନର ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ ନିଜକୁ ଜଣେ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଓ ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ଥରେ ବହୁତ ଆଗରୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ଶଙ୍କର ଲାଲଙ୍କ ସହିତ, ସଜ୍ଜନ ସହିତ ଦେଖାକରି ଯାଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଶୀଘ୍ର ଆସି ସଜ୍ଜନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲେ । ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ହାତଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କଲେ ।

ସଜ୍ଜନ ହାତରେ ଥିବା ଥାଳିଆର କଥାଟି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ମନ ଭିତରର ସଙ୍କୋଚ ମୁହଁହାସ୍ୟର ଅଭିନୟ କଲା, କହିଲା, ଏ ସାଇରୁ ଏଇ ମୋର ପ୍ରଥମ ବିଷୟ ବଡ଼ । କିନ୍ତୁ କଥା କ'ଣ ? ଏ ଗଳିରେ ଏତେ ଭିଡ଼ ଓ ପୋଲିସ୍ ସିପେଇ ମାନେ..

ରାଧେଶ୍ୟାମ ଭ୍ରମଣାତ୍ ହାତ ଉଠାଇ ଉକ୍ତ ସ୍ଥଳରେ କହିଲୁ ‘ସାହେବ ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟ ବୋଲି ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ, ଜଣେ ପର୍ତ୍ତକ ବଦମାସ୍’

ସଜନ ହାତରେ ଥିବା ଥାଳିଆ କଥା ପୁଣି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । କହିଲା ଛମା କରବେ, ମୁଁ ଟିକିଏ ଏହି ଛକ ଉପରେ ଏହାକୁ ରଖିଦେଇ ଆସୁଛି ।

ମିଷ୍ଟର ବମ୍ପୀ କହିଲେ “ଆରେ ନାହିଁ । ଏଇ ନାଳରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।”

“କେହି ଆଆଉଁ କରବେ ନାହିଁ” ପାଣିକଲ ପାଖରେ ଲୁଗାକାଚୁଥିବା ଜଣେ ଲୋକ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ସଜନ ପଚାରିଲା ।

ନାଁ ନାଁ ସାର, ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ସଜନ ଭଙ୍ଗା ନାଳ ସୁନ୍ଦରେ ଥାଳିଆଟି ପକାଇଦେଇ କଲ ପାଖରେ ହାତ ଧୋଇଲା । ପୁଣି ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିଲା, “ମୁଁ ତା’ପରେ ଘଟଣାଟା କ’ଣ ?

ମୁଁ ତାଙ୍କର ପୁରୁଷ ବୋହୂ ବରୁଣ ମୁବାବସ୍ତାରୁ ବ୍ୟବା, ତିନି ବର୍ଷ ପୁରୁଷ ତାର ବାହାଘର ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ବିବାହର ମାସ ବର୍ଷେ, ଛମାସ ଭିତରେ ତା’ର ସ୍ବାମୀର ମୃତ୍ୟୁହେଲା । ମାଷ୍ଟର ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟଙ୍କ ଘରେ ସେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବାରୁ ସେ ତା’ ଉପରେ ସବୁପ୍ରକାର ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କଲେ । ଆମ ସମାଜରେ ଏଇତ ଟ୍ରାଜେଡ଼ି, ହାଃ ।”

କହୁ କହୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ହୋଧ ମିଶ୍ରିତ କରୁଣାରେ ଭାବାବିଷ୍ଣୁ ହେଲେ । ସଜନ ପଚାରିଲା “ଏ ଫେର କ’ଣ ହେଲା ?”

ମିଷ୍ଟର ବମ୍ପୀ କଥାର ଶିଥ ଧର କହିଲେ “କାଲି ରାତିରେ ତାର ପୁଅଟିଏ ହେଲା । ଇଏ ତାର ବେକ ମୋଡ଼ି ତାକୁ କମ୍ପାନୀ ବାଗର ନାଳରେ ପକାଇଦେଲେ ଆଜି ସକାଳୁ ପୋଲିସ ଜାଣିବାରୁ ଏଠାରେ ହାଜର ।”

“କିନ୍ତୁ ପୋଲିସକୁ କିଏ ଖବର ଦେଲା ସେ—” ସଜନ ପଚାରିଲା । ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ଭୁଲୁଥିବା କବି କହିଲେ, ଏ ଦେଶର ଘରର ଭେଦିଆ ତ ଲଙ୍କା ବନାଶ କରାଇଥିଲା । ମହା ଶୟ ଏ ସେହି ଶଳା ଶାଳି ଗ୍ରାମର କୃତାନ୍ତ । ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟର ହିଅ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ । ତାଙ୍କ ଘରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାର୍ଟିର ଡ୍ରାମା ରହିଲା ଯାଲ ଚାଲିଛି । ଶାଳଗ୍ରାମ ନଜ ଘରେ ସାପ କାହିଁକି ? ଏହି ଓମାର୍ଗର ଓମାର୍ଗମେମ୍ବରଙ୍କ ଘରର ଟିକିନି ଖବର ତା ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ନଜର ଶହୁ, ଘରର

ଭେଦ ତାକୁ ପୁଣି ଅଛପା ରହିବ ? ଏଇତ କଂଗ୍ରେସର ଶେଷାଘୋ ବାବା, ଆସନ୍ତା ଇଲେକ୍ସନରେ ଯଦି ଜନତା ଏହି ଜାଲକୁ ନ ଛୁଟାଇଲତ, ମୁଁ କହିବି ଯେ—

ଗଲରେ ବେଶ୍ ଗହଳ ତହଳ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ପାଣି କଳକୁ ଗୋଟାଏ ମିନିଟ୍ ହେଲେ ବଶିମ ନାହିଁ । ଗଲ ଭିତରୁ ଆସୁଥିବା ମିଷ୍ଟର ବର୍ମାଙ୍କର କେହି ଜଣେ ଚିହ୍ନାଲେକ କହୁଲ “ସେ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଛି, ବର୍ମାଜ ।”

“ହେଁ କିଏ ? ସକ୍ତନ, ରାଧେଶ୍ୟାମ ଓ ବର୍ମା ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ।” ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ, ତାକୁ ଡାକ୍ତର ମାଇନା ପାଇଁ ଡକାଇ ହେଲ ମାସେ ସେ କେଉଁ ଛଟକରେ ଉପରେ ରେସେଇ ଘରକୁ ଯାଇ ସିପିରିଟ୍, କିରାସିମା ତେଲ ଯାହା କିଛି ପାଇଲ ଆଉ ବେଶି ଶୁଣି କଣ କରିବେ । ଇଏ ବଦମାସ, ଦୁଷ୍ଟ ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟକୁ ଫାସି ହେବା ଉଚିତ, ତାର ସ୍ତ୍ରୀ, ତାର ବଧବା ବଡ଼ ଭାଉଜ ଅର୍ଥାତ ଏହି ବଧବାଟିର ଶାଶୁ ।

“କିନ୍ତୁ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟିର କ’ଣ ହେଲା ?” ସକ୍ତନ ଟିକିଏ ଜୋର୍ ଦେଇ କହିଲା । ସେ ଅଳ୍ପ ଶେଷରେ ଜଳି ଉଠିଲା, ଚାରିଆଡ଼ ଧୂଆଁ ଗନ୍ଧ ବ୍ୟାପିଗଲା । ପୋଲିସ ଦୁଆର ଛାଙ୍ଗି ଘରେ ପଶୁ ପଶୁ ସେ ଅଚେତା । ପୋଡ଼ିଯାଇ ମାଂସ ପିଣ୍ଡୁଳା ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ତା’ର ସବୁ ଲୁଗାପଟା ଜଳିଯିବାରୁ ଏକଦମ୍ ଭଲଗ୍—”

“ଆପଣ ନିଜେ ଦେଖିଛନ୍ତି ? ସକ୍ତନ ପଚାରିଲା ।”

ହଁ ମୁଁ ନିଜେତ — କଥାଟି ଶୁଣାଇଲେ ଜଣେ ଟେବୁ ଓକିଲ ନନ୍ଦନ । ସକ୍ତନ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ କଥାଟି ଶୁଣାଇଲାବାଲା ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବିଷୟରେ ବଶାଣିବାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଗୋପନ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲେ । ଏ କଥା ଭାରି ଖରାପ ଲାଗୁଥିଲା । ସେ ରାଧେଶ୍ୟାମକୁ କହିଲା “ଆପଣ ଥରେ ମତେ ସେଠାକୁ ନେଇ ଚାଲନ୍ତୁ ।”

“ହଁ, ହଁ, ରାଧେଶ୍ୟାମଙ୍କ ଆଗରୁ ବର୍ମା ହଁ ଭରିଲେ । ରାଧେଶ୍ୟାମ ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇଗଲେ ।”

ରାଧେଶ୍ୟାମ ଯାଉ ଯାଉ କହିଲେ । ସେଠାରେତ ଖୁବ୍ ଭଡ଼ ହୋଇଥିବ, ଆପଣ କ’ଣ ଦେଖି ପାରିବେ ?

“କିଛି ନାହିଁ । ଲୋକମାନଙ୍କର ହାବ ଭାବ ହେଲେ ଟିକିଏ ଦେଖିବି । ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବି । ସକ୍ତନ କହିଲା ।

ଅନ୍ଧାରୀଆ ଏବଂ ଅପରିଷ୍କାର ଅଣତ୍ରସାରୀଆ ଗଲି । ସେଥିରେ ଅଣ ନିଶ୍ଚାସି ହୋଇ ରହୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଜୀବନ । ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ରାଧେଶ୍ୟାମଙ୍କ ଗପ, ମହାବୀରଜୀଙ୍କର ସିନ୍ଦୂର ଆସ୍ଥାନ, ଧଉଳା ହୋଇଥିବା ସୈନ୍ୟଦ ବାବାଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ, ଗୁଲି ଓ ନଟୁ ଖେଳୁଥିବା ଧଲ୍ଲ ଧୂସରିତ ପିଲମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଦେଖୁ ଗାରି ଓ ଶୁଆରେ ଗୁଲୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇ ତନ ଗୁରଟା ଛୋଟ ଛୋଟ ଗଲି ପାରି ହୋଇ ସଙ୍କନ, ଭଡ଼ ଜମିଥିବା ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ଯାଗାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ସାମ୍ନାରେ ପୁରୁଣା ବଡ଼ ଘରଟିଏ । ତାର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ପୋଲିସ ଠିଆ ହୋଇ ଭଡ଼କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥାଆନ୍ତି । ବାଁ କଡ଼ରେ ସଡ଼କକୁ ଲଗିଥିବା ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ପଡ଼ିଆ ଅଛି । ସେହୁଠାରେ ପୋଲିସର ପିକଅପ୍ ମଟରଗାଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ପଡ଼ିଆଟିରେ ଅନେକ ଲୋକ ଜମି ଥାଆନ୍ତି ।

ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ଦୁଆର ମୁହଁରୁ ଦାବୋଗା ବାବୁ ବାହାରି ଜଣେ ସିପେଇକୁ କ'ଣ କହିଲେ । ସେ ପିକଅପ୍ ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ିଗଲା । ଦାବୋଗାବାବୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅନାଇ ଗଲ ଉଠିଲେ । ଏଠାରେ କ'ଣ ମିଠେଇ ବଣ୍ଟା ହେଉଛି ? ଯାଆନ୍ତୁ ଏଠାରୁ ? ଆଃରେ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଆସିଛନ୍ତି ? ସଙ୍କନକୁ ଦେଖି ଦାବୋଗା ବାବୁ କହିଲେ ।

ସଙ୍କନ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ସହିତ କରମର୍ଦ୍ଦନ କଲେ (ହାତ ମିଳାଇଲେ) ରାଧେଶ୍ୟାମ ଓ ବର୍ମାବାବୁ ମଧ୍ୟ ତା ପଛେ ପଛେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ସଙ୍କନ ପଚାରିଲା “କ’ଣ ହୋଇଛି ?”

ଦାବୋଗାବାବୁ କହିଲେ—ନିୟମ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେବାକୁ ହେବ କିନ୍ତୁ ସେ ବଞ୍ଚିବା ଅସମ୍ଭବ ।

“ବହୁତ ବେଶୀ ଯୋଡ଼ି ଯାଇଛି ?”

“ଆଜ୍ଞା, ହଁ, ଜଳିଛି ଯାହା କିନ୍ତୁ ତାର ସ୍ୱାସଣ ଶକ୍ତ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକୁ ଇଣ୍ଡୋକ୍ସିଜନ୍ ଫୋଡ଼ା ଗୁଲିଛି କିନ୍ତୁ ମନେ ହେଉଛି ଯେ ସେ ସିଙ୍କ କରିଯିବ; କିନ୍ତୁ ଦାବୋଗା ବାବୁ ଭିତରକୁ ଗଲେ, ସଙ୍କନ ଅଟକିଯାଇ କହିଲା, ମୁଁ—”

“ଆସନ୍ତୁ ଆସନ୍ତୁ” ଦାବୋଗା ବାବୁ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ନେଇଗଲେ । ଫାଟକ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ହତାଟିରେ ତିନୋଟି ଘର ଅଛି । ମାଷ୍ଟର ଜଗଦମ୍ବା ସହାୟକଙ୍କ ପୁଅ ପୁରୁଷଙ୍କ ବୈଭବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧୂସପ୍ରାୟ । ଇଟା କୋଡ଼

ଗୁଡ଼ିକ ମେଲ ହୋଇଗଲାଣି । ସାମନା ଘରେ ସ୍ୱୟଂ ଘର ମାଲିକ ରହନ୍ତି । ଶିଳ୍ପୀ ଥିବା ବାରଣ୍ଡା, ତା ବାଁ କଡ଼କୁ ଯାଉଁଲି କବାଟଥିବା ସଦର ଦୁଆର ଓ ଡାହାଣ କଡ଼ରେ ବଡ଼ ହଲ୍ ଘର ।

ବାରଣ୍ଡା ଓ ଘର ଭିତରେ ପୁରା ପୋଲିସ୍ । ସାରା ଘରଟା ପୋଲିସ୍ ଅକ୍ତିଆରରେ । ପୋଲିସମାନେ ଏହି ଅବସରରେ ହିଅଟି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରି ଘରର ପୁରା ଖାନ୍ତଲସ୍ କରିନେଲେ । କୌଣସି ବିଶେଷ ଜିନିଷର ସନ୍ଧାନ ପାଇପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଏମାନେ ଘରୁ ବାହାରିବା ସମୟରେ ଜଣେ ପୋଲିସବାଲା ପ୍ରବେଶ କଲା । ଦାବୋଗା ବାବୁ ତାକୁ ଦେଖି ବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । କନେଷ୍ଟବଲ୍ ପାଖକୁ ଆସି ସଲମ୍ ପକାଇ କହିଲା । ହଜୁର, ଆମାକୁ ଓଂସ୍ପୁରଲେସ୍ କରି ଦିଆ ହୋଇଛି । ମିର୍ଜାଙ୍କ ଆଟେଣ୍ଡ କରୁଥିଲେ । ସେ ମେସେଜ୍ ଦେଲେ ଯେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଗାଡ଼ି ପଠାଉଛନ୍ତି । “ଠିକ୍ ଅଛି” ଦାବୋଗା ବାବୁ କହିଲେ “ଆଉ ଶୁଣ, ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଚଉକ ଆଣି ଖରାରେ ପକାଇ ଦିଅ ।”

ସିପେଇଟି ହଲ୍ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା, ଦାବୋଗା ବାବୁ ସଙ୍କଳନକୁ କହିଲେ “ଆଜି ସକାଳୁ ଗୁଁ ଟିକିଏ ସୁଜା ପିଇନାହିଁ । ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ । ଇଏ ଶିଳା ପୋଲିସ୍ ଚାକର, ସକାଳୁ ଉଠି ଟିକିଏ ଖବର କାଗଜ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇଥିଲି — ଆପଣଙ୍କ ଆର୍ଟିକଲ୍ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆଖି ଚାଲୁଥିଲା ଶାଲିଗ୍ରସ ବାବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ଇଲେକସନ୍ ସଂଜାନ୍ତରେ ତାଙ୍କର କଣ ଜରୁରି କଥା । ସେତିକି-ବେଳେ ଲାଣ୍ଡର ରିପୋର୍ଟ ଆସିଲା । ବାବୁ ଶାଲିଗ୍ରସ କହିଲେ ଯେ ସନ୍ଦେହ କରି ଜଗଦମ୍ଭା ସହ ପୂର ଘର ଘେରାଉ କରିଦିଅ । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଏହି ଘରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁର ସମଗ୍ରୀ କରୁଥିବ । ତା ପରେତ ଆପଣ ବୁଝି ପାରିବେ—କି ଗୁ, କି ଜଳଖିଆ ।”

ଚଉକ ପଡ଼ିଲା, ବସ୍ତୁ ବସ୍ତୁ ସଙ୍କଳନ ତା ଘକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ କେସ୍ଟି ବାହାର କଲା । ହାତୀ ଦାନ୍ତର ଏହି ଗୋ ପୁରମ୍ ଉଜାଇନର ସିଗାରେଟ୍ କେସ୍ଟି ସେ ମହାଶୂରରୁ ଅର୍ଡ଼ର ଦେଇ ମଗାଇଥିଲା । ତା ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ନଟରାଜ ମୂର୍ତ୍ତି ଖୋଦିତ ହୋଇଥିଲା । ସଙ୍କଳନ ସିଗାରେଟ୍ କେସ୍ ବାହାର କରୁ କରୁ ଶୁକ୍ଳ ଜା ହାତରୁ ସେଇଟା ନେଇଗଲେ ଓ କିଛି ସମୟ ଦେଖି ସାରିବା ଘରେ ତାହା ଖୋଲି ସଜନଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ କହିଲେ “ମୋ ଥିଲଣିରଙ୍ଗଙ୍କର

ସେହି ଲାଜ କଣି ? ହାତକୁଲରେ ପଡ଼ିଥିଲା ତୁମଠାରୁ ପାଇଥିବା ବସ୍ତୁ, ତୁମକୁ କିପରି ଅର୍ପଣ କରିବୁ ?”

ସଜ୍ଜନ ଗୋଟିଏ ସିଗାରେଟ୍ ବାହାର କଲା ଏବଂ ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ ଲାଇଟର ମଧ୍ୟ ଶୁକ୍ଳାଙ୍ଗ ନିଜ ପାଇଁ ଖଣ୍ଡିଏ ସିଗାରେଟ୍ ବାହାର କରି, କେଶିକା ଭଲରୂପେ ବନ୍ଦକରି ତାର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିରେଖି ଦେଖି କହିଲେ “ଆପଣ ଆର୍ଟିଷ୍ଟମାନେ କେଜାଣି କେଉଁଠାରୁ ଏପରି ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଜିନିଷ ଯୋଗାଡ଼ କରନ୍ତି ।

“ଯେ ଯାହା ଖୋଜେ ସେ ତାହା ପାଏ । ସିଗାରେଟ୍ ଜଳାଇ ସଜ୍ଜନ କହିଲା ।”

ଶୁକ୍ଳାଙ୍ଗ ଦୁଆର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା କନେଷ୍ଟବଲକୁ ଡାକିଲେ “ଶେରୁ ଅଲି” ।

“ଆଜ୍ଞା ହଜୁର କହୁ ଶେରୁ ଅଲି ପାଖକୁ ଆସିଲା ।”

“ଆଜ୍ଞା ଭାଇ ଟିକିଏ ଯାଇ ଭିତରେ ଦେଖତ ସେ ଶାଳୀ ମଲ୍ଲିକି ନାହିଁ” ।

ଶେରୁ ଅଲି ଚାଲି ଗଲା । ସଜ୍ଜନ କହିଲା “କହିଲା ଚାଲିଗଲାରେ ମଣିଷର ଦୟା ମାୟା ମଧ୍ୟ ମରିଯାଏ ।”

“ଆରେ ବାବୁ କ’ଣ କରିବ, ପ୍ରତିଦିନ ଏହିପରି କେତେ ତାମ୍ ସା ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ସଜ୍ଜନ ବାବୁ, କେବେ ନା କେବେ ଆପଣ ମାନବେ ଯେ, ଏହି ପୋଲିସ୍‌ଗୁଡ଼ିକଙ୍କରେ ରହ ଏପରି ମନେ ହୁଏ ଯେ ମଣିଷ ଭିତରେ ମନୁଷ୍ୟତା ବୋଲି କିଛି ଜିନିଷ ନାହିଁ । ପୋଲିସ୍‌ ଡାଏର ଉଠାଇ ଦେଖିଲେ ବୁଦ୍ଧି ପାରିବେ ଯେ ଏହାହିଁ ବାସ୍ତବିକ ସତ୍ୟ, ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାହା କିଛି ଧର୍ମ କର୍ମ ସବୁ ରହିଛି ସେ ସବୁ କେବଳ ମିଥ୍ୟା । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷରୁ ଏ ସବୁ ମଣିଷ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରି ପାରିନାହିଁ ।...ହଁ, କ’ଣ ?”

ଦାବୋଗା ବାବୁଙ୍କ କଥାବାଣୀ ହେବା ଦେଖି ଶେରୁ ଅଲି ଭିତରୁ ଆସି ଚୁପ୍‌କରି ଠିଆ ହେଲା । ଦାବୋଗା ବାବୁ ପଚାରିବାରୁ କହିଲା “ଡାକ୍ତର ବାବୁ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି କହୁ ହେବ ନାହିଁ ।”

“ମାରି ପକାଇଲ ଶାଳୀ—ଆଜିବି ଉପାସ ରଖିବ ବଦମାସ ”

“ଗାଳି ଦେବାର ଅଧିକାର ତୁମକୁ କିଏ ଦେଲା ?”

ପଛପଟେ ହଲର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଗୌରବର୍ଣ୍ଣର ଯୁବକ ପଚାରିଲେ ।

ଶୁକ୍ଳାଙ୍ଗ ଭୁକୁଞ୍ଚନ କରି ପଛ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ଏପରି ଚାହିଁଲେ ଯେ ମନେ ହେଲା ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ଉପରେ ଆକ୍ଷେପ କରାଯାଇଛି । ସଙ୍କଳନ ବସି ଥିବା ଚଉକିରୁ ସେହି ମହଲାଟିର ଚେହେରା ଠିକ୍ ସିଧା ସଳଖ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସଙ୍କଳନ ଏହି ଚେହେରାଟିକୁ କେତେ ଥର ଦୁଇ ଚାରି ଜଣଙ୍କ ମେଳରେ ଦେଖିଥିଲା । ତା ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କେବେ ହୋଇଥିଲା ମନେ ମନେ ପଡ଼ିଲା, କିନ୍ତୁ ପରିଚୟ ନ ଥିଲା । ସେହି ଯୁବକର ଗୋଲ ଗାଲ ଚେହେରା ଏବଂ ଆଖିରେ ଏକ ଆଦେଶର ତେଜ ଝଲସୁଆଏ ।

ଦାବେଗା ବାବୁ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ “କ’ଣ କରିବା ସାହେବ, ପ୍ରଥମେ ଆମର ଇଂରେଜ ମାଲିକମାନେ ଗାଳି ଦେଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ନୂଆ କଂଗ୍ରେସିଆମାନେ ମଧ୍ୟ ଗାଳି ଦେବାରେ ବେଶ୍ ଧୂରଂଧର । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣମାନଙ୍କର ଅର୍ଥାତ୍ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର ଗାଳି ଦେବ, ସେତେବେଳେ ଅବା ଏ ଗାଳି ଅତଳ ହେବ ।

ସେହି ଯୁବକଟି ପରିଚିତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଙ୍କଳନ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦମ୍ଭର ସହିତ ଦାବେଗା ବାବୁକୁ କହିଲା ।

“ସେତେବେଳେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ପିଟି ପିଟି ଏହି ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ାଇ ଦିଆଯିବ ।” କହି ହଲ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଦାବେଗା ବାବୁ ନିଜର ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ସଙ୍କଳନକୁ ଚାହିଁ ମୁରୁକି ହସି ଜୋରରେ କହିଲେ “ଆରେ ଏଇଥି ପାଇଁ ତ ଆମେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଗାଳି ଦିଆଯିବାକୁ ଦେଉ ନାହିଁ, କି—ଓ ସାଜବ ?”

ସଙ୍କଳନ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲା “କ୍ଷମା କରିବେ” ଏପରି ଗାଳିଦେବା ଅଭ୍ୟାସ ମତେ ବି ଖରାପ ଲାଗୁଛି ।

ହଁ, ଏହା ଭଲ ନୁହେଁ ଅବଶ୍ୟକ କିନ୍ତୁ କ’ଣ କରାଯିବ । ଏ ପୋଲିସ ବିଭାଗ ଗାଳି ଦେବା ବିନା କି ମ କର ପାରିବ ନାହିଁ ।”

ବାହାରରୁ କନେଷ୍ଟବଲ୍ ଆସି କହିଲା “ଡାକ୍ତରଖାନା ଗାଡ଼ି ଆସିଲଣି ହଜୁର୍”

ଦାସେଗା କହିଲେ “ଆସିଲଣି ତ କ’ଣ କରିବି ? ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ପଚାର, ଯେ, ରୋଗୀ ଯିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି ? ଆସି ରହ, ମୁଁ ନିଜେ ତାଙ୍କ ସହକ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଆସେ । ଆପଣ ଏହିଠାରେ ଟିକିଏ ବସି ଥାଆନ୍ତୁ, ସଜନ ବାବୁ ।”

“ଆଜ୍ଞା ହଁ, ବସିଛି—ବରଂ ମୁଁ ଚାଲିଯାଏ ।

“ଆରେ ରହନ୍ତୁନା, ମୁଁ ଏହିକ୍ଷଣି ଆସୁଛି”

ଦାସେଗା ବାବୁ ଭିତରକୁ ଗଲେ, କନେଷ୍ଟବଲ୍ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲା ।

ସଜନ ନିଜ ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ କେଶ୍‌ଟି ବାହାର କଲା । ସେ ଭାବିଲା, ଅଯଥା ଗୋଟାଏ ଝିନ୍‌ଝିନ୍‌ରେ ପଡ଼ିଗଲା । ପୁଣି ଭାବିଲା, ରୋଗୀ କି ପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ନିଜ ଦେହରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବାକୁ ସେ ପଛପୁଅା ଦେଲାନାହିଁ । ଓଃ, କି ଭୟଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ! ଏହି କଲ୍‌ହନାରେ ସଜନର ରୂମ ଟାଙ୍କିର ଉଠିଲା ।

ଗେରା ଯୁବକଟି ପୁଣି ଆସିଲା ଓ ଖାଲି ଚଉକ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା; ସଜନ ଅତି ଭଦ୍ର ଭାବରେ ଉଠି ଠିଆହେଲା “ଆସନ୍ତୁ ।”

“ଆପଣ ଏଠାକୁ କ’ଣ ପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି ?”

ଇଂରାଜୀରେ ପଚାରିଯାଇଥିବା ଏହି ରୁଷ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଶୁଣି ସଜନ ଚମକିପଡ଼ିଲା । ତ’ ଠାରୁ ଉତ୍ତର ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଯୁବକ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନକଲା ।

“ଆପଣ ପୋଲିସବାଲାଙ୍କର ସାଥୀ କେଉଁ ଦିନଠାରୁ ହେଲେଣି ? କ୍ଷମା କରିବେ, ମୁଁ ବୁଝୁ ପ୍ରଶ୍ନ ରୁଚିକ ପଚାରୁଛି ।”

ସଜନ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଖବର ଶୁଣି ମୁଁ ଆସିଥିଲି । ଏ ମିଷ୍ଟର ଶୁକ୍ଳା ମତେ ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ସହକ ମୋର ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲା ।

ତେବେ ପୋଲିସ ସହକ ପରିଚିତ ହେବାଇ ଆପଣ କାହାର କ’ଣ ଲାଭ ଉଠାଇବେ ? ସରଟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୁଷ ଏବଂ ଗାନ୍ଧୀ ଥିଲା ।

ସକ୍ଷମ ମୁଣ୍ଡପୋତି କହିଲା “ମୋର ଭୁଲହେଲା, କ୍ଷମାକରନ୍ତୁ, ମୁଁ ଯାଉଛି ।”

ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଯିବାପାଇଁ କହୁନାହିଁ, ଯୁବକର ସ୍ଵର ନରମ ହୋଇ ଆସିଲା, ଅନ୍ୟ ସମୟରେ ଆସିଥିଲେ ମୁଁ ନିଜର ସୌଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରିଥାଆନ୍ତି— ଆପଣ କ’ଣ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ଅପରାଧୀ ମୋର ପିତା ଏବଂ ମୋର ଭାଇ—”

ମୁଁ ଏହା ଜାଣି ନଥିଲି । ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣ ଖରାପ ଭାବିବେ ନାହିଁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେନାହିଁ । ହଁ ଏମିତି କେତେଥର ଦେଖିଛି । ଆପଣ ବୋଧହୁଏ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ କାମ କରନ୍ତି ।

ନା, ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ପାର୍ଟିବାଲାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସମ୍ପର୍କ ଅଛି । ଯୁବକା ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

“ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ଏ ବିପଦ ପଡ଼ିଛି । ସକ୍ଷମ କହିଲା ।”

ଯୁବକା ତା’ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ସକ୍ଷମ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ଘରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଲୋକେ ଜମା ହୁଅନ୍ତି । ଏହି କାରଣରୁ ପୋଲିସ ସବୁବେଳେ ନିଜର ରଖିଥାଏ, ଯାହା ଦ୍ଵାରା ଆପଣଙ୍କ ଘରର ଅପରାଧ ।

ଅପରାଧ କାହାର ? ମୋ ବାପାଙ୍କର—ନା—ଭାଇଜର ?

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ସକ୍ଷମ ଛଟକ ପାଇଁ ଅଟକିଗଲା ପୁଣି କ’ଣ ଭାବି କହିଲା, “ଦୁହଁଙ୍କର” କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଭାଇଜ ଯଦିଓ ବର୍ତ୍ତମାନ—”

ସେ ମୋ ବାପାଙ୍କ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦଣ୍ଡ ପାଉଛନ୍ତି ? ଏହାକିନ୍ତ ଯୁବକାଟି ଯିବାକୁ ବସିଲା । ପୁଣି କିଛି ଭାବି ପଚାରିଲା ଭାଇଜର ଅପରାଧ କ’ଣ ଥିଲା ? ଯୁବାବସ୍ଥାରେ ବିଧବା ହେବା—ନା—ମା ହେବା ? ସକ୍ଷମ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ ଯୁବକାଟି ଭାବା ବେଶରେ କହି ଚାଲିଛି । ତାକୁ ସାନ୍ତାନ୍ନା ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମଧୁର ଭାବରେ କହିଲା “ଯେ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏଥିପାଇଁ ଅପରାଧୀ ନୁହନ୍ତି । ହଁ, ପିଲାଟିର ହତ୍ୟାକୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ—”

“ତାହା ମୋର ବାପା କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଭାଇଜ ଉପରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଜବରଦସ୍ତି (ଜୋର ନୁହେଁ) କରୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣିଛି ଓ କହୁଛି । ଯୁବକାର ଗୋରା ଚେହେରା ଭାବାବେଶରେ ପୁଣି ଦସ୍ ଦସ୍ କରୁ ଉଠିଲା । ପୁଣିଥରେ ଯିବାପାଇଁ ଘାଦ

ବଢ଼ାଇଲା, ଟିକିଏ ଅଟକିଯାଇ ମନକୁମନ “ଭାଉଜର ଅପରାଧର କାରଣ ସେ ଜଣେ ନାରୀ ଏବଂ ସେ ଅଧର୍ମୋଦ୍ଭବ ଦିଗରେ ପରାଧୀନ ।

ଭୂମି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ଯୁବତୀ ଠିଆହୋଇ ରହିଲା, ସଙ୍କଳ୍ପ ରୂପହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁଥାଏ, ତା’ ମନରେ ସେହି ଅଜଣା ଦଣ୍ଡିତା ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିରେ ଭରିଯାଇଥାଏ, ଯୁବତୀଟିର ଅସ୍ତବ୍ୟ କେଶରୀଣୀ, ଦୁଃଖରେ ମ୍ଳାନ ଆଖି, ଏବଂ ଶ୍ଵାବେଶରେ ଜ୍ଵଳନ୍ତ ସେଇ ଅଗ୍ନିମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ କରୁଣ ଓ ସ୍ନେହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସଙ୍କଳ୍ପ ତାକୁ କେତେବେଳେ ଭଲପାଇ ବଢ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ତା’ ଘର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ନିଜ ପ୍ରତି ସ୍ଵପ୍ନ ଲଜ୍ୟା ଘୃଣାରେ ଦୃଷ୍ଟି ତଳକୁ କରିନେଲା ।

“ଆପଣ ଆମର ଟିକିଏ ଦୟା କରିବେ କି ? ପୋଲିସ୍‌ଙ୍କୁ ଏଠାରୁ ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଯିବାକୁ କହନ୍ତୁ ।” ମନଖୋଲି କାନ୍ଦିବାକୁ ହେଲେ ଟିକିଏ ସମୟ ପାଉ ।” ଏତିକି କହୁ କହୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦୁଇଟି ଆଖି ଲୋତକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ନାକ ଘୁଡ଼ା ଆଉ ଓଠ କମି ଉଠିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ପୁଣି ତଳକୁ ଅନାଇଲା ।

“ଝିଃ, ନାରୀ କ’ଣ କେବଳ ଉପଭୋଗର ବସ୍ତୁ ? ସେ ନିଜେ ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନକଲ । ଯୁବତୀଜଣକ ହଠାତ୍ ଦୁଇଗୋଟି ହଲ୍ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।”

“ସେ ଅଳ୍ପକ୍ଷିଆ ରେଡ଼ିଓ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଏଲ୍‌ଡାବାଦ୍, ପାଟଣା ।”
ଆପଣଙ୍କର ଅନୁରୋଧରେ ପୋସ୍ତାମ ସମାପ୍ତ । ତାର ଉଠି ଲହୋର ସେଣ୍ଟର
ଲଗାଇଲ ।

“ଛମ୍ ଛମ୍ ବାଜେ ପାଦୁଲ ମେରି—

ଆଜା ଚୋରି ଚୋରି, ଆଜା ଚୋରି ଚୋରି ।”

ଭାରତର ଛନ୍ଦ ତହିଁକୁ ପାକିସ୍ତାନ ରେଡ଼ିଓର ଫିଲ୍ମ ପ୍ରୋଗ୍ରାମରେ
ସଂଯୁକ୍ତ କଲ, ଶୁଣିବା ଲୋକେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲେ । ତାର ପୁଣି ପଲଙ୍କ
ଉପରେ ଆସି ଆଉଁଳି ବସିଲ । ସାନ ବୋହୂ ଖଟ ଗୋଡ଼ଆଡ଼କୁ ମୁଣ୍ଡକରି ହାତ
ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଶୋଇଥିଲ । ବଡ଼ ବୋହୂ କାର୍ପେଟର ଆଗମ ଚଉକକୁ
ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚାଇ ବସିପଡ଼ିଲ । ତାର ବସିପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ସାନ ବୋହୂ କଥା
ଶିଅ ଧରି କହିଲ, ମୁଁ ନନ୍ଦୋ ଦେଶଙ୍କ (ସ୍ବାମୀ) ହଜୁବେଣ୍ଟକୁ ଦେଖିଛି । ମୋ
ମାଉସୀର ବଡ଼ ଜାଆଙ୍କ ଝିଆରୀ ସହିତ ତାଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିବାହ ହୋଇଛି । ସେ
ପୁରୁଣା କାଳିଆ ଲୋକ ହେଲେ କ’ଣ ହେଲା ସେ ଭାରି ଭଲଲୋକ । ଦେଖିବାକୁ
ମଧ୍ୟ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ।

ଆମ୍ଭ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ସାକ୍ଷାତ୍ କାମଦେବ ଆସିଲେ ବି କିଛି ନୁହନ୍ତି ।

ଜାହାଣୀଟାଏତ—ହେ ତୁମକୁ ଗୋଟେ କଥାତ କହିଲ ? ବଡ଼ ବୋହୂ
ବିଜୁଳୀ ଗଡ଼ରେ ଆଗମ ଚଉକରୁ ଉଠିଆସି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲ । ବଡ଼
ବୋହୂର କଥାଶୁଣି ସାନ ବୋହୂ ଉଠି ବସିଲ ।

ନାରୀ ଦେହର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ସୃଜନ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ତାର
ମାନସପଟକୁ ଘାସକରି ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ ତାର, ତା’ର ଆଠ ମାସରେ ଯେତକି
ଯାକିଯୁକ୍ତି ହୋଇ ବସିବାପାଇଁ ସମର୍ଥ ଥିଲ, ସିଧା ହୋଇ ବସି ନିଜର ବ୍ୟଗ୍ରତା
ପ୍ରକାଶ କଲ ।

ବାଁ ଗୋଡ଼ରେ ଚକା ପକାଇ ଜାହାଣ ଗୋଡ଼ର ଆଣ୍ଟୁ ଟେକି ଆଜୁଲି
ହଲାଇ ବଡ଼ ବୋହୂ ଚୁପ୍ ହୋଇ କହିଲ । ନନ୍ଦୋ ଦେଶଙ୍କ ବାବୁସରୁ କେତେ
ଗୁଡ଼ିଏ ଫଟୋ ମିଳିଛି । ପ୍ରାୟ ତଳିନ ଖଣ୍ଡେ । ସେଟିକୁ ସେଟି । ଆରେ, କି
ଫଟୋ ସବୁ ? ସାନ ବୋହୂର ଅସ୍ଥିରତା ବଢ଼ିଗଲା, ତାରର ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ।

ବଡ଼ ବୋହୂ ସେହି ଜମରେ କହିଲା “ଆରେ, ବଜାରରେ ଯେଉଁ ଅଣ୍ଟାଳ ଫଟେ। ସବୁ ଆସେନା—ଓଃ, ସେ ସବୁ ଦେଖିତ ମୋ ଦେହ କଣ ହୋଇଯାଉଛି” ବଡ଼ ବୋହୂର ସ୍ବର ଥର ଥର ହେଲା, ଦେହରେ ଶହରଣ ଖେଳିଗଲା ଆଖି ଦିଓଟି ଆବେଗରେ ଭରିଉଠିଲା ।

ତା ସ ପଚାରିଲା “ତୁମେ ସେ ଫଟୋ ଗୁଡ଼ିକ ଦେଖୁଛ ?” “ହଁ ମ, ଆଜି ସକାଳେ ଆମର ସେ ନନ୍ଦୋ ଦେବାଙ୍କର ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଜିନିଷ ତଲସ ହେଲା । କାଳେ ଆଉ କିଛି ଚୋରି କରିଥିବ । ଭାରି ଝିକ୍ ଝିକ୍ ହେଲା । ସାନ ବୋହୂକୁ ପଚାରି ଆମ ବାବୁଙ୍କର ମିଞ୍ଜାସ ତ ତୁମେ ଜାଣିଛ । ଯେତେବେଳେ ବିଗିଡ଼ି ଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ଲାଟ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବଡ଼ ବୋହୂର ସ୍ବ ମାଁ ମଣିଆ ଜଣେ ରସିକ ଲୋକ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ସେ ଆଦର, ସ୍ନେହ କରେ ତା ସ୍ବାକୁ ମନାଏ କିନ୍ତୁ ସେ ରସିକ ପଣ ଶୁଣିକ ଏବଂ ଏହା ମଣିଆ ଇଚ୍ଛାରେ ହେଉଥିଲା । ବୋହୂ କିନ୍ତୁ ମଣିଆକୁ ଭାରି ଡରେ । ଅବବାହୃତ ଦିଅର ଶଙ୍କରଲାଲ ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେ । ନନ୍ଦେ ତ ଗୋଟିଏ ବସ ପୁଡ଼ା ନିଜ ଭାଇ ଆଗରେ ଚାଲୁଛି କି ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି, ଏପରିକି ମାଡ଼ ବି ଖୁଆଇଛି । ନିଜ ବଣରେ ରଖିବାକୁ ମଣିଆକୁ ସନ୍ତୋ ବୋହୂ ସହୃଦ ଜୁଟାଇଲା । ଏଇଥି ପାଇଁ ନନ୍ଦୋକୁ ମାଡ଼ ଦେବାରୁ ସେ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଥିଲା । କଥା ଗୁଲି ଥାଏ ବ ହାରେ ହୁଠ ଡ ତାରା ଓ ମିଷ୍ଟର ବର୍ମାଙ୍କର ସ୍ବର ସହୃଦ । ନିଜ ସ୍ବାମୀଙ୍କର ସ୍ବର ଶୁଣି ସାନ ବୋହୂ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ଖୁସି ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଆରମ୍ଭ ଚଉକରୁ ଉଠି ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଆସିଲା । ହାତ ଯୋଡ଼ି ମିଷ୍ଟର ବର୍ମାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା ଓ ନିଜ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କିଛି ପଚାରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା କହିଲେ “ଦେଖନ୍ତୁ, ଆପଣଙ୍କର ଫେରାର କପଡ଼ାକୁ ଧରି ଆଣିଛି । ସାନ ବୋହୂ ଲଜ ପାଇ ମୁରୁକେଇ ହସିଲା । ତାରା ତାକୁ ଅନାଇ ହସିଲା । ଶଙ୍କରଲାଲ ବର୍ମାକୁ କହିଲା “ଆହେ, ଏପରି କୁହନ୍ତୁ ଯେ ଦୁଇଟି ଫେରାର ବ୍ୟକ୍ତି ପରସ୍ପରକୁ ଧରି ଆଣି ହାକିମଙ୍କ ଆଗକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଗୁରୁ ଜଣଙ୍କର ହସ ଏକାଠି ମିଶିଗଲା ।

ସତ ଭିତରେ ଖଟ ଗୋଡ଼କୁ ଆଉଜି ବାହାର କଥାକୁ କାନଡ଼େରି ବସିଥିବା ବଡ଼ ବୋହୂ ମନରେ ଶୁଦ୍ଧ ଉତ୍ସୁକତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଯେ ଏମାନେ କପରି ଭାବରେ କଥା ବାଞ୍ଛି ହେଉଛନ୍ତି । ତାରା, ସାନ ବୋହୂ—ସାନ ଜାଆ ହସାବରେ ତା ପ୍ରତି ସାମାନ୍ୟ ହଂସା ଭାବ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ତାଙ୍କ କଥା ପ୍ରତି ହଂସା କରୁ ନ ଥିଲା । ସାନ ବୋହୂ ଓ ତାରା ଦୁହେଁ ନିଜର କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ବ ନ ଥାଇ ବଡ଼ ବୋହୂର ସ ସୃଷ୍ଟିର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ ଦିଅରଙ୍କ କଥା ଜଣାଗଲା ଗୁଲ୍ ସବୁପ, ଘରକୁ ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଅ—ଫେର

ଟିକିଏ ରହନ୍ତୁ, ଗୁ ଖାଇ କରି ଯିବେ । “ତାରାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ନାଇଁ ମ, ଅଉ ବୃଥା କଷ୍ଟ” ପଙ୍କର କଥା ମଝିରେ ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା କହିଲେ” ଟିକିଏ ବସନ୍ତନା । ଆପଣଙ୍କ ଆଲରେ ମତେ ବି କପେ ଗୁ ମିଳିଯିବ, ନ ହେଲେ ଇଏ ମତେ ସେମିତି ଠକି ଦେବେ ।

“ଶୁଣୁଛନ୍ତି ମିସେସ୍ ବର୍ମା, ଆପଣଙ୍କ ନାଁରେ ବୁଲୁଛି ହେଉଛି ”

“ଆପଣ ହଁ ଶୁଣନ୍ତୁ, ଦଗା ଦିଆଁ କଥା କେତେ କିଏ ଶୁଣିବ ?

ତାରାର ସର ଦୂରେଇ ଗଲା । ମିଷ୍ଟର ବର୍ମାଙ୍କର କଥା ଶୁଣାଗଲା । ସେ ତାର ଦିଅରକୁ ପଚାରିଲେ, “କ’ଣ ପିକ୍ଚର ଯିବାର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଅଛି ?

“ଆଜ୍ଞା ହଁ, ସେ ଆମର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ—ବୋଧହୁଏ ଆପଣ ତା’ର ନାମ ଶୁଣି ଥିବେ—ବିରେକାଜା, ସେ “ବାହାର ଆଇରେ” ପିକ୍ଚରରେ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।

ହଁ ହଁ ଆଜିକାଲି ସେହି ପିକ୍ଚର ଗୁଲୁଛି । କେମିତି ହୋଇଛି, ମିଃ ବର୍ମା ପଚାରିଲେ । “ଶୁଣ” ଦୂରରୁ ତାରାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ବଡ଼ ବୋହୂ ଅନୁମାନ କଲା ଯେ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇ ଘରେ ଅଛି ।

ମିଷ୍ଟର ବର୍ମାଙ୍କର ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଗଲା—“ଶଙ୍କର ବାବୁ ଏଇକ୍ଷଣି ଆସୁଛି ।”

ଶୁଣନ୍ତୁ, ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା, ଶଙ୍କରଲଲ କହିଲା, “ବସନ୍ତ କେଉଁ ଆଡ଼େ ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।”

ଆଜ୍ଞା କହୁ ନାହିଁ । ଏହିକ୍ଷଣି ଆସୁଛି । ମିଷ୍ଟର ବର୍ମାଙ୍କର ଜଳଖିଆ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିବେ । “ବଡ଼ ବୋହୂ ଭାବିଲା । ଶଙ୍କରଲଲ ତାରକୁ କହୁଥିଲେ “ଆପଣ ବି ସେମିତି ମିସେସ୍ ବର୍ମା, ଅଥବା ତାଙ୍କୁ ଦୌଡ଼ାଇଲେ ।”

“ଆରେ ବାଃ କାଟବଣା ହୋଇ କେବେ କିମିତି ଆମ ଘରକୁ ଆସିବ । ହେ ସାନବୋହୂ, ମୋହନକୁ ଡାକ । ସେ ଭିତରେ ଅଭିମାନ କରି ବସିଛି ।”

“ଭଉଜ କ’ଣ ଏହିଠାରେ ଅଛନ୍ତି ?” ଭଉଜ, “ଶଙ୍କରଲଲ ଡାକିଲା, ଡାକ ଡାକ ଶବ୍ଦର ନାଗର ପୃଷ୍ଠାଟା ଓଲଟାଇଲା । ବଡ଼ବୋହୂ ବଡ଼ ସଂକୋତରେ

ଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା । ବାରଣ୍ଡା ସୋଫା ଉପରେ ଶଙ୍କରଲାଲ ବସିଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ଟିକିଏ ମୁରୁକି ହସି କହିଲା—“ତୁମେ ତ ଏପରି ଲୁଚି କରି ବସିଛ—ସେମିତି କେହି କାହା ଭିତରେ ଲୁଚି ଥାଏ” ମୁଁ ଘରେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଥକି ଗଲଣି ।

“ଇଏ ରେଡ୍‌ଓ ପାକିସ୍ତାନ—ପିଲିମ୍ ରେକର୍ଡ—”

ମୋହନ, ଟିକିଏ ରେଡ୍‌ଓ ବନ୍ଦ କରି ଦିଅନା ।” ତାରି ସେକେଇଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ଶୁଣୁକୁ ଆଉଜି କହିଲା । ସାନବୋହୁ ଷ୍ଟୋଭରୁ ଗୁ କେଟିଲ୍ ଓହ୍ଲାଇ ଦୁଧ ଡେକନି ବସାଉଥିଲା । ବଡ଼ବୋହୁ ନିଜ ଦିଅର କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ରେଡ୍‌ଓ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଭିତରକୁ ଗଲା । ସେ କହିଲା “ଯେ ହୃଦୟରେ ଲୁଚିଛି ତାକୁହିଁ ତ ଖୋଜି ଖୋଜି ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ମତେ କାହିଁକି କହୁଛୁ ?”

ରେଡ୍‌ଓ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ବାରଣ୍ଡାରୁ ଝଙ୍କର ଲାଲ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଆରେ ଇଏ ହୃଦୟରେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ? ଇଏ ତ ଉଜାଗର । ହୃଦୟରେ ତ ତୁମେ ଲୁଚି ବସିଛ ।

ବଡ଼ ବୋହୁ ମୁରୁକି ହସି ବାହାରକୁ ଆସିଲା । ଶଙ୍କର ଲାଲ ତାକୁ ଦେଖି ନିଜ କଥା ଶେଷ କଲା । “ମୋ ହୃଦୟରେ ନ ହେଉ ଭାଇଙ୍କ ହୃଦୟ ହେଲା, ଏକା କଥା ।”

ବଡ଼ବୋହୁ ଦେଖିଲା ଯେ ତାରି ଓ ସାନବୋହୁ ଦୁହେଁ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଛନ୍ତି । ବଡ଼ବୋହୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଅଭିମାନରେ ତାରିକୁ କହିଲା “ଶୁଣୁ ତ ସ୍ବାଜ୍ଜ କଥା” ମିଛ କହିବାରେ ଏମ୍. ଏ. ପାସ କରିଛନ୍ତି । ଆମ ଦିଅର । ଆଉ ଓଲଟା ଶୁଣିଲା ହୃଦୟ କଥା କହି ହେଉଛନ୍ତି । ଏହା କହି ସେକେଇ ଘର ବାରଣ୍ଡା ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ଶଙ୍କର ଉତ୍ତର ଦେଲା “ଭଉଜମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜେ ବେକରେ ଚାଲି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ନିଅନ୍ତି । ମୁଁ ଭାରିଛୁ ମିସେସ୍ ବର୍ମା ମୋ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି ।”

ସେତକବେଳେ ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ହାତରେ ଠୁଙ୍ଗା ଧରି ଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ସାନବୋହୁ ଟେବେଲ୍ ଉପରେ ସଜାଡ଼ି ଥାଏ । ବଡ଼ବୋହୁ ପାଖରେ ବସିଥାଏ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଟାଣିନେଲା । ଜଳଖିଆ ଠୁଙ୍ଗା ଦେଇ ବର୍ମା ଶଙ୍କର ଲାଲଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ—“କେଉଁ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଥିଲେ ଆପଣ ?”

“କିଛି ନାହିଁ, ଜଣେ ଭଉଜଙ୍କ କଥାକୁ ଆଉ ଜଣେ ଭଉଜଙ୍କ ଆଗରେ ଡାକିଥିଲି ।”

ବର୍ମା ସୋଫା ଉପରୁ ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଇ ରେସେଲ ଘର ବାରଣ୍ଡା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା, “ଆସ୍ତି, ଆପଣଙ୍କ ଭାଉଜ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଯାହାକୁ ଫଇସଲ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଜାଣନ୍ତି ତ ।”

ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ସ୍ତ୍ରୀ ଲେକମାନଙ୍କୁ ଅଯୋଗ୍ୟ କହୁନୁ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇଛି ।

ତାର ଗୁଡ଼ି ତାକୁ ଆଖି ଗୋଲ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ରଖି କହିଲା “ଏ ସବୁ କଥା କଲ୍‌ଗୁଡ଼ି ଲେକମାନେ ସିନା ବୁଝନ୍ତି—ମୂର୍ଖମାନଙ୍କ ଆଗରେ କହି କି ଲଭ । କହି ତାର ମାନ ଅଭିମାନଭରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ବର୍ମା ଓ ଶଙ୍କର ଓଠରେ ସ୍ମୃତିହାସ୍ୟ ଖେଳିଗଲା । ଶଙ୍କର କହିଲା “ବାସ୍, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିରୁତ୍ତର ମିସେସ୍ ବର୍ମା ।”

ସାନବୋହୁ ମିଠା ଓ ନିମିକ୍ସ ପେଟ ଧରି ପହଞ୍ଚିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ଶଙ୍କର କଥାରେ ନୂତନ ଉତ୍ସାହ ଆସିଲା । କହିଲା, ଯଦି ସବୁଠାରୁ ମତେ ଗାର୍ଲି କର ଦେଲେ ।

ଯେ ଯେପରି ହେବ ତାକୁ ଜାହାଁ ତ କୁହାଯିବ । ସାନବୋହୁ କଥାରେ ତାର ଓ ବର୍ମା ଦୁହେଁ ଠୋ ଠୋ ହୋଇ ହସି ପକାଇଲେ । ଶଙ୍କରର ହସ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ମିଶିଗଲା ।

ରେସେଲ ଘରେ ଠିଆ ହୋଇ ବଡ଼ବୋହୁ ବଡ଼ ରସପୁର୍ଣ୍ଣ ହାସ୍ କହିଲା । ସେ ଥକାରେ ବି ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମୁର୍ଖ କହିପାରେ ନାହିଁ । ତାର ସାମନାରେ ଠିଆ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲା । ଆଖିଠାରେ ବଡ଼ବୋହୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା “ନା ମୋତେ ଲଜ ମାଡ଼ୁଛି ।”

ଶଙ୍କର ଲାଲ ଉଠି ତାରକୁ କହିଲା, “ଆସନ୍ତୁ, ବସନ୍ତ ।”

“ନିଜ ଭାଉଜକୁ ଡାକିବା, ତାଙ୍କୁ ଲଜ ମାଡ଼ୁଛି, କହି ତାର ବଡ଼ବୋହୁ ଆଡ଼କୁ ହସି ଚାହିଁଲା ।”

ବଡ଼ବୋହୁ ତାରକୁ ରାଗି ଚାହିଁଲା । ଶଙ୍କର କହିଲା “ଭାଉଜ” ତାର ଶଙ୍କର ଲାଲ ପାଖରେ ସୋଫା ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ସାନବୋହୁ ପିଆଲରେ ଗୁଡ଼ା ଛୁଟୁଥାଏ ।

ଶଙ୍କରଲଲ ଉଠି ସାମନାକୁ ଆସିଲା—ବଡ଼ ବୋହୂ ଲଜ ଲଜ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହିଁଲା । ପୁଣି ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ସଜାଡ଼ି ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ପଦ ପକାଇ ଅଗଣା ପାରି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶଙ୍କରଲଲ ତା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା “ଆମ ଭାଉଜଙ୍କ ଡଙ୍ଗା ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାଇ ତାଙ୍କୁ ଅତିଶୟ ଖୋସାମଦ ପ୍ରିୟ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।” ବଡ଼ ବୋହୂ ବାରିଣୀକୁ ଆସିଲା । ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ଠିଆହୋଇ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲେ । ବଡ଼ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ଲଜ ସର ସର ହୋଇ ହାତ ଜୋଡ଼ି ତାର ପାଖରେ ଆସି ବସି ପଡ଼ିଲା । ତାର ମିଠା ପ୍ଲେଟ୍ଟା ଶଙ୍କର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ସାନ ବୋହୂ ବର୍ମାଙ୍କୁ କପ୍ ଧରାଇ ଦେଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକାଠି ବସି ଚାରିବାର ଏ ପୁରୋଗ ଅନେକ ବର୍ଷପରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ବଡ଼ ବୋହୂ ପାଇଥିଲା । ସ୍କୁଲ ଯିବା ବୟସରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଦାଦାଙ୍କ ଘରେ ତାଙ୍କର କେହି ଆତ୍ମୀୟ ବନ୍ଧୁ ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସେ ଚାରିବାର । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳର କଥାବ ଶୁଣି ଭଲ । ସେ ଥିଲା ଅବିବାହିତା । ଏତେ ବେଶି ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧ ହୋଇ ନଥିଲା । ତାର ଏବଂ ସାନ ବୋହୂର ଏପରି ଖୋଲ (ଫ୍ରି) ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ସେ ନିଜକୁ ସ୍ନାନ ମନେ କରୁଥାଏ । ସାନ ବୋହୂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଦେଇ ନିଜ କପ୍ଟି ଧରି ତା ପାଖରେ ଆସି ବସିଲା ।

ବର୍ମା ଦମ୍ପତ୍ତିଙ୍କ ଚାରି ଜଳଖିଆ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରି ବଦଳରେ ଶଙ୍କରଲଲ ଦମ୍ପତି ସେମାନଙ୍କୁ ପିକ୍‌ଚର ଦେଖିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ବର୍ମା କହିଲେ, ଆପଣମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ ରାଇଟର ବାବୁଙ୍କ ପାଖ ବର୍ମାଙ୍କର ଆଉ କିଛି ବାହାନା ଶୁଣିବା ଆଗରୁ ଶଙ୍କରଲଲ କହିଲା ନା ପାସ୍ ଫାସ୍ କରୁନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ମୁଁ ବି ଭାବିଲି ଯେ ଆଜି ରବିବାର, କୌଣସି ପିକ୍‌ଚର ଦେଖିବା କଥା ନଷ୍ଟ । ଆସନ୍ତୁ, ଚାଲନ୍ତୁ ମିସେସ୍ ବର୍ମା । ଆମ ଭରଫରୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରହିଲା ।

ମିଷ୍ଟର ଓ ମିସେସ୍ ବର୍ମା ଆଖି ଦ୍ଵାରା ପରସ୍ପରର ଅନୁମତି ନେଇ ଚାଲି ହୋଇଗଲେ । ଶଙ୍କରଲଲ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ କହିଲା । ଚାଲି ଭାଉଜ, ଆଜି ତୁମକୁ ବି ଚାଲି ଆଣିବି । ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । ମୁଁ ଭାଇକୁ ଲେଖି ଅନୁମତି ମଗାଇ ନେବି । ଅନୁମତି ମଗାଇଦେବା କଥା ଶୁଣି ବଡ଼ ବୋହୂ ଶୁଷ୍କ ଲଜରେ ସଜିଗଲା । ତାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ଦୁଇଯୋଡ଼ା ଦମ୍ପତି ତା ଆଡ଼କୁ ସହାନୁଭୂତିର ଆଖିରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଆହା, ମୁଁ କେତେ ହତଭାଗୀ । ବଡ଼ ବଡ଼ ସୋସାଇଟି ବାଲଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନାନ । ନିଜ ସାମୀ ଲାଗିଯିବା ।

ବଡ଼ ବୋହୂର ଦୃଷ୍ଟି ଉପରକୁ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଚାଲିଲେ । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଛରେ ଚାଲିଲା ।

ମାଟିନା ସୋ ଶେଷ ହେବା ପରେ ସିନେମା ହଲ୍‌ରୁ ମଣିଷର ସୁଅ
କୁଟିଥାଏ । ସେହି ସମୟରେ ଝଙ୍କର ଓ ବର୍ମା ପରିବାରମାନଙ୍କର ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି
ଅଟକିଲା । ଝଙ୍କର ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି (ଟାଙ୍ଗା)ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଉଡ଼ା ଦେବାପାଇଁ ନିଜ ପଣ
ଢୋଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଟାଙ୍ଗାରୁ ନିଜ ପତ୍ନୀ ଓ ବଡ଼
ବୋହୂ ସହୃଦ ଓହ୍ଲାଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା କହିଲେ “ମୁଁ ଦୁଇଟିଯାକର
ପେମେଣ୍ଟ କରି ଦେଇଛି, ମିଷ୍ଟରଲଲ୍” ସୁଣି ଝଙ୍କରର ଟାଙ୍ଗାବାଲକୁ କହିଲେ
“ସ୍ବାଜଠାରୁ ନିଜ ପଇସା ନେଇନେବ ।”

ଝଙ୍କର ପାଣି ବଢ଼କରି ହସି ହସି କହିଲା, “ଆପଣ ଶୁଣଣ ଚାଲିଲେ ଲୋକ,
ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଟିକେଟ କରିଆଣେ ।”

ମୁଁ ଯାଉଛି । ବର୍ମା ଆଗେଇ ଆସିଲେ ତାକୁ ଅଟକାଇ ଶଙ୍କର କହିଲା
“ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା, ପିୟୁ” ଝଙ୍କର ତର ତର ହୋଇ ଆଗେଇଗଲା । ବର୍ମା ଦିନୋଟି-
ଯାକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ । ତାକୁ, ସାନ ଓ ବଡ଼ ବୋହୂ
ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏଡ଼େଇ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ଫେସନ୍ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଧରେ ଧରେ
ଆଗେଇଲେ ।

ଲମ୍ବା କୁଞ୍ଚିକୁଣ୍ଡିଆ ବାଳ, ଚଣମା ଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଖି, ଉଲ୍‌ ଜାମା,
ଚୁଡ଼ିଦାର ପାୟଜାମା, ମୋଜା, ପେଶାଓସାଲ ଜୋତା, ବାଁ ହାତରେ ଚେଷ୍ଟର ଓ
ଡାହାଣ ହାତରେ ଫାଇଉ, ଫାଇଉ, ଫାଇଉ’ର ଟିଶଟିଏ ଧରିଥିବା ଜଣେ ଉଦ୍ର
ଲୋକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଶଙ୍କରଲଲ୍ ସେଠାକୁ ଆସିଲା । ଜୋରରେ ପାଟିକରି
ପରିଚୟ କରାଇଦେଲା ।

ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା, ଇଏ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବି ବିରେଣ୍ଟା ଯେ କି ଏହି
ପିକ୍‌ଚରର ଗୀତ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଆଉ ଏ ହେଉଛନ୍ତି ମିଷ୍ଟର ହିଭୁବନ ନାଥ ବର୍ମା,
ବେସବୋଗରେ ଥିବା ଅଜନ୍ମା ରେଡ଼ିଓ କଞ୍ଚିନିଆରିଜ ଓୟାର୍‌ସ, ଏହାଙ୍କର । ଇଏ
• ହେଉଛନ୍ତି ମସେସ୍ ତାକୁ ବର୍ମା, ଇଏ ମୋର ଭାଉଜ ମସେସ୍ ମୋହନଲଲ୍ ଆଉ
ଇଏ ଯାହାକୁ ଆପଣ କବମାନେ ସଉକରେ କେତେ ପ୍ରକାରରେ ଡାକନ୍ତି—ମୋର
ସେହି ମସେସ୍ ସ୍ବରୂପ କୁମାରୀ ଲଲ୍ ।

ତାର ଅତି ରଞ୍ଜିତ ହୋଇ, ସାନ ବୋହୂ ଉତ୍ତମ୍ଭ ହୋଇ ଓ ବଡ଼ ବୋହୂ ଲକ୍ଷ୍ୟ। ଆଉଁଆଳରେ ନିଜ ହୃଦୟର ଆବେଗକୁ ଲୁଚାଇ ବିର ହେଉଣାକୁ ନମସ୍କାରକଲେ । ବିରହେଶଙ୍କର ପ୍ରତି ନମସ୍କାର ଲେଖକ, କଳାକାର, ନେତା, ଉପନେତା, ଦ୍ଵାରା ପେଟେଣ୍ଟ କରାଯାଇଥିବା ଫର୍ମୁଲ ଅନୁସାର ଥିଲା—ଯେତେଦୂର ପାରିଥିଲେ ନିଜର ବଢ଼ିବା ଦାନ୍ତ ଲୁଚାଇ ମୃତ୍ୟୁକୁ ହସ ଓ କୋମଳ ଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହାତ ଯୋଡ଼ା ।

ମିଷ୍ଟର ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ବିରହେଶଙ୍କକୁ ଦେଖି ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ । ବିରହେଶଙ୍କ ଜଣେ ସେହି ବର୍ଗର ଦେବତା ଯାହାକୁ ପାଇବାପାଇଁ ବାଳବୃଦ୍ଧ ସମସ୍ତେ ବାବୁ ଓ ପିଲାମାନେ ସବୁବେଳେ ଆଶାୟୀ । ଆଉ ଶେଷରେ ବିଚର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେତ ସେହି ବାବୁ ମାନଙ୍କର ଝିଅବୋହୁ—ସକାଳୁ-ପ୍ରଭାତ ବଦଳରେ—ବେଳମାନ ବଇମାୟା, ବଇମାୟା,—ବଇମା ଯା ଯା ରେକର୍ଡ଼ ଶୁଣିବା ଓ ଗୁଣ୍ଠ ଗୁଣ୍ଠ ହେବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ସିନେମାଷ୍ଟାର ମାନଙ୍କର ବାପ ଅଜା ତିନି ମୁରୁଷ ଇତିହାସ ତା ଠାରୁ ବୁଝିନିଅନ୍ତି । କେଉଁ ସ୍କାଇଲର କେଉଁ ସ୍କାଇର ସହୃଦ ଲଭୁ ଚାଲିଛି କାହାର ପ୍ରେମ କାହା ପାଖରେ କେତେ ଉଣା ହୋଇଗଲା—ଇତ୍ୟାଦିର ସମସ୍ତ ଅପ୍ଟୁଡ଼େଟ୍ ହସାବ ଆଦିଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ମିଳିଯିବ । ସିନେମା ଜଗତ ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ଅନେକ ପ୍ରୋଡ୍ୟୁସର, ଡାଇରେକ୍ଟର, ପ୍ଲେ ବ୍ୟାକ ସଙ୍ଗାର, ମ୍ୟୁସିକ ଡାଇରେକ୍ଟର କେମସମାନ ଲେଖକ, ଗୀତ ରଚୟିତା ଓଗେର ଗବ କର ପାରିବେ ଯେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅନ୍ତତଃ ଏଇ ବାବୁଆଣିମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଉଦ୍‌ଗାର ହୋଇଯାଉଛି । ସହରର ଶେକଡ଼ା ଅଣିଟି ଯୁବ ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଲା ସିନେମା ।

ଶଙ୍କରଲାଲ କହିଲା—“କେବଳ ମୋରିଯୋଗୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଏ ଏଠାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ ।”

“ଆଜ୍ଞା ହଁ, ମତେ ଆଜି ଦୁଇ ତିନିଜଣ ଅଫିସର ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ଜବରଦସ୍ତି ନିଜ କାରରେ ବସାଇ ଏହି ମ୍ୟାଟିନି ଶୋକୁ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି ଯେ—ବିରହେଶଙ୍କ, ଆମେ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ବସି ସିନରେ ତୁମର ନାମ ଦେଖିବୁ ବୋଲି ବାଧାହୋଇ ଆସିଛୁ । ଫେର୍ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲି ଯେ ଏଇ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ କାରଣ ମୋର ବନ୍ଧୁ ଶଙ୍କରଲାଲ ଆସିବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ପିକ୍ଚର ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରମିୟ କରିଛି, ନହେଲେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହିଁ କାରରେ ଚାଲି ଯାଇଥାଆନ୍ତି । ଏତକ ପ୍ରବଚନ ସାରି ବିରହେଶଙ୍କ ମହାବଳ ସବୁ

ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଦର୍ଶନ ମତରେ କୁତାର୍ଥ କରିଦେଲେ । ଶଙ୍କରଙ୍କ ଛାତ୍ର ବଡ଼ାଇ କହିଲେ—ଆସନ୍ତୁ ଯିବା ।”

ଗୋପ ଗୋପୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ବରହେଶଜୀ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣାଲ ଲଘନ ଭିତରେ ଗାଡ଼ି ପାର୍କ କଲେ । କର୍ଣ୍ଣାଲ ଓ ସଙ୍କନ ନିଜ ନିଜ ପାଖରେ କାତ ବନ୍ଦ କରି ଗାଡ଼ି ଲକକରି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ବାହାରେ ଠିଆ ହେଲେ । କର୍ଣ୍ଣାଲ କାରର ଗୁରୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁ ପେଡ଼ା ବାହାର କଲେ । ସଙ୍କନ ଗାଡ଼ି ଆରପଟେ ଅନାଇଲେ—ଗୁରୁଆଡ଼େ ଅସ୍ଵାସ୍ୟ ଲୋକଭିତ୍ତ ଗହଳି ଓ ତାରି ଭିତରେ ମହାକବି ବୋର । ସଙ୍କନର ହଜିଲା ନିସ୍ଵୀୟ ଆଖି ଦୁଇଟି ହଠାତ୍ ଜଳି ହୋଇଗଲା ।

ସେ କହିଲେ—“କର୍ଣ୍ଣେଲ, ଗୁଲ ଫେରିଯିବା, ଏଠି ଆଉ ଠିଆ ହେବା ନାହିଁ...ମନ ତାର ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ସେତେବେଳକୁ ।

“କାହିଁକି ? କର୍ଣ୍ଣେଲ ଚଢ଼ା ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲା ।

“ଉହଁ । ଦେଖିବି ନାହିଁ । ବିରକ୍ତ ଦୁଇଗୁଣା ବଢ଼ିଯିବ । ସଙ୍କନ ଛୁଆଙ୍କ-ପରି ଖନେଇଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କାରର ତାଲ ବନ୍ଦକରି ଗୁରୁର ରଙ୍ଗ ପକେଟରେ ରଖି ଆଗେଇଲା । ସଙ୍କନ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା ।” ଗୋଟିଏ କଥା ହେଲା ବମ୍ବେର ଫିଲିମ୍ (ସିନେମା) ଏସ୍‌ପେକ୍ଟିକ୍ ଚେଷ୍ଟାରେ ସଢ଼ି ଯାଇଥିବା ଅମୃତଭଣ୍ଡା । ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ଉମର ପସନ୍ଦ, ତୃତୀୟରେ ମହାକବି ବୋରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦଶନ ପାଇଲଣି ।”

ବୋରର ନାମ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା, ସାମନାକୁ ଚାହିଁଲେ । ବୋରଙ୍କୁ ଦେଖି ନପାରି ପଚାରିଲେ—“ସେ କେଉଁଠି ଠିଆ ହୋଇଅଛନ୍ତି କି ?”

“ହେଇ ଆଗରେ ସିଡ଼ିରେ ଉଠୁଛନ୍ତି । ଭାଷ୍ୟଖରାପ, ତା’ଠାରୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ । ଗୁଲ ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ଗୋମତୀ ନଦୀର କୂଳରେ ବରଂ ଏକୂଟିଆରେ ବସି ଗଢ଼ିବା । ସଙ୍କନ ସ୍ଵରରେ କ୍ଳାନ୍ତିଥିଲା ।”

ଆଜି ଉମେ ନିଜେ ବୋର କରୁଛ । ମୋ ମନ ହେଉଛି ଦେଖିବାକୁ । ବା—ଆଉ ଏଠାକୁ ଆସିବୁ, ଦେଖିବା ପାଇଁ, ଦେଖିବୁ । ଶଲା ବୋରକୁ ପାଖରେ ପୁରେଇବୁ ନାହିଁ ।

ଗୁଲମ ଦେଖିବ ।

ସକ୍ଳନ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସିନେମା ହଲର ଦର୍ଶକ । ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ ।
ଟିକେଟ୍ ଟେକିବାର ଠାରୁ ନିଜ ଟିକଟର ଅଧା ଛୁଣ୍ଟାଇ ରଖିବା ବେଳେ ବୋରକୁ
ଦେଖି ସକ୍ଳନ ଅଟକି ଗଲେ ।

ବରହେଶ ଦଲର ସମସ୍ତେ ନୂତନ ଚମକର ସହୃଦ ସକ୍ଳନକୁ ଦେଖିବାକୁ
ଲାଗିଲେ । ମଧ୍ୟମ ଧରଣର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଗୌରବର୍ଣ୍ଣର ସୁଠାମ— ଚେହେରା ବଳିଷ୍ଠ
ବାହୁ, ପଶମ କନାର ସାର୍ଟ, ତିନି ପାଇଜାମା ପିନ୍ଧି ହାତରେ ଓଭର କୋଟ ଧରି
ସକ୍ଳନ କବାଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସମସ୍ତେ ନମସ୍କାର କଲେ । ସକ୍ଳନ
ବେଶାଦର ଭାବରେ ପ୍ରତି ନମସ୍କାର କଲା ଏବଂ ହଲ୍ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ
ହେଲା । ବୋର ଶୀଘ୍ର ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ଶଙ୍କର ଲାଲ ଏବଂ ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ଆଗେଇ
ଆସିଲେ । ତାରା ନିଜ କୋଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା କେକର ରୁଣକୁ ଝାଡ଼ିଲା ଏବଂ
ସୁଣି ବେଷ୍ଟ୍ ଉପର କପ୍ ଉଠେଇ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ନିଜର କର୍ମ ଶେଷକଲା, ସାନବୋହୁ
ସେତିକି ସମୟ ଭିତରେ ନିଜର ମୁଣ୍ଡର ଲୁଗା ସମ୍ଭାଳି ନେଲା ଟିକେ । ସୁଣି
ଆସ୍ତେ କାଣି ଗୋରା ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଧରିଥିବା ହଲଦିଆ ରୁମାଲ ସହ ହାତକୁ ମୁହଁ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଠାଇଲା । କିନ୍ତୁ ଲିପ୍ଟିକ ଓଠକୁ ଆଉ ପୋଛିପାରିଲା ନାହିଁ । ରୁପ୍
ହୋଇଗଲା । ବଡ଼ ବୋହୁ ହାତଜୋଡ଼ି ସାରିଲା ପରେ ସାନ ବୋହୁ ଆଡ଼କୁ
ଟିକେ ବୁଲିଗଲା ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ନିଜର କେକ୍ ଶେଷ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବଡ଼
ବୋହୁ ପାଇଁ ଆଜିର ସଂଧ୍ୟା ସ୍ୱର୍ଗ ଲୋକରେ କଟିଲଭଳି ଲାଗୁଥିଲା । ନରଗିସ୍,
ସୁରେସ୍, ରାଜକାପୁର, ଦିଲ୍ଲିପକୂମାର, ଦେବାନନ୍ଦ, ନିସୀ, ପ୍ରେମନାଥ, ଆହୁରି
ମଧ୍ୟ ଯେତେ ପରିଚିତ ନାମ ଅଛି । ସେ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟମିତ ବନ୍ଧବର
ବରହେଶ ସହୃଦ ବସି ସିନେମା ଜଗତର କଥା ଶୁଣିବା ତାଙ୍କର ଗୀତ ଶୁଣିବା,
ଏତେବଡ଼ ସୌଭାଗ୍ୟ ବଡ଼ ବୋହୁକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଆନନ୍ଦରେ ଅଧର କରିଦେଲା ।
ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ସାହରେ ସେ ଆକାଶର ପକ୍ଷୀଥିଲା । ବୋର କହିଲା “ଆଜେ ରୁମେ—
ଆପଣ ଯାହାହେଉ କଥା ରଖିଲ, ବନ୍ଧୁ-ମିତ୍ର ସକ୍ଳନ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବଙ୍କୁ
ଦେଖି ମୁଁ ବହୁତ ବହୁତ ଖୁସି ।

ଶଙ୍କର ଆଗକୁ ଆସି ସକ୍ଳନକୁ କହିଲା “ମହାଶୟ, ମୋର ପରିବାରର
ଲୋକେ ଆପଣଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖା କରିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ ।

ଏହା କହି ସେ ସାନ ବୋହୁ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଆସିବାପାଇଁ ସଜ୍ଜିତ ଦେଲା ।
ଏହା ଶୁଣି ସକ୍ଳନ ଶୀଘ୍ର ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସହୃଦ ପରିଚିତ
ହୋଇ “ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲା” କହି, ସକ୍ଳନ ସୁଣି ଫେରିଗଲେ ।

ମିଷ୍ଟର ବମ୍ପା କହିଲେ, ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଏ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଲାଲ୍ ଆପଣଙ୍କ ପେଟିଂ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଆଜି ସକାଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆସିକାଲୁ... “ଆଜ୍ଞା” ଯେତେବେଳେ କହିବେ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ପେଟିଂ ଦେଖାଇଦେବି, ବିରହେଶ ନିଜର ପିଙ୍ଗଳ ରଙ୍ଗରେ କେଶ ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ କହିଲା ଏବଂ ପୁଣି ଆଉ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା “ବୋରେଶ” ?

ଏହି ନାମ ଶୁଣି ବିରହେଶ ସଙ୍କ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ସଙ୍କନ ମିଷ୍ଟର ବମ୍ପାଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ “ଆପଣ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯେ କୌଣସି ଦିନ ମୋ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିବେ କିନ୍ତୁ ଦୟାକରି ମୋତେ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣ କର୍ଣ୍ଣେଲ ।”

ଦୁଇଜଣ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ନିଜର ଟିକେଟ୍ ଦେଇ ଭିତରକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଶଙ୍କରଲାଲ ବିରହେଶ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖିଲେ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏବଂ ସଙ୍କନ ଗୋଟିଏ ବକ୍ସରେ ବସୁଛନ୍ତି ।

ବିରହେଶର ବାଳକେନିରେ ବସିବାରେ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ଯୋଗୁଁ ସେ କିଛି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ବଡ଼ ବୋହୂ, ତାର ଏବଂ ସାନ ବୋହୂ ପରେ ଗୋଟିଏ ସିଟ୍ ଛାଡ଼ି ଶଙ୍କର ଏବଂ ବମ୍ପା ବସିଲେ । ସାନ ବୋହୂ ପୁଣି ନିଜର ସ୍ଥାନ ବଦଳି କରି ନିଜ ସାମୀକ୍ଷର ପାଖରେ ଥିବା ଖାଲି ସ୍ଥାନରେ ଆସି ବସିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ପାଖରେ ଥିବା ସ୍ଥାନଟି କିଏ ବରଂ ପାଇଁ ଖାଲି ହୋଇଗଲା । ମାତ୍ର କିଛିବର ଆସୁ ଆସୁ ରହିଗଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସୁଛି, କହି ବିରହେଶ ସଙ୍କନଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲା ।

ସଙ୍କନ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବୋରଙ୍କୁ ଭିତରେ ଆସିବା ଦେଖି ରାଗି ଉଠିଲେ ।

ବିରହେଶ କହିଲେ, ହେ, ହେ, ଆପଣମାନେ ଆସିବାରୁ ମୋର—

ସଙ୍କନ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଜ୍ୟା ଚମୁଟିଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଡେଇଁକରି କହିଲା “ବେ ରେଶ ଏଠାରୁ ଯାଅ, ଆମକୁ ଡିଷ୍ଟର୍ବ କରନାହିଁ । ଯାଅ ।”

ଯାଉଛି ବର୍ତ୍ତମାନ, ଯାଉଛି କହୁ କହୁ ବିରହେଶ ପଛ ସିଟ୍ରେ ବସିଗଲା ଏବଂ ଘନତା ସହିତ ବସି କହିଲା “ସଙ୍କନ ଭାଇ, ଏହି ଛବିରେ-ମାନେ ଏହି ସିନେମାରେ ମୋର ଗୀତ ରହିଛି ।” ଓହୋ ! ଏହି ସିନେମାରେ ଅଛି “ସଙ୍କନ ବିରଜ୍ଜ ହୋଇ ତାକୁ କହିଲା ।”

କଣ୍ଠେଲ କହୁଲା, ଏହା ଜଣାଥିଲେ ଆମେ କେବେ ଆସି ନଥାନ୍ତୁ । ଆଜ୍ଞା କର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ ଏଠାରୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଆନ୍ତୁ ।

“ହଁ, ହଁ, ଏଥର ଯାଉଛି । ଏଥିରେ ମିଛକିଛି ଡାଇରେକ୍ଟର, ମୋର ଟିଉନ୍—”

“ବୋରେଣ” କଣ୍ଠେଲ ପୁଣି ଆଖି ଦେଖାଇଲା । ବିରହେଶ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲେ, ଆପଣ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମନାରେ ମୋତେ ଏହିପରି ଡାକନ୍ତୁ ନାହିଁ କଣ୍ଠେଲ ସାହେବ । ମନ ହେଉଛି ଏକୂଟିଆରେ ଶହେ ଜୋତା—

“ଆଜ୍ଞା ତାହାହେଲେ ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଯାଅ”

“ହଁ-ହଁ”

“ବା”

ବୋରେଣ ଚାଲିଗଲା । ତୃଷାୟ ଘଣ୍ଟା ବାଜିଲା । ରେକର୍ଡ଼ ବାଜିବା ବନ୍ଦ ହେଲା, ବିରହେଶ ନିଜର ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଲା । ଚାରି ଜୋଡ଼ା ଗୋଡ଼ରେ ମୋତେ “ମାଟ୍ କରିବେ, ଧନ୍ୟବାଦ” କହିକରି ଆସି ବିରହେଶ ବଡ଼ ବୋହୂ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ନିଜର ଖାଲ ରହିଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଦେଖାଇ ତାରକୁ କହିଲା । “ପ୍ଲିଜ୍ ମିସେସ୍, ହଁ, ମୁଁ ଟିକେ ଏଠାରେ ବସିବି, ସ୍କିନକୁ ଏଠାରୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଭଲ ଆଙ୍ଗେଲ ହେବ । ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଅସୁବିଧା ନାହିଁତ ? ଆପଣଙ୍କୁ ।”

ବିରହେଶ ବସୁ ବସୁ ତାର ଏବଂ ବଡ଼ ବୋହୂଙ୍କୁ ବଡ଼ ବିନମ୍ର ଭାଷାରେ ପଚାରିଲା, ଗୋଡ଼ରେ ଓଭର କୋଟ ଏବଂ ତା ଉପରେ ସିଗାରେଟ୍ ଟିଣ ରଖି ସେ ଶଙ୍କରକୁ କହିଲା “ଆପଣମାନେ ବହୁତ ଦୂରରେ ବସିଲେ ।”

ସତ୍ରାରୁ ଅଧିକ ଦୂର ଛୋଟ ବୋହୂକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗୁଥିଲା । ବିରହେଶ ତାହାର ସ୍ବାମୀର ବନ୍ଧୁ ଏବଂ ସେ—ତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣିପାରିବେ ନାହିଁ । ନିୟୁଜ୍ ରିଲ୍ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି । ବିରହେଶ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ତାରକୁ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ପିକ୍ଚରରେ ଗୋଟିଏ ଯାଗାରେ ମୁଁ କାମ କରିଛି । ଆପଣ ଚିହ୍ନିବେ ।

“ସତରେ ? ତାରା ଖୁସିରେ ତମକ ଉଠି କହୁଲା” କ’ଣ, କ’ଣ ? ଛୋଟ ବୋହୂ ତାରକୁ ପଚାରିଲା ତାର ତାକୁ କହିଲା “ମିଷ୍ଟର ବିରହେଶ ମହାଶୟ ନିଜେ ଏହି ଫିଲ୍ମରେ ଏକ୍ଟିଂ କରିଛନ୍ତି ।

“ଆଜ୍ଞା ।” ଶ୍ଳେଷ ବୋହୂ ଖୁସି ହୋଇ ଏହି ସମ୍ବାଦ ନିଜ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ଶୁଣେଇଲା, ସେ ବର୍ମାଙ୍କୁ । ସମସ୍ତେ ନିଜର ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇଁ ଗର୍ବିତ ହେଲେ । ବଡ଼ ବୋହୂ ଶୁଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ମଧ୍ୟ କିଛି ଶୁଣିପାରି ନଥିଲା । ଏବେ, ବିରହେଶଙ୍କୁ ସିଧା ବସିବା ଦେଖି ହଠାତ୍ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲା, ଆପଣ ଏମାନଙ୍କୁ କଣ କହିଲେ କି ?

ବିରହେଶ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ତା’ ଆଡ଼କୁ ନୁଆଁଇ ହସିକରି କହିଲେ, ମୁଁ ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଯାଗାରେ ଅଲ୍ଲ ଏକଟିଂ ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ସେହି ଡାଇରେକ୍ଟର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବହୁତ ବାଧକଲେ—ତେଣୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳେଷ ଅଭିନୟ କଲି । ବଡ଼ ବୋହୂ ପୁଣି ଆଗ୍ରହରେ କହିଲା “ଶୁଣନ୍ତୁ, ଯେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ଆକଟିଂ ଆସିବ, ସେହି ଯାଗାରେ ଆମକୁ କହିଦେବେ ।”

ତାହାହେଲେ ଆପଣ ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ନାହିଁ ? କହି ବିରହେଶ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ।

ଅନ୍ଧାରରେ ଅତି ନିକଟରେ ବସିଥିବା ବିଶ୍ୟାତ ଲୋକଙ୍କୁ ବଡ଼ ବୋହୂ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ପୁଣି ଆଖିରେ ନିରେଖି ଦେଖିଲା ଏବଂ ପଚାରିଲା । “ସେଥିରେ କ’ଣ ଆପଣ ଠିକ୍ ଏମିତି ଦେଖାଯିବେ ?”

ହଁ ଆଜ୍ଞା, ପ୍ରାୟ ସେମିତି । ବଡ଼ ବୋହୂର ଗୋରା ସତେଜ ମୁହଁ ଏବଂ ଏହି ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ବିରହେଶକୁ ଖୁବ୍ ହସମାଡ଼ିଲା । ବଡ଼ ବୋହୂ ଲଜିତ ହୋଇଗଲା ।

ନିୟୁଜ୍ ରିଲ୍‌ରେ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ କୀର୍ତ୍ତା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଉଦଘାଟନ କରୁଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ “ବାହାର ଆଇରେ”ର ସେନ୍‌ସର ସାଟିଫିକେଟ୍ ଆସିଲା ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ି ଉପରେ । ବିରହେଶର ନାମ ବାହୁବା ପାଇଁ ଏପରି ରାଗିଗଲେ ଯେପରି ଅର୍ଜୁନର ଦୃଷ୍ଟି ତଡ଼େଇର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଲାଗିଥିଲା ।

ପର୍ଦା ଉପରେ ବିରହେଶର ନାମ ଆସିଲା । ତାହାର ପ୍ରଶଂସକ ଦଳ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ବିରହେଶ ନିଜେ ତା ନାମକୁ ଦେଖାଇ ହଠାତ୍ ହାତ ତଳକୁ ପକାଇ ଦେବାରୁ ସିଗ୍ନେଟ୍ ଅଗ୍ନିନିକ ଭାବରେ ବଡ଼ ବୋହୂର ହାତରେ ଲାଗିଗଲା । ବିରହେଶ ଏବଂ ବଡ଼ ବୋହୂ ନିଜ ନିଜର ହାତ ଘଷାଇଲେ, ବିରହେଶ ନିର୍ଭୟ ଆସ୍ତେ ପଚାରିଲା “ଚିଆଁ ଲାଗିନାହିଁକି”—“ନାହିଁ” ଆନନ୍ଦରେ

ଉତ୍ତର ହୋଇ ବଡ଼ ବୋହୂ କହିଲା, ଏଠି ସମୟରେ ବିରହେଶ ଯଦି ତାକୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପୋଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହା ହିଁ କହନ୍ତା—
“ନାହିଁ ।”

ନିଜର ସିନ୍ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ବିରହେଶ ତାରାକୁ ଚେତାଇଦେଲା । ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ କହିଲା, ତାର ସେପାଶେ ସୁତନା ଦେଲା । ସମସ୍ତେ ଏକ ପ୍ରକାର ନିଶ୍ବାସ ବନ୍ଦକରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ । ଯେପରି ତାଙ୍କ ସାମାନ୍ୟରେ ସଂସାରର ଅଶ୍ବମ ଆଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ଆସୁଛି ।

ହୁରେଇନ୍‌ର ବିବାହ ପାଟିରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିରହେଶ ଆସୁଛନ୍ତି । ହୁରେଇନ୍‌କୁ ଉପହାର ଦେଇ ଚଉକିରେ ବସୁଛନ୍ତି । ଏହାପରେ ଦୁଇ ଚିନିଅର ତାଙ୍କର ଛବି ଦେଖାଯାଉଛି ।

ନିଜ ସିନ୍ ଆସିବା ସମୟରେ ବିରହେଶ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କହିଲେ “ବର୍ତ୍ତମାନ ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ଆପଣଙ୍କ ଅଧମକୁ ।”

ଇଶ୍ଵାରଙ୍କୁ ହେବାପରେ ବଡ଼ ବୋହୂ ସହୃଦ ବିରହେଶର ଆଖି ମିଶିଗଲା ଓ ସେ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେକଲା ।

ସକ୍ଷମ ଏବଂ କର୍ତ୍ତୃକ୍ଷମ ସିଂହାସନ ଦ୍ଵାରା ବାହାରି ହଜିରତ୍ତୁ ଗଞ୍ଜରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଛକା ଆଧୁନିକ ସୌଧଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି କର୍ତ୍ତୃକ୍ଷମ ଗାଡ଼ି ସଡ଼କର ଡାହାଣ ପାଖରେ ରହିଲା । ମନେ ହେଉଛି ଛକ ଦା'ପଟେ ମଟର ଗାଡ଼ିର ଧାଡ଼ି ପାର୍କିଂହୋଇ ଯେପରି ବଞ୍ଚିମାନେ ନେଉଛନ୍ତି । ଯେପରିକି ଆଲୋକର ଲାଲ ଫେଶନ ଧାଉଁଆବାଳା ଶ୍ଵାଭାସ୍ତ୍ର ବୃଦ୍ଧ-ବନ୍ଧିତା, ଯୁବକ-ଯୁବତୀର ଅସଂଖ୍ୟ ଗହଳି ଏବଂ ରଙ୍ଗ ସୁଗନ୍ଧରେ ତମକୁଣ୍ଡିତା ହଜିରତ୍ତୁ ଗଞ୍ଜର ଗହଳି ସେହି ପ୍ରକଳ ଶୀତ ରାତିରେ ଅସ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା କେବଳ ମେଫେସ୍ଟର ସିନେମାର କୋଲାହଳ ହଠାତ୍ ବଧବା ହୋଇଥିବା ନାଶ୍ଵର ଦେହରୁ ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ସୌରାଷ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅବଶିଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ରପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଲାଲବାଗ ଆଡ଼କୁ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ ଚଳାଇ କର୍ତ୍ତୃକ୍ଷମ କହିଲେ “ଜ୍ରାଭ ଓଷାଗ୍ରାସ୍ତ୍ର ଯେଉଁ କୋଟ ଦେଇଥିଲି ନେଇଯିବି, ମୁଁ ସେଠାରୁ ଫେରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତମେ ଦୋକାନ—”

“ମୋତେ ଏଠାରେ ଛାଡ଼ିଦିଅ, ତୁମେ ସେଠାରୁ କାହିଁକି ଯୁଗି ଫେରିବ ସେଠାରୁ ବରଂ ଚାଲିଯିବ । ହଠାତ୍ ସକ୍ଷମ କହିଲା ।

କାହିଁକି—କାହିଁକି ?

“ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ଯିବି । ଗାଡ଼ି ରଖ, ରଖ ଗାଡ଼ି “ଗାଡ଼ି ରହିଗଲା । କର୍ତ୍ତୃକ୍ଷମ କହିଲା, “ତେବେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ଆସୁଛି, କୋଟ ନହେଲେ କାଲି ଆଣିବା ।

ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ପାଦର ଚାଲି ଚାଲି ଯିବି, ଯିବି । କାରୁରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସକ୍ଷମର ଦୃଷ୍ଟି ଫୁଟିପାଥ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

କର୍ତ୍ତୃକ୍ଷମ ତାର ଉଦାସ ଚେହେରା ଦେଖି କହିଲା “ଶୁଣ, ଆଜି ଦିନସାରା ତୁମକୁ କେମିତି ଉଦାସ ଦେଖୁଛି କ’ଣ ହୋଇଛି କି, ନା ?”

“ନା ସେମିତି କିଛି ଦୋଇ ନାହିଁ । ପରେ ତୁମକୁ କହିବି ।”

ସକ୍ଷମ କୋରରେ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଆଜି ସକଳୁ ତା’ ମନରେ ଝଡ଼ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ତା’ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଦଳିତ ମନ ଉପରେ ଆଘାତ ଲାଗିଛି । ସକ୍ଷମର ପ୍ରଶଂସାରେ ଛପା ହୋଇଥିବା ଲେଖା ଦେଖି, ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ମହାପାଳ ଯାହା ପାରେ ତା’ ଶୁଣେଇଲା, ତା’ପରେ ମନ ଖରାପ । ଯୁଗି ହଠାତ୍ ନିଜର କୋଠରୀରୁ ଫିରୁଲ ନେଇ ଗଲିରେ ଗୋଟିଏ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବସ୍ତ୍ରପୁରୁ ହୋଇଯିବାରେ ମନେ

ମନେ ରାଗ ଓ ଶୋଭରେ ସେ କୁହୁଳୁଥିଲା । ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ହିଅ ତାଙ୍କୁ କେଶୁଲପରି ଦୁଇ ଗୁରି କଥା ଶୁଣାଇଲା । ସେହି ଯୁବତୀ ପାଇଁ ନିଜ ମନରେ କାମ-ବିକାର ଜାଗ୍ରତ ହେବାର ମାନସିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ତମା ତାର ଚରିତ୍ରର ଭଲମନ୍ଦ ଦୁଇ ଦିଗ ଆଜି ତା' ସାମ୍ନା ଧରି ରଖିଛି ।

କଢ଼ଣ ବର୍ଷ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବିବାହିତ ରହିବାରୁ ତାର କାମ ଜୀବନ ଅନୁସମିତ ଥିଲା । ନାରୀର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କର ସୁଯୋଗ କେବେ ଦୁଇ—ତିନି ମାସରେ ଅରେ ମିଳିଲେ ମିଳେ ନଚେତ୍ ନାହିଁ ଏବଂ କେବେ ଯଦି ଏପରି ସୁଯୋଗ ଆସିଯାଏ କେବେ ତାହା ଅତିକ୍ରମ ହୋଇଯାଏ । ତା' ଜୀବନରେ ତିନି ପ୍ରକାର ନାରୀ ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ସେ ପଇସା ଦେଇ ଆନନ୍ଦ କିଣି ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟରେ ପ୍ରେମ ଉପହାର କରିଆରେ ଉପରିଆ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥିଲା, ତୃତୀୟରେ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ଵୀକ୍ଷେକ ଥିଲେ ଯାହାଙ୍କ ସହିତ ତା'ର ସମ୍ପର୍କ କେବଳ କାହାଣୀ ଶିଳ୍ପାଗୁରୁରେ ସୀମିତ । ମ' ହିଁ ଏକମାତ୍ର ନାରୀ ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ତା' ମନରେ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭରି ରହିଛି । ନାରୀପତି ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଜି ତାଙ୍କ ମନକୁ ତିଲେ ତିଲେ ଦବ୍ଧ କରୁଛି । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାର ମାଆଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ୁଛି ।

ସକଳର ମା ଏଗାର ବର୍ଷ ହେଲଣି ସ୍ଵର୍ଗାରୋହଣ କରିଛନ୍ତି । ସକଳର ପିତା ଶ୍ୟାମ ମନୋହର ବର୍ମା ବହୁତ ବିଳାସୀ ଥିଲେ । ବିଲତରୁ ବାରିଷ୍ଟର ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ହେଲେ କଚେରୀ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ନାଚ, ବାଉନୀ, ମଦ ଏଥିରେ ସେ ଆଠ ଦଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ନଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ଘରକୁ ସେ କେବେ କେବେ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ଆସୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଗୁରୁ, ପୂଜାଶାଳୁ ଏପରିକି ମା' ମଧ୍ୟ କାକୁଡ଼ ହୋଇପଡ଼ୁଥିଲେ । ସକଳ ତାର ପତାଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପା କଥା କଥାରେ ତା ମାଆଙ୍କ ସହିତ କଲି କରୁଥିଲେ । ଗାଲିଗୁଲି ଦେଉଥିଲେ । ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ମାଡ଼ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ସକଳର ମା ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ଏବଂ ଶାନ୍ତ, ସ୍ଵାଧୀନ ଥିଲେ । ବ୍ରତ, ନିୟମ, ଉପବସର କଠୋର ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ନୀରବରେ ସହ୍ୟ ନେଉଥିଲେ । ସେ କେବେ ମାଆଙ୍କୁ ଦାଣ୍ଡ ଏରୁଣ୍ଡ ଟପିବାର ଦେଖି ନାହିଁ । ଥରେ ସେ କହିଥିଲେ—ମରିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଶାଶୁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ ଘର ସମ୍ଭାଳିବୁ, ଭଣ୍ଡାର ଘର ଗୁଡ଼ି ନିଜ କଲିକାପରି ପାଖେ ପାଖେ ରଖିବୁ ଏବଂ

ଘରର ଦୁଆର ବନ୍ଦ ଡେଇଁ କେବେ ବାହାରକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ସକଳର ମା ଏହି ଚିନ୍ତାଟି କଥା ମରବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଳନ କରିଥିଲେ ।

ସକଳର ପିତାମହ ରାୟବାହାଦୁର କନ୍ୟୋମଳ ୧୯୦୨ ସନରେ ବର୍ହିଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମରି ଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ୟାମ ମନୋହର ସେହି ସମୟରେ ବର୍ଷକର ଶିଶୁ । ଇଲ୍ଲକା କୋର୍ଟ-ଅଫ ଓଏଡ଼୍ ସ୍ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ୟାମ ମନୋହର ସାବାଳକ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖାଇବା ଲୋକ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖାଇଗଲେ । ସକଳର ଜେଜେମା ବିଶୁର ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କା ମହିଳା, ନିଜ ଘରର ଆଖି ସାମ୍ନାରେ ଲୁଣ୍ଠନ ଦେଖି ମର୍ମାହତ ହେଉଥିଲେ । କେବଳ ତାଙ୍କର ଏତିକି ସନ୍ତୋଷ ଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ବାପର ଉପଯୁକ୍ତ ଦାୟାଦ ହୋଇଛୁ । ଶ୍ୟାମ ମନୋହର ହଠାତ୍ ବାରିଷ୍ଟର ପଡ଼ିବା ପାଇଁ ବିଲତ ଚାଲିଗଲେ ! ତାପରେ ଜେଜେମାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ହେଲା । ସକଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ମନେ ରଖିଛୁ ।

ବିଲତରୁ ଫେରି ଶ୍ୟାମ ମନୋହରଙ୍କ ମତିଗତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୋଇଗଲା । ମନ ଉପରେ ପ୍ୟାରିସର ନାଇଟ୍ କ୍ଲବର ନକ୍ସା ଅଙ୍କା ଯାଇଥିଲା, ଧନର ଅଭାବ ନଥିଲା, ଯୌବନକୁ ସେ ଲଗାମଛଡ଼ା ଯୋଡ଼ାପରି ଛୁଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ।

ନିଜ ପିତା ଲାଲ କନ୍ୟୋମଳ ପରି ବାବୁ ଶ୍ୟାମ ମନୋହରଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବର୍ହିଶ ବର୍ଷ ବୟସରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା, ସକଳ ସେହି ସମୟରେ ଜୁନିୟର କେମ୍ବ୍ରିଜରେ ପଢ଼ୁଥିଲା । ତେର ବର୍ଷ ବୟସରେ ନିଜ ଭିତରେ ଜନ୍ମ ହେଉଥିବା ନୂତନ ମଣିଷର ଜିଜ୍ଞାସୁ ମନ ସକଳକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିଲା । ଜୀବନ ମରଣ, ଭଗବାନ, ଧର୍ମ, ସ୍ବାଧୀନତା, ଗୋଲମାର ରଜନୀତି, ଭାରତ ଦେଶ ଏବଂ ନ ଜାଣିଥିବା ବହୁ ଜିଜ୍ଞାସା ସହଜ ଯୌବନର ଲୁଚିଥିବା ଅର୍ଥକୁ ଉଜାଗର ହୋଇ ଦେଖିବାକୁ ତା ମନ ତସଲ ହେଉଥିଲା ।

ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ମା ସକଳକୁ ବିବାହ ଦେବାପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସକଳ ନାନା ପ୍ରକାର ବାହାନା କରି ଏଡ଼େଇ ଦେଉଥିଲା । ସେ ଏତେ ଶ୍ଳେଷ୍ଟ ବୟସରେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା । ତାର ମନରେ ବଡ଼ ହୋଇ ନିଜ ପସନ୍ଦରେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ସେ ନିଜ ମା'କୁ ସିଧାସଳଖ କହିବାକୁ ସେ ସଜ୍ଞୋତ କରୁଥିଲା ଯେ ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଠିକ୍ ହୋଇଥିବା କୌଣସି ସମ୍ବଳକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁ ନାହିଁ । ତିନି ବର୍ଷ ପରେ ଆଉ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇ ସେ ଭଦ୍ରାକଳ, ମା'ଆଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପସନ୍ଦ କରାଯାଇଥିବା ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ହିଆମାନେ ତା'

ଜୀବନ ସଙ୍ଗୀନା ହେବା ପାଇଁ ଯେ ଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । କାରଣ ସେ ରୂପ ସହଚ ପୁରଳ ମଧ୍ୟ ଚାହୁଁଥିଲା । ସୁଗନ୍ଧର ପରାସ୍ତା ତ ର ନିଜର ଥିଲା । ସେ ବ୍ରତ-ନିୟମ ସଂଯମରେ କଠୋର ଏବଂ ସୁଗୁହଣୀମାନେ ବହୁ ତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ନାପସନ୍ଦ ଥିଲେ । ସେ ଶିକ୍ଷିତା, ଆଧୁନିକ ରୂପ ସମ୍ପନ୍ନା ତରୁର ଏବଂ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଚାହୁଁଥିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ସେ ରୋମାନ୍ସ (ପୁରସ୍କାର) ଚାହୁଁଥିଲା ।

ଗୋଟିଏ ଦିନର କଥା, ମା' ଦିନେ ତାର ପାଦ ଧରି ଅଶ୍ରୁ ଲା ଆଖିରେ ଲେପିଥିଲେ, ସୁଅ, ଗୋଟିଏ ଭାଷା ଅଛି—ନିଜ ବାପଭଳି ଅବାଟରେ ଯିବୁ ନାହିଁ । ଜୀବନସାରା ମୋର ଆତ୍ମା କଷ୍ଟ ପାଇ ବଢ଼ିଛି—ତୁ ମୋତେ ଆଉ କଷ୍ଟ ଦେବୁ ନାହିଁ ।

ମା'କୁ ସଜ୍ଜନ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଯେ ଯେଉଁ ବିଷୟ ସେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିବା ପସନ୍ଦ କରୁ ନଥିଲା ଠିକ୍ ସେଇ ଗୁଣ ପାଇଁ ସେ ତାର ମା'ଆଙ୍କୁ ବହୁତ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲା । ଚରିତ୍ରସ୍ଥାନ ପିତାର ଠିକ୍ ବିପରୀତ ନିଜ ମାଆଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ସବୁବେଳେ ଶକ୍ତି ନିହତ ଥିବାର ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ପିତାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ଜୀବନରେ ସହ୍ୟ କରିଥିବା ସହନଶୀଳା, ମମତାମୟୀ ମାଆଙ୍କ ସାମନାରେ ସବୁବେଳେ ସେ ତା'ର ପିତାଙ୍କୁ ନିସ୍ତେଜ ଏବଂ ଘୃଣ୍ୟ ଭାବୁଥିଲା । ତାର ପିତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଥିଲେ ସେ ଆନୁରକ୍ତତା ସହ ତାଙ୍କୁ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ତାର ମା ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୁଃଖ ସୁଖରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲେ । ସେହିପରି ବଡ଼ ଶୁଚିମନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଅଥଚ ସଜ୍ଜନ ତାଙ୍କୁ ଘରର ସବୁ କାମ ଏପରିକି ଘରର ଏକ ଚାକରର ଯନ୍ତ୍ରା ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀର ଛେପ ଖଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ପାଦନ କରିବାର ସେ ଦେଖିଛି । ସଜ୍ଜନର ମନ ଉପରେ ତାର ମା'ର ଏକ ଅରୁଚି ଛୁପି ପଡ଼ିଛି । ପିତାଙ୍କ ବାହାରେ ନ ବୁଲିବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମା'ଆଙ୍କୁ ଦେଇ ନିଜ ପାଇଁ ସେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧନକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲା । ଏଇଥିପାଇଁ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରୁ ତାର ଚିନ୍ତାଜନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା ।

ସେଇଥିପାଇଁ ସିନିୟର କେନ୍ଦ୍ରୀନ ପାଶ କରିବା ପରେ ସେ ଆର୍ଟ ସ୍କୁଲରେ ନାମ ଲେଖାଇ ନେଲା ।

ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଛଅ ବର୍ଷ ପରେ ମା' ମଧ୍ୟ ଚାଲିଗଲେ । ତା ପରଠାରୁ ସଜ୍ଜନର ମନ ଶୂନ୍ୟତାରେ ଭରିଯାଇଛି । ସେହି ମାନସିକ ମୃତ୍ୟୁରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଛବି ଆଙ୍କିବା ବାହାନାରେ ବୁଲିଯିବା ତାର ଗୋଟିଏ ନିଶା ହୋଇଗଲା ।

ନିଜ ମାଙ୍କୁ ଦେଇଥିବା କଥା ଅନୁସାରେ ସଜ୍ଜନ ତା ଜୀବନ ସହିତ ଏକ ଗୁପ୍ତ ବୁଝାମଣା କରି ନେଇଛି । ପିତାଙ୍କପରି ସେ ବାଜେ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲା । ପିଲାଦିନୁ ମଧ୍ୟ ପିତାଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଶୁଣମାନ ତା'ଠାରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା । ସମ୍ପତ୍ତି, ଜମିଦାରୀ ସମ୍ଭାଳିବା, ହସାବପତ୍ର ଠିକ୍ରେ ରଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ ମଧ୍ୟ ତା'ର ଥିଲା । ଗୁଜର, ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କ ଉପରେ ନଜର ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ଦେବା କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ଥିଲା ତା' ଚରଣରେ । ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ାଇବା କିମ୍ବା ଗଢ଼ିତ କରିବା ଇଚ୍ଛା ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଗଢ଼ିତ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାର ସେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ ଥିଲା । ସବୁଥିରେ ଏତେ ସଫରୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେ ନାଶ ପାଖରେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଲା ।

ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଆର୍ଟ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ି ସାରି ଡିପ୍ଲୋମା ନେଲା ପରେ ସେ ବହୁତ ଚାଲିଛି; ବହୁ ଅନୁଭୂତି ସଞ୍ଚୟ କରିବା ପରେ ଶେଷରେ ଠିକ୍ କରିଥିଲା ଆପାତତ ବିବାହ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ହେବାର ସମୟ ତା'ର ଆସିନି, ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲେ ଡିଗ୍ରି ବର୍ଷ ବୟସ ପରେ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ଶିଳ୍ପୀ ଭାବରେ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି କେନ୍ଦ୍ରୀକ ହୋଇଗଲା ଏବଂ ନିଜର ସୀମିତ ଚାକିରିରେ ନାଶକୁ କେବଳ ଦୈନିକ ବ୍ୟବହାର ସାମଗ୍ରୀ ତଥା ମନୋ ରଚନାକର ସାମଗ୍ରୀ ବୋଲି ଭାବିଲା । ଅଥଚ ନିଜ ଲୁକାୟିତ ବିବେକ ଦ୍ଵାରା ହୃଦୀ ଗଲିତ ସଂସ୍କୃତିର ଡିଣ୍ଡିମ ପିଟି ସେ ମଧ୍ୟ ନାଶକୁ ବହୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଉପମାରେ ସଜ୍ଜିତ କରୁଥିଲା । ଆଜି ସେହି ଭିତ୍ତିସ୍ଥାନ ସଂସ୍କୃତି ମୂଳରେ କୁଠାରଯାତ୍ରା ଫଳରେ ସେ ଧାରଣା ଚାଟି ଗଲା । ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ହୋଇଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ତାର କରୁଣାତ୍ମକ ମୃତ୍ୟୁ ସଜ୍ଜନ ମନରେ ନିଜେ ମମତା ଆଣିଲା ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ ଏବଂ ଏହି ବିଶ୍ଵାସର ଉଦୟରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟର ସୁନ୍ଦରୀ କନ୍ୟା ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ହେବାର ଦେଖି ନିଜେ ନିଜକୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମଣିଷ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ଭୁଲ କରିଯାଉଛିବା ପରେ ନିଜେ ନିଜେ ବହୁ ଯୁକ୍ତି ବାଦ ବସେ । ଆଉ ନିଜ ଚରୁରତା ପାଇଁ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଚରୁରତା ଭୟର କାରଣ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସେ ପଳାୟନ ବାଦକୁ ସ୍ଵୀକାର କରେ । ସେହି ଭୟ ଯେତେବେଳେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ପାଗଳ ସର୍ତ୍ତ ପରି ଆକ୍ରମଣ କରେ ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ପଳାଇ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ନିଜର ସ୍ଵରୂପକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଦିଏ । ଆଉ ସେହି ଶ୍ଳେଷ ଶ୍ଳେଷ ଭୁଲକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଦିନେ ସେ ହଠାତ୍ ପାଗଳ ହୋଇଯାଏ । ଏହିପରି ଚେଇଁ ଆସୁଥିବା ପାଗଳାମିକୁ ଗୁପ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖିବାର ପ୍ରୟାସୀ ହୋଇ ନିଜର ଚେତନା

ବୁଦ୍ଧିକୁ ଜଡ଼ କରିଦିଏ ସେ । ଠିକ୍ ସେମିତି ଦୈତ୍ତିକ ଗତିବେଗ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସଙ୍କଳନର ମନ ସ୍ଥିର, ଜଡ଼ ହୋଇଯାଇଛି । ସେଥିରୁ ସେ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ଅନ୍ୟମନସ୍କତାରେ ଗୁଲିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବାଟ ଭୁଲ କରୁ ନଥିଲା । ଶୀତ ଅନୁଭବ କରିବାରୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛା କାଢ଼ି ପିନ୍ଧିଲା, ଶାହନୁଜୁମ୍ଫା ଶୁଣାଇ ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଥିବା ନିସ୍ତବ୍ଧ ବଙ୍ଗଳା ଏବଂ ନିର୍ଜନ ପଥରେ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ସଙ୍କଳନର ମନେହେଲା ସତେ ଯେପରି ତାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ସେହି ନିସ୍ତବ୍ଧତାରେ ମିଳେଇ ଯାଉଛି ।

ସାମନାରେ ଆସୁଥିବା ଗାଡ଼ିର ଲାଇଟ ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ସେ ଚମକିପଡ଼ି ହଜିଲା ଆଖିରେ ଗାଡ଼ିକୁ ଗୁହଁ ପୁଣି ସଞ୍ଚକର ବଂ । ଦିଗରେ ଆଗଭଲି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗାଡ଼ି ହଠାତ୍ ତା ପାଖରେ ଆସି ରହିଗଲା, ଆଉ ତା ଗ୍ରାବନାର ଖିଅ ବ ଛୁଣିଲା ଗାଡ଼ିରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କ ପାଟିରେ ।

ଏ ଶୀଳା “ପିଣ୍ଡରେ ଟିକେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା, ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି ନିଜଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଗାଡ଼ିରେ ମହାତ୍ମା ଏବଂ ତା: ଶୀଳା, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆସୁଥିଲେ । ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ଏହି ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଦେଖି ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲା । ସେ ଅତ୍ୟଧିକ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲା ।

କେଉଁଠାରୁ ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ମହାଶୟ ? ବାହାରେ ହାତ ବାହାର କରି ଶୀଳା ତାଙ୍କର ଓଭରକୋଟର କଲର ଟାଣି ଉନ୍ମୁଖ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲା ।

ସଙ୍କଳ ନିଜ ହଜାମନକୁ ଆୟତ୍ତାୟନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ସେ ଦୋହରାଇ ପଚାରିଲେ “ଆରେ ଆପଣମାନେ କେଉଁଠାରୁ ଆସୁଛନ୍ତି ?”

“ଶୌତାନର ସ୍ଵର୍ଗଠାରୁ” ମହାତ୍ମା ହସି ହସି କହିଲେ । ତାଙ୍କର ଶୀଳା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମହାତ୍ମାର ହାତ ଉପରେ ଯୋରରେ ଆଘାତ କରି, ହସି କହିଲେ “ଆପଣ ଗୋପନ ସ୍ଵର୍ଗର ଠିକଣା ଏହି ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କୁ କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସୁ ଫୁଲ୍, ନଚେତ୍ ଏମାନେ ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ବଗିଚାରେ ସେଠି ଗଛ ମଧ୍ୟ ଲାଗେଇ ଦେବେ ।

ଭଗବାନଙ୍କ ବଗିଚାର ସେଠି ଏହି ସମୟରେ ସଙ୍କଳଙ୍କ ଗଳାରେ ଅଟକ ରହିଥିଲା । ମଜା କଥାରେ ସେ ଫିକା ହସି ହସି କହିଲେ, ଆସନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ମୋ ସହିତ କିଛି ସମୟ କଟାନ୍ତୁ । କଫି ଖୁଆଇବି ଏବଂ ଗୁହଁବତ ଭୂମି ମୁହଁରୁ ବାହାରୁଥିବା ଗନ୍ଧକୁ ଦ୍ଵି ଖସୁଥର ପାଇଁ ନୂଆ କରି ପାଇପାରିବେ ।

ବହୁତ ଡେରି ହୋଇଯିବ ବନ୍ଧୁ, କ'ଣ ଡାକ୍ତର, ସମୟ କେତେ ? ସମୟ ଠିକ୍ ଏଗାରଟା ବାଜି କୋଡ଼ିଏ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମିତି କିଛି ଡେରି ହୋଇନାହିଁ । ଆସ ଦୁର୍ଜନ, ଆମ୍ଭେ ଚୁମ୍ବୁ ଓ ବୁଲାଇବୁ କରିବା ।

ନାହିଁ ବନ୍ଧୁ ଆଉ ପୁଣି କେବେ । ଶୀଳା ବିବିଙ୍କର ମିଆଁ ନାହିଁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଏକ୍ସପ୍ଲାନେସନ୍ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମାତ୍ର ମୋର ସ୍ତ୍ରୀତ ଯଜ୍ଞିଣୀ ଭଳି ମୋର ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଥିବ ।

ସଙ୍କଳ ଗାଡ଼ିରେ ବସି ସାରିଥିଲା, ମହୁପାଲର କଥା ନ ଶୁଣିଲା ଭଳି ଶୀଳା ଖୁଣ୍ଟ ବେକର ଗାଡ଼ିଟିକୁ ପଛକୁ ମୋଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସଙ୍କଳ ମହୁପାଲକୁ କହିଲା “ଚୁମକୁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଜଣେ ଆଜି ବି, ମହୁପାଲ । ଚୁମେ ସେହି ଲୋକ ଭଳି ଯିଏ ଅଗ୍ନି ଆଉ ସମୁଦ୍ରର ମଝିରେ ଦରଜଲା ଓ ଅର୍ଦ୍ଧସିକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ରହୁଛି ।

ଶିଳାର ଲେଉ ପୁଲିଙ୍ଗ କରନାହିଁ, ସଙ୍କଳ । ସେ’ ହଜାର ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗରମ ନୁହଁନ୍ତି—ପ୍ରଜିଙ୍ଗ ପଏଣ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଟା ନୁହଁ ।

ବାସ୍, ଟିକେ ଅନୁକମ୍ପା ହେଉ । ମୋ’ ପାଇଁ ଓକଲତି କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ସେ ମୋ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଛି କହିନାହାନ୍ତି । କ’ଣ ଏକଥା ସତନୁହଁ ଦୁର୍ଜନ ?

ସଟନ ଲି—ନହଁ । ଚୁମେ ଜାଣିଛ ଯେ ଫେଅରସେକ୍ସଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ କେତେ ଗ୍ରୀବାବାନ “କହୁ” ସଙ୍କଳ ତମକ ଉଠିଲା, ଜବଦମ୍ବା ସହାୟର ଝିଅ ଓ ତନ୍ମା କଥା ତା’ର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ସଙ୍କଳର କୋଠିର ଫାଟକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି କାରର ହର୍ଣ୍ଣ ବାଜିଉଠିଲା । ମହୁପାଲ କହିଲା, ଇନ୍ ଅଲ ଫେୟରେନ୍ସ, ମୁଁ ଶିଳା ବିଷୟରେ ଏକଥା କହିବ ତା’ର ମନ କଲାକାରଙ୍କ ପରି ଗରମ ଅଟେ, ଏବଂ ମସ୍ତିଷ୍କ ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କ ପରି ଅଣ୍ଟା ।

ମହୁପାଲର କଥା ଶିଳାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା, ସେ କହିଲା “ମୋର ଚାକିରୀ ଏହାହିଁ ଚାହୁଁଛି । ଆର୍ଟ ପ୍ଲସ୍ ସାଇନ୍ସ ।”

ତୁମେ ମୋତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଛ ଶିଳା । ଆଜିକାର ନବେ ପ୍ରତିଶତ
ଡାକ୍ତର ଶିଳା ଜହ୍ନାଦ ଏବଂ କଂଗ୍ରେ କଂସେଇ ଅଟନ୍ତି । ଏବଂ ନ୍ୟାୟପାଇଁ—
ଅଲ୍‌ଦୋ ଅନ୍‌କାଞ୍ଚିଲ୍, ଆଇ ନୋ— ତୁମ୍ଭେ ମଧ୍ୟ କରୁଛ ଅଟ ।

ଚୌକିଦାର ଦୌଡ଼ିଆସି ଫାଟକ ଖୋଲିଦେଲା ।

×

×

×

ଅଧ ରାତିରେ ସଜ୍ଜନ ମାଷ୍ଟର ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟର କଲଙ୍କ ଗାଆ ଶୁଣୁଥିଲା ।
ସ୍ନାତ୍, ହିସ୍ତୀ ତାର କଥାରେ ଏବଂ ଶିଳା ମହପାଲର ହୃଦୟରେ କରୁଣାର
ସ୍ପ୍ରେତ ଖେଳାଇ ଦେଇଛି । ମହପାଲର ଆଖିରେ ଲୁହ ଜଳିଲେ ଆସିଲା ।

ସଜ୍ଜନ କହୁଲା ତା ପାଇଁ କାନ୍ଦିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ, ମହପାଲ । ମୋର
ପୁରା ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ଯେ ସେ ଜଳି ଜଳି ଟିକେ ମଧ୍ୟ କଷ୍ଟ ପାଇ ନଥିବ । ସେ ସେହି
ସମୟରେ ସେଲଫ ପୋଜେସ୍‌ଡ—ଗୋଟିଏ ଆଦେଶରେ—”

ଆତ୍ମହତ୍ୟାର ଆଦେଶ ଲେଖକର ଶକ୍ତି ନେଇ, ଜୀବିତ ହୁଏ, ସଜ୍ଜନ ।
କାହାକୁ ଏପରି ମୃତ୍ୟୁ ଭଲ ଲାଗେ ? ମଣିଷ ଶିଶୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମହୋଇ, ତାର
କୋଳରେ ବଢ଼ି ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟତାରେ ଅବନିଶ୍ଚାସୀ ହୋଇ ମରେ । ଏହି ସମ୍ଭାବକୁ
ଆମେ କ’ଣ ଦେଖି, ଶୁଣି ସହ୍ୟ କରି ନେଉଥିବା ?

ଶଙ୍ଖମଲ୍ଲର ଗୋଲ ମେଜ ଉପରେ ଜୋରରେ କରାଯାଉ କଣ ମହପାଲ
ଉଠି ଠିଆହେଲା ଏବଂ ହଲ୍‌ମଧ୍ୟରେ ପଦ ଗୁଲନା କରିବାରେ ଲାଗିଲା । କାହାର ରାଗ
ସଜ୍ଜନ ଏବଂ ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା । ନିଶା ତା’ ମନରେ ବିଜୁଳୀ ଭରି ଦେଇଥିଲା, ଅରକୁ
ଅର ତା’ର ହୃଦୟରେ କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ଯେଉଁ ଦେହରେ ଗୋଟିଏ
ସ୍ତେଷ କଣ୍ଠାର ଆଧାତ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲା ସେହି ଦେହକୁ ମଣିଷ ନିଜ ହାତରେ ନିଆଁ
ଲଗାଇ—ଜଳି ଜଳି ମାରିପାରେ ? (ମହପାଲ ଫୁଲ ଫୁଲ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା)
ଭଗବାନ, ଏହିପରି ମନ ଆଉ କାହାକୁ ଦିଅନାହିଁ—କାହାକୁ ଦିଅନାହିଁ, କାହାକୁ
ନାହିଁ ।

ଜଳୁଥିବା ଲେଖକ କଲବଲରେ ମହପାଲର ମନ ବିକଳ ହୋଇଥିଲା ।
ଯେପରି ଲେଖକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଖିରେ ନରମ ଶିଶୁର କୋମଳ ଗ୍ରୀବା ଉପରେ କାହାର
ନିଷ୍ଠୁର ହାତର ଚିହ୍ନ ଆଙ୍କିହୋଇ ଯାଇଛି । ମହପାଲର ଶେକ, ବର୍ତ୍ତମାନ
ନ୍ୟାୟପାଇଁ ଏବଂ ଏହା ହୋଧରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲା ।

ମହାପାଳର କଥାର ପ୍ରଭାବ ସଜ୍ଜନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଲା, ସକାଳେ ଖବର ଶୁଣିବୁଁ କିନ୍ତୁ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଧ ଏବଂ କରୁଣାର ସ୍ରୋତ ତାକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ଯାଇଥିଲା, ତାହାର ସ୍ପର୍ଶ ସଜ୍ଜନକୁ ଏହି ସମୟରେ ପୁଣି ମିଳିଲା । ସାରା ଦିନରେ ପ୍ରଥମ ଥର ନିଜ ମନର ଗନ୍ତା ଘରୁ ବାହାରି ତାହାକୁ ଆଉ କାହାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତ ସ୍ପର୍ଶ ମିଳିଲା, ଯେପରି ତାର ସୁସଂସ୍କୃତ ବୁଦ୍ଧି ଉପରୁ ଏକ ବିରାଟ ବୋଧ ହୁଟିଗଲା । ତାର ଧାରଣା ହେଲା ଯେ ଏହି କୋମଳତାର ଜାଗତରୁ ତାହାର ଅନ୍ତରର ଅପରାଧ କିନ୍ତୁ ଲାଘବ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହି କୋମଳ ସ୍ପର୍ଶ କାତର ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ମୂଲ୍ୟନ କରି ସଜ୍ଜନ ମନେ ମନେ ହସାବ କଲା “ବାସ୍ତବିକ ମୁଁ ଏତେ ଖରାପ ନୁହେଁ, ଏତେ ଖରାପ ନୁହେଁ ।”

ମହିପାଳ ମେଜରୁ ଉଠିବା ପରଠାରୁହିଁ ଶିଳା ସ୍ଥିତିର ନଜର ବରାବର ତା ଉପରେ ରହିଛି, ତାହାର ମନ ଶବ୍ଦ ଦ୍ଵାରା ବନ୍ଦା ନ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନର ଧାରରେ ବହିରୁଲିଛି । ତା ପାଖରେ ଏପରି ଅନେକ ‘କେଶ୍’ ଆସେ ଯେଉଁଥିରେ ସେ ମଣିଷର ଜୀବନ ଏବଂ ମୃତ୍ୟୁର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜୁଟିଛି । ଜୀବନ ରକ୍ଷାକରିବା ଦରକାର—ଏହା ମନର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଏବଂ ଏହି ସମୟରେ ସେଥିରେ ହୃଦିତ କରୁଣାର ସମ୍ପତ ସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥାଏ ।

ମହାପାଳ ନିଜ ଅସନ୍ତୋଷକୁ ପୁଞ୍ଜିକରି ଝୁଙ୍କା ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ଉପରକୁ ରଖି, ହାତ ମୁଠାକରି ବାହୁ ଉପରେ ରଖି, ଦ୍ଵାରହଜା ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଦ୍ରା ଯାଇଥିବା କମ୍ପାଉଣ୍ଡରଙ୍ଗ ବଗିଚାକୁ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଲା—କେତେ ଦୂରନ୍ତ ସେ ଦୃଷ୍ଟି । ତାହାର ସବୁ ଭାବମ ଏହି ସମୟରେ ଏକତ୍ର ହୋଇ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ଦିଗ ଖୋଜୁଥିଲା ।

ପଛରୁ ଶିଳା କହିଲା, ଏହା ସତ ଯେ ଏପରି ଟ୍ରାଜେଡ଼ି ହଜାର ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ହୁଏ ମାତ୍ର କଣ କରାଯିବ ? ଏହାର ପ୍ରତିକାରର ଉପାୟ କ’ଣ ?

ସଜ୍ଜନ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ମନରେ, ଚିନ୍ତା କରିବାର ଅଭିନୟ କରି କହିଲା, ଏସବୁ ଅସିଷ୍ଟର କୁପ୍ରଭାବ । ଆମ ଲୋକମାନେ ଭାରି ବ୍ୟାକ୍ଷୀର୍ଣ୍ଣ ।

ଶିକ୍ଷା କଣ ? କପରି ଶିକ୍ଷା ? ସମାଜକୁ କିଭଳି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ ଯେଉଁଥିରେ କି ଏପରି କ୍ରାଇମ୍‌ସ୍ ଏକଦମ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ତାକୁର ଶୀଳା ଏହାକହି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଗଉଣ୍ଡିମେଣ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ଏକକେଶନ୍ ଦିଅନ୍ତୁ । ସେମାନେ ମାନବତାର ଅର୍ଥ କଣ, (ହ୍ୟୁମାନ ଭେଲ୍ୟୁଜ) ଜାଣିବା ଦରକାର ।

ମାତ୍ର ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇବେ କିପରି ? ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଉପାୟ କାହିଁ ? ଝରକା ନିକଟରୁ ଆସୁ ଆସୁ ମହୁପାଲ ସଜ୍ଜନର କଥାରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲ ।

“କାହିଁକି ? ଗଉଣ୍ଡିମେଣ୍ଟ ଟିକସ ଆପଣଙ୍କ କଲେ, ଆର୍ଟ ଏବଂ କଲଚରାଲ ଫଙ୍କ୍‌ଶନ୍‌ସ କରିଲେ, କିନ୍ତୁ ଏପରି ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ରଖାଯାଇ ପାରିବେ ଯିଏ ଘର ଘର ଯାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷାର ହେବା, ସୁସ୍ଥଭାବରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାର କାଇଦା ବୁଝାଇବେ ।” ମାନସିକ ବିକାଶ ହେବ ।

“କେବଳ ଏ ପ୍ରକାର କାମରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ସଜ୍ଜନ” ସଜ୍ଜନର କଥା ଉପରେ “ହେପଲେଣ୍ଟ କେଶ” କହିବାର ମୁଖଭଙ୍ଗୀ କରି ତାଙ୍କର ଶିଳା କହିଲେ “ଆଜ୍ଞା, ନାଓ କମ୍ ଅନ୍” ମୋତେ ତୁମର ବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ମୁଁ କଂସେଇ ଅଟେ । ମୁଁ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ମାନୁଛି ଯେ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ ବଞ୍ଚେଇବାଠାରୁ ଦୁନିଆରେ ବଡ଼ କାମ କିଛି ନାହିଁ, ଏବଂ ସେହି କାମ ମୋର ଟଙ୍କା ଆମଦାନୀ କରିଥାଏ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ଯେଉଁ କାମକୁ ଶିଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଏତେ କଷ୍ଟ, ଏତେ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛି, ସେ କାମରୁ ଲାଭ ଉଠାଇବି ନାହିଁ କାହିଁକି । ଜଣେ ଲୋକର ଜୀବନ ତା ପାଇଁ ଯଦି ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ତେବେ ସେହି ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇ ସେ କାହିଁକି— ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରିବ । ଆଉ ମୁଁ କାହିଁକି ପଇସା ନେବି ନାହିଁ । ମୁଁ ସୁଖ ଏବଂ ଆରାମ ଜୀବନ ଚାହେଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କଣ କହେ ତ— ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ, ଗାନ୍ଧିୟାନ ବା ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ ବାଲଙ୍କ ପରି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ ବଞ୍ଚେଇବା କାର୍ଯ୍ୟ ମୁଁ କରିପାରିବି ନାହିଁ ।” କହି ଶିଳା ଚାପ୍ ହେଲା ! ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମହୁପାଲକୁ ଚାହିଁଲା, ଏବଂ ତା ମନର ଭାବ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲ । ମହୁପାଲ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଚିନ୍ତାଧାନରେ ବସି ରହିଥିଲା ।

ସଜ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା—ସତରେ ଏ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରଶ୍ନ, ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦେଖିବା ସ୍ୱଭାବିକ, ହ୍ୟୁମାନ ନେଚର—ଏହା କିଛି ଅସାଧାରଣ କଥାକୁହେଁ, ବଡ଼ ବଡ଼ ମନସୀ ହୁଏତ ଧ୍ୟାନମ, ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣି—ମାତ୍ର ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବାସ୍ତବରେ ସମସ୍ତେ ଏହିପରି । ଆମେ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦେଖିବା ପରେ ଅନ୍ୟର କଥା ଚିନ୍ତା କରିଥାଉଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ

ଯଦି ମଣିଷର ଏହି ପ୍ରକୃତି ନ ବଦଳେ ତେବେ ମାନବିକତାର ସମସ୍ତ ସ୍ୱୋଗାନ ଏବଂ ତାର ଆଧାର ଉପରେ ଠିଆ କରାଯାଇଥିବା ଲାଲୁକ୍ ସବୁ ଭୁଲ ହୋଇଯିବ । ବୁଦ୍ଧିପାତୁନାହିଁ କିପରି ମନୁଷ୍ୟର ମନ ବଦଳି ପାରିବ ? କୁହ କୁହ ସଙ୍କଳନର କଣ୍ଠ ଥର । ଉଠିଲା—ତା’ ମନରେ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟର ବିଧିକୁ ନିଜର ଅପରାଧ ଆସା ଦେଖିନେଲା, ସଙ୍କଳନ ସେଥିରେ ବିଚଳିତ ହୋଇଗଲା ।

“ବଦଳି ପାରିବ, ମହପାଳ ଆଖି ବୁଲାଇ ସଙ୍କଳନକୁ ଚାହିଁ କହିଲା” ଅତ୍ୟାଗ୍ର—ଅନ୍ୟକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ଫାଇଦା ଉଠାଇବା ବନ୍ଦକର ଏବଂ ତୁମେ ଯଦି ସିଧା ଭାବରେ ନ କରିବ, ତାହାହେଲେ ମନେରଖ, ମାରି ମାରି ତୁମ୍ଭର ଅଳଙ୍କାର ଠିକ୍ କରି ଦିଆଯିବ ।

“ତୁମେତ ଯେମିତି କହୁଛୁ ମୁଁ ଯେମିତି ଜଣେ ଅତ୍ୟାଗ୍ର” ମହପାଳର କଟୁକଥାରେ ସଙ୍କଳନ ଆତ୍ମାତ ପାଇଲା । ନିଜର ବ୍ୟସ୍ତତାକୁ ଫାଙ୍କା ହସରେ ଚାପିଦେଇ ସେ ମହପାଳକୁ ଉତ୍ତର ଦେଲା । ଶିଳାକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ହସମାଡ଼ିଲା, ମହପାଳ ଉପରେ ହସର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲା—ତୁମେ, ମୁଁ, ସମସ୍ତେ ଅତ୍ୟାଗ୍ର ବଢ଼ୁ । ସମସ୍ତେ ଶୋଷଣକାରୀ । କୌଣସି ଲୋକକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଦାୟୀ କରୁନାହୁଁ ସମସ୍ତେ ସମାଜ ଉପରେ ଶୋଷିତ ଏବଂ ଶୋଷଣର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଆମ୍ଭେମାନେ ନେଇଥାଉଁ । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ଲୋକ ଶୋଷଣର ଶିକାର ହେଉଛନ୍ତି ଏପରି ଦିନ ଆସିବ ସେ ନିଜ ବଳରେ ଶୋଷଣକାରୀର ତଣ୍ଡି ଚିପିଦେବ ଏବଂ ଦେଖିନେବ । ଆଉ ସେ ଦିନ ଆସିବାକୁ ବେଶୀ ଡେରିନାହିଁ ସଙ୍କଳନ ।

“ତାହାହେଲେ କଣ ତୁମେ ଭବିଷ୍ୟ ଭରତରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ବଢ଼ିଯିବ । ସେମାନେ ଖାଲି ମାରପିଟ କରିବେ, ଶିଳା ଦୁଇ ହାତରେ ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ଛିଦି ଗୋଡ଼ ହଲାଇ ପଚାରିଲା ।”

“ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ, କେଉଁ ପାର୍ଟିର ଜୋର ବଢ଼ିବ । ମୁଁ ରାଜନୀତିର ସତର୍କ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ମାନୁଛି ଯେ ମାର୍କ୍ସିସ୍ଟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଏବଂ ରୁଷିଆ, ଇଟାଲି ଚିନ୍ତା ନୁହେଁ ନିର୍ମାଣରେ ଦୁନିଆର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟ ତଥା ବିଚାର ଧାରାରେ କାନ୍ଥକାରି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । ଯେତେ ମଜଦୁର, ଯେତେ ସରହସ୍ତ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆତ୍ମାତ ପାଇଥିବା ନାଗସାପ ପରି ଫୁଲି ଉଠୁଛନ୍ତି । ଏହିଥର ତାକୁ କେହି ଅଟକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଆମ ସମାଜର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ସରହସ୍ତ । ସେମାନେ ସୀମାହୀନ କଷ୍ଟ ଭୋଗିଛନ୍ତି—ସେ କଷ୍ଟ ଅସୀମ ।

ସକଳର ତା ମା' କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସେ କେତେ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟକ୍ଷେ ।

ଶିଳା କହିଲା—ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ତୁମେ ବଡ଼ ସୋମାର୍ତ୍ତିକ ଭାବରେ ଭାବୁଛ ମହପାଳ । କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱିମାନ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ପାଠ ପଢ଼ି କଲ୍‌ଚର୍ଚ୍ଚ ଏବଂ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଉପେକ୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ । ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ନାରୀମାନଙ୍କ ଏକକେଶନ ଚେର୍ସ ଉଦ୍‌ଘାଟନା କୋଥକୁ ଅଟକାଇ ମଧ୍ୟ ମହପାଳ ନିଜର ଭାଷାର ଚିହ୍ନଟାକୁ ଚାପିପାରିଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ମୁଣ୍ଡି ମେସୁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଟନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ତୁମେ ଜଣେ ଯିଏକି ବଦଳ ଟଙ୍କା ଦେଇ ନେଇଛ । ମାତ୍ର ବେଶୀ ଭାଗ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ବାଧାହୋଇ ଜଳପେଡ଼ି ମରବାକୁ ହୋଇଥାଏ ।

“କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱିମାନ ତୁମର କିଛି ଲାଗିଛି ମହପାଳ । ଶିଳା ମଧୁର ଭାଷାରେ କହିଲା”—ପାଞ୍ଚ ଦଶଟା କେଣ୍ଟ ଏପରି । ସେ ଅଲଗା କଥା ।”

“ଅନ୍ୟ ନୁହେଁ” ପ୍ରଥମ କଥା । ଏହା ପ୍ରଥମ ଏବଂ ପ୍ରଧାନ କଥା । ଶହେଟାରେ ୫/୧୦ଟି ଘର ଛାଡ଼ିଦେଲେ ବାକି ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ କଂସେଇଖାନା ।

“ତୁମ୍ଭେ ଘର ମଧ୍ୟ ?” ସକଳ ଅଟ୍ଟା କଲା ।

ଏହା ଶୁଣି ମହପାଳ ଟିକେ ରହଗଲା, ତାର ମୁହଁ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲା, ଫେର ଫସତ ସ୍ୱରରେ କହିଲା “ହଁ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଂସେଇ ।”

“କାହିଁକି ?” ସକଳ ଏହିପରି ଭାବରେ ପଚାରିଲା ଜଳ କୌଣସି ଅପରାଧକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରେ । ଅନ୍ୟର ଅପରାଧର ଆତ୍ମଆଳରେ ତାହାର ଅପରାଧୀ ହୃଦୟ ବେଶ୍ ଶକ୍ତି ହୋଇଗଲା ।

ମହପାଳ କହିଲା, ମୋର ବିବାହ ଅସଫଳ ହୋଇଛି । ମା, ବାପାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଠିକ୍ ହେଉଥିବା ବିବାହ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଯେପରି ହୋଇଥାଏ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଅଣୀପ୍ରତିଶତ ବିବାହ ଜୀବନର ଏକ କରଜପରି ମାନନେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଫଳରେ କେଉଁଠାରେ ସ୍ୱାମୀ, କେଉଁଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଣି କେଉଁଠାରେ ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଇଜଣ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଅନ୍ତରାଳରେ ବଂଚୁଥିବା କରିଥାଏ ।

“ଠିକ୍ ଏପରି ବିବାହରେ କାହିଁକି, ଲଭ୍ ମେରେଜରେ ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ ହେଉଛି । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୂଆ ନୂଆ ରୋମିୟ ଏବଂ ଜୁଲିଏଟ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣାୟାରେ ଆଆନ୍ତି

ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ସେମ ରହିଥାଏ, ତା ପରେ ହୁଏତ ଶୁଦ୍ଧପତ୍ର ବା ବିଶ୍ୱାସ ଘାତକତା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ଏହାତ ପ୍ରାୟ ହେଉଛି ।

ମୋର ଦୃଢ଼ ମତ ଯେ ବିବାହର ପଞ୍ଚଦ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ୦କା-୦କ, ମିଥ୍ୟାଗୁର ଏବଂ ଅତ୍ୟାଗୁରକୁ ଜଗାଇଛି । ଏହାକୁ ହଟାଇଦିଅ, ସ୍ତ୍ରୀ ମାନକୁ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାର୍ଥୀନତା ଦିଅ; ତାପରେ ଦେଖ, ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷର ସମ୍ପର୍କ କେତେ ଶୀଘ୍ର ନିର୍ମଳ ହୋଇଯିବ, “ଶିଳ କହୁଲ ।”

ପୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ କଣ ରହିବ ? କେବଳ ଦୈହିକ ଭୋଗ ଛଡ଼ା’ ମହପାଳ ରାଗିକର କହୁଲ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ହେଉଛି କ’ଣ, ନାହିଁଟି ନାହିଁ ପର-ସେଣ୍ଟ ପଏଣ୍ଟ ନାହିଁ ରେକରାଜ କେସରେ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ପରସ୍ପରକୁ କଣ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁନାହିଁ ?” ସଙ୍କଳ ମେଲ୍ ଉପରୁ ସିଗାରେଟ କେଶ୍ ଉଠାଇ କହୁଲ ।”

ଆରେ ମୁଁ ତୁମକୁ କହୁଛି ମୋ ସାମନାରେ ତ କେତେ ଘରର ପୂର୍ବ ଫିଟି ଯାଇଛି । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଏପରି ଆବର୍ଗନ କେଶ୍ କରୁ ନଥିଲି । ପୁଣି ଭାବିଲି ଏଥିରେ କଣ ଦୋଷ ଅଛି । ଯେଉଁ କାମକୁ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକୃତିର ତାଡ଼ନାରେ କରୁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ଯଦି ଆଦାମ ଏବଂ ଲଭ୍ ସନ୍ତାନମାନେ ବିବାହ ଏବଂ ତାହାର ମୋରାଲ୍ କୋର୍ଡ଼ ଦ୍ୱାରା ଗଢ଼ିତ ଭାବୁଛନ୍ତି ତାହାହେଲେ ମୁଁ କାହିଁକି କେହି ବୋକାଫଠାରୁ ଲଭ ନ ଉଠାଇବ ? ଏହା କହ ଶୀଳ ଯେପରି ସାହିତ୍ୟିକ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ପାଇଁ ଗ୍ଲାସ ଓଠରେ ଲଗାଇଲ ।

ସଙ୍କଳକୁ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଲା, ନିଜ ଗ୍ଲାସ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ବଢ଼ାଇ କହିଲ “ତୁମେ ଏକବାର ଠିକ୍ କହୁଛ । ବିବାହ ଏବଂ ତାହାର ସମ୍ପର୍କ ସମାଜକୁ ଉନ୍ନତ କରୁନାହିଁ ବରଂ ନିମ୍ନଗାମୀ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଶେଷ କରିଦେବା ଉଚିତ ।

ଆରେ, ଆପେ ଆପେ ତାର ସମାପ୍ତି ଆସିବ । ଯେତେବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷ ଦୁହେଁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ପାଇବେ, ଦୁଇଜଣଙ୍କର ସ୍ୱେଚ୍ଛାଗତ କରବେ ସେହିଦିନ ଏହି ଡୋ-ପର୍ସ ନିୟମ ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଯିବ ।

ଆହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଗେହ ଅପ, ଯକ୍ଷ । ଶୀଳା ମହପାଳକୁ କହୁଲ “ଘଡ଼ି ଦେଖ, ଗୁମ୍ଫା ବରହଣି ରାସ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି ଟିଆହୋଇ ରହିଥିବେ ।”

ଦୁଇଯୋଡ଼ା ଆଖି ନୀରବରେ ହସି ଉଠିଲା । ମହପାଳ ଶୀଘ୍ର ଆଖି ଫେରାଇ ଘଡ଼ି ଦେଖିଲା “ଗୋଟାଏ ବାଜି ଗୁଲିଶ ମିନିଟ୍ ହୋଇଗଲାଣି ।”

ଦଶ

ସନ୍ତା ଉପରେ ଶୀଳାର ଗାଡ଼ି ଫୁଟି ପାଥକୁ ଲାଗି ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଗାଡ଼ିର ଦର୍ଜା ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ମହପାଳକୁ ଶୀଳା କହିଲା—“ଏଣୁ ବି ନାଇସ ଟୁ ଇସ୍ପୋର ମିସେସ୍ ତାଲିଙ୍ଗ, ଆଜି ସତରେ ତୁମର ବହୁତ ଡେରି ହୋଇଗଲା ।”

“ହଁ, ଓଁ ନ୍ୟ ଇନ୍ ଏ ବୁ ମୁନ୍, କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ବେଶାନ୍ତର ଶବ୍ଦରେ ମିଛ କଥା କହି ମହପାଳ ହସିଲା, କହିଲା—“ଯଦି ମୁଁ ଚନ୍ଦ୍ରକର ହୁଅନ୍ତି ତାହାହେଲେ ନିଜ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଅଦ୍ଭୁତ ରଙ୍ଗରେ ରଙ୍ଗେଇ ଆଆନ୍ତି । ବାସ୍ ଶ୍ରୀତର କମ୍ପନ ଉତ୍କଳ ହେଲା, ହୃଦୟ ହଁ, ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳ ହୋଇ ଯାଇଛି, ମାତ୍ର ସମସ୍ୟା ସେଇ ରହିଛି । ତୁମେ ମୋର କ୍ଳାନ୍ତର ବନ୍ଧୁ । କଲ୍ୟାଣୀ ମୋର ଜୀବନର ନିଷ୍ଠା । ମୁଁ ତୁମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ, ।”...

ମହପାଳ କ୍ଳାନ୍ତ ପରାଜିତ ଭଳି କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶୀଳାକୁ ଚାହିଁଲା, ଶୀଳା ସେହୁରେ ତାର ଗାଲ ଉପରେ ହାତ ରଖି କହିଲା—ତୁମେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ? ନାଓ ଟେକ କେୟାର ଅଫ୍ ଇସ୍ପୋର ହେଲୁଅ ଡିଅର । ନିଜ ଆସାର ଏହି ଦରଦ ନିଜ ସାହଚର୍ଯ୍ୟକୁ ଦେଇଦିଅ ।...ଏବଂ ଆଉ ସବୁ ଭୁଲିଯାଅ ।

ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀ ମୁଣ୍ଡ ପରସ୍ପର ଦିଗରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ଅନ୍ଧାରରେ ନେଇଁ ଆସିଥିବା ଗୁରୁ ଆଖିର ମିଳନରେ ଗୋଟିଏ ତେଜ ତେଜିଆନ ହୋଇଉଠିଛି—ତା ଆଖିରେ ହରାହର ଜ୍ୟୋତି ହୋଇ ଏବଂ ମହପାଳର ଆଖିରେ ମଉଳା ଗୋଲପ ଫୁଲର ପାଖୁଡ଼ା । ଶୀଳାର ତେହେରାରେ ଶବ୍ଦର ସ୍ପର୍ଶଥିଲା । ମାତ୍ର ତେଜ ନଥିଲା । “କାଲି ଦେଖାଦେବ ?” ଶୀଳା ଉଠି ପଚାରିଲା । “କିଛି ଲେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।” ମହପାଳ କାହାର ଆସୁ ଆସୁ କହିଲା ।

“ମୋ ପାଖରେ ବସି ଲେଖିବ । ଏମିତି ବଂର କର, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସେଜନ ପରେ ମୋ ପାଖରେ—” “ସମାଧି ନେବା ପରେ ଯୋଗୀ ନିଜ ଆସନକୁ ତ୍ୟାଗ କରେନାହିଁ—ମାତ୍ର ସଂଧ୍ୟାବେଳକୁ ଯଦି ଇଚ୍ଛାକର ତାହେଲେ ତମେ ଫୋନକଲେ ମୁଁ ଆସିବି ।” ମହପାଳ କହିଲା । “ନାହିଁ, କାଲି ତୁମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏକ୍ସପ୍ରମାସ୍‌ର ସନ୍ଧ୍ୟା ।”

“ଓହୋ, ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଛି ।—ଆସିବି—କାଲି—ମୁଁ—ପ୍ରାୟ ସାତଟାରେ ତୁମ୍ଭ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବି । ବାଏ, ବାଏ ।”

“ବାଏ ବାଏ ।” କାର ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଚାଲିଗଲା । ଗାଡ଼ର ନାଲି ଆଲୁଅ ମଧ୍ୟ ଆଖିରୁ ଦୂରେଇଗଲା । ମହୁପାଳ ନୀରବରେ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲା ।

ଫୁଟ୍‌ପାଥର ଭଙ୍ଗା ଇଟାର ସିଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସନ୍ତୁସ୍ତନ୍ତୁଆ ଗଳିରେ ପ୍ରବେଶ କରୁକରୁ ଗଳିର ନିଜ ନିଜ । ମହୁପାଳର ଶୂନ୍ୟତାକୁ ପୁଣି ଜଗେଇଦେଲା । ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ନିଷ୍କସ୍ଥ ଘର ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନ୍ତଃମ କଲବେଳେ ମହୁପାଳର ଶିଆଳ ନିଜ ଭିତରୁ ବାହାର ବ୍ୟାପ୍ତ ଖୋଜିଗଲା । ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା । ପ୍ରାଚୀର ଉପରେ ପୌଷର ରାତି ଶୀତର ଦେହୁଳି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ।

“ପୃଥିବୀ କେତେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି ।” ମହୁପାଳ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଲାଗିଲା ।
 “ଏହି ତାରାଗୁଡ଼ିକ ନିଜ ବ୍ୟାପକତାରେ—କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୃହ, ଗ୍ରାମ, ଦେଶ—
 ବିଦେଶକୁ ନିଜ ଝଲକରେ ବାନ୍ଧି ରଖୁଛନ୍ତି ।”

ଗୋଟିଏ ଗାଈ ଗଳିର ମଝି ଛକରେ ଶୋଇ ପାକୁଳି କରୁଛି, ଗଳିରୁ କୁକୁରଙ୍କର ଚିତ୍କାର ଶୁଣାଯାଉଛି । ମହୁପାଳକୁ ଏହି ଚିତ୍କାର ନିୟମ ରାତିର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବୋଲି ମନେ ହେଲା । ପ୍ରାୟ ଏହି ସମୟରେ ତା ସାମ୍ନାରେ ଅଳ୍ପ ତଥାତ୍‌ରେ କୌଣସି ଘର ଶୁଭରୁ କୌଣସି ଜିନିଷ ଗଳିରେ ପଡ଼ିଲା । ମହୁପାଳ ଚମକି ଉଠିଲା, ଏହି ସମୟରେ କିଏ ଚେଇଁଛି ? କଣ ପଡ଼ିଲା ? ଗଳିର ଆଲୋକରେ ତାକୁ ଧଳା କଳାରେ ଗୁଡ଼ିଆ ହୋଇଥିବା ପୁଟୁଳାଟିଏ ଦେଖାଗଲା । ତାର ମନ ହଠାତ୍ ଚାହିଁକି ଉଠିଲା ହଠାତ୍ କୌଣସି ଅପରାଧ କୌଣସି ଅବେଧ ପିଲାଟି ଲୁଗା ବୋଲି କଲ୍ଲନା କରିନେଲା । ଗୁଡ଼ିର ଧଉଳି ଯଦୁତ ଗୋଡ଼ ମଧ୍ୟ ଜୋରରେ ଚାଲିଲା; ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲା ଗୋଟିଏ ଚିରା ପୁରୁଣା ମଇଳା ତଳିଆ; ଯାହାର କିଛି ଚୁଲା ଗଳିରେ ବସିଛି ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏହା ବେଶି ତାହାର ସାହାସ ଆସିଲା । ହସ ମଧ୍ୟ ମାଡ଼ିଲା । ଏ ଅସମୟରେ ଯାକୁ କିଏ ତଳକୁ କାହିଁକି ଫୋପାଡ଼ିଲା ? ପୁଣି ଭାବିଲା ସାଇକିଆ; ହରେକ ପ୍ରକାର ମଣିଷ ଓ ମଣିଷର ମନ । ରାତି ହୋଇଗଲା ବୋଲି କ’ଣ ଜୀବନର ଗତି ଅଟକିଯିବ ? ଠିକ୍ ସେହିପରି ଚାଲିବ । ନିଜ ନିଜ ସମସ୍ୟାର କହାଣୀ ନେଇ ଆଗେଇ ଚାଲିବ । ଭବିଷ୍ୟକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚାରି କାନ୍ଥର ଘେରୁ ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ କେତେ ମନର କାହାଣୀ ଯୋଇଛି କି ଚେଇଁଛି କିଏ କହୁବ ?

ମହୁପାଳ କଲ୍ଲନାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରର ବନ୍ଦ କବାଟ ଖୋଲିଯାଇଛି । କୋଠରୀରେ ବସି ଯାଇଥିବା କୁଟା ଓ ରଙ୍ଗା ଖଟିଆରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦାମି ପଲଙ୍କ

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଛୁଣା କହ୍ନା—ଗଦ ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ଆରମ୍ଭକରି ରେଣୁମ କମ୍ବଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନପର ଅସଂଖ୍ୟ ଝଲକ ତା' ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା । କେତେଜଣ ଜାଗି ରହିଥିବେ । ସବୁଟିଆ ବିରହରେ ବା ଦୁଇଜଣ ଆନନ୍ଦରେ । କେହି ସଂସାରର ମାୟାରେ ମଗ୍ନରୁ ହୋଇଥିବେ । ଏହି ଘର ମାନଙ୍କରେ କେତେ ଜଗଦମୂଳ ସହାୟ ମଧ୍ୟ ଥିବେ, କେତେ ଏହିପରି ଅସହାୟ ମହଲା ମଧ୍ୟ ଥିବେ । ଯିଏ ଆଜିର ଦୈବିକ ସୁଖର ଜ୍ଵାଳା କମେଇବା ପାଇଁ ନିଜ ଦେହରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଜୀବନକୁ ଶେଷ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଛୁଛି ନାହାଁନ୍ତି ।

ମହପାଲର ଲେମ ଟାକୁରି ଉଠିଲା । ତାକୁ ଜୋରରେ ଶୀତ ଲାଗିଲା । ଏହି ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅଜବ ସମସ୍ୟା ଏ ଜାଣା, ଗଳି, ସଡ଼କ ଓ ବଜାରର ଲୋକ ଏବଂ ଇତିହାସ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସହସ୍ର ଯୁଗ ଏହି ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ଜାଲରେ ଛିଦ୍ରହୋଇଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ମଣିଷ ଏବଂ ଧର୍ମଶିଷ୍ଟ ଏକତ୍ର, ଏବଂ ବିନା ଭେଦଭାବରେ ସବୁବେଳେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛନ୍ତି । ଧନ ଏବଂ ନଗର ସେଠାରେ ବରାଟ ଅଟାଳିକା ସହୃଦ ଗରବ ମଣିଷର ମୁଖାଗାତପରି ବସା ଏଇ ସାଇର ନାମ ଠିକଣାର ସମାନ ଅଧିକାରୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ମଣିଷ ତଥା ଚୋର ଖଣ୍ଡ ବଦମାସ, ଗୁଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ଏହି ସାଇରେ ରହିଛନ୍ତି ।

ଯୁଗ ବଦଳୁଛି ତା ସହୃଦ, ସମସ୍ୟା ବଦଳି ଯାଉଛି । ଘର ଭାଙ୍ଗୁଛି, ନୂଆ ଘର ହେଉଛି ।... ସ୍ଥାନ ସଂସଦା ନୂଆ ହେବାର ଆଶା ନେଇ ଧ୍ବଂସ ହୋଇଥାଏ, ଏହି ମଣିଷ କେବେ ଶେଷ ନ ହେବାର ସ୍ବପ୍ନଦେଶ ।

*

*

*

ଘରେ ପହଞ୍ଚି ମହପାଲକୁ ଝଞ୍ଜିର ହଲାଇବାକୁ ଟିକେ ସଂକୋଚ ଲାଗିଲା । ଭାବିଲା ମୁହଁରୁ ମଦର ଗନ୍ଧ ନିଶ୍ଚୟ ବାହାରୁଥିବ । ପୁଣି ଭାବିଲା ନ ବାହାର ମଧ୍ୟ ପାରେ ଅନେକ ସମୟ ହେଲା ପିଇଛି ।

ଦେ । ଦେ । ପାଞ୍ଚ ହେଉ ହେଉ ଗୋଟିଏ ମିନିଟ ବିତିଗଲା । ଶେଷରେ ସେ ଝଞ୍ଜିର ହଲାଇଲା ।

କିଛି ସମୟ ପରେ କଲାଣି ପାଟି ଶୁଣାଗଲା କିଏ ?

ମୁଁ, କହିବାରୁ ମହପାଲର ମନର ଚନ୍ଦ୍ରା ଘୁଞ୍ଚିଗଲା, କବାଟ ଫଟିଗଲା । ଲଇଟର ଆଲୋକ ମହପାଲ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସ୍ବ ମୀ ସ୍ବୀ ଦୁଇଜଣ ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ

ଦେଖିଲେ । ସ୍ବାମୀ ଆଖି ଫେରାଇଲେ । ଭିତରେ ଯାଇ ନିଜର ମୁହଁ ବନ୍ଦକରି ବୈଠକଖାନାର କବାଟ ଖୋଲିଲା ଏବଂ ସୁଇଚ୍ ଟିପିଲା ।

ବାହାର କବାଟ ବନ୍ଦକରି କଲାଣୀ ଧୀର ସ୍ବରରେ କହିଲା—“ବର୍ତ୍ତମାନ ପଢ଼ିବ ?” “ଲେଖିବ ।” ଚନ୍ଦ୍ରୀର ସ୍ବରରେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ମହପାଳ ଟେବୁଲ ଲାମ୍ପ ଜଳେଇଲା ଏବଂ ଟେବୁଲର କାଗଜପତ୍ର ଏପରି ଭାବରେ ଓଲଟେଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେପରି କୌଣସି ଜରୁରୀ କାଗଜ ଖୋଜୁଛି । ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର ବାହାନା କରି ସ୍ବାୀ ଆଡ଼କୁ ପଛକରି କହିଲା—ମୋତେ ଦୁଇଟି ପାନ ଦେଇଯିବ ।

“ପାନ ଡବାରେ ଅଛି” ସ୍ବାୀ କଥାଶୁଣି ମହପାଳ ଶୀଘ୍ର କାଗଜ ଛୁଡ଼ି ପାନ ଡବା ଉଠାଇଲେ ଏବଂ ମୁହଁରେ ଗୁରୁତା ପାନ ପୁରାଇ ଏପରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲା ଯେପରି ଶ୍ବେତ ମାଲ ନେଇ ଯାଉଥିବା ଶ୍ବେତ ଭୟର ସ୍ଥାନ ଛୁଡ଼ି ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛି ।

ତା ସ୍ବାୀ କବାଟ ପାଖରୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ମହପାଳ ପାନ ଛେପ ପକାଇଲା ।

ଦୁଇଦିନହେଲା ସ୍ବାମୀ ସ୍ବାୀ ମଧ୍ୟରେ ଖୁଟୁଖାଟୁ ଚାଲୁଛି । କାଲି ଦ୍ବିପଦରେଇ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଲାଗିଗଲା । ଆଜି ମଧ୍ୟ କଲହରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । କଳିଟା ଖଇଁ ନେଇ ହୋଇଥିଲା । ଦେହମାସ ହେଲା ତାହାର ରୋଜଗାର ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇଯାଇଛି । ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ମହପାଳ ବଡ଼ସିଅର ଡବାଲ ନିମୋନିଆ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୃତ୍ୟୁ ମୁହଁରୁ ବଞ୍ଚିଗଲା ମାତ୍ର ଯାହା ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲା ହେଲା, ଶୀଳା ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପାଇଁ ଔଷଧ ଖଇଁ ତାହାର ବେଶୀ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତ ହେଉ ସେ ସେହି ଦିନରୁ କିଛି ଲେଖିପାରୁନାହିଁ ।

ପ୍ରତିଦିନ କାମ କରି ଚଳୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଦିନେ ବସିଗଲେ ଅସୁବିଧା ହୋଇଯାଏ । ମହପାଳର ନଭେମ୍ବରଠାରୁ କଷ୍ଟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଆଶା କରିଥିଲା ଉପେନ୍ଦ୍ରରେ ବହୁ ରଫାଲିଟିରୁ ଦେହ ହଜିବ ତଙ୍କା ମିଳିବ, ତେଣୁ କିଛିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ମହପାଳ ତାରତା ହେବାପରେ ପ୍ରକାଶିକ ଚିଠି ଲେଖିଲେ ଯେ, ବଜାର ମାନ୍ଦା ହେଉ ତାଙ୍କ ହାତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଟଙ୍କା ନାହିଁ, ଟଙ୍କା ଫେବୃୟାରୀ ବା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ପଠାଇଦେବେ ।

ସାଧାରଣ ଖାଇବା ପିଇବା ପାଇଁ ନଅଜଣଙ୍କ ପରିବାରରେ ଅତି କମ୍ରେ ସାତେ ଦିନଗୁଡ଼ିଏ ଟଙ୍କାତ ନିହାତି ଦରକାର । ମହପାଳର ଦୁଇପୁଅ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀ

ଓ ଶ୍ରୀବର୍ଦ୍ଧନ ଏବଂ ଭୂଗିଜି ଶକୁନ୍ତଳା ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡର ମିଡ୍‌ସେକ୍ସର ଦ୍ରୀଡ଼ାୟ ବର୍ଷରେ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ପଢ଼ାର ବର୍ଷର ଝିଅ ରାଜଶ୍ରୀ ନବମ ଶ୍ରେଣୀରେ । ଏବଂ ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀରେ । ତପୋଧନକୁ ସାତ ବର୍ଷ । ସେ ଦ୍ରୀଡ଼ାୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ଏବଂ ଅନାମିକା ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ବର୍ଷର ଦୁଧ ଖାଇଲା ପିଲା ।

ରେଡ଼ିଓ ପାଇଁ ନାଟକ—ଖବର ଏବଂ ମାସିକ ପତ୍ର ପତ୍ରିକା ମାନଙ୍କରେ ଗଳ୍ପ, ଲେଖା ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖିବା ଛଡ଼ା ମହୁପାଳ ପାଞ୍ଚ ଛ' ମାସ ହେଲା ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନୀୟ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ହାସ୍ୟରସାତ୍ମକ ରଚନା ଲେଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ହାସ୍ୟରସାତ୍ମକ ରଚନା ପାଇଁ ଧରା ବନ୍ଧା ଦେଉଶହ ଟଙ୍କା ପାଏ ବ କି ସବୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମରୁ ମିଳେ । ସବୁ ମିଶି ତାଙ୍କର ଏଗାର ଖଣ୍ଡି ବହି ଚାଲୁଛି, କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କା ବେଶୀ ନାହିଁ । ମହୁପାଳର ଉପନ୍ୟାସରେ ଗୋପସ୍ତର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭାବ । କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି (ପ୍ରକାଶକଙ୍କ କଥାକୁସାରେ) ଏହିସବୁ ବହିର ବେଶୀ ଚାହୁଁଦା ଅଛି । ପ୍ରଗତିଶୀଳ, ସାମାଜିକ, ବିପ୍ଳବଶୀଳ ଉପନ୍ୟାସ ବିକ୍ରିତ ନିଶ୍ଚୟ ହେଉଛି ମାତ୍ର... । ଏହି “ମାତ୍ର” ପରେ ଆହୁରି ଗୋଟିଏ “ମାତ୍ର” ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ାଯିବ, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ରଚନା ଗୁଡ଼ିକ ତମକପ୍ରଦ, ହାହାକାରର ପୁଣି ସମାଲୋଚନା, “ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ” କିମ୍ବା ଦୁଇଟି ସମୀକ୍ଷା ଅଥବା ଆହୁରି ଦଶପ୍ରକାର ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ମାସିକ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା ପଢ଼ୁଥିବା ପାଠକଙ୍କୁ ବଡ଼ ମନ୍ଦର ସାମନାରେ ବସିଥିବା ଭିକାରୀ ମାନଙ୍କ ପରି ନ ଦେଖିବେ, ତେବେ ତାହାର ଲେଖକଙ୍କ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଆହୁରି କିଛି ହୋଇଯିବ । ମହୁପାଳର ଲେଖା ଗୁଡ଼ିକ ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ବଞ୍ଚିତ । ଏକଥା ସେ ବୁଝିଛନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ବହିର ଲେଖକ ରାଜନୈତିକ ବା ସାହିତ୍ୟିକ ଗୋଷ୍ଠି ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବହିର ଚାହୁଁଦା ଅଧିକ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ଗୋଷ୍ଠିର ଯେତେ ସଙ୍ଗଠନ ଅଛି ତାହାର ଲେଖକ ମାନଙ୍କର ସେତେ ପବ୍ଲିସିଟି ହେଉଛି ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ଉପାଜନ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ୁଛି । ମହୁପାଳ ନିଜକୁ କୌଣସି ଗୋଷ୍ଠି ସହିତ ସାମିଲ କରିନାହିଁ ।

ଏପରିକି ନିଜ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ସେ ପୃଥକ, ଏହିପରି ନିସଙ୍ଗ ଜୀବନଯାପନ କରି ଦିନକୁ ଦିନ ସେ ମାନସିକ ଚକ୍ରାବେଳି ପେଡ଼ି ମରୁଛି । ଅଭାବର ତାଡ଼ନାରେ କେବେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ବାଳାସ ବ୍ୟସନରେ କଳ୍ପନା କରି ମନକୁ ପ୍ରବୋଧ ଦିଏତ କେବେ ମିଥ୍ୟା କଳ୍ପନାର ଚିତ୍ରାବଳୀରେ ନିଜକୁ ଅଭିସମ୍ପାଦ କରି ରାମ, ବୁଦ୍ଧ, ମହାବୀର, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ପ୍ରତୀନ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ମାନଙ୍କର ତ୍ୟାଗ ଏବଂ ତପୋ ନିଷ୍ଠାର ପ୍ରେରଣା ନେଇ ଲେଖା ପଢ଼ା

କାମରେ ଲାଗିଯାଏ । ତନୁ ରାତି କାମ କରି ମଧ୍ୟ ତାର ଅଭାବ ମେଣ୍ଟେନାହିଁ । ଭଗବାନ ଏବଂ ଶାଶ୍ୱତ ମଣିରେ ରହି ଦୁଇଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ୱପ୍ନବେଳେ ଚୁପାଣି ।

ବୈଠକ ଘରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଗଲପରେ ମହୁପାଲର ମନରେ ଅନୁଭାବ ଜାତହେଲା, ତାର ମନେହେଲା ଅଡ଼ିଅଣ୍ଟ ବର୍ଷ ବୟସରେ କଲାଣୀ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଚିଲା ବାଲ ଦେଖାଗଲାଣି, ମୁହଁରେ ଦୁଃଖିନ୍ନାର ରେଖା ପଡ଼ିଛି, ତାଠାରୁ ତାକୁ ପାଞ୍ଚ-ସାତ ବର୍ଷ ବଡ଼ ଦେଖାଯାଉଛି । କଲାଣୀର ଏହି ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ସେ ନିଜକୁ ଦାଣ୍ଡିକଲା । ଏଇଟା ସତ ଯେ ସେ କଲା ସାହୃଦ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି କିଛି ବୁଝେନାହିଁ । ଆଦାବ କାରଦାରେ କଥା କହିପାରେନି, ସବୁବେଳେ ଟଙ୍କା ପଇସାର ଦୃଷ୍ୟ କରେ । ଦେବା ନେବା ବସ୍ତୁରେ ହିଁ ଚିନ୍ତାକରେ ମାତ୍ର ତାହାର ଜୀବନ ଏପରି ଏକ-ନିଷ୍ଠା ଯେ ତାହା ଆଜିକାଲି ବରଳ । ଅନ୍ୟକୁ ଶୁଣି କରିବା ପାଇଁ ସେ ପ୍ରାଣମୁକ୍ତ । ଖଟେ । ନିଜର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରେ । ଏହି ବିଶେଷତ୍ୱ ମହୁପାଲ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ ମହୁପାଲ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ତାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଛି ।

କଲାଣୀ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ପାଣିଗ୍ଲାସ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ପଥରର ଆଲିଆ ନେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ମହୁପାଲ ତମକ ପଡ଼ିଲା । ଯଦି ଆଖିରୁ ହିଁକେ ଜାଣିପାରଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ଲେଖିବା ବା ପଢ଼ିବାର ଜ୍ଞାନ ନା କରନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଗଜ କଲମ ଓ ବାଟାରୁ ଦୂରରେ ରହି ଖଟ ଉପରେ କଳିଆକୁ ଆଉଜି “ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ” କରୁଛି । ମାତ୍ର ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ—ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ତାର ପ୍ରତ୍ୟାଶୁଭ ଉପାଦାନ ଚିନ୍ତା ର ଛବି ସେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହିପାରବ ନାହିଁ ଯେ, ଦେଖ ରୂମ ପଛରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ରୂମର ଚିନ୍ତାରେ ଗୋରୁବ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ତେଣୁ କଲାଣୀର ହଠାତ୍ ପ୍ରବେଶ ତା’ ଚିନ୍ତାଧାରା ବ୍ୟାହତ କଲା ।

କଲାଣୀ ମୋଜ ଉପରେ ଗ୍ଲାସ ରଖି କୋଣରେ ଥିବା ଟୁଲ୍‌ଉପରୁ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଖବର କାଗଜ ଉଠାଇ ପଢ଼ିଗଲା, ଏଟା ବିଛେଇବି ? ନା ରୂମର କ’ଣ ଦରକାର ଅଛି ।

“ଝିଲିକ ଦିଅ । ଏ କଣ, ହାଲୁଆ ?” ହାଲୁଆ ଦେଖି ତାକୁ ଶୁଣିବା ବେଳା ଲାଗିଗଲା ।

ପୁଜିର ହାଲୁଆ ତରକାଣ ଏବଂ ଦହକର ରଖି କଲାଣୀ କହିଲା “ବଡ଼ପୁଅ କେତେଦିନ ହେଲା କହୁଛି ମା ହାଲୁଆ କର, ହାଲୁଆ କର—ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଆଜି

କଲା” ତମେ ମଧ୍ୟ ଦହବାରକୁ ଭଲପାଅ । ଗରମ ଅଛି, ବାଃ...ବଡ଼ ଆକର ତଥାରି କରିଛ ।”

କଲାଣି କହୁଲ, ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ସ୍ଟୋଭରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗରମ କରିଛି । ତୁମେ ସକାଳେ ଅଖିଆ ଚାଲିଗଲା । ମୋର ଦିନ କପରି କଟୁଛି... । କଥା ସୁର ହେଲାଣି କଲାଣି ଆଖି ଲୋତକ ପୁଣି ହୋଇଗଲା, ଓଠ ଥରବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମହପାଲର ଦୟା ହେଲା, ସେ ହସସୁପି କହୁଲ ଆଣ୍ଟି । ବଡ଼ପୁଅ ନାଁଟା ବାହାନା ।

କଲାଣିର ସୁଖିଲ ମୁହଁ ଉପରେ ହସ ଉକୁଟ ଉଠିଲା, ମହପାଲ କହୁଲ— ତଥାପୁ । ମୁଁ ସବୁଟି ହୋଇଛି, ନଥ...

ମହପାଲ ଚାମୁଚରେ ହାଲୁଆ ଭରି କରି ତା ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇଲା, କଲାଣି କହୁଲ—ନାହିଁ ମୁଁ ଖାଇବିନାହିଁ ।

କାହିଁକି, କଣ କୁଁଆ ହୋଇଗଲା ଦେଖ, ଆଜେ ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ଖାଇ ନଥାବ । ବସ, ବସି ଖାଇନଥ, କଣ ଖରାପ ହୋଇଯିବ କୁହ ?

“ମୁଁ ତୁମକୁ କହୁଛି ତୁମେ ଖାଅ, ପରେ ମୁଁ ଖାଇବି ।”

ସେକଥା ହେବନାହିଁ । ଖାଅ, ଛୁଆକୁ ଶାସନ କରିଲା ଭଳି ମହପାଲ ଚାମୁଚ ତା ଓଠରେ ଲଗେଇଦେଲା । କଲାଣି ଶୀଘ୍ର ମୁହଁ ବୁଜି ପଛଇ ପଛଇ ହାତଯୋଡ଼ି କ୍ଷମାମାଗିବା ଭଙ୍ଗିରେ କହୁଲ— “ନାହିଁ-ନାହିଁ ।”

ମହପାଲ ଟିକେ ରାଗିଗଲା, କିନ୍ତୁ ତାକୁ ପ୍ରକାଶ ନକରି ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ କହୁଲ— “ସାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ କହୁଛନ୍ତି ଜାଣିଛ ସାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦକୁ ? ହଁ-ହଁ ଛବିଦେଖିଛ ତାଙ୍କର ।”

“ଆଣ୍ଟି ହଁ, ସେ କହୁଛନ୍ତିକି, ଆମର ହିନ୍ଦୁ ଜାତିର ଧର୍ମ—ଜାଣିଛ କେଉଁଠି ରହେ ? ରୋଷେଇସ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣ ପାଖରେ । ଆଉ ଆମର ଭଗବାନ ? କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଆମର ଭଗବାନ ହେଉଛନ୍ତି ଦରିଦ୍ର ନାରାୟଣ, ଆଉ ଆମର ଧର୍ମ କପରି, କହୁଲ ?

କଲାଣି କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲାଣି, ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁ ଚାହିଁଥାଆନ୍ତି ।

ଆମର ସମାଜର ଧର୍ମ ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନ ସ୍ତର ଧର୍ମ— । ଯିଏ ନାକ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ରଖି ନିଜକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ କହୁଛି ସେ ସତ୍ୟାବସ୍ଥା ସବୁ, ମୋତେ ଛୁଆଁ ନାହିଁ, ମୁଁ ବହୁତ ପବିତ୍ର ।

ଧର୍ମର ଏହି ପ୍ରକାର କଥାଗୁଡ଼ି କଲାଣି ଉତ୍ସୁକ ହୋଇଗଲା । ମହପାଳ କଥା ବନ୍ଦ କରି ଚାଲିଲେ । ହାଲୁଆର ଅଧାଠାରୁ ବେଶି ସ୍ଥେଟରେ ରଖିଦେଲା । ଏବଂ ପଥରଟା ଉଠାଇ ଛାଡ଼ି ନିଜ କଥାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । କଲାଣି ଥିଲା ସ୍ଵରରେ କହୁଲା—ଦେଖ, ଆମେ ସବୁ ଗୃହସ୍ଥ ପିଲା ଛୁଆର ମାଁ, ତୁମେ ଦୟାକରି ଧର୍ମ, ଉଗ୍ରାନ୍ତକୁ ନେଇ ସେପରି କୁହନାହିଁ । ପାପ ହେବ ।

ପାପ ତୁମ ଶରୀର ଏବଂ ଛୁଆଁ କୁହ ତୁମ ମା । ଏଠାକୁଆଁ, ସେଠାକୁଆଁ— ରାମ ରାମ ।—ଆଜ୍ଞା ତାହାହେଲେ ତୁମେ କୁହ ତୁମ ଚାଲରେ ହାଲୁଆ କାହିଁକି ଚାଲି କରୁଛ ? ଏଠାରେ ବସି ଏହାକୁ ଖାଉଛ—ପରପୁତ୍ର ? ତୁମର ବରୁଣ ବିବେକରୁ ତ ଏହା ମଧ୍ୟ ଛୁଆଁ ହେବା ଦରକାର ।

କାହିଁକି ? କଲାଣି ତମକି ପଚାରିଲା ।

“କାହିଁକି ? ଆରେ ଏହା ଆରବ ଦେଶର ଭୋଜନ ଗଣିତାସ୍ତ୍ର ମୁସଲମାନଙ୍କ ଭୋଜନ ଗଣିତ ।” ହଉ ହେଉଥିବ, ମୋର ସେଥିରେ କଣ ଅଛି ? ଆରେ ମୁସଲମାନଙ୍କ ନିଜ ଘରେ ମା ଚିଆରି କରନ୍ତି । ଆମେ ପାଞ୍ଚଜଣ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଘରେ ସେଇସ୍ୱାଦକୁ ।” “ସେଇ କଥାତ ମୁଁ ପଚାରୁଛି କାହିଁକି କରୁଛ । ଆରେ ତୁମେ ଏହି ପଞ୍ଚ ଦେ ଅକ୍ଷରର ପବିତ୍ରତା—ଅପବିତ୍ରତା ସୁଧାରବା ଲୋକ ।”

“ନାହିଁତ”—କଲାଣି କିଛି କହୁପାରିଲା ନାହିଁ କିମ୍ବା ଚାପ ରହୁପାରିଲା ନାହିଁ । ଘାବରେଇ ଯାଇ ଏତିକି କେବଳ କହୁଲା । ମହପାଳ ତାର କଥା ବନ୍ଦକରି ପୁନଃବାର ଆରମ୍ଭକଲା “ନୁହେଁତ ଆଉ କଣ ?” ଶବ୍ଦ ଅପବିତ୍ର ନ ହୋଇଥିଲେ ତୁମେ ଗାଜର, କୋବି, କାହିଁକି ଖାଅନାହିଁ । କାରଣ ସେଥିରେ ଗାଈ ଶରୀର ଆଦ୍ୟାକ୍ଷର ଗାଈଗୋ ରହୁଛି । ତୁମେ ଏ ବସ ମଧ୍ୟ ଖାଅନାହିଁ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଗା-ଗୋ ଶବ୍ଦ ଅଛି । (ଉଦ୍ଭେଜନାରେ ଅଧାବସ୍ତ୍ର ଖାଇକରି) ବାଃ ଶୁଭ୍ ବଢ଼ିଆ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଭଲ । ଗା-ଗୋ ଶବ୍ଦ ଆସିଲାକୁଆଡ଼ୁ ?” ବସ ପ୍ରଶସ୍ତରେ କୃତାର୍ଥ ହୋଇ କଲାଣି କହୁଲା ।

“ତେଲୁରୁ ରାସାରେ ବସକୁ ଗାରୁ କୁହାଯାଏ । ଆରେ ବାବା ତୁମେ ଖାଅବା ନ ଖାଅ ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ଦୁଇଟି ବସ ନେଇଆସ ।”

କଲ୍ୟାଣୀ ଏହାଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇ ନିଜ ଦେହ ଦୁଲ୍ଲଭ ହସିକରି କହିଲା ।
“ବନ୍ଧୁମାନ ଖାଅନାହିଁ ବହୁତ ରାତି ହୋଇଯାଇଛି, ତମେ ମୋ କଥା ଯଦି ନ
ମାନିବ ତେବେ ମୁଁ ନେଇଆସିବି । ଅବେଳରେ ଖାଇଲେ ତୁମ ଦେହ ଖରାପ ହେବ
ସକାଳେ ଖାଇବ ।” “ଓକେ ଚପ୍” କହି ମହପାଳ ଗୁମଚରେ ପାଦରୁ ଦୂରଲେଇ
ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଚମୁକାଇବାପାଇଁ ହଠାତ୍ ତା ମନକୁ ଗୋଟିଏ
ଉପାୟ ଆସିଲା—

ହାଲୁଆ ବିଦେଶୀ ଜିନିଷ, ତଥାପି ଆମ ଦେଶ ଖାଦ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ
ହୋଇଯାଇଛି । ଏହିପରି ଖାଇବା ପିଇବା, ପିନ୍ଧିବା ଜିନିଷ ଶବ୍ଦ, ରାତି ନିତାର
ବହୁଳ ବିଶେଷଣ ପରସ୍ପରରେ ଆଦୃତ ହୋଇ ଗୃହୀତ ହୋଇ ଶେଷରେ ଜନ
ଜୀବନରେ ମିଶିଯାଉଛି । ଏ ବର କେଜାଣି ଭାରତର କେହି ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ସର୍ବ
ପ୍ରଥମେ କରିବାର ଉପାୟ ବାହାର କଲା, ପ୍ରାୟ କେତେ ସ୍ଥାନରେ ଅଲଗା-ଅଲଗା
ପାକ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏହାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ । ପୁଣି ଏହା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଯେ
ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟତ୍ରାସ ଗୃହୀତ ହୋଇ ଆଜିକାଲି ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶର ଭୋଜନ
ସାମଗ୍ରୀ ସହଜ ଲୋଡ଼ାଯାଇଛି । —କିପରି ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ
ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚିବୁ ? କିପରି ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରସାର ହେଉଛି ଦେଶ କାଳ ମଧ୍ୟରେ,
ବହୁ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କିପରି ସଂସ୍କାର ରୂପରେ ଧରି ନିଆଯାଉଛି । ବାଃରେ ମାନବ
ଜୀବନ । କେତେ ଜଟିଳ ଏବଂ ସରଳ—ପୁଣି ଏକତ୍ର ।

କଲ୍ୟାଣୀ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା । ମହପାଳର ଧ୍ୟାନ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀରୁ ବହୁମୁଖୀ
ହେଲା । କଲ୍ୟାଣୀ କହିଲା ଆଜି ସଂଧ୍ୟାରେ ପାଟଣାର ମା ଆସିଥିଲା । ଆରେ ବହୁତ
ଖରାପ ଅବସ୍ଥା ତା ଘରର ଶୁଣି ମୋର ଛିତି ଥିବାରୁ ।

‘କଣ ହୋଇଛି’ ପଚାରି ମହପାଳ ହାଲୁଆ ପ୍ରେଟ ଉଠାଇଲା । ପାଟଣାର
ବାପ ମହା ଆରାମରେ ଦିନ କଟାଉଛି । ଆରେ, ନିଜର ପୁଅ ଝିଅକୁ ଭୋକରେ
ମାରି ନିଜେ ଏପରି ଆରାମ କଲେ ଭଗବାନ ତାକୁ ସାତଜନ୍ମ ନରକରେ
ଦାଣ୍ଡିବେ ।

ପାଟଣା ପଡ଼ିସାରେ ରହୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଦମ୍ଭତର ବାପାର ବଡ଼ଝିଅ ।
ଅଠର ବର୍ଷର ହୋଇଯାଇଛି । ବିବାହ ହୋଇନାହିଁ, କି ପଡ଼ି ପାରିନାହିଁ । ତାହାର
ଆହୁରି ପାଞ୍ଚଭାଇ ଭଉଣୀ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଲାଗି ପାଟଣାର ମାଉସି ଏବଂ
ତାର ଛୁଆମାନେ ଅଛନ୍ତି । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେଲା ମଉସା ଟାନ୍ସଫରହେଇ ଏକଲ

ଜଳକ୍ଷରରେ ରହିଛନ୍ତି । ସେଠାରୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଠାନ୍ତି । ପାଟଣାର ବାପାଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀଗାରର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ମାଉସିର ସିନ୍ଦୂର ଭିତରେ । ପାଟଣାର ମା ନିଜ କୁଆଁଙ୍କ ସହଜ ନିଜ ଭଉଣୀ ପାଇଁ ଅନାଥ ବ୍ୟବସାୟ ଭଳି ଏବଂ ଅର୍ଥ ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ଏବଂ ଶୁକ୍ଳାଣୀ ଭଳି ମାଡ଼-ଗାଳି ଖାଇ ଜୀବନ କଟାଇଛନ୍ତି । ସାରା ଗଳିରେ ଶାଳୀ-ଭଣ୍ଡୋଇଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ନାନା ପ୍ରକାର କଥା ଶୁଣାଯାଉଛି । ମହପାଳ ଖାଲି ପେଟ ଖବର କାଗଜ ଉପରେ ରଖୁରଖୁ ଗୁମାସ୍ତାକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ କହୁଲା—“କଣ ନୂଆ କଥା ହେଉଛି ?”

“ଆରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ବାଭଳି କାପୁରୁଷ ଆଉ ମୁଁ ଦେଖିନାହିଁ । ପାଟଣାର ମା ମୋ ସାମନାରେ ଫୁଲ ଫୁଲ କାନ୍ଦୁ କହୁଲା କି ଭଉଣୀ ସବୁ ସହପାରିକ କିନ୍ତୁ କୁଆଁକୁ ସବୁଦିନ ଶ୍ରେଣୀରେ କଲବଲ ହେବା ଦେଖି କିପରି ସମ୍ଭାଳିବ ?

ମହପାଳର ମନ ଖସିବକୁ ଜଡ଼ କରି ପୁଣି ନିଜ ଭିତରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲା ।

କଲାଣୀ ଅରିଲା ସ୍ଵରରେ କହୁଲା—”ମତେ କହୁଛି ଯେ ଭଉଣୀ, ପଣ୍ଡିତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ଜାଣିଛନ୍ତି, କେଉଁଠାରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ପୁଅକୁ ରଖିଦେବେ । ମୋର କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । କେବଳ ତାହାକୁ ଦିବେଲା ଦିମୁଠା ପେଟକୁ ଓ ଛୁଣା ପୁରୁଣା ..

ଆଜିରୁ ଲୋକେ ଧାରା ବହୁ ଚାଲିଲା, ନିମିଷକ ମଧ୍ୟରେ କଲାଣୀର କଣ୍ଠସ୍ଵର ଅଶ୍ରୁରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ମହପାଳ ଆଶ୍ଚାସନା ଶୁଣାଇଲା । ଭବାବେଶକୁ ଟିକେ ସମ୍ଭାଳି ନିଜ ଲୁଗା କାନରେ ଲୁହ ପୋଛୁ ପୋଛୁ କଲାଣୀ କହୁଲା—“ଏହୁକଥା ଶୁଣି ମୋ ହୃଦୟ ଫାଟିଗଲାପରି ଲାଗିଲା ।” କେଉଁ ମା ନିଜ ପୁଅକୁ ଘରଠୁ ବାହାରେ ପରଘରେ ଚାଲିବା କରିବାକୁ ଶୁଭିବ ?

ସେ ପୁଣି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନିଶ୍ଵାସ ପକାଇ ମହପାଳ କହୁଲା—“ପେଟ, ପାତ୍ର ପେଟ, ଏହାପାଖରେ ହାରି ମାଁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉପରେ ପଥର ଭାରି ସହେ—ମନ ହେଉଛି ଏହି ଶଳା ଦିପନାସ୍ଵୟଙ୍କୁ ଯାଇ ଖୁବ୍ ପିଟିବ—ପିଟି ପିଟି ଶଳାର ଦମ୍ ବ ବାହାର କରିଦେବ—”

ଏତେ କରୁଣା ଭିତରୁ ଗୁହଣୀର ଆଦେଶପୁର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵର ଶର ଭଳି ଆସେଇ-ଗଲା—“ଖବରଦାର ରୁମକୁ କହିଦେଉଛି, ଦୁନିଆସାରା କାପୁରୁଷ ବାଣ୍ଟାଉ ଆଉ

କିଛି ପାଇବ ନାହିଁ । ଆମକୁ କଣ ମିଳିବ ? ଆରେ ମୋର ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାହା ମୁଁ କରିଦେଲି । ତୁମେ କାହିଁକି ଅଯଥା ଯୁକ୍ତି କରିବ କହ କଲାଣୀ ଉଠି ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ମହୁପାଳ ଭାବବାକୁ ଲାଗିଲା—ମୁଁ କ’ଣ ଦାମନାସୁଣ ଭଲ ନିଜ ନୁହେଁ ? ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ କଷ୍ଟ ଦେଉଛି, ଠକେଇଛି । ଏହା ଠିକ୍ ଯେ ମୁଁ ବାଜେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁନାହିଁ, ପୁଣି ମଧ୍ୟ ନିଜ କୁଆଁକୁ ଠିକ୍ ରକର ଖୁଆଇ ପିନ୍ଧାଇ ପାରୁନାହିଁ ।... ଆଉ କାଲି ଝିଅମାସ ଡେ, ଶାଳା ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ତାହାକୁ କିଛି ପ୍ରେକ୍ଷଣ ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ...ଘରେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଅଛି ଏବଂ ପହୁଲର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ନାହିଁ । “ଲୋକସତା”ଙ୍କ ଠାରୁ ତ ପଇସା ଆଠ ଦଶ ଜାମୁୟାସ ପୁଅରୁ ମିଳିବ ଅସମ୍ଭବ । କିପରି ଚଳିବ ଏତେଦିନ ? କିପରି ଚଳିବ ?

କଲାଣୀ ଲେଟାରେ ପାଣିନେଇ ଆସିଲା । ପିକଦାନ ଉଠାଇ ସାମୀର ହାତ ମୁହଁ ଧୋଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାଖରେ ଥାଇ ମୁହଁରୁ ବାହାରୁଥିବା ଗନ୍ଧ ଜାଣି ପାରିଲା । କଲାଣୀ ନ କ ଟେକିଲା, ସ୍ତ୍ରୀର ଲୁଗାରେ ହାତ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ମହୁପାଳ ତାର ସଙ୍କୋଚ ଦେଖିନେଲା । ବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଗଲା, ଚୋର ଧରା ପଡ଼ିଯିବାର ଭୟ ଏବଂ ଲଜ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା, କହିଲା—“ଆଜି ଟିକେ ପିଇଦେଇଛି ମ୍ୟାଡାମ୍ । ସକ୍ଷମର ଘରେ” ସେ ଜୋର କଲା ।

ପିକଦାନକୁ କୋଣରେ ରଖି ବାଁ ହାତରେ ପାଣି ଢାଳୁ ଢାଳୁ କହିଲା... ସେ ବଡ଼ଲୋକ ତାଙ୍କର କ’ଣ ଅଛି ଟଙ୍କା ପାଉଛନ୍ତି ଖାଉଛନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ତୁମେ—ଦେଖୁନ କେତେକଷ୍ଟ—

ଆରେ, କଣ ମୁଁ ସବୁଦିନ ପିଉଛି ? ହଁ କାଲି ଏବଂ ପରଦିନ ଦୁଇଦିନ ପିଇବି । ଝିଅମାସ ପୁଅରୁ ତ ପିଇବାକୁ ହୁଏ, ଖରାପ ଭାବନାହିଁ ।

ମେଜରୁ ପାନ ଡବା ଏବଂ ତମାକୁର ଡବା ଉଠାଇ ଦେଇ ଦେଇ କଲାଣୀ କହିଲା—କିଛି ଭାବିବ ନାହିଁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି ।

“କୁହ ।”

“ଶୁଭ, କହିବି ନାହିଁ” ଦୁଇଦିନ ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମର ମୋର ବେଳ, ଗହ ନକ୍ସା ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ରହୁଛନ୍ତି । ହୁଏ ପାନ ଡବାରୁ ଦୁଇଟି ପାନ ବାହାର କରି ମୁହଁରେ ପୁରାଇ ଡବା ବନ୍ଦକଲା । ମହୁପାଳ ତମାଖୁ ଡବା ତା ଆଖିକୁ ବଢ଼ାଇ ହୁସିକରିକହିଲା—“ସଙ୍କୋଚ କରନାହିଁ ମହାରାଣୀ, ମୁଁ ଅଭୟ ଦାନ କରୁଛି ।”

ଆରେ ଶକୁନ୍ତଳାକୁ ବିବାହ ଦେବାର ଚିନ୍ତାକର । ଭଲ କାହାକୁ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ, ଶରପ ହେବାକୁ କେତେ ସମୟ । ପାଖରେ ଥିବା ତୋକି ଉପରେ ବସୁ ବସୁ କଲାଣୀ କହୁଲା ।

ତକିଆ ଉପରେ ଭରା ଦେଉ ଦେଉ ମହପାଳ ଆକଟି କରି କହୁଲା—
ଆରେ ଆମେ ହେଲୁ ଅହନବାଲର ଶୁକୁ ବଣ । କିଏ ଏମିତି ଲୋକ ଅଛୁ ଯେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍କୁ ଉଠାଇବ ?

କଲାଣୀ ହସିଦେଲା—ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ ବାଲ ଶୁକୁବଣ ଗାଗମାର ତୋଡ଼ ଏପରି ଦେଖେଇବ ଯେପରିକି ବିରାଟ ମହାଲର ଜମୀଦାର ତୁମ ହସ୍ତଗତ ହୋଇଛି, (ପୁଣି ଫମଶ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା)—ଯଦି ଲକ୍ଷ ଦୁଇ ନଟର ସମ୍ପତ୍ତି ଆମର ଥାନ୍ତା, ସେତେବେଳେ ଆମ ଆଡ଼କୁ ଭଲ କିଏ ଆଙ୍କୁ ଉଠାନ୍ତା । ଗୁଡ଼ୁ ବଡ଼ ଲୋକ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ଗୁଡ଼ୁଲେ ଯାହା ପାରିବ କରିବ । ମୋତେ ଶୁଣାଇ ମୁଁର ମା' ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମନାରେ କହୁଲା ହଁ—ନାମୀ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଲୋକ ନୁହେଁ । ତା ପାଖରେ କଣ ଅଛି ଯେ ଭାଗେଇବୁ ଯୋଡ଼ୁକ ଦେବ ?

ମହପାଳର ମନ ମୁଁର ମା' ତଥା ସାରା ମାନବ ସମାଜ ପ୍ରତି ଘୃଣାରେ ପୁଣି ହୋଇଗଲା । ଗୁଡ଼ୁ (ତାହାର ଛୋଟ ଭାଇ, ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଧନମାନ ଚକ୍ରସକ ତାଃ ଯଯାପାଳ ଶୁକୁ)ଙ୍କର ସାଂସାରିକ ସଫଳତାର ପ୍ରକାଶରେ ନିଜର ସାଂସାରିକ ଅସଫଳତାର ଚିନ୍ତା ତା ଛିତରେ ନାଗଫେଣିଆ କଣ୍ଟାପରି ଭୁଣିଦେଲା । ଆର୍ଥିକ ଅସମର୍ଥତାର ବ୍ୟାଘ୍ର ପଞ୍ଜା ଉଠାଇ ଏପରି ଆଫମଣ କଲା ଯେ ତାର ସାହୃଦ୍ୟକ ବୈଭବ ଏତେ ଟିକିଏ ହୋଇଗଲା । ତାହାର ମନ କଣ ହୋଇଗଲା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସିଧାହୋଇ ବସିଗଲା, ଫୋପ ମିଶ୍ରିତ ସ୍ଵରରେ କହୁଲା—ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବି ଦଶବର୍ଷପରେ କିଏ ବଡ଼ ଲୋକ ହେବ ? ଗୁଡ଼ୁ ନା ମୁଁ ? ଏହି ପଇସାର ଦୁନିଆ ବେଶିଦନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ ନାହିଁ, ଆଜିର ସମାଜର ଶାସନ ହିଁ ବେଇମାନ ଏବଂ ଲୁଟୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ । ମଣିଷ ଜୀବନର ମାନ୍ୟତା ସେଠାରେ ଅଛି ଯିଏ ତାହାକୁ ତଳାଏ । ଯିଏ ଏହି ଗୁରୁଶିବ୍ଧି କରି ସମାଜର ସୌଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ନିଜର ଅତଳ ଅଧିକ୍ଷିତ ଚାଲିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ କୋଟି କୋଟି ରୋଗୀଣା, ଭୋକିଲା ଏବଂ ଲଜାଲା ମଣିଷ ଜୀବନ ମରଣର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପହଞ୍ଚି କରିବୁ ଅବା ମରିବାର ସିକାନ୍ତ ନେଇ ପାଗଳ ଭଳି ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ମୁଣ୍ଡିମେୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଜଳେଇ ପାଉଁସ କରିଦେବେ ତା' ପରେ ମୋର

ହୁଅମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଜ୍ଞାନରୂପି ଯୌତୁକ ଯିବ—ଏବଂ ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ହେବ । ସ୍ବେଚ୍ଛା ଶଳା ବଦମାସ । ମୋର ଦାଗଦାସୀକୁ ଉପହାସ କରୁଛନ୍ତି ।”

ଉତ୍ତେଜନାବଶତଃ ହୁଁ କାର ଦେଇ ମହୁପାଳ ଖଟରୁ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ି ଘରେ ଟହଲ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲ ।

କଲାଣୀ ତା କଥା ନ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ତା କଥାର ଆବେଗରେ ନରମି ଗଲ । କେବଳ ଗରିବ ଏବଂ ପଇସାର ଅଭାବରେ ଯୁଦ୍ଧସ୍ଥିତ ସେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ଲେକକୁ ଗୁଣା କରୁଥିଲା । ସେ ଜାଣୁଥିଲା ଏବଂ ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା ଯେ ଆଜିକାଲି ଦୁନିଆରେ । ସାଧାସିଧା ଓ ସରଳ ବ୍ୟାଘାତମୟ ମରଣ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ, ବେଇମାନଙ୍କ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । କିନ୍ତୁ କପରି ଏମାନେ ସବୁ ବଦଳିବେ ? ସବୁବେଳେତ ଏହା ହୋଇ ଆସୁଛି । ଭଗବାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହା ଇଚ୍ଛା ।

ପୁଣି ତାହାର ନିଜ ସ୍ବାମୀ ପ୍ରତି ଦୟା ହେଲା । ବିରୁଦ୍ଧ ମର୍ମାହତ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏତେ କଷ୍ଟ କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସୁଖ ମିଳୁନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟ ପରିଶ୍ରମ କରି ମଧ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧକୁ ଟୋପାଏ ଘିଅ ମିଳୁନାହିଁ, କେତେ ଝଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ମାନସିକ ପରିସ୍ଥିତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ମିନିଟ ସମୟ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଏକକଲ୍ୟାଣ ସମୟ ପରି ମନେ ହୁଏ । ଏହାର ଦୁଇଗୁଣ ସମୟ ସାରା ଘରେ ମାରବତା ବିରାଜମାନ କଲା, କେବଳ ମହୁପାଳର ପାଦଶବ୍ଦ ହିଁ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ଯାହାକି ଏ ମାରବତାକୁ ଆହୁରି ଜମ୍ବୀର କରୁଥିଲା ।

ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କଲାଣୀ ସାମନାରେ ଠିଆ ହୋଇ ମହୁପାଳ କହିଲା—
ଦେଖ, ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ନେଇଛି ଯେ ଶିବଚରଣ ଦୁବେର ପୁଅ ସହୃଦ ପକ୍ଷୀ
କରିଦେବ । ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ଏବଂ କାମ ଦୁଇଟି ଖୁବ୍ ଭଲ, ତାଙ୍କର ପୁଅ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍
ମାର୍ଜିତ, ଏହିବର୍ଷ ଇଞ୍ଜିନିୟର ପାସ କରିବ । କଣ ବୁଝିଲ ?

ମହୁପାଳର ରାଗ ଦେଖି ମଧ୍ୟ କଲାଣୀ ଆସ୍ତେକରି କହିଲା—ଶିବଚରଣ ତ
ମୋ ଦୁବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆମେ ମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

କାନ୍ଦୁକୁଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସମାଜ ଭଳି ଅନେକ ଉପକାନ୍ଦ ଅଛି । ଏହି ଉପକାନ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୋଷ୍ଠରେ ବ୍ୟାପାଇଛି ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠ ଅନେକ କଲରେ ବାଣ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । କଲ ପ୍ରଧାନତଃ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ—ପଟକୁଳ ମଧ୍ୟମ ଏବଂ ଧାକର । ପଟକୁଳବାଳ ନିଜକୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମାନନ୍ତି

ଏବଂ ଧାକରମାନଙ୍କୁ (ନିଜ ସମାଜରେ) ସ୍ଥାନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖନ୍ତୁ । ବାଲ୍ୟ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକଙ୍କ କୁଳରେ କୋଡ଼ିଏ ଗୁଣ “ମର୍ଯ୍ୟାଦା” ନେଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ମହୁପାଲ ଶୁଳ୍କ ପଟ୍ଟକୁଲରୁ ଥିଲେ । ତାର ଭ୍ରାତୃଜର ପିତୃକୁଳ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିକଲୁ । ସେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମରକାବାହାର ମଝି ଗ୍ରାମର ମିଶ୍ର ।

ମହୁପାଲ ଡେଇଁପଡ଼ି କହିଲା “ତାହା ହେଲେ ଖୋଜି ଆଶୁନା ଲକ୍ଷ୍ମଣର ବାତପେଇର ପୁଅ, ଯିଏ ସତ୍ୟର ସମର୍ଥକ ହେବ—ଯୌତୁକ ମାଗିବ ନାହିଁ ।”

ତାହାହେଲେ କଣ ଶିବଚରଣ ଯୌତୁକ ନବନାହିଁ । “ନାହିଁ । ଶିବଚରଣ ଭଲ ଲୋକ । ମୁଁ ତାକୁ ଏବଂ ତାହାର ଚନ୍ଦ୍ରାଧାରକୁ ପରଖ କରି ସାରିଛି ।”

ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକେଇ କଲାଣି କହିଲା—ଦୁନିଆ କଣ କହିବ ? ଆଜି ଯଦି ସକୁନ୍ତଳାର ବାପା ବଞ୍ଚିଥାଆନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ, ମଝିଗାଁର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଝିଅର ଧକର—ବନର ଘରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା !

“ତାହାହେଲେ ଆଣ, ବାହାର କରି ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା । ଏହି ଲୋକମାନେ ଝିଅ—ପୁଅର ବିବାହ ଖାଲି କରନ୍ତିନାହିଁ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏବଂ ଅହଂକାରକୁ ହାତଗଣ୍ଠି ପକାନ୍ତି । ନଚ, ଛୋଟଲୋକ ସେହି—ସେହି ଦିଓଂସା—କୁଆଡ଼ର ବଡ଼ ଲେଖକ, ବିଗୁରକ, କଲେଜର ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ, କିନ୍ତୁ ଜନ୍ମପନ୍ଥ ମାଗିବାକୁ ଯାଅ ତାହାହେଲେ ନଗଦ ପଚାଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ମାଗିବ । ଅନ୍ୟକଥା ନିଜ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନକୁ ଦେଖି । —ଏହିଲୋକ ପୁଣି ସତ୍ୟ, ଶିକ୍ଷିତ ? ଛୁଃ ଛୁଃ ।”

ମହୁପାଲର ଗୋଡ଼ରେ ପୁଣି ତେଜ ଆସିଗଲା । ଅଳ୍ପ ଜାଗାରେ ମଧ୍ୟ ଯଥା ସମ୍ଭବ ପାଇରୁର କରୁଥିଲା । ପୁଣି ଆସି କଲ୍ଲଣିର ଚୌକି ପାଖରେ ରହୁଥିଲା ତା’ କାନ୍ଧକୁ ଧରି ଚଢ଼ା ଗଲାରେ କହିଲା—“କାନ ଖୋଲି ଶୁଣ, ଶକୁନ୍ତଳାର ବିବାହ ଶିବଚରଣ ଦୁଓ୍ବର ପୁଅ ସହୃଦ ନିଶ୍ଚୟ କରିବ ।” ଏବଂ ଜାତକ ମିଳେଇବ ନାହିଁ । ଏବଂ ଯଦି ବେଶୀ କଥା କହିବ ତାହାହେଲେ ତାର ବିବାହ ଅନ୍ୟ ଜାତି ସହୃଦ କରେଇଦେବ । ମୁଁ ଜାତିଫାତି ମାନେନାହିଁ । ମୋର ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଘୃଣା ଅଛି—ଖୁବ୍ ଘୃଣା । ଶୁଣିଲ ? ଶୁଣିଲକ ନାହିଁ ?”

କଲାଣି ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଡରୁଥିଲା । ସ୍ୱାମୀକୁ ଏହି ପ୍ରକାର ଉତ୍ତେଜିତ ଦେଖି ସେ ଶୀଘ୍ର ଠିକକରି କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଲା । “ତୁମର କୁଆଁଙ୍କର ବିବାହ ତୁମର ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ସେପରି କରିପାରିବ ମାତ୍ର ଶକୁନ୍ତଳା ଘରର ଝିଅ । ତା ବାପ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଏହି ପରାମର୍ଶ ତାଙ୍କ ସହୃଦ କରି ଧକରବନ କି—

ଦୁର୍ଗା ତମେ ଧାକର ମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରୁଛ ? ମୁଁ କହୁଛି କେହି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ନାହାନ୍ତି । ହେଉ ବା ନ ହେଉ । ମୁଁ ବିଷ ଖାଇଦେବ ଯଦି ଶକୁନ୍ତଳାର ବିବାହ ଏପରି ସେପରି କଲରେ କର ।

“କିନ୍ତୁ ଟଙ୍କା କେଉଁଠି ଆଣିବ ?”

“ତୁମେ କଣ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପଠୁଲ ବାଲି ଗରିବ ଅଛ ? ଅନେକ ଶୁଦ୍ଧ ପିଟୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କାହାର କାମ କେବେ ଅଟକୁନାହିଁ ଗରିବ ହେଲେ କଣ ହେଲା ।”

ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ପଟିଲବାଲର ଦୁନିଆ ହିଁ ଅସଲ ଦୁନିଆଁ ଏବଂ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ହେଇ ପଡ଼ିଛି । ଜାଣି ଲୋକେ ବିଭାଦର କପରି କରନ୍ତି ? ଜୀବନର ମଙ୍ଗଳ ସମ୍ଭାର ଏବଂ ଉତ୍ସବ ଲୋକମାନେ କପରି ମନାନ୍ତି ? ଭେଜକରି । ନିଜକୁ ଚିନ୍ତା, ଅପମାନ ଏବଂ ଅଶ୍ରୁରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଡୁବାଇ ରଖି । ଏତେ ଚିନ୍ତା ଭିତରେ କୌଣସି ସୁଧଘୋର ମହାଜନର ଦାଉ ସମ୍ଭାଳିବାର ଶକ୍ତି କିମ୍ବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ମୋ ଭିତରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏହା କେବେ କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

କଲାଣୀ ସ୍ବାମୀର ବ୍ୟଥାରେ ବ୍ୟଥିତ ହେଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାର ନାସ୍ତିକ ମାନଙ୍କପରି ଯୁକ୍ତିରେ ବିରକ୍ତ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ମହପାଲର ସବୁ ପ୍ରକାର ଖିଆଲକୁ ସେ ବୁଝିପାରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ତା’ ଉପରେ ଖୁବ୍ ରାଗି ଯାଉଥିଲା, ତାର ଅପମାନ କରୁଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତାକୁ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ସବୁବେଳେ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଶାସନ କରି ଆସୁଛି, ଏକଟା ଯେପରି ସଂସାରର ଏକ ନିୟମ । ଏହି ବାତାବରଣରେ ଧନ ଗରିବ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପ୍ରକାରର— ସମସ୍ତଙ୍କ ଘର ଏହା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ମହପାଲ ଚରିତ୍ରହୀନ ଅଟେ, କଲାଣୀ ତାର ଏହି ରୂପକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରିଛି । ସେ ବଡ଼ ବଡ଼ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ପରିବାରର ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମଦ୍ୟପ, ବ୍ୟଭିଚାର ଏବଂ ସବୁ ପ୍ରକାରରେ ବିକୃତ ରୁଚିର ଦେଖିଛି ଓ ଶୁଣିଛି । କିନ୍ତୁ ମହପାଲର ଏ ଧରଣର କଥା ସେ କେବେହେଲେ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ନିଜର ଚରିତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ବୈବାହିକ ଜୀବନରେ ନିଜ ସ୍ବାମୀର ଜୀବନ ଦର୍ଶନ ଓ ଯୁକ୍ତିକୁ ସେ କେବେ ଖୋଲା ମନରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିନାହିଁ । ମନରେ ବର୍ତ୍ତେହେଲା ଆଶଙ୍କା ରହିଛି, ତା ସ୍ବାମୀର ଏବଂ ବିଧି ନାସ୍ତିକ ତଥା ଅଧର୍ମିକ କଥାର ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ଲୋକେ କଣ ତା’ ସ୍ବାମୀକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହି ବିଚାରକୁ ଲେଖିଲେ କଣ ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଲେଖକ ବୋଲି କୁହାଯିବ ? ଏତେ ବର୍ଷ ହେଲା ଇଏ ଏହିପରି କଥା କହୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଲେଖୁଛନ୍ତି, ଛପାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସମାଜ ତାକୁ ମାନ ସମ୍ମାନ ଦେଉଛି, ତଥାପି ସଂସାର ନିଜର ସମାଜନ ଗତିରେ ଚାଲୁଛି । ତାଙ୍କ କଥାକୁ କଲି

ସୁନ୍ଦର ମତବାଦୀ ସମର୍ଥନ କରିବେ, ସେଥିରେ କିଛି ଭୟ କରିବାରେ କାରଣ ନାହିଁ । ଦୁନିଆରେ କୁଲ ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ଧର୍ମ-କର୍ମ ଶୁଦ୍ଧ-ନୀତି ଏହିସବୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ତିଆରି ହୋଇଥିବା କାରଖାନା, କିପରି ଲେପ ପାଇଯିବ । ଦୁନିଆ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ଦିଗରେ ଚଳିଆସିଛୁ ସେହିପରି ଚଳିବ । ସମସ୍ତେ କରକ ନେଇ ନାନା ଉପାୟ କରି ନିଜ ଝିଅ ପୁଅକୁ ବିବାହ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏହା ଜଣାଶୁଣା କଥା ।

କଲାଣି ତଉକ ଉପରେ ଦିଶାୟ ପାଦ ଉଠାଇ ରହିଲ ଏବଂ ତଉକ ବାଡ଼ ଉପରକୁ ହାତ ଟେକି ଆଙ୍ଗୁଠି ଫୁଟାଇ ଫୁଟାଇ ଚିନ୍ତାକରି କହୁଲୁ...କରକକର ବା ଯେ କୌଣସି ଉପାୟ କରି କିନ୍ତୁ ଶକୁନ୍ତଳା ଆମର ପଟ୍ଟକୁଳରେ ଯିବ । ରୂପେ ପୁଅ ଝିଅଙ୍କର ବିବାହ ଚାହିଁଲେ ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଘରେ କରିପାର, ଚାହିଁଲେ ଚମାର ସଙ୍ଗେ ମୁଁ କିଛି କହୁବି ନାହିଁ—ମୁ ରଙ୍ଗ । କୁଳକୁ ଚାଲିଯିବ କିନ୍ତୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଶ୍ଚୟ ଝିଅର ବିବାହ ସନାତନ ଧର୍ମରେ କରିବା ଦରକାର, ଇଚ୍ଛାହେଲେ ଏ କାନରେ ଶୁଣି ସେ କାନରେ ବାହାର କରିଦିଅ । ଏହା କହୁ କଲାଣି ଯିବା ପାଇଁ ଠିଆହେଲ ।

ମହୁପାଳ ଶକୁନ୍ତଳାର ବିବାହ, ଯୌଗୁକ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀର ଜିଦ ସହୃଦ ନିଜ ମନର ଅସ୍ଥିର ତାର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇଯାଇଛି । ସ୍ତ୍ରୀର ତଉକ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ସେ ଚିନ୍ତାକରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ସଂସାରରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମଧ୍ୟ କେତେ ମଜାର ଜନପ । ଇତିହାସର ଆଦିମକାଳରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ପୁରୁଷ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ନାଶର ଗୋଟିଏ ଅଜବ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି ରହିଛି । ଅନ୍ୟ ଦେଶଠାରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଏହି ବିଚିତ୍ରତା ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟହୋଇ ଉଠିଛି । ସାଧାରଣତଃ ନାଶ ଏହି ସମୟରେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ଘରେ, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଶୂନ୍ୟ ଅସମ୍ମାନ ଜନକ ଜୀବନ ବିତାଉଛି । ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକଙ୍କ କଥାତ ଶୁଦ୍ଧ ବଡ଼ ବଡ଼ ସତ୍ୟ ଶୁଣିକି ଏବଂ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଘରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ଦମନଲାଳା ଚାଲୁଛି, ନାନା ରୂପରେ ତାଙ୍କର ଅପମାନ ହେଉଛି । ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସେବା କରିବା ଏବଂ ପୁରୁଷର ଭୋଗର ବସ୍ତୁ ହେବାଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ହଁ, ତାହାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ ହେଲା ସେ ସନ୍ତାନ କିଛି ନୁହେଁ । ହଁ, ତାହାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ ହେଲା ସେ ସନ୍ତାନ ସମ୍ଭବ କରିବା ଯନ୍ତ୍ର । ସନ୍ତାନକୁ ଲାଳନ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ କଷ୍ଟ ଦରକାର; ତେଣୁ ତାହାର ଉତ୍ପାଦକର ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ଵ ଅଛି—କିନ୍ତୁ ଏତେ ଅସମ୍ମାନ—ଅମାନୁଷିକ ବ୍ୟବହାର କରି ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷ ପାଇଁ ନାଶଠାରୁ ବଡ଼ ଆଉ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ନାଶ ସମାଜର ଇଚ୍ଛତ—ପୁରୁଷ ସମାଜ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପରେ ଏହା ଜାଣେ ଯେ ନାଶ ବ୍ୟଗତ ପୁରୁଷ ଅସମ୍ଭବ ।

ଏହି ବିରୋଧୀ ଭାସିବାକୁ ଆମ ସମାଜର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ତାହା ବଙ୍କା ହୋଇଯାଇଛି । ଏବଂ ଏହି ବଙ୍କା ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ହିଁ ମଣିଷ ସମାଜ ଶାନ୍ତି-ନୀତି ତିଆରି ହୋଇଛି । ସ୍ୱାଧୀନତା, ଧର୍ମକର୍ମ, ଜଗତର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର ତିଆରି ହୋଇଛି । ତେବେ ପୁଣି କାହିଁକି ସବୁକିଛି ଓଲଟି ପାଲଟି ହେଉଛି ?

କଲ୍ୟାଣୀ ଉଠିବାରୁ ମହପାଳ ପଚାରିଲା—“କଣ ? ଯାଉଛ ?”

ଏତେ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି କଲ୍ୟାଣୀ ନିଜର ସବୁ ବିରୋଧ ରଖି ମଧ୍ୟ ମହପାଳ ସହୃଦ୍ୟ ଆଖି ମିଲେଇ ନ ହସି ରହି ପାରିଲାନାହିଁ । କହିଲା ହଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଯାଉଛି । ତୁମେ ରାଗିଗଲେ ଗର୍ଜିବ ଯେ—ଶୋଇଥିବା ଲୋକ ଉଠିପଡ଼ିବ । ମହପାଳକୁ ହସ ଲାଗିଲା ।

କଲ୍ୟାଣୀ ଅଭିମାନ କରି କହିଲା—“ତୁମର କଣ ? ତୁମେତ ନିଜେ ପାଟି ଚାରି କରି ଚାଲିଯାଉଛ, ସାଇ ପଡ଼ିଶାର ଲୋକେ ମୋତେ ଥଟା କରୁଛନ୍ତି—ଯେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ମାନେ ପଦର ଦିନରେ କେଉଁ ଭୂତ ଚଢ଼ୁଛି ?

ମହପାଳ ଅନେଇଲା, ହସି ମଧ୍ୟ ରାଗିଲା, ପଚାରିଲା “ତୁମର ପଡ଼ିଶା ମୋତେ ଥଟା କରୁଛନ୍ତି ?”

କଲ୍ୟାଣୀ ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲା, ପଣତରେ ଦାନ୍ତ ଲୁଗୁଇ ପୁଣି କହିଲା—ମୋର ପଡ଼ିଶା କଣ, ତୁମର ପୁଅ-ବିଅ ମଧ୍ୟ ତୁମ କଥା ନେଇ ହସୁଛନ୍ତି । ମୋତେ କହୁଛନ୍ତି ତୁମର ହୃଦୟ ନ ହେଲେ ବାଧା ଏଟମ୍ ବମ୍ ବର୍ଷଣ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିବେ ।

ମହପାଳ ମଧ୍ୟ ଜେ'ରରେ ହସି ଉଠି କହିଲା—ସତରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନେକ କଷ୍ଟ ଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ କଲ୍ୟାଣୀ ମୋର ଉତ୍ତର ଜାଣନ୍ତି, ତୁମକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ମୁଁ ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ତୁମଛଡ଼ା ମୋର ଗତିନାହିଁ—କଲ୍ୟାଣୀ ଛଡ଼ା ମହପାଳ ନୁହେଁ ।

କଲ୍ୟାଣୀ ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଶାନ୍ତିର ପ୍ରତିମୂଲ୍ୟ ହୋଇ ଠିଆହୋଇଛି ।

ସେତେବେଳେ ଉପରରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଅର କାନ୍ଦୁ ଶୁଭଲା, କଲ୍ୟାଣୀ ଶୀଘ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧଠା ବାସନ ଉଠାଇ ଉଠାଇ କହିଲା, କିଛି କାମ ହୋଇନି ତୁମେ ଉପରକୁ ଚାଲିଯାଅ, ମୁଁ ଜାଣେପରି ତିନିଟା ବାଜିଲାଣି ।

ମହପାଳ କହିଲା—“ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଦ ଲାଗୁନି ତୁମେ ଯାଅ ।”

ଏଗାର

‘ବଡ଼ ଦିନ’ ସକାଳ । କଣ୍ଠେଲ ସହୃଦ ସଜ୍ଜନ ପଣ୍ଡିତ ଶିବନାଥ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘରକୁ ଘାଇଥିଲା । ଦୁହେଁ ସେଠାରୁ ଫେରୁଥିଲେ । ସକାଳ ନଅଟାର ସୁନେଲି ଖରାରେ ଆକାଶ ସୁନେଲି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ମଧ୍ୟ ଗଳିଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ତସନ୍ତଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

କଣ୍ଠେଲ କହିଲେ—ଭାଇ, ଆଜି ଗ୍ରୀଷମ ଶୀତ । ବୋଧହୁଏ ଆଖପାଖରେ କେଉଁଠି ବରଫ ପଡ଼ିବ ।

ପାଗ ଶିଷସ୍ତରେ କଥାବାଣୀରୁ ସଜ୍ଜନର ଧ୍ୟାନ ଭଗ୍ନ ନ ହେବାରୁ କଣ୍ଠେଲ ‘ଇନ୍‌ଟଲେକ୍‌ଟୁଏଲ୍’ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଯାହା କହୁ, ଜ୍ୟୋତିଷ ବିଦ୍ୟା ଭାରି ସତ । କିନ୍ତୁ କହିବାଲେକ ଠିକ୍ ହେବା ଦରକାର । ମୁଁ ତ ଆଜି ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉକ୍ତ ହୋଇଗଲି ।

ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, ଲୋକଟି ବେଶ ଉଦାର ଓ ଜ୍ଞାନୀ, ସଜ୍ଜନ କହିଲା, ଆଜି ମହର୍ଷି ବ୍ୟାସଙ୍କ ପାପ ପୁଣ୍ୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଶୁଣି ମୋର ସମସ୍ତ କନ୍‌ସ୍ୟୁଜନସ୍‌ସ ଦୂର ହୋଇଗଲା । କେତେ ସିଧା କଥା ଯେ ପରୋପକାର କରିବା ହେଲା ପୁଣ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେବାହିଁ ପାପ । —ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ବଢ଼ିଆ ଲୋକ ।

ଆରେ, ଦୋକାନରୁ ଶୁଣା ଯିବା କଥା, ଲବ୍‌ରୁ ସହୃଦ ଆତ୍ମର ଭାଗବତ୍ତା କଥା, ମୋର ଓଡ଼ିଆଞ୍ଜ ଚେହେରା—ସବୁକିଛି ତ କହିଗଲା । ତେବେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବନି କିମିତି ? କଣ୍ଠେଲ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମହୁମାଗାନ କରୁଥିଲେ ।

ସଜ୍ଜନ ହସିଦେଇ ଧୀରେ କହିଲେ—‘ମୋ ବିଷୟରେ ତ ସେ ବିଚିତ୍ର ଭବିଷ୍ୟବାଣୀ କଲେ ।’

କଣ୍ଠେଲ କାନ୍ଦରେ ତାର କାନ୍ଦକୁ ଧକା ଦେଇ ହସିଲା ଆଉ କହିଲା— ‘ବିଚିତ୍ର କଣରେ ଭାଇ, ତୁମର କେବଳ ବଦନାମ ନୁହେଁ, ସର୍ବନାଶ ହେବା କଥା ତୁମ ଦୁଇଜଣଙ୍କର । ମହିପାଳ ଏବଂ ତୁମର ।

ତେବେ ମୋର ଅପମାନରେ ଆପଣ ଖୁସିହେବେ ? ଆଉ ଆପଣ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ମିତ୍ର । କ’ଣ ?’

‘ବନ୍ଧୁ ହେଲିବୋଲି କଣ ଶରୀର କାମରେ ବି ସାଥୀ ହେବ ?’ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

“କିନ୍ତୁ ସେତ କହନାହାନ୍ତି ଯେ କୌଣସି ଶରୀର କାମ ଯୋଗୁଁ ମୋର ନିନ୍ଦା ହେବ ।”

‘ହଁ, ବରଂ କହିଲେ ଯେ ନିନ୍ଦାଟାକୁ ସହିଗଲେ ତୁମର ଖୁବ୍ ସୁନାମ ହେବ ।’

ହାଲୁକା ନିଶ୍ୱାସ ଶୁଣି ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ କେସ୍ ବାହାର କରୁ କରୁ ସଜ୍ଜନ କହିଲେ—‘କବି ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର କଣ ଗୋଟାଏ କବିତା ଅଛି—’ ମୃଦୁ ଚଳିକା ସମ ଅବରୁଦ୍ଧ ତୁମ ଶ୍ରୀମାତା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଡ଼କୁ ସିଗାରେଟ୍ କେସଟିକୁ ଦେଖାଇ ନିଜେ ଖଣ୍ଡେ ସିଗାରେଟ୍ ବାହାର କରି ଏବଂ ତାକୁ ଓଠରେ ଗୁପିଧରି କହିଲା—‘ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ କୋଣ୍ଟ୍ରୀ ଦେଖାଇବାକୁ ପସନ୍ଦ କରେନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ ନ ଜାଣିବା ଭଲ । ଆଗାମୀ କାଲିର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଆମର ଆଜି ଫିକା ପଡ଼ିଯାଏ ।’

ସିଗାରେଟ୍, ଲଗାଇବାକୁ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ରହିଲେ । ସିଗାରେଟ୍ ଲଗାନ୍ତର ପକେଟରେ ରଖି ସଜ୍ଜନ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବା ସମୟରେ ମଲିମୁଣ୍ଡିଆ ଲୋକଆସି ପଚାରିଲା ‘ଆଜ୍ଞା, ଏଇ ଗଳିରେ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ଦୋକାନ କେଉଁଟି ?’

କର୍ଣ୍ଣେଲ ପଚାରିଲା—‘କେଉଁ ଡାକ୍ତର ?’

‘ଆଜ୍ଞା—ସିଏ ଦହ ବିକନ୍ତି ।’

ଏହା ଶୁଣି ସଜ୍ଜନ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦୁହେଁ ଚମକିପଡ଼ିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଏ କଥାରେ ବିରକ୍ତ ଆସିଲା ଯେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ତା’ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛି ଖେଳୁଛି । କହିଲା—‘ବଦ୍ ମାସ୍ , ଅଜ୍ଞା କରୁଛୁ । ନା ।’

‘ନା ଆଜ୍ଞା ।’ ପଚାରିବା ଲୋକଟି ଦି କାନ ଧରି ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା—‘ମୁଁ ତ ନିଜେ ବଡ଼ ହଇରାଣରେ ପଡ଼ିଲି । କିନ୍ତୁ ଆମ ମାଲିକ କହିଲେ ଯେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦୋକାନରୁ ଦହ ଆଣ । ମୋରକଣ ଦୋଷ—’

‘ତୁମ ମାଲିକ ବଡ଼ ବୋକା । ତାକୁର ଦୋକାନରେ କେବେ ଦୁଧ, ଦହି ମିଳେ ?’ କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା ଓ ଆଗକୁ ଚାଲିଲା ।

ଜଣେ ବଣିଆ ସେବାଟେ ଯିବାବେଳେ ଏକଥା ଶୁଣିପାରି କହିଲା—ତାକୁର ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କ କଥା ପଚାରୁଛୁ ? ସେଇ ବାଆଁ ପଟେ ତାର ଦୋକାନ ।’

ସ୍କବରଟି ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁର ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କ ଦୋକାନ ଆଡ଼କୁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ବଣିଆ କହିଲା—ଆବେ ସେଇ—ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ ପରେ ଯେଉଁ ମନୋହରୀ ଦୋକାନ ଦେଖାଯାଉନାହିଁ—ହଁ ଠିକ୍ ତାକୁ ଲାଗି—’

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏବଂ ସଙ୍କନ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲେ— ‘ଆଜ୍ଞା ମଜାତ । ଗୁଡ଼ିଆଟାର ନାଆଁ କ’ଣ ତାକୁର ।’

ସଙ୍କନ କହିଲା—ଯଦି ଜଣେ ଔଷଧ ଦୋକାନୀର ନାଆଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ହୋଇପାରେ । ତେବେ—’

‘ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ତୁମେ ଏହା କହିବ ।’ ଲଜରେ (ଅସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ) ହୋଇ କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲେ ।

ତାକୁରନାମକ ଗୁଡ଼ିଆକୁ ଦେଖିବାର କୌତୁକପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଙ୍କନ ଗଲିର ଦୁଇପାଖ ଦୋକାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ଚାଲିଲା । କୁକୁର, ଆଉ ଗାଈଙ୍କର ଏକ ପତକା ଶୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ସାଇକଲ ଚଢ଼ାଲିର କଟିଙ୍ଗ ଦେଖାଇ କେତେପ୍ରକାର କଥାବାଜ୍ଞା ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଯିବା ଆସିବା ଦ୍ଵାରା ଗଲିଟିର ବଜାର ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ଏଇ ଗଲିରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଗଲି ଅପେକ୍ଷା ଖରାବେଶି ମାଡ଼ିଆସିଥାଏ । ବାଆଁ ପାଖ ଅଟାକଲର ମଜୁରିଆ ଉପରେ ଅଟା ଗୁଣ୍ଡ ପଡ଼ି ଧଳା ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ଭାରି ହସ ଲାଗିଲା । ତାହାପରେ ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗାଣ୍ଡ ଗଲି, ପୁଣି ଦରଖ ଦୋକାନର—ମେସିନ ଗୁଡ଼ିକର ଚିକ୍ ଚିକ୍ ଶବ୍ଦ, ସେଠି ମେହେନ୍ଦୀକର ଦାଢ଼ି ରଖିଥିବା ଖଲିଫା କବାଟକୁ ଆଉଜି ଛୁଟି ଚଲାଉଥିଲେ । ଦରଖ ଦୋକାନପରେ ମାଟି ଢିଆରି ହୁକ୍କା ଦୋକାନ, ତା’ପରେ ମନୋହରୀ ଦୋକାନ, କବିରାଜ ଦୋକାନ ଇତ୍ୟାଦି । ବାଆଁ ପାଖେ ପରେ ପାଣି କଲ ପରେ ବହୁତ ବଡ଼ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ । ଏହାପରେ ରାଜ ବୈଦ୍ୟ ପଦସା ଯୁକ୍ତ ସାଇନବୋର୍ଡ଼ ତଳେ ପଗଡ଼ିଧାରୀ ବୈଦ୍ୟରାଜ ତାଙ୍କର ଦୋକାନରେ ଏକା ବସିଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ପୁଣି ପାନ ଦୋକାନରେ ଦାଢ଼ୀବାଲା, ଧୋଡ଼ି ପିନ୍ଧା ଜଣେ ବୁଢ଼ା ପାନ ଶୁଙ୍ଖୁଥିଲା । ତା’ପରେ

ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କ ଶିଶୁମଣି ତାଙ୍କର ଦୋକାନ ଆସିଲା । ଦୋକାନଟି ବଡ଼, ଗନ୍ଧ ଉପରେ ଗଣେଶଙ୍କ ପରି ରଙ୍ଗରେ ନିଗ୍ରୋଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଗୁଣ ବେଶି, କଲା ଉଲର କାନ ଟେପିରେ ମୁହଁ ଢାଙ୍କି ତାଙ୍କର ସାହେବ ଜିଲିପି ଶୁଣୁଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ସଜ୍ଜନ ହସି ପକଇଲା । କର୍ମେଇକୁ କହିଲା—‘ସ୍ବା ପାଖରୁ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି କିଣିଲେ ହୁଅନ୍ତା ଶୁଭ, ଏ ମଣିଷ ନୁହେଁ ସେ ଖାସା ଜାପାନୀ ତୋପର ଗୋଲା ।’

ପିତଳ ଜାଲି ଲଗା ଆକରେ ମିଠେଇ ଆଲି ସଜା ହୋଇଥାଏ । ଶିବ, ହନୁମାନ, ଗାନ୍ଧ ନେହେରୁ, ନେତାଜୀ, ଶିବାଜୀ ଓ ରାଣୀପ୍ରତାପଙ୍କ ଏମିତି କେତେ ଫଟୋ ଟଙ୍ଗାହେଇଛି । ଶିବଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ଫୁଲହାର । ବାହାରେ ପିତଳ ଝିଞ୍ଜିର ଦେହରେ ଦୁଇଟା କଡ଼ା ଲାଗିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଦୋକାନରେ ଭିଡ଼ ଖୁବ୍ ସାଧାରଣ । କର୍ମେଇ କହିଲେ— ଜିଲିପି କିଣିବା ।’

କାନ ଟୋପିର ବାଟଦେଇ ତାଙ୍କର ସାହେବଙ୍କ ଚେପଟା ନାକ, କଲା ଦାଗଭଳି ଦେଖାଯାଉଥିବା ଆଖି ଉପରେ ରୂପାଫ୍ରେମର ଚଶମା, କଞ୍ଚା ପାତଳ ନିଶ ଆଉ ସେଥିରେ ପାନପିକ ବୋହୁ ଯାଉଥିବା ମୋଟା ଓଠ ତାର ଦେଖା-ପଡ଼ୁଥିଲା । ପାଞ୍ଚ ଛଅନଗ ଗ୍ରାହକ । କିନ୍ତୁ ଭାରି କୋଲାହଳ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ହାତ ନ ଦିନରେ ଅଢେଇ କୋସ ପୁଡ଼ରେ ଗୁଲିଥାଏ ଏବଂ ଯୌବନ ତାକ ଗାଡ଼ି ହୋଇଥାଏ । ସଜ୍ଜନ ଜିଲିପି, ଆଳୁଭଜା ଓ ଶିମ୍ବ ମଞ୍ଜିପାଇଁ ଅର୍ଡର ଦେଲେ ।

ଚଳିର ଆରପାଖ ଘର ସାମନା ଚଉପାଡ଼ୀ ଉପରେ ଖରା ପୋହୁଁ ପୋହୁଁ ଜଣେ ବୁଢ଼ା କ ହାକୁ କହୁଥାଏ—‘ଆରେ ଯୌବନକୁ ଅବସ୍ଥାକୁ ସମୟଟା ସମସ୍ତେ ମଜାରେ ଶଉକରେ କାଟିଦିଅନ୍ତି । ହେଲେ ବୁଢ଼ା ବେଳଟା କଟେଇବା ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ମରଦର କାମ । ଦାନ୍ତ ନାହିଁ, କାନକୁ ଶୁଭ୍ରନାହିଁ, ଆଖିକୁ ଦେଖାଯାଉନାହିଁ, ହାତ ଗୋଡ଼ରେ ସବୁଠି ଦରଜ, ଏମିତି ସେ ସଲା ବାପ-ମା ଚଉଦପୁରୁଷ ମନେ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଆଉ କେହି ପାଣିଟିକେ ଦେବାକୁ ନାହିଁ—ବୁଢ଼ା ବସଥିବା କଟେଇବା ଭାରିକଷ୍ଟ । ସମସ୍ତେ ଚଳିପାରିବେ ନାହିଁ ବାବୁ । ମୋର ବସଥିଲେ ତେସ୍ବାନବେ । ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର ଆୟୁଷ ଦଣ୍ଡାଯାଇଛି । ଖୁଁ-ଖୁଁ-ଖୁଁ ।

ସଜ୍ଜନ ଶୁଣୁଥାଏ । ଅନୟାସରେ ତା’ ମନ ଉପରେ ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଦିନେ ସେ ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ାହେବ । ହୁଏତ ଏମିତି ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବ । ସତରେ ଏଇ ବୁଢ଼ା ଏକ କଥା-କୁହା ବୁଢ଼ା ବୟସରେ ଦିନ କାଟିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ ।

‘ଆରେ ବାବୁ ସେଦିନ ଛଅଶା ପଇସା ରାବଡ଼ ବାବତର ପଇସା ଦେଲେନାହିଁ ।’

‘ସ୍ବାଜ୍ଞ କହୁଛ ?’ ସଙ୍କଳ୍ପଆଡ଼କୁ ଇଙ୍ଗିତ କରି କର୍ଣ୍ଣେଇ ପଚାରିଲେ । ସଙ୍କଳ୍ପ ତମକପଡ଼ି ସେଆଡ଼େ ଚାଲି କହିଲା—‘ମୁଁ ? ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କ ଦୋକାନକୁ ଆଗରୁ କେବେ ଆସିନାହିଁ ।’

‘କଣ ହେଲା, ତୁମେପରି ନେଇଥିଲ ରାବଡ଼ି । ଏଇ ପରଦିନ କଥା । ଭାବିବ ନାହିଁ ଯେ ତାଙ୍କର କିଛି ମନେ ରହେନାହିଁ । ହଁ ।’

ଏଇ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଘଟଣାରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ରାଗ ତମ ତମ ହୋଇଗଲା । ପାଖରେ ଆଖିରେ ସୁରମା ଲଗାଇ, ମୁହଁରେ ପାନ ପୁରାଇ, ତୁଳାର କାନ ଟୋପି ପିନ୍ଧି ଜଣେ ଗୋରୁ ରଙ୍ଗର ସେଠ ‘ଉଦ୍‌ଲେକ’ ଭଳି ଦେଖାଯାଉଥିବା ସଙ୍କଳ୍ପଙ୍କ ଚେହେରାରୁ ମନକଥା ଜାଣିପାରି ତାଙ୍କରକୁ ଶୁଣାଇଲେ—‘ତାଙ୍କର, ବୁଦ୍ଧି ଖସିଲଣିକି ହୋ । କିଏ ଲୋକ ଚିହ୍ନି ପାରୁନା, କି ? ଅଫିସ ନିଶାତ ।’

ସଙ୍କଳ୍ପ ତାଙ୍କଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ନିଜର କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା—‘ମୁଁ ଆଜି ପ୍ରଥମଥର ଏଠାକୁ ଆସିଛି ।’

‘ପହଲଥର, ଆରେ ସବୁଦିନତ ଆମ ଏଇଠୁ ଉଧାର ନେଇଯାଅ ।’

କର୍ଣ୍ଣେଇ ହସି କହିଲେ—‘ଆରେ ଭାଇ, ଆପଣଙ୍କୁ ଆଉ କାହାକୁ ସନ୍ଦେହ ହେଉଥିବ ତାଙ୍କରବାବୁ । ସ୍ବାଜ୍ଞ ନାଡ଼ୀରେ ରାବଡ଼ି ନାହିଁ, ପୁଡ଼ିଙ୍ଗ ଅଛି । କ’ଣ ବୁଝିଲ ?’

ସ୍ବାକରଟି ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଗରମ ଜିଲିପି ଥାଳୀକୁ ରଖି ରଖି କହିଲା—କାହିଁକି ଟାଲ ବେକାର ହାଲ କରୁଛ । ଇଏ ନୁହନ୍ତିମ ।

ହାତ ଛୁଟକାଇ ତାଙ୍କର ସ୍ବାକର ଉପରେ ଚଢ଼ିଯାଇ କହିଲା—‘ବାଃ, ମୋତେ ମୁଗକୁ ବରି ଚିହ୍ନିଉଛୁ ? ଇଏ ସାମା ବାଲର ପୁଅ ନୁହେଁ ?’

ସେଠିକି ହସି କହିଲେ—‘ଆରେ ତାଙ୍କର, ଇଟାରେ ଚଣିମା ତିଆରି କରାଅ । ତୁମଭଳି ଅଫିସଖୋରଙ୍କ ପଥର ଚଣିମାରେ କାମ ଚଳିବନି ।’

ପୁଣି ହସି ହସି ସଙ୍କଳ୍ପ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଇକୁ କହିଲେ—‘ସ୍ବାଜ୍ଞର ପୁରୁଣା ସ୍ବାକ ଏବାକୁ ଗୁଡ଼ିବେଲେ ଅଫିସ ନିଶାରେ କାହାକୁ କାମ ଓଜନ ଦିଅନ୍ତିତ କାହାକୁ ବେଣି । ରାତିରେ ସ୍ବାଜ୍ଞଠୁ କିଏ ଉଧାରନିଏ ସକାଳୁ ଆଉ ଇଏ କାହାରିକୁ

ତାଗଦା କରନ୍ତି । ସବୁଦିନ ଏଠି ଝିକରି ଝିକରି ଲାଗିଥାଏ । ଆରେ ତାକୁର,
ତୁମ୍ଭଭଳି ଲୋକ ଏ ସହରରେ ବରଳ ।

ଆଗକୁ ପାଦ ବଢ଼େଇ ସଜ୍ଜନ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ କହିଲେ—‘ମୋତେ ଏକ
ଦିଗରେ ଦୁଃଖ ଲାଗେ ଯେ ମୁଁ ଏତେବର୍ଷ ଧରି ଗୋଟିଏ ଭୁଲ ଦୁନିଆଁରେ ଜୀବନ
ବିତେଇଦେଲି ।’ ପ୍ରକୃତରେ ‘କେରେକାର୍‌ସ୍‌’ ତ ଏହି ଗଳି—ଏହି ସାଥରେ ସବୁ
ଜୀବନର ଲୋକ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛନ୍ତି । ଜୀବନର ବିବିଧ ରୂପର ପ୍ରକାଶ ଏଇଠି ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି କହିଲା—‘ହଁ-ହଁ ମୋତେ ବେଶି ଆର୍ଟିଷ୍ଟଗଣର ଦେଖାଇ
ଦୁଆନାହିଁ । ଶିଳା ସବୁଯାକର ଗନ୍ଧିଆ ନର୍କକୁଣ୍ଡ ଏଇଠି । ବାବୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି
କେରେକାର୍‌ସ୍‌ ।’

ସଜ୍ଜନକୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ କଥା ବାଧୁଲା । କିନ୍ତୁ କଥାଟା ସତ । ତାକୁ ପ୍ରତିବାଦ
କରିବାକୁ ସଜ୍ଜନର ନଥିଲା । କିଛିବାଟ ଦୁହେଁ ଚାଲିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲେ—
କାଲିଠୁଁ ମହୁପାଲର ଦେଖାନାହିଁ । କାଲି କ’ଣ ମୋରତ ତା’ ସହୃଦ ପରଦିନ
ଖରବେଲଠୁ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ହୋଇନାହିଁ ।

‘ପରଦିନ ରାତିରେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ
ବାବୁ ଫେରିବାକୁ ।’ ହଁ-ହଁ, ମୁଁ ବି ସେକଥା ଜାଣେ । ‘ବଡ଼ଦିନର ଉତ୍ସବ
କରୁଥିବେ ଶୁକୁଳା ମହାରଜ । ତେଣୁ ସକାଳୁ ତେରିଯାଏଁ ଶୋଇଥିବେ ।’
‘ଶୁଆନ୍ତୁ ହେ’—ସଜ୍ଜନ କହିଲା—‘ମନୁଷ୍ୟର ବ୍ୟସ୍ତମନ ଯଦି କିଛିସମୟ ପାଇଁ
ନିଦରେ ଶୋଇରହେ ତେବେ ଦୁନିଆର ଯାଏ ଆସେ କେତେ ? ବିଚରଟା ଭାରି
କଷ୍ଟ ପାଉଛି ।’

ନିଜ ଗଳିକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଚଉପାତୁୀ ଉପରେ ଲୋକଙ୍କ ଖୁଡ଼ । ଆଜି
ମଙ୍ଗଳବାର ବୋଲି ବସନ୍ତୀଆମାଲି ଫୁଲ, ଚନ୍ଦନ ଧରି ବସିଛି । ସେଇଠି ପଣ୍ଡିତ
ମହୁପାଲ ଶୁକୁଳା ମଧ୍ୟ ଚକାପକାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଗପ ଚାଲିଛି ବାବୁ ଛେପାଲଲ ଏ
ଦୁହେଁକୁ ଦେଖି ପାଟିକଲେ—ଆସନ୍ତୁ-ଆସନ୍ତୁ—ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଆମ୍ଭେମାନେ
ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲୁ ।

ସଜ୍ଜନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି ହସି ବାବୁ ଗେଲପ-
ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଚଉକ ପଛରେ ଛୁଡ଼ାହୋଇ ତାଙ୍କ ଟୋପି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଠୋମାର
କହିଲା—‘କୁହନ୍ତୁ ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ବାବୁ, କିମିତ ଚାଲିଛି ? ତମେ ଜାଣିଛୁ ସଜ୍ଜନ,
ଗୋଲପ ମୋର ଗାଲି ଦେବାରୁ ବନ୍ଧୁ ।

ଗୋଲପତ୍ର କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତର ଦେବା ପୁଅରୁ ଲାଲ ମୁକୁନ୍ଦମଲ ହୃଦ୍‌କା ଶ୍ରିତି କହିଲେ—‘ଆରେ ଭାଇ ନଗୀନତନ୍ତ୍ର ।’

‘ଆଜ୍ଞା, ସେଠ୍ ସାହେବ । ‘କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲେ ।

ଏକଥା ମଝିରେ ରାଧେଶ୍ୟାମବାବୁ ଛେଦାଲଲକୁ ଦୁଇଟି ଚୌକି ଆଣିବାକୁ କହିଲେ । ଛେଦାଲଲ ନିଜ ଘରକୁ ଡାକପକାଇଲା ।

ସେଠି କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ପଚାରିଲେ—‘ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ କରିବାକୁ ଡେସନ ଗଲନାହିଁ ? ତୁମେତ ହଇହୋ କ’ଣେସବ ବଡ଼ ଭଲ ।’

‘ହଁ ବାବୁ, ପ୍ରଥମେ ଭାବିଥିଲି । ପୁଣି ଭାବିଲି ଜନସଂଘ ପଟରୁତ ଏମନ୍ତ ଆମ୍ଭ ମାଲିକନାଟାଏ ଆସିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ଗଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ଶରାପ ଲାଗିବ ।’

ସଜ୍ଜନ ମହାବୀରଜୀଙ୍କ ମଣ୍ଡପ ପାଖକୁ ଲାଗି ମନ୍ତ୍ରାପାଳ ପାଖରେ ଧସି ଯାଇଥାଏ । ମହାପାଳ ତା କାନରେ କଣ କହିଲା । ‘ହାତରେ କଣ ଅଛି ?’

‘ଜିଲ୍ଲା କାଲି ସଂଧ୍ୟାଟା ଶୀତା ଘରେ କଟେଇଲ ? ସଜ୍ଜନ ଅତି ଧର ସ୍ବରରେ ପଚାରିଲା ।

ମହାପାଳ ହସି ହସି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା । ସଜ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ମୁରୁକି ହସିଲା । ସେତେବେଳେ ସେଠି ମୁକୁନ୍ଦଲଲ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଅଟାର ଉତ୍ତର ଦେଉଥିଲେ—‘ଆରେ ଆମକୁ କାହିଁକି ଶରାପ ଲାଗିବ ଭାଇ, ଆମ ଜନସଂଘରେ ନଥାଉ ପଛକେ, ଆମ ଓଁଆଡ଼ରେତ ଏଭଳି ମାଲିକନାଟାଏ ବାହାରିବ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ଭିତରେ । ଘର ଅନ୍ଧାର ହେଲାରେ—

ସଜ୍ଜନର କାନରେ ଏକଥା ବାଜିଲା । ସେଠି ମୁକୁନ୍ଦମଲ ଛେଦାଲଲ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ—‘ଆରେ ଭାଇ, ସେ କାଗଜଟି କେଉଁଠି ଅଛି—ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କାଗଜ ।

‘କଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତପତ୍ର ବାହାରିବ ନା କଣ ?’ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବ୍ୟବହୋଇ ପଚାରିଲେ ।

ଛେଦାଲଲ ପକେଟରୁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ବାହାର କଲା । ରାଧେଶ୍ୟାମବାବୁ କହିଲେ—‘ଆରେ ଶାଳିଗ୍ରାମର ଏ ବନ୍ଦନାସି । ଇଲେକ୍ସନ୍ ପାଇଁ ଦୋଷାକୁ ଶ୍ରିତି କର୍ଦ୍ଦୋଷ...’

‘ଏ କଣ କହୁଛନ୍ତି ଆପଣ ? ଆଜ୍ଞା ଗରବ ସ୍ତ୍ରୀ ଜଣକ ନିଜେ ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟ ଦେଇଛୁ । କାଗଜଟାକୁ ଫିଟାଇ ଫିଟାଇ ଛେଦାଲଲ କହୁଲେ ।

‘ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟ, ସେ—ବେକାର—ବେକାର ।’

ଛେଦାଲଲଙ୍କ ଗୁରୁ ଦୁଇଟି ଫୋଲଡ଼ିଙ୍ଗ ଚଉକ ଆଣିଲା । ସେଠାରେ ମୁକୁନ୍ଦଲ କଥା ଶୁଣି କହୁଲେ—ଗୋଲପଚନ୍ଦ୍ର ତୁମେ ପଢ଼ । ତୁମେ ଭଲ ଶୁଣାଇ ପାରିବ ।

ଗୋଲପଚନ୍ଦ୍ର କହୁଲେ—‘ପଣ୍ଡି ତଜାକୁ ଦିଅ । ସେ ଏତେବଡ଼ ଲେଖକ ଜଣେ । ମୁଁ କଣ ପଢ଼ିବି ?’

‘ହଁ—ହଁ ମହାପାଳ ପଢ଼ । ତୁମେ ପଢ଼ । ‘ଚଉକ ଉପରେ ବସୁ ବସୁ ବ୍ୟଗ୍ର ସ୍ଵରରେ କହୁଲେ ।’

ସେଠାରେ ମୁକୁନ୍ଦମଲ ନିଜ ଘର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି ପାଟିକରି ଉଠିଲେ—ଆରେ ଭଗଦିଆ—ପାନ ଆଣିଲୁ । ହଁ ପଣ୍ଡି ତେ—ଶୁଣାନ୍ତୁ । ଶୁଣାନ୍ତୁ ।

ମହାପାଳ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା—“ରହସ୍ୟୋଦ୍ଘାଟନ ।” ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଏଜେଣ୍ଡା ମାନଙ୍କ କଳା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ । ଜନତା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କଠାରୁ ସାବଧାନ । ଗତ ରବିବାର ତା ୨୩ ଡିସେମ୍ବର ଦିନ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବାଗ ପାଖରେ ବାଦଶାସ୍ତ୍ର ନାଲରେ ଗୋଟିଏ ସଦ୍ୟାକାତ ଶିଶୁର ଶବ କୁକୁର ଓ ବଲୁଆମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ରାମ୍ପୁଡ଼ା-କାମୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ମୃତ—ଅବସ୍ଥାରେ ମିଳିଛି, ଏହି ଖବର ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକେ ଏହା ଭଲଭାବରେ ଜାଣିପାରିଥିବେ । ଆମର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସରକାରଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ ପୋଲିସ କେଡ଼େ ତତ୍ପରତା ସହ ଏହି ଅମାନୁଷିକ ନିର୍ମମ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡର ଖବର ପାଇଲେ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହାରିକୁ ଅଛପା ନାହିଁ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ସୁଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ସୁପରିଚିତ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟଙ୍କ ଯୁବତା ବିଧବା ପୁରୁଷ ବୋହୂ ଯଶୋଦା ଦେବୀ (ସେ କି ନିଜର କଲଙ୍କ—କାଳିମାକୁ ଲୁଚାଇବା ପାଇଁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ-ବଶିତଃ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ) ଏହି ପାପର ଶ୍ରୀମାତା ଥିଲେ, ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ଭଲଭାବେ ଜାଣିପାରିଛନ୍ତି । ଏହି କଲଙ୍କିତ କାହାଣୀ ସହିତ ଭ୍ରମବଶିତଃ ଜନତା ଆଦରଣୀୟ ମଣ୍ଡଳର ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟଙ୍କ ନାମ ଯୋଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆମେ ଜନତାକୁ ଏହା ଜଣାଇବାକୁ ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଭାବୁ ଯେ...ପୁଣ୍ୟ ମାଷ୍ଟର ସାହେବଙ୍କୁ ମିଛରେ ବଦନାମ କରାଯାଉଛି ।

ଦେବଗୁଲ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଜଗଦମ୍ବା ସହାୟଙ୍କ ସହିତ ଏହି କଲଙ୍କ ଚରଦନ ପାଇଁ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଭଲଲେକପାଇଁ ଭଲ କରନ୍ତି । ଆମ ସହରର ମହାନ ନେତା, ଆମ ଓପାର୍ଡର ରତ୍ନ, ଲେକସେବା—ବ୍ରତଧାରୀ ବାବୁ ଶାଳିଗ୍ରାମ ଜୟସଂହାରଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ବୁଦ୍ଧି, ଆମର ଶକ୍ତିସ୍ୱ ପୋଲିସର କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତିକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଯେ ଆମର ସରଳ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଜନତା ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଆତ୍ମାକୁ କଲଙ୍କିତ କରିବାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲା ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ଅପରାଧୀ ଚିହ୍ନାପଡ଼ିଗଲା । କ’ଣ ଜନତା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେ ଦୁଷ୍ଟ ପାତକୀ କିଏ ? କିଏ ସେହି ନୀତି ଯେ ଡକଲ ପାପକରି ଆମର ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଜନତାକୁ ନିୟତ ଜୟନ୍ତୀ ପାପାଶ୍ୱରୀ ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍ପୃଷ୍ଟ କରିଅଛନ୍ତି ? ଏ ବିଷୟରେ ନିଜ ଭରଫରୁ କିଛି ନ କହି ଆମେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ଯଶୋଦା ଦେବୀଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟ ଯାହାକି ସେ ପୋଲିସ ଆଗରେ ମରବା ପୁରୁ ଦେଇଯାଇଥିଲେ—ପ୍ରକାଶିତ କରିଅଛୁ—ପାପ ଜ୍ୱାଳାରେ ଦଗ୍ଧ ହୁଏ ମହଲା ନିଜର ଅନ୍ତମ ସମୟରେ ଦି ଗୁରୁ ପଦରେ ପୋଲିସକୁ କହିଥିଲେ—‘ଭଲ୍ଲାବାବୁ ମୋର ନିଶ୍ଚୟର ସାଙ୍ଗ । ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ପାଟି (ଅର୍ଥାତ୍ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି, ଯାହାକି ଦେଶର ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ସଂସ୍ଥା)ରେ କାମ କରୁଥିଲେ । ଭଲ୍ଲା ବାବୁ ଏଠାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆସନ୍ତି । ଦିନେ ସେ ଓ ମୋର ନିଶ୍ଚୟ ବନକନା ମୋତେ ଫାଶରେ ପକାଇଦେଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ଭଲ୍ଲା ବାବୁ ମୋତେ ଡରାଇ ଧମକା ଧମକ କରି ନିଜ ଆସୁଥିବା ରଖିଛନ୍ତି । ମୋର ଗର୍ଭ ରହିବାରୁ ଘରର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଡରୁଥିଲେ । କାଲି ସଂଧ୍ୟାରେ ଯେତେବେଳେ ମୋର ପାପ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା, ମୋର ଦେବଗୁଲ୍ କକାଣ୍ଡର ଭଲ୍ଲା ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକି ତାଙ୍କୁ ପିଲଟିକୁ ନେଇଯିବାକୁ କହିଲେ । ମୋର ପିଲଟିକୁ ଭଲ୍ଲାବାବୁ ମାର ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜ ଲଜରେ ନିଜେ ପୋଡ଼ି ମରୁଅଛି ।’

‘ଏହି ବକ୍ତବ୍ୟକୁ—ଘାନ ଅବଳାର ଏଇ କରୁଣ ଡାକକୁ— ଶୁଣି ମନରେ ବିରୁଦ୍ଧ କଲପରେ ନ୍ୟାୟପରାୟଣ ଜନତା ମନରେ କି ବିରୁଦ୍ଧ ଆସୁଛି ? —ଏଇ ଯେ ବିଦେଶୀ ସତ୍ୟତାର ପାଣିପବନରେ ପାଲଟି ଉଠିବ, ଧର୍ମ-କର୍ମ ପାପ-ପୁଣ୍ୟର ବିବେକ ରଖି ନ ଥିବା ଅର୍ଦ୍ଧ ଇଂରେଜ ଶତ୍ରୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ନୀତିକୁ ନୀତିକାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରନ୍ତି । ଏଇ କାଗଜଟି ଇଲେକ୍ଟ୍ରନ୍ ପ୍ରଚାରପତ୍ର ହିସାବରେ ଛପାଯାଇନାହିଁ, ଜନତା ଏ କଥାଟିକୁ ଉଲ୍ଲେଖରେ ଗ୍ରହଣେବା ଦରକାର । ବରଂ ଏହି କାଗଜ ଖଣ୍ଡକୁ ଆମ ଓପାର୍ଡର ଏକମାତ୍ର ଲୋକପ୍ରିୟ ଶକ୍ତିସ୍ୱ ନେତା ବାବୁ ଶାଳିଗ୍ରାମ ଜୟସଂହାରଙ୍କ ହୃଦୟର କରୁଣ ଡାକକୁ ଶୁଣାଇବାପାଇଁ ବ୍ୟବହାରୁଅଛି । ଓପାର୍ଡରେ ଏହି ଶୋକପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଘଟଣା ହେଲାଦିନୁ ପୁଃଜ୍ୟ ଶାଳିଗ୍ରାମ ବାବୁ

ସଦାସର୍ବଦା ମନିହତ ଏବଂ ସେ ବିଷୟରେ କଠୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଆଜିଠାରୁ ଏହି ଓଷାର୍ତ୍ତ ରେ ସୁ ୪୨ ର ବିଶ୍ୱାସପୂର୍ଣ୍ଣ ତଳମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣକରିବେ ନାହିଁ । ଜନତାକୁ ଅନୁରୋଧ ପ୍ରଦାନ କେତାଙ୍କର ପ୍ରତି ପୁଣ୍ୟ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ ।

ପଡ଼ିସାରି ମହାପାଳ କାଗଜଟିକୁ ମୋଡ଼ା ମୋଡ଼ି କରି ଥୋଇଲେ । ସଜ୍ଜନକୁ ପୁରା କାଗଜଟି ଉପରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଆକୃଷ୍ଟ କଲା । ଜଗତସ୍ତ୍ରୀ ସହାୟକ ହିଁଥ ନାଆଁ ବନକନା । ମିଷ୍ଟ ବନକନା ସେ ଭଲ କହୁଥିଲେ-ହତ୍ୟା ମୋଡ଼ା କରାଯାଇଛି । ମୁଁ ଜାଣେ । ମୁଁ କହୁଛି ମୋର ଭାଇଜନ ଅପରାଧ ହେଲା ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନୁହେଁ । ସଜ୍ଜନ ଆଗରେ ବନକନା ର ଗୋରା ଓ ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାଟି ନାହିଁ ଉଡ଼ିଥିଲା । ଏଇ ପକ୍ଷଟିରେ ତାର ଚରଣ ଉପରେ ମିଥ୍ୟାଦୋଷ ଲଦା ଯାଇଛି । ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମିଥ୍ୟା ।

ଏ କାଗଜ ମଧ୍ୟ ମିଥ୍ୟା । ସଜ୍ଜନ ଆଉ କାହାକୁ କହିଲା ଭଲ କହିଲା । ମହାପାଳଠାରୁ କାଗଜଟି ନେଇ ନିଜ ପକେଟରେ ରଖିଥିବା ବେଳେ ଛେଦାଲ କାଗଜ ଶୁଷ୍କ ହୁଏ । ସଜ୍ଜନ ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେଠାଠାରୁ ମଲ୍ଲିକା ଫୁଟିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଗୋଲପତର ବାବୁ କହିଲେ-‘ଏଥିରେ ତ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଛେ’- ।

‘ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ନିଜେ ଜଗତସ୍ତ୍ରୀ ସହାୟକ ଯାଇଥିଲି । ସଜ୍ଜନ-ସପେକ୍ଷର ଶୁକ୍ଳ ମୋତେ ସବୁ କଥା କହିଥିଲେ । ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା-ପ୍ରାୟ ସାତେ ଏଗାରଟା-ବାରଟା ଯାଏଁ ତ ସେଇ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ନାଁ କଣ ଯଶୋଦା ଦେବୀ-ର ତେଜା ଫେରିନଥାଏ । ଏବଂ ଡକ୍ଟରଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଆଶା ନଥିଲା ଯେ ସଜ୍ଜନ ଫେରି ଆସିବ । ବରଂ ମୁଁ କହୁଛି ଯେ ଶୁକ୍ଳବାବୁ ନିଜ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ ଯେ ତ୍ରାଇଭେଙ୍ଗ୍ କ୍ଲବ୍‌ରେ ଶ୍ରୀମତୀ ପିଲାପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ।

‘ହୋଇପାରେ ଏଥିରେ କେତେ ମିଛ କଥା ଅଛି ।’ ସେଠାଠାରୁ ଶୁଭ କହିଲେ । ‘ଆରେ ବାବୁ, ଲଲେକ୍ଷ୍ମିନ୍ ଟାଇମ୍ ଟ୍ରୋପିକାଲ ବେଲେ ମିଛ କି କୁହାଯାଏ । ହେଲେ ଏକଥାର କଣ ପ୍ରମାଣ ଅଛି ଯେ ଘଟଣାଟା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କର ନୁହେଁ ?

ରାଧେଶ୍ୟାମବାବୁ ରାଜିଗଲେ-‘ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟକୁ କାହିଁକି ବଦନାମ କରୁଛନ୍ତି ? ଶିଳା ଜଗତସ୍ତ୍ରୀ ସହାୟକ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ବଡ଼ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ତାକୁ-

ଲେଖାଯାଇଛି ଦେବଦାସ ବୋଲି । ଶାଳିଗ୍ରାମର ମହମା ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି । ଆଉ ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି -’

‘ଆପଣ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି ଏଥିରେ କି ରଜା ଅଛି’—କର୍ଣ୍ଣେଲ ଶାନ୍ତ ଭାବେ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ—’ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ବାବୁଙ୍କ ହାତରେ ମେହେନ୍ଦ୍ର—ମୋତି ଓ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ମୁନିୟନର ସଲିଡ଼ ଦୁଇହଜାର ଷେଟ—ଶାଳିଗ୍ରାମ ଭଲ ଚତୁର ଲୋକ ତାକୁ ଶୁଦ୍ଧିତ ? ଏଇ କାଗଜଟିରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟକୁ ବଦନାମ କରି ସେ ସେହି ଷେଟ ମାରି ନେବାକୁ ବସିଛି ।

‘ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ଏକବାରେ ଠିକ୍ କର୍ଣ୍ଣେଲବାବୁ । କିନ୍ତୁ ଏ ଷେଟ ଆଉ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟକୁ ମିଳିବ ନାହିଁ କି କଂଗ୍ରେସକୁ ବି ମିଳିବନି । ଆପଣ ଦେଖିବେ ।’ ହେଦାସାଇ ଏତକ କହି ଫୁଟକି ମାରି ସିଗାରେଟର ପାଉଁଶ ଝାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ଦୂରଦର୍ଶିତା ଦେଖାଇ ମୁକୁନ୍ଦ ଦା ମଇ ବେଳ ହଲାଇ କହିଲେ — ‘ଠିକ୍ କୁହେ ହେଦାସ, ସବୁ ଷେଟ ଏଣିକି ଜନସ୍ଵୟ ପାଇବ ।’

‘ଆପଣ କଣ ଭୁବୁଛନ୍ତି ଆଜ୍ଞା, ମେହେନ୍ଦ୍ରର ଭିତରେ ମୁସଲମାନ ଅଛନ୍ତି । ଉଚ୍ଛ୍ଵାସବାବୁଙ୍କ ଭିତରେ ବି ମୁସଲମାନ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଷେଟ ସବୁ କେମିତି ମିଳିବ ? କେମିତି ଏଇ ଷେଟ ତ—ଆପଣ ଠିକ୍ ଜାଣନ୍ତି—କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେଇ—ଆନ୍ତେ ନହେଲେ ଏବେ କଂଗ୍ରେସବାଲା ନେବେ । ଶାଳିଗ୍ରାମ ଠିକ୍ ବେଳରେ ଏଇ କାଗଜଟି ବାଣ୍ଟିଦେଇ ନିଜ କାମ ହାସଲ କରିନେଇଛି । ଆପଣ ଏବେ ତାକୁ ଯାହା ଭୁବୁଛନ୍ତି ।’ କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜର ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଲା ।

‘ମୁଁ କହୁଛି—’

ବାବୁ ଗୋଲ୍‌ମୁଣ୍ଡଙ୍କ କଥାରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ମହାପାଳ କହିଲା—‘ମୁଁ କହୁଛି ଗୋଲ୍‌ପଡ଼ା ଏଇ ଇଲେକ୍ସନ୍‌ ତ ହଜିନିଆ କଥା । କିନ୍ତୁ ଏଇ ସମାଜର ଏତେ ବଡ଼ ପାପ ସେ ଲୁଚିଯିବା କଥାକୁ ଆପଣମାନେ ପାରିବେ କିପରି ?’

‘ଆଉଁ ଭାଇ ପଣ୍ଡିତେ, କି କଥା କହୁଛନ୍ତି ? ସେଠା ମକ୍ତବୀମଲ ଆରମ୍ଭ କଲେ—ଏ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଘର ପାନ ଥାଳିଆ ଆସିଗଲା । ଶୁକର ଆଗ ପାଖ ଚଉକରେ ବସିଥିବା କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଡ଼କୁ ପାନଥାଳିଆ ବଢ଼ାଇଲା । ମୁକ୍ତବୀମଲ କଥା ଚଳେଇଛନ୍ତି—ଇଏ ତ ସଂସାର ବାବୁ । ତାର ସେ ଗୁଲୁଛି ଏ କ’ଣ କିଛି ନୁଆ କଥା ? ମୁଁ ତ ଏସବୁ ଦେଖି ଦେଖି ବୁଢ଼ା ହେଲିଣି ।’

‘କିନ୍ତୁ ଆଉ କେତେ ଶୁଣିବେ ? ସମାଜରେ ଏମନ୍ତ ପାପ’ରୁ ଶୁଣି ଥିଲେ ଏତେସବୁ ଆପଣଙ୍କର ଇଲେକ୍ସନ୍ ଆଉ ପାର୍ଟି ସବୁ ବେକାର । ମୂଲ୍ୟହୀନ ।

‘ବେକାର ନିଶ୍ଚୟ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା କହୁଛି । ଯୋର ଯାଉ ମୁଲ୍ତ ତାର । ଯେ କେହି ପାର୍ଟି ଆସୁ ପୁଣ୍ୟାସନ ଏମିତି ଶୁଣିବ । ଆମେ ବି ଏମିତି ଭଲୁଆ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିବୁ । ପାପ ରହିବ ପୁଣ୍ୟ ବି ରହିବ । ଏସବୁ ତ ଶୁଣିରାଜ ଖେଳ । ସ୍ବାକୁ କିଏ ବଦଳାଇଦେବ ? ଏତେ ଏତେ ରୁଷି ମୁନି ଗଲେ, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଉ ଶ୍ରୀ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଭଳି ଅବତାର ଗଲେ ତଥାପି ଦୁନିଆଁ ବଦଳି ଯାଇ ନାହିଁ । ଆଉ ଏବେ କଣ ବଦଳିବ ?

‘ବୋଲ ନାଲି ଲଙ୍ଗୋଟବାଲକ ଜୟ । ଶ୍ବେତସିଂହାସନ ବାଲର ଜୟ ।

ବଜରଙ୍ଗ ରୁହ ସହାୟ ସାମୀ । ଶୀତରେ ଖୋଲ ଦେହ, ପଇତାରେ ଶୁବର ବଡ଼ ନେତ୍ରା । ଟାକୁ କାନ୍ଦ ଉପରେ ପକାଇ, ଶ୍ରୁତି, ବେକ ଓ ଆଉ ନିଶ ଟାଣି ଜଣେ ଭକ୍ତବାନ ଆସି ନିଜର ଚଢ଼ା ସ୍ତରରେ ଭଜନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଭକ୍ତଙ୍କ ଭଜନରୁ ନିଜର କଥାପାଇଁ ଜୋର ମାଗି ଓ ଆଲିଆରୁ ପାନ ଖଣ୍ଡିକ ଉଠାଇ ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ କହଲେ—’ବଦଳିବ ବାବୁ, ବଦଳିବ, ଏଣିକି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆସି ବଦଳାଇ ଦେବେ । ଏଇ ପୁଣିବାଦୀ ଖେଳ ଆଉ ବେଶି ଦିନ ଚାଲିଯାଉ ବ ନାହିଁ । ’

ଗୋଲପଚନ୍ଦ୍ର ହସି ହସି କହଲେ—ତୁମେ ତ ଦିନକୁଦିନ କମରେଡ୍ ଷ୍ଟ ଲିନ୍ ହୋଇ ଯାଉଛ । ଆରେ ନିଜ ପିଲା କୁଆଙ୍କ କଥା, ଶୁକଣ—ବାକଣ କଥା ଖିଆଲ ରଖ । କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଚାଲୁଛି । ’

‘ଯୋଉ ସରକାର ହେଉ ବାବୁ ଗୋଲପଚନ୍ଦ୍ର ଜଳିଯାଇଥିବା ହୃଦୟରୁ ବାହାରିବ ‘ହାସ୍ତ’ ଏହା କାହା ଦ୍ବାରା ବନ୍ଦ ହେବନାହିଁ । ମହାପାଳ କହଲେ—’ମୁଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଆପଣ ବିଶ୍ବାସ କରନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣେ ଯେ ରୁଷିଆରେ ବେକାର ଜମା ନାହିଁ, ସବୁ ଲୋକ କାମ ଆଉ ରୋଟି ପାଉଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ମୋର ମନହୁଏ ଭାରତରେ ବି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆସି ଯାଆନ୍ତା କି । ’

ଏତିକିବେଳେ ପଛ ଗଳୀରୁ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ପହଞ୍ଚିଲା । ବୟସ ଅଠେଇସି ଦିରଖ ହେବ । ତେହେରା ଆଉ ଆଖିର କଳା ଗାର ଗୁଡ଼ିକରେ

ସୁନ୍ଦର ପଣ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସୋରୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲ । ସୁନ୍ଦରୀ ଜଣକ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଅଟକିଗଲ । ପଛ ଗଲା ଆଡୁ ଶୁଭ୍ର—‘ଧର, ଧର ।’ ଯୁବତୀ ସେଠାରେ ମୁକୁନ୍ଦମଲ ପାଖରେ ଆସି ଛୁଡ଼ା ହେଲେ । ସେଠାରେ କାନ ଟୋପିରେ ମୋଟା କାଚର ଚଷମା ଲଗା, ଧଳା ଜଗଣିଆ ଶ୍ରୀମୁକ୍ତ ତେହେରା ସଙ୍ଗେ ନାଶହୋଇ ଯୁବତୀ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଉପରକୁ ଚାହିଁକିମ ଛେପ ଲେଖି ଏପକାଇ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଚାରି ଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ି ଧାପଡ଼ି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସକଳ ଚଢ଼ିବରୁ ଉଠି ତା ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା । ଅଣାଅଣୀ ବର୍ଷର ସେଠାରେ ମର୍ଦ୍ଦାଦା ହାଜି ହେବାକୁ ସେ କ୍ରୋଧରେ ଅଛା ହୋଇଗଲା । ଛଟପଟ ହୋଇ ମଞ୍ଚାଳରରେ ମୁହଁ ପୋକ୍ତୁ ପୋକ୍ତୁ ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହେଲା ବେଳେ ଶହାଦ ଭଲ ହୁକାଟି ତଳେ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସକଳ ପାଖକୁ ଆସିଲା ମାତେ ଯୁବତୀଟିର ଆଖି ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଗଳିରୁ ଧଇଁ ସଇଁ ଓ ଦଉଡ଼ିଥିବା ପାଦର ଶବ୍ଦ ଶୁଭ୍ର ଥିଲା । ଯୁବତୀ ପଛକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଦେଖିଲା । ସକଳ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲା । ଜାଣେ ପଥର ଉପରୁ ବର୍ଷର ‘ଏକସ୍ରୋକେଟ୍’ ତେହେରାବାଲା ଜଣେ ଭଦ୍ର ଲୋକ ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲେ— ‘ଧରନ୍ତୁ ମାଇ ଡିଅର । ଧଇଲେ । ଅଞ୍ଜା ମୁଁ ଅଞ୍ଜା ମୁଁ ।’

‘ମାଇ ଡିଅର’ କହି ଯୁବତୀ ସକଳ ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସକଳ ସାବଧାନ ଥିଲା । ଦୁଇ ହାତକୁ ଧରି ନେଇ ସେ କହିଲା ‘ଖବରଦାର’ ।

ଆଉ କରବି ନାହିଁ । ଆଉ ଛେପ ପକେଇବି ନାହିଁ । ପ୍ଲିଜ୍ ଏକ୍ସପ୍ଲୁଜ୍ ମି । ମୋତେ ଶୁଣି ଦିଅ । ମତେ ମାର ଦିଅ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ା ‘ମହାଶୟ’ ଆସି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ଧଇଁ ସଇଁ ହେଉଥାନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣେଲ, ଗୋଲପକନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମଣ୍ଡପ ପାଖରେ ଆଉ ଛେପା ଲାଲ ଚଉତରା ଉପରେ ନିଜ ଘର କାନ୍ଥ ଉପରେ ଆଉଟି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ, ରାଧେଶ୍ୟାମ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଥିଲେ, ମହପାଲ ନିଜ ଯାଗାରେ ବସି ଥାଏ, ଏବଂ ଛୋଟ ଥାଳୀ ଓ ଫୁଲତାଲ ଉପରେ ଦୁଇହାତ ରଖି ବସନ୍ତ ମାଲୀ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବେଙ୍ଗ ବସିଲା ଭଲ ବସି ଥାଏ ।

ଛୁଡ଼ା ଉତ୍ତଳେକକକୁ ଦେଖି ମୁକୁନ୍ଦ ମଲ କହିଲେ— ‘ଓକଲ ବାବୁ ଏଇ ଏଇ ଆପଣଙ୍କ ପାଗାଳୀ ବୋହୂ ।’

‘ଜେଣ୍ଟଲମ୍ୟାନ, ମୁଁ ଆଉ ମାଇ ଫାଦର, ମାଇ ବ୍ରଦର, ମାଇ ଏଭ୍ରିଥିଙ୍ଗ୍ ସକଳର ପାଖରେ ଅସହାୟ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଟି ଛଳ ଛଳ ଆଖି ଓ

କମ୍ପିତ ସ୍ଵରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା” ମୋତେ ମୋର ରାଜେଶ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଅ । ରାଜେଶ, ମାଇ ଡିଲିଙ୍ଗ । ଫ୍ରେବର ଅଫ୍ ମାଇ ହାର୍ଟ । ମୋର ଶ୍ରିତି ଜଳିଯାଉଛି । ଏଇଠି...ଏଇଠି ମୋରହାତ ଶ୍ରିତି ଦିଅ । ମୁଁ ଦେଖାଇ ଦେବି କୋଉଠି ଜଳୁଛି । ଶୁଣାନ କେମିତି ଲହ ଲହ ହୋଇ ଜଳୁଛି ।

‘ହଉ—ହଉ, ଘରକୁ ଚାଲି ମା—’ ତାର ଶରୀର ଓକିଲ ବାବୁ କହିଲେ ।
ତୋର ଲୁଗାପଟା ବନ୍ଧାବନ୍ଧ କରିବା । ତେବେତ ରାଜେଶ ପାଖକୁ ଯିବୁ ।’

‘ନା—ମୁଁ ଏଇଠି ଯିବି । ମାଇ ଡିଅର ହଜବେଣ୍ଟ ଇଜ୍ କେପ୍ଟେନ୍ । ମୁଁ ରାଜେଶ ପାଖକୁ ଯିବି ।’ ଯୁବକଟି ସଜ୍ଜନ ନିକଟକୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । ସଜ୍ଜନ ତା’ର ହାତ ଦୁଇଟିକୁ କାଢ଼ିଦେଇ କହିଲା—ଘରକୁ ଚାଲିଯିବୁ ।

‘ନା, ମୋତେ ସେଠାକୁ ନିଅନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉ ଏ ଯେଣ୍ଟାଲ ମ୍ୟାନ । ହେଲ୍ପ ମି । ସେଠି ଅଛି ଗୋପୁ । ସେ ତାର ଡ୍ରାଇଫ୍ଟକୁ ଶ୍ରିତିରେ ଆଉଜାଏ । ତାକୁ କିସକରେ । ମୋତେ ପାଇଖାନା ଭିତରେ ବନ୍ଦକରିଦିଏ । ଆଉ ଏଇ ବୁଢ଼ା, ମୋର ଶରୀର, ମୋତେ ବାପା ମାଆ କହେ । ଶାଶୁ ମଧ୍ୟ ମିଠା କଥା କହେ । ମୋ’ ହିଅ ମୋ ରାଣୀ ବୋଲି କହିନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଦୟାନାହିଁ । ରାତିରେ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ି ଦିହେଁ ଭିତରେ ପଶି —’

ସଜ୍ଜନ ହାତ ଶ୍ରିତିଦେଇ ଚଟକିନାତ । ଗାଲରେ ଚଟକଣା ବସାଇଦେଲା । ଯୁବକା ଡରିଯାଇ କାକୁଡ଼ ହୋଇଗଲା । ସଜ୍ଜନ ନିଜ ଆବେଗକୁ ଚାପି ଟିକିଏ ଲମ୍ବେଇ ଯାଇ ଓକିଲ ବାବୁଙ୍କୁ କହିଲା—‘କ୍ଷମାକରିବେ ଆଜ୍ଞା ।’

‘ନା-ବାପ — (ନୋ-ନୋ) ।’ ଓକିଲ ବାବୁ ଉପକୃତ ଭାବ ଦେଖାଇଲେ ।’

‘ଘରକୁ ଚାଲିଯିବୁ ।’ ସଜ୍ଜନର କଥା ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ଯୁବକଟି ଚାପିକିନା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଚାଲି ଚାଲି ହୋଇ ନିଜ ଘରଆଡ଼େ ଚାଲିଲା । ଓକିଲ ବାବୁ କାହାକୁ କହି ନ କହି, ମୁଣ୍ଡ ପୋତି, ଅକା ଓ ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବେ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ।

କଣ୍ଠେଇ କହିଲା—‘ସଜ୍ଜନ, ମୁଁ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି ।’

‘ନା—ଏଇନେ ଫେରିଆସୁଛି ।’ ସଜ୍ଜନ ମୁହଁ ନ ଚୁଲାଇ ଚାଲିଗଲା ।

କାରି

ଫେରିବା ସମୟରେ ଚଉତରା ଖାଲ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖି ସଙ୍କଳ ନିଜ କେ'ଠାରୁଆଡ଼େ ଚାଲିଲା । ଦେଖିଲା—କବାଟ ଖୋଲା ଅଛି । ଭିତରକୁ ପଶିଲା । ବନକନୀ ଅମସ୍ତ କୋବନ୍ରେ (ଦି ସ୍କୋର ଅଫ୍ ପେଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍) ପଡ଼ୁଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ସଙ୍କଳର ହୃଦୟ ହଠାତ୍ ଉଛଳି ହୋଇଗଲା । ପୁଣି ଦେଖିଲା ନା କଣ୍ଟ୍ରୀଲ ନା ମହପାଳ କେନ୍ଦ୍ର ସେଠାରେ ନାହାନ୍ତି । ଜିଲ୍ଲି ଓ ସେଇ ପୁଡ଼ିଆ ବନ୍ଦାହୋଇ ଆଗରେ ଥିବାହୋଇଛି ।

ସଙ୍କଳ ଖୁସି ହୋଇ ନିଜର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଭୁଲିଯାଇ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲା । ବନକନୀ ମୁରୁକ ହସି ହାତ ଉଠାଇଲା । ଆଉ କହିଲା—

ସଙ୍କଳ ମୁରୁକ ହସିଲା—‘ପ୍ରତିଟି ଶିର ପ୍ରଶିରରେ ବିଦ୍ୟୁତ ଭଳି ଚାଲି ଖୁସି ଖୁସି ଖୁସି ମୁହଁ ଉପରେ ଫୁଟି ପୁଣି ମିଳେଇ ଯାଉଛି—‘ବଦ୍‌ମାସ୍, ଶଲା ।’

ଲଫାଫା ଖୋଲିଲା । ପୁରୁଣା ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଉପରେ ମହପାଳ ଲେଖିଥିଲା—ଜିଲ୍ଲିର ରାଣ, ଏଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିରସ ମନରେ ଯାଉଛି । ଆଜିକାର ମୋର ଏଇ ଜିଲ୍ଲି ତ୍ୟାଗଟାକୁ ଡାଇଗରେ ସ୍ପର୍ଶିକ୍ଷରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବ । କଣ୍ଟ୍ରୀଲ ମଧ୍ୟ ସ୍ବାଦେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଜୟ କର ଜୈନ ହେବାର ପରିଚୟ ଦେଇଅଛି । ଏଇ ନୂତନତ୍ବ ଏବଂ ନିର୍ଜନତା ତୁମକୁ ବଡ଼ଦିନର ଉପହାର ଭାବରେ ଦେଇଗଲା । କାଳୀମାନଙ୍କର ଉପକାର କରିବ । ସୌଜନ୍ୟତା ଦେଖାଅ । ତୁମର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଅଧିକାର ପାଇଁ ଏଇ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ।

ତା’ ଭଲକୁ କଣ୍ଟ୍ରୀଲର କଡ଼ା ଲେଖା— ‘ବାରୁ, କେମନିଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ ।’

ଉଛଳି ଆନନ୍ଦକୁ ପ୍ରକାଶ କରି, ଚିଠିଟିକୁ ପକେଟରେ ରଖି ରଖି ସଙ୍କଳ ବନକନୀ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଏକ ପ୍ରକାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସୀମା କୁହୁଥିବା ସୁଠାମ ତେହେରାତ ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ବନକନୀର ବିଶେଷତ୍ବ । ସଙ୍କଳର ଆଖିରେ ସେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବାର ଜଣାଲେ । ସେ ବିରକ୍ତ ମିଶ୍ରିତ ସ୍ବରରେ କହିଲା, ମୋର ଏଇ ବନ୍ଧୁ ଦିନିକ ଏମ୍ବି ମୁଣ୍ଡ ଯେ କ’ଣ କହିବ । ଜରୁରୀ କାମରେ ଯାଉଛି ବୋଲିତ ଲେଖିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ଦେଖାହେବ ଲେଖିନାହାନ୍ତି । ମୋର ଚି ସମସ୍ତଟାକୁ ଖରାପ କରିଦେଲେ ।

ଏହା କହୁ କହୁ ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟା ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଚାରିକୋଣିଆ ତଳିଆକୁ ଆଉଜି ବସିପଡ଼ିଲା, ବନକନ୍ୟା କହିଲା—ଆଉ ଭଦ୍ରଲୋକ ଜଣକ ମହପାଳ ବାବୁକୁ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ବରଂ ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି ମହପାଳବାବୁ ଚାହୁଁନ୍ତୁ ।

ପ୍ରେମିକର ହୃଦୟରେ ଏକ ଝଙ୍କାର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସଜ୍ଜନ ପଚାରିଲା— ମହପାଳ ସହୃଦ କିଛି ବିଶେଷ କାମ ଥିଲା ଆପଣଙ୍କର ?

‘ନା । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଗୁଡ଼ିଏ ବହୁ ପଢ଼ିଛି । ସେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଲେଖକ ।’

ସଜ୍ଜନ ମନକୁ କ’ଣ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ମୁହଁରେ ବସି ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ ।

କନ୍ୟା ସ୍ମୃତିହୀନ ହୁଏ କହିଲା—‘ଏମିତି କେତେଥର ଭାବିଛି—ତାଙ୍କ ସହୃଦ ସାକ୍ଷାତ କରିନିଏ । ପୁଣି ଭାବେ ଅନେକ ଅଜଣା-ଅପରିଚିତ ଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ଆପଣମାନଙ୍କ ଭାଲି ଲେଖକ—କଳାକାରମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚନ୍ତି, ବୃଥାଟାରେ ଆପଣମାନଙ୍କର ଗର୍ବ ବଢ଼ିଯାଏ । ତେଣୁ ଦେଖା କରିନାହିଁ । ଆଜି ସଂଯୋଗରୁ ଏଠାରେ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖାହେଲା ତେଣୁ—’

‘ସେଥିରେ କଣ ଅଛି । ଯେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେବ ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଲେଖକର କାନ ଧରି ହାଜର କରିଦେବ । ଚାଲନ୍ତୁ, ଏଇନେ ଯିବା ତାଙ୍କ ଘରକୁ । ସେ ଦିହେଁ ଘରକୁ ଯାଇଥିବେ ।’

ବନକନ୍ୟା ବଡ଼ ସଂଯତ ଭାବରେ କହିଲା—‘ଗୋଟିଏ କାମ ନେଇ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛି ।’

ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରେ ସଜ୍ଜନର ‘ମୁତ’ ସତେଜ ହୋଇଗଲା । ବିଷୟଟିକୁ ନିଜେ ବୁଝିନେଇ କହିଲା—‘ଏକାକି ହେଉ ପାମିଲେଟ୍ ?’

“ସେଦିନ ଆପଣ ହଠାତ୍ ମୋ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ—”

“ତେଣୁ ଆପଣ ଆଜି ମୋତେ ତମକାଲ ଦେଲେନା ?” ସଜ୍ଜନ ମରି କୋଠାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା, ଆଉ ମୋର ବେକାର ବନ୍ଧୁ ଦ୍ରବ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?

ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ଏଠି ଭେଟିଥିବେ ।”

“ଜଣକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଆଶା-ଅଭିଳାଷ ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଆମେ ବାଜେ
କଥା ଭିତରେ ପାଆ । ବେକାରୀ ହେଉ ରହିଗଲେ, ଏହା କ’ଣ କମ୍
ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ?”

“ହଁ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ମହୁପାଳ ବାବୁକୁ ମୁଁ ତ ଜାଣେ । ଆଉ ଜଣେ
ମହାଶୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ମୁଁ ଆସିଲାବେଳେ ଦୁହେଁ ଏଇଠି ଥିଲେ ।

“କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ? ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହିଛନ୍ତି ।

ଘୋଷ ଟେବୁଲ ଆଡ଼କୁ ଆଜ୍ଞାଳି ଦେଖାଇ ବନକନ୍ୟା କହିଲା—କ’ଣ
ଠିକି ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସଜ୍ଜନ ତାକୁ ଦେଖିଲା । ବମ୍ବେ ଆର୍ଟ ସୋସାଇଟିର ଖଣ୍ଡିଏ ପୁରୁଣା
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ରର ବୁକ୍‌ପୋଷ୍ଟ ଲଟାପା ବନକର, ଶ୍ରୀମା ଠିକଣା ଉପରେ ମହୁପାଳର
ହାତ ଲେଖା—“ମୋନ ହାପି ରିଭର୍ଣ୍ଣସ ଅଫ୍ ଦ ଡେ ।” (ଏଇ ଖୁସି ଦିନଟି
ବାରମ୍ବାର ଆସୁ ।) Please see 117a. after 117b. “ହଁ ।”

“ମୁଁ ଏଇନେ ସହବାଲଙ୍କ ପାଖରୁ ଶୁଣିଲି । ସେଇ କାଗଜ ଖଣ୍ଡିକୁ
ଯଦୁରେ ରଖିବା ଦରକାର । ତାଙ୍କୁ ପଢ଼ି ଆଗାମୀ ପୁରୁଷ ଆମ ଜେନେରେସନ
ଉପରେ ଛେପ ପକାଇବ ।”

“ହଉ, ଆଗାମୀ ପୁରୁଷର କଥା ଶୁଣୁକି । ମୋର ତ ବର୍ତ୍ତମାନର
ସମସ୍ୟା ।”

କନ୍ୟା କହୁ କହୁ ନିଜର ବିରୁଦ୍ଧ ମନ୍ତ୍ର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ନୁଆଁଇ ଦେଲା । ପାଦ
ଦୁଇଟିର ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଟି ଓ ଅନ୍ୟ ଆଙ୍ଗୁଟି ଗୁଡ଼ିକ କର୍କଟ ଭଳି କରି ଗୁଲିବାକୁ
ଲାଗିଲେ । ତାର ଚେହେରାକୁ ଭଲ ଛାବରେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲା ସଜ୍ଜନ ।
କହୁର ରଙ୍ଗର ଦୁଇଟି କୁଣ୍ଡିତ ଅଳକ ଦୁଇ କାନ ପାଖରେ ଝୁଲୁଥାଏ—ବଡ଼
ସୁନ୍ଦର—କେତେ କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ିଛି ବିରୁଦ୍ଧ । ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଛି ତାର କଷ୍ଟ
ଲଘବ କରିବା ପାଇଁ । କେତେବଡ଼ ଭରପାରେ —

“ଟିକିଏ ଆବେଗ ଭରା କଣ୍ଠରେ ସଜ୍ଜନ କହିଲା । —” ଆପଣ ତାଙ୍କ
ପାଇଁ କି ମୁଁ ଏଇ ବର୍ତ୍ତମାନତ ସାହବାଲଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣୁଥିଲି । ଏଇମାନେ ସତ୍ୟ
ଗୋପନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଏଇମାନେ ଆମ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କୁ ଦୁଃଖ
କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।

ଆରେ । ସେ ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ଶୁଣନ୍ତୁ । ସମସ୍ୟାଟାଟା ବର୍ତ୍ତମାନର । ଏହା କହି କନ୍ୟା ନିଜର ଚିନ୍ତାସ୍ତ୍ର ମୁଣ୍ଡକୁ ତଳକୁ କଲ । ଦୁଇପାଦର ଆଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ଭୂମି ଉପରେ ଗାର କାଟୁଥିଲା । ଏତେବେଳେ ତାକୁ ପ୍ରାଣଭର ଦେଖିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ସଜନକୁ ମିଳିଲା । କାନରେ ଦୁଇଟି ଝୁମୁକା ତାକୁ ବେଶ୍ ମାନ୍ଦୁଥିଲା । ଏଇ ସୁନ୍ଦର । ବରଷା କେତେ କଷ୍ଟ ସହୁଛି ? ସେ ସେଇ କଷ୍ଟରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ପାଇଁ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଛି । କେତେବଡ଼ ଆଶା ନେଇ ଆସିଛି ।

ହଁ । Please See — । ସେ ଉଷାହର ସହ କହିଲା ଆପଣ କାର୍ଯ୍ୟନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ତ ? ମୁଁ ହୃଦୟର ସହୃଦ ଆପଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ।

ତା କାନରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କ ଉପଦେଶ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା ‘ପରୋପକାର ପୁଣ୍ୟବ ପାପାୟ ପରପୀଡ଼ନ’ ।

ବନ୍ଧୁକନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ଆଖିରେ ଆଖି ମିଶିଯିବାରୁ ସେ କହିଲା— ନିଜର ବଦନମ ପାଇଯାଇ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ମୋରମତ ଶୁଭଜଙ୍କ ପାଇଁ କ୍ୟାସୁ ବରଷା ଚାହେଁ ।

ପାଖିଲେଟରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଡାଇଜ୍ ଡିକ୍ଲାରେସନ୍... ।

କନ୍ୟା ବିଦ୍ରୁପ ନସି ହସି କହିଲା—“ବାରୁ ଶାଳଗ୍ରାମ ଉତ୍ତର ଯାଉଥିବା ଦୁଧରୁ ଲଭି ଉଠାଉଛନ୍ତି । ମୋର ବାପାଙ୍କୁ ବା କାହିଁକି ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଖୁନ୍ କରି ମଧ୍ୟ ଖୁନ୍ ଫାସିକାଠରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଫାସିର ଚଢ଼ି ନ ଲାଗି ଡେଇଥାଉଛି । ଏଇତ ଆମର ସ୍ଵରାଜ୍ୟର ନ୍ୟାୟ ।

ସଜନ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଲା । କନ୍ୟା ଚାହିଁ କହିଲା—“ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଶୁଭଜଙ୍କ ଠାରୁ ଆଉ ଏକ ଫାଇଦା ଉଠାଗଲା । ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟ ଉପରେ ଯୋରକରି ଦସ୍ତକତ କରାଇ ନିଆଗଲା । ସେ ଦିନର ଅନୁଭବ—କେବେ ଭୁଲି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଣେ ମାଳିଘୋଷ୍ଟ, ପୋଲିସ୍ ଅଫିସର ସପେକ୍ଷରେ, ଜଣେ ତାଜ୍‌ର ଆଉଟ୍‌ରୋଗ୍‌ସ୍ଟିସ୍ କେତା—ଏମାନେ ଆମର ନ୍ୟାୟର ପ୍ରତୀକ ନା ? କିନ୍ତୁ ନ୍ୟାୟକୁ ଏମାନେ ହତ୍ୟା କରୁଥିଲେ । ଅନ୍ତିମ ବିଦାୟ ଆସି ପୁଅଙ୍କୁ କେତେ ବାଜେ ଅନୁଭବ ନେଇ ନ ଥିବ ! ଶେଷ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ତା ଠାରୁ ଜବରଦସ୍ତ ଫାଇଦା ଉଠାଗଲା ।

“ସ୍ବାଭିମତ୍ୟ”

“ଇଲେକ୍ସନର ଗୋଟିଏ ଗୁଲ୍ ପାଇଁ ମାନବିକତାକୁ ବଳ ଦିଆଯାଉଛି । ଏଇ ଆମ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନମୁନା ।

ମିଳିତ କ ପାଇଁ କୋଠସା ଭିତରେ ନୀରବତା ଖେଳିଗଲା । କନ୍ୟା ପୁଣି କହିଲା—ଏମାନେ ତ ଛୁଡ଼ ଜାଣିଶୁଣି ନାଚନ୍ତୁନ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ପଟ୍ଟିର ଲେକେଇ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ମୋତେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ହେଉଛି ତାହା କହିପାରିବି ନାହିଁ ।

ସକଳର ଆଖିରେ ପ୍ରଶ୍ନ । କନ୍ୟା କହିବାକୁ ଲାଗିଲା—“ଏଇ ପାମ୍ପଲେଟଟି ସହଜ ଆଜି ସକାଳେ ଭଲେବାବୁ ଓ ଆଉ ଦୁଇ ଚଳିଚଳି ସାଥୀ । ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ପାମ୍ପଲେଟର ବିଷୟ ମୋ ପାଖକୁ ଆଣିଥିଲେ । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଅନ୍ୟାୟ ଅପେକ୍ଷା ପଟ୍ଟି ଓ ଭଲେବାବୁଙ୍କ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବଢ଼ାଇବାର ଫଳ ମୁଖ୍ୟ ରୂପ ନେଉଥିଲା । ମୋର ଦୁଃଖର ଗୁଡ଼ିଏ ଥିଲେ । ମୁଁ ମନା କରିଦେଲି ।—ମୁଁ ପରୁରୁଛି କ’ଣ ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀର ମର୍ଯ୍ୟାଦା । କୌଣସି ପଟ୍ଟି ଓ ରାସ୍ତାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଠାରୁ କମ୍ ? ଏଇ ଅନ୍ୟାୟ କ’ଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଜ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ । ସକଳ ଜିନିଷ ତା’ର ହୃଦୟକୁ ଅଣ୍ଟାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । “ସମସ୍ତେ ଜିନିଷ ସ୍ବାର୍ଥ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସକଳବାବୁ, ମୋର ତ ମଣିଷ ଜାତି ଉପରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ବାସ ଭୁଟିଯାଉଛି ।”

ସକଳ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ତାର ମୌନତ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ସୂଚକ ଥିଲା । କନ୍ୟା ଜିନିଷ ପଣ ଖୋଲି ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ବାହାର କରୁ କରୁ କହିଲା—ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲେଖାଟିଏ ଲେଖିଛି । ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଏତିକି ସାହାଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଏ ଯେ ଆପଣ ତାକୁ କୌଣସି ଖବର କାଗଜରେ ଛୁପାଇଦେବେ ।

ସକଳ ଫୁଲସ୍ବେପ୍ ସାଇଜର ଗୁରୁପୃଷ୍ଠା ଲେଖା ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଗଲା । ବନ କନ୍ୟାର ଦୃଷ୍ଟି କୋଠସା ଭିତରେ ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇ ମଝିରେ ମଝିରେ ସକଳର ମୁହଁର ପ୍ରତିବିମ୍ବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଏ ।

ପଢ଼ିସାରି ସକଳ ଲମ୍ବା ନିଶ୍ବାସ ଛୁଡ଼ି କହିଲା—ଆପଣ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲେଖିଛନ୍ତି । —କିନ୍ତୁ ମୋର ମତ ଯେ ସ୍ବାକୁ ଖବର କାଗଜରେ ଛୁପନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଇଲେକ୍ସନ୍ ଧନ୍ଦାରେ ଏଇ ଲେଖାଟି ଛପିଯିବ । ଏ ତ ପାମ୍ପଲେଟର ଯୁଗ ।

“କିନ୍ତୁ ମୋର ତ ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ ।”

ମୁଁ କଣ୍ଢେଲକୁ କହୁଛି । ସେଇ ଯେ ମହୁପାଳ ସାଙ୍ଗରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇଠି ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ଅମୀନାବାଦରେ ଭିକ୍ଷାଗ୍ରାସୀ ମେଡ଼ିକାଲ ଷ୍ଟୋର ଅଛି ନା—ସେ ତା’ର ପ୍ରୋପାଇଟର । ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଧନା ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେ ଜଣା । ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବା—ମୁଁ, ଆପଣ ମୁଁ କଣ୍ଢେଲ, ମହୁପାଳ ସମସ୍ତେ ବସି ଗୋଟାଏ କିଛି ଛୁଇଁ କରିବା । ମୋର କହୁବାର କଥା ହେଉଛି ଯେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଧନା ଭିତରୁ ଏଇ ଲେଖାଟି ଉପରକୁ ଉଠି ନ ଆସି ପାରିଲେ ପବ୍ଲିକ୍ ଉପରେ ତା’ର ପ୍ରଭାବ ଠିକ୍ ଲାଗେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ସାରାଜୀବନ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିଲି ।

ସକ୍ଷମକୁ କଥାଟା ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗିଲା । ପୁଣି ଏଇ ଭଲ ଲାଗିବା ଭିତରେ ନିଜର ଗୋପାନ ଇଚ୍ଛାର ଭଙ୍ଗାଂଶ ଦେଖି ଲଜ୍ଜା ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା । କହିଲା—ମତେ କିଛି ଖରାପ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ଏଇ କାମ ଆପଣଙ୍କର ଯେତକି ମୋର ମଧ୍ୟ ସେତକ । ଏହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ନ୍ୟାୟବାନ ବ୍ୟକ୍ତିର, ତେଣୁ କିଏ କୃତଜ୍ଞତା ଦେବ, କିଏ ବା ଗ୍ରହଣ କରିବ ?

ବନ କନ୍ୟାର ଆଖି ଦୁଇଟି ଶଙ୍ଖା ଓ ଏବଂ ସ୍ନେହ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ନରବରେ ତଳକୁ ନଇଁଗଲା । ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ନଇଁ ଆସିଲା ।

ଜଳଖିଆ ଉପରେ ସକ୍ଷମର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ପୁଣିଆ ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ସେ କହିଲା—ଆସନ୍ତୁ ଟିକେ ଜଳଖିଆ କରିବା । ଜିଲିପି ବୋଧହୁଏ ଅଣ୍ଟା ହୋଇ-ଯିବଣି ତ ଆସି— । ଶେଷରେ...

ପୁଣିଆ ଗୁଡ଼ିକ ଫିଟାଉ ଫିଟାଉ ଖବର କାଗଜର ସ୍ତରଣର ଶୁଣାଗଲା । ସକ୍ଷମ ପୁଣି ପଚାରିଲା—ସ୍ତା, ସହତ ଗୁଁ ନିହାତି ଦରକାର । ନା ?

ମୁଁ ତ ଆଉ କରୁଛି । କହୁ କନ୍ୟା ଉଠିଗଲା । କୋଣରେ ଛୋଟ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୁଁର ସମସ୍ତ ସରଞ୍ଜାମ ରଖାଯାଇଥିଲା ।

ସକ୍ଷମ ଦୁଧ ଆଣିବାକୁ ବଜାରକୁ ଗଲେ । କଣ୍ଢେଲ ଘରୁ ସିଧା ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାହେତୁ ସେ ଦୁଧ ବୋତଲଟିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ପାରି ନ ଥିଲେ ।

ଗୁଁ ପିଉ ପିଉ ସକ୍ଷମ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା—ଆପଣଙ୍କର ଏଠିକି ଆସିବା ଟିକିଏ ପୁଅରୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ସୋଣିଏଲ ସାଉଁସର ଅନୁଭୂତି ହେଲା । ଏଇ ଗଲା ଆଗକୁ ଜଣେ ଓକିଲବାବୁ ରହନ୍ତି ପ୍ରବାସୀ ଲୋକ । କଥାବାତ୍ସାରେ ବଡ଼

ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଜଣା ପଡ଼ୁଛିନି । ହଁ, ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଅର ବୋହୂଟି ପାଗଳୀ ।
ଆଜି ହଠାତ୍ ଗଳି ଭିତରକୁ ଚାଲି ଆସି ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହ କଲ । ପରିସ୍ଥିତି
ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ତା ଗାଲରେ ଗୋଟେ ଚଟକଣା ବସାଇଲି ।

ଜାଣିଶୁଣି ପ୍ରଥମଥର ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଉପରକୁ ହାତ ଉଠାଇଲି ।
...ଅନେକ ସମୟ ଧରି ମୁଁ ସେଇ ଅନୁଭୂତିକୁ ମୋ ହାତରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

“ସେ ପାଗଳ କେମିତି ହେଲା ?”

“ଆପଣଙ୍କର ଭାଉଜ ଏକାନ୍ତକାରର ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟଥିଲା—ଆଉ ଗୋଟିଏ
ପ୍ରକାରର । ” ଅନ୍ତ୍ରୀମ ଫଳ ଯଦିଓ ଏକାତ୍ମିକ ତଥାପି ତାର ପ୍ରକାଶର ରୂପ
ଅଲଗା । —ବାସ୍, ଏତିକି ତଦ୍ୱାରା । ସଙ୍କଳନ ସ୍ତରରେ ବେଦନା ଓ ବିରାଗ
ଗର୍ଭର ସ୍ପର୍ଶ ଥିଲା । କନ୍ୟା ତାକୁ ନିର୍ନାମେଷ ନୟନରେ ଦେଖୁଥିଲା ।

ସଙ୍କଳନ ଟିକିଏ ରହି ପୁଣି ନୂତନ ଉତ୍ସାହ ନେଇ କହିଲା—“ଓକିଲ
ସାହେବଙ୍କର ଦିନୋଟିଯାକ ପୁଅ ଏମିତି ଭାଗ୍ୟବାନ ହୋଇ ଉଠିଲେ ଯେ ଏଣିକି
ସେମାନେ ନିଜ ବାପ ମା ଠାରୁ ସମ୍ପର୍କ ଭୁଟେଇ ସାରିଲେଣି । ବଡ଼ପୁଅ ତାଙ୍କର
ପତ୍ନି ବାକୁ ଇଲୁଣ୍ଡ ଯାଇଥିଲା, ସେଇଠି ଗୋଟାଏ କାଉଁଶିରେ ପ୍ରେକ୍ଷିତ କରି
ରହିଗଲା । ନିଜର ପିଲାପିଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେଠାକୁ ନେଇଗଲା । ଆଜିକାଲି ତ ତା’
ସହୃଦ ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ବର୍ଷକେ—ଛ’ ମାସରେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିଏ
ଆସିଲେ ହେଲା । ତୃଷ୍ଣାୟୁଟି ଆଇ, ସି, ଆସ, । ସେ ବି ଆଉ ଏଇ ଗଳି—ସାହୁ
ଏବଂ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ବାପ—ମାଙ୍କ ସହୃଦ ସମ୍ପର୍କ କାହିଁକି ରଖିବ ? ହଁ ଟଙ୍କା
ପଇସାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ତୃଷ୍ଣାୟୁ ବାବୁ ଜଣକ ମିଲିଟାଣ୍ଟରେ । ମାନେ
ମିଳାଜରେ ମଧ୍ୟ ମିଲିଟାଣ୍ଟ ବନ୍ଧୁ କରି ମାଲିକ—କେପ୍ଟନ ସୋ-ଏଣ୍ଡ-ସୋ ।
ତାଙ୍କର ନିଜର କଲାଏ ଅଭିଷିକ୍ତ ସହୃଦ ରେମିଓ ଜୁଲିଏଟର ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା ।
ବଡ଼ି ବଡ଼ି ବିବାହର ରୂପ ନେଲା । ଆଉ ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀଟି ପ୍ରାୟ ସାତ—ଆଠବର୍ଷ
ହେଲା କଣ୍ଡ଼େସ୍ତ ମାଲ ଭଳି ଏଇଠି ପଡ଼ିଛି । ଓକିଲ ବାବୁ ନିଜ ପୁଅର କାର୍ଯ୍ୟ
କଲାପରେ ଏତେ ଭରି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଓ ତାଙ୍କ ବୁଡ଼ି ସବୁବେଳେ ବଡ଼
ନର୍ଭସ ହୋଇ ବୋହୂ ଉପରେ କଡ଼ା ନଜର ରଖିଲେ । ଫଳ ଲେଲା ଏଇ ସେ
ମନର ଇଚ୍ଛାବୃତ୍ତିକ ସପ୍ରେୟ ହୋଇଯାଇ ଶେଷକୁ ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲା ।
କହିସାରି ଭୁଲମିନିଟ୍ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଙ୍କଳନ ବନକନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଏକ
ଡୋକରେ ଅଣ୍ଟା ଚାହିଁ ଶେଷକରି କପ୍ଟିକୁ ଥୋଇଦେଲେ ।

କନ୍ୟା ଅତି ସରଳ ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନକଲ—“କିନ୍ତୁ କ’ଣ ହେବ ? ଏସବୁ କେତେଦିନ ଚାଲିବ ? ସ୍ୱା’ର କ’ଣ ଶେଷ ନାହିଁ ?

“ହେବ , ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ॥”

“କେମିତି ହେବ, ମୁଁ ଚାହିଁ ପାରୁନାହିଁ ॥ ଆଜି ସକାଳୁ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଚିନ୍ତା ଘାବୁଛି ॥.....ମୁଁ ଜାଣେ ନା ଆପଣଙ୍କର ପଲଟିକାଲ ଭ୍ୟାଜ୍ କଣ ? କିନ୍ତୁ ମୋର କମ୍ୟୁନିଜମ୍ ସହିତ ବୈର୍ଦ୍ଧ କ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ॥ ତା’ତ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି ॥”

“ହୋଇଥିବ ॥ ମୁଁ ଇକମ୍ ର ଦୃଷ୍ଟିରେ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ସୁରୁଷକୁ ଦେଖେ ନାହିଁ ॥”

“ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ କହୁଛି ଯେ ଆଜିକାଲି ନିଜେ କହୁବା ଏକ ଭୟଙ୍କର କଥା ॥ ଯଦିଓ ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଶହ ଶହ ହଜାର ହଜାର ଆପଣ ଓ ଆମ ଭଳିଆ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ॥ ଆଉ, ଭଲ ବାବୁକୁ ମୁଁ ତଳି ଚାହିଁ ବର୍ଷ ହେଲୁ ଜାଣେ ॥ ସେ ଏତେ ବେଶି ପାଠଶାଠ ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି ॥ ତଥାପି ସେ ଜଣେ ପଲଟିକାଲ ଓପାର୍ଟର ॥ ଆଉ ମୁଁ ସତ କହୁଛି -- ଲୋକ ଯାହା କହୁଛୁ ପଛକେ—ସେ ଜଣେ ସତୋଟ ଲୋକ ॥ ମୁଁ ତାଙ୍କର ମତବାଦକୁ ଆଦର କରେ ॥..... କିନ୍ତୁ ଆଜି ସକାଳୁ ତାଙ୍କ କଥା ସବୁ ଶୁଣି ମୋତେ ଜଣେ ନୂଆ ଲୋକକୁ ଦେଖିଲାଭଳି ଲାଗୁଛି ॥”

ସଜ୍ଜନ ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଭଳି ହୁଏଲା -- କହୁଲା --” ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପଲଟିକାଲ ଭ୍ୟାଜ୍ ଉପରେ ଆଦାତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲି ॥ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ତିନେ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ହେଉ ନାହିଁ ଯେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନେ ଦାୟିତ୍ୱ ବା ନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

“ଆପଣ ମାନଙ୍କର ଲଜିକ ଭୁଲ” ବନକନ୍ୟାର ସୁଲଖ ଆଶ୍ରେଣ ଶୁଣି ସଜ୍ଜନର ମନରେ ଆଦାତ ଲାଗିଲା ॥ ସେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲା ॥ କନ୍ୟା କହୁଲା --” ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ମୋ ମନରେ ଯେଉଁ କଥା କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲା ଆଜିର ଘଟଣାରେ ତାର ସମାଧାନ ହୋଇଗଲା ॥ ଆଜି ମୋତେ ହଠାତ୍ ଜଣାଗଲା ଯେ ଫୁଟବଲ ମ୍ୟାଚ ପରି ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗୁଡ଼ିକର ସଫର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଚାଲୁଛି । ଜନତା ହେଉଛି ଫୁଟବଲ ॥ ମ୍ୟାଚ ତା’ର ନାଆଁରେ ଚାଲୁଛି ॥ ପଲଟିକାଲ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକର

ଖେଳାଳୀ ମାନେ ତାକୁ ହିଁ ଗୋଇଠା ମାରୁଛନ୍ତି ॥ ଏହି ଇଲେକ୍ଟ୍ରନ ଆମ ଶ୍ଵେତାତ୍ମିକ ସମାଜ—ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏଇ ରୂପିଟି ଦେଖାଉଛି ॥

ସକ୍ତନ ମନ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଶୁଣୁଥାଏ ॥

ଜନ୍ମା କହୁ ଗୁଲୁଛୁ - -” ଉଲ୍ଲେ ବାବୁ ଯେଉଁ ଷ୍ଟେଟ ମେନ୍‌ଟି ତଥାରି ତଥାରି କରି ଆଣିଥିଲେ ସେଥିରେ ମୋର ପିତାଙ୍କର ପାପ ଓ ଭାଇଜନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା ॥ ସେଥିରେ କେବଳ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନର ମନ୍ଦ୍ରୁ ଥିଲା ॥ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କାହିଁକି ? ହୋଇଛି, ତାହାମଧ୍ୟ ସତ୍ୟା ସତ୍ୟା ବଖାଣି ଦିଆଯାଇଥିଲା ॥ - - ମୁଁ ପଚାରିଲି— ଠିକ୍ ଏଭଳି ଉତ୍ତାହ ଆପଣଙ୍କ ଜଣେ ପ୍ରାଣି ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଥିବା ବେଳେ ଆସିଲା ନାହିଁ କାହିଁକି ? କହିଲେ ପାର୍ଟି ଏହି ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ଗୁଲୁଛି ॥ ଯେତେବେଳେ ପାର୍ଟି ଜଣିବ, ସମାଜ ମଧ୍ୟ ବଦଳିବ ॥ ଆପଣଙ୍କୁ ସତ କହୁଛି ମୋ ମନରେ ଶାନ୍ତି ଆସିଲା ନାହିଁ ॥ ମୋତେ ଜଣାଗଲା ଏମାନେ ସମାଜକୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କେନେରାଲ ଟର୍ମସରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ॥ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଯନ୍ତ୍ରଣା ର ସ୍ଵାମୁହୁକ ରୂପ ଦେଖି ଏଇ ରାଜନୈତିକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ତଥାରି ହୋଇଛି, ତା’ର ବେଦନା ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆଜି ଭୁଲି ସାରିଛୁ ॥ ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ପଲ୍ଲଟିକାଲ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି ॥ କେବଳ ପଲ୍ଲଟିକାଲ ଘଣା ବଳଦ ଭଳି ନିଜର ସ୍ଵଭାବ ନେଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସ୍ଥ ଭାବରେ ଘୁରୁଛି । କାମ କିଛି ନାହିଁ ॥

“ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି ॥ ଏକଦାରେ ମୋର ମନକଥା କହୁଛନ୍ତି ॥ ମୁଁ ପଲ୍ଲଟିକ୍ସକୁ ଦୃଶ୍ୟକରେ ॥ ‘କହୁ କହୁ ସକ୍ତନ କେଟଲା ଉଠାଇ ଦେଖିଲା ॥ କହୁଲୁ—କଥାବାଣୀରେ ଗୁ ‘ଏକଦାର ଅଣ୍ଟା ହୋଇଗଲାଣି ॥ ଆଉ ଥରେ ତଥାରି କରିବ ?”

“ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ କରିବି - - ମୁଁ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ - - -”

‘ହଁ, ମନ ମୋର ବି ଖରାପ ହୋଇଗଲା ॥...ଦେଖନ୍ତୁ ଏଇ ଗୁ -- କଞ୍ଚି ସିଗାରେଟ ସବୁ ଫୁଟୁଥିବା ବେଳର ସଉକ ॥ ମୁଣ୍ଡଟାରେ କୌଣସି ଚନ୍ଦ୍ରା ଖେଳୁ ଥିବାବେଳେ ଏଇ ସବୁର ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏନାହିଁ ॥ “କହୁ କହୁ ସକ୍ତନ ସିଗାରେଟ କୋସ୍ କାହିଁବାକୁ ପକେଟ୍‌ରେ ହାତ ପୁରାଇଲା ।

ଜନ୍ମା ତଟକଳା ମନାକଲା...’ହାତ ଧୁଅନ୍ତୁ ॥ ଜିଲ୍ଲି ଖାଉଥିଲେ ପର ଅଠା ହାତରେ ଲାଗି ନଥିବ ?

ସକଳ ଅପ୍ରତିତ ଘୋର ତା' ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲା ଏବଂ ବାଆଁ ହାତରେ
ସିଗାରେଟ କେସ ବାହାର କରି କନ୍ୟାକୁ କହିଲା 'ଆଉ, ଇଫ୍ ସୁ ତୋଷ୍ଟ
ମାଲଣ୍ଡ—ତା' କଣ ତିଆରି କରି ନଅନ୍ତୁ ॥ ଆରେ ଆରେ—ଖାଆନ୍ତୁ ନା ॥
ପୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାହିଁ ତିଆରି ହେଉଥିବ ।

‘ନା, ଖାଇ ସାରିଲଣି ।

‘ନା—ନା, ସେକଥା ହେବନି ॥ ଅନ୍ୟାୟକୁ ହଟାଇବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି
ଯଦି ନିଜେ ଅନ୍ୟାୟୀ ହୁଅନ୍ତୁନାହିଁ ॥ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହୃଦ ସମାନ ହେବାକୁ
ଚାହାନ୍ତି ତ ବାକି ଅଧା ଜଳଖିଆ ଶେଷ କରନ୍ତୁ ॥’ ସକଳ ଆଖି ନତାଇ ଅଭିନୟ
ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ ।

କନ୍ୟା ହସିଲା ॥ କହିଲା—ନିଜ ସୁବିଧାରେ ନ୍ୟାୟ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ନା ମୁଁ
କେବେ ଯଦି ନ୍ୟାୟ ଚାହୁଁ ତେବେ ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ମନା କରିଦେବେ ।

“କହୁ କହୁ ତା'ର ସ୍ଵରରେ ନାଶ୍ଵର ସୁଲଭ ଅଭିମାନ ରହିଲେ ।”

ସକଳ ପୁଣି ଅରେ ଖୁସି ହୋଇଲେ । ସେବ କନ୍ୟାର ମନୋରାଜ ଏକ
ସରଳ ରେଖା ରୂପରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ବିନ୍ଦୁରେ ସତେକ ଜ୍ଞାନ ହୋଇଯାଉଥିଲା
ତାର ସମସ୍ତ ରଙ୍ଗ ସଫେଦ୍ କିନ୍ତୁ ସତେକ ।

ସକଳ ମୃରୁକି ହସି କହି ବିନା ପରାହାରେ ଆପଣ ମୋ' ଉପରେ ଏକ
ତରଫା ଡିଙ୍ଗି - - -

ନିଜର ଅକସ୍ମାତ୍ ଭୁଲକୁ ମାନିଯାଇ କନ୍ୟା କହିଲା—” ପଟ୍ଟିକୁଲଲି
ଆପଣଙ୍କୁ କହୁନାହିଁ ॥ ମୋର ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ସମସ୍ତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତି - -”

“ଦେଖନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଯଦି ଜାଣିବାଦ ବାହାର କଲେଣି ତେବେ
ମୋର—ଆଉ ଆପଣଙ୍କର ନିଶ୍ଚୟ ଝଗଡ଼ା ହୋଇଯିବ ॥ ସ୍ତ୍ରୀ କ'ଣ କମ ହତ୍ୟା
କାରଣୀ ? ଆଜ୍ଞା, ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ପୂଜା ନିଜ ପାଦୁକାରେ ସ୍ଵାମୀମାନଙ୍କୁ ପୂଜା
କରିବାର ମୁଁ ଦେଖିଛି,

କନ୍ୟା ହସିଲା ॥

“ଏଇ କିଛି ଦିନ ତଳେ ଖଣ୍ଡିଏ ଉଇଁ ନଭେଲ “ଉମାସବଜାନ ଅଦା”
ପଢ଼ିଥିଲି । ସେଥିରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧା ମିଥ୍ୟାଙ୍କ କଥା ଅଛି । ତାକୁ ତାଙ୍କର

କିନ୍ତୁ ନିଜର ଅନ୍ୟ ସ୍ୱେମୀମାନଙ୍କୁ ଖୁସି କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଗଛରେ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଉଥିଲେ ।”

କନ୍ୟା ପୁଣି ହସିଲା । ହସି ହସି କହିଲା—“ସେ ଅଭାଗୀକୁ ଏଭିଧାରି ଯୋଗ୍ୟ । ହେଉ, ଆପଣଙ୍କ କଥା ମାନୁଛି । ବେଳେବେଳେ ସ୍ୱୀମାନେ ବଡ଼ ଅତ୍ୟାଚାରଣୀ ହୋଇଉଠନ୍ତି ।”

ଜଳଶିଆ ପଦ୍ମ ଶେଷହେଲା । ପକ୍ଷ କାଗଜ ସବୁ ଡ୍ରୋପ୍‌ସେପର ବକ୍ସରେ ଉଠାଇଲା । କେତେକ ସଫାହୋଇ ପୁଣି ପାଣି ବସିଲା ।

ସକଳ ଗନ୍ଧ ଉପରେ ସୁସ୍ଥହୋଇ ବସି ସିଗାରେଟ୍ ବାହାରକରି ଲଗାଇଲା ଏବଂ ଗାର୍ସ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ଏତେବେଳେ ସକଳ ମନରେ ବି ଚନ୍ଦ୍ର ଉଷ୍ମାହୁଅନ୍ତୁ ବନକନ୍ୟାର ଉପସ୍ଥିତିରେ ସେଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କୋଠରୀଟି ଏକ ବିରାଟ ସଂସାର ହୋଇଉଠିଥିଲା । ଇଦେଲ ଉପରେ ରଖାହୋଇଥିବା ଅଧାଡିଆର ଚନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଦେଖୁଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ସକଳ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲା, ଏଇ ବନକନ୍ୟା ନାଆଁଟି ଆପଣ ନିଜେ ଲିଖିଛନ୍ତିନା ଆପଣଙ୍କ ପେରେନ୍ଦ୍ରାସ । କନ୍ୟା ଟିକେ ହସିଲା—“କାହିଁକି ପଚାରିଲେ ?”

ସକଳ ଓଠରେ ସିଗାରେଟ୍ ଚାରିଗୋଟି ବେଶାଡ଼ି ଭାବେ ଉଠିବ ଦେଲା—ଏଇଲି ନାଆଁ ଆମର ଏଠାରେ କମନ ନୁହେଁ । —ଡେକବେ ବଦଳାଇଲେ ଆପଣ ? ହାଇସ୍କୁଲର ଫର୍ମ ଫିଲ୍‌ସ୍ କଲବେଳେ ?”

“ଆପଣ ତ ଜ୍ୟୋତିଷ ହୋଇ ଗଲେଣି ।”

“ଆପଣ ନିଜେ ଭାବିଥିଲେ ନା ଆଉକିଏ—”

“ମୁଁ ନିଜେ ଭାବିଥିଲି ଆପଣଙ୍କୁ ଏ ନାଆଁଟା ଲାଗୁଛି ?”

“ହଁ-ହଁ, ଭଲ ଯାଆରଣ ଭାଷାରେ କହିଲେ ହେବ ଜଙ୍ଗଲ୍ ହିଁଅ ।” ଦୁହେଁ ହସିଲେ ।

କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଦେଖି ପଚାରିଲା—“ଏଇଟା ସତ୍ୟନାରାୟଣ କଥାର ଚନ୍ଦ୍ର ନା ? ଭଲ ହୋଇଛି । ଇଏତ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରୀ ପରସ୍ଥିତି । କେଉଁଠି ସ୍ଥେର ହେଉଥିଲେ ।”

“କୋହାପୁରରେ ।”

“ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ‘ସୋଲକୁ’ ଗରବ ଲୋକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କସିବାରେ ସଜ୍ଞୋତ ହୁଏନାହିଁ । ଜାଣି ବହୁତ ଖୁସି ଲାଗୁଛି ।”

“କ୍ଷମାକରିବେ । ଆପଣଙ୍କ ଶୁଣିରେ ବାଧାଦେଲି । ମୋତେ ସଜ୍ଞୋତ ଲାଗେ ।”

“ତେବେ ?”

“ବେଳେବେଳେ ମନ ହେଲେ ସଜ୍ଞେ’ତକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଏ ।”

“ଯଦି ଆପଣ ଏଇ ସଜ୍ଞୋତକୁ ସବୁଦିନପାଇଁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରନ୍ତି ତେବେ ମୋ ସହୃଦ ଆସନ୍ତୁ । ଅଜନ୍ତା—ଏଲେର ତ ବହୁତ ଅଙ୍ଗାସରିଛି । ଏଣିକି ଏଇ ଜୀବନ୍ତ ଗୁମ୍ଫା ଗୁଡ଼ିକର ଚିନ୍ତା ଆସି ଜରନ୍ତୁ । ଏଇ ଯେ ଆମର ମହାନ ନେତା ସବୁ ଅଛନ୍ତି—ଯେ ଦୁନିଆକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିଦେବାକୁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଦେଖାନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଉ ଯେ ତାଙ୍କର ଜନତାର ପବ୍ବତ ରୂପ କ’ଣ ? ତା ମୁହଁରେ ଆବେଗର ଦୀର୍ଘ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଉଠୁଥିଲା ।

ତା’ କଥା ଶୁଣି ସଜ୍ଞନର ମନ ପୁଲକି ଉଠିଲା । କହିଲା—ଆପଣ ମୋତେ ଜନସ୍ୱପାୟୀ କରୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ମହାଶୟ, ମୁଁ ଏଇ ମିଶନ ନେଇ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ କଥା ସହୃଦ ଏକମତ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଯେ ଅଜନ୍ତା—ଏଲେରର ଚିନ୍ତା ଆସି କରବାର ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।”

“ମୁଁ ତା’ କହିନାହିଁ ।”

“ଅଜନ୍ତା—ଏଲେରକୁ ଦେଖୁ ଯଦି ଠିକ୍‌ଭାବେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେପନ ନିଆଯାଏ ତେବେ ତାହା ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ଉପଯୋଗୀ କରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବାରେ ସମର୍ଥ—”

“ମୁଁ”

“ସତ କହୁଛି, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଏଇ ଗୁମ୍ଫାଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖୁଥିଲି, ହଠାତ୍ ମୋ ଆଗରେ ମିଶରର, ପିରମିଡ୍ ଗୁଡ଼ିକର ଛବି ଭାସି ଉଠିଲା । ଦେଖନ୍ତୁ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର କଣ୍ଠାସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ ଆମର ଜଳପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନେ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ପାହାଡ଼ ଠିଆକରି ଦେଇଛନ୍ତି, ନିଜର ଶକ୍ତି ଓ ପ୍ରତିଭା ଦ୍ୱାରା

ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆମର ନିଜର ଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏଇ କୃତ୍ରିମ ପାହାଡ଼ ଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର କେଉଁଥି ପାଇଁ କରାଯାଇଛି ? ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶବପାଇଁ । ଆରପାଖରେ ଆମର ଭାରତୀୟ ପୁଞ୍ଜିପୁରୁଷମାନେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ପାହାଡ଼ ଗୁଡ଼ିକରେ ପୋଲକରି ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଉ ସବୁଠୁଁ ବଡ଼କଥା ଏହି ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିବା—ପଢ଼ାଇବା ଦିଗରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । କୌଣସି ରାଜା—ରାଜ୍ୟର ଆରାମ ପାଇଁ କି ଲାସ ପୋଡ଼ିବାକୁ ନୁହେଁ । ଏଇ ଦୁଇଟି କଲଚରଲ ଦୃଷ୍ଟିଟି କେଶରେ କି ବିରାଟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆମେ ଏଇଠି କଳାକୁ ନିଜ ଜୀବନ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଥିବା ଦେଖୁଛୁ । ଆମର କଳାରେ ଖୁବ୍ ଚମତ୍କାରିତା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ତାହା ଆମକୁ ଚମକାଇ ଦିଏ ନା, ବରଂ ମନକୁ ଆଲୋକିତ କରାଏ । ସେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆମକୁ ନିଜ ନିକଟକୁ ଟାଣିନେଇ ଯାଏ । ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେତିକି ସୁନ୍ଦର କରି ତୋଳେ ।

ସକ୍ତନର କଥା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ କନ୍ୟାର ଚେହେରା ଉପରେ ଚିତ୍ରିତ ଅଛି ତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ନିଜେ ସକ୍ତନ ମଧ୍ୟ ନିଜ କଥାର ପ୍ରଭାବେ ବନ୍ଦୀହୋଇ ଚୁପହୋଇ ବସିଗଲା ।

ଟିକିଏ ପରେ କନ୍ୟା କହିଲା —“ଆପଣ ଠିକ୍ କହୁଛନ୍ତି । ନିଜର ଅନୁଭବ ଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣାଇ ଆପଣ ଆଜି ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରର ଚିନ୍ତାରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଇଶେଲ୍ ନେଭର ଫରଗେଟ୍ ଇଟ୍ସ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା ବୁଝିପାରୁନି । ଏଇ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ପଟେ ତ ଉଚ୍ଚ ଦର୍ଶକ, ସାହିତ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ—କଳା ଏଇ ସବୁର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଶୃଙ୍ଖଳା ଲାଗିରହିଛି—ଆଉ ଅନ୍ୟପଟରେ ଅଳ୍ପ ଆମ ଘରଗୁଡ଼ିକର ଏଇ ସତ୍ୟ, ଏଇ ମିଥ୍ୟା ଗୀତ—ପ୍ରଥା, ମୋର ଭଉଜି ଏବଂ ସେଇ ପାଗଳୀ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୋର ପିତା, ମୋର ଭାଇ—

“ଆପଣଙ୍କ ଭାଇ କ’ଣ ? ଆପଣଙ୍କ ଭାଇ କ’ଣ କଲେ ?”

ସକ୍ତନର ପ୍ରଶ୍ନରେ କନ୍ୟାର କଥାର ପ୍ରବାହ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଅନ୍ଧାନ୍ଧାର ସ୍ଥିତିହାସ୍ୟ କରି ଧୀର ସ୍ବରରେ ସେ କହିଲେ — “ମୋ’ ଘରଟି ମୋ ପାଇଁ ପୁରୁ ପୁରୁ ଗୋଟିଏ ସୁନନ୍ଦିନୀ—କ’ଣ କହିବ ? ମୋର ଭାଇ ଏକ ବରଦ ଧନ୍ଦାରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । କମିତି ଆପଣଙ୍କୁ କହିବ—(ଚେହେରାରେ ଲଜର ଲଲିମା, ତଳକୁ ହୋଇ ଆସିଲା, ପୁଣି ସାହାସ ବାଜି ଆଖିକୁ ଆଖି ଦେଖି) ହଉ ଯେହେତୁ ଆପଣ ସମାଜକୁ ଦେଖିବାକୁ ବାହାର ଆସିଛନ୍ତି—ତେଣୁ ଗୋଟିଏ କେସ ଭଳି ନିଃସଂକୋଚ ରେ ଶୁଣନ୍ତୁ ମୋର ଏ ଭଉଜିଟି ‘ପଇ’

କନ୍ୟାର ମୁହଁର ଭବଭଙ୍ଗୀ ଦେଖି ସଙ୍କଳ ଆଉକିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଆଶା କରିଥିଲା ଓଲଟା ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଉଜ ବସନ୍ତରେ ଶୁଣ—ତା’ ଏବଂ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ତମକ ପଡ଼ିଲା ପଶୁରିଲା—“ପଇ ମାନେ ?”

କନ୍ୟା ଶବ୍ଦ ସମ୍ଭାଳି ସମ୍ଭାଳି କହିଲା—“ପକ୍ଷୀର ଏକ ପରିହାସ, ଏଭଳି ସ୍ଵୀ ଉପରୁ ସ୍ଵୀ ଭଳି ଜଣାଗଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ଵୀ ନୁହେଁ ।”

“ଓଃ-ହୁଁ-ମାନେ-ମାଇଚ— ।”

ଆଜ୍ଞା, ତତ୍ପର ଏତିକି ଯେ, ତାଙ୍କର ଉପର ତେହେବୁଟି ନିର୍ମାଳ ସ୍ଵୀମାନଙ୍କ ଭଳି ପୁରୁ ପୁରୁ ଡେଇଲପଡ଼ି ।

‘ତେବେ ଏଇ ବିବାହଟି ହେଲା କିମିତି ?

ଯେମିତି ଅନେକ ଠକାମି ହୁଏ ।

ବାପା-ମାଙ୍କୁ ଦଶହଜାର ଯୌତୁକ ମିଳିଗଲା । ଭାଇ କିଛି ନ ପାଇ ଭାଉଜଙ୍କର ହୃଦୟ କାମୁଡ଼ି ରହିଲା । ଆପଣଙ୍କୁ କ’ଣ କହିବ ଆଜ୍ଞା—ଭାଉଜଙ୍କ କଷ୍ଟ ସହି ହେଉ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଭାଇଙ୍କୁ ଜେନୁଇନ୍ ସକଲଗିଛି । ସେ ବଡ଼ ସାଧାସିଧା ଓ ଭଲ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଯେ ତାଙ୍କର ଫିଟ୍ଟି ହୁଏ । ଆଉ ଫିଟ୍ଟି ଅପିଲେ ଯେ ବନ୍ଧୁସା ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଦିନେ ରାତିରେ ଭାଉଜ ଶୋଇଥିବାବେଳେ ଇଏ ତାଙ୍କ କେଶରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲେ । ଦିନେ ଭୋରୁ ତାଙ୍କୁ ଗାଧୋଇବାକୁ ଗୋମଠକୁ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ସେଠି ତାଙ୍କୁ କହିଲେ— ଚାଲି ଦିହେଁ ଲଣ୍ଡା ହେବା, ପୁଣି ଦିହେଁ ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋମଠରେ ବୁଡ଼ି ମରିବା ।

“ଆରେ ।”

ସେଇଠି ସେ ଗୋଟିଏ ତାମସା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଭାଉଜ ମନା କରିବାରୁ ସେ ରାଗି ଉଠିଲେ । ଭାଉଜ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବୁଢ଼ିର କାମ ଦେଖାଇଲେ । ପ୍ରଥମେ ତୁମେ ଲଣ୍ଡା ହୁଅ । ତାପରେ ମୁଁ ହେବି । ସେ ବାରିକ ପାଖରେ କାଳକାଟିବା ସମୟରେ ଇଏ ଚୁପ୍ କନା ଉଠି ଚାଲିଆସିଲେ । କାଟରେ କେଉଁଠି ଶବ୍ଦସାକର ଅଶନଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

“ଚ୍ ଚ୍ ଚା ।”

“କ’ଣ କହୁବ । ତାଙ୍କପାଇଁ ଘରେ କେତେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଲାଗେ । ଆଉ ସତ କହୁଛି—ବଡ଼ ଲଜ ଲାଗୁଛି—ମୋ ଘରେ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଭୟଞ୍ଚକ ସାର୍ଜିଲ ଶୁଣୁଛି ଯେ—ମୋର ବଡ଼ ମାଆ ଓ ମାଆଁଙ୍କ ଭିତରେ ସଉରୁଣୀ ସମ୍ପର୍କ । ନିଜପକ୍ଷ ମଜଭୂତ କରିବାପାଇଁ ମୋର ବଡ଼ମାଆ ଭାଜିଙ୍କ ପାଇଁ ଇଲେଇ ହୋଇ ନିଜର ବିଧବା ବୋହୂଟିକୁ ତାଙ୍କସହୃଦ ସମ୍ପର୍କ କରାଇବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । ମୋ ଭାଇ ବେଳେ ବେଳେ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ନିଷ୍ଠାପର ଲୋକ କିନ୍ତୁ ସେ ସଙ୍କୋଚର ସହୃଦ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆଗେଇ ଚାଲୁଥିଲେ । ଏଥିରେ ମୋର ଭାଉଜଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛାଥିଲା । ଇନ୍ ଦି ମିନ୍ ଟାଇମ୍—ମୋର ମାଆଁଙ୍କୁ ବଡ଼ ମାଆଁଙ୍କ ଶୁଭକ ଜଣା ପଡ଼ିଗଲା । ମାଆ ଚରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଫା କିନ୍ତୁ ପାଉଁର ପାଇଁ ବଡ଼ ଅନ୍ଧ । ସେଇ ମୋର ବାପାଙ୍କୁ ଉକ୍ତସାଧୁ ଜବରଦସ୍ତି ଏଇ କାମଟି କରାଇଦେଲେ । କେବଳ ଆଉ ବଡ଼ ମାଆଙ୍କୁ ପାଠ ଶିଖେଇବାକୁ—ନିଜର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ପାଇଁ ।

ସାର୍ବ ନିଶ୍ୱାସ ନେଇ ସଜ୍ଜନ କହୁଲା—ମିଶ୍ର କନ୍ୟା ଆଇ ପିମ୍ ପାଥାଇକ ଉଦ୍ଭବ ଇସ୍ ।

“ଅନ୍ୟବାଦ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ସହାନୁଭୂତି ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜପାଇଁ ନିଜେ ଲଢ଼ିପାରେ । ମୋର ଏସବୁ କହୁବା ଅର୍ଥ ଏତିକି ଯେ—ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ ଯେଉଁଠି ଆମ ସମ୍ବୃଦ୍ଧି ଏଇ ଅଜନ୍ମା, ଏଲେସ୍ ଆଜି ବଡ଼ ପାହାଡ଼ ପଥରରେ ଚେତନତା ଖୋଦେଇ କରିଛି, ସେଇଠି ଅନ୍ୟଆଡ଼େ କୌଣସି ସିଷ୍ଟମ୍ ଖରାପ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଚେତନା ଲୋକକୁ ପଥର କରିଦେଇଛି । ଆମର ଏତେ ଭଲ ଆଦର୍ଶ ସବୁ ସମାଜର ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିପାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚାର କରିପାରୁ ନାହିଁ । କାରଣ କ’ଣ ? ବ୍ୟକ୍ତିର ସତ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ର ତଥାପି ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ ।

ସଜ୍ଜନକୁ ଖରାପ ଲାଗିଲା । କହୁଲା—ମୁଁ ଏକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିପାରିବି ନାହିଁ ଯେ ଆମର ନେତୃମାଳ କରେକଟର ନାହିଁ । ଯେଉଁ ନେତୃଙ୍କର ଚରିତ୍ର ବଳ ନଥାନ୍ତି । ସେଠାରେ ବ୍ୟାସ ସବାଳୀକ, କାଳିଦାସ ଭଳି ପୋଏଟ ହୋଇ ନଥାନ୍ତେ । ଶିଳ୍ପ କଳାର ଏଇ ଯେ ଚମତ୍କାର ନମୁନା ଦେଖାଯାଉଛି—ତାହା ନଥାନ୍ତା । ଆମ ଇତିହାସରେ ଅଶୋକ ଭଳି ରାଜା—ବୁଦ୍ଧ, ମହାବୀର, ଗାନ୍ଧୀ ଭଳି ପର୍ଶନାଲିଟି ଅଛନ୍ତି । ବୋଧ ହୁଏ ଆପଣଙ୍କୁ ନିଜର ଘରର ପରିସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ସମସ୍ତ ଭାରତ ଖରାପ ଦେଖାଯାଉଛି । ମୁଁ ତାହାମାନେ ନା ମୋ ଆଗରେ ମୋର

ମାଆଁଙ୍କ ଉଦାହରଣ ଅଛି । ଆଉ ବି ଦୁନିଆଁରେ କେତେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ବରଂ ଆଜି ସକାଳେ—ଏଇଠି ଗୁମ୍ଫା ମଲଙ୍କ ହତାଭତରେ ପଣ୍ଡିତ ଶିବନାଥ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ରହନ୍ତି—ବହୁତ ବଡ଼ ସ୍ଥଳର । ତାଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଆମର ଟ୍ରେଡ଼ିସନ ବିଷୟରେ ଯେତିକି କଥା ଶୁଣିଲି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲି । ବୁଝି ପାରୁନି କେମିତି ଆପଣଙ୍କ କଥାକୁ ସତ୍ୟବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବି ।

ବୁ' କପ୍ ଧରାଇ ଦେଇ କନ୍ୟା କହିଲା—“ମୁଁ ଏହାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏତିକି ନିଶ୍ଚୟ କହିବି ଯେ—ଆମର ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତି ରହିଛି ଯାହା ଏଇ ସମସ୍ତ ନୈତିକ ସୌଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଶେଷ କରିପକାଉଛି । ଚିନି କମ୍ ଲାଗୁନାହିଁ ତ ?”

“ନୋ—ଥ୍ୟାଙ୍କସ୍ । ବରଂ ଟିକିଏ ବେଶିଅଛି ଆପଣ ବୋଧହୁଏ ଦୁଇ-ରୁମ୍‌ଟ ଦେଇଛନ୍ତି । ହେଉ “ମିଠାକୁ ଏନସୟ୍ କରୁଛି ।”

ପରିହାସକୁ ବୁଝି ମଧ୍ୟ କନ୍ୟା ସେ ଆଡ଼େ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲା ନାହିଁ । କହିଲା—“ଦେଖନ୍ତୁ—ଏଇ ସତ୍ୟନାରାୟଣ କଥା । ଏଥିରେ ଅଛି କ’ଣ ? କୋଟି କୋଟି ଘରେ ବଡ଼ ଶୁଦ୍ଧରେ ଏଇକଥା ପଢ଼ାଯାଏ । ଏଥିରେ କି ମୋର ଅଛି କହିଲେ ? ମୁଁ ତ କଥାଟିକୁ ପଢ଼ିଛି । ସେଥିରେ ନା ଅଛି ସତ୍ୟ—ନା ନାରାୟଣ ।

ସଙ୍କଳ୍ପ କୁଟ୍ତିମ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା ଭାଇ, ସବୁବେଳେ ଏଇ କମ୍ୟୁନିକମ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେ ନା । (“ହଠାତ୍ କିଛି ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ”) “ଓଃ ଆପଣ ତ ଏ ଯାଏଁ କିଛି ଖାଇ ନ ଥିବେ ।”

“କାହିଁକି ? ଏଇନେ ପରା ଜଳଖିଆ ହେଲା ?”

“ଆରେ, ସେଥିରେ କ’ଣ ହେଲା ? ଦୁଇଟା ବାଜିଲଣି । ଏତେବେଳ ଯାଏଁ ଆପଣ ଖାଇନାହାନ୍ତି । ଘରେ ବିରକ୍ତ ହେବେ ।

ବୁ' ପିଇବା ବାହାନାରେ କନ୍ୟା ତୁନି ରହିଲା । ତେହେବ ‘କଠୋର ହୋଇଆସିଲା ପୁଣି ଗନ୍ଧୀର ହୋଇ କହିଲା—ଆଜି ବିରକ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ପରଦିନଠାରୁ ଘରସହୃଦ ମୋର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ।”

ସଜ୍ଜନ ଆଖିରେ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ।

କନ୍ୟା କହିଲା—“ମୋତେ ଘରୁ ବାହାରବାକୁ ପଡ଼ିଛି ।”

“କେବେ ?”

“ପରଦିନ ।”

“କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଘଟଣା ହେଲାକି ?”

“ହଁ । ବିଶେଷ ଘଟଣା ତ ନାହିଁ । ବାବୁ ଶାଳୀହାମଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟରେ ମୋର ଘରର ସବୁଲୋକେ ମୋ’ ବାପାଙ୍କ ଚରଣକୁ ଦେବରୁଲା କହିଲେ । ସମସ୍ତେ ଭଲେବାରୁ ଓ ଭାଇଜନଙ୍କ ଉପରେ ଦୋଷ ଲଦିଲେ । ମୁଁ ଯୋଲିଏ ନିଟେରେ ଏଭଳି ବକ୍ତବ୍ୟ ଦେବାକୁ ମନା କରିଦେଲି ।

“ସ୍ବାଭିମାନ— । ତେବେ ଆପଣ ଏବେ ରହୁଛନ୍ତି କେଉଁଠି ? କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ।

“ନା ଆଜ୍ଞା । ପରଦିନ ରାତିରୁ କାଲି ଖରା ବେଳଯାଏ ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲେ । ପୁଣି ତାଙ୍କର ଘର ଲୋକମାନେ ମୁଁ ରହିବାରେ ଆପଣ କଲେ । ସେଠାରୁ ଜଣେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ (ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆନା ପୁକୁଲସ୍ ସିଏଟର)ର ସାଙ୍ଗ ଘରକୁ ଆସିଯାଇଛି । ଦେଖନ୍ତୁ ପୁଣି କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ । କ’ଣ ହେଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ସବୁ ଅନ୍ଧକାର ।” ଗୁପ୍ତି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସଟିଏ ବାହାର ପଡ଼ିଲା ।

ସଜ୍ଜନ ଭାବୋତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲା—“ନା, ଆପଣ କଷ୍ଟ ଭୋଗିବେ କାହିଁକି ? ମୋର ତ ଏତେ ଘର ଅଛି ।

“କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ରହି ପାରିବନି ।”

“କାହିଁକି ।”

‘କଥାଟି ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ।’ କନ୍ୟା ଦୃଢ଼ତାର ସହଜ କହିଲା ।

ସଜ୍ଜନ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠିଲା । କହିଲା—“ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ବୁଝୁଛି । ଆପଣ ଆଜିଯାଏ ଯାହାକିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ

ଚରଣବତୀ, ବୃକ୍ଷମଣ୍ଡଳ ସ୍ତ୍ରୀର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହ ଓ ଦୃଶ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି । ମୁଁ ଜଣେ ପୁରୁଷ । ମନ୍ଦ ବ । କିନ୍ତୁ—ଉଇଥ୍ ସ୍ତ୍ରୀର ପରମିସନ୍ ମିଶ୍ର ବନକନ୍ୟା, ମୋ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ବାସ କରୁଛି ।

ତଳକୁ ହୋଇଥିବା ପଲକ ଉଠାଇ ଥରେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଦେଇ ବନକନ୍ୟା ଟିକେ ହସିଲା । କହିଲା—“ତାହା ବୁଝି ନ ଥିଲେ ଆଜି ଆପଣଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ମାଗିବାକୁ ଆସି ନଥାନ୍ତୁ ।”

“ଆଉ—ସୁନ୍ଦର ଯିବା ।”

“କାହିଁକି ।”

“ମୋ ଘରକୁ । ଆଜି ମହାତ୍ମା ଯାଶୁଜୀ ଜନ୍ମଦିନ । ମୋ ଘରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଷ୍ଟେଜିର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।”

ମୁଁ ଏବେ ଖୋଲାର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଦେଖିବାକୁ ଯିବି ।

ସକ୍ଷମ କହିଲା—ହଁ-ହଁ-ମୁଁ ବି ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି । ବରଂ ମହପାଳ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ମଧ୍ୟ ଡାକିନେବା ।”

“ସକ୍ଷମ ବାବୁ, ମୁଁ ।”

“ଦେଖନ୍ତୁ । ମୁଁ କିଛି ଶୁଣିବି ନାହିଁ । ଆଜିର ଷ୍ଟେଜିର ତ ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଯୋଗଦେବେ ଆପଣ ଏ ଯାଏଁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଖୋଲ ମନରେ ଉଠାବସା କରୁ ନ ଥିଲେ, ତେବେ— ? —ତା' ଛଡ଼ା ଆପଣଙ୍କୁ ଏଇ ପାଖିଲେଟ୍ ପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସହିତ ଦେଖା କରିବା ଦରକାର ।

କନ୍ୟା ସହିତ ବାହାରକୁ ଯିବାବେଳେ ସକ୍ଷମ ଯେଉଁ ସନ୍ତୋଷ ଅନୁଭବ କଲା ତାହା ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପରେ ମଧ୍ୟ ତା ପାଇଁ ନୂଆ ଥିଲା । ପ୍ରଥମକରି ସେ ନାଗକୁ ଆଦର କରିବାକୁ ଶିଖିଥିଲା ।

ତେର

ନୂଆ ବର୍ଷର ଶାନ୍ତାରେ ସନ୍ ୫୯ର ଗୋଟିଏ ଖବର “ ଶ୍ରୀ ରେକଡି ବାଙ୍କୀ” ଭଳି ଆସିଲା । ଷ୍ଟେଟର ଝମେଲ ରେ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଡିମୋକ୍ରେଟି ସମାଜର ଏକ ଶାଶ୍ୱତ ଖବରଟି ୩୯ ଡିସେମ୍ବର ର ଖବର କାଗଜ ମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯଜ୍ଞ ଲକ୍ଷ୍ମୀସହର ର ଗଞ୍ଜରତାକୁ ବିସ୍ତୃତ କରି ଦେଇଥିଲା ।

ନଗରରେ ଶେଷ ପ୍ରାନ୍ତରେ, ରେଲ ଲାଇନ କଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଶବ ପୋତା ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମିଳିଛି । କୁକୁର ମାନେ ତାକୁ ଅତି ବିବସ୍ତ ଭାବରେ ଟାଣୁଥିଲେ । ଯେକି ହୃଦୟ ବିତାରକ ଦୃଶ୍ୟ ଉପରେ ଯେତେବେଳେ ଲୋକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଟି ପଡ଼ିଲା, ସେତେବେଳେ ସାରା ସହରରେ କଥାଟା ଗୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଏହି ଲସ୍ଟି ଧାସ୍ ପଡ଼ିବା ବର୍ଷର ଜଣେ ମୁବତ୍ତାର । ଆକାଶୀ ରଙ୍ଗର ଭାବଳ ସାଢ଼ି ଓ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ କାତ ପିନ୍ଧି ପଲସ ଦେହରୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାହାରୁଛି । ବୋଧହୁଏ ଦୁଇ ଦିନ ଦିନ ଆଗରୁ ପୋତା ହୋଇଥିଲା । ତା’ର ପାଦର ଗୋଟିଏ ଧଳା ସେଣ୍ଟଲ ମଧ୍ୟ ତା ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ନୂଆ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଏଇ ସଡ଼ା ଯୌବନର ଚର୍ଚ୍ଚା ସହରର ଗଳି— ବଜାରରେ ଚାଲିଥାଏ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ହୁଙ୍ଗା, ଲୁଟ୍ ବଲାଜାରର ଅନେକ କାଣ୍ଡ ଜନତାର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ବାରମ୍ବାର ଆସିଛି । ତେଣୁ ଷ୍ଟେଟବେଳେ ଏଇ ଖବରଟି କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅମରିଲତା ଭଳି ପଲ୍ଲବିତ ହୋଇଗଲା । ସେ ମୁବତ୍ତା ଜଣକ କିଏ ବୋଲି, ଏ ଯାଏ ପୋଲିସ ଖବର ପାଇ ନଥିଲା । କେହି ତାକୁ ହିନ୍ଦୁ କହୁଥିଲା, କେହିବା ମୁସଲମାନ କହୁଥିଲା । କେହି କହୁଥିଲା ସେ ସ୍ତ୍ରୀଟି ଏଇ ସହରର, କେଉଁଟି ଅନୁମାନ କରାଯାଉଥିଲା ଯେ ରେଲଗାଡ଼ିରେ ତର୍ଜି ଚପି ବିଷ ଖୁଆଇ ତାକୁ ମାରି ଦିଆଯାଇଛି । ହଙ୍ଗାର କାରଣ ଧ୍ୟେୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁମାନ ଚାଲିଛି । ଲୋକ ଜଣକୁ କଥାଟିଏ । ବାସ୍, କଥା ଚାଲିଛି ଆଉ କାମ ନୁହେଁ ବର୍ଷର ନୁହେଁ କରି ମଧ୍ୟ ପୁରଣ । ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଭଳି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଉପରେ ସାପତଳି ଲହ ଲହ କରୁଛି । ଜନ ସାଧାରଣର ଜୀବନ ଆର୍ଥିକ ମାତ୍ର ଖାଇ ଖାଇ ଧୁଲି ଭଳି ବୁଣି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଲଭ ଖୋର ଲୋକେ ୧୫୨ ର ନୂଆ ଦିନରେ ମଧ୍ୟ ବାଲିରୁ ତେଲ ବାହାର କରିବାକୁ ସେମିତି ଲାଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଯେମିତି ଆଜିଯାଏଁ ଲାଗି ଥିଲେ । ସବୁଆଡ଼େ ଲୁଣ ତେଲ ପାଇଁ ଝୁରୁ ପଡ଼ିଛି । ତା’ର ଉପରେ ଷ୍ଟେଟର ସର ଗରମ ବାତାବରଣ । ପ୍ରତି ଓଁସାଡ଼ି ଓ ଗଳିରେ ପଲିଟିକାଲ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକର ଲାଉଡ଼ିଞ୍ଜିକର ନିଜ ନିଜ ସରଗୁଡ଼ିକରେ

ପାଟିକର କାନର ପର୍ଦା ଫଟାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ରୁମେ— ସେ ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରକୁ କାଦୁଅ ଫୋପାଡ଼ିବାର ପବନ କାମରେ ପ୍ରାଣପଣେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

କୌଣସି ଅନୁଚିନ୍ତା ବେଶ୍ୟା ଯିଏକି ନିଜର ମାନସିକ ପୀଡ଼ାକୁ ମନରେ ରଖି ପେଟ ପାଇଁ ଗରୁଡ଼ ପାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପରିପାଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଶ ଭୂଷାକରି ଶୁଦ୍ଧ ଉପରେ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କଲେ ପରି ନୂତନ ବର୍ଷର ନୂତନ ଦିବସର ରାତି ଜଣାଯାଉଥାଏ ।

ଛକର ଗୁରୁ ପାଖରେ ବସ, ଟୁକ, ଟାଂଗା—ସେ ଡାଗାଡ଼ି, ରିକ୍ସା, ସାଇକେଲ ଓ ପାଦରେ ଚାଲିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଭିଡ଼ ଅନବରତ ଚଢ଼ା ହୋଇ ଏଭଳି ଗତିମାନ ହୋଇଛି ଯେ ଜଣାଯାଉଛି ସତେ ଯେମିତି ଜଣେ ଦିଆନିଆ ସାହୁକାରର ମିଲ ଚାଲିଛି । ମିଲର ଗର୍ଜନରେ ବାହୁର ଲୋକଙ୍କର ଅନୁମାନ ହୁଏ ଯେ, ନୂଆ ଉତ୍ପାଦନ ଚାଲିଛି । ନୂତନ ନିର୍ମାଣ ଚାଲିଛି, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ବହୁତ କମ୍ ଉତ୍ପାଦନ ହୋଇ ଅଧିକାଂଶ ଶକ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କରାଯାଉଛି । କେବଳ ସେଠାଙ୍କ ମର୍ଯ୍ୟଦା ବଜାୟ ରଖିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଡୋଲର ପୋଲ ନେଇ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ବିକାଶର ଏଇ ଲକ୍ଷ୍ୟଭିନ୍ନ ନିମ୍ନ କେତେ ଦିନ ଆଉ ଚାଲିବ ? ଏବେ ସେଥିରେ ଆଉ ଦମ୍ପକା କେତେ ଅଛି ?

ଜଳଖିଆ ଦୋକାନ, ଗୁଡ଼ିଆ ଓ ପାନବୀଳ ଦୋକାନରେ ରେଡ଼ିଓରୁ ଖବର ପଢ଼ିବାର ଶୁଣାଯାଉଛି । ବଜାରର ସଡ଼କରେ ଏବଂ ଘରପାଖ ସଡ଼କ ଗୁଡ଼ିକରେ ନିମାଗତ ଭାବରେ ବୁଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ରେଡ଼ିଓର ସ୍ବର ଅବୁଝାଭାବେ ଶୁଣିବା —ଲୋକଙ୍କ କାନରେ ପହଞ୍ଚୁଛି । କୌଣସି କୌଣସି ସଡ଼କରେ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ଆଉଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ପ୍ରତି ପହଞ୍ଚିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘର ଭିତରୁ ଆସୁଥିବା ରେଡ଼ିଓର ସ୍ବର ସମାଜର ଏକସ୍ବର ଭଳି ଗୁଞ୍ଜୁରି ମିଶିଯାଉଛି । ଖେଳ ଖବର ଆସୁଛି । “କଲିକତାରେ ହେଉଥିବା ଭାରତ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର ଟୁରାୟ ମ୍ୟାଚ୍ ଆଜି ଡ଼ିଗାୟ ଦିନ । ରାୟ, ଉମିରକର ହଜାରେ କେବଳ ଅଠାଇଶ ରନ୍ କରି ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ଆଉଟ୍ ହୋଇଗଲେ । ମଞ୍ଜେରକର ଅଠଗୁଳିସ ରନ୍ କରି ଆଜିର ମଜ୍ବର ଖେଳରେ ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ସାହ ଆଣିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଣି ପାଗର ଖବର... ।”

ରେଡ଼ିଓରେ ଶ୍ରୀନିବର୍ତ୍ତ ସମୟ— ସକେତର ଶବ୍ଦ ଆସୁଛି । ନୂଆ ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଶୁଣିବାର ଅପେକ୍ଷାରେ, ସକ୍ବନର ଡ୍ରଇଂ ରୁମ୍ରେ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ

ବସିଥିବା ସଜ୍ଜନ ଓ କନ୍ୟା ପରସ୍ପରକୁ ଅପଲକ ନେତ୍ରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ଦୁହଁଙ୍କ ଆଖିରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଖୋଲାସା ଆସିଲାଣି । ରେଡ଼ିଓ ସୁନା ଦେଲା - - -” ଆକାଶ ବାଣୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଏଲ୍‌ହାବାଦ୍, ପାଟଣା ।

“ପରାଗ—ଏହି ସାହିତ୍ୟ ପୋଗାମ ଦ୍ଵାରା ଆଜି ଆପଣ ମହପାଲ ଶୁକ୍ଳଙ୍କ ଠାରୁ ତାଙ୍କର ନୂଆ ଗଳ୍ପ ଶୁଣିବେ । ‘ଯେତେବେଳେ ନୂତନ ମୁଗ ଆସେ,’— ଶ୍ରୀ ମହପାଲ ଶୁକ୍ଳ ...”

ସଜ୍ଜନ ସୋଫା ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଆଖି ବନ୍ଦ କଲା । କନ୍ୟା ସିଧା ରେଡ଼ିଓ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା, ଯେପରି କି ସ୍ଵରରୁ ସେ ମହପାଲର ରୂପ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ମହପାଲର ସ୍ଵର ଅନ୍ତରରୁ ବାହାରୁଛି ସେଥିରେ ତେଜ ଏବଂ ମଧୁରତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି, ଶବ୍ଦ ଗୁଞ୍ଜରିତ ହୋଇ ବାହାରୁଛି କିନ୍ତୁ ସ୍ଵରରେ ଆଲସ୍ୟ ପୁରି ରହିଛି । ସେ କୋରରେ କହୁଥିବାର ରେଡ଼ିଓରେ ଗର ଗର ଶବ୍ଦ ହେଉଥିଲା ।

ଆଖି ଖୋଲି ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟାକୁ କହିଲା—ଟିକେ ରେଡ଼ିଓ ସାଉଣ୍ଡ କମେଇ ଦେବ ?’

‘ଧନ୍ୟବାଦ’

ମହପାଲ ନିଜର ଗଳ୍ପ ଶୁଣାଉଛି । ଗଳ୍ପର ବିଷୟ ହେଲା, ଆଦମ ମୁଗରେ ସତ୍ତା ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷର ସଂଘର୍ଷ, ଗଳ୍ପ ଶେଷ ହେଲା ।

‘ଆପଣମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମହପାଲ ଶୁକ୍ଳଙ୍କ ଠାରୁ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଶୁଣୁଥିଲେ । ଏହା ଅଲ—ଇଣ୍ଡିଆ ରେଡ଼ିଓ.....ଗୋଟିଏ ନାଆଁ କଣ୍ଠର ଶଙ୍କର ଖିଆଲ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

‘କିପରି ଲାଗିଲା ଗଲା ? ସଜ୍ଜନ ଉଠି ଫୋନ ପାଖକୁ ଯାଉ ଯାଉ କନ୍ୟାକୁ ପଚାରିଲା, ସେ ତଳକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—‘ଖୁବ୍ ପୁଲର’ କନ୍ୟା ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଳ୍ପ ବିଷୟରେ ଭାବୁଥିଲା ।

ସଜ୍ଜନ ରେଡ଼ିଓ ଷ୍ଟେସନକୁ ଫୋନ କରି ସେଠାକାର ଡିଉଟି ଅଫିସରଙ୍କୁ ମହପାଲକୁ ଡାକ ଦେବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲା ।

କନ୍ୟା ସୋଫାରୁ ଉଠି, ରେଡ଼ିଓ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ସଜ୍ଜନ ପଚାରିଲା— ‘ତୁମକୁ ଏହି ଖିଆଲ ଭଲ ଲାଗୁଛି ?’

ଟେଲିଫୋନର ରିସିଭର କାନରେ ଲଗାଇ ସଙ୍କଳନ ନାସ୍ତିସ୍ୱରୂପ ମୁଣ୍ଡ ଢଳାଇ କହିଲା—‘ମୋତେ କେବଳ ମୋର ଏବଂ ମୋର ଖିଆଲ ପସନ୍ଦ ହୁଏ ।ହଁ, ହଁ, ଲୋ କୁହନ୍ତୁ ମହନ ଲେଖକ ମହାଶୟ, ଆପଣଙ୍କ ମହନତା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ରୂମର ଏହି କାହିଁକି ଉପରେ ମନ ହେଉଛି, କସି କସି ଦଶ ଗୁରୁତ୍ୱ ବସାଇବି, ଲଜଲଗୁନାହିଁ, ଛଅ ଦିନ ହେଲା ରୂମର ଦର୍ଶନ ମିଳୁନାହିଁ । ନା ସକାଳେ ନା ସଞ୍ଜରେ ହଁ—ହଁ—ଆରେ ରୁ—ରୁ—ତାହା ହେଲେ ତ ଖୁବ୍ ଖଟଣି ପଡ଼ି ଯାଇଥିବ । ତେଣୁ ମୁଁ କହୁଛି ବେଶି ପିଅ ନାହିଁ, ହାଃହାଃହାଃ ଭେରି ଗୁଡ଼, ଆସିଯାଅ ମୋର ମତ ମହାଶୟ ମୋର ମତଠାରୁ ବେଶି ବଡ଼ ମତ ଶୁଣ, ହୃଦରେ କହିବା ଗୁଡ଼ୁଛି କି ପ୍ରଶଂସିକା—ଇଫ୍ ଆଇ ଏମ ନଟ ରଙ୍ଗ, ତାଙ୍କ ଗୁଣ ଶୁଣାଯାଉଛି । (ପୁଣି ମାଉସ ପିସ୍ ମୁହଁରୁ କାଢ଼ି କନ୍ୟାକୁ କହିଲା) କମ ହଥର କନ୍ୟା, ଆଇ’ଲ ଇଂଟୋର ଡିମୁସ୍ ସୁ ଟୁ ସ୍ପୋର ମୋଷ୍ଟ ଫେବରାଇଟ୍ ଅଥର ।’

କନ୍ୟା ରେଡ଼ିଓର ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟମ ଧରଣ କରି, ଗୋଟିଏ କାନ ଟେଲିଫୋନର କଥା ଶୁଣିବାରେ ଦେଲା । ରେଡ଼ିଓର ସ୍ୱରୀକ ଦ୍ୱାରା ସେ ସାରା ଭରତ ବର୍ଷର ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଖୁଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସଙ୍କଳନ ତାକୁ ଡାକିଲା, ସେହି ସମୟରେ ବଡ଼ ମଧୁର କଣ୍ଠରେ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ସଂଗୀତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । କନ୍ୟା ଟିକେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ଟେଲିଫୋନକୁ ଆସିଲା ।

ସଙ୍କଳନ ମହପାଳକୁ କହିଲା ଏଇ ଯେ, ‘ସେ ଆସିଗଲେ—ଇଏ ହେଉଛନ୍ତି ମିସ୍ ବନକନ୍ୟା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଅଛନ୍ତି ମୋର ବୋକା ବ୍ୟୁ ।’ କହୁ କହୁ ସଙ୍କଳନ ରିସିଭର କନ୍ୟାକୁ ଦେଇଦେଲା ।

କନ୍ୟା ହସି କରି ରିସିଭର ନେଲା, ମହପାଳ ସହୃଦ କଥା ହେବାକୁ ଲାଗିଲା—‘ନମସ୍କାର, ମହାଶୟ ? (ହସି) ନାହିଁ ମୁଁ ସତରେ ଭାବି ନାହିଁ । ଆପଣ ମାନେ ଦୁଇଜଣ ତ ବ୍ୟୁ, ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରି ପାରିବେ । ମୁଁ ତ ଆପଣ ଦୁଇଜଣଙ୍କ କଳାରୁ ପ୍ରେରଣା ନେଉଛି । —ଆଜ୍ଞା, ଭଲ ଲାଗିଲା, ସତ । ଖୁବ୍ ଭଲ କଣ କହିବି ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ‘ଦେବତା’ ଗଳ୍ପ ଖୁବ୍ ଭଲ ।’

ହଠାତ୍ ଶୁଦ୍ଧ ଉପର ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଶବ୍ଦ କରି ଗୁଲି ଗଲା । କାନର ପର୍ଦା ଫାଟି ଗଲା ଭଳି ଲାଗିଲା । ବନକନ୍ୟା ପୁଣି କଥାବାଞ୍ଛି ଆରମ୍ଭ କଲା । ଏହି ସମୟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆସିଲା

—ତା ଠାରୁ ଟିକେ ତଳେଇ କରଗଲା ଏବଂ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଶବ୍ଦ ହେଲା । ବନକନ୍ୟା ପାଇଁ କଥା ଶୁଣିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇଗଲା । ସଙ୍କଳନ କୌତୁହଳ ହୋଇ ବାଲକୋନି ଉପରେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଚାଲିଲେ ।

ମହପାଳ ବନକନ୍ୟାକୁ କହିଲା ଯେ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଙ୍କଳନ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଛି । କହୁ ଶିଥିଲର ରଖିଦେଲା । ଦୁଇ—ଦୁଇଟା ଉଡ଼ାଳାହାଜର ଏହିପରି ଏତେ ତଳେ ଉଡ଼ିବାରୁ ମହପାଳ ଏବଂ ରେଡ଼ିଓ ଷ୍ଟେସନର ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ ଅସ୍ଥିରତା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହାଭିତରେ ମହପାଳ ପାଇଁ ପୁଣି ଟେଲିଫୋନ ଆସିଲା । ଏଥର କଣ୍ଠେଲ କହୁଥିଲା ।

ମହପାଳ କହିଲା—‘ଏଠାରେ ରହୁବି ? କାହିଁକି ? ମୁଁ ସଙ୍କଳନ ପାଖକୁ ଯାଉଛି—କ’ଣ ? ଏବେକ୍ତ୍ର ମୁଁ କହୁଛି ? ସେଠାରେ କାହିଁକି ମରବା ପାଇଁ ଯାଇଛୁ ତୁମେ ?

ଆକାଶରେ ପୁଣି ଉଡ଼ାଳାହାଜ ଘୁରୁବାକୁ ଲାଗିଛି—ଗୋଟିଏ ପରେ ଅନ୍ୟଟି ଯେତେ ଯୋର ସେତେ ଶବ୍ଦ ।

ଉଡ଼ାଳାହାଜ ଚକର ପରେ ଚକର କାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାରା ଶହର ଉପରେ ଘୁରୁବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶୀତର ରାତି । ସନ୍ ୫’ର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଏହି ପ୍ରଥମ ଥର ଆକାଶର ଶବ୍ଦ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ତମକ ଦେଇଥିଲା । ପାଞ୍ଚ ମିନଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଡ଼ାଳାହାଜ ଏହିପରି ଘୁରୁବାକୁ ଲାଗିଲା । ବନ୍ଦ ହେଉ ହେଉ ପାଟିରୁଣ୍ଡ କମିଗଲା । ଶହ ଶହ ରେଜାଭର ଉତ୍ତମ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲା । ହାଟ, ବାଟ ଗାଁ, ଗଳି, ଚୌରାସ୍ରା, ଛିତ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ପାଟିରୁଣ୍ଡ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପୁଣି ପାଟିରୁଣ୍ଡ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା କାରଣ ଆକାଶରୁ କାଗଜ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ପିନ୍ଧି ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥିବା ମୁହଁ ଭଲ ନିର୍ମଳ ପୁଣିମାର ଜୋସ୍ଥାନେକରେ ଧଳା ପାରା ରୂପୀ କାଗଜମାନେ ଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସହରରେ ଗଳି ଏବଂ ସଡ଼କରେ କୋଠାଉପରେ ଆକାଶର ବରଦାନକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ହାତ ଉଠେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସଡ଼କ ଉପରେ ଥିବା ବିଜୁଳି ଖମ୍ବଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଉଚ୍ଚରେ ଯେତେବେଳେ କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକ ଆସିଯାଇଛି ସେତେବେଳେ ଲୋକମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବହୁ ବୋଲି ଜାଣିପାରିଲେ । ସିଏ ସହରରେ ବହୁ ଧରି ପାରୁଛନ୍ତି ସିଏ ଯେପରି ଲଟେରି ଜିତି ଯାଇଛି ଏବଂ

କେଉଁଠାରେ ଟଣାଓଟର ଲାଗିଛି, ଧକ୍କା-ଧକ୍କା ଗାଳି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଛି । ଯିଏ ବହୁ ପାଇ ନାହିଁ ଇଚ୍ଛୁକ ଭାବରେ ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୌଣସି ହିନ୍ଦ ଲୋକର ହାତରେ ଉଦ୍ଧୃତ ବହୁ ଆସିଯାଇଛି ତାହାହେଲେ ସେ ଉଦ୍ଧୃତ ପଡ଼ୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେଉଁ ଉଦ୍ଧୃତ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ହିନ୍ଦ ବହୁ ଆସିଯାଇଛି ତ ସେ ନିଜ ସ୍କୁଲରେ ପଡ଼ୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେତେ ଲୋକ ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି କର୍ମ ତତ୍ତ୍ୱପୂର୍ବକ ।

ଜନତା ଏହି ପରି ଅବସର ସମୟକୁ ଫୁର୍ତ୍ତି କରି କଟାଇ ଦିଅନ୍ତି, ଅଥଚ ଆଜି ଏକ ‘ଆନନ୍ଦ-ଫାନନ୍’ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପତ୍ରିକା ପାଇବା ପାଇଁ ହଜାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହୋଇଗଲା, ତର୍କ ବିତର୍କ ମଧ୍ୟ ହୋଇଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋକ-ବାକ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଜମାହେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତିକା ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ବହୁର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦିନୋଟି ଓଡ଼ିଶାର ରଫ୍ ପେନ୍‌ସିଲ ସ୍କେଚ ଛପା ହୋଇଛି । ତଳେ ଶ୍ରୀପାଠ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି—ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ତରାଳରେ ଲେଖିକା କୁମାରୀ ବନକନୀ ।

ନିଜ ଘରର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କଷ୍ଟା ଖବର ଦେଉ ଦେଉ ଶେଷରେ ଲେଖିକା ଲେଖିଛନ୍ତି ‘ପୁରୁଷ ସମାଜ ବିଷୟରେ ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ଯାହାର ଲୁଚିବାର ଅଭ୍ୟାସ ପଡ଼ିଯାଇଛି ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ନିଜର ସ୍ୱଭାବ ଶୁଦ୍ଧି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ମୋର କିଛି କହିବାର ଅଛି । ଯେଉଁ ଭଉଣୀ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି—ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେଉଁମାନେ କି ଘରର ଗୁରୁକାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଦ ଅଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କୁ ମୋର ସତ୍ୟଗ୍ରହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିବେଦନ ଏହି କି ‘ପ୍ରେମ’ ଶବ୍ଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବା ନାଶ୍ୱ ବିରୋଧୀ ଯେଉଁ ଖରାପ ଚନ୍ଦ୍ର ଜନ-ସମାଜ ଆଜି ଆପଣାର କରିଛି, ତାହା ସାପର ଫଣାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଭୟଙ୍କର ଏବଂ ତା’ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବା ଉଚିତ । ନିଜର ଗୋଲମ କରି ଅତ୍ୟାଚାର ଯାହା ଉପରେ ଶାସନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ତାହାର ନୈତିକ ବଳ ସେ ପ୍ରଥମେ ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଛନ୍ତି । ହଜାର ବର୍ଷର ଇତିହାସରେ ଅଧିକାଂଶ ସମାଜରେ ନାଶ୍ୱ ସହିତ ନାନା ପ୍ରକାରରେ ଖେଳି ଗୋଷଣ କରି ସମୟରେ ତାକୁ ଗୋଡ଼ତଳେ ଦଳି ଦେଇଛନ୍ତି । କିଅନ୍ତୁ ଜଳାଇଛନ୍ତି । ବିବାହ ମନ୍ଦିରେ ନାଶ୍ୱକୁ ଅର୍ଚ୍ଚନାଗୁଣ୍ଡର ପ୍ରତିକ ସ୍ୱରୂପ ସମତା ଦିଆଯାଇଛି—ଏହି ମହାନ ଜନତାତ୍ତ୍ୱିକ ଆଦର୍ଶ ଅନେକ ପୋଥିର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ଆଜି ଭାରତରୁ ଅଧିକ ଭାରତ ବାହାରେ ପୂଜା ପାଉଛି । ଯେଉଁଠାରେ ନାଶ୍ୱର ପୂଜା ହୁଏ ସେଠାରେ ଦେବତା ବାସ

କରନ୍ତି—ଏହି ମହାନ ଉଦ୍ଧୃତି ପ୍ରିତି ନିର୍ଲଜ୍ଜତାର ସହୃଦ ଭାରତର ପୁରୁଷ ସମାଜ ବ୍ୟବହାରକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାଗର ସ୍ଥାନ ହାତୀ, ପାଣ, ଶୁଦ୍ର ଏବଂ ପଶୁପରି ମାନ ଆସୁଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଅଧର୍ମ କୁହାଯାଏ । ଧର୍ମ, ନ୍ୟାୟ, ରାଜ୍ୟ ସବୁ ପୁରୁଷର ଅଟେ । ପୁରୁଷ ନିଜର ଇଚ୍ଛାର ସିଞ୍ଚନରେ ନାଗକୁ ମିଛରେ ବା ଜବରଦସ୍ତ ବାନ୍ଧି ନିଜର ଦାସି କରିନିଏ, ତାହାହେଲେ ବରୁଣ କ'ଣ କହିବ ? ଦେବତା ହୋଇ ଏହି ଠକ ଜଗତ ଯଦି ତାହାର ସବସ୍ତ ହରଣ କରିନିଏ ତାହାହେଲେ ସେ କଣ କରିବ ? କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମିଛ ଧର୍ମର ଭୟ ଏବଂ ମିଛ ଗୋଡ଼ଣୀର ମାୟାଜାଲ ଛିଣ୍ଡାଇ କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ହେବ ଏବଂ ଲଢ଼ିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିବ ।

ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ଘରେ ବାପାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହେଁ ସେତେବେଳେ ମୋର ଭାରିତ ହିଁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୋତେ ଅଟକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ହଜାର ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏହା ବୁଝାଇ ପାରୁନି ନାହିଁ ଯେ ଏହିପରି ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଘରର ସମ୍ମାନ ପଦାରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ଵାମୀନାଥ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ହୁଏ । ବର ନାଗକୁ ନାଗର ପଶୁଭଳି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ନିଜ ପ୍ରତି ଏକ ଅପମାନ ଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ । ନାଗର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ସେଥିକେବେଳେ ପଦାରେ ପଡ଼େ ଯେତେବେଳେ ପୁରୁଷର ନିଜର ପ୍ରେମ ରୂପକ ମାୟାଜାଲରେ ତାକୁ ପକାଇ ଚତୁରତାର ସହୃଦ ତା'ର ସମସ୍ତ କିଛି ଲୁଟିନିଏ । ବରୁଣ ଅସହାୟ ନିଶ୍ଚୟ ନାଗ ଭାବେ ଯେ ପୁରୁଷ ତାକୁ ଭଲ ପାଉଛି । ସାରା ଜୀବନ ସୁଖ-ଦୁଃଖରେ ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ, ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ପରିପୁରକ ହେବେ—କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମୋର ଭଉଣୀମ ନାହିଁ ପରୁରୁଛ ଯେ, ଏହା କ'ଣ ପ୍ରେମ ଯାହା ଆଜି ଅମୃତ ଏବଂ କାଲି ବିଷ ହୋଇଯାଏ ? ଏହା କ'ଣ ପ୍ରେମ ଯାହା ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଶ୍ଵାସରେ ପୋଡ଼ିହୋଇ ଲହୁ ଲହୁର ଖରାଆ ପାଣିରେ ପକ୍ଷିଗତ ହୋଇଯାଏ ?

ସାରା ଦିନ ଆମେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କପଟର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ମଗ୍ନ ରହିବା, ନା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନଦେବା—କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଆଖି ପଥର ହୋଇଯାଏ, କେବେ କେବେ ଲୁହର ଭାରରେ ଆଖି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, ଆତ୍ମମାନଙ୍କର କୌଣସି ଆନନ୍ଦ, ଉତ୍ସାହ ବା ଅନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରା ରହେ ନାହିଁ । ମୁଁ ପରୁରୁଛ ଏହା କ'ଣ ସୁଖ ଦେଉଛି ? ନାଗମାନେ ଏହି ମୋହ ଦୂରକରି ଓଡ଼ଣା ଭିତରୁ ଜାଗି ଉଠନ୍ତି । ପୁରୁଷର ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ ସଙ୍ଗଠିତ ହୋଇ ଆନ୍ଦୋଳନ କର । ଯେଉଁଦିନ ସ୍ଵା ଜାତି

ନିଜ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଠିଆ ହେବେ, ସେହିଦିନ ଏହି ଦୁନିଆରୁ ସମସ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅନାଚାର ସମାପ୍ତ ହେବ ।

ସକ୍ତନ ଏବଂ କନ୍ୟା ସୋଫା ଉପରେ ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଉପରେ ଟିକେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି ଏକ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ବନକନ୍ୟାର ଲେଖାର ସମାପ୍ତି ପରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ନୋଟ୍ ଛପା ହୋଇଛି । ଉଭଣୀ ବନକନ୍ୟାଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ପଲଟିକ୍ସ, ପାର୍ଟି ଏବଂ ଦୁନିଆର ଜଞ୍ଜାଳରୁ ବହୁତ ଉଦ୍ଧୃତ । ଏହା ପ୍ରଣିଧାନ ଯୋଗ୍ୟ । ଆନ୍ତେମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି ଅନୁରୋଧ କରୁଛନ୍ତି କି ଜନତା ଏହା ଉପରେ ନଜର ଦିଅନ୍ତୁ ଏହି କଲେକ୍ସନ ଯାହା ଗୁଲୁଛୁ ଏବଂ ହୁଲହୁଲି ଯାହା ହେଉଛି ସେଥିରେ ଯେଉଁ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ପବ୍ଲିକ୍ ଅଣ୍ଡିର ମୁଁ ଶୁଭୁଛୁ ଉଭଣୀ ବନକନ୍ୟାଙ୍କର ଏହି ଲେଖା, ସେହି ନ୍ୟାୟ ଦେଉଛି । ପବ୍ଲିକ୍ ଏହି ଦିଗରେ ନଜର ଦିଅନ୍ତୁ । (ତଳେ ଦସ୍ତଖତ ଅଛି ମହପାଲ ଶୁକ୍ଳ, ସକ୍ତନ ବର୍ମା, ନଗିନ ଗୁପ୍ତା ଜୈନ ଓରଫ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ।)

ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ କନ୍ୟା ଆଖିରେ ଖୁସି ଝଲିସି ଉଠିଲା, ସକ୍ତନର ହସ ଏବଂ ଅଭିମାନ ଦୁଇଟା ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ସକ୍ତନ କହିଲା—“ଏହି କର୍ଣ୍ଣେଲଟା ସବୁବେଳେ ହିଁ ଗଧର ଗଧ ହୋଇ ରହିଗଲା । କଣ ଏହିପରି ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟ ଦେଇଛି ଆଉ ତା’ ଉପରେ ମୋର ଆଉ ମହପାଲର ନାମ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦେଇଛି ଗଧଟା ।”

କନ୍ୟା ହସିଲା, କହିଲା—ଏଥିରେ କ’ଣ ଭୁଲ ହେଲା ? କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ କ’ଣ ଶରାପ କରିଛନ୍ତି ?

ସିଗରେଟ୍ ମୁହଁରେ ଲଗାଇ ଲାଇଟର ବାହାର କରୁ କରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା—“ବାପ୍, ସେହି ଛି ସମାସ ଦିନ ରୂପ ସାମନାରେ ହିଁ ମୁଁ ତାକୁ ଅଟକିଲେ ଦେଇଛି ତାପରେ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମୋତେ ଏହି ବସନ୍ତରେ କିଛି ଜଣେଇ ନାହିଁ—କୌଣସି ରକମର ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ହୋଇ ନାହିଁ ।

‘ଓ’ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣେଇ ନାହାନ୍ତି ନା, ଆଖିରେ ତାହାର ସନ୍ଦେହ ଝଲିସି ଉଠିଲା ସଫଳତାରେ ଉଠିଲା ଉଠୁଥିବା ହୃଦୟ ହଠାତ୍ ଅସତର୍କ ଭାବରେ ଭଜି ମନର କଥା ଚକ୍ଷୁରେ ପ୍ରକାଶ କଲା । ସକ୍ତନ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରସ୍ପରର ରହସ୍ୟର ପ୍ରଥମ ପର୍ଦା ଦୁଇଜଣଙ୍କ ସାମନାରୁ ଗୁଞ୍ଜ ଯାଉ ଥିଲା । ଏହି ଅନୁଭୂତିକୁ ଆଜିର ଗନ୍ତାଘରେ ରଖି ପୁଣି ନିଜ କଥା ଉଠାଉ ଉଠାଉ କନ୍ୟା କହିଲା—ଏହି ସ୍ନେହ ତ ଆପଣଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।

ସକ୍ଳନ ଅକାରଣରେ ଜୋରରେ ହସି ଉଠିବ ଦେଲା—“ବଞ୍ଚିମାନ ଏହାକୁ କଣ୍ଠେଇ ଦିଆର କରୁଛି ବୋଲି ଭାବ । ମୋର କୌଣସି ସ୍ନେହ ବହୁତ ମାରି-ନେଇଛି । ଯଦି ମୋତେ କହିଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ମୁଁ ନୂଆ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଜି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

‘କିନ୍ତୁ ଏହା ତ ଭଲ ଦେଖାଯାଉଛି’...ସେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିବେ ।

ଓଃ ! ଟଙ୍କା ଆଉ ହୋଇଛି କାହିଁକି ?

ନିଜ ପାଇଁ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରନ୍ତି । ଅନ୍ୟପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ବହୁତ କଷ୍ଟକର କାମ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ତ ଆହୁରି କଷ୍ଟକର । କନ୍ୟା ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵରରେ ଉଠିବ ଦେଲା ।

ସକ୍ଳନ ଏହା ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା କି ସେ ଏବଂ ତାର ବନ୍ଧୁ, ବିଶେଷ କରି ସେ ନିଜେ ଯେ କୌଣସି ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ, ସର୍ବଦା ନିଜ ମନପ୍ରାଣ-ଧନ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସେ ସୋଫାର ବାଡ଼ା ଉପରେ ଦୁଇହାତ ରଖି କହିଲା—“ମୋର ଜୀବନରେ ଏହି ବିଚାର ହେଲା ପ୍ରଥମ କଥା ଏବଂ ମୋର ମନ ମଧ୍ୟ କେବଳ ସେହି ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ମିଳେ ଯିଏ ମନ ଉଚ୍ଚ ରଖେ ଏବଂ ଏହାକୁ ମୁଁ କୌଣସି ବଡ଼ପଣିଆର ଚିହ୍ନ ବୋଲି ଭାବେ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କର ଏହି ଗୁଣ ରହିବା ଉଚିତ୍ ।

କନ୍ୟା ଆଖି ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ଚାହିଁ ରହିଲା । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରେ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ନ ଥିଲା । ସକ୍ଳନର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵରେ ଯେପରି ସେ ନିଜ ଅସ୍ତିତ୍ଵ ଦେଖିଲା । ଯାହାକୁ ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଏବଂ ପୁରୁଷଙ୍କର ଥାଏ । କନ୍ୟାର ଗୁହାଣି ସକ୍ଳନର ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିବା ମନରେ ଉଦ୍ଭେଜନା ସୃଷ୍ଟି କରିଲା । ଏହି ଉଦ୍ଭେଜନା ତାକୁ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠି ଠିଆ-ହେବାର ଗୁଲେଣ୍ଡି ମଧ୍ୟ । କନ୍ୟା ଘାଣରେ ତାକୁ ଥରକୁ ଥର ନିଜ ମନକୁ ଲଗାମ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । କନ୍ୟାକୁ ତା’ ଦିଗରେ ଅପଲକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁବାର ଦେଖି ସକ୍ଳନ ନିଜ କଥା ଭାବୁ ଭାବୁ ସାବଧାନ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରସଙ୍ଗ ବଦଳାଇ କହିଲା—“ରୁମର ଲେଖା ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର । ଜନତା ଉପରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏହାର ସୁପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ।”

କନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁଣି କହୁଲା—ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ କଣ ହେବ । ଆପଣଙ୍କୁ ମନର କଥା କହୁବି । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅତ୍ୟାଚାରର ଏବଂ ମିଥ୍ୟାର ପର୍ଦ୍ଦା ନ ଉଠିବ, ମୁଁ ଶୋଭରେ ଅସ୍ଥିର ହେଉଛି । ଆପଣ ଭାବପାରିବେ ନାହିଁ, ସେଦିନ କେତେ ଚନ୍ଦ୍ରା ନେଇ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଶେ ଲେଖା ନେଇ ଆସିଥିଲି । ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଏବଂ ପରେ କର୍ନେଲ୍ ସାହେବଙ୍କ ଠାରୁ ଭରସା ପାଇବାରୁ ଖୁବ୍‌ଶାନ୍ତି ପାଇଲି । ଭାବିଲି ଦୁନିଆରେ ଯଦି ଅନ୍ୟାୟ ଅଛି ତ.ହାହେଲେ ତାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବାର ସାଧନା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ମୋତେ ଏପରି ଲାଗିଲା ଯେ ମୁଁ ମୋର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇ ସାରିଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବୁଛି ଯେ ଏତେ ଧୂମଧାମରେ ମୋର ମନର କଥା ପ୍ରଚାର କରା ହେଲା । ପରେ ପୁଣି କଣ ହେବ ? ହଜାର ହଜାର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ପାମ୍‌ଲେଟକୁ ପଢ଼ିବେ । ଦୁଇ ଚାରି ଦିନ ଖୁବ୍ ଜୋର ସୋର ଚର୍ଚ୍ଚା ମଧ୍ୟ ଚାଲିବ, କିନ୍ତୁ ତ.ପରେ ? ପୁଣି ଏହି ପରି ସବୁ କିଛି ଚାଲିବ । କୁଆଡ଼ୁ ଅଣବାରୁଆ କହୁ ମାରିଦିଆଯିବ । ସେମାନେ ନିଜେ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବେ ।.....ନିଜର ପ୍ରିୟା ବର୍ତ୍ତମାନ ସଙ୍କଳର ମନରେ ପ୍ରିୟା’ ଶବ୍ଦ ସ୍ପଷ୍ଟ ଯାହାକୁ ସ୍ବାନ୍ତନା ଦେବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଦୃଢ଼ତାର ସହୃଦ କନ୍ୟାକୁ କହୁଲା—’ନାହିଁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଏହି ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିରୋଧ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ।

ସଙ୍କଳର ନଜରରେ ତା କଥାର ଶକ୍ତି ପଶାଯା କରୁ କରୁ ତା ଦିଗରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଗୋଟିଏ ହାଲୁକାମିଶ୍ରାସ ଛାଡ଼ି କନ୍ୟା କହୁଲା—ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ କିପରି ହେବ, ଆମର ପଲଟିକାଲ୍ ପାର୍ଟି ଗୁଡ଼ିକ ଖୁବ୍ ଜୋର ସୋରରେ ସମାଜ ଶୁଦ୍ଧି କ୍ଷମତା ପଛରେ ଦୌଡ଼ିଛନ୍ତି ।’

ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଦିଅ, ପବଲିକ୍‌ମାନେ ‘ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜେ ଗେଟ୍ ଆଉଟ୍ କରି ଦେବେ ।’

ଗେଟ୍ ଆଉଟ୍ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମାଜରେ ନାହିଁ, ସଙ୍କଳ ମହାବୀର ଅଭାବକତା ମାନବ ସମାଜର ବିଷ ନୁହେଁ । ସାମାଜିକ ତେଜନା ବଦଳାଇବାର କଥା ! ଏହାକୁ ନବଦଳାଇଲେ ଏହି ସବୁ ଅନ୍ୟାୟ ଏହିପରି ହେଉଥିବ ଏବଂ ରାଜନୀତିକୁ ଆମେ ତାହାର ଚାଲୁ କଥା ଯେ ଗୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଉଥିବୁ ।

କିନ୍ତୁ ସମାଜ ରୂପକୁ ଗାଡ଼ିର ପଲଟିକ୍ସ ହେଉଛି ଝୁଅରିଙ୍ଗା । ମୁଁ ଏହା ମାନୁ ନାହିଁ । କଲଚର୍—’

କଳକର ପେଟ୍ରୋଲ ପରି ଦରକାର, ଯାହାକୁ ଛିଡ଼ି ଗାଡ଼ି ଅଟଳ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରୁ ଶୁଅରିଙ୍ଗର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ତ ଆପଣ କମ୍ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜ ଏତିକି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସୂଚକ ଏବଂ ସତ୍ୟ ନ ହେଉଛି ଯଦ୍ୱାରାକି ସେତେବେଳେ ଏହି ପୁରୁଷ ଏବଂ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଛଡ଼ା ମଧ୍ୟ ସହଜରେ ଚଳି ପାରିବ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରେଜିମିଟର ମହତ୍ତ୍ୱ ଏହିପରି ରହିବ ଏବଂ ଏହି ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁନିଆରେ ଯଦବା ଅଧିକ ନାହିଁ, ତାହା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅତି କମ୍ରେ କେତେକଦିନ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ ହିଁ ରହିବ । କନ୍ୟା ଚପ ହୋଇ ଗଲା । ସକ୍ତନ ମଧ୍ୟ ବିଚାର ମନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଚପ କରି ବସି ରହିଲା । କନ୍ୟା ପୁଣି କହୁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଆମର ରାଜନୈତିକ ନେତା, କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ପାଟି କାହିଁକି କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସୂଚକ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ଯେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସୂଚକବିକାଶ—ଛଡ଼ା ପଲିଟିକ୍ସରେ ସ୍ପିରିଟୁଆଲ ଫୋର୍ସ ଆସେ ନାହିଁ, ଏବଂ ଏହା ବ୍ୟତୀତ ପଲିଟିକ୍ସ ସବୁବେଳେ ପାଇଁ ଗୋଡ଼ ଭଙ୍ଗା ହୋଇ ରହିବ ?

‘ଆପଣ ସ୍ପିରିଟୁଆଲ ଫୋର୍ସକୁ ମାନୁଛନ୍ତି’ ମୁଁ ଭାବୁଛି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଏସବୁ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ।

‘କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ ଠିକ୍ ତେବେ କଣ ଅନ୍ୟ ଲୋକ ସେ କଥା ଡବରଦସ୍ତ ମାନୁଛନ୍ତି ? କନ୍ୟା ହସି କହିଲା— ଠିକ୍ ସେହିପରି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମଧ୍ୟ ମାନୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଡିପ୍ଲୋମାଟର ଜାଣିବା ଏବଂ ମାନିବା ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜ କଥା । ସତ କହୁବାକୁ ଗଲେ ସ୍ପିରିଟ, ଆତ୍ମା ବା ପରମାତ୍ମା ଡେ ଠିକ୍ ଠିକ୍ କେଉଁ ଶକ୍ତିକୁ ବୁଝାଯାଏ ମୁଁ ତାହା ଜାଣେ ନାହିଁ । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ମନର କୌଣସି ଭାବକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଶବ୍ଦ ମନକୁ ମନ ଆସିଯାଏ ।

ମୁଁ ଜାଣେ ଅତି କମ୍ରେ ମୋ ନିଜ ପାଇଁ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣେ’, କନ୍ୟା ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ବଡ଼ କରି ଚାହିଁଥିଲା । ସକ୍ତନ ହସି ଧୀର କୋମଳ ସ୍ୱରରେ କହିଲା— ମୋର ସ୍ପିରିଟ, ଆତ୍ମା ବା ପରମାତ୍ମା—ଯାହା କିଛି କୁନୁ—ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ ହିଁ ।

କନକନ୍ୟା ଉପରେ ଏହି କଥାର ଖାସ୍ତା ପଡ଼ିକି ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲା । ଥରେ ତାର ଆଖି ପିରୁଳାରେ ଆନନ୍ଦ ଉଡ଼ାହେଲା, ଏବଂ ଏହା ଶୀଘ୍ର ସଂଯକ ହୋଇଗଲା, ଚାନ୍ଦିର ହୋଇ ମଥାନତ କରି ସେ କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ।

କବାଟ ବାହାରେ କନେଲ ଏବଂ ମହପାଲ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ ଜୋରେ ଜୋରେ କଥା କହି ଆସୁଥିଲେ ।’ ଆରେ ବାବୁ କାଲି ଏହାର ପ୍ରତିଫଳ ସହରରେ ଦେଖିବ ।’

ଦୁଇ ଜଣ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟା ହାତ ଯୋଡ଼ି ଠିଆ ହେଲା, ମହପାଲ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ତା’କୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । କନେଲ ଠିକ ନିଜର ଲୋକ ପରି ଅନେଇଲା । କନେଲ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲା—‘କୁହନ୍ତୁ ଆଜିର ତାମ୍ବା କିପରି ଲାଗିଲା । ଆପଣଙ୍କୁ ?’

କନ୍ୟା ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସଜ୍ଜନ ମହପାଲକୁ କହିଲା—‘ବନ୍ଧୁ ଭଲ ଓକିଲର ଠିକଣା ଦିଅ ।’

ଏହା ପରେ ମହପାଲ କିଛି କହିଥାନ୍ତା, କନେଲ ଉତ୍ସାହର ସହିତ କହିଲା ଓକିଲ ? ହଁ—ହଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫୋନ କରିବ ? କଣ ନାମ ଅଛି ?’

‘ତୁମ ଉପରେ ଚାରି ଶହ କୋଡ଼ିଏ ଧାରା ମକଦ୍ଦମ କରିବା ପାଇଁ ଭାବିଛି ।’ ସଜ୍ଜନ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ଶିଳା ଉପରେ ନିଶ୍ଚୟ ମକଦ୍ଦମା ଠୁଁ ଦିଅ’ କହୁ କହୁ ମହପାଲ ରହୁଗଲା ଏବଂ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା—‘କ୍ଷମା କରିବେ, ମୁଁ ତୁରୁ ଗାଲି ବାହାରି ଆସିଲି’ କନ୍ୟା ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଜ୍ଜନ କହିଲା ଏହି ସବୁର ମୂଳ । କଣ ଷ୍ଟେଟ-ମେଣ୍ଟ ଛପେଇଛ ଆମ ନାମରେ, ଉତ୍ତର ଦିଅ ? କହୁ କହୁ ସଜ୍ଜନ ହିଁ ପାୟାରୁ ପାଖିଲେଟ ଉଠାଇବା ପାଇଁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲା । କନେଲ ଜୋରରେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମହପାଲ କହିଲା—ସାରା ରାତି ତାକୁ ଧମକେଇ ଆସିଛି । ଏତେ ଖତ ମିଛ ଭାଷାରେ ମୋର ନାମ ଜୋଡ଼ୁଛି, ସେ ଦେଖିବା କଥା !

‘ଭାଷା ନ ଦେଖି ଭାବ ଦେଖ,’ ଭାଷାର ଭୁଲ ତ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାହିତ୍ୟିକର ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି—ବାଳମୁକୁନ୍ଦ ଗୁପ୍ତ ମହାଶୟ ପ୍ରସଦ ଦ୍ଵିବେଦୀଙ୍କ ଭଳି ଆଲ୍ଫର୍ଡ଼ଙ୍କର ଭୁଲ ବାହାର କରିଥିଲେ—ତାହାଜୀ ଆଜି ସେ ସାରା ସହରକୁ ତମକାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋତେ ଏବଂ ଆପଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏହା କିଛି କମ୍ କଥା ନୁହେଁ ।

କର୍ନେଲ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହୋଇଛି— ପାଟି କରି କହିଲା 'ବାସ—ବାସ—
ବନ୍ଧୁ ରୁହନ୍ତୁ ଆପଣମାନେ ବଞ୍ଚିମାନ ଏହି ମୁଣ୍ଡକୁ ମୋ ତରଫରୁ ଇଂଟଲକ୍
ଚୁଆଲ କଥା ବହିବାବାଲା ମୋତେ ମିଳି ଗଲା । ଏମାନେ ଅନ୍ୟକୁ ଦେଖନ୍ତି ନାହିଁ,
କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖନ୍ତି । ନିଜକୁ ବଡ଼ ଆଟିଷ୍ଟ ଭାବନ୍ତି ।

ମହାପାଳ କହିଲା—‘ଆପଣଙ୍କ ଲେଖା ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର, ଆପଣ ଖୁବ୍ ଭଲ
ଲେଖିଛନ୍ତି ।’

କନ୍ୟା ବିନୟର ସହୃଦ ଆଖି ତଳକୁ କଲା—ଛପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣଙ୍କୁ
ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ଲେଖାରେ ଅନେକ ଭୁଲ ଥିବ ।

‘ଆଜ୍ଞା ନାହିଁ’ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଲେଖିଛନ୍ତି । ମୋର କେବଳ ଏତିକି ଦୁଃଖ
ରହିଗଲା ଯେ ଯଦି ଏ ଗ୍ୟାଟା ମୋତେ ଆଗରୁ କହିଥାନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ଆପଣଙ୍କ
ଲେଖାର ସପକ୍ଷରେ ଭଲ ବକ୍ତବ୍ୟ ଲେଖି ଦେଇ ଥାଆନ୍ତି ।’ ମହାପାଳ କହିଲା ।

ସଜ୍ଜନ ଶିଘ୍ର କହିଲା—ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏହା କହିଛି । ସ୍ତ୍ରୀ ମୁଣ୍ଡରେ କେଉଁ ଭୂତ
ଯେ ପ୍ରବେଶ କଲା, କାହାକୁ କିଛି କହି ନାହିଁ କି ପତାରି ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ।’

ଇଲେକ୍ସନ ବେଳେ ସବୁ କାଗଜ ବଣ୍ଟା ଯାଏ । ଏକ କାନରୁ ଦୁଇ
କାନକୁ ଏ ଖବର ନ ଯାଉ ନେ ଆମର କୌଣସି କାଗଜ ବାହାରୁଛି । ତାହା
ହେଲେ ପବ୍ଲିକ୍ ଉପରେ ବେଶି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ’ କର୍ନେଲ କହିଲା ।

‘ପ୍ରଭାବ ନା ପାରି ପଡ଼ିବ’ ।

‘କାଲି ଦେଖିବ - - ’

‘ନା ପ୍ରଭାବ ନିଶ୍ଚୟ ପଡ଼ିବ - - ’ କନ୍ୟା କହିଲା, ତାହାକୁ କାଟି ଦେଇ
ହସି ହସି ସଜ୍ଜନ କହିଲା—‘ବଞ୍ଚିମାନ ତ ରୂମେ କହୁଥିଲା ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ
ନାହିଁ ।’

କନ୍ୟାର ମୁହଁ ସେତା ପଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ଘାବରେଇ ଯାଇ ହସି ହସି ସଜ୍ଜନକୁ
କହିଲା—‘ଆପଣ ମୋ କଥାର ଅର୍ଥ ହିଁ ବଢ଼ିଲେଇ ଦେଉଛନ୍ତି । (ସୁଣି କୁର୍ନେଲକ
କହିଲା) ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କହିଥିଲି ଯେ ମୁଁ ଭାଙ୍ଗର ଟଙ୍କା ବେକାର ଟଙ୍କା ବଢ଼ାଇଲି,
ଖୁବ୍ ହେଲେ ଦୁଇ ଗୁରୁଦିନ ଏ ବିଷୟରେ ଲୋକେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବେ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି
ଏହି ଅତ୍ୟାଚାର ଗୁଲୁରହୁବ ।

ମହୁପାଳ କହିଲା ସତ କଥା ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ହେଲେ ତାର ବହୁତ ଜିଜ୍ଞାସ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପକ ସଂଗଠନ ଏବଂ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦରକାର ।

ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋଚନା ହେଲା । କର୍ନେଲ ଏବଂ ମହୁପାଳ ଗଲବେଳେ ସଜ୍ଜନ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ସେ କର୍ନେଲକୁ ପଚାରିଲେ କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା ?

‘କାର୍ତ୍ତିକ, କଣ ତୁମେ ମୋତେ ପେମେଣ୍ଟ କରିବ ?

‘ହଁ’

କର୍ନେଲ ମହୁପାଳକୁ କହିଲେ—‘ଶୁଣୁଛୁ ଯୁଦ୍ଧ ବଡ଼ଲୋକ କଥା(ସଜ୍ଜନକୁ) ବାବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଛି । ଆପଣଙ୍କ ବୋହୂକୁ ହଜାର ଦୁଇ ହଜାର ଟଙ୍କା ପ୍ରେମେଣ୍ଟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ମୋତେ, ତାପରେ ଏକାଠି ଯିବୁ ବାବୁ ତୁମ ପାଖକୁ ପଠାଇବି ।

‘ଆରେ ହଁ, ମୋର ମଧ୍ୟ ମନେ ହେଉଛି ତୁମର ବିବାହ ଯୁଦ୍ଧ ସହୃଦ ହେବ । ଝିଅ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି, ମୋର ପସନ୍ଦ ହୋଇଛି ।

ସଜ୍ଜନକୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଏହିପରି କଥା ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା, ହସି କଣ ହିକଲ—‘ତୁମେମାନେ ମୋ ମନର ଅଟେ । ସଜେସନ୍ । ମୁଁ ତ ତାଙ୍କୁ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ.....’

‘ହଁ—ହଁ, ତୁ ଲା ବଡ଼ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର’ କର୍ନେଲ ହସି ହସି କହିଲା—‘ନାହିଁ ବନ୍ଧୁ ଏହି କନ୍ୟା ମୋର ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ପସନ୍ଦ ହୋଇଛି । କେବଳ ଏତିକି ଯେ ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର, କିନ୍ତୁ ତା ଆଖିରେ ସମ୍ମୋହନ ରହିଛି ।

ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ ଗୁଲିସିବା ପରେ ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟାକୁ ତା ଘରେ ଛାଡ଼ି ବାକୁ ଗଲା, କନ୍ୟା ତାର ବାନ୍ଧବୀର ଘର ଛାଡ଼ି, ଦଶ ଟଙ୍କା ଭଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘର ଭଡ଼ା ନେଇଥିଲା । ସେ ଯେତେବେଳେ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ସେତେବେଳେ ତା ପକେଟରୁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଲଫାଫା ବାହାର କରି ତା ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହିଲା— ‘ଏଇଟା ରଖ’ ।

‘ଇଏ କଣ ?’

‘ରଖି ଦିଅ ?’

‘ଟଙ୍କା ?’

‘ହଁ—ହଁ ଦରକାର ପଡ଼ିବ ।

‘ନାହିଁ ।’

‘ଦେଖ ମୁଁ ଆଉ ଆଉ ତୁମେ କଷ୍ଟ ପାଇବ, ଏହା ମୁଁ ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ ।

‘ତୁମ ପାଖରେ ଟଙ୍କା କରବା ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଅଛି ?’

କନ୍ୟା ରୁପ ରହିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ କହିଲା—ତାହା ହେଲେ ଏଇଟା ରଖି ନିଅ ନା, ଦେଖ ଏଇଟା ପାଇଁ ତୁମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅପମାନ ବା କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।’

‘ନାହିଁ ... ନମସ୍କାର ।’ କନ୍ୟା ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ମଥା ନିଜ କରି ଦିନ ଦର ଆଡ଼କୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇଲା । ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଜଣେ ନାରୀ ପାଖରେ ସଙ୍କଳ୍ପର ଟଙ୍କା ହାରମ ନଥିଲା ।

ଚଉଦ

ବନ୍ଦ କୋଠରୀ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦିନୋଟି ବିଲେଇ ଛୁଆ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଖଟ ଉପରେ ଡିଆଁ ଡେଇଁ କରୁଥିଲେ । ଆଖି ଖିଟିଲେ ଛୁଆକେବେ ଚୁପ ହୋଇ ବସେନାହିଁ । ସେ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରର ଫାଙ୍କରେ ଲଟା ଦିଆହୋଇ ନିରୁତ୍ତମ କରି ଆଉ ସିଠିକବାଟର ଶିକୁଳି ଦିଆଯାଇଥାଏ । କାରଣ ବିଲେଇ ଯେପରି ଛୁଆ ପାଖକୁ ଚାଲି ନ ଥାଏ । ଛୁଆର ମା'କୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ସଜନିରେ । ତେଣୁ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଦୁଧ ପିଆଇବା ପାଇଁ ଅନେକ ସତର୍କତା ସହୃଦ ସେ ଦେଠେଇ ଘରେ ପଶେ । ଦେଠେଇଙ୍କ ନଜର ତା' ଉପରେ ପଡ଼ିଯାଏ ସେ ତାକୁ ଗୋଡ଼ାନ୍ତି ।

ଅନ୍ଧାର ଘରେ ବିଲେଇ କାନିସ ଉପରୁ ନଳ ପାଖରେ ଘୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପିତଳ କୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଡିଆଁ ମାରିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ଖଟରେ ଥିବା ଛୁଆ ଦିନୋଟି ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୃଷ୍ଟିଯାର ଅସ୍ଥିରତାର ସହୃଦ ମ୍ୟାରି ମ୍ୟାରି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ବିଲେଇ ଦେଠେଇଙ୍କ ଖଟ ଉପରେ ଚଢ଼ି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଛୁଆମାନେ ତା ପାଖରେ ଯାଇ ଦୁଧ ପିଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୋଟିଏ ଛୁଆ ତା ପିଠି ଉପରେ ନଦିହୋଇ ଦୁଧ ପିଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ଦୁହେଁ ଦୁହେଁ ଦୁଧ ପିଇ ପିଇ ଖସି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଦିନୋଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଛୁଆ ଆନନ୍ଦରେ ଉକୁଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ବିଲେଇ ମଧ୍ୟ ଅତି ସ୍ନେହରେ ଲାଞ୍ଜ ଦେଇଥାଏ ।

ଦେଠେଇ ବଜାରରୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଧ କିଣି ଫେରୁଥିଲେ, ପାନଜାକି ସିନ୍ଦୂରେଟ ଟାଣୁ ଟାଣୁ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଦେଖି ହଠାତ୍ ଖଲିଫାତମୋଲି ଚଉତରା ଉପରୁ ଡେଇଁ ତାର ସାମନାରେ ବସିଦଡ଼ି ବାଡ଼ିଟା ଧରି ପକାଇଲା । ଦେଠେଇ ଚମକି ଉଠିଲେ । ଦୁଧ ଠେକିରୁ ଚହଲି ଦୁଧ ପଡ଼ିଗଲା ।

ମରହା କହିଲା—ଦେଠେଇ ମରିବା ବେଳ ତମ ଆସେଇଲାଣି—ସେଥିପାଇଁ ଦୁଧ-ମଲଲ ଲେଖିକନି ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି କି, ଠେକି ମୋତେ ଦେଇଯାଅ, ବାଡ଼ି ଦେଇଦେବି ।

ଦେଠେଇ ବିଲିବିଳାସକୁ ଲାଗିଲା, ମରହାକୁ କହିଲା—‘ଦେଖ ଦେଖ କେଡ଼େ ବଦମାସ ଲୋକଟା ମୋର କେତେ ଦୁଧ ଡାଲି ଲୋକସାନ କରିଦେଲା ।’

ସତକୁ ସତ ଦେଠେଇ ବଡ଼ ବସନ୍ତରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ଆଜିର ଏହି ପରିସ୍ଥିତି ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଅସୁବିଧାରେ ପକେଇଥିଲା । ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥର

ରଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଦେଠେଇ ସନ୍ଧ୍ୟା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟହେଲେ, ଦାନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ସେ କହିଲା—‘ସ୍ଥିତିଦେ ମତେ । କୁଆକୁ ଶ୍ଵେତ ଲାଗି ବଣି ।

‘ଆରେ, ମୋତେ ସ୍ଥିତି ଗୁମର ଆଉ କୁଆ କିଏ ? ଆଉ ଯିଏ ବା ହେଉ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝିପାରିବ । ଭାଇମାନେ ଶୁଣ, ଦେଠେଇ ପିଲାଦିନେ କେତେ ପାଲିତୁ ମୋତେ କାଶେଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ସବୁ ଜମା ପୁଞ୍ଜି ମୋର, ତାଙ୍କ ମରବା ପରେ ନେବି ନ ହେଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନେବି ।’

ଗଳି ଦୁଇ ପାଖରେ ଥିବା ଦୋକାନୀର, ସୁନାରି, ଯର୍ଜ, ଲଣ୍ଡି, ମିଠା ଦୋକାନି ସମସ୍ତେ ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥିଲେ । ଦେଠେଇ ପାଖଦେଇ ଲୋକମାନେ ହସି ହସି ଚାଲିଗଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ ନାନା ସକାର ଥଟ୍ଟା ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ଠେକି ଧରିଥିବାରୁ ସେ କିଛି କରପାରିଲେ ନାହିଁ । ଚୁପଚାପ ମୁହଁ ବଦଳାଇ ନିଆଁରେ ପକା ହୋଇଥିବା ଲୁହାପରି ରାଗି ପାରିଯାଉଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ବାଡ଼ି ସ୍ଥିତିଦେଇ ଆଗେଇଗଲା ।

ପ୍ରଭାତ ମୁରୁଦା ଏକଥା ଧାରଣା କରିନଥିଲା । ଦେଠେଇ ବାଡ଼ିଟି ହଠାତ୍ ସ୍ଥିତି ଚାଲିଯିବାରୁ ମୁରୁଦା ହାତରେ ବାଡ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । ବାଡ଼ି ବଡ଼େଇ ଦେଉ ଦେଉ ବେ କହିଲା—ହଉ ନଥ, ବାଡ଼ି ନେଇଯାଅ, ଏ ଦେଠେଇ ।

ଦେଠେଇ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଯାଇ ଠିଆହୋଇଗଲେ । ତାକୁ କଣେଇକି ଚାହିଁ ସେ କହିଲା—ଘରେ ଯାଇ ଦେଇଆସିବୁ ବଦମାସ ନ ହେଲେ କାଲି ସକାଳେ ତୋର ବଣ ବୁଡ଼େଇ ଦେବି ।

ମୁରୁଦାର ସ୍ଥିତି ଦେଠେଇ କଥାରେ ଥରଗଲା, ଦୁଷ୍ଟାମି ଭୁଲିଗଲା ସେ । ଡର ଲାଗିଲା, ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଅକଟି କରି ହସି କହିଲା—କାଲିସିନା ତମେ ମୋର ବଣ ବୁଡ଼େଇବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆଜି ଗୁମକୁ ଶେଷ କରିଦେବି । ଗୁମର ଏହି ବାଡ଼ି ଏଠି ପଡ଼ିରହିଲା, ନିଅ କି ନ ନିଅ ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଗୁମ ଘରକୁ ଯିବିନାହିଁ । ବୁଝିଲ ଦେଠେଇ ।

ତାଇ ବଜରଂ ବାଲିଙ୍କ ଚଉତର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନିଜ ଫାଟକ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇଲା ।

ବଜାରର ଲୋକେ ପରଭୁକୁ ବହୁତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଈଲେ । ଯାଏ ତେବେ ଧର୍ମରୁ ସୁନାରି ତା ପୁଅକୁ ବାଡ଼ିଦେଇ ତା ଘରେ ଦେଇ ଆସିବା ପାଇଁ ପଠାଇଲା ।

ବକର ବକର କରି ଦେଠେଇ ଘରେ ପଶିବାକୁ ବଲେଇ ଖସିଯାଇ ଖଟିଆ ତଳକୁ ପଳେଇଲା । ଗୋଟିଏ କୁଆ । ଯିଏ କି ମା' ଦୁଧ ପିଇ ପିଇ ଖଟିଆ ଉପରୁ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ଦେଠେଇକୁ ଦେଖି ଦେଖି ସେ ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ କରି ଦଉଡ଼ିଲା । ଖଟ ଉପରେ ଦଉଡ଼ା ଦଉଡ଼ି କରୁଥିବା କୁଆ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟ ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ଭାଇର ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ ଡାକର ଅର୍ଥ ବୁଝି ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଯେ ଦୁଧ ମିଳେ ଏହା ଦଶ ବାର ଦିନର କୁଆମାନେ ଜାଣିଶୁଣି ଫେଟେବେଳକୁ ବୁଝି ସାରିଥିଲେ ତଳେ ଥିବା କୁଆଟି ଆଗେ ଦୌଡ଼ି ଚଉତର ଉପରେ ଚଢ଼ିଗଲା । ଏବଂ ଚଉତର ଉପରେ ଦୁଇପାଦ ଡେଇଁଡେଇଁ ପୁଣି ଅଗଣାରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଖଟରେ ଥିବା କୁଆ ଗୋଟିଏ ଡିଆଁ ମାରି ଦୁଲ୍‌କରି ପଡ଼ିଗଲା । ସେଗଣା କୁଆଟି ଖଟ ଉପରେ ରହି ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କୁଆ ଦୁଇଟି ଅଗଣାରେ ଆସି ଦେଠେଇଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ମୁହଁ ଘସଘସି ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ ଡାକିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଟେକିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ ମନ ସବୁଯାକ ଭାଗ ପାଣି ହୋଇଗଲା ।

ଦୁଇଜଣ ପାଇଁ ମାଟିରେ ଅଳ୍ପ ଦୁଧ ପକାଇ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୁକ୍ତହୋଇ ଘରକୁ ଗଲା । ଭିତରେ ଥିବା ଏଲୁମ୍‌ମୁନିୟମ ପାତ୍ର ଆଣି ମାଟି ପାତ୍ରରୁ ଦୁଧ ଢାଳି ରଖି ଦେଠେଇ ଅଗଣାରୁ କୁଆ ଦୁଇଟିକୁ ଉଠେଇ ଦୁଧ ପାଖରେ ରଖିଦେଲେ ।

ସେଇ ସମୟରେ କବାଟରେ ଝଞ୍ଜିରର ଶବ୍ଦ ହେଲା, ମଣିଷ ଶବ୍ଦ ପାଇ ଦେଠେଇ ପୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

‘ଆରେ ତମ ବାଡ଼ି ନେଇଯାଅ, ଦେଠେଇ ଓ ଦେଠେଇ, ବାହାରରୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଦେଠେଇ କଲାସିଣି ନେଇ ଗାଳି ଦେଇ ଦେଇ କବାଟ ଫିଟାଇବାକୁ ଗଲା ।

*

*

*

ସେହିଦିନ ରାତି ନଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲିର ବଜାରରେ କୋରସୋରରେ ଆଲେତନା ହେଲା ଯେ, ପୁରୁଷଭିମ ସୁନାଗିର ପୁଅକୁ ପରଭା ମୂରହେ ବୋଲି ଭଲରେ ଭାବି ଦେଠେଇ ତା ଉପରକୁ ମନ୍ତ୍ରଣ କଲାସିଣି ପକାଇଛି । ତା’ର ଅବସ୍ଥା ଭଲନାହିଁ । ଝଡ଼ା-ଫୁଙ୍କା ଡାକ୍ତର ସବୁ କିଛି ଚାଲିଛି । ଭଲୁଟି ସୁନାସା ଦୋକାନ ବନ୍ଦ କରି ମହାସାଜ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସିନ୍ଦୂ କି ନଦି ଭାଲ୍ୟାସା ଚୌକିଦାର ସହକ ଫେରିଲାବେଳେ ବାଟରେ ଏକଥା ଶୁଣିଲା । ପୁରୁଷଭିମର ଦୋକାନ ପାଖରେ

ଠିଆହୋଇ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇକୁ ଅବସ୍ଥା ପଚାରିଲା । ପୁରୁଷୋତ୍ତମକୁ ଭଲ ପାଇଥିବା ଲୋକେ ଦେଠେଇର ସାତପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧାର କରୁଥିଲେ । ଭକ୍ତ କହିଲା—‘ଘରବାଟ ହୋଇ ମୁଁ ପାଖକୁ ଆସୁଛି ।

ଭକ୍ତ ଘରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବଡ଼ ବୋହୂ ଏବଂ ନନ୍ଦଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଶଙ୍ଖର ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋହୂ ସେକେଣ୍ଡ ସୋ ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମା, ଆଜିକୁ ଛଅ ଦିନ ହେଲା କାସଗଞ୍ଜ ଭଣ୍ଡୋଇଙ୍କ ପୁଅ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ସାଙ୍ଗରେ ନାତିକୁ ମଧ୍ୟ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ମନିଆ ଜିନିଷ ଆଣିବାକୁ କଞ୍ଚକତା ଯାଇଛି ।

ନନ୍ଦ ଶ୍ରେଣୀ କରୁଥିବା ଘଟଣା ଧରପଡ଼ିଯିବା ପରେ ମନିଆ ତାକୁ ଖୁବ୍ ମାରିଥିଲା ସେହିଦିନଠାରୁ ନନ୍ଦକୁ ଘର ପଡ଼ାକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବା ମନା । ମନିଆର ଆଦେଶରେ ତାର ଗୋମତି ଗାଧୁଆ ଦେବଦର୍ଶନ, ଏପରିକି ଦେଠେଇ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବା ଆଦିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି । ପ୍ରଥମ ଦୁଇଦିନ ସେ ଜଳ ଘର ବାହାରକୁ ବାହାରିଲା । ପୁଣି ଘର କାମରେ ନିଜେ ମନଦେଲା । ମା’ଙ୍କଠାରୁ ସ୍ନେହ ପାଇଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ମନିଆର ଛୁଆକୁ ନିଜ ବାସ୍ତବ ମମତା ସରସ ଦେଖାଇଲା । ମନିଆର ଗାଧୋଇବା ଖାଇବା ସମୟରେ ତାକୁ ଖୋଦ, ଗାମୁଛା, ପାଣି ଆଦି ଦେବା ବ୍ୟସ୍ତ ନିଜେ ବୁଝିଲା । ଇତି ମଧ୍ୟରେ ମଉସାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ପାଇ ମା’ କାସଗଞ୍ଜ ଚାଲିଗଲେ । ମା’ ଯିବାପରେ ନନ୍ଦର ପାଟି ଫିଟିଲା । ଭଉଁଜମାନଙ୍କୁ ସବୁ କାମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗଭର ହେଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠବୋହୂ ସକାଳେ ନିଜ ସ୍ବାମିଙ୍କର ଗୁ ଜଳଖିଆ କରି ନିଜ ସ୍କୁଲ ପଢ଼ା ଏବଂ ସ୍ବାମୀ ଦେଇ ଯାଇଥିବା ‘ହୋମର୍ଡ୍ସ୍‌କି’କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଆଦି କାମରେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଥିଲା ଯେ ଘରର କାମ-ଦାମ ପାଇଁ ତାକୁ ଅଧିକ ସମୟ ମିଳୁନଥିଲା । ତେଣୁ ଶାଶୁ ଯିବାପରେ ଏବଂ ମନିଆର ଅଳ୍ପଶ ଯୋଗୁଁ ବଡ଼ ବୋହୂ ଉପରେ ଘରର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ପଡ଼ିଗଲା । ଏଇଥିପାଇଁ ନନ୍ଦ ତା ସହୃଦ ରହିବାର ଅଧିକ ଅବସର ମିଳିଲା । ସେ ଝିଅ ପାଇଁ ସୁଏଟର ଡିଆର କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ବଡ଼ ବୋହୂଠାରୁ ଡିଜାଇନ ଶିଖୁଛୁ ମଧ୍ୟ ।

ଯେତେବେଳେ ଭକ୍ତ କବାଟ ଖୋଲି ବୋଲି ପାଟିକଲା, ସେହି ସମୟରେ ନନ୍ଦ ବଡ଼ ବୋହୂ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ପାଖା-ପାଖି ଶୋଇ କଥା ହେଉଥିଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝିଅ ପାଖରେ ଥିବା ଦୋଳରେ ଶୋଇଥିଲା ।

ମନଥା ଭାରି ସିଧା ଏବଂ ସରଳ ପ୍ରକୃତିର, ସାମାନ୍ୟ ଖୋସାମନ୍ତରେ ସେ ଚରଳି ବିଚଳିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ବଡ଼ ବୋହୂ ଯେତେବେଳେ ବାହା ହୋଇ ଆସିଲା ମନଥା ଆଉ ନୂଆ ବୋହୂ ପାଖ ଛୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ନନ୍ଦୋ ମଧ୍ୟ ଭାଉଜ ମନ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ପରେ ଯେତେବେଳେ ନିଜ ବାନ୍ଧବୀ ସନ୍ତୋର ବୋହୂ ସହୃଦ ମନଥାର ସମ୍ପର୍କ କରାଇବାରେ ସଫଳ ହେଲା ସେତେବେଳେ ସେ ବଡ଼ ବୋହୂର ପରମ ଶତ୍ରୁ ହେଲା, ଯାବତାୟ ଅତ୍ୟାଚାର ତା' ଉପରେ କଲା । ପରେ ମନଥା ନିଜକୁ ସଂଶୋଧନ କରି ଭଦ୍ର ଭାବରେ ଜୀବନ କଟାଇଲା ସେତେବେଳେ ଭାଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶତ୍ରୁତା ରହିଗଲା । ନିଜର ଜ୍ଞାନୋଦୟ ହେବା ଫଳରେ ମନଥା ନନ୍ଦୋର ଏ ପ୍ରକାର କଦର୍ଯ୍ୟ ଅବୈଧ ପ୍ରେମକୁ ଅକ୍ଷର ସହୃଦ ଦୃଶାକଲା । ସେ ଭଉଣୀର ଦୃଢ଼ ଗିରି ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନନ୍ଦୋ ବାପାର ଗେହ୍ଲାରୁଥିଲା । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁହଁରେ କହୁ ନଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ମନଥା ନନ୍ଦର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି ନଥାଏ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଭୟଙ୍କର ଦୋଷ ହୁଟି ବିଚ୍ୟୁତ ତରଳରେ ସମାନ ସମାନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏକ ନୂଆ ଅପରାଧ ଧରାପଡ଼ି ଯିବାରୁ ମନଥାର ଦମ୍ଭ ବେଶୀ ବଢ଼ିଗଲା । ସେହିନ ନନ୍ଦୋ ଘର ଖୋଜା ଖୋଜି କରିବା ବାହାଜାରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପାଇ ସେ ନନ୍ଦୋକୁ ଖୁବ୍ ଧମକେଇଲା । ତା ବାକ୍ସରୁ ଫଟ ଆଲବମ୍ ଜବତ କଲା ପରେ ସେ ପୁରା ତା ଉପରେ ଚଢ଼ି କଲା । କହିଲା— ଏବେ ମୁଁ ସ୍ବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖେଇ ତୋ ମୁହଁରେ କାଲି ଲେପି ଦେବି, କିନ୍ତୁ ତୁ ଯଦି ମୋ ବିଷୟରେ ପଦେ ପାଟି ଫିଟାଇ କେହି ତୋକଥା ବିଶ୍ବାସ କରିବେ ନାହିଁ । ମନେ ରଖିବୁ ଯଦି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଛି କରୁ ତେବେ ତୋ ମୁଣ୍ଡ ବାଲ ଧରି ଘରୁ ବାହାରି କରି ଦେବି, ବାପା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତତେ ରକ୍ଷା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।” ନିଜ ଗୁଣ ଗ୍ରାସ ଏପରି ମନଥା ଆଗରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯିବାରୁ ନନ୍ଦୋ ମନଥାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଜ୍ଞାଧୀନ ହୋଇ ଭଦ୍ର ଭାବରେ ଚଳିଲା । ନିଜ ଆଧିପତ୍ୟ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ସେ ବଡ଼ ବୋହୂ ସହୃଦ ଘନଷ୍ଟତା ବଢ଼ାଇଲା ।

ରେଡ଼ିଓରେ ଫିଲ୍ମ ସପ୍ତଜାତ ହେଉଥିଲା—

‘ଏକୃଷ୍ଟିଆ ସେ ପସାଇଥିବ । କାନ୍ଦୁଥିବ ।

ହରାଇ ମୋତେ ସେ, ଭାବୁଥିବ

ମୋ କଥା ଏବେ ବି ମନେ ପଡ଼ୁଥିବ……

ଉଦ୍ଭିଦ ଘରକୁ ଆସିଲା । ସିନ୍ଦୂର ଘରେ ରଖି, ତାଲା ବନ୍ଦ କଲ ଏବଂ
ହିଅକୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ କହି ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ସୁନାରିର ପୁଅର ଖବର ବୁଝିବାକୁ
ଗୁଲିଗଲି ।

ନନ୍ଦନ—ଭାଉଜ ପୁଣି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବଡ଼ ବୋହୂ ଘରକୁ ଗଲେ ।
ହଠାତ୍ ନନ୍ଦ ମନରେ ମିଠା ଖାଇବା ଏବଂ ଖୁଆଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ବଡ଼
ବୋହୂକୁ ପଇସା ଦେବାକୁ ଦେଲା ନାହିଁ । ନିଜ ବାବୁସବୁ ପଇସା ନେଇ ଗଲିକୁ
ଆସିଲା । ସାମନାର ପିଣ୍ଡାରେ ବଛଣା ବଛେଇ ବସିଥିବା ଚୌକିଦାରକୁ ଖୋସାମଦ
କରି ତାକୁ ମିଠା—ନମ୍ବୁକ ଏବଂ ଅଧ ସେର ଦୁଧ ଆଣିବାକୁ ପଠାଇଲା । ହିଅ
ଉପରେ ଏକୁଟିଆ ଥିଲା ତେଣୁ ବଡ଼ ବୋହୂ ଗୁଲିଗଲି । ନନ୍ଦ ନିନିଦ ଆସିବ ବୋଲି
ଗୁମ୍ରାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

କାଲି ରାତିଠାରୁ ଏକୁଟିଆ ଥିବାରୁ ନନ୍ଦ ବଡ଼ ବୋହୂ ପାଖରେ ଶୋଉଛୁ ।
ଶାଶୁ ଗଲାପରେ ଆନିକାଲି ନନ୍ଦ ବଡ଼ ଭାଉଜକୁ ବେଶୀ ଭଲ ପାଇଲଣି । ସେପରି
ସେ ବଛ ହୋଇ ଆସିବାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଥମରେ ଲାଗୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ସତସେ,
ଆଜି କାଲି ପରି ସେହର ସମ୍ପର୍କ ଆଗରୁ କେବେ ହୋଇ ନଥିଲା ।

ନନ୍ଦତାର ରୋଗଗାର ଭାଇକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରୋଗାଇବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ
ନଥିଲା । ମନିଆ ଭାରି ସିଧା ସରଳ, ସାମାନ୍ୟ ଖୋସାମଦରେ ସେ ବଗଳିତ ହୋଇ
ଯାଉଥିଲା ନିଜର ଆଧିପତ୍ୟ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ସେ ବଡ଼ ବୋହୂ ସହିତ ଘନିଷ୍ଟତା
ବଢ଼ାଇଲା । ନନ୍ଦର ଭାଗ୍ୟକୁ ତାର ମଉସା ମଗରଲେ, ତେଣୁ ବଡ଼ ବୋହୂର
ନିକଟତର ହେବା ଏବଂ ମନିଆ ପାଖରେ ଭଲେଇ ହେବାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ
ମିଳିଲା ।

ରାତିରେ ନନ୍ଦ—ଭାଉଜ ଏକାଠି ଶୋଇଥିଲେ, ଏଇ କେତେ ଦିନରେ
ବଡ଼ ବୋହୂ ନନ୍ଦର ଏକାବେଳେ ଆପଣାର ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେଦିନ ସେ
ଘୋଷିତ ବୋହୂ କହିଲା ଯେ—’ନନ୍ଦ ନାମା ଉପରକୁ ସେପରି ଡୁଆନ୍ତି ସିନା କିନ୍ତୁ
ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କୁ ଭିତରଟା ଭାରି ଭଲ । ଯଦି ତାଙ୍କୁ ଆମର ସୋପାଇଟି ମିଳେ
ତାହାହେଲେ ସେ ଏକଦମ ବଦଳି ଯିବେ ।

ନନ୍ଦ ମିଠା, ନମ୍ବିକ ଏବଂ ଦୁଧ ନେଇ ଉପରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେତେବେଳେ
ବଡ଼ ବୋହୂ ଏକଲା ଶୋଇ ବରହଣିର ଲେଖା ଗୋଟିଏ ଗଜଲ—ଜୋରରେ
ଗାଉଥିଲା ।

‘ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ଦେଇ ପ୍ରେମ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ

ସ୍ବର ତତ୍ତ୍ବ ମିଳେଇ ମିଠା ଭୁଲ କରିଛାକୁ ବାହାରିଲେ ।’

ନଶନ—ଭଉନଙ୍କର ଏପରି ଅଳ୍ପ ପରିହାସ ଘରର ଆବହାୱାନାକୁ ପୁଲକିତ କରି ଥିଲା । ନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବେଳରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ କଥା ହୃଦୟ ଖୋଲି କହୁଥିଲା ଏବଂ ଶେଷରେ ବଡ଼ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ନିଜ ମନର ଅପଟୁଡ଼େଇ ଏକାଉଁଶ ଖୋଲି ଦେଲା ।

ନନ୍ଦ ବିଷୟରେ କେବଳ ତାର ମା ପ୍ରାୟ କୁହନ୍ତି ଯେ—‘କୂଅ-ସମୁଦ୍ରର ଅଳ ଅଛି କିନ୍ତୁ ନନ୍ଦ ପେଟର ଅଳ କୁଲ ନାହିଁ । କାସଗଞ୍ଜ ଯିବା ସମୟରେ ଶାଶୁ ଦୁଇ ବୋହୂଙ୍କୁ ନନ୍ଦକୁ ନଜରରେ ରଖିବାପାଇଁ ତାଗିଦ୍ କରି ଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋହୂ ଭାରି ସିଆଣି ଥିଲା ବଡ଼ ବୋହୂ କାହାଣୀରେ ଖସଡ଼ି ଯିବା ନୌକାପରି ଥିଲା ଏବଂ ନନ୍ଦୋର ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିକ୍ଷ୍ଣ ସ୍ବଭାବରେ ବିଶେଷ ଫରକ୍ ନଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା ।

ଦୁଇଜଣ ଶୋଇ କହୁଣି ଉପରେ ଭର ଦେଇ ଅଳ୍ପ ମଜାର କଥା କହୁ ଥିଲେ । ନନ୍ଦ ବହୁତ ପ୍ରକାର ଗଳ୍ପ କହି ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ନିଜ ହାତ ମୁଠାରେ ନେଇ ଆସିଲା । ନନ୍ଦ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ସିଧା ସିଧା କହିଦେଲା ଯେ ସେ ଦୂରପଣ କରେ କାରଣ—‘ପୁରୁଷ ଠକ୍‌ଉଛି ତାହାଲେ ସ୍ତ୍ରୀ କାହିଁକି ନ ଠକେଇବ ? ଭଗବାନ ଯାହାକୁ ରୂପ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କାହିଁକି କିଛି ଗହଣା ନ ନେବ ? ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିଶ୍ବାସ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ସେ ନିଜର ଗହଣା ଓ ସୁନା କିଛି ପୁଞ୍ଜି କି ବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ଏଇ ପୁଞ୍ଜି ଯେଉଁ ହାତରେ ରଖୁଥିବା ତାହା ଯେପରି ଅନ୍ୟ ହାତ ମଧ୍ୟ ଜାଣିବ ନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ବାପା ‘କବାଟ ଖୋଲେ’ କହିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ନନ୍ଦ ଯାଇ କବାଟ ଖୋଲି ବାପାଙ୍କ ଚିଲମ ତିଆରି କରି ଦେଲା ପୁଣି ବଡ଼ ବୋହୂ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ଏବଂ ମଜା ଗପ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

କଥା କହୁ କହୁ ନନ୍ଦ କହିଲା ଯେ ସେ ଯଦି ଚାହୁଁବ ତେବେ ନନ୍ଦ କାହାରି ସହିତ ତାର ସମ୍ପର୍କ କରାଇ ପାରିବ । ସେ କଥା ଜାନକୁ ଦୁଇ କାନ ହେବ ନାହିଁ । ମିଳାମିଶାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ନନ୍ଦ କରିବ । ଯଦି ବଡ଼ ବୋହୂର ବନ୍ଧୁ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯିବ ତେବେ ସେ ନନ୍ଦ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ବାସ ଓ ଭରସା କରି ପାରିବ ।

ବଡ଼ ବୋହୂ ସ୍ନେହ ଓ ସରଳତାର ସହୃଦ୍ଦ ବରହେଶର ପ୍ରେମ ଗଳ୍ପ ଆରମ୍ଭ କଲା । ନନ୍ଦକୁ ଗୋଟିଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ସେହି ସମୟରେ କୋଠା ଉପରେ କାହାର ପାଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା, ଦୁଇଜଣ କୋଠା ଉପରେ ଦୁମ୍ ଦମ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଭୟରେ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରିଲେ । ନନ୍ଦ ଅଗ୍ନି କଣ୍ଠରେ ଶଙ୍ଖରକୁ ଡାକିଲା, ଛିଡ଼ି ଉପରେ ଯେପରି କିଏ ଦୌଡ଼ି ଦେଠେଇଙ୍କ ଘର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ।

*

*

*

ରେଜେଲ ଭିତରେ ବସନ୍ତ କୁଆକୁ ପୁରାଇ ଦେଠେଇ ମୁହଁ ମେଲି କରି ଘୁଂଘୁଡ଼ି ମାରୁଥାଏ । ଆଜି କାଲି ଦେଠେଇ ଡେରିରେ ଶୋଉଛି । କୁଆଙ୍କ ପାଇଁ ଘରେ କାମ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଦେଠେଇଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ଘର ଧୋଇବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ବିଲେଇ କୁଆ ଆସିବା ପରୁ ତାର କାମ ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ଯାଉଛି । କୁଆମାନେ ଦେଠେଇକୁ ଭାରି ହଇରାଣ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ଜପ ବା ପୂଜା କରିବାକୁ ବସିଲେ ସେମାନେ ତା କୋଳରେ ଚଢ଼ି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦୁଧ ପିଇବାବେଳେ କୁଆଡ଼କ ମ୍ୟାୟୁଁ ମ୍ୟାୟୁଁ କରୁଥାନ୍ତି । ରାତିରେ ରେଜେଲ ଭିତରେ ଶୁନ ଖାନ୍ଦ ହୋଇ ଦେଠେଇଙ୍କ ଛିଡ଼ି ପେଟକୁ କୁରୁକ୍ଷେପ କରୁଥାନ୍ତି । ଆଜି ଦେଠେଇ ଖାଆଇବା ସମୟରେ ବଡ଼ ସ୍ନେହରେ ଗୋଟାକୁ ଧରି—ତା ଆଖି ସହୃଦ୍ଦ ଆଖି ମିଳାରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା—ସେ ଏପରି ଦେଖୁଥିଲା ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରୁଛି ।

ଦେଠେଇଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ପୁରିଗଲା, ବଡ଼ ଭାବ ଗର୍ବ ଗର୍ବ ହୋଇ ତାକୁ ଛିଡ଼ିରେ ଜାକି ଧରିଲା । ଦିନୋଟି କୁଆକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ସେ ଖଟ ଉପରେ ଭଗବାନକୁ ଜପୁ—ଜପୁ ଶୋଇଗଲା, ଆଜି ତାର ପ୍ରଥମ ନିଦ ।

ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ? ସେ ଆଖି ଫିଟେଇଲା, ସେତେବେଳେ ଦେଖିଲା ଯେ, ତା ମୁହଁରେ ଲୁଗାଭରି ହୋଇଛି । ମୁହଁରେ ଲୁଗା ବାନ୍ଧି କେବଳ ଆଖି ଦେଖାଯାଉଥିବା ଦୁଇଟି ଲୋକ ତାକୁ ଉଠାଇ ଧରିଥିଲେ । ତାର ବଛଣା ଉଠାଇ ତଳେ ପକେଇଲେ । କୁଆମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ଉଠେଇ ପକେଇ ଦେଲେ ଏବଂ ଝୁଣ୍ଟରେ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ମୁଝାରି ଭଳି ମଜଭୁତ୍ କରି ନାଲିକନାରେ ବାନ୍ଧିଲେ । ସେମାନେ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦେହ ଖୋଲି ରଖି ମୁହଁରେ କେବଳ ଲୁଗା ପୁରାଇ କଲାପଟି ବାନ୍ଧି ଦେଲେ ।

ଦେଠେଇଙ୍କ ଆଖି ସାମନାରେ ତା ଘରର ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ଫୋପଡ଼ା ଫିଙ୍ଗା ହେଲା । ଶ୍ଵେତମାନେ କିଛି ଖାଇଲେ । କିଛି ପକାଇଲେ, କିଛି ନେଇଗଲେ, ଜଣେ ଦେଠେଇଙ୍କ ଯାଦୁ ସିନ୍ଧୁକୁ ଦେଖିଲା । ସେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ସିନ୍ଧୁ କରେ ଥିବା ସିଂହର ପୁଣିଆକୁ ଡକାଇ ଦିଅ ସହୃଦ ଗୋଳାଇ ଦେଠେଇଙ୍କ ମୁହଁ ଏବଂ ବାଲରେ ଭଲକରି ଦେଲେ । ସେଥିରେ କଜଳରେ ଗାର ଟଣାହେଲା । ତାପରେ ଟଙ୍କାର ଥଳି ଝିଲ୍—ଝିଲ୍—କରି ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ବିଲେଇ କୁଆମାନେ ଖଟ ପାଖରେ ଜାକ—ଜୁକ ବସି ମ୍ୟାଉ ମ୍ୟାଉ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପଦ୍ମର

ବନକନ୍ୟାକୁ ତା ଜୀବନରେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରବେଶ କରିବା ଦେଖି ସଙ୍କଳ୍ପ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହେଲା । ଏତେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ଏପରି ଦ୍ରୁତ ଆଗେଇଥିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି ତା ପକ୍ଷରେ ନୁଆ ନୁହେଁ ତେବେ ସେହି ସମ୍ଭବମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଏବଂ ଅଧିକ ମର୍ମାନ୍ତକ ଅଟେ । ସଙ୍କଳ୍ପ ଭଲ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ କରୁଛି ଯେ କନ୍ୟା ଅନ୍ୟ ଯୁବକମାନଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସ୍ତୁତିକୁ ତକିଆ ଭଳି ରଖି ବଞ୍ଚିମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ତା ଉପରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

କନ୍ୟାର ଆକର୍ଷଣ ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଚଞ୍ଚଳ କରିଛି । ପ୍ରଥମ ଦିନର ହିଁ କନ୍ୟା ତା ପାଇଁ କଷଟି ପଥର ହୋଇଯାଇଛି । ବ୍ୟସ୍ତମାନେ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ପରିହାସରେ କନ୍ୟା ସହିତ ବିବାହ ହେବାର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବାଣୀ କରୁଛନ୍ତି, ସେ ବି ବେଳେବେଳେ ଏମିତି କଲ୍ଲୁନା କରେ । ଏଠି ନ ଭାବିବା ଛଡ଼ା ତାର ଉଆଡ଼ି ପାସୁ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସ୍ବା ବ୍ୟଗ୍ରତ ସେ ଆଉ କିପରି କନ୍ୟା ପ୍ରତି ବଢ଼ୁଥିବା ସମ୍ପର୍କକୁ ଅନ୍ତମ ରୂପ ଦେବ ? କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା କଣ ଏହିପରି ଚିନ୍ତା କରେ ? କିଏ ଜାଣେ, ହୁଏତ କନ୍ୟା କେବଳ ତାର ଫାଇଦା ଉଠାଇବା ପାଇଁ ଏବଂ କାମ ସରିଗଲା ପରେ ତାକୁ ଆଦାତ ଦେଇ ଚାଲି ନଯିବ ? ଏହି ଆଶଙ୍କା ଚିନ୍ତା କରି ସଙ୍କଳ୍ପର ମନ ଦବିଗଲା ।

ପରଦିନ ରାତିରେ କର୍ନେଲଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ଫଳରେ ବନକନ୍ୟା ଏବଂ ତାର ଲେଖାକୁ ତମଜାର ଭାବରେ ଖ୍ୟାତିର ଶିର୍ଷ ଭାଗରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଛି । କାଲି ସକାଳେ ସାରା ଦେଶର ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକାରେ ଉଡ଼ାଜାହାଜର କଥା ସହିତ ବନକନ୍ୟାର ଲେଖା ମଧ୍ୟ ଛପା ହୋଇଛି । ନୂଆ ଘରେ ସହରର ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକାମାନେ ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ଏହି ଘଟଣାକୁ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକାରେ ମହତ୍ତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ବନକନ୍ୟା ସକାଳେ ଆଖି ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ନଗରରେ ନିଜ ଖ୍ୟାତିର କଥା ଶୁଣିଲା, ଜଣା—ଶୁଣା ଲୋକମାନେ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ତାକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ସମ୍ବାଦ ପତ୍ରିକା ରିପୋର୍ଟରମାନେ ଇଂଟରଭ୍ୟୁ କଲେ, ତାର ଫଟୋ ମଧ୍ୟ ଉଠେଇଲେ, ବନକନ୍ୟା ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ଖୁବ୍ ସତେଜ ଉତ୍ସାହର ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସାରାଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତତା ପରେ ଯେତେବେଳେ ସଙ୍କଳ୍ପ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ କନ୍ୟାକୁ ଏକାକିଆ ପାଇଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ଦେଖିଲା ଯେ, କନ୍ୟା ପୁର ଅପେକ୍ଷା ଅନେକ ବଦଳି ଯାଇଛି । ସେ କମ କଥା କହି ତା ପାଖରୁ ଶୀଘ୍ର ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ସହିତ ବାହାରେ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନା କରିଦେଲା ଏବଂ ନିଜେ ଏକାକିଆ ଚାଲିଗଲା । ସଙ୍କଳ୍ପର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଦୁଇ ଜଣ ଏକା ସାଙ୍ଗେ ଚାଲି ଯିବେ—

ସାରା ସହରର ଆଲୋଚନା ଗାଡ଼ିରେ କଟି ହାଉସ ଯାଇ ଶୁଣିବେ—ଲୋକମାନେ ତାକୁ ଏବଂ ତାର ହିରୋଇନକୁ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିବେ, ଉର୍ଷା କରିବେ । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା ତାର ସବୁ କଲ୍‌ହନାକୁ ଧୁଳିରେ ମିଶାଇ ଚାଲିଗଲା । ଯିବା ସମୟରେ ସେ ମଧ୍ୟ କହିଗଲା—‘ମହୁପାଲ ବାବୁଙ୍କର ‘ଦେବତା’ ଗଳ୍ପରେ ଗୋଟିଏ ମଜା କଥା ଲେଖାଥିଲା, ଆପଣ ବୋଧେ ପଢ଼ିଥିବେ, ସେଇ କଥାଟି ହେଲା, ଭଗବାନ ଯଦିଜଣେ ଭଲ ମନୁଷ୍ୟକୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସେ ତାକୁ ଦେବତା କରି ଦିଅନ୍ତି ।’

ଏହି କଥାଟି ଏପରି କହିଲା ଯେ ସଙ୍କଳ ପାଇଁ ତାହା ଅସହ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ସଙ୍କଳ ପାଇଁ କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା, ରାତି ଏବଂ ଆଜି ସକାଳ ମଧ୍ୟ ଅସହ୍ୟ ଥିଲା । ତାକୁ ଲାଗିଲା ଯେପରି ବନକନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ତାର ନୀତି ମନକୁ ଜାଣି ଯାଇଛି । ସେଇ କାରଣରୁ ସଙ୍କଳ ମନରେ ଗ୍ରାନ୍ଧ ଅନୁଭବ କଲା । ସେ ଭାବିଲା ଯଦି ବନକନ୍ୟା ବର୍ତ୍ତମାନ ନ ଆସିବ ତେବେ ଆଉ କେଉଁ ବ୍ୟାସିବନ । ଟେଲିଫୋନ ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଉଠାଇନେଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ, ମହୁପାଲ ଏବଂ ଏହି ମେମ୍‌ ସାହେବ ଯିଏ କି ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର ସହୃଦ ଦେଖା ନ କରିବା ପାଇଁ ଚାକରମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲା, ମଦ ପିଇଲା, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟରେ ରୋଷେଇ ସ୍ବାକୁ ନୂଆ ନୂଆ ଖାଦ୍ୟ ଡିଆରି କରିବାର ଆଦେଶ ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆତଙ୍କିତ କଲା ତାପରେ ରୋଡ଼ଠାରୁ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଶେଷରେ ଗୀତା ତଥା ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ବହୁ ପଢ଼ିଲା ।

ଗୀତାରେ ଲେଖା ହୋଇଛି ଯେ, ‘କାମରେ ଜୋଷ ଜନ୍ମେ, ଜୋଷରୁ ବୁଦ୍ଧି ଲେପ ପାଏ ।’ ଆହତ ହୋଇଥିବା ମନର ଜ୍ୱାଳାରେ ଅଳସାର ସଙ୍କଳ କିଛିସମୟ ପାଇଁ ତୁପ୍ ରହିଲା, ମନେ ମନେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲା ଯେ ସେ କାମକୁ ଜୟ କରିବ । ସେ ତା’ ଜୀବନ ପଥରୁ ନାଶ ନାମକ ବିଷୟକୁ ବଢ଼ା କରିଦେବ ।

ଗୋଟିଏ ଜ.ଗ.ରେ ବୁଦ୍ଧ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟ ଆନନ୍ଦର କଥାବାଣୀ ପଢ଼ିଲା । ଗୁରୁଦେବ ! ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସହୃଦ ମୁଁ କପରି ବ୍ୟବହାର କରିବି ?

ବୁଦ୍ଧ—‘ଅଦର୍ଶନ—ମାନେ ଦେଖିବ ନାହିଁ ।’

ଆନନ୍ଦ—‘ଦେଖା ହୋଇଗଲେ କ’ଣ କରିବି ?’

ବୁଦ୍ଧ—‘କଥା କହୁବ ନାହିଁ, ଆନନ୍ଦ !’

ଆନନ୍ଦ—‘କଥା ମଧ୍ୟ କହୁବାକୁ ପଡ଼ିଲେ ?’

ବୁଦ୍ଧ—‘ମନକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବ ।’

— ସଙ୍କଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଆଜିଠାରୁ ଏପରି କରିବ, ନାଶ୍ୱମାନେ ତା’ ସହୃଦ ବହୁତ ଛଳନା କରିଛନ୍ତି । ଆଜିଠାରୁ ସେ ନିଜ ମନକୁ ଆସୁଥିବେ ରଖିବ । ସେ ବ୍ରହ୍ମାଗୁଣୀ ପାଳନ କରିବ—ସଂସାରରେ ବହୁଲେକ ତ ବ୍ରହ୍ମାଗୁଣୀ ପାଳନ କରିଛନ୍ତି । ସେ କାହିଁକି ପାରିବ ନାହିଁ ? ନୂତନ ଅନୁଭବରୁ ତାକୁ ନୂତନ ଚେତନା ମିଳିଲା— ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଜ୍ଞାନର ଆବଶ୍ୟକତାର ଅନୁଭବ କଲା—ବହୁ ଓଲଟାଉ ଓଲଟାଉ ଦେଖିଲା ଯେ ବୁଦ୍ଧ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ କହୁଛନ୍ତି—‘ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଗତି କରୁଛି କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ଯିବାକୁ ହେବ, ତାହା ମତେ ଜଣାନାହିଁ । ଯଦି ଗତି ରହୁ କିନ୍ତୁ ସଞ୍ଜମ ସାଧନାରେ ଯେପରି ବ୍ୟାପାତ ନ ହୁଏ ବୈରାଗ୍ୟ ରହୁ ସେଥିପାଇଁ ହେଲା ନ ହୁଏ ଉଚିତ୍ ସ୍ୱାଭିମାନ ରହୁ କିନ୍ତୁ ବିନୟତାର ଅଭାବ ନ ଥାଉ, ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥରେ କ୍ଷେମିୟ ଧର୍ମର ଅନୁଭୂତି ରହୁ କିନ୍ତୁ ଶ୍ରେ ଧାରଣ ନ ରହୁ ତେବେ ଭଗବତ୍ ଦର୍ଶନରେ ବିଲମ୍ବ କାହିଁକି ? ସଙ୍କଳ୍ପର ମନେହେଲା ଯେପରି ସେ ଜୀବନରେ ନୂଆ ରାସ୍ତା ଦେଖିଲା ଆଉ ବନକନ୍ୟା—ସେ ତ ଗୋଟିଏ ରାଗ୍ୟସ୍ତ୍ରୀ ମେଣୀ, ଯିଏ କି ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି—ପର ଉପକାର ତ ପୁଣ୍ୟକାମ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଉଠି ନାନା ପ୍ରକାର କଲ୍ଲନାରେ ନିଜ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନର ଚନ୍ଦ୍ର ଆକୃତି ଆକୃତି ସଙ୍କଳ୍ପ ରାତି କଟାଇଦେଲା । ଖେପରେ ରାତିରେ ନିଦ ଆସିଲା । ସକାଳୁ ଉଠି ଗତ ରାତିର ନିଶା ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଙ୍କଳ୍ପର ବ୍ରହ୍ମାଗୁଣୀ କାଏମ ରହିଲା । ଆଖି ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ତା ମନରେ ସକାଳର ପ୍ରଥମ କଥାରୂପେ ଏ ବିଷୟଉଦ୍ଭବ ହେଲା ।

ଆଜି ସକାଳେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନୀୟ ଇଂରାଜୀ ଦୈନିକ ପତ୍ରିକା ତାର ସମ୍ପର୍କୀୟ ଟିପ୍ପଣୀରେ କନ୍ୟାର ଲେଖାକୁ ତାହା କର ସରକାରଙ୍କୁ ଏହି କଥା ଯାଞ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ଲେଖିଛନ୍ତି ପୃଥିବୀରେ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ କାଏମ ରହିଛି, ଯଦି ଯେମାନେ ହାରିଯିବେ—ତାହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଲଟିକାଲ ପାର୍ଟିର ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶ ନିର୍ଦ୍ଧାରିବ ହୋଇଯିବ ।

ସଙ୍କଳର କନ୍ୟା ଉପରେ ଈର୍ଷା ଆସିଲା, ପୁଣି ମନେ ପଡ଼ିଲା ଯେ, ସେ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ପାଳନ କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ତା ସହିତ କନ୍ୟାର ସମ୍ପର୍କ କଣ । ନିଜ ମନକୁ ଜବରଦସ୍ତ ସଞ୍ଚିତ କରି ସଙ୍କଳ କାମରେ ମନଦେଲା । ଆଜି ବର୍ଷକ ପରେ ସଙ୍କଳର ହଠାତ୍ ମା'ଙ୍କର ମନ୍ଦିରକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଲା । ଏହାଦେଖି ଗୁରୁ ପୁରୁଷ ମନେ ମନେ ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଘର ପଛପଟରେ ଶଙ୍ଖ ମଲ ମଲ ପଥରରେ ଠାକୁରଘର ତିଆରି ହୋଇଛି । ଏହି ଠାକୁର ଘର ସଙ୍କଳର ବୁଢ଼ିମା ନିଜ କୁଲର ଦେବା-ଦେବୀଙ୍କ ପାଇଁ ବନେଇଥିଲେ, ବିଲତରୁ ଫେରିବା ପରେ କନ୍ୟାମଲର ମା ନିଜ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଦେହ ଛୁଇଁବାକୁ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ଏବଂ କେତେ ନିଜ ଠାକୁର ଘରେ ଗୋଡ଼ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁମତି ଦେଇ ନ ଥିଲେ, ପରମ୍ପରା ଗତ ନିୟମ ଅନୁସାରେ କୁଲ ଠାକୁରଙ୍କର ସେବା ଶାଶୁଠାରୁ ବୋହୂ କରି ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ସଙ୍କଳର ମା'ଙ୍କ ଜୀବନକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ନିୟମ ଠିକ୍ ଭାବରେ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲା । ସଙ୍କଳର ମା'ଙ୍କର ସମୟରେ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ ଠାକୁର ଘରର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲେ, ତାର ଭଣିଜା ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଠାକୁରପୂଜା ଏବଂ ଚଣ୍ଡିପାଠ ସରିଲା ପରେ ସେ ସଙ୍କଳକୁ ଚରଣାମୃତ ଏବଂ ଆର୍ଗୀଷାଦ ଦେବାକୁ ଆସେ—ବାସ, ଏତିକି ହିଁ ସଙ୍କଳର ଧର୍ମ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବ ଅଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ଏହି ବିଷୟରେ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହେଲେମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିନାହିଁ । ଆଜି ଯେ ଯେତେବେଳେ ଗାଧୋଇସାରି ସିଧା ଠାକୁର ଘରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ଚଣ୍ଡିପାଠ କରୁଥିବା ପୁରୁଷ ଭୂତ ଦେଖିଲାପରି ଚମକି ଉଠିଲା ।

ବର୍ଷେ ପରେ ନିଜ ରହିବା ଘରର ଦ୍ୱିତୀୟ ମହଲାରେ ସେ ଗୋଡ଼ ଦେଲା । ସେ ସବୁବେଳେ ମାଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଠାକୁର ଘରକୁ ଆସୁଥିଲା । ମାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ସେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଠାକୁର ଘରକୁ ଆସିଥିବାରୁ ସଙ୍କଳର ମନ ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା । ଖୋ ମଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପଥରରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଠାକୁର ମଣ୍ଡପ ମଜଲା ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମଞ୍ଚମଲର ଗୁନ୍ଥା, ତା' ଉପରେ ଜରିକାମ ସବୁ ମଜଲା ଓ ପୁରୁଣା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଗୁନ୍ଥାରେ ଲଗା ହୋଇଥିବା ରୂପାଶୁଖି ସଫା ନ ହୋଇ କଳା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ନିୟତ ବାତାବରଣରେ ଅନେକ ଠାକୁର ଚନ୍ଦନ ଓ ଫାଲ ହାତରେ ସଜ୍ଜାହୋଇ ନିଷ୍ପ୍ରାଣ ହେଲାପରି ବସିଥିଲେ । ସଙ୍କଳକୁ ଏହା ଭଲଲାଗିଲା ନାହିଁ, ପୁରୁଷ ଉପରେ ରାଗି କହିଲା—ତୁମେ କେଉଁ ଧର୍ମ ପାଳନ କରୁଛ ? ଯେଉଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ପବନ ମାନ୍ୟତା ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଅପବନ ଏବଂ ଅପରିଷ୍କାର କରି ରଖିଛ ? ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ତୁମେ ଅପଥ ପଇସା ପାଉଛ ଲଜ ଲାଗୁ ନାହିଁ ?

ପୁରୀର ହାତଗୋଡ଼ ଅଗିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ମଧ୍ୟ ମନର କଥା କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ଡରିଶଟଙ୍କା ନେଉଥିବା ପେଣ୍ଡାଦାର ପୁରୀର ବ୍ରାହ୍ମଣ ନିଜ ମାଲିକର ରାଗ ସାମନାରେ କିଛି କହିବାର ସାହସ କରିବ କିପରି ?

ଆଜି ସକଳ ତା' ଚାକର ପୁରୀର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଫା କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲା, ମାଲିକୁ ମଧ୍ୟ କୁହାହେଲା ଯେ, ସେ କାଳିଠାରୁ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଇଁ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଭଲ ଭଲ ଫୁଲ ନେଇ ଆସିବ—ମା'ଙ୍କ ସମୟରେ ଯେପରି ହେଉଥିଲା, ସେ କଷ୍ଟକରି ଯେଉଁ ଫୁଲ ଫୁଟାଇଛନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ମୋ ରୁମ୍‌ରେ ହିଁ ରଖା-ହେଉଛି । ଯଦି କାଲି ଏଠାକାର ସବୁ ଜିନିଷ ଠିକ୍ ନ ହୁଏ, ତା'ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ଫାଇନ କରିବ...ଆଉ ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଆପଣା ଯଦି ମନ ଲାଗାଇ ଠିକ୍ ରକମ ପାଠ ନ କରନ୍ତି ତା'ହେଲେ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ।

‘ନାହିଁ ଧର୍ମାବତାର... ।’

‘ବାଜେକଥା କୁହନ୍ତୁ ନାହିଁ ମୁଁ ଘରେ ଶୁଦ୍ଧ ପୂଜା ପାଠ ଚାହେଁ । ଝୁପୁଣ୍ଡି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ତାହା ଯେପରି ହୁଏ ତା ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ।’

ପୁରୀର ଚାକର ଉପରେ ନିଜ ରାଗ ବର୍ତ୍ତଣ କରି ସାରିଲା ପରେ ସକଳର ମନ ସେତେବେଳେ ଥଣ୍ଡା ହେଲା ସେତେବେଳେ ଠାକୁରଙ୍କ ଉପରେ ତାର ନଜର ପଡ଼ିଲା ସେତେବେଳେ ତା ମନରେ କୌଣସି ଆଶ୍ୱା ଜନ୍ମିଲା ନାହିଁ ! ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା ଶେଷରେ ମଣିଷ ଏହି ପଥର ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକରୁ କଣ ଦେଖେ । କହିଲେ ଏପରି ହୁଏ ସେ ତାର ଚାହିଦା ଓ ମାଙ୍କୁ ଏଠାରେ ଘଣ୍ଟେ କାଳ ବସି ସେବା ପୂଜା କରୁଥିବା ବା ପୁରୀର ଶୁଣୁଥିବାର ଦେଖିଛି । ମୋ ତାର ମାଙ୍କ ପାଇଁ ବିଲୁଲି ଫଙ୍ଗା ରଖି ମଧ୍ୟ ଘଣ୍ଟେକାଳ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଯଜ୍ଞ କରିବର ଦେଖିଛି । ଭାବିବା ବର୍ଷରେ ଅନେକ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ସେ କେବଳ ସେଠାକାର କଳା ହିଁ ଦେଖିଛି କିନ୍ତୁ ଭଗବାନକୁ ନୁହେଁ, ସେ ପଣ୍ଡା—ପୁରୀରାମାନଙ୍କର ବଦମାସୀ ଏବଂ ଅତ୍ୟାଚାର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖିଛି, ଅଥଚ କେଉଁ ମାୟା ତେଣୁରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏପରି ଜାଗାକୁ ଶେକ ଏହି ବସନ୍ତରେ ସେ ଗଣ୍ଡାର ଚିନ୍ତା କରିବା ! ଆଜି ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନରେ ଏହି ଚିନ୍ତା ପ୍ରଥମ ହେଲା ସେ ଗଣ୍ଡାର ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ନିଜ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପାଇଲା ନାହିଁ । ଘଟା ହୋଇଥିବା,

ପିତଳର, ବଡ଼—ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଖି ଲଗା ହୋଇଥିବା ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଯୁଗଳ ମୁଣ୍ଡି, ଛୋଟ ଛୋଟ ମୁଣ୍ଡି ବହୁତ ପଥର, ଶାଳଗ୍ରାମ ଶିଳା, ବାଲଗୋପାଳ, ରୂପା ତିଆରି ନାଗଧାତୁ ଶିବ, ଗଣେଶ, ହନୁମାନ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦିନୋଟି ତାମ୍ର ଯନ୍ତ୍ର—ଏହି ସବୁର ସେ କିଛି ସତ୍ୟ ପାଇଲା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ଏଥିରେ କଣ ଦେଖନ୍ତି ?

ସଙ୍କଳ୍ପ କିଛି ସମୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ କଟାଇଲା । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତବ ତା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଲା ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ଏଠାରେ ରୋଜ କଣ କରିବ ?—ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ଧ୍ୟାନ କରିବାର ଘର କରିବ—ନିୟମିତ ଆସିବ । ଜଳକୁ କଠୋର ଅନୁଶାସନରେ ବାନ୍ଧି ପାଗିବାର ବିଶ୍ୱାସ ସଙ୍କଳ୍ପ ମନରେ ଥିଲା ।

ସଙ୍କଳ୍ପ ଆଜି ସକାଳୁ ଶପଥ କରିଛି ଯେ ତା ମନ ବାରମ୍ବାର ନାଶ୍ତ ଚିନ୍ତାରେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ସେ ଆଉ ସେ ଘରରେ ଜମା ମନ ଦେବ ନାହିଁ । କନ୍ୟା ତା ଜୀବନରେ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ଦେଖିବ । ଜବରଦସ୍ତ ନିଜ ମନକୁ ତାଠାରୁ ଦୂରେଇ ରଖିବ ।

ଆଜି ଯେତେବେଳେ ସେ ଖୁଡ଼ିଓକୁ ବାହାରିଲା ସେତେବେଳେ ଦୁଇ ଜଣ ଗୁକର, ବାଲୁଟି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଗଲେ । ବିନା କାରଣରେ ଅନେକ ଫୁଲ ମଧ୍ୟ ନେଲା । ଆଜି ସେ ଭିତର ବାହାର ସବୁ ସଫା କରିବ । କିଛି ସମୟ ସେ ଚିନ୍ତା କଲା ।

ଗୁକର ସହର ପ୍ରଥମ ଥର ହିଁ ସେ ନିଜ ଭଡ଼ା ନେଉଥିବା ଘରକୁ ଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଡ୍ରାଇଭର ହିଁ ଏହି ଜାଗା ଦେଖିଥିଲା ବଙ୍ଗଳାର ଗୁକର ଗୋଶାଳାର ପ୍ରିତ ଉପରେ ନିଜ ମାଲିକଙ୍କ ପଛରେ ଆଗେଇ-ବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାହାଚ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି ହଠାତ୍ ଦେଠେଇଙ୍କ ଘର ଖୋଲୁଥିବା ତା ନଜର ପଡ଼ିଲା । ଗୁକର ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁଲ ଡାଳି ଦେଖି କହିଲା ଆଣ ଦେଠେଇଙ୍କ ଠାକୁର ପାଇଁ କିଛି ଫୁଲ ଦେଇ ଯାଏ । ଗୁକରକୁ ଘର ସଫା କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ସେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବାଉଁଶ ଡାଳରେ ଫୁଲନେଇ ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲା । ଦୁଆରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁ କରୁ ଘାବିଲା ଗାଲି ଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ, ପୁଣି ଘାବିଲା ଗାଲି ଶୁଣିଲେ ଶୁଣିବ ।

ଅଗଣାରେ ବଲେଇ ଛୁଆ ଭନେଟି ଗୋଟିଏ ଲଜନରେ ବସିଥିଲେ—
ତାକୁ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏକ ସ୍ତରରେ ମ୍ୟାଉ ମ୍ୟାଉ କରି ଉଠିଲେ । ସଙ୍କନ
ଅଗଣାରେ ଗୋଟିଏ ପାଦ ମଧ୍ୟ ଚାଲିବା ଅସମ୍ଭବ ହେଲା କୌଣସି ଅଘଟଣ
ଘଟିଥିବା ଆଶଙ୍କାରେ ସଙ୍କନ ଆଶଙ୍କିତ ହେଉଥିଲା । ବଲେଇ ଛୁଆ ତାର ପାଦ
ଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ମ୍ୟାଉ ମ୍ୟାଉ କରି ଡାକ ଦେଇ ଗଲେ ।

ସାମନା ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠୁ ଉଠୁ ଦେଖିଲା ଯେ ଦେଠେଇ ନିଜ ଖଟରେ
ବନ୍ଧା ହୋଇଛନ୍ତି । ତାର ସାରା ଦେହ ଦୁନୁମାନଙ୍କ ପରି ସିଂହରେ ଲେପା
ହୋଇଥିବା ଦେଖି ସଙ୍କନ ତମକ ପଡ଼ିଲା ମୁଁହରେ ପଟି ବନ୍ଧା ହୋଇଛି, ଗାଲ
ଏବଂ କପାଳରେ କଳଲର ଗାର—ମୂର୍ଦ୍ଧାର ପରି ବନ୍ଧା ହୋଇ ହୋଇଥିବା ଏବଂ
ମେକ୍ ଅପ୍ ହୋଇଥିବା ଦେଠେଇଙ୍କ ରୂପ ଦେଖି ସଙ୍କନର ମନେ ହେଲା ସେ
ମରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଶବ ପାଖକୁ ଯାଉ ଯାଉ ଦେଠେଇ ନିଶ୍ୱାସ ନେବାର ଜାଣି
ପାରିଲା । ଦେଠେଇ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ଏତେ ବହଳ ମେକ୍‌ପ୍ରଭୁ ଧଳା ଆଖି ତମକ
ଉଠିଲା, ସଙ୍କନ ଶିଘ୍ର ପାଖକୁ ଗଲା ମୁହଁରୁ ପଟି ଫିଟାଇଲା, ମୁହଁରେ ପୁର
ହୋଇଥିବା କନା ବାହାର କରିଲା, ଦେଠେଇ ପଟି ଆନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସେମିତି କି ସେମିତି ଖୋଲି ହୋଇ ରହିଲା । ସଙ୍କନ ଦେଠେଇଙ୍କ ବନ୍ଧନ
ଫିଟେଇଲା । ତାର ଅଣ୍ଟା ହାତ ଗୋଡ଼ ଏବଂ ମୁଁହକୁ ଜୋରରେ ଘଷିବାକୁ
ଲାଗିଲା ।

କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ତାର ଚେତା ଫେରିଲା, ତା ମୁଁହରେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ମଧ୍ୟ ଯଦୃଶା ହେଉଥିଲା । ସଙ୍କନ ତାର ବେକ ମାଲିଶ କରି ମୁହଁକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ
ବସାଇବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଦେଠେଇ କଥା କହିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।
ଖଟର ଦୁଇ ପାଖରେ ହାତ ଭରା ଦେଇ ସେ ଉଠି ବସିଲେ ସଙ୍କନର ହାତ ଉପରେ
ହାଲୁକା ଭାବ ଦେଇ— ।

ସଙ୍କନ କହିଲା—ମୁଁ ତାଙ୍କର ଡାକୁଛି ଦେଠେଇ , ସେ ହାତ ହଲାଇ ମନା
କଲା । ଅଗଣାରେ ମ୍ୟାଉ ମ୍ୟାଉ କରୁଥିବା ଛୁଆଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ଦେଖାଇ ଭଙ୍ଗା
ସ୍ତରରେ କଥା କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

ସଙ୍କନ କିନ୍ତୁ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ, କହିଲା—ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେକ ଦେବାର
ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଛି ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କର ଡାକ ଆଣିବି ।’

ଦେଠେଇ ଅଗଣା ଦିଗରେ ହାତ ଦେଖାଇ ଶବ୍ଦ ବଂଶୀନ ସ୍ଵରରେ କହୁ କହୁଥିଲେ ଯାହାକୁ ସଙ୍କଳନ ନ ହୁଏ ପାଇଁ ଉତ୍ତର ଦେଲା—‘ମୁଁ ତୁମର ପୁଅ ପରି, ମୁଁ ସେବା କଲେ ତୁମେ କାହିଁକି ସଙ୍ଗେତ ଅନୁଭବ କରୁଛ ?

ଦେଠେଇ ପୁଣି ଅଗଣା ଦିଗରେ ହାତ ଉଠାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ସଙ୍କଳନ ଶୁକରକୁ ଡାକିବା ପାଇଁ ବାହାରକୁ ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ଚଉତରା ବାଟେ ଚାଲିଗଲା । କୁଆମାନେ ଅଗଣାରେ ପାଟି କରୁଥିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ସଙ୍କଳନ ଗୋଟିଏ ଶୁକର ସହୃଦ ସ୍ତୋର ନେଇ ଫେରିଲା ସେତେବେଳେ ଦେଠେଇ ଖଟ ଉପରେ ବସି ଦୁଇ ହାତରେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ଓଠ ଧରି ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ସଙ୍କଳନ ଶୁକ ଲୋରରେ ମାଲିଶ କଲା, ନିଜର ଏବଂ ଶୁକରର ମଫଳରକୁ ସ୍ତୋପରେ ଗରମ କରି ସେଇଲା । ଦେଠେଇ ଅନେକ କଷ୍ଟରେ ‘ଦୁଧ’ ଉଛାରଣ କଲା । ସଙ୍କଳନର ଦେଠେଇ ଦୁଧ ପିଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁହନ୍ତି ଶୀଘ୍ର ଶୁକରକୁ ଦୋକାନରୁ ସେତେ ଦୁଧ ଆଣିବାକୁ ପଠାଇଲା । ଦେଠେଇ କାନିରୁ ପଇସା ଫିଟାଉ ଫିଟାଉ ରହିଗଲା ।

ଦେଠେଇ କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ଦେଖି ପୁଣି ଉଠିବା ସ୍ଵରରେ ଧୀର ଶବ୍ଦରେ କହିଲେ—‘କନ୍ୟାମଳର ନାତି ! ପୁଣି ନିଶ୍ଚାସ ନେଇ କହିଲେ’—ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନନ୍ଦର ବାପା ଥିଲା ଏହା କହିକରି ସେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତା’ର କନା ଓ ସିନ୍ଦୂରରେ ଭଜା ହୋଇଥିବା ତେଲରେ କୁଡ଼ୁକୁଡ଼ୁ ଚେହେରା ସଙ୍କଳନର ମନରେ ଗୋଟିଏ ବଚସି କଲେନା ଆଶୁଥିଲା । ତାର ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ସେ କୌଣସି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପୁରୋହିତାଣୀକୁ ଦେଖୁଛି ।

ଦେଠେଇ ଉଠି ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଆଗୋଇଲେ ସଙ୍କଳନ ତାଙ୍କୁ ଧରି ଧରି ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦେଠେଇ ଦୁଇଥର ମନା ମଧ୍ୟ କଲେ କିନ୍ତୁ ସଙ୍କଳନ ତା’ ସଙ୍ଗରେ ତାକୁ ଧରି ଧରି ଗଲା । ଚଉତରା ଉପରେ କୁଆମାନଙ୍କୁ ଦେଠେଇ କାନିରେ ପୁରାଇ ବସିଗଲେ । ପୁଣି ସଙ୍କଳନକୁ ଚାହିଁ ନିଜ କାନିରୁ ପଇସା ଫିଟାଇ ଦେଠେଇ କହିଲେ—‘ଦୁଧ ମଗେଇ ଦିଅ’ ।

‘ଦୁଧ ମଗେଇଛୁ ।’ ସଙ୍କଳନ କହିଲା ।

‘ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଗେଇ ଦିଅ ।’

ଗୁଡ଼ିକ ଖେଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳ ଚୂପସ୍ବପ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି ଶବ୍ଦବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଆହାକୁ ସମସ୍ତେ ଖରାପ କୁହନ୍ତି, ଯିଏ ସବୁବେଳେ ଗଳି ଆଉ ଅଇଶାପ ଦିଏ, ବ୍ରତ୍ୟଙ୍କୁ ଘୃଣାକରେ,—ସେଇ ଦେଠେଇ ଏହି ବିଲେଇ କୁଆଁ ପାଇଁ କେତେ ଅସ୍ଥିର ହେଉଛି । ସେହି କୁଆଁମାନଙ୍କ ଶ୍ବେତ କଥା ଶ୍ବେତ ତାଙ୍କ ଅସହ୍ୟ ହେଉଛି । ସକଳ ଚିନ୍ତାକଳ ପଥର ମଧ୍ୟ ତରଳି ପାରେ, ମଣିଷ ନାବକଣ୍ଠେ ଏତେ ମମତା କେଉଁଠି ଲୁଚି ରହିଥାଏ କେଜାଣି—ଆଉ ଏହି ଗୁଣର ଅଧିକାର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ନିଜର ଗୁଣପଟେ ଘୃଣା, ନିରୁତା ଏବଂ ହିଂସା ତ ଜାଲ କାହିଁକି ବୁଣେ—ଏହା ସକଳ ଗୁଆଁମାନଙ୍କ ନାହିଁ । ଦେଠେଇଙ୍କୁ ସେ ନୂଆ ରୁଷ୍ଟ ଶ୍ରଦ୍ଧାକଳ ।

କୁଆଗୁଡ଼ିକ ଦେଠେଇ କୋଳରେ ପଶି ଶୋଇବା ପାଇଁ ଜଣେ ଅନ୍ୟ-ଜଣଙ୍କ ସହିତ କଳିଆ ଚରୁଥିଲେ, ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଖୁସିରେ ଜ ଗା ମିଳିଗଲା । ଜଣେ ଦେଠେଇଙ୍କ ହାତ ଦେଇ କାନ୍ଦି ଉପରେ ଚଢ଼ି ଆସି ବୁଜିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ ବେକ ସେମାନଙ୍କୁ ତା ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ିଥିଲା । କାଗଜ ପେନ୍‌ସିଲ ପାଇଁ ସକଳର ମନ ଛଟପଟ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଇ ବାଜେ ମେକ୍‌ଅପ୍‌ରେ ଦେଠେଇ ଯେତିକି ଭୟଙ୍କର ଦେଖା ଯାଇଥିଲା । କୁଆଁମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ବେଚ୍ଛାକ ଭରଣାମୟୀ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ।

ଶୁକର ଦୁଧ ନେଇ ଆସିଲା ଦେଠେଇ କୁଆକୁ କାନିରେ ପୁରାଇ ଉଠିଲା ଦୁଧ ପାତ୍ରରେ ଦୁଧ ଢାଳି ସକଳକୁ କହିଲେ—‘ବର୍ତ୍ତମାନ ରୂମେ ଯାଅ ।’

‘ଦେଠେଇ ରୂମେ ନିଜେ ଦୁଧ ଟିକେ ପିଇଦିଅ ?’

‘ମରି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଗଲି’ ଦେଠେଇ କହିଲା ରୂମେ ଏବେ ଯାଅ ।

ଶ୍ବେତକଳ କୁଆଁମାନେ ବିକଳ ହୋଇ ପାତ୍ରରୁ ଦୁଧ ଗୁଡ଼ୁଥିଲେ । ସକଳ ଏବଂ ତାର ଶୁକର ଯିବାପରେ ଦେଠେଇ ଘରର କବାଟ ବନ୍ଦକଲେ—ଏବଂ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳତାର ସହିତ ଘରର କୋଠରୀରେ ପଶି ଶ୍ବେତମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଓଲଟା ହୋଇଥିବା ନିନ୍ଦିତ ସିନ୍ଦୂର ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଠାକୁରଙ୍କ ଖଟୁଳି ପଛରେ ଥିବା ତାଙ୍କର ଗଛିତ ଅର୍ଥ ପୁରସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ ଦେହରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା, ନିଜର ଶର୍କବ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଜାଣି କରିବା ପରେ ଅନ୍ୟ ଶ୍ବେତ ଶ୍ବେତ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଦେଖିଲେ । ଚକ୍ଷୁ ଉଠେଇ ତାର ତଳେ ଥିବା ହାଣ୍ଡୀ ଦେଖି କାଣିଲେ ତାହା

ଖାଲି । ମାଟି ତଳେ ଟଙ୍କା ପାଇବା ଆଶାରେ ଶ୍ଵେତମାନେ ଘରର ସବୁ କୋଣ ଖୋଳି ପକାଇଥିଲେ । ଦେଠେଇ ଲଣ୍ଠନ ଜଳାଇ କୋଣରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ଟଙ୍କାର ପୁଟିଲି ମଧ୍ୟ ଖୋଜିଲା କିନ୍ତୁ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଦେଠେଇ ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, ବିଲେଇ କୁଆମାନଙ୍କ ପେଟ ପୁରୁ ଯିବାରୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଦେହ ଚାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଶ୍ଵେତମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଦଣ୍ଡା ଯାଇଥିବା ଘରର ଜିନିଷ ସଜାଡ଼ିଲେ, ରୋଷେଇ ଘରେ ପଡ଼ିଥିବା, ତରକାର, ମସଲାବର ଜାତୀୟ ଏବଂ କଣା ଡବାକୁ ତାଳ ସଜାଇ ରଖିଲା, ଘର ଘାଡ଼ିଲେ ଗାଧୋଇଲା ଏବଂ ଠାକୁର ପୂଜା କରି, ସଜ୍ଜନ ଆଣିଥିବା ଫୁଲ ଚଢ଼ାଇଲେ ପୁଣି କବାଟରେ ତାଳ ଲଗାଇ ସଜ୍ଜନ ଘରକୁ ଗଲେ । ଗୁଡ଼ିକ ମାନେ ଘର ଏବଂ ଛାତ ଧୋଇ ସଫା କରି ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିଷ ସୂନ୍ଦର ରୂପରେ ସଜା ଯାଇଥିଲା । ଫୁଲ ତୋଡ଼ା ଗୁଡ଼ିକୁ ଘରର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼ାଉଥିଲେ । ସଜ୍ଜନ ବସି ଦେଠେଇଙ୍କ ସ୍ଵେଚ୍ଛା କରୁଥିଲା । କବାଟ ପାଖରେ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଠିଆ ହେବାର ଦେଖି ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ିଲା—‘ଆସ ଦେଠେଇ ।’

ଦେଠେଇଙ୍କ ଚେହେରା ଚିନ୍ତାରେ ଶୁଷ୍କ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା—କହିଲେ ‘ମୋର ଡିନ ଦୁଇଟି ଛଅ ଶହ ଟଙ୍କା ବଦମାସମାନେ ଶ୍ଵେତ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଆରେ, ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଲେମ୍ବୁମୂଳରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପଇସା କୁଷ୍ଠ ହୋଇ ବାହାରିବ, ତୁମେ ଦେଖିବ ରୁହ ।’

ସଜ୍ଜନ ବୁଝିଗଲା ଯେ ଶ୍ଵେତ ଦେଠେଇଙ୍କ ସବୁ ପୁଞ୍ଜି ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ସାନ୍ତନା ଦେଲା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ଦେଠେଇ ତାକୁ ପଚାରିଲେ—‘ତୁ ବାହା ହୋଇଛୁ କିନ୍ତୁ ମନ ନାହିଁ ?’

‘ନା ହୋଇ ନାହିଁ’ ।

‘ମୋ ପାଖକୁ ଗୋକୁଳଦ୍ଵାରର ଜଣେ ଆସୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଅଛି । ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର, ସବୁ କାମ ଦାମରେ ହୁଏଆର, ପଶୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଂଘନ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଛି ତୁ କହିଲେ କଥା ପକାଇବ ।’

ସଜ୍ଜନ ହସି କହିଲା—‘ନାହିଁ ଦେଠେଇ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହା ହେବି ନାହିଁ ।’

‘ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହା ହେବୁ ନାହିଁ ତ, କଣ ବୁଢ଼ା ହେଲେ ବାହା ହେବୁ ?
ବଦ୍‌ମାସ କଲ୍ୟାଣେ ତ ଧର୍ମ — ଭ୍ରଷ୍ଟ ଥିଲୁ — ତୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରି ହେବ ।’

ସଜ୍ଜନ ହସି କହିଲୁ — ‘ନାହିଁ ଦେଠେଇ ମୁଁ ସେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼
ଦୁରରେ ।’

ରୋଷେଇ କିଏ କରି ଦେଉଛି, ମହାରାଜର ହୋଟେଲରେ ଖାଉଛୁ ?’

‘ମହାରାଜ ବନଉଛି ଦେଠେଇ କେତେ କେତେ ମୁଁ ନିଜେ କରି ଦିଏ ।
‘ଦେଠେଇ ସାମନାରେ ନିଜ ପବିତ୍ରତାର ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁ କରୁ ସଜ୍ଜନ ମନକୁ
ମନ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସୁଥିଲା । ଦେଠେଇ କହିଲେ — ‘ତୁ ଯଦି ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଝିଅକୁ
ବାହାହେବାକୁ ରାଜି ହେବୁ ତା ହେଲେ ମୁଁ — (ତା ପାଖରେ ଲାଗିଯାଇ) ଶହେ ଭରି
ସୁନାଦେବି ତୋ ବୋହୂକୁ, ଦେଖ, ଯିଏ ହେଉନା କାହିଁକି ମୋତେ ଯେତେ ଲୁଟି
କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ମୋତେ ରକ୍ଷା କରିବେ ।
ବଦ୍‌ମାସମାନଙ୍କର ବଣ ଧ୍ବଂସ କରିଦେବ । କିନ୍ତୁ ତୁ ବାହା ହୋଇଯା
କଲ୍ୟାଣେ ନାହିଁ, ଶହେ ଭରି……’

ସଜ୍ଜନ ଦେଠେଇ ଦେଠେଇ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଅନାଇଲେ — କବାଟ ପାଖରେ
କନ୍ୟା ଠିଆ ହୋଇଛି । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଦେଠେଇଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ସଜ୍ଜନ
ଘାବରେଇ ଗଲା । ଦେଠେଇ ତାକୁ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଜରିପ କରିବାକୁ
ଲାଗିଲେ । କନ୍ୟା ଆସି ପାଖରେ ବସିଗଲା । ଦେଠେଇ ପଚାରିଲେ — ‘ଏ କିଏ’ ?

ସଜ୍ଜନ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜାଣେ ଯେ କୁମାରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଜାତିର
କହିଲେ ଦେଠେଇ କନ୍ୟା ଏବଂ ସଜ୍ଜନ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କୁ ସମେତ କରିବେ, ସଜ୍ଜନର
ମନ ଅସ୍ଥିର — ହେବକୁ ଲାଗିଲା ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହି ପକାଇଲା — ‘ଇଏ ଆମ
ଜାତିର ଦେଠେଇ ।’

‘କାହାର ଝିଅ’

‘ତାର ମଣିଷ ବାହାରେ ଅଛି ।’

‘ତାହେଲେ ତାର ଶଶୁ ଘର ଏଇଠି ? କାହା ଘର ?’

କନ୍ୟା କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଉ ଏହା ସଜ୍ଜନ ଗୁଡ଼ି ନଥିଲା ସେଥିପାଇଁ ସେ ମିଛ
ଉପରେ ମିଛ କହି ଯାଉଥିଲା । ଦେଠେଇର ପ୍ରଶ୍ନ ଏବଂ କନ୍ୟାର ଉପସ୍ଥିତିରେ

ଏତେ ଘାବରେଇ ଯାଇଥିଲା ଯେ ସେ କୌଣସି ବିଷୟ ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁନଥିଲା । ହଠାତ୍ କନ୍ୟାର ଚୁଡ଼ି ବହନ ହାତକୁ ଦେଖି ସଜ୍ଜନ କହିଲା—
‘ଇଏ ଏଠା ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଶାଶୁ ଘରର ସମସ୍ତେ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି ।’

‘ତୋ ପାଖରେ କଣ କରିବାକୁ ଆସିବୁ ? ‘କାମ ଶିଖିବାକୁ ଆସିବୁ ମା ।’
କନ୍ୟା ଭାବିଲା ଯେ ଦେଠେଇ ସଜ୍ଜନର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଆସି ଯା ସେ ସଜ୍ଜନର
ଘବରେଇବାକୁ ଉପଭୋଗ କରୁକରୁ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଦେଠେଇ ହଠାତ୍ ସଜ୍ଜନକୁ ପଚାରିଲା—‘ତା ହେଲେ କଣ ଯା ପାଖରେ
ବିଧବା ବାହୁ କରିବୁ ?’

ନାହିଁ ନାହିଁ ଦେଠେଇ, ମୁଁ ତ ତାର ମାଷ୍ଟର ଦଶ ଟଙ୍କା ଦରମାରେ
ତାକୁ ପଢ଼ାଉଛି ।’

ଦେଠେଇ କିନ୍ତୁ କହିଲେ ନାହିଁ । ଚୁପ୍‌ଚାପ ବସି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ
ଲାଗିଲେ ପୁଣି ଉଠୁ ଉଠୁ କହିଲା—‘ତୁ ଭାବନେ କନ୍ୟାମଲର ନାତି,—ମୁଁ
ତୋତେ ଯୋଉ କଥା କହିଲି ଆଉ କାହାକୁ କହିବୁ ନାହିଁ ……

‘ନାହିଁ ଦେଠେଇ, ତୁମେ କହିଲେ ମୁଁ ପୁଲିସକୁ ଶିପୋର୍ଟ ଦେବି ।’

ଦେଠେଇ କହିଲେ—‘ପୁଲିସ ଫୁଲିସ ଦରକାର ନାହିଁ ମୁଁ ନିଜେ ସେଇ
ବଦ୍‌ମାସକୁ ଠିକ୍ କରି ଦେବି । କହୁ କହୁ ଦେଠେଇ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ।
ସେ ଯିବା ପରେ କନ୍ୟା ପଚାରିଲା—‘ଏ କିଏ ?’

ସଜ୍ଜନ ହସି କହିଲା—‘ଭରତ ମାତା’

କନ୍ୟା ଏ କଥାରୁ କିନ୍ତୁ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏହିପରି ଅସୁନ୍ଦର ବୁଝିକୁ
ଭରତ ମାତା କହୁଥିବାର କଲେନା ଦେଖି ତାକୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ପଚାରିଲା—
ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ମୋ ବିଷୟରେ ଏତେ ମିଛ କାହିଁ—କହିଲେ ?

ସଜ୍ଜନ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ହଠାତ୍ ଚଢ଼େଇ ଗଲା, ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ଉତ୍ତର
ଦେଲା—‘ଯଦି ସତ କହିଥାନ୍ତି ତାହାଲେ ତ ତୁମର—ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ
ଧାରଣା ଖରାପ ହୋଇଥାନ୍ତା ।’

ସକଳର ‘ଆପଣ’ କହିବା ଉଚିତ୍ କନ୍ୟା ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଲା । ସକଳ ମଧ୍ୟ ନିଜର ନୂତନ ଶପଥ ଏବଂ କନ୍ୟାର ସହଜ ଆକର୍ଷଣ ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୋହଲି-ମାନ ହେଲା । ତଳକୁ ଗମ୍ଭୀର ଓ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଭାବରେ ସେ ଅନାଇ ଥିଲା । କନ୍ୟା ଭାବୁଥିଲା, ସକଳ କଣ କାଲିର କଥାରେ ରାଗିଯାଇଛି । ତାର ରାଗ ଦେଖି କନ୍ୟା କହିଲା—‘ମୁଁ କର୍ନେଲ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଛି ।’

ସକଳ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ତାକୁ ଚାହିଁଲା—କନ୍ୟା କହିବାକୁ ଆସିଲା କି—‘ଆଜି ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମଥୁରାର ଜଣେ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତ (ହ ଲୁବା ହସି) କର୍ନେଲ ଭାଇଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଘର ଖୋଜିବାକୁ ଆସିଥିଲେ ।’

ସକଳର ମନ ସେତେବେଳକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଖନେଇ ପଚାରିଲା—‘ସେ କିପରି ରୁମ୍‌ରେ—ଆପଣଙ୍କ ଘରର ଠିକଣା ଜାଣିଲେ ?……’

‘କାଲି ଖବର କାଗଜରେ ଖବର ପଢ଼ି ସେ ଗୁଲି ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ମେ ଘରକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ଗାଲି ଖାଇଲେ । କେହି ଜଣେ କର୍ନେଲ ଭାଇଙ୍କର ଠିକଣା ଜଣାଇ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଏହା କହୁ କନ୍ୟା ତା ବ୍ୟତୀତ ଉକ୍ତା ହୋଇ ଥିବା କାଗଜ ବାହାର କଲା । ତାକୁ ବଢ଼େଇ ଦେଉ ଦେଉ ସେ କହିଲା—‘ଏକଟା ଭଉଜଙ୍କର ଚିଠି ଯାହା କି ସେ ତାଙ୍କ ବାନ୍ଧା ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ ।’

ସକଳ ଚିଠି ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସ୍ତ୍ରୀଲେଖକ ଏହି ହାତଲେଖା ଚିଠି ବଡ଼ କରୁଣା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ‘ମୁଁ ରାକ୍ଷସଙ୍କ ପାଲରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ସିଭିକନ (ଦିଅର)ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହିଁଟିପୁର୍ଣ୍ଣ । ସେ ମୋତେ ବଧବା ବବାହ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ମା ବବାହ ଦେବା ପାଇଁ ରାଜି ନ ଥିଲେ, ମାତ୍ର ମୋ ସହୃଦ ସିଭିକନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି, ସେ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଅଧିନରେ ବସିଭୁତ କରି ନେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଉଭୟ ଏହି ଘରର ଲୋକା କଥା ଆଉ କୁହ ନା, କାହାକୁ କାହାକୁ ଖରାପ କରିବ । ସିଭିକନ ଅତି ନିଷ୍ପତି । ସେ ନିଜ ସତ୍ୟରେ ସରଳତାର ସହୃଦ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମନାରେ ମୋତେ ବବାହ କରିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଲେ । ଦାଦା, ଖୁଞ୍ଚି ମୋତେ ମାରିବାକୁ ଆସିଲେ । ମୋତେ ମାଡ଼ରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଯାଇ ମାଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ମାଡ଼ ବସିଗଲା । ଆଉ ଦାଦା, ସେହି ରାକ୍ଷସଟାକୁ ଦାଦା କହିବ କଣ—ମାଉ—ପିଟି ଜୋର—ଜବରଦସ୍ତି ମୋର ସବୁ କିଛି ଲୁଚି ନେଲା । ‘ନହ’ ମୋ ମରିବା ପାଇଁ

ମଧ୍ୟ ଜାଗା ନାହିଁ, ଘରେ ମଧ୍ୟ ମୋର କିଛି କହୁବାର ସାହାସ ନାହିଁ, ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ମିଛ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ହିଁ ଭୁବନ ବାପା ସାମ୍ନାରେ କିଛି କରିବା ପାଇଁ ଅଛନ୍ତି, କନ୍ୟା ମୋର ପକ୍ଷ ନେଉଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେ ବିଚାର ମଧ୍ୟ କଣ କରିବ । ଭୁମ ପାଖକୁ ମନର କଥା ଲେଖି ମନ ହାଲୁକା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦେବ ନାହିଁ ଯଦି ଏହି ରାସ୍ତାରେ ହାତରେ ଚିଠି ପଡ଼ିଯିବ ତାହେଲେ ମୋର ମେର ବଞ୍ଚିବ । ମଧ୍ୟ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ।

ଚିଠିଟିକୁ ସଜ୍ଜନ ଦୁଇଥର ପଢ଼ିଲା, ତିନି ଥର ପଢ଼ିଲା, ତା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲା । କନ୍ୟା କହିଲା—‘କର୍ନେଲ ଭାଇ କହିଲେ ଯେ ଏଥରେ ବାପା ଶିଘ୍ର କେଶ୍‌ରେ ପଡ଼ିଯିବେ । ସେ ମୋତେ ମୋକିଞ୍ଚେଟି ପାଖକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ କହିଲି ପ୍ରଥମେ ଆପଣଙ୍କୁ ପଚାରି ଆସେ ।’

ସଜ୍ଜନ ନିକଟକୁ ଟିକେ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ ଆସି ତଳକୁ କର କହିଲା—
କର୍ନେଲ ଠିକ୍ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛି । ଆପଣ ମୋକିଞ୍ଚେଟିଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତୁ—
ଆଉ ସେ ଲୋକେ କିଏ ଯେକି ଆପଣଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ?’

ସଜ୍ଜନର ଏଭଳି ନୂଆ ଢଙ୍ଗ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାହିଁ କନ୍ୟା ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟରେ ନିଜ କାମୁଡ଼ି କହିଲା—‘ଭଉଁଜଙ୍କ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟରେ ସାମୀ, ସେହି ବାଳକଙ୍କୁ ପାରିବାସୀ, ଛମାସ ହେଲା ଉଠି ବସି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ମୋତେ ସୁସ୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ଏଠାକାର କୋର୍ଟରୁ ଅର୍ଡର ନେଇ ସେ ମଞ୍ଚରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଷ୍ଟେଟ୍‌ମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରିବେ—ଯଦି ମୁଁ ମାନେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଚାହୁଁ ।’

ସଜ୍ଜନ କହିଲା—‘ତାହେଲେ ଆପଣ କଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ?’

‘ଆପଣ ଯେମିତି କହିବେ ।’

ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ ବାହାର କରୁ କରୁ ମୁହଁରେ ଦାଶନିକ ଭାବ ଖୁଟାଇ ତାକୁ ଥରେ ଚାହିଁ ସଜ୍ଜନ କହିଲା—‘ମୁଁ କାହିଁକି, ଇଏତ ଆପଣଙ୍କ ମାମଲ ।’

‘କେବଳ ମୋର ? ମଣିଷ ସମାଜର ନୁହେଁ ?’

‘ନାହିଁ ମୋର କଥା ନିଆର ଏଇଟା ଆପଣ ଓ ଆପଣଙ୍କ ବାପାଙ୍କର ।
ମାମଲ ।’

କନ୍ୟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲା—‘ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛତ ପାଇଁ ମୋର କିଛି ସାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଭାବନା ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି । ସେ କାଲିଠାରୁ ମୋ ପଛରେ ଲୋକ ଲଗାଇଛନ୍ତି । ମୋ ନାକ କଟିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁ ଲଗାଇଛନ୍ତି ।’

ଆଖି ପିଛୁଳାକେ ସଜ୍ଜନର କନ୍ୟା ପ୍ରତି ସବୁ ବିରୋଧ ଭାବ ଚାଲିଗଲା । ଦାବସର ଯାଇ କହିଲା—‘ସେମାନେ ତୁମର କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ କରି ନାହାନ୍ତି ତ ?’

କନ୍ୟା କହିଲା—‘କାଲି ରାତି ପ୍ରାୟ ଆଠଟା ବେଳେ ବାପା ମୋ ଘରର କବାଟ ପାଖରେ ଆସି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପାଟି କଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମନାରେ ମୋ ନାଁରେ ଆଜେ ବାଜେ କଥା କହିଲେ । ନାକ କାଟି ଦେବାର ଧମକ ଦେଲେ । ମୁଁ କବାଟ ଫଟାଇଲି ନାହିଁ ।’

‘ତାପରେ ?’

‘ତାପରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଲଗାଯାଇଥିବା ଗୁଣ୍ଡା ମୋର କବାଟ ଖଟ୍ ଖଟ୍ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଇଟା ପଥର ପକାଇ ମୁଁ ରକ୍ତାସି ବା ମଜଦୁର ବସ୍ତ୍ରର ଲୋକଙ୍କୁ ବୋଧ ହୁଏ ବହୁତ ପଇସା ଦିଆହୋଇଥିଲା ଏବଂ ହୁଏତ ଶାଲିଗ୍ରାମର ପ୍ରଭାବରେ ସେମାନେ ମୋ ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ଆଜି ସକାଳେ ସେହି ବସ୍ତ୍ରରେ ରହି ଥିବା ଦୁଇ ଜଣ ଜଣ ବସ୍ତ୍ର ବାଲି ସେଠାକାର ଛୁଆମ ନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଘର ପାଖରେ ଯିବା—ଆସିବା ସମୟରେ ମୋତେ ହଟ୍ ହଟ୍ କରୁଛନ୍ତି । ସେତେ କର୍ମେଲ ଭାରି ଆସିବାଠାରୁ... ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଠାକୁ ଯାଇଛି ‘କନ୍ୟାର ଆଖିରେ ଲୁହ ଆସିଗଲା । ତା ଉପରେ ସଜ୍ଜନର କରୁଣା ହେଲା । ଉଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ କହିଲା—‘ତୁମେ ସେଠାରେ ରହୁଛ କାହିଁକି ? ଏତେ ଥର କହିଲଣି ତୁମେ ଭାବୁଛ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ବଦମାସ ଆଉ ଲମ୍ପଟ ?’

ମୁଁ କେତେ ଏହା ଭାବୁ ନାହିଁ ।

ତା’ ହେଲେ ଆଉ କ’ଣ ଭାବୁଛ ? ମୋର ଏତେ ବଡ଼ ଘର ଅଛି । ମୁଁ ତ ସବୁ ଘରେ ରହୁ ନାହିଁ । ତୁମେ ଚାହିଁଲେ ଗୋଟିଏ ଭାଗ ଅଲଗା

କରିଦେବ । ମୁଁ ପାଚେରୀ ବନେଇ ଦେବ । ଭ୍ରମର ଆଉ କ'ଣ ଦରକାର ।
କନ୍ୟା ଏଥର ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲା କହିଲା—ଆପଣଙ୍କ ରାଗ ମଧ୍ୟ କେତେ
ବେଳମାନ କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଖରାପ ଲାଗୁ ନାହିଁ ।

କନ୍ୟାର ଏହିପରି ହସ ଏବଂ ଜବାବ ଦେବା ଦେଖି ହଠାତ୍ ସେ ଚୁପ୍
ହୋଇଗଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନା ସେ କାଲି ରାତିର ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ
ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରି ପାରୁଥିଲା, ନା କିଛିଦିନ ହେଲା ତାର
ବ୍ୟବହାରକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ରଖି ପାରୁଥିଲା । ଏଭଳି ଏକ ଅନିଶ୍ଚୟ ପରିସ୍ଥିତି
ମଧ୍ୟରେ ତାର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଗତି କରୁଥିଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ କନ୍ୟାକୁ
ଗୁଣ୍ଡିବାକୁ ଲାଗିଲା—ସେ ଯେପରି ପୁଞ୍ଜର ନିକଟତା ଏବଂ ଦୂରତାର ସମ୍ମିଳିତ
ଆଭାସ ପାଉଥିଲା ।

କନ୍ୟା ପୁଣି କହିଲା—ଏତେ ବଡ଼ ଘର ଭଡ଼ା ନେବାର ସାହସ ମୋର
ନାହିଁ । ଆଉ ଧରନ୍ତୁ ମୋ ମନ ରଖିବା ପାଇଁ ଆପଣ ତାହା ଦଶ ଟଙ୍କାରେ ଭଡ଼ା
ଦେବେ ତାହା ଅସୁନ୍ଦର ହେବ ।

ସଜ୍ଜନ କହିଲା—ମୁଁ ମୋର ଭଡ଼ା ଘରରୁ କୌଣସି ଘର ଆପଣଙ୍କୁ
ଦେଉ ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ଘର ଖାଲି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ କେବଳ
ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁ ହସାବରେ ଆପଣଙ୍କ ଅସୁବିଧାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।
ଆପଣଙ୍କଠାରୁ କିଛି ନବାକୁ ଚାହୁଁନି ତ । ଅତି କମରେ ଆପଣ ଏହି ଅସୁବିଧା ଏବଂ
କଷ୍ଟରୁ ବଞ୍ଚିଯିବେ । ଆଉ ମନେକରନ୍ତୁ ଏହି ଚିଠି ପାଇଁ ଆପଣ କିଛି କରିବେ
ସେହି ସମୟରେ ଆପଣ ସେଠାରେ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅସୁବିଧା ଭୋଗ କରୁଥିବେ ।

ଆପଣ ମୋତେ—‘ରୂମେ’ କହୁଥିଲେ ପୁଣି ‘ଆପଣ’ କାହିଁକି ।

ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ, ମୁଁ ଦେବତା ହୋଇଯାଇଛି । ସଜ୍ଜନ ଥଟ୍କାକରି
କହିଲା । କନ୍ୟା ଶୁଣି ଚୁପ୍ ରହିଲା ଏବଂ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ନେଲା ।

କିଛି ସମୟ ନିରବତା ଖେଳିଗଲା, ହଠାତ୍ ଗଲା ଖଙ୍କାର କନ୍ୟା କହିଲା—
‘ଗୋଟିଏ କଥା କହିବି’ ଏବଂ ତା’ର ଆଖି ସଜ୍ଜନର ଆଖି ସହୃଦ ମିଶିଗଲା ।
ସଜ୍ଜନ ତାକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—କ’ଣ ।

କନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲା, ମୁହଁ ଅଧିକ ଗମ୍ଭୀର ଏବଂ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା ପୁଣି
ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କହିଲା—ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖି କଲି

ସେତେବେଳେ ମୋ ମନରେ କେବଳ ଭଲ କାମରେ ଭଲ ଲୋକର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ଛଡ଼ା ଆଉ କୌଣସି ଭାବନା ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ମିଳାମିଶା ଯେଉଁ ରଙ୍ଗରେ ରଗାଇଛନ୍ତି ତାହା—ତାହା—ମୋତେ ଖରାପ ନ ଲାଗିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତମକାଇ ଦେଲା... ବୁଝନ୍ତୁ, ମୋତେ ମୋ କଥା କହିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ—ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଖରାପ ଲୋକ ଭାବୁ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷାର ବୁଝନ୍ତୁ । ମୁଁ ବୁଝୁଛି ଯେ ଆପଣ ମୋତେ ବନ୍ଧୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆଉ କିଛି ଭାବୁଛନ୍ତି । ବା ବଜାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ସେଇ କଥାର ସଠିକ୍ କାରଣ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।

ସକ୍ଷମ ଉପରେ କନ୍ୟାର ଏହି ସ୍ପଷ୍ଟବାଦ ତାର ଗାଢ଼ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । କହିଲେ—‘ଯେପରି ତୁମେ ସତ୍ୟ ଉପରେ କୋର ଦେଉଛ, ସେହିପରି ମୁଁ ସଦା କହିବି ? ତୁମେ କ’ଣ ମୋତେ ତୁମକୁ ବନ୍ଧୁଠାରୁ ଅଧିକ କିଛି ଭାବିବା ନିମନ୍ତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ?

କନ୍ୟାର ଆଖି ଲଜ୍ୟାରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା, ସକ୍ଷମ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା— ‘ମୁଁ ନିଜ ବିଷୟରେ ଏତିକି କହିବି ଯଦିଓ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସଚ୍ଚରୀତ ନୁହେଁ, ତେବେ ବି ଦୁଃଖର ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ, ଆଉ ତୁମକୁ ଯାହା କିଛି ଭାବୁଛି ବା କାଲି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା ମାନ ଆସିଥିଲା ସେଇଥିପାଇଁ ଏତେଶୀଘ୍ର କିଛି କହିବା ଭୁଲହେବ । ଅନ୍ୟ କେଉଁଥିରେ ସଦା ମୋର କିଛି ଭୁଲ ହୋଇଥାଏ ତାହେଲେ କ୍ଷମା କରିବ, ମୋତେ ଏହା ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଦିଅ ଯେ, ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଦେବି ।

ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ମୋ ମନରେ ତିଳେହେଲେ ଅବଶ୍ୟାସ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଠାରୁ ଆଉ ମଧ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ପାଇ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ବିଶ୍ୱାସ ପାଇଛି ।

ସକ୍ଷମର ମାନସିକ ଆଦର୍ଶ ପୁଣି ଦେହଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । କନ୍ୟାକୁ ସେ ଏତେ ତିକ୍ତ ମର୍ମଭେଦ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲା ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତର ରହିପାରିଲା ନାହିଁ । ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲା— ‘ଏହି ଚିଠି ପାଇ କ’ଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।’

ସକ୍ଷମ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ସମ୍ଭାଳି ଉଠିବ ଦେଲା— ‘ଗୁଲ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ପାଖକୁ ଯିବା, ମୋର ଇଚ୍ଛା ଆଜି ହିଁ ଏହି ବିଷୟରେ କିଛି ନା କିଛି କରାଯିବା ଉଚିତ୍, ଉଠୁ ଉଠୁ ସେ ପୁଣି କହିଲା— ‘କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ତୁମେ କେଉଁଠି ରହୁ ? ମୁଁ ତୁମକୁ ସେଠାରେ ରହିବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ ।

କନ୍ୟା ରୂପସ୍ବପ ଗୋଡ଼ ଆଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଶୁଣୁଥିଲେ । କହିଲା— ଆଜି କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ରହିଯିବ— ଆମ୍ଭଙ୍କ ଘରେ ନ ହେଲେ କନେଲି ଭାଇଙ୍କ ଘରେ । କାଲି କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ—ଆପଣଙ୍କୁ ହିଁ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।’

ସକ୍ତନ କିଛି ଚିନ୍ତା କରି କହିଲା—‘ମୋର କେଶରବାଗରେ ଥିବା ଘରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମହଲ ଦିଆର କରିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଛି । ନଭ୍ୟା ମଧ୍ୟ ପାଶ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଁ ତୁମ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଫ୍ଲାଟ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରିବି ତାହା କରି ଦେବି ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ...’ କନ୍ୟା ତାକୁ ଚାହିଁଥିଲା, ସକ୍ତନ ତାକୁ ଚାହିଁ ନିଜ କଥା ସ୍ବପ୍ନ କରୁଥିଲା—‘ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମ ମୋ ଘରେ ରୁହ । କନେଲି ପାଖରେ ରହିଲେ ମୋର କିଛି ଆପଣା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଣା କାଲିଆ, ମୁଁ ଚାହୁଁନାହିଁ କେହି ତୁମକୁ ଖରାପ ଭାବୁ ।’

‘କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଏହି ଜାଗାରେ ରହିଲେ ଦୁନିଆଁ କଣ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦେବ ? କାଲି ମୋର ବାପା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଖରାପ କହିଲେ । ଛାଡ଼ନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ କଥା ମନେ ରଖିବି ।’

ପ୍ରସନ୍ନତାର ଆବେଶରେ ସକ୍ତନ ପୁଣି ନିଜକୁ ଭୁଲିଗଲା, ତାର ମନେ ହେଲା କନ୍ୟାକୁ ନିଜ ବାହୁ ପାଖରେ ଆବଦ୍ଧ କରିନେବ । ସେତେବେଳେ ସକ୍ତନର କାନରେ ଚୁଞ୍ଚକର କଥା ପ୍ରତିଧ୍ବନିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା—ମନକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବ ଆନନ୍ଦ ।’

ଖୋଦ୍ଦଳ

ଆଜିଠାରୁ ସଙ୍କଳନ ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନୂଆ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଗଲା । କର୍ମ୍ମଲକ୍ଷ୍ୟ ଘରୁ ଜଳଯୋଗ ପରେ ପରେ ଭଡ଼ା ନେଇଥିବା ରୁମକୁ ଆସିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସିଧା ନିଜ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ଠାକୁର ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଘରର ମାଲିକଙ୍କର ହଠାତ୍ ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ି ଯିବାର ଗତକାଲି ଦ୍ଵିପ୍ରହର ଠାରୁ ଘରର ଚାକର ସମସ୍ତେ ପରମ ଭାଗବତ ଭକ୍ତ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଭାଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଦିଅଁଙ୍କ ଘର ନବ ବିବାହିତା ଜନମ୍ ପରି ଝଟକିଛି । ସବୁ ଝାଡ଼ ଲଣ୍ଡନ ପୋସ୍ତ ପୋସ୍ତ ହୋଇ ସଫା ସୁତୁରା ଦିଶିଛି । ଚାନ୍ଦୁଆକୁ ଟାଣିରଖି ଥିବା ରୂପାର କାଠି ମଧ୍ୟ ଝଟମକ୍ ହେଉଛି । ଠାକୁରଙ୍କ ମଣ୍ଡପ ଦୁଇ ପାଶ୍ଵର୍ରେ ଥିବା ଶଙ୍ଖ ମର୍ମର ପଥର ଦିଆଣ ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀ ମୂର୍ତ୍ତି ଗତକାଲି ଠାରୁ ଆଜି ଆଦୃଷ୍ଟ ବେଶୀ ସଫା ସୁତୁରା ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି । ମାଲି ମଧ୍ୟ ନିଜ କାମ ଦେଖାଇବାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସଫଳ ହୋଇଛି । ଗେଣ୍ଡୁ ଫୁଲର ବଡ଼ ବଡ଼ ଫୁଲ ମାଲିରେ ସାଗ୍ର ମଣ୍ଡପର ଶୋଭା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଆଜି ପୁଜାସ୍ଥ ମଧ୍ୟ ସବୁଦିନ ଠାରୁ ଶୀଘ୍ର ଆସି ଠାକୁରଙ୍କ ମାଳିଣୀ ଓ ବେଶ ବଢ଼ାଇ ଭକ୍ତ ଗଦ୍ ଗଦ୍ ସ୍ଵରରେ ଓ ଜୟଜଗଦ୍ଦଶ ହରେ ...ଭକ୍ତ ଜନଙ୍କ ସକଟ ପ୍ରଭୁ ଦୂରକରେ..... ଗୀତ ବୋଲି ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବା ବେଳେ ପୁଜାସ୍ଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ସକଟ ରୂପେ ସଙ୍କଳନ ଆସି ସେଠାରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ପୁଜାସ୍ଥଙ୍କ ହାତଗୋଡ଼ ଅରି ଉଠିଲା ଯେନତେନ ଆରମ୍ଭ ସମାପ୍ତ ହେଲା, ସଙ୍କଳନ ରୂପରୂପ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖିଲା । ତାର ମନେହେଲା ମା'ଙ୍କ ଆସ୍ଥା ସେହୁ ଯାଗାରେ ଏବେ ବି ବ୍ୟୋମାନ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଠି ସଙ୍କଳନର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଯେପରି ସେ ଅପାର ତୃପ୍ତି ଲଭ କରୁଛନ୍ତି । ପୁଜାସ୍ଥ ଖନେଇ ଖନେଇ ବକୃତ ଉତ୍ତାରଣରେ ସ୍ରୋତ ଗାଉଥିବାର ଶୁଣି ସଙ୍କଳନକୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ମନେ ମନେ ଭାବିଲା ଧର୍ମ ସର୍ବସ୍ଵ ଏଇ ଦଲାଲ କରୁଥିବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ବା କପର ଦୃଢ଼ ନଷ୍ଟ ପାଇ ପାରିବ ?

ନିଜର ପ୍ରକୃତ ନିଷ୍ଠା ସଂପର୍କରେ ଚିନ୍ତାକର ସେ ଯେତେବେଳେ ମନ୍ଦିରରୁ ବାହାରିଲା ଚାକର ତା' ହାତକୁ ବାବୁ ସାଲିଗ୍ରାମ ଜୟ ସର୍ବ୍ଵାଲ୍ ଏବଂ ଲଳନନଳା ଶରଣଙ୍କ ନାଁ ଲେଖିଥିବା ଚରକୁଟି ବଢ଼ାଇଦେଲା, ସଙ୍କଳନ ପଚାରିଲା..." କେତେବେଳୁ ବସିଛନ୍ତି ?"

"ପ୍ରାୟ ୨୦ ମିନିଟ୍ ହେବ ଆଜ୍ଞା ।"

"ଗୁଡ଼ା ଦେଇଛ ।"

ଆଜ୍ଞା !

ସକ୍ତନ ପୁଣି ପଚାରିଲା... “ସେମାନଙ୍କୁ କ’ଣ କହିଛୁ ?”

“ଆଜ୍ଞା ହଜିର ପୁଜାସ୍ତ ସରେ ଅଛନ୍ତି ।”

“ଠିକ୍ ଅଛି ।” ସକ୍ତନ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଲୁଗା ବଦଳାଇବାକୁ ଗଲା । ଛୁଇଁ ରୁମ୍‌ରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଏ ଦୁଇଜଣ ଆଗନ୍ତୁକ ସକ୍ତନକୁ ଗର୍ଭ ଗର୍ଭ ହୋଇ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇଲେ । ସାଲିଗ୍ରାମ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ତା’ର ପରିଚୟ ନଥିଲା, ରାଜାସାହେବଙ୍କ ପଡ଼ୋଶୀ ଏବଂ କନ୍ୟୋମଲଙ୍କ କାନ୍ଦି ହସାବରେ ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ସହିତ ମୌଖିକ ପରିଚୟ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ସକ୍ତନ ହାତଯୋଡ଼ି ବିନୟତା ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା “ଆପଣମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।”

ଦୁଃଖିଆ, ସିଂଆ ଦେହ ପାତଳା ଓଠ ଉପରକୁ ଘଟଳା ନିଶି ଓ ପତଳା ନାକ, ଅଧାବୟସୀ ଲାଲଜାନକୀ ଶରଣ କହିଲେ, “ଆରେ ଇଏ ଗୋଟେ କଥା, ଆମେ ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲୁ ତୁମର ଏତେ ସମୟ ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା ଦେଖି ।”

ମୋଟା ନିଶିଥିବା ଧଳା ଟୋପିଧାରୀ ସାଲିଗ୍ରାମ ବାବୁ ତପମା ଭିତରୁ ଭଲକରି ଦେଖିନେଇ ହେଁ ହେଁ ହୋଇ କହିଲେ —ଆରେ ବାବୁ ଖାନଦାନୀ ଘରର ପିଲା, ନିଜେ ଏତେବଡ଼ ନାମଜାଦା କଳାକାର... ଦେଶାଜୋଡ଼ା ଯାହାଙ୍କର ଖ୍ୟାତି ଏବଂ ଏହି କଳା ତ ମା ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ କୃପାରୁ ମିଳିଥାଏ..... ସେ ପୂଜା କରିବେ ନି ତ ଆଉ କଣ..... ହେଁ ହେଁ..... ।”

ରୂପା ବେଶ୍‌ଥିବା ଛଡ଼ି ଉପରେ ଦୁଇହାତ ରଖି ସିଧା ହୋଇ ବସି ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣ କହିଲେ—ଆମ ଜଣାଶୁଣାରେ ତୁମେ ଏତେ ଖ୍ୟାତି କମାଇଲ ଇଏ କଣ କମ୍ ବଡ଼ କଥା, ଏବେ ଆମ ସାମ୍ନାରେ ଘରଭଡ଼ା ନେଇ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଛ, ଦିନେ ରାଜାସାହେବ ନିଜେ ଆସି ତୁମ କଥା ମତେ କହି ଯାଇଥିଲେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ପ୍ରାୟ ତୁମକଥା ପଚାରିଛି ।”

“ସେ ମୋର ଗୁରୁଜନ ସ୍ଥାନୀୟ, ତେଣୁ ମୋ ଭଲମନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ନଜର ।” ସକ୍ତନ ନିଜ ଚେହେରା ଏବଂ ସ୍ୱରରେ କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକଟ କରାଇ କହିଲା ।

ସାଲିଗ୍ରାମ ବାବୁ କହିଲେ—“ସ୍ୱାଙ୍କର ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ଅଛି—ହେଲେ ସ୍ୱା’ଙ୍କ ନାଁ ଖାଲି ଶୁଣି ଥିଲା; ଆଜି ପୁର ପରିଚୟ ହେବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା—ସକ୍ତନ ବାବୁତ ପୁରପୁର ସକ୍ତନତାର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ।” ହେଁ ହେଁ ।

“ଆପଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆମେ ଆସିବୁ । ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ଏଇ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ରାଜି ଅଛନ୍ତି । ରାଜନୀତି ତ ସଦା ସଙ୍ଗଠା ତା’ ବାଟରେ ଚାଲିଛି । ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ, ଲୋକ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କିଛି ମୌଳିକ କାମ ହେବା ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଦରକାର । ଏ ବିଷୟରେ ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ଏବେ ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ ଏ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲେ ଆମେ ଆଗେଇବୁ, ଶୁଦ୍ଧବାବୁ ଓ କର୍ମେଇ ସହେବ ତ ମୋର ପୁରୁଷା ବନ୍ଧୁ । ଆପଣଙ୍କ ମତାମତ ମିଳିଲେ ଉତ୍ତମତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯିବ ।”

ଲଲ ଜାନଙ୍କ ଶରଣେ ଏପରି ସିଧା ସଳଖ କଥାରେ ପହଞ୍ଚି ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ ଉଡ଼ାତାହାଜିରେ ପକା ଯାଇଥିବା କାଗଜର ପ୍ରଭାବ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ପଡ଼ିଛି, ମନେ ମନେ ସତର୍କ ହୋଇ ବାହାରକୁ କିଛି ନ ଜାଣିବା ଡଙ୍ଗାରେ ସେ କହିଲେ — “ଯେ କୌଣସି ଭଲ କାମରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତୁ ।”

“ମୁଁ ତ ଭଲ ରାଜନୀତିରେ ଯୋଗ । କେବଳ ଗୋଟିଏ କଥା... ମାନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦେବୀ ଓ ସର ସମିତି ଆୟୋଜନ କରିବା ଏତିକି ମାତ୍ର ମୋତେ ଜଣା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣ କହନ୍ତୁ ତ ଏପରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନେବାକୁ ହେବ ଯେଉଁଥିରେ କି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ିବ ।” ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ କହିଲେ ।

“ଭଲ ରୂପେ ତ ବହୁତ ପଡ଼ିଛି, ଜାଣିଛୁ ଓ ଦେଖିଛୁ । ଏପରି କିଛି ଉପସ୍ଥ ବାହାର କରି ଯେଉଁଥିରେ କି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ତ ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁଙ୍କୁ କହୁଥିଲି ଯେ ନିସାତଗଞ୍ଜରେ ଯେଉଁ ହରେକି ଭକ୍ତମାନେ କରୁଥିବା ପ୍ରଦର୍ଶନ ହୋଇଥିଲା ତ ଭଲ କିଛି ଅଂଶ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା ଦେଖାଯାଉ... ।”

ସେଥିରେ କିଛି ନିର୍ଭିକ୍ଷ ଲାଭ ହେବନି ! ବହୁ ଲୋକ ତାକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ତା ଛଡ଼ା ଆପଣମାନଙ୍କ ବୟସୀ କୌଣସି ଲୋକତ ଖେଳନା ନେଇ ଖେଳିବନି, ହେଁ ହେଁ ମୁଁ ଜାନଙ୍କ ଶରଣ ବାବୁଙ୍କୁ କହୁଥିଲି ଆପଣଙ୍କ ଚିନ୍ତାବଳୀର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଗଲେ ବହୁତ ଲାଭ ହେବ । ନୂଆ ଚିନ୍ତାକଳା ସମ୍ପର୍କରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର କିଛି ଧାରଣା ହେବ । “ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁଙ୍କ କଥା ଠିକ୍ ଯାଗାରେ ଠିକ୍ ରୂପେ ଯାଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସବୁକିଛି ନିଜ ଚିନ୍ତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା କଥା ବହୁତ ଭଲ ଲାଗିଲା ।”

ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ — “ଆମେ ଭ. ଆଇ. ପି.ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଶୁଭ ଉଦ୍ଘାଟନ କରିବୁ । ଏ ମାସ ୨୦ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଯେପରି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବ । ତେବେ ଶୁଭ କାମ ଠିକ୍ରେ ହୋଇଯିବ... । ତା’ ହେଲେ ସବୁକିଛି ବାବୁ ଆପଣ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଳାକାରଙ୍କ ଚିନ୍ତା ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବେ, ଯଦି ଏଥିରେ କିଛି

ଅସୁବିଧା ଅନୁଭବ କରିନ୍ତି ତା' ହେଲେ ଶାଲ ଆପଣଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇଦେବେ... ..
ଭାବନାଙ୍କ ଛବି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଟାଙ୍ଗି ଦେଲେ ଚଳିବ,”

ସକଳ ହସି ହସି କହିଲେ— “ଆଜ୍ଞା ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର
ନିବାଚନ ପ୍ରସ୍ତୁତର ଏକ କୌଶଳ ବୋଲି ଜଣାପଡୁଛି ।”

ଲଲା ଜାନଙ୍କ ଶରଣ ସାମାନ୍ୟ ହସିଲେ, ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ଗମ୍ଭୀର ହେଇ
କହିଲେ— “ହଁ ନିବାଚନ ପାଇଁ ଏଥିରେ କିଛି ଲାଭ ହେବ, ତେବେ ଅମର ଅସଲ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପକାର କରିବା ।”

ସକଳ କେବଳ ନିଜର ନୁହେଁ, ସହରର ଅନ୍ୟ ବିଖ୍ୟାତ କଳାକାରଙ୍କ
ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ର ଏକ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଆୟୋଜନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ରାଜି ହୋଇଗଲା
ସ୍କୁଲ ସ୍କୁଲ ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ଆଉଥରେ ଏହି ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦ
ପ୍ରାପ୍ତିବ ସେଥିରେ ସକଳ ଓ ତା'ର ଦୁଇ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିଜ ପାଇବାକୁ ଅନୁମତି
ମାଗିନେଲା ।

ସକଳ ଜାଣି ନଥିଲା ଯେ ମହାପାଳ ନିଜ ନାଁ ଛପାଇବା ପାଇଁ ଅନୁମତି
ଦେବାରେ ଆପତ୍ତି କରିବ । କନ୍ୟା ସହୃଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ତା'ର ଦେଖା କରିବା ନିହାତି
ଜରୁରୀ ମନେହେଲା, ଶୀଘ୍ର କନ୍ୟା ସହୃଦ ଦେଖାକରି ବୁଝାଇ ଦେବା ଉଚିତ ଯେ ଏଇ
ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ନିମନ୍ତେ ସେ ଯେପରି ତାକୁ ଭୁଲି ନ ବୁଝେ । ଯଦି ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ତାକୁ
ତାଙ୍କ ଫାନ୍ଦରେ ପକାଇବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି ତେବେ ସେ ଓଲଟି ସାଲଗ୍ରାମଙ୍କୁ ତା' ନିଜ
ଫାନ୍ଦରେ ପକାଇ ଦେବ । ଫେରିବା ବାଟରେ ଲଲାଜାନଙ୍କ ଶରଣ ସକଳର ଶାନ୍ତିରେ
ଫେରିଲେ ।

ସକଳ ନିଜ ରୁମ୍‌କୁ ଆସିଲା । ଗତାଲିର ଶୁଣିଲା ଫୁଲ ଦେଖି ହଠାତ୍ ତା'ର
ନେଠେଇଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, ତା'ର ବିରୁଦ୍ଧ ହାତ ଗୋଡ଼ ବନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଶେଷ
ବନ୍ଧୁ ଭେଟିଛି, କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ କଥା ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯାଉଥିବା ଧନ ଏବଂ
ବନ୍ଧୁ ଅପେକ୍ଷା ବିଲେଇ ଛୁଆ ଭେକିଲ ଥିବା କଥା ଅତି ଦେଠେଇଙ୍କ ଚିନ୍ତାକୁ ବସ୍ତୁ
ଥିଲା । ନେଠେଇଙ୍କ ପ୍ରକୃତିରେ ଏପରି ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀତ୍ବ ସକଳ ମନରେ ବିସ୍ମୟ ସୃଷ୍ଟି
କରିଥିଲା । ଏପରି ଦୃଶ୍ୟ । ମହାଳା ଯଦି ଅପାର କରୁଣାମୟୀ ହୋଇପାରନ୍ତି ତେବେ ତା'
ନିଜର ବ୍ୟତିରୀକ୍ଷା ମନ କାହିଁକି ବା ସଦାବୁଦ୍ଧି ନ ହୋଇ ପାରିବ ? ...ତତ୍ସତ୍ତ୍ୱେ
ବାରିମୂର କ'ଣିକି ସେ କନ୍ୟା କଥା ଭାବୁଛି ? ...କନ୍ୟାର ତା' ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭଲ କିମ୍ବା
ମନ୍ଦ ଧାରଣା ନେଇ ସେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛି ବା କାହିଁକି ? ନିଜ ମନକୁ ସମସ୍ତ
ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାରୁ ମୁକ୍ତକରି ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ସେ ନେଠେଇଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଙ୍କିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ମହାକବି ବୋର ହେଁ ହେଁ ହୋଇ ଧରେ ଧରେ ତା' ରୁମ୍‌ରେ ପଶିଲା । ବୋରକ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ସଙ୍କନ ଉତ୍ସବର ଚିତ୍ତଉଠିଲା, କିନ୍ତୁ ମୁହଁରେ କିନ୍ତୁ ନକହୁ ତୁପ୍‌ତୁପ୍ ନିଜ କାମ କରିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ହସି ହସି ବରେହେଣ କହିଲା— “ସଙ୍କନ ଭାଇ ଯେ ଏ ସମୟରେ ନିଜ କଳାକୃତିରେ ବ୍ୟସ୍ତଥବେ ଏକଥା ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି, ... ହେଁ ହେଁ କଣ ଆକୃଷ୍ଟ ?”

ମନକୁ ଆସିଲା କହୁଦେବ “ତୋ ମୁଣ୍ଡ,” କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ନକହୁ ସଙ୍କନ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବ୍ରଣ ଗୁଲନା କଲା । ବରେହେଣ ବାହାର କବାଟକୁ ଆଉଜି ବସି ପଡ଼ିଲା । “ବଡ଼ ବୋହୂର ଝରକାକୁ ବାରମ୍ବାର ଅନାଇଁ ଜୋରରେ ହସି ଘାଟୁ ସିଆଡୁ ନାନା କଥା କହି ବରେହେଣ ପ୍ରାୟ ପାଇଁ ଗୁଲିଣ ମିନିଟ କଟାଇ ଦେଲା । କେତେବେଳେ ବା ନିଜ ନୂଆ କବିତାରୁ ଦିପଦ ବୋଲି ଶୁଣାଉଥିଲା ।

କେତେଥର ସେଠାରୁ ବରେହେଣକୁ ଗୁଲିଯିବା ପାଇଁ ଇଙ୍ଗିତ କରି ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଅସଫଳ ହେଲା ସେତେବେଳେ ସଙ୍କନ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା— “ବରେହେଣ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକଲ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଆଉ କେତେବେଳେ ଆସିବ ।”

“ଆଉ କେତେବେଳେ ତ—ହ —ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବି କିନ୍ତୁ କଥାକଣ କି ସଙ୍କନ ଭାଇ ଆପଣଙ୍କ ଏଠାକୁ ଆସିଲେ ମୋତେ ନୂଆ ପ୍ରେରଣା ମିଳୁଛି, ଏଠାରେ ମୁଁ ନୂଆ ସମ୍ପର୍କ, ନୂଆ ପ୍ରାଣ ତଥା ନୂଆ ଚେତନା ଲାଭ କରୁଛି । ମୁଁ ରୁମ୍‌କୁ ମାନେ ଆପଣଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉତ୍ସବ କରିବି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ଏକା ବେଳକେ ତୁପ୍‌ତୁପ୍ ହୋଇ ବସିବି ।”

ଅଲ୍ଲ ସମୟ କବିବର ବରେହେଣ ସତକୁ ସତ ତୁପ୍‌ତୁପ୍ ବସି ବଡ଼ ବୋହୂର ଝରକା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ରହିଲା । ପୁଣି ଗୁଣ ଗୁଣ କରି ଗୀତ ବୋଲିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । ହଠାତ୍ ସଙ୍କନକୁ ପଚାରିଲା— “ଗୁହା କରିବି ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଆସିଗଲା, “ସଙ୍କନ ହଁ କି ନାହିଁ ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଷ୍ଟେଭ୍ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଷ୍ଟେଭ୍ ଜଳାଇ ପାଣି ବସାଇ ଦେଲା । ଟିକେ ପରେ ସାଫ୍‌ଶାସ ନେଇ ବରେହେଣ କହିଲା— “ସଙ୍କନ ଭାଇ ଗାଲିବ ସତ କଥା ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, ଇଣ୍ଡିକପର ଜୋର ନେହିଁ ହେ ସେ ବୋ ଆଦିଶ ଗାଲିବ— କି ଲଗାଏ ନିଜେ ଅଉର ଚୁଆଏ ନ ବନେ ।” ... ଆଃ, ସଙ୍କନ ଭାଇ ଆପଣଙ୍କୁ ନିୟମ କରି କହୁଛି .. “ହୃଦୟରେ ନିଆଁ ନ ଜଳିଲେ କୌଣସି ଭଜନା ଅମର ହୋଇ ନ ପାରେ ।” ଏବେ ଆପଣ ଦେଖିବେ ବହୁତ ଶୀଘ୍ର ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଅମର ଗୀତ ଲେଖିପାରୁଛି ।”

ସଙ୍କଳ ରୁପ୍ ରହିଲା... ବିରେହେଶ୍ ପୁଣିଥରେ କବାଟ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି କବାଟରେ ଅଧେ ଆଉଜି ବୋହୂର ଝରକା ଆଡ଼କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହୋଇ ଗାଇଲା...ବାଟ ଚୁଆଁସା ଡାକତେ ପ୍ୟାସ...ଆଖି ଆ ହାରି ଆଖିଆ ହାରି ।”

ସ୍ୱା ଦିଆରି ହୋଇ ପିଆ ସରଥିଲା, ଇତି ମଧ୍ୟରେ ବିରେହେଶ୍ ସଙ୍କଳର ସିନା ଖେଟ୍ ପିଇ ସାରିଥିଲା । କେତେଥର ବିକଳ ହୋଇ ପଦେଥପେ ଗୀତ ଗାଉଥିଲା, ଥରେ ବଡ଼ବୋହୂ ଝରକା ନିକଟରେ କାହାର ଶାଢ଼ୀ ଟିକେ ଦେଖାଯିବା ମାତ୍ରେ ମଜନୁ ପରି ଅନାଇଁ ଦେଖିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ୟ କିଏ (ମାନେ ନହୋ) ବିରେହେଶ୍ ନିରାଶ ହୋଇ ଜୋର୍ରେ ବିରହ ଗୀତ ଗାଇଲା ।

ପାହାଚରେ ଚଢ଼ୁ ଚଢ଼ୁ ମହୁପାଳ ବିରେହେଶ୍‌କୁ ଆଖିବୁଜି ଗୋଟିଏ ହାତ ବାଁ କାନରେ ଦେଇ ଗୀତ ଗାଉଥିବାର ଦେଖିଲା.....ତାର ବିକଳ ତଥା ଉଦ୍‌ବେଗିତ ଚେହେରା ଦେଖି ମହୁପାଳ ଭାସି ବିରକ୍ତ ହେଲା ।

ଘର ଭିତରେ ସଙ୍କଳ ମହୁପାଳର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି କନ୍ୟା ଆସୁଛି ମନେକରି ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । କବାଟ ନିକଟରେ ବିରେହେଶ୍ ମୁଣ୍ଡକୁ ଧରି ହଲାଇ ମହୁପାଳ କହିଲା “ଗୋଡ଼ ଉଠାଅ ରାସ୍ତାରୁ.....ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ.....” ।

“ଗୁରୁ ଦେବ, ଗୁରୁଦେବ,” କହୁ ଶୀଘ୍ର ବିରେହେଶ୍ ମହୁପାଳର ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଲମ୍ବା ବାଳକୁ ସଜାଡ଼ି ଆଖିରେ ଚପମା ଠିକ୍‌ରେ ଲଗାଇ କହିଲା :—“ଯା ହେଉ ଏବେ ଗୁରୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଲ, ମୋର ସବୁ କାମ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।

କନ୍ୟା ନୁହେଁ... ମହୁପାଳକୁ ଦେଖି ସଙ୍କଳ ନିରାଶ ହେଲେ ବି ଅସୁଖୀ ହେଲାନି । ମହୁପାଳ ତଳିଆକୁ ଆଉଜି ଏପରି ବସିଥିଲା ଯେପରି ସେ ଭିନ୍ନ ହୋଇଯାଉଛି । ସଙ୍କଳ ତା’ କଣ୍ଠ ଅନୁଭବ କରି ଶୀଘ୍ର ବ୍ରଣ ଓ ଇଜେଲ ରଖିଦେଲା ।

ବିରେହେଶ୍ କହିଲା ...“ଗୁରୁଜୀ ଗୋଟିଏ ନୂଆଗୀତରେ ହାତ ଦେଇଛ ଏବେ :”.....

ସଙ୍କଳ ଉଦ୍ରାଘବରେ କହିଲା.....ବିରେହେଶ୍ ମୁଁ ମହୁପାଳ ସହୃଦ କିଛି ଜିରୁସା ବିପଦ ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

“ଠିକ୍ ଅଛି.....ଆପଣମାନେ ମନଇଚ୍ଛା କଥାବାଣୀ କରନ୍ତୁ, ମୁଁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଚାଲିଯାଉଛି । ଆଜି ଗୁରୁଙ୍କ ଦର୍ଶନ ମିଳିଛି, ତାଙ୍କ; କୃପାରୁ ଯଦି ମୋର ଏ ନୂଆ ଗୀତ ପୁର ହୋଇଯିବ ତ.....” ଗୁରୁଜୀ ଆପଣଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଏଇଟା ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ଅମର ଗୀତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ବାସ୍ ଏଇଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ସିଧା ବମ୍ବେ ଚାଲିଯିବ ।

“ମହାତ୍ମାକାନ୍ଧାର ଘାସ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ମୁଣ୍ଡ ବାଳକୁ ଠିକ୍ କରି ବରେହେଣ୍ଟ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ଏବଂ ବଡ଼ ବୋହୂର ଝରକା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ତୃଷ୍ଣିତ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲା ।

ସକଳ ଚିଡ଼ିଉଠି କହିଲା:.....“ଏ ହାରାମଜାଦା ଜୋକପରି ଲାଗିରହିଛି । କେବଳ କଣ୍ଠିର ଛଡ଼ା କାହାକଥା ଶୁଣିବାକୁ ନାହିଁ କି ମାନବାକୁ ନାହିଁ । କାହିଁକି ଏତେ ଉଦାସ ଦିଶିଛି କଣ ଭାଉଜଙ୍କ ସାଥରେ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଇଛି ?”

ମହାପାଳ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାଁ କହିଲା । ସକଳ ପୁଣି ପଚାରିଲା.....“ତୁମର କିଛି ନା କିଛି ହୋଇଛି ସକାଳେ କଣ୍ଠିର କହୁଥିଲା କାଲି ଏଠାରେ ତମ ଶଳାଘ ବାହାଘର ହେଲା ।”

“ବାହାଘର ପରଦିନ ହେଲା ଗଜକାଲି ଭୋଜି ଥିଲା ।”

ସକଳ କିଛିକ୍ଷଣ ନିରବ ରହି କହିଲା :“ବାହାଘର ପାଇଁ ତୁମକୁ ତ କିଛି ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବ ?”

“ଦେଇଛି ।”

ସକଳ ସିଗାରେଟ୍ କେଶ ଖାଲି ଦେଖି ଚିଡ଼ିଉଠି ବାହାରକୁ ଅନାଇ କହିଲା.....“ଏ ବୋର.....” “ସିଗାରେଟ୍ ଅଛି.....ନେ.....” ମହାପାଳ ଜାମା ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ ତବା କାଢ଼ି ତଳେ ପକାଇଲା ।

“ଗୁରୁଣୀ ମତେ ଗୋଟିଏ ସିଗାରେଟ୍ “କହୁ ବରେହେଣ୍ଟ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ।

ମହାପାଳ କହିଲା :.....“ବରେହେଣ୍ଟ ଆଜିକାଲି କି କାମ କରୁଛ ?”

ସିଗାରେଟ୍ କାଢ଼ି ମହାପାଳ ଓ ସକଳକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ାଇ ବରେହେଣ୍ଟ ହସି କହି କହିଲା:....“କାମ-ମାନେ ଗୁରୁଣୀ ଆଜିକାଲି ଗୀତ ଲେଖା ଲେଖି କରୁଛି ।”

ପେଟ ପୁରୁଛି କିଏ ? ପିଲପିଲି ସଫାର ଚଳାଉଛ କିଏ ? ମୁଁ ଜାଣିଛି ତୁମେ ବବାହତ ଓ ଛୁଆ ପିଲର ବାପ ମଧ୍ୟ ।”

“ପିଲପିଲି ସବୁ ତାଙ୍କ ଅଜାଘରେ । କଣ କହିବ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୁରୁଣୀ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଏପରି ମୁଣ୍ଡ ଯେ ତା’ ସହୃଦ ଏକାଠି ରହିଲେ ମୋର ସମସ୍ତ ଟାଲେଣ୍ଡ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ, ଯାହା କହୁଛି ନିପଟ ଗାଁଭଲ ।

“ଆଉ ଛୁଆ ପିଲ କେତେଟି ?”

“ଆପଣଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଖଟି ।”

ମହୁପାଳ ଶୁଣି ଉଦ୍ବେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲା... ପାଞ୍ଚ ପାଞ୍ଚଟି ପିଲା ଅନ୍ଧର ଭୂମିରେ ବେକାର ? ଭୂମକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି, ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରରେ କିପରି ?”

ବିରେହେଶ୍ ଚୁପ୍‌ଚାପ ସିନା ରେଟ୍ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଲା । ମହୁପାଳ ସବୁକୁ କହିଲା: ...“ଭୂମର ଯଦି ବିଶେଷ କାମ ନାହିଁ, ତା ହେଲେ ଭୂମ ଘରକୁ ଚାଲି, ଏଠି ମୋ ନିଶ୍ଚୟ ରୁହେ ହୋଇଯାଇଛି ।”

“ଚାଲି, ଖାଲି ମୁଁ ଜଣକୁ ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲି ।”

ମହୁପାଳ ଚାଲିଲା, ପଚାରିଲା.....ଆସିବାକୁ କଣ କଥା ଦେଇଥିଲା ।”

“ନାହିଁ.....”

ବିରେହେଶ୍ କହିଲା —“ସବୁଜ ଶାଗ ଭୂମି ଯିବ ତ ତାଲୁ ଚାଲି ମତେ ଦେଇଯାଅ । ମୁଁ ଏଠି କିଛିକାମ କରିବି, ମୋର ମୁତ୍ ଆସିଯାଇଛି ।”

ସବୁଜ ନିଜ ଉଦ୍ରତାର ଖୋଲସ କାଢି ଚିତ୍ତୁରି କହିଲା, “ଏଇଟା ଧର୍ମଶାଳାର ରୂପ ନୁହେଁ ।”

ବିରେହେଶ୍ ହେଁ ହେଁ ହୋଇ କଣ କହିବାକୁ ଗଲବେଳେ ମହୁପାଳ କହିଲା .. ସବୁଜ ଶାଗ ଚାଲି, ମୁଁ ଆଉ ଏଠି ଜମା ରହିପାରିବି ନାହିଁ, ଚାଲିଗଲେ ପୁଣି କାହାକୁ ମାରଣିଟି ଦେବ ।”

ବିରେହେଶ୍ ସିନା ରେଟ୍ ଟାଣୁ ଟାଣୁ ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ ଚାଲିଗଲା । ସେ ବାହାରିଗଲା ପରେ ସବୁଜ ଧିରେ ଧିରେ କହିଲା: —“ବାବା ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ କରୁଥିବା ସ୍ଥେ । ଯେତେବେଳେ ଆସିଲା ମୋର ସମସ୍ତ କାମ ମାରି କଲା ।”

ମହୁପାଳ କହିଲା: —“ତୁ ତାକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ବସାଇଛୁ ।” ସବୁଜ କଥା ବଦଳାଇ କହିଲା.....ଆଜି ସକାଳୁ ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ଓ ଲଲାଟନାମା ଶରଣ ମୋ ସହିତ ଆସିଥିଲେ । ଏଠି ସାଇରେ ଗୋଟିଏ କଳା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।

“କରିବାକୁ ଦେ ଶଳାକୁ ।”

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ତା’ର ଆବାହକ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।” ଏପରି ଶ୍ରେଣୀଲେଖିକ ସହିତ ମୁଁ ଜମା ସାମିଲ ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ଯେଉଁ ଧନ ଓ କଂସେସ ଲୋକ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇ ନପାରେ ।”

ସକ୍ଳନ ହୁଏ ହୁଏ କହୁଲ.....”ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଗତ ୩୪ ଦିନ ତଳେ ଉଦ୍‌ବାକାହାଜର ପକା ଯାଇଥିବା କାଗଜର ପ୍ରସ୍ତବ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ରାଜି ହୋଇଯାଇଛି । ସେମାନେ ଯଦି ଆମକୁ ବୋକା ବନାଇବା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ରଖିଥାନ୍ତୁ ତେବେ ଆମେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବୋକା ବନାଇ ଦେବା ।

“ଜିଜ୍ଞାସୁ ବେଶୀ ଗୁଲକ ମନେ କରୁଛ ନାଁ ? ଶେଷରେ ଦେଖିବ ରୂମେ ଠକ ଯାଇଛ ।”

“କେଉଁଥିରେ ଠକିବ ଯେ ? ମୋର ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ବୁଝାମଣା ତ ହୋଇନି । ଏହି ବାହାନାରେ ମୋର ଗଳିକନ୍ଦରେ ରହିବା ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ପରୀକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ମିଳିଯିବ ?”

“ସେଥି ସକାଶେ ଅନ୍ୟ କିଛି ବାଟ ଦେଖ । ଏଇ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହୃଦ ସାମିଲ ହୋଇ କୌଣସି କାମ କଲେ ଭଲ ହେବ ।”

ବିରେହେଶ୍ ଛୁଟି ପାଶୁପେଟକୁ ଆଉଜି ସାମନାରେ ଥିବା ଝରକା ଆଡ଼କୁ ଅନାଉଁ ଜୋରରେ ଗାଇ ଉଠିଲା ।

ଆସିବାକୁ କଥା ଦେଇ ନଆସିଲ ରୂମେ
ଆସୁ ଆସୁ ଛପିଗଲ ବ୍ୟଥା ଦେଇ ମନେ
କି ମୋହନ ନିଶାରେ ଭରି ଦେଲୁ ମନ
ଲୁଟି ନେଇ ହୁଆ ମୋର ନେଲୁ ମନ ପ୍ରାଣ ।”

ମହୁପାଲ ସକ୍ଳନ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ସକ୍ଳନ ଘରେ ତାଲା ଦେବାବେଳେ ମହାକବି ବୋର ବଡ଼ ବୋହୂର ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ ଦର୍ଶନ କଲେ । ବୋର ଆସୁ ବସୁ ତ ହୋଇଗଲେ । ମହୁପାଲ ନିଜ ଚକ୍ରାରେ ଡୁବି ରହିଥିଲା, ଛୁତିରେ ହାତ ରଖି ଆଖିରେ ଅଳସୁ ପିପାସା ନେଇ ଗଦଗଦ୍ ହୋଇ ଉପରକୁ ଅନାଉଁ ବୋର ଗୀତ ବୋଲୁଥିବାର ସକ୍ଳନ ତାଲା ବନ୍ଦକରି ଶୁଣିଲା ମୋହନ ନିଶାରେ ଭରି ଦେଲୁ ମୋ ମନ.....ସକ୍ଳନ ଉପରକୁ ନ ଅନାଉଁ ବିରେହେଶ୍‌କୁ କହୁଲା... , ଆଜ୍ଞା ମର୍ତ୍ତ୍ୟମାନ ଗୁଲ ।”

“ଯାଉଛି, ଟିକେ ରୁହ ବନ୍ଧୁ,”—ପୁଣି ଗୀତ ବୋଲୁ ବୋଲୁ—ଯାଉଛି ବନ୍ଧୁ ଟିକେ ରୁହ । ଆଖି ଆଗରେ.....”

ମହୁପାଲ ଚାରିଗଲା, ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହୁଲା :—ଗୁଲ ଶୀଘ୍ର, ଏପରି ଜୋରରେ ଗିରି କରନି । ଆମର ଡେରା ହୋଇଯାଉଛି ।”

ମହୁପାଲ ପ୍ରଥମେ ପିଢ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା...ତା ପରେ ସକ୍ଳନ ଓ ସବା ପଛରେ ବୋର, ବୋଉର ଦୃଷ୍ଟି ଉପରକୁ ଥିବାରୁ ଏବଂ ଗୀତ ବୋଲୁଥିବା ଧବସ୍ଥାରେ

ପ୍ରିୟାଠାରୁ ବିଦାୟ ମାଗୁ ମାଗୁ ସିଢ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ସିଢ଼ିରୁ ଗୋଡ଼ ଖସିଯାଇ ସଜ୍ଜନ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା, ସଜ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ଟାଳ ସମ୍ଭାଳ ନପାରି ମହୁପାଳ ଉପରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲା । ମହୁପାଳ ସିଢ଼ିର ଦୁଇ କାନ୍ଥକୁ ଜୋରରେ ଧରି ରଖି ସିଧା ଠିଆ ହୋଇଗଲା, ସମସ୍ତେ ପଡ଼ୁପଡ଼ୁ ବଞ୍ଚିଗଲେ । ସରଦାରଙ୍କ ପିଲାମାନେ କଣହେଲା କହୁ ତଳେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ । ସଜ୍ଜନର କାନରେ ଆଘାତ ହୋଇଥିଲା, ମହୁପାଳ ରାଗିଯାଇ ବୋରର ଲମ୍ବାବାଳ ଦୁଇ ଚଢ଼ିଧର ଟାଣି କହିଲା...” ଆଦେ ଦେଖି ଚାଲୁ, ଜୋରରେ ସେକ ତୋର କବ ପଣିଆ ଛଡ଼ାଇ ଦେବି ଯେ ସବୁ ଦିନକୁ ମନେରଖିବୁ ।”

ବୋର ନିଜ ଚକ୍ରମା ସମ୍ଭାଳି ଚାଲୁ ଚାଲୁ କହୁ ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଜ୍ଜନ ମହୁପାଳକୁ ବୋରଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଲା । ସରଦାରର ପିଲାମାନେ ବୋରକୁ ମାଡ଼ ଦେବାର ଦେଖି ହସି ଉଠିଲେ ।

ମହୁପାଳ ବୋରକୁ ନ ଚାହିଁ ସଜ୍ଜନର ହାତଧରି ଶୀଘ୍ର ଫାଟକ ପାଖକୁ ଆଗେଇ ଗଲା । ବରେହେଗୁ ମାରିବା ପରେ ସେ ମନେମନେ ଅନୁତାପ କରୁଥିଲା କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ କରିପାରୁ ନଥିଲା । ଗତକାଲି ରାତିଠାରୁ ସେ ବହୁତ ଶଙ୍କିତ ଥିଲା ।

ତା ବାହାଘର ପାଇଁ ଶଲା ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ଆସିଥିଲେ । ପ୍ରାୟତଃ ମହୁପାଳ ନିଜ ଆତ୍ମୀୟ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବଙ୍କ ଠାରୁ ବଞ୍ଚନ୍ତି ରହୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏଠି ଏକାବେଳେକେ ବାନ୍ଧବଧରତା ଥିଲା । ଗତକାଲି କନ୍ୟାପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ଶ୍ରେଣୀଗତରେ ସେ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସମାଜର ଖରାପ ଦିଗ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲେ, ହଠାତ୍ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତା ବରୁଣରେ ନାନା କଥା କହିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ଯେ...ସେ ନାସ୍ତିକ, ସନାତନ ଧର୍ମକୁ ମାନନ୍ତୁନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ସେଠି ସାହୁକାରକୁ ନିଜ ଅକ୍ରୀୟରେ ଆଣି ତାଙ୍କ ହିସବୁ ବାହାହେଲେ, ଏବେ ଧନୀ ଡାକ୍ତରୀଣୀ ସହଜ ରହୁଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଡାକ୍ତରୀଣୀ ସହଜ ଖାଇବା ପିଇବା ମଧ୍ୟ କରିନ୍ତି ।” ମହୁପାଳ ଏସବୁ ଶୁଣି ଏକା ବେଳେକେ କୋପରେ ଲାଲ ହୋଇଗଲା, ତା’ ଶରୀର ଇତ୍ୟାଦିରେ ହାତ ଗୋଡ଼ଧରି ତାଙ୍କ ଜୋର୍ ଓ ସମ୍ମାନିତ ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ଚାଲିଥିଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ଆଜି ସକାଳୁ ସଉରୁଣୀ ସମ୍ଭାଷଣ “କଥାରେ ଏକାଧି ଥର ପାଞ୍ଚଜନୀ ଶଙ୍ଖ ବଜାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ବରେହେଗୁକୁ ଦେଖି ହଠାତ୍ ସମସ୍ତ କୋପ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଗଲା । ସଜ୍ଜନ କହୁଥିଲା.....“ବଧୁ ଭ୍ରମର କୋପକୁ କାହା କରିବା ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।”

ଅଶାନ୍ତ ମନରେ ମହୁପାଳ କହିଲାକାହା କରିବା ଚାଲୁ ଯାଉ । ଏବେ ତ ଜୀବନ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ଆସିଗଲାଣି । ଏହାପରେ ସଜ୍ଜନ କିଛି ନକହୁ ନାହିଁ ବୁଲୁ, ଦୁହେଁ ଗଲି ପାରି ହୋଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଲେ ।

ସତର

ମହାପାଳ ଓ ତାର ଦୁଇଜଣ ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଆଉ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ସମସ୍ତେ ମିଶି ପିଲାଦିନୁ ମାମୁଁଘରେ ବଢ଼ିଥିଲେ । ତାର ମାମୁଁଘର ସାମନ୍ତବାଦୀ ଜମିଦାର ପରିବାର । ଅଥଚ ତାର ପିତା ହାଇସ୍କୁଲର ଡ୍ରେଜମାଷ୍ଟର ଥିଲେ ଏବଂ ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ; ସଫଳତା ସ୍ବପ୍ନ-ବକ୍ତା ଥିଲେ । ମହାପାଳର ମାଙ୍କ ଠାରେ କିନ୍ତୁ ସାମନ୍ତବାଦୀ ପରିବାରର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଗୁଣ ମଞ୍ଜୁଳୁ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ବେଶୀଦିନ ବାପଘରେ କଟୁଥିଲା । ମହାପାଳର ଅଜା ଓ କଡ଼ମାମୁଁଙ୍କ ବେଶୀ ପ୍ରିୟ ହୋଇଥିବା ଦେଖି ଘରେ ତାଙ୍କର ଶାସନ ନିଷ୍ପତ୍ତିକ ଥିଲା । ପୁରୁଣା କାଳିଆ ଜମିଦାର ଘର ଝିଅ ହସାବରେ ଯାବତୀୟ ବଦଳୁଣ ଯଥା କୁରତା ନିଷ୍କରତା ଏବଂ ଉତ୍ତମ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା ଯାହା ଫଳରେ ଅନେକ ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ମହାପାଳର ଦି'ଭଉଣୀଙ୍କ ବାହାଘର ଜାଳଦୌରୁକ ଆଦି ସେଠାରେ ହେଉ ନ ଥିଲା ଏବଂ ଶୁଦ୍ଧ ଅନୁସାରେ ସେମାନଙ୍କ ଓ ମହାପାଳର ବାହାଘର ମଧ୍ୟ ଧନଘରେ ହୋଇଥିଲା । ମହାପାଳର ବାହାଘ ପରେ ଘରେ ଭାଗ୍ୟର ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ତାର ପିତାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତର ବର୍ଷକ ପରେ ବଡ଼ମାମୁଁଙ୍କର; ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ବଡ଼ ମାମୁଁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପରେ ମହାପାଳର ମା'ଙ୍କର ଯେଉଁ ଅଶ୍ରୁ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଥିଲା ତାହା ହଠାତ୍ ଓଲଟି ଗଲା । ଘରେ ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ଥିଲେ ଏଇ ସୁଯୋଗରେ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ନାନା ଭାବେ ଅପମାନିତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏକ ଘଣ୍ଟା ପରିସ୍ଥିତିରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ମହାପାଳ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଭାଇଙ୍କୁ ନେଇ ମାମୁଁଘରେ ରହିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମାଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ବର୍ଗତା ନିଶ୍ଚୟର ଅତ୍ୟାଚାରର ପ୍ରତିଶୋଧ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ନେବାକୁ କୁଣ୍ଡା-ବୋଧ କଲେନି । ସେତେବେଳେ ମହାପାଳ ଆଇ. ଏ. ଏବଂ ତା'ର ସାନଭାଇ ଜୟପାଳ ଜନମ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ର ।

କଣ୍ଠୋର ବୟସର ସାହଚ୍ୟ ପ୍ରତି ରୁଚି ଓ ଆଗ୍ରହ ମହାପାଳର ରହି ଆସିଥିଲା । ମା ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତଥା ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତିରାଶି ଆକର୍ଷଣ ତା'ର ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୃଦୟରେ ନୂତନ ଭାବର ବକାଶ କରିଥିଲା । ପିଲାଦିନୁ ପିତାଙ୍କ ପାଖେ ରହିବାର ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ତାର ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମାଙ୍କ ଜିଦପାଇଁ ସେ ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ ପିତାଙ୍କ ନିକଟରେ ରହିବାର ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ଥିଲା । ପିତା ତାର ଆଗ୍ରହ ଶମ୍ଭାବି ଓ ବିରୁଦ୍ଧଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ସ୍ବାୟଂ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଲେଖାଲେଖି ମଧ୍ୟ

କରୁଥିଲେ । ଝଡ଼ି ବୋଲିରେ ରଚିତ ତାଙ୍କର କାବ୍ୟ ଏବଂ ପଦାବଳୀ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହୁପାଳ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ପରି ସୁରକ୍ଷିତ ରହିଛି । ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ, ସାମାଜିକ ତଥା ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଲେଖା “ସରସ୍ୱତୀ” ମାଧୁରୀ “ଛନ୍ଦ” ଏବଂ ସୁଧା ପତ୍ରିକାରେ କେବେ କେବେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ବାଲାବସ୍ତାରୁ ମହୁପାଳର ତାର ପିତାଙ୍କ; ପରି ଆଦର୍ଶବାଦୀ, ବୃନ୍ଦାବନ ତଥା ଲେଖକ ହେବାର ଦୂରନ୍ତ ବାସନା ରହିଥିଲା । ପ୍ରେମଭାବ, ଏବଂ “ସୁନ୍ଦରୀ” ଭବିଷ୍ୟ, ପ୍ରତାପ, ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଆଦି ସାମାଜିକ ରାଜନୈତିକ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ତା’ ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥିଲା । ତା’ର ମାମୁଁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସହଯୋଗୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମାନଙ୍କ ଉପରେ କରାଯାଇଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ପ୍ରତି ଦିନକୁ ଦିନ ତାର ଘୃଣା ହେଉଥିଲା ।

ଏଇ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ମେହନତ ଗରିବ ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ମାମୁଁମାନେ କେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମହୁପାଳ ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଥାଏ । ଗୁରୁତ୍ୱ କୋରଡ଼ା ମାଡ଼ କଡ଼ି କାଠରେ ମୁଣ୍ଡତଳକୁ ଗୋଡ଼ ଉପରକୁ କରି ଟଙ୍କାଇ ମରତ ଧରି ଦେବା, ବେଠ - ବେଠା ଶତାଧିକ ଓପାସ ଭେକରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବା, ଘର ଲୁଟି ନେବା ଆଦି ଅମାନୁଷିକ ଅତ୍ୟାଚାର ସେ ପିଲାଦିନୁ ଦେଖି ଆସୁଥିଲା । ଏବଂ ଏସବୁ ଦେଖି ତା’ର ମନ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ତାର ଦିନଜଣ ସାନମାମୁଁ ଘାଁରେ ବୋହୂଟିଆଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ନେବାର ବହୁଅର ସେ ଦେଖିଛି । ତା’ର ଦରବୁଜା ମଝିଆ ମାମୁଁ ଏକ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ପୁରୁଷ ଥିଲେ, କୁମାରୀ ଝିଅଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗନାଶ କରିବାରେ ଯେପରି ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ମିଳୁଥିଲା । ନିଜ ଝିଅ ଓ ଝିଆରୀ ବସୁଦ୍ଧ ଗୁରୁତ୍ୱମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଲୁଚିବାରେ ତିଳେମସି ପଶ୍ଚାତାପ ତାଙ୍କର ନଥିଲା ।

ଦଶହରା ତଥା ବଡ଼ଦିନ, ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ଛୁଟି ପିତାଙ୍କ ନିକଟରେ କଟାଇ ଯେତେବେଳେ ମହୁପାଳ ମାମୁଁ ଘରକୁ ଫେରି ଆସୁଥିଲା ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ଶସ୍ୟ ଶ୍ୟାମଳ ସେତରୁ ତାକୁ ଧରି ନେଇ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ବନ୍ଦକରି ନିଆଯାଉଛି । ଜମିଦାର ପରିବାରର ସାମନ୍ତବାଦୀ ବାତା ବରଣରେ ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଗୁରୁ, ଭଜା, ମାରିପିଟ, ଅତ୍ୟାଚାର, ବ୍ୟଭିଚାର, ବେଶ୍ୟାସଙ୍ଗ ତଥା ଯୌନ ବଳୁଚି ଆଦି ହରେକ ରକମ କଦର୍ଯ୍ୟତା ଦେଖି ଦେଖି ତାର ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଜିଭ କଟା ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିପରି ତାର ଦୟାଳୁ ଅବସ୍ଥା ଥିଲା । ମୁକର ଭାଷା ହିସାବରେ ସାହିତ୍ୟ ତା ଜୀବନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କଲା । ପ୍ରଥମେ ଛୋଟ ପଦ୍ୟ ରଚନାରୁ ଆରମ୍ଭ, ପରେ ଷ୍ଟୁଡ଼ ଗଳ୍ପ ଲେଖିଲା । ପିତାଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରି ତା’ର ଲେଖୁଥିଲା ଏବଂ ଯାହା ଖଲରେ ପରିବର୍ତ୍ତି କାଳରେ ଗଳ୍ପ ଲେଖକ ହେବାରେ ବହୁତ ସୃଜନ ହୋଇଥିଲା । ଆଇ. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ପାଞ୍ଚ ଛଅଟି ଷ୍ଟୁଡ଼ ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିଏ ଏବଂ ସୁଧାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା ।

ମାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପରେ ମାମୁଁ ଘରର ବାତାବରଣ ତା' ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସମାନ ନଜର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଦିନେ କୌଣସି ଏକ ଅସ୍ତିତ୍ବର ପରସ୍ପିତି ଯୋଗୁଁ ପଣ୍ଡା ଫଳ ବାହାରିବା ସୁଦ୍ଧା ନିଜର ନବ ବବାହତା ପତ୍ନୀର ପ୍ରେରଣାରେ ପୃଥକ ରହିବାକୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ନେଇ ତାଙ୍କର କରବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଲ ଆସିଲା ।

୧୯୩୦ର ଅନ୍ତୋଳନ କାଳୀନ ଅବସ୍ଥା, “ସୁଧା” ପତ୍ନିକାର ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ବସନ୍ତରେ ମାସକୁ ୪୦ ଟଙ୍କାରେ ଶୁଣିଏ ଗୁଲର ମିଳଗଲା । “ସୁଧା” କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରୁ ପ୍ରାୟ ସେ ସମୟର ବ୍ୟବସାୟ ସାହାଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଦର୍ଶନ ଲଭି ମଧ୍ୟ ହେଉଥାଏ । ପ୍ରେମଗୁହ, ଉତ୍ସାହ, ମିଶ୍ରବନ୍ଧୁ, ପୁମିନ ନନ୍ଦନ ପତ୍ର, ରୁପନାୟକ ପାଣ୍ଡେ, କୃଷ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମା ମିଶ୍ର ଆଦି ବହୁ ସାହାଯ୍ୟ ରଥୀ, ମହାରଥୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ତା ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଘଟିଲ ଏବଂ ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ତା ନିଜର ସାହାଯ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ବ୍ୟକ୍ତି ଶୀଘ୍ର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୃତ୍ତେ କର ନିଗୁଳାଙ୍କ ନିକଟତମ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବା ଦ୍ଵାରା ଗୁଲର କରବାରେ ଯେଉଁ ଦୁଃଖଦ ଅଭିଜ୍ଞତା ସେଥିରୁ ନିଷ୍କୃତି ମିଳିଲା । ଗୁଲର ମନୋରୋପ ନ ହେବା ହେତୁ ଗୁଲର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସମ୍ଭବ ଭାବ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଳ ନିଜ ଗରଜ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଗୁଲର ଗୁଡ଼ି ପାରୁନଥିଲା । ତିନିମାସ ଭିତରେ ଅମିନବାଦରେ ଘରଭଡ଼ା ନେଇ ନିଜର ଆସନ୍ତ ପ୍ରସବା ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଗୁଲକୁ ନେଇ ବସା ବାନ୍ଧିଲା । ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀର ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ କେବଳ ତାର ପୁରସ୍କୃତ ପୁଞ୍ଜିଥିଲା ।

ପୁଣିରୁପେ ଉପବାନକୁ ଭରସା କରି ମାମୁଁ ଘରୁ ବାହାରିଥିଲା । ଗୁଲର ସ୍କୁଲରେ ନାଁ ଲେଖାଇ ନିଷ୍ପନ୍ନ ଭାବରେ ଯେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଢ଼ି ପାରିବ ତାର ଦାୟିତ୍ବ ନେଲା । ମନ ଲଗାଇ ପଢ଼ିବାକୁ କରବାକୁ ପଡ଼ିଲା । “ସୁଧା”ରେ କାମ କରିବା ସମୟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁଲ ଅପ୍ ନଲେକ; ଭବିଷ୍ୟତ ତଥା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଅନ୍ୟ ନାଁରେ ଲେଖି କମ୍ପା ଅନୁବାଦ କରି ବହୁର ସହ କରି କରୁଥିଲା । ମାସରେ ଗୋଟିଏ ଡିଓଟି ସ୍ଥୁପ ଗଲା ମଧ୍ୟ ଲେଖୁଥିଲା.....ଏହି ରୂପେ ମାସକୁ ଶହେ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୋଜଗାର କରୁଥିଲା ।

ସମୟ ସେତେବେଳେ ଭଲଥିଲା । ପତ୍ନିପତ୍ନି କମ୍ ଅବସ୍ଥାରେ ଉପାୟମାନ ନୁଆ ଲେଖକ ଭାବରେ ଶୀଘ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ବଡ଼ ସାହାଯ୍ୟକମାନେ ସବଦା ନୁଆ ସାହାଯ୍ୟକମାନଙ୍କୁ ଆଗକୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲେ (ମହୁପାଳ ଲେଖାରେ ଶୁଣୁଥିଲା, ମନରେ ଉତ୍ତରକୁ ଉଠିବର ଆକାଶ ଥିଲା, ଧିରେ ଧିରେ ସେ ଆଗେଇ ଗଲା । ରୁପରତନ ନାମକ ଜଣେ ମୁଦ୍ରକ ଧନୀ ସାହାଯ୍ୟ ରାସିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହତ ମହୁପାଳର ପରିଚୟ ହେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ସେବାରେ ବ୍ରତୀଥିଲେ । ପିତା ସେଠାରେ ଭଲଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ବହୁତ ବଡ଼ ସାହାଯ୍ୟକ ଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ଵୟଂ ରୁପନାୟକ ଗୋଟିଏ ଲୁଗା କଲର ମାଲିକ ଏବଂ ବେଦ୍ୟ, କବିରାଜଙ୍କୁ ବେତନ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ରସାୟନ ଶାଳା ଓ ଔଷଧାଳୟ ମଧ୍ୟ

ଚଳାଉଥିଲେ । ଦ୍ରାକ୍ଷାସବ, ଦଶମୂଳାଶଷ୍ଟ, ଖବନପାଣ ଆଦି ଔଷଧ ଏହି ରସାୟନଶାଳାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଏହି ରସାୟନଶାଳା ପରିଦର୍ଶନ ସ୍ବାର୍ଥକେଷ୍ଟ ହାସଲ କରିଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନର କରକାରେ ବିଶ୍ବାସ କରୁଥିଲେ, ଭଲ ଶ୍ରେଣୀର ମଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ରୂପରତନ କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟ ତଥା କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ବେଳାମୀରେ ଦେଖି ମଦ ଦୋକାନର ମଧ୍ୟ ମାଲିକ ଥିଲେ । ଏହିପରି ନାନା କର୍ମରତ, ଅଭ୍ୟାସ, ସାମାଜିକ, ଶିକ୍ଷିତ, କଥାବାଣ୍ଟିରେ ଧୁରନ୍ଧର ଏବଂ ୧୯୩୦-୩୧ରେ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ ଯୁବକ ସମାଜବାଦରେ ବିଶ୍ବାସ କରୁଥିଲେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରୂପରତନ ବାବୁ ଜଣେ ଥିଲେ ।

ଜିମଶାନା କୁ ବରରେ ମହୁପାଳ ସହୃଦ ରୂପରତନ ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ହୁଏ । ମହୁପାଳଙ୍କ ଏକ ମାମୁଁ ପୁଅ ଭାଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟର ଗ୍ରନ୍ଥଥିଲେ ଏବଂ ତା' ସହୃଦ ପୁରୁଷେର୍କ ଥିବାରୁ ପ୍ରାୟ ଏକାଠି କୁବ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ । ଜିନର ସହଜାତ ଆଇକାତ୍ୟ ପୁଣି କଥାବାଣ୍ଟି ଦ୍ବାରା ଶୀଘ୍ର ଧନୀମାନ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ଆଲୋପ କରାଯାଉଥିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିବା ପରଠାରୁ ଡେଡ଼ ପିନ୍ଧିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲା, କି କାରଣ ଯୋଗୁଁ । ପ୍ରଥମତଃ : ଜିନର ମନ ଭିତରର ଲୁକ୍କାୟିତ ଜାତୀୟତା ଭାବ ଯୋଗୁଁ, ଦ୍ବିତୀୟତଃ ଡେଡ଼ର ବୈରାଗ୍ୟ ପୁଣି ବେଶଭୂଷା ଦ୍ବାରା ଦାମୀ ପୋଷାକର ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ସହୃଦରେ ତାଙ୍କ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ରୂପରତନ ସହୃଦ ପରିଚିତ ହୋଇ ଦୁହେଁ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେପରି ଦୁହେଁଙ୍କ ମନୋଭାବ ଓ ଆଦର୍ଶଗତ ମେଳ ଅଛି ଏବଂ ଏଇ ବିଶ୍ବାସ ନେଇ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁରେ ପରିଣତ ହେଲେ । ଦିନେ ରୂପରତନ ଖବର କାଗଜ ପ୍ରକାଶନର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ନେଇ ମହୁପାଳ ସାଙ୍ଗରେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ରୂପରତନଙ୍କ ବାପାଙ୍କ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେସ ବନ୍ଧା ପଡ଼ିଥିଲା ଏବଂ ରୂପରତନ ବନ୍ଧକ ପ୍ରେସଟି ଆଇନର ମାରଫତ ବଳରେ ଜିନର କରିନେଲା ।

ସାପ୍ତାହିକ “ନବଚେତନା”ରେ ଜ୍ଞାନାମୟୀ ଲେଖା ସବୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ମହୁପାଳର ସମ୍ପାଦନା କାଳରେ ଦିନିଅର ଏଇ ପ୍ରେସ୍ ବ୍ୟାଜ୍ୟାସ୍ତି ହେଲା ଏବଂ ବ୍ୟାଜ୍ୟାସ୍ତି ହେବା ଜଳରେ “ନବଚେତନା”ର ବିକାୀ ହୁ ହୁ ହୋଇ ବଢ଼ିଲା । ଋମଣୀ ରୂପରତନ ମହୁପାଳକୁ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ଗୁଳି କରାଇ ନେଲା ଯେ ପତ୍ନିକାରେ ଜ୍ଞାନାମୟୀ ଲେଖାର ସୀମା ଏପରି ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେପରି ଆଉ ସରକାରଙ୍କ ନିକଟ ଦୃଷ୍ଟି “ନବଚେତନା” ଉପରେ ନ ପଡ଼େ । “ନବଚେତନା” କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ନବ ଉଦ୍ଦିପନରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଯୁବ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଆଡ଼୍ଡା ସ୍ଥଳୀରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଋମଣୀ “ନବଚେତନା” ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶକ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ରୂପରତନ ଏହି ସଂସ୍ଥାକୁ ଏକ ସମାଜବାଦୀ ସଂସ୍ଥା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ବାରମ୍ବାର ଏହି ବିଷୟ ନେଇ ରୂପରତନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣା ଚରଣ କରୁଥିଲା ଯେ ଏହି ସଂସ୍ଥା ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଭ କରିବାର ସଂସ୍ଥା ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଲେଖକ, କବି ତଥା ପ୍ରେସ କର୍ମୀଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଏବଂ ସମାଜବାଦ ପ୍ରସାର କରିବା ଲାଗିଥିବା ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଏହି ପ୍ରକାରେ ସମାଜବାଦ ନାଁରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରୁ ସହଜରେ ତ୍ୟାଗ ଓ କଠୋର ପରିଶ୍ରମ କରାଇ ନେଉଥିଲା ।

ମହାପାଳ ଏ ସମୟ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ସମୟ । ତାର ମାସକୁ ଦରମା ଥିଲା ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ଏବଂ ସେଥିରୁ ତ୍ୟାଗ ନାଁରେ ଦିନିକିଏ ଟଙ୍କା କଟି ଯାଉଥିଲା । ରୂପରତନର ସୁସ୍ଥ ଗୁଲ୍ ସରଳ ମହାପାଳ ପକ୍ଷରେ ଦୁଃସାଧ ବୁଝିବା କଷ୍ଟକର ଥିଲା । ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ତ୍ୟାଗ ଫଳରେ ପ୍ରେସର କମ୍ପୋଜିଟର ତଥା ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ଗଣ ମଧ୍ୟ ଏହି “ଜିଜ୍ଞାସା” ନିମନ୍ତେ ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ ତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲେ । ଏହି ଦିନପତ୍ରିକରେ ମହାପାଳ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଅଜସ୍ର ସ୍ଥଳରେ, ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବା ଏବଂ ନିଷ୍ପାପର ଭାବରେ ସମସ୍ତ ଜିଜ୍ଞା, ଗାଗରୀ, ବୁଲିବଗ୍ରି ତଥା ଗହବ ଜନତାର ଦୃଢ଼ଶୀର କାହାଣୀ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରିବା... ଏଇସବୁ କାମରେ ସେ ସବୁ କିଛି ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ସରକାରୀ କଲର ନିଷ୍ପି ସୂଚକ ତଥା ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ଶେଷର ସମ୍ପର୍କରେ ତାର ଲେଖନୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନିଆଁ ଜଳାଉଥିଲା । ରୂପରତନ ନିଜେ ଅନ୍ୟ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ଦୋଷସୂଚି ମହାପାଳକୁ କହୁଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଉପରେ ନିଜର ପ୍ରଭାବ ଜାଣି କରିବା ନିମନ୍ତେ ରୂପରତନ ଏହିପରି ଲେଖା ଲେଖିଉଥିଲେ ଏବଂ ନିଜର ମହାପାଳ ଏ ଗୁଲକୁ ବୁଝିପାରୁ ନଥିଲା ।

ଜୟପାଳ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଇଣ୍ଡରମିଡ଼ିଏଟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଡାକ୍ତର ପଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ଉଠିଥିଲେ । ପତ୍ନୀ ସହୃଦ ବୌଦ୍ଧିକ ମିଳନ ନ ହେବା ଫଳରେ ପ୍ରାୟ ଘରେ ଅଶାନ୍ତ ଲାଗି ରହୁଥିଲା ମାତ୍ର ମହାପାଳ ଚରିତ୍ରସ୍ଥାନ ନଥିଲା । ରୂପରତନର ସୁରାସାଗ ବୈଠକରେ ସେ କେବେ କେବେ ସୁରା ସହୃଦ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲା ।

୧୯୩୭ ମସିହା ନିର୍ବାଚନରେ ‘ନବଚେତନା’ ମୁଖ୍ୟ ଭାବରେ କାମକଲା । ରୂପରତନ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ ପାଇ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ ହେଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସେନେଟରୀ ମଧ୍ୟ ହେଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପଦବୀର ଭୂମିକା ତଥା ମନ୍ତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ତେଣୁ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ସୁରାଇ ଅଶାନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ତ୍ୟାଗ କାହାଣୀରେ ଗତ ଦୁଇବର୍ଷ ହେବ ପ୍ରେସ କର୍ମଚାରୀମାନେ କୌଣସି ବେତନ ବୃଦ୍ଧିର ସୁବିଧା ପାଇବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ଥିଲେ । ନିଜ ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ପ୍ରେସ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଭଲକରି ବୁଝିଥିଲେ ରୂପରତନର ତ୍ୟାଗ ତଥା ସମାଜବାଦର ଅସଲ ଅର୍ଥ କଣ କହୁ

ମହୁପାଳର ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର, ଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ସଜ୍ଜୋଟ ପଣିଆରେ ମୁଗ୍ଧହୋଇ ତାର ଆଶ୍ୱାସନା ଫଳରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୁପ୍ତ ରୁପ୍ତ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ସମସ୍ତେ ବଢ଼ିଥିଲେ । ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉନ୍ନତି ହେଉ ଏହି କଥାରେ ଜୋରଦେଲ । ରୂପରତନ ମଧ୍ୟ ମିଠା କଥାରେ ଭୁଲାଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସିଧା ସଳଖ ନାଁ କରିଦେଲା ।

ମହୁପାଳକୁ ଯେପରି କିଏ ସିଧା ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆଣି ମାଟିରେ କରୁଡ଼ି ଦେଲା । ସେ ସେହି ସଂସ୍ଥାରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲା । ରୂପରତନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମହୁପାଳ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାକୁ ବୁଝୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ବହୁତ ଖୋସାମତ କଲେ, ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇଲେ ମାତ୍ର ମହୁପାଳ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । କର୍ମରୂପମାନେ ଧର୍ମଘଟ କଲେ । ରୂପରତନ ପୁଲିସ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଧର୍ମଘଟ ଦମନ କଲା, ବହୁ କର୍ମରୂପ ଗିରଫ ହେଲେ ମାତ୍ର ମହୁପାଳ ଧରା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଏ ଘଟଣା ପରେ ପରେ ରୂପରତନ ଧିରେ ଧିରେ ମହୁପାଳ ସହିତ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ ଭୁଟାଇ ଦେଲେ ।

ଏତେ କ୍ଷମତା, ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ହାକିମି କଥା ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ଦାତା ମହୁପାଳ ଏବେ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ । ଏହି ବିଷୟ ତାକୁ ବେଶି ବାଧୁଲା । “ନବଚେତନା” ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶନରୁ ତା’ଠାରୁ ଅଧିକ ଲାଭ ରୂପରତନର ହେଉଥିଲା ।

ଅତ୍ୟନ୍ତ ନୀତିବାଦୀ ଓ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ହେବା ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ପଇସା ଯୌତୁକ ନ ନେଇ ସେ ତାର ଭାଇର ବସ୍ତ୍ରଘର ଜଣେ ପ୍ରକୃତ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ସୁରୁଣି ହିଅ ସହିତ କରାଇଲା । ଏମ.ବି.ଇ.ଏସ୍. ପାଣି କରିବା ପରେ ପରେ ତାକୁ ବିଲତରେ ଅଧିକା ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବାପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଜୟପାଳର ଯେତେବେଳେ ବିଲତ ସିବାର ସମୟ ହେଲା ସେତେବେଳେକୁ ସେ ନିଜେ କପର୍ଦ୍ଦକ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର ନକରି ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀର ସମସ୍ତ ଗହଣା ଢଳି ସେଇ ଝିଙ୍କାରେ ନିଜଭାଇ ଜୟପାଳକୁ ବିଲତ ପଠାଇଲା । ଏହି ସମୟରେ ଦୁର୍ଗାମାୟା ତାର ବଡ଼ ଭଉଣୀ ଓ ଭଉଣୀର ହଠାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ହିଅ ଶକୁନ୍ତଳାର ଦାୟିତ୍ୱ ଆସି ମହୁପାଳ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

ମହୁପାଳକୁ ନିଜ ପରିବାର, ଗ୍ରେଟଭାଇର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁଅ, ଭଉଣୀ ଏମାନଙ୍କ ଭରଣ ପୋଷଣ ନିମନ୍ତେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମାତ୍ର ମାସିକ ଦେଢ଼ଶହ ଶହେ ପଚାଶଟଙ୍କା ଅଧିକା ଉପାର୍ଜନ କରିବା ତା’ ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବପରି ନଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷମୁକ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ବହୁ ବେକାର, ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଏଇ ଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ରାତାରାତି ଧନୀ ହୋଇଗଲେ । ମୁନାଫାଖୋର, କଳାବଳାସ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ପୁଷ୍ଟି ମାତ୍ର ପଡ଼ିଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ସବୁଠାରୁ ଶେଷ ଅଧିକ କଲା ମହୁପାଳର ।

ଆର୍ଥୀକ ଅନାଟନ ସହିତ ଜୟପାଳ ବଲ୍ଲଭରେ ଥିବାରୁ ସବୁବେଳେ ଆତଙ୍କିତ ଥିଲା । ୧୯୪୧ରେ ଜୟପାଳ ବିଦେଶୀ ଡିଗ୍ରୀ ନେଇ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଫେରି ଆସିଲା । ଭାଇ ଫେରିବାରୁ ମହୁପାଳର ଜୀବନ ପରିଲ । ଭାଇର ଚାକରୀ ପାଇଁ ନିର୍ଲକ୍ଷ ହୋଇ ସେ ପୁଣି ଥରେ ରୂପରତନକୁ ଅନୁରୋଧ କଲା । ରୂପରତନଙ୍କୁ ଧରି ଜୟପାଳର ଚାକରୀ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ କରାଇ ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା ମୁନେଲା ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ବିଭୀର ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ସୁଖ ସ୍ୱପ୍ନ କେବଳ ସ୍ୱପ୍ନ ସ୍ଥାୟୀ ରହିଲା, ଦି ଯାକର ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଜୟପାଳର ମଧ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

୧୯୪୨ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ମହୁପାଳ ଜେଲଗଲା । ବଡ଼ଭାଇର ପରିବାରକୁ ନିରାଶ୍ରୟକରି ସାନଭାଇ ତାର ପରିବାରଙ୍କ ସହିତ ପୃଥକ୍ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ କଠିନ ରୋଗାନ୍ତର ହୋଇ ଜେଲରୁ ଯେତେବେଳେ ମହୁପାଳ ଖଲାସ ହେଲା ସେ ମଣିଷ ଉପରୁ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆଶ୍ୱା ହରାଇ ଯାଉଥିଲା । ଟଙ୍କା ଓ ଧନର ପ୍ରତିଯୋଗୀତାରେ ଦୁନିଆଁ ତା'ଠାରୁ ବହୁତ ଆଗେଇ ଯାଇଛି । ଆଖି ପାଖରେ କେତେ ବିରାଟ ବିରାଟ ପ୍ରସାଦପୋଷ ଘର ତିଆରି ହୋଇ ଯାଉଛି । ତା'ର ଜଣେ ଦରିଦ୍ର ପଡ଼ୋଶୀ ପଡ଼ିକାର୍ଡ଼ି ଇନସପେକ୍ଟର ହୋଇ ଏବେ ବିରାଟ ଧନୀ । ତାର ନିଜ ସାନଭାଇ ଜୟପାଳ ମଧ୍ୟ ଗାଡ଼ୀ ଓ ଘରର ମାଲିକ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହେବା ପରେ ଜୟପାଳ କେବଳ ଥରେ ଆସି ଠିଆରେ ଠିଆରେ ଭାଇର ଖବର ବୁଝି ଯାଇଥିଲା..... ତା ପରେ ତାର ଆଉ ଦେଖାନାହିଁ । ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ ସେ କହେ “ଭାଇ ମୋ ପାଇଁ କଣ ବା କରୁଛନ୍ତି ? ମୋର ବାହାଘର ଯଦି ସେ ଯୌତୁକ ନେଇ କରାଇ ଆନ୍ତେ ସେଇ ଟଙ୍କାରେ ମୁଁ ବଲ୍ଲଭ ଯାଇପାରୁଥାନ୍ତି; ନିଜର ଆଦର୍ଶବାଦ ପାଇଁ ସିଏ ବୋକାମା କରିବ ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ହେବି କାହିଁକି ?”

ବନ୍ଧୁ ରୂପରତନ, ନିଜର ଭାଇ ଜୟପାଳଙ୍କ ଠାରୁ ଏପରି ଆଦାତ ପାଇ ମହୁପାଳ ବଲ୍ଲଭକୁ ଦବିଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟ ଓ ତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟ କାଳରେ ବହୁବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସୁଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା, ତା'ଫଳରେ ସେ ଏକଦମ୍ ବଦମ୍ପିଆଳ୍ ଓ ଅସ୍ଥିର ଚିତ୍ତ ହୋଇଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସର୍କୁଲଙ୍କ ପରି ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସହାୟା ନେବାରେ ତା'ର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଉପରେ ଆଘାତ ଆସୁଥିଲା । ତାକୁର ଶିଳ୍ପିତା ସହିତ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁତା ବଢ଼ିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ, ସର୍କୁଲ, ଓ ଶିଳ୍ପ ତାର ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ତା' ଆତ୍ମସମ୍ମାନକୁ ଆଦାତ କଲପରି କିଛି କରୁ ନଥିଲେ ।

ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଯଦି ସର୍ବସାଧାରଣରେ କୌଣସି ଧନୀ ସେଠା କିମ୍ବା ମାଲଦାର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ପଇସା ଖାଇ ଲାଲ୍ ହୋଇଛି ବୋଲି ଯଦି ଅପବାଦ ଦିଆଯାଏ ତେବେ

ତାର ଦଣ୍ଡା କଣ ହେଲା ? ମହୁପାଳ ଏଇ ମିଛ ଅପବାଦ ଶୁଣି ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଗଳରେ ଯିବା ବେଳେ ମହୁପାଳ ଓ ସଜ୍ଜନ ରୂପ ରହିଲେ । ମହୁପାଳର ହୃଦ୍ଭାନ୍ତ ରୂପ ଦେଖି ସଜ୍ଜନ ଆଗ୍ରେ ପର୍ବୁରଲ.....କଥା କଣ ?.....ତୁମେ ଆଜି ଏତେ ଉଦାସ ଦେଖାଯାଉଛ କାହିଁକି ?.....ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ମୋ ଠାରୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ନେବନି, କିନ୍ତୁ କଣ କିଛି ଟଙ୍କାର ଦରକାର ?”

ମହୁପାଳ ସଜ୍ଜନ କାନରେ ହାତ ରଖି ତା’ ଆଡ଼କୁ ନ ଅନାହିଁ ମୁଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ି କହିଲା.....“ବେଳ ପଡ଼ିଲେ ତୁମ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେବନି ତ କାହାଠାରୁ ନେବ ?” କହି ମହୁପାଳ ରୂପ ହେଇଗଲା, ସଜ୍ଜନ କାନରେ ହାତ ରଖି ରୂପରୂପ ଚାହିଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗଳର ଦୋକାନ ବଜାରର ନିତି ଦିନଆଁ କାରବାର ଠିକ୍ ଚାଲିଥିଲା ଦେଜାନାଲରୁ ଡିଜିଟାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା କଥା ପଡ଼ିଲା... ..ସଜ୍ଜନ ସୁଇଚ୍ ରୁ ଉଡ଼ା-କାହାଳରୁ ଲିଫ୍‌ଲେଟ ପଡ଼ିବା କଥାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବଜାର ଦର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ବେଶୀ ହେଉଥିଲା । ଠାଏ ଲୋକେ ନିର୍ବାଚନରୁ ଧର୍ମ ଓ ଜାତି ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ମହୁପାଳ ହଠାତ୍ ଚିଡ଼ିଉଠି ସଜ୍ଜନକୁ କହିଲା.....“ମୁଁ ଯଦି ଦୁଇ ଦିନପାଇଁ ସମତାକୁ ଆସନ୍ତି ତେବେ ଆମେ ଏଇ ଧର୍ମ ଧର୍ମ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଚିତ୍ ବଜାରରେ ଜୋତା ମାରନ୍ତି । ଭଣ୍ଡ ପାଣିଷ୍ଠ ସବୁ...”

ସଜ୍ଜନ ହସି କହିଲା.....“ହେବ ହେବ ! ପ୍ରକୃତ ସେ କଥା । ଆଜ୍ଞା ଏଇ ଧର୍ମ ଧର୍ମ କରୁଥିବା ଲୋକେ ତୁମର ଭଲ କଣ କ୍ଷତି କଲେ ?”

ମହୁପାଳ :.....‘ମୋର କେବଳ ନୁହେଁ ଏମାନେ ସମସ୍ତ ମାନବାଚର ଅଣେଇ କରୁଛନ୍ତି । କିଛି ଅନ୍ଧକାରୀସର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଏମାନେ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସମ୍ବାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରମ୍ପରା ତଥା ଚିନ୍ତନର ଗଲା ଚିପୁଛନ୍ତି.....ଏମାନଙ୍କ ଅନ୍ଧକାରୀ ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ ଅମଣିଷର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଛି ।’

ସଜ୍ଜନ କହିଲା :—“ମନେ ହେଉଛି ଶିଳା ବାହାଘରରେ କିଛି ଅମଣିଷ ପଣିଆ ତମ ନଜରରେ ପଡ଼ିଛି ବୋଧହୁଏ ଏବଂ ଏ ଘଟଣା ସ୍ବୟ ପକ୍ଷରୁ ମାନେ ତୁମ ଶରୀର ଘର ପଟୁ ଘଟିଛି ! କଣ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ?”

ସଜ୍ଜନ କଥାରେ ହିଁ କହି ଦି ପାଉଣ୍ଡ ରୂପରୂପ ଚାହିଁବା ପରେ ମହୁପାଳ କହିଲା :—“ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏଇ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଂସ୍ଥାବାସ୍ତୁ ଦେଶର ଇଂଟେଲେକ୍ଟୁଆଲ ଲିଡର ଅଟନ୍ତି । ଅଥଚ ଏମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବଲିକରି ହୁଏ, ଅହଂକାରୀ ଏବଂ ମୂର୍ଖ ଆଦିବାସୀ

ମାନେ ମଧ୍ୟ ହେବେନି । ମତେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଶିଳ୍ପର ପରାୟଣ ଶାଳିନ, ମୁଁ ରୂପ-
ରଚନାର ଟଙ୍କା ଗାଏବ କରୁଛି । ମିଥ୍ୟାରେ ଗୋଟିଏ ସୀମା ଅଛି ।”

ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ହସି କହିଲା :—“ଶାଉଁଳ ତ ଏଥିରେ ମିଛ ରହିଲା କେଉଁଠି ?”

ମହାପାଳ ଆଜି ପରହାସ ସହବା ମୁହଁରେ ନଥିଲା । ଯଦି ସେ ସେତେବେଳେ
ରାସ୍ତାରେ ଚାଲୁ ନଥାନ୍ତା ତେବେ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ଉପରେ ଗର୍ଜି ଉଠିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ହୋଇ
କହିଲା :—“ଏ ବଡ଼ମାସ ମାନେ ସବୁ ପ୍ରକାର କଦର୍ଯ୍ୟ ତାରେ ଭରପୁର, ନୀତିରୁ
ନୀତିକମ୍ପ, ହେଉମାନ ଲୋକେ ସନାତନ ଧର୍ମର ମହତ୍ତ୍ବ ଗାଉଛନ୍ତି । ମୋତେ ମିଛରେ
ବଡ଼ଜାମ କରୁଛନ୍ତି । ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେଇଥିଲେ ମହାପାଳ ଶୁଳ୍କ ଆଜି ଲେଖକ ନ
ହୋଇ ଲକ୍ଷ୍ମପତି ହୋଇଥାନ୍ତା ।”

“ଦେଖ, ତୁମେ ଅସାଧାରଣ ଯାଉଛ । ଆଗକୁ ଯାଉଥିବା ଲୋକର ଗୋଡ଼
ପଛକୁ ଟାଣିଧରି ଚାଲିଯିବା ପକାଇବା ହେଲା ଏ ସମାଜର ଲକ୍ଷଣ । ତେଣୁ ଏ ପ୍ରତି-
ଯୋଗୀତାରେ ଏଇ ସମସ୍ତ ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ବେ ତୁମେ କପରି ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଛ, କାହା
ଜନ ସୈନ୍ୟ ବଳରେ ପ୍ରମାଣ କର ।”

ମହାପାଳର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦର ଏହି କଥାରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ।
ସେ ତୁପ୍ତସ୍ବ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଆଗକୁ ଚାଲିଲା, ଟିକେ ଉତ୍ସାହ ମାରି କିଛି ନିରାଶଙ୍କ
ଲେଖା କବିତା ଆବୃତ କଲା :—

କରିବାକୁ ହେବ ଏ ଚିମିର ପାରି
ଦେଖିବାକୁ ହେବ ସତ୍ୟର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପୁରୀ
ଜୀବନ ଜୁଆରେ ଶ୍ରମି ଯାଅ ତୁମେ ସାଥୀ
ଆଗରେ ଲିଡ଼ାଇ ସତ୍ୟ ମିଥ୍ୟାର
ରୁହ ସତ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଛୁଇଁ ନିର୍ଭର—

ମହାକବି ନିରାଳଙ୍କ ଏହିପଂକ୍ତି ମହାପାଳ ପରି ଜୀବନ ମୁହଁରେ କୁଳଶ୍ରୀକୁ
ଦୀକ୍ଷିତ ସମ୍ମାନ ସହ କାମଦେଲା । ଗଲ ଆଗରେ ବଡ଼ ବଜାରର ରାସ୍ତାରେ ନିର୍ବାଚନ
ପ୍ରସ୍ତର ଖୁବ୍ ତୋରରେ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ।

ପାରି ହୋଇ ଚିମିରର ଅନ୍ଧାର
ଦେଖିନିଅ ସତ୍ୟର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପୁରୀ
ଜୀବନ ଜୁଆରେ ଶ୍ରମି ଯାଇ ସାଥୀ
ହୁଅ ନିର୍ଭୀକ, ହୁଅ ସତ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଗୀ

ଅଠର

ଆଜି କନ୍ୟା ଆସିନାହିଁ । ସେ କେଉଁଠି ରହୁବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ତ ନାହିଁ କେଜାଣି ? ଥରେ ଯାଇ ତାକୁ ଦେଖି ଆସିଲେ କିପରି ହୁଏନା । ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଛି, ସ୍ବାଦେ ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରବଳ .. ତେଣୁ ତାର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଉପରେ ଆପଣ ନଅଣି ତାକୁ ଅସୁବିଧାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ମାନବିକ ଧର୍ମ ।

ଗାଡ଼ି ନେଇ ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟା ରହୁଥିବା ବସ୍ତିକୁ ଗଲ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଜାଣିଲେ ଯେ ଗତ ରାତିରୁ ସେ ତା'ର ଜିଜ୍ଞାସ ପତ୍ନୀ ନେଇ କାହା ଗାଡ଼ିରେ ଯାଇଛି !! ସେଇ ଅପରିଚିତ ଗାଡ଼ିବାନ ଉପରେ ସଜ୍ଜନର ଇର୍ଷା ହେଲା । ତା'ପରେ ଏଇ ଅବସ୍ଥାଦର ହଠାତ୍ ପ୍ରଶ୍ନତର୍କି କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଶୁଦ୍ଧ, କଣ ବା ମୋ ଦ୍ଵାରା ହୋଇ ପାରବ ? କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନତର୍କି ପ୍ରତ୍ୟାକ୍ଷ ସଜ୍ଜନର ମନ କନ୍ୟାର ଆଦର୍ଶନରେ ବିକଳ ହେଲା ।

ସେଠାରୁ ଫେରି ସେ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଦୋକାନକୁ ଆସିଲା । ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଥିଲା । ସେ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ସଜ୍ଜନ ଓ ସାଲୀଗ୍ରାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବୁଝାମଣା କଥା କହିଥିଲା । ତେଣୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମଧ୍ୟ ସଜ୍ଜନ ଉପରେ ବିଚିତ୍ର ଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କହିଲା :—“ତୁମେ କାହା ଅନୁମତିରେ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ କଲ ?” ମୋର କାମ ସବୁ ତୁମେ ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛ ନା ?”

କର୍ଣ୍ଣେଲ ବିଚିତ୍ରତା ପରେ ସଜ୍ଜନର ମନେ ହେଲା ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ତା ପକ୍ଷେ ଠିକ୍ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେ ହେତୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ସେ ଭୁଲ କରିସାରି ଥିଲା, ସେଇଭୁଲ କଥା ଉପରେ ଜୋର ଦେଇ ମୁକ୍ତିକଲା । ବିଶେଷତଃ ମହୁପାଳ ଆଗରେ ସେ ତାର ଭୁଲ ସ୍ଵୀକାର କରିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା । ତେଣୁ ମୁହଁ ଟାଣ କରି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ କହିଲା :—“ତୁମେ ଯଦି ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ନ ଚାହୁଁ ତେବେ ଯୋଗ ନ ଦିଅ । ସୁଁ ଯାହା କରିଛୁ ଖୁବ୍ ଚାହୁଁ ବାହୁଁ କରିଛୁ ।”

“ଠିକ୍ କରିଛ ନା ଆଉ କିଛି” —କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା :—“ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ ତୁମେ କଣ ପାଇଁ ଏପରି କଲ ? ଜାନଙ୍କ ଶରଣ ଓ ସାଲୀଗ୍ରାମକୁ ସକାଳୁ ତୁମ ଘରେ ଦେଖି ହୃଦୟ ଡରିଲା ଗଲାପରି ? ଏତିକି ମାତ୍ର ମୁଣ୍ଡରେ ପଶିଲାନି ଯେ କିନ୍ତୋର ଯେଉଁ କେଶ୍ ଚାଲିଛି ଏଥିରେ ତୁମର ଦୋକାମୀ ଦ୍ଵାରା କେତେ କ୍ଷତି ହେବ ?”

“ବନ୍ଧୋ” ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସଙ୍କଳ୍ପ ଚମକି ଉଠିଲା । ‘କେଶ’ କଥାରେ ବୁଝିଲା ଯେ କଣ୍ଠେଲ କନ୍ୟାକୁ ବନ୍ଧୋ ବୋଲି ଡାକୁଛନ୍ତି । କଣ୍ଠେଲର ଏହି ସ୍ନେହ ଦେଖି ତାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା କାହିଁ ? ପୁଣି ନୂଆ ଚନ୍ଦ୍ର । ମନରେ ହେଲା, ପ୍ରତିରେ ଏକ ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସମ୍ଭବ କଲା । ନିଜ ଭଲ କାମ ପାଇଁ ଲକ୍ଷିତ ହେଲା । ସକାଳେ ସ୍ବାଳୀସ୍ବାମୀଙ୍କ କୁସ୍ତାବରେ ସ୍ବାକଳ ଦେବାବେଳେ କନ୍ୟା କଥା ଭାବିଲା ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ସେ ରାଜି ହୋଇଗଲା । କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ତା’ ମନ ଭାରିଆନ୍ତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ପ୍ରକୃତରହି ହିଁ ଏକ ମାସ ପଛା.....ଏଇ ଯେଉଁ ମନରେ ଏତେ ଉଦ୍ବେଗତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ସେଥିରେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ବୁଝା ରହିଛି ତ ? ହଠାତ୍ କାହିଁକି ବା ମୁଁ ନିଜର ମାନସିକ ଭାବନାମାନ ଦେଖିବି ?...କାହା ପାଇଁ ?...। କାରଣ ଠିକ୍ ବୁଝାଗଲା ନାହିଁ, ମନର ଅବସ୍ଥା ଠିକ୍ ଯେପରି କଟା ଫଳର ପାଖଡ଼ା ପରି ଏଠି ସେଠି ବସିଯି, ସମସ୍ତ ଏକାଗ୍ରତା ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଏ—। ବରତ ଆସିଲା ! କଣ୍ଠେଲକୁ କହିଲା.....“ମୁଁ ସମସ୍ତ କିଛି ଭଲକରି ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଛି । ଶୀଘ୍ର ସହଜ ମଧ୍ୟ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବା ହିଁ ହେଲା ଅସଲ ମଣିଷ ପଣିଆ, ଏଇଟା ହିଁ ଆମର ଭାବନା ସଂସ୍କୃତି । ଆମେ ଆମର କେଶ୍ରେ ଲାଗି, ଏମାନଙ୍କ ସହଜ ବୁଝାମଣା ମଧ୍ୟ କରି ପାରବା । ଆପଣ ମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ସଂଳାପ କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଆଡ଼େ ହୋଇ ମୁଁ ଏପରି ସଂଳାପକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ ଦେବନାହିଁ । ଏତକ କହିବା ପରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ମନରେ ଆସୁଥିଲା ଆସିଲା ।

ବାଃ ବାଃ ! ମୋ ସହଜ ଏତେଦିନ ରହିବାର ପ୍ରଭାବ ଶେଷରେ ତୁମ ଉପରେ ଏପରି ପଡ଼ିଲା ? ମହୁପାଳ ସୁବ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା ।” ଯଦି ଏହି କଥା ଏହି ସବୁ ତୁମ ହୃଦୟର କଥା ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ଗଭୀର ପ୍ରକା ସହଜ ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ ।”

ସଙ୍କଳ୍ପ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ବୋଧରେ ଲାଲପଡ଼ିଗଲା । ମନର ସମସ୍ତ ଭାବ ପ୍ରବଣତା ଉଠିବେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଘର ଭିତର ସିଡ଼ିରୁ ଓଲଟିଆସିବା ଦେଖି କନ୍ୟା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ।

ଏମାନେ କଣ୍ଠେଲର ପ୍ରାଇଭେଟ ରୁମ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ଔଷଧ ଦୋକାନ ପଛପଟ ଘରେ ବସିଥିଲେ । ସଙ୍କଳ୍ପ ଆସନ ଚଉକାରୁ ଉଠି ପର୍ଦା ଆଡ଼େଇ କନ୍ୟାକୁ କହିଲା :—“ତୁମେ ଏଠି ? ମୁଁ ତୁମକୁ ସେଠି ଖୋଜି ଫେରି ଆସିଲି ।”

କନ୍ୟା ମୁରୁକି ହସିଲା, ଫରଦା ଆଡ଼େଇ ଘର ଭିତରେ ପଶିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ବାଟରୁ ପାଖେଇ ଗଲା । କନ୍ୟାକୁ ଦେଖି ମହୁପାଳ ନମସ୍କାର କଲା । କଣ୍ଠେଲ ହସି ହସି କହିଲା :—“ତୁମକୁ ଏଠି ଦେଖି ଏଇ କଳାକାରଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ଲୋପ ପାଇଗଲା । ଆଜି ଏକ ବରାଟ କୃତବ୍ଧ କରି ଆସିଛନ୍ତି ! ଓଲଟି ଲୋକ୍ତର ଶାଢ଼ୁଛନ୍ତି ଆମ ଉପରେ ।”

ସକ୍ଳନ ପୁଣି ବରକୁ ହେଲ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶ କଲାନି । କୋଣରୁ ଚଉକା ଟାଣି କନ୍ୟା ବସିଲା ଏବଂ କହିଲା :—“କର୍ଣ୍ଣେଲି ଭାଇ ମତେ ଉପରେ ରହିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତି । ହଠାତ୍ ପହଞ୍ଚି ଗାଡ଼ିରେ ଜିନିଷ ଲଦି ଜବର ଦସ୍ତି ଏଠାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି ହସି ମହପାଳକୁ କହିଲା :—“ପ୍ରଥମେ ଯେ ମୋତେ ଭାଷା କମ୍ପାନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶବାଦ ଦେଖେଇଲା, ନାନା ପ୍ରକାର ଯୁକ୍ତି ତର୍କ କଲା । ମୁଁ ସିଧା କହିଲି ଯୁକ୍ତି ଆଉଁସରେ କରନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଜିନିଷ ସଜାଡ଼ି ଗାଡ଼ିରେ ଭରା । ମତେ ଯଦି ଭାଇ କରନ୍ତୁ ତେବେ ମୋ ହୁକୁମ ନିଶ୍ଚୟ ମାନିବାକୁ ହେବ । କହିଲା ଭଲ ହରିଜନ ବସ୍ତିରେ ସେ ରହି ପାରିବ ? ବୁଝାକୁ ତ ସ୍ୱାର ବାପ ଓ ସାଲୀଗ୍ରାମ ଏକଠି ଜୁଟିଛନ୍ତି ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପଇସା ପତ୍ର ଦେଇ ଗୁଣ୍ଡା ଲଗାଇ ସ୍ୱାକୁ ହଇରାଣ କରିବା ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । କୌଣସି ଉଦ୍ର ମହଲା ଏ ପରିବେଶରେ ଦଣ୍ଡେଇଲ ରହି ପାରିବ ?

“ଏଇଟା ଭଲକଥା ହେଲା । ତୁମର ଉପର ଘର ଏମିତିରେ ବି ଖାଲି ପଡ଼ିଥିଲା ।”

“ଆରେ କରାଯିନି ତବଲା, ଖାଲି ବୋତଲ ଆକ୍ରୁଟି, ମାଲକ୍ରୁଟି, ପୁଣିଥିଲା । ଆଜି ସକାଳୁ ସବୁ ଉଠେଇ ପଛପଟ ଘୋଡ଼ା ଶାଳକୁ ପଠାଇ ଦେଲି । ସ୍ୱାଙ୍କ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ଉପରେ ଗୋଟିଏ ରୁମ ଗୋଟିଏ ବାଲକୋନି ଏବଂ ଆଟାରତ୍ ବାଥରୁମ ।”

ସକ୍ଳନକୁ ଗୋଟିଏ କଥା ଭାଷା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା.....କନ୍ୟା କିପରି କର୍ଣ୍ଣେଲର ଆଗ୍ରସ୍ତରେ ରହିବା ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଗଲା ? ଅଥଚ ସକ୍ଳନର ଏଇ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଯେ ନିକଟ କରି ଦେଇଥିଲା କାହିଁକି ? ସମାଜ ଯଦି ସକ୍ଳନ ଓ କନ୍ୟାକୁ ଏକାଠି ରହିବାର ଦେଖି ବଦନାମ କରଥାନ୍ତେ ତା ହେଲେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ କନ୍ୟାକୁ କଣ ବଦନାମ କରିବେ ନାହିଁ ? ତେବେ ତାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ହେତୁ କଣ ? ସକ୍ଳନର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଝଡ଼ରେ ହଲୁଥିବା କଦଳୀ ପତ୍ର ପରି ଥିଲା । ସେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା କେତେବେଳେ ସାଲୀଗ୍ରାମ ସହୃଦ ତାର ବୁଝାମଣାର କଥା କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆରମ୍ଭ କରିବ । କନ୍ୟା ସମକ୍ଷରେ ଏଇ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା କଷ୍ଟକର । ନିଜ ଉପରେ ତଥା କର୍ଣ୍ଣେଲ, ମହପାଳ, କନ୍ୟା ଏପରିକି ଜାନଙ୍କା ଶରଣ ଓ ସାଲୀଗ୍ରାମ — ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ତା’ର ପ୍ରଚଣ୍ଡ କ୍ରୋଧ ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଘରଛାଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ତାର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା, ମାତ୍ର ତାର ଗୋଡ଼ ଯେପରି ଅସାଡ଼, ସମସ୍ତ ଶରୀରର ଶକ୍ତି ସ୍ଥାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଆରାମ ଚଉକାରେ ବସି ରହିଥିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ କନ୍ୟାକୁ ପଚାରିଲା :—“ବନ୍ଦୋ କଣ କୁଆଡ଼େ ବାହାରିଛୁ ?”

“ହଁ—ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବା ଦରକାର ।”

“ତୁ ଯେତେବେଳେ ଫେରିଲେ ବି କିଛି ଭାବିବାର ନାହିଁ, ମୁଁ ଦରଓ୍ଵାନକୁ କହି ଦେଇଛି । ଏପଟ କବାଟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ତାଲ ଦିଆଯିବ । ତୁ ଫେରିଲେ ଦରଓ୍ଵାନକୁ ଉଠାଇ ଖୋଲିବୁ ।”

କନ୍ୟା ହସିଲା—ସେକେଣ୍ଡ ସୋ ସିନେମା ଯିବାର ଆଭ୍ୟାସ ମୋର ନାହିଁ ଭାଇ ।”

ମହୁପାଳ ପ୍ରଥମ କରି କନ୍ୟାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲା :—ତୁ ବୁଝି ପାରିଲୁନି ଭଉଣୀ, ଏ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସବୁବେଳେ ଦ୍ଵି ଅର୍ଥରେ କଥା କୁହେ । ସେ ଭାବୁଛି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଝିଅମାନେ ଗୁଡିରେ ଦା, କଟୁରା ଧରି ଚାଲନ୍ତି ।”

କନ୍ୟା ହସି ଉଠିଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ମଧ୍ୟ ଲଜିତ ଭାବରେ ହସି କହିଲା “ସେ ଲେଖକ; କଳାକାରଙ୍କ କଥା କେବେ ହେଲେ ଶୁଣିବୁ ନି ବନ୍ଧୋ । ଏମାନେ ସବୁବେଳେ ମୁଣ୍ଡତା ପୁଣି କଥା କହି ନାଁ କରନ୍ତି ।

କନ୍ୟା ହସୁଥାଏ ମାତ୍ର ନଜାଣିଲା ପରି ସଜ୍ଜନର ବ୍ୟଗ୍ରତା ପୁଣି ତେହେରାକୁ ଭଲଭାବରେ ଦେଖୁଥାଏ । ସଜ୍ଜନ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ବସିଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହୁପାଳ, ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଥିଲା । କନ୍ୟା ଓ ସଜ୍ଜନକୁ ଏପରି ଦେଖିବା ଜଣା ସଜ୍ଜନର ନୀରବତା ଓ ବ୍ୟଗ୍ରତା ମହୁପାଳ ମନରେ କବିତା ଲେଖିବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲା । “ଭଲ ପଇସାର ଗୁହାଣୀରେ ବି କେତେ ଅଫରନ୍ତ ଭାଷାଥାଏ”,ଏହି କଥା ଶୁଣି ଶୁଣି ସଜ୍ଜନ ପ୍ରତି ତାର ଈର୍ଷାହେଲ ଯଦି ଓ କନ୍ୟା ପ୍ରତି ତା’ ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୁ ଭାବନା ନଥିଲା । ଥରେ ମନେ ହେଲା ସଜ୍ଜନ ଓ ସାଲୀଗ୍ରାମ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କଥା ଆରମ୍ଭ କରି କନ୍ୟା ମନରେ ସଜ୍ଜନ ପ୍ରତି ବିରୋଧ ଭାବ କରାଇବା । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଏଇ ଇଚ୍ଛା ଦମନ କରି ପାରୁନା “ତୋ କେଣ୍ଟ ଖବର କଣ ?”

କନ୍ୟା ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଚମକି ଉଠି ସଜ୍ଜନ ଉପରୁ ଦୃଷ୍ଟି ହଟାଇ ମହୁପାଳକୁ ଅନାଇଲା । ସେ ଉତ୍ତର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଗୁଆ କହି ପକାଇଲା.....“ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଜଳମାନଙ୍କ ସହଚ ପରାମର୍ଶ କରୁଛି । ସ୍ଵାର ଭାଉଜଙ୍କର ଦୁଇଜଣ ଆସ୍ତ୍ରୀୟ ଗଜକାଲି ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସୂଚି ହିନ୍ଦୁ ହୋଟଲରେ ରଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇଛି । ଆଜି ମେ ଗ୍ରେଟ ଗାଡ଼ ଦେଇ ସ୍ଵା ସାଙ୍ଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଇମାମବାଡ଼ା ଦେଖିବା ପାଇଁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲି । ସଜ୍ଜନ ଭାଇ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଖବର ଅଛି...ବନ୍ଧୋ ଆଜିକାଲି ଡ୍ରାଇଭିଂ ଶିଖୁଛି । ଆଜି ଶିଉମଙ୍ଗଲ ଡ୍ରାଇଭର କହୁଥିଲା ବହୁତ ଜଳଦି ସେ ଶିଖି ପାରିବ ।”

ସକ୍ତନ ମୁହଁ ଟେକି ଅନାଇଲା । କନ୍ୟା ତା' ଠାରୁ ବାହାଦୂରୀ ଓ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବା ଆଶାରେ ସିଧା ତା ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ହସିଲା । ଗ୍ରେଟ୍ ଘରର ଅଲ୍ପ ଆଲୋକରେ ଗୋଟିଏ ମୁହଁ ଗ୍ରୀ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ବେଷି ଆଖିରେ କେବଳ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ହିଁ ଦେଖିପାରିଲେ । ସକ୍ତନର ସମସ୍ତ ମାନସିକ କଷ୍ଟର ଅବସାନ ହୋଇଗଲା ବହୁତ ହାଲୁକା ଲାଗିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହପାଳ ଉଭୟେ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଉପଭୋଗ କଲେ । ମହପାଳ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଖିଆଲ ହେଲା ଶୁଭଲ ଏ ଝିଅ ମାନେ ଶୁଣି ଗୁଲକ, ସକ୍ତନକୁ ବାହା ହେଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶବାଦକୁ କାପିଟାଲିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶବାଦକୁ ନିଜର କରିବାକୁ ହେବ । ଏବେ ଠାରୁ ଗାଡ଼ୀ ଡ୍ରାଇଭିଂ ଶିଖିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲାଣି ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷଣ କରି ନିଜର କଥା ଗୁଲୁ ଉଠିଆଏ...“ମୁଁ ଥରେ ବ୍ୟାଞ୍ଜିଷ୍ଟର ଧ୍ୟାନ ଶୁଦ୍ଧିତ ପରାମର୍ଶ କରିନେବି । ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେବାରେ ସବୁଠାରୁ ବରଜଣ ଏଇଟା କେବଳ ସ୍ବାଲୀଗ୍ରାମ ଶୁରୁତ୍ବରେ ଯେ ଲଢ଼ାଇ ତା ନୁହେଁ ଆମକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ନିର୍ବାଚନର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମ୍ନ ଗୁଲିବ । ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଯେଉଁ ଲିଫ୍ଟଲେଟ୍ ଫୋପଡ଼ା ହେଲା ତା'ର ପ୍ରଭାବ ମୋ ନିଜ ଅନୁମାନରୁ ଅଧିକ ହେଲା । ସାରା ସହରରେ ଏମାନଙ୍କ ଝିଣ୍ଟାକଳାପ ଆଉ ଅଛପା ରହିଲା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ମୁଁ ଶ୍ରୀଦାଦା ଗୁଲୁଙ୍କ ପାଖରେ ପୁରା ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବି । ତାଙ୍କର କୃପାରୁ ଗତିକାଲି ଏପରି ସାଫାଦିନ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ ସ୍ତମ୍ଭ ମୋତେ ମିଳିଛି ଯେ ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱେଧୀ ଦଳର ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ିଯିବ । (ହଠାତ୍ କଣ ଶୁଣି କଥାର ମୋଡ଼ ଘୁରାଇ ନେଲା) ଆଜ୍ଞା ଠିକ୍ ଅଛି ସକ୍ତନ, ଆମେ ଗୁମର ଓ ସାଲୀଗ୍ରାମଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ବୁଝାମଣା ଗ୍ରହଣ କଲୁ । ଏଇ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼େଇରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ବାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଅବସର ଆମକୁ ମିଳିବ । ଏମାନେ ଆମକୁ ଯାହା ଡରାଇବେ ବୋଲି ଫାନ୍ତଛନ୍ତି ଓଲଟି ଆମେ ତାଙ୍କୁ ହାତୀ ପଙ୍କରେ ଲାଗିଲା ପରି ଅସଲ ବେଳରେ ଡରାଇ ଦେବା । ଆଜି କାଲି ଭିତରେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ସାଲୀଗ୍ରାମ ମୋତେ ଭେଟିବ । ସେତେବେଳେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଗାଲି ଗୁଲୁକ କରିବା ତୋ ପରି ଜଣେ ସରଳ ପ୍ରକୃତିର କଳାକାରକୁ କଥାରେ ଉଣ୍ଡାଇ ମୋତେ ବଦନାମ କରିବ ବୋଲି ଶୁଣୁଛି’ କହୁ ପରସ୍ତେ ଆଗ ଶୋଧିବ, ତାପରେ କହିବ, ମାନେ ଏଇଲେ ସକ୍ତନ ବାବୁ ଆମର ଯେଉଁ କଥା କହୁଥିଲେ ଶବ୍ଦ ସହଜ ଭଲ କାମରେ ଆନ୍ତରିକ ସହଯୋଗ କରିବା ହିଁ ହେଲା ଅସଲ ମଣିଷ ପଣିଆ ।”

ଏ କଥାରେ ସକ୍ତନ ଖୁସି ହୋଇ ଗଲା, ବଳକନ୍ୟା ପ୍ରଶ୍ନ ସୂଚକ ଆଖିରେ ଅନାଇଲା ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲର ସମର୍ଥନକୁ ମହପାଳ ପସନ୍ଦ କଲାନାହିଁ । ସେ କନ୍ୟାକୁ କଥାର ମୂଳ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା...“ଇଏ ବୋଧହୁଏ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, କଥା କଣକ ଆଜି ଆପଣଙ୍କ ସାଲୀଗ୍ରାମ ବାବୁ ଓ ସହରର ଜଣେ ବିଶ୍ୱାସୀତ ସ୍ବଦେଶୀୟ ମହାଜନ ସକାଳୁ ସକ୍ତନ

ବାହୁକୁ ଖୁସି କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଏକକ ପ୍ରଦର୍ଶନର ଆୟୋଜନ କରିବେ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଭବିଷ୍ୟତ ଯେ ଜଣେ ସରଳ କଳାକାରକୁ ଏହିପରି କଥାକହି ନିଜ ପଟକୁ ଟାଣିନେବେ.....ଏବଂ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନେ ସଫଳ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।”

ଏ କଥାରେ କନ୍ୟାର ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା, ସଙ୍କଳ୍ପ ଅପମାନିତ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମହୁପାଳ କଥାର ଭୁଲି ସୁଧାର ନେଇ କହିଲା....“ଭୁ କଥାଟା ଭୁଲି ଭାବରେ କହୁଛୁ, ସଙ୍କଳ୍ପ ଠିକ୍ ଭାବିଛୁ । ପ୍ରକୃତରେ ଆମ ମନ ସଂଗଞ୍ଜ ଥିଲା । ବନକନ୍ୟାର ଜିଜ୍ଞାସୁ ମନକୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେବାପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣେଲି ପୁଣି କହିଲା.....“ସଙ୍କଳ୍ପ କଥା ଷୋଳଅଣା ମୋ ମନକୁ ପାଉଛି, କଥା କଣ କି ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ଭଲ କାମ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସିଲେ ସେତେବେଳେ ଭୁଲି ହୋଇ ଗଲେ ମାନ ଛାଡ଼ିବା ବୋଧଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭୁଲକୁ ଯେମିତି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ଠିକ୍ ସେପରି ଭୁଲନେତକ ସମସ୍ତ ଭେଦା ଭେଦ ଭୁଲିଯାଇ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମହତ୍ତ୍ୱ କାମରେ ସବୁର ସହୃଦ ସାମିଲ ହେବା କଥାରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଏଠି ଭୁଲ ରହିଲା କେଉଁଠି ?”

କନ୍ୟା ଆଖିରେ ଆଶଙ୍କା ତଥା ସମର୍ଥନ ଉଭୟର ମିଶ୍ରାମିଶ୍ର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ତା ସହୃଦ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିକଳ ହେଉଥିଲା । ଭଲ ପାଇବାରେ ଆଖି ନିକଟରେ ପାଟି ହାରିଯାଏ । ଗୁରୁ ଆଖିର କଥାରେ ଯେତେ ଶକ୍ତି ଥାଏ ହଜାରେ ପାଟିରେ ଏକ ସାଥରେ ସେତିକି ଶକ୍ତି ନଥାଏ । ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି ସହୃଦ କନ୍ୟାର ଦୃଷ୍ଟି ମିଳାଇ ସଙ୍କଳ୍ପ କହିଲା.....“ସେମାନେ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଜାଣି ଗଲି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ବଦଳରେ ଏକ ନୂଆ ପ୍ରସ୍ତାବ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଲି । ଯେହେତୁ ଏଇ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମସ୍ତ ଗଲି କଦ୍ଧରେ ହେବାର ଅଛି ତେଣୁ ଏଥିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ହସ୍ତକର୍ମ, ସିଲେଇ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଇ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଭଲ । ସେମାନେ ପରମ୍ପରା ଭାବରେ ତାଙ୍କ କାଗଜପତ୍ରର ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେବାପାଇଁ ଆଶା ପୋଷଣ କରନ୍ତି । ସେଥିରେ ସାଇବାଲ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ବସ୍ତୁକୁ ପୁରସ୍କାର ଦେଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ଶହେ ଟଙ୍କାର ପୁରସ୍କାର ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁଥିଲି । ଏଥି ସହୃଦ ଆକାଶର ଆଧୁନିକ କଳା ସହୃଦ ଜନସାଧାରଣ ପରିଚିତ ହୁଅନ୍ତୁ ଏଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏଇ ସହୃଦର ବିଶ୍ୱାସ କଳାକାରଙ୍କ କୃତି ମୁଁ ଉଠାଇ ଆଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲି । ଏଇ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ମାତ୍ର ୪୦୦ଟି ଅଧିକ ବା କେତେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦରକାର ?”

ଜାନଙ୍କ ଶରଣଙ୍କ ଘର ସାମା କଡ଼ ହଲରେ ପ୍ରଥମେ ଏଇ ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେବା କଥା, ଏଥିରେ କଣ ବା ଦୋଷ ମୋର ହେଲା ? ମହୁପାଳ କହୁଛୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟତା

କଲ । ମୋର ସତ୍ୟ ନିଷ୍ଠା ଉପରେ ଏଇଟା ଏକ ମିଥ୍ୟା କଲଙ୍କ ଏବଂ ମୁଁ ନିଜେ କଥାର ସତ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇ ଦେବି ।”

କନ୍ୟା ହଠାତ୍ କହିଲା... “ଆପଣ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ମନୋରାଜ ଦେଶେଇଛନ୍ତି ସେଇଟା ଆପଣଙ୍କ ପରି କଳାକାରମାନଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ଅଟେ । ମୁଁ ଏକଲ, ଅବଶ୍ୟ ମୋର ବିଶେଷ କିଛି କରବାର ମଧ୍ୟ ନାହିଁ, ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣ ଯାହା ଦାୟିତ୍ବ ମତେ ଦେବେ ତାକୁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣିବି ।

ସଞ୍ଜନର ଖୁସିର ସୀମା ରହିଲାକି । ମହୁପାଳ କହିଲା..... “ଆପଣମାନେ ଆପଣଙ୍କର କଳାକାରୋଚିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଂସାରର ଗୁଲବାଜିରେ ଯେପରି ଭୁଲି ନଯାନ୍ତି । ଏଇଟା ନିର୍ବାଚନର ସମୟ ।

“ନିର୍ବାଚନର ସମୟ ହେଲେ କଣ ହେଲା, ଏଠି ବାବୁ ନଗୀନଚନ୍ଦ୍ରଜୈନ ଓରଫ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ଖୋଦ୍ ରହିଛନ୍ତି ।’ କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜର ଗୁଲ୍ ଫାଉଣ୍ଡ ଓଠରେ ହାତ ମାରି କହିଲା..... “ତାପରେ ସଞ୍ଜନ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କହିଲା..... ଖୁବ୍ ଭଲକରି ପ୍ରଦର୍ଶନ କର ! ଆଜି ଦିନ ବାର ତାରଖ ମନେ ରଖ, ମୁଁ କହି ରଖୁଛି ଯେ ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଗୁଲକୁ ଶେଷକରି ଏଥର ଆମର ଅଲଗା ଦଳ..... ମାନବିକତାର ଦଳକୁ କାଏମ ନକରିବୁ ତ କିଛି କାମ ହେଲାକି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ନୁହଁ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକଣା ଜବାବ ଦେବ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଆମେ ରହିବୁ । ସେ ଯେଉଁ ସରକାର ହେଉନା କାହିଁକି, କିମ୍ବା ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୁଳପତି ମାନେ ବଢ଼ି ଉଠୁ କିମ୍ବା ବଢ଼ିଲା ଗଲ ନୈତିକ ଦଳ ଗଢ଼ି ଉଠୁ..... ଆମେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଆମ ଅଧିକାର ସଂପର୍କରେ ସତର୍କ ସହୁ । କିନ୍ତୁ..... ତୋର ମତ କଣ ?”

ମହୁପାଳ ଚିତ୍ତଉଠି କହିଲା..... “କିନ୍ତୁ ବିରୁଦ୍ଧ କଣ ମତ ଦେବ ମୁଁ ମୋର କହୁଛି ମତ..... ଆପଣ ମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ରାବଣର ଦଶ ଦଶଟା ମୁଣ୍ଡର ବୁଦ୍ଧି ଆପଣମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଖୁଦା* ହୋଇଛି । ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଏହି ସାଲୀଗ୍ରାମ ଆଦି ଲୋକେ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ସୁରକ୍ଷାର ଦେବା ନାଁରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗଧର ମୁଣ୍ଡ ଦେଇ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତିତ କରିବେ ଏଇ କଥା ଯେପରି ମନେ ରୁହେ ।..... ବିରୁଦ୍ଧ..... ବିରୁଦ୍ଧ..... ବିନକନ୍ୟାର କେଶ୍ ଅଧାରେ ହିଁ ରହିଯିବ ।..... ଦେଖ ରୂପର ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ମୁଁ ଏ ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟ କହି ଯାଉଛି ।

ସଞ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶିକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା : — “ତେବେ ମୋର ମଧ୍ୟ ଭରତ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଯାଅ ମହୁପାଳ । ସଞ୍ଜନ ସବୁ ପ୍ରକାରେ ରୂଫର ବ୍ରହ୍ମ ସତ୍ୟକୁ ମିଥ୍ୟା ପ୍ରମାଣିତ

କରିବ ଏବଂ ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମୁଁ ଆଜି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ କରୁଛି ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମିଥ୍ୟାଗୁଣ ହେବା ଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୋ ପାଖରେ ଅଧିକ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।”

ମହାପାଳ କିଛି ନକହୁ ଗାଗରେ ଗୁଲିଗଲା । ସକଳର ମହାପାଳ ଉପରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷ କୋଷ ହେଉଥିଲା । ସେ ଯେ କନ୍ୟାର ମନକୁ ତା’ ପ୍ରତି ବିରୋଧୀ କରାଉଛି ଏଇ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା ଶୁଣି ସେ ଗୁରି ଉଠିଥାଏ । କିନ୍ତୁ କିଛି କହୁନା.....
“କିନ୍ତୁ ମିଥ୍ୟାଗୁଣ ଉପରେ ବର ରହୁଛି, ଅଥଚ ନିଜ ମୂର୍ଖାମୀରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଭଙ୍ଗିବାକୁ ଆସୁଛି ଏବଂ ଗୁରୁତ୍ୱ ତା’ ପରି ଅନ୍ୟ ସବୁଏ, ଇତିଏଟି ।”

ଆରେ ବନ୍ଧୁ ! ତୁମେ ମଧ୍ୟ କୋଉ କଥାକୁ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ମନରେ କଣ ଟିକେ ଖଟକା ଲାଗିଲା ବୋଲି ଲେଖକ ତୁମର ସିନା ବିରୋଧୀ ହୋଇଛି ପୁଣି ମନ ଠକ୍ ହୋଇଗଲେ ତ ସେ ତୁମ ଠାରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାରେ ତୁମର ସହଯୋଗ କରିବେ । ସତରେ କିନ୍ତୁ ମହାପାଳ ପରି ଏତେ ସରଳ ନିଷ୍ଠାକପଟ ଲୋକ ମୁଁ ଆଉ ଦେଖିନି । ତାର କଥା ସିନା ଖରାପ ଲାଗେ କିନ୍ତୁ ଦୁଃସ୍ୱାଦୀ ଏକେବାରେ ନରମ ।” କର୍ତ୍ତୈଳ କହିଲା ।

କନ୍ୟା କହିଲା.....ଖାଣ୍ଡି ସୁନାରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା କୌଣସି ମଣିଷ ତ ମିଳିବେ ନି ଭାଇ...ତେବେ ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଗତ ଭାବରେ ମହାପାଳ ବାବୁକୁ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାକରେ । ଦୁଃସ୍ୱାଦୀ ତାଙ୍କର ଭଲ ନଥିଲେ ଏତେ ଭଲ ସାହଚର୍ଯ୍ୟକାର ବା ଦୁଃସ୍ୱାଦୀ କିପରି ?”

ସକଳର କୋଷ ବର୍ତ୍ତମାନ କନ୍ୟା, କର୍ତ୍ତୈଳ ଓ ନିଜ ଉପରୁ ଧରେ ଧରେ ଉଠିବେ ଯାଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଟାଣି ଓଟାରି ମନରେ ଗୁଣ୍ଡାପୁଣ୍ଡା ରଖିବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ଥାଏ । ଏଇ କୋଷ, ଏଇ ଉଠିବେନା...ଟିକେ ଆଗରୁ କନ୍ୟାର ପ୍ରେମପୁଣ୍ଡା ଗୁଡ଼ାଣୀରେ ସମସ୍ତ କିଛି ଭୁଲି ହୋଇଯାଉଥିଲା । କନ୍ୟାର ଭଲ ପାଇବା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ସମସ୍ତ ମିଥ୍ୟା ଅହଂକାରକୁ ବଳଶାଳୀ କରୁଥାଏ । ମନରେ ଖାଦ୍ର ଇଚ୍ଛା କନ୍ୟାକୁ ଏକାନ୍ତର ଖାଇବା ପାଇଁ । ପ୍ରଥମ ଦିନ ଏକାଠି ବୁଲିଯିବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ କନ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଖାନ କରି ଦେଇଥିଲା । ସକଳ ଆଖିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଚମକ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ତାହା ସକାଳର ଧ୍ୟାନ ମନ୍ଦିରରେ କରିଥିବା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ସକଳପର ବଳୁକୁଳି ବିପରୀତ ଥିଲା । ତା’ ପ୍ରାଣ ବର୍ତ୍ତମାନ କନ୍ୟାର ମୋହନ ଶକ୍ତିରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ କିଳକିଳେ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । ନିଜକୁ ଆଉ ତୁମ କରି ନରଖି ସିଧା ସଳଖ କନ୍ୟାକୁ ପଚାରିଲା—“ତୁମେ ନିଜେ ନିଜେ ଶୁଣିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଲଣି ?”

କନ୍ୟା କହିଲା :...“ଭଲ ସାହେବ ତ ମନା କରୁଛନ୍ତି...ତେବେ ଦୁଇ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ମୋର ନିଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି..... ।

“ହେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା ହେଲେ ରୁମର କଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛୁ... ..”

“ସତ କାଲି ରାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରି ସାହେବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିୁ..... ..”

“ହେଜନ କଲି, ଏଇସ୍ବାତ ? “ସକ୍ତନ ମୁରୁକି ହସି କହିଲୁ,.....“ହେବେଣୀ ଏ ଜେନ ମତାବଲମ୍ବୀଙ୍କ ସହୃଦ ମିଳାମିଶା କରିବକି କନ୍ୟା, ଏମାନେ ଅହୁସା ପରମ ଧର୍ମ : କହୁ ରୁମକୁ ନିରାମିଷାସୀ କରି ଗ୍ରହଣେ ।” ସାରା ଘରେ ହସର ଲହଡ଼ି ଖେଳିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲୁ :.....“ତୁମେ ମାଛ ମାଂସ ଖାଇବା ବାଲି ଭଲ ଆମର ଖାଇବା ମଜା କଣ ବୁଝିବ ? କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉଠି ହଠାତ୍ କହିଲୁ :.....“ମୁଁ ଯାଉଛି ଏକାକୀ ଧାବନ ସାହେବଙ୍କୁ ଫୋନ କରିବି ।” କର୍ଣ୍ଣେଲ ଗୁଲିଗଲା, ସକ୍ତନ ଓ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ଅନାଇଲେ ।

ସକ୍ତନ କହିଲୁ :.....“ତୁମେ ଅନ୍ତରର ସହୃଦ କଣ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲୁ.....

“ଦେଉଁ କଥା ?”

“ଏଇ ସାଲୀଗ୍ରାମ ସହୃଦ.....”

ଆପଣଙ୍କର ମନରେ ଏ ସଂଦେହ ହେଉଛି କାହିଁକି ?”

ସକ୍ତନ ଉଠି କନ୍ୟା ନିକଟରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚଉକ୍ଷରେ ବସି କହିଲୁ :...“ତୁମେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମତେ ରୁମର କଣ ଗୋଲମାଁ କରିନେଲ ।”

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଗୋଲମାଁ ଶୁଣିବାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ସକ୍ତନବାବୁ !”

ତଥାପି ଏପ୍ରକାର ଗୋଲମାଁ ଏପରି ବସ୍ତୁ ଅଟେ ଯାହାକି ମଣିଷ ବୁଦ୍ଧିର କୌଣସି ଇକମ୍ କେବେହେଲେ ତାକୁ ଶୁଣି ପରିବ ନାହିଁ । ଦୃଢ଼ସ୍ୱର ସଂପର୍କ ହେଲେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା । ସେଥିରେ ଭଲ ପାଇବା ଏବଂ ମାନବିକତାର ବ୍ୟବହାର ବାଧ୍ୟ ହେଇ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ କେବେହେଲେ ମୁକ୍ତ ପାଇବାକୁ କାମନା କରେନାହିଁ । ବରଂ ଏଇ ବ୍ୟବହାର ଯେପରି ଆଉଁଶ ନିକଟ ଆଉଁଶ ଶକ୍ତ ହୋଇ ତା ଗୁରୁପଟେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉ ଏହାହିଁ ମଣିଷ ସବୁବେଳେ କାମନା କରିଥାଏ । କନ୍ୟା ଚୁପ୍ ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ । ଏ କଥାର ପ୍ରତିଫଳା ତାର କଣ ହେଲେ ସକ୍ତନ ଠିକ୍ ଜାଣି ପାରିଲାନି । ଘର ଭିତରେ ନିରବତା ବିରାଜିଥାଏ । ସକ୍ତନ ଗୁଣ୍ଠି କହିଲୁ :.....“ମତେ କଥା ଦେଇଥିଲି ଯେ ମୋ ଘରେ ରହିବ ।”

କନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦୃଢ଼ତାର ସହୃଦ କହିଲୁ :.....“ଏଠି ବି ଆପଣଙ୍କ ଘର ଜାଣି ଆସିଛି ।”

ସବୁନ କଥାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲା.....ଟିକେ ସମୟ ପରେ ଚନ୍ଦ୍ରାକର ସେ ପୁଣି କହିଲା...ମନରେ ସେ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ରଂଗୀନ ଖିଆଲା...ଯାହା ଧ୍ୟାନରେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତ କିଛି ତାକୁ ପାଖରେ ପାଇଲେ ତାକୁ ବିରକ୍ତ କରୁଛି ।”

କନ୍ୟା ରୁପ୍ ଭବୁଲା.....ତାର ମୌନତା ଫଳରେ ସବୁନର ସ୍ବାଦ୍ଭାସ ବଢ଼ିଲା.....ହଠାତ୍ କହି ପକାଇଲା.....“ତୁମେ କଣ ମନରେ ଏହିଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଛ ?”

କନ୍ୟା ଧିରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କିଛି ସମୟ ସବୁନକୁ ଅନାଇ ଆସେ କହିଲା : ..
...ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଏପରି ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଦେଇ ରହି କରୁଛି ଯେ ଆପଣ ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁଥିବା କଥାରେ ଠିକ୍ ବିଶ୍ବାସ କରିପାରୁନି ।” ଅଳ୍ପ ସମୟ ରୁପ୍ ଭବୁ ଧିରେ ଧିରେ ପୁଣି କନ୍ୟା କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା.....ମୁଁ ଯେ କାହାକୁ ଭଲ ପାଇ ପାରୁନି ନାହିଁ ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣତଃ ଏଇ ଚନ୍ଦ୍ରାରୁ ଦୂରରେ ଅଛି ଯଦିଓ ମନର ଜିଜ୍ଞାସାରେ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ରଚନା କରି ରଖିଛି ।... ..ମୋର ସେଇ ଅଧ୍ୟାଶ୍ରୟ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଏକ ନାଟକୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ତୁମେ ଆସି ପୂରା କରିବାର ଲୋଭ ଦେଖାଉଛ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତୁମକୁ କି ମୋ ଜିଜ୍ଞାସା ଠିକ୍ କରି ଏଯାବତ୍ ବୁଝି ପାରୁନି ।.....ବିପଦ ସମୟରେ ତୁମେ ଆସି ମୋ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲ ! ମୋର ଶକ୍ୟ ମୋର ନିଜ ପୂର୍ବରଖାଦିରେ ତୁମକୁ ଅଧିକା କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି.....“ଏଠି କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ ।”

ତୁମ ମନରେ ନଥାଇ ପାରେ ତୁମେ ଯାହା କହୁଛ ହୁଏତ ଡାଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ମୋ ମନରେ ଏ ଭାବନା ରହୁଛି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ସ୍ବାଭାବିକ ମଧ୍ୟ ।”

“ସ୍ବାଭାବିକ କାହିଁକି ?”

“ତୁମ ସହୃଦ ଆଗରୁ କେବେ ଘଟିଥିଲା ନଥିଲା କିମ୍ବା ତୁମେ ମୋର ଅସୀୟ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ନୁହଁ ।”

“ଆମେ ଯେଉଁ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧ ହେବାକୁ ଯାଉଛୁ, ତାହା ହିଁ ସବୁଠାରୁ...”

“ଶୂନ୍ୟତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ”.....କନ୍ୟା ଶାନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ବାକ୍ୟ ପୁରାଇଲା ।

ସବୁନ ତମନ ଉଠି କହିଲା.....“ଶୂନ୍ୟତା କଣ ?”

“ଅର୍ଥାତ୍ ଶୂନ୍ୟ.....ଜିଭେ, ସ୍ଵାଠାରୁ ଅଧିକ ଶବ୍ଦ ଏକ ସଫର୍ଦ୍ଦର ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ଅଳ୍ପତଃ ମତେ ଜଣାନାହିଁ । ସକ୍ତନ ଗ୍ରନ୍ଥ ହୋଇଗଲା, କନ୍ୟାଠାରୁ ଏପରି ଉତ୍ତର ପାଇବ ବୋଲି ସେ ଜମା ଆଶା କରିନଥିଲା ।

କନ୍ୟା ପୁଣି କହବାକୁ ଲାଗିଲା.....“ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ପଣ କରିନ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାହା କେବଳ ମନର ଏକ ଅସ୍ତବ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ।”

ସକ୍ତନ ରୁକ୍ଷ ସ୍ଵରରେ ସହଜ.....“କାହିଁକି ?”

କନ୍ୟା କହିଲା.....“ଅସ୍ତବ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କଣ ? ସକ୍ତନ ଲୋଲକୁ ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ମଜନୁ ଅସ୍ତବରେ ଲୋଲ ନିଃଶେଷ ହୋଇଗଲାଏହପାଇଁ ଦୁନିଆଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରେମର ଗୀତ ଗାଉଛି । ମୁଁ ପରୁରୁଛି ଯେ ଯଦି ଲୋଲ ମଜନୁ ବଦାହ ବନ୍ଦନରେ ବନ୍ଦି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ ତେବେ ଦୁନିଆଁ କଣ ଏମାନଙ୍କୁ ଅମର ପ୍ରେମୀ ହିସାବରେ ମନେ ରଖି ପାରନ୍ତା ।”

ସକ୍ତନ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା, କିଛି ସମୟ ଚିନ୍ତାକରି ଉତ୍ତର ଦେଲା.....“ଏଇ ଅସ୍ତବ ବୋଧ ଜାଣିବାଟା ଜୀବନର କିଛି ସାମାନ୍ୟତମ ଘଟଣା ନୁହେଁ କନ୍ୟା ! ନିଜର ଅସ୍ତବକୁ ଠିକ୍ ରୂପେ ଜାଣି ତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କର । ନିମନ୍ତେ ମଣିଷ ଅନ୍ତରର ଲୁଚ୍ଛାୟିତ ଶକ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଏବିକାଶ ଲଭି କରେ । ଆଉ ରହିଲେ ଲୋଲ ମଜନୁ..... ସେମାନେ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପାଗଳ ହୋଇ ନିଜକୁ ବଳିଦାନ ଦେଲେ । ଏଇ ଆତ୍ମତ୍ୟାଗରେ ହିଁ ସକଳ ବାହାଦୁରୀ ।”

କନ୍ୟା ଥରେ ସାମାନ୍ୟ ଜାଣି ଉଠି ପୁଣି ରୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ଏ ସମସ୍ତ କଥାରେ ଯେପରି ତାର କିଛି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ସେହିପରି ମୁହଁ କରି ବସି ରହିଲା । ସକ୍ତନ ରୁପ୍ ହୋଇ ତାକୁ ଅନାଇଲା, ହଠାତ୍ କନ୍ୟା ଉଠି ଯାଉ ଯାଉ କହିଲା.....“କହିମାନେ ଯେଉଁ ବରୁଣ ଧାର ଏବଂ ଅନୁଭୂତିକୁ ସବୁବେଳେ ଆଗକୁ ଆଣିଛନ୍ତି ମୋ ମତରେ ତାହା ଛଳନା ପୂର୍ଣ୍ଣ । କଥା ସବୁ ସିଧା ସଳଖ ହେବା ଦରକାର । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସଫର୍ଦ୍ଦର ଅନ୍ତମ ରୂପ ହେଲା.....ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ହେବା ଏବଂ ଏଇ ସଫର୍ଦ୍ଦ ନେଇ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭ୍ରମକୁ ମୋ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ଠିକ୍ ଭାବେ ଦେଖି ପାରୁନି ।”

ସକ୍ତନ ପୁଣି ଆଘାତ ପାଇଲା । କବାଟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଯିବା ପୁଟରୁ କନ୍ୟା କହିଗଲାସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଜୀବନରେ ଅରକ ପାଇଁ ଜଣେ ଜଣକୁ ପାଇଥାନ୍ତି.....ମୁଁ ଏକଥା ଦୃଢ଼ଭାବରେ ବିଶ୍ଵାସ କରେ ଏବଂ ପାଇବା ପାଇଁ ପରସ୍ପରକୁ ଅନେକ ଥର

କଷଟି ପଥରେ ପଶୁଛି କରନେବାକୁ ହେବ । ଏଇଟା ଦାୟିତ୍ବର ସ୍ୱପନ... ଜମିଦାର, ଜଳାକାର ତଥା ଖିଆଲି ଲୋକଙ୍କ ମନଭୁଲଣି ଖେଳ ନୁହେଁ ।”

କନ୍ୟା ଶୁଭିରା, ସକଳର ସ୍ୱପ୍ନଲୋକ ସୁଖି ଅଟେ ତା ଆଗରୁ ହୁଲିଗଲ । ସକଳକୁ ନିଜର ଅପରାଗତା ପାଇଁ ବହୁତ ରାଗ ହେଲା । ସେ ଯୁବତୀ ରୋଜ ଆସି ଖେଳନ୍ତା ଖେଳିଲା ଭଳି ତା’ ସହୃଦ ଖେଳି ହଠାତ୍ ସବୁ ଶୁଖିଯିବ ଦେଇ ପଳାଇବୁ, ସକଳ ରୋଜ ତାଠାରୁ ଅଲଗା ରହିବ ବୋଲି ସକଳ୍ପ କରୁଛି ଏବଂ ପୋପର ସୁତାପରି ସେଇ ସକଳ୍ପ ବାରମ୍ବାର ଛୁଣି ଶୁଣି ଶୁଣି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ସକଳ ନ୍ୟାସାୟ ହୋଇ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଉଥାଏ ଯେପରିକି ହାଟ ମଝିରେ କିଏ ତାକୁ ଜୋର କରି ଚାପୁଡ଼ାଏ ପକାଇଛି । ଏ ସମୟରେ କଣ୍ଠେଲ ଆସି ହସି ହସି ଘରର ବଡ଼ା ଜଳାଇ କହିଲା... “କଣ ବାବୁ ସକଳ ଚୁପ୍‌ର ପ୍ରେମ ନିବେଦନ ? ଚୁପ୍‌କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ତ ମୁଁ ଏଠାରୁ ବାହାର ଯାଇଥିଲି ।”

ଓଜନିଆ ସ୍ୱରରେ ସକଳ କହିଲା..... “ଆପଣ ମୋ’ ଉପରେ ବହୁତ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇଲେ ଯାହା ହେଉ ! ବେବକୃଷ୍ଣ ଶିଳା.....”

ଉଣେଇଶି

ବର୍ଣ୍ଣେଇ ଘରୁ ବାହାର ଅମିନାବାଦ ପାର୍କର ଛଡ଼ ଠେଲି ଯାଉ ଯାଉ ମହୁପାଲର ମାନସିକ ଉଦ୍ବେଗନା କମିଗଲା ପାଣି ପଡ଼ିବାଦ୍ୱାରା ଧୂଳି ଯେପରି ବସିଯାଏ ସେହିପରି ମାହା ହୋଇ ଆସିଲା । ପ୍ରତିଦିନିଆ ଦ୍ୱାରା ଅବସାଦ ବଢ଼ିଗଲା । ଏବେ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ତା'ର କିଛି ଠିକଣା ନାହିଁ । କାହା ମନରେ ତା' ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ସମସ୍ତଙ୍କ ବୋର୍ ହୋଇ ରହିଛି । ତା' ଜୀବନ ମଧ୍ୟ କାହା ସ୍ୱର୍ଥରେ ଲାଞ୍ଜିଆରିବ ନାହିଁ ସବୁ ଆଡ଼ୁ ଅସଫଳତା ତା' ଲଲାଟର ଲିଖନ ଯେପରି ହୋଇଥାଏ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀରୁ ଅପେକ୍ଷିତ ବିଜଳି ଆଲୁଅ ଦ୍ୱାରା ଲେଖା ହୋଇ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଜାଗାରେ ଟଙ୍କା ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲାପରି, ସେହିପରି ଏହି ହୃଦୟର ଅସଫଳତା ମଧ୍ୟ ସବୁକି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି । ଅଥଚ ସେ କେତେ ଅସହାୟ ।

ଏତେ ସରଳ ହେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ, ମହୁପାଲ ଭାବିଲା । ସରଳ ଲୋକ ସବୁବେଳେ ଅସହାୟ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁ ଆଜିର ସଂସାରରେ ଅତଳ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେଠୁ ରୂପରତନ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇ ଗହ୍‌ଟୁ ଯେ ତାକୁ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ କରିଛନ୍ତି ଏକଥା କେହି ଚିଣ୍ଟା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଅଥଚ ସମସ୍ତେ କହିବେ ଯେ ମହୁପାଲ ରୂପରତନଙ୍କ ପରି ଲୋକଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡେଇ କିଛି ଟଙ୍କା ମାଗି ନେଇଛି, କିମ୍ବା ତ: ଜନ୍ମପାଳ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଆର୍ଥିକ ସୁଯୋଗ ଉଠାଇଛି । ମୁଁ ଶୀଳାକୁ କଣ ଦେଉଛି ଏକଥା ଲୋକେ ବୁଝିବେ ନାହିଁ । ଅଥଚ କହିବେ ମହୁପାଲ ଶୁଦ୍ଧ ଯିଏକି ଏତେବଡ଼ ଲୋକ ଓ ସାହାଯ୍ୟକ ବୋଲି କହି ହୁଅନ୍ତି, ଯେ ଏପରି ରାକ୍ଷସ ଯେ ନିଜର ପିଲାଙ୍କ ପେଟରୁ କାଟି ଖୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ପଇସା ଉଡ଼ାଉଛି । ଏ ଲୋକେ ମତେ ସବୁକଥାରେ ବଦନାମ୍ କରିବେ କାରଣ ମୁଁ ସରଳ ଏବଂ ଗରିବ । ମୋର ଏ ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ସତ୍ତା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

ସାମନା ଭଗତଙ୍କ ପାନ ଦୋକାନରେ ଗତି ରାତ୍ରିର “ବଡ଼ାହାର”ରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ଦୁଇ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେଖି ମହୁପାଲ ସେ ରାସ୍ତାରୁ ଅନ୍ୟ ରାସ୍ତାକୁ ଏପରି ଲୁଚି ପଳାଇଲା ଯେପରି ସ୍ବେର ପୁଲିସକୁ ଦେଖି ଚାଲିଯାଏ । କେଶରୀବାଗ ଛକ ଡେଇଁ ପୁରା ନିର୍ବାସିତ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ସେ ଯେ କେତେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଯାଉଛି ଏ ଶିଆଳ ତା'ର ନଥିଲା, ଛକ ପାରହୋଇ ଯିବା ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁ ଡ୍ରାଇଭର ହୁଠାନ୍ ବ୍ରେକ୍ ବସି ତା'ର ଏ ବେପାରୁଆ ଗତି ଉପରେ ଧମକ ଦେଲା । ଆଉ ଯେ

ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭରସାର ହେଉ କଣ ? ପ୍ରକୃତରେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ନଥିଲା କେବଳ ନିଜର ବଦନାମ୍ବୁ ଡରି ପଳାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ତ ଅନ୍ୟ କଥା । ନିଜର ଭୁବୁ ମନକୁ ଦୃଢ଼ କରି ମହପାଳ ନିଜକୁ ନିଜେ କହିଲା—“ଏଭଳି କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ପଳାଇବି, ମୁଁ ଏପରି କରିବୁ ବା କ’ଣ ? ଏ ସଂସାରରେ ଏଭଳି ବହୁ ଲୋକେ ଅଛନ୍ତି ଯେମାନେ କି ଏକାଧିକ ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଛନ୍ତି । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ବିଳାସ ପାଇଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ଅନୁଚିତ ବ୍ୟବସାୟକୁ ବଢ଼ାନ୍ତି । ତେବେ ମହପାଳ ଶୁକୁଳ କଣ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧମ—ନା ମୁଁ ନିଷ୍ପାପ । ମୋର ଓ ଶୀଳାର ସ୍ୱପର୍କ ଲୌକିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅବୈଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ କୌଣସି ପାପ କରୁ ନାହିଁ । ଯଦି କିଏ କହିବ ଯେ ମୁଁ ଏକ ପତ୍ନୀବ୍ରତ ପାଳନ କରୁନାହିଁ, ତା’ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପାପ ନାହିଁ । ତିରିଶି ଗୁଳିଶି ବର୍ଷ ପୁରୁଷ ବହୁ ଲୋକେ ତିନିଜଣ ଗୁରୁଜଣ କରି ସ୍ତ୍ରୀ ରଖୁଥିଲେ ସ୍ୱୟଂ ଶିବ, କୃଷ୍ଣ ଏପରିକି ଭଗବାନ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପିତା ମଧ୍ୟ ବହୁପତ୍ନୀ ବାଦୀ ଥିଲେ । ବହୁ ରସିମାନେ ବହୁ ପତ୍ନୀରଖିବାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି । ଶିଳା ସହିତ ଅନୁଷ୍ଠିତ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଅଟେ ।”

ମହପାଳର ବୁଦ୍ଧି ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଯତ୍ନସ୍ୱରା ଭୟକୁ ନାଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉଚିତ, ଅନୁଚିତ ନାନା ଯୁକ୍ତିର ସାହାଯ୍ୟ ନେଉଥାଏ । ଶେଷରେ ସେ ଏପରି ବିଚାରରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଯେ ତା’ର ବାସ୍ତବରେ ଶୀଳା ହେଉଛି ସ୍ତ୍ରୀ, କଲାଣୀ ସହିତ ବିବାହ ତା’ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ଅଭିବାବକଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ହୋଇଥିଲା । ଆଉ ସେ ପିଲାମାନେ—? ଏମାନେ ସମସ୍ତେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଶିଳାର ହୋଇଥାନ୍ତେ ।

ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ମା ରୂପରେ ଶିଳାକୁ ଚିନ୍ତା କଲ ବେଳେ ମହପାଳର ପ୍ରକାଶୀ ମନ ଆପେ ଆପେ ସ୍ୱକୃତ ହୋଇଗଲା ନାଃ ଶିଳା ତା’ପିଲାଙ୍କ ମା ହୋଇପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ମା ହେବା ଶିଳା ସ୍ୱାଗତ କରେ । ମହପାଳ ସୁଖି ଭାବିଲା—ଯଦି ତା’ ଆଖି ଶିଳାର କୌଣସି ସନ୍ତାନ ହୁଏ ତେବେ ? କଲାଣିର ପିଲାଏ, ଶିଳାର ସନ୍ତାନ—ଏବଂ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ପିଲା ତାର ସନ୍ତାନ । ପିଲାଙ୍କୁ କପରି ସେ ବାଣ୍ଟିକରି ସ୍ନେହ କରିପାରିବ ? ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ଅଲଗା ଅଲଗା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସନ୍ତାନମାନେ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମନରେ କଣ ଭେଦଭାବ ରହୁ ନଥିବ ? ନିଶ୍ଚୟ ରହୁଥିବ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ପତ୍ନୀ ସ୍ୱର । ଏ ସଂସାରରେ ଏଭଳି କେତେ ଘଟଣା ରହିଛି । ସ୍ୱୟଂ ଦଶରଥଙ୍କ କଥା ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଯଦି ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ନ ହୋଇଥାନ୍ତେ ତେବେ କଣ ତାଙ୍କ ଘର ଏପରି ଭାଙ୍ଗି ଥାନ୍ତା ? ବହୁ ପତ୍ନୀ ବାଦର ଅନ୍ୟତମ ଟାକେଡ଼ା ରୂପରେ ସ୍ୱୟଂ ଦଶରଥଙ୍କ ଉଦ୍‌ହରଣ ତା’ସାମନାରେ ଆସିଲା । ତିନି ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ଗୁରୁପୁଅଙ୍କ ବାପଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ କେତେ କରୁଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଘଟିଥିଲା ।

ଏପରି ଭାବୁ ଭାବୁ ମହୁପାଳ ଯାଇ ଭଲେଇଆ ପାକ୍ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଭାବୁର ମନ ହୋଇ ସେ ପାକ୍‌ର ମଣ୍ଡପ ପାଖ କୁଣ୍ଡକୁ ଆସିବା ବସି ପଡ଼ିଲା । ଶୀତ ଦିନର ଅନ୍ଧକାର, ପାକ୍‌ର ନିଦ୍ରାବଦ୍ଧତା, କାହିଁକି ବସିରହିଛି—ଏ ସମସ୍ତ କଥା ଭାବିବାକୁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଆଉ ତାର ନଥିଲା । ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ ବାହାର କରି ଲଗାଇଲା ଏବଂ ନିଜ ଚିନ୍ତାରେ ବୁଲିଲା ।

ସକାଳେ କାଳ ସେଇ ଭାବରେ ବସି ନାନା କଥା ଚିନ୍ତା କଲା । ଅଣ୍ଟା ନିମନ୍ତେ ବଢ଼ୁଥାଏ । ଭାବୁର ମନ ତା ଆଉ ଅଣ୍ଟାକୁ ବଢ଼ାଇ ପାରୁ ନଥାଏ । ଦେହ ଥର ଉଠୁଥାଏ ଏ ସମୟରେ ସେ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ରହିବ କେଉଁଠି ?

ମହୁପାଳ ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ନ ଥିଲା । କଲାଣୀକୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ତା'ମନ ହେଉ ନଥାଏ । ପତି ପତ୍ନୀଙ୍କ କଲହ ଫଳରେ ପିଲାଏ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଗଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ବାପ ଦୁର୍ଘଟିତ । ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ, ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ମା ଆଉ ଆଉ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ଅନୁଚିତ ସଫଳ ରହିଛି ।

ପିଲାଏ କଣ ଭାବୁ ନଥିବେ । ପିଲାଙ୍କୁ କିପରି ମହୁପାଳ ମୁହଁ ଦେଖାଇବ ? କଲାଣୀ ଗୋଟିଏ ନିହାତି ମୁଣ୍ଡ ଅଟେ । ଏକଥା ଠିକ୍ ଯେ ତା ମନରେ ଯେଉଁ ଖୋଜ ହେଲା ତାହା ହୁଏତ ସ୍ଵାଭାବିକ ଥିଲା । ତାହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ତାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ପଦର୍ଶନ କଲା ତାହା ନିତାନ୍ତ ଅଭାବଜନିତ ଥିଲା । ଏଇ ସମୟରେ ମହୁପାଳର ମନୋଭାବ କିପରି ଥିଲା ।

ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ସୁଦ୍ଧେ ଅନ୍ତନାଡ଼ୀରେ ଯା ହୋଇ କଲାଣୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବେମାର ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ସହିତ ତା: ଶିଳାମୁଣ୍ଡ ତାକୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ମହୁପାଳ ସହିତ ଆଲାପ କରି ତାଙ୍କର ତା' ପ୍ରତି ବୌଦ୍ଧିକ ଆକର୍ଷଣ ହୋଇଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ମଧ୍ୟ ନିଜ ମିତ୍ରର ଖ୍ୟାତି ଏବଂ ମହାନତାକୁ ବଢ଼େଇ କୁଢ଼େଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲା । ଶିଳା ମନରେ ଏହାର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । କଲା ଓ ସାହୁତ୍ୟ ପ୍ରତି ଶିଳାର ରୁଚି ସ୍ଵାଭାବିକ ଥିଲା । ହିନ୍ଦି ସାହୁତ୍ୟ ଉପରେ ତା'ର ପରଚୟ ବିଶେଷ ନଥିଲା ଯଦିଓ ପ୍ରେମ-ସ୍ଵପ୍ନାଙ୍କର ଲିଖିତ ଦୁଇ ସ୍ଵରୂପ ଉପନ୍ୟାସ ତଥା ଶରତଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହିନ୍ଦି ଅନୁଦିତ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ବହି ସେ ପଢ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବହିର କିଛି କିଛି ଅଂଶ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତା' ମନେ ଅଛି—ବାସ୍ ଏତକ ସାହୁତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ନେଇ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା ନିବିଡ଼ ହୋଇଥିଲା । ଅଭାବ ସେ ସମୟରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଥିଲା । ମହୁପାଳ କର୍ଣ୍ଣେଲଠାରୁ ଧାର ଆଣି ନିଜ ଲେଖା ସମସ୍ତ ବହି କଣି କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜଗିଆରେ ଶିଳା ସିଦ୍ଧାଙ୍କ କର କମଳରେ ଅର୍ପଣ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ଶିଳା ସିଦ୍ଧା ଫିସ୍ ନ ନେଇ, ଅଧିକ ଯତ୍ନ ସହକାରେ

କନ୍ୟାଶୀକୁ ସେଇ ମୁକ୍ତ କରାଇଥିଲା । ଶିଳା କନ୍ୟାଶୀ ଓ ପିଲାଙ୍କ ସହୃଦ ନିବଡ଼ ସ୍ନେହ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ମହୁପାଳକୁ ସେ ଜଣେ ଲେଖକ ଏବଂ ମଣିଷପରି ମଣିଷ ହୁଏବରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ସଂସ୍କୃତ ଶିଳା ନିଜର କଳାପ୍ରିୟତା, ବୁଦ୍ଧି, ସୌଜନ୍ୟ ତଥା ପ୍ରାଣ ଶୀଳତା ଯୋଗୁଁ ମହୁପାଳକୁ କେବଳ ପ୍ରଭାବିତ କଲ ନାହିଁ ବରଂ ଆକର୍ଷିତ କଲା । ବାସ୍ତବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଙ୍କ ସଫଳ ଏତିକି ମାତ୍ର ଥିଲା । କପି ହାତ୍ତରେ ପ୍ରାୟ ଭେଟୁଥିଲେ । ମହୁପାଳ ସହୃଦ ସଜ୍ଜନ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ତାର ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମାତ୍ର ମାତ୍ର ଏହିପରି କଟିଗଲା ।

ଦିନେ ମହୁପାଳ ଏକୂଟିଆ କଫିହାଉସରେ ବସିଥିଲା । ଶିଳା ଆସିଲା । ସେଦିନ କପର ଅନ୍ୟମନ୍ଦୟ ଥିଲା । ସେଠାରେ ନବସି ମହୁପାଳକୁ ବାହାରେ ବୁଲିଯିବା ପାଇଁ ଡାକିଲା । ଦୁହେଁ ଗାଡ଼ିରେ ଲମ୍ବାଟିନିଅର କଲେଜ ଆଗକୁ କଥା କହୁ କହୁ ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଏକାନ୍ତରେ ବସିଗଲେ । କଥା କଥାରେ ଶିଳାର ଦୃଷ୍ଟି ମହୁପାଳ ପାଇଁ ଏପରି ଏକ ମଧୁର ସମ୍ପର୍କର ଅବତାରଣା କଲା ଯାହା ତା ପାଇଁ ନୂଆ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବହୁଳ ରସମୟ ତଥା ତାଜା ଥିଲା । ଏହାର କହୁଥିବା ପରେ ମହୁପାଳର ଏକ ପତ୍ନୀବ୍ରତ ଖଣ୍ଡନ ହୋଇଗଲା । ଅପରାଧର ଭାବନା ରହି ମଧ୍ୟ ଶିଳା ସହୃଦ ମିଳିତ ହୋଇ ଆଜି ମଧ୍ୟ ତା ମନରେ ସେଇ ତାଜା ଭାବ ଆସେ ଯାହାକି ଗୁଣବର୍ଣ୍ଣ ପୁରା ପ୍ରଥମ କରି ସେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା । ଶିଳା ମହୁପାଳକୁ ସବୁ କେଳେ ସନ୍ତୋଷ କରି ରଖିପାରୁଥିଲା, ଏଇଟା ହିଁ ତା'ର ସବୁ ଠାରୁ ବଡ଼ଗୁଣ ଥିଲା । ମତଭେଦ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିନେ ହେଲେ ଉଭୟଙ୍କର କଳା କଳିଆ ଉତ୍ସୁକନାହିଁ । ମହୁପାଳ ଉତ୍ସ ପ୍ରକୃତିର । ଏହି ପ୍ରକୃତି ଶିଳା ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ଅଛୁପା ରୁହେନା କିନ୍ତୁ ଶିଳା, ତାର ଉତ୍ସ ପ୍ରକୃତି ଉତ୍ସାହ ହେବା ପାଇଁ ଜମା ସୁଯୋଗ ଦିଏ ନାହିଁ । ତାର ହୋଧ ଆଗରୁ ହେଉ ହେଉ ସେଇଠି ଶେଷକରି ଦେବାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସମତା ଶିଳାର ଥିଲା । ଏତେ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ରହିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିଳା ମହୁପାଳର ଅର୍ଥକ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ କରି ନାହିଁ, କିମ୍ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘରୋଇ କଥା ଆଲୋଚନା କରି ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ମିଳନ ମଧ୍ୟ ରୋଜ ହୁଏ ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜ କାମ ଓ ଧନ୍ଦା ତଥା ସମାଜ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ମିଳିତ ହେବା ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

ମହୁପାଳ ମନରେ ଶିଳାର କଥା ଉଠିଲା ମାତ୍ର ସମସ୍ତ ଦେବ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ଚିନ୍ତାକଲା — ସେଠାକୁ ଯିବ ଶୁଦ୍ଧିତା ସେଠାରେ କଟାଇ ନେବ ।

ମହୁପାଳ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଥରେ ମନରେ ଖଟକା ଲାଗିଲା । ପୁଣି ଭାବିଲା ଶିଳା ଘରକୁ ଯିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏମିତିରେ ସେ ସଜ୍ଜନ ଘରକୁ ଯାଇ

ପାରନ୍ତା, ମାତ୍ର ତା' ଘରକୁ ଯିବାକୁ ମନ ଶୁଦ୍ଧ ନଥିଲା । ତା' ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଜ୍ଜନ ହୁପୋର୍ଟିଟ ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଇ ଘର ତା' ନଜ ଘର ପାଖରେ— ସେଠାକୁ ଗଲେ କେବଳ ଉପଦେଶାବଳୀ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ତେଣୁ ଶିଳା ଘରକୁ ହିଁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ଏହି ବିଚାରନେଇ ଦଶ ପାହୁଣ୍ଡ ଗଲା, ମନରେ ଶୁଦ୍ଧିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ଠାରୁ ସେ ଶିଳା ଘରେ ରହିଲେ କ୍ଷତି କଣ ? ସେ କଣ ରହିପାରିବ ? ଗୋଡ଼ ଅଟକି ଗଲା । ପୁଣି ମନରେ ଗଭୀର ଅବସାଦ ଭରିଗଲା । ତା' ଜୀବନ କଲକୁଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଟେ । ସେ ଏବେ ସନ୍ତାପ ଗ୍ରହଣ କରିବ— କୁଆଡ଼େ ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ।

ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଶିଳା ସହୃଦ ଶେଷଥର ପାଇଁ ଦେଖା କରିବାର ଲୋଭ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲା, ଏବଂ ଏଇ ବାହାନା ନେଇ ସେ ଶିଳା ଘର ମୁହଁ ହେଲା ।

ଶିଳାର କୋଠିରେ ପହଞ୍ଚି ଶୁକର ଠାରୁ ଜାଣିଲା ଯେ “ମିସ୍ ସାହେବ” ଭିଜିଟରୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଦଶ ବାଜିବାକୁ ପନ୍ଦର ମିନିଟ ବାଜି ଆସି । ମହପାଳ ଶୁକରକୁ କଫି ଦେବା ପାଇଁ କହୁ ଲିଫ୍ଟ ରୁମ୍‌ରେ ଯୋଡ଼ା ଉପରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍ ପରେ ଶିଳା ଆସିଲା ।

ଶିଳାର ଗଭୀରେ ତିନୋଟି ହଲଦିଆ ଗୋଲାପ ଫୁଲ କାନର ସ୍ଥାୟୀ ଫୁଲ, ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିଲା । ଶିଳା ବାହାରୁ ଭାଗ୍ୟ ଖୁସିହୋଇ ଫେରିଥିଲା, ମହପାଳକୁ ଦେଖି ଆହୁରି ଖୁସି ହୋଇଗଲା ।

“ସୁ ଗସ୍ତକେଲ, ହାଟ ଆରମ୍ଭ ତୁରନ୍ତ ହୁଅ, ଏତ ଦସ୍ ଟାଇମ ଅଫ ଦ ନାଇଟ୍ ? ସ୍ତ୍ରୀ କଣ ଘରୁ ବାହାରି ଦେଲା ?”

ମହପାଳ ଶୁଣିଲା ହସ ହସି କହୁଲା — “ହଁ”

“ସତ କୁହ କଜିଆ କରି ଆସିଛ ?”

ମହପାଳ କଥାକୁ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ କହୁଲା — “ନାହିଁମ । ମୁଁ ତ ଅଟାରେ କହୁଛି । କଥା କଣକି, ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏଇ ଆମେ ଦୁଇ ବୋକାରୁମ ଏକାଠି ହେଲୁ ନାହିଁ । ମୁତ ମଧ୍ୟ କପରି ଥିଲା, ବହୁ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାଇଟ ଭିକ୍ଟୋରିଆରେ ବସି ରହିଲି । ତା ପରେ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ମନା ହେଲା । ଶୁଲି ଆସିଲି । ରୁମେ କଣ ଖାଇ ସାରିଛ ?”

“ଏବେ କୋଉଠି ? ରୁମେ ବୋଧେ ହୁଏ ଖାଇନ ?”

“ସେଇଥି ପାଇଁ ପଚାରିଲି ।”

“ଅବଦୁଲ ।”

“ନା, ମିସ୍ ସାହେବ ।” ଭିତରୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲା ।

ମହସୀନକୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ଶିଳା ଦେଖି ପଚାରିଲା—“କଣ ହେଲା ହସିଲା କାହିଁକି ?”

ମହସୀନ କହିଲା—“ଅବଦୁଲ ତୁମକୁ ମିସ୍ ସାହେବ କହିବାରୁ ।” ଶିଳା ଟିକେ ସମୟ ପରେ କଥା ବୁଝିପାରିଲା ଓ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସି ଉଠିଲା । ନିଜ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଲ ଡକ୍ଟରୀ ସେ ମହସୀନ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲା, ଅବଦୁଲ ଆସିଯାଇ ଥାଏ । ଶିଳା ଗନ୍ଧୀର ହୋଇ ତାକୁ କହିଲା—“ସାହେବ ଏଠି ଖାଇବେ । ଆଜି କଣ ରାନ୍ଧିଛୁ ?”

“କୁକୁଡ଼ା ।”

ଠିକ୍ ଅଛି । ଖାଇବା ଦିଅ.....ଟିକେ ରୁହ । ମହସୀନ ତୁମେ ଟିକେ ଡ୍ରାଂକ ପସନ୍ଦ କରିବ ?”

“ନିଶ୍ଚୟ ପସନ୍ଦ କରିବି ।”

ଅବଦୁଲ ଆଉ କିଛି କହିବା ଦରକାର ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଆଲମିରା ଗୁଡ଼ି ମାରି ନେଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ହୁଏଁ ସି ବୋତଲ ଓ ଗିଲାସ ରଖିଦେଲା ।

ଖାଇବା ଟେବୁଲ ଉପରେ ବସୁ ବସୁ ଶିଳା ପଚାରିଲା—“ତୁମ ଉପନ୍ୟାସ କେତେଦୂର ଗଲା ?

“ଏବେ ଜମା ଆଗେଇନି ।”

“କେବେଠାରୁ ?”

“ପଞ୍ଚର କୋଡ଼ିଏ ଦିନ ହେବ ।”

“ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେ ଲେଖିଲଣି ?”

“ତଉବନ ପେଜେ ।”

“ଲେଖିବା ବନ୍ଦ କଲ କାହିଁକି ?”

“ଏମିତି, ମଝିରେ ରେଡ଼ିଓର କିଛି କାମ ପାଇଥିଲା । ତା ଛଡ଼ା ଦୈନିକ ଖାଟେଣି ପରେ ଆଉ ସମୟ ମଧ୍ୟ ପାଇନି ।”

“ତାକୁ ଶେଷ କର । ବସନ୍ତଟା ଖୁବ୍ ଭଲ ଲେଖୁଛି ।”

କୁକୁଡ଼ା ମାଂସକୁ କଣ୍ଟା ଦ୍ଵାରା ଏପଟ ସେପଟ କରୁ କରୁ ହାଲିକା ଭାବରେ ମହୁପାଳ କହିଲା—

“ସେ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । କିଏ ସେଥିପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛି ଯେ—

“ବଃ ରେ ଯଦି ସବୁ କଳାକାର ଏପରି ଭାବ ନେବେ ତେବେ କଲିଠାରୁ କିଛି ନୂଆ ଆର୍ଟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ ନାହିଁ ।”

‘ସୁରୁଣୀ କଥା ସବୁ ଏତେ ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ସିନେମାର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଡାଇଲଗ୍ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ଲେଖିବା ପାଇଁ କେହି ଲେଖକକୁ ବାଧ୍ୟ କରେନା, କରୁନାହିଁ । ସେ ନିଜେ ନିଜେ ଲେଖେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ନିଜେ ବାଧ୍ୟକରୁ ନାହିଁ । ଏହାର କରଣ ଏହା ଯେ ଲେଖକ ବା କେହି ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ନିଜ ଆର୍ଟ ପାଇଁ ଏତେ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ସେ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ ଶାନ୍ତି ପାଇଲେ ନିଜର କାମ ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଏ ।’

‘ଆଜିକାଲି ତମର କଣ ହୋଇଛି ?

ମହୁପାଳ ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲା । ସେ କହିଲା—‘କିଛି ନାହିଁ, ଭାଗିନୀର ବିବାହର ବସ୍ତୁ ନେଇ ଚିନ୍ତା କରୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ କେଉଁଠୁ ଜାତକ ଆଣ, କାହାକୁ ଖୋସାମଦ କର, ଏହି ସବୁ କାମ ବୋହୂ ଭଳି ଲଦା ହୋଇଛି ।’

‘ଶକୁନ୍ତଳା ବିବାହ କଣ ଠିକ୍ ହୋଇ ଯାଇଛି ?’

‘ଆରେ, ପ୍ରଥମେ ତ ଜିନିଷ କିଣିବ କୁ ପଡ଼ିବ ଆମ ଘରେ ଏପରି ପ୍ରଥା ଅଛି ଯେ ଦାମୀ ଜିନିଷ ଉପରେ ମୋର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଝିଅର ବର ପାଇଁ ସବୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ ଦେଇ ମଧ୍ୟ ସବୁ କଥାରେ ଆମକୁ ବୋକା ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ଅପମାନ ସହ୍ୟବାକୁ ପଡ଼େ ।’

‘ମହୁପାଳ, ତୁମେ ଏଇ ସଂଗୀର୍ଣ୍ଣ ନିୟମକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରୁନ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଦି ତୁମ୍ଭ ଭଳି ଲୋକ ଏହି ବସ୍ତୁରେ ନେତୃତ୍ଵ ନ ନେବ ତାହେଲେ ସମାଜ ବଦଳିବ କିପରି ?’ ତମ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ତ ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିର୍ଭର କରେ; ତା ନହେଲେ ହେବ କେମିତି ?

‘ଆରେ, ମୁଁ ତ ଲକ୍ଷେ ଥର ବଦଳିବ କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର...ସେ କହୁଛି ଯେ ଶକୁନ୍ତଳାର ଗ୍ରେଟ ଜାତିରେ ବିବାହ ହେଲେ ସେ ବସ ଖାଇ ଆସୁଥିବେ କରବ ।’

ପଣ୍ଡିତର ଜଟିଳତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତିର ସହୃଦ ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଳର କହିବା ଢଙ୍ଗ ଦେଖି ଶିଳାକୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲା—‘ତୁମେ ତ

କଳାଣି କଥାକୁ ଏପରି ଅନୁକରଣ କରୁଛ ଯେପରି ଆଜ୍ଞା ଏଥର ଭେଟିଲେ ତୁମ ନାଁରେ କୁହାଯିବ ।”

ମହୁପାଳ ଏହି କଥାର କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ ଚୁପ୍‌ଚାପ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

‘ଅବଦୁଲ’

‘ହଜୁର ।’

‘ବାବୁଙ୍କର ଗୁମସ୍ତାରେ ଆଉ ଦେଇ ଯାଅ ।’

‘ଆଜ୍ଞା ହଜୁର ।’

ଶିଳା କହିଲା ମୁଁ ତୁମର ଅସୁବିଧା ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରୁଛି । ପୁଅ ଘର ଅନେକ ଜିନିଷକ ମାରୁଥିବେ ।’

‘ମାଗିବାକୁ ଦିଅ ଶିଳାକୁ । ‘ଗୁମସ୍ତାରେ ଦ୍ଵିତୀୟଥର ତୁଳା ହେବାରୁ ମନରେ କୁତନ ଉତ୍ପାଦ ଆସିଗଲା । ସେ କହିଲା—‘ମୁଁ ଏସମ୍ପର୍କରେ ଜମା ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁନି । କଳାଣିର ଗରଜ ଥିଲେ ସେ ନିଜେ ହିଁ କରି ନେବ ।’ ପୁଣି ଅବଦୁଲକୁ କହିଲା—‘ଆଉ ଗିଲସେ...।

ଗୁମସ୍ତାରେ ଦୁଇ ପେଟ୍ ଡାଳି ସେ ସୋଡ଼ା ବୋତଲଖୋଲୁଥିଲା । ଅବଦୁଲ ଶୀଘ୍ର ସୋଡ଼ା ରଖି ବୋତଲ ଫିଟାଇଲା । ଆହୁରି ଦୁଇ ପେଟ୍ ଡାଳିଲା, ଶିଳା ପଚାରିଲା—

‘ନା, ଆଉ ନିଡ୍ ଇଟ୍ ।’ ଅବଦୁଲକୁ ବୋତଲ ବନ୍ଦ କରୁଥିବାର ଦେଖି ତାକୁ ପଚାରିଲା—‘ମେମ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଲା ନାହିଁ ?’

‘ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ନେବି ନାହିଁ ।’

‘‘ଅଲ୍ଲୁ ଟିକିଏ କେବଳ ଫୁଗ ଦେବା ପାଇଁ ।’’

‘ନା ସକାଳେ ପେସେଞ୍ଚ ଏଡେଣ୍ଡ କରିବାର ଅଛି ।’

ଗୋଟିଏ ପେଟ୍—?’

‘ଅବଦୁଲ ତୁମେ ଯାଅ, ମୁଁ ନେଇ ନେବି । ସୋଡ଼ା ଖାଲି ଦେଇ ଯାଅ ।’

ଅବଦୁଲ ଯିବା ପରେ ଶିଳା ଉଠି ମହୁପାଳର ଗୁମସ୍ତା ଗୋଟିଏ ପେଟ୍ ନିଜ ଗାସରେ ଡାଳି ଦେଲା । ତାପରେ ସୋଡ଼ା ମିଶାଇଲା ।

ଗିଲ୍‌ସ ମିଳାଇ ହୁଇ ଜଣ ପିଇଲେ । ଗୁଆ ରଖି ଖାଇବା ଆରମ୍ଭ କରୁ କରୁ
ଶିଳା କହିଲା—‘ମହପାଳ, ଗୋଟିଏ କଥା କହିବ ?’

‘କଣ ?’

‘ମୋର ଅନେକ ଟଙ୍କା ବୁକ୍ ହୋଇ ରହିଛି—ତାକୁ ହୋଇଚ୍ କରିବା ପାଇଁ
ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ?’

‘ନାହିଁ’

‘ପ୍ରଥମେ ମୋ କଥା ବୁଝ । ତୁମକୁ କେବଳ ଏତିକି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ
ଯେ ମୁଁ ଯେପରି ଲୋକ ଚାହୁଁଛି । ସେପରି ଖୋଜି ଆଣିଦେବ ।’

‘କଣ କାମ ପାଇଁ ?’

‘ମୁଁ ପବ୍ଲୋ କେଶନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ପ୍ରଥମେ ତୁମେ ମୋତେ ତୁମର ସବୁ
ବହୁ ପବ୍ଲୋ ଶ କରିବାକୁ ଦିଅ । ସେ ସବୁ ଯେ ଯେଉଁଠି ଛପା ହୋଇଛି ମୁଁ ସବୁ ଗୁଡ଼ିକର
କ୍ଷୁଦ୍ର କପିଆକୁ ରାଜି ଅଛି । ଯାହା ବିଦି ହୋଇ ଯାଇଛି ତାର ନୂଆ ଏଡିସନ୍ ମୁଁ
ଛପାଇବି । ବହୁର ଧନ୍ଦା ଚାହୁଁଥିବା ଏପରି ଜଣେ ଭଲ ମେନେଜର ତୁମେ ମୋତେ
ଦିଅ—କାହିଁ ଏତିକି ସାହାଯ୍ୟ ଚାହୁଁଛି ।

ମହପାଳ ଚୁପ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ ଶୁଣୁଥିଲା ଶିଳାର କଥା ଶେଷ ହୋଇଯିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେ
କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ଶିଳା ପୁଣି ପଚାରିଲା—‘କୁହ ରାଜି ତ ?’ ଆଉ ଗୋଟିଏ
କଥା ମୁଁ ସଫା କହି ଦେଉଛି ଯେ ଏହା ମୋର ବିଜ୍ଞାନେସ ଫର୍ମୁଲା । ଏହି ଖୁସିଥିବା
ସମ୍ପର୍କରେ ଲୋକେ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ବହୁ ନିଶ୍ଚୟ କରିଛନ୍ତି । ଆଉ ମୁଁ ଏପରି ନୂଆ
ଉପାୟରେ ସ୍ୱାର ପବ୍ଲୋ ଶିତି କରି ସେଲ୍‌ସୁଣ କରିବି ଯେ ତୁମେ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
ହୋଇଯିବ ।

ମହପାଳ କୋରରେ ହସି ଉଠିଲା—ଶିଳା ତାକୁ ଚାହୁଁ ରହିଲା ।
ମହପାଳ କହିଲା—‘ତୁମକୁ ନ ମାଗି ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ଖୋଲାଖୋଲି ମୋତେ
ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି ଆସି ମୁଁ ତୁମ ପଇସାରେ ବହୁ ଛପାଇଲେ ଲୋକେ ଆଉ ଫର୍ମୁର
ଫର୍ମର ନ ହୋଇ ଇତିହାସରେ ମୋର କଳଙ୍କ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଯିବେ ।

ମହପାଳ ମୁଁ ବହୁଥର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଣି ଯେ ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ନିଜ
ବିଷୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେତେବେଳେ ଅତି ସ୍ୱାର୍ଥପର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛ । କେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଏହି ବୋକାମୀର ଶୀକାର ହୋଇଛି ରହିବ, ମୁଁ ସତ କହୁଛି—ବହୁତ ଦିନ ହେଲା
ଏହି କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲି । ବହୁତ ଚିନ୍ତା କରି ସାରିବାପରେ ଆଜି ତୁମକୁ ଏହି କଥା

କହିଲି । ଏହି କାମରେ ଆମ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ଲାଭ ହେବ । ଆରେ, ମୁଁ ବହୁତ କାଟକ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ପଡ଼ୁଣିଟିର ଏପରି ଭଲ ଭଲ ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରିଛି ... ।

‘ଭବିଷ୍ୟ ମୋତେ ଶୁଣାଇବାର କିଛି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।’

‘ତୁମେ ମାସାଧିକ ହେଉଛି କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଭବିଷ୍ୟ । ମୁଁ ତମର କେହି ନୁହଁ କାହିଁକି ଭାରି ଯାଉନ ଯେ ତୁମେ ସେ ନୁହେଁ ଯିଏ କି ଯିଏ କି ମୋର । ସାଧାରଣ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁ । ଆମେ ଦୁହେଁ ମିଳିମିଶି ଏପରି ବ୍ୟବସାୟ କରିଲେ କିଛି କଣ ? ସଂସାର କଥା ଛାଡ଼ । ସଂସାର ଭିତରେ ଘର କରିଥିଲେ ପଥର ପଡ଼ିଲେ ସହ ।’

‘ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଡରୁନି, ନିଜ ମନକୁ ଡରୁଛି ।’

‘ତୁମେ ଡର ଡର କିଛି କରୁନ, ସବୁ ମିଛକଥା ସତ କହିଲେ ତୁମେ ଶରାପ ଭବିଷ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଶୁଣଣ ମୁଣ୍ଡ ! ମୁଁ ଅଟ୍ଟା କରି କହୁ ନାହିଁ । ତୁମର ପ୍ରକୃତି ଏପରି ଯେ ତୁମେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଶାନ୍ତି ଦେଇ ପାରୁନ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କଥା କଣ କହିବ ।’

ମହୁପାଳ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ଶିଳା ଗୁଡ଼ିକା ସ୍ତରରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା — ଦେଖ ‘ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲ ଭଲ ସ୍ଥିତି ଗ୍ରହଣ । ସବୁ ସୁଲ, କଲେଜ, ଇନ୍ଦୁନିଉରସିଟି ମାନଙ୍କରେ ଏପରି ପଡ଼ୁଣିଟି କରିବ ଯେ ତୁମର ବହୁ ପଡ଼ି ସେଗୁଡ଼ିକର ଭଲ ସମୀକ୍ଷା ହେବ ସେମାନଙ୍କ କମ୍ପିଟିସନରେ ଯିଏ ପ୍ରଥମ ହେବ ତାକୁ ସୁରକ୍ଷାର ଦିଆଯିବ । ଏଥିରେ ଲୋକେ ତୁମର ବହୁଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଇବା ଏବଂ ପଡ଼ିବାପାଇଁ ଉତ୍ସୁକ ହେବେ ।’

ମହୁପାଳ ଏହା ଶୁଣି ମନକୁ ମନ ବହୁତ ହସିଲା । ଯେପରି ମରୁଭୂମିର ତପାଉଁ ଲୋକକୁ ଅଣ୍ଡାପାଣି ମିଳି ଗଲା । ବହୁଲୋକ ତା ବହୁ ପଡ଼ି ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତୁ ଏହା ମହୁପାଳର ସାର୍ବଭୂମିର ବାସନା । କିନ୍ତୁ ଏହି ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ପାଇଁ ମହୁପାଳ ନିଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଛାଡ଼ି କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଶିଳାକୁ ହତୋତ୍ସାହ କରି କହିଲା — ‘ଦେଖ, ଏହି ପ୍ରକାଶନର କାମ ପାଇଁ ଅନେକ ସମୟ ଏବଂ ଅନେକ ପରଶ୍ରମର ପ୍ରୟୋଜନ । ତମର ଏତେ ସମୟ କାହିଁ... ?’

‘ତୁମେ କପରି ଶୁଣିଲ ଯେ ମୁଁ ଏକାମରେ ମୋର ସମୟ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ବାସ୍, ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଡିଜିଟାଲ ମ୍ୟାନେଜର ଦେଇ ଦିଅ — ଦେଖ, ମହୁପାଳ ମୋର ବେକାର ପଇସା ଲାଭ ତଥା ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବ, ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସୁକି ମିଳିବ । ମୁଁ ସତ କହୁଛି, ଏହି ପତନୋନ୍ନୟୀ ସମାଜରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯଦି ତୁମର ବହୁର ସେଲ ନ ବଢ଼ାଏ ତାହେଲେ ମୋତେ କହିବ ।’

‘ବ. ସ୍. ଏତିକରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଥାଉ, ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ କଥା ଆରମ୍ଭ କର ।’

‘ଏହା ଖୁବ୍ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ଶୁଣ !

‘ମୁଁ ବହୁତ୍ବଦା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମର ଏହି...ବ୍ୟବସାୟ ଗୁଲି ପାଇବ ନାହିଁ । ମରବୀ ପରେ କରପାରି ।

‘ମହପାଳ’—ଶିଳା ଅଭିମାନର ସହିତ କହିଲା—‘ତୁମେ ମୋ କଥା କେତେ ମାନନ ।’

ମହପାଳ ଶାସ୍ତ୍ର ଉଠାଇ ଉଠାଇ ମୁରକ ହସି କହିଲା—‘ରୁହ, ଆଜି ମୁଁ ତୁମର ଏପରି କଥା ମାନବ ଯାହା ଆଜି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ ।’

‘କଣ ମତଲବ୍ କଣ ?

‘ଆଜି ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ଅନ୍ତମ ବିଦ୍ୟା ନେବାକୁ ଆସିଛି ।’

ଶିଳା ଆବାକାବା ହୋଇ ରହିଗଲା । କିନ୍ତୁ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଭିମାନ କରି ନେଲା, ପଚାରିଲା—‘ତୁମେ କଣ ଗୁଡ଼ି ?’

x x x x

ଦୁଇଜଣ ଶିଳାର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିଥିଲେ । ଶିଳା ସହିତ ମହପାଳକୁ ଜଡ଼ିତ କରାଇ ଏକାକି ତାକୁ ବଦନାମ କର ଯାଇଛି ଶୁଣି ଶିଳା ମର୍ମାହତ ହେଲା । ସେଇ ଭାବନା ରହି ରହି ତା ମନକୁ ଘାଣ୍ଟୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟ ବୁଝ ରହିବା ପରେ ହଠାତ୍ ମହପାଳର ଗୋରେ ହାତ ଛୁଇଁ ଗୁଡ଼ି ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣୁ ଆଣୁ ଲୁହାଇବା ଆଖିରେ ଗୁଡ଼ି କହିଲା—‘ଦୁନିଆକୁ କହିବାକୁ ଦିଅ ।’

‘ଦୁନିଆକୁ ମୁଁ ଖାତିର କରୁନାହିଁ । କଥା, କଲାଣି ଏବଂ ତୁ ଆମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲାଣି...ମୋତେ ଏଇ କଥା, ପାଇଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି ଯେ ତୁମକୁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ସେପରି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବେ ନାହିଁ । ମୋ ପାଇଁ ଏବେ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ିବା ବା ତାକୁ ଛାଡ଼ିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲାଣି ।’

ଶିଳା କିନ୍ତୁ କହିଲା ନାହିଁ । ସେହିପରି ପାଖକୁ ଲାଗି ବସିଥିଲା ।

‘ଜାଣିରଖ କିନ୍ତୁ ଦିନ ପରେ ଘରେ—ବାହାରେ ସବୁ ଏହି ବିଷୟର ଚର୍ଚ୍ଚା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଏପ୍ରକାରର ସମସ୍ତ ଗୋଲମାଲ ନିଜର ତେଜ ଦେଖାଇ ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ଏହା ପରେ ଆମେ ଗୁଡ଼ି ସେହିପରି ମିଳାମିଶା କରିବା ଏବଂ ଦୁନିଆ ଆମକୁ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବ ଆମ ଆଖିକୁ ଆଣୁ ଉଠାଇବା ଛାଡ଼ିଦେବ ।’

ଶିଳା ସିଧା ହୋଇ ବସିଗଲା, କହିଲା—‘ଦେଖ ମହପାଲ, ଆମେ ଉଭୟ ଉଭୟକୁ ଜାଣିଛୁ ତାହେଲେ ସେହି ବଶ୍ୟସକୁ ଆମେ ସଂସାର ଠାରୁ ଲୁଚି ରଖିବୁ କାହିଁକି ? ଆମର ସମ୍ପର୍କକୁ ସଂସାର ଯଦି ଭୁଲି ବୁଝୁଛି ତ ବୁଝୁ କିନ୍ତୁ ଆମେ କାହିଁକି ଭୁଲି ଶୁଣିବା ? ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ ତୁମକୁ ପଚାରୁଛି ଯେ ଏତେ ଦିନ ହେଲା ମୁଁ ତ କେବେ କଲାଣିର ଅଧୀକାର ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ନାହିଁ । ତାହେଲେ କଲାଣି ପାଇଁ ତୁମେ କାହିଁକି ମୋର ଅଧିକାର ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛ ?’

‘ଶିଳା ତୁମେ ମୋତେ କଲାଣିଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଛ, ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ତାର କୋଠିଏ ବସି ହେଲା ଏକଛତ୍ର ଅଧିକାର କାଏମ ଥିଲା ତୁମେ ଆଜି ସେଥିରେ ଭାଗ ବସାଇଛ ।’

‘କଲାଣି ଯେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମକୁ ଜୟ କରୁଛି ସେତିକିର ଅଧିକାରଣୀ ସେ ହେଉ, ମୁଁ ଜିତିଥିବା ଭାଗକୁ ନେବାକୁ ସେ କିଏ । ମୁଁ କଦାପି ତୁମ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବି ନାହିଁ । ପ୍ରମିଳ୍ କର ଯେ, ତୁମେ ଆଉ କେବେ ମୋ ସମନାରେ ଏପରି କଥା କହିବ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରେମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଆଜି ହେଉ ପ୍ରୋବ୍‌ଲେମ୍‌ର ଚକ୍ରକରେ ପଡ଼ିବାର ବୟସ ବର୍ତ୍ତିମାନ ଆମର ନାହିଁ । ଆମେ ବର୍ତ୍ତିମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେପରି ରହିଛୁ ସେହିପରି ରହିବା, କୁହ । କଥା ଦିଅ ଯେ ପଛେଇ ଯିବି ନାହିଁ ?’

ମହପାଲର ପୌରୁଷ ପଛକୁ ପାଦ ଘୁଆଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲା । କହିଲା— ‘ମୁଁ କଥା ଦିଅଛି, ଆମର ସମ୍ପର୍କ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ରହିବ ।’ ମଦର ନିଶା ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରି ଦେଲା । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ମାତାଲ ହୋଇ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନିଶାର ଅଧିକତା ଆସିଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ମହପାଲ ନିଜର ସ୍ବାଭିମାନ କଥା ଭୁଲି ଯାଇ ନଥିଲା । କଥା ଦେଇ ସେ ମଧ୍ୟ ଶିଳାକୁ କଥା ମାଗିଲା—‘ଆଉ ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ କଥା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ଆଉ କେବେ ତୁମେ ମୋ ପାଖରେ ବିଜ୍ଞାନେସ କଥା କହିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ନିଜକୁ ଲକ୍ଷପତି ଭାବୁଛ । ମୁଁ ଆଜି ତୁମ ଟଙ୍କାକୁ ଖାତର କରେ ନାହିଁ ।’

ଆଜି ଏତିକରେ କଥା ଶେଷକରି, ଆଉ ଏପରି କଥା କେବେ କହିବ ନାହିଁ । ନିଜର ଦୋଷ ସମିକ୍ଷା ପାଇଁ ମହପାଲର ଗୁଡିରୁ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ସେ ତାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଚନ୍ଦ୍ରର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷକୁ ଭରଲେଇବା ଜାଣେ ।

ମହପାଲ ଯେତେବେଳେ ଶିଳା ଘରୁ ବାହାରିଲା ସେତେବେଳେ ରାତି ଦେଉଟା ହୋଇଥିଲା । ସେ ଶିଳାର ଗାଡ଼ୀ ନେଲା ନାହିଁ, କହିଲା— ‘ସହରରେ କୌଣସି ଜିନିଷର ଅଭାବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ଶ୍ରେୟସ୍ତାରେ ବା ତାଲିଗଞ୍ଜରେ ନିଶ୍ଚୟ ରକ୍ଷା ବା ଟାଙ୍କା ମିଳିଯିବ ।’

ଶିଳା ତାର ଶାଲ ଜବରଦସ୍ତି ଦେଇ ଦେଲା । ଜୋରରେ ଥଣ୍ଡା ପଡ଼ିଥିବାକୁ ମହୁପାଲ ମନାମଧ୍ୟ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଗୁପ୍ତା ଉପରକୁ ଆସି ସେ ଭାବିଲା — ‘ବଞ୍ଚିମାନ କେଉଁଠି ଯିବି ।’

ସଞ୍ଜୁତର ବନ୍ଦୁକୁ ବସ୍ତ୍ରପୁରେ ଭାବି ଭାବି ମହୁପାଲ ଶୀତ ରାତିରେ ଗୋମତି ଘାଟରେ ଗୋଟିଏ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ନିଜର ଜ୍ଞାନ ଚେତନା ଦ୍ଵାରା ତା ମନକୁ ଉତ୍ତମ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାସତ୍ତ୍ଵେ ସେ ଜାଣୁଥିଲା ଯେ ସେ ନାନା ଦୋଷ ଦୁର୍ଘଳତାର ଶୀକାର ହୋଇଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ କେତେ ବଳପୂର୍ବକ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତାର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନ୍ୟୟ ଏବଂ ଉଚିତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ଦୁର୍ଘଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ଅନ୍ୟାୟୀ ଘର ଗୁଡ଼ିକର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ତା ପକ୍ଷରେ ଅନୁଚିତ ପାପ ମଧ୍ୟ ।

ମହୁପାଲର ଦୁର୍ଘଳ ମନ ତାର ଶରୀରକୁ ଦୁର୍ଘଳ କରିଦେଲା । ଆକାଶରେ ମିଟି ମିଟି କରୁଥିବା ତାରା ଗୁଡ଼ିକ ଲୁଚି ଯାଉଥିଲେ । ମହୁପାଲ ଭାବିଲା ଯେ ରାତି ବଞ୍ଚିମାନ ସରି ଆସୁଛି କିନ୍ତୁ ଦିନଟି କେଉଁଠି ଏବଂ କିପରି କଟିବ ? ଏହିପରି ବୁଲିବୁଲି ସେ ଶେଷରେ ଯିବ କେଉଁଠାକୁ ? କଣ ବୁଲି ବୁଲି ତାର ଜୀବନ ଶେଷ ହୋଇଯିବ ? ଏହି ବିଚାର କଣ ନିଜ ପାଇଁ କାୟାରୂପିତା ସୃଷ୍ଟି ନୁହେଁ ? ଏହି ଜ୍ଞାନ ଚିନ୍ତା ଯାହା କିଛି ସେ କରୁଛି ସେଗୁଡ଼ିକ କଣ ବାଜେ ସମୟ ବିତାଇବ । ପାଇଁ, ସଞ୍ଜୁକ କରିବା ପାଇଁ ? ତାର କଣ କିଛି ସମାଜିକ ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ? ପିତା ହୋଇ କଣ ରୁଆମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତାର କିଛି ନୈତିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ? ସହଜରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା କିପରି ସମ୍ଭବପରି ହେବ ? ତାକୁ ଏହି ଅସୁବିଧାର ଦୃଢ଼ ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

‘ଘରକୁ ଯିବି । କଲାଣୀକୁ ସବୁ କଥା କହିବି ପଛଛୁତି ଯାହା ହେବ ଦେଖାଯିବ ।’

ମହୁପାଲ ନିଜ ଘରେ ପହଞ୍ଚି କବାଟ ପାଖରୁ ଫେରି ଆସିଲା, ଝିଅର ଖଟ ଖଟ କରିବାର ସାହାସ ତାର ହେଲା ନାହିଁ

କନେଲର ଘରେ ସେ ସବୁଦିନ ପରି ପହଞ୍ଚିଗଲା ।

ସଞ୍ଜୁକ ଏବଂ କନେଲ ସ୍ଵପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ଭାବି ନ ଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଗତକାଲି ସକାଳୁ ଗୃହତ୍ୟାଗୀ !

କୋଡ଼ିଏ

‘ଆରେ ବାବୁ ସେ ହୁଏତ ଠିକ୍ କହୁଥିବେ ଆଜିକାଲି ସାଧୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କ କଣ କିଛି ଠିକ୍ ଠିକଣା ଅଛି ।’

ଛକ ପାଖରେ ଥିବା ଗୁଡ଼ା ଦୋକାନ ପାଖରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ଭଡ଼, ଫଳରେ ଅଧେ ଗୁଡ଼ା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି । କେତେକ ଲୋକ ଭଡ଼ରେ ପଶି ମଜା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଠେଲିପେଲି ହୋଇ ଆଗୋଉଛନ୍ତି, କେତେକ ମଜା ଦେଖି ଦେଖି ଫେରୁ ଫେରୁ ନାନା ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁ ଛନ୍ତି । ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ପାଟି କରି କମ୍ପାଉଛି, ତା ପାଟି ସହୃଦ ଆଦୃଷ୍ଟ କେତେଜଣଙ୍କ ପାଟି ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଯାଉଛି ।

ସବୁନ ସବୁଦିନ ଯେଉଁଠି ଗାଡ଼ି ରଖେ ସେଇଠି ନିଜ ଗାଡ଼ି ରଖିଲା । ଆସୁ ଆସୁ ଭଡ଼ ଉପରେ ତାର ନଜର ପଡ଼ିଲା । ଗାଡ଼ିରେ ଚାଲି ଦେଇ ବାହାରିବା ପରେ ସେ ଗାଡ଼ି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଭଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲା । ପାଖ ଦେଇ ଯାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଭିତରେ କଣ ହେଉଛି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ତାର ।

ଭଡ଼ ଭିତରେ ସେ ଦେଖିଲା ଯେ ଓକିଲଙ୍କ ପାଗଲ ବୋହୂ ଗୋଟିଏ ଚଉକ ଉପରେ ବସି ଜୋରେ ଜୋରେ କାନ୍ଦି ଚିତ୍କାର କରୁଛି ଆଉ ପଟରେ ଜଣେ ଲୋକଟି ପିଛା ବାବାଜି ଠିଆ ହୋଇ ହସୁଥାନ୍ତି । ସବୁନ ନିଜର ପଛପଟ ପାଗଲ ଏହି ତାମସାର ମୁଖ୍ୟ ନାୟିକା ହେବା ଦେଖି ରୁପରୂପ ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ରହୁପାରିଲା ନାହିଁ । ତା ପାଖକୁ ଆସି ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ରଖି ପଚାରିଲା—‘କଣ ହୋଇଛି ?’

ତା ପାଟିରୁ ପ୍ରସ୍ବକଥା ସରିଲା । ଏପରି ସମୟରେ ତାକୁ ଦେଖି ସେ ଏପରି ଠିଆ ହେଲା ଯେପରି କି ବୁଝି ଯାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ କୁଟା ଖଣ୍ଡେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମିଳିଛି । ସେ ଖୁସିରେ ଗର୍ ଗର୍ ହୋଇ କହିଲା—‘ଓହୋ, ମୁଁ ହେବ୍ କମ୍ ଜେଜେଲମ୍ୟାନ୍ । ମୋତେ ସ୍ବାଜ ହାତରୁ ବଞ୍ଚାନ୍ତୁ । ସେ ସାଧୁ-ଝାଧୁ କିଛି ନୁହଁନ୍ତି, କଂସେଇ, ଏଇଟା ଗୋଟିଏ କଂସେଇ । ଇଏ ମୋତେ ବେଶ୍ୟା ବନେଇବାକୁ ବୁଝୁଛି । ମୁଁ କଣ ବେଶ୍ୟା ? ଆପଣ କୁହନ୍ତୁ ମୁଁ କେତେ ଉଚ୍ଚ ଘରର—ଏକଥା ମୋର ଶୁଭେଶ ଜାଣି ପାରିଲେ ସେ ଆସି ଏହି ବାବାଜିକୁ ଗୁଳି କରି ମାରିଦେବ । ଆପଣ ମୋତେ ମୋର ଶୁଭେଶ ପାଖକୁ ନେଇ ଗୁଲିନ୍ତୁ । ମୋର ଶୁଭେଶ କେପ୍ଟେନ୍ ସେ ଆସି ଯେତେବେଳେ

ଦେଖିବ ଏଠି ସବୁଲୋକମାନେ ଏପରି ଭିଡ଼ କରିଛନ୍ତି ତାହେଲେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଟକ୍-ଟାକ୍ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏକୁ ଶୁଭ୍ କର ଦେବେ । ଆଉ ସେ ବାବା ହସମିର ପିଲା...

ପାଗଳ ଥରେ ବାବାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତମୁଠା କରି ଆଗେଇ ଗଲା । ସଙ୍କଳ ତାର ଦୁଇ ହାତ ଭିଡ଼ି ଧରି ଜୋରରେ ଟାଣି ଦେଲା ଆଉ ପଚାରିଲା — ‘ଆପଣ ଘରକୁ ଯିବେ ପରା ?’

‘ସେଇ ବୁଢ଼ା ପାଖକୁ ? ନାହିଁ କଦାପି ଯିବି ନାହିଁ । ଆପଣ ମୋତେ ମୋର ରାଜେଶ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆପଣ ମୋତେ ସେଠାକୁ ନେଇ ଚାଲନ୍ତୁନା । ମୁଁ ଏଇଠି ଆଉ ରହିବି ନାହିଁ । ଚାଲନ୍ତୁ-ଚାଲନ୍ତୁନା । ସେ ସଙ୍କଳକୁ ଅନ୍ତରାଳ ସହୃଦ୍ୟ ଠେଲିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସଙ୍କଳ ଥରେ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ପିଛା ସାଧୁକୁ ଦେଖିଲା । ତାଙ୍କର ଦାନ୍ତ ବହୁଳ ମୁହଁ ଦାଢ଼ିରେ ପୁଣି ଥିଲା । ବାକି ସାରା ଦେହ ଖୋଲା ଥିଲା । ଶ୍ୟାମ ବର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଢେନମୟ ଥିଲା । ବାବାଙ୍କୁ ସଙ୍କଳ ଦେଖିଥିବାରୁ ପାଗଳ କହିଲା — ‘ବାବାଙ୍କୁ କଣ ଚାହୁଁଛ ? ସେ ମୋତେ କଦାପି ଅଟକେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।’ ‘ପାଗଳ ପୁଣି ତାର ହାତକୁ ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଧୁ ସଙ୍କଳକୁ କହିଲେ — ‘ରାମଜୀ ବୈମନ ଅନେକ ଭଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଛି ଆପଣ ଟିକେ ମୋ ସହୃଦ୍ୟ ଆସିବାର କଷ୍ଟ ସହୃଦ୍ୟ ? ତାର ହାତ ଗ୍ରହଣ ଦିଅନ୍ତୁ ।’

ସଙ୍କଳ ଶୀଘ୍ର ପାଗଳର ହାତ ଗ୍ରହଣଦେଲା । ଆଉ ସାଧୁଙ୍କ ସହୃଦ୍ୟ ଭିତରୁ ବାହାରିବାକୁ ଆଗେଇଲା । ପାଗଳ ଶୀଘ୍ର ତାର ହାତ ଧରି ପକାଇଲା ଏବଂ ଟାଣି ଧରି କହିଲା — ‘ନାହିଁ ବାବାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଆନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପାଗଳ କରିଦେବେ, ତେର ଝୁଆଇବେ, କସରତ କରାଇବେ ମାରିବେ । ବାବା ଆଗେଇ ଯାଇ ଚାଲିବାଲା ଦୋକାନର ଚାକରକୁ କହିଲେ — ‘ସୁଅ ଟିକେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବ ।’

ସଙ୍କଳ ପାଗଳକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ସେ ବାବାଜିକୁ ନେଇ ଜେଲରେ ପୁରାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ । ପାଗଳ ଏକଥା ଶୁଣି ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲା । ପୁଣି ପାଗଳକୁ ଆଶ୍ୱାସନ ଦେଇ କହିଲା ଯେ ବାବାଜିଙ୍କୁ ଗ୍ରେଫ୍‌ତାର କରିବା ପରେ ସେ ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବସେଇ ରାଜେଶ ପାଖକୁ ନେଇ ଯିବ ।

ଭିଡ଼ରୁ ନାହାରି ସଙ୍କଳ ଏବଂ ସାଧୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ କଥା କହିବା ପାଇଁ ଠିଆ ହେଲେ । ପାଞ୍ଚ ସାତ ଜଣ ଶୀଘ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆସି ଭିଡ଼ କଲେ ବୁଲି ସାଧୁ କହିଲେ — ‘ରାମଜୀ ମୁଁ ଏହି ଝିଅଟିର ଉପଚାରକ ଅଟେ । ଆପଣ କଣ ତାର କୌଣସି ଆସିବ ?

ସବୁନ କହିଲା—‘ଆଜ୍ଞା ନାହିଁ ଦିନେ ଏହି ପରି ଇଏ ଗଳିରୁ ବାହାର ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ମୁଁ ତାକୁ ଘରକୁ ଫେରାଇ ନେଇ ଯାଇଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଏହି ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଅମସ୍ତକଥା ଜାଣି ପାରିଲି ତାର ଶରୀର...’

ତାର ଶରୀରକୁ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖବର ଦେଇଛି ଯେ ସେ ଆଶ୍ରମରୁ ଚାଲି ଆସିଛି । ଆପଣ ଟିକେ ଦୟାକରି ଆସନ୍ତୁ । ସେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିଜ ଇଚ୍ଛା ଏବଂ ସମ୍ମାନକୁ ଉଚ୍ଚ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଆସିବାକୁ ଚାଲି ହେଲେ ନାହିଁ । ସେ ମୋତେ କହିଲେ ବାବା ଆପଣ ଯାହା ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଦୁଇଭାଷୀ, ଯିବାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ମୋ ସହୃଦୟ ଯିବା ନାହିଁ ବୋଲି ସଫାକହୁଛି । ଆଉ ମୁଁ ଏହି ଭିତରେ ପାଗଳ କିଶୋରୀ କରି ଶ୍ରେଣୀ ଉପରେ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବି ଏଇଟା ମୋର ନୀତି ବରୁଣ । ଆପଣ ଗୋଟିଏ କାମ କରି ଦେବେ ରମଜି, ତାକୁ ଭୁଲେଇ ମୋର ଆଶ୍ରମରେ ଗୁଡ଼ି ଦେଲେ ବଡ଼ ଉପକାର ହେବ ।

ସବୁନ କହିଲା—‘ମୋ ପାଖରେ ଗାଡ଼ି ଅଛି ।’

ପାକୁଆ ପାଟିରେ ହସି ହସି ସାଧୁ କହିଲେ—‘ବାସ୍-ବାସ୍, ତାହେଲେ ତ ଆପଣ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପକ୍କାକରି ଆସିଛନ୍ତି । ଆପଣ ତାକୁ ଆପଣଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇ ଚାଲିଲେ । ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବୁ । ଏହି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପରେ ଯିବା ସତର୍କ ଉପରେ ମୋର ଆଶ୍ରମ ।’

‘ମୁଁ ବୁଝିଗଲି ଆଉ କିଛି ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ! ଆପଣଙ୍କ ଦୟାକରିବାର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଗେଟିଏ ରାଉଣ୍ଡ ଚାଲାଇ ଦଶ ମିନିଟ୍ରେ ପହଞ୍ଚିବୁ— ମୋର ବୁଲିବାରେ ଆପଣଙ୍କର କିଛି ଆପତ୍ତି ଅଛି କି ?’

ସାଧୁ ଜଣ ପାକୁଆ ପାଟିରେ ଖିଲ ଖିଲ କରି ହସି ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ହସ କୁଆଁରୀଙ୍କ ପରି ନିର୍ମଳ ହସ ଥିଲା, ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଖିରେ ଅପାର ସ୍ନେହ ଭରି ରହିଥିଲା । ସେହି ହସ ସବୁକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଲା । ସାଧୁ କହିଲେ—‘ରାମଜିଙ୍କ କାମରେ ଆପତ୍ତି କରିବାକୁ ମୁଁ କିଏ ? ସେ ସବୁବେଳେ ଉଚିତ କାମ କରିନ୍ତି ଆଜ୍ଞା ରାମଜି, ସୁଖି ଆଶ୍ରମରେ ଭେଟ ହେବ ।

ଗାଡ଼ୀରେ ବସି ପାଗଳ ଖୁବ୍ ଖୁସି ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ତାକୁ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗୁଥିଲା । ଗାଡ଼ିରେ ବସୁ ବସୁ କହିଲା—‘ମୁଁ ଏମିତି ହୋଇ ଗାଡ଼ିରେ ଯିବି ? ମୋ ଗୋଡ଼ରେ ଜୋଡା ନାହିଁ, ମୋର ଏହି ଲୁଗା ! ଛାଃ ମୁଁ ଏପରି ଛୁଣ୍ଡା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଗାଡ଼ିରେ ଯିବି ? ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ । ସବୁନ ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲା ଯେ ସେ ତାକୁ ଜୋଡା ଏବଂ ଶାଢ଼ୀ କଣି ଦେବାପାଇଁ ଯାଉଛି । ତାପରେ ସେ ଖୁସିରେ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଗଲା । ସବୁନ ତାର ଦୁଇଟି ଯାକ କଥା ସୁଣି କଲା ।

ସେଣ୍ଟେଲ ଏବଂ ଶାନ୍ତି ନେଇ କେପ୍ଟେନ୍ ରାଜେଶ୍ୱର ପାଗଲ ହୁଏ । ଭାରି ଖୁସି ହେଲା । ତାର କଥା ମୋଟେ ବନ୍ଧୁ ହେଲା ନାହିଁ । ମୋଟ କଥା ଥିଲା ସେ ତାର ରାଜେଶ୍ୱର ପାଇବା ପାଇଁ କପରି ଛଟପଟ ହେଉଛି । ନିଜ ଭଲ ପାଇବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଲିଳାର ମଧୁର କଳ୍ପନା କରୁ କରୁ ଏବଂ ଉତ୍ସାହର ସହିତ କହୁ କହୁ ପାଗଲ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଥିଲା । ସନ୍ତାନ ପାଇଁ ଏହି ସମୟ କଟିବା ମୁସ୍ତି ଥିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ଅତି ଗୋପନ ମଧୁର ରହସ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅତ୍ୟୁତ ବାସନା ପାଗଲର ମହାନ କାମନା ହୋଇ ତା ମନରେ ରସ ବଦଳରେ ପୀଡ଼ା ଦେଉଥିଲା । ସେ ଗାଁର ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଗାଁରୁ ଥିବା ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ସନ୍ତାନର ମାନସିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଷ୍ଟତାୟକ ଥିଲା ଅତ୍ୟୁତ ମନକୁ କେତେ ଦୂର ବେଗର କରୁଥିବା ଏହା ଜାଣି ତାର ମନରେ ଭୟ ହେଉଥିଲା । ମନୁଷ୍ୟ ଯେଉଁ କଥାକୁ ନିଜର ଅତି ମଧୁର ଓ ଗୋପନୀୟ ରହସ୍ୟ ବୋଲି ଭାବେ, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନାୟାସରେ ଏବଂ ବୃକ୍ତିତ ଭାବରେ ସର୍ବ ସାଧାରଣରେ ଏପରି ପ୍ରକାଶ କରିପାରେ । ତାକୁ ଭାରି କଷ୍ଟ ଲାଗୁଥିଲା ଯେ କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ପାଗଲ ହୋଇପାରେ । ଏହି ସନ୍ତାନ ଭଳି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଧନ ନାଗରିକ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ କଳାକାର ଏବଂ ପୁରୀର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବାନ ଯୁବକ ନିଜର ଅତ୍ୟୁତ ପାଇଁ ଯଦି କେତେ ପାଗଲ ହୋଇଯାଏ ତେବେ ? ... ହେ ଭଗବାନ । ସନ୍ତାନ ସିଦ୍ଧିର ଉଠିଲା ଗାଡ଼ି ମେଡ଼ିକେଲ କଲେଜ ଟପି ପକ୍ଷୀ ପୋଲ ଏବଂ ବଡ଼ାଇ ମାମବାଡ଼ା ମାଛ ଭବନ ପଛରେ ରଖି ଘାଟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା ।

ଘାଟର ଗଳୀର ମୁହାଣ ପାଖରେ ଥିବା ଲାଂଘ ପୋଷ୍ଟ ପାଖରେ, ଲାଂଘ ପୋଷ୍ଟପରି ଲେଙ୍କୁଟି ବାବା ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଗାଡ଼ି ରଖିବାକୁ ପାଗଲ ପାଟିକରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା—‘ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ବାବାଙ୍କ ଖାଣକୁ ଯିବି ନାହିଁ ।’

ସାଧୁଜୀବା ଗାଡ଼ିର କବାଟ ଖୋଲି ପାଗଲର ହାତ ଧରି ଟାଣିବା ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଥାପୁଡ଼ ତାକୁ ମାରିଲେ । ସେଣ୍ଟେଲ ବାକ୍ସ ପଡ଼ିଗଲା । ପାଗଲ ସେହି ସମୟରେ ମାଡ଼ ଢାଳିଯାଇ ତାର ଜନିତ ପାଇଁ ଆହୁର ହୋଇ ଉଠିଲା । ମାଡ଼ ଖାଇ ସେ ଚୁପ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମନେହେଲ ଯେପରି ସେ ବୁଝିଛି ସେ ସାଧୁଙ୍କ ହାତରୁ ଖସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ସାଧୁ ତାର ଆହୁରତା ଦେଖି ମିଠା ସ୍ତରରେ କହିଲା—‘ଏ କଣ ଆଖିକୁ ହିଅ ?’

ତାଙ୍କ ଶକ୍ତ ମୁଠାରୁ ଖସିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଧୀର ଚଣ୍ଡରେ କହିଲା— ‘ମୋର ତପଲ, ମୋ ଶାନ୍ତି— ମୋର ରାଜେଶ ମୋତେ ଦେଇଛି ।

ସାଧୁ କହିଲେ --“ନାହିଁ ଏ ଉଦ୍ରେକ ଦେଇଛନ୍ତି ।”

‘ନାହିଁ ନାହିଁ ମୁଁ କଣ କୌଣସି ପର ପୁରୁଷଠାରୁ କୌଣସି ଜିନିଷ ନେଇ ପାରେ ? ଆପଣ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ । ମୋର ରାଜେଶ ମୋତେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଏହି ଶାଢ଼ୀ ଏବଂ ସେଣ୍ଡେଲ ପିନ୍ଧି... ?

‘ଆଜ୍ଞା ଯା ଛାଡ଼ି ଦେଲି ।’ ଏହା କହି ସାଧୁ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ସେ ରାତ୍ରା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଶାଢ଼ୀର ବାନ୍ଧ ଉଠାଇବାକୁ ଗଲା । ସାଧୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ସେହି ବାନ୍ଧ ଏବଂ ଗାଡ଼ିସିଟ୍ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ସେଣ୍ଡେଲର ବାନ୍ଧକୁ ଉଠାଇ ନେଲେ ।

ପାଗଳ ବହୁତ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଧୁ ତାକୁ କହିଲେ—‘ଏହି ସବୁ ଜିନିଷ ତୁମର ରାଜେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ନା ?

‘ହଁ’

‘ଇଏ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ତ ?

‘ନା’

‘ଆଜ୍ଞା ତାହେଲେ ମୁଁ ଏଇ ଜିନିଷ ଦୁଇଟିକୁ ଗୋମନ୍ଦିରେ ପକାଇ ଦେଉଛି ।’

ଏହା ଶୁଣି ଯେପରି ପାଗଳର ଜୀବନ ଛାଡ଼ିଗଲା । ସାଧୁଙ୍କ ହାତ ତଳକୁ ଚରି ସେଥିରୁ ନିଜ ଜିନିଷ ନେବାପାଇଁ ପିଲଙ୍କପରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଧୁ ହସୁଥିଲେ । ଏହି ଟଣା ଓଟରା ବେଳେ ସବୁନକୁ କହିଲେ—‘ରାମଜି ବହୁତ ଉପକର ବଲେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ପାଇଁ ଅଶ୍ରମକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

ପାଗଳ ନିଜ ଜିନିଷ ପାଇଁ ପାଟି କରୁଥିଲା । ତାକୁ ଅରେ ଚାହିଁ ହାତ ଯେଉଁ ସବୁନ କହିଲା—‘ଆଉ ଦିନେ ଆସିବ । ଆପଣଙ୍କ ଏଠାରେ ଅନେକ ପାଗଳ ଅଛନ୍ତି ନା ?

‘ହଁ ରାମଜି ମୋତେ ପାଗଳ ଦୁନିଆର ସେବକ ବନେଇ ଦେଇଛି ତେଣୁ କି ମୁଁ ମୋର ଭିତ୍ତି କରୁଛି । ଆଜ୍ଞା ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଉଛି । ଏହି ଜିନିଷ ଯାହାହାଙ୍କ ରାଜେଶ ଦେଇଛି ସେ ସବୁ ଗୋମନ୍ଦିରେ ଭସାଇ ଦେଉଛି । ନମସ୍କାର । ଏହା କହି ସାଧୁ ବାନ୍ଧ ଧରି ପାଗଳକୁ ଚିଡ଼ାଇ ଚିଡ଼ାଇ ଦଉଡ଼ିଲା—‘ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଟୋପାଡ଼ି ଦେଉଛି ଟୋପାଡ଼ି ଦେଉଛି ।’

ପାଗଳ ନିଜ ଜନସଂଘ ରଖିବା ପାଇଁ ବାବାଙ୍କ ପଛରେ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସକ୍ଳନ ଠିଆ ହୋଇ ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲା । ସାଧୁ ଏବଂ ପାଗଳ ଘାଟ ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ଯାଉ ଆଖି ଅଧିଆଳକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ନିଜ ରୁମ୍‌କୁ ଆସି ସକ୍ଳନ ଏପରି ନିଶ୍ଚେଜ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା ଯେପରି କି ତା ଦେହରେ ଜମା ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ତେହେବୁ ଏକବାରେ ଫିକା ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । କେତେ ଦିନ ହେଲା ସକ୍ଳନ ବନକନ୍ୟା ନିଜର ମନର ସ୍ୱପନରେ ଗଭୀର ମାନସିକ ଦୁଃଖରେ କଟାଉଥିଲା । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳେ ବନକନ୍ୟା ଯିବା ସମୟରେ ତାର ବଡ଼ୁଥିବା ବାସନାକୁ ପୁଣି ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ଯାଇଥିଲା । ରାତିରେ ତା ମନ ଅସ୍ଥିର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଥରେ ହୃଦୟ ଯୋଡ଼ା ମଧ୍ୟ ମଗାଇଲା କିନ୍ତୁ ଶୁଣି ଓଠ ପାଟକୁ ନେଇ ଅଟକି ଗଲା । ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭଙ୍ଗ କରିବା ପାଇଁ ତା ମନ ବାରମ୍ବାର ନିଷେଧ କଲା । ସକ୍ଳନ ପାଟିକଣି ଶୁଣି ସାମନାରୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ଚାଲିଗଲା ଆଦେଶ ଦେଲା । ସେ ସକାଳେ ମଧ୍ୟ ଉଦାସଥିଲା । ନିଜର ଜ୍ଞାନ ମନ୍ଦିରରେ ମଧ୍ୟ ତା ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିରକଲା ଯେ ଏଥର କନ୍ୟାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବ, ତା ସହିତ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ୱପନ ରଖିବ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ସ୍ୱୀକାରୀ ଦୂରରେ ରହିବ । ଯଦି ଦରକାର ପଡ଼େ ତାହେଲେ ଦେଠେଇ କହିଥିବା ଅଳଣା ହିଁଅକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବ ।

ସକ୍ଳନ ତାର ଡର, ଚିନ୍ତା, ସଞ୍ଜମ, ଅସଞ୍ଜମ, ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରାଧାନର ଘନ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଘୁରି ଚାଲୁଥିଲା । ତାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତି ମିଳୁ ନଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ପାଗଳ ତା ମନରେ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତୀ ଧାରଣ କରି ତାର ସମସ୍ତ ଭାବନାର ପୂର୍ଣ୍ଣହେତୁ ପକାଇଥିଲା । ସକ୍ଳନର ମନରେ ଅନାୟାସରେ ଏହି ଆଶଙ୍କା ରହିଛି ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଏହିପରି ଚେତନା ମୁକ୍ତ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ । ଏଭଳି ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାର ଗୁପ୍ତରେ ସକ୍ଳନ ପେଷି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ନିଦ ଆସିଗଲା ।

ଘର ଭିତରେ ମହାକବି ବୋର ହେଁ ହେଁ ହୋଇ ପଶି ଆସିଲା । ସକ୍ଳନକୁ ଶୋଇଥିବାର ଦେଖି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବଡ଼ବେହୁ ଘର ପଟକୁ ଥିବା ଝରକା ପାଖକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଫିଲ୍ମ ଗୀତ ଗାଇଲା—

‘ଆ ହା ହା ହା ! ଠଣ୍ଡି ହାଣ୍ଡାଏଁ

ଲୋଟ କେ ଆସେ

ହାମ ହେ ସ୍ୱା ହୁଁ । ତୁମ ହୋ ଓଁହୁଁ ।

କେ ସେ ଚାଲିଏ ।

ଉପର ଝରକାରୁ କୌଣସି ଆକାଶ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ବରହେଶ ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୀତ ଗାଇଲା—

‘ଉନକେ ଗୁଲାଏ ସେ ତୋଲେ ମେର ଦଲ—

ଯାଉଁ ତୋ ମୁଣକଲ୍ ନ ଯାଉଁ ତୋ ମୁସ୍‌କଲ୍ ।

ତଥାପି ବରହେଶ ତାର ପ୍ରେମପିର ମୁଣତନ୍ତ୍ର ଝରକାରୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇ ନଥିଲା । ଅସଂକଳିତ ପ୍ରେମିକ ତୃତୀୟ ଗୀତ ଗାଇଲା—

‘ଦଲ୍ କପିକୋ ଦଳିଏ, ଦଲ୍ କପିକା ଲିଜିଏ

ଜିହ୍ଵା ହେ ଗୁର ଦନ, ହୁ ହୁ କାମ କିଜିଏ ।’

ମୁଁହିଁ ଉଠାଇ ପୁନଃବାର ସେ ଝରକାକୁ ଚାହିଁ ଜୋରରେ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେପରି କି ଗୀତ ତା ପ୍ରେମପି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତୁ । ସକ୍ଵଳର ଉଦ୍‌ ଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ଆଖି ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ବରହେଶ ଏପରି ଚିତ୍କାର କରି ଗୀତ ଗାଇବା ସେ ସହ ପାଞ୍ଜିଲା ନାହିଁ । ନିଜର ମାନ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ସେ ଗୁଣି ପାଟି କଲା—‘ବୋର’ ଗେଟ୍ ଆଉଟ୍ ।’

ବରହେଶ କଣ୍ଠେଲ୍ କିମ୍ବା ମହୁପାଲଠାରୁ ଏପରି ଦୁର୍‌ବ୍ୟବହାର ଆଶା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସକ୍ଵଳଠାରୁ ନୁହେଁ । ନିଜର ଗୁଡ଼ିକ ଗୁଡ଼ାଣି ଗୁଡ଼ି ହାତ ଜୋଡ଼ି ଘାବରେଇ ଯାଇ ଥଙ୍ଗ ଥଙ୍ଗ ହୋଇ କହିଲା—‘ଆପଣ ଶୋଇଥିଲେ । ମୋତେ ଜଣା ନ ଥିଲା ।

ସକ୍ଵଳ ନିଜର ଅଭଦ୍ରତା ପାଇଁ ସଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଗଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ କୌଣସି ବାହାର ଲୋକକୁ ଅଭଦ୍ର କଥା କହିବାର ଅଭ୍ୟାସ ତାର ନଥିଲା । ବୋର ତାର ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା—‘ମୁଁ ତ ସକ୍ଵଳ ଭାଇ — ହେଁ ହେଁ ଆଜିକାଲି ନିଜର ଦ୍ଵିତୀୟ ଅମର ଗୀତ ଲେଖିବା ପାଇଁ ମୁଞ୍ଚରେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ରହୁଛି ଯେ...

କନ୍ୟା ହାତରେ ପୁଡ଼ିଆ ଧରି ଘରେ ପଶୁ ପଶୁ ହୋଇ କବାଟ ପାଖରେ ରହୁଗଲା । ତାକୁ ଦେଖି ସକ୍ଵଳର ମିଳନ ଏବଂ ଦମନର ଛତ୍ରା ଏକ ସଂଗରେ ଉଠିଲା । ବରହେଶ ବନକନ୍ୟାକୁ ଦେଖି ପୁଣି ହେଁ ହେଁ ହୋଇ ବନକନ୍ୟାକୁ ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା—‘ଆପଣ ବୋଧେ ହେଁ ହେଁ ଆପଣ ବୋଧେ କୁମାରୀ ବନକନ୍ୟା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନାଟକରେ ପାର୍ଟି କରିବା ଦେଖିଛି । ଆଜିକାଲି ତା ଆପଣଙ୍କ ଖୋଦ୍ ଝୁବ୍ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ହେଁ ହେଁ ସକ୍ଵଳ ଭାଇ ଆପଣଙ୍କ କିଛିକୁ ଆକାଶରେ ଉଡ଼େଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ହେଁ ହେଁ ।’

କନ୍ୟା ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ‘ହଁ’ କହି ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ଥରେ ଚାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆଲରେ ଢାଳି ମେଳ ଉପରେ ରଖି ତା ପାଖକୁ ଆସି ପଚାରିଲା ‘ଭୂମର ଦେହ କପରି ଅଛି ?’

କନ୍ୟାର ‘ଭୂମର’ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ ସଙ୍କଳ୍ପ ପାଇଁ ଜାତୁର ଭଳି କାମ କଲା । କନ୍ୟା ପ୍ରତି ତାର ସବୁ ରାଗ ପାଣିରେ ଲୁଣ ଭଳି ମିଳାଇଗଲା । ଆଉ ତାର ସବୁ ରାଗ ଯାଇ ବିରହେଣ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲା — ବିରହେଣ ମୋର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ମୁଁ ଏକଲା ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଦୟାକରି ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଅ । କହି ସଙ୍କଳ୍ପ ତଳିଆ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଆଖି ବନ୍ଦକରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

କନ୍ୟା ଚକ୍ରତ ଭାବରେ ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବିରହେଣ ଦୁଇଜଣକୁ କେଉଁଠି ଚାହିଁ ହସି କହିଲା — ‘ଭଗବାନ ଶୀଘ୍ର ଆପଣଙ୍କ ଶରୀର ଠିକ୍ କରନ୍ତୁ । ବିରହ ବିରହେଣ ତାର ସଙ୍କଳ୍ପ ଭାବକୁ ସବୁବେଳେ ଏହି କଲ୍ୟାଣ କରିବ ।’ କହି କହି ବିରହେଣ ବାହାରକୁ ଗଲା । ଦୁଇଜଣ ଚାହିଁଲେ ଯେ ସେ ଚାଲିଗଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ସ୍ତମ୍ଭିର ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇଲା । କିନ୍ତୁ ବିରହ ଛାଡ଼ି ଉପରେ ଯାଇ ପୁଣି ବସି ଗଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ଦାନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ରହିଗଲା । କନ୍ୟା କବାଟ ଆଡ଼କୁ ପିଠି କରି ସଙ୍କଳ୍ପ ସମ୍ମୁଖରେ ବସି ପଚାରିଲା — ‘ଭୂମର ଦେହ କପରି ଅଛି ?’

ସଙ୍କଳ୍ପର ମନମାରି କହିଲା — ‘ଭୂମ ପାଇଁ ମରୁଛି

କନ୍ୟା ହସି କହିଲା — ‘ମୁଁ ସଞ୍ଜିବନ ବଟିକା ଆଣିଛି ।

ସଙ୍କଳ୍ପ ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ରସ ପୁଣି କଥା ଶୁଣି ବଡ଼ ଆଶ୍ଚାସନା ପାଇଲା । ଭାବ ଧାନ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ପବନ ବହୁ ଯିବାପରି ଅନୁଭୂତି ତାର ହେଲା । ଭୂଲମ୍ବନ ପଛର ସବୁ କଥା ଭୁଲିଯାଇ ରସରେ ଗୁଡ଼ିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ କହିଲା — ‘ଗ୍ରେଟ ବେଳେ ଆଜି ମୋତେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ କହୁଥିଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ପରି ଗୋଟିଏ ରାଜ କୁମାରକୁ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଗଲା । ଦିନସାରା ସେ ତାକୁ ଜାତୁ କାଠି ଦ୍ୱାରା ମଲାଙ୍କ ପରି ରଖୁଥିଲା । ଆଉ ରାତିରେ ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ତାର ଖେଳିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା, ତାକୁ ସେ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଉଥିଲା । ଖେଳିବା ପରେ ରାଜ କୁମାର ପୁନର୍ବାର ମରି ଯାଉଥିଲା ।’

ଏହା ଶୁଣି କନ୍ୟା ହସିଲା ।

ବାହାରେ ବିରହେଣ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ କଲା — ସେ ରାତେଁ ସେ ମୌସମ୍ ଯେ ହିଁ ସନା ହସାନ ମୁଁଦେ ଭୁଲିଯାନାଂ ଇହେ ନା ଭୁଲିକା ।

କନ୍ୟା ଏବଂ ସଜ୍ଜନକୁ ଭାବି ଶରୀର ଲାଗିଲା କନ୍ୟା ଆସ୍ତେ ପଚାରିଲା— ‘କିଏ କିଏ ?’

‘ବଦମାସ୍ତା, ବଦମାସ୍ତ ଏଇଠି ମଧ୍ୟ ମୋ ପିଲା ଗୁଡ଼ିକ ନାହିଁ ।’

କିନ୍ତୁ ସେ ଗୀତ ପଞ୍ଚମସ୍କରରେ ଚାଲିଲା ।

କନ୍ୟା ହଠାତ୍ ଉଠି କବାଟ ଆଡ଼ିଆଇ ଦେଲା । ପୁଣି ମେଳ ଉପରୁ ଲଢ଼ୁର ଥାଳି ଉଠାଇ ଗୋଟିଏ ଖବରକାଗଜ ଚିତ୍ରର ସଜ୍ଜନ ପାଖରେ ରଖି ରଖି କହିଲା— ‘ମୋତେ ଚାଲି ମିଳିଗଲା ।’

ସଜ୍ଜନ ଚମିକି ଉଠିଲା । କନ୍ୟା ପାଇଁ ଚାଲି ଖୋଜିବା କଥା ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାହିଁକି ଭାବିନି, ତା ପାଇଁ କାହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ? ଏହି ଚାଲି ମଧ୍ୟ କଣ କର୍ମେଇବେ ଚେଷ୍ଟାରେ ମିଳିଛି ? ଗୋଟିଏ କ୍ଷଣରେ ତା ମନରେ ଅନେକ ଧକ୍କା ଲାଗିଲା ।

ଥାଳି ତଳରେ ଗୋଟିଏ ପତ୍ରରେ ଲାଗା ହେଇଥିବା ସିନ୍ଦୂର ନିଜ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଲାଗାଇ ସଜ୍ଜନକୁ ଟିପା ଲାଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ କନ୍ୟା ତା ପାଖକୁ ଆସିଲା । ସଜ୍ଜନ ତା ପ୍ରଶ୍ନରେ ଶୀଘ୍ର ଉଠିଲା । କନ୍ୟା ତା ଆଖିରେ ଆଖି ମିଳାଇ ଦେଖିଥିଲା । ତର ଗୋରୁ କପାଳରେ ସିନ୍ଦୂରର ଟିପା ଝୁରୁ ଝୁରୁ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ସଜ୍ଜନ ହଠାତ୍ ତାର ହାତ ଧରି ଧୀରେ କହିଲା— ‘କନ୍ୟା ମୁଁ ତୁମକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । କନ୍ୟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା କିନ୍ତୁ ସେ ହାତ ଛଡ଼େଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲ ନାହିଁ । କହିଲା— ‘ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ସମସ୍ତ ଆସି ନାହିଁ । ଏହା କହି ସେ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ନିଜ ହାତ ଛଡ଼େଇ ନେଲା । ଅନ୍ୟତଥା କହି ତା ଆଡ଼କୁ ଥାଳି ବଢ଼ାଇ କହିଲା— ‘ମହାବରଙ୍କ ଭାବେ ।’

ସଜ୍ଜନ ନିଜ କଥା ଉଠାଇବାକୁ ଚାହେଁ ଥିଲା । ସେ ଲଢ଼ୁ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ପୁଣି ପଚାରିଲା— ‘ଡେରି କାହିଁକି ? କନ୍ୟା ଶାନ୍ତ ଭାବରେ କହିଲା— ‘ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଦୁଇ ଜଣ ଜଣେ ଅନ୍ୟକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିନୁ ।’

‘ଏଇଟା ତୁମର ଶିଆଳ । ତୁମେ ଜାଣ ଯେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଚାହେଁ ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ଯେ ତୁମେ ମୋତେ……’

‘ଏଇଟା ତୁମର ଶିଆଳ । ନାହିଁ, ଲଢ଼ୁ ଉଠାଅ । ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଡେରି କରନ୍ତି ତାହିଁ ।’

‘ଭୁମେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଭଳି ମିଳିବ କିମ୍ବା, ମୁଁ ତୁମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଡେଇଁ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ ।’ ସଙ୍କଳନ ଆଖିରେ ଅକୃପିତ ଭାବେକେ ନମସ୍କାର ଉଠିଲା ।

ବାହାରୁ ବରହେଣ କହିଲା—‘ଭଉଁଜ ଆପଣ ସନ୍ତାନଭାବେ ପାଇଁ ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ମୋତେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଦେବ । ଭଗବାନ ତୁମର ମଙ୍ଗଳ କରିବେ, …… (ପୁଣି ଶାଢ଼ୀକୁ ଲଗିଲା) ଦୟା କରୋ ହେ ଦୟାଳୁ ଭଗବାନ, ମੈଁ ଦେଠା ଦେଠା ତଳେ ଉଠୁ । ହୁଁ ……’

ସକଳ ଏବଂ ଜନ୍ମାକୁ ବରହେଣର ଏହି ଫାକଲମି କଥା ଅସହ୍ୟ ଲାଗିଲା । ଜନ୍ମା କୋରରେ କବାଟ ଫିଟାଇ ବରହେଣକୁ କହିଲା ‘ମହାଶୟ ମୁଁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ଫାକଲ ଲୋକ ଦେଖି ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଏହି ମିଛ ହପର୍ ବନାଇବାକୁ ଅଧିକାର କିଏ ଦେଲା ?’

‘ଗୁଲି ଆସ କନ୍ୟା, ଗୁଲି ଆସ ନା ! ଭିତରୁ ସଞ୍ଜନ କହୁଲ ।

ବାହାରେ ବଡ଼ବୋହୂ ତାର ଝରକା ପାଖକୁ ଆସି ଯାଇଥିଲା । ବରହେଉଣର ଆଖି ସେଠାରେ ଅଟକି ଗଲା । ବନଜନୀର ଶୁଭ ତାର ପ୍ରେମିକ ରତନକୁ ବେରକି କର ଦେଉଥିଲା । ତେଣୁସେ ହାତ ଜୋଡ଼ି କହିଲା—‘କ୍ଷମା ମାଗୁଛି ଦେବି ! ମୁଁ ମୁ ମୋର ଦ୍ଵିତୀୟ ଅମର ଗୀତର ମୁହଁରେ ଥିଲି । ମୋର ଦ୍ଵିତୀୟ ଅମର ଗୀତ ମୋର ପଲକର ସିଂହାସନରେ ବସି ଆଖିକୁ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ କରୁଛି ।

ବରହେଶର ସ୍ୱପ୍ନ ପୁଣି ଦୃଷ୍ଟି ପୁଣି ବଡ଼ବୋହୂର ଝରକା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲା । ବଡ଼ବୋହୂ ଠିଆ ହୋଇ ତର ପ୍ରିୟତମକୁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଦ୍ୱାରା ଗାଳି ଦିଆଯାଉଥିବା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା । ବନବନ୍ୟା ବରହେଶର ପାଗଲାମି ଦେଖି ରାଗି ଫେରି ଆସିଲା । ସେ ଯିବା ପରେ ବରହେଶ କନ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଫିଟାଯାଇଥିବା କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

ବଡ଼ବୋହୂ ଶୁଣିଆଡ଼ ଫାଙ୍କା ଦେଖି ଖିଡ଼ିକ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ବରହେଉର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ହୃଦୟ ନାନା ପ୍ରକାର ଲଙ୍ଘ୍ୟ ଉପାଦାନ ଆରମ୍ଭ ହେଇଗଲା ।... ‘ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ଭବି ହେବ ନାହିଁ । ଆଉ ସବୁ ହେବ ନାହିଁ, ହାୟ କେତେ ଅସୁବିଧା, କେତେବେଳେ ଦେଖା ହେବ । ମୁଁ ଜୀବନ ଦେଇ ଦେବି । ଭଲପାଇବା ଶୁବର ଫୁଲଟି ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଆଡ଼ୁ ଛୁଟିବକୁ ଲଗିଲା ପୁଣି ଜଳ ଜଳ ଭିତରେ ମନା ମନା ଶୁଲିଲା— ‘ତୁମେ ଜଳ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭାଳ, ହାୟ, ଗୁମର ଏହି ଦଶା ମୁଁ ଦେଖି ରହୁପାରୁ ନାହିଁ । ‘ବରହେଉ ପକେଟରୁ ଗୋଟିଏ ଚଠି ବାହାର କରି

ଦେଖାଇଲା ବଡ଼ବୋହୁ ଝରକାର ନିଜ ଚିଠି ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇଲା । ପୁଣି କିଛି ସ୍ବଦେଶ ଦେଇ
ଝରକାରୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । କିଛି ସମୟପରେ କରହେଣର ଚର ପକ୍ଷିଟିକ ଅଳି ସୁତା
ସାହାଯ୍ୟରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । କରହେଣ ଏବଂ ବଡ଼ବୋହୁ
ଦୁଇ ଡିକ ଥର ଏହି ଅଳି ସାହାଯ୍ୟରେ ଚିଠିର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଗତଥର
ବଡ଼ବୋହୁକୁ ଦେଖାଇ ଦେଖାଇ କରହେଣ ଅଳିକୁ ରୁମ୍ବନ ଦେଇଥିଲା । ଛୁଟିରେ
ଲଗାଇଥିଲା ଦେଇଥିବା ଚିଠିରେ କବିତା ଲେଖିଥିଲା ।

ଚିଠି ଆଣିବା ପାଇଁ କରହେଣ ସିଢ଼ି ପଟକୁ ଗଲା । ସେହି ସମୟରେ
ଡା. ଶିଳା ସିଂ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ବର୍ମା ଆସିଲେ । ବଡ଼ବୋହୁର ଚିଠି ତଳେ
ଠିକ୍ ପଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି ଡା. ଶିଳା କୋଠା ଉପରକୁ ଆସି ଯାଇଥିଲା । କରହେଣର
ହାତରେ ସୁତା ଦେଖି ଶିଳା ତାର ହାତ ଧରି ପକାଇଲା । କରହେଣ ତମକି ଗଲା ।
‘ଯେ କଣ ହେଉଛି ଏଇଠି ? ଡା, ଶିଳା ରୁଷ ସ୍ବରରେ କହା କଣ୍ଠରେ କହିଲା ।

ବଡ଼ବୋହୁ ବର୍ମାକୁ ଦେଖି ଆଗରୁ ଝରକା ନିକଟରୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । କରହେଣ
ଏପରି ସିଧା ସଳଖ ଭାବରେ ଧରପଡ଼ିଯିବାରୁ ତା ମୁହଁ ଶୁଖି ଯାଇଥିଲା, ଦେହରୁ ଗୋଟା
ପଣେ ଝଲ ବୋହୁଗଲା ଆଉ କଣ୍ଠଶୁଖିଗଲା ।

ଡା. ଶିଳା କରହେଣକୁ ଦେଖୁଥିଲା କିନ୍ତୁ ଜାଣି ନଥିଲା । ଅଳରେ କାଗଜ
ଦେଖି ତାକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, କରହେଣର ମୁଣ୍ଡରେ କିଛି ପଶିଲା ନାହିଁ ।
କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । — ‘ସେବ୍ ମି ସାର, ଆଜ ଏମ ଇସ୍ତୋର
ସଭେଣ୍ଟ୍ ସାର ।

କୋଠା ଉପରେ ପାଟି ଚୁଣ୍ଟ ଶୁଖି ସଜ୍ଜନ କବାଟ ଫିଟାଇଲା । — ହ୍ୟାଲେ
ଶିଳା ବର୍ମା ଭକ୍ତି ଭାବରେ ନମସ୍କାର କଲା । ସଜ୍ଜନ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା ତାପରେ
କରହେଣକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲା — ‘କଣ ହେଲା ?’

କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କରହେଣ କହିଲା — ‘ସ୍ବାଙ୍କ ଠାରୁ ମୋର ଅମର ଗୀତ ଆଣି
ଦିଅନ୍ତୁ ସଜ୍ଜନ ଭାଇ ।’

ଡା. ଶିଳା ଅଳରୁ କାଗଜ ବାହାର କରି ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା, ରୁଲଟଣା ନୋଟ
ବୁକ୍‌ଜଟା ଗୁରୁପୂଷ୍ପାରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ବଡ଼ବୋହୁର ପ୍ରେମ ପତ୍ର ଶିଳା ପାଇଁ
ଖୁବ୍ ଉପଭୋଗ୍ୟ ଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ଏବଂ ତୃତୀୟ ପ୍ୟାଗ୍ ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ସେ ହୁସି ଉଠିଲା ସଜ୍ଜନ
ଆଡ଼କୁ ଚିଠି ବଢ଼ାଇ ବଢ଼ାଇ କହିଲା — ‘ଏଇଟା ତାର ଅମର ଗୀତ ଦେଖ.....

ବନକନ୍ୟା ବାହାରକୁ ଆସିଯାଇଥିଲା । ତା ଉପରେ ଶିଳାର ନଜର ପଡ଼ିଲା ।
ଶିଳା ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା ସଜ୍ଜନ ଏବଂ କନ୍ୟାର କପାଳରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ସିନ୍ଦୂର

ଟୋପା ସେବୁଟି ପାରିଲ ବରହେଶର ଚିଠି କଥା ଭୁଲି ଯାଇ ହସି ହସି କହିଲା - 'ଆଜି ଏମ୍ ସିଓର, ତୁମେ ମିଶ୍ର ବନକଲ୍ୟା ।'

ବରହେଶ ସକ୍ଳନକୁ ତାର ଚିଠି ମାଗୁଥିଲା । ସକ୍ଳନ ଥରେ ଲୁହ ପଡ଼ିବା ବନ୍ଦ କଲା ଏବଂ ଚଢ଼ା ଗଳାରେ ବରହେଶକୁ କହିଲା - 'ତୁମେ ଏଠାରେ ଏହି ସବୁ କରିବାକୁ ଆସୁଛା ଭଦ୍ର ସମାଜରେ ମୋତେ ବଦନାମ କରାଇବ । ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ସୁନକରରେ ଦେଖୁ ନଥିଲା ବରହେଶ ଧର ସରରେ କହିଲା - 'ସକ୍ଳନ ଭାଇ - —'

ରୁପ୍ ରୁହ,' ସକ୍ଳନ ଧମକାଇ କହିଲା—'ଯଦି ତୁମକୁ ସୁନକାର କେବେ ଦେଖେ ତେବେ ତୁମକୁ ପୋଲିସରେ ଦେବ । ଶିଘ୍ର ଯାଅ ଏଠୁ ।'

ଯାଉଛୁ ! ଯାଉଛୁ ! କଳ୍ପ ମୋର ଚିଠିଟି ଦେଇଦିଅ ।

ସକ୍ଳନ ତା ମୁହଁକୁ ସେ ଚିଠି ପକାଇଦେଲା । ବର୍ମା ଆଗେଇ ଯାଇ ବରହେଶଠାରୁ ସେ ପକଟି ଛଡ଼େଇ ଚିତ୍ତେଇ ଏବଂ କହିଲା—'ସାହୁର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ଦ୍ଵା ହାତରେ ଦେବା ଇଚିତ ନୁହେଁ । ଏଠାରୁ ଚାଲିଯାଅ ।'

କିଛିଦିନ ପୁର୍ବେ ଭକ୍ତ ରୂପରେ ମିଳିଥିବା ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ଆଜି ବରହେଶକୁ ଘଣ୍ଟା କରୁଥିଲା । ବରହେଶ ତାକୁ ପଛକୁ ବୁଲି ଅନାଉଥିଲା ଯେପରି କି ତାକୁ ଜାଣିଦେବ ।

ଶିଳା ଏବଂ କନ୍ୟା କଥା କହୁ କହୁ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲେ ।

ବର୍ମା ଚାଲିକରି ସହୃଦ ଚିତ୍ତ ଚିଠି ନିଜ ପକେଟରେ ରଖିଦେଲା । ବରହେଶ ହତାଶ ହୋଇ ଘିବାକୁ ବାହାରିଲା । ଯାଉ ଯାଉ ବୁଲି କରି ସକ୍ଳନ ଆଡ଼କୁ ଲୁହ କହିଲା । 'ଗରବର ପ୍ରେମ ପୂଜି ପଡ଼ିମାନେ ସହ ପାରନ୍ତିନି । ଆପଣେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ପ୍ରିୟତମା ସହୃଦ ହସଟୁଥି କରି.....'

ସକ୍ଳନ ଗରିଯାଇ ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ବରହେଶ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ତଳକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ବର୍ମା ସକ୍ଳନକୁ ଭେଦପୁର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—'ସ୍ଵାମୀ ଲଭ ଆଜେସ୍ଵାରି ଶଙ୍କର ଲଲର ଘରେ କାହା ସହୃଦ ଚାଲିଛି । ଏହି ଖିଡ଼କି ଯେଉଁଠୁ ଚିଠି ଆସିଲା, ତାର ବଡ଼ ଭାଇର ବସଣ ଆପଣଙ୍କ ବଡ଼ ବଦନାମ ହୋଇଯାଇଛି ।

ସକ୍ଳନ ପରିସ୍ଥିତିର ଗୁରୁତ୍ଵ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି କହିଲା—'ଏଠାରେ ସେ କିପରି ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲା କିଛି ବୁଝିପାରୁନି ।'

ଘର ଭିତରକୁ ସଜ୍ଜନ ପଶୁ ପଶୁ ଶ୍ରୀ ଶୀଳା ହସି କହିଲେ—‘ସୁ ଶୁଭେଲ : କଳାର ବାହାନରେ ଏଇଠି ପ୍ରେମର ଦୋକାନ ଖୋଲିଛ ?’

ସମସ୍ତେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସଜ୍ଜନ କହିଲେ—‘ତାହାହେଲେ କଣ ରୂପେ ତୁ ସ୍ତେମ ଲାଲସାରେ ଏଠାକୁ ଆସିଛ ? କହୁବତ ରୂପପାଇଁ ନମୁନା ଆଣି ପେଣ କରବ ?’

ବର୍ମାର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଶୀଳା ମନ ଖୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା ବାହୁକୁ ବ୍ୟାମାର ହସି କହିଲେ—‘ଏଠିକି ଗୋଟିଏ ପେସେଣ୍ଡା ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲ । ସ୍ବାଜ୍ଜ ସ୍ବାଜ୍ଜ । ସେ ରୂପ ବସ୍ତ୍ରରେ କହିଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି ରୂପ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଟିକେ ରୁଚିବ । ଆଉ ମୋର ଶ୍ରେଣୀ ଦେଖ, ଖବର ରୁଚିବା ବଦଳରେ ମୋତେ ରୂପର ଆସ୍ବାମିକୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଗଲା ।’ କହି ଶୀଳା ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ନଜରରେ କନ୍ୟାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । କନ୍ୟା ମୁରୁକ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଜ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

‘ନିଅ ଲଡ଼ୁ ଖାଅ ।’ ମହାଶାୟକ ପ୍ରସାଦ ଆସିଛ ।

ସଜ୍ଜନ ଶୀଳା ଏବଂ ବର୍ମା ଆଡ଼କୁ ଥାଲି ବଢ଼ାଇଲା । ଲଡ଼ୁ ଉଠାଉ ଉଠାଉ ଶୀଳା ପରୁରବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ସଜ୍ଜନ କହିଲେ—‘ସ୍ବାଜ୍ଜ ଶୁଦ୍ଧ ମିଳି ଯାଇଛ ।’

ଗୁଡ଼ ! କେଉଁଠାରେ !

‘ନବ ଜୀବନର ଏଡ଼ିଟୋରିଆଲ ଷ୍ଟାଫ୍ରେ ।’ କନ୍ୟା ଉତ୍ତର ଦେଇ ପରୁରଲା । ‘ମୋର ଅନୁମାନ ସମସ୍ତେ ଆମେ ଗୃହା ପିଇବା ।’

ମୁଁ ଜମା ମାଗୁଛି ।’ ବର୍ମା ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲା ।

‘କାହିଁକି ? ସଜ୍ଜନ କହିଲା ।

‘ଦୋକାନକୁ ଯିବାର ଅଛି, ଅନେକ ଡେଇଁ ହୋଇଗଲାଣି’

‘ଠିକ୍ ଅଛି ! ଠିକ୍ ଅଛି ! ଶୀଳା କହିଲା—‘ଏଣୁ ଥେଙ୍ଗ ମୁଁ ଭେରିମତ ଜୋର ଟେକିଙ୍ଗ୍ ସୋ ମର୍ ଟ୍ରୁଲ୍ ! ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ରା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କୋଡ଼ିଏ ପଚାଶ ଦିନ ଭିତରେ କିଛି ହେବାର ନାହିଁ । ମହାଶାୟକ ଦୟାରୁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ପୁଅ ହେବ ।’

ବର୍ମା ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା କହିଲା—‘ବେଳ ଆସିଲେ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ବଙ୍ଗଳାରେ ମିଠା ନେଇ ପହଞ୍ଚିବି ।

‘ଥେଙ୍ଗ ମୁଁ’ ଶିଳା ନମସ୍କାର କଲ । ବର୍ମା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ଚାଲିଗଲା । ଶିଳା ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ନେଇ ତକଥା ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଗଡ଼ିଗଲା । ଷ୍ଟୋପ୍ ଜଳାଉଥିବା କନ୍ୟାକୁ ଚାହିଁ ସଜ୍ଜନକୁ କହିଲା—‘ଦୁର୍ଜନ ! ତୁମେ ଭାଗ୍ୟବାନ !…… ଅପଣ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଲଜ୍ଜା ମୋ ମୁହଁରେ ଦିଅ ।…… କିନ୍ତୁ ମହିପାଲ ମୋତେ କହୁଥିଲେ ମିଶ୍ର ବନକନ୍ୟା କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ।’

‘ହଁ ଭାଇ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ପଚାରୁଛି, ତୁମେ କ’ଣ ଏହି ସବୁକୁ ନିଶ୍ୱାସ କରି ? ସଜ୍ଜନ ଶିଳା ପାଖରେ ଥିବା ତକଥାରେ ଭରା ଦେଇ ଆଶ୍ୱାସରେ ଗୋଡ଼ ହଲେଇ ବସୁ ବସୁ ପଚାରିଲା ।

କନ୍ୟା ବୋତଲରୁ ଚାଟିଆରେ ଦୁଧ ଢାଳି ଷ୍ଟୋପ ଉପରେ ବସାଉ ବସାଉ ଟିକେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲା, ପୁଣି କହିଲା—‘ମୁଁ କେତେ ସିରିୟସଲି ଏହି କଥା ଭାବି ନାହିଁ ଯେ ଇଣ୍ଡର ଅଛନ୍ତି ନା ନାହିଁ, ଏବଂ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ଯେ କୌଣସି ମୁକ୍ତିଦେଇ ଇଣ୍ଡରକୁ କାଟି ପାରିବ ନାହିଁ । ଭଲ ଖରାପ ସମୟରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ସେ ମଧ୍ୟ ମୋର ମନର ଆଶଙ୍କା ।’

‘ଇଣ୍ଡର ତର୍କର ଉପରୁ ନୁହଁନ୍ତି ।’ ଶିଳା କହିଲା—‘ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ସାରା ଜୀବନ ନିଜ କାମ ମଧ୍ୟରେହିଁ ଇଣ୍ଡରକୁ ସୁଜା କରନ୍ତି … …

‘ମହିପାଲ ମଧ୍ୟ ଏହା କୁହେ ।’

‘ତୁମେ କଣ ଭାବୁଛ ଯେ ମୁଁ ମହିପାଲଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ବେଶୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚିନ୍ତା କରୁପାରେ ?

‘ଗ୍ରେଟ୍ । ଏହାକୁ ତ ପ୍ରେମ କୁହାଯାଏ ।’ ସଜ୍ଜନ ଏହି କଥା ଏପରି କହିଲା ଯେପରି କନ୍ୟାକୁ ଶୁଣାଉଛି । କନ୍ୟାର ମୁଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ଛାଇ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ଶିଳା କହିଲା—‘ପୃଥିବୀରୁ ଆମ ଦେଶରୁ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ଇଣ୍ଡର ନାମକ ଜିନିଷ ଲିଭିଯିବ, ଏହା ମୋତେ ଜଣାଯାଉଛି ।

‘ସାଇନ୍ସ ନିଶ୍ଚୟ ଦିନେ ଏହା ପ୍ରତିଷ୍ଠାପତି କରିବ । ହୁଏତ ଏହି ଧାରଣାକୁ ମନକୁ ବଳାବତ୍ତର କରିବ—ନହେଲେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଶେଷକରି ଦେବ । ତାକୁର ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକମିତ୍-ମୁଗରେ ଗୋଡ଼ ରଖିଛୁ । ଆମେ ପୃଥିବୀ ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରେ ପହଞ୍ଚିବାର କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛୁ ଏହିପରି ଦିନେ କଣ ଇଣ୍ଡରଙ୍କର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବୁ ନାହିଁ ? କନ୍ୟା କଥା ଶେଷ କରି ଗରମ ହେଉଥିବା ଦୁଧ ଆଡ଼କୁ

ଗୁଣିଲା । ଦୁଧ ଖୁଟିବାକୁ ଟିକେ ଡେରି ଥିଲା ଏବଂ ତା ପୁଅରୁ ଯଦି ଅଳ୍ପମାତ୍ରା ଦିନ ପହଞ୍ଚିବ ତାହେଲେ ?’ ସବୁଜ କନ୍ୟାକୁ ସେହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଜରରେ ଗୁଣି ପକ୍ଷିଲା ।

ଅଳ୍ପମାତ୍ରା ଦିନ ଆସିଗଲେ ତ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଦେଖି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେହିଦିନ ମୁଁ ଗୁମର ବରୁଣରେ ସାକ୍ଷୀ ଦେବ ଦୁର୍ଜନ । ଭଗବାନଙ୍କୁ କହିବି ଏହି ଲୋକଟି ଲୋକଟି ଏ ଗୋରା, ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର, ସରଳ ହିସର ମନ ଲୁଚି ନେଇଛି ।’

ଦୁଧ ଖୁଟିଯାଇଥିଲା । କନ୍ୟା ଉଠି ଲୁଗା କାନରେ ଗରମ କାଟିଆ ଉଠାଇନେଇ ରହିଲା । ଏବଂ ସୁରେଇରୁ ପାଣି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଭରିବାପାଇଁ ସୁରେଇ ଦେଖିଲା ଖାଲି । ସବୁଜ ଉଠି କହିଲା—‘ଦିଅ ମୁଁ ଭାରି କର ଆଣେ ।

ପାଣିକଳ କେଉଁଠାରେ ?’

ଏକୋଇଶି

ଆଜି ସାଞ୍ଜେକ ସନ୍ତାନ କନ୍ୟା ଅତି ପାଖରେ ରହି ନିଜ ମନ ସହିତ ସନ୍ତାନ ଚଳାଇଥିଲା, ଯାହା ଫଳରେ କି ଏକ ପ୍ରକାର ଆତଙ୍କ ତାକୁ ଗ୍ରସ୍ତ କଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେକ ଆତଙ୍କିତ ହେଉଥିଲା ସେତେକ ଖବରରେ ତା ମନରେ କନ୍ୟାର ସମ୍ମୋହନ ଶକ୍ତି କାମ କରୁଥିଲା । ଦିନରେ ଶୀଘ୍ର ଯିବାପରେ ସନ୍ତାନ ତାକୁ ପଚାରିଲା—“ମୋ ଭିତରେ ତୁମେ ଯଦି କିଛି ଖରାପ ଦେଖିବ ତେବେ କଣ କରିବ ?”

“ଭଉଁଜଙ୍କ ପରି ନିଆଁ ଲଗାଇ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ମରିବ ।” “ସନ୍ତାନ ଦବି ଯାଇ ଟିକେ ଅପ୍ରତିଭା, ହୋଇ କହିଲା ତୁମେ ଗୋଟିଏ ପାଗଳ, ପାଗଳ ।”

କନ୍ୟା କହିଲା—“ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରେ ବ୍ୟଭିଚାର ଦେଖିଲେ ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରୁ ଦୂରେଇ ଯିବା କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁକାବିଲା କରିବା ମୋ ପାଇଁ ସମ୍ଭବ ହେଲେକି ତୁମ ଭିତରେ ବ୍ୟଭିଚାର ଦେଖିଲେ ସ୍ବାଛନ୍ଦା ମୋର ଆଉ ଅନ୍ୟ ଇଚ୍ଛାସ୍ଥ ନାହିଁ ।”

“କିନ୍ତୁ ଧର ଯଦି ଆମର ବିବାହ ନହୁଏ, ଆମର ଏ ସମ୍ପର୍କ ଯଦି ଶେଷ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ?

“ବିଭାଜନ ହେଉ ନ ହେଉ ଏ ସମ୍ପର୍କ କିନ୍ତୁ ଅବୁଟି ।” କନ୍ୟାର ଏ ପ୍ରକାର ଉକ୍ତି ସନ୍ତାନ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ମନେ ହେଲା । ହସିଲା ଅଖିରେ ଅଜାଣତ କହିଲା “ସମ୍ପର୍କ ମୁଁ ବାନ୍ଧିଛି, ଯାହାକି କି ରୁପ ତୁମେ ଦେଇଛ । ସେଇ ରୁପକୁ ନିଖୁଣ କରିବା ତୁମର କାମ, କିନ୍ତୁ ସମ୍ପର୍କ କୁ ଅବୁଟି ମୁଁ ରଖିବି, ତୁମେ ନୁହଁ ।”

ସ୍ବାପର ଠାରୁ ସାଞ୍ଜେକ କନ୍ୟାର ଶାସନରେ ତାକୁ ରହିବାକୁ ହେଲା । ଠିକ୍ ସମୟରେ ସେମାନେ ଦୁହେଁ କଣ୍ଠେଲି ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ମଥୁରାକୁ ଆସିଥିବା ଉଡ଼ି ଲୋକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଓକଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାପରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ବସାରେ ନିଜ ମୂଳା ଭଉଁଜଙ୍କ ଚିଠି ଦେଲା । ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଏ ବିଷୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ବୋଲି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲେ ।

ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ କୋଠାରୁ ବାହାର ଯେତେବେଳେ କଣ୍ଠେଲି କନ୍ୟାକୁ ମଥୁରାକୁ ଆସିଥିବା ଉଡ଼ିବାଗ୍ରାହକ ଜଣା କିଣିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଲେ ଏବଂ ଖେଳ

ଅନୁସାରେ କନ୍ୟା ଶୁଦ୍ଧଗଲ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସଜ୍ଜନ ସ୍ବପ୍ନର ନିଶ୍ଚୟ ମାଇଲ । ଆଜି ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଜାଣିଲ ସେ ତା' ଜୀବନରୁ କନ୍ୟା କେବେ ହେଲେ ଶୁଦ୍ଧ ଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ତାର ଜୀବନରେ ମାତ୍ର ନିୟମର ଆକ୍ରମଣ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟାହିଁ ତାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ କରିପାରିବ... ଏକଥା ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ସଜ୍ଜନ ବେଳେ ବେଳେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ-ଉଠୁଥିଲା ଏବଂ ଭରସା ମଧ୍ୟ ବୋଧ କରୁଥିଲା । ତା'ମନ ସଦ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲର ଧରା ହୋଇଥିବା ଜନ୍ତୁ ପରି ହେଉଥିଲା । ତା'ମନ ଭିତରେ ବହୁତ କିନ୍ତୋହର କଥା, ସୁନ୍ଦର ସବୁ ଦାନା ବାନ୍ଧି ଉଠାଉଥିବା ହେବା ସୁଦ୍ଧା ମିଳେଇ ଯାଉଥିଲେ । ଏ ପ୍ରକାର ମାନସିକ ସ୍ଥିତିରେ ସେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା, ହୁଏତ ଫାଗଲ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ତା ମନରେ ଧାରଣା ଆସିଲା ।

ସଜ୍ଜନର ଗାଡ଼ି ଗୋମଟା ଘରରେ ଥିବା ପାଗଲାମାନଙ୍କ ବାବାଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା । ବାବାଙ୍କ ପାଗଲାଣାନା ଏକ ଅଜବ ଦୃଶ୍ୟରେ ଅବତାରଣା କରୁଥାଏ । ପକ୍କା ବାରଣ୍ଡାରେ ପାଖକୁ ପାଖ ଲଗା ଲଗି ହୋଇ ଆଠ ଦଶଟି ଖଟିଆ ପଡ଼ିଥାଏ । ସାମ୍ନାରେ ରୋଷାଇ ଶାଳରେ କୌପୀନ ପିନ୍ଧା ଯୁବକ ରୋଷାଇ କରୁଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ରୋଷାକୁ ଛୁଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସବୁ ରୋଷା ବାବାଙ୍କ ସଦୃଶ କୌପୀନଧାରୀ, ଲକ୍ଷ ତ ମହତ୍ତ୍ବ । ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଗୋଟିଏ ଚକ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାହାରେ ଚୁକ ସାଧୁବାବା ଗୋଟିଏ ସ୍ବେଚ୍ଛର ପିନ୍ଧି କାନକୁ ଗାମୁଛାରେ ଆବୃତ କରି ଦୁଇ ଚକ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହୁତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥାନ୍ତି । ଜଣେ ମାର୍ଚ୍ଚୁଡ଼ି ଯୁବକ ବାହାର ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଶୀତ, ପୁରୁଷ-ମାନଙ୍କର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଏ ସ୍ବପ୍ନର ଅସାରତା ଏଭଳି ଭାବରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଥାଏ ଯେ ମନେ ହେବ ଯେପରି ହଜାର ଦୁଇ ହଜାର ଶ୍ରୋତା ମହମୁଦ୍ଦିନ ହୋଇ ତା'ର କଣ୍ଠ ଶୁଣୁଛନ୍ତି । ଜନୈକ ବଙ୍ଗାଳୀ ତା' ଉପରସ୍ଥ ହାକିମଙ୍କ ସହୁତ ତା'ର କଥୋପକଥନରେ ନିଜ ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ତା କଥାକହୁ ମନକୁ ମନ ଖୁସିରେ ଆସୁହୁରା ହେଉଥାଏ । ଜଣେ ପହଲବାନର ଗୋଡ଼ ଲୁହା ଶିକୁଳିରେ ବାହାର ବାରଣ୍ଡାରେ ଖୁସିରେ ବଜା ହୋଇଥାଏ । ସେ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ଆପ୍ରାଣ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାମ୍ନାରେ ବସିଥିବା ବାବାଙ୍କୁ ଅକଥ୍ୟ ଶ୍ରାବ୍ୟେ ଗାଳିଦେଇ ତା ସହୁତ ବୁଦ୍ଧି ଲାଭିବା ପାଇଁ ଡାକୁଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଏକ ଖମ୍ବରେ ବଜା ହୋଇଥିବା ଜଣେ ଜଙ୍ଗଲର ଠିକାଦାର ବାବାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅକଥ୍ୟ ଗାଳିରେ ସହଯୋଗ କରି ପହଲମାନଙ୍କୁ ଚୁପ ରହିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥାଏ ।... ସେ ବାବା ଶାଳା ପାକିସ୍ତାନୀ ଏଜେଣ୍ଟ । ରୋକ ରାତିରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖକୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଆସେ । ମୋର ଅଢ଼େଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଏ ଶାଳା ଖାଇଗଲା । ଆଜି ରାତିରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଖତମ କରି ଆମେ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ପଲ ଇବା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଠି ରହ ।” ଜଣେ ଦୁର୍ବଳିଆ ପିନ୍ଧି ଯୁବକ ନିଜ ଖଟରେ ଚକା ପକାଇ ବସି ପାଟିରେ ପାଣି ଭରିକରି ମୁହଁକୁ ଫୁଲାଇ ଏପରି ବସିଥାଏ ଯେପରିକି କୌଣସି

ଯୋଗ ସାଧନା କରୁଛି । ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଗୋମଠରୁ ବାଲଟି ବାଲଟି ପାଣି ଆଣିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କ୍ୟାପଟେନ୍ ରାଜେଶଙ୍କ ପାଖଲା ସ୍ତ୍ରୀ ଶୋଇଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ନାଣ୍ଟି କରି ଦିଆହୋଇଥାଏ ।

ଏ ସମୟ ଗୋଲମାଲରୁ ଅଲଗା ଓ ନିର୍ଲିପ୍ତ ରହି ବାବା ଆସିଥିବା ଆଗନ୍ତୁକ-ମାନଙ୍କ ସହଜ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥାନ୍ତି । ସବୁଜକୁ ଦେଖି ଚୁଇ ସାଧୁ ବାବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ସ୍ବାଗତ କଲେ ସତେ ଯେପରି ତା'ର ପ୍ରଶସ୍ତାରେ ସେ ରହିଥିଲେ । କହିଲେ - ମତେ କୋଟିଏ ଟଙ୍କାର ଧନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଗଲା - ରାମଜୀ ଆପଣଙ୍କ ଆଗମନରେ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଲି । ପୁଣି ବସି ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ କହିଲେ - ସେ ରାମଜୀ ସକାଳେ ମୋତେ ଶ୍ରାଦ୍ଧାୟ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ତାକୁ କଥା ଛଳରେ ଏପରି ମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଲେ ଯେ ସେ ସ୍ବାଙ୍କ ସାଥରେ ସିଧା ଚାଲିଆସିଲା ।” ସାମ୍ନାରେ ବସିଥିବା ପଣ୍ଡିତ କହିଲେ ମହାରାଜ, ଉପକାଶ ଲୋକଙ୍କ ହୁଣ୍ଟା କମନାହିଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ପରି ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବସୁଧା ଚର୍ଚ୍ଚିତ । ଆଜି ବଜାରରେ କିଏ କିଏ କହୁଥିଲେ ଯେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର କଥା ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ହୁଏତ ବାବାଜୀ କୌଣସି ସ୍ଥଳର ବୁ ମଙ୍ଗଳବ ମୁଁ କହିଲି ଆରେ ବାବାଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲ କରିଜାଣେ, ତାଙ୍କ ପରି ମହାତ୍ମା ପୁରୁଷ..... ।

ରାମଜୀ ଆମେ କେବଳ ସେବକ---ସାଧୁ ନୋହୁଁ କି ସନ୍ଥ ନୋହୁଁ କି ବୈରାଗୀ ମଧ୍ୟ ନୋହୁଁ । ମୋ ଗୁରୁ ମତେ କେବଳ ଦୁଇଟି ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦାବଦ ଦୁଇଟି ଜବାବ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ ଯାହା ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ତାକୁ ଜବାବ ଜଣିଆରେ ଆଦାୟ କରେଇଥିଲେ । ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସାରା ସଂସାରକୁ ମୋ ରୂପ ଭାବ ସେବା କରିବ ଏବଂ ମୋ'ର ସେବା କରିବାରେ ମରବୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେପରି କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନ ଘଟାଏ ସେଥିପାଇଁ କୌପୀନ ଧାରଣ କରିବ । ମାତ୍ର ଏତିକି ତ ମୋର ବିଦ୍ୟା ରାମଜୀ ।”

ଦଠାତ୍ ମୁହଁରେ ପାଣି ପୁରାଇଥିବା ସିନ୍ଧି ମୁବକ ଶ୍ରୀଯୁ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ ଏବଂ କାରିଶ୍ଵାରୁ ତଳକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ବାନ୍ତି ଉଛାଳି କରିବାରେ ଲାଗିଲା, ଓକାର ଉଠାଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ବାରିଶ୍ଵା କଡ଼କୁ ଆସିଗଲା, ତା' ଲୁଗାପଟା ଖସିପ ହୋଇଗଲା, ବାରିଶ୍ଵା ସାରା ବାନ୍ତି ପଡ଼ିଥାଏ ।

“ଧୃତକେଶ୍ଵ, ରାମ ଭଗବାନ”-କହି ବାବା ଚଟପଟ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ସବୁଜ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ତତ୍ପରତାକୁ ଦେଖୁଥାଏ । ପାଗର ଖାମ ତା ମନରେ ଗଭୀର ରୂପ ପକାଇଥାଏ-ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବାତାବରଣ । କାହା ଘରେ ଯଦି କିଏ ପାଗଲ ହୋଇଯାଏ ତ ସମ୍ଭବ ଲିବା ମୁହଁଲି, ସାରା ଘରର ଚନ୍ଦ୍ରା ଚକିଶ୍ଵ ଘଣ୍ଟା କେବଳ ତା'ର ପାଇଁ । ଅଥଚ

ଏଠାରେ ଦଶ ପନ୍ଦର ଜଣ ବକ ପାଗଳଙ୍କୁ ନେଇ ଏହି ଚୁକ ସାଧୁ ଗୁରୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ନିଜର ଦେଇ, କାହାକୁ ବାଡ଼େଇ, ପାଟିକରି କିମ୍ବା ପୁଅରେ ଧନରେ କହୁ ସବୁ କାମ ମହା ଫୁଣ୍ଡିରେ କରିବା—ଏ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧାନ କରି ଯେତେବେଳେ ନିଜ ଆସନରେ ବସି ପଡ଼ନ୍ତି ମତେହୁଏ ଏ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି କୁଆଡ଼େ ଉଠିଯାଇନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ, ଘାଙ୍ଗର କୌଣସି ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମରେ ବନ୍ଧେଇ ହୋଇ ସଦା ହାସ୍ୟହର୍ଷ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ସବୁଥିରୁ ମୁକ୍ତ । ରାମଜୀ, ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ବୁ କରବାକୁ କହୁବ ? ଭାଙ୍ଗ ଖାଇବାକୁ ଚଢ଼ାହେଲେ ତା’ ମଧ୍ୟ ମିଳିପାରିବ ।” ମତେ କେବଳ ଆପଣଙ୍କ କୃପା ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ବୁ ତ ଆପଣ ପିଇବେ । ଆପଣ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଲେ ଆପଣ ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେବା ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ କରପାରିବ ନାହିଁ ? ଏକଥା କପରି ହେବ ?

“ସେବା ମତେ କରିବାକୁ ହେବ ।”

“ସେବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଧର୍ମ, ପ୍ରତ୍ୟେକେ କରିବା ଦରକାର । “ଆରେ ରାମଜୀଙ୍କର, ଗୁହା ଟିକେ କଲୁ ପୁଅ । ଲବଙ୍ଗ ଅଲେଇଚ ମସଲା ଦେଇ କର । ...ମୋ ମତରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ମନରେ ଯଦି ସେବା କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ତିନେ ପ୍ରମାଣ ରହିବ ତେବେ ସେ ନିଜ ଶକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଠିକ୍‌ରୂପରେ ପାଇପାରିବ ।

“ଆପଣଙ୍କର ଏ କଥା ମୁଁ ଠିକ୍‌ରୂପେ ପାରିଲି ନାହିଁ ।”

“ପ୍ରକୃତ ସେବକ ଯିଏ ସେ ସବୁବେଳେ ଶାନ୍ତ ଚିତ୍ତ ଓ ସତର୍କ ରହୁଥାଏ । ନିଜର କିଛି ପ୍ରମାଦ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ମନର ଶାନ୍ତି ଓ ବିଚାର ହରାଏ ନାହିଁ, ... ଏ କଥାର ବାବୁ ଏତିକି ମାତ୍ର ରହୁଥାଏ ।”

ସହଜ ଏକଥା ସମର୍ଥନ କରିପାରିଲ ନାହିଁ, କହିଲୁ...ଆପଣ ସେବକ ହେବା ନିମନ୍ତେ କାହିଁକି ଜୋର ଦେଉଛନ୍ତି, ମଣିଷ ନିଜର ‘ପ୍ରଭୁ କାହିଁକି ନହେବ ।”

ସାଧୁ ହସିଲେ, କହିଲେ...” ଏକା କଥା ରାମଜୀ .. ସୁବାଶ୍ରମରେ ମୁଁ ଜଣେ ମଟର ମେକାନିକ ଥିଲି । ଶେଷରେ ମାଲିକର ବୁଝାଣ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଗଲିଲି । ହିଂସୁଟରେ ଧ୍ୟାନ କରି, ନିର୍ଜଳ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରହିଲି । ଜାଣେନି କଣ ସବୁ କଷ୍ଟକର ସାଧନା କରି । ଶେଷରେ ଜଣେ ମହାସାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ପାଇଲି, ସେ କହିଲେ ନିଜ ଭୂମି ଗ୍ରହଣ ଏଠି ଏ କିପ୍ରକାର ଫାର୍ଗ ଦେଖାଉଛ । ଯାଅ...ସେବା କର । ମୁଁ ସ୍ଵାପରେ ଆଉ କଣ କରନ୍ତି । ଯଦାକୁ ଗୁରୁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାତ ଶିଷ୍ୟଧାର୍ଯ୍ୟ । କହିବାର ମତଲବ ହେଲା ଯେ ନିଜ ନିଜ ଭୂମି ନକରି କେହି ନିଜର ସ୍ଵର୍ଗ ବା ପ୍ରଭୁ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତା ଛଡ଼ା ମତେ ତ ତୁମର ସେବକ ଭାବରେ ଭାବବାକୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳୁଛି...ଆପଣ ରାମଜୀ ଅଟନ୍ତି ।”

କୌଣସି ବିନ୍ଦୁ ନଥାଏ ଏକ ପବନ ବ୍ରତ ଠିକଣା ରୂପରେ ପୁଣି ହୋଇପାରିଲା । ଏହିପରି ଏକ ଉଲ୍ଲାସ ସହିତ ସବା ଶେଷଦିନ ସକାଳେ ସେ ଜଣେ କର୍ମୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆସ୍ତତ୍ୟ ନେଇ ମନ୍ଦିରରୁ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ତାଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡ଼ିକ ସେଠାରେ ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଯାଇଥିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ପାରୁଥିଲେ ।

ମାତ୍ର...

ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ଯେ କ'ଣ ଥିଲା.....କିଛି ବୁଝି ହେଉନଥିଲା...ଘରେ ପୁଣି ନୀରବତା ରହୁଥିଲା, ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନିଦ୍ରାରେ ନିମଗ୍ନ ପ୍ରଭାକରନ୍ ଏବଂ ମାଧ୍ୟମକୁ ଦେଖିବା ପରେ ଯାଇ ହୃଦୟଟି କିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

“କାତ୍ୟାୟିନୀ..... ।”

ତାଙ୍କର ଏକୂଟିଆ କଣ୍ଠସ୍ଵରଟି ଘର ଭିତରେ ଥରେ ଲୁଚି ଉଠିଲା ଓ ପୁଣି ଲେଉଟି ଆସିଲା । ସେହି ଶବ୍ଦରେ ପିଲାମାନେ ଥରେ କଡ଼ ଲେଉଟାଇ ଦେଲେ...ବାସ୍ ।

କାତ୍ୟାୟିନୀକୁ ଆଉ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ.....

ଏହି କେତେଟା ଦିନରେ ସବୁକିଛି କେଡ଼େ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇଗଲାଣି, ତଥାପି ମନଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଧକ୍କା.....

କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରତ ଭାବରେ ବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ଅଗଣାରେ ଦଉଡ଼ି ଉପରେ ପବନରେ ଫରଫର ହୋଇ ସକାଳର ଖରାରେ ସେହି ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ଚଉଡ଼ା ଧଡ଼ିବାଲା ଚାନ୍ଦିନୀ ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେଇଟି ଉପରେ ଝଟ୍ କରି ନଜର ପଡ଼ିଗଲା.....

ସେଇଟା ତ ତାଙ୍କର ଚାନ୍ଦିନୀ ନୁହେଁ.....

ସିଏ ଯେ କାହାର ହୋଇଥିବ, ସେ କଥା ତାଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା...

ତା' ହେଲେ ଆଉ କ'ଣ..... ?

ସେ ସବୁକିଛି ବୁଝିଗଲେ..... ।

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ଯେତେବେଳେ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ, ସେତେବେଳେ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ମାଧ୍ୟମ ଆଉ ପ୍ରଭାକରନ୍ ସାମନାସାମନ ହୋଇ ବସିଥିଲେ ।

ସେମାନଙ୍କର ମୁଖମୁଦ୍ରାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ଭାରି ଗମ୍ଭୀର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବିଷୟ ଉପରେ କ'ଣ ସବୁ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ମାଧବ ଠିଆହୋଇ ଆଗକୁ ଆସିଲା ଓ କହିଲା, “ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ଲାଗି ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲୁ…… ।”

କେତେକେତେ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପୁଣି ଆଖିବୁଜି ସେ ସେହିମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିବିଷ୍ଟ ରଖି ଲୁଗା ପାଲଟିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

“ନାହିଁ । ଆମେ ଟିକିଏ ଡର ଯାଉଥିଲୁ କି ଆପଣ ଆଜି ମଧ୍ୟ କାଲି ପରି ଖୁବ୍ ଡେରି କରି ଆସିବେ…… ।” ମାଧବ କହିଲା ।

“ଓ ହୋ ! ହେ ଶ୍ରୀପଦ୍ମନାଭ…… ” କହୁ କହୁ ସିଏ ବଛଣା ଉପରେ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲେ ।

“ବାପା, ଆସନ୍ତୁ । ଅନେକ ଡେରି ହୋଇଗଲାଣି……ଆପଣ କିଛି ଖାଇ ନିଅନ୍ତୁ…… ।” ମାଧବ ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲା ।

“ନାହିଁ ରିଅ । ଯଦି ଗହମର ଦଳିଆ ହୋଇଥିବ ତ ଆଣ……ଆଜି ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଖାଇବି ନାହିଁ—— ।” ସେ ମନା କରି କହିଲେ ।

ମାଧବ ତାଙ୍କର ସ୍ୱରାସ୍ତିକୁ ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲା, ତେଣୁ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ସେ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା ଓ ଦୁଧ ଦେଇ କିଛି ଦଳିଆ ତିଆରି କରିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ କାମାକ୍ଷୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲା ।

ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ପ୍ରଭାକରନ୍ ନିଜ କୋଠାଟି ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ସିଏ ବି ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ।

ଅଶ୍ରୁ ଉପରେ ଲୁଚି, ସେଣ୍ଟା ବେନିଅନ୍, - ଜଙ୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାତକୁ ଲମ୍ବାଇ ସିଏ ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ ରହିଥାଏ । ତାକୁ ଦେଖି ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର୍କର, — ତାକୁ ଯାହା ପଚାରିବାର ଥିଲା, ସେ ଯେପରି ସବୁକିଛି ଭୁଲିଗଲେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ବିଭ୍ରମ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା……

“ବାପା……ମୋତେ ଆପଣ ଡାକୁଥିଲେ ବୋଲି ମାଧବ କହିଥିଲା……ମାମୀ ବି କହିଲେ…… ।” ବୟସ୍କତାରୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଘାଗରା ଶବ୍ଦରେ ପୁରୁ ରହିଥିବା ସ୍ୱରରେ ସେ ପଚାରିଲା । କଥା କିପରି ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେବ, —ଏହିଠି ଏକ ଦ୍ୱିଧାରେ ପଡ଼ି ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁ ହିଁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେ ବସି ରହିଲେ ।

ହଁ ! କିଏ ବି କେତେ ଶୀଘ୍ର ବଡ଼ ହୋଇଗଲା……ଠିକ୍ କାଲିପରି ଲାଗୁଛି, ସ୍ନାନ ପିଲଟିଏ ହୋଇ ଡେକ୍ଟୁଥିଲା ବୁଲୁଥିଲା…… । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଏହିକାଳର ଫେଶନ ଅନୁସାରେ, ଏକ ବିଶେଷ ଢଙ୍ଗରେ କଟାହୋଇ ଉପର ଆଡ଼କୁ ଉଠାଇ ଦିଆ

ଯାଇଥିବା ମୁଣ୍ଡର ବାଲି, ଛୋଟିଆ କରି ଟିକିଏ ଦାଢ଼ି, କମ୍ ଚଉଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ହଲେ ଗହଳ ନିଶ, ମୋହଭଙ୍ଗ ଓ ଆଶାସ୍ଥନତାର ପ୍ରତିବିମ୍ବକୁ ବହନ କରିଥିବା ଆଖି — ସିଏ କିଛିସମୟ ଅନାଇକରି ଦେଖିଲେ । ତା’ପରେ କହିଲେ, “ପ୍ରଭାକରନ୍ । ଏଇଠି ଆସିବ । ତୋ ସହିତ କିଛି କଥା ଅଛି... । ତୋତେ ନିଦ ମାଡ଼ୁନାହିଁ ତ.... ?”

“ନାହିଁ” ବୋଲି କହି ସେ ଆଗରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚଉକାଟିରେ ଆସି ବସିଲା

“ଟମାସ୍ ସହିତ ତୋର ଦେଖା ହେଲା ?” ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ପଚାରିଲା ।

“ହଁ, ଦେଖାହେଲା” ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବା ଲାଗି ଟିକିଏ ସଙ୍କୋଚ ହେବାର ସେଠାରେ ପଡ଼ିଥିବା ବେରକାଗଜ ଖଣ୍ଡିକ ଉଠାଇ ନେଇ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ଶୁଣିବା ଲାଗି ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା । ଭିତମଧ୍ୟରେ ମାଧବୀ ଦଳିଆ ନେଇ ପହଞ୍ଚିଗଲା, ସିଏ ବହୁତ କରି କହିଲା, ତଥାପି ସେ ଗୋଟିଏ ଗିନାରୁ ଅଧିକ ମୋଟେ ଖାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

“ଆଜ୍ଞା ମାଧବୀ, ମାମୀକୁ କହିଦେ’ ସିଏ ଶୋଇବାକୁ ଯାଉ । ତା’ପରେ ତୁ ବି ଏଠିକି ଆ... ।” ମାଧବୀ ଭିତରକୁ ଯାଇ ସଙ୍କେତକେ ଫେରିଆସିଲା ।

“ବାପା, ରାତି ବହୁତ ଡେରି ହୋଇଗଲାଣି । କାଲି ମଧ୍ୟ ଆପଣ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଶୋଇ ନଥିଲେ... ଆଜି ଶୋଇବେ ଯାଆନ୍ତୁ ନା... କାଲି ସକାଳେ କଥାବାକ୍ତି ହେଲେ କ’ଣ ହେବନାହିଁ ?” ସେ କହିଲା ।

“ନାହିଁ, ମାଧବୀ, ଆଜି ରାତିରେ ଯେତେ ଡେରି ହେଲେ ହେବ ପଛକେ, ଆଜି ଆମେ କେତେଟି ବିଷୟ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ଥିର କରିନେବା । ଏଥିରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭଲ ହେବ... ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ଏହିପରି ଭାବୁଛି ।” ସିଏ ଯେତେବେଳେ ଏପରି କହିଲେ ସେତେବେଳେ ମାଧବୀ ଆଉ ପ୍ରଭାକରନ୍ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟ କରୁଥିଲେ — ସେ କଥାଟି ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଗଲା ।

“ଆଜ୍ଞା’ ତୁ ବି ସେଠି ବସ, ଝିଅ ।” ଟିକିଏ ସଙ୍କୋଚ ସହିତ ମାଧବୀ ଆଉ ଚଉକାଟି ଉପରେ ଯାଇ ବସିଲା ।

“ହଁ... ସକାଳେ ତୁ ଯୋଉ କଥାଟି କହିଥିଲୁ, ଆଗ ସେଇଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି କହିଦେ । ହଁ... ପ୍ରଭାକରନ୍ କ’ଣ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଜାଣିଛି ?... ସେ ଯେତେବେଳେ ମାଧବୀକୁ ଏକଥା ପଚାରିଲେ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରଭାକରନ୍ କହିଲା,

“ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେହି ବସ୍ତୁରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲୁ । ସିଏ କ’ଣ ଆପଣା ମନକୁ ମୋତେ କେବେ କହିଥାନ୍ତା ? ମୁଁ ନିଜେ ଆଉ ସବୁକଥା ଜାଣି ସାରବା ପରେ ତାକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲି ଓ ଏହାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲି ।” ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ମାଧବ ଆତକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ । ତା’ ମୁହଁରୁ ‘ହଁ’ ର ସଙ୍କେତ ମିଳୁଥିଲା ।

“ତା’ହେଲେ ଭାରି ଭଲ ହେଲା । ବାଳକଙ୍କ କଥା ତୁ କହିଦେ ଝିଅ । ପ୍ରଭାକରନର ମଧ୍ୟ ଜାଣି ନେଇଥିବା ଉଚିତ... ସିଏ ତୋ’ର ବଡ଼ଭାଇନା । ସେ ତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କଲେ ।

ତା’ପରେ ଆହୁରି କ’ଣ ମନେ ପକାଇଲା ପରି କହିଲେ, “ଆଜି ସକାଳେ ମୁଁ ତୋତେ ପଚାରିଥିଲି, ତୁ କେବେ ତା’ ଘରକୁ ଯାଇଛୁ କି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ତୋତେ ସେହି କଥାଟିର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେବ ।” ସେ କଥାବାର୍ତ୍ତା’ର ଫମଟିକୁ ସ୍ମରଣ କରାଇଦେଲେ ।

ଜଣେ ବୟଃପ୍ରାପ୍ତ ମୁଗୁଟା, ନିଜ ଭିତରେ ସ୍ୱରକ୍ଷିତ ଭାବରେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିବା ଯେଉଁ ରହସ୍ୟଟିରେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ ରହସ୍ୟକୁ ନିଜର ବାପା ଆଉ ଭାଇଙ୍କ ମୁହଁରେ କିପରି କହିବ, କିପରି ତା’ର ଆଲୋଚନା କରିବ, ସେହିକଥା ଭାବି ମାଧବ ବଡ଼ ସଙ୍କୋଚରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ମୌନ ଦେଖି ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲେ ।

କଡ଼ିଆଗଛ ପକ୍ଷର ସିରିସିରି ଶବ୍ଦ ବାହାରେ ବହୁଥିବା ପବନର ସଙ୍କେତ ଦେଇ ଯାଉଥିଲା । ବିଜୁଳି ଆଲୁଅଗୁଡ଼ାକ କାହିଁକି ଏପରି କାନ୍ଦିବାପରି ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ, ସିଏ ମୋଟେ ତା’ର କାରଣଟିକୁ ଜାଣି ପାରୁନାଥାନ୍ତି ।

“ଝିଅ ! ତୁ ପଢ଼ାଶୁଣା କରିଛୁ... ତେଣୁ ସିଧା କହିଦେ’ ପ୍ରକୃତ କଥା କ’ଣ । ସକାଳେ ମୋତେ ସେହିକଥା କହିଥିଲୁ ନା ! ଅଲ୍ପସମୟ ପୁର୍ବରୁ ପ୍ରଭାକରନ୍ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା ବସ୍ତୁରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଛି । ତେବେ ଆଉ ସଙ୍କୋଚ କ’ଣ... ! ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଦୁହେଁ ଯାହା ଏଠି ଏକାଠି ବସିଛୁ... ସେତିକିମାତ୍ର ପଞ୍ଚରକ... । ତୁ କହିଦେଲେ ସିନା ତୋର ମନ ଭିତରର କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଜାଣି ପାରବି ? — ଏଥିରେ ତୋର ଭଲ ହେବ ଆଉ ମୋର ବି ଆଉ ଡେରି କରିନା... ଆଜି ଆମକୁ ଅନେକ ବସ୍ତୁରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ । କହିଦେ ଝିଅ... ।” ସିଏ ଏପରି ବାରବାର ପଚାରିବା ପରେ ବଡ଼ ସଙ୍କୋଚ ସହିତ ପାତଳା କଣ୍ଠରେ ସେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ତାଙ୍କ ଘରକୁ ମୁଁ ବି ଚାଲିଥର ଯାଇଛି ।”

“ଓ ହୋ !” ପ୍ରଭାକରନ୍ ଏପରି ଶବ୍ଦ କରିବାରୁ ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ସିଏ ଏକଥାଟିକୁ ଜାଣିଛି ।

ସକାଳେ ସିଏ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚାରିଥିଲା ବେଳେ ମାଧବ କିଛି ନ କହି ରୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥିଲା, ସେଇଥିରୁ ସେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ସବୁକଥାକୁ ଅନୁମାନ କରି ନେଇଥିଲେ, ଏବଂ ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କୁ ଏକଥା ଶୁଣି ଆଉ କୌଣସି ଧକ୍କା ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ମାଧ ତାଙ୍କୁ ଟିହାଇ ଆନ୍ତର ତାମଣା ଦେଖିବାର ଡଙ୍ଗାରେ ପ୍ରଭାକରନ୍ ପଚାରିଲା, “ତୁ ନାୟର ଘରର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ସହୋଦର ବା ମୁରବୀ ? ସେଠାକୁ ତୁ ଦୁଇଗୁଣ ଥର ଗଲୁ, ଏକଥା କହିବାକୁ ତୋତେ ଲଜ ମାଡ଼ୁନାହିଁ ?”

‘ଏଥିରେ ଲଜ ବା ଅପମାନ ଲାଗିବାର କିଛି ନାହିଁ, ଭାଇ ।’— ମାଧବ ଉତ୍ତର ଦେଲା । ‘ଏଥିରେ’ ଶବ୍ଦଟି ଉପରେ ଘଆ ଯାଇଥିବା ବିଶେଷ ଜୋର ଏବଂ ତା’ର ଆଖିକୁଣ୍ଡଳ ଉପରେ ପ୍ରକଟ ହେଉଥିବା ଉପହାସ—ଭାବଟିର ଅର୍ଥକୁ ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ବେଶ୍ ଗୁଚ୍ଛିପାରିଲେ କାରଣ କାଲି ସକାଳେ ସିଏ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କର ବାଦବିବାଦଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଥିଲେ । ପ୍ରଭାକରନ୍ ନାୟରର ମୁହଁ ଉପରେ ଯେଉଁ କୋପଟି ପ୍ରକଟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା, ସେଥିରୁ ସେ ଅନୁମାନ କରୁଥିଲେ ଯେ ପ୍ରଭାକରନ୍ କଥାଟିକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଗୁଚ୍ଛିପାରିଛି । ସିଏ ମର୍ବିରେ ଥାଇ କହିଲେ, “ତୁ କିଛି କହନା, ପ୍ରଭାକରନ୍ ! ମିଛ କହି କାହାକୁ ଠକିବା ଅପେକ୍ଷା, ଯେତେ ଲଜ୍ଜାଜନକ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ମନ ଖୋଲି ସତ କଥାଟିକୁ ଆମ ଆଗରେ ପରିଚାଳନା କରି କହିଦେଉ, ଏଇଥିରେ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭଲ ହେବ ।” ତା’ପରେ ମାଧବକୁ କହିଲେ, “ହିଁଥା.....ଆଉସବୁ କ’ଣ ହେଲା କହିଯା’ ।”

ମାଧବ ପୁଣି କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା, “ମାଧ ମୁଁ ଯେ ସେଠାକୁ ଦୁଇଥର ଯାଇଥିଲି, ଧର୍ମ ପାଲନ୍ ସାଙ୍ଗରେ ସାକ୍ଷତ୍ କରିବାକୁ ମୋତେ ଯାଇନଥିଲା..... ।”

‘ତା’ହେଲେ ଯାଇଥିଲୁ କ’ଣ ପାଇଁ ?’— ପ୍ରଭାକରନ୍ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିରୁ ଯେଉଁ ଉପହାସ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା, ସେଥିପ୍ରତି କୌଣସି ଭୂଷେପ ନରଖି ମାଧବ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ କହିଲା, “କେତେ ଦିନରୁ ବିଳାସିନୀ କେତେ କରି ତା’ ଘରକୁ ଯିବାକୁ କହୁଥିଲା, ସେଠିକି ଯିବାକୁ ମୋର ଏତେଟିକିଏ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା, ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି.....”

“କାହିଁକି ଗଲୁ, ମୁଁ ତୋତେ ସେହି କଥାଟି ତ ପଚାରିଛି... ।”

ଓଠ ଭିତରେ ହସକୁ ଚାପି ରଖି ପ୍ରଭାକରନ୍ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରିଲା, ତା’ର ରଙ୍ଗଡ଼ଙ୍ଗ ଦେଖି ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କର ଏପରି ମନେହେଲା ଯେ ଯେଉଁ କଥାକୁ ସେ

ଆଗରୁ ଭଲକରି ଜାଣିଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ମାଧବୀର ମୁହଁରୁ ସେ ବାହାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି—ଏଥିପାଇଁ ତା' ଭିତରେ ଭାବ କୌତୁହଳ ହେଉଛି ।

ମାଧବୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଜବାବ ଦେଲାନାହିଁ । ତା'ପରେ ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ପଚାରିଲା, “ବାପା, ଯେଉଁ କଥା କହିବାଲାଗି ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲି, ଏ କଥାର ତା' ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକଥାକୁ କାହାର ଆଗରେ କହିନାହିଁ । ଏହି କଥାଟିକୁ କ'ଣ କହିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ?”

“ହଁ ଅ ! ତୁ ଆଉକେବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ମୋତେ କୌଣସି କଥା କହିପାରିବୁ ଏକଥା ଭାବ ତୁ ମୋତେ କୌଣସି କଥାକୁ ନ କହି ଗୁଡ଼ିଦେ' ନା । ସେସବୁ କହିବା ସକାଶେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ସୁବିଧାଜନକ ଅବସର ଆଉ କେବେ ମିଳିବ କି ନାହିଁ, ସେ କଥା କିଏ ଜାଣିଛି ?.....”

ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଭବାବେଶରେ ପଡ଼ି ସେ ଏକଥାଟି କହିଦେଲେ ଶୁଣି ପ୍ରଭାକରନ୍ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ସିଧା ହୋଇ ବସିପଡ଼ିଲା ।

ମାଧବୀ ବିସ୍ମୟ ଏବଂ ଜିଜ୍ଞାସା ସହିତ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । “ହଁ ଅ, ଗୁଡ଼ାଏ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟପ୍ରାପ୍ତି ଭାବ ମୋତେ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ କରିବୁ ନାହିଁ.....ତୁ ଖାଲି କହିଯା ।” ସିଏ କହିଲେ ।

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ମାଧବୀର ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲେ । ସିଏ ଯେଉଁ କଥାଟିକୁ କହିବାକୁ ଆସିଥିଲା, ସେଇଟିକୁ ହିଁ କହି ପକାଇବା ଲାଗି ସେ ତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କଲେ । ମାଧବୀ କହିଲା, “ସେହି ଘରେ ବିଳାସିନୀର ମାଧ୍ୟମରେ ମୋତେ ଡକାଇ ନେଇ ମୋ' ସହିତ ସିଧା କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲ.....ମୋତେ ସିଏ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି । ଏଇଥିପାଇଁ ମୋତେ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା.....”

ଏପରି ଗୋଟିଏ କଥା ଶୁଣିବେ ବୋଲି ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ଆଶା ବି କରି ନଥିଲେ । ତେଣୁ କଥାଟି ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ସତେ ଅବା ଧକ୍କା ଖାଇଲାପରି ଲାଗିଲା; ମାତ୍ର ପ୍ରଭାକରନ୍ ମୁଖମୁହାଟିରୁ ତାଙ୍କର ଏପରି ମନେହେଲା ଯେ ମାଧବୀ ମୁହଁରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ବାପାଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରାଇ ଦେଇ ସିଏ ବେଶ୍ ସନ୍ତୋଷ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ।

ତଥାପି, ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ଆପଣାର ସବୁଆଁକ ଉକ୍ତିଶୃଙ୍ଖଳା ଦବାଇ ରଖି ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ବସିରହିଲେ ଓ ମାଧବୀ ସ୍ୱୟଂ ଆହୁରି କ'ଣ କହିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ।

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରୁକୁ ଲୁଗାଏ ମାଧବା ସତେଅବା କୌଣସି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଦେଖି ଚାଲିଛି । ସିଏ ବେଶ୍ ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ ଯେ ତା'ର ମୁହଁଟି ଉପରେ ବେଦନାର ରେଖା ଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମଶଃ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ସିଏ ଭାବିଲେ, ଏହାର ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ହିଁ ଲାଗି ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ, ଶୋକର ଏକ ଛୁଆକୁ ବହନ କରି ମାଧବା ବେଦନାମୟ କଣ୍ଠରେ ପୁଣି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ, “ହଁ, ମୋତେ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ‘ମାଆ’ ବୋଲି କହି ସେହି ପବିତ୍ର ଶବ୍ଦଟିକୁ କଲଙ୍କିତ କରି ପକାଇବାକୁ ମୋତେ ଭାରି କଷ୍ଟ ହାସ୍ତକ ବୋଧ ହେଉଛି । ତଥାପି, ଏଥିରେ ତ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ସେ ମୋତେ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିବାର ପାପଟିକୁ କରୁଛି, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ସେହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛି ।” ତାହାର ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଭାକରନ୍‌କୁ ଯେ ମୋତେ ରୁଚିକର ମନେ ହେଲାନାହିଁ, ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ଏକଥାଟିକୁ ବେଶ୍‌ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଦେଖିଲେ । ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ସତେଅବା ଯେପରି କେତେ କ’ଣ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି ବୋଲି କ’ଣ ଭାବି ଯୋଗୁଥିଲେ ତାହା ପଡ଼ିଥିଲେ, ତାହାର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାଧବାର କଥାରୁ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଏହି ପରି ଏକ ଆଶ୍ୱାସନ ମିଳିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

“ସେହିସବୁ ଦିନର କଥା ଯେତେବେଳେ ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ,— ସେତେବେଳେ ମୋ’ର ଟିକିଏ ଟିକିଏ ହେଲୁ ହୋଇ ଆସିଥିଲା,— ସେତେବେଳେ ମୋ’ର ମାଆର ସେହି ଦୃଶ୍ୟଟି ପରିଷ୍କାର ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଯେତେବେଳେ ସେ ମୋତେ ମାଡ଼ ମାରି ଖାଲି କନ୍ଦାକିବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ତା’ପରେ, ମାଆ ବସ୍ତ୍ରରେ ମୋତେ ଯାହାସବୁ ଜାଣିବାକୁ ମିଳିଲା, ତାହା କାମାକ୍ଷୀଠାରୁ ମିଳିଲା, ସ୍କୁଲର ପିଲାଙ୍କଠାରୁ ମିଳିଲା, ଓ ସହରର ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବ ମିଳିଲା, ... । ମାଆ ବସ୍ତ୍ରରେ କିଛି ପରୁର ବୋଲି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲି, ସେତେବେଳେ ଆପଣ ହୁଏତ ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ରହି ଯାଉଥିଲେ ଅଥବା କଥାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଉଥିଲେ ...” ମାଧବା ଅଟକିଗଲା ।

“ରୁଅ, କେବଳ ନିଜଆଡ଼ୁ ନିଜ କଥାଟା ତୋତେ ଶୁଣାଇବା ସକାଶେ ମୋ’ର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । ସେଇଆ ଭାବି ମୁଁ ଆଜିଯାଏ କେବଳ ଟାଳିଟାଳି ଆସିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ଯେତେବେଳେ ତୁମମାନଙ୍କର ବୟସ ହୋଇଯିବ, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ତୁମମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ ...” ମାଧବା ଉପହୁ ହସିଲା ।

“ବାପା ! ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଏତେଦିନ ରହିଲୁ, ତଥାପି ଆମେ ଦୁହେଁ, ମାଆ ଆମକୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ, କାହିଁକି ଚାଲିଗଲା, ସେ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କ କଥାଟିକୁ ଶୁଣିବା ଯାହା ବାଙ୍କୀ ରହିଯାଇଛି, ନହେଲେ ସାରା ସଂସାରର ସବୁ ସାକ୍ଷୀଙ୍କର ବକ୍ତବ୍ୟକୁ ଆମେ ଶୁଣିପାରୁଛୁ ।”

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର୍ କିଛିସମୟ ପାଇଁ ରୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲେ । ତା’ପରେ ପ୍ରଭାକରନ୍ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ । ମନେହେଲା ଯେପରି ସିଏ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥାଟିର ଆନୁମୋଦନ କରୁଛି ।

ମୁଁ ଏତେଦିନ ଯାଏ ମଉନ ହୋଇ ରହିଲି ବୋଲି ତୁମେସବୁ ଏପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିନେଲୁ ଯେ ମୁଁ ହେଉଛି ଅପରାଧୀ, ନୁହେଁ...?” ଯେତେବେଳେ ସେ ଏକଥାଟି ପଚାରିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏକା ମାଧବୀ, ‘ନୁହେଁ, ମୋଟେ ନୁହେଁ’ ବୋଲି କହି ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା—ସିଏ ଏକଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ।

ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ପିଲାମୁଣ୍ଡରେ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଟି ବିଷୟରେ କେବଳ ନିଜଆଡ଼ର ଯୁକ୍ତିବୁଦ୍ଧିକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଲଦିଦେଇ ମୁଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ସ୍ବାଭାବିକ ଚିନ୍ତାଶକ୍ତିକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କୁଣ୍ଠିତ କରି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥିଲି । ... ଏକଥା ତୁମେଦୁହେଁ ବାଣୀ କରୁଥିବା ବା ନକରୁଥିବା, ତଥାପି, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଦୁହେଁ, ତୁମର ଯାହାକିଛି କହିବାର ଅଛି, ମୋପାଖରେ କହିଦିଅ । ସୁଖି, ମୋତେ କିଛି ପଚାରିବାର ଅଛି ତ ପଚାର । ମୁଁ ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବି, ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁଟିଲଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି, ତୁମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ବୟସ ହୋଇଗଲାଣି ।”

କହି ସେ ମାଧବୀକୁ ତା’ପରେ କ’ଣ ହେଲା କହିବାକୁ କହିଲେ ।

ମାଧବୀ କହିଲା, “ଆପଣ ସେପରି କୌଣସି କଥା ଆମକୁ କହିନଥିଲେ । ତଥାପି, ବାହାର ସଂସାରରୁ ମୁଁ ଯେଉଁସବୁ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲି, ସେଇଟି ଫଳରେ ଓ ମାଆର ବାସ୍ତବକୁ ହରାଇ ବସିବା ଫଳରେ ମୋ’ର ସେହି ପିଲାମନଟିରେ ମାଆପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ଓ ରାଗ କେତେବେଳେ ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରି ପଡ଼ିବ, ମୁଁ ସେହି ଅବସରର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ରହିଥିଲି । ସେତିକିବେଳେ ଦିନେ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ହାଇସ୍କୁଲ ପରୀକ୍ଷା ସକାଶେ ପଢ଼ାପଢ଼ି କରୁଥିଲି, ଶିଳାସିନା ଓ ମୁଁ ସ୍କୁଲରୁ ବାହାରି ମୋଟେ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଯାଇଛୁ କି ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମୋଟରଗାଡ଼ି ଆସି ଆମ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ମୋ’ ପାଖକୁ ଆସି “ଆଲୋ ହିଅ...ମାଧବୀ... ମତେ ତୁ ଚିହ୍ନିପାରୁଛୁ ?”

ବୋଲି କହି ମୋତେ ପଚାରୁଥିବା ସେହି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟିକୁ ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେଖିଲି । ମୋ'ର ହୃଦୟ ବେଦନାରେ ଟଳମଳ ହେଉଥିଲା । ଗାଡ଼ି ଭିତରୁ ଜଣେ ପୁରୁଷବାକ୍ତ୍ରୀ ମୋ'ର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ହଠାତ୍ ମୋ' ଉଡ଼ୁ ଆଳରୁ ସେପରି ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଉନ୍ମତ୍ତତା ପଦକୁ ବାହାର ଆସିଲା । ମୁଁ ‘ନାହିଁ’ ବୋଲି କହିଦେଲି ଏବଂ ବାଲାର୍ପିନୀ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲୁଥିଲା କି ନାହିଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ନଦେଖି ସଡ଼କରୁ ବୁଲିପଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଗଳିଭିତରେ ପଶିଗଲା ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଧାଇଁଆସି ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।”

ଟିକିଏ ଅଟକି ମାଧବୀ ଲୁହ ଫୋଛିଦେଲା—ଏକଥା ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ।

କିଏ ତ କେଡ଼େ ସାଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମୋ' ଆଗରେ ଯାଉଥିଲା ଆସୁଥିଲା— ତା'ର ଏପରି ଗୋଟିଏ ମୁଖମଧ୍ୟ ରହୁଛି । ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା ହେଉନଥିଲା ।

“ହଁ, ମୋତେ ସେତେବେଳେ ତ ତୁ ଏକଥା କହି ନଥିଲୁ ।”

ମାଧବୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ହସିଲା ।

“ଖାଲି ଏତିକି ନୁହେଁ... ବର୍ତ୍ତମାନ ଆହୁରି ଯାହା କରବାକୁ ଯାଉଛି, ମୁଁ ସେ କଥାଟି ମଧ୍ୟ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଆପଣଙ୍କୁ କେବେହେଲେ କହିନାହିଁ । ଜାଣି କରୁ ମୁଁ କହିନାହିଁ... । ମୁଁ ବୟସରେ ନିଶ୍ଚୟ ସାନ ଥିଲି, ତଥାପି ମୋତେ ଏକଥାଟି ଭାରି ଭଲଭାବରେ ମାଲୁମ ଥିଲା ଯେ ଆପଣ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସତେ ଯେପରି ଏକ ମାନସିକ ବେଦନାର ଜ୍ୱାଳାରେ ଦହୁହେବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ।”

ଏକଥା ଶୁଣି ବସ୍ତୁତ୍ୱ ହେଉ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଆଉ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ହିଁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଆଗରୁ ଯେପରି ଭାବ ନେଇଥିଲେ,—ସନ୍ତବ୍ଧତା ତାଙ୍କର ଜୀବନ କଦାପି ସେପରି ବୃଥା ହୋଇ କଟି ଯାଇନାହିଁ ।

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ଦେଖିଲେ । ବାହାରୁ ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ବଜୁଲି ଆଲୁଅଟି ଆଡ଼କୁ ପଡ଼ିଯିବ ଆସିଲା, ଦୁଇ ଦିନଧର ଆଲୁଅଟିର ଚାରିପାଖରେ ଉଡ଼ି ଆଲୁଅର କାତଟିରେ ଆସି ଧକ୍କା ବାଜିଲା ଓ ତା'ପରେ ତଳେ ଯାଇ ପଡ଼ିଗଲା । ପ୍ରଭାକରନ୍ ଉଠିଯାଇ ତାକୁ ଗୋଡ଼ରେ ବାହାରକୁ ଫୋପାଡ଼ିଦେଲା ଓ ତା'ପରେ ନିଜ ଜାଗାଟିରେ ଆସି ବସିଲା ।

କିଛିସମୟ ମୌନ ରହି ମାଧବୀ ପୁନର୍ବାର ଆରମ୍ଭ କଲା, “ତା'ଆରଦ୍ଧନ ମୋତେ ସ୍କୁଲରେ ଦେଖି ବାଲାର୍ପିନୀ କହିଲା, ‘ଆଲୋ, କାଲି ତୋ'ର ମାଆ ମୋତେ ସବୁଯାକ କଥା କହିଲେ ଓ କେତେ ଦୁଃଖ କଲେ...ତାଙ୍କୁ ସେପରି ଭାବରେ ଉପେକ୍ଷା

କରିଦେଇ ତୋ'ର ପଲାଇ ଆସିବା ମୋଟେ ଉଚିତ ହେଲନାହିଁ । ଯାହାକିଛୁ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ସେଇ ତ ତୋତେ ନଅମାସ ଗର୍ଭରେ ଧରିଛୁ, ତୋତେ ଜନ୍ମ ଦେଇଛୁ ଓ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ସକାଶେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତୋ'ର ପାଳନ କରିଛୁ !' ସତେଯେପରି କୌଣସି ବୁଢ଼ୀ ଜଣେ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲା ପରି ସିଏ ସବୁକଥା କହି ଯାଉଥାଏ । ତଥାପି, କାହିଁକି କେଜାଣି, ତା'ଉପରେ ମୋ'ର ଟିକିଏ ହେଲେ ଦୟା ହେଲନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ବୟସ ପ୍ରାୟ ଷୋଳବର୍ଷ ହୋଇଥିବ । ମୋ'ର କ'ଣ ହଜିଯାଇଛି, —ସେହି କଥାଟିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ନଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ମୋ'ର ଯାହାକିଛୁ ନଷ୍ଟ ବା କ୍ଷତି ହୋଇଛି, ଏଇ ହେଉଛି ତା'ର କାରଣ,—ମାଆପ୍ରତି ମୋ'ର ଏହିପରି ଏକ ଭାବ ଜାତ ହେଲା ଏବଂ ତା'ପ୍ରତି ଘୃଣା ବି ଆସିଗଲା । ତେଣୁ, ହାଇସ୍କୁଲ ପରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ମହିଳା କଲେଜରେ ଯାଇ ନାଆଁ ଲେଖାଇଲି, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଜବରଦସ୍ତି କରି ମୋ' ପାଖକୁ ଆସିଥିଲା, ମାତ୍ର ମୁଁ ସେହି ପ୍ରଥମଥର ପରି ସବୁଥର ତା' ପ୍ରତି ସେହି ଏକା ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଥିଲି । ଏହିପରି ଏକ ସ୍ଥିତିରେ ଘରକୁ ଆସିବା ପରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ଆପଣାର ହୃଦୟଟିକୁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୁଚାଇ ଟିକିଏ କାନ୍ଦନେବା ଦ୍ଵାରା ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରେ ନିଜକୁ ଦୂର କରି ରଖିବାଲାଗି ମୋତେ ଅନେକ କିଛି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ମୋ' ସାଙ୍ଗ ବାଲୀସିନୀ ହିଁ ତା'ର ଏକମାତ୍ର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିଥିଲା... ।”

ସତେଥବା କ'ଣ ଗୋଟାଏ ହଠାତ୍ ମନେ ପଡ଼ି ଗଲାପରି ମାଧବୀ ମନକୁ ମନ ରୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ବିରୁଦ୍ଧ...ପିଲାବେଳେ ସେ ଏହି ଘଟଣାଟିରୁ ଅନେକ ଦୁଃଖ ପାଇଲା ବୋଲି ଭାବି ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା, ଆଉ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷରେ ଭାରି ଦୁଃଖ ବି ହେଲା । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ବିରକ୍ତମୟ ଜୀବନକୁ ଆଦରି ନେଇ ସିଏ ଏସବୁ ବିଷୟଆଡ଼େ ମୋଟେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ପାରି ନଥିଲେ,—ଏଥିଲାଗି ତାଙ୍କ ମନରେ ଭାରି ଦୁଃଖ ହେଲା ।

“ହଁ, ହଁ, ଆଉ ବେଶୀଗୁଡ଼ାଏ ନ ବଢ଼ାଇ ଏଥର ଚଞ୍ଚଳ ଶେଷ କରିବେ’ ।” ପ୍ରଭାକରନ୍ତର ଏହି କଥାଗୁଡ଼ାକ ବେଶ୍ ପ୍ରକଟ କରି ଦେଉଥିଲା ଯେ ମାଧବୀର ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟିକୁ ସିଏ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରୁ ନଥିଲା ।

“ଶେଷକୁ, ବାଲୀସିନୀ ଆଉ ମୋ' ଭିତରେ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁତା ରହିଛି ବୋଲି ଜାଣି କରି ମାଆ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତା'ର ଘରଟିକୁ ଠାବ କରିନେଲା । ଏବଂ ବାଲୀସିନୀକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ମୋ'ର ମନକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ମୋତେ ବାଲୀସିନୀ କେତେଥର ଆସି କହିଲା,—‘ତୁ ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଛୋଟ ପିଲା ହୋଇ ନାହିଁ । ମୁଁ ତା'ର ମୁହଁ ଦେଖିବିନାହିଁ—ବୋଲି କହି ପଲାଇବାଟା ଭୀରୁର କାର୍ଯ୍ୟ । ସିଧା ଆଗରେ

ଠିଆ ହୋଇ, ତୋ'ର ଯାହାକିଛି କହିବାକୁ ଥିବ, ତୁ ତାକୁ କହିଦେ । ସିଏ କ'ଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ସେଇଟି ଶୁଣିବାର ଏକ ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ତୋତେ ମିଳିପାରିବ’— ଏହିପରି କହି ସିଏ ମୋ’ ମନକୁ ବଦଳାଇ ଦେଲା । ଏହିପରି, ମୁଁ ବି.ଏ. ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ପଢ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ମାଆ ସହୃଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାର ଯୋଜନାଟିଏ କରାହେବା ପରେ ମୁଁ ଦିନେ କଲେଜରୁ ସିଧା ବିଳାସିନୀଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ତାକୁ ମୁଁ ନିଜର ସତ୍ତ୍ୱିଟି ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ ମାଆ ସାଙ୍ଗରେ ସେଠାକୁ ଆଉ ଅନ୍ୟକେହି ଆସିନଥିବେ ।”

ନିଜ କଥାଟିକୁ ଅଧାରୁ ବନ୍ଦ କରି, “ଶୋଷ ହେଲାଣି—ଟିକିଏ ପାଣି ପିଇ ଆସେ...” କହି ମାଧବୀ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କ ମନ ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ଇତସ୍ତତଃ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ପ୍ରଭାକରନ୍ ଯେ ଫିରୁକ୍ତ ଘଟୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା—ଏ କଥା ଦେଖି ତାଙ୍କ ମନରେ ବେଶ୍ ଟିକିଏ କୌତୂହଳ ହେଉଥିଲା ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ମାଧବୀ ପୁଣି ଆସି ଆପଣାର ଜାଗାରେ ବସିଲା ।

“ବିଳାସିନୀର କୋଠାଘରେ ମାଆ ମୋଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ଆମ ଦୁଇଜଣକୁ ସେଠାରେ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ିଦେଇ ବିଳାସିନୀ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା ।”

କିଛି ଭାବାବିଷ୍ଣୁ ହୋଇଗଲା ପରି ମାଧବୀ ସତେଥିବା କିଛି କହି ନପାରି ଚୁପ୍ ରହିଲା । ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ନିଜର ସବୁ ଶକ୍ତିକୁ ଏକତ୍ର କରି ମୁଁ ମାଆ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲି । ତା’ର ଆଖିଦୁଇଟା ଛଲ ଛଲ ହୋଇ ଆସୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ସତେ ଯେପରି ମୋ’ ପରିକ୍ଷାର ସମୟଟି ଏଥର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ମୋତେ ବି କାନ୍ଦ ମାଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ତା’ର ଲୁହ ଆଗରେ ମୁଁ ବି ଯଦି ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ତେବେ ତା’ର ଅର୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଯେ ମୁଁ ତା’ର ଅଶ୍ରୁଗୁଡ଼ାକର ଗୋଲମ ହିଁ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେଥିଲାଗି ଦାନ୍ତକୁ ଶପି ମୁଁ ମୋ’ କାନ୍ଦକୁ ନିଜର ଭିତରେ ହିଁ ଦବାଇ ରଖିଲି ଓ ମନଟାକୁ ଟାଣି କରିନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲି ।”

“ଝିଅ, ମୋ’ ଉପରେ ତୁ କାହିଁକି ରାଗିଛୁ କହିଲୁ? କ’ଣ ମୁଁ ତୋତେ ଛାଡ଼ିକରି ଚାଲିଆସିଲି ବୋଲି ?”—ଏହିପରି ପ୍ରଳାପ କରୁ କରୁ ସିଏ ମୋ’ର ହାତକୁ ଆସି ଧରି ପକାଇଲା । ସେତେବେଳେ ହୃଦୟକୁ ଶକ୍ତ କରି ମୁଁ ହାତକୁ ଝଟକି ନେଇଗଲି ଓ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ତ’ପରେ କଣ୍ଠସ୍ୱରକୁ ଅନେକ ଚେଷ୍ଟାରେ ଭାରି କଡ଼ା

କରି କହିଲି, “ଏପରି ଆଗରେ ବସି କାନ୍ଦିବାଲାଗି କ’ଣ ଆପଣ ମୋତେ ଡାକିଥିଲେ ?”
ତା’ପରେ ଯାଇ ସେ କେତେକ ପରିମାଣରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

“ହଁ—ସେଇ ବାପର ଝିଅ ନା ?” ଏପରି ଭାବରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ସେ
କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ଝିଅ । ତୁ ମୋ’ ଉପରେ ଏତେ ରାଗ କାହିଁକି କରୁଛୁ କହିଲୁ ? ମୁଁ
ତୋ’ର କ’ଣ ଲୋକସାଧନ କଲି ?”

ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଶକ୍ତ କରି କହିଲି, “ଏକଥା ପଚାରିବାକୁ
ଆପଣଙ୍କୁ ଲଜ୍ଜା ଲାଗୁନାହିଁ ?”

“ଆରେ, ତୁ କାହିଁ ଜାଣିବୁ ସେଦିନ ମୁଁ କି ଦଶାରେ ପଡ଼ିଥିଲି !” କହି
ସିଏ ରୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ କହିଲି, “ମୁଁ ସବୁକଥା ଜାଣିଛି । କିନ୍ତୁ
ଆମେ, ଆପଣଙ୍କର ପିଲାମାନେ, ଆପଣଙ୍କର କ’ଣ କ୍ଷତି କରିଥିଲୁ ?”

ସେତିକିବେଳେ ସିଏ ଏକ ଅବୋଧ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ବସିଲା, “ତୁ କ’ଣ ଏ କଥା
କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ଯେ ତୋତେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ନଯାଇ ମୁଁ ଭୁଲକରି
ପକାଇଛି ?” ମୋର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଲାଗି ଏକଟି ଏକ କଠୋର ଆହ୍ୱାନ ଥିଲା । ମୁଁ
ଫୋଧରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲି, “ସେପରି ହୋଇଥାନ୍ତା ତ ମୁଁ କୋଉଦିନଠାରୁ
ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ଦେଇଥାନ୍ତି ।” ସେତେବେଳେ, ମୁଁ ଯେଉଁଟିକୁ ବନ୍ଦ ଦେଇ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ
କରି ରଖିଥିଲି, ସଂସାରକୁ ବୁଝିପାରିବା ଦିନଠାରୁ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସେହି
ଆନ୍ଦୋଳନକୁ, ନିଜକୁ ସବୁଜାକ ସଂଯମକୁ ହରାଇ ଅବାଧ ଭାବରେ ଆଣି ତା’ ଉପରେ
ଅଜାଣୁ ଦେବାକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଳ ଆବେଶ ମୋ’ର ମୁଣ୍ଡକୁ ଅଧିକାର କରି ବସିଲା ।
ଯଦି ବାପା ଆପଣଙ୍କର ପସନ୍ଦ ନ ହେଲେ, ତେବେ ବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡ଼ିତ ହେଉଥିବା ତାଙ୍କୁ
ଏବଂ ନିଜର ଦୁଇଟିଯାକ ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ସେପରି ଭାବରେ ପକାଇଦେଇ ଚାଲିଆସିବା ହିଁ
ଯେ ତା’ର ଏକମାତ୍ର ସମାଧାନ ଥିଲା,—ମୁଁ ଏପରି ମୋଟେ ଚିନ୍ତା କରି ପାରୁନାହିଁ ।
ଆପଣ ଆଜି ସେତିକି କରି ଅଟକି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଶାନ୍ତି ବି ମିଳିଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର
ଆପଣ ଆଉଜଣେ ପର ମଣିଷ ପ୍ରତି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ତା’ ସହିତ ଲୁଚିକରି
ପଳାଇ ଯିବାପାଇଁ ଆମ ଚିନିଟୁ ‘ଥୁ’ କରି ଫୋପାଡ଼ି, ଦେଇ ଆସିଲେ । ଆପଣ ଯେତେ
ଯାହା କାନ୍ଦଣା ବାହାର କରି କାନ୍ଦୁଛୁ ପଛକେ, ଆପଣାର ନୂଆ ଗୃହସ୍ଥର ଆଡ଼ମ୍ବରକୁ
ଦେଖାଇ ଜାଲ ପକାନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୁଁ ତଥାପି ନିଜର ବାପାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହିଁ ରହିବି ।
ମୁଁ ବେଲି ଆପଣଙ୍କର ଏକ ଝିଅ ଅଛି, ଆପଣ ଏକଥା ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତୁ ।” ଏହିପରି ମୁଁ
ଅନେକ କିଛି କହି ପକାଇଲି ।

କିଲାସିନୀ ଆସି ମୋତେ ବନ୍ଦ କରାଇଲା, ମୁଁ ତେବେଯାଇ ବନ୍ଦ ହେଲି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଝାଲରେ ଗୋଟାୟୁଜା ଗାଧୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ମୋ'ର ହାତଗୋଡ଼ କର୍ମି ବାରେ ଲାଗିଥିଲା । ବଡ଼ ଅପମାନିତ ବୋଧ କରି କିଲାସିନୀକୁ ମଧ୍ୟ ନ କହୁ ମାଆ ମଠରରେ ବସି ବାହାର ଚାଲିଗଲା ଏବଂ ତାକୁ ଦେଖି ମୋ' ଭିତରେ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଟକି ରହିଥିବା କାନ୍ଦଟା କଇଁ କଇଁ ହୋଇ ବାହାର ଆସିଲା । ମୁଁ ଚୁପ୍ କରି ବସି କାନ୍ଦିବାରେ ଲାଗିଲି । କିଲାସିନୀ ଦୋଷସୋପଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ସୀମା ବାହାରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲି । ସେ କଥା ଶୁଣି ମୋର ହୃଦୟ ଆହୁର ଶେଷ ଶେଷ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଏହି ସମୟରେ ସେଠି ଧର୍ମପାଲନ୍ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ ଦେଖିଲି ।”

“ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବେ । ଆପଣ କଦାପି ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯେ ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାବରେ ମୁଁ ଏପରି ଆସି ଆପଣଙ୍କ ପାରିବାରିକ ବିଷୟରେ ଅନଧିକାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ବସୁଛି । ଆପଣ ନିଜ ମାଆଙ୍କ ଆଗରେ ଯାହାସବୁ କହିଲେ, ସେଇଟିକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଛି । ଆପଣଙ୍କର ମନର ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆପଣ କହିଥିବା କଥା ଉପରେ ବିଚାର କରାଯିବ ତ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କଥାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୋଷ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କର ଯେଉଁ ବିବେକ ସ୍ନେହବନ୍ଧନର ସକଳ ଭାବନାକୁ ପରାସ୍ତ କରି ଉପରକୁ ବ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା, ସେହି ନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମ୍ମୁଖରେ ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ନିଜ କରୁଛି ।” ଯିଏ ଆସି ଏତକ କହିବାପରେ ଯାଇ ମୋର ମନ ଶାନ୍ତ ହେଲା ।

ଅଣବଳଣି

ସତେ ଅବା ବର୍ଷା ଝରି ଲାଗିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାନ୍ତ ହୋଇଗଲା—ଏହିପରି ଏକ ସ୍ଥିତି । ବାହାରେ ଝିଙ୍କାରିଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଆଉ ଦୂରରୁ ରହି ରହି ମଝିରେ ମଝିରେ ବେଙ୍ଗମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତ ବେଶ୍ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଛି ।

ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କର ମନ ଛଟପଟ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଇଏ ମାଧବୀ ବି କେଉଁଭଳି କଥା କହିଦେଇ ଆସିଲା । ମୁଁ ନଜେ କାତ୍ୟାୟନୀକୁ ଯେଉଁସବୁ କଥା ପଚାରିଥାନ୍ତି, ପଚାରିବାର ଇଚ୍ଛା ଥାଏ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯାହା ପଚାରିପାରି ନଥିଲି, ମୋ' ପକ୍ଷରୁ ଏହି ମାଧବୀ ତାକୁ ସେହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ପଚାରି ପାରିଲା । ଆରେ ବାହାରେ ମୋ' ସୁନାହିଁଅ, ମୁଁ...ମୁଁ... କି ଉପାୟରେ ତୋ'ର ଏହି ଉପକାରକୁ ପରିଶୋଧ କରିପାରିବି ?—ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କର ମନ ଏହିପରି କହି ଉଠୁଥିଲା ।

ଇଏତ ନଜର ହିଁଅ । ତଥାପି, ଏହାପ୍ରତି ଆପଣାର ସ୍ନେହ ଆପଣାର ଅସୀମ କୃତଜ୍ଞତାକୁ ଆଉ କିପରି ପ୍ରକଟ କରାଯାଇ ପାରନ୍ତା ? ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଥର ସକାଶେ ନିଜ ହିଁଅର ବୟସ ସତେଅବା ବାଧକ ପରି ମନେହେଲା, ଯଦି ଇଏ ସାନ ହିଁଅଟିଏ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ...ହଁ...ବାପହିଁଅ ହେଲେ କ'ଣ ହେଲା, ବୟସ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବଡ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ପରି କାମ କରୁଛି .. ।

ପଡ଼ିଶାରୁ କାହା ଘରୁ ଘଣ୍ଟାରେ ବାରଟା ବାଜୁଥିବାର ଶୁଣାଗଲା । ସତେଅବା କୌଣସି ଚିତ୍ରମ ଭିତରୁ ମୁକୁଳି ଆସିଲା ପରି ସେ ହଠାତ୍ କହି ପକାଇଲେ, “ହଁ । ତୁ କହୁଥିଲୁ, ଆଉଥରେ ବି ତୁ ଧର୍ମପାଳନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଇଟି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଖୋଲି କରି କହି ଦେ' ହିଁଅ ।”

ମାଧବୀ କହିଲା, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଦ୍ଵିତୀୟଥର ଲାଗି ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି, ସେହିଥର ହିଁ ବିଳାସିନୀ ସହିତ ମୋ'ର ଶେଷ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ।”

“କ'ଣ ହେଲା... ?” ପ୍ରଶ୍ନକରନ୍ କହିଉଠିଲା ।

“ହଁ ଭାଇ । ବିଏ ଶେଷ ବର୍ଷ ପାଣ୍ଡୁାସିକ ପରୀକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଳାସିନୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ଦିନ ଛୁଟିପରେ ସିଏ ଭାରି ଝଡ଼ି ଗଲାପରି ଦେଖା-ଯାଉଥିଲା । ତାହାର ଦେହ ଗୋଟାୟା ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ତା'ର ଆଗର ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି କେଳାଣି କାହିଁକି କୁଆଡ଼େ ଲୁଚିଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ସିଏ ଦି'ପହରେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଆସି ଏକାଠି ଖାଇବା ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ପାଖ

ଦୋକାନକୁ ଯାଇ ଗୋଟାଏ ଲେମ୍ବୁକୁ ଗିଲସେ ପାଣିରେ ଚପୁଡ଼ି ଦେଇ ବଡ଼ କଣ୍ଠରେ ସେତକ ପିଇପାରୁଥିଲା । କ୍ଳାସରେ ବସିଥିବା ସମୟରେ, ମୁଣ୍ଡ ଚୁଲକବା, ଛୁତିରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହେବା ଓ ପେଟ କାଟିବା ପ୍ରଭୃତିରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଥିଲା । କ୍ଳାସରୁ ଉଠି ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲା ଓ ଯାହାକିଛି ପାଣି ପିଇଥିଲା, ତାକୁ ଅ' ଅ' କରି ବାହାର କରି ଆଣୁଥିଲା । ତା' ମୁହଁରୁ ଟାଳ ବୋହୁ ଯାଉଥିଲା । ଏକଥା ନିମେ ନିତିଦିନର ଏକ ଘଟଣା ହୋଇଗଲା । ଏସବୁର ରହସ୍ୟ କ'ଣ ଥିଲା କେଜାଣି ? କଲେଜରେ କେତେ ଲୋକ କେତେପ୍ରକାର କଥା କହୁଥିଲେ । ଏହିପରି ଦିନେ ତା'ର ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ରାସ୍ତାରେ ଦେଖାହେଲା । ସିଏ ଭାରି ଚକ୍ରତ ଓ ଉଦାସୀନ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ବଳାସିନାର କଥା ପଚାରିବାରୁ ତାଙ୍କର ଆଖି ଛଲଛଲ ହୋଇ ଆସିଲା । କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଉଥରେ ଜୋର୍ ଦେଇ ପଚାରିଲି । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, 'ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏକଥା କହିନାହିଁ । ଆପଣ କେବେହେଲେ ତାକୁ ଏକଥା କହିବେ ନାହିଁ । ତାକୁ କ୍ୟାନ୍ସର ହୋଇଛି । ଏଠି ତ ଓ.ଏ.ଆର.ଫ୍‌ରୁ ବଳି ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଚିକିତ୍ସା କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରୋଗର ଉପଶମ ହୋଇନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଡାକ୍ତର କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଭେଲେର୍ ନେଇ ଅପରେଶନ୍ କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅପରେଶନ୍ ହେଲେ ଯେ ତା'ର ଜୀବନରକ୍ଷା ହୋଇଯିବ, ସେଥିରେ କୌଣସି ନିଶ୍ଚୟତା ନାହିଁ । ମୋ'ର ଏହି ଯନ୍ତ୍ରବତ୍ ଜୀବନରେ ଘର ଓ ବନ୍ଧନ ବୋଲି ଯଦି କିଛିଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଏକା ସେହି ବଳାସିନା .. ।' ଧର୍ମପାଲନ୍‌ଙ୍କର ଏହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣି ମୋ'ର ହୃଦୟଟା କ'ଣ ହୋଇ ଉଠିଲା ।"

ମାଧବର କଣ୍ଠସ୍ବର ଥରଥର ହୋଇ ଆସିଲା ଓ ସେ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ଅନନ୍ତନ୍ ନାୟର ଜାଣିପାରିଲେ, ସିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣାର ବ୍ୟଥାକୁ ଭୁଲିଯାଇ ବଳାସିନା ସକାଶେ ହିଁ କାନ୍ଦୁଛି ।

“ଏତେ ବେମାର ଭିତରେ ବି ବଳାସିନା ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ କହିଦେଲା ଯେ ‘ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏହି ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସକରି ରୋଲ୍‌ନମ୍ବରଟିକୁ ଆଗ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତା'ପରେ ଯାଇ ହୁଏତ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇପାରିବି, ତା' ପୁଅରୁ କଦାପି ନୁହେଁ ।’ ହଁ, ସିଏ ଯେଉଁ କୋଠାରେ ବସି ପରୀକ୍ଷା ଦେଲା, ସେହି କୋଠାରେ ମୁଁ ବି ପରୀକ୍ଷା ଦେଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମନେପଡ଼ୁଛି, ସତେ ଯେପରି କାଲି ସବୁକିଛି ଘଟିଯାଇଛି । କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପିକାମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ପ୍ରିନ୍‌ସିପାଲ୍‌ଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ଜଣାଥିଲା ଯେ ପାଠପଢ଼ାରେ ତାକୁ କେହି ଟପିକରି କଦାପି ଆଗକୁ ଯାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତା'ର ଏପରି ଦୁର୍ବାବସ୍ଥା ଆସି ହେଲା ଯେ ବସିକରି ମଧ୍ୟ ପଢ଼ି ପାରୁନଥାଏ । ଏତେସବୁ ଅସୁବିଧା ଭିତରେ କ୍ଳାସରେ ଯେତକ ପଢ଼ା ଶୁଣୁଥିଲା, କେବଳ ସେତକମାନେ ତା'ର

ପୁଣି ହୋଇ ରହୁଥିଲା । ଉପର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁମତି ନେଇ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ୍ ବିଳାସିନୀ ପାଇଁ କେତୋଟି ବିଶେଷ ସୁବିଧା କରାଇ ନେଇଥିଲେ । ତାକୁ ଗୋଟିଏ ସୁରା ବେଷ୍ଟ ଆଉ ସୁରା ଡେସ୍କ ମିଳିଥିଲା । ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଦଶମିଟି ବାଜିବା ମାତ୍ରେ ଧର୍ମପାଲନ୍ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ୟାକ୍ସିରେ ଆଣି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଯାଆନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ଧର୍ମସ୍ତରେ ଲେମ୍ବୁପାଣି ଭର୍ତ୍ତିକରି ତା'ପାଖରେ ରଖିଦିଅନ୍ତି ଓ ବାହାରକୁ ଯାଇ ଠିଆହୋଇ ରହନ୍ତି । ବିଳାସିନୀ ଦଶମିଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତର ଲେଖେ, ତା'ପରେ ତା'ମୁହଁରୁ ଝାଲ ବୋହୁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ହାତଗୋଡ଼ ଡିଲ୍ ହୋଇଗଲାପରି ଲାଗେ, ସେ ସେଇଠି ସେଇ ବେଷ୍ଟ ଉପରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼େ । କେତେବେଳେ ଉଠି ଓ ପ୍ଲାଟ୍-ବେସିନ୍‌ରେ ଅ' ଅ' କରି ବାନ୍ତି କରିଥାଏ । ତା'ପରେ ପୁଣି କେତେ ମିନିଟ୍ ଲେଖେ । ତାହାର ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଣାମୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ସ୍ମରଣ କଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ରୋମ ଟାଙ୍କୁରି ଆସିବାପରି ଲାଗେ ।”

ସେ ରୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ଅନନ୍ତ ନାୟରଙ୍କର ମନେହେଲା, ମନଟାକୁ ଟିକିଏ ଦୃଢ଼କରି ନେବାପାଇଁ ହିଁ ସିଏ ଏପରି ମୋନି ହୋଇଯାଉଛି ।

“ତା'ପରେ ପୁଣି କ'ଣ, ରେଜଲ୍ ଟ ଆସିଲା । ବିଳାସିନୀ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାସ୍ କରୁଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମାର୍କଶୀଟ୍ ଓ ପ୍ରୋଭିଜନାଲ୍ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲି, ସେତେବେଳେ ସେଠାକୁ ଧର୍ମପାଲନ୍ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ସବୁ ବିଷୟରେ ବିଳାସିନୀକୁ ଭଲ ନମୂର ମିଳିଥିଲା । ସେ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ତା' ଆରଦ୍ଧନ ସେ ଅପରେଶନ୍ ସକାଶେ ବିଳାସିନୀକୁ ନେଇ ଭେଲେର୍ ଯାଉଛନ୍ତି । ବିଳାସିନୀକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି । ଏହିପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ମୋ'ର ଦ୍ଵିତୀୟଥର ପାଇଁ ଯିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା ।

ମାଧବା ଏତକ କହି ଥରେ ନିଜର ବାପା ଓ ଭାଇଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲା, ତା'ପରେ ପୁଣି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରିଦେଲା । ତା'ର ଆଖି ଅଣ୍ଟୁପୁଣ୍ଡି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହି ଥରଥର କଣ୍ଠରେ ସେ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ବିଳାସିନୀ ସତେଅବା ମଉଳି ଯାଇଥିବା ଫୁଲମାଳଟିଏ ପରି ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ମୁଁ ସେହିପରି ଠିଆହୋଇ ରହି କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ତାକୁ ଅନାଇ ରହିଲି । ମୋ'ଭିତରେ କେଜାଣି କେତେ କ'ଣ ହଜାର ହଜାର ଭାବନା ଆସି ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।”

“...ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ, ଶୈଶବର ସେହି ଦିନଗୁଡ଼ିକରେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ମୋ'ର ଜୀବନରେ ଯିଏ ସାନ୍ତ୍ଵନା ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲା, ଲଏ କ'ଣ ସେଇ ବିଳାସିନୀ ? ମୋର ଆଶା ଆଉ ନିରାଶାର ସମଭାଗିନୀ । ମୋ'ର

ଅନ୍ତର ବାହାର ସବୁ ଏକକାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଏବଂ ସ୍ୱେଦରେ କେବଳ ସଙ୍କଳନ ରୂପ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା ।

×

×

×

×

ସଙ୍କଳନ ଏହି ସମୟରେ କାନ୍ଥ ମନ ଓ ଶରୀର ନେଇ ବୃନ୍ଦାବନର ଏକ ଧର୍ମଶାଳାର ସୁନ୍ଦର ହଲରେ ବସି ରାସ...ଲାଳା ଦେଖୁଥାଏ । ସୁନ୍ଦର ସେଠାରେ ମାନଙ୍କର ଏକ ଭକ୍ତ ମଣ୍ଡଳୀ ତରଫରୁ ଏହି ରାସଲାଳାର ପ୍ରାଇଭେଟ ଆୟୋଜନ ହୋଇଥିଲା, ତଥାପି ବାହାରର ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ଦଶ ଲୋକ ଥାନ୍ତି । ସଙ୍କଳନ ସେଇ ଧର୍ମଶାଳାର ଗୋଟିଏ କୋଠାରେ ରହୁଥାଏ । ବୃନ୍ଦାବନ ଆସିବା ପରେ ଏକ ଗରୀବ ନିରାଶାରେ ସେ ଡୁବି ଯାଇଥାଏ । ଯେଉଁ ବୃନ୍ଦାବନ ଲୋକଗଣ ତ ଲୋକନୃତ୍ୟ ଏବଂ ଭାବନା ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରବଳ ପ୍ରେରଣା ଶକ୍ତି ବୋଲି ମାନି ନିଆଁ ହୋଇଛି, ଯେଉଁଠାରେ ବହୁ ସ୍ଥାନ ଗୋଳକଳା ଯାଏ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବାଲ୍ୟାଳୟର ସ୍ମୃତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଏବଂ ପୁଜିତ ସେଠାରେ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମଧୁର ପ୍ରାୟ ଜାଲି ସେ ଆହୁତ ସହକାରେ ଯେଉଁ ବୃନ୍ଦାବନ ଦର୍ଶନରେ ଆସିଥିଲା, ସେହି ଶିକ୍ଷା ଏଠାରେ ଅଧର୍ମିକତା ଏବଂ ମୋଗଲ ଆକ୍ରମଣର ହାତୀରେ ଲାଗି ଲାଗି ଆସୁଥିଲା । ବୃନ୍ଦାବନ ମହାତ୍ମା ଯେ ମୁନାଫାଖୋର ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ପତ୍ରପତ୍ର ଏ ବିଷୟରେ ତା'ର ତିନେମାତ୍ର ସଂଦେହ ରହୁଛି ନାହିଁ । ଯଦିଓ ସେଇ ଅମା ଅନ୍ଧକାରରେ ବିଜୁଳି ଝଟିଲା ପରି ଅନେକ ଥର ଭକ୍ତ ଓ ବ୍ରଜଭୂମିର ସବଳ ଦେହ ଓ ସରଳ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଶାସ୍ତ୍ରର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୃନ୍ଦାବନ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରୂପ ଦର୍ଶନ ସେ କରୁଥିଲା । ରାସଲାଳାର ଅନ୍ଧେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ ହେବା ମାତ୍ରେ ସଙ୍କଳନ ମନ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ନିଜ କୋଠାରେ ବାହାର ରାସଲାଳା ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ।

ବନ୍ଦନା ଆରମ୍ଭ ଶେଷ ହେବାପରେ କୃଷ୍ଣଲାଳା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ ନିଜ ବଡ଼ିମା ବଡ଼ ବଡ଼ ଫିଲସଫିରେ ପୁଣି କଥାରେ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସଙ୍କଳନ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ବୋଧକର, ତା'ର ମନହେଲା ଯେପରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହି ରାସଲାଳା ମଣ୍ଡଳୀର ମାଲିକ ଏବଂ ଯେତେ ପଣ୍ଡା ପୁନାଶ୍ର ମାନଙ୍କର ଲଭିଶେଷର ସାଧନ ହୋଇଛନ୍ତି ତଥା ମନ୍ଦିରରେ ବସି ହେଉଥିବା ପ୍ରସାଦ ନାମରେ ଯେଉଁସବୁ ଅନନ୍ତଲଭ, ସତବାନନ୍ଦ ଇତ୍ୟାଦି ଏକେଶ୍ୱର ରୂପରେ ମଧ୍ୟ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ତାର ମାନସିକ କ୍ଲାନ୍ତି ଆଉଁସ ବଢ଼ିଗଲା । ଏ କଣ ଆମର ଧର୍ମର ସ୍ୱରୂପ ? ତେବେ କଣ ଏହି ଧର୍ମ, ଏଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ତା'ର ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ମା ତଥା ଭାରତ ବର୍ଷର କୋଟି କୋଟି ଜନତା ମୁଗ ସୁଗ ଧରି ମନଇଚ୍ଚରେ ପୁଜିଆସୁଛନ୍ତି ?

ଏକ ବିଶାଳ ଦେହା ପୁରୁଷ ହଲଦିଆ ଓଢ଼ଣା ଟାଣି ଯିଶୋଦାଙ୍କ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲା, ଫଟାକଂସା ସ୍ୱରରେ ଏହି ମାତା ଯିଶୋଦା କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—

“ଆଜି ତ ମୋର କଳାକାନ୍ଥୁ ଖେଳିବା ପାଇଁ ବନକୁ ଯାଇଛି ଏତେ ବେଳ ହେଲା ବୁଝାନ୍ତେ ରଲା ?”

ଜିନ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାଜନିତ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ନନ୍ଦାଘଣୀ ପଦଗୁରଣୀ କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ମୟୂର ଚୁଲ ବାଜି ମୁରଲୀଧର ନନ୍ଦନନ୍ଦନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଯଶୋଦା କହିଲେ—

“ଆରେ ଧନ ତୁ ଆସିଗଲା, ତୁ ତ ବାବୁ ଏମନ୍ତ ହେଲୁଣି ଯେ, ଭିନଗତି ଖେଳିଛନ୍ତି ଆଉ କିଛି ଜାଣିଲୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବାବୁ ତୁ ଆଉ ବେଶୀ ଦୂରକୁ ଖେଳିବା ପାଇଁ ଯିବୁ ନାହିଁ ।

ଦୂରକୁ ଗଲେ ବଣରେ କାଲେ ଉପଦ ପଡ଼ିବ ।

କୃଷ୍ଣ ଏକଥାରେ ହସି କର କହିଲେ—ଗୁରୁଗୋଟି ବେଦଗୋଷ୍ଠୀ କଳ ଶଙ୍ଖାସୁର ପାଣିରେ ପଶି ଲୁଚିଥିଲା, ମୀନରୂପ ଧର ତାକୁ ମାରୁଥିଲା, କାହିଁ ଉପସ୍ଥି ପଡ଼ି ନଥିଲା ତ ?

ଆରେ ମା—ଦେଖ ତାରଗୋଟି ବେଦଧର ଶଙ୍ଖାସୁର ପାଣିରେ ଯାଇ ଲୁଚିଲା—ସେ ପାଣିରେ କେହିପରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ତ ଦୁର୍ଗା ମୀନ ଅବତାର ଧରି ତାକୁ ମାରାଇ । କାହିଁ କୌଣସି ଉପସ୍ଥି ମୁଁ ତ ଦେଖିନି ।

ଯଶୋଦା—ଆରେ ଧନ ତେବେ ତୁଇ ଶଙ୍ଖାସୁର ବଧକଲୁ ? ମୀନ ଶବଦାର ତୁଇ ହୋଇଥିଲୁ ?

କୃଷ୍ଣ—ହଁ ମା, ମୁଁ ସେଇ ।

ଯଶୋଦା — (ତମକପଡ଼) ତୁଇ ସେ ।

କୃଷ୍ଣ—(ପ୍ରସଙ୍ଗ ପାଲଟି) ଆଲେ ମା ସେକଥା ନୁହଁ—ତୁତ ମତେ ସାନ ପିଲା ଶୁଣୁ । ଯମୁନା କୂଳରେ ଯେଉଁଠି ସନ୍ଦନ ବନ, ସେଇଠି ଗାଈ ଚରାଉଛି । କାଳୀସୁ ନାଗକୁ ଦମନକରି ପାତାଳ ଫଟାଇଛି । କାହିଁ ଉପସ୍ଥି ତ କିଛି ପଡ଼ିନି ?

—ଆଲେ ମା, ମୁଁ ଯମୁନା ତଟରେ ଗାଈ ବାଛୁରୀ ଚରାଉଛି ଏବଂ କାଳୀସୁ ନାଗକୁ ଦମନ କର ପାତାଳକୁ ପଠାଇ ଦେଇଛି, ସେଠାରେ ମୁଁ କିଛି ଉପସ୍ଥି ଦେଖିନାହିଁ ।”

ଏଭଳି ଭାବରେ ଭଗବାନ ତାଙ୍କର କହୁପ, ବରାହ, ନୃସିଂହ, ବାମନ ଅବତାର ସମୟର ଅନୁଭବ ସବୁ ବଖାଣିଲେ.

କହିଲେ—ଆଲେ ମା ଦେଖ, ବଳି ରାଜାଙ୍କୁ ଛଳନା କରବା ପାଇଁ ବାମନ ରୂପ ଧାରଣ କରିଥିଲା । ତିନି ପାଦ ଜମି ମାଗି ସେଇ ତିନି ପାଦରେ ଯିବୁବନକୁ ମାସି

ନେଲି, ସେତେବେଳେ ମା, ମୋର ଗୋଟିଏ ପାଦ ସ୍ପର୍ଶକୁ ମାପିଲି, ଆଉ ଏକ ପାତାଳ ପୁର ଓ ତୃତୀୟ ପାଦ ମଞ୍ଜିରେ ରହିଲା ।

ଯଶୋଦା -- (ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ) ଆରେ ଧନ ଭୁଇଁ ବାମନ ଅବତାର ଧାରଣ କରିଥିଲୁ, “ରାଜା ବଳିକୁ ଛଳନା କରି ଭୁଇଁ ପାତାଳ ପଠାଇ ଥିଲୁ ?”

କୃଷ୍ଣ—(ପ୍ରସଙ୍ଗ ବଦଳାଇ) ଆରେ ନାହିଁ ମା ମୁଁ ତ ପିଲାଲୋକ ।

ଯଶୋଦା—ହଁ ସେଇଥପାଇଁ ତ କହୁଛୁ ତୋ’ର କଣ ବୁଦ୍ଧି ହେଲାଣି ଭୁ ଖେଳିବା ପାଇଁ ଆଜମୁ କଲେ ତ ଛୁଟି ନାହିଁ ।

ସକ୍ତନ ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲା, ପ୍ରଥମ ଲୀଳାର ପ୍ରସ୍ତର ଏକେକ୍ଷ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହି ତୃତୀୟ ଲୀଳାର ରଚୟିତାଙ୍କ ଲେଖନରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ହୃଦାବଳେ ପ୍ରକଟ ହୋଇଥିଲା । ଏଇ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପୀ ଭଗବାନ ପୃଥିବୀରେ ଆଦମ କାଳରୁ ନିଜ ଶକ୍ତିର ଇତିହାସ ଚିଆରି କରିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କୌଣସି ଅସଂବଦ୍ଧ ନାହିଁ । ସେ ନିମନ୍ତେ ବକସିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ମା— ପୃଥିବୀ ମା - ତାକୁ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ପିଲା ହୃଦାବଳେ ସେ ଦେଖି ଆସିଛୁ । ସରଳ ସ୍ନେହମୟୀ ମା କେବେହେଲେ ବଞ୍ଚାଏ କରି ପାରୁନି ଯେ ତା’ର ପୁଅ ଏଭଳି ପରାମର୍ଶ ଶାଳୀ ଘଟଣାର ନାୟକ । ମା ପାଇଁ ପୁଅ ପୁଅ ହୋଇ ସଫଦା ରହିବ ।

ନିଜ ମା’ର କଥା ମନେ ପକାଇ ସକ୍ତନର ଆଖି ଛଳାଛଳ ହୋଇଗଲା, ତା’ର ମନେହେଲା ମୋଠାରେ ଥିବା ସବୁ ଦର୍ଶକ ବୃନ୍ଦଙ୍କ ମନ ତା’ପରି ଆନନ୍ଦ ପାଇଛି । ଏହି କୃଷ୍ଣକୁ ନିଜ ରୂପକୁ ମଣିଷ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଛି । ସର୍ବଶକ୍ତି ମାନ ଭଗବାନ ଯେପରି ନିଜର ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଭୟଶୂନ୍ୟ କରାଉଛନ୍ତି । ମା ଯେତେହେଲେ ମୋହବଶତା ତା’ର ପୁଅକୁ ରାକ୍ଷସ ଭୟ ଦେଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସ୍ବୟଂ ନିଜକୁ ଭୟଶୂନ୍ୟ କରି ଆନନ୍ଦରେ ନିମଗ୍ନ ରହିଛନ୍ତି ।

ସକ୍ତନ ଭାବିଲା, ଆଜିର ସର୍ବଶକ୍ତି ମାନ ଭଗବାନ ଦ୍ବିଏକ ସ୍ବୟଂ ଚିଆରି କରିଥିବା ଅଟମ୍, ହାଇଡ୍ରୋଜନ ବୋମାକୁ ଭରିଛନ୍ତି ସେ ଯେଉଁଠି ଏହି ଅସୁର ଭୟରୁ ମୁକ୍ତି ହୋଇଯିବେ ସେହିଠି ସୁନବାର ଏହିପରି ବାଲଭୂଷ ଧାରଣକରି ନୂଆ ସଂସ୍କୃତିର ଜର୍ମଣ କରିବେ । କଳ୍ପପ, ମାନ, ବରାହ, ନୃସିଂହ ଆଦି ରୂପ ଧାରଣ କରି ବହୁରୂପୀ ଅସୁର ମାନଙ୍କୁ ହାହାର କରି ଯେତେବେଳେ ସେ ମୋହମୟୀ ପୃଥିବୀ ମାତା ଆଗରେ ସକ୍ତନ ସରଳ ଭାବରେ ଭୟମୁକ୍ତ ହୋଇ ଠିଆହେବେ ତେବେ କାହାକୁ ଆନନ୍ଦ ନ ଲାଗିବ ?

ଏହି ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ବଞ୍ଚାଏ କରିବାକୁ ଅନ୍ତର ଚାହୁଁଛି । ସେ ଭଗବାନ ଆସି ବଞ୍ଚାଏର ପ୍ରତିକ ଅଟନ୍ତି ।

ସନ୍ତାନ ଦିନ ଯାକର କ୍ଳାନ୍ତି ତଥା ଅସୁର ଉତ୍ସରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇ ନୂଆ ଆବେଶ, ନୂଆ ଭାବନାରେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଶାନ୍ତିରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଥରେ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟାର କଥା ତା'ମନରେ ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ସଖାକୁ ସନ୍ତାନ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣର ପଥର ଚଟାଣ ଉପରେ ବସି “ଜ୍ଞାନ ଗଣିତ”ର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଆକୃତି ଥିଲା ଏବଂ କନ୍ୟା ତାକୁ ସେହିକେବେଳେ “ନିଧିବନ”ରେ ଖୋଜୁଥିଲା, ଜିଦ୍ କର କନ୍ୟା ବୃନ୍ଦାବନ ଆସିଥିଲା, ଲଲା ମୁରଲୀ ମନୋହର ତାକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଥିଲେ ଯେ ବୃନ୍ଦାବନ ଯଦିଓ ଲଣ୍ଡନ, ନ୍ୟୁୟାର୍କ, ବମ୍ବେ, କଲିକତା, ଦିଲ୍ଲୀ ଭଳି ବିଶାଳ ନଗର ନୁହେଁ ତେବେସୁଦ୍ଧା ଛୋଟ ଛୋଟ ଭଲ, ଶୁଣା ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୌରାଣିକ ଧାର୍ମିକ ସ୍ଥାନରେ ପୁଣି । ଏଠି ଅପରିଚିତ ବ୍ୟକ୍ତି କାହାକୁ ଖୋଜିବା ମୁସ୍ତି । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା କଥା ଶୁଣିଲା ନାହିଁ ।

କନ୍ୟା ନିଧିବନରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଖୋଜି ଖୋଜି ନିରାଶ ହୋଇ ନିକଟିକି ଆସି କେଉଁଠି ପାଇବା ମାନସରେ ଫେରିଲା, କିନ୍ତୁ ନିଧିବନରେ ସନ୍ତାନକୁ ନ ପାଇ ମଧ୍ୟ ତା'ମନ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନଥିଲା, ନିଧିବନ ଏକ ମହାନ ସ୍ୱର୍ଗାତ୍ମକ ସିଏ କି ତାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶୁଭୁଥିଲେ ତାଙ୍କର ସାଧନା ପାଠଥିଲା । ଏହିଠାରେ ଏଇ ଯୋଗୀ ସ୍ୱର୍ଗାତ୍ମକ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ପରମ ସନ୍ତୋଷର ନିଧି ପାଇଥିଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସମୟରେ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ପାଣିପାଣି କି ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ନିଧିବନରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ସେଇଭଳି ଅନୁଭୂତି ହେବ । ସଦନ ଭୂମି, ଲତା, ତଥା ବୃକ୍ଷରୁ କି ଦ୍ୱାରା ନିଧିବନ ଶୋଭିତ । କେଉଁଠି ଉତ୍ତାପଶେଷ କେଉଁଠି ଦିନ ଚାରିଟି ଗଛ ଯେଉଁ ସଦନ ମଣ୍ଡପ ପରି ଦିଆଇ ହୋଇଛନ୍ତି, କେଉଁଠି କଠାଗଛ ଅଟକାଇ ଦେଇଛି । ପକ୍ଷୀ କୁଳନ, ବନର ଦଳର ଡିଆଁ ଡେଇଁ, ହରିଣ ଶିଶୁର କଲରବ—ଏ ସମସ୍ତ ପରିବେଶ କନ୍ୟା ମନରେ ଅପାର ଶାନ୍ତି ଦେଲା ।

ଉଦାସ ହୋଇ ଫେରୁଥିଲା, ଆଗରେ ସ୍ୱାମୀ ହରିଦାସଙ୍କର ସମାଧି ସ୍ଥାନରେ ଆଖିରେ ଚପମା ପିନ୍ଧି, ଉଷ୍ମ କିଲେପିତ, ଲଣ୍ଡିତ ମସ୍ତକ ବେପରୁଡ଼ା ହୋଇ ଜଣେ ସାଧୁ ବେସୁର କଣ୍ଠରେ ବଡ଼ ଭବାବେଶରେ ହରିଦାସଙ୍କ ଭଜନ ଗୋଟିଏ କାହ୍ନାର ଭାବରେ ଗାଉଛନ୍ତି ।

ମାଉସୀ ସହଜ ନୋରା ପ୍ରଗଟିଭର ଯୋ ରଜନୀ ଗୌରୀ୍ୟାମ ଘନ ଦାମିନୀ ଯେପେ :—ପ୍ରଥମ ହୁଁ ହୁଡ଼ି ଅବହୁଁ ଆଗେହୁ ରହେ ହେନଟର ହେ ତେସେ । ଅଗ ଅଜ୍ଞାନ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁଦ୍ଧାର ଚରୁର ଯୁଦ୍ଧର କା ସିସେ ।

ଶ୍ରୀ ହରିଦାସ ସ୍ୱାମୀ ଶ୍ୟାମା କୁଞ୍ଜିଦହାସ—

କନ୍ୟାର ମନେହେଲା ଯେପରି ଏହି ଭଜନ ଅଦୃଶ୍ୟ ଭାବରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ସ୍ୱରୂପକୁ ଶୁଣାଇ ଦିଆଗଲା, ତା'ର ଓ ସନ୍ତାନର—ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପରୁଷର ସହଜ ମିଳନ ଦେଶକାଳରେ ସବୁବେଳେ ଚଳି ଆସୁଛି । ଏହାହିଁ ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ଏହାର ଶେଷନାହିଁ ।

ଚବିଶି

“ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ନାଶ ଓ ସୁରୁଷଙ୍କର ସହଜ ମିଳନ ଦେଖି କାଳରେ ସବୁବେଳେ ଚଳିଆସୁଛି, ଏହା ହିଁ ଚରନ୍ତନ ସତ୍ୟ, ଏହାର ଶେଷ ନାହିଁ ।”

ଯଦିଓ ତା’ର ଓ ଶୀଳାର ମଧୁର ତଥା ମାର୍ମିକ ହୃଦୟ ମହୁପାଳକୁ ଏଭଳି ଭାବରେ ଘେରି ରହିଥିଲା ଯେପରି ଛବିରେ ଥିବା ଦେବଦେବୀଙ୍କ ମୁଖଶ୍ରୀକୁ ଆଲୋକ ଚନ୍ଦ୍ର ଘେରିଥାଏ, ତଥାପି ସାଧାରଣ ଚିତ୍ତର ତଥା ଯୁକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତା’ର ଓ କଲ୍ୟାଣର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ସଂପର୍କକୁମହାନ୍ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନିବା ପାଇଁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଏଇ ସତ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ଫଳରେ ମହୁପାଳ ଘରୁ ଦୁଇଦିନ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବାପରେ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଗାଡ଼ୀ ନେଇ ଶୀଳାଘରୁ ନିଜ ଘରକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲା ।

ନିଜ ଶୀଳାର ବିବାହ ଉତ୍ସବରେ ତା’ର ଓ ଶୀଳାର ପ୍ରେମର କଳଙ୍କ କଥା ଦ୍ଵାରା ପଡ଼ିପଡ଼ିଆଁ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇ ଥିବା ମାନସିକ ବିଭେଦ ରୂପୀ ଗର୍ଭି ଯାହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ ଗତ ଦୁଇଦିନ ଧରି ମହୁପାଳ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସେ ଓ ଶୀଳା— ସେ ଓ କଲ୍ୟାଣୀ— ମହୁପାଳ ଶୁକୁ ଆଉ ଦୁଇଟି ବନ୍ଧନରେ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏଭଳି ଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵାତ୍ମକ ଜୀବନରେ ତାର ନିଜସ୍ଵ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵର ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକାଶ ଘଟିପାରୁ ନାହିଁ ।

ସକାଳୁ— ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ ଦେଇଘଣ୍ଟା ତଳେ— ଯେତେବେଳେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ତାକୁ ନେବାପାଇଁ ଶୀଳା ଘରକୁ ଆସି ଥିଲା ସେତେବେଳେ ତା’ର ମନ ଚରଳ ଗରମ ମହୁଣର ସ ଗର ପରି କେତେବେଳେ ଜୁଆରିଆ ହେଉଥାଏ ତ କେତେବେଳେ ଭଟାର ରୂପ ନେଉଥାଏ । ସେ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ଶୀଳାର ଘର ଛାଡ଼ି ତା’କୁ ତା’ର ଘରକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବାପଘରୁ ଶାଶୁ ଘରକୁ ଯିବା ସମୟରେ ଝିଅର ମନର ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହୋଇଥାଏ ମହୁପାଳର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ତଦନୁରୂପ ଥିଲା । ସେ ଜାଣୁଥିଲା ଯେ ଯିବା ବ୍ୟଗ୍ରତ ଅନ୍ୟଗତ ନାହିଁ । ପଡ଼ିପଡ଼ିଆଁ ସହଜ ସଂପର୍କ ଦୁନିଆ ଆଗରେ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବ,

ଏହାହିଁ ସତ୍ୟ, ସଂସାର ମୁଁ କିଛି କିନ୍ତେ ମହୁପାଳ ଏ ସତ୍ୟକୁ କପରିବ । ଅସୀକାର
ଚରପାରିବ ?

ଦୁଇଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରୁ ଚାଲିଯାଇ ବୈରାଗ୍ୟ ତଥା ଅନୁରାଗର ଦୋଳରେ
ନିଜର ଅତ୍ୟନ୍ତ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ ମନକୁ ଝୁଲାଇ ସାରିବା ପରେ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ କର୍ତ୍ତୃକ
ସହୃଦ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲା ଯେପରି ଘରୁ ରୁଷିକରି ପଳାଇଥିବା ବାଳକକୁ ନବରତ୍ନ
ଘରକୁ ଧରି ନିଆଯାଏ ।”

ଯିବା ସମୟରେ ଶିଳା ତାକୁ ଶୁଭଲେଖି ଘନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାରିଥିଲା, ମହୁ-
ପାଳର ମନେହେଲ ଯେପରି ପାହାଡ଼ର ସୁଡ଼ଙ୍ଗ ଭିତର ଦେଇ ଲୋକକ ଝରଣା ଦୃଷ୍ଟିର
ଅନୁରାଗରେ ବୋହୁ ଯାଉଛି । ନୀରବତାର ଇଚ୍ଛାତ ସିଦ୍ଧିକରେ ତା’ ମନକୁ ବନ୍ଦ କରି
ସେ ଚାଲି ଉଠୁଥିଲା । ସେ ବାରମ୍ବାର ମନରେ ଶୁଭୁଥିଲା—ପତିପତ୍ନୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ସନ୍ଧ୍ୟା-
ଅଟେ, ଚରନ୍ତନ ଅଟେ, ଅଭେଦ୍ୟ ଅଟେ ।

x

x

x

କର୍ତ୍ତୃକର ଡାକ୍ତରଖାନାର ପଛପଟେ ଯେଉଁଠା କନ୍ୟାର ଘର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
ହେଉଥିଲା ସେଠା କନ୍ୟାଣୀ ତା’ର ସାନପୁଅ ତପୋଧନକୁ ନେଇ ବସିଥିଲା । କର୍ତ୍ତୃକ
ତାକୁ ସେହି ଯାଗାକୁ ଡକାଇଥିଲା; ଏ ଦୁଇ ଦିନର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ବ୍ୟାକୁଳତା କନ୍ୟାଣୀକୁ
ଦୁଃଖ କରି ଦେଇଥିଲା । ଗର୍ଭର ବେଦନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ତାର ଗର୍ଭୀର ଶାନ୍ତ—ଅଶାନ୍ତ
ଚେହେରା ଯେପରି ସହ୍ୟମାନ କଲପର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ତପୋଧନ ଚଉକାରେ ବସି
ଗୋଡ଼ ହଲୁଉଥାଏ ।

ଶକ୍ତ ଚେହେରା ନେଇ ମହୁପାଳ ସେ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କଲା, କର୍ତ୍ତୃକ ତା’
ପଛରେ ରହିଥାଏ । କନ୍ୟାଣୀ ଓ ମହୁପାଳଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଥରେ ବିନିମୟ ହେଲା, ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ଉଭୟେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ନେଲେ । ଉଭୟେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଅଭେଦ୍ୟ-
ତାକୁ ନୂଆ ଶୁଭରେ ଅନୁଭବ କଲେ ମାତ୍ର ମନର ବିରୋଧ ଥିବାରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ
ନେଲେ । କନ୍ୟାଣୀ ମୁହଁ ତଳକୁ କଲା, ମହୁପାଳ ମୁହଁ ଘୁରାଇ ତପୋଧନକୁ ଦେଖିଲା ।

ତପୋଧନ ସ୍ବଳ୍ପଚିତ ହୋଇ ବସିଥିଲା, ବାପାଙ୍କୁ ତା ଆଡ଼େ ଅନାରିବା ଦେଖି
ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତାଗତ, ବାପା ମୁହଁରେ ପଡ଼ିଲେ ଭୟରେ ଯେପରି ମଣିଷ ସିଧାସଳଖ
ବାଦକୁ ଅନାରି ରହେ, ଭୟଭିତ ତପୋଧନ ଠିକ୍ ସେହିପରି ନିଷ୍ଠ ପଲକ ନୟନରେ
ବାପ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲା । ବାପର ସେହି ଏଠି ହାର ମାନିଲା—ମନ ତରଳି ଗଲା,
ଆଖିରେ ମମତା ଝୁଲି ଉଠିଲା, ପିତା ମହୁପାଳ ନିଜ ପିଲାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଅନୁରାଗୀ
ମହୁପାଳକୁ କ୍ଷମା କରୁଥିବା ଅନ୍ତର ହୋଇଗଲା, ହଠାତ୍ ତା’ ମନରେ ଆସିଲା—

“ଏମାନେ, ମୋର ସବୁ ସିଲମାନେ — ଜଣେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ସହୃଦ ମୋର ହୃଦୟକୁ କେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବେ ?”

ସେଇ ପୁରୁଷା ପ୍ରଶ୍ନ ପୁଣିଥରେ ନୂଆ ରୂପରେ ତା’ ମନକୁ ଫୋଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା, ତପୋଧନର ଉପସ୍ଥିତି ତା’କୁ ଲଜିତ କରିଥିଲା, ଧରେ ଧରେ ଆଗକୁ ଯାଇ ସେ ତପୁର ରୁଷିବାଳ ଆଉଁସି କହିଲା — “ଆଜି ସ୍କୁଲ ଯାଆନ୍ତୁ, ନା ?,” “ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବି ।”

ପୁଅ ମୁଣ୍ଡରେ ସେଭଳି ହାତରଖି ପତ୍ନୀ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନକଲ — “ସିଲ ଏ କଣ ଆଜି ଉପାସରେ ସ୍କୁଲ ଚଲେଇ ଯିବେ ? କଲାଣୀ ପ୍ରଥମେ ତୁମ୍ଭେ ହୋଇଗଲା । କଲାଣୀର ପ୍ରାଥମିକ ନିରବତାରେ ମହୁପାଳ ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ରାତିକରି ଆଉ କଣ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ସମୟରେ କଲାଣୀ ତାର ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ର ମୁଣ୍ଡପିନ୍ଧା ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ସଜଡ଼ିତ କରି ତା ଆଡ଼େ ଅନାଇଁ କହିଲା — “ରକ୍ତେ ଏବଂ ଶୁକ୍ରାଳୁ ଗୋଷାର କରୁଛନ୍ତି, ତପୁ ଚାଲି ଘରକୁ, ଆମେ ଟିକେ ଆଗରୁ ଆସିଥିଲୁ ।”

“ହଁରେ ବାବୁ ଚାଲି, ଆମେ ଆସୁଛୁ ।”

ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସାତ ବର୍ଷର ବାଳକ ନିଜର ବାପ ମାଆକୁ ଦେଖିନେଲ ଯେପରି ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ କହୁଥିଲା — ମୋ ମାକୁ ଆଉ କଷ୍ଟ ଦେବନାହିଁ ।”

ତପୋଧନ ଯିବାପରେ ସେ ଘରେ ଯେପରି ମୃତ୍ୟୁର ନୀରବତା ଆସିଗଲା, କଲାଣୀ ତ ମୂଳରୁ ମୁହଁ ପୋତି ବସିଥିଲା, ମହୁପାଳର ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ତଳକୁ ହୋଇଗଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେ ଦୁହଁକୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ ଦେଖୁଥିଲା ଏବଂ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ ନିଜର ତଳ ଓଠକୁ ଖଣ୍ଡୁଥିଲା ।

ମହୁପାଳ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା — “ଏମାନେ ସବୁ କେବେ ଫେରିବେ ମଥୁରା ?”

“ତାଲି କମ୍ପା ପରଦିନ ସକାଳ ସୁଦ୍ଧା ଚାଲି ଆସିଲେ ବିନ୍ଦୋ ତ ମାତା ଚାରିଦିନ ଛୁଟି ନେଇଛି ।”

ସ୍ବାପରେ ପୁଣି ନିରବତା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ହଠାତ୍ କଲାଣୀକୁ ଅନାଇଁ କହିଲା “ଭାବନ ଯାହାଘଟି ଯାଇଛି ସେ କଥା ଚାଲି ଯାଅ, ରୁମ୍‌ହୁଇ ଜଣଙ୍କର କଲି କଳିଆ କମ୍ପା ଅଶାନ୍ତ କରି କଥା ନୁହଁ, ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ବଡ଼ ବଡ଼ ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ କଥା । ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏହାର ଅଭାବ କିପରି ପଡ଼ିବ ? ଏ କଥା ଭାବି ରୁମ୍‌କୁ ଗନ୍ତାରିବା ସହକାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ ।”

“ଆଉ ସେ, ଏ ଜନ୍ମରେ କଣ, ଚଉଶାଣି ହଜାର ଜନ୍ମରେ ସୁଦ୍ଧା ଏକଥା ସେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରବେ ନାହିଁ, ମୁଁ ଯୋଉକଥା ମନା କରବି ସେଇକଥା ଦଶଲକ୍ଷ ଥର କରବି ହେଉଛି ସ୍ବାକ୍ଷର ଯିବି, ନ ହେଲେ ଗିରାଘୋର ପାଣ୍ଡେଘର ହିଅର ସମ୍ମାନ ତଳେ ପଡ଼ିବ କଣର ? ସ୍ବା ଠାରୁ...”

“ମହୁପାଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ରୁ ଚୁପ୍ ରହ । ମୁଁ କହୁଛି ଏତେ ବଡ଼ ଲେଖକ” ଚୁଲ୍ଲିକ ଯାଉ ସେ ଲେଖକ । ଶଳା ଲେଖକର ଭଲ କିଛି ସମ୍ମାନ ଅଛି - ଘରେ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ, ଯେଉଁଦିନ ତା’ ହାତରୁ ଖଟା ଓହ୍ଲାଇବ ସେଇଦିନ ଜାଣିବ ଯେ ମୁଁ ଜଣାଅଛି । କହୁ ସେ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଚାରି ଜଳ ।

କଳାଶୀ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ବସିଥିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ପୁଣିଥରେ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲ, କଳାଶୀକୁ କହିଲା — “ମହୁପାଳ ତୁମ ସହୃଦ ବହୁତ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛ, ଏ କଥା ତା ମୁହଁରେ ମୁଁ କହୁଛି । ତଥାପି ସେ ତୁମକୁ ବହୁତ ଭଲ ପାଏ...ଏକଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତା’ ସାମ୍ନାରେ ତୁମକୁ କହୁଛି ।”

ଅନୁରାଗୀ ମହୁପାଳର ଅପରାଧୀ ମନ ନିଜକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାର ବାଟ ପାଇଲା, ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ ହୋଇ କହିଲା —

“ତୁମେ କଣ ବ୍ରହ୍ମା ଆସି କହିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଯେ ବରାଣସ ବରବେ ନାହିଁ ଯେ ସ୍ବାକ୍ଷ ମୁଁ କେତେ ଭଲପାଏ, ଆରେ ସ୍ବାକ୍ଷ ବୁଝାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋ ଆଚରଣ ସ୍ବାକ୍ଷର ପସନ୍ଦ ନୁହେଁ, ମୋର ପାଟି ଚାଲି ଖାଲି ସ୍ବାକ୍ଷ ଦେଖାଯାଏ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେ ସ୍ବାକ୍ଷ ଭଲପାଏ ଶକ୍ତି ଦିଏ ତା’ର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ସ୍ବାକ୍ଷ ପାଖରେ ନାହିଁ, ଆଉ ମୂଲ୍ୟ ବା ଦେବେ କଣ ସ୍ବାକ୍ଷ ଧାରଣା ଯେ ମୋ’ଠି କିଛି ଭଲ ପଣିଆ ନାହିଁ, ସେ ଭାବନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ସ୍ବାକ୍ଷର ଶତ୍ରୁ ।... (ଦାନ୍ତ ଚୋବାଇ) ନିଷ୍ଠୁର-ମୂର୍ଖ...”

“ମହୁପାଳ ।”

“ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋର ଜୀବନକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦେଇଛି । କେବେହେଲେ ମୋ କଥା ଶୁଣି ନାହିଁ । କେବେ ମୋତେ ବୁଝିବ କୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ଯେ ଏ ଲୋକଟା ବୁଝୁଛି କଣ...କହୁଛି କଣ ?” —

“ଆଜ୍ଞା ଏବେ ମୁଁ କହୁଛି ଯେ.....”

“କର୍ଣ୍ଣେଲ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ ଅଛି କିନ୍ତୁ ରାଗିନି । ସ୍ବାକ୍ଷ ଉପସ୍ଥିତିରେ ମୋ ମନର ସମସ୍ତ କଥା ତୁମ ଆଖିରେ କହୁଛି ଏବେ ମୋର ବୟସ ଏକ ସ୍ବାଳିଣ... ବୟାଳିଣ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଯୌବନ ଆଉ ନାହିଁ ଯେ କଲି କଳିଆ କରି ପର

ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସବୁ ଭୁଲି ଯିବ । ମୁଁ ଏବେ କ୍ଳାନ୍ତ ମୋର ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତି ଦରକାର । ଆଉ ଖୁବ୍‌ହେଲେ ଆଠ ଦଶ ବର୍ଷ ମୁଁ କାମ କରି ପାରବି । ଜୀବନରେ କିଛି ନ ମିଳୁ ପଛଦେ, ଟିକେ ଶାନ୍ତି ଦରକାର । ଆଉ ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଅଶାନ୍ତ ଦେଉଛି....“ତା’ ହେଲେ ଭାବ ସାହେବ ସ୍ବାକ୍ଷ ଏତିକି କହୁ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ସ୍ବାକ୍ଷ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ସେଠିକି ଯିବେ...”

“ଦେଖିନିଅ - ଦେଖିନିଅ କର୍ଣ୍ଣିଲ —”

“ମୁଁ କହୁଛି ମହୁପାଳ ତୁମେ ରୁପ୍ ରହଲ ?” କର୍ଣ୍ଣିଲ ଜେରରେ ଗୁଣିଯାଇ କହିଲା । ଫେର ଗଲାର ସ୍ବର ଶାନ୍ତକରି କହିଲା—“ଭାଉଜଙ୍କ ସହୃଦ ମତେ କଥା ହେବାକୁ ଦିଅ, ଖବର ଦାର ମଝିରେ ପୁଣି କଥା କହିଲ ତ ? ହଁ ଭାଉଜ ଶୁଣନ୍ତୁ କଥା ଟିକେ ଅସୁବିଧା ହୋଇ ଯାଇଛି । ମୋର ଯଦି କେଉଁଠି ଭୁଲ ହେବ ତା’ ହେଲେ ଶରାପ ଭାବିବ ନି : ମୁଁ ମୂଲୁ ଯମ ମାଗି ନେଉଛି ଦେଖନ୍ତୁ ମହୁପାଳକୁ ବୁଝାଇବାରେ ଆପଣ ଭୁଲ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ମାନ୍ତୁଛି ଯେ ମହୁପାଳର ବହୁତ ଶରାପ ଗୁଣ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଆପଣଙ୍କୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ସ୍ବାପନ ସହଜ ସରଳ ଆସୁଗୋଲା ଲୋକ ସହଜରେ ମିଳିବେ ନାହିଁ, ମୁଁ ମିଛ କହୁବନି ଭାଉଜ, ମୁଁ ନିଜେ ବ୍ୟବସାୟୀ ହସାକଲେକ, ବହୁତ ପ୍ରକାର ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି. ନିଜ ଲୋକ ସେଥିପାଇଁ ସ୍ବାକ୍ଷ ଗୁଣର ମୂଲ୍ୟ ଦେଉନା, କିନ୍ତୁ ସ୍ବାକ୍ଷର ଗୁଣ ଏବଂ ଯୋଗ୍ୟତା ଆଗରେ ମୁଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ ଇବା ଦେଖିଛି ।”

ଆଙ୍ଗୁଁରେ ଜଳନ୍ତା ସିଗାରେଟ୍‌କୁ ଗୁପ୍ତି, ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଚଉକରେ ସିଧା ହୋଇବସି ମହୁପାଳ ବାଣ୍ଟେର ହୋଇ ତା’ର ନିଜ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣୁଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ କର୍ଣ୍ଣିଲର ଉପକାର ଦ୍ବାରା ସେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଯାଉଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣିଲ କହି ଚାଲିଯାଏ—“ମହୁପାଳ ପରି ଲେଖକର ଆଦର ଚଳିତ ଭଳି ଦେଶରେ ହୋଇ ପାରିବ ସ୍ବାକ୍ଷ ଭଳି ଆର୍ଟିଷ୍ଟ୍ ଇଟେଲେକ୍‌ଟୁଏଲ୍‌ଙ୍କୁ ଏଭଳି ହିନସ୍ତା ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏଭଳି ମଣିଷର ଯଦି କିଛି ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ଥାଏ ତେବେ ତାକୁ କ୍ଷମା କରିବାକୁ ଉଚିତ୍ ।”

କର୍ଣ୍ଣିଲ ରୁପ୍ ହୋଇଗଲା । ଘର ପୁଣିଥରେ ନୀରବତା ମାଡ଼ି ବସିଲା, ଚିନିଜଣ ଚିନ୍ତାନ୍ତୁତ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ବସିଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣିଲ ବାଁ ହାତରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ନବରତ୍ନର ସୁନ୍ଦର ମୁଠକୁ ଡାହାଣ ହାତରେ ଆଙ୍ଗୁଁ ଗୁଡ଼ିକରେ ପିନ୍ଧି ଉଥିଲା । ଟିକେଗଲା ଝାଡ଼ି କର୍ଣ୍ଣିଲ ପୁଣି କହିଲା—“ମୁଁ ଏ କଥା ମଧ୍ୟ କହୁନି ଯେ ଆପଣ ମହୁପାଳକୁ କିଛି କହୁବେନି...ତେବେ ଯାହା କହୁବେ ତାହା ତା’ର ମୁହଁ ଦେଖି କହୁବେ । ଆପଣ ବୁଝୁଛନ୍ତି.....ବଡ଼ ବଡ଼ ପୁଅ ଝିଅଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଆପଣ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ମନେ

ମାଲିନ୍ୟର କାରଣ ଆଉ ଅରୁଣ ରହିଲା ନାହିଁ । ଆଜି କାଲି ସମସ୍ତ କଣ.....କେତେ ଶରୀର ହେଲଣି ଏ କଥା ତ ଆପଣ ଜାଣିଛନ୍ତି, ଅତିବାହିତ ପୁଅ ହିଁ ଆପଣଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଯତ୍ନ ସେମାନେ କଣ କିଛି କରି ଦେଲେ ତେବେ.....”

“ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ କେବଳ ମୁଁ ସ୍ବାକ୍ଷ୍ଯ ଯାହା କୁହେ, ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି କାରଣ ନାହିଁ ଭଲ ସାହେବ, “ଏତେ ସମୟ ପରେ କଲ୍ୟାଣୀ ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା, ମହୁପାଲର ଚନ୍ଦ୍ରା ପୁଣି ତେଜ ହୋଇଗଲା, ସ୍ବା ଆତକୁ ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଲ ଯେପରି ତାକୁ ହୃଦ୍‌ନୋଟିଜ୍‌ମ କରିଦେବ । କଲ୍ୟାଣୀ ଉତ୍ତେଜିତ କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ କୁହାଯାଏ --

“ମୁଁ ସବୁ କିଛି ସହିଯିବି, କିନ୍ତୁ ଏଭଳି କଲଙ୍କ, ବଦନାମ ହେବାର ଯତ୍ନ ସେ କଣବେ ତେବେ ସ୍ବାକ୍ଷ୍ଯ କୁହନ୍ତୁ ତା ସୁଦ୍ଧା ମତେ ବିଷ ଟିକେ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ନିଜ ପରିବାରର କୌଣସି କଲଙ୍କ ବରଦାୟ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ସେ ସେ ହୁଅନ୍ତୁ କିମ୍ବା ପୁଅ ହିଁ ହୁଅନ୍ତୁ ।” କଲ୍ୟାଣୀ ଚେହେରାରେ ଦୃଢ଼ତା ଝୁଟି ଉଠୁଥାଏ ।

ଏହି ଦୃଢ଼ତା ମହୁପାଲ ମନର ଆଦର୍ଶଥିଲା । ଏଇ ଆଦର୍ଶକୁ ବହୁତ ଗୁଣ୍ଠି ମଧ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜୀବନରେ ପାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା । କଲ୍ୟାଣୀର ଜନ୍ମଗୋର ସ୍ବାଭାବ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ, ଏ ସ୍ବା କେବେହେଲେ ମୋର କଲାକାର ସାହୁଦୀକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇନାହିଁ । ସବୁବେଳେ ମୋର ବିରୋଧ କରିଛି । ପତିବ୍ରତା, ତପସ୍ବୀଜ୍ଞ, ତେଜସ୍ବୀନୀ ହେଲେ କଣ ହେଲା, ସେ ଏକା ବେଳେକେ ଗଣ୍ଠିମୁଣ୍ଡ ଅଟେ । ଚନ୍ଦ୍ରା ଓ ଶବ୍ଦ ମିଶି ତା’ ମନରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ, ଶେଷରେ ନୋକ୍ସରୁପୀ ଜଡ଼ତାରେ ତା’ର ଚନ୍ଦ୍ରା ସବୁ ଅଟକି ଗଲା, “ମୁଁ ତୋ ବାପାର କଣା ଗୁଡ଼ିକ ନୁହେଁ ବୁଝିଲୁ । ତୋ’ର ଯତ୍ନ ଗରଜ ଅଛି ତ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ରହିବୁ, ନଚେତ୍ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ମୁଁ ତତେ ସହ ପାରୁନି । ଅହଂକାରୀ, ସ୍ବାର୍ଥପର, ମତ କାହିଁକା,

କର୍ଣ୍ଣିକ ଉଠି ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ତା ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇଦେଲା, ଭରଜ ହୋଇ କହିଲା“...ମହୁପାଲ । ମହୁପାଲ । “ମହୁପାଲ ତା’ ପାଟିରୁ କର୍ଣ୍ଣିକର ହାତ କାଢ଼ି ନେଲା । କର୍ଣ୍ଣିକ ସେଇଭଳି ଭରଜ ପୁଣି ସ୍ବାଭାବେ କହିଲା.....“ମୁଁ କହୁଛି କଣ ପାଖଲ ହୋଇ ଗଲା । ଏବେ ବୁଝିଲି ସବୁ ଦୋଷ ତେ ର ।”

“କଣ କହୁଛୁ ?” ମହୁପାଲ କର୍ଣ୍ଣିକକୁ ମଧ୍ୟ ଅପଦସ୍ତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା, କର୍ଣ୍ଣିକ ମହୋଦୟଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଏବେ ଏଭଳି ଥିଲା ଯିଏକି ଏ ବୁଝିତାକୁ ଖାତିର କରୁନ ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣିକ ଏଭଳି ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଆସିଲେ କଳିଆ କରିଥିବା ଦୁଇ ଦଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣ୍ଠି ତ ରୂପରେ ବୁଝାମଣା ହୋଇଯିବ ନଚେତ୍ ଗୋଟିଏ ଦଳ କର୍ଣ୍ଣିକଙ୍କ ସହଜ ଲଢ଼ିବା

ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବେ, ଲାଲ ନଗୀନାଦ ଓରଫ ଆମର କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ଏଭଳି ଭାବରେ କେତେ ସଂପର୍କୀୟ...ଆସୀୟ ବନ୍ଧୁ କୁଟୁମ୍ବଙ୍କ ଘର ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ରକ୍ଷାକରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଆଜୁଠି ଉଠିବୁ କହିଲେ.....“ଦେଖି ମିଛରେ ସେ ରାଗ ଆଉ କାହାକୁ ଦେଖାଇବ, ବୁଝିଲ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁତ ସିରିଅସ୍ ମୁହଁରେ ରହିଛି, ତୋ ପକ୍ଷରେ ନୁହଁ କି ଭାଉଜଙ୍କ ପକ୍ଷର ମଧ୍ୟ ନୁହଁ, ମତେ ଯାହା ଠିକ୍ ମନେ ହେବ ସେଇକଥା କହିବି । ମୁଁ ପୁଣିଥରେ କହୁଛି ଯେ ସବୁ ଦୋଷ ତୋର । ଯେତେ ବଡ଼ ଇଂଟେଲେକ୍ଟୁଆଲ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତୁ ଭାଉଜଙ୍କ ପାଦର କାଣି ଆଜୁଠି ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁ ।”

ମହପାଲର ମନେ ହେଲା ଯେପରି ତା’ର ବସିଥିବା ଚଉକ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବାଢ଼ି-ନେଲ । ସକ୍ତନ ସ ମାମ୍ମାରେ ଯଦି କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏକଥା କହିଥାନ୍ତା ତେବେ ସେ ଏକଥାକୁ ଅନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନେଇଥାନ୍ତା କିନ୍ତୁ କଲାଣୀ ସମ୍ମୁଖରେ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଏଭଳି ଗାଳି ତାକୁ ବହୁତ ବାଧୁଲା, ସେ ନିଜର ଦୁଃଖତାକୁ ଗୁପ୍ତି, ନିଜକୁ ଶକ୍ତ କରି କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଖାତ୍ର ଭାବରେ ଅପଦସ୍ତ କରାଇ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ସାମ୍ମାରେ ବିଜୟୀ ହେବାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ନେଇ ଠିକ୍ କହିବାକୁ ଗଲବେଳେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏକ ଗଭୀର ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି ତାକୁ କାବୁ କରିଦେଲା । “ତୁମେ ଲେଖକ ହିସାବରେ ମଣିଷ ପଣିଆ ଯେତେ ବଖାଣିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରକୃତ ମଣିଷ ତୁମେ ଚିହ୍ନି ପାରନ । ବୁଝିଲ ଯେ ଭାଉଜ କିଦୃଶୋର, କିନ୍ତୁ ତୁ ତ ମୂର୍ଖ, ମହାମୂର୍ଖ, ତୁମେ ଏତେ ବର୍ଷ ଏକାଠି ରହି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନର କଥା ଜାଣିପାରିଲୁ ନାହିଁ ଅଥଚ ମୁଁ ବୁଝିଗଲି । ସେ ଯେପରି ଶୁଦ୍ଧ ବିଚାର ଧାରାର ଦେଖା ଅଟନ୍ତି ସେଭଳି ପବିତ୍ର ବିଚାର ବୁଦ୍ଧି ଯଦି ଆଉ କହୁର ଥିବ ତେବେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କଦର୍ଯ୍ୟତା ବରଦସ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ, ଏବେ ଅପଣ କୁହନ୍ତୁ ତ ନିଜର ଇଂଟେଲେକ୍ଟୁଆଲ ଚିନ୍ତା ନେଇ ଯେତେ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆପଣଙ୍କ ସାମ୍ମାରେ ଯଦି କିଛି କଦର୍ଯ୍ୟତା ଆସୁଛି ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ଖାତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠି ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉନି । ମୁଁ ତ ହଜାର ଥର ଏ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିଛି ।”

ରୋଗୀ ମଣିଷ ଯେପରି କେବେ କେବେ ଶୁଦ୍ଧବାୟୁ ଦ୍ଵାରା ବେଶୀ ଆକାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ, ଠିକ୍ ସେଇଭଳି ଭାବରେ କର୍ଣ୍ଣେଲର କଥା ମହପାଲ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କଲା । ତା’ ଅନ୍ତରର ସତ୍ୟ ପ୍ରକଟ ହେଲା, ମାତ୍ର ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବିଦ୍ରୋହ ରୂପରେ ପ୍ରକଟ ହେଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ରାଗୀଯାଇ କହିଲା.....“ମୁଁ ଜାଣିଛି, ଏପରିକି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଃସଂକୋଚରେ କହୁଛି ଯେ କଲାଣୀ ମୋ ଠାରୁ ଶତ ଗୁଣରେ ଏକ ନିଷ୍ଠ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସତର ଅଠର ବର୍ଷ ଏକ ପତ୍ନୀବ୍ରତ କରି ପବିତ୍ର ଭାବରେ ଜୀବନ କାଟିଛି, ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ଵାଙ୍କର (କଲାଣୀ) ମୁର୍ଖତାକୁ ଦୃଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ସ୍ଵାଙ୍କ ପାଇଁ ମୋ ଦୃଢ଼ତାରେ ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରୀ ଭାବ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଯାହା କୁହୁ ପଛେ କର୍ଣ୍ଣେଲ, ଆଜି କଲାଣୀ ସାମ୍ମାରେ ମତେ ପରିସ୍କାର କହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ଶାଲା ଓ ମୋ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରେମରେ କୌଣସି ମାଲିନ୍ୟ

ଢେଙ୍କିପାରୁକ ଏବଂ ଯିଏ ମୋ' ଶୀଳାକୁ ଘୃଣା କରିବ ମୁଁ ତାକୁ ଘୃଣା କରିବି ।” ମୋ' ଶରରେ ଜୋରାଥିଲା, ସେଇଶବ୍ଦ ତା' କାମକଲ କଲାଣୀ ଭିତରେ ଭିତରେ ଗୁମର ଉଠିଲା ବସନ୍ତା ବଶନ୍ତା ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ପଡ଼ିଲା, କଲାଣୀ ତେରପ୍ରାଣରେ ମହୁପାଳକୁ ଏଭଳି ଅକାହିଁଲା ଯେଉଁଥିରେ କି ଏକଥା ପରିସ୍ଫୁଟ ଥିଲା, ତୁମେ ମତେ ଏଭଳି ତଳକୁ ଖେଳି-କେଲି.....ତୁମେ ଏକଥା କିପରି କହିପାରିଲ ?

ମହୁପାଳର ଉତ୍ତେଜନା କମିଯିବା ପରେ ସେ ଶ୍ଵେତଙ୍କ ପରି ନିଜପତ୍ନୀ ଆଡ଼କୁ ଅନାଲ, ଠିକ୍‌ସେତିକି ବେଳେ କଲାଣୀ ମଧ୍ୟ ପରାଜୟ ଓ କରୁଣା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାକୁ ଅନାହିଁଲା । ପରସ୍ପରର ଦୃଷ୍ଟି ଏକ ହେବା ଦ୍ଵାରା ପୁଣି ପ୍ରତିଫିୟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ମହୁପାଳ ଏବେ ସତ୍ୟକୁ ଡରୁଥିଲା, “ପତିପତ୍ନୀଙ୍କ ସଂପର୍କ ଅତୁଟ, ଅନନ୍ତ ଅଟେ, ମୁଁ ସ୍ଵାକୁ ପ୍ରସ୍ତାଇବି । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ପ୍ରେମମତ୍ତା ବନ୍ଦନ ଅଟେ, ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ, ସେମାନେ ପତିପତ୍ନୀ ହୁଅନ୍ତୁ, କଲାଣୀ ସତ୍ୟ ଅଟେକ ସତ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ । ଆମେ ପତିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମହାନ ଅଟେ । ଶୀଳା ମୋର ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ, ମୁଁ ଶୀଳାର ପ୍ରାଣ ମନରେ ରହିଛି, ସମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯଦିଓ ଏହା ଅନୈତିକ, ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର....କିନ୍ତୁ ସମାଜଏଇ ସମାଜ ଆମ ପ୍ରେମ ନିକଟରେ କେତେ ଗୁଞ୍ଜ.....”

ମହୁପାଳ ହଠାତ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ କହିଲା..... କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଇ ଆମ୍ ଗୋଇଂ, ଯୁକ୍ତ କହିଦିଅ ମୋ ରୋଜଗାରରୁ ପଞ୍ଚସ୍ରାସ ଟଙ୍କା ନିଜ ପାଇଁ ରଖି ବାକୀ ସବୁତକ ଟଙ୍କା ପ୍ରତି ମାସରେ ତୁମ ଜରିଆରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବି ।”

ମହୁପାଳ ଆଗେଇଲା, କଲାଣୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦୁହେଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ପଚାରିଲା.... “ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଠାରୁ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଭାବରେ ଶୀଳା ପାଖରେ ରହିବ ତା ହେଲେ ?”

ପ୍ରଶ୍ନ ସରଳ ଭାବରେ ପଚାରି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଳ ଚିତ୍ତ ଉଠି କହିଲା... “ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ରୋଜଗାରରେ ପ୍ରତି ପାଳିତ ହେବା କୁକୁର ମୁଁ ନୁହେଁ ।”

“ତୁମ ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ଏ ପ୍ରକାର ଦୋଷ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।” ନିଜ ସର୍ବସ୍ଵକୁ ଏଭଳି ଗୁଲି ଯିବାର ଦେଖି କଲାଣୀକୁ ଗୁରୁଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦେଖାଗଲା । ମହୁପାଳକୁ ଅଟକାଇବା ସକ୍ଷମ ଶେ ଆଗେଇଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ହୋଇ ଅଟକି ଗଲା, କହିଲା..... “ତୁମେ ଏଭଳି ଗୁଲିଗଲେ ଝିଅ ମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କଣ କହିବି ? ସାରା ସମାଜକୁ କଭଳି ମୁହଁ ଦେଖାଇବି ?”

“କାହିଁକି ? ତୁମେ ତ ଯୁଦ୍ଧ, ଦେଶ ସମାଜ ତୁମକୁ ସୁନା କରିବ । ମୋଭଳି କଲଙ୍କ ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସିନା ସମାଜ ଛେପ ପକାଇବ ?”.....

“ଆଜି ମୁରଦା ବାଦରୁ ଶକ୍ତିନ୍ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିବେ, ସେଇ କାରଣରୁ ଭାଇ ଶ୍ରେୟକୁ ତୁମ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଥିଲୁ ।”

ମହୁପାଲର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଚିନ୍ତାଧାରା, ମାନସିକ ସଂକଳ୍ପ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ଯୋଜନା ସବୁ ଏକଥା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ କୁଆଡ଼େ ମିଳାଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ରୋର ଧରା ପଡ଼ିବା ବେଳେ ଘରର ମାଲିକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ରୋର ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ନିଜକୁ କେଉଁ କୋଣରେ ଲୁଚାଯାଏ ଠିକ୍ ସେଇଭଳି ଭାବରେ ମହୁପାଲ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଯେତେବେଳେ ପତ୍ନୀ ପ୍ରେମିକା ଓ ପ୍ରେମଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ସାମ୍ନାରେ ତା’ର ଉତ୍ତର ପୁରୁଷର ପ୍ରଶ୍ନ ଆସି ଠିଆହୁଏ । ମହୁପାଲ ପୁଣିଥରେ ନିଜକୁ ଶକ୍ତିକଲ, କହିଲା... ..“ସେ ଯିଏ ଆସନ୍ତୁ ପଛଦେ, ମୋର ତୁମ ସହୃଦ କୌଣସି ସଂପର୍କ ନାହିଁ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଅଗକୁ ଆସି କହିଲା....“କଣ ପିଲାଲିଆମି କରୁଛୁ ମହୁପାଲ । ଯୁଦ୍ଧ ସହୃଦ ତୁମେ କଳିଆ କରିପାର ମାତ୍ର ପିଲାଙ୍କ ସହୃଦ କଲିକରି କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? ବହୁତ ହେଲଣି, ଦି ଚିନ ହେବ ତୁମ ଘରର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେଲଣି ଏ ଧାରଣା ତୁମର ନାହିଁ ।”

“ଆଉ ଏ ଦୁଇଦିନ ଧରି ମୋ ମନରେ କଣସବୁ ଘଟି ଯାଇଛି ଏ ଧାରଣା ମଧ୍ୟ ତୁମେ କହୁପାରବ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମୁଁ ସ୍ଥିର କଲି ନେଇଛି ଯେ କଲାଣୀ ସହୃଦ ଆଉ ମୋର ବୃତ୍ତାମଣା ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ।”

“ଦେଖ.....”

“ଦେଖ ଫେଶ କିଛିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଘାୟ ଚକ୍ରଣ ବର୍ଷା ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସହୃଦ ମୁଁ ରହିଲି ଏବଂ ଏ ଚକ୍ରଣ ବର୍ଷାଧରି ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ମତେ ଢିଲେଇ ବୁଝିଲା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ସୁଦ୍ଧା ଲେନାହିଁ ତା’ ସହୃଦ ଆଉ ସଂପର୍କ ରଖିବାକୁ ମନ ତାହୁଁ ନା ।”

“ତେବେ କେଉଁଠି ହେଲେ ତ ରହିବ । ଶୀଳା ପାଖରେ ତ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏ ସୁଯୋଗରେ ମୋର ଅଥବା ସନ୍ତାନ ଘରେ ରହିଲେ...ରହି.....”

ମହୁପାଲ ଅଖିରେ ଗୋମଝା ଖାଇର ସେଇ ଶିବ ମନ୍ଦିର (ଯେଉଁଠାରେ ପରଦିନ ବଡ଼ ଚିତାଇ ଥିଲା) ନାଚୁଥିଲା, କେବଳ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସନ୍ତୋଷ ପାଇଁ ନୁହେଁ ନିଜପାଇଁ ଏକ ଦୁର୍ଲଭ ଆଶ୍ୱସ୍ତ୍ୟ ଶ୍ରାବରେ ଶିବ ମନ୍ଦିର କଥା ସେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା, ଏହି ସ୍ଥାନ କଥା ତା’ ମନରେ ଆସିବା ମାତ୍ରେ କଲାଣୀ ଓ ଶୀଳା ସହୃଦ ତା’ ନିଜର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ତା’ ମନରୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ଏକ ନୁଆ ସମ୍ପର୍କରେ ତା’ ମନ ଭରିଗଲା, ସେ

କହୁଲୁ ... ମୋ ଭଲ ଜଣେ ସାହୁତ୍ୟକର ରହୁବା ସକାଶେ କୌଣସି ସ୍ୱଚ୍ଛମହଲର ଦରକାର ନାହିଁ, ଚିକିତ୍ସାତ ଧୋତି ଖଣ୍ଡିଏ, ଚିନା ତରକାସା,, ଚିନା ଲୁଣ... ” କର୍ଣ୍ଣେଲ ତାକୁ ବୁଝାଇ କହୁଲୁ... “ସେ ତ ମୁଁ ଜାଣେ, କହୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ କଥା ମାନ ଭଲ । ଯା, ଘରକୁ ଯାଅ, ଝିଅର ବିବାହ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସିଛି, ସେ କାଲିଠାରୁ ବହୁତ ଚିନ୍ତା ଅଛନ୍ତି, ସତ କହୁବାକୁ ଗଲେ ତୁମକୁ ଆଖିବା ଫେବରରେ ମୁଁ ନଥିଲି । ଜାଣିଥିଲି ଯେ ଯେତେବେଳେ ତୁମ ମୁହଁ ଠିକ୍ ହେବ ସେତିକିବେଳେ ଉଡ଼ିବ, ଅନୁଗତ କଥା ଭାବ ତୁମେ ନିଜେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବ । କହୁ ଭାଉଜ ବିଚାର ଏଭଳି ଚିନ୍ତା ଥିଲେ ... ଗୁଡ଼ିଏ ଏ ମୌକାରେ ଭାଉଜଙ୍କ ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ମିଳିଗଲା, ଏବେ ତୁମେ ଘରକୁ ଗଲେ ଆଉ ଓଡ଼ିଶା ବୁଝା ପାଡ଼େଇ ତହୁବ ନାହିଁ । ସେପେଇ ଘରେ.....” କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜାଣିଶୁଣି କଥାକୁ ହାଲୁକା କରିବା ଛଦେଶ୍ୟରେ ଏ ସବୁ କହୁଲୁ ।

କଲାଣୀ ମୁହଁରେ ଏତେବେଳେ ହସ ଉଠୁଥିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜର କଥାସୋତ ଅଟକାଇ ନୂଆ ଭାବରେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା ଆଜ୍ଞା ଭାଉଜ ଆପଣ ଆମ ମେଡ଼ିକ୍ସ ଘରେ ଚାହାଁ ପିଇବେ କି ନାହିଁ କହୁଲେ ? ଗୁଡ଼ିଏ ଯଦି ନ ପିଅନ୍ତି ତ କିଛି ମନେ କରିବାର ନାହିଁ, କହୁ ମିଠା ମୁହଁ ନ କରାଇ ଯିବାକୁ ଚେକ୍‌ନାହିଁ । ମୁଁ ଏକ୍ସିଟି ଫେରୁଛି ।” କହୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେ ଘରୁ ବାହାରିଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହଁକୁ ଏତେ ବେଳେ ଏକାନ୍ତ ମିଳିଲା, କଲାଣୀ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନ୍ୟାସଂକୋଚରେ କରୁଣ ନେତ୍ରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା, ମହୁପାଳ ସେ ଦୁହଁକୁ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଜିର ବୁଝାମଣା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହୁ ରହୁ ତା’ ମନରେ ପ୍ରତିଫଳି ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା, ଯୁଗରେ ହାରି ଯାଇଥିବା ପୁରୁ ଚିଜିଆଁ ସିଙ୍କଦରଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିଥିବେ ମହୁପାଳ ଅବସ୍ଥା ସେହପରି ହୋଇଗଲା ।

x

x

x

x

ଘରକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ମହୁପାଳର ମନରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକ ଭର ପ୍ରତିଫଳି ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ଦୁଇଦିନ ଦାହରେ ରହୁବା ପରେ ପିଲାଙ୍କୁ ସାମନା କରିବାରେ ସେ ଅତ୍ୟଧିକ ସଙ୍କୋଚ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, କହୁ ବଡ଼ ପିଲା ସବୁ, ଯେତେବେଳେ ଏକ ତା ମନରେ ଆସୁଥିଲା ସେତେ ଅଧିକ ଯେ କଲାଣୀ ଉପରେ ରାଗୁଥିଲା । ଘରକୁ ଆସି ମଧ୍ୟ ଭିତରକୁ ସେ ଯାଇ ପାରୁ ନଥିଲା । ବୈଠକ ଘର ସାମାଗରେ ଥିବା ଲେଟର ବାଟ ସ ଭିତରୁ ଆସିଥିବା ଗତି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । କଲାଣୀକୁ କହୁଲୁ ବୈଠକ ଖାନାର ଗୁଡ଼ିଏ ମୋଡ଼େ ଦେଇଯାଅ । ଦେଖ ତୁମେ ଯେପରି ଗୁଡ଼ିଆଖିବ ।”

ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହୁପାଳ ଗ୍ରାମରେ ଟହୁଲୁଆ ଏ । ଜଣେ ପଡ଼ୋଶୀ ଶିବା ବାଟରେ ତାକୁ ଦେଖି ନମସ୍କାର କରି କହୁଲେ

“ମହାଶୟ କହୁଲ ଭଲ ଶେଟ କାହାକୁ ଆପଣ ଦେଉଛନ୍ତି ?”

“ତୁଲୁକୁ ଯାଉ ସେ ଶେଟ, ମୁଁ ଏ ସବୁ ଘୁଣାକରେ ।”

ପଡ଼ୋଶୀ ଏକଥାରେ ଅସନ୍ନିତ ହୋଇ କହୁଲେ ... ହଁ ସେ କଥାଟ ଠିକ୍ ତେବେ ଆମେ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲୁ ଯେ ଆପଣ କର୍ଣ୍ଣିଲ ପ୍ରଭୃତି ମିଶି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ ବ୍ୟାଦ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଦିନ ଉଡ଼ାକାହାଜରୁ ଯେଉଁ ଲିଫ୍‌ଲେଟ୍ ଫିଙ୍ଗିଲେ ତା’ର ପ୍ରଭାବ ତ ବହୁତ ପଡ଼ିଛି ଯିଏ ପଡ଼ିଲ ସେ କହୁଲ ଏଭଳି ଆହୁର୍ଯ୍ୟ ଧରଣର ପ୍ରେ ପାଣ୍ଡା କୌଣସି କେନ୍ଦେରିକ ଦଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରି ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ତ କହୁ ଦେଉଛି ଯେ ଏ ସମସ୍ତ ଆପଣଙ୍କ କୃତ୍ରିମ୍ । କେହି ଏଭଳି ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଲେଖା ଲେଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ହେଁ ହେଁ ହେଁ

ମହୁପାଳର ଭରତ ଆହୁରି ବଢ଼ି ଯାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇନଥିଲା କହୁଲ । କଲାଣୀ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ କବାଟ ଅନ୍ଧାରରେ ଠିଆ ହେଲା, ଏବଂ ସେଇ ବାହାନାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପଡ଼ୋଶୀଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତକଲା । କଲାଣୀ ଶିବା ସୁବରୁ କହୁଲ ... “ଏବେ ତୁମେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଘାରି ଖାଇନିଅ ।”

ମହୁପାଳ କହୁଲ “ପିଲାଙ୍କୁ ଆଗେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଦିଅ ।”

“ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ତ ଏବେ ଗଲେ । ଖାଇ ତୁ, ରବୁ ଓ ଶକୁନ୍ତଳା ଖିଛନ୍ତି ।”

“କାହିଁକି ?”

ମୁଁ ତ ଶକୁନ୍ତଳା ଯିବା ପାଇଁ ମନାକରି, ରବୁ ଓ ସେ ମିଶି ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ”

ମହୁପାଳ କିନ୍ତୁ ନ କହୁ ବୈଠକ ଖାନା ଖୋଲି ଭିତରକୁ ଗଲା, ଲେଟର ବାର୍‌ସରେ ଦୁଇଟି ଚିଠି ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପତ୍ରିକା ଥିଲା । କଲାଣୀ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ରବୁ ଓ ଶକୁନ୍ତଳା ଆଦରରେ ରହିବା ଫଳରେ ମହୁପାଳ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିଲା ନାହିଁ, ପତ୍ରିକା ନୁଆଥିଲା, ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଚିଠି ବୁଇଣ୍ଡେ ବୁଇଟି ଲଫାପା ଚିଠିଥିଲା । ଗୋଟିକରେ ଅଲଗାସିଆ ରେଡ଼ିଓର ମୋଡ଼ର ଲଗା ହୋଇଥିଲା ଅନ୍ୟଟି ବାହର । ମହୁପାଳ ପତ୍ରିକାରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଲା । କେବଳ ଛବିରେ ପୁଣ୍ଡୁଲ, ପଢ଼ିବା ଯୋଗ୍ୟ ମ୍ୟାଟାର ବହୁତ କମ୍‌ଥିଲା ।

ମହପାଳ ବହୁତ ସମୟ ତାକୁ ଦେଖି ଅଲ୍ଲୁକଣ୍ଡିଆ ରେଡ୍‌ଓର ଚିଠି ଖୋଲିଲା । ଗୋଟିଏ ଟକର କଂଟ୍ରାକ୍ଟଥିଲା, ଟକ ଗୋଟିଏ ସିରିଜରେ ଆସ୍ପୋଜିଟ କରାଯାଇଥିଲା । ସିରିଜର ନାମ କରଣଥିଲା ଏହା ମହାମୁକ ଏବଂ ସେଥିରେ ମହପାଳର ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଷୟ ଥିଲା .. “ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ।” ମହପାଳ ହସି ଉଠିଲା, ଏହା ମହାମୁକ ହେବ ମୁଖ୍ୟତଃ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ସମସ୍ୟା ହିଁ ହେବ କାରଣ ଦୁନିଆଁରୁ ଆର୍ଥିକ ଅସମାନତା ଉଠିଗଲେ ମଣିଷ ସମ୍ମାନରେ ପୁଣିଥରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ସମସ୍ୟା ହିଁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବ ପୁଣି ସମସ୍ୟା ହୋଇ ଦେଖାଦେବ । ଟକ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଆ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ମହପାଳ ଭାବନେଲା । ଏହି କଥା ଭବ୍ ଭବ୍ ଦ୍ବିତୀୟ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ନିଜ ଅଜଣାତରେ ଖୋଲିଦେଲା, “ଅଖଣ୍ଡ ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭଉଣୀକୁ ଭାଇର ଆଶୀର୍ବାଦ.....” କଲାଣୀର ଚିଠି ଅଜଣାତରେ ଖୋଲିଦେଲା, ମହପାଳ ସାଧାରଣତଃ ସର ଚିଠି ଖୋଲି ପଡ଼େନି, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କିପରି କୌରୁହଳ ବଶତଃ ସେ ଚିଠି ପଢ଼ିଲା । ପଢ଼ିବା ପରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତା’ର ଭ୍ରମ ଗରମ ହୋଇଗଲା, କଲାଣୀ ତ ଭାଇଠାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଉଧରେ ମାଗିଥିଲା, ଜବାବରେ ସେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଏକଟି ତାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସୁବିଧାନିକ ନ ଥିବାରୁ ଭଉଣୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବପର ହୋଇପାରୁନି । ଚିଠିରେ ବାକୀ ଅଂଶରେ ନିଜର ଭଲମନ୍ଦ ଖବର ଦିଆଯାଇଥିଲା, ମହପାଳର ବଡ଼ଶାଳା ତା ଭଉଣୀକୁ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ତା’ ପିତାଙ୍କର କୌଣସି ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟବହାର ହେବୁ ସେ ତା ସାନଭାଇ ବିଭାସରକୁ ତା’ ବରଯାତ୍ରୀରେ ଯୋଗ ଦେଇନଥିଲା, ତେଣୁ ବିବାହ ବିଷୟରେ ସବୁକଥା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଭଉଣୀକୁ ଲେଖିଥିଲା..... “ଆଉ ଆମ ଲେଖକ ମହାଶୟଙ୍କ ହାଲୁଗୁଲ କଣ ? ଆଜିକାଲି ଆଟିଷ୍ଟ ଧନ୍ଦା କଣ କିଛି କମି ଯାଇଛି କ ?

ପଢ଼ିସାରି ମହପାଳ କୋଥରେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଗଲା, କୋଥ ବଶତଃ ତା’ର ରୂପ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ସେ ଏପରି ଏକ ଆବେଶ ଯାହା ଦ୍ବାରା ନ ମଣିଷ ଅପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ପ୍ରତିହତ କାମୀ ହୋଇ ନିଜର ସମସ୍ତ ସଞ୍ଜମ ଓ ମାନସିକ ଭାରସାମ୍ୟ ହରାଇ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବରେ ପରିବେଷିତ ହୋଇଥାଏ, ତେହେବୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ଏଥିରେ ବଦଳିଯାଏ, ମହପାଳ ଏକାଥରେକେ ବୈଠକ ସରୁ ବାହାର ଅଗଣା ହେଇଁ ସିଠିଚିଠି ଉପର ବଡ଼ ସର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ତା’ ସେଠାରେ ବସି ଚିର ଘୁଞ୍ଚି ଯୋଡ଼ିଥିଲା, ବାପାର ତେହେବୁ ଦେଖି ସେ ଏକାବେଳେକେ ଭୟାବ୍ରତ ହୋଇଗଲା । ମହପାଳ ଆଗରେ ସେ ଆଉ ମଧ୍ୟ ସେ ଦେଖିପାରିଲା ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ପାରି ହୋଇ ସେପାଇଁ ସର ଭିତରକୁ ଯିବା ସୁବୁ କଥାବାଣ୍ଟି ଶୁଣି ପାରିଲା କଲାଣୀ କହୁଥିଲା..... କବାଟ ପାଖରେ ରୁହେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ପାଦ..... ମୁହଁର କଥା ମୁହଁରେ ରହିଗଲା । ଶୁଣୁକା ମାଜିକ ସାମାରେ ପିଢ଼ା ଉପରେ ବସି ଆଗନ୍ତୁକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ତାଳିମ୍ବୁ

ମଞ୍ଚି ଛଡ଼ାଇ ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲା । ରକ୍ତେ ଖୋଲ ବାଳରେ ମା ଆଗରେ କମାରେ ଶୁଦ୍ଧା ସେଟ୍ ପୋଡ଼ୁଥିଲା, କଲ୍ୟାଣୀ ନିଜେ ମିଠା ପୁଡ଼ିଆରୁ ବଢ଼ିଲା ପ୍ରକାର ମିଠାକାଢ଼ି ଅଲଗା ଅଲଗା ରୂପର ଗ୍ରେଟ୍ ଫୁଲ ପକା ଆଳିଆରେ ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲା ଓ ନିଜର ହିଅ ଓ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଏଇଟା ସେଇଟା କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥିଲା, ବର୍ଷକର ତୁଆ ପାଖରେ ବସି ଚିନାରେ ଭାଲ ପୁରାଇବାରେ ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରୟାସ କରୁଥାଏ । ମହୁପାଲ ତୁଆର ମୁହଁରେ ିଆ ହେବାର ଯେପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସ୍ବୟଂ କାଲ ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲା । ମହୁପାଲକୁ କଲ୍ୟାଣୀ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲେ । ତା' ହାତରେ ଖୋଲ ହୋଇଥିବା ଚିଠି, ଚେହେରା ଓ ସ୍ବର କର୍ମଣ ପୁଣି । ସେ କଲ୍ୟାଣୀକୁ କହିଲା “ମୋ ସହୃଦ ଆସ” । କହି ମହୁପାଲ ଫେରିଗଲା.....କଲ୍ୟାଣୀ ଗମ୍ଭୀର ଚେହେରା ଦେଖି କାଠ ହୋଇଗଲା- ଶୀଘ୍ର ହାତ ଧୋଇ ସ୍ବାମୀ ପଛେ ପଛେ ଗଲା, ଗୁଡ଼ି ତାର ଥରୁଥାଏ ।

ଛୁତ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଘର ଥାଏ, ଗୋଲମାଲରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ମହୁପାଲ ସେଠାରେ ବସି କାମକରେ । କଲ୍ୟାଣୀ ଆସିବା ପରେ ସେ ଘର କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା, ତା'ପରେ ତା'ଆଗକୁ ଆସିବାର ଡରଲା ଚେହେରାକୁ ନିଜର ନାଲି ଆଖିରେ ସିଧା ଅନାହିଁ ପଚାରିଲା.....“ତୁମେ ତୁମ ଭାଇଠାରୁ ଟଙ୍କା ମାଗିଥିଲ ?

କଲ୍ୟାଣୀ ଏକଥା ଶୁଣି ଏଭଳି ଡର ଯାଇଥିଲା ଯେ ତା' ମୁହଁରୁ ହଁ କି ନାହିଁ କିଛି ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ମହୁପାଲ ପୁଣି ପଚାରିଲା.....“କୁହ ଟଙ୍କା ମାଗିଥିଲ କାହିଁକି ?

“ଗଲା ମାସରେ ତୁମେ କହୁଥିଲ ଯେ ବହୁତ ରସୁଲଟି ଏଥର ଡେରରେ ମିଳିବ । ଗ୍ରେଟ୍ ଭାଇର ବରଯାନ୍ତୀ ଏ ସହରରେ ଆସି”

“ଗ୍ରେଟ୍ ଭାଇର ବରଯାନ୍ତୀ ସରହକୁ ଆସୁ କିମ୍ବା ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଉ, କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଟଙ୍କା ମାଗିଲ କାହିଁକି ? ତୁମେ ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର ବଦନାମ କରୁଛ ?”

“ଭାଇନାକୁ ମାଗିବାରେ”

ଭାଇନା ହୁଅନ୍ତୁ କିମ୍ବା ଶିଳା ହୁଅନ୍ତୁ ତୁମେ ମତେ ନ ପଚାରି କାହିଁକି ଟଙ୍କା ମାଗିଲ ? ତୁମେ ମତେ କହିଲ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତୁମେ ବାହାରର ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଏଭଳି ଗ୍ରେଟ୍‌କଲ କାହିଁକି ? କୁହ ।”

“ଭୁଲ୍ ହୋଇଗଲା ଭାଇନା”

ଭାଇନାଙ୍କ ଭଉଣୀ, “କୋରରେ ଗୋଟିଏ ଆପଡ଼ ଯାଇ କଲ୍ୟାଣୀ ତୁଆ ପିଲାଙ୍କର ମାଆ, ଅଠତରିଶ ବର୍ଷର ପୌଢ଼ା ଗୁହାଣି ଶାରିରୀକ, ତା ଠାରୁ ଅଧିକ

ମାନସିକ ଆଘାତ ପାଇ ବମୁଡ଼ ହୋଇଗଲା, “ହାରମ୍ ଯଦି ତୁ ମୋର ସମସ୍ତ ସମ୍ପାଦ ମାଟିରେ ମିଶାଇ ଦେଲୁ, ହାରମ୍ ଯାଦି ତୁ ସତା ହୋଇଛୁ, ତୁ, ତୁ, ତୁ, ।”

ରାଜଶ୍ରୀ ବାହାରେ କବାଟ ଆଡୁଆଳରେ ଚୁପ୍‌ହୋଇ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଶୁଣିଥାଏ । ବାପାଙ୍କ ଉପାଙ୍କର ଚେହେରା ଦେଖି ସେ ଏବଂ ଶକୁନ୍ତଳା ଦୁହେଁଙ୍କର ମନେ ହେଲା ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାପାମାଆଙ୍କର କଳିଆ ହୋଇପାରେ । ସେମାନେ ତଥା ଅନ୍ୟ ସବୁ ବୁଝିବା ପିଲାଏ ଯାଣିଥିଲେ ଯେ ଏହାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ଡକ୍ଟର ଶୀଳଙ୍କ ସହଜ ସେମାନଙ୍କର ପିତାଙ୍କର ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣ ସଫର୍କ । ଏହି କାରଣରୁ ଇନ୍ଦୋ କୌରୁହଳ-ବଣତା ସବୁକଥା ଶୁଣିବାକୁ ଉପରକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଥିଲା, ମାଆର ବକଳ କାନ୍ଦଣା, ପିତାଙ୍କର ଧମକ..... “ଚୁପ୍ ଖବରଦାର ଯେପରି କୌଣସି ଶବ୍ଦ ବାହାରକୁ ନଯାଏ, “ତାପରେ ମାଆର କାନ୍ଦଣା ଅବସ୍ଥାରେ କିଛି କହିବା ପୁଣି ଆଘାତପାଇ ଚକ୍ରାର କଣିକା, ଚକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିବା, ପିତାଙ୍କର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଧମକ ମାରଧର ଧକ୍କାଦେବା ଆଦି ଶବ୍ଦରେ ରାଜଶ୍ରୀର ଆତଙ୍କ ଆତୁର ବଢ଼ିଗଲା । ସେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କୋରରେ ଦୁଆର ବାଜିଲା ଚକ୍ରାର କଳ, “ବାପା, ବାପା ଦୟାକରି ଦୁଆର ଖୋଲନ୍ତୁ, ଖୋଲନ୍ତୁ ମାଆକୁ ଆଉ ମାରନ୍ତୁ ନାହିଁ.....ବାପା.....ଶକୁନାମା ।”

କାନ୍ଦିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଏହି ଚକ୍ରାର ହସ୍ତି ଯୁା ରୋଗୀର ସ୍ଵର ପରି ଶୁଣାଗଲା । ଦୁଆର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଖୋଲିଗଲା, କଲାଣୀ ନିଜେ ଦୁଆର ଖୋଲିଥିଲା । ରାଜଶ୍ରୀ ମାଆଙ୍କୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କାବୁଡ଼ି ଧରିଲା ତା’ର ସମସ୍ତ ସଂଯମର ବନ୍ଦି ଭାଗିଗଲା, ମହୁପାଳ ତଳକୁ ମୁଁହ ପୋତି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ତା’ର ମନରେ କୋଷ ଓ ଲଜ୍ଜା ଉଭୟେ ପ୍ରତିଫିୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲେ । ଏବଂ ହିଅ ଆଗରେ ସେ ବେଶି ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଶକୁନ୍ତଳା ମଧ୍ୟ ଅନାମିକାକୁ କାଖେଇ ସେଠାରେ ଫହରଲା । ଲୁହ ପୋଛି କଲାଣୀ ହିଅମାନଙ୍କୁ କହିଲା.....” ବୁଲ, ମୁଁ ଯାଉଛି ତଳକୁ ।”

କନ୍ତୁ ପିଲାଏ ସେଠାରୁ ଗଲେନାହିଁ । ମହୁପାଳ ହଠାତ୍ କବାଟ ପାଖକୁ ବୁଲି ଆସିଲା, ରଜ୍ଜୁ ଏବଂ କଲାଣୀ ଛୁତ ଉପରକୁ ବୁଲି ଆସିଲେ । ମହୁପାଳ କଲାଣୀ ପାଦ ଛୁଇଁ କହିଲା “ମତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତି ।” ଏହିକଥା ସେ ହିଅମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କହିଲା ଏବଂ ତଳକୁ ବୁଲି ଆସିଲା, ଘରୁ ବାହାରି ବୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗହଳି ରାସ୍ତା, କଚେରୀ, କଲେଜ ସବୁ ପଛକୁ ପକାଇ ସେ ଆଗକୁ ବୁଲିଲା । ସାମ୍ବାରେ ମୁଞ୍ଚିୟମ କୋଠା ଦେଖାଗଲା, ମୁଞ୍ଚିୟମର ପୋଟକୋରେ ମହୁପାଳ ଏଭଳି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲା । ଯେପରିକି ପୁରୀ ଐତିହ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀରେ ଭରା ମୁଞ୍ଚିୟମ ଭିତରେ କା’ ନିଜର ଖଣ୍ଡି ଖଣ୍ଡି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ଶିରଶି ଲୋଡ଼ିଲା ।

ଘାଟିଶାସ୍ତରେ ତା'ର ହୃଦୟ ବଦଳି ବାହାର ଗଲା, ରାତିର ନିଦ୍ରାବନ୍ଧୁ ସ୍ବପନ ପରି ତା'ର ମନ ଶୂନ୍ୟତାରେ ଭରିଗଲା । ପାପ, ପୁଣ୍ୟ...ଧର୍ମ, ଅଧର୍ମର, ଚନ୍ଦ୍ରାବେ, ମନ ତାର ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ସେ ଦୟାଳୁ “ବିରୁଦ୍ଧବାନ ବ୍ୟକ୍ତି, ସିଦ୍ଧାନ୍ତବାଦୀ ଅଥଚ ନୂର, ନିଷ୍ଠୁର ତଥା ଅବିବେକୀ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତସ୍ଥଳ ମଧ୍ୟ ଅଟେ । ତା' ପାଇଁ ସ୍ବତ୍ ଅସ୍ବତ୍ ଆଉ କିଛି ଅଲଗା ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ, ହାୟରେ ଅଭାଗା ..ତୁ ଯିବୁ କୁଆଡ଼େ ? କିନ୍ତୁ କଣ ? କୁ ବୌଦ୍ଧବଦ୍ଧ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପରି ଧର୍ମକୁ ଜାଣୁ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ତୋ'ର ପ୍ରବୃତ୍ତି ନାହିଁ, କୁ ଅଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣୁ ମାତ୍ର ସେଥିରୁ ତୋ'ର ନିବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟନାହିଁ, ‘ମୋ ହୃଦୟରେ ଶଙ୍କା ଦେବତା ଯାହା ଶୁଦ୍ଧ ଛନ୍ଦ୍ର ସେଇଆ ମୁଁ କରୁଛି ।’.....କିନ୍ତୁ ସେ ଦେବତା ମଧ୍ୟ ଏବେ ମୂଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି, କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି, ମୋ ଦ୍ଵାରା କିଛି କରାହୁନାହାନ୍ତି ମଧ୍ୟ ।

ଶକୁନ୍ତଳାର ବିବାହ, ପିଲାଙ୍କ ପାଠପଢ଼ା, ସେମାନଙ୍କ ସୁଖ ସୁବିଧା, ସେମାନଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତ, ପତ୍ନୀବ୍ରତ ଧର୍ମ, ସ୍ତ୍ରୀମିତ୍ର ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟିକ ହସାବରେ ଦେଶପାଇଁ ତା'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଅମର ହେବାର ମହତ୍ତ୍ଵ କାଷ୍ଠ ସୁଖ ସୌଭାଗ୍ୟ ପୁଣି ଜୀବନ କଟାଇବାର ଲାଭ ତପସ୍ଵୀଙ୍କ ପରି ଆଶ୍ରମବାସୀ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା କରିବାର ସ୍ଵପ୍ନ...ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ବିରୋଧ ଏ ସମସ୍ତ ମିଶି କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଇଚ୍ଛାବନ୍ଧୁ ରହୁବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ବୁଝିତ କରାଉଥିଲା । ବହୁତ ଭାବି ମଧ୍ୟଶେଷରେ ମହପାଳ କିଛି ଭାବପାରୁ ନଥିଲା, ବୁଲି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିନଥିଲା । ଭଙ୍ଗା ମୁଣ୍ଡିଙ୍କ ସହଚ ଏକ ଭଗ୍ନ ମଣିଷ ବଢ଼ି ରହୁଥିଲା । ହାୟ...ହାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଶ୍ଵାସରୁ ଯେପରି ଏହି ଶବ୍ଦ ବାହାରି ଆସୁଥିଲା । ବାସ ଏଇ ହାୟ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତା' ପାଇଁ ଅନ୍ତଃସ୍ଥ ଜଣା ଯାଉଥିଲା ।

ପରଶି

ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନର ଭରତପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ସୁରୁଣା ବଡ଼ ଭୃଷ୍ଟ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଡବ୍‌ଟ ବରଗଛ ଦ୍ଵିପତ୍ରର ଗ୍ରୀବରେ ସଜ୍ଜନ ଓ କନ୍ୟା ଖାଇସାରି ଡଗ୍ରାମ ନେଉଥିଲେ । ମୟୁରମାନଙ୍କ କାଁ କାଁ ଧୂଳିରେ ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ମୁଣ୍ଡରୁ ଡେଇଁଥାଏ । ଜଣେ ଭାବିଲେ ଗୁରୁଆଡ଼ୁ ଅନ୍ୟସବୁ ମୟୁର ତାଙ୍କ ଉଠୁଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଚୁପ୍ ହେଲା ବେଳକୁ ଶ୍ଵେତ ଶ୍ଵେତ ଚଢ଼େଇଙ୍କର କିଛି ମିଶି ଶୁଣାଯାଉଥାଏ, କନ୍ୟା ଟିପିନ୍ କେଶର ଡବାଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିଲା । କିଛି ଦୂରରେ ଗୁରୁଟି ମାଙ୍କଡ଼ ଆଉ କିଛି ପାଇବା ଲୋଭରେ ଅନାହିଁ ଥାଆନ୍ତି, ମାଙ୍କଡ଼ମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ଆରମ୍ଭର ସହଜ ଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ମଜା ଲାଗୁଥିଲା । ଡବା ଉପରେ କନ୍ୟାର ଶାଲତାଙ୍କି ଚା'ଭିତରୁ ସାଣ୍ଡ଼ିଫ୍ରି, ପେଡ଼ା ଓ ମିଠା କାଢ଼ି ଖାଇବାରେ ଖାସ୍ ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଆନନ୍ଦ ଥିଲା । ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ ଖେଳାଣି ହେଉଥିଲେ ମୁକା ଲାଠି ଭରରେ ଦୂରେରେ ରହୁଥିଲେ । ଚୁରାମଣା ହେଲାପରି ଏମାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏହି ସଲଗୁଲ ମିନିମାନଙ୍କୁ ଫଳ ଓ ନିଜ ଖାଇବା ଜିନିଷର କିଛି ଅଂଶ ଦେଇ ଦେଉଥିଲେ । ସଜ୍ଜନ କହିଲା’...କମ୍ପେଡ଼, ଆଉ କିଛି ପେଡ଼ା ଏମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦିଅ ।”

“ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ନୁହଁ । ତଳେ ଡ୍ରାଇଭର ଅଛି ।”

“କାହିଁକି, ସେ ତାର ଖାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଆସିନଥିବ ?”

“ତା ହେଲେ ବି ସବୁଦିନ ତ ସେ ଆଉ ଫଳ ଓ ମିଠାଇ ଖାଇବାକୁ ପାଉନି ।”

“ଆଉ ଏ ମାଙ୍କଡ଼ମାନେ କେବେଠୁଁ ସେଇଁ ସେଇଁ.....”

ମୋ ନିକଟରେ ପଶୁମାନଙ୍କଠାରୁ ମଣିଷର ମହତ୍ତ୍ଵ ଅନେକ ବେଶୀ ।

“କମ୍ପେଡ଼ ଏ ଗିରି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନକୁ ଆସି ନିଜ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ପିଲୁ ଭୁଲିଯାଅ, ଜୀବ ମାତ୍ରେକ ସମସ୍ତେ ସମାନ.....ସବୁଏ ସମାନ... ସବୁଜ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଣ, ଅଭିମାନ ତ୍ୟାଗକରି କରିସବେ ହରିନାମ, ସିଂଗାରେଟ୍‌ର ତଳବ ଲଗିଲାଣି କମ୍ପେଡ଼ ।”

“ତା’ ହେଲେ ସିଂଗାରେଟ୍ ଟାଣ ।”

“ନାହିଁ...ନାହିଁ...ଗୋପାଳଙ୍କ ଏଇ ପଦ୍ମ ଭୂମିରେ ...

“ସବୁ ଭୂମି ଗୋପାଳଙ୍କର.....

ମନରେ ସବୁ ଭୁଲ ଧାରଣା—ହାଃ...ହାଃ... ବୁଝିଲି କନ୍ୟାଦେବୀ ତୁମ ପାଖରେ ମୁଁ ହାରିଗଲି ।”

ଟିଫିନ୍ କେରଅର ବନ୍ଦ କରିବା ପୁରୁଷ ଗୁରୁ ପାଞ୍ଚଟା ପେଡ଼ା କନ୍ୟା ମାଳତୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଡୋକାଡ଼ା ଦେଲା, ତା’ପରେ ତାଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ବନ୍ଦ କରି ଦୂର କହିଲା.....“ତୁମକୁ ହାତଯୋଡ଼ି କହୁଛି ମହାଶୟ ଏ ହାରିଜିତ କଥା ମୋ ସହିତ କରିନାହିଁ ।”

“କାହିଁକି” ?

“ଆଜି ହାରିଗଲେ କାଲି ପୁଣି ଜିତିବା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିବ । ହେ ଦୟାମୟ, ତୁମର ଏ ଆର୍ତ୍ତିଷ୍ଟିକ ମୁଖରୁ ମୋତେ ରକ୍ଷାକର ।”

ତଳେ ରଖା ହୋଇଥିବା କୋଟ ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ କେସ୍ ବାହାର କରି ସ୍ମୃତି କହିଲା.....“ଆର୍ତ୍ତିଷ୍ଟିକ ଜୀବନ ସଫଳ ହେବ ଅଥଚ ଆର୍ତ୍ତିଷ୍ଟିକ ମୁଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିବ..... ।

“ହଁ.....ଆର୍ତ୍ତିଷ୍ଟିମାନଙ୍କ ମୁଖକୁ ଠିକ୍‌ଭାବରେ ରଖିବା କେବଳ ବେଶ୍ୟା-ମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ଭବପର, ଯେତେ ଭଲ ଆଉ ଗୁଣାଳୀ ଗୁଣାଳୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତା’ ଦ୍ଵାରା ସମ୍ଭବ ପର ନୁହେଁ ।” କନ୍ୟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲା ।

ସ୍ମୃତି ହାଲୁକା ମନ ପୁଣିଥରେ ସଂଯମୀ ହୋଇଗଲା । ସିଗାରେଟ୍ ଲଗାଇ ନିଜ ମନୋଭାବକୁ ଗୁପ୍ତରଖି କହିଲେ... “ତୁମେ ତ ସବୁ ଆର୍ତ୍ତିଷ୍ଟିମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି ବଦଳାମ କଲ । ମୋ ମତରେ ଆର୍ତ୍ତିଷ୍ଟିମାନଙ୍କ ଅନ୍ତର ମୁଖ୍ୟତଃ ପବିତ୍ର । ଯେତେ ବ ଅସଂଯମୀ ଜୀବନ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି... ..”

“କଥା ପଡ଼ୁଛି ଅସଂଯତ ଜୀବନର । ଏଇଟା କେବଳ ତୁମର କଥା ନୁହେଁ । ମୋ ନିଜ ଧାରଣା ଯେ କଳାକାର ସାଧାରଣତଃ ନିଜର କିଛି ଅଭାବ ବୋଧ କରୁ । ସ୍ଵାମୀ ମନ୍ୟତା ଯୋଗୁ ବହୁତ ସମବେଦନା ପାଇଥାଏ—, ଟିକେ ରୁହ ମୁଁ ଆଗେ କହିସାରେ । ...ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ପାଇଥିବା ଅମୂଲ୍ୟ ସତ୍ୟକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବା କେବଳ ଦାର୍ଶନିକ କିମ୍ବା କଳାକାର ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ, କିନ୍ତୁ ଏଇ ସମବେଦନା ଅଭାବରେ କଳାକାର ନିଜ ଅଭାବ ଜନିତ ଦୁଃଖ ସହି ସହି ଶେଷରେ ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇଯାଏ । ଗୋଟିଏ ସମୟରେ ତା’ ମନ ଏଭଳି କଠୋର ହୋଇଥାଏ

ଯେ ତା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କେହି କେତେ ଦୁଃଖ ଓ ଆଘାତ ଯେ ପାଆନ୍ତି ଏକଥା ସେ ଧାରଣା କରିପାରେ ନାହିଁ ।”

“ତୁମର କଥା ସରଳ ?”

“ହଁ” କନ୍ୟା ସନ୍ତାନର ପରୁରାବା ଡଙ୍ଗା ଦେଖି ହସି ଉଠିଲା ।

ସିରାଭେଟକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଟାଣି ଧୂଆଁ ଗୁଡ଼ି ସାମ୍ନାରେ ଥିବା ଏକ ଗୋଡ଼ିଆ ମଠର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଖୁବ୍ ଧୀର ଓ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ସେ କହିଲା— “ଦେଖ ଭାଲିକା... ଏଲଡ଼ ମିଟୁ ଆଡ଼େସ୍ ଯୁ ଛାଇକ ଦ୍ୟାଟ ଏଟ ଦିସ୍ ମୋମେଣ୍ଟ... ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଇ ମୁହଁରେ ରହୁଛି । ଦେଖ କଳାକାର ଭାବି ତୁମେ ମତେ କମ୍ ଅନ୍ୟ କାହାକୁ ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ଏପରିକି ଚନ୍ଦ୍ରା ଶକ୍ତି ଥିବା ଯେ କୌଣସି ଉପଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖ ନାହିଁ । ମୁଁ କଳାକାର ହୋଇ ପୁରା ତମେ ମୁଁ ସେଇଆ, ଯାହା ତମ ହୃଦୟର ଶବ୍ଦକ ଥିଲେ, ତମ ବାପା ଥିଲେ, ଯିଏ କେହି ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି... ଏ କିଛି ମିଶି କରୁଥିବା ପକ୍ଷୀ... ଏମାନେ ସବୁ ଯାହା, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇସ୍ଥା । ଆହାର ନିଦ୍ରା ମୈଥୁନ ଏକଥା ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଯେପରି ଦରକାର ମୋର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଭଳି ଦରକାର, ଏବଂ ସମ୍ବେଦନ ଶୀଳତା ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଯାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ରହୁଛି ମୋର ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଅଛି ।”

“ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲେ ଜୀବନ ଏକ ଅନୁଭବ ।”

“ଟାଇମ୍ ଠିକ୍ ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ କଣ ?”

“କାଳ...ମହାକାଳ ।”

ମହାକାଳର ଏକ ଅତୁଟ ଧାରା, ମହାକାଳକୁ କେବଳ ଜୀବ ଶ୍ରେଣିଆଏ । ମଣିଷ ସବୁ ଜୀବଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ମହାକାଳର ଅନୁଭୂତିକୁ ହଜାର ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ତା’ର ରଚନାତ୍ମକ ଶକ୍ତିର ବ୍ୟାପୀ ହୋଇଥାଏ । ଜୀବନରେ ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ମଣିଷର ଇତିହାସ ଗଠିତ ହୁଏ... ସେ ମଣିଷ କଳାକାର ହେଉ ଅଥବା ଅନ୍ୟ ଯେ କେହି ହେଉ ।”

ମାତ୍ର ଅନୁଭୂତି ତ କେବଳ ମୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର କଥା କହିବା ପରି । ମଣିଷ ଜଳ ମଠର ଅନୁଭୂତି ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ପାରେ ନାହିଁ । ତୁମେ କଣ କହିପାରିବ ଯେ ସମ୍ପର୍କରେ ତୁମର ଅନୁଭୂତି କଣ ? ତମ ପାଇଁ କଣ କେବଳ ମୁଁ ଏକ ଆକାର ବଞ୍ଚିଷ୍ଟ ରୁଏ ଅଟେ ? ମୋର ରୂପ ରଙ୍ଗ ଆଦି କେବଳ କଣ ମୋର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ?”

“ନା... ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ହେଉ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତି ହୋଇ ପାରେନା କନ୍ୟା, କିନ୍ତୁ ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ ତମକୁ ଦେଖିବା ପରଠାରୁ ତମକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଏ ମନ ଉଚ୍ଚାଟ ହୋଇଉଠିଥିଲା । ସେ ଦିନ ଜୋର ଜବର ଦସ୍ତିରେ, ଯଦିଓ ସୁଯୋଗର ବାହାନ କଲେ ଯୁଦ୍ଧା ମୋଟ ଉପରେ ତମକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । “ସୁଯୋଗର ବାହାନା ଦେଖାଇବା କଣ ନିଜ ଅନୁଭୂତିରୁ ବାହାରେ ?”

“ସେ କଥା ପରେ କହୁଛି, ମୋ କହୁବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ସେ ଦିନ ତୁମର ଏଭଳି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ହେବା ଦେଖି ମଧ୍ୟ ।”

“ଧରି ନିଆଯାଉ ଯେ ମୋର କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ସେ ଦିନ ହୋଇନି ତା’ ହେଲେ ?”

“ଠିକ୍ ଅଛି ତେବେ ମୋ ଚରମରୁ ତ ମୁଁ ତୁମକୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ଦେଇଛି ।”

“ଶାନ୍ତ ଲାଗିଥିଲେ ତୁମେ କେବେହେଲେ ସେ ଅନୁଭୂତିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ନ ଥାନ୍ତି ।”

“ତୁମେ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଉପର ସ୍ତରରେ ରହୁଛ କନ୍ୟା, ମୁଁ ଅନୁଭୂତିର କଥା କହୁଛି ସେଥିରେ ଭଲ, ମନ୍ଦର କଥା କହୁ ନାହିଁ ।”

“ତୁମେ ନିଜେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଲ ମନ୍ଦର କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲ ।” କହି କନ୍ୟା ହସିଲା ।

ତାର ହସ ଦେଖି ସବୁଜର କାମଇଚ୍ଛା ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ଏଇ ଇଚ୍ଛା ତା’ର ମନେହେଲା ଯେପରି ତପ୍ତଲୋହିତ ଖଣ୍ଡପରି ତା’ ଭିତରେ କାମ କରୁଛି... ତା’ ସ୍ପର୍ଶରେ କଠୋର ଆଧାତ ଏବଂ ବେଦନା ଉଭୟ ଅନୁଭବ ହେଉଛି । ଏବଂ ଏଥି ସହିତ ସମସ୍ତ ବିଚାର ବୁଦ୍ଧି ଆକାର ବିକାର ହୋଇ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେ ଯୁଦ୍ଧା କନ୍ୟାର ହସ ତା’ ହୃଦୟରେ ଏକ ପ୍ରକଳ ବେଗ୍‌ବାନ ସ୍ରୋତପରି ତା’ ଶିରପ୍ରସିରରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିଲା । କନ୍ୟାର ଏଇ ଟିକକ ହସରେ ସେ ସବୁ ପ୍ରକାର ରୂପରସ ରସି, ଗୁଞ୍ଜନ ଓ ସ୍ପର୍ଶକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କଲା, ପୃଷ୍ଠିକା ଏବଂ ଆନନ୍ଦ ରୂପୀ କେତନାଠାରୁ ତାର ବାହ୍ୟ ଜଗତ, ତାର ଯି-ସ୍ୱାଶିତ୍ର ସମସ୍ତ କିଛି ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଏଭଳି ମନେହେଲା ଯେପରିକି କେତେ ପ୍ରକାରର ଅନୁଭବ ଶକ୍ତି ଏକାଥରେକେ ଦୌଡ଼ୁଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମିଳିତ ହୋଇ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ତିନି ଚାରି ଫୁଟ ଦୂରରେ ବସିଥିବା କନ୍ୟା ସହଜ ଯେପରି ତାର ଆଉ କୌଣସି ବ୍ୟବଧାନ ନାହିଁ, ତା’ ଅନ୍ତର ଯେପରି ତାକୁ ପାଇ ସାରିଛି । ଏ ସ୍ତାପ୍ତି ଦ୍ୱାରା

ସେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲଭ କରୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତା'ର ଆଉକିଛି ଅଭାବ ନାହିଁ, ସମସ୍ତ ବିକାର ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ଗିରିଗୋବର୍ଦ୍ଧନ, କୁଣ୍ଡ, ଗଛର ଓହ୍ଲଳ, ପଶୁପକ୍ଷୀ, ଗୌଡ଼ୀୟ ମଠ, ଖସରେ ତମ୍ବୁ ଥିବା ଆକାଶ, ସେ ନିଜେ ଓ ଦେହ ଧାରଣୀ କନ୍ୟା ଯାହାକୁ କି ସେ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ମରେ ଅନାଇ ରହିଛି... ଏ ସବୁ ରୂପ ମଧ୍ୟରେ କେହିକି କାହାକୁ ବିରୋଧ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏ ସବୁଥିରେ ସେ ଓ କନ୍ୟା ଏକାକାର ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତ, ଅନୁଭୂତ ମଧ୍ୟ ବିଚିତ୍ର । ଏଇ ଅନୁଭୂତିର ଶକ୍ତି ଏତେ ଶକ୍ତ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏକା ବେଳେକେ ସହଜ ଥିଲା । ଏହି ସହଜତା ହିଁ ପ୍ରକୃତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ସୁନ୍ଦରତାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏଇ ପୂର୍ଣ୍ଣତା କନ୍ୟା ସକାଶେ ତାକୁ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଛି ।

ସକ୍ତନର ଏଇ ତନ୍ମୟତାର ପ୍ରଭାବ କନ୍ୟା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଲା, ଏପରିକି ସରଳ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ ତା'ର ପ୍ରିୟତମର, ସେ ଏମାନୁ ରୂପେ ତା' ନିଜର । କନ୍ୟା ସକ୍ତନ ଚିନ୍ତାରେ ଶ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ନ ହୋଇ ବରଂ ଭରିଗଲା, ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଏଇ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଗ୍ରସିଧରି ରୂମା ଦେଇଦେବାକୁ । ଇସ୍... ସେ ସବୁ କଣ ଭାବୁଛି ? ବର୍ଷ ବର୍ଷର ଗୁପ୍ତି ରହିଥିବା ବାସନା ଏବେ କେତେ ଶୀଘ୍ର ପଦାକୁ ବାହାର ଆସିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ତାକୁ ସ୍ବପ୍ନ ଲାଗି ଲାଗିଲା । ମୁହଁ ନାଲି ପଡ଼ି ଆଖି ତଳକୁ ହୋଇଗଲା, ହଠାତ୍ ତା'ର ଏ ଦୁର୍ବଳତା ସକ୍ତନ କାଳେ ଚାହିଁ ପାରିବ ଏ କଥା ଭାବ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ମକୁ ଘୋଡ଼ାଇବା ପାଇଁ କହିଲା... “କଣ କିଛି ଅନୁଭୂତି ମିଳିଲା କଳାକାର ମହାଶୟ ?”

ସକ୍ତନର ଏତେବେଳେ ଧ୍ୟାନ ଛାଡ଼ିଲା, ଲକ୍ଷିତ ହୋଇ ଟିକେହସି କହିଲା... “ଏଥର ମଧ୍ୟ ତୁମ ନିକଟରେ ମୁଁ ହାରିଗଲି ମାତ୍ର ଏ ହାରିବାରେ ମୁଁ ନିନ୍ଦା ଯାଇଛି ।”

“ସୁଖି ସେଇ ହାରିଜିତ କଥା ? ତୁମେ ଯାହା କୁହୁ ପଛକେ ମୁଁ ଶୁଣି କହୁଛି ସେ ତୁମର ଏ ଆର୍ତ୍ତହ୍ୱାନ ମୁଖକୁ ଜମା ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବି ନାହିଁ ।”

“ଗୁଲ ଉଠ ।”

“ଟିକେ ରୁହ .. ସେଇ କବିତା ଟା କଣ ମ... ।

“କବିତା ନୁହେଁ ଛନ୍ଦ ।”

“ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ? କଣ ଟି ସେ... ଓଃ...

କନ୍ୟା କଣ ସେଇଟା ?”

“କିନ୍ତୁ ତ ନିଶ୍ଚୟ, କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ କଣ ମୋର ମନେ ନାହିଁ, ମୋ’ର ହୃଦି ବଶିଷ୍ଠ ରୂପରେ ପ୍ରୋତ୍ତବାଦୀ, ପୋଏଟ୍, ମୋର ଜମା ମନେ ରୁହେନ । ଏବେ ଶୁଭ ଭଲ ?”

“ତେବେ କହେ ସବୁ ସ୍ଥାନ କରୋଜି... ଆହା ମନେ ପଡ଼ିଲା, ମୋର ପଣସିର ଉପର ରଖିବେ। ସୁନକି ମାଇଗଲେ ପହଞ୍ଚିବେ, ଓଡ଼ି ପିତାମୁର ଲେ ଲକଟି ବନ ଗୋଧନ ଗୁଲିନ ସଙ୍ଗ ଚିରୋଜି ।

ଭବତୋ ବୋହୂ ମେରୋ ରସଗାନ ସୋ ତେବେ କହେ ସବୁସ୍ଥାନ କରୋଜି,

ବା ମୁରଲି ମୁରଲୀଧରଣ ଅଧରାମ ଧରୋଜି ଆହା ।

ଭବତୋ ହେ ରୁ ମେରା ରସଗାନ... .. ଏ କନ୍ୟା ଜଣୁ ଫର ଏ ସେକେଣ୍ଡ...ଠିଆ ହୁଅ ।”

ସକ୍ତନ ତାର ସ୍ବେଚ୍ଛାବଦ୍ଧ ଓ ପେନ୍‌ସିଲ କାଢ଼ିଲା । କହୁଲା...” ରୁମେ...”

“କିନ୍ତୁ କୁହନ, ଠିଆ ହୋଇଯାଅ ।”

ସ୍ବେଚ୍ଛା ଦିଆର ହେଲ । କନ୍ୟା...ଶ୍ରୀରାଧା...କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବେଶରେ ମୟୂର ଚୁଲ, ବନମାଳା, ପୀତାମୁର ଏବଂ ବାଁ ହାତରେ ଲାଠି । ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଡାହାଣକୁ ଦୃଢ଼ହାତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ହାତ...ବଂଶୀ ଅପଣ କରୁଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀରାଧା କନ୍ୟା .. ଆଖିରେ ଲଜ୍ଜା ଓଠରେ ମୁରୁକ ହସ, କଳୀରେ କପଟ ହୋଧ, ଦେହରେ ଯିଉଜି ଠାଣୀ ଏବଂ ଡାହାଣ ହାତରେ ମନାକରୁ ଥିବା ଅଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକରେ ଯୌବନର ଚପଳତା ।

କନ୍ୟାକୁ ଏ ପ୍ରକାର “ଖେଳ”ରେ ଭାରି ମଜା ଲାଗୁଥାଏ । “ସେ କଳାକାରକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବା ମହାଶକ୍ତି ରୂପେ କାମ କରୁଛି”..... ଏ ପ୍ରକାର କଲ୍‌ଚରଲ୍ ବର୍ଣ୍ଣାସ ସେ ସାଧାରଣତଃ ନାପସନ୍ଦ କରୁଥାଏ । ସକ୍ତନ.....ଜଣେ ପୁରୁଷ ପ୍ରତି ନିଜକୁ ସମର୍ପିତ କରୁଛି ବାସ୍ ଏତିକି ମାତ୍ର ସେ ଜାଣିଛି । ସକ୍ତନ କଳାକାର, ଧନୀ ସନ୍ତାନ ଏ ଖିଆଲ ଅବଶ୍ୟ ତା’ ମନରେ ରହୁଛି । ସେ ଜଣେ ଧନୀ ଓ ମହତ୍ତ୍ବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରିୟତମା ହେବାକୁ ଯାଉଛି ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ତା’ମନରେ ରହୁଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ ଓ ମୁଖ୍ୟ କଥାହେଲା ସକ୍ତନ ଯିଏକି ଜଣେ ପୁରୁଷକୁ ସେ ତା’ର ନିଜର ବୋଲି କହିପାରିବ । ପରସ୍ପର ରାତିରେ ସକ୍ତନ ଯେତେବେଳେ ଫେରିଲା ନାହିଁ ତା’ ଦିରହରେ କନ୍ୟା ଏକଥା ଅନୁଭବ କଲା ଯେ ଯଦିଓ ବାହାରକୁ ସେ ନିଜକୁ ଶକ୍ତ କରିବାର ଚୁଲନା କରୁଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରେ ସେ ଫକ୍ତନ ପାଟରେ ସ୍ବପ୍ନର ଭାବରେ ବଳା ପଡ଼ି ଯାଇଛି । ଏକଥା

ଠିକ୍ ସେ ଯେଉଁଦିନ ଠାରୁ ସକ୍ତନ ଆଣି ତା' ପ୍ରତି ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଥିଲା, ସେଇଦିନ ଠାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ସକ୍ତନର ପ୍ରେମରେ ନିଜକୁ ସମାହତ କରିଥିଲା । ଏଥିରୁ ଦୂରେଇ ହୋଇ ରହିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ରେ ବିଫଳ ହୋଇଛି । ସକ୍ତନର ନିଦରେ ସେ ନିଜକୁ ସମପ ଦେଇଥାଏ । ସ୍ୱାମୀନଙ୍କର ଅଧିକାର ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର, ତା'ର ସୁରୁଷ ବିଦ୍ରୋହୀ ମନୋଭାବ ନିଜକୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେବାର ଅଭ୍ୟାସ, ପଠନ ପାଠନ, ଚିନ୍ତନ ଦର୍ଶନ ଆଦି ତାର ଯେତିକି ବିଶେଷ ଗୁଣଥିଲା ଏ ସମସ୍ତ ସକ୍ତନର ଆଗ୍ରହ ସାମ୍ନାରେ ନିସ୍ତେଜ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ସକ୍ତନ ତା'ର ମନରେ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ପୁରୁଷ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଜାଣ ଏ ଯାଏ କୌଣସି ପୁରୁଷର ଲଳିତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିଟିକୁ ବରଦାୟ କରି ନଥିଲା, ସିଏ ନିଜ ଜୀବନରେ ତିନି ତିନି ଜଣ ପ୍ରେମ ଯାତକକୁ ଧିକ୍କାର କରି ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲା ସେଇ ନାରୀ ଆଜି ସକ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ । ତା'ର ଏ ପରାଜୟ ପରଦିନ ସାରାଗତି ଲୁହରେ ଭଜାଇ ମଧ୍ୟ ଅପମାନ ଜନକ ଲାଗୁ ନ ଥିଲା, କାଲି ଦ୍ୱିପହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃନ୍ଦାବନର ଗଳି କନ୍ଦରେ ଘୁରି ଘୁରି ଶାଶୁରକ ତଥା ମାନସିକ କ୍ଳାନ୍ତି ଓ ଅବସାଦରେ ଯେତେବେଳେ ଥଳି ଯାଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତା'ର ଭବିଷ୍ୟତ ଅନ୍ଧକାର ଓ ଉଦ୍‌ଯୁକ୍ତ ଗୁଣ । ସଦୃଶ ମନେ ହେଉଥିଲା, ସେ ଯେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ କନ୍ୟା ମଧୁର ଫେରି ନ ଯିବାର ସକଲ୍ୟ ମନେ ମନେ କରୁଥିଲା, ନିଜର କୌଣସି ପରିଚିତ ଆତ୍ମୀୟ ବନ୍ଧୁକୁ ଆଉ ମୁହଁ ଦେଖାଇବ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରିଥିଲା ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ସେବା କୁଣ୍ଡି ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଗଳିରେ ସକ୍ତନ ତା' ନାଁ ଧରି ଡାକିଲା, ସେଇ ସ୍ଵର ଶୁଣି ସେ ଯେପରି ସମ୍ବୋଧିତ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିଏ ଗୃହ ସାମ୍ନାରେ ସକ୍ତନକୁ ଦେଖି ସେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା, ମୁହଁ ଖୋଲି ଅବସ୍ଥାରେ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ୱାସ ବାହାରଗଲା, ଦି ହାତରେ ସେ ଛୁତିକୁ ଜାଗୁଡ଼ି ଧରିଲା, ଦଶ ପାହୁଣ୍ଡ ଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସକ୍ତନ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ତା' ପାଦ ଯେପରି ଅଚଳ ହୋଇଯାଇଥିଲା, ମୁଣ୍ଡ ଘୁରାଇ ଦେଲା, ଗୋଡ଼ ଥରୁଥିଲା । ଯଦି ସକ୍ତନ ଶ୍ରୀଘ୍ର ତାକୁ ନିଜର ଶକ୍ତ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଧରି ପକାଇ ନଥାନ୍ତା ତେବେ ସେ ସେ ସେଠାରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା । ତାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସକ୍ତନର ସମସ୍ତ ବୈରାଗ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଉଠେଇ ଗଲା ତାର କଠୋରତା ଯେପରି ଭଙ୍ଗା ପଥର ପରି ବାରିମ୍ବାର ତା' ହୃଦୟକୁ ଆଘାତ କରୁଥିଲା । ସକ୍ତନ ସେଇ ସମୟରେ ଜଣେ ବଙ୍ଗାଳୀ ବ୍ୟବସାୟୀ ଘରେ ରାଧା ମାଧବ ବିଗ୍ରହଙ୍କ ଛବି ଆଙ୍କି, ବିନିମୟରେ ତା'କୁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଦେଇ ଆଣିବାଣୀ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତା' ଘରୁ ବାହାରୁ ଥିଲା, କନ୍ୟାକୁ ସେ ସେଇ ଘର ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସିଲା । ବୈଷ୍ଣବୀ ରାଧାମାଧବଙ୍କ ସାକ୍ଷିତ ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ଟଙ୍କା ଲେଉଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କଲା, ଖଣ୍ଡରେ ଚିକିଣ୍ଡା ପକାଇ କୁଅରୁ ପାଣିକଢ଼ି, ସକ୍ତନ ଠାରୁ ଟଙ୍କା ନେଇ ଚାହା କରି, ପୁଣି ଲୁଗା, ତରକାଣା, ଖୀର ଭିତ ଆଦି ରାଧା ରାଧାମାଧବଙ୍କୁ ଭେଟକରି ଏବଂ ଏ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଖୁଆଇ, ମିଠାକଥା କହି, ବୋହୂ, ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂରର ଅଭାବ ଦେଖି ଭୂମିପ କୋପକରି ପରିଶେଷରେ ବିଦାୟ ସମୟରେ ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କ ଗଳାର ମାଲ ସକ୍ତନକୁ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମାଲ

କନ୍ୟାକୁ ପିନ୍ଧାଇ ବହୁ ଆଶୀର୍ବାଦକରି ଦିଦାସୁ ଦେଲା । ସକ୍ଳନ୍ଧ ତାର ମନବ୍ୟାଗ କନ୍ୟା ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇ ସେଥିରେ ପଇସା କାଢି ବୈଷ୍ଣବକୁ ଦେବାପାଇଁ କହୁଲା । ବୈଷ୍ଣବର ଖାଲିଘରେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ୪ ଘଣ୍ଟା କଟାଇଲେ ମାତ୍ର ଦିଶେଷ କିଛି କଥାକାହ୍ନି କରପାରିଲେ ନାହିଁ, ଦେହ କପରି ?.....ଭଲ ଅଛି.....କେବେ ଆସିଲ ?.....ସକାଳେ, ନିଅ ପାଣିଟିକେ ଦିଅ, ଆଉ ଟିକେ ଚାହୁଁ ଦେବ ? କନ୍ୟା ମୋତେ କ୍ଷମା କରଦିଅ, “....ଇତ୍ୟାଦି ବାହୁ ବାହୁ ଦୁଇ ଗୁରୁଟା କଥାରୁ ଅଧିକ କଥା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ଦୁଇ ଜଣ ମୌନ ସଂବେଦନାରେ ଅଭିଭୂତ ରହିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମଥୁରା ଫେରିବା ପରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ସକ୍ଳନ୍ଧ କନ୍ୟାପାଇଁ ସାଢ଼େ ଆଠଶହ ଟଙ୍କାର ଗୁରୁଟି ଶାଢ଼ୀ କିଣିଲା, ଦାମୀ ଲୁଗାପଟା କନ୍ୟାର ମୃତା ଶୁଦ୍ଧଜଙ୍ଗ ବାଲ୍ୟ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କିଣା ହେଲା, କନ୍ୟା ଗୋଡ଼ରେ ପୁରୁଣା ଚଟି ଦେଖି ଆଗ୍ରହ କରି ନୁଆଚଟି ହଲେ ମଧ୍ୟ କିଣିଲା, ସୌଖିନ ଭ୍ୟାନିଟ୍ ବ୍ୟାଗ ଓ ଦାମୀ ଶାଲ ମଧ୍ୟ କିଣିଲା । କନ୍ୟା ଧର ଢାକରେ ଥରେ ଦୁଇଥର ମନା ମଧ୍ୟକଲା, କିନ୍ତୁ ସକ୍ଳନ୍ଧର ଆଗ୍ରହକୁ ସେ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ଘଣ୍ଟେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ବାଉଁଶ ଟଙ୍କାର ଜିନିଷ କିଣି କନ୍ୟା ଓ ସକ୍ଳନ୍ଧ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ଘରେ ଗୃହ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କନ୍ୟା ଓ ସକ୍ଳନ୍ଧ ଉଭୟେ ଲୋଲ ମଜନୁଙ୍କ ପରି ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଲାଲ ମୁରଲୀ ମନୋହରଙ୍କ ମନରେ ଉତ୍ପଳି ଥିବା ସମସ୍ତ ଆଶଙ୍କା ଓ ସଂଦେହ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ମୁରଲୀ ମନୋହରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦିଓ କନ୍ୟାକୁ ପୁରା ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିଲେ ତେବେ କି ଏ ବିକିଷ ବ୍ୟବହାରରେ ଖୁସିଥିଲେ । ରାତିରେ ସକ୍ଳନ୍ଧର ଅନୁରୋଧରେ ନୂଆ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଦୁଇଜଣ ସିନେମା ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ।.....ଆଉ ଆଜି ଦୁହେଁ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ବୁଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ସକ୍ଳନ୍ଧ ତାର ରାଧାକୁ ରସଶାନ୍ତଙ୍କ ଛାତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରାଧାଙ୍କ ପରି ଆଜିଥିଲା, ରଫ୍ ସ୍ୱେଚ୍ଛରେ ମମୁର ରୁଲ ବନମାଳା ପାତ୍ର ବସନ ଧାରଣୀର ଚେହେରା ଅସୁବ ଦିଶୁଥିଲା । ପୁରୁଷ ବେଶରେ ମୁରଲୀ ନ ଦେବାପାଇଁ ମନା କରୁଥିବା କନ୍ୟା ରାଧାର ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପରେ ଏଭଳି ଅଦ୍ଭୁତ ସୁନ୍ଦର ରୂପରେ ସକ୍ଳନ୍ଧ ଆଜିଥିଲା ସେ ନିଜେ ତା’ର ଏଇ ସୃଷ୍ଟିରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଘଲା । ସେ ଏକ ଲମ୍ବରେ ନିଜେ ଆଜିଥିବା ସ୍ୱେଚ୍ଛକୁ ଦେଖୁଥିଲା, ପୁଣି ଗଣ୍ଡାର ଲେଉଟୁର ଦୃଷ୍ଟିରେ କନ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲା ।

କନ୍ୟାର ବ୍ରହ୍ମବିଶାସ ଶରୀର ପକ୍ଷରେ ଏତେ ଶୃଙ୍ଖଳ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଲା, ତା’ ମନ ଉପରେ ଆଉ କାହା କରପାରୁ ନ ଥିଲା । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସେ ସକ୍ଳନ୍ଧ ଆଡ଼େ ଅନାଇଲା । ସକ୍ଳନ୍ଧର ପୌରୁଷ ଏଥିରେ ଗର୍ବିତ ହେଲା, ଉଲ୍ଲସିତ ଓ ଅଧିର ହୋଇ ଉଠିଲା । ପାଞ୍ଚ ଛଅ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଲକ୍ଷ୍ମଣୀରେ ତା’ ଘରେ ସେ କନ୍ୟାକୁ ଦେଖି ଏପରି ଅଧିର ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସେ ଅବସ୍ଥା ଓ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶାର୍ପକ୍ୟ ଥିଲା, କନ୍ୟା

ଆଖିରେ ତା ନିଜ ଆଖିର ଆରୁରତା ଖୋଜିବା ପାଇଁ ସେ ଉଠିଲା, ଟିପିନ୍‌କେରିଅର ଦେହରେ ବାଜି ଆଗେଇ ଆସି ସେ କନ୍ୟାକୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେଲା । ଶରୀର ସହୃଦ ଶରୀରର ସଂପର୍କ ଯେପରି ବିନୁଲର ସୁଅ ଛୁଟାଇଲା । କନ୍ୟାର ଆଖି ପ୍ରିୟତମର ଦୃଷ୍ଟିର ମୋହନ ଶିଳ୍ପରେ ବନ୍ଧା ପଡ଼ିଗଲା, ତା'ର ଗୋରୁ ରଙ୍ଗ ଲଜ୍ଜାର ଲାଲିମା ଏବଂ ସଂକୋଚର ରଙ୍ଗଦ୍ୱାରା ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣରେ ଉଦ୍‌ଭସିତ ହେଉଥିଲା, ତା'ର ଡାହାଣ ପାଖ ପୁରୁଷର ବା ପଟରେ ବନ୍ଧାପଡ଼ି ପୁରୁଷର ହୃଦୟର ଶବ୍ଦ ସହୃଦ ମିଳିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପରସ୍ପର ଦେହର ସ୍ପର୍ଶ ସୁଖରେ ଉଭୟେ ଆମୋଦିତ ହେଉଥିଲେ । ଗାଲରେ ଉଭୟଙ୍କର ଗରମ ନିଶ୍ୱାସ ବାଜୁଥିଲା..... ।

“ଦେଖ ହୋ, ସେ ବିଲୁଣି ଡିଙ୍ଗା ଶୁଣା ଘାଟରେ ଏଭଳି ପଦ୍ମ ସ୍ଥାନରେ ଏଭଳି ଧରା ଧରି ହୋଇ ଚୁମ୍ବା ଖାଇବା ଆଜିକାଲି ବ୍ୟାପିଲଣି ।”

ଭଙ୍ଗା ମଠର ପାଟେରୀ ପାଖରୁ ପାକୁଆ ଗୋସାଇଁଙ୍କର ସହାୟୀ ଟିପ୍ପଣୀ ଶୁଣାଗଲା, ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ କନ୍ୟା ଲଜରେ ନାଲିପଡ଼ି ଗଲା ଏବଂ ମୁହଁ ତଳକୁ ଘୋଡ଼ି ସେ ଦୂରକୁ ପଳାଇଲା । ସକ୍ଷମ ମଧ୍ୟ ଭଙ୍ଗା ମଠ ଆଡ଼କୁ ନ ଅନାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାବଦ୍ଧ, ଯେନା ସିଲକୁ ତା' ଝୁଲରେ ପୁରାଇଲା, କେମେରା, ଅରମ୍ଭ ଓ କୋଟକୁ କାନ୍ଦରେ ପକାଇ ଛଡ଼ି ଓ ଟିପିନ୍‌କେରିଅର ଧରି ବାହାରିଲା । କଣ୍ଟା ଓ ଗୋଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ଖାଲି ପାଦରେ କନ୍ୟା ବେଶୀଦୂର ଆଗେଇ ପାଶ ନଥିଲା, ବର ଓହ୍ଲାଇ ପାଶହୋଇ ତାଲୁ ଜମି ଆଡ଼କୁ ଆଗର ଆଗର ସକ୍ଷମ ଦୁହଁଙ୍କ ଲଜ୍ଜା କଟାଇବା ପାଇଁ ଅଟାରେ କହିଲା.....
“ଆରେ ଓହ୍ଲାଇ ଟିକେ ରୁହ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆସୁଛି ।”

କନ୍ୟା ସ୍ୱାଦେ ନ ଅନାଇଁ ଅଟକିଗଲା, ସକ୍ଷମ ତା' ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି କହିଲା...
“ଅସି ବିଲୁଣି ସୁନ୍ଦରୀ ରୂପେ ଏଭଳି କୀର୍ତ୍ତିକରି ପଳାଉଛ କୁଆଡ଼େ ?”

କନ୍ୟା ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସାମାନ୍ୟ ହସି କହିଲା.....“ଛୁତ, ରୂପେ ଭାଷା ଅସଭ୍ୟ ।”

“ମାନ ହାମା କେଶ ରୂପ ନାଁରେ କରଦେବ । ମୁଁ କୌଣସି ଅସଭ୍ୟତା କରୁନି, ତେଣୁ ରୂପେ ମତେ ଅସଭ୍ୟ କହି ପାରବନ । ଅସି ବିଦେଶୀ ସୁନ୍ଦରୀ.....ଅଲକ୍ଷ୍ୟ ସରି.....ନିଜେ ଦାଣ୍ଡରେ ଅସଭ୍ୟତା କରି ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଅଠା ବୋଜୁଛ ।

ସକ୍ଷମର ଏଇ ବିନୋଦ ସୁଖ ଅଭିନୟ କନ୍ୟାର ସମସ୍ତ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଦୂର କରିଦେଲା । ସେ ତାକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ହସି ଉଠିଲା, କହିଲା“ରୂପେ ଭାଷା ଦୃଷ୍ଟ ।

“ଫେଲୁ ଫର ଦି କଂପି ମେଠି ।”

“ଅଟା ନୁହଁ, ଏବେ ବି ମୋ ଛୁତି ଅରୁଛି ।”

“ଛୁତି ଅରବା ଖବନ ସଂକେତ । ତୁମେ ଟିକେ ବି ସ୍ପୋଟିଂସ ନୁହଁ ।

“ନ ହୁଏ ପଛକେ.....” କହୁ କହୁ କନ୍ୟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା ।

“ଏବେଠୁ ମୋ ମନକୁ ସମ୍ଭାଳିବାର ଦାୟିତ୍ବ ତୁମର, କାରଣ ତୁମ ସାମାରେ ମୁଁ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।” ସକ୍ତନକୁ ଏଭଳି ଗୁହଁଲା ଯେପରି ଆଖିଦ୍ୱାରା କହୁଥିଲା ତୁମେ ଏକଥା ବୁଝିନ କିପରି ?”

“ତୁମେ ତ ସିଧା କଥାକୁ ଓଲଟା କରୁଛ । କନ୍ୟାର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ସକ୍ତନକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେ କହିଲା..... “ସେ ବଦମାସ ଲୋକଟା ଦେଖିଲା ତ ହେଲା କଣ ? ଭାସ ମଜା ହେଲା ନା ?”

“ଯାହାକୁ ତୁମେ ମଜା ବୋଲି ହାଲୁକା କରୁଛ ସେ ମୋ ଖବନରେ ଅତି ପଡ଼ିବ ଅନୁଭୂତି ।”

“ଆଜ୍ଞା ପାଗଳ ତ ତୁମେ, ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ମିଳନକୁ ପଡ଼ିଯିବା... ଅପଡ଼ିଯିବାର ଫୋତରେ ଏଭଳି ବନ୍ଦା ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । . . . ତୁମେ ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ତୁମ ପରିବାରର ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାରରେ ଏଭଳି ଆଘାତ ପାଇଛ ନଚେତ୍ ଏଥିରେ ଅପଡ଼ିଯିବାର କଥା ଆସିଲା କୁଆଡ଼ୁ ? ମୋର ଭାସ ପକ୍ତୀର ପଡ଼ିଯିବା ବିଷୟରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ରହୁଛି, ଆଜ୍ଞ ମଧ୍ୟ ତାକୁ କେବେ ହେଲେ ମୁଁ ପ୍ରବଂଶିତ କରିବି ନାହିଁ..... ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ।”

ମୁଣ୍ଡ ଜଳକୁ ପୋତି କନ୍ୟା ଶୁଣୁଥାଏ, ସକ୍ତନ କହୁ ସାରିବା ପରେ ତା’ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଅଲ୍ଲ ହସି କହିଲା.... “ରଜା ଦୁଷ୍ୟନ୍ତଙ୍କ ପରି ଭୁଲି ଯାଅଯଦି ?”

“କଣ ହେଲା ?”

“ଗଲା ପରିଷ୍କାର କରି କନ୍ୟା ପୁଣି କହିଲା..... “ବାହାର ଅଭିଶାପ ପଡ଼ିବ ଯଦି ?”

“ଅଭିଶାପ ? ଏ ଯୁଗରେ.... . . .”

ଦୃଷ୍ଟି ଲାଗିବାର ଅଭିଶାପ ଏ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ଚଳୁଛି ।”

ସକ୍ତନ ଶୁଣି ରୁପ ହୋଇଗଲା, ମିଳିଟିଏ ଦୁଇ ମିଳିଟି ହୁହଁ ରୂପହୋଇ ଚାଲିଲେ । ତାପରେ ସକ୍ତନ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ କହିଲା..... “ତୁମ ମନରୁ ମୋ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ ଚାଲି ଗଲାଣି ନା ?

“ବିଶ୍ୱାସ ଜୀବନର ଆଧାର ସ୍ୱରୂପ । “କନ୍ୟା ସରଳ ଭାବରେ କହିଲା ।

ଜଳ କଥାର ଉତ୍ତର ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ତାନକୁ ସନ୍ତୋଷ ମିଳିଲା ନାହିଁ, ସାଧାରଣ କଥାରୁ କଥା ବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଆଦର୍ଶର ସାକ୍ଷାତକୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ସନ୍ତାନକୁ ଭରସା ଲାଗିଲା, ସେ କହିଲା..... “ଏ କଥା ସତ ଯେ ମୋର ଜୀବନ ଏଭଳି ସାଧନା କରିନାହିଁ, ଧନୀ ଘରର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଯିଏକି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଖାମ୍ ଶିଆଳା ଓ ଅସଂଯମୀ ଜୀବନ ଯାପନ କରିଥାଏ । ମୋ ଜଳ ଦୁର୍ବଳତା ହେତୁ ତୁମ ବିଶ୍ୱାସରେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ବହୁତ ଆତ୍ମାତ ଦେବତା । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କର ମୁଁ ଏତେ ଖରାପ ଲୋକ ନୁହଁ ।”

ଖରାପ ଲୋକକୁ ମୁଁ ଡରେନି କାହିଁକି ସେମାନେତ ସିଧା ସଳଖ ଆଖି ଆଗକୁ ଚାଲି ଆସନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼େଇ କରିବା କିମ୍ବା ଦୂରେଇ ରହିବା ସହଜ । କିନ୍ତୁ ଖରାପ କଥାକୁ ମୋର ବେଶୀ ଡର, ଯାହାକି ବହୁତ ଭଲ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥାଏ ଏବଂ ହୁଏତ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ଅନ୍ୟକୁ କାନ୍ଦୁ କରିଦିଏ ।”

କନ୍ୟାର ଏଇ ଉକ୍ତି ସନ୍ତାନକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ, ମନ ଭଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ । ଏ ଅବସରରେ ସ୍ୱାଧୀକୃଷ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରେମକଥା ତା’ର ମନକୁ ଅଧିକ ଆବେଶ ପୁଣି କରିଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟାର ଉକ୍ତି ତାକୁ ଏପରି ଲାଗିଲା ଯେପରି ମତ ପିଉଥିବା ସମୟରେ ଗଙ୍ଗା ପାଣି ଗଳାରେ ଡଳା ଡଳା । ମନ ତା’ର ବିଦ୍ରୋହ କଲା... ଆଜ୍ଞା ମତ କାହିଁକି ଖରାପ, ଗଙ୍ଗା ଜଳ କାହିଁକି ସଫିଦ ? ଠିକ୍ ଅଛି ଯଦି ଭଲ ଖରାପ ହେବ ସେତ ଅଲଗା କଥା କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭେନା ଖରାପ ହେଲା କାହିଁକି ? ନାହିଁ ପୁରୁଷର ସହଜ ଆକର୍ଷଣ, ଦୈହିକ ମିଳନ ଖରାପ ହେଲା କାହିଁକି ? କନ୍ୟା ତେବେ ମତେ ଏକଥା ବୋଲି କାହିଁକି ତେଜସ୍ବି ଯେତେବେଳେ ଏହା ଆଦୌ ଖରାପ ନୁହେଁ । ନିଜର ବିଦ୍ରୋହୀ ଭାବନା ଦ୍ୱାରା ସାହସ ପାଇ ସନ୍ତାନ କନ୍ୟାକୁ କହିଲା “ତୁମେ ମୋ ସେଟ୍‌ମେଣ୍ଟକୁ ଜବରଦସ୍ତି ଭୁଲି ରଙ୍ଗରେ ରଞ୍ଜିତ କରୁଛ କାହିଁକି ? ମୋ ଭିତରେ ଏପରି କିଛି ମନ୍ଦ ବିଷୟ ନାହିଁ କି କୌଣସି ଖରାପ ଭାବନାକୁ ମୁଁ ମୋ ଭିତରେ ଢିଆରି କରି ରଖିନାହିଁ । ଆଉ ଶୁଣ ଶୁଣ... ପ୍ରଥମେ ମୋ କଥା ଶୁଣିଯାଉ..... ତୁମେ ଯାହାକୁ ଖରାପ କହୁଛ ତାହା କେବଳ ବୋକା ସମାନ ସ୍ୱାଧୀରକମାନଙ୍କ ଖାମ୍ ଶିଆଳା ଧାରଣା ଅଟେ । ଏହା ମରାଜି, ପାପ, ଖରାପ, ଭାବ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦ ସାଧାରଣ ମଣିଷର ସ୍ୱାଭାବିକ ବିକାଶ ପଥରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଅଛି । ଯଦି ତୁମ କଥା ଶିନ୍ତା କରାଯାଏ ତେବେ କୁହା ଯାଇଛି କଣ ନାହିଁ ନରକର ଦ୍ୱାର ଅନ୍ୟ ମରାଜିଷ୍ଟଙ୍କ କଥା ବାଦ୍ଦେ, ବୁଦ୍ଧଦେବ, ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପରି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ମନେ ବିଶ୍ୱେଷ କରିଛନ୍ତି । ନାହିଁ ସମସ୍ତ ମନ୍ଦକଥାର ମୂଳପିଣ୍ଡ । ଏବେ ତୁମେ କଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛ କହ ।”

କନ୍ୟା ଟିକେ ଭାରିଯାଇ କହିଲା “ବୁଦ୍ଧ ଓ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ନାଶ ହୋଇ-
ଥାନ୍ତେ ତେବେ କି ଲେଖିଥାନ୍ତେ, ଯେ ପୁରୁଷସାକ୍ଷୀ ନରକ ଅଟେ, ଏବଂ ନାରୀ ସେ
ନରକର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ପାଚେଣି ହୋଇ ପ୍ରକୃତି ଓ ଜୀବ ଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ସେ ନରକରୁ ଅଲଗା
ରଖିଛି ।”

ସକ୍ଳନକୁ କନ୍ୟା କଥାରେ ଥଟ୍ଟା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଲା । କନ୍ୟା ଆହୁରି ଦେଶୀ
ଭରତ ହୋଇ କହିଲା “ଆଦମ ମୃଗରେ ମାତୃପଣ୍ଡା ମୃଗ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପ ଖୁବ୍ ଭଲ
ହୋଇଥିବ ଯେତେବେଳେ କି ପୁରୁଷ ନାରୀ ପାଖରେ ଦକ୍ଷିଣ ରହୁଥିଲା ।

ସକ୍ଳନ କନ୍ୟାକୁ ଘଟଣା ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥାଏ, ସୁନ୍ଦର ସରଳ ମୁହଁରେ
ହୋଧର ଲଳିମାକୁ ସକ୍ଳନ ମୁଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ରହୁଥାଏ । ଏହି ମୁଗ୍ଧତା ଦେଇ
ସେ ସହଜରେ ହାର ମାନିଲା, ଶୁଦ୍ଧ ଧରିଥିବା ଡାହାଣ ହାତ ସେ କନ୍ୟା କାନିରେ
ରଖି ଦେଇ କହିଲା... ..ପ୍ରିୟେ ତୁମେ ଭରତ ହୁଅ, ଏହି ପ୍ରାଣ ଦେଖିବ
ନାଗରିକ ଆଜି ତୁମ ଦାସ ହୋଇ ରହି ସେଇ ଆଦମ ମୃଗରୁ ଦୂରରେ ଚାହିଦି
ନାହିଁ ।”

କନ୍ୟାର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏଇ ପରିହାସ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାରେ ଆସାତ ପାଇଲା
ମାତ୍ର କାଠ ଫତାରେ ବନ୍ଦୀଥିବା ସିଂହାସନ ଚା’ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ଠୁର ରହିଲା,
“ସିଂହାର ରୂପ ଜାଣିବ ଗୋମାତାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଗଲା । ସକ୍ଳନ ତାର ହାତରେ
ଫ୍ଟିକ୍ ଦ୍ଵାରା ମୃଦୁ ଆସାତ କରି କହିଥାଏ... .. “ଦେଖନ୍ତୁ ପଣ୍ଡିତ କନ୍ୟା ପ୍ରସାଦ,
ଆମେ ଦୁଇଜଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ ଦୂରକରି ଗୋଟିଏ ଲଭନ୍ ଉପଭବକୁ
ଗୁଲି ଆସିଲୁ । ଦୁନିଆଁରେ ଶତ ସହସ୍ର ନାରୀ ପୁରୁଷ ଯେଉଁମାନେ କି ପରସ୍ପର ସହିତ
ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତୁ ସୁଖୀ ହେବେ ଯାହାଙ୍କ ପରି ଯେପରି ଅକସ୍ମାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ପରିଚୟ
ହୋଇଥାଏ ସେଇପରି ପରିଚୟ ମଧ୍ୟ ଛୁନୁକରି ଯେହା ବାଟରେ ଗୁଲିଯାନ୍ତୁ, ଆମେ
ସେମାନଙ୍କ ପରି ନୋହୁଁ, ପୁରୋହତର ଗୁଣ ଧାଡ଼ି ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବା କିମ୍ବା କୋର୍ଟରେ
ଦସ୍ୟବେଦ କରିବା ସ୍ଵେଚ୍ଛ ଏକ ସାଧାରଣ ଫରମାଲିଟି ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପହଞ୍ଚି ସେ କାମ
ଗୁଟାଇ ଦେବା, ତୁମେ ଚାହିଁ ପାରିବନି କନ୍ୟା ଗତ କାଲିଠାରୁ ମୋ ଭିତରେ କେତେବଡ଼
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି, ଧରିନିଅ ଆମେ ଏଭଳି ଏକ ଘରୁବା ସିଂହଦେଇ ଯାଉଥିଲୁ ଯେଉଁ
ଠିକ୍ କେବଳ ଅନ୍ଧକାର ଥିଲା, କାଲି ବୃନ୍ଦାବନରେ ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଆମର
ଅଧିକାର ସିଂହ ଚଢ଼ିବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ଯାଇଛି ଏବଂ ଆମେ ଏକ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଜାଣି ଉଭୟ
ଛାତ୍ର ଉପରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଉ ତୁମେ କଣ ଏହା ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନ ?” କନ୍ୟା
ମୁହଁରେ ତା ମନର ସମସ୍ତ ସନ୍ତୋଷ ଯେପରି ଆସିଲା ହୋଇଗଲା ।

ତା କାନ୍ଧରେ ହାତରଖି ସକ୍ଷମ ଜନ୍ମାର ହୋଇ କହୁଲ... ..“ଦେଖ ମୋ ଭିତରେ କେତେ ସୁଖିଏ ଦୁଃଖିତା ସ୍ବାସ୍ଥୀ ଶ୍ବରରେ ରହୁ ଯାଇଛି । ମୋ ଦୁଃଖିତା ସହୃଦ ଭ୍ରମକୁ ଲଢ଼ିବାକୁ ହେବ, ଏ ଅଧିକାର କେବଳ ତୁମର ରହୁଛି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ମାନ୍ୟତା ମାନଙ୍କ ପରି ଉପଦେଶାତ୍ମକ ଦେବନ । ଆମେ ଉଭୟେ ଖୋଲମନରେ ଯଦି ସବୁ କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଛୁ ତେବେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ହେବ, ଅବଶ୍ୟ କେତେକଙ୍କ ଧାରଣା ଯେ ସ୍ବାମୀ ସ୍ବାଜ୍ଞର ଅନ୍ତତ କଥା ଚର୍ଚ୍ଚ । ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ମୁଁ ଏକଥା ବିଶ୍ବାସ କରେନି । କମ୍ ବୁଝିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏକଥା ଠିକ୍ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଆମ ପାଇଁ ନୁହେଁ ।”

କନ୍ୟା ଚମୁସ୍ୟ ହୋଇ କୋମଳ ସ୍ବରରେ କହୁଲ.....“ତୁମ ବିଷୟରେ ଆଉ ଅଧିକ ଶୁଣି ମୋର କଣ ବା ଲଭ, ଯାହା ଜାଣିବାର, ଯାହା ବୁଝିବାର ସବୁ ତ ଜାଣିଛି । କିନ୍ତୁ ସକ୍ଷମ ମନେ ଖଣିବ ଯେ ବଡ଼ ଯାଇଥିବା ଇତିହାସ ସବୁବେଳେ କାମରେ ଲାଗେନି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଇତିହାସର ସାକ୍ଷୀ ରହୁଛି । କାଲି ତୁମେ ଗଲାସୀ ଥିଲ ବୋଲି ଯେ ଆଜି ସେଇଆ ରହୁଥିବ ଏକଥା ନୁହେଁ । ଯଦି ଆଜିଠାରୁ ତୁମର ନୂଆ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ତୁମର ଇତିହାସ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ହେବ ।”

“ତୁମେ କଣ ଭାବୁଛ ଯେ ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବଦଳି ଯିବ ?”

“ନିଶ୍ଚୟ ବଦଳି ଯାଏ, ଯେପରି ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ କହୁଥିଲ ଯେ ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ତେଜନ ଶୀଳ ଏବଂ ଦାସୀକୁ ବାନ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅସ୍ବବ ଜନିତ ଯାହା କିଛି ଦୁଃଖିତା ତୁମ ଭିତରେ ଆଗରୁ ଥିଲା ସେ ଦୁଃଖିତା ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯେତେବେଳେ ମୋର ହେବ କେବଳ ମୋର ହୋଇ ରହିବ ।”

ସକ୍ଷମ ବାହୁଦ୍ବାରା କନ୍ୟାକୁ ଡଳେ କରି ସାରିଥିଲ । ତୁମ ହୋଇ ହୁହେଁ ଚାଲୁଥାନ୍ତି । ସାମ୍ନାରେ ଧଳା ପଥରରେ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଦୁଇ ମହଲ ମଣ୍ଡପ ରହୁଥାଏ, ଟିକେ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଘର ସାମ୍ନାରେ ସେମାନଙ୍କ ଟ୍ୟାକ୍ସି ଠିଆ ହୋଇ-
ସ୍ବରାଜ ଦେଖାଗଲା, କନ୍ୟା ଟ୍ୟାକ୍ସି ଦେଖି ସାରିବା ପରେ ଖିଆଲ କଲ ଯେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ଷମ ସବୁ ଜିନିଷପତ୍ର ଏକା ବୋହୁକୁଲିଛି । ଅବଶ୍ୟ ବିଶେଷ ଜିନିଷ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ତା’ର ମନେହେଲ ଯେ ଅନ୍ତତ ପକ୍ଷେ ବ୍ୟାଗ, କ୍ୟାମେରା ଓ କୋଟ୍ ତ ଧରି ପାରିଥାନ୍ତା ତା’ପରେ ସେ ଯେବୁଡ଼ିକୁ ଧରିଲା । ସକ୍ଷମର ଚିନ୍ତାରେ ବାଧା ପଡ଼ିଲା, ସେ କନ୍ୟାକୁ ଅନାଇଲା, କନ୍ୟା ଆଖିରେ ଅଧିକାର ବୋଧ ଜାଣିତ ହୋଇ ସମର୍ପିତ ହେବାର ବାସ୍ତବ୍ୟ ରହୁଥିଲା.....ପ୍ରଥମ କରି କନ୍ୟା ଆଖିରେ ମୌନ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରହୁଥିଲା....., ।”

ଛବିଶି

ନନ୍ଦର ଗୁପ୍ତ ପରାମର୍ଶରେ ମହାକବି ବୋର ଭୋରରେ ଭବ୍ୟ ସୁମନ୍ତ ଘର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନିଜା ଟିଆ ଗ୍ରାମରେ ସିନ୍ଧାରେଟ ଟାଣି ଟାଣି ଚାଲୁଥିଲେ । ମଝି ମଝିରେ ଖଣ୍ଡିକାଶ ଦେଇ ସଙ୍କେତ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥାନ୍ତୁ ।

ଭିତରୁ କେହି ଆସିବାର ଜଣାଗଲା, କାହାର କବାଟ ଖିଲିକ ଖୋଲିବାର ହେଲା, କବାଟ ଉଠାଇରୁ ନନ୍ଦୋର ଶୁଣିଲକାଶ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଗଲା । ମହାକବି ବୋର ବାରିଣ୍ଡା ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲି ଯିବା ମାତ୍ରେ । କବାଟ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ବୈଠକ ଘର କବାଟ ଖୋଲି ଲଇଟ ଜାଳି ନନ୍ଦୋ ବୋରକୁ ଭିତରକୁ ଡାକିନେଲା । ବୋର ଭିତରକୁ ଆସିବା ବେଳେ ନନ୍ଦୋ ଲଛାକୃତ ଶବ୍ଦେ ବୋର ଦେହ ସହିତ ଦେହ ଘସି ଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦକରି ବୈଠକଖାନାକୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଫେରିଲା । ବୈଠକଘର କାନ୍ଥ ଅଧାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟାଜଲ ଦିଆ ହୋଇଥାଏ । ବିଦେଶୀ ଡ୍ରୁଇରୂପ ଡାଆରେ ଫାୟାରସ୍ମେସ୍ ଓ ମ୍ୟାଟେଲ ପିସ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଫାୟାର ସ୍ମେସ ଗୁଣପଟେ ଜାଲି ଦିଆ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ନକଲ ଅଙ୍ଗର ଓ ଚଢ଼େଇର ଡଳାଇନ୍ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଟାଜଲ ମଧ୍ୟରୁ ଓ ଗ୍ୟାସ୍ ଓ ସମାଧିକ୍ଷ ଶିବଙ୍କ ମୁର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟ ଶୋଭା ପାଉଥାଏ । ସୋଫା ସେଟ୍ ଚଉକ ଓ ସେଣ୍ଟର ଟେବୁଲ ଛୁଡ଼ି ଆଉ ବିଶେଷ ଆସବାବ ସେଠାରେ ନ ଥାଏ ।

ମହାକବି ଏଣିତେବେ ଜଳନ୍ତୁ ସିନ୍ଧାରେଟ ଟିକେ ଝାଡ଼ି ବସିବାକୁ ଯିବାବେଳେ ନନ୍ଦୋ ଆସି ସେଣ୍ଟର ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା । କବି କହିଲେ ନନ୍ଦୋ ଗୁଣୀ ! ଧକ୍କା ମାର କଲିଜା ଉପରେ ଦାଗ ଦେଇ ଦେଲ, ଏବେ ଔଷଧ ଲଗାଅ ।”

“ଆରେ ଯାଅ ମ ।”

“ତୁମ ଗଣ ପକାଉଛୁ, ତୁମେ ମଧ୍ୟ କିଛି କମ୍ ନୁହଁ । ନନ୍ଦୋକବି ! ବରେହୁଣ ଅତି ଆଗରରେ ନନ୍ଦୋ ଆଡ଼କୁ ନିକଟେଇଗଲା । ନନ୍ଦୋ ନିଜବ୍ୟସ୍ତକୁ ସମ୍ଭୁକ୍ତ ସମ୍ଭାଳୁ ପଛକୁ ହଟି ଭୁଟେକ କହିଲା, ମତେ ଛୁଅଁ ନି, ମୁଁ ଏବେ ଗୋମାତାକୁ ଗଧୋଇଯିବି ।”

ତୁମେ ଗୋମାତା ଯିବା ଆଗରୁ ମତେ ଟିକେ ବଞ୍ଚାଅ । ଏଇ ଜାନୁୟାରୀ ଶୀତ ବାରିରେ ତୁମର ହୃଦୟରେ ମୁଁ ଘରୁ ଆସିଛି । ମାନସୀ ! ହୃଦୟ କିଛି ଉଷ୍ମତା ଗୁଡ଼ୁଛି ।

‘କଣ ଭ୍ରମେ ଏ ଘରକୁ ବେଶ୍ୟାଳୟ ଭାବିଲି ? ସେମିତି କଥା କହୁଛ । ଆରେ ମୁଁ କଣ ଶରପ କି ?’

ନନ୍ଦକିଶର ଏ ଧରଣର କଥା ମହାକବିଙ୍କପରି ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ବୁଝିବାରେ ବେଶୀ ସମୟ ଲାଗିଲେ, ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିନୟର ଅବତାର ହୋଇ କହିଲେ—‘ନାହିଁ ସେକଥା ନୁହେଁ ଯେ—’

ମୁଁ ଭାବିଲି ତୁମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମ ହୋଇଯାଇଛି, ମୋ ଭାବକୁ ଆଠ ଗୁଡ଼ିଏ ଯାକ ଉଦାସ ହେବାର ଦେଖି ମୋର ଦୟା ହେଲା

‘ସେତ ଠିକ୍ କଥା ଭ୍ରମେ ଯେ ଦୟା ମନ୍ତ୍ରୀ—’

‘କହୁପାରିବ ତୁମ ଠିକଣା କେମିତି ପାଇଲୁ ?’

‘ଆରେ ଭ୍ରମେ ତ ସବୁ ।’

‘ତମେ ତ ଆଖିରେ ଆଖି ମିଳାଇ ଚାଲିଗଲ—ସ୍ବାତ୍ତେ ଭାବିଲି ଅବସ୍ଥା ସ୍ବାଭାବିକ ।’

‘ମୋର ଅବସ୍ଥା ତତୋଧିକ ନନ୍ଦୋଦ୍ବିଗ୍ନ । ତୁମ ଭାବିକ ଯେ ଖାଲି ମୋ ଦୃଢ଼ତା ହରଣ କରିଛନ୍ତି ତା ନୁହେଁ,—ମୋର ମନ, ମୋ ଦୃଢ଼ତା, ମୋ ଜୀବନ, ମୋ ପ୍ରେମ ମୋର ସୁଖ ଶାନ୍ତି—ଟଙ୍କା ଆଣିଛ ?’

‘ନାହିଁ ଦେବୀ ତୁମପାଇଁ ଏ ଅଧମ ମୁଁ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ପାରେ । ଭାବିଲି ବାବୁ ଗଞ୍ଜୁର ଚାଲି ଚାଲି ଆସୁଛି । ଆଜିକାଲି କଥା ତ ଜାଣୁଛ । କଥା କଥାରେ ଖୁବ୍ ଡକାୟତି ଶହେଟଙ୍କା ପକେଟରେ ରଖି ଏଭଳି ଅନ୍ଧାର ଓ ନିଛାଟିଆରେ—କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ତୁମେ ଯେଉଁ ଠିକ୍ କହିବ ସେଠି ତୁମକୁ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ଦେବି ।’

‘ତୁମେ ବହୁତ ଭଲ । ଚାଲିବୁ ଫୁଲିକରି “ତୁମ ରୂପ ରାଶ, ତୁମ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ରାଶ । ତୁମ ଭାବିକଙ୍କ ରାଶ ପକାଇ କହୁଛି, ତୁମକୁ ମୁଁ କେବେ ଠକି ପାରିବିନି । ଆଉ ତୁମର ମୋର ତ କିଛି ଦିନକିଆ କଥା ନୁହେଁ । ଏବେ ପଡ଼ିଗି ଟଙ୍କା ରଖ । ସେ ଶହେ ଟଙ୍କାକୁ ସ୍ବାକୁ କାଟିବ ନାହିଁ, ଉପଶ ଏ ଟଙ୍କା ଦେଉଛି ।’

ଟଙ୍କା ଦେଖି ନନ୍ଦ ଏଭଳି ମୁହଁ କଲା ଯେମିତି ଭୋକିଲା ସିଂହ ଆଗରେ ଖିକାର ବୋଲି ମାଛଟିଏ ରଖାଯାଇଛି । ମୁହଁ ଚାଲିଲ କହିଲା—ଯାଅ, ଯାଅ, ଘରେ ରଖି ଦିଅ ତୁମ ପଡ଼ିଗି ଟଙ୍କା । ମୋ ବାପ ଘରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ରହୁଛି । ମୋ ଭାଇର ଶ୍ରେଣିଗାର ବହୁତ । ଯଦି ସେ ଚାହିଁବ ତେବେ ଫୁଲ ସହରର ଅଧାଟା କିଣି ନେବ ।’

ନନ୍ଦୋ ଏଇ ବହାର ଆଉରେ “ସିନେମାର ସିନେମାବାବୁଙ୍କ ଠିକଣା କୈଳାସର ସ୍ତ୍ରୀ କମ୍ପା ଆଉ କୌଣସି ସାଙ୍ଗ ଜଣଆରେ ସିନେମାରେ ଗେଟକପରଠାରୁ ଜାଣିଥିଲା । ଦୁଇଦିନ ଆଗରୁ କୈଳାସର ସ୍ତ୍ରୀ ଘରେ ନନ୍ଦୋ ମହାକବି ବୋର ସହଚ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ମହାକବି ବଡ଼ ବଡ଼ ସିନେମା ଷ୍ଟାରଙ୍କ ସହଚ ତାର ବନ୍ଧୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଶୁଣାଇ ଥିଲା । କୈଳାସର ସ୍ତ୍ରୀଠାରୁ ଆଉ କିଛି ନନ୍ଦୋ, ତା ଭାଉଜ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସିନେମା ଷ୍ଟାର୍ କର ଦେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲା । ନନ୍ଦୋ ଆଜି ଏହି ସମୟରେ ବଡ଼ ବୋହୂ ଓ ବୋଉଙ୍କୁ ମିଳିତ କରାଇ ଦେବ ବୋଲି କଥା ଦେଇ ଶହେ ଟଙ୍କା ମାଗିଥିଲା । ବୋର ଏଥିରେ ରାଜି ହୋଇଗଲା । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ କୈଳାସର ସ୍ତ୍ରୀ ସହଚ ସେଦିନ ଖାନାପିନା ଓ ସିଗାରେଟରେ ପ୍ରାୟ ପଇସା ଚାରିଶ ପଚାଶ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ନନ୍ଦୋକୁ ପ୍ରଭାବିତ ମଧ୍ୟ କରାଇ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ସିନେମା ଗେଟକପର ନନ୍ଦୋକୁ ସାବଧାନ କରାଇ ଥିଲା ଯେ ବୋରର ଅବସ୍ଥା ଜମା ଭଲ ନୁହେଁ ମାତ୍ର ନନ୍ଦୋ ବଣ୍ଟାସ କଲ ନାହିଁ, ଓଲଟି ବୁଝୁଥିଲା ଯେ ସେ ହୁଏତ ନୂଆ ଗ୍ରାହକ ପାଖରେ ବୋରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ନ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଯେତେବେଳେ ବହନ ସ୍ବରୂପ ମାତ୍ର ପରିଶି ଟଙ୍କା ଦେଖିଲା, ନନ୍ଦୋ ତରଳ ପରି କହିଲା ।

“ଆଜି ତ ସେ ଆସିପାରୁ ନାହିଁ । ମୋ ଭାଇ ଗତ ରାତିରେ କଲିକତାରୁ ଫେରିଛନ୍ତି ।”

“କିନ୍ତୁ ତୁମେ ତ ଆଜି ଦିନ ପାଇଁ କହିଥିଲ ।”

ମୁଁ କଣ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ମନୁଆସାଇ ଆଜି ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ବୋଲି । ସେ ତ ଚିଠିରେ ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ଆହୁର ଆଠ ଦଶ ଦିନ ଲାଗିବ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ବାପମା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ସ୍ଥାନ କରିବା ପାଇଁ ଏହାବାଦ ସିବାର ଥିଲା, ସେମାନେ ଆଜି ଗଲେ । ବାକି ମନୁଆ ଭାଇ ଅବୁନକ ଆଜି ଫେରି ଆସିଲେ ମୋର କଣ ଦୋଷ ।”

ମହାକବି ବୋର ହଠାତ୍ ନନ୍ଦୋର ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଗଲା—କହିଲା—“କହୁ ହେଲେ ଉପାୟ ବାହାର କରି ନନ୍ଦୋବନ୍ଧୁ । ଥରେ ହେଲେ ମୋହନକୁ ମୋ ପାଖକୁ ନେଇଆସ । “ଭବ କହିଲା ହୋଇ କହି ଉଠିଲା—ଦୂରରୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମନ ମୋର ପାଗଲ ହୋଇ ଗଲଣି, ମୋହନକୁ ଯେତେବେଳେ ନିକଟ ଭବରେ ମୁଁ ପାଇବି ତାର ଗରମ ନିଶ୍ବାସ, ତାର ପ୍ରେମ ମନ୍ଦର ରୂପୀ ନେହରୁ ଗଭୀର ଭଙ୍ଗରେ ମୋର ହୃଦୟ ।

“ଆରେ ଗୁଡ଼ି ମତେ ଏ କ’ଣ କରୁଛ ?” ନନ୍ଦୋ ରାଗିଯାଇ କହିଲା । ମହାକବି ବୋର ମନେମନେ ମୋହନକୁ ନିଜ ଗୁଡ଼ି ଉପରକୁ ଆଉଁଟେଇ ଏସବୁ କହିବା ଉଚିତ୍ତାରେ କେତେବେଳେ ଯେ ନନ୍ଦୋଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ଧରିଛନ୍ତି ସେ ଶିଆଳ ତାଙ୍କର ନାହିଁ ।

ମହାକବି ତାଙ୍କ ଭାବନା ସ୍ୱାଧୀନରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥାନ୍ତୁ । ସେ ନନ୍ଦୋକ୍ତ ଆଉଁଶ ପ୍ରକଳ ଭାବରେ ଆକର୍ଷଣ କରି ନେଲେ । କହିଲେ “ମୋ ପ୍ରାଣେଶ୍ୱରୀ ସହୃଦ ମୋର ଭେଟ କରାଇଦିଅ ନନ୍ଦୋକ୍ତ ମୋ ହୃଦୟରେ ଶୋଇଥିବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଅମର ଗୀତିଭାଷା ପାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲଣି ।

ତୁମ ଗୀତି ଆଉ ତୁମେ ଚାଲିଯିବ ଯାଅ “ତମପରି ଫଟାରସିକ ବହୁତ ଦେଖିଛୁମ ଆମ ମୋ ଟଙ୍କା ଥୁଅ —”

ଟଙ୍କା ଆଜି ସଂସ୍କୃତ ତୁମକୁ ମୁଁ ଦେଇଦେବି । ତୁମେ ଶହେ କହୁଛୁ ମୁଁ ଶହେ ଦେବି । ତୁମକୁ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ମନ ଉଠିଲା ହୋଇ ଉଠୁଛି ଗୋ ନନ୍ଦୋକ୍ତ —”

“ମତେ ଏସବୁକଥା ଭଲ ଲାଗେନି ମୁଁ ମୋର ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କ ସେବା ପୂଜା କରୁ କରୁ ଦିନ ସରୁନି ।”

“ଆହା, ତୁମକୁ ଭଗବାନ ଦୟା କରନ୍ତୁ—କେତେ ଦୟାବତୀ ତୁମେ ? ତୁମ ପାଦ ଧରୁଛି ।

ମହାକବି ବୋର ନଇଁ ପଡ଼ିବାରୁ ତାଙ୍କ ବାଁ ହାତରେ ସୁନା ଚେନ୍ ଲଗିଥିବା ହାତ ଦେଖାଗଲା । ନନ୍ଦୋକ୍ତ ଘଡ଼ି ଉପରେ ନଜର ରଖି ବରେହେଶଙ୍କ ହାତକୁ ଏଭଳି ଧରିଲା ଯେପରି ତା ପାଦ ଛୁଇଁବାରୁ ତାକୁ ନିବୃତ୍ତ କରାଯିବ । ଅଥଚ ସେତେବେଳକୁ ଘଡ଼ି ଖୋଲି ତା ହାତରେ ରଖି ସାରିଥାଏ । କହିଲା ତୁମେ ବାରମ୍ବାର କାହିଁକି ଜବରଦସ୍ତ କରୁଛୁ । ଭାଷା ଶୁଣି କଥା ହେବ । କହିଦେଉଛୁ ମୋ ମନଆସିଲା ପୁର କ’ଣେଇ । ଘଡ଼ି ସେତେବେଳକୁ ହାତରୁ ଗୁଲି ଯାଇଥିଲା । ନନ୍ଦୋକ୍ତ ପୁଣି କହିଲା ଆଉ ହେଉ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି କରିବି । ଆମକୁ ଭଗବାନ ଭରସା ।

ଘଡ଼ି ଯିବା ପରେ ମହାକବିଙ୍କ ଚେହେରା ବାଲୁକୁଳ ବଦଳିଗଲା । କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ନନ୍ଦୋକ୍ତ ଘରୁ ବାହାର ଯାଇଥିଲା ।

ମହାକବି ବୋର ଘଡ଼ି ହସ୍ତର ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଘଡ଼ିଟା କାହାଠାରୁ ବରଷା ପୁଣି ମାଣି ଆଣିଥିଲା ।

ଗୋମଘା ଯିବା ଓ ବାହାର କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବା ବାହାଳାରେ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ନନ୍ଦୋକ୍ତ ଜଳକୁ ଡାକି ଆଣିଲେ । ମନଆ ସେତେବେଳେ ଗହୀର ନିଦରେ । ସାନ ରିଅକୁ ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରେ ନନ୍ଦୋକ୍ତ ଜଳକୁ ନେଇ ଆସି ନିଜ କୋଠରୀରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା ।

କିନ୍ତୁ ସେ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ବରେହେଶଙ୍କୁ ଦେଖି ସମସ୍ତ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ରହିବାକୁ ଦେଲାନାହିଁ । ମନଆ ଉଠି ପଡ଼ିଲାଣି—ଏ ଆଶଙ୍କା ଦେଇ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ସେ ଘରୁ

ଶୀଘ୍ର ବାହାର କରି ପାରିଲେ ଫୁଲ ବରେହେଣ ନନ୍ଦୋର ଗୁଲ୍‌କି ବୁଝି ପାରିଥିଲେ ।
ବଡ଼ ବୋହୂର ହାତ ଧରି ସେ କହିଲା “ଆରେ ସେ ଯେପରି ମିଛରେ କହୁଛି ।
ନନ୍ଦୋକି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନି ତୁମର ଶହେ ଟଙ୍କା ମୁଁ ଆଜି ତୁମକୁ ଦେଇ ଦେବି ।”

ବଡ଼ ବୋହୂ ପଚାରିଲା—“କି ଟଙ୍କା ?

ବରେହେଣ ମନ୍ଦର ଆଖିରେ ତା’ ଆଖିକୁ ଅନାଇ କହିଲା “କୋହନୁର
ପାଇଁ ଦାନ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ ମୋହନା, ସେ ମୋର ଘଡ଼ି ଖୋଲି ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

“କାହିଁକି ?”

“ଆରେ ଗୁଡ଼ ସେ କଥା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ମତେ ଘଡ଼ି ଫେରାଇ ଦେଲେ ଖୁବ୍
ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ମୁଁ ସଞ୍ଚା ବେଳକୁ ଟଙ୍କା ନେଇ ଆସିବି ।

“ବଡ଼ ନାନା” — ମୋହନା ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ କହିଲା—ତୁମ ଗୋଡ଼ ତଳେ
ପଡ଼ୁଛି, ତୁମେ ମାନି ଯାଅ । ସେ ବହୁତ ବଡ଼ କବି, ସେ ତୁମ ଟଙ୍କା ନିଶ୍ଚୟ ଦେଇ
ଦେବେ ।

ନନ୍ଦୋ ମାନିଗଲା । ସେ ଘଡ଼ି ଫେରାଇ ଦେଲା, ଏବଂ ବରେହେଣକୁ ବଡ଼
ବୋହୂର ସହୃଦ ମିଳନର ଜନିତ ଆଉ ଏକ ଅମର ଗୀତ ଲେଖିବାପାଇଁ ପୁର ପୁରୁଷା
ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଦେଲା ।”

କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ସଞ୍ଚାବେଳେ ଶହେଟଙ୍କା ଆଉ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ବଡ଼ ବୋହୂ
ନିଜ ଚକ୍ରାବେରି ବରୋର ଥିଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନ ସକାଳୁ ଠିକ୍ ସେଇ ସମୟରେ ବୋର ଆସି
ପହଞ୍ଚିଲା । ଆଜି ବଡ଼ ବୋହୂ ତାଙ୍କ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ଆଗରୁ ନନ୍ଦୋ ସହୃଦ ବାହାର ଘରେ
ବସିଥାଏ । ବୋର ଆଜି ପଚାରି ଟଙ୍କା ଧରି ଆସିଥାନ୍ତି । ସେ ପ୍ରଥମେ ପଚାରି ଟଙ୍କା ଦେଇ
ତାପରଦିନ ବହୁତ ବେଶୀ ଟଙ୍କା ଦେବେ ବୋଲି କହିଲେ । ବଡ଼ ବୋହୂ ନନ୍ଦୋର
ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଲା କିନ୍ତୁ ଆଜି ନନ୍ଦୋ ଅଟଳ । ସେ ବୋରକୁ କହିଲା — “ଯାଉଛ
ନା ପାଟି କରିବି ।” ଦ୍ଵିତୀୟଥର ସେ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ଅନାଇ ଜୋରରେ କହିଲା—
“ଏଠାରୁ ଚାଲି—

ବଡ଼ ବୋହୂ ଦକ୍ଷିଣ । ବୋରର ସମସ୍ତ ବାହାନା ଆଜି ଅକାମୀ ହୋଇଗଲା ।
ସେ ଘରକୁ ଫେରିଗଲା । ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ବଡ଼ ବୋହୂର ମନ ନନ୍ଦୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଷ୍ଣୁବ୍ୟ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ । ଯେତେ
ବେଶୀ ସେ ବରେହେଣର ଅତ୍ୟୁତ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ନିରାଶ ମୁହଁ କଥା ଶୁଣୁଥାଏ ସେତେବେଶୀ
ତାର ବ୍ୟାକୁଳତା ବଢ଼ୁଥାଏ ଏବଂ ନନ୍ଦୋ ପ୍ରତି ତାର ବିରୁଦ୍ଧତା ଅଧିକ ହେଉଥାଏ ।

କିନ୍ତୁ ସେ ମୁହଁରେ କିଛି କହିପାରୁ ନଥାଏ । କବାଟ ବନ୍ଦକରି ତାକୁ କହିଲେ “ଶୁଣ ଭାଇନ ଏ ମରଦ ଭାଷା ଦଗାବାଜ । ତୁମେ ଦେଖ ଏଭଳି ଲୋକ ଆଣି କୁଟାଇ ଦେବି ଯିଏ କ ତୁମକୁ ସୁନା ଗହଣାରେ ଭରିଦେବ ।

ସୁନା ଗହଣା ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ । ମଣିଷ ଭଲ ପାଇବାପାଇଁ ସବୁବେଳେ ବ୍ୟାକୁଳ ଥାଏ, ଗହଣା ପାଇଁ ତ ଗ୍ରେଟ ଲୋକ ଛଡ଼ା ଭଲ ପାଇବାର ଅଭିନୟ କରିଥାନ୍ତି, କହୁ ବଡ଼ ବୋହୂ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ନନ୍ଦୋ କୋଠଘରୁ ସାନ ଟିଅକୁ ନେଇ ଉପରେ ଯାଇ ଶୋଇଲା । ଖଟ ଉପରେ ଶବ୍ଦ ହେବାରୁ ମନିଆର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା — “କଣ ହେଲା” ?

“କିଛି ନୁହେଁ ତଳକୁ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲି ।” ନିଦ ବାଉଳାରେ ମନିଆ ବଡ଼ ବୋହୂକୁ ନିଜ ବାହୁରେ ବାନ୍ଧି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ବଡ଼ ବୋହୂର ଚରଦ ତପ୍ତ ମନ ସେତେବେଳେ ଫଣାନ୍ତି ଥିଲା । ନନ୍ଦୋ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାତାରେ ଏ ମିଳନରେ ତୃପ୍ତି ମିଳିବାର ଜମା ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଭାଷା ବଦମାସ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ।

ସ୍ବାଜ୍ଞେ ନନ୍ଦୋ ମନରେ ଭୟ ପଶିଲା ଯେ ବଡ଼ ବୋହୂ ଯଦି ତା ନିଁରେ ମନିଆ ଆଗରେ କିଛି କହିବତ ଭାଷା ମୁହଁଲି ହେବ । ମନିଆ ସ୍ବାଭାବିକ ଭାବରେ ନନ୍ଦୋକୁ ଘୃଣା କରିଥିଲା । ବୋରଠାରୁ ଠକ ହୋଇ ତାର ଆଖିକା ଓ କୋଧ ସବୁ ଯାଇ ପଡ଼ିଲା ବଡ଼ ଭାଇନ ଉପରେ । ଆଜି ସେ ଆଉ ଗୋମଟୀ ଗାଧୋଇ ଗଲାଣାହିଁ । ଘରେ ଗାଧୋଇ ସାରି ସେ ମନେ ମନେ ପାହୁଲା ଯେପରିକି ଭାବରେ ସେ ମନିଆକୁ ତା ପଟକୁ ଆଣିପାରିବ ।

ଘଣ୍ଟେ ଦେଇ ଘଣ୍ଟା ପରେ ନିଜର ପ୍ରାତଃ କୃତ୍ୟ ସାରିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ବୋହୂ ଯେତେବେଳେ ତଳକୁ ଉଲା ଏବଂ ମନିଆ ମଧ୍ୟ ଡେଇଁ କରି ରେଜେଇ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ସିଗାରେଟ ପିଉଥିଲା ଠିକ ସେତିକି ବେଳେ ନନ୍ଦୋ ତାର ଭାଇ ପାଖକୁ ଆସିଲା ।

“କଣ ହେଲା ? ମନିଆ କର୍କଶ ସ୍ବରରେ ପଚାରିଲା । ବହୁ ପୁଅରୁ ମନିଆ ନନ୍ଦୋ ସହିତ ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରୁ ନ ଥିଲା । ନନ୍ଦୋ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ସହକାରେ ମନିଆ ଖଟ ପାଖରେ ତଳେ ବସି ପଡ଼ି କହିଲା—“ମୁଁ ତ ତୋର ଶତ୍ରୁ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ।

ମନିଆ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ନନ୍ଦୋ ପୁଣି କହିଲା—ତୁ ମତେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା କହିବୁ ମୁଁ ତାକୁ ବେଦର ଗାର ପରି ମାନିବୁ । ସକାଳୁ ଗୋମଟୀ ଗାଧୋଇ

ନାସପୁଣ୍ୟ ପୁଣି ସାଗର ଆସିଛି, ବାପା ବୋଉଙ୍କ କଥା କେବେ କେମିତି ନ ମାନ
ଆଇପାରେ କିନ୍ତୁ ତୋର ଅବାଧ୍ୟ ଯେ କି ଏ ସାହାସ ମୋର ନାହିଁ ।

ମନିଆ ପୁଣି ଚୁପ ରହିଲା ।” ସହସ୍ରା ମତେ କେତେ ଥର ଡାକଲଣି ।

ଭ୍ରମ କଥା କେତେଥର ମତେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲଣି, କିନ୍ତୁ ତୁ ଯେଉଁ
ଦିନଠାରୁ ମନା କରିଛୁ ମୁଁ ତାଣ୍ଡକୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ସଫା କହିଦେଇଛି
ଯେ ମତେ ମୋର ଭାଇର ହୃଦୟ ମାନବକୁ ହେବ, ମୋ ପାଇଁ ତାର ସମ୍ମାନ ସବୁଠାରୁ
ବେଶୀ ।”

ମନିଆ ଖଟ ଖୁସରେ ସିଗାରେଟର ପାଉଁଶ ଝାଡ଼ିଲା । ନନ୍ଦୋ ପୁଣି ଥରେ ଅଲ୍ଲ
ହସି କହିଲା — କଲିକତ ରୁ ମୋ ପାଇଁ କିଛି ଆଣିଲା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅଭିଯୋଗ
କରୁଛି । କାଲି କିଛି କହିଲି ନାହିଁ । ଭାରିକପାଇଁ ଭଲମାନେ ଭଲ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ
ଏକାଥରକେ ପାଶୋଇ ପକାନ୍ତି । ବୁଝିଲୁ, ଭଉଣୀ ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ଭଉଣୀ ହୋଇ
ରହିବେ ।”

ଏତେ କଥା ପରେ ମନିଆର ମନ ଟିକେ ଡରଲିଲା, ମୁରୁକେଇ ହସି ପଚାରିଲା
— ତୋର କଣ ଦରକାର ?

“ସକାଳୁ ଭଲ ମୁଁ ସତ କହୁଛି ତୁ କିପରି ଭଲରେ ରହ ଏଇଆ ମୁଁ
ମନାପୁଛି । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ବଞ୍ଚିଥା । କଥା କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ଖଟ ଉପର ଆଡ଼କୁ
ନନ୍ଦୋ ଅନାଇଲା । ସେ ଭଲ ଚମକି ପଡ଼ିଲା ଯେ ମନିଆ ମନରେ ସ୍ୱତଃ କୌତୁହଳ
ହେଲା । ନନ୍ଦୁ ପଡ଼ି ପଚାରିଲା ” କଣ ? “ କଲା ସତରେ ବନ୍ଦା ହୋଇଥିବା କାଗଜ ।
ଦେଖ ଦେଖେ । ହାସ୍ତ ହାସ୍ତ ଏଥିରେ ତ କିଛି ମରସିକି ହେଲାପରି ଲାଗୁଛି । ସ୍ୱାକୁଳୁ ନା
ମନିଆ, ମନିଆ କେତେ ମୋରାଣ । ହେ ଭଗବାନ,” କହି ନନ୍ଦୋ ସେ କାଗଜ ନିଜେ
ଉଠାଇ ନେଲା ଏବଂ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମନିଆ କଠୋର ଦୃଷ୍ଟିରେ
ତା ଭଉଣୀକୁ ଦେଖିଲା । କହିଲା ” ସତ୍ୟନାଗୀ ସ୍ୱେ ତୋର ଖାଣି । ...

ତୋର ଯାହା ମନ ଉପରେ କହିପାରୁ ମୁଁ ବାପା ବୋଉଙ୍କ ସ୍ୱାପକାଇ
କହୁଛି ଯେ ଏ କାମ ମୁଁ କରିନି । (ଉଠାରୁ କଳାସୂତା ଖୋଲି କାଗଜ, ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ)
ହେ ଭଗବାନ । ଏଥିରେ ତ ପାଞ୍ଚପାଞ୍ଚ ଧଣ୍ଡା ରହିଛି ...

ମନିଆ ମଧ୍ୟ କାଗଜକୁ ଦେଖିଲା । ଗୋଟିଏ ସିଜଥିବା ଜଳୁକୁ ଗୋଟିଏ
ସିଜ ଓ ଲଜ୍ଜିତ ଥିବା ସ୍ୱାସାସ ମାରୁଛି । ଏଭଳି ଅଶୁଭ ଛକି ଦେଖି ମନିଆ ମଧ୍ୟ
ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ଏହା ନନ୍ଦୋର ଖାଣି ।
କାରଣ ଏ ଧାରଣାର କାମ କେବଳ ସେ କରିଥାଏ । ଏକାମ ଜଗତରେ ହୁଏତ କିଛି

ସତ୍ୟର କରବାର ଅଭିପ୍ରାୟ ତାର ରହିଛି । ଅତ୍ୟଧିକ ନେତ୍ର ବଶତଃ ସେ ଜୋପାଡ଼ି ଦାନ୍ତ ଚୋବାଇ କହିଲା ”ସତ କଥା କହୁ ନନ୍ଦୋ ନନ୍ଦୋଲେ ତୋ ଜୀବନ ନେଇ ନେବି ।”

କଃ ନନ୍ଦୋ କହିଲା ”ତୋର ଯାହାଉଛା ତୁ କହୁପାରୁ ! କଃ ହଃ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଏକାମ କରିନି ସେତେବେଳେ ଡରଯିବି କାହିଁକି । ବାହାରେ ମୁଁ ଯାହାକିଛି କରେଁ, ତା ବୋଲି ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ କରିବି ? ମୋ ଭାଇ, ମୋ ବାପା ମୋର ଆପଣାର । ଏତ ସେଇ ମାଇକନିଆ ଯିଏ କି ନିଜ ମରଦକୁ ଗୁଡ଼ି ପର ପୁରୁଷ ସହିତ ସ୍ତ୍ରୀ ପାରିତିରେ ମଜ୍ଜିଛି ତାର ଜାଣି ହୋଇପାରେ ।”

ମନିଆର ଉତ୍ସୁକତା ଓ ନ୍ୟାୟ ଉଭୟ ଖାବୁ ହୋଇ ଉଠିଲା । ନନ୍ଦୋକୁ ପଚାରିଲା “ସତ କହ କଥା କଣ ?”

ନନ୍ଦୋ କହିଲା ”ଏମିତିରେ ତ ମୁଁ କହୁ ନ ଥାନ୍ତି । କିହଃ କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ଭାଇର ଜୀବନ ନେବାକୁ କୁତନ୍ତ ହେଉଛି ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ସବୁ କଥା ଫିଟାଇ ଦେବି ତୁମ ହୃଦୟ ହାରଣୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାମ ଏଇଟା ଯାହା ଯୋଗରୁ ତୋ ନିଜ ଭଉଣୀ ଆଜି ତୋ ନିକଟରେ ପର । ଆଜିକାଲି ରାଣୀଙ୍କର ପର ପୁରୁଷ ସହିତ ପୀରତି ଚାଲିଛି । ସେ ଏଠାରେ ତୁମଘର ଝରକାରେ ସାମ୍ନା ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିବା ଭଡ଼ାଟିଆ ସହିତ ଚିଠି ପଢ଼ି ଦିଆ ନିଆ ଚଳେଇଛି । ହଠାତ୍ ଦିନେ ମୋ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଗଲା ” ।

“ଏ କଥା କଣ ସତ ?” ମନିଆ ଧରେ ପଚାରିଲା । ତା ଚେହେରା ଫିକା ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତ ଦେହ କମ୍ପି ଥିଲା ।

ମୋର ଭଲ କଣ ଲାଭ ଅଛି ଯେ ମୁଁ ଏ ସବୁ କଥାରେ ମିଛ କଥା ଲଗାଇ ନୁହାଇ କହିବି ? ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖୁଛି, ଜଣେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଲ ରଖୁଥିବା ଲୋକକୁ ଭାରିନ ଗୁଡ଼ି ଉପରୁ ଚିଠି ପଢ଼ି ଦିଆନିଆ କରେ । ତାର ମଧ୍ୟ ଚିଠି ଭାରିନ ପାଖକୁ ଆସେ ।

“କୋଉଠି ଅଛି ସେ ସବୁ ଚିଠି ?” ମନିଆ ଗଳି ଉଠି କହିଲା ନନ୍ଦୋ ଧରେ କହିଲା ”ଏସବୁ ପରପକ୍ଷ କାମରେ କାମରେ ମୁଁ ନାହିଁ । ଯଦି ଏ ପାଞ୍ଚପାଞ୍ଚ ମନ୍ଦୁସିକ କାଗଜ ଦେଖି ନ ଥାନ୍ତି.....”

ମନିଆ ଭଉଣୀର କଥାରେ କର୍ଣ୍ଣପାତ ନକରି ନ୍ୟାୟରେ ହିତାହିତ ଜାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ବଡ଼ ବୋହୂର ବାକ୍ସ ପଢ଼ି ଖୋଜିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥାଏ । ଏଇ ସ୍ଵୟୋଗରେ ନନ୍ଦୋ ତୁପ ତୁପ ବାହାରିବାକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ୪/୫ଟି ବାକ୍ସ ଖୋଲି ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଲୁଗା ଉଠାଇ ଦେଖିଲା ପରେ ତାଲ ଦିଆହୋଇ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଟ୍ରଙ୍କର ତାଲ ଖଟି ତା ଭିତରୁ କିରେଣ୍ଡା ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ ପତ୍ର ସବୁ ଏକ ରେଶମୀ ରୂମାଲ ଭିତରୁ ପାଇଲା । ପତ୍ର ପଢ଼ି ପଢ଼ି ମନିଆର ସମସ୍ତ ଚେତନା ଉଠିଗଲା, ହୋଧ ବଶତଃ ଅନ୍ଧାର ସବୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମନିଆ ଗର୍ଜନ କରି ଘର ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲା । କୁଆଡ଼େ ଗଲା ସେ ହାତମଜାବ ?”

ବଡ଼ ବୋହୂ ତଳେ ଗାଧୁଆ ଘରେ ଗାଧୋଉଥିଲା । ନନ୍ଦା ଭିତରୁ ଚାଲି ଦେଲା ତାର ଉପସ୍ଥିତି । ଗାଧୁଆ ଘର କବାଟରେ ଧକ୍କା ମାରି ମନିଆ ଗଲି ଉଠିଲା “ହୁଆର ଖୋଲ, ଛୁଣ୍ଡାଲି, ହାତମଜାବା, ତୋର……

ବଡ଼ବୋହୂ ଅଧା ଗାଧୁଆ ଅବସ୍ଥାରେ ଓଢ଼ା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି କବାଟ ଖୋଲିଲା । ମନିଆ ହଠାତ୍ ତା ହାତଟାଣି ଧରି ତାକୁ ଅଗଣାକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ଆଣିଲା ଏବଂ ଭୂଇଁରେ ଧକ୍କା ଦେଇ ଅଗ୍ରାବ୍ୟ ସ୍ଵାସରେ ଗାଲି ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଘୂସି, ଗୋଇଠା, ଆପଡ଼ ଖାଇ ବଡ଼ ବୋହୂର ସହୃଦ୍ଦା ଶକ୍ତି ବେଅନ୍ତୁଆର ହୋଇ ତାକୁ ଚିତ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କଲା । ଘରେ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ ବଢ଼ିଗଲା । ଶଙ୍କର ଓ ଛୋଟବୋହୂ ତାଙ୍କ ଘରୁ ବାହାର ଆସିଲେ । ଘର ବାହାରେ ପାଖ ପଡ଼ିଣା ଗଳିରେ ବଡ଼ ବୋହୂର ଚିତ୍କାର ଓ ମନିଆର ଗର୍ଜନ ଓ ଗାଲି ଶୁଣାଗଲା ।

ନନ୍ଦା ସେତେବେଳେ ପୁଲଘରେ ବସି ଠାକୁରଙ୍କୁ ଗାଧୋଇ ଦେବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ।

ଶଙ୍କର ବଡ଼ ଭାଲକୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ଗଲବେଳେ ମନିଆ ତାକୁ ଚଢ଼ି ଦେଲା । ମନିଆ ମୁଣ୍ଡକୁ ପିତ୍ତ ଚଢ଼ିଯାଇଥାଏ, ଛୁତି ଫୁଲଇ ” ଭ୍ରମମାନଙ୍କ ଯୋଗୁ ଏ ସବୁ ହୋଇଛି । ଶଲା ତୋର ପାଇଁ ମୋ ଘରେ ଏ ବ୍ୟଭିଚାର । ଆଜି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁନ୍ କରିଛୁ । ଏତ……ମୋର ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାର ଇଚ୍ଛୁତ ପାଣିରେ ପକାଇଦେଲା । ଏଇ ଶାଳକୁ ମୁଁ ଜାଅନ୍ତା ପୋଡ଼ି ଦେବି । ନେ—ନେ ଶାଳୀ ଏଇଟା ହେଲା ପ୍ରେମ ଏଇଟା ରୂମା ……… ।”

ଗୋଟିଏ ହାତରେ ତା ହାତ ଧରି ସାରା ଅଗଣାରେ ତାକୁ ମାରି ମାରି ଘୋଷାଡ଼ି ଘୋଷାଡ଼ି ବଡ଼ ବୋହୂର ଆଉ କିଛି ବାକି ରଖିଲା ନାହିଁ । ତାର ଓଢ଼ା ଲୁଗା କାଦୁଅରେ ଲଟପଟ ହୋଇ ଥାଏ । ଦେହର ଆବରଣି ଯେତେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ରହୁ ନଥାଏ ।

ଗଳିର କିଛି ଦେଖେଣାହାଣ୍ଡା ପାଟି ଭୁଣ୍ଡ ଶୁଣି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । ଗୁଣ୍ଡିଆଡ଼ୁ ସମସ୍ତେ ବହଲେ” ଆରେ ହେଲା କଣ ? କାହିଁକି ଏତେ ମାରୁଛି ? ଆଉ

ମାର ନାହିଁ । ଆସିଥିବା ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକିନେଇ ସମସ୍ତ ଇତିହାସ କହିବା ପାଇଁ ନନ୍ଦୋ ନିଜ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଡାକି ନେଲା ।

“ହାୟ ଭଗବାନ” ଗୁନ୍ଥା ପୁରତାମା ସବୁ କଥା ଶୁଣି କହିଲା । ଲଲା କୋଠରୀର ଏରୁଣ୍ଡି ବନ୍ଧରେ ବସିଥିବା ପୁରତାମା ନିକଟକୁ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି ପଶୁଛି” ପୁରତାମା କଣ ହେଲା ?

ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଦୁଃଖ ମିଶି ସ୍ତବରେ ପୁରତାମା କୋରରେ କହିଲା- କଣ କହିବି ଆଉ ସେ ଲଳିକଥା ଭଉଣୀ, କଳି ଯୁଗ, ଏଇଟା ପ୍ରକୃତରେ ଘୋର କଳିଯୁଗ । ସେ ରାଜକୁମାର ପରି ଚେହେରା, ହେଜଗାରୀ, ସୁସ୍ଥ, ସୁନ୍ଦର ଯାହାର ସ୍ତ୍ରୀ ସେ କପରି ଏଭଳି କୁବର୍ମ କରପାରେ ? ଭଗବାନ ନ କରନ୍ତୁ ଏଭଳି ବୋହୂ ଜାହାକୁ ନମିଳୁ । ବଦମାସ ଅଘର ଜାତି, ରଜାଘରେ ରହି ମଧ୍ୟ ମଇଲା ଚାଟିବା ପ୍ରକୃତି ଯାଇନି । ସତରେ ଘୋର କଳିକାଳ । ହାୟ । ହାୟ ।”

ସବୁ ଇଂରେଜୀ ଫେଶନ୍ର ଗୁଣ ଅରତାମା ଅବା । ଏବେ ପୁଣି ସ୍ତବକ ଆସିଗଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଏବେ ଲୋଟ ଦେବା ପାଇଁ ଅଧିକାଂଶ ହେଲେ । ଯାହା ଚାହିଁବେ ସେଇଆ ଅଧିକାର କରିବେ । ଆମ ତମ ପରି ଦୁଇ ଗୁରୁଜଣ ଉତ୍ତରୀଣୀ ଲୋକେ ଏବଂ ବାପ ଅଜା ଅମଳର ଇଚ୍ଛାକୁ ତା ନ ହେଲେ ନାକ କାଟି ବସି ଥିବ ହୋଇ । କାଲି ଦେଖିବ କୌଣସି ଦଳ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷନେଇ ଉତ୍ତରୀଣୀକର ନିବେଦନ କାଗଜ ପକାଇବ । ଏଭଳି ନାକ କଟିଲା ତ କଟିଲା, ବୋହୂପରେ ଲଳିତା ବଡ଼ା ପରି ସାରା ସମାଜ ହେପ ପକାଇବ ।

“ଦେଖ, ମୁଁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ଖେଳକୁ ଦେଖିନେକ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁଦ କରିବ । “ମନଆ ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗର୍ଜୁ ଥାଏ ।

“ଆରେ ଭାଇ ଏ ସବୁ ହେଲା ବଡ଼ ଘରର ଗୁମର କଥା” ।

ନିଜ ନିଜ ଘରୁ ବାହାରି ରାସ୍ତାରେ ଖରାରେ ଠିଆ ହେବା ସୁଦ୍ଧା ଭଲୁଡ଼ି ବଣିଆ ଘର ଆଗରେ ଶାନ୍ତିମତ ଭିଡ଼ ହୋଇଥାଏ । ମିଶ୍ରର ବର୍ମାଙ୍କ ଘର ସାମନା ରାସ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏତେ ଭିଡ଼ ହୋଇଥାଏ ଯେ ସଂଧ୍ୟା ରାସ୍ତା ପାର ହେବା ଦୁଷ୍ଟର ହୋଇ ଉଠୁ ଥାଏ । ଧିରେ ଧିରେ ଭିଡ଼ ବଢ଼ୁଥାଏ ମଝିରେ ମଝିରେ ମନିଆ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କାହୁଁଥିବେ ଲଟପଟ ହୋଇଥିବା ନିଜ ପତ୍ନୀ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପାହାର ଥୋଇ ଦେଉଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଜନତାର ବୁଝାଇବା ଟିକା ଟିପ୍ପଣୀ ଚାଲୁଥାଏ । ଶେଷରେ କଥା ଆସି ତାର ବର୍ମାଙ୍କ ପଡ଼ିଣା ଓ ସଜ୍ଜନର “ବ୍ୟଭିଚାର ଆଡ଼ା “ନିକଟରେ ଅଟକି ଗଲା । ନନ୍ଦୋର କୋଠରୀରେ ଜମାଯୁକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ

ଜନକ କଥା ଯାହା କିଛି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା ତାହା ବସ ରୂପେ ଜନମତ ତିଆରି କରିବାରେ ସହାୟକ ଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ କଥା ମନିଆକୁ ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୋତ କରାଉଥାଏ । “ମୁଁ ଏ ଶାଳୀ ଶ୍ରୀକୁ ଆଉ ମୋ ପାଖରେ ରଖିବି ନାହିଁ । ଯାଉ ସେ ତାର ପ୍ରେମିକପାଖକୁ । ନିଜଲ ବାହାର ଏଠୁ ।”

ମନିଆ ବଡ଼ ଦୋକାନକୁ ପୁଣି ସୋପାଡ଼ ବାହାରକୁ ନେଇ ଆସିଲା । ଅଗଣା ବାରଣ୍ଡା ଏରୁଣ୍ଡି ଇତ୍ୟାଦି ଉତ୍କଳୀୟ ଆବୃତ୍ତା ଖାବୁଡ଼ାରେ ଆଦାତପାଇ ବଡ଼ ବୋହୂର ଜୀଅନ୍ତା ଶବ୍ଦ ଘର ବାହାରକୁ ଅଣାଗଲା । ବଡ଼ ବୋହୂ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟରେ ଶୀଘ୍ର ଉଠି ନିଜ ଲୁଗା ଠିକ୍ କରି ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତି ଧୂଳି ଧୂସରହୋଇ ପ୍ରତି ଗୃହର ଦାଣ୍ଡ ବାରଣ୍ଡା ତଳେ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ଭିତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେଲା । ସହରବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ନୂଆ ମୁଖରୋତକ ଖୋଲିବା ମିଳିଲା । ଏ ସ୍ତର ପ୍ରେମିକ ଜଣେ କବି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଏକ ଧନୀ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଯିଏକି ସଉକିନ୍ ପୋଟର ମଧ୍ୟ ଅଟେ, ଏଠି ଏକ ବ୍ୟଭିଚାରର ଆଡ଼ ତା ଖୋଲିଛି । ତାର ଘର ଛାତ ଉପରେ ଏ ପ୍ରେମ କାହାଣୀର ସୁନ୍ଦରାତ । ଏ ସମସ୍ତ କଥାରେ କନ୍ୟା ଓ ସକଳଜନ ତରଫର ବିଶ୍ଳେଷଣ, ଉଡ଼ାଜାହାଜରୁ ନିବେଦନ ପରି ଫଙ୍ଗାଯିବା କଥା ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଲା । ଧନୀ ଚରୁକରେ ସାଧାରଣ ଜନତାର ସହଜାତ ଘଣ୍ଟା ଫଳରେ ସକଳଜନକୁ ଏଭଳି ଚିତ୍ତିକ କରାଗଲା । ଯାହା ଫଳରେ ତା ଚରୁକରେ ସାଧାରଣ ଲୋକମତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । କଥା କଥାରେ ଲୋକେ ମନିଆର ସାନୁଭାବ ଓ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ, ତାଙ୍କବର୍ମାଙ୍କୁ ସେ ସାଲରେ ନୂଆ ଫେଶନର ଚାଲି ଦେଖାଇ ନିଜଜାତ ବଢ଼ାଇବା ଦୋଷରେ ଦୋଷୀ ମଧ୍ୟ କଲେ ।

କାହୁଁଥିଲେ ଲଟପଟ ହୋଇ, ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ବଡ଼ ବୋହୂ ଲୋକଙ୍କୁ ବହୁ ପ୍ରକାର କୁମନ୍ତ୍ରବ୍ୟାପାର ଶୀକାର ହେଉଥାଏ । ପ୍ରବାଣ ଗୋଷ୍ଠିର ଏଭଳି କୁମନ୍ତ୍ରବ୍ୟାପାର ଗୋଷ୍ଠି ସହ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗରମାଗରମ ସୂତ୍ର ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଫଳରେ ଅନ୍ତମ ଜନମତ ହେଲା ଯେ ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ଉଭୟ ମୁଗରେ ଭଲ ମନ୍ଦ ମିଶିରହିଛି । ଏଥି ସହଜ ସମାଜରେ ଘଟୁଥିବା ବ୍ୟଭିଚାର, ଅବାଚାରକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଯେ ହେବ ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଗଲା । ଜମିଥିବା ଭିତ୍ତ ବହୁତ ପ୍ରକାର ନୈତିକ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଗଭୀର ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି କିଛି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରି ଅସ୍ତିତ୍ବ ସ୍ଥୁଳ ଦୋକାନ, କଲେଜ ଆଦି ଯାଃ ସିବାର ସମସ୍ତ ହୋଇ ସିବାରୁ ଯେହ୍ନା ଘରକୁ ଯିଏ ଫେରିଗଲେ । ନୂଆ ଭିତ୍ତ ଜମିଥାଏ, ପୁରୁଣା ଭିତ୍ତ କମୁଥାଏ ।

ବଡ଼ ବୋହୂ ଏଭଳି ଭାବରେ ପ୍ରହସନର ସାମଗ୍ରୀ ହୋଇ ବସି ରହିଥାଏ ।

ସତେଇଶି

ବଡ଼ ଭାଇର ଅଳ୍ପବୟସ, ଜୀବନରେ ମାରି ଦେବାର ଧମକ ତଥା ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଜର ଇଚ୍ଛାକୃତ ଆଦି ଶିଆଳ ନେଇ ଶଙ୍କର ଲାଲ ଉପରକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ଛୋଟ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ଦିତାଲ ଉପରେ ଆଡ଼ସ୍ତ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ଭୟ ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ ମିଶି ତା ଚେହେରା ଶେତା ପଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ଶଙ୍କରର ବୁଦ୍ଧି ସୂଚି ମଧ୍ୟ କାମ କରୁନଥାଏ । ଉଭୟ ଟିକେ ଆଡ଼ୁ ଆଲରେ ଠିଆ ହୋଇ ତଳେ ଘଟୁଥିବା ପ୍ରହସନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ତାରାବର୍ମା ତାଙ୍କ ଘରେ ଏ ଘଟଣାର ଇତିବୃତ୍ତି ଜାଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି । ବର୍ମା ତା'କୁ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ବାରଣ କରି ପତ୍ନୀର ପ୍ରେରଣାରେ ନିଜେ ଭଲ୍‌ଭ ବଣିଆ ଛୁତ ଦେଇ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଦିନିତାଲ ଉପରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମାରି ତଳ ଅଗଣାର ପ୍ରହସନ ଦେଖି ଥବାବେଳେ ଛୋଟ ବୋହୂର ଦୃଷ୍ଟି ଉପରକୁ ଗଲା । ବର୍ମାକୁ ଦେଖି ସେ ତାର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଇସାରା କଲା । ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଉପରକୁ ଡାକିନେଇ ଏବଂ ପାର୍ବୀ ଶ୍ୱାସନେଇ କହିଲା “ମିଷ୍ଟର ଲାଲ ଏଥର ଆପଣ ପୁଲିସକୁ ଇନ୍‌ଫର୍ମ କରି ଦିଅନ୍ତୁ । ଏ ସାଇବାଲା ସମସ୍ତେ ଛୋଟଲେକ, ଏ ଶାଳା ମନିଆକୁ ପ୍ରସ୍ତୋତ କରାଇ ମୋ ଭଉଜକୁ ମାରି ପକାଇବେ ।

ଛୋଟ ବୋହୂ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲା ‘ହୁଁ ଠିକ୍ କଥା’ ଏମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଧରାଇ ଦିଅ । ନଚେତ୍ ନାନୀଙ୍କ ଜୀବନ—

ମୋର କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, ଖାଲି ଏତିକି ଭବିଷ୍ୟ କଥା ପୁଲିସ ଏନ୍‌କ୍ୱାୟରେ ବିତର୍କ ମିଷ୍ଟର ସଜ୍ଜନ ଅକାରଣରେ ଇନ୍‌ଭଲିକ୍‌ସ୍ତ ହୋଇ ଯିବେ । ଏବେ ତ ଆପଣ ଦେଖିଲେ ଏ ସାଇ ଲୋକେ କେବଳ ତାଙ୍କୁ ନୁହେଁ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନାନା ଅକଥ୍ୟ କଥା କହୁଛନ୍ତି “ଶଙ୍କର ଲାଲ କହିଲା”

“ତେବେ ଯାଙ୍କର କଣ ହେବ ? ତାଙ୍କ ବାପା ଘରକୁ ଉଲ—

ବାପ ଘରେ ବିରୁଦ୍ଧର ଅଛୁ କା କିଏ ? ଜଣେ ମାତ୍ର ସାବିତ ଭାଇ ରହୁଛି ସୁଏ କଣ ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ମୋହନକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ପାରିବ ? ସ୍ୱରୂପ କଣ କହୁଛି ? ମୋର ତ କାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି, “ତାରା କହିଲା ।

ସାନ ବୋହୂ ଘାସ ଶୁଷ୍କ ପକାଇ କହିଲା—“ଉଠୁ ।”

“ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଏକଛତ୍ର ଅଧିକାର । ନିଜେ ସମସ୍ତ କିଛି କରି ପାରନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ଦୋଷ ଆପଣଙ୍କୁ ଲାଗିବନି କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି—”

ତାରୁ କଥା ଉପରେ ବର୍ମା ଶଙ୍କରଙ୍କୁ କହିଲା “ତା ହେଲେ ଆପଣ ମିଶ୍ଟର ସଜ୍ଜନ ବର୍ମାଙ୍କୁ ଇନ୍‌ଫର୍ମ କରାଦିଅନ୍ତୁ ।”

“ସେ ଏଠାରେ ନାହାନ୍ତି । ବାହାରକୁ ଲୁହାଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି ।” “ତା ହେଲେ ବିରେ ହେଷ୍ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଇନ୍‌ଫର୍ମ କରାଯାଉ । ଦୋଷ ଯାହା ହେଉ ନା କାହିଁକି ସେ ତ ମୋହନ ଦେବଙ୍କ ଲଭର....”

“ହଁ, ହଁ ଠିକ୍ କଥା ତାଙ୍କୁ ଇନ୍‌ଫର୍ମ କରାଦିଅ ।” ତାରୁ ତାର ସ୍ବାମୀର କଥା ସମ୍ପର୍କ କରି ସାନ ବୋହୂକୁ କହିଲା “ସବୁପ ଛୋଟ ହିଅଟା ଭୋକିଲା ଅଛି । କେତେ କାହୁଁ ହେଉଛି ?”

ସାନ ବୋହୂ କହିଲା “ଆଜି ତ ଆମ ଘରକୁ ଦୁଧ ଆସିନି । ତଳେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ....”

“ମୋ ଘରକୁ ଚାଲ ।” ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ତାରୁ କହିଲା, “ମିଶ୍ଟର ଲାଲ ଆପଣ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିରେହଣ ମହାଶୟଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତୁ ।”

“କଣ କହୁଛ ତାଙ୍କ ଘର ମୁଁ ଜାଣେନି ।.....କିନ୍ତୁ ମୁଁ ମହପାଲ ବାବୁଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଯାଉଛି । ସେ ସାହାଯ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଧହୁଏ

“ଡୁ ପି ଜ । ଶୀଘ୍ର ଯାଆନ୍ତୁ ।” ବର୍ମା କହିଲେ । ଚାଲିଯିବା ଆପଣଙ୍କ ଘର ବାଟ ଦେଇ ଆପଣଙ୍କ ସାଇକଲ ନେଇ ଚାଲି ଯିବ ।”

“ଠିକ୍ ଅଛି ଚାଲିଯିବୁ ।”

“ହଁ ଆମ ଘର ବାଟ ଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବାଟା ନିରାପଦ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

“ଠିକ୍ ଅଛି ଆପଣ ଆସନ୍ତୁ ।”

ସମସ୍ତେ ବର୍ମାଙ୍କ ଘର ଛାଡ଼ି ବାଟ ଦେଇ ଗଲେ । ସାନ ବୋହୂ ଛୋଟ ଛୁଆକୁ ତା ସ୍ବାମୀକୁ ଦେଇ କହିଲା “ତୁମେ ଆଗରେ ଚାଲ, ମୁଁ ଘର କବାଟ ତାଲ ବଦଳାଇ ଆସୁଛି ।”

ଦେହ ଘଣ୍ଟା ଛତରେ କଣ୍ଢେଇ ଓ ମହପାଲ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଉଡ଼ ବହୁତ କମି ଯାଇ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କିଛି ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ଘରର ଆଖି ପାଖରେ ଜମି ଟୀକା ଟୀପୁଣି

କରୁଥାନ୍ତି । ମନିଆ ବୈଠକ ଘରେ ହଠାତ୍ ମିଳିଥିବା ଦୁଇ ଗୁର ଜଣ ହୃଦ୍‌ପୀକ ଗହଣରେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସି ସିନ୍ଦାରେଟ ଟାଣୁଥାଏ । ନନ୍ଦୋର ଦରବାର ତା କୋଠରୀରୁ ବାହାର ଅଗଣାରେ ବସିଥାଏ । ସାନ ବୋହୂ ବଡ଼ ବୋହୂର ଛୁଆକୁ ନେଇ ତାର ବର୍ମାଜ ଘରେ । ଶଙ୍କର ଲଲର ଆଗମନକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରୁଥାଏ । ବର୍ମା ଆଜି ତାଙ୍କ କାମକୁ ଗଲେ ନାହିଁ ।

ବର୍ମା ତାଙ୍କ ଘରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହପାଳଙ୍କୁ ଗଲ ମୁଣ୍ଡରେ ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ପାରିଲେ । ଶଙ୍କର ଲଲ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନଥିଲ । ଏମାନେ କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ଆସିଥିଲେ ।

ଭିତ କଟାଇ ମହପାଳ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବଡ଼ ବୋହୂ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅଶଶ୍ଵ ସମାଧି ଧାରୀ ଯୋଗୀଙ୍କ ପରି ଆଶୁ ମାଡ଼ି ମୁଣ୍ଡପୋତି ବଡ଼ ବୋହୂ ସେଇ ପରି ବସି ରହିଥାଏ, ତଦ୍‌ବାତ୍ ଏତିକି ଯେ କାଦୁଅ ଓ ଧୂଳିରେ ଲିଟପଟ ହେଉଥିବା ଓଡ଼ା ଲୁଗା ଏବେ ଶରୀରେ ଶୁଖି ଯାଇଥାଏ ।

ମହପାଳ ଧୀର ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ତା ନିକଟକୁ ଯାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତରଖି କହିଲେ — “ଉଠ ଭଉଣୀ, ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସ ।”

ବଡ଼ ବୋହୂ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲାନି । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଶୁଣି ଅନାଇ ପାଟି କଲେ “ଏଠି ଆପଣମାନେ କଣ ପାଇଁ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି ? ଏଠି କଣ କହୁ ନାଟ ତାମାଣୀ ହେଉଛି, ଯେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ।

ନୂଆ ମଣିଷର ନୂଆ ପାଟି ଶୁଣି କହୁ ଗୋଲମାଲର ଆଶଙ୍କା କରି ମନିଆ ବାହାରକୁ ବାହାର ଆସିଲା ।

ଭିତ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କୁ ଶୁଣାଇଲେ” ତାମାଣୀ ତ ସତରେ ହେଉଛି ଲେଲ ମଜନଙ୍କର —”

“ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଲଜ୍ୟା ଲଗୁଛି ?” କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହପାଳ ଉଭୟେ ଗଳିଉଠିଲେ । ମହପାଳଙ୍କୁ କହିବାର ଦେଖି କର୍ଣ୍ଣେଲ ରୁପ ହୋଇଗଲା । ମହପାଳ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ “ଆପଣମାନଙ୍କୁ ମଜା ଲାଗୁଛି ନା ! ଏହି ଅସହାୟ ଦୁଃଖି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ରୂତାକୁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ଆପଣମାନେ ଅନନ୍ଦ ପାଉଛନ୍ତି ? ମୁଁ ବାକି ମାରି କହୁଛି, ଆପଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘିଏ ମନ, ବନନ ଓ କର୍ମରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୁଦ୍ଧ ଥିବ ସେ ଆସି ଏ ମହଲାର ନିନ୍ଦା କରୁ । ଧରଣୀଆରାଜ ଯେ ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବହୁତ ସ୍ଥାନ କାମ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଏ ନିଷ୍ଠାପର ସକରମ ଅଛି ? ଯାହାର ଏ ସବୁ ସାହାଯ୍ୟ ଅଛି ସେ ମୋ ଶାମ୍ବାକୁ ଆସୁ ।

ଜମିଥିବା ଲୋକେ ଶରଣ ପାଇଁ ସ୍ଥାଣୁ ହୋଇଗଲେ । ମନିଆ ନିଜ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଛତି ଫୁଲାଇ କହିଲେ— “ଆପଣ ମାନେ କିଏ ହୋ ବାବୁ ? ଏ କଥାରେ ଅପମାନିତ ମହିପାଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ‘ଆପଣ ଏକଥା ପଚାରିବା ପାଇଁ କିଏ ?’

“ମୁଁ ଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ସ୍ବାମୀ”

“ତେବେ ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଶୀଘ୍ର ଘର ଭିତରକୁ ନେଇ ଯାନ୍ତୁ ।

“ଆପଣ ---” ମନିଆ କିଛି କହିବା ପୁର୍ବରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ ହୋଇ ହାତ ବଢାଇ କହିଲେ” କଣ ଆପଣ, ଆପଣ ହେଉଛନ୍ତି ? ତୁମକୁ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କିଏ ଅଧିକାର ଦେଲା ? ସେ ଯଦି ବ୍ୟଭିଚାରୀ ତେବେ ତୁମେ ସିଧା କୋର୍ଟକୁ ଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତି । ତୁମେ ଆଜନକୁ ନିଜ ହାତକୁ କେଉଁ ଅଧିକାର ବଳରେ ନେଲୁ...”

“ଆପଣମାନେ କା ହେଲେ ଏ ଶାଳୀର ନାଗର - —ମନିଆ କଥା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୁର୍ବରୁ ମହିପାଳ ତା ହାତ ଧରି ତାକୁ ତଳକୁ ଘୋଷାଘା ଆଣିଲା । ଏହି ଅଭିଳାଷ ଆନିମାଣ ଫଳରେ ଆଘାତପାଇ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେବା ପୁର୍ବରୁ ମହିପାଳର ଶକ୍ତି ହାତର ଗୁରୁତାଟେ ଖାଇ ତାକୁ ଗୁରୁଆଡ଼ିଆର ଦେଖାଗଲା । ବା ହାତକୁ ମହାପାଳ ଧରି ଥାଏ, ଡାହାଣ ହାତରେ ମହିପାଳକୁ ଆଘାତ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲ ବେଳେ ମହିପାଳ ଦୁଇ ହାତକୁ ଧରି ନେଇ ଥାଏ । ଦୁଇ ଜଣ କନ୍ଦରତ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପରସ୍ପରକୁ ଆଘାତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜୋରରେ ଡାକିଲା” ଡ୍ରାଇଭର’ ଡ୍ରାଇଭର, ଶିବମଙ୍ଗଳ ।”

ଶିବମଙ୍ଗଳ ଭଡ଼ ଭିତରୁ ଆଗରଇ ଆସିବାର ଦେଖି କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜୋରରେ ପାଟିକରି କହିଲା— “ଲଲ ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ଘରୁ ଆନାକୁ ଟେକି ଫୋନ କରି ଶୁଭାଙ୍ଗକୁ ମୋ ନାଁ କହି ଶୀଘ୍ର ଡାକ ଆଣ ।”

ଭିତରେ କିଛି ମଝି ମଝିଆ ତାମସା ଦେଖିବା ଲୋକ ଏବଂ କିଛି ନିପଟ କୌତୁହଳ ନେଇ ହେଣୋହାଣ୍ଡା କଥା କିଛି ପୁରୁଣା କାଳିଆ ନାପସନ୍ଦ କରୁଥିବା ଲୋକେ ଥିଲେ । ପୁଲିସ ନାଁଶୁଣି ଉପରୋକ୍ତ ଗ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଲେଲଲେ, କିଛି ଏପଟ ସେପଟ ଦେଉଥିବା ଲୋକେ ମନିଆ ଓ ମହିପାଳଙ୍କ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧରେ ହୁଁ ହୁଁ କରି ରହୁଗଲେ ଏବଂ ମୁନଶୀମା ପୁଲିସ ନାଁ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ କହିଲେ ହୁଁ ହୁଁ ପୁଲିସ ଡାକନ୍ତୁ, ମିଳିଟାଣ୍ଡ ଡାକନ୍ତୁ ଆଜିକାଲିତ ଫୁଲ୍ଲିପତି ବଡ଼ ଲୋକମାନଙ୍କ କ୍ଷମତା । ଶେଷ ସାଗରେ ଆସି ବ୍ୟଭିଚାର କରିବେ ଆଉ ତା’ ଉପରେ ପୋଲିସର ଧମକ ଦେବେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଜଣକ କହୁଲ—‘ଆରେ ଭାବିଛ କଣ ଏ ଶିଳାକୁ ପୋଲିଯବୁ ଆମେ ଏକାଠି ଏକାଠି ପୋତିଦେବା ।

ଆଉ ଜଣଙ୍କ ବାହୁରେ ଜାଗୁଡ଼ି ହୋଇ ଧରା ହୋଇଥିବା ମନିଆ ଭେଟନାରେ ନିଶ୍ଵାସ ନେଉ ନେଉ କହୁଲ ‘ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ, ମୁଁ ମାଇଲ ଭଲକଲ ଆଉ ଯିଏ ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଆସିବ ତାକୁ ମଧ୍ୟ ମାରିବ—’ ‘ଆରେ ଭଲ ଗୁଡ଼ି ସେ କଥା’ । ‘ଶିଳେ ଭାସି ଧାର୍ମିକ ବନ୍ଧୁଛନ୍ତି’ ମୋର ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାର ଇକଡ଼ି—ଏଇ ଶିଳାକୁ ତାର ଏଇ ନାଗରମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ—“ମନିଆ ତା ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳି ବଡ଼ ବୋହୂକୁ କପିକର ଗୋଇଠାଏ ପକାଇଲ । ବଡ଼ବୋହୂ କାନ୍ଦୁକୁ ଲାଗିଗଲ, ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲ ନାହିଁ । ମହୁପାଲ ଉଡ଼େଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲ । ଲୋକେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିଲେ । “ଗୁଡ଼ି ବାବୁ’ ଆରେ ମନିଆ ରୁ କାହିଁକି ମାନୁନୁ । ଲଭ କଣ’ ଆରେ, ଯଦି ତାକୁ ରଖିବୁ ନାହିଁକି ଶିଳାକୁ ବାହାର କରି ଦେ । ତାକୁ ତା ବାପଘରେ ଗୁଡ଼ିଆ ।” ଯୁଆଡ଼େ ଇଚ୍ଛା ସିଆଡ଼େ ଯାଉ ‘ନର୍କକୁ ଯାଉ ହାରାମ ଜାତି, ମନିଆକୁ ଧରିଲେକେ ଘର ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ । ମହୁପାଲ ଶକ୍ତରେ ତା ଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିବାରୁ ତାକୁ ଖୁବ୍ ଆଦାତ କରିଥିଲା । ସବୁଯାକ ଅପମାନ ଓ ଆଦାତ ମିଶି ମନିଆର ହୋଧକୁ ଆହୁର ଦ୍ଵିଗୁଣିତ କରିଦେଇଥିଲା ।

ଲାଲ ଜାନଙ୍ଗଶରଣ, ପୋଲିସ ଦାସ୍ତୋର ଶୁକ୍ଳା ଓ ଦୁଇଜଣ କନେଷ୍ଟବଲ ସହୃଦ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପରେ ପାଟିଗୁଣ୍ଡ କମିଲା । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଧନ୍ୟ ମନିଆକୁ ଗୁଣ୍ଡାଇବା ପରେ ମନିଆ ରାଜିହୋଇ କହୁଲ ଯେ ଏବେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ କୌଣସି କାମର ହୋଇ ରହୁଲନି ଯିଏ ତାକୁ ନେବାକୁ ଚାହୁଁବ ସେ ନେଇଯାଉ— ‘ନର୍କକୁ ଯାଉସେ’ ।

ମନିଆକୁ ଧରି ତା ବୈଠକଖାନା ଭିତରକୁ ଲୋକେ ନେଇଗଲେ । ଲାଲ ଜାନଙ୍ଗଶରଣ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏବଂ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଭିଡ଼ ଭାଙ୍ଗିବା ଲାଗି କହୁଲେ । ଶଙ୍ଖର ଲାଲ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ଭାଉଜକୁ ଉଠାଇଲା ।

ଦୁଇଜଣ ଘଣ୍ଟା ପରେ ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି ବସିଥିବା ବଡ଼ ବୋହୂ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇଲା । ତା’ ଚେହେରା ନିଷ୍ପ୍ରାଣ, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ଥିଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରେ ମହୁପାଲର ମନ ସମସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯାଇ ନିଜ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ହଜିଯାଇଥାଏ ।

ବର୍ମାଙ୍କ ଘରେ ବଡ଼ବୋହୂ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ତାର ଏବଂ ସାନବୋହୂ ତାକୁ ବୁଣ୍ଡାଇ ପକାଇଲେ । ବଡ଼ବୋହୂ ପଥର ମୁଣ୍ଡି ପରି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । ତା ଦେହ ସାରା ଆଦାତରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଚକ୍ଚକ୍ ହୋଇଯାଇଥାଏ ।

ବର୍ମା ଓ ଶଙ୍କରଲଲ ଉଭୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରୁଥିଲେ—ଏଇ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଲଲ ଜାନକା ଶରଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥିବା କହୁଲ—ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଉପରେ ମାଡ଼ ବହୁତ ହୋଇଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଟେଲିଫୋନ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଡକାଉଛି । ଭିତରେ କିଛି ସିରିୟସ ଆଘାତ ହୋଇଥାଇପାରେ । ମାଡ଼ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମଧ୍ୟ ଏବେ ରହିଛି । ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ଦୁଧ ସହକ କିଛି ବ୍ରାଣ୍ଡି ମିଶାଇ ପିଆଇ ଦିଅ ।

ଲଲ ଜାନକା ଶରଣଙ୍କ ଘରେ ସ୍ଥିର ହେଲାଯେ ଏମାମଲର ଉପୋର୍ଟ ଆନାରେ ନଦେବା ଉଚିତ । ସାଲ ଘଟଣା ଦାବୋଗାକୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେଇ ଘଟଣାକୁ ଚପାଇଦେଲେ ସବୁ ଭିତରୁ ଉଦ୍ଧୃତ । ଶଙ୍କର ଲଲକୁ ସେଠାକୁ ଡକାଇ ନିଆଯାଇ ବହୁତ ବୁଝାଇବା ପରେ ସେ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କାର ଚେକ୍ ଲଲ ଜାନକାଶରଣଙ୍କ ନାଁରେ ଲେଖିଦେଲେ । ଲଲ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଦାବୋଗାକୁ ଚୁପ୍ କରିଦେଇଦେଲେ । “ସ୍ତ୍ରୀ” ଲୋକ ବସ୍ତୁରେ ସ୍ଥିର ହେଲାଯେ ତାକୁ ବିରେହେଶଙ୍କ ଜମା ଦିଆଯିବ । ଆଉ ଅନ୍ୟ କେଉଁଠିହେଲେ ତାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଶିଳା ଗୋଟିଏ ଅପରେସନ କେଶ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ତେଣୁ ପେଶେଶକୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇଯିବା ପାଇଁ ସେ କହୁଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହୁଲ ଯେ ମହାପାଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ପେଶେଶକୁ ନେଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବ ।

ମହାପାଳ କହୁଲ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋରକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଉଛି ।

“ବୋରକୁ ତୋ’ ଠାରୁ ବେଶୀ ମୁଁ ବୁଝିନେବି । ସେ ମୋର ଧାରୁଆ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଶିଳାକୁ ଧରି ଆନାରେ ପଡ଼ି ଯୋତା ମାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହୁଲ ।

“ବୋର ଘର ଠିକଣା ରୁମେଜାଣି ନଥିବ, ମୁଁ ଯାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକୁ ନେଇ ଆସୁଛି । ମହାପାଳ ପ୍ରକୃତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଶୀଳା ସହକ ଦେଖା କରିବାକୁ ବୁଝୁ ନ ଥିଲ । ଶିଳା ସାମ୍ନାରେ ବଡ଼ବୋହୂ ଓ ବୋର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସିଲେ ତା ମନ ଅସୁବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଯିବ । ମହାପାଳ ନଜେ ନଜେ ସ୍ତ୍ରୀର ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଛି, ବୋର ପରି ତାର ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ପିଲା ଆଉ ସେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପ୍ରେମ କରୁଛି । ସେ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରେମ କରୁଛି ତେବେ ବଡ଼ବୋହୂ ଓ ବିରେହେଶଙ୍କ ପ୍ରେମ କଳ୍ପସିତ ହେବ କାହିଁକି । କିନ୍ତୁ ମହାପାଳ ସେଇ ‘କଳ୍ପ’ ରୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ବୁଝୁ ଥିଲା, ଶିଳାଠାରୁ ଏବଂ ନିଜଠାରୁ ମଧ୍ୟ—ସେ କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିତା, ତା’ର ନିଜର ଗର୍ଭସ୍ଥ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଛି ତାକୁ

ପାଳନ କରିବା ତା'ର ଧର୍ମ । ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟଗତ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବା ତା ପକ୍ଷରେ ଅନୁଚିତ । ତା ବେଦେକତାକୁ କହୁଥିଲା ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ପୋଡ଼ି ପାରିବ କର ଦେ ଆଉ ତୋ'ର ମନକୁ ମଧ୍ୟ ପୋଡ଼ିଜାଲି ପାରିବ କରିଦେ । ପଛ ଜୀବନକୁ ଭୁଲି ଯା—ଭୁଲି ଯା ।

ନିଜ ଘରେ ଶିଳା ବଡ଼ବୋହୂକୁ ବୁଝାଉଥାଏ—ପଛ ଜୀବନ ଭୁଲି ନୂତନ ଜୀବନକୁ ସ୍ବାଗତ କର ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ବରେହେଶକୁ ଶିଳା ଘରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ମହପାଳ ବାହାରୁ ଚାଲିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ, ଶିଳା ଏପରିକି ଶଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବରେହେଶକୁ ନାନା ପ୍ରକାର କଥା କହୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଏବଂ ଏ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବରେହେଶ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍ଗୀକାର କଲ ।

ଯିବା ସମୟରେ ଗ୍ରେଟ ଗୋଡ଼ୁ ବଡ଼ଯାକୁକୁଣ୍ଡାର ଖୁବ୍ କାନ୍ଦିଲା, ଶଙ୍କର ଲାଲ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କ ଆଖି ମଧ୍ୟ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ବଡ଼ବୋହୂ ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା ପରି ନିବାଳ ରହିଲା । ବରେହେଶ ନିଜ ହୃଦୟହରୀର ହାତଧରି ଘରୁ ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିଲା । ବଡ଼ବୋହୂ ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଧରେ ଧରେ ଏପରି ଯିବାକୁ ଯେପରି ପ୍ରଥମ ଥର ସେ ବୋହୂ ହୋଇଯାଇଛି । ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଧରି ପାଖରେ ସେ ଅଟକି ଗଲା, ଗ୍ରେଟ ବୋହୂ ଓ ଶଙ୍କର ଲାଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ କିଛି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ଏବଂ ଅବଲୁକ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ପୁଅକୁ ଶାସୁ ଦେଖିବେ । ମୋ ଝିଅକୁ ସମ୍ଭାଳିବ । ମୋ ଝିଅ—ଝିଅ—

କହୁକହୁ ତା'ର ଦାନ୍ତ ପାଟି ପଡ଼ିଗଲା ଏବଂ ସଜ୍ଜା ହୁରାଇ ସେ ଅଚେତ ହୋଇଗଲା ।

x x x x x x x x

ସେଇ ଦିନ ରାତି ଆଠଟା ସାଢ଼େ ଆଠଟା ବେଳେ ସାଲ ବାଲ ଏ ସଙ୍କ୍ରମ ଘରେ ଗୋଲମାଲ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ବଡ଼ବୋହୂ ଓ ବୋରଙ୍କ ପ୍ରେମ ଜନିତ ଘଟଣାର ସମସ୍ତ ଦୋଷ ସଙ୍କ୍ରମ ଉପରେ ଲଦି ଦିଆଗଲା । ସେଇ ପୁରୁଣା କଥାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ଏପରିକି ସଙ୍କ୍ରମ ଯେତେବେଳେ ଏ ଘର ଭଡ଼ାକୁ ନେଇଥିଲା ସେତେବେଳେ ଏକ ଅଖ୍ୟାତ ଖବର କାଗଜରେ ବାହାରିଥିବା ସମ୍ବାଦକୁ ନେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାଲଲୋକେ ନାନା ପ୍ରକାର କୁକଥା କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଥିରେ ସମ୍ବାଦ ଥିଲା ଯେ ଧନୀ ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟଭିଚାରର ଆଡ଼ା ପାଇଁ ଘରଭଡ଼ା ନିଆଯାଇଛି । ନିଜ ସାଲଲୋକେ କହୁଥିଲେ ଯେ ଏ ଭଳି ଘଟଣା ଯେ ଘଟିବ ସେମାନେ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲେ । ମନଆର ବନ୍ଧୁବର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ ଥାନ୍ତି । ନେତା ଶାଳିସ୍ତ୍ରୀମ ଏବଂ ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣ ମଧ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ

ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର

ଆନ୍ଧ୍ର । ଅସଂଖ୍ୟ ଚଳନ୍ତା ସଙ୍ଗୀତ ହୋଇ ସବୁନ ଘର ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଘର ତାଲ ଶୁଣି ପକାଇଲେ । ସବୁନର ସମସ୍ତ ଫେନ୍-ଟିଂ ଚରି ଟୁକୁରା ଟୁକୁରା କରି ଦେଲେ । ରଙ୍ଗ ଟ୍ୟୁବ୍ ସବୁ ଜୋଡ଼ା ଦେଇ ପେଣିଦେଲେ । ଗ୍ରେଟ ଘର ଭିତରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ଜଣ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ପଣି ମନଇଚ୍ଛା ଯାହା କରିବାର କରିଯାଇଥାନ୍ତି । କାନ୍ଥରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ଦିନଗୋଟି ଛବି ଉପରେ ବସିଥି ପଡ଼ିଲ । ଷ୍ଟୋଭ, ଚାହା ବାସନ ଓ ଷ୍ଟୁଲ ଫୋପଡ଼ା ହୋଇ ଛବିଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରାଗଲା । ବୁଲୁଣା ଚାନ୍ଦର ଫାଲଫାଲ ହୋଇଚିର ହେଲା । ଷ୍ଟୋଭର କିରୋସିନ ପଡ଼ି ବୁଲୁଣା ଚଳିଆର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରନୁଆଁ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଉପସିଲିମାରି ଜଳାଗଲା । ସାରା ଘର ଶକ୍ତି ଆକାଶ ଭଙ୍ଗା ଚାହା ବାସନ, ଚିର ଛବି ଏବଂ ଚାନ୍ଦରରେ ଭରି ଯାଇଥାଏ ।

ଆଖ ପାଖ ଘରମାନଙ୍କରୁ ଗୁଡ଼ି ଓ ଝରକା ଦେଇ ଏହି ଉନ୍ମତ୍ତ ଅଭିଯାନର ଦୃଶ୍ୟ ଲୋକେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଭନଗାରୁକା ଏବଂ ହୁଂସାରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍କାର ତଥା ଦେଖଣାହାଣ୍ଡଙ୍କ ଆଲୋଚନା ବାତାବରଣକୁ ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର କରିଥାଏ । ଦେଖଣାହାଣ୍ଡଙ୍କ ଭିଡ଼ ଜମିଣୀ ବଢ଼ୁଥାଏ ଯିଏ ଯେଉଁଠି ଶୁଣୁଥାଏ, ସେ ଏ ତାମାଣୀ ଦେଖିବାକୁ ଗୁଲି ଆସୁଥାଏ । ତଳେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଭିଡ଼, ପାଖ ଆଖରେ ଭିଡ଼ ଏବଂ ସବୁନ ଘରେ ଓ ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଲୋକଙ୍କ ଭିଡ଼—ଏଇ ଭିଡ଼ ଓ ଗଣ୍ଡଗୋଲ ଭିତରେ ହଠାତ୍ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦୁଆର ଖୋଲିଲା । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ସିନ୍ଦୂରଧିବା ମୁଣି ନେଇ ବଡ଼ବଡ଼ ଡୋଲାକାଢ଼ି, କଳା ଦାନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ଗାଲି ଦେଇ ଓ ମନ୍ଦ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଦେଠେଇ ବାହାରିଲେ ।

ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖଣାହାଣ୍ଡଙ୍କୁ ଆଉରି ମଜାଲଗିଲା କିନ୍ତୁ ଦେଠେଇ ବୁଲମୁଠାରେ ସିନ୍ଦୂର କାଢ଼ିଭିଡ଼ ଉପରକୁ ପକାଇ ଥାନ୍ତି ଓ ମନ୍ଦ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି—

ଓ ନମୋଃ ନାରାୟଣ, ଶଙ୍କର କାର୍ତ୍ତିକ କାମକ୍ଷୀଙ୍କ ଆଜ୍ଞା, କାଳଙ୍କ ଆଜ୍ଞା, ପାଞ୍ଚସିରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା, ସୃଷ୍ଟିନ ଡାକଣ ଆସନ୍ତୁ ଶମ୍ଭୁକୁ ଖାଆନ୍ତୁ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିପାତ କରିନ୍ତୁ, ନିର୍ବଂଶ କରିନ୍ତୁ । ଭୈରବ, ଚାଣ୍ଡାଳ ସମସ୍ତେ ଆସି ଶମ୍ଭୁଙ୍କ ଖାଆନ୍ତୁ, ଭୟଙ୍କର ଆଖି, କଠୋର ଓ ରୁକ୍ଷ ମୁହଁ କଲକଳା ବଡ଼ବଡ଼ ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ ଦିପଟର ଭିଡ଼ ଉପରକୁ ମନ୍ଦପଡ଼ି ସିନ୍ଦୂର ଫୋପାଡ଼ି ଦେଠେଇ ଯେତେବେଳେ ଆଗକୁ ଗଲେ ସେତେବେଳେ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ ସିନ୍ଦୂର ଓ ମନ୍ଦରେ ଲୋକେ ଭୟସ୍ଫୁତ ହୋଇଗଲେ । ଅନେକ ଅବଶ୍ୟ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଚିଡ଼ାଇବାପାଇଁ ଚିତ୍କାର କଲେ କିନ୍ତୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ମନ୍ଦ ଓ ସିନ୍ଦୂର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରାକ୍ରମ କରିଦେଲା । ଭିଡ଼ ଶୁଙ୍ଖିଗଲା, ଲୋକେ ଡରରେ ଇତସ୍ତତଃ ପଳାଇବାକୁ ବାଟ ପାଇଲେ ନାହିଁ ଉପରକୁ ଉଠିବାବେଳେ

ଦେଠେଇ ଭିତ ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା ଲୋକଙ୍କ ଧକ୍କାରେ ଆଘାତ ପାଇ ଆବେଶ ବଶତଃ ଜଣେ ବୁଢ଼ାର ମୁହଁକୁ ସିନ୍ଦୂର ଦୋଳା ଦୋଳା ହୋଇଥିବା ହାତ ଓ ନଖରେ ରାସୁଡ଼ି ପକାଇଲେ । ବୁଢ଼ା ଏଇ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆକ୍ରମଣରେ ଡରିଯାଇ ଚିତ୍କାର କଲା — ଆଖି ପାଖରେ ଲେକେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୁହାକୁହୁ ହେଲେ ଯେ ଦେଠେଇ ଉକ୍ତ ପିଉଛନ୍ତି ।

ତଳୁ ଗ୍ରେଟ ସିଡ଼ିଦେଇ ଉପର ଗୁଡ଼ିବାଟେ ସଜ୍ଜନ ଘରକୁ ଆସିବାବେଳେ ଦେଠେଇ ଭିତରେ ଧକ୍କା ଖାଇ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଚିତ୍କାର କରି, ଗାଳିଦେଇ ଉପରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସିଡ଼ି ପାଖରେ କେହି ଜଣେ ହଠାତ୍ ଦେଠେଇଙ୍କ ସିନ୍ଦୂର ମୁଣି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅକାଡ଼ି ଦେଲା । ସିନ୍ଦୂର ବିମଣ୍ଡିତ ଦେଠେଇଙ୍କ ରୂପ ଆଉ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଗାଳି ଆଉରି ଭୟଙ୍କର ହୋଇଗଲା ।

ଅଲ୍ଲ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଭିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଛାଜିଲା, ଶେଷରେ ଦେଠେଇ ବଳୟା ହେଲେ । ଖର ଦୁପଟ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବସନ୍ତ ସୈନ୍ୟ ବାହୁମକୁ ଏକା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହସାଇ ଯେଉଁ ରେକର୍ଡ଼ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ଏତେଦିନ ପରେ ଦେଠେଇ ଆଜି ତାର ପୁନରୁଦ୍ଧି କଲେ ।

ଫେରିବା ବାଟରେ ବର୍ମାଙ୍କ ଘର ସାମ୍ନାରେ କେତେକ ଲୋକ ପାଟିରୁଣ୍ଡି କଲେ ଅଗ୍ରାବ୍ୟ ଶ୍ଵାସରେ ଗାଳିଗୁଲିକ କଲେ । ଦୁଆର ବାଡ଼େଇଲେ । ମନିଆ ଘର ପାଖରେ ଥିବାରୁ ଆକ୍ରମଣକାରୀ ଜନତାଙ୍କ ସହାନୁଭୂତିରେ ବେଶୀ ଉଦ୍ବେଜିତ ହୋଇଉଠିଲା । ଏ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ସାମିଲ ଥିଲେ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସମାଜରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ବିଶ୍ଵେଷ୍ଟ ଥିଲେ । ତାରା ଓ ବର୍ମା କବାଟ ଖୋଲିଦିବା ଭୟରେ ଭୟଙ୍କର ଡରି ଯାଇଥିଲେ । ଗ୍ରେଟ ବୋହୂ ଓ ଶଙ୍କର ତାଙ୍କ ଘରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥିଲେ । ମନିଆ ମଦ ଜିଣାରେ ବେହୋଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସେଇଦିନ ବହୁତ ରାତି ଯାଏ ଦେଠେଇ ଲିଙ୍ଗ ଆଲୁଅରେ କନ୍ୟାମଲଙ୍କ ନାଭି ଆଙ୍କିଥିବା ଛୁଣ୍ଟା ଛବି ସବୁ ସଜାଡ଼ୁଥିଲେ । !!

ଅଠେଇଶ

ଘରକୁ ଫେରି ଦେଠେଇ ଗାଧୋଇଲେ । ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରୁଷ ଉଦ୍ଧାର କରୁ କରୁ ଦିଅଁଙ୍କ ଦାସ ଜଳାଇଲେ, ପୁଣି ବିଲେଇକୁଆଙ୍କ ଗିନାରେ ଦୁଧ ଡାଳି ସେମାନଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ଦେଠେଇଙ୍କ ଡାକ ଶୁଣିଶୁଣି ଲଳିତା, ବିଶାଖା ଲଂଗୁଡ଼ ହଲାଇ ହଲାଇ ଚାଲି ଆସିଲେ, ମାଝି କସନା ଆସିଲା ନାହିଁ । ଦେଠେଇ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ପଡ଼ିଲେ, କୁଆଡ଼େ ଗଲ ଛତରା, କସନା, କି ସନା ଡାକ ଡାକ ସାରାଘର ଖୋଜି ଆସିଲେ । ନପାଇଲେ ନା ହାଲିଆ ହୋଇ ଖଟରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ । ବିରାଡ଼କୁଆ ଏବେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲେଣି । ସବୁବେଳେ ଘରେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ିରୁ ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ସାରାଘର ଚାଲୁ ଆନ୍ତି । ଦେଠେଇଙ୍କ ପାଇଁ ଶୁଦ୍ଧମତ ସମସ୍ୟା, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତନିକୁଆଙ୍କୁ କିଛି ନ ପିଆଇଛନ୍ତି ନିଜ ଖାଇବା ବନ୍ଦ । ଏବେ ମଧ୍ୟ କସିନା ଅନୁପସ୍ଥିତ ହୁଏତାଯୋଗୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଖାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏ ଛୁଆଙ୍କ ମା ଯିଏକି ଏତେକ ପାପ ତାଙ୍କ ଘରେ ଥୋଇ ଦେଇ ଯାଇଛି ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ସଉତୁଣୀ ମନେକରି ମନକୁମନ ଅଭିସମ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କସନାର ଦୁଧ ନ ପିଇବାକୁ କନ୍ୟାମଲଙ୍କ ନାତିର ଏତେ ସିଦ୍ଧ ହେବାକୁ କାଲି ତାଙ୍କ ସଉତୁଣୀ ସୁଅର ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେବ, ଭୋକିଭୋକି ହେବ, ଯନ୍ତ୍ର ଦୁଇଟା ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ମଣାଣୀରେ ପୋତା ହେଲେ ନାହିଁ ଏକଥା ନଦୋଂସାଣି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫେରି କିଛି ଖବର ଦେଲା ନାହିଁ । ଇତ୍ୟାଦି ନାନା ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଦେଠେଇ ଏପରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ସାଇବାଲଙ୍କ ଗଣ୍ଡିଗୋଲ ତା ଚୁଲନାରେ କିଛି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ଥିଲା ସତ୍ତ୍ବେ ଘରେ ଆନମଣ କରିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ଦେଠେଇଙ୍କ ମନକୁ ଛଟପଟ କରୁଥାଏ । ରହୁ ରହୁ ମନରେ ହୁଏତା ଆସୁଥାଏ ଏବଂ ନିଜ କଲ୍ଲନାରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ଭଡ଼ି ଉପରକୁ*ମନ୍ତ୍ରୁର ସିନ୍ଦୂର ଡୋପାଡ଼ି ସମସ୍ତଙ୍କ ସର୍ବନାଶ ମନାସୁଥାନ୍ତି ।

ଥାନା ଘଟଣାରେ ଗେଟାଏ ବାଜିଲା । ଲଳିତା ବିଶାଖା ଘର କୋଣରୁ କୌଣସି ଶିକାର ଉପରେ କବ୍ଜା କରୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ରା ମୁଷା ପରିସାହିଁ ଚକ୍ରାର କରି ଶେଷରେ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ପୁଣିଥରେ ଦେଠେଇଙ୍କ ମନ ଗାଲିରେ ପୁଣି ହୋଇଗଲା । ବିଲେଇ ଛୁଆ ସବୁ ବଢ଼ି ଶିକାରୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ ତେଣୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ବୈଷ୍ଣବ ସଂସ୍କାର ଲଳିତା ବିଶାଖା ଓ କସିନାଙ୍କ ଏ ବୃତ୍ତିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ କଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ଛୁଆକୁ ପାରିବା ତାଙ୍କର ଅସାଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ଦେଠେଇଙ୍କ କାନରେ ଏକ ଜାନ୍ତବ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଲଳିତା ବିଶାଖାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣକ କବ୍‌ଜାରେ ଶିକାର ରହୁଥିବାରୁ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ସେ ଶିକାର ପାଇବା ପାଇଁ ନାନା କୌଶଳ କରୁଥିଲା ଶେଷରେ ଉଭୟ ଉଭୟଙ୍କ ଉପରକୁ ଖାଁମୁଁ ଖାଁ- କର କୁଦ ପଡ଼ିଲେ । ସାରା ଘରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଗଲା । ଲଳିତା ବିଶାଖା ଘର ସାରା ଦୌଡ଼ି ଉଭୟଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ୁଆନ୍ତି ।

‘ମର—ଗାତକୁ ଯାଅ—ମର ସବୁ’ ବଦମାସ ଯେତକ ରାତିରେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ଦଣ୍ଡ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ, ଓଃ ଥରେ ଦୁଇଥର ଉଠି ବିଲେଇଙ୍କ କଲିରେ ବାଧା ଦେବାପାଇଁ ଦେଠେଇ ଶୁଦ୍ଧିଲେ କିନ୍ତୁ ସାରା ଦେହ ମନରେ ଅସୀମ କ୍ଳାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି, ସମସ୍ତ ଦେହର ହାତ ଭିତରୁ କଷ୍ଟ ହେଉଥାଏ ଆଜି ଭଡ଼ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁଲି ସେ ଆକାଶ ହୋଇଥିଲେ ସେ ପରି ଆଉ କେବେ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଭଡ଼ର ଧକ୍କାରେ କେତେ ବେଳେ ଆଖିକୁପେଲି ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ ତ କେତେବେଳେ ପଛକୁ, ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୁର ସିନ୍ଦୂର ଭୟରେ ଜନତା ଏଭଳି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଯେ ଆଜିକାଲି ଜନତା ମନ୍ତ୍ରୁର ସିନ୍ଦୂରରୁ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ପଳାଉଥିଲେ । ଦେଠେଇଙ୍କ ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କ ଘୃଣା ଫଳରେ ତାଙ୍କୁ ଆଜି ବହୁତ ଧକ୍କା ଧକ ପେଲିପେଲି ଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା କୋତାରେ ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତକଟି ବହୁ ଲୋକ ପଳାଇଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଦେଠେଇ ଜିତିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ବାରଣ୍ଡା ଦକଡ଼ା ହୋଇଗଲା ।

ହଠାତ୍ କୌଣସି ଆଡ଼ୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର କୁହାଇବା ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କୁ ଶୁଣାଗଲା । ତାଙ୍କ ଗାଲିଗୁଲ୍‌ନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ମୁହଁ ଉପରୁ ରେଜେଇ କାଢ଼ିଦେଲେ । ଠିକ୍ ପାଖ ଘରେ ଯେପରି କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ପ୍ରସବ ବେଦନାରେ ଚିତ୍କାର କରୁଥିଲା ; କିଏ ହୋଇପାରେ କାହା ଘରର... ଏ କୌତୁହଳ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ଆଉ ଶୁଆଇଦେଲାନି । ଉଠି ବସି ପଡ଼ିଲେ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ବସିବା ଦେଖି କିମ୍ବଦନ୍ତ ଜୀବନ ଲଳିତା ବିଶାଖାଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂର ଲିପି ଥିଲା ଉଠି ତାଙ୍କ କୋଳ ଉପରେ ଚଢ଼ିବସିଲା ॥ କିନ୍ତୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ମନ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଥିଲା ପଡ଼ିଶାଘରେ କି ଏ ପ୍ରସବ ବେଦନାରେ ଏପରି କଷ୍ଟ ପାଇଛି ଅନୁମାନ କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ଦେଠେଇ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଘରେ ରହୁଥିବା ଭଡ଼ାଟିଆ ତାର ବର୍ମା ହିଁ କଷ୍ଟରେ କାତର ହୋଇଛି ।

ଦେଠେଇଙ୍କ ବୋଧ ଭିତରୁ ଯେପରି ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି ତାଙ୍କ କଲିକାକୁ କାଟିଥାଏ । ଶୁଣିତା ମଲେ ତ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ପୁଅ ଯନମ କରବ ବୋଲି କଷ୍ଟ ପାଇଛି ହେଁ ।

ତା'ର ପ୍ରସବ ବେଦନା ଜନିତ ଚିନ୍ତାର ଦ୍ଵାରା ଦେଠେଇ କିନ୍ତୁ ବାରମ୍ବାର ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ଚନ୍ଦ୍ରା ନିଜ ସଉତୁଣୀ—ଏବର୍ଷ ତାର ନାତିର ଜନ୍ମବନ୍ଧୁ ନେଇ । ସଉତୁଣୀର ନାତିର ନିଜେ ନାଟ, ଗୀତ ବାଜା ସେପଣୀ । କାଲି ସଉତୁଣୀ ସାରା ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଶୁଣି ହୋଇ ବସିବ । ତା' ନାତିଣୀ ବୋହୂର ମିଜାଜ ମଧ୍ୟ ସେଇ ପରି ହେବ । ଚାରିଦିନ ପରେ ବିଷୟର—ପୁଣି ନାତିର ପିଲାପିଲି ହେବ, ତାଙ୍କର ସଉତୁଣୀ ରାତି ଶେଷରେ ଗୋସେଇ ମା ହେଇ ସ୍ଵପ୍ନକୁ ନିଶ୍ଚିତ ବାନ୍ଧବ ନିଜ ବ ପା ରାଜା ସାହେବ କଥା ମନେ ପଡ଼ି ଦେଠେଇଙ୍କ ମନ ଖୋସ ଓ ଘୃଣାରେ ଭରି ଉଠିଲା । ହୁର ଆବେଶ ଫଳରେ ସେ ବଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କୋଳରେ କିନ୍ତୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ରେସୋଇ ଉଠାଇ ଦେବାରୁ କିନ୍ତୁ ନିଜ ଭାବିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଠେଇ ଉଠିଲେ ନାହିଁ କିମ୍ବା କଲେଇ କୁଆକୁମଧ୍ୟ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ । ତା'ର ଯେଉଁ ପ୍ରସବ ବେଦନା (ଏବେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଉଠୁଥିଲା ।) ତା ମଧ୍ୟ ଦେଠେଇଙ୍କ ମନକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ନନ୍ଦୋର କଥାହିଁ ଭାବୁଥିଲେ । ନନ୍ଦୋ ତାଙ୍କ ସଉତୁଣୀ ଘରେ ଓ ମଣାଣୀରେ ଯଦି ସେ ଚିତ୍କେଇ ଆସିଥିବେ । ସତ୍ୟନାରାୟଣ କରନ୍ତୁ କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଠିକ୍ ଯେତେବେଳେ ଚଳକ ଉଆଡ଼େବ ସେତେବେଳେ ଅଲଗାସ୍ଥ ସଉତୁଣୀନାତି) କଟାଗଛପରିପରି ପଡ଼ିବ । ସାରା ଆନନ୍ଦ ନିମିଷକରେ ଛୁରୁଖାର ହେବ ତାଙ୍କ ସଉତୁଣୀ ବୋବାଳ ଛାଡ଼ିବ ମୁଣ୍ଡପିଟି ହେବ, ତାଙ୍କସ୍ତମ୍ଭ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ବସିଯିବେ, କରଳ ହାତାକାର ପଡ଼ିଯିବ । ଏସମସ୍ତ ଭାବ ଭାବଦେଠେଇ ଏକ ହିଁସ ଆନନ୍ଦରେ ମନ ହୋଇ ଉଠିଲେ ନିଜ କୁଆଡ଼େଗଲା ପାନ ଖାଇବା ପାଇଁ ଉଠିଲେ । ଦେଠେଇ ଉଠି ମୁଣ୍ଡପାଟ ଲଣ୍ଠନର ଶିଖା ତେଜିଲେ । ପୁଲାର ଅଗଣାରେ ଲଣ୍ଠନ ରଖି ହାତ ଧୋଇନାକୁ ଆସିଲେ । ତା'ର ପ୍ରସବ ବେଦନା ବହୁତ ପାଖରେ ଶୁଣାଗଲା । ପାଣି ଯେଉଁଠି ରଖା ହୋଇଥିଲା ତାର ପାଖରେ ଯେଉଁ ବନ୍ଦ କବାଟ ଥିଲା ସିଧା ତା'ର ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାର ବାଟଥିଲା ଦେଠେଇ ହାତ ଧୋଇ କବାଟରେ କାନ ଦେଇ ଶୁଣିଲେ । ସେ କବାଟ ପରେ ଏକ ଅନ୍ଧାରୁଆ ସଂଜ୍ଞା ଗଳିଦେଇ ଗଲେ ଯାଇ ତା'ର ଘୋଷା ଘର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିପାରିବ । ତାପରେ ଅଗଣା, ବାରଣ୍ଡା ପରେ ଯାଇ ସେ ଘର । କାନ ଲଗାଇ ଶୁଣୁଥିଲା ଦେଠେଇ ନିଜ କଲ୍ଲାନାରେ ତା'ର ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ସାରିଥିଲେ । ତାର ବେଦନା କିନ୍ତୁ ମୁହଁକୁ ଦେଖି ହସୁଥିଲେ ଏବଂ ଅନସ୍ତ ଗଳି ଦେଉଥିଲେ । ନିଜର ଏଭଳି ଉତ୍ସବ କଲ୍ଲାନା ଅନୁଯାୟୀ ତା'ର ଅନ୍ତମ ଅବସ୍ଥା ଚନ୍ଦ୍ରା କରୁକରୁ ଦେଠେଇ ପୁଲାରୁ ତାଙ୍କ ପାନ ଦାନା କାଢ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ, ଲଳିତା, ବିଶାଖା ଦିନିକଣ ଯାକ ଲଣ୍ଠନକୁ ସେଇ ତାଙ୍କ ପାନଦାନକୁ ଜଗି ବସିଥିଲେ ତିନିଦୁଆ ଯାଇ ଗୋଲ ଗୋଲ ମୁହଁକରି ଦେଠେଇଙ୍କ ପାନ ଭାବିବା ଏକାଗ୍ରତା ସହକାରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଧଳା ଦେହରେ ହଳଦିଆ ଓ କଳା ଡୋରକଟା ହୋଇଥିବା ଏ ଦିନି କଲେଇକୁଆ ଭାବି ଡହଲି ଦିଶୁଥାନ୍ତି ।— ପୂଣ୍ୟର ସ୍ରୋତରେ ବୋହୂ ଯାଉଥିବା ଦେଠେଇଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ଏ ଦିନିକୁଆଙ୍କ ଚେହେରା ଭାରି ଭଲ

ଲଗିଲ, ତାଙ୍କ ସନ୍ତୁଷ୍ଟତାଙ୍କର ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଗର୍ବ ହେଉଥିବ ଠିକ୍ ସେଇ ଧରଣର ଗର୍ବ ସେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲେ । ଅଲେକେଶେ କେତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ପରି ଚାହିଁଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ହତ୍ୟାକରିଣୀ ସେତେବେଳେ ଏ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ପଣିଆ ଆସ କୁଆଡ଼େ ?

ଦେଠେଇ ପାନ ଧୋଇବା ପାଇଁ ଗିନାରେ ପାଣି ଆଣିଥିଲେ, କିଶାଣୀ ସେଥିରେ ମୁହଁ ମାରିଦେଲା । ଦେଠେଇ ପୁଣିଥରେ ଚାରିଗଲା । ଯେଉଁଦିନଠାରୁ କଲେଇ-କୁଆ ଆସିଛନ୍ତି ସେଦିନୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ଧର୍ମକର୍ମ ସମସ୍ତ ଦିନରେ ଶହେଥର ବ୍ରହ୍ମହୁଏ । କଲେଇକୁଆ ମଲଲା କରିଛି ଗାଲି ଦେଉ ଦେଉ ଦେଠେଇ ସେ ମଲଲା ଉଠାନ୍ତି । କଲେଇକୁଆ ତାଙ୍କ ରୋଷେଇଘର, ପୂଜାଘର କୁଆଡ଼େ ବା ନ ଯାନ୍ତି ? ମୁଣା ମାରି ମୁହଁକୁ ପଞ୍ଜାରେ ପୋଛୁ ସିଧା ଆସି ଦେଠେଇଙ୍କ କୋଳରେ ବସନ୍ତି, ବୈଷ୍ଣବ ଦେଠେଇ ସେତେବେଳେ ଲଳିତା ବିଶାଖା ଓ କସୀନାକୁ ଅଖାଦ୍ୟ ଖାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗାଲି ଗୁଲକ କରି ଘୋର ସହୃଦ ପାଖରୁ ତଡ଼ନ୍ତି—କିନ୍ତୁ ଏ କୁଆଏ ପାଖକୁ ଆସିବା ପାଇଁ କଟାଳ କରିଛି । କଟାଳ କରି ଗେଲୁହା ହେବା କିରାଡ଼ିଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ଗୁଣ ଅଟେ । ଦେଠେଇ ଶେଷରେ ହାରିଯାନ୍ତି । ହାରିଯାଇ ଏ କୁଆକୁ କୋଳକୁ ଆଣିବାକୁ ବାଧା ହୁଏନା । ଅଖାଦ୍ୟ ଖାଉଥିବା ଅସନା କଲେଇକୁଆ ଦେଠେଇଙ୍କ ଝିଅ ଓ ଲଳିତା ବିଶାଖା ହୋଇ ତାଙ୍କ ହାତ ଚାଟନ୍ତି, ଦେଠେଇଙ୍କ ମୁହଁକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଗ୍ରେଟିଆ ଜିତ ଦ୍ଵାରା ଚୁଟି ପକାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଝିଅ ଓ ଲଳିତା ବିଶାଖା ଖେଳୁଖେଳୁ ଠାକୁରଙ୍କର ସିଂହାସନ ଉପରେ ବୁଦ୍ଧି ପଡ଼ନ୍ତି । ପିତଳ, ତମ୍ବା ଓ ପଥର ଦ୍ଵାରା ନିର୍ମିତ ଦେଠେଇଙ୍କ ଦିଅଁ ଦେବତା ସବୁ ଓଲଟି ପଡ଼ନ୍ତି । ଏସବୁ ଦେଠେଇଙ୍କୁ ସହବାକୁ ହୁଏ । ଗର୍ଭରୁଗର୍ଭରୁ ହୋଇ ଦେଠେଇ ଆଉ ଏକ ଗିନାରେ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ଉଠିଲେ । ତାହାର ପ୍ରସବ ବେଦନା ପାଇଁ ଗୁଲିସ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଦେଠେଇଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଓ ଅନ୍ତିମ ପ୍ରସବ ବେଦନା କଥା ମନେ-ପକାଇ ଦେଲେ । ଦେଠେଇ ପାନ ଖାଇ ଖାଇ ତାହାର ଗିନାର ଶୁଣୁଆ'ନ୍ତି । ପାନଖାଇ କୃଷ୍ଣାପଣ କରି ପାଟିରେ ପାନ ପୁରାଇଲେ । ଦୋକ୍ତା ଟିକେ ଧରି 'ଜେପିରିକସ୍' କହୁ ମୁହଁରେ ଦେଲେ, ହାତ ଧୋଇଲେ, ଶାନ୍ତ ଗନ୍ଧାର ହୋଇ ଉଠି ଲଣ୍ଠନ ଧରି ଠାକୁର ଘରକୁ ଗଲେ ଏବଂ ଉଣ୍ଡାର ଘରୁ ଚାହିଁନେହା ବାହାର କଲେ ।

ବର୍ଷ ବର୍ଷ ପରେ ଦେଠେଇଙ୍କ ପଛ ଆଜି ଘରର ଆରପଟର ଦୁଆର ଫିଟୁଥିଲା । ଯାହାକି ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ଅଧିକାରରେ ଥିଲା ।...

x

x

x

କଷ୍ଟ ବଢୁଆଏ । ବର୍ମା କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରି ନାହାନ୍ତି ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଏଇ ସହରରେ ବର୍ମାଙ୍କ ବାପମାଆ ରହନ୍ତି, ତାହାର ବାପ ମାଆ ମଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ କାହାର ସହଯୋଗ ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ । ଏ ସ୍ଥାନ

ବାଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରେମ ବିବାହକୁ ଘୃଣା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖନ୍ତି । ନିଜର ପ୍ରେମ ପ୍ରତି ଶ୍ରମାଜ ଯେଉଁ ଘୃଣା ଦେଇଛି ସେଥିରେ ସେ ଯାହା ଭିତ୍ତିକିତ ହେଉଥିଲେ ତା' ଏଇ ମୂହୁର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କର ଭଲ ପାଇବାର ପ୍ରତ୍ୟକ ଯନ୍ତ୍ର ନେବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାଣସ୍ଥିତା ତାର ଏ କଷ୍ଟ ଦେଖି ଆଉଁସ ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ତାର ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେ ପାଗଳ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତାର ତାଙ୍କୁ ନିଜ ପାଖରୁ କୁଆଡ଼େ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରତି ନଥାଏ, କିନ୍ତୁ ବର୍ମା ଯିବ୍ କରି ବାହାରୁ ଧାଇଁ ଖୋଜି, ଡାକିବା ପାଇଁ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ବାହାରିଲେ । ବାରଣ୍ଡାକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ସାମ୍ନା ଅଗଣାରେ ସେପଟେ ରୋଷେଇ ହେବା ଜାଗା ପାଖ ଗଲ ଯେଉଁଠି କି ଜାଲେଣି କାଠ ଇତ୍ୟାଦି ରୁହେ ସେଠାରୁ ସ୍ବଳ୍ପ ଆଲୋକ ରେଖା ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଆକୃତି ଏପଟକୁ ନମଣ ଆଗେଇ ଆସୁଛି । ଆକୃତି ରୋଷେଇ ହେବା ପିଣ୍ଡା ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଆକୃତି...ଧଳା ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି...ଏକଦମ ଡ଼ାହାଣୀ ପରି ଡେହେରା...

ଏଘର ଭିତ ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଆଡ଼ିଆସ୍ତଲା! ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସାବୁଦନର ଆତଙ୍କ ଏ ସମୟର ଆତଙ୍କ ସବୁ ମିଶି ଦେଠେଇଙ୍କ ଡେହେରା ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ଆଉ କିଛି ମନେ-ହେଲନି । ବର୍ମାଙ୍କ ହାତ ଗୋଡ଼ ଅସାନ୍ନ ହୋଇଗଲା, କଥା କହୁ ପାରିଲାନି—କେବଳ ଏକ ପ୍ରକାର ଆତଙ୍କିତ ଚିତ୍କାର ପାଟିରୁ ବାହାରିଲା । ବର୍ମା ପିଣ୍ଡା ଉପରେ କଟାଗଛ ପରି ପଡ଼ି ବେହୋଶ ହୋଇଗଲେ ।

ଘର ଭିତରେ ତାର କଷ୍ଟ ପାଇ ଏକଦମ୍ କାରୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସ୍ବର୍ମୀଙ୍କ ଏ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଯେପରି କୁଅ ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା । ସ୍ବର୍ମୀଙ୍କ ଚିତ୍କାର କରିବାର ହେତୁ ଜାଣିବାର ଲାଗୁ, ତା' ନିଜର ଉଠି ନ ପାରିବାର ଅନ୍ଧମତା ଏ ସବୁ କଥା ତା ମନରେ ସେତେବେଳେ ଉଠିଲା ନାହିଁ, ସ୍ବର୍ମୀର ଚିତ୍କାର ତା' ଭିତରେ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ତା ଗୁଡ଼ି ଭିତର ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା । ଗର୍ଭସ୍ଥ ସନ୍ତାନ ମଧ୍ୟ ପୃଥ୍ବୀ ଆଲୋକ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲା । —ତାର ଆଖିରେ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସିଲା ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ଯେପରି ନିଜକୁ ଯମ ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେଲା । ଖାଲି ଅନ୍ଧକାର... ଉଦ୍ବିଗ୍ନ ଅନ୍ଧକାର ତାର ଚେତା ବୁଡ଼ିଗଲା ।

ଦେଠେଇ ଶୀଘ୍ର ଅଗଣା ଅନ୍ଧମ କରି ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଉଠିଲେ, ସେଠାରେ ସୋଞ୍ଜା ଉପରେ ବର୍ମା ବେହୋଶ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଟକିଲେ ପରେ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ତାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ତାଙ୍କ ଦେହରେ ବିଜୁଳି କରେଣ୍ଟ ଚାଲିଗଲା ପରି ମନେହେଲା । ସେ ସ୍ଥିର ଚିତ୍ତରେ ଏ ପରସ୍ପିତି ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିରକଲେ, ଏକୂଟିଆ, ଦୁର୍ବଳ ଶରୀର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଦେଠେଇ ନିଜ ସାହାସ ଦ୍ବାରା ଦୁନିଆଁ ଜୟକରି ପାରିଲେ ।

ତେଜା ଫେରିବା ପରେ ବର୍ମା ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ଦେଠେଇ ତା'ରୁ ପ୍ରଥମ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ବର୍ମାକୁ ଗାଳି ଦେଇ ସେଠାରୁ ବଢ଼ାକଲେ । ଦେଠେଇଙ୍କ ରୂପରେ ସେ ଦୈବକୃପା ପାଇଛନ୍ତି ଏକଥା ବର୍ମାଙ୍କୁ ଅକଲମାୟ ଲାଗୁଥାଏ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଫେରିପାଇଥାନ୍ତି, ଦେଠେଇ ଭିତରୁ ତାଙ୍କୁ ପାଣି ଗରମ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଉଥାନ୍ତି, ଛୁଆ ଆଣିବାକୁ କହଲେ, ବର୍ମା ତୁପ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରୁଥାନ୍ତି । ରୋଷେଇ ଘର ବାଉଣ୍ଡାରେ ଷ୍ଟୋଭ ଜଳ ଇବାବ ଉପକ୍ରମ କରୁ କରୁ ସେ ଘର ଭିତରୁ ନବାଗତର ଅସ୍ପନ୍ନ ଏବଂ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଜନକ କୁଆଁ କୁଆଁ ଶୁଣିଲେ । — ମନରେ ସୁଲକ ଜଗିଲା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତା'ର ସଙ୍ଗଟ ଅବସ୍ଥା ମନରେ ଆସିଲା । ଷ୍ଟୋଭ ଜାଳିବା ଭୁଲି ସେ ଦୌଡ଼ି କିଛି ଘର ଦୁଆର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ କିନ୍ତୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ଡରରେ ଅଟକି ଗଲେ । ପ୍ରଥମେ ସାହାସ କୁଲେଇଲା ନାହିଁ ପରେ ରହୁ ରହୁ ପଚାରିଲେ ‘ଦେଠେଇ କଣ ହେଲା’ ?

ଦେଠେଇ ଖୁବ୍ ଗୁପ୍ତି ଯାଇ କହିଲେ — ‘ଆରେ ପାଣି ଗରମ କଲୁ କି ନାହିଁ । ବାପ ହେଉଛନ୍ତି ସତ୍ୟନାଶିଆ ।’

ବର୍ମା କିଛି କହିବା ପାଇଁ ସାହାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବ୍ୟସ୍ତ ସମସ୍ତ ହୋଇ ରୋଷାଇ ଘରକୁ ଧାଇଁଲେ ।

ଆଜି ସେ ଦେଠେଇଙ୍କର ଏକ ଅକଲମାୟ ରୂପ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଜଡ଼ିମନ୍ତ କରିବାବାଳା ତାଙ୍କ ସହିତ ଶତ୍ରୁତା କରୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ଦେଠେଇ ଆଜି ସେ ଏ ସଙ୍ଗଟରୁ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ଏକଥା ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ଏଭଳି ନିଷ୍ଠାମ ସେବା, ପରପାଇଁ ଏଭଳି ଭଲ ପାଇବା ଆଜି କପରି ଦେଠେଇଙ୍କ ଭିତରେ ଅଛି ଏକଥା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ରହସ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଦୃଶ୍ୟ ଦେଠେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସାକ୍ଷାତ ଦେବା ଥିଲେ — ରହସ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଠାକୁରାଣୀ ।

x

x

x

ଅଣତରଙ୍ଗ

ଆଜି ସକାଳୁ କନ୍ୟା ଓ ସକଳ ମଧୁରୁ ଫେରିଲେ । ଶ୍ଵେତନରେ ସକଳ କନ୍ୟାକୁ ବହୁତ ଆଗ୍ରହର ସହୃଦ ତା ଘରକୁ ଯିବାକୁ କହିଲା । କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା ରାଜି ହେଲା ନାହିଁ । କର୍ଣ୍ଣେଇ ଭାଇ ଶରୀର ଭାବେ ଏହା ତାହାର ବାହାନା ଥିଲା । ସକଳ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଆଗ୍ରହକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଢାଇବା ଉଚିତ୍ ମନେ କଲା ନାହିଁ । ଗୁରୁଦିନ କାଳ ପ୍ରାୟ ଚକଣି ଘଣ୍ଟା କନ୍ୟା ସହୃଦ ରହି ନୁଆ ଭାବରେ ସକଳ ଜାଣି ସାରିଥିଲା, ଯେ କନ୍ୟାର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାକୁ ବଣି କରିବା ସହୃଦ କାମ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଧୁନିକାଙ୍କ ଠାରୁ କନ୍ୟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଥିଲା । ସେ ସକଳର ମା ପଣ୍ଡା ଜିଦ୍‌ଖୋର ଥିଲା । ସକଳ ଗତ ଗୁରୁଦିନ ଧରି କନ୍ୟାକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ଯେତେ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା । ତାଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାର ଜିଦ୍ ଏ ଉଭୟ କଥା କନ୍ୟାର ଜିଦ୍ ସାମନାରେ ବାରମ୍ବାର ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ପରାଜୟ ତାକୁ ବିଜୟ ପାଇବା ପାଇଁ ବହୁତ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଥିଲା । ସକଳ ନିଜର ଏ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ମନରେ ଦବାଇ କନ୍ୟା ସାମନାରେ ଜଣେ ସଭ୍ୟ ସୁ-ସଂସ୍କୃତ ମଣିଷ ଭାବରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ସେ ତାର ବସ୍ତ୍ରାବଳୀ କଳଙ୍କ ଲିଭାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା ଯାହାର ପରିଚୟ କି କନ୍ୟା ପାଇ ସାରିଥିଲା । ସେ କନ୍ୟାର ଦୃଢ଼ତା ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା—ତାର ଦେହ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ତାର ଦୃଢ଼ତାକୁ ପାଇବାକୁ ହେବ—ଏବଂ ଏହିତ ଗଲା କାଲିର କଥା, ସୁନ୍ଦର-ତାକୁ ବିନାଶ କରୁଥିବା ବସ୍ତ୍ରର ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି ଶମ୍ଭବ କଲେବେଳେ ବନକନ୍ୟା ସକଳକୁ ଅଧିପୁରୁଷ ଗୁହାଣୀରେ ଅନାଇ କହିଲା— “ଦେଖ ରୁମର ଏ କଥା ଯେପରି ଭୁଲି ନଯାଅ” ନିଜ ପାଖରେ ହାରିଯାଇ ସକଳ ଏକଥା ନଭୁଲି ଯିବା ଚେଷ୍ଟାରେ ରହିଛି ତା’ପରେ ସେ କନ୍ୟାକୁ ଚିତ୍କରିବା ତ ଦୂରର କଥା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଟ୍ଟାରେ ମଧ୍ୟ କରିନି । ଟ୍ରେନରେ ମଧ୍ୟ ସେ କନ୍ୟାକୁ ଅନନ୍ତା, ଆତୁ, ଏଲେଗ୍, ଖଜରାହୋ କିମ୍ବା ଚିତ୍ତମୁରମ ମଜୁରା ଇତ୍ୟାଦି ଶିଶୁ ଗୁହାଣୀ ସଂବନ୍ଧରେ କହୁଥିଲା— ଅଥଚ ଦୁଇବର୍ଷ ଥିବା କୁପେ କମ୍ପ୍ୟୁଟିଂରେ ପାଇ ମଧ୍ୟ ସକଳ ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି କେବଳ ଶିଳ୍ପ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚାକଲା । କନ୍ୟା ସାମ୍ନାରେ ନିଜକୁ ଭଦ୍ର ଭାବରେ ରଖି ପାରିଲା ଯେ ଶେଷରେ ଉପରବାର୍ଦ୍ଧରେ ମନରେ କାମର ଅସନ୍ତୋଷର ଶୋଇବାକୁ ଗଲା ।

ଆଜି ସକାଳୁ ଷ୍ଟେସନରେ କନ୍ୟା ତର ପ୍ରସାଦକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟକରିବା ଦେଖି ମନେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଏକମୁ ଲଜକ ଇଟ୍ । କହି ସଭ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ଜରିଆରେ କଳାକାର ଜନୋଚିତ ଉଦ୍ୟତାର ଶ୍ରୀମି କରିଥିଲା ।

ମଧୁରୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ ପଠାଯାଇଥିଲା ତେଣୁ ଷ୍ଟେସନରେ ତା' ଡ୍ରାଇଭର ଗାଡ଼ି ନେଇ ପହଞ୍ଚିଥିଲା । କନ୍ୟାକୁ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଔଷଧ ଦୋକାନଠାରେ ଗୁଡ଼ି ଦେବାକୁ ସଜ୍ଜନ ଗଲା । ସେତେବେଳେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ଲଲ ଜାନକା ଶରଣଙ୍କୁ ନେଇ ଔଷଧ ଦୋକାନ ପଛପଟ ଘରେ ବସିଥିଲେ । ଗତ ରାତିରେ ସଜ୍ଜନ ଘରେ ହୋଇଥିବା ଆତ୍ମମଣର ଖବର ପାଇ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉତ୍ସୁକର ରାଗିଯାଇଥାନ୍ତି । ଲୁଟି ତାରାଜ ଖବର ସହୃଦ ଲଲ ଜାନକା ଶରଣ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜାନକା ଶରଣଙ୍କୁ ଖୋଲଖୋଲି ଉତ୍ତର ଦେଇ ସାରିଥିଲେ । ଲଲ ଜାନକା ଶରଣ ଯିବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ—ଠିକ୍ ସେହି ସମୟରେ ସଜ୍ଜନ ଓ କନ୍ୟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଦୁହଁକୁ ଦେଖି କର୍ଣ୍ଣେଲ ଖୁସି ହେଲେ । ଏ ମୁଖଲ ମୁଣ୍ଡକୁ ଜାନକାଶରଣ ଅର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ କୁଟିଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ପାଟିକରି ଚାଲିଗଲା କହିଲେ - ‘ଭୋଲ ଗାଡ଼ିରୁ ବିନୋଦିନୀଙ୍କ ଜନିତ ନେଇ ଉପର ଘରେ ରଖ ।’ ଲଲ ଜାନକା ଶରଣ ଏଇ ପୂଯୋଗରେ ସଜ୍ଜନକୁ କହିଲେ—ଆରେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ତୁମେ ? ପ୍ରଦର୍ଶନା ପାଇଁ ମାତ୍ର ଦୁଇ ଦିନ ରହିଲା ଏ ଖିଆଲ ଅଛତ ? ଆଉ ମୁଁ ଏ ଭଲ ପୋଷ୍ଟର ଚାରିଆଡ଼େ ଦେଇଛୁ ଯେ ସର୍ବତ୍ର ତୁମ କଥା ସବୁର ମୁହଁରେ ।

ସଜ୍ଜନକୁ ଭାଷା ଖରପ ଲାଗୁଥାଏ । ନିଜକୁ ଦବେଇ ଦବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ସେ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ, କହିଲା—‘କାଲି ମଧୁରରେ ଏବଂ ରାତ୍ରାସାବ ଲୋକେ ମତେ ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲେ ଯେ ଲଲଜା ଆପଣଙ୍କର ବହୁତ ବଢ଼ିଆ କାମ କରିଛନ୍ତି ।

ଲଲ ଜାନକା ଶରଣଙ୍କ ମୁହଁ ଫିକା ପଡ଼ିଗଲା କହିଲେ, ହୁଏ ଭଲ ଏବେ ତୁମେ ଜାଣ ଓ ତୁମ କାମ ଜାଣେ । ଆମ ଘରେ ଯେତିକି ସମ୍ଭବ ସେତିକି କରିଦେଲୁ । କାଲି ରାତିରେ ବରୁଣ ସାଲୀଗ୍ରାମ ଗଳରେ ଖସିପଡ଼ି ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।’

ସଜ୍ଜନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚୁ, ଚୁ ଶବ୍ଦକରି କହିଲା ଆରେ ପଡ଼ିଲେ କପରି ? ଲଲ ଜାନକା ଶରଣ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ—ଶୁଣିଚିତ ତୁମ ଘରବାଲି ବୁଢ଼ି ତାଙ୍କ ଉପରେ କଣ ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି କରିଥିଲା ।’

ସକଳ ହସି ଉଠିଲେ—କାହିଁକି ? କଣ ହେଲା ? ତାଙ୍କର ଶାଳୀଗ୍ରାମ ସହୃଦ...

ତୁମେ ଏହାକ୍ଷଣି ଆସି ପହଞ୍ଚୁ । ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥ ହୁଅ, କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କ ଠାରୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣିବ । ହରି ଭାଇ ଯାଉଛୁ । ଗୁଡ଼ା ସାହେବଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ—କାହିଁକି ? ସବୁ ଖବର ଭଲ ?

“ଆରେ ଆଜି ନିବନ୍ଧ ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀ ହେଉଛି ।”

“ଠିକ୍ କଥା ମୁଁ ତ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି” ...ସକଳ କହିଲା । ଆଜିକାଲି ତୁମର ହୋଇଛି କଣ କହିଲା ! କୋଉ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ରହୁଛ ଯେ ସବୁ କଥା ଭୁଲି ଯାଉଛ । ହରି ଭାଇ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଯାଉଛ । ଜୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ।” ଯାଉ ଯାଉ ଲାଲ ଜାନକୀଶରଶଙ୍କୁ ସକଳ କହିଲା—“ଗୁଡ଼ା ସାହେବଙ୍କୁ କହିଦେବ ଯେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବି ।”

ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣ ଯିବାପରେ ସ୍ବାତ୍ତ୍ୱ ସିଆତ୍ତ୍ୱ ଅନେକ କଥା ପଡ଼ିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କନ୍ୟାକୁ କହିଲା--ତୁମେ ମଥୁରାଯିବା ଫଳରେ ବହୁତ କାମ ହୋଇଗଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମ ବାପାକୁ ଗିରଫ କରୁଛୁ ଆଉ ସାଲୀଗ୍ରାମ ବଦମାସକୁ ଏଭଳି ଶିକ୍ଷା ଦେବ ଯେ ଜୀବନସାରା ଭୁଲିବ ନାହିଁ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ସହୃଦ ଗୁଲକି ନା ?

ସାଲୀଗ୍ରାମ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆସିବାମାତ୍ରେ ତା ଗୋଡ଼ ଗୁଡ଼ି ବା ଓ ଦେଠେଇଙ୍କ ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି କଥା ପଡ଼ିଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ହଠାତ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । ସେ ଗଡ଼ଦନର ସମସ୍ତ କଥା, ଗଡ଼ରେ ସକଳ ଘର ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଥିବା ଓ ଲୁଟି ଡକ୍ଟର କଥା କହିଲା । ଶୁଣିଶୁଣି ସକଳ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ଉଦ୍ବେଜିତ ହୋଇଗଲେ । ସକଳ ଘରକୁ ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜର କୋଠାଘର ଦଶା ଦେଖିଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲା ।

×

×

×

ନିଜର ତିଆରି ଚପଟାଳା'କୁ ଏପରି ଧୂସ୍ର ଅବସ୍ଥାରେ ସକଳ ନିଜକୁ ଭୁଲିଗଲା । ତା' କୋଠା ଗୋଟିଏ କଟା ହେଇଥିବା ଲାଗି ପରି ଦିଶୁଥିଲା । ଛବିଗୁଡ଼ିକର ଛତ୍ରା ଅଂଶ ଏଠି ସେଠି ପଡ଼ିଥାଏ । ଗୋଟିଏ କଣରେ ଅଧା ଜଳା ଗ୍ରେଟ ଟେବୁଲର ଦୁଇଟି ଗୋଡ଼ଥାଇ କଙ୍ଗାରୁ ପରି ଦିଶୁଥାଏ । ସୁରେଇର ଭଙ୍ଗା ଖପର ବଜା ହୋଇଥିବାରୁ ଛବିର କାତ ଶଣ୍ଢ (ଯାହାକୁ ଦେଠେଇ ସାଉଣ୍ଡି ଗୋଟିଏ କଣରେ ରଖିଥିଲେ) ସେ ସବୁ ଯେପରି ତା' ଗୁଡ଼ରେ ଗଲିଯାଉଥାଏ । ଗଡ଼ରୁ ତୁଳା ସବୁ ବାହାର ପଡ଼ିଥାଏ ଗୋଟିଏ ଜଳିଷ ମଧ୍ୟ ଅଭଙ୍ଗା ନଥିଲା । ସକଳ କନ୍ୟା ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣେଲ ତିନିହେଁ ବହୁ ସମୟ ଧରି ରୁପ୍ତପ୍ତ ଠିଆହୋଇ ଦେଖିଲେ । ଦୁଇଟି ପିଣ୍ଡଲରୁ ଗୁଲି ବାହାରପଡ଼ିବା ପରି

ସକ୍ତନର ଆଖି ଦେଖାଯାଉଥାଏ । ସକ୍ତନ ଏପରି ରୂପ ହୋଇ ରହିବା ଦେଖି ଜନା ଦରିଗଲ । ସକ୍ତନକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯେଉଁଠି ଅନ୍ୟ ମନସ୍ତ କରାଇବା ପାଇଁ ସେ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା କିନ୍ତୁ କିଛି କହିବା ତା’ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘର ତାର ନୂଆ ସଂସାରର ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ଏଭଳି ପ୍ରଥମେ ସେ ସକ୍ତନକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଯେଉଁଠି ସେ ଦେଖିଲା ‘ନବଜୀବନ’ରେ ଗୁଜରା ପାଇଥିଲା, ସେହିନି ମହାବୀରଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ନେଇ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା, ସକ୍ତନ ମୁଣ୍ଡରେ ମହାବୀରଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଛୁଆଁଇ ଥିଲା, ପ୍ରଥମେ ତାକୁ ‘ରୂମେ ବୋଲି ସମ୍ମୋକ୍ଷନ କରିଥିଲା ଏବଂ ମନରେ ଯେତେବାଧା ଥିଲା ସେହିମନ୍ତ୍ର ବାଧା ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ ସକ୍ତନର ଅତି ନିକଟକୁ ଗୁଲି ଆସିଥିଲା । ଅନ୍ତରେ ସେ ଦିନ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା ତା’ ମନେ ପଡ଼ିଲା—ସେହିନି ଜେଲରେ ସତ୍ୟନାରାୟଣ କଥାର ଚନ୍ଦ୍ର ଅଧା ଅଙ୍କିତ ହୋଇଥିଲା, ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ମହାବୀର ବୋର ବସିଥିଲେ । ତାକୁ ଶିଳାସ୍ତମ୍ଭ ମଧ୍ୟ ଆସିଥିଲେ । ତାହା ଦିଆଇଥିଲା... କେତେ ସୁନ୍ଦର ସେ ଦିନ ସବୁଥିଲା । ଏ ଘର ଭିତରର ଦୃଶ୍ୟ ମଧ୍ୟ କେତେ ଆକର୍ଷକ ଥିଲା । ସେଇ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ଶକ୍ତିକ ଘରକୁ ଏଭଳି ଧ୍ବଂସ ହେଉଥିବା ଦେଖି ତା ମନରେ ଗୁଜରା ଦୁଃଖ ହେଉଥିଲା । ପଛ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା—ସେ କହିଲା ‘ରୂମ କଥା ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପଡ଼ି—’

ସକ୍ତନ ଧିରେ ତା’ ଆଖିକୁ ଅନାଇଲା କଣ୍ଠେଲି ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲା—ଜନା କହିଲା—“ସଂସାରରେ ଏଭଳି ମଣିଷ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଦ୍ରାବି ଠିକ ଭାବରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ନ ହୋଇ; ତା’ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ପୁଣି ନ ହୋଇ ତାକୁ ଜିନାଶ କରିବାରେ ହିଁ ଏକ ପୈଶାଚିକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ମଧୁଗନ୍ଧ ପ୍ରାଣୀନ ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟକରିବା ଇତିହାସର ଧୂସରାଂଶମାନଙ୍କଠାରୁ ଆଜି ତୁମର ସ୍ମୃତିର ଛବିଗୁଡ଼ିକ ନଷ୍ଟ କରିଥିବା ଲୋକେ କୌଣସି ଅଂଶରେ କମ ବଞ୍ଚିର ନୁହନ୍ତି ।”

କଣ୍ଠେଲି କହିଲେ ‘ଆହେ, ମୁଁ ତ ମୂଳରୁ କହିଥିଲି ଯେ ଖଲି, ସାଇ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନର ଅଯୋଗ୍ୟ ଅଟେ । ଏଠି ବଦମାସ ଲୋକେ ହିଁ ବସି କରୁଛନ୍ତି । ସକ୍ତନ ପୁଣି ଏଭଳି ଲୋକଙ୍କ ମନର ସୁନ୍ଦର ପଣିଆ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଏଠି ଆସିଥିଲା— ଦେଖିଲା ତ ସୁନ୍ଦର ପଣିଆ ।”

ସକ୍ତନ ରାଗିବା ସ୍ଵରରେ କହିଲା—“ଏଠିକା ଲୋକେ ଯଦିଭବ ଆନ୍ତ୍ର ଯେ ଏକା ପରେ ଡରଯାଇ ମୁଁ ଏଠାରୁ ପଳାଇବି ସେ କଥା ଭଲ । ମୁଁ ଏଇଠି ରହିବି । ଏଇ ମୂର୍ଖମାନଙ୍କ ବଞ୍ଚିବା ତାରକୁ ଦେଖିନେବି । ହୁଏ—କୋଉଠିକାର—ଏମାନେ ପୁଣି ଅଜନ୍ମା ଲୋକେ ଦେଖିର ଲୋକେ । ମନ ହେଉଛି ଏମାନଙ୍କ ମୁଁ ହେ ପୋତ ଦେବାକୁ । “ସିଲେ ପକ୍ଷ କଣ କହିବୁଛନ୍ତି ପୋଡ଼ି ପାରିବ ? ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇ ପାରିବ ? ଜନା କଥା ଶୁଣି ସକ୍ତନ ଗାଁଗାଁସ ପକେଇଲା ।

କର୍ତ୍ତୈଲ୍ କହିଲେ—ମୋ ମତରେ ତୋର ଏକଜିବ୍‌ସନ ଏବେ କ୍ୟାନସଲ୍ କରିଦେ । ଏଠିକା ଲୋକ ତୋର ବିରୋଧ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଦିନ ଯଦି କିଛି ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବ ତାହେଲେ ତୁମ୍ଭେ ଅସୁବିଧା ହେବ । “ହର ଏକ୍ସଲେନ୍‌ସି” ଆସୁଛନ୍ତି । ନାମୀ, ଶୁଣି ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ଆସିବେ, ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ତୋର ବଡ଼ ଅପମାନ ହୋଇଯିବ ।

କନ୍ୟା କହିଲା ‘ନାହିଁ ଭାଇ, ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ନ କରବାରୁ ଅର୍ଥ କେବଳ ଦୁର୍ଘଟଣାର । ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଏଠିକା ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରସାରର ମାଧ୍ୟମ ହେଲେ ଯାଇ ସକ୍ତନର ଏଠାରେ ରହିବା ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱାର୍ଥକ ହେବ ।

ସକ୍ତନ ଖୋସରେ କହିଲା — ‘ମୁଁ ଏଇଠି ରହିବି । ମୁଁ ଏଇ ବଦମାସଲୋକଙ୍କ ଛୁତି ଉପରେ ହିଁ ରହିବି । ଏଇ ଶିବକ୍ଷମାସ ଏଲିମେଣ୍ଟ୍‌ସ୍ ଠାରୁ ଡର ପଲାଇବା ସକ୍ତନ ଜାଣେ ନାହିଁ ।’

ଛୁତି ଉପରେ ଦେଠେଇ ଏକ ପୁଟୁଲି ଧରି ଆସୁ ଥିବାର ଦେଖାଗଲା । କନ୍ୟା ତାକୁ ଦେଖି ହାତ କୋଡ଼ିଲା । ଦେଠେଇ କିଛି ନ କହି ତାକୁ ବୁଲି ରହିଥିଲେ । ସକ୍ତନ ଆଡ଼କୁ ପୁଟୁଲି ବଢ଼େଇ ଦେଉ ଦେଉ କହିଲେ—‘କର୍ତ୍ତୈଲ୍‌ଙ୍କ ନାତି, ଏଥରେ ତମ ଛବି ସବୁ ରହିଛି । ଅଠା ଚିଆସ କଲିଦେବ ଆଜି, ଯବୁତକ ବସି ଯୋଡ଼ିଦେବା । ଖୋସରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ କୁଆର ମନର ସାଗର କୂଳରେ ଶୀଘ୍ର ପଛକୁ ହଟିଗଲା । ଦେଠେଇଙ୍କ ଏଇ କଥା ପଦକ ତା ମନରେ ସମସ୍ତ ରାତି ନିଭେଇଲେ ଦେଠେଇଙ୍କ ମମତା ମହାପ୍ରାଣସ୍ତ ସମୟରେ ମନୁଙ୍କ ନୌକା ପରି ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ସକ୍ତନ ପୁଟୁଲି ଗ୍ରହଣ କଲା । ଦେଠେଇ ଆନନ୍ଦର କାଣ୍ଡକୁ ଅଭିଶପ୍ତ କରୁକରୁ କହିଲେ—‘ଯେଉଁମାନେ ତୋର ଷଡ଼ି କରିଛନ୍ତି ଆଠଦିନ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇ ମରିବେ ସତ୍ୟାନାଶିଆସବୁ । ତୁ ଆଉ ଏ ଘରେ ତୋ ଜିନିଷ ପରି ରଖିନାହିଁ । ମୋର ବୈଠକ ଖାନା ବ୍ୟବହାର କର । “କିନ୍ତୁ କହୁ କହୁ ସେ କର୍ତ୍ତୈଲ୍ ଓ କନ୍ୟାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କହିଲେ ।’ ତୁମେ ସବୁ ବାହାରକୁ ଯାଅ । ଯାଅ କହୁଛୁ ।’

କନ୍ୟା ଶୀଘ୍ର ବାହାର ଗଲା । କର୍ତ୍ତୈଲ୍‌କୁ ଭାଷା ଖାସ୍‌ପ ଲାଗଲା । ସେ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିବା ମାତ୍ର ସକ୍ତନ ତା ହାତ ଗୁପ୍ତି କରିବା କଲା—କର୍ତ୍ତୈଲ୍ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ବୁଲିଗଲା ଦେଠେଇ ସକ୍ତନର ପାଖକୁ ବୁଲି ଆସି ଧିରେ କହିଲେ—“ଦେଖ କଲ୍ୟାଣଙ୍କ ନାତି, ତୁ ଏବେ ବାହା ହୋଇ ପଡ଼ି । ତୋ ବୋହୂକୁ ଶହେ ତୋଳା ସୁନା ଦେବ । ସେ ଗୁଣ୍ଡି କିଏ ? ଅଲାଇକ କାହିଁକା, ମର୍ଦ୍ଦଙ୍କ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ନ ଦେଇ ବୁଲୁଛୁ ।”

ସକ୍ତନ ଆଜି ଆଉ ଗତ ଥର ପରି ଦେଠେଇଙ୍କୁ କନ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ମିଛ କହି ଠିକ୍ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଯିଏ ସଲଖ କହିଲା—“ଦେଠେଇ ସେ ଭାଷା ଭଲ ସ୍ତ୍ରୀ

ଲୋକ ଭୁମେ ଯଦି ଭୂମି ଘରେ ମତେ ରଖିବ ହେଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ରହିବ । ଦେଠେଇ କହୁ କହୁଲେ ନାହିଁ । ଶଶକ ପାଇଁ ସଜ୍ଜନ ଆଖିରେ ଆଖି ମିଳାଇ କହୁଲେ—“କଲିଯୁଗ ଆସିଗଲା— ସେ ମଧ୍ୟ ଆସିବ—ଆସୁ ସତ୍ୟନାଶୀ, ଆସି ନିଜ ମଣିଷ ପାଖରେ ରହିବ ମୋର କହିବାର କଣ ଅଛି ? ମୋ ପାଖର କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବ ।” ଦେଠେଇ ଆଉ ଦଣ୍ଡେ ବି ରହୁଲେ ନାହିଁ, ହଠାତ୍ ଯେପରି ଆସିଥିଲେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଫେରିଗଲେ ।

ଚରିଣ

ରାଜାସାହେବଙ୍କ ଘରେ କାନ୍ଦି ନିବନ୍ଧର ଉପଲକ୍ଷେ ଖୁବ୍ ଧୂମଧାମରେ
 ଶେଜିଭାଜ ହେଉଥାଏ । ଦୁଇ ପ୍ରଦେଶର ଗଭର୍ଣ୍ଣର, ତିନିଜଣ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ଥାୟୀ
 ହସ୍ତ ପ୍ରାଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଉପମନ୍ତ୍ରୀ, ବହୁ ଭୂତପୂର୍ବ ଜମିଦାର ଓ ଜାନପୁର କଲିକତାର
 ଦୁଇଗୁଣି ଜଣ କୋଷ୍ଠିପତି ଉପସ୍ଥିତ ଥା'ନ୍ତି । ମହର୍ଷିଲ୍ ଖୁବ୍ ଜମିଆଏ । ମହାପାଳ ଏହି
 ଅବସରରେ ନିଜ ସ୍ଵତ୍ଵ ସୁଲଭ ଭାଷାରେ ରହସ୍ୟ ଆବୃତ୍ତ କରିଦେଲେ । ଶିଶୁପିଆ ସାଜି
 ସେମାନେ ଲଙ୍ଘନ ଆସିବାରୁ ସଜ୍ଜନ କହିଲେ “ମହାପାଳ, ତୁମେ ବହୁତ କ୍ଳାନ୍ତ । କିଛି
 ଦିନ ପାଇଁ ବାହାରକୁ ଯାଇ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଆସ ।” ମହାପାଳ ମନରେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଏକ
 ଅବସାଦ ଶ୍ରୁତି ଅନୁଭବ ଥିଲା । ବନ୍ଧୁର ପରାମର୍ଶ ତା’ ମନକୁ ବେଶ୍ ପାଇଗଲା । ସେ
 କହିଲେ..... “ହଁ ବନ୍ଧୁ, ମୋ ମାନସିକ ବରଜି ପାଇଁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୋତେ
 ନିଜକୁ ଖରାପ ଲାଗୁ ହୁଏ । ତୁମ ପ୍ରସ୍ତାବ ମନ୍ଦକୁହେଁ । ସଂଯୋଗ ବଶତଃ ମୋ ମାମୁଁ ଘର
 ଉଇର ଚିଠି ବି ଆସିଛି । ଗୁରୁତ୍ଵ ଏଥର ସାଂସାରିକ ଚିନ୍ତାରୁ ବଳପୂର୍ବକ ଅବ୍ୟାହତ
 ନେଇ ତା’ ଗାଁ ଆଡ଼େ ଚାଲି ଆସିଲେ ଭଲ ହେବ । ନିଶ୍ଚୟ ଏବେ
 ଚାଲିଯିବ ।”

ନିଜର ଚିନ୍ତାରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ମହାପାଳ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସଜ୍ଜନ ନିଜକୁ
 ଏକାକି ଅନୁଭବ କରି ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲା ବେଳେ ସୁଦ୍ଧା ପରିଚିତା ମିସେସ୍ ଚନ୍ଦ୍ରା
 ରାଜାଦାନ ସାଙ୍ଗରେ ଆକସ୍ମିକ ଦେଖା ହୋଇଗଲା । ମିସେସ୍ ଚନ୍ଦ୍ରା ରାଜାଦାନ ସଜ୍ଜନର
 ଅବିବାହିତ ଜୀବନର ଜ୍ଵଳନ୍ତ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଛୁଇଥିଲେ । ସେ ଆଉ ଘରକୁ ଫେରିବା
 ପାଇଁ କୌଣସି କାରକୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ଚନ୍ଦ୍ରା କାହାର ଚିବାହୁତା ନୁହେଁ ବରଂ
 ଅନେକଙ୍କର ରକ୍ଷିତା । ତା ରୂପ ଯୌବନ ବେଶ୍ ଆକର୍ଷକ । ବନଜନୀର ଗୁଣଦିନ ଧରି
 ଅନିଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଚରଣ ସଜ୍ଜନର ଆଭିଜାତ୍ୟ ଓ କଲିକାର ସୁଲଭ ଅହଙ୍କାର ତଥା
 କାମନାର ଲଳିତାକୁ ଦ୍ଵିଗୁଣିତ କରିଥାଏ । ଫଳରେ ଚନ୍ଦ୍ରା ସାଙ୍ଗରେ ଏ ସାକ୍ଷାତ
 ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁକୁଳ ବୋଧହେଲା ।

ସେଦିନ ଘେରେ ମଦନିଶାରେ ଆସୁବସୁତ ହୋଇ ସ୍ଵାଭିମାନିନୀ ବନଜନୀକୁ
 ଦଣ୍ଡଦେବା ଲାଗି ସଜ୍ଜନ ମନେ ମନେ ସ୍ଥିର କଲା ଯେ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରା ରାଜାଦାନକୁ ବିବାହ
 କରି ପଡିତା-ଉଦ୍ଧାର ଆଦର୍ଶ ଉପସ୍ଥିତ କରିବ ।

ପରଦିନ ସକାଳୁ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ନିଜେ ଆସି ସକ୍ତନକୁ ଡାକି ନେଲେ । ରାଜାସାହେବ ଲଳିତ ଜାନଙ୍କ ସରଣ ଓ ସାଲିଗ ରାମ ସଭ୍ୟ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ପକାଇ ବସିଥାନ୍ତି । ରାଜାସାହେବଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ବାଧାତାରେ ଅନ୍ୟନୋପାୟ ହୋଇ ସକ୍ତନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲା ଯେ ସେ ବନଜନୀର ପିତା ସଂକ୍ରାନ୍ତିସ୍ଥ କେସ୍‌ରେ କୌଣସି ସହାୟତା ଦେବନାହିଁ । ଦୁଇଦିନ ଧରି ବନଜନୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସହୃଦ ତା'ର ମତାନ୍ତର ହୋଇଥାଏ ଚନ୍ଦ୍ରା ତା' ଘରେ ଥାଏ । ଅନ୍ୟଦିଗରେ ବନଜନୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ କେସ୍ ସଂକ୍ରାନ୍ତିସ୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଗେ ବଢ଼ାଇବାର ସମ୍ଭାବ୍ୟତା କାଗଜରୁ ପଢ଼ି ସକ୍ତନ ସୁସ୍ଥ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ରାବେ ଦିନଦିନ ବଢ଼ିବା ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ଦିବାନୀକୁ କିଛି ପର୍ବତର, ସାଜସଜ୍ଜା ସାମଗ୍ରୀ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବସ୍ତୁ ତା' (ବଡ଼ମା) କୋଠାଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ଦେବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲା । ଦ୍ଵିପଦର ବେଳେ ସେ ନିଜେ ଯାଇ ତା' ଘରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଲଳିତା, ବିଶାଖା ଓ କିସୁନ୍ ଏକତ୍ର ଦୌଡ଼ି ପଳାଉଥିଲେ । ଦେଠେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଧରି ଆଣିବାକୁ ସକ୍ତନକୁ କହିଲା, ସକ୍ତନ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଖମ୍ବରେ ବାନ୍ଧିଲା ।

.....ଦେଠେଇ, ମୋର ଜିନିଷ ପତ୍ର ପତ୍ର ଆସିଯାଇଛି କି ?”

.....ହରେ । ମୁଁ ସବୁ ଜିନିଷ ପତ୍ର ଠିକ୍‌ଠାକ ସଜାଡ଼ି ଦେଇଛି । ତୋ'ର ବୈଠକଖାନା ଶଶୁରୀଙ୍କ ବୈଠକଖାନାରେ ହିଁ ଠିକଣା ହୋଇଛି । ଅଛା (କର୍ଣ୍ଣେଲୋର ନାତି) ତୁ କଣ କିନ୍ତୁ କିଶୋରୀ ପୁଅର ଏକୋଇଶାକୁ ଯାଇଥିଲୁ ?”

..ହଁ ଦେଠେଇ ।

.....ଜାମାତା କମିତି ହେଲା ? ଶୁଣିଲ ବହୁତ ଲୋକ-ବାକ ହୋଇଥିଲେ ।”

ସକ୍ତନ ଜାଣିଶୁଣି ମିଛ କହିଲା, “ନା ଦେଠେଇ ବେଶୀ ନୁହେଁ ଛ'ସାତଶହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ଆସିଥିଲେ ।”

.....କେତେ ପ୍ରକାର ମିଠାଇ ହୋଇଥିଲା ?

ସକ୍ତନର ମନେ ପଡ଼ୁନଥିଲା । ଏହାଛଡ଼ା ଏ ସମୟରେ ନିରର୍ଥକ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତରର ସେ ମୁକ୍ତି ଖୋଜୁଥିଲା । ସେ କହିଲା “କଣିଲେ ବହୁତ ହେବ ।”

କିଛିସଣ ନିରବ ରହୁ ଦେଠେଇ କହିଲା, “କର୍ଣ୍ଣେଲୋର ନାତି, ତୁ ବାହା ହେଇଯା । ଏମିତି ବଡ଼ ଭୋଜିଭାତ କରିବ ଯେ ରାଣିଙ୍କ କଲିକାରେ ନିଆଁ ଲାଗିବ । କହୁ ଠିକ୍ କରିବ ? ତତେ ଝିଅକୁ ଦେଖାଇ ଦେବ । ଖୁବ୍ ଶାନ୍ତ ପୁଅର ଝିଅ ।” ସକ୍ତନ ଏ ସମସ୍ୟାର ମୁକ୍ତି ଚାହୁଁଥିଲା । କହିଲା “ଦେଠେଇ, ମୋ କୋଣ୍ଡାରେ ଲେଖା ହୋଇଛି ଯେ ଯଦି ମୁଁ ଏଇ ଦୁଇବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବାହାହୁଏ ତା'ହେଲେ ମରଯିବି ।”

ଏକଥା ଶୁଣି ଦେଠେଇ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ସେ ପୁଣି କହିଲା “ଜନମ କୁଣ୍ଡଳୀ ମୁଁ ଭଲଭାବେ ମିଳେଇ ଦେଖିବି, ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ପୁର ମିଳିଯିବ ହେବ ତାକୁହିଁ ତୋ ପାଇଁ କନିଆଁ କରି ଆଣିବି”.....ପୁଣି ଧରେ ଧରେ କିଛି ରହସ୍ୟ ଜନକ କଥା କହିଲା ଭଳି କହିଲା “ଏ କର୍ଣ୍ଣମୋଲର ନାତି କାହାପାଇଁ କିଛି କାରକ (କାର୍ଯ୍ୟ) କରିବାକୁ ମୋ ମନରେ ବଡ଼ ଇଚ୍ଛାଅଛି । ଏ ରାଣେ ଭାବୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ଏକା ସୁଅନାତି ଅଛନ୍ତି, ମୋର କେହି ନାହାନ୍ତି ଦେଖିବି, ମୁଁ ଏବେକି ଏତୋକାର ଜନମ ଉତ୍ସବ କରିବି ଯେ ”

ଏତିକି ବେଳେ କବାଟ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ଶୁଣି ଦେଠେଇ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଚାଲିଗଲା । ସନ୍ତାନ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ପଦଚୂରଣା କରି ଗଲା ଆଡ଼କୁ ମୁହେଁଇଲା । ଲଲା ଜାନକା ଶରଣ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ଫଳବାଲା ସାଙ୍ଗରେ ମୂଲ କରୁଥିଲେ । ସନ୍ତାନକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଲଲାଜା କହି ଉଠିଲେ “କି ? ବଡ଼ମା କୋଳରେ ଆସି ବସି ଗଲାଣି ।” ସନ୍ତାନ ଏ ପ୍ରକାର ଥଟାଉ ଉତ୍ତର ଦେବା ମୁଖରେ ନଥିଲା, ଲଲା ଜାନକା ଶରଣକୁ ଦେଖି ସେ ସକ୍ଯୁଚିତ ବୋଧ କଲା । ଲଲାଜା କହିଲେ—“ଆସ ଆସ ଦି’ ମିନଟ ବସି ଯାଅ ।”

ଲଲାଜାଙ୍କ ଘର ସାମନା ପିଣ୍ଡା ଉପରକୁ ସନ୍ତାନ ଉଠିଲା । ଲଲାଜାନକା ଶରଣ କହିଲେ.....“ପିଲାଏ ମୁରବା ମାନଙ୍କୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଲେକି ମୁରବା ମାନଙ୍କର କିଛି ଯାଏ ଆସେନା । ସେମାନେ ସେମିତି ରହୁବେ, ହଁ, ରାଜାସାହେବ ଆଜିର ଖବର କାଗଜପତ୍ରି ଖୁବ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦିନବେଳା ତାଙ୍କର ଟେଲିଫୋନ ଆସିଥିଲା ।”

ଲଲାଜା ଆଉ କିଛି କହିବା ପୁର୍ବରୁ ସନ୍ତାନ କହି ଉଠିଲା “ଏଥରେ ମୋର କିଛି ହାତ ନାହିଁ ଲଲାଜା, ମୁଁ ଏ ମାମୁଲାର ବହୁ ଦୂରରେ ”

.....କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ?

.....କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏ ବିଷୟରେ ମୋର କିଛି ମତାମତ ନେଇନାହିଁ ।

..... ଓ.....ଏମିତି କଥା ନା ?” ଲଲାଜା ବ୍ୟଙ୍ଗପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ ଏତକ କହି ହସିଲେ । ଲଲାଜାନକା ଶରଣଙ୍କର ଏ ଅର୍ଥ ପୁର୍ଣ୍ଣହସ ଓ କଥା ସନ୍ତାନକୁ ଖରାପ ଲାଗିଲେ କି ସେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ବରଂ ମନେ ମନେ ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ମନେକଲା ।

ଲଲା ଜାନକା ଶରଣ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ “ଆରେ ଭାଇ, ମୋତେ ପଞ୍ଚମୀ ବର୍ଷ ଚାଲିଲା । ଚଉରାଶିସ୍ ସମ୍ବତ୍ରେ ମୋର ଜନ୍ମ । ଚୁମର ବାପ ମୋଠୁ ବୟସରେ ବହୁତ ଛୋଟ, ଏବେ ଆମ୍ଭେ ଚୁମକୁ କ’ଣ କହିବା, ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ

ତୁମ୍ଭେ ପାଠଶାଳା ଦି' ଅକ୍ଷର ପଢ଼ି ବିଦ୍ଵାନ ହୋଇଛ, ସବୁ ବୟସରେ ସମର୍ଥବାର ହୋଇଛ, କେବଳ ଇତିହାସେ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିବା ଆମ୍ଭର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶତକଙ୍କର କିଛି ସତ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖି ଯାହା କରୁଛ କର । ନର୍ତ୍ତକ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ବି ମୋ ପକ୍ଷରୁ ଏଇ ପରାମର୍ଶ ଦେବ । ଯେଉଁ ଝିଅ ନିଜର ବାପର ହୋଇ ପାରିଲାନି ସେ ଆଉ ଜାହାର ହେବ ।”

ସକ୍ତନ ରୁପ୍ ରହିଲା । ବନକନ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ଲାଲଣୀ ଯେଉଁ ଧାରଣା ପୋଷଣ କରିଛନ୍ତି ତାହା ନିରର୍ଥକ ହେଲେବି ତାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ବି ସେ କିଛି ଖୋଜି ପାଇଲା ନାହିଁ ।

ଲାଲଜାନକୀ ଶରଣ ନିଜର ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଖରା ଘର ଦେଖାଇଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଘରଗୁଡ଼ିକ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଯୋଗ୍ୟ ନଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଆଲୋକିତ ନୁହଁନ୍ତି । ସକ୍ତନ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାବାଲାକୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ କହିଲା । ପରଦିନ ସକାଳ ଆଠଟାରେ ପୁଣିଥରେ ଆସିବାକୁ କହି ସେ ପୁଣି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଲେଉଟିଗଲା । ଦେଠେଇ ଘରେ ବନକନ୍ୟା ବସିଥାଏ । ତାକୁ ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ଭଳି ଏକ ଆରମ୍ଭଭେଦରେ ଉପରେ ଶୋଇଯାଇ ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ମୁହଁ କଲା ।

କନ୍ୟା ପଚାରିଲା.....“କ’ଣ ରାଗିଛ ?

“.....”

“ରାଗିବାର ତ କିଛି କାରଣ ନାହିଁ ।”

“ମୋ କି ଅଧିକାର ଅଛି ଯେ ମୁଁ ତୁମ ଉପରେ ରାଗିବି ।”

“ମୋର ସ୍ଵପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ଵାସ ନଥିଲା ଯେ ତୁମେ ଅନ୍ୟାୟର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ହେବ ।”

ସକ୍ତନ ଚିଡ଼ି ଉଠିଲା, କହିଲା “ମୁଁ ନ୍ୟାୟର ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁ ବଦନାମ ହୋଇଛି ।”

“.....ତେବେ ପୁଣି.....?”

“ମୁଁ ଏବେ ଏଥରେ ତୁମର ଅନ୍ୟାୟ ଦେଖୁଛି ।”

“.....କ’ଣ ?

ଏଇ କ’ଣର ଉତ୍ତର ସକ୍ତନ ଖୋଜି ପାଇଲା ନା । କନ୍ୟାପୁଣି କହିଲା.....ମୁଁ ମୋ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି ? ତୁମେ କ’ଣ ଏବେ ଉଚିତ ମନେ କରୁଛ

ଯେ'ନାଶ ସବୁଜାଗାରେ ଦଳିତ ହୋଇ ରହୁ ସଜ୍ଜନ ଚିତ୍ତ ଉଠି କହିଲା “ଆଜ୍ଞା ନା, ନାଶକୁ ଏବେ ଆଉ ଦଳିତ କିଏ କହିବ ? ବରଂ ପୁରୁଷମାନେ ହିଁ ଦଳିତ ହୋଇ-ଯିବେ ।

“.....ସଜ୍ଜନ, ଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗତ କଥା କହ । ଶୁଣୁଛ କାହିଁକି ? ମୁଁ କ’ଣ ଭୁମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଧୋକା ଦେଇଛି ? ଯେବେ ମୁଁ ପ୍ରଥମ କରି ଭୁମ ଦରକୁ ଆସିଥିଲି ସେଇଦିନୁ କ’ଣ ଏକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଛି ?”.....ମୁଁ ଏସବୁ କହିବ ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି । ମୋର ଅଭିଯୋଗ ଏହି ଯେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଭୁମକୁ ମନାକଲି ତୁମେ କଣ ମାତ୍ର ଗୁରୁଦିନ ରହି ପାରିଲାନ ?

“..... : ସଜ୍ଜନ, ତୁମ ପାଖରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଆସି ପଡ଼ି ଚିଛି, ମୋ ବାପାଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ନୁହେଁ “ସାଲିଗରମ”ର ମାନରକ୍ଷା ପାଇଁ । ମୁଁ ବା କାହିଁକି ଦାସୀ ହେବ ? “ସାଲିଗରମ” ଅପଦସ୍ଥ ହେଲେ ବା କଂଗ୍ରେସ ଲୋକେ ବଦଳାମ ହେଲେ ମୋର କ’ଣ ଅଛି ?”

.....ମିଶ୍ର ବନକନା, ମୁଁ ତୁମର ପଲଟିକାଲ ଗୁଲୁକୁ ଖୁବ୍ ଗୁଡ଼ିଗଲି ଏବେ.....” ।

.....ସଜ୍ଜନ, ତୁମେ ଭଲଭାବେ ଜାଣ ଯେ ପ୍ରକୃତ ଘଟଣାଟା କ’ଣ, ଅନ୍ୟଥାରେ ମୋତେ ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଭଲ ଲାଗେନା ।

.....ଆଉ ମୁଁ କି ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନା, “ଏତିକି କହି ସଜ୍ଜନ ମୁହଁ ଫେରାଇ ନେଲା । ବନକନା ସଜ୍ଜନ ପାଖକୁ ଉଠିଆସି ଠିଆ ହେଲା, ସଜ୍ଜନ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ସଂଗ୍ରାହନ କରି ପରୁଗଲା “ଏବେ ଆଉ କିଛି କହିବନି ?

..... ନା ।

.....କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

.....ସବୁଦିନ ପାଇଁ ।

.....ନକୁହ, ମୁଁ କିନ୍ତୁ କହିବି ।

ସଜ୍ଜନକୁ କନ୍ୟାର କରସ୍ପର୍ଶ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଥାଏ । ଏ ଉତ୍ତେଜନା କି ଏତେବେଳେ ସଜ୍ଜନକୁ ବିରକ୍ତକର ଲାଗୁଥାଏ । ବନକନା,ର ସ୍ପର୍ଶ ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଶୀତଳ ଥିଲା ଅତି କମ୍ରେ ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି ତା’ର ଅନୁଭବ ହେଉଥିଲା । ଏ ସ୍ପର୍ଶ ମାଧ୍ୟମରେ କନ୍ୟା ଯେପରି ତା ଅନୁଭବ ସମସ୍ତ ପଦ୍ମପତାକୁ ଧର୍ଷଣ କରନ୍ତି । ସଜ୍ଜନ

ଭିତରେ ଥିବା “ଅପବିତ୍ରତା” ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠୁଥାଏ, ପବିତ୍ର-ଅପବିତ୍ର ଭାବନା ସଜ୍ଜନ ମନରେ ପଶ୍ୟର ଆତ୍ମ ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଏ । ଆଉ ତା ସହିତ ସେ ନିଜ ଅପବିତ୍ରତାକୁ ପବିତ୍ର ମନେକରି ବନକନ୍ୟାର ପବିତ୍ରତାକୁ ଅପବିତ୍ର ରୂପ ଦେବାକୁ ମାନସିକ ସ୍ୱର୍ଗତ ମଧ୍ୟ କରୁଥାଏ । ସଜ୍ଜନ ହଠାତ୍ ଉଠିବସି କହିଲା “ଏ କଥା ମୋତେ କହୁନ, ମୋର ପଇସା, ମୋ ଇଚ୍ଛା ଓ ଆଭିଜ୍ଞତାକୁହି କହୁଛ ।”

“ଏକଥା ମୁଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ଶୁଣୁଛି ।”

“ତୁମେ ସବୁଦିନ ନିର୍ଲଜ୍ଜାବେ ଏଇକଥା ଶୁଣୁଥିବ ।”

ବନକନ୍ୟାର ମୁହଁ ଡୋଧରେ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା । ପର ମୁହଁ ଡିରେ ନିଜକୁ ସଞ୍ଚିତ କରି କହିଲା “ଯେଉଁଦିନ ମୋର ଏଇ ବିଶ୍ୱାସ ହେବ ଯେ ତୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ଏଇଆ ବୁଝିଛ ସେଇ ଦିନଠୁ ତୁମକୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇବିନି ।” ଏତିକି କହି ବନକନ୍ୟା ସଜ୍ଜନ ପାଖରୁ ଚାଲିଗଲା ।

.....ଏ କଲମୋଲର ନାତି ।

.....ହଁ ଦେଠେଇ ।

.....ଶୁଣ ଏଇ ଯେଉଁ ତୋର ସାଙ୍ଗ ଝିଅଟି, ତାକୁ କହିଦେ, ତାର ପୁଅର ମାରି ହେଇ ମୁଁ ଖଠି କରିବାକୁ ଚିଆରଥୁଛି । ଯେମିତି ସେ ସବାଖାଇ, ସେମିତି ଅଧର୍ମୀ, ତାପାଇଁ (ମାରି) କେଉଁଠୁ ଆଣିବି କହ । ସଜ୍ଜନ ଭରନ୍ତ ଅଧିକାର ଜାହାରି କଲଭଳି କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା “ହଁ ହଁ ଦେଠେଇ । କନ୍ୟା ବି ଭରନ୍ତ କହି ଉଠିଲା” ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ଭାରିନି, ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଅଧର୍ମୀ ନୁହେଁ । ଦେଠେଇ ଏତିକିବେଳେ ଗଳିର କୁକୁର ଗୋଟାଏ ଭିତରକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିବାରୁ ତାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବାପାଇଁ ତୋଠେଇ ବାହାରକୁ ଗଲା । କୁକୁରଟା କିନ୍ତୁ ବାହାରକୁ ନଯାଇ ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଦୌଡ଼ିଗଲା । ତାହା ପାଟିକରି ତା ଉପରେ ଗାଲି ଚାଲି ବସିଲେ ।

ସଜ୍ଜନ ବାରଣ୍ଡା ଉପରକୁ ଯାଇ କୁକୁରକୁ ଘଉଡ଼ିଦେଇ ଫାଟକ ପାଖକୁ ଗଲା । ଫାଟକ ବନ୍ଦ କରୁକରୁ ସଜ୍ଜନର ଦୃଷ୍ଟି ଚଳିରେ ଯାଉଥିବା ରାମଜୀବନ ଗା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ବାବା ରାମଜୀ ସଜ୍ଜନକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଭଙ୍ଗୀରେ କହି ଉଠିଲେ “କ ବାବା ରାମ ଭଗତ, କ’ଣ ହେଉଛି ।” ଦନ୍ତ ବିସ୍ମୟ ପାକୁଆ ପାଟିର ହସ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଖିରେ ସ୍ୱେଦର ଚମକ ଯେପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପଡ଼ୁଛି । ସଜ୍ଜନ ରାମଜୀ ବାବାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ମନରେ ତା’ର ସୁପ୍ରତିଭା ଚମକ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ଯେପରି ସ୍ୱେଦ କରୁକରୁ ଧସୁପଡ଼ି ଯାଇଛି । ବାବା ଦେଠେଇଙ୍କର ଫାଟକ ଥିବାକୁ ମୁହଁଇଲେ । ପଛରେ ତାଙ୍କର

ଚେଲ ଚେଲଟି ବେଶ୍ ତାଗଡ଼ା । ହାତରେ ତାର ଚୁମୁଡ଼ି ଓ କମଣ୍ଡଳୁ । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ପରେପରେ ସଜ୍ଜନ ଫାଟକ ଆଉଁଜିଇ ସେ ଦୁହିଁକୁ ଅନୁଗରଣ କଲ । ବରଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଠେଇ ଏ ସାଧୁବେଶ ଧରା ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଦେଖି ପାଦରେ ତାଙ୍କର ମୁଣିଆ ମାରଲ ।

..... ସୁଖୀ ହୁ, ସୁମଙ୍ଗା ହୁ, ଶାନ୍ତି ହୁ ।

.....ମହାରାଜ କେଉଁଠୁ ଆସିଲେ ?

..... ରାମଜୀ ଘରୁ ଆସିଲ । ଯେଉଁଠୁ ରୁ ଆସିବୁ ସେଇଗବତୁଣୀ ।

.....ଆରେ ଏକଥା ତ ସତ୍ତ୍ୱେ ଜାଣନ୍ତି ବାବା । ସଭାଙ୍କର ଜନ୍ମଜ ସେଇ ଆନରୁ । ଆପଣ ପାଗଳମାନଙ୍କର ଇଲ୍ଲଜ କରନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଶୁଣିଛି ।

.....ହଁ ବେଟି । ମୁଁ ପାଗଳମାନଙ୍କର ଚକିତ୍ସା କରେ, ଯେଉଁଠି ପାଗଳ-ମାନେ ଆ'ନ୍ତି ମୁଁ ସେଇଠି ସେବା କରିବାକୁ ପହଞ୍ଚି ଯାଏ । କିଣ ରାମଭଗତ ।

ଏତିକି କହି ରାମଜୀ ବାବା ସଜ୍ଜନ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ, ସଜ୍ଜନର ମନେ ହେଲା ଯେପରି ଏକଥା ତାକୁହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କୁହା ଯାଉଛି । ସେ ମୁଣ୍ଡନେ ଇଁ ଚୁପ୍ ରହିଲା ।

ସଜ୍ଜନ ସେମିତି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଘୋଡ଼ି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ବାବାଜୀ ଅରେ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, “ଏ କଣ ତୋ'ର ହିଅ ମା ?

.....ମୋର ସେ ଗାତରୁଲି କାଉଁର ହିଅ ହେବ ବା ?

..... ହଁ ତୋ'ର ହିଅ ତ ଇଏ । ତୁ ତା'ପାଇଁ ଶହେ ତୋଳା ସୁନା ନେଇ ବସିବୁ, ସେଇଥି ପାଇଁ ଗାଳି ଗୁଲକ କରୁଛୁ ।

..... ମୁଁ କାହାର ରତିଏ ବି ଚଳି ଧାରେନା । ହଁ ଶହେ ତୋଳା ସୁନା ମୁଁ ଏହାର ପାଇଁ (ସଜ୍ଜନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି)..... ତା' କନ୍ୟା ପାଇଁ ରଖିବି, ଦେବ । ସେ ଯଦି ମୋ ପସନ୍ଦ ମୁତାବକ ବାହାଡ଼ୁଏ ।

.....ବିନା ବ'ହାଘରରେ ଏ ଶହେ ତୋଳା ସୁନା ଦାନ ଦେଇଦେ ।

.....ନା ବାବାଜୀ ।

.....ପରୋପକାର ହେବଲେ, ଯଦି ଚୋର ହୋଇଯିବ କ'ଣ ଆଉ ହେବ କହିଲୁ ?

.....ମୋ ଘରେ ଚୋରହେବା ଖବର ଚୁମକୁ ଜଣା ବାବାଜୀ ?

..... ମୋଘରେ ସତକୁ ସତ କ'ଣ ଚୋର ହୋଇଛି କି ? ମୁଁ ତ ଏମିତି ଉଦାହରଣ ଦେବାପାଇଁ କହିଦେଲି । ଏତିକି କହି ବାବାଜୀ ହସି ଉଠିଲେ ।

ବାବାଜୀ ଯୁଣି କହିଲେ, “ଚୋର ହୋଇ ଯାଇଛି ବୋଲି ଜାଣିଲେ ତୋଳା ଯା'କୁ ନାହିଁ ତାକୁ ଦାନ କରିଦେବାକୁ ତୁ ଠିକ୍ କରିଛୁ ରାମଭଗବତୁଣୀ ।

..... ହଁ ବାବାଜୀ କଥାଟା ଯାଇଁ ସେଇଠି । ଏତିକି କହି ଦେଠେଇ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉତ୍କଳ ଆଖିରେ ତା' ହସ ଉଜୁଳି ପଡ଼ି ଥାଏ । ପୁଣି କହିଲା “ମୋର କିଏବା ଅଛି, ମଲ୍ଲପରେ ମୁଁ କ'ଣ ନରକ ଯିବିକି । ଯେତେ ପୋଡ଼ା ମୁହଁଙ୍କର ମୋ ଉପରେ ଅହନ୍ତି ସେମାନେ ଅହନର୍କରେ ପଡ଼ିବେ । ତୁମେ ଦେଖିବ ମହାରାଜ, ମୁଁ ମଲ୍ଲବେଳକୁ ସରଗରୁ ମୋ ପାଇଁ ବିମାନ ଆସିବ, ବିମାନ ଆସି ମୋତେ ନେଇଯିବ ।

..... ଆଲୋ ରାମ ଭଗବତୁଣୀ ତୁ ନିଶ୍ଚେ ବିମାନରେ ଯିବୁ । ତୋ ପାଇଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନ ବୈକୁଣ୍ଠରୁ ଇସ୍ପେଷମାଲ ବିମାନ ପଠାଇବେ । ସେ ତୋ ଉପରେ ପରମ ହନୁଷ୍ଠ । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୈକୁଣ୍ଠରେ ବସି ରାବୁଛନ୍ତି ଯେ ରାମଭଗବତୁଣୀ କେବେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଆସିବ ଓ ସେ (ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ) ନିଜେ ତାର ଚେଲ ହୋଇ ତା'ପଛରେ ଧାଇଁବେ । ବାବାଜୀ ଚୁପ୍ ଯୋରରେ ହସି ଉଠିଲେ । ଏ କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହସ ଲାଗିଲା, ଦେଠେଇ କିନ୍ତୁ କିଛି ଖରାପ ମନେ କଲା ନାହିଁ । ସେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଲା ।

ବାବାଜୀ ମୁହଁ ଚୁଲାଇ ସବୁଙ୍କକୁ ଚାହିଁଲେ । ସବୁଜ ନିପ୍ରେଜ ହୋଇ ବସିଥାଏ, ବାବାଜୀଙ୍କ ସାମନାରେ ସେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ପାରୁ ନଥାଏ । ବାବାଜୀ କହିଲେ “ଜିନିଷ ଭିଜସୁ ଦବସରେ ଖୁବ୍ ମଉନ ହୋଇବ ରାମଭଗତ, ରାମଜୀ ।”

..... ବାବାଜୀ ଶୁଣି ଟିକେ । “ଦେଠେଇ ଇଶ୍ଵାରରେ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଡାକି ଧୀରେ ଧୀରେ ପଚାରିଲା ।

..... ତମକୁ କିଛି ଯନ୍ତର ମନ୍ତର ଜଣାଅଛି ?

..... ହଁ ରାମ ଭଗବତୁଣୀ । ଅଙ୍ଗିମା, ଶଙ୍ଖିମା, ଡାଙ୍ଗିମା..... ଯାହାକୁ କହିବୁ ତାକୁ ତାରିବ ।

..... ବାବାଜୀ, ମୋ ସଉତୁଣୀର ନାତିକୁ ତା ଲେନେ ସମୟରେ ମାରି ଦେଇ ପାରିବ ?

..... ଏହାଦ୍ଵାରା କ'ଣ ହେବ ରାମଭଗବତୁଣୀ ?

..... ମୋ ଗୁଡ଼ି ଭିତରେ କିଆଁ କହୁଛି । ସଉତୁଣୀ ରାଣର ବଂଶୀ ମୋର ଆଖି ଆଗରେ ଚଢ଼ିବ । ଆହା, ମୋ ଝିଅ ଝିନ ରହିଲାକି, ନହେଲେ ତା ବଂଶୀ

ଏମିତି ବହୁ ଥାନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ ମୋ ପାଖରେ ବହୁତ ସମ୍ପଦ ଅଛି । ଠାକୁରଙ୍କ ଚରଣରେ ସବୁ ସମର୍ପି ଦେବ । ତୁମେ ଖାଲି ଏତିକି କହିଦିଅ କେବଳ ଶେଷେ ତୋଳା ସୁନା ଏ କନ୍ଦୁମୋଳର ନାତି ପେଇଁ... ..

... ମୁଁ କହିବି ରାମ ଗଛତୁଣୀ, ତୁ ଏବେ ଗୋଟାଏ କିଛି ବଡ଼ ମହତ୍ତ୍ୱ ବର । ଆଉ ଏଇ ରାମଜୀ ସାଙ୍ଗରେ ଏଇ ସ୍ତ୍ରୀତାମାକୁ (ସକ୍ତନ ଓ କନ୍ୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି) ।.....

..... ଏସବୁ ମିଛ ମାୟାର ଲୀଳାଖେଳା ମୁଁ କରବନି ମହାରାଜ, ତୁମକୁ ସତ କହିବି ? ଏ ଦି'ଜଣଙ୍କ ରଜାଲୀଳା ମତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ନା ଜାତି ନା ଧର୍ମ, ହି, ହି

ଦେଠେଇ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଭ୍ରଷଣ ଦେଉଥାଏ, କନ୍ୟା ଓ ସକ୍ତନ ଘରେ ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଗଳ ଚେଲ ଚକାଆସନ ପକାଇ ପାଟିରୁ ଲାଲଗଡ଼ାଉ ଥାଏ । ଦେଠେଇ ବେଶ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଯାଉଥାଏମତେ କାହାକୁ ଡରନାହିଁ । ଏ କନ୍ଦୁମୋଳର ନାତି ମୋର ଗୋଟାଏ ଉପକାର କରିଛି, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଖାତିର କରେ । ସ୍ତ୍ରୀ'ର ବାପା, ଦାଦାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ମୋ ଶରୀର ଅମଳରେ ସ୍ତ୍ରୀ'ଙ୍କର ଆମର ଖୋଜାଲେଡ଼ା ହେଉଥିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ'କୁ ମୁଁ କହୁଛି ଏ ଧନ୍ଦା ଗୁଡ଼ିକ ମୋ ପସନ୍ଦ ମୁତାବକ ବାହା ହୋଇଯା । ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ମୁଁ କରିବି, ମୋ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଇଚ୍ଛା ଅଛି । ମୋର ନାତି ନାଗୁଣୀ ହେଲେ, କାହାକୁ ବଢ଼ି କରନ୍ତି ବ୍ରତ କରନ୍ତି.....

ଦେଠେଇ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆସିଲା, ଆଖିରେ ତା'ର ଲୁହଛଳ ଯେପରି ବହୁବର୍ଷ ପରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲା । ବାବା ରାମଜୀ ବି ଯେପରି ସେ ଆବେଗ ପୁଣି ମୁହଁ ଉଁରେ ଦ୍ରବଭୂତ ହୋଇଗଲେ । ଲୋମମୂଳ ଟାଙ୍କୁଣ ଉଠିଲା, ଲୋଳିତ ମୁଖମୁଦ୍ରା ଝମଙ୍କ ଗମ୍ଭୀର ହେଲା । ସେ କହିଲେ.....

... ତୁ ସ୍ତ୍ରୀତା ରାମର ବାହା-ଘର କରିଦେ, ମନର ବାସନା ମେଣ୍ଟେଇଦେ । ସ୍ତ୍ରୀତାମା ଛଡ଼ା ଆଉ ସୁଧାର କିଛି ଆ କିଏ ମିଳିବ । ମୋର ରାମଜୀ, ତୋର ସ୍ତ୍ରୀତାମା ଖୁବ୍ ଧୂମଧାମରେ ବାସନ୍ତ ବାହାରିବ ।

ଦେଠେଇ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲା । ତା ମୁହଁରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ କଥାର ସ୍ତବ୍ଧ ପଡ଼ୁଛି, କନ୍ଦୁ ସେ ଚମକ ପଡ଼ି କହିଲା.....ତୁମେ ଏ ବନକନ୍ୟାକୁ ସ୍ତ୍ରୀତାମା କହି ମୋର ହିଁଅ କରିବାକୁ କହୁଛ ?

..... ଆରେ ଏକଥା ନୁହେଁ ରାମ ରଜତୁଣୀ, ମୁଁ କହୁଛି ଭଲ ମୁଣିଆଣି ରାମଜୀ.....ସ୍ତ୍ରୀତାମା ବାହାଘର କରି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା । ମୋର ରାମଜୀ ମୁରଖ, ତୋର

ସୀତାଙ୍କ । ତୁ ତୋର ଝିଅ ମୋର ସାଙ୍ଗରେ ବା'ଦର ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ନିବନ୍ଧ ମାଗିବୁ ।

..... ମୁଁ ସୀତାରାମର ବାହାଘର କରିବି ।

.....କାହିଁକି ଲୋ ରାମ ଭଗବତୀ ?

... ..ଏଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର ପୁରୁଷ କଥା ଅଛି, ମୁଁ ରାଧା କଷ୍ଟକର ବାହାଘର କରିବି ।

.....ଆଲୋ ରାଧା ତ ଚିର କୁମାରୀ ସୁହାଗିନୀ ସେ ।

..... ତେବେ ଏଇଥର ମୁଁ ତାଙ୍କର ବା'ଦର କରିବି, ବେଶ୍ ଭଲ କଥାଟିଏ ଆସି କହିଲ ବାବାଜୀ, ଭଲ ହେବ ।

..... ହଁ, ଖାଲି ଚୁଛାଟାରେ ମୁଁ ଆସିବି ରାମ ଭଗବତୀ । ଏ ନିବନ୍ଧ ମାମଲା, ମୋ ରାମଜୀ ତୁମଠାରୁ ଅନେକ ଯୌତୁକ ମାଗିବ । ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ ବାଲିକା ବନ୍ଦ୍ୟାଳୟ ତୁମକୁ ଖୋଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଦ୍ଵିତୀୟରେ ଆମ ପାଗଳ ଆଶ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ କେବଳ୍ କରିଦେବ... ..ପାଗଳ ରୋଗୀଙ୍କ ପାଇଁ . . . ।

... ..ଭଲକଥା, ମୁଁ ଦେବି । “ଏତିକି କହି ଦେଠେଇ ବାବାଜୀ ପାଦ ଛୁଇଁଲା ।“ଆଜ୍ଞା ବାବାଜୀ ଯାଉଛୁ.....ମୋ ଠାକୁର ଘରକୁ ଯିବାବେଳ ହୋଇଗଲାଣି ।”

ଦେଠେଇ ଯାଉଁ ଯାଉଁ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ବୁଝି କହିଲା ଶୁନଲୋ, ପୁଅର ଜନମ ଦିନ ତୁ ଆସିବୁ । ବାବାଜୀ ତୁମେ ବି ଆସିବ ସେ ଦିନ ମୁଁ ଶ୍ରେଣିଭିତ କରିବି । ଦେଠେଇ ଏତିକି କହି ଖୁବ୍ ଫୁଲିରେ ଚାଲିଗଲା । ରାମଜୀ ବାବା ତାପରେ ସଜ୍ଜନ, କନ୍ୟା ଓ ଶିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ବୁଝିଲେ । ବିଚର ପାଗଳ ଶିଷ୍ୟ ଜଡ଼ଭରତ ଭଳି ତୁମତ୍ର ଧରି ବସିଥାଏ । ବାବାଜୀ ଭୁଲନ୍ତୁ ତା'ଆଡ଼କୁ ଅସ୍ତ୍ରସର ହୋଇ କହିଲେକରେ ରାମ ଭଗବତ ।

.....ହଁ ବାବାଜୀ, “ସରଳ ହସ ହସି ଶିଷ୍ୟଜଣକ ଜଡ଼ତା ଭାଙ୍ଗିଲା ।

କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ବୁଝି ବାବାଜୀ କହିଲେ “କିନ୍ତୁ ଜଳ ନେଇ ଆସ ମା, “କନ୍ୟା ଘର ଭିତରେ ପାଣି ଖୋଜି ବସିଲା । ଘର କୋଣରେ ଘଡ଼ା ଥିବା ହୋଇଥାଏ, କନ୍ୟା ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଗଲା । ବାବାଜୀ ସଜ୍ଜନ ଆଡ଼କୁ ବୁଝି କହିଲେ “ତୁମକୁ ତ ମୁଁ ରାମଜୀ ବୋଲି ଶୁଣିଥିଲି, ତୁମେ ରାମଜୀ ନୁହଁ, ସଜ୍ଜନ ତୁମ ନାମ ନୁହେଁ ?” ବାବାଜୀଙ୍କ କଣ୍ଠର ପରିହାସ ତରଳ ସଜ୍ଜନର ମନେ ହେଲା ଘଡ଼ାରେଥବା ଅଣ୍ଟା ପାଣିତକ ଯେପରି ତା'ଉପରେ ନାଲି ହୋଇପଡ଼ୁଛି ।

ଏକତରଂଗୀ

ରାତିପ୍ରାୟ ଆଠଟା ବେଳେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦୋକାନରୁ ଘରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ବନ କନ୍ୟାକୁ ଭେଟିବାକୁ ଗଲା, ଭିତରୁ କବାଟ ବନ୍ଦିଆ । ଝିକାବାଟେ ଆଲୁଅ ଛୁଟିକା ବାହାରକୁ ପଡ଼ିଆ । କର୍ଣ୍ଣେଲ କବାଟରେ ଠକ୍ ଠକ୍ କଲା ।କିଏ ? “ମାରବରେ ହତୁନରତା ବନକନ୍ୟା ଅଗ୍ରୁ ବିଚଳିତ ସ୍ଵରରେ ପ୍ରଶ୍ନକଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କନ୍ୟାର ମନସ୍ଥିତି ବେଶ୍ ଅନୁମାନ କରିପାରିଲା, କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣ ଯିବାପରେ ଗଣ୍ଡର ହୋଇ କହିଲା, ବିନ୍ୟୋ, କବାଟ ଖୋଲ ।”

ଭିତରେ ଚେୟାର ଘୋଷାବ ହେବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା, ପୁଣି କିଛି ପଦଶବ୍ଦ । ତା’ ପରେ କବାଟ ଖୋଲିଲା । କନ୍ୟାର ମୁହଁ ପାଣ୍ଡୁର ଦିଶିଥାଏ । ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତା ମୁହଁରେ ବିବର୍ଣ୍ଣିତା ରୂପେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ଶିକୁଳି ଫିଟାଇ କନ୍ୟା ପୁଣି ବିସ୍ମୟବା ଚେୟାର ନିକଟକୁ ଫେରିଗଲା । ସାମନାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚେୟାର ଉପରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବସିଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲର ଦୃଷ୍ଟି ତଳକୁ ଥାଏ ମୁଖ ମଣ୍ଡଳ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣ୍ଡଳ । କନ୍ୟା ତା’ର ଚେୟାର ପାଖରେ ମାରବରେ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ମାରବତା ଭିତରୁ କର କହିଲା “ବସ୍ ବିନ୍ୟୋ” କନ୍ୟା ବସିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ପଚାରିଲା “ସକ୍ଳନ ସାଙ୍ଗରେ ଭେଟ ହୋଇଛି ?”

..... ହଁ ।

... ..ତାର ଘରକୁ ତାର ଜିନିଷ ପଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଛି ?..... ।

... ..ହଁ, ଆସି ଯାଇଛି ।

ପୁଣି ମାରବତା..... ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଭୂମିକା...ବାଣ୍ଟି। ଶେଷକରି ଅସଲ କଥା ପଚାରିଲା.....ସେତେ ଉପରେ ବହୁତ ରାଗିଥିବ । କନ୍ୟା ଚୁପ୍‌ରହିଲା, ଅଗ୍ରୁ ଆବେଗକୁ ଚାପିରଖି ମୁଣ୍ଡନୋଇଁ ବସି ରହିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ତା’ବ୍ୟୁତି (ସକ୍ଳନ) ପକ୍ଷରୁ ସଫା ଭେଲଭଳି କହିଲା ।

.....ଅସଲ କଥା ରାଜାସାହେବଙ୍କ କଥାରେ ସେ ଭାସି ଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଯାଗାରେ ଏପ୍ରକାର ହାମ୍ବଡ଼ା ମାଡ଼ି ଚଲେନା । ମଣିଷ କଥାର କିଛି ଗୋଟାଏ ମୂଲ୍ୟ ଅଛିଛୁତ । ତୁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନି ଦିନେ, ଦି' ଦିନ ବାଦ ସବୁ ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ତାକୁ ଠିକ୍ ଜାଣେ ।” କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି ହସି କନ୍ୟାର ଗୁରୁତ୍ବକୁ ହାଲୁକାରୁ ଆହୁରି ହାଲୁକା କରିବାକୁ ଯତ୍ନକଲ, ତଥାପି ବାତାବରଣ ଓଜନିଆ ଥାଏ ।

ତା’ ପରେ ପୁଣି ସୁବଭଲ ମାରବତା ଛୁଇଁଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଘର ଆଖ୍ୟାନ୍ତରକୁ ଚିରୁଦେଖି ଦୃଷ୍ଟି ସଂଗୁଳନ କରି କହିଲା.....“ଆଜି ତୁ ରୋଷେଇ କରିବୁ କିନ୍ତୁ ?” କନ୍ୟା ପୁଣି ଚୁପ୍ ରହିଲା ।

ତୋ ଦେହ ଭଲନାହିଁ ତ କହ ମୁଁ ଏବେ ତୋ ପାଇଁ ମିଲ୍ ମଣ୍ଡାଇ ଦେବି ।

...ନା ଭଲ ।

...ତୁ କିଛି ଚିନ୍ତା କରନି ଦିନେ, ମୁଁ ତୋତେ କଥା କେଉଁଠି ସବୁଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ଏମିତି ଖଟାମିଠା ଅନୁଭବ ତ ଲାଗିରହେ । ମୋ ସୁନା ଭଉଣୀଟା ସସ୍ତା, କିଛି ଚିନ୍ତା କରନି ।” କର୍ଣ୍ଣେଲ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

...ଗୋଟାଏ କଥା ପଚାର, କହିବ ତ ?

...ହଁ ।

...ତମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର କିଛି ଗୋଟାଏ ଠିକଣା ହୋଇଛି ?

.. ଦେଖ ଦିନେ, ଦୁନିଆ ଖୁବ୍ କଠିନ । ମୁଁ ପରସ୍ପର କରି କହିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ଏ ଦୁନିଆରେ ନାଶ୍ତାମାଙ୍କର ମାମଲା ଖୁବ୍ ତେଲକେଟ୍ । ତୁ ଯେତେ ସ୍ଥାନ ହେଲେବି...ତୁ ଯଦି ସଦୃଶକୁ ବାହା ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ମୋତେ ସତ୍ତା ସତ୍ତା କହିଦେ ।”

କନ୍ୟା ଚପଟ୍ଟୋଇ ଚଟାଣ ଉପରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଘଷୁଥାଏ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ପୁଣି ପଚାରିଲା...ତୁମେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ଏଭଳି କିଛିକଥା ଠିକ୍ ହୋଇଛି କି ?

ହଁ ।

...ବାହାଘର କଥା ଉଠିଛି ?

...ହଁ ଉଠିଛି ।

.....କେବେ ? ଏଇ ନିକଟରେ ?

କନ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କରି ହୁଁ କହିଲା ।

...ତୋତେ ସେ ଏ ବିଷୟରେ କ'ଣ କହିଥିଲା ? ମୋତେ ଲଜ କରାନ୍ତା, କହ । କେବେ ବା' ଘର ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ସେ କହୁ କହିବ ?

.....ମଥୁରାରେ ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଏଠିକି କୋରବାପରେ ଶ୍ରୀରାମ ଆସ୍ଥାନେ ହେବ ।

.....ତା ହେଲେ ମୁଁ ଏ ମାମଲକୁ ଅଧିକ ଜିନିଷ କରିବା ଠିକ୍ ଭାବୁ ନାହିଁ । ଉତ୍ତର ଘରେ ସାଗର ସହୃଦ କମିଟେକ ହୋଇଗଲେ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ।

... ମୁଁ କାହା ଉପରେ ବୋହୂ ହେବାକୁ ଚାହେଁନା ଭାବ ।

... ଏଥିରେ କାହା ଉପରେ ବୋହୂ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି । ଭୁଲ ବେଶ୍ କାଣିଥିବୁ ଯେ ସକ୍ତନ ଗୋଟିମଣେ ଭଲ ନ ହେଲେକି ଶାସନ ନୁହେଁ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ କିଛି ସମୟ ପରେ ଚାଲିଗଲା । ସେ ଯିବାପରେ କନ୍ୟା । କବାଟ ବନ୍ଦକରି ନିଶ୍ଚେତ ଭାବେ ଖଟଉପରେ ଶୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ଠକଗଲା ଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । କାଳ୍ପ ଓ ମରାଜିତର ଗୁନିରେ ସେ ଅଛନ୍ତି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ଭଳି ବୋଧ କରୁଥିଲା ।

ପରଦିନ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଶ୍ରୀରାମ ସକ୍ତନର ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତା'ପରେ ଚିପାକୁ ଦେଖି ମନରେ ତାଙ୍କ ଖଟବା ଲାଗିଲା । ତଥାପି ସେ ଗର୍ଭୀର ଥାଏ । ଚୋର କରୁ ଧରା ପଡ଼ିଗଲା ଭଳି ସକ୍ତନର ଅବସ୍ଥା ହୋଇଗଲା । ସେ ଦୁହେଁ ଡ୍ରର୍ ରୁମକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦୁହେଁ ରୁପ୍ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । କିଛି ସମୟପରେ ଚା ଆସିଲା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏବେ ଆରମ୍ଭ କଲା.....“ତୋ'ର ଏ ଆର୍ଟିଷ୍ଟଗରି ଆଦୌ ବରଦାସ୍ତ କରିବାର ନୁହେଁ” ଏଭଳି ନିବୋଧତା କରିବାର ଗୋଟାଏ ବୟସ ସୀମା ଅଛି ।”

ସକ୍ତନ ବି ଭୟଙ୍କର ରାଗିଗଲା । ଏଭଳି ଗାଳି ଖାଇବାକୁ ସେ ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲା, ସେ କହିଲାମୁଁ ପିଲାଟିର ନୁହେଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ।

.....ତୁ ପିଲାଟି ଠାରୁ ବି ସାନ । ତୁ ପଶୁଣା ଆର୍ଟିଷ୍ଟଟି ହେଇଛୁ..... ଇଣ୍ଡଲକ୍‌ଟୁଆଲ ହୋଇଛୁ ।” କର୍ଣ୍ଣେଲ, ମୁଁ ଏଇନେ ଖୁବ୍ ସିରସ୍ତସ ମୁତରେ ଅଛି ।”

..... ମୁଁ ବି ସିରସ୍ତସ ମୁତରେ ଅଛି ସକ୍ତନ । ଏକ ପକ୍ଷରେ ତୁ ଖବର କାଗଜରେ କାମକାଦା ଦେଖାଇ ଦେଉଛୁ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ନିଜ ଉପରେ ତୋର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନାହିଁ ।

ସଜ୍ଜନ ରୁପ୍ତ କହୁଲ । ମୁକୁରୁ (ସୁନର) ପ୍ରେଟରେ ଜଳଖିଆ ଆଣି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରଖିଲ, କଣ୍ଢେଇ ଚିରିଡ଼ି ଯାଇ କହୁଲ.....

... ନେଇଯା ଏସବୁ । ଏଇନେ ମୋର କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁକୁରୁ ପ୍ରେଟ ନେଇ ଚାଲିଗଲା ।

.....ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଶାନ୍ତ ସୁଧାର ଝିଅଟିକୁ ପ୍ରେମର ଛଳନା କରୁଛି । ବା' ହେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଘରଣୀ କରବାର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରୁଛି..... ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଘରେ ଶାଳୀ ବେଶ୍ୟାଟାକୁ ଲୁଚେଇ ରଖିବୁ । ସଜ୍ଜନ ଅରେ ମୁହଁ ଟେକି କଣ୍ଢେଇକୁ ଚାହିଁଲ । ମୁହଁ ତା'ର ତଳକୁ ନଇଁଗଲା, ଭଲ ହେଉଥାଏ, ତଥାପି ସେ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭଳି ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥାଏ । କଣ୍ଢେଇ ପୁଣି କହୁଲ “ଯଦି କିନ୍ତୋ ଏ ଗଣ୍ଡି କି ଏଠି ଦେଖିବ, କହୁଲୁ ଏ ବିଶ୍ୱାସ ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ?”

.....ମୁଁ କାହାକୁ ଲୁଚେଇ କିଛି କରୁନି ।” ସଜ୍ଜନ ମୁହଁ ଖୋଲିଲ ।

.....ବାଃ ଝୁବ୍ ଫ୍ରାଙ୍କନେସ୍ ଦେଖାଉଛୁ । ଏ ପ୍ରକାର ଫ୍ରାଙ୍କନେସ୍‌ର ଅର୍ଥ କଣ ଜାଣ ? ମୁଁ ଦେଖିବିତ ଦୁନିଆ ସାମନାରେ ମହାନତାର ଛଳନା ଦେଖାଇ ଘର ଭିତରେ ବୁ କମିଦି ଏ ବ୍ୟଭିଚାର କରବୁ ।

.....କଣ୍ଢେଇ, ମୁଁ ଚିପାକୁ ବା' ହେବ ।

କଣ୍ଢେଇ ଯେପରି ପଟ୍ଟତ ଶିଖର ତଳକୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା । କିଛି ସମୟ ମାରବ ରହୁ କହୁଲ.....

.....ଭୁ କିନ୍ତୋକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛୁ ?

.....ମୁଁ ମୋର ସିକାନ୍ତ ବଦଳାଇ ଦେଇଛୁ ।

.....କାହିଁକି ?

କାହିଁକି'ର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ ।

.....କାହିଁକି ନୁହେଁ ବାବୁ ? ବୁ ଏକ ସରଳାକୁ ଦେଇଥିବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଭଙ୍ଗ କରୁଛୁ ।

.....କଥା ଦେଇଥିଲି ମାଗୁଛୁ । ମାତ୍ର ତା ପ୍ରତି ମୁଁ ଶରୀର ବ୍ୟବହାର କରୁନି ।

...ଖରାପ କରିନ ? ନଷ୍ଟ ଚରଣ ନାଶ୍ୱର ଦୂର୍ଘଟ ଦେହତ ଅନ୍ୟସ୍ୱପ୍ନରେ ମିଳୁଛି, ଭଲ ଝିଅଟିର ଅନିଚ୍ଛା ଯୋଗ ହିଁ ତଥାପି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ସ୍ୱଯୋଗ କୋଡ଼େ

ମିଳିନାହିଁ ବୋଲି କହୁ । ତୁ ଶୁଣିନେ ସଜ୍ଜନ ବନ୍ଧୋ ସାଙ୍ଗରେ ତୋର କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନ ନୁହେଁ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ସ୍ୱପ୍ନ ରହିବ । ତୁ ଦେଇଥିବା କଥା ମାନ ନପାବୁ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜକୁ ଜଣେ ଉନ୍ନତ ପୁରୁଷ ବୋଲି ମନେକରେ । ଯାହା ସାଙ୍ଗରେ ଥରେ ବସିବା ବାହାରିବା ପ୍ରତି କେବେ ବିମୁଗ୍ଧ ହେବନି । ମୁଁ ତୋର ମୁହଁ ଆଉ କେବେ ଦେଖିବନି ।” ଏତିକି କହି କର୍ଣ୍ଣେଲ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ ମୁକୁରୁକୁ ଡାକିଲା, ମୁକୁର ଆସିବା ମାତ୍ରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା ଟେଲିଫୋନଟା ଏଠିକି ନେଇଆ । ହାଲୁଆ ଓ ଗୁଣ୍ଡାଟା ଟୋପୁଟିକି ନେଇଆ । ଆଦେଶ ନେଇ କର୍ଣ୍ଣେଲବସି ରହିଲା । ମୁକୁରୁ ଗଲାପରେ ସେ ସଜ୍ଜନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା :—.....

ମୁଁ ଅଜି ତାକୁ ଏ ଘରୁ ବାହାର କରି ସାରିଲା ପରେହିଁ ଯିବି ।

.....କର୍ଣ୍ଣେଲ, ଏ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାମଲା ।

.....ସଜ୍ଜନ, ଏକ ମୋର ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାମଲା ।

.....ତୁ ମୋତେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଅବସର ଦେ ।

.....ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ନାହିଁ ସଜ୍ଜନ ।

.....ସେ ଦିନ ତୁ ରାଜାସାହେବ ପାଖରେ ଜାମିନ ଶରଣ ଓ ସାଲଗୁମ ସାମାନାରେ.....

.....ମୁଁ ତ କଥା ଦେଇନଥିଲି ଯେ ବନ୍ଧୋକୁ ଜବରଦସ୍ତି ରାଜି କରନେଇ ବୋଲି । ସେଠାରେ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ସମ୍ମାନ ନିହତ ଥିଲା ।

.....ଏବେ କ’ଣ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ସମ୍ମାନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି ?

.....ମୋ ପାଖରେ ରାଜାସାହେବ କନ୍ୟାଠାରୁ ବେଶୀ ବଡ଼ । ନେ ରୁ’ ପି, ଥଣ୍ଡା ହୋଇଗଲାଣି । ଇହ ମୁଁ ମୁକୁରୁକୁ ଡାକିଛି” ଏତିକି କହି ସଜ୍ଜନ କଲିଂବେଲ୍ ଟିପିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା :—“ରାଜାସାହେବଙ୍କୁ ଜଣା ଯେ ସେ କମିଡ଼ିକା ହିଅ । ସେ କ’ଣ କେବେ ଅନ୍ୟାୟ ପସ୍ତୁକ୍ତ ? ସାଲଗୁମ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ବାହୁଛୁଆ ତଳେ ଥାଇ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଝମେଲ କରିବ ଆଉ ମୁଁ ତାକୁ ବରଦାସ୍ତ କରିଦିବି ? ବନ୍ଧୋ ସାଙ୍ଗରେ ତୋ’ ବାହାଘର ହେବ ନିଶ୍ଚୟ ଏବଂ ଡୁବ୍ ଶାସ୍ତ୍ର । ଚାକର ଆସିଲା, ରୁ ଆଖିବାକୁ ସଜ୍ଜନ ଆଦେଶ ଦେଲା ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚାକର ଆସି ଘୋଷ୍ଟରେ ହାଲୁଆ ଇତ୍ୟାଦି ଜଳଖିଆ ରଖିଗଲା । ସଜ୍ଜନ କିଛି ସମୟ ଗମ୍ଭୀର ରହି କହିଲା.....ବା’ଘର ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ପ୍ରଶ୍ନ ।”

.....ତେବେ ତୋତେ ବୁଝି ଦିବୁର ସମ୍ପର୍କ ବଢ଼ାଇବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଦେଖୁ ସକ୍ତନ, ମୁଁ ଏ ଦୁନିଆକୁ ଠିକ୍ ଦେଖିଛି, ଠିକ୍ ଶୁଣିବେ ଚିହ୍ନିଛି । ଗତ ଦଶବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ତୋ ସଙ୍ଗରେ ବହୁତ ପ୍ରତାପତି ମୁଁ ଦେଖିଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାକୁ ନଗିନସ୍ବତ୍ତ ଭଉଣୀ ବୋଲି ଆପଣ ର କରନାହିଁ । କିନ୍ତୋ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ଚିହ୍ନି ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ତା' ଆଚରଣ ସାଙ୍ଗରେ ମୁଁ ବେଶ୍ ପରିଚିତ । ଟୋଷ୍ଟା ସେବା ହୋଇ ଆସିଲା, ଗୁ' କେଟଲା ଆସିଗଲା । ସକ୍ତନ ଗୋଟିଏ ଟୋଷ୍ଟା ଉଠାଇ ଜେଲ ଏବଂ ମୁକୁରୁକୁ ଗୁ' ଡାଳିବାକୁ କହିଲା ସେ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଆସନରେ ବଂଚିବ ପାଇଁ କିଛି ଗୋଟାଏ ବାଟ ଖୋଜୁଥିଲା । ସେ ଚନ୍ଦ୍ରାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ସେ ନିଜ ନିଜକୁ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲା, ବାବା ଗୁମସ୍ତା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେ ନିଜେ ଓ ବନଜନୀର ନିର୍ମଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ବି ଏ ନିରର୍ଥକ ଅଭିମାନର ବିରୁଦ୍ଧ ଥିଲା । ମଧୁଗୁ-ବ୍ରଜରେ ବନଜନୀ ସାଙ୍ଗରେ ଗୁରୁଦିନ ଧରି ଏକାନ୍ତରେ ରହିବା ସତ୍ତ୍ବେ ବି ସହବାସ ପାଇଁ କନ୍ୟାର ଅନିଚ୍ଛା ହିଁ ଶୁଭାସାହେବଙ୍କ ମହର୍ଷିଲରେ ଅନ୍ୟାୟରେ ମିଳିଥିବ ଚିନ୍ତାଗ୍ରାସ୍ତ୍ରାନ୍ତା ପ୍ରତିତାର ସଂକ୍ଷେପ ବାସନାକୁ ଶାଣିତ କରିଥିଲା । କନ୍ୟା ସମ୍ପର୍କର ଯଦି କିଛି ଅଭିଯୋଗ ଥାଏ ତା' ହେଉଛି ସକ୍ତନର ଦୁର୍ବଳ ଇଚ୍ଛାରେ ସେ (କନ୍ୟା) ଶୁଣି ନଥିବା ।”

ଦୁଇବର୍ଷ ଗୁ ଦୁଇ ସାହେବଙ୍କ ସାମନାରେ ରଖି ମୁକୁରୁ ଶକ୍ତିଚିତ ହୋଇ ଠିଆହେଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ତାକୁ ସେଠାରୁ ଗୁଲି ଯିବାକୁ କହିଲା । ମୁକୁରୁ ଗୁଲି ଯିବାକୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପଚାରିଲା.....କିନ୍ତୋ ଠିକ୍ ଏଭଳି କ'ଣ ଚୁଟି ଦେଖିଲୁ ଯେ ତା' ପ୍ରତି ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି ।

.....ସେ ବଡ଼ ସ୍ବାଭିମାନିନୀ, ()

.....ଅନ୍ୟକୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା ଆଗରୁ ପ୍ରଥମେ ନିଜକୁ ବିଚାର କରି ।

ପୁଣି ନିରବତା ଗ୍ରହଣଲା । ଦୁହେଁ ଗୁ ପିଉ-ଥାନ୍ତି । ଗୁ ପବଂ ସରିଲା ପରେ ଗୁରୁ ଆସି କପ୍ ସ୍ପେଟ ଉଠାଇଲେ, ଘଡ଼ିରେ ସେତବେଳକୁ ସାହେବାଜିଟା ବାଜିଲାଣି । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା :—.....ଏବେ ଉଠ, ଗୁଲ । ଲୁଗା ବଦଳାଇବୁ ନା ଏମିତି ଯିବୁ ?

... କା, ଏମିତି ଶୁଣିବୁ,” ସକ୍ତନ ଉଠି ଠିଆହେଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେମିତି ବସି ବସି ଚାହିଁଲା... ..ଦେଖ ଏବେ ଏଟା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ସେମାନେ ଆମକୁ ବଦଳାଇ ନଈବାକୁ ଚିହ୍ନିତା କିଛି ଉପାୟ ବାହାର କରିବେ । ବୁ ସେଥିରେ କେବେ ବିଚଳିତ ହେବୁନି । ମୁଁ କହୋଇ ବି ଠିକଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି । ଠିକ୍ ପୁରୁଷ ପୁଅ ଭଳି କାମ କରିବା ଦରକାର ।”

...କର୍ଣ୍ଣେଲ ମୋତେ ଟିକେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ସମୟ ଦେ ।

...କାହିଁକି ସମୟ ଲୋଡ଼ୁଛୁ । ଶୁଣାନରେ ଘରକରି ତାଆଣୀ କି ଭରିଲେ କି ହେବ ? ଦେଖ, ମୁଁ ତୋର ମୁହଁ ଦେଖି କହୁନି, ଏମୋର ଅନ୍ତରର କଥା । ମହୁପାଲଠି ତୋ' ଉପରେ ମୋର ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି । ସକ୍ଳନ ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ଚୁପ୍‌ଚାପ ଠିଆ ହୋଇଥାଏ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉଠିପଡ଼ି ଘଣ୍ଟିର ସୁଇଚ୍ ଦବାଇବା ମାତ୍ରେ ମୁକୁରୁ ଆସି ହାଜର ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ମୁକୁରୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲା—ମୁକୁରୁ, ସେ ମେମ୍ ସାହେବ ଯେତେବେଳେ ଉଠିବେ ତାଙ୍କୁ ଚା' ଖାଇବାକୁ ଦେଇ କହିବୁ ଯେ ଆଜି ସାହେବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଦେଖା ହେବନି । ସାହେବ ଆଜି ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଖାଇବେ । ଦେଖ୍ ସେ ମାଇକନା ଯେପରି ଘରର ଜିନିଷ ପତ୍ର ଏପାଖ ସେପାଖ ନକରେ । ବୁଝିଲୁ ?”

କର୍ଣ୍ଣେଲର ସତର୍କ ବାଣୀ ସାରିବା ମାତ୍ରେ ସକ୍ଳନ ଆଦେଶ ଦେଲା... ..
ଯୌସେଫକୁ କହ ଗାଡ଼ି ବାହାର କରିବ ମୁକୁରୁ ।

ସକ୍ଳନର ରାଗ ଫମଶା ଭରିଲା ଆସୁଥିଲା, ସେ ନିଜେ ନିଜ ପାଖରେ ପରାଜିତ ଭଳି ବୋଧ କରୁଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ପଛେ ପଛେ ସେ ଏଭଳି ମୁଣ୍ଡ ନୋହି ଚାଲୁଥାଏ ଯେ ମନେହେବ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ପ୍ରବଳ ବିଦ୍ରୋହୀ ନିରସ୍ତ ହୋଇ ପୁଲିସ୍ ଘେରରେ ଚାଲୁଛି ।

ବନ୍ଧିଣୀ

ଆଜି ସନ୍ତାନର ଖୁବ୍ ଖରାପ ଯୋଗ ଥିଲା । ସାଲିଗରାମର ଗୁଲି ଧରା ପଡ଼ିଲା । ଖବର କାଗଜରେ ଛପା ହୋଇଥିଲା ଯେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଓଡ଼ିଆ କମିଟି ପକ୍ଷରୁ ହେଉଛି । “ହର ଏକଲେନ୍ସି” (ଲଟ ସାହେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ) ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବେ ଏବଂ ରାଜଧାନୀର ସମସ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ଏଥିପ୍ରତି ରହିଛି । ସହରର ଜଣେ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ବାସ ଭବନରେ ଏହା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବ । ମଧ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣାସୁ ଜନ ଜୀବନକୁ ସଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଆୟୋଜିତ ହେଉଛି । ବସ୍ତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଏ ପ୍ରକାର ଆୟୋଜନର ପ୍ରଥମ ସୁଯୋଗ ସହରର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜନନେତା ଶ୍ରୀ ସାଲିଗରାମ ଜୟସଂହ୍ରାଜଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ବୁଝାମଣାର ସ୍ୱାର୍ଥକ ପରିଣତି ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ଏତକ ପଡ଼ି ସନ୍ତାନ ମନେ ମନେ ରକ୍ତଗୁଡ଼ିଲ ଗ୍ଳେବାଇଲା ଭଳି ହେଉଥାଏ । ସକାଳୁ ସକାଳୁ କଣ୍ଠେଲି ବେଶ୍ ଦିପଦ ମିଠାକଥା ଶୁଣାଇଲା ଓ ତା’ ପରେ ଖବର କାଗଜରେ ସାଲିଗରାମର ଏ ଗୁଲି...

ବାରଟା ବାଜିବା ଭିତରେ ସେ ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ କୋଠରୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା । କଣ୍ଠେଲି ଓ କନ୍ୟା କେତେ ସେଠାରେ ନଥାନ୍ତି । ଲାଲଜାନକୀ ଶରଣ ବିକଳ ହେଲାଭଳି ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ—ସତ, ଅନେକ ସମୟ ହେଲା ମୁଁ ତମ ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଛି ।”

ସନ୍ତାନ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ବୋହିଆ ମୁକୁରୁ ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ିକର ବୋର୍ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଜାନକୀ ଶରଣ ବ୍ୟଗ୍ର ହେଉଥାନ୍ତି । ନିଜ ଗୁଲିକୁ ବୋର୍ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ କହିଲେ । ଅନଭିଜ୍ଞ ଗୁଲିର ଟୋକା ବୋର୍ ଓହ୍ଲାଇଲା କିଛି ଗଡ଼ବଡ଼ କରିବାରୁ ସନ୍ତାନ ନିଜେ ବୋହିଆ ମୁକୁରୁ ବୋର୍ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାବଧାନରେ ସବୁ ଜିନିଷ ଓହ୍ଲାଇଲେ ତଳେ ରହିଲା ପରେ ବୋହିଆ ଗୁଲି ଗଲାକୁ ଜାନକୀ ଶରଣ ନିଜର ନକଲି ଦାନ୍ତ ଦେଖାଇ କହିଲେ “ବହୁତ ଥକି ପଡ଼ିଥିବ ଗୁଲି, ଖୁବ୍ ମେହନତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିବ । ଏ ସାଲିଗରାମ ଯେଉଁ ବଦମାସୀ କରି ବସିଲା ନା, ତୁମକୁ କଣ କହିବ !” ଲାଲା ଜାନକୀ ଶରଣ ମୁହଁ ଓହ୍ଲାଇ ବସି ରହିଲେ । ସାଲିଗରାମ ବରୁଜରେ ଏ ପ୍ରକାର ଅଭିଯୋଗ କରିବାଟା ସନ୍ତାନକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ବୋଧ ହେଲା । ସେ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ମାତ୍ର ଲାଲଜାନକୀ କହି ଉଠିଲେ; “ଆମେ ଗୁଲିସାହେବଙ୍କୁ ଫୋନ କରି ତାଙ୍କର

ପରାମର୍ଶ ଏ ମାମଲାରେ ନେଇଛି .. ଏବେ ସେ ରୂପ ଉପରେ... ତୁମ୍ଭେ ତ ସବୁ ଜାଣ ! ସେ ତ ଏମିତି ରୂପ ଉପରେ ବସିଛି ଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଯଦି କର୍ତ୍ତୃମୋଲ ବସୁ ଥା'ନ୍ତା, ରାଜାସାହେବ କଣ ଏହିଭଳି ବସିଛି ପାରିଥାନ୍ତେ ? ରାଜାସାହେବ ଟେଲିଫୋନରେ ସାଲିଗରାମ ଉପରେ ଖୁବ୍ କରନ୍ତୁ ହେଉଥିଲେ, ଆମ୍ଭେ କହିଲୁ ସେ ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଏ ସବୁ କରୁଥିବ । ରାଜାସାହେବ ତୁମ୍ଭକୁ କହିଛନ୍ତି ଏ ସମୟରେ ଖୁବ୍ ବୁଝି ବିଚାର କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାକୁ ହେବ । ହଉ ଏକ୍ସିଲେସିଙ୍କ ମାମଲା ସ୍ବେ । ଏ କାମ ସରିଲା ପରେ ମୁଁ ସାଲିଗରାମର ଖବର ବୁଝିବି ।

ସଞ୍ଜନ ରାଗ ତମ୍ଭ ତମ୍ଭ ହୋଇ କହିଲା—ମୁଁ ଏଇନେ ଏ ସବୁ ଚିନ୍ତା ଉଠାଇନେବି, ସାଲିଗରାମର ମନବୋଧ ହେଇଯିବ ! କେଉଁ ଶିଳ୍ପୀ ସ୍ବାକୁ ତାର ଚିନ୍ତା ଦେବ !

...ହଁ ହଁ ଭାଇ ତାତ ଠିକ୍ କଥା... ।

...ରୁଡ଼, ମତେ ପଛ ଶିଟି ଦରକାର ନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୋର ବେଶ୍ ନାଁ ହେଲାଣି । ସାଲିଗରାମକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ସହରର ଲୋକେ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସଞ୍ଜନ ବର୍ମାର ନାଁ କେବଳ ଭାରତ ବର୍ଷର ନୁହେଁ ବିଲାତର ଖବର କାଗଜରେ ଅନେକ ଥର ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇଛି ।

...ଆରେ ବେଟା, ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ । ତୁମ୍ଭେତ ମୋର ପୁଅ ସମାନ । କିଏ କେଉଁଠି ରୂମର ତାରିଫ୍ କରାଦେଲେ ମୋର ରୁଡ଼ କୁଣ୍ଡେ ମୋଟ ହୋଇଯାଏ । କଣ କହିବି, ତୁମ୍ଭେ ଘରେ ତ କେହି ତୁମ୍ଭର ଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଖିବାକୁ ରହିଲେ ନାହିଁ । (ସୋଫା କାନରେ ଆଖି ପୋଛୁବା ଅଭିନୟ କଲେ) ଶ୍ରୀହରିଙ୍କ ଇଚ୍ଛା । ଚରଣିବା ଦୁଆର ଭାଇ, ଭଗବାନ ତମକୁ ଶତାୟୁ କରନ୍ତୁ । ତୁମର ପାଇଁ ଆଜି ମୋ ଦୁଆରେ 'ହଉ ଏକ୍ସିଲେନସୀ' ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ପାଦ ପାଦ ପଡ଼ିବ । ବହୁଥିବା ଯାଏଁ ତୁମର ଯଶୋନ କରିବି ।

କିଛି ସମୟ ମାରବ ରହି ଜାନଙ୍କା ଶରଣ ବିଚଳିତ ହେଲାଭଳି କହିଲେ, ତୁମ୍ଭେ ପୁଅ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଛି ଖାଇ ନଥିବ, ଆସ, ମୋ ଘରେ ଦି'ଟା ଖାଇ ନଥ ।

...ଆଜ୍ଞା ନା, ଆଜି ମତେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ତ୍ୱ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଅଛି । ସେ କଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିନି ।

...ନା, ଆସିଥିଲେ ତ ଗୁଲିଗଲେଣି, କର୍ତ୍ତୃତ୍ତ୍ୱ ମୋ ଉପରେ ବହୁତ ଖପା ! ତା ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଝିଅଟା ବି ଆସିଥିଲା । 'ତା ନାଁ କଣ ଟି ଯେ...ଯାହାପାଇଁ ରାଜାସାହେବ ଓ ତୁମ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କଟା ଚିକ୍ତ ହୋଇଛି । ନଗେନ ଗୁଲ୍ (କର୍ତ୍ତୃତ୍ତ୍ୱ)

ବଦମାସୀର ଶେଷ ସୀମାରେ ପହଂଚିଯାଇଛି । ଖରାପ ଶବ୍ଦକିନି ପୁଅ । ତୁମର ସାଙ୍ଗ ହେଲେ ବି ସେ ମୋର ପରଚିତ । ଆରେ ଭାଇ, ତା ବାପା ମୋତେବୁଝିନୀ ସଙ୍ଗରେ ଅମ୍ଭର ବେଶ୍ ଭଲ ସଂପର୍କ ଥିଲା ।

ମାତ୍ର ମୁଁ ହଲପ କରି କହୁଛି ଯେ ଯେଉଁ ଘରୁଆ ଘରର ଆଭିଜାତ୍ୟ, ଭଲ ଆଚରଣ ତୁମଠି ଅଛି ସେଥିରୁ କାଣିରୁଏ ତା'ଠି ନାହିଁ, ତୁମର ସେ ସାଂଗ.....ମହୁପାଳ ବି ସେମିତି । ତାକୁ ମୁଁ ଜାଣେ । ସେ ମୋ ଭେଣୋଇ ରୂପରତନ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶି ଖବର କାଗଜ ବାହାର କରୁଥିଲା । କଥା ହେଉଛି ଆଭିଜାତ୍ୟ ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ଅଲଗା କଥା । ସମସ୍ତଙ୍କଠି ତାର ପ୍ରକାଶ ହୁଏନା । ସେମାନେ ତ ଆମ୍ଭଭଳି ପୁରୁଷେ ଦି'ପୁରୁଷେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ କୃପା ପାଇନାହାନ୍ତି । ଘରୁଆ ଘରର ପିଲା ତୁଆ ଭଲ ଭଲ ବ୍ୟବହାର ଶିଖିବେ କେଉଁଠି ? ଗୁଡ଼ । ତୁମେ ରୁଟି ଦି'ଖଣ୍ଡ ଖାଇନିଅ ।

.....ନା, ମୁଁ ଥରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବି । କେଉଁଠି କି ସେ ଗଲା ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି କହି ଯାଇଛି ? ଲାଲାଜାନଙ୍କ ଶରଣ କିଛି ସମୟ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ରହିଲା ପରେ କହିଲେ.....ନଗିନବୁଦ୍ଧ କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଗଲେ ଯେ ମୋ ଘରେ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେବ ନାହିଁ । ସେ...ସେ... କଣଟି ତା ନାଁ ।ତାଇ ଘରେ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରଦର୍ଶନର ଆୟୋଜନ ହେବ ।”

କର୍ଣ୍ଣେଲର ଏ ନିଶ୍ଚିତ ପଦକ୍ଷେପର ଘୋଷଣା କଥା ଲାଲାଜାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣି ସକ୍ଳନ ଚିପ୍ପି ଉଠିଲେ । ହଠାତ୍ ସେ ଉଠି ପଡ଼ି କହିଲା ।ମୁଁ ଏଇନେ ଆସୁଛି ।”

.....ଟିକେ ଶୁଣି ଯାଅ ପୁଅ..... ।

.....ମୁଁ ଏଇନେ ଆସୁଛି..... । ସକ୍ଳନ ଅପେକ୍ଷା ନକର ତାର କୋଠାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

କନ୍ୟା, କର୍ଣ୍ଣେଲର ଚିନ୍ତନଶୀଳ ଗୁରୁ ବାବା ରାମଜୀ ଓ ତାଙ୍କର ସୁସ୍ଥ ହୋଇ-ଯାଇଥିବା ପାଗଲ ଗୋଟି ଗୁରୁଜଣ ସାଜସଜ୍ଜା କରୁଥାନ୍ତି । ‘ଦେଇ ଓ ‘ନନ୍ଦୋ’ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ସକ୍ଳନ ଯେତେବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲା କୌଣସି ହସ କଥା ପକାଇ ସେମାନେ ସବୁଏ ହସୁଥିଲେ ।

.....ଆସ ରାମଜୀ । ଦେଖ ଆଜି ଏ ‘ମଙ୍ଗଳ କାମ ହେଉଛି । ବାବାଜୀ କହିଲେ ।

ସକ୍ଳନର ପ୍ରବେଶ ମାତ୍ରେ କନ୍ୟା ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡ ନେଇ ଫୁଲ କାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଦେଠେଇ କହିଲା.....ଏ’ କନ୍ତମୋଲର ନାତି ତ : ଦୁଃଖ କରନା ।
ସବାଖିଆ ଜାନକୀ ଶରଣର ମୁଁ ବଂଶ ନାଶ କରିଦେବି ।

.....ଆରେ ଯା’ମ ଦେଠେଇ : ତୋ କଥାରେ କିଛି ବାଗ ବରଣ ନାହିଁ ।”
ନନ୍ଦୋ କହିଲା ।

.....ସବାଖିଆ ରୁ କଣ ଜାଣି ? ଯାଃ..... । ନନ୍ଦୋ ତାଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର
ଗାଳି ଶୁଣି ଅପ୍ରତିଭ ହୋଇଗଲା । ପାଞ୍ଚଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ତାଙ୍କ କି ଦି’ ପଦ ଶୁଣେଇ
କହିବାର ଅଭିମାନ ତା’ର ଆହତ ହେଲା ।

ଦେଠେଇ ତାକୁ ବେଶ ଆହୁର ଦି’ ପଦ କଣ କଡ଼ାକଥା ଶୁଣେଇ ଦେଲା ।

.....ହେ ରାମ ଭଗବତୀ, ରୁଡ଼ । ଶୁଭ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏ’ରୁଡ଼ା ବକ’ନା ।
“ବାବାଜୀ ପୁଣି ସଜ୍ଜନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ : କ’ ରାମଜୀ ! ଯେଉଁ କାମରେ ଯାଇଥିଲୁ
ସଫଳ ହେଲାତ ?

... . ହୁଁ ଆଜ୍ଞା । ସବୁ ଛବି ରଖିଆସିଲି ।

.....ଶୁଣିଲି ଏ ଲୋକେ ତୁମ ସାଙ୍ଗରେ ନୀତିତା କରୁଛନ୍ତି । କିଛି ଚିନ୍ତା
ନାହିଁ ରାମଜୀ ! ଏକତ ସଂସାର ।”

ପୁଣି ଦେଠେଇ ଓ ନନ୍ଦୋ ଭିତରେ ଖଟ ଖଟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ନନ୍ଦୋ
ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ କଣ କିଛି କିଛି ହେଉଥାଏ । ଦେଠେଇର ତା’ ଉପରେ ଖପା ହୋଇ
କହିଉଠିଲା ..ଆଶୁ କୋଡ଼ୀ ! ଭଉଟ ବଢ଼ି ବଢ଼ି କଥା କହୁଛି । ଏମିତି ପାନେ ଦେବ
ଯେ ମନସର ଧରିଯିବ । ଗଲି କନ୍ଦରେ ପାଗିଲୀ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବୁ । ଏ ବାବାଜୀତ ତତେ
ଠିକ୍ କିଛି ପାରିବେନି ।

.....ଧେରୁ ରାମ ଭଗବତୀ “ଏତିକି କହି ବାବାଜୀ ନନ୍ଦୋକୁ ଧମକ
ଦେଲାଭଳି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ ।

ସଜ୍ଜନ ଏ ପ୍ରକାର କଳହରୁ ମଜା ନେବାର ମୁହଁରେ ନଥିଲା । ସେ
ମନେ ମନେ କଣ୍ଠେଲକୁ ଖୋଜୁଥିଲା କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ପଚାରିବ ? ରେ କନ୍ୟାକୁ ପଚାରିବାକୁ
ଗୁଡ଼ୁ ଥିଲା । ବାବା ରାମଜୀ ସାମନାରେ ନିଜକୁ ପବିତ୍ର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ କନ୍ୟାପ୍ରତି
ତାର ଶିଷ୍ଟାସ ଅନୁରାଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ କପର ସେ ଅନୁରାଗ
ପ୍ରକାଶ କରିବ ? କପର ପଚାରିବ ? ଦ୍ଵିଧାଗ୍ରସ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ଅସୁନକ ପଚାରି ବସିଲା.....
କନ୍ୟା କଣ୍ଠେଲ କେଉଁଠି ?

.....ଖାଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛନ୍ତି ସେ ।

.....କେଉଁମାନଙ୍କର ଖାଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ?

.....ଏ ମାନଙ୍କର, ମୋର, ସମସ୍ତଙ୍କର ।

.....ତୁ କଣ ଖାଇବୁ କନ୍ଦୁମୋଲର ପୋତେ ? ମୋତେ କହୁନୁ କିଆଁ ?
ପୁର ଶଶୀ ଏ ଗୁଣି ଦେବାକୁ ମତେ କେତେ ସମୟ ଲାଗିବ ? ସକ୍ଳନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
ତାଇ କହିଲା ।

.....ନାଁ ଦେଠେଇ । ମୋ ଖାଇବା ଏଇନେ ଆସୁଥିବ ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆସିବା ପରେ ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜର ଅନୁଭବ ପରସ୍ପରକୁ କହିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ
ସାଙ୍ଗରେ ଜାନକୀ ଶରଣ ବେଶ୍ ଦି' ପଦ କଡ଼ା କଡ଼ା କଥାରେ ବିନିମୟ ହୋଇଥିଲା ।

.....ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସାଫ୍ ସାଫ୍ କହି ଆସିଛି ଗଜାସାହେବ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ଲଟ୍
ସାହେବ ହୁଅନ୍ତୁ କାହା କଥାରେ ତା'ଘରେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଦେବନାହିଁ । ଯଦି ସେମାନେ ଏ
ପ୍ରକାର ଗୁଲ ଖେଳିଛନ୍ତି; ଆମକୁ ତାର ଜବାବ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ତ କିଛି ଭୁଲ
କରିନି ?”.....ଏତିକି କହି କର୍ଣ୍ଣେଲ ସକ୍ଳନ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ।

.....ନା' ଠିକ୍ ହୋଇଛି ।

.....ତୁ ଯାଇ ସବୁ ଚିନ୍ତା ଏଠିକି ନେଇଆ । ଏ ଜାଗା ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ପାଇଁ
ଫାଷ୍ଟିକ୍ଲାସ୍ ହୋଇଛି ।

ସକ୍ଳନ ଲଲଣା ଘରୁ ଚିନ୍ତା ଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ଚଳ । ଲଲଣା କିନ୍ତୁ
ଆଗଭଲ ଫୁସୁଲ କଥା ନ କହି ମୁହଁରେ ତାରି ଦେଇ କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଚିନ୍ତା
ବିନିମୟରେ ଏ ପ୍ରକାର କଥା ଶୁଣି ସକ୍ଳନ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲା । ଲଲଣା ସଫା କହିଦେଲେ
ଯେ ‘ହରଏକସ୍‌ଲେନିସ୍‌ଙ୍କ “ଦ୍ରାଘ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହେଉଗଲା ପରେ ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଫେରାଇ
ଦିଆଯିବ । କଥା ବିଚାର କରାଯିବ । ଉଦ୍ର, ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ଓ ଆଭିଜାତ ବଂଶର ସନ୍ତାନ ଲଲଣାଙ୍କୁ
ଉଦ୍ର, ସଂଭ୍ରାନ୍ତ, ଆଭିଜାତ ପରିବାରର ଯୁବକ ସକ୍ଳନ ବମ୍‌ଠାରୁ ଏ’ ଭଳି ଦି’ ଗୁଣପଦ
ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଯଦ୍ରାଘ ଲଲ ଜାନକୀ ଶରଣ ଝୁବ୍ ବୋଧକଲେ । ସକ୍ଳନ ପ୍ରକୃତରେ
ଝୁବ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ଥିଲା, ସେ ଆସିବାରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ତାକୁ ଶାନ୍ତନା ଦେଲା । କହିଲା...ଏବେ
ନ ଦେଉ, ସାଢ଼େ ଗୁର ବାଜିବାକୁ ତ ଡେରିନାହିଁ । ଉଦ୍‌ଘାଟନ ବେଳେ, ‘ହରଏକସ୍‌-
ଲେନିସ୍‌’ ସାମନାରେ ମୁଁ ଜାନକୀ ଶରଣ ଓ ସାଲଗରୁମ ରତ୍ନାଦିଙ୍କୁ
ଏକସ୍‌ପୋଜ କରିବି । ନଚେତ ମୋ ନା ନଗିନଗୁହା କର୍ଣ୍ଣେଲ ନୁହେଁ । ତୁ ନୁହଁ ଗୁପ
ବସ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦେଠେଇ ଘରକୁ ସଜାଇବାରେ ଲାଗିଲା ।

ଲଲ ଜାନକୀ ଶରଣ ବି ନିଜର କୋଠାର ପ୍ରତିଟି ଖମ୍ବକୁ ସଜାଉଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଡାର ସାଜ ସଜ୍ଜା ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ହେଉ ନଥିଲା । ଘରଠୁ ବାହାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଙ୍ଗୀନ ବିଜୁଳି ବଳବର ମେହେରାଣି ଲଗାଉଥାଏ । ଘରଠୁ ମୁଖ୍ୟ ଗସ୍ତାର ଛକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇ-ପାର୍ଶ୍ୱର ଗସ୍ତା ଦଉଡ଼ିରେ କାଗଜ ଫୁଲ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଝୁଲୁଥାଏ ।

ସକ୍ତନ ନୋକରେ ଜଳୁଥାଏ । କଣ୍ଠେଲ ଆଗମ ଗୋକରେ ବସି ବସି ଭୁଲୁଥାଏ । ବାବାଗ୍ରମଣ ନିଜ ପାଗଳ ବେଳକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଚାଲିଗଲେଣି । କଣ୍ଠେଲର ଗୁରୁମାନେ ଅଗଣାରେ ବସିଥାନ୍ତି । କଣ୍ଠେଲ ଦେଠେଲ ସାଙ୍ଗରେ ‘ତାଗ’ ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥାଏ ।

ସାତେ ଦିନଟା ବେଳକୁ ଲଲଜାନକୀ ଶରଣର ଗୁରୁ ଆସି ଖବର ଦେଲା ଯେ ଗୁଜାସାହେବ ଡାକୁଛନ୍ତି । କଣ୍ଠେଲ ଆଖିକୁଜି କହିଲା “ନା, ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।” ସକ୍ତନ କହୁ କହୁ ନଥାଏ । ଗୁରୁ ପୁଣି ତା’ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ...ହଁ ମୁଁ କହିଦେଲି ତ ସେ ଯିବ ନାହିଁ । ଯାଃ ପ’ଲା ।’ ବରକ୍ର ହୋଇ କଣ୍ଠେଲ କହିଲା ।

ଗୁରୁ ଯିବାକୁ ବସିବାରୁ ସକ୍ତନ କଣ୍ଠେଲକୁ କହିଲା.....“ମୁଁ ଟିକେ ଚାଲିଆସେ, ଗୁଜାସାହେବ.....ମୁଁ କହୁଛି, ତ ଯାଇ ପାରିବୁନି ସକ୍ତନ ।”

ସକ୍ତନ ସେମିତି ବସି ରହିଲା । ପାଞ୍ଚ ମିନଟ ପରେ ଗୁଜାସାହେବଙ୍କ ମଝିଆ ପୁଅ ଆସି ସକ୍ତନକୁ ପୁଣି ଖବର ଦେଲା । ସକ୍ତନ ଦ୍ୱିଧାରେ ପଡ଼ିଲା, କଣ କରିବ । କଣେଇ କରି କଣ୍ଠେଲକୁ ଚାହିଁଲା । କଣ୍ଠେଲ ବି ଅପସ୍ତତ ବୋଧ କରୁଥାଏ ।

ସକ୍ତନକୁ ଇଶାଗ ବି ଦେଇ ପାରୁନଥାଏ । ତଥାପି କହିଲା...“ଦେଖନ୍ତୁ ଯିବୁବନନା, ଏକ ପସ୍ତାୟ ନିଷ୍ଠୁରି ନେବାଟା ଭଲ କଥା ନୁହେଁ । ସାଲଗରାମ ତ ମୋ ଆଗରେ କହୁ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ସଭିଙ୍କର ଆପୋଷ ନିଷ୍ଠୁରେ ଲଲଜାନକୀ ଚରଣ...”

.....ଆରେ କଣ୍ଠେଲ ଏବେ ତା’ର ମାନସମାନର କଥା.....”

.....ଆମର ବି ଆସୁସମାନ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଜନସ୍ତ ଅଛି ।

.....ସକ୍ତନ ଭ୍ରମେ ଆସ ।” ଯିବୁବନଦାସ ସକ୍ତନର ହାତଧରି ଟାଣିନେଲା, ଚିରୁପାୟ ହୋଇ ସକ୍ତନ ଚାଲିଗଲା ।

ଯେତେବେଳେ ‘ହରଏକସ୍ ଲେନସୀ’ଙ୍କ ଗାଡ଼ି ସଡ଼କ ଉପରେ ରହିଲା, ଗୁଜାସାହେବଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଦଳେ ପଇସାବାଲା, ସ୍ୱପ୍ନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ନିଜକୁ ବଡ଼ ମନେ କରୁଥିବା ଦଳେ ଲୋକ ସାଗତ କରିବାକୁ ଆଗେଇଗଲେ । ଏ ପ୍ରକାର ନିବୋଧ ସମୀପେଶରେ ସକ୍ତନ ନିଜକୁ ଶହୁଦ ହେଲା ଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଗଲି ଗସ୍ତାରେ

ଜାନକୀ ଶରଣ ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଟ ସାହେବଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଲଲରଙ୍ଗର ପାବଛ ବସ୍ତ୍ର ହୋଇଥାଏ ସେ ବାଟେ ଗୁଲିଗଲି ବେଳେ ଉପରେ ସଜଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଫୁଲ ସାହେବଙ୍କ ଉପରେ ବୃଷ୍ଟି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଓ ଏକ ଫୁଲ ମାଲ ସ୍ପର୍ଶ ତାଙ୍କ ଗଳାରେ ଲମ୍ବିଗଲା । ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଶୋଭା ସମାବେଶ ହୋଇଥାଏ । ଡାକ୍ତର, ଓକିଲ, ପଇସାବାଲା, ସରକାରୀ ଅଫିସର, ବସ୍ତ୍ରର ଲୋକ ଓ ନଗରର ପ୍ରମୁଖ କଳାକାର ସେ ଗଳିର ଶୋଭା ବର୍ଦ୍ଧନ କରୁଥାନ୍ତି । ଏ ଭିତ୍ତିଭିତରେ ସହରର ମାନ୍ୟଗଣ ନୁତନ ଓ ପ୍ରବୀଣ କଳାକାର ବୃନ୍ଦ ଅଲଗା ବାନ୍ଧି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ଅସଂଖ୍ୟ ଆଲୁଅ ଭିତରେ ଭିଜିଲ ନିକ୍ଷେପ ପରି । ସେମାନଙ୍କ ପଦାର୍ପଣରେ ଗଳି ନିଜର ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଥାଏ । ସେପକ୍ଷେ : ପୁଲିସର କଡ଼ା ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ବାବୁସାଲଗରାମ ଓ ଜାନକୀ ଶରଣ .. ଏ ଦୁହେଁକୁ ସଂଦେହ ଥାଏ ସେ କଣ୍ଢେଲ ଓ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ମିଶି କିଛି ଗୋଟାଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅସତରଂ ଘଟାଇ କରିପାରନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହେଲା । ରାଜାସାହେବ ‘ହର-ଏକସଲେନସୀ’ “ଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାରେ ଶତମୁଖ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ ଯେ ଏଠାକାର ସ୍ଥାନୀୟ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତ ମ ନେ ସବେତ ଭାବେ ରାଜଭକ୍ତ ତଥା ଦେଶ ଭକ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ସେ ସାଲଗରାମର ନେତାଗିରିର ଉତ୍ସାହିତ ପ୍ରଶଂସା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସକ୍ଷମ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ହ’ ପଦ ମନଭୁଲ ମିଠା କଥା କହିଲେ ।

ଲଲଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତଳେ ଲଗୁ ନଥାଏ । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମାଲଦୋଷ୍ଟାନ ନିଜ ମୁହଁ ପାଖକୁ ନେଇ ନେତାଗିରି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ନିଜ ଭ୍ରମରେ ସେ ସକ୍ତନର ନାମୋଚ୍ଚାରଣ ନ କରି ବରଂ... ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଭାଗ ନେଇଥିବା କଳାକାରମାନଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସଂସ୍ଥା ସହଜ ସହଯୋଗ କରିଥିବା ଯୋଗୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କଲେ । “ହର-ଏକସଲେନସୀ” କଳାର ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ନିଜ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ଲଗ୍ନୋର ବସ୍ତ୍ରାବୃତ୍ତ କଳାକାରଙ୍କୁ ଉଲ୍ଲେଖ କଲେ । ରାଜାସାହେବଙ୍କୁ ଏ ପ୍ରକାର ଆୟୋଜନ ନିମିତ୍ତ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲଲଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ କୋଠୀର ବଡ଼ ହଲର ଦ୍ଵାର ଦେଶରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିବା ଫୁଲଦାର କର୍କଶରେ କାଟି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ । ତାଲି ବାଜିଲା ସାହେବ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କଲେ । ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ମାତ୍ରେ ସକ୍ତନ ବସ୍ତ୍ର ତ ହୋଇଗଲା । ସହରର ଅନେକ ପ୍ରମୁଖ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସାଥୀ କଳାକାରମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପାରିଲାନି । ପ୍ରାୟ ପଚାଶଟି ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ପାଖାପାଖି ଦୃଷ୍ଟିକଟୁ ହେଲା ଭଳି ପୋତରେ ଟଙ୍ଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲଲଜାନକୀ ଚନ୍ଦ୍ରର ବୃଦ୍ଧିର ଯଥେଷ୍ଟ ବାହାରେ । କେବଳ ଫାଟକ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଜନସମ୍ବଳିତ ଦୃଷ୍ଟି

ଆକର୍ଷଣ କଲଭଳି ଥିଲା । ତା ହେଉଛି ବିଜୁଳି ଦ୍ଵାରା ଆୟୋଜିତ ଭରତମାତା ହାତରେ
 ହିରଜ ପତାକାର ଉତ୍ସାହନ । କଳାକାର ମାନେ ନିଜ ନିଜ କଳାକୃତିର ଏ ପ୍ରକାର
 ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ଆତମ୍ବିତ ହୋଇଗଲେ । ସଜ୍ଜନ ସେଠାରୁ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ବାହାରକୁ
 ପଳାଇ ଗଲା । ରାଜସାହେବ ଓ ଜାନକୀ ଶରଣ ଏ ସମୟରେ ଲଟ ସାହେବଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଓ
 ଆଉ କେତେ ଜଣ ଜଣାଶୁଣା ଲୋକଙ୍କ ଖବର ଚୁଝିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ କନ୍ୟା
 ଘରର ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

“ହରଏକସଲେନସୀ” ଯେତିକି ଛବି ଉପରେ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା ସେତିକି
 ମାତ୍ର ଦେଖି ନେଲେ । ପ୍ରବାଶ ଚନ୍ଦ୍ରକାର ନିଜ ଛବି ଗୁଡ଼ିକର ଏ ପ୍ରକାର ଦୁରୂପଯୋଗକୁ
 ବରଦାସ୍ତ ନକରିପାରି ସେ ସ୍ଥାନରୁ ନିଷ୍କ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲେ ।

ସଜ୍ଜନର କେବେକଣ ସାଥୀ ମୃଦୁ କଳାକାର ଆପୋଷରେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ବିଷୟ
 ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ବିଜୁଳିର ହିରଜ ପତାକା
 ଉଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ମୌଳିକ କଳାକୃତିକୁ ଗୁଲମ କରାଯାଇଛି । ହିରଜ
 ପତାକାର ଗୁଲମ ହେବାରେ କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଭାରତ ମାତା ଓ ହିରଜ
 ପତାକାକୁ ଏ ସମୟରେ ଶିଖଣ୍ଡି ରୂପରେ ଏଭଳି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର ଅର୍ଥ କଣ ହୋଇ
 ପାରେ ତାହାହିଁ ଶିଳ୍ପି ମାନଙ୍କୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରୁଥିଲା । ଏ ଆୟୋଜନର ନେତୃତ୍ଵରେ
 କେତେକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲେଖା ବ୍ୟକ୍ତି, କଳା ଓ କଳାକାରଙ୍କୁ ଇତର ବସ୍ତୁ ରୂପେ ନିଜର
 ସୃଷ୍ଟିପାତି ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସଜ୍ଜନ ଏ ଘଟଣାରେ ଏକେଣ୍ଡା ରୂପେ କାମକରି
 କଳାକାର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି ।

ଏ ଆଲୋଚନା ବେଳେ “କନ୍ୟା” ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଏକଥା ଶୁଣି
 ସେ ବିଶେଷ ଷ୍ଟବ୍ଧ ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ ନଥିଲା । ବସ୍ତ୍ରର
 ଲୋକମାନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ସାମନାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖୁଥିଲେ । ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଦର୍ଶକ
 ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅର୍ଥସ୍ଥାନ ଥିଲା ।

ଜଣେ ନବଯୁବକ ଶିଳ୍ପ ଆଲୋଚନା କରୁ କରୁ ଭାଷଣ ଦେବାର ମୁହଁରେ
 ପହଞ୍ଚିଗଲା । ହଲରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ପ୍ରଦର୍ଶନର
 ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥାଏ ।

ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଶିଳ୍ପୀ ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା.....“ଆରେ.....ତମେ ତ
 ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନାଗରିକ ନୁହଁ, ଏତେ ବଳି ବଳି ହାଲିଆ ହେଲେବି ତମକୁ କେହି ଏଠାରେ
 ରୁଁ କପେ ଦେବନି ।”

...ଆରେ ଆମେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନୁହଁ ତ ଆଉ କଣ ? ଏଇ ଶଳା ଲଲ ଲୁଲି ଲେକ କପର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଇଗଲେ ? ଅନ୍ୟଜଣକ କହିଲୁ.....“ସେମାନଙ୍କୁ ତ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଇଛି । ସରକାରୀ ତାଲିକାରେ ଏଇମାନଙ୍କର ନାମ ମିଳିବ । ଆମର ବା ତମର ଏଥିରେ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।”

.....ସେମାନଙ୍କର ଯଦି ଆମକୁ ଖାତର ନାହିଁ, ଆମର ଏ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ସେମାନେ କାହିଁକି ? ସକ୍ଷମ ଗଲ କୁଆଡ଼େ ?

କନ୍ୟା ଏ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ସେ ତା’ର ଓକ୍ସିଡ଼ିନା ଷ୍ଟାପରେ ଆରମ୍ଭ କଲାଏମାନେ ସକ୍ଷମଙ୍କୁ ଠକିଛନ୍ତି । ତହିଁ ମଗାଇ ଆଣି ଏଠାରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରନ୍ତି । ମାନଙ୍କ ପାଇଁ କଳା...ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବାଟା ତୁମ୍ଭେ ଛଳନା । ଏଇ ବାହାନାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ଡକାଇ ନିଜର ପଛ ଶିଟି କରିବା ସେମାନଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ।

ଅନ୍ୟଜଣେ ହସି ହସି କହିଲୁ...“ହଁ, ପଛ ଶିଟି କରିବାତ ଏ ପ୍ରକାର ନେତା ମାନଙ୍କର ମନୋପଲ୍ଲ ହୋଇ ଗଲଣି । ବଡ଼ ବଡ଼ ସାହିତ୍ୟିକ କଳାକାର ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କର କନ୍ଫରେନ୍ସ ଡାକନ୍ତି । ଏ ପ୍ରକାର ସମାବେଶରେ ନିଜେ ପଦେ ଦ୍ଵି’ ପଦ କହନ୍ତି । ଖବର କାଗଜରେ ଦେଖିଲୁ ବେଳକୁ କେବଳ ସେମାନଙ୍କର ବଲ୍ଲିତା, ଫଟୋ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ବଚସ୍ କଳାକାର ବା ବୈଜ୍ଞାନିକଙ୍କୁ କିଏ ପଚାରେ । ସେମାନଙ୍କର ନାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖ ହୁଏନା ।

...ଆପଣ ମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି ? ଶଳାକୁ ଠେଙ୍ଗା ଦେଖାନ୍ତୁ । ଏଇ ଯେ ନେତା, ଉପନେତା ମାନେ ନିଜକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାନ୍ଦ କରନ୍ତୁ । ତାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମଣିଷ ।

...ସକ୍ଷମ ତ କହୁଥିଲା ଯେ, ବସ୍ତି ଲୋକଙ୍କୁ କଳାକୃତିର ମହତ୍ତ୍ଵ ବୁଝାଇ ଦିଆଯିବ ବୋଲି, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା ସହଜ କାର୍ଡ଼ ଲଗାଇ ଚିନ୍ତା ସୁଚକର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାକ୍ତଳ କରିଦିଆଯିବ ବୋଲି ସେ କହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ?

.....ହଁ ଆଜ୍ଞା, ସେଇଆ ତ ହେବାର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆମକୁ କିଛି କହୁବାର ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଦିଆ ହେଲା ନାହିଁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତା ସୁଚକ ପାଇ ନଥିଲେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୁସାମଦ କରୁଥିଲେ । ପାଇବା ମାତ୍ରେ.....”

ଅନ୍ୟଜଣେ ନିମ୍ନ କଣ୍ଠରେ କହିଲୁ...“ସ୍ଵାଭୁତ ସ୍ଵାଭୁତ ବକନାହିଁ । ପାଖ ଘରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକମାନେ ଅଛନ୍ତି ।

.....ରଖ ହୋ ତମର ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ । ଏଇ ଶିଳା ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଆମର କଳାକୁ ଅପମାନ କରାଯିବା କନ୍ୟା କହୁଲୁ.....“ଆମେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନ ଠିକ୍ କରିଛୁ । ଏଇ ପାଖାପାଖି । ସେଠାରେ ଆମେ ସବୁ ପ୍ରକାର ବହୋବସ୍ତୁ କରିଛୁ । ଯଦି ଏମାନେ ଆମର ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଏଭଳି ଜବରଦସ୍ତି ରଖି ନଥାନ୍ତେ ତେବେ ଏଠାରେ ନହୋଇ ସେଠାରେ ହୋଇଥାନ୍ତା । “ହର-ଏକସଲୋନ” ଦ୍ଵାରା ନହୋଇ କେଉଁ କଳାକାର ଦ୍ଵାରା ହୋଇଥାନ୍ତା । ଯଦି ଅପଣମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଏକମତ ଥାନ୍ତୁ ତେବେ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ କାଢ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ।

ଗୁରୁଆଡ଼େ ସେଇ ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ିକ ଶୁଭଲ “କାଢ଼ିଦିଅ ସବୁ ଚନ୍ଦ୍ର କାଢ଼ି ଦିଅ”..... ।

ଶିଳ୍ପୀମାନେ ଏତେ ବେଶୀ ଉତ୍ସାହ ଥିଲେ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକ କାଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଲାଲକାନକୀ ଶରଣର ଦୁଇପୁଅ ପୁଲିସ ସହକ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଗୃହକୁ ପଶି ଆସିଲେ ।

.....ଖବରଦାର, କେହି ଯେପରି ଚନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ହାତ ନିଦିଅନ୍ତୁ ।

ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ଏ ପୁଅ ଦ୍ଵିଜଙ୍କେ ହୁଙ୍କାର ସିଂହ ମେଲରେ ବଲୁଆ ବୋବାଲି ଭଳି ଶୁଭଲ । ପରିଶେଷ ବି ସେଇଆ ହେଲା । ଶିଳ୍ପୀମାନେ ଖୁବ୍ ଗୁଣିଗଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗକୁ ଅନେକ ଯୁବକ ଦର୍ଶକ ବି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ, ହଲଭିତରେ ଖୋଧର ହୁଙ୍କାର ଉଠିଲା ।

ପାଖଘରେ ଗୁଁ ପଟ୍ଟ ସରଦା ପୁରୁ ଏ ପ୍ରକାର ହଟଗୋଲ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ରାଜାସାହେବ, ହାଲିବଲ୍‌ସ, ଜାନକୀ ଶରଣ ସମସ୍ତଙ୍କ ମିଳାଇ ବିଗିଡ଼ିଗଲା । ଆମନ୍ବିତ ଅତିଥୀ ବର୍ଗ ଫୁସ୍ ଫାସ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କନ୍ୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଗୃହରେ ଜନତାର ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ଅଗ୍ନିବର୍ଷୀ ଭ୍ରଷଣ ଦେଉଥାଏ । ବାତାବରଣ ଖୁବ୍ ଉତ୍ତେଜିତ ଥାଏ । ସମସ୍ତ କଳାକାର ବନକନ୍ୟାକୁ ସମର୍ପନ କରିଥାନ୍ତୁ, ସେ କହୁଥାଏ ଯେ ଯଦି ଏ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବାକୁ ଏମାନେ ବିରୋଧ କରନ୍ତୁ ତେବେ କାଲି ସଂଗଠିତ ହୋଇ ସମସ୍ତ କଳାକାର ଏ ଏ ବୃତ୍ତୋତ୍ସା ଗୋଷ୍ଠୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଵରଘୋଷେଇ କରିବେ । ସବାଦ ପତ୍ର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ମାଧ୍ୟମରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅପମାନ କରାଯିବ । ଡାକ, ପୁଲିସକୁ ଡାକ ବା ଆଉ କାହାକୁ ଡାକ । ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ସବୁକୁ ଏଠାରୁ ହଟାଇ ନିଆ ଯିବାର କେହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ପାରିବେନି । ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଏଠାରୁ ଯିବ ଅଥବା ଆମର ଲାଗୁ ଏଠାରୁ ଯିବ ।”

କନ୍ୟାର ଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ ଘୋଷଣା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦୁଇଜଣ ଗୁଳିରକ୍ତ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି, ସିଢି ଦେଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । “ହରଏକସଲେନସୀ” ସେ ସମୟରେ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାକୁ ବସିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ‘ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ’ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଶୋଭା ଯାହା ମଧ୍ୟ ଗୁଲିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯାଉଥିବା ଲଲିତାନଙ୍କ ଶରଣକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲେ “ଛବି ଗୁଡ଼ିକ ନେଇଯିବାକୁ ଦିଅ, ଏ ଘୁଲିସ ବାଲକୁ ବାହାରକୁ ହଟାଇ ଦିଅ । ନ ହେଲେ ରିମିଟ ଖେଳରୁ ମହାଭାରତ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ଇଲେକସନ ତୁମ ଗୁଡ଼ିକିଏ ।”

ରାଜାସାର ଦ୍ଵାରକାଦାସ, ଲଲିତାନଙ୍କ ଶରଣ, କୁଟିଳ ଦୃଷ୍ଟିରେ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ତାଙ୍କ ଘରେ ବିଭିନ୍ନ ଉଲ୍ଲି ଗୁମାସ୍ତର ପରାମର୍ଶ ଦାତା ହୋଇଛନ୍ତି । କନ୍ୟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ଯିତ ବାତାବରଣକୁ ଶାନ୍ତ କରି ଏକ ରଚନାତ୍ମକ ରୂପ ଦେବାକୁ ଯତ୍ନ କରୁଥାଏ । କାହାର ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ଛବିଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି କେଉଁ ଗାଏବ ନହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ସେ ଚିନ୍ତା ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥାଏ ।

ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ଓହ୍ଲାଇ ଦିଆଗଲା । ଘୁଲିସ ବା ଜାନଙ୍କ ଶରଣର ଲୋକମାନେ କେହି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କଲେନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଶିଳ୍ପିମାନେ ମୂଲିଆ ଭଳି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାହାରକୁ ବୋହୁ ଆଣିଲେ । ଜାନଙ୍କଶରଣର ଘରୁ ବାହାରୁ ବାହାରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଘୋଷଣା କଲେ “ଭାରିମାନେ ... କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରେ” ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବ ହେବ ।”

ପ୍ରଦର୍ଶନୀର ଅସଫଳତାରେ ଲଜ୍ଜାରେ ଅବନତ ହୋଇ ସକ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଆଗରୁ ସେ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକ ଯାଇଥିଲେ ।

ତେତିଶି

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଘରେ ରାତି ତିନିଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ସଫଳ କରିବାର ଆୟୋଜନ, ଆଲୋଚନା ଚାଲିଥାଏ, କନ୍ୟା ବି ସେଠାରେ ଥାଏ । ପ୍ରଦର୍ଶନକୁ ସୁନନ୍ଦ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରାଯିବ ... ଏଇ କଥା ସ୍ଥିର ହେଲା । କୌଣସି ମାଟିକାମ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରାଯାଏ ବୋଲି ଯୁବ ଚିନ୍ତକାର ମତନ ପ୍ରସାଦ କଲା । ସେ କହିଲା ଯେ ତା'ର ଏକକ ଚିନ୍ତା ପ୍ରଦର୍ଶନର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଗତବର୍ଷ କେହି ଲାଟ, ଗଭର୍ଣ୍ଣର ବା ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କରାଯିବ ନଥିଲା, ଲକ୍ଷ୍ନୌର ଖେଳନା ତିଆରି କରୁଥିବା ଶ୍ରୀରେବତୀ ରାମ ଦ୍ଵାରା କରୁଥିଲା । ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବରେ ଡକ୍ଟର ରାଧା କମଳା ମୂର୍ଖୀଙ୍କ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଏ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଧାଇଁ ଏଭଳି ଅଭିନବ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରାଗଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ବୋଲି ମତନ ଯୁକ୍ତି କରୁଥିଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷତଃ କନ୍ୟା ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମନକୁ ପ୍ରସାଦଟି ପାଇଗଲା । ଏହି ଅନୁରୂପ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ସମାବେଶର ପ୍ରାୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା । ଇଉନିଭରସିଟିର ପ୍ରଫେସର, ସାହିତ୍ୟିକ, ସାମ୍ବାଦିକମାନଙ୍କୁ ସମାଦାର କରି ଆଣିବାକୁ ସ୍ଥିର କରାଗଲା । କାରଣ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜାଣିଥିଲା ଯେ ଜାତୀୟ ଶରଣ, ସାଲଗରାମ ଇତ୍ୟାଦି ଆଜିର ପ୍ରତିଶୋଧ କାଲି ଅବଶ୍ୟ ନେବେ ।

ରାତିରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ବସି ଏଇସବୁ କଥା ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । କନ୍ୟା ଦ୍ଵିଧାଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଥାଏ ! ସନ୍ତାନ ପ୍ରତି ତାର ଧ୍ୟାନ ଟାଣି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । କର୍ଣ୍ଣେଲ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏହା ଥରେ ଦୁଇଥର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି, ମାତ୍ର ଏ ସମୟରେ ସାଲଗରାମ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଟକ୍କର ଦେବାର ନକଶା ତିଆରି କରିବାରେ ସେ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଅଭିଭୂତ ଥିଲା ଯେ କନ୍ୟାର ମନୋଭାବ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ତା'ର ସମୟ ନଥିଲା । ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥିତି ତିଆରି ହେଉଥାଏ, ଦୁଇଟି ଲଘୁତ୍ଵପିତର ମଧ୍ୟ ଲାଗିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ଘର ଭିତରେ ଅନ୍ୟଟି ଘର ବାହାରେ । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ, ପ୍ରଫେସର, ସାହିତ୍ୟିକ, କଳାପ୍ରେମୀ, ଓକିଲ, ଡାକ୍ତର ସମସ୍ତେ ବହୁତା ଦେବେ । ସେମାନେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦେବେ ଯାହାଦ୍ଵାରା ଜନତା ଉପରେ କିଛି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଭଜନର ରେକର୍ଡ ମଧ୍ୟ ଲାଗିବ । ଅଭିନବ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମନରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଆଇଡିଆ ହେଲା, ସେ ପାଟିକରି କହିଲା ... ବିନ୍ଦୋ ଲକ୍ଷେଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଆଇଡିଆ ଆସିଛି । କାଲିଠାରୁ ତିନିଦିନ ଧରି ପ୍ରଦର୍ଶନ ଚାଲିବ । ମୁଁ ତିନିଦିନ ଧରି ପିଲାଙ୍କୁ ମିଠାଇ ବାଣ୍ଟିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛି । ଅତିବେଶୀ

ହେଲେ ୫/୭ଶହ ଟଙ୍କା ଲାଗିବ, ଆରେ ଗୁରୁଜଣ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କୁ ମିଠାଇ ଦେଲେ କିଏ ଜାଣିବ । ପିଲାମାନେ ମିଠେଇ ପାଇଲେ ଗଳି କନ୍ଦରେ ଯଶଗାନ କରିବେ ।..... ଭୁକଣ ଭବୁଛୁ ?”

... .. ନା, ମୁଁ କିଛି ଭବୁନି । ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଛି, ଭଲ ହେବ ଯେ ପାଞ୍ଚ ଛ’ହଜାର ପିଲାଙ୍କୁ ମିଠାଇ ବାଣ୍ଟିବାରେ ଯେଉଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ।”

... .. ଶୁଣ୍ଢି ବନ୍ଦୋ, ଏ ବିଷୟରେ ସନ୍ତାନର ଚିନ୍ତା କରିବାରେ କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ତୋତେ ଆଜିର ଏ ଘଟଣାର ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱାପନରେ ପୁରା ପୁରା ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର ଦେଉଛି ଶୁଣ, ପ୍ରଦର୍ଶନୀରୁ ମୁହଁ ଲୁଗାଇ ସ୍କେରଙ୍କ ଭଳି ନବାବ ପୁଅମାନେ ପଲେଇ ଛନ୍ଦୁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେମାନେ ସଡ଼କ ଉପରେ ରେମ୍-ଡ୍ରାଇଙ୍ଗି କରିଥିବେ । ତା’ପରେ ମଦ ଖାଇ ଘରକୁ ଯାଇ ଚାକର ଉପରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ବାହାନା କାଢ଼ି ଦିଗିଡ଼ି ଥିବେ ।

... .. ହଁ ମୁଁ ବି ବେଳେ ବେଳେ ପିଇଦିଏଁ, ଅବଶ୍ୟ ଏହା ଗୋଟାଏ ଖରାପ ଅଭ୍ୟାସ, କଥା ହେଉଛି ମୁଁ ବହୁତ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭିହାତା ରହିବାର ମତଲବରେ ଅଛି । ଏଥିରେ ବଡ଼କୁ ଅଭ୍ୟାସକୁ ଆପଣାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସନ୍ତାନ ଭିତରେ ବି ଏଇଭଳି କେତେକ ବଦ୍‌ଗୁଣ ରହୁଛି । ଏମନ୍ତ ବଦ୍‌ଗୁଣ କାହାର ନାହିଁ କହିଲ ? ଏଥିରେ ତୋ’ର ଖରାପ ଭାବିବାରେ କିଛି ନାହିଁ ।”

... .. ନା, ମୋର ଏଥିପାଇଁ କିଛି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ପାଞ୍ଚ ଛ’ ହଜାର ପିଲାଙ୍କୁ ମିଠାଇ ବାଣ୍ଟିବା ପ୍ରାନ୍ତ କରୁଥିଲେ”, କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସିଲା କହିଲା “ପାଞ୍ଚ ଛ’ ହଜାର ପିଲାଙ୍କୁ ମୁଁ ମିଠାଇ ବାଣ୍ଟିବି ଏବେ ନୁହେଁ । ତୋ’ ବାହାଘର ଦିନ, ଏବେ ମାସ ହଜାର ଦୁ’ ମିଠାଇ ବାଣ୍ଟିବାର ସ୍ଥିତି କରୁଛି ।

କଥା ଏମିତି ଚାଲିଥାଏ, ହଠାତ୍ ଟେଲିଫୋନର ଘଣ୍ଟି ବାଜିଲା । ଜଗତ୍ ଗୁନ୍, ହରଷଗୁନ୍ ଯହୁଣ୍ଡା ଫୋନ୍ କରିଥିଲା । ତା’କଥାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ “ରାଜା ସାହେବ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସନ୍ତାନ ଉପରେ ଭୟଙ୍କର ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଲ୍‌ପ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତାପରେ ଯେଉଁ ବୈଠକ ହୋଇଥିଲା ସେଥିରେ କେତେକ ବହୁବଚ୍ଚ ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟଠାତ ସାଲିଗ୍ରାମ ଓ ଜନନୀଗଣ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଚୁମ୍ପାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଯେ ଚୁମ୍ପାନଙ୍କର ଗୁଳିଚାଳନା ଠିକ୍‌ନୁହେଁ । କେଉଁ ଗୋଟାଏ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଟିଏଲ୍‌ ରଖିଛି, ଚୁମ୍ପାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ସାମିଲ ହୋଇଛ । ଏଥିପାଇଁ କାଲି ଯେଉଁ ସମୟରେ ଚୁମ୍ପର ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେବ, ସେତିକି ବେଳେ ଲାଲ୍ ଜାନନୀଗଣର ଘର ସାମନା ଚଉତିଆ ଉପରେ ଲାଉଡ଼ିଞ୍ଜି କର ଲାଗାଇ ଗୁରୁଜଣ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବୈଠକ

କରି ରୂପମାନଙ୍କର ଶରୀର ଆଚରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ । ପୁଣି ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ ସଜନ କୋଠରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟଭିଚାର (ବିଷା ଓ ସଜନକୁ ନେଇ) ହୋଇଥିଲା ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ କେହିସୁତ ମଗାଯିବ । ଯେ ହେତୁ ରାଜାସାହେବ ଏ ଘଟଣାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ସନ୍ତୋଷରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ତେଣୁ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଗଭୀର ରହିବ । ରାଜାସାହେବ ନିଜେ ଅବଶ୍ୟ କାଳରେ ସେ ମିଟିଂକୁ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟପରିଜନ ଓ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ କେତେ ଜଣଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ଫୋନ୍‌କରି ମିଟିଂରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।”

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଗଭୀର ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣୁଥାଏ, ଶେଷରେ ସେ କହୁଲା — ଦେଲୁ ଜଗତ ଗୁହାଣ, ଆମ ମନରେ କି ପ୍ରକାର ଭାବଅଛି ସେ କଥା ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା । ମୋ ମନରେ ଏ ବିଷୟକୁ ନେଇ ଯଦି କିଛି ପାପ ଚିନ୍ତାଆନ୍ତା ତେବେ ଦାଦା ଗୁହାଣଙ୍କ ଚରଣ ଭେଟିବା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ମୁଁ ବଦଗୁଣକୁ ଡରେ, ମାତ୍ର ବଦନାମକୁ ମୋର ଡିଲେ ଖାତିର ନାହିଁ ।”

ପରିସ୍ଥିତି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠିଲା । କନ୍ୟାକୁ ଯଦିଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସମସ୍ତ କଥା କହିଲେ ତଥାପି ପରିସ୍ଥିତି ତା’ ଆଗରେ ପରିସ୍ଫାର ହୋଇଗଲା । କନ୍ୟାର ମୁହଁ ଦୋଷ ଓ ଲଜ୍ଜାରେ ଲାଲ ହୋଇ ଉଠିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି ହସି କହୁଲା “ଭଗବାନ ଯାହା କରନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ କରନ୍ତି । ଏବେ ମନେ ହେଉଛି ଯେ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ଜାତକରେ ଅପଦସ୍ଥ ହେବାର ଯୋଗ ଅଛି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାଲିଗରାମର ନେତାଗିରି ଛଡ଼ାଇବାକୁ ବସିଥିଲା ଏବେ ରାଜାସାହେବଙ୍କ “ଜମିନ୍ଦାର ସାଙ୍ଗରେ ବାଜି ଲଗାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ସାଦାସିଧା ବାଟରେ ଚାଲୁ । ଏମାନେ ଯେଉଁଠି ଛୁଣ୍ଟି ଗଲେଇବାକୁ ବାଟ ନାହିଁ ସେଠି ଶାବଳ ପୁରାଇବାକୁ ବସୁଛନ୍ତି । ମୁଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଭଳି ବେକୁର୍ କାମ କରନାହିଁ । ମଣିଷର ଗୁଲିଚଳଣରୁ ତା’ ସହିତ ଆସୁର ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହୋଇଥାଏ । ଠିକ୍ ଯେମିତି ରୋଗୀଚିକ୍ତା ଦେଖି ଡାକ୍ତର ପ୍ରେସ୍‌କ୍ରିପସନ ଲେଖେ । ଜାଣ ବନ୍ଦୋ, ମୁଁ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ କ’ଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ? କାଲି ସକାଳୁ ତୋତେ ଓ ତୋର ଭଉଁଜକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନୀର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ଦେଇ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବି । କଣ କହିବି ସଜନ ଦ୍ଵାରା ସାଗ ଶିଝିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ମହପାଳକୁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ କରି ଡକାଉଛି । ବନ୍ଦୋ, ମୋ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଖବର କାଗଜରେ ଛୁପି ଦେ” । ମୁଁ ରୂପମାନଙ୍କୁ ମୋ ମନର କଥା ସବୁ ବତାଇ ଦେବି”

କନ୍ୟା ଭବନରେ ଡୁବି ଯାଇଥିଲା, ପୁଣିଥରେ ଧକ୍କା ଖାଇବାର ଦୁର୍ଘଟଣା ଆସୁଛି । ତା’ର ମନ ଯେପରି କହୁଥିଲା ସେ ସଜନକୁ ହଜେଇ ବସିଛି । ସଜନ ତା

ଜୀବନରେ ଅଭିଶାପ ଭଳି ଉଦୟ ହୋଇଛି ଯେପରି । ଜିନେ ଅନାସକ୍ତ ରହିବା ଉପରେ କେତେ ଗର୍ବ କରୁଥିଲ ... ଅଧର ଆଜି ଯେପରି ସେ ଧୋକା ଖାଇଛି ।

ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମହିଳା ସମାବେଶ ସଫଳତାର ସହଜ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା, ଏ ଅସୁବ ସଫଳତା ରାଜାସାହେବ, ବାବୁ ସାଲିଗି ରାମ ଓ ଲଲ୍ଲକାନଙ୍କ ଶରଣଙ୍କ ମୁହଁ ତଳକୁ କରିଦେଲା । ଜନସଂଘ, ପ୍ରଜା ସୋସାଲିଷ୍ଟ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଜି ସମସ୍ତ ବିରୋଧୀ ଦଳକୁ କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧରେ ପ୍ରସ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲା । ବନକନା ବାପାର ଶିରଫ ଦ୍ଵାରା ବନକନା ଓ ସକ୍ତନ ଦୁହଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯାହା ଓ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହର ରୋଚକ ଓ ରୋମାଞ୍ଚକର କଥା ଯାହା ବନକନା ଓ ସକ୍ତନକୁ ଜଣାନଥିଲା ତାହା ବିରୋଧୀ ଦଳ ପକ୍ଷର ପ୍ରସ୍ତର କରାଗଲା । ଅପବାଦର ଦୁନିଆରେ ନିର୍ବାଚନ ଅବସ୍ଥାପ୍ତରେ ସକ୍ତନ ଓ ବନକନା ଦୁହଁ (୧୫) ମସିହାର ଲାଲ୍ ମଲ୍ଲ ମଜୁନ ହୋଇଗଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ମଧ୍ୟ ରାସ୍ତାରେ ଲାଉଡ୍ ଷ୍ଟିକର ଧରି ନିଜର ନିରାପେକ୍ଷ ପ୍ରସ୍ତର ତଳାଇଥାଏ

“ଆମେ କେବଳ ନାଶ ଜାତି ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧର ସ୍ଵର ଉଠାଉଛୁ । ଆମେ ଏ ନିର୍ବାଚନ ଅବକାଶରେ ସଚେତନ ରହିବା ଚିତ୍ତ । ଏ ନିର୍ବାଚନରେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିହିତ ଅଛି ତାହା ଜନତା ଦ୍ଵାରା ଏବଂ ଜନତାର ଅଭିଳାଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିମନ୍ତେ ସଫଳ ହେଉ । ଏତିକି ଆମର ନିବେଦନ ।”

ତୃତୀୟ ଦିନ ସାଲିଗରାମର ପ୍ରସ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ମଧ୍ୟ ଘଟିଲା । ଓଡ଼ିଆରେ ଦୁଇଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତର ଗାଡ଼ିକୁ ଘେରାଇ କରି ଲୋକମାନେ ଗାଲି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ବାତାବରଣ ଉତ୍ତେଜିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସେଠି ରୁପରତନ ଓ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମହୋଦୟ କର୍ଣ୍ଣେଲ, ସକ୍ତନ, ବାବୁ ସାଲିଗରାମ ଓ ଲଲ୍ଲକାନଙ୍କ ଶରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବୁଝାମଣା କରିବା ପାଇଁ ଗୁଁ ଶ୍ରେଣିର ଆସ୍ଥାନ କଲେ । ସକ୍ତନ ବହୁତ ଉତ୍ତେଜିତ ଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଓ ମହିଳା ସମାବେଶ ଶେଷ ପରେ ସେ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ ମନେ କରୁଛି । ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ଅସ୍ଥୁ ଦ୍ଵାରା ତା’ର ଚେତନା ଆହୁତ । ଆନ୍ତରିକ ଗ୍ଳାନରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ସେ ଜଣ ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରାର କୁଟିଳ କଟୁତା ତାକୁ ପଥର କରି ଦେଇଛି । ତା’ର ପ୍ରିୟ ପରିବାରକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଦୁଇଦିନ ହେଲା ତାର ମୁହଁ ମୁହଁ ହେବାକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ମାଲିକର ମାନସିକ ଜଡ଼ତା ଆଗାମୀ ଝଡ଼ର ଝଙ୍କାର ଯେପରି ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ନିନିପର ଫରମାଲ ଗ୍ଳାନ ହୁଏ । ମଦ ସିଗାରେଟ ଲୋଡ଼ ନାହିଁ, ଗୁଁ କର୍ମ ବହୁତ

କମ୍ । ମାଲିକ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ପଥର ଭଳି ବସି ରହୁଛନ୍ତି । ବଡ଼ଦିବାନୀ କଣ୍ଠେଲ ଏଣେ ମେଲାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିବା ଯୋଗୁ ସେ ସଜ୍ଜନ ସାଙ୍ଗରେ ସାକ୍ଷାତ କରି ପାରୁ ନଥିଲେ । କଣ୍ଠେଲ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ କହିଲେ ଯେ “ମୁଁ ସମୟ ପାଇଲେ ଯିବି, ଶୁଦ୍ଧିକାର କିଛି ନାହିଁ ।

.....ଆଉତ କିଛି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ.....କେବଳ ତାଙ୍କ ମୋଡ଼ ଉପରେ....”
ଦିବାନୀ ଚିନ୍ତିତ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ ।

.....ଆପଣ ଘର ଉପରେ ନଜର ରଖିଥିବେ ।

.....ତା’ତ କରୁଛି । ତଥାପି.....

.....ଆପଣ ଯା’ନ୍ତୁ । ଏଥିରେ ଆଶଙ୍କା କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ଠିକ୍ ଜାଣେ ଯେ ସଜ୍ଜନ କେବେହେଲେ ନିଜପାଇଁ କିଛି ଦୁର୍ଘଟଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବ ନାହିଁ ।”

କଣ୍ଠେଲର ଗାଡ଼ି ଦିନ ଦଶଟାରେ କନ୍ୟାକୁ ନେଇ ସଜ୍ଜନର ଘରେ ଛୁଡ଼ି ଦେଇ ଆସିଲା ।

କନ୍ୟା ସଜ୍ଜନର କୋଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ସଜ୍ଜନ ସୋଫା ଉପରେ ବସି ସେତେବେଳେ ସିଗାରେଟ୍ ଟାଣୁଥାଏ । କବାଟ ଖୋଲିବା ମାତ୍ରେ କନ୍ୟାକୁ ଦେଖି ସିଏ ଚମକି ପଡ଼ିଲା...ଟକ୍ ଲକ୍ ଟକ୍ ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ଚୋର ଯେମିତି ଅକସ୍ମାତ ଅପଡ଼ିବ ହୁଏ..... ବିଚଳିତ ହୋଇ ସିଗାରେଟ୍‌କୁ ହାତରେ ଧରି ଲୁଚାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ସତେ ଯେପରି ସେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଅପରାଧ କରୁ କରୁ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଇଛି, ହାଡ଼ ତାର ଡାକି ଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ତା’ର ହୋଶ ଆସିଲା କନ୍ୟା ହସି ହସି ତା’ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି, ବେଶ୍ ସହଜ, ସଜ୍ଜନ । ପାଖକୁ ଆସି ନିଜର କୋଟକୁ ସଜ୍ଜନ କୋଳକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କହିଲା :—“ଏ ଅଜିକାଲି କେଉଁ ପ୍ରକାର ଆର୍ଟିଷ୍ଟିକ୍ ମୁଡ଼ର ଜୁଆର ଉଠୁଛି କି ?” ସଜ୍ଜନର ନୁହୁରୁ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ସଞ୍ଚାଳନ କରୁ କରୁ କନ୍ୟା ପୁଣି କହିଲା —“ଭ୍ରମର ଏ ଆର୍ଟିଷ୍ଟିକ୍ ଓ ଆଚରଣ ଏବେ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରିବାର ନୁହେଁ । ଏବେ ଭ୍ରମେ ମୋ ପାଇଁ କିଛି ତ୍ୟାଗକର ମୁଁ ଭ୍ରମ ପାଇଁ ସେହିପରି ଅନୁରୂପ ତ୍ୟାଗ କରିବି, ତେବେ ଯାଇଁ ଠିକ୍ ହେବ, କୁହୁଁ କରିବତ ?

ସଜ୍ଜନର ଆଖି କନ୍ୟା ସାଙ୍ଗରେ ମିଳାଇବାକୁ ଅତି କୁଣ୍ଠିତ ବୋଧ କଲା । ସଜ୍ଜନର ଶ୍ଵାସ ହୃଦୟର କନ୍ୟା ଆଖିରେ ଯେପରି ଭରସାମ୍ୟ ଯାଞ୍ଚ କରୁଥିଲା । କନ୍ୟାର ଆଖି ବି ସଜ୍ଜନର ଦୁର୍ବଳ ସରଳ ଅଥଚ ଅଭିମାନୀ ଆଖି ଦୁଇଟି ଭିତରେ ନିଜର ସ୍ଥିତି ଖୋଜୁଥିଲା । କନ୍ୟା କହିଲା :—“ଏଇ ଚଳି ଚାଲିଥିବା ହେଲା ଭ୍ରମକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ବି

ଭୁଲିପାରି ନଥାଉ ଏମିତି କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତତା ରୂମର ଆଚରଣ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ବିଚିତ୍ର କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମେଲା ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦିତା ମୋ ଭିତରେ ନୂତନ ପ୍ରାଣ ସଜାଉ କରନ୍ତି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଜସ୍ର ସଂଘର୍ଷ ସାମନା କରୁଛେ ।”

ବନକନ୍ୟା ସକ୍ବନର ଅସ୍ବଭାବିକ ଭାବ ଜଡ଼ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହଠାତ୍ ଗୁଞ୍ଜଳ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ସେ ପ୍ରାଣ ପ୍ରାରୁର୍ଣ୍ଣରେ ଭାବ ଗୋଟିଏ ତରଙ୍ଗଗୁଲି ଯେପରି ବହୁ ଆସୁଛି । ତାର ପ୍ରତିଟି ପଦକଥା, ଉଦ୍ଦେଶିକ ମନରେ ତାଜା ଗୋଲପର ମହକଭାସ ସକ୍ବନକୁ ବୋଧ ଦେଉଥାଏ । ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସୁନ୍ଦର କହୁଥିଲା ତା’ର ନାୟକ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସକ୍ବନ ଜଣେ । ସେ ସକ୍ବନର (ନିଷ୍ପ୍ରୟ) ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଭରସାକୁ ଲଗିଲା, “କନ୍ୟା” ଦୂର ସ୍ବପର୍ବରେ ପରଦା ହଟାଇ ନିକଟରେ ଅତି ନିକଟରେ ଆସିଲା ।

କନ୍ୟା କହିଲା “ସକ୍ବନ, ମୁଁ ଆଜି ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଭୁଟି କଟାଇବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ମୋ ପାଇଁ କିଛି ଖାଇବା ପିଇବାର ଯୋଗାଡ଼ କର । ଘଣ୍ଟାଏ ଦେଇ ଘଣ୍ଟାପରେ ମୁଁ ଚାଲିଯିବି ।”

—ତା’ ହେଲେ ମଗାଇ ନଥ ।

—ନା, ସେଇଦିନୁ ମୁଁ ତୁମ ଚାକରମାନଙ୍କୁ ଆଦେଶ ନ ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି ।

—ସକ୍ବନ ଭୁଲକୁ ଉଠି କଲିଂବେଲ୍ ଦବାଇଲା । କବାଟ ଖୋଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦସିଂହ କାନ୍ଦରେ ଗାମୁଛା ପକାଇ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା ।

—ସୁଜାଣ ଆଜିଠାରୁ ଏ ଘର ସ୍ବାଜ୍ବର ହେଲା । ମୋର ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ କାହାର ବି ନୁହେଁ, ବୁଝିଲ ? “ଏତିକି କହୁଥାରେ ସକ୍ବନର ସାରା ସ୍ବାୟମ୍ବୁଦ୍ଧି, ମୁଖର ଭଙ୍ଗୀ ସମ୍ବନ୍ଧନରେ ଭରସାଲା । ଶ୍ରବାବେଗରେ ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦର ଅଗ ଉଠିଲା, ଉଦ୍ଦେଶିକ ହୋଇ ତା’ର ହାତ ଘଣ୍ଟିର ସ୍ବଇଚ୍ଛ ଉପରେ ଚାପି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ତା’ର ଏ ଉଦ୍ଦେଶିକ ଶ୍ରବ କନ୍ୟାର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା । ସେ ହସି ହସି କହିଲା “ଏବେ ଟିକେ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇବା ବନ୍ଦ କର ।”

ଲମ୍ବା ଘଣ୍ଟା ଶବ୍ଦଶୁଣି ସାହେବଙ୍କ ଛ’ଜଣ ଚାକର ଏକତ୍ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏଭଳି ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶନା ପ୍ରତି ସଚେତନ ହୋଇ ସକ୍ବନ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥିତ ହେଲା । ଚାକରମାନେ ବି ବିସ୍ମିତ ଅଥଚ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷରେ ଖୁସି ହେଲେ । ଯା’ ହେଉ ଅନେକ ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ସାହେବ ଆଜି ମଣିଷ ଭଳି ମଣିଷ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଘରକୁ ଜଣେ (ଉପସ୍ଥାପନ) ଯୋଗ୍ୟ ଘରଣୀ ବି ଆସିଛନ୍ତି । ସକ୍ବନ ଚାକରମାନଙ୍କୁ

ଲକ୍ଷ୍ୟକର କହିଲେ :—“ତୁମକୁ ବକ୍ଷିଣ୍ ମିଳିବ, ଏମାସରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦୁଇଗୁଣ ଦରମା ମିଳିବ । ଆଜିଠୁଁ ସ୍ବାଙ୍କର ଡ୍ରକୁମ୍ ମାନିବ ।”

କନ୍ୟାର ସାମ୍ୟବାଦୀ ମନକୁ ଏ ପ୍ରତ୍ୟୟନ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସଙ୍କଳ୍ପ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ହସି ହସି କହିଲା :—“ଏବେ ଡ୍ରକୁମ୍ ଦିଅନ୍ତୁ—”

ବନକନ୍ୟାକୁ ଜୀବନର ନୂଆ ବାତାବରଣରେ ନୂଆ କାମ କରବାକୁ ଲାଗିବା ବୋଧ ହେଲା । ତା’ର ଗଣ୍ଡଦେଶ ଲାଲ ହୋଇଗଲା, ସେ ସଙ୍କଳ୍ପ କହିଲା “କ’ଣ ତାମାଣୀ କରୁଛ, ସେମାନଙ୍କୁ ତମେ କହୁନ ?—ନା, ରୁମେ କୁହ ।

ଶୁର୍ କଣ୍ଠରେ କନ୍ୟା ଶୁକରମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକର କହିଲା :—“ଆରେ କହି ଜଳଖିଆ ନେଇ ଆସ । ଆଉ ଘଣ୍ଟାଏ ଦେଇ ଘଣ୍ଟା ପରେ ମିଲ୍ ଆଣିବ ।”

—ଆଜ୍ଞା ମେନ୍ଦା କ’ଣ କୁହନ୍ତୁ ।

ସକଟରେ ପଡ଼ି କନ୍ୟା କହିଲା :—“ଆଜି ଯା’ ଇଚ୍ଛା ତା’ କରାଦିଅ । ଦେଖ, ମୁଁ ଦେହଟା ବେଳେ ଏଠୁ ଚାଲିଯିବି ।”

ଶୁକରମାନେ ଚାଲିଗଲେ । ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ନୂଆ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସଙ୍କଳ୍ପ ଏବେ ବି ନିଜକୁ ସୁରୁସୁର ସଂଯତ କରି ପାରିନି...ଏଇଭଳି ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । କନ୍ୟା ସହୃଦ ନିଜର ନୂଆ ସଂପର୍କ ଘୋଷଣା କରି ନୂଆ ଜୀବନରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାରେ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ସାଙ୍ଗରେ ତା’ର ବିପରୀତ ଅଭିମାନର ପ୍ରତିଫଳିତା ଜନିତ ତା’ ଚେତନା ଉପରେ ଯେଉଁ ମୋଟା ଆବରଣ ପଡ଼ିଥିଲା ତାହା ନିମଗ୍ନ ଦୂରଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ସଙ୍କଳ୍ପ ସମୁଦ୍ର ଓ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହେଲା ।

ସେଇଦିନ ରାତିରେ ସେଠି ରୁପରତନ, ସାଲିଗରାମ ଓ ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗୁରାମଣୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଙ୍କଳ୍ପ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲଙ୍କୁ ଡାକିଥିଲେ । ଜଣେ ମିନିଷ୍ଟର ବି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା ଯେ ଏହି ବୈଠକରେ ବନକନ୍ୟାର ଉପସ୍ଥିତି ଓ ତା’ର ମତାମତା ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ମହତ୍ତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେଠି ରୁପରତନ କର୍ଣ୍ଣେଲର ଏ ଶର୍ତ୍ତ ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ସଙ୍କଳ୍ପର ସେଦିନଟି ବହୁତ ଭଲରେ କଟିଥିଲା । ବନକନ୍ୟା ତା’ର ଚାହିଦା ଦିନର ଅନୁଭୂତି ସଙ୍କଳ୍ପ ଆଗରେ ବସି ବସି ଗପିଥିଲା । ସେ କିମିତି ଘର ଘର ବୁଲି ପ୍ରଦର୍ଶନର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଦେବାକୁ ଗଲା । ବିଭିନ୍ନ ଘର ଗୁଡ଼ିକ ବୁଲି କି ପ୍ରକାର ଅଭିଜ୍ଞତା ତା’ର ହେଲା । ପ୍ରଦର୍ଶନୀକୁ ଆସିଥିବା ମହଲାମାନଙ୍କ ମନୋଭାବର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୁଣି ଶୁଣି ସଙ୍କଳ୍ପ ଏଭଳି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଯେ ନିଜର “ଅପରାଧ” ପାଇଁ ପଶ୍ଚାତ୍ତପାଦ

କରିବାକୁ ଅବକାଶ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କନ୍ୟା କଭଳି ଆବେଗ ଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ ସବୁ କହି ଯାଉଥାଏ । କହୁଁ କହୁଁ ସେ ଯେପରି ନିଜକୁ ଭୁଲି ଯାଉଥାଏ । ସକ୍ଳନ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନର ସାକ୍ଷାତକାର କରୁଛି... ଏଭଳି ତା'ର ମନେ ହେଉଥାଏ । ଖରାବେଳଟା ଏଭଳି ଗୋଟିଏ ଅମୋଦ ଦାୟକ ପରିବେଶ ଭିତରେ କଟିଗଲା । କନ୍ୟା ଚାଲିଗଲା ପରେ ବହୁ ସମୟ ଧରି ନିଜ ଭିତରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ବସି ରହିଥିଲା । ବାବା ରାମଜୀଙ୍କ କଥା ତା'ର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଦ୍ୱିଧାଗ୍ରସ୍ତ ଚିତ୍ତରେ ରାମଜୀଙ୍କ ମଠକୁ ଯିବାକୁ ଅବଶେଷରେ ସ୍ଥିର କରି ବାହାରିଲା ।

ଦିନ ତୃତୀୟ ପ୍ରହରର ଖରା ଗୋମଠା କୁଳରେ ଶରାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଗଳ ଚେଲାମାନେ ଖୋଲ ପଡ଼ିଆରେ କସରତ କରୁଥାନ୍ତି । ବାବାଜୀ ସେମାନଙ୍କ ଖେଳ କସରତ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ।

ଦାଟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ବାବାଜୀଙ୍କର ମୁହାଁ ମୁହଁ ହେବାକୁ ସକ୍ଳନ ଅସହଜ ବୋଧ କରୁଥାଏ । ତଥାପି ସେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । ନିକଟସ୍ଥ ହୋଇ ବାବାଜୀର ପାଦ ଛୁଇଁବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ତାକୁ ସମାଦାର କରି କୋଳାଗ୍ରତ କରିନେଲେ ।

—“ରାମଜୀ, ଆଜି ତୁମକୁ ଏଠି ଦେଖି କୋଟିନିଧି ପାଇଲା ଭଳି ମନେ ହେଉଛି ।” ବାବାଜୀ ଆଗ୍ରହାଦିଶ୍ୟରେ ଏତକ କହି ପକାଇଲେ । ପାଗଳ ମାନଙ୍କର ବ୍ୟାସ୍ତ୍ୟାସ, ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଔଷଧ ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷକରି ବାବାଜୀ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ସକ୍ଳନ ସାଙ୍ଗରେ କଥାହେଲେ । ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଦୁହେଁ ଆଳାପରତ ରହିଲେ । ବାବାଜୀ କହିଲେ... ପଛକଥା ଭାବିବା ଠାରୁ ନିକସମା ପଣ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ତୁମେ କାହିଁକି ଭାବୁନ ଯେ ଏ ପ୍ରକାରକୁ ସଙ୍ଗରୁ ଗୋଟାଏ ଅନୁଭବ ଲଭି କଲବୋଲି ? ଏବେ ସେ ଅନୁଭବରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଅ । କେଉଁ କଥାକୁ ଦୁଃଖ କରୁଛ ? ଯାହା ବିଦି ଯାଇଛି ତାକୁ ଭୁଲି ଯାଇ ଆଗାମୀ ଦିନ ପାଇଁ ଶୁଦ୍ଧପୁତ ରୂପେ ଅଭିବାହିତ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଦରକାର ।

ଚାଲୁ ଚାଲୁ ବାବାଜୀ କହିଲେ :—“ଯେ ଯାହା କହୁ ପଛେ ମୁଁ ଏ କେବେ-ହେଲେ ମାୟାକୁ ମିଥ୍ୟା କହିଦିନି । ଭଗବାନ ଯଦି ସତ୍ୟ, ତେବେ ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି ମାୟା ହେବ କିପରି ? ମିଥ୍ୟା ହେବ କାହିଁକି ? ଯଦି ଏ ସୃଷ୍ଟି ସତ୍ୟ ତେବେ ତାକୁ ଯଥେଚ୍ଛା, ମୁକ୍ତ ଭାବେ ଭୋଗକର । ଯେଉଁଠି ଅସତ୍ୟର ସନ୍ତାନ ପାଉଛି ସେଠାରେ ତା' ବିରୋଧରେ ଦୃଢ଼ସ୍ୱର ଉଠାଅ ।”

—ତାହାହିଁ ହେବ, ।” ସକ୍ଳନ ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଦଦୁଇଁ ଶପଥ କଲଭଳି କହିଲା । ତା'ର ମନ ସପ୍ତର୍ଷି ହାଲୁକା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତା' ମନର ସମସ୍ତ ବିକାର ଭାବ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ଠିକଣା ବାଟ ମିଳିଗଲା ଭଳି ବୋଧ ହେଉଥିଲା ।

ତଥା ଶୁଣିବାରେ ବାବାଜୀ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ କହିଲେ :—“ତାକୁ କେଉଁଠି ଭଲ ଯାଗା ଦେଖି ବାହା କରାଇ ଦିଅ, ନରୁବା କିଛି ଗୋଟାଏ ଧନ୍ଦାରେ ଲଗାଇ ଦିଅ ଏବଂ ଭରଣ ପୋଷଣର ଖର୍ଚ୍ଚ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦିଅ । ଯଦି ସେ କିଛି କାମ ନକରେ ତେବେ ତାକୁ କିଛି ଦିଅନା । ଯେ ନିକମ୍ନା ତା’ ପ୍ରତି ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ବୋଲାମି ଅଟେ ସମଜା ।”

ସକ୍ଳନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଦେଠେଇ ଘରକୁ ଗଲା । ତା’ ଘରେ ମହଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିବାରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ବର୍ମାଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ତେୟାର ପକାଇ ବସିଥାଏ । ସକ୍ଳନ ବି ସେଠାରେ ବସିଗଲା । ଗଲିରେ ହିଅ ବୋହୂମାନେ ଦଳବାନ୍ଧ ପାଟି ଗୋଲକରି ଯାଆଥାସ କରୁଥାନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣେଲ ସକ୍ଳନକୁ କହିଲେ ଯେ ‘ମେଲଟା ବେଗ୍ ଜମୁଛି । କନ୍ୟା ବଡ଼ ମନ ଯୋଗ ସହକାରେ ସବୁ କାମ ନିଜେ ଦେଖୁଥାଏ । ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଅନେକ ହାତ ଦିଆର ଜନସ୍ତ ବିକ୍ରି ହେଉଥାଏ, ମହଲାମାନେ ଚା’ ପାନ ମୁଜୁଫଲୀ ଓ ଗୁଡ଼ ଦୋକାନ ଖୋଲିଥାନ୍ତି । କନ୍ୟା କେତେଜଣ ଯୁବକଙ୍କ ଭିତରେ ହିସ୍ତୋଇନି ବନିଥାଏ । ଦଶଟି ହିଅ ବରବର ଅଇଁଠା ପତ୍ର ସଫା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରେଟିଆ ଯାଗାଟିରେ ଏତେ ଲୋକ ସମାବେଶ ହେଲେ ବି ମଇଲା ଆବଜନା ଟିକିଏ ହେଲେ ନାହିଁ । ହିଅମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟଗୀତ ଓ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ନାଟକର ଅଭିନୟ ବେଶ ଜମୁଥିଲା ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ବିକ୍ରି ଲାଭ ଥିଲା ବି ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହଜନକ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉତ୍ସାହୀତ ହୋଇ କହିଲା ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଏଇଭଳି ଏକ ପ୍ରଦର୍ଶନର ଆୟୋଜନ ଅମିନାବାଦରେ କରାଯିବ । ଯେଉଁ ମହଲାମାନେ ଅସହଜସ୍ବ ବ୍ୟଥା ବେଦନାରେ ଅତିଷ୍ଠ ତା’ ପାଇଁ । ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଦର୍ଶନର ଆୟୋଜନର ସନ୍ତୋଷ ଦେବ ।

ଏଥିରୁ ନୂଆ ପ୍ରକାର ଫୁର୍ତ୍ତି ମିଳିଥାଏ ।” ସକ୍ଳନ ଖୁବ୍ ଆଗ୍ରହରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ କଥା ଶୁଣିଥାଏ । ସେ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିବାର କଥା ମଧ୍ୟ ଉଠାଇଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ପଣ୍ଡିତ ସିବନାଥ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସାଙ୍ଗରେ କଥାହୋଇ ଲାଗୁ ଠିକ୍ କରିବାକୁ କହିଲା ।

ଆଠଟାରେ ସେତେବେଳେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସକ୍ଳନ ବର୍ମାଘରୁ ଦେଠେଇଙ୍କ କୋଠାକୁ ଗଲେ ସେଠାରେ ସେତେବେଳେ କନ୍ୟା ସାଙ୍ଗରେ ଭେଟ ହେଲା । ସେଦିନ ରାତିରେ ସେଠା ରୂପରତନ ଘରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ, ସକ୍ଳନ, ବାବୁ ସାଲିଗରାମ ଓ ଜଣେ ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ବୈଠକ ବସିଲା । ସେଠା ରୂପରତନ ଏଥର ନିର୍ବାଚନରେ ଠିଆ ହେଉ ନଥାନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କର ବିଜିନେସ୍ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଆମେରିକା ଯାଇ କେତେକ ନୂଆ ମେସିନ୍ ଏଜେନ୍ସି ଆଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଥା’ନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ନିଜକୁ ନିରାପେକ୍ଷ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରୁଥାନ୍ତି ।

ମିନିଷ୍ଟର କହିଲେ :—“କର୍ଣ୍ଣେଲ ସାହେବ ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଆମେ ଏଭଳି ଆଶା କରୁନୁହୁଁ ।”

ରୂପରତନ କହୁ ଉଠିଲେ :...“ଜିବାଚନ ତ ଗୁରୁଦିନର ମାମଲ । ମାତ୍ର ପରସ୍ପର ବୁଝାମଣା ଏକ ସବୁଦିନିଆ କଥା ।”

ଆମେ ଆମ ପକ୍ଷରୁ କିଛି ଦୂରଭସନ୍ନ କାମ କରନ୍ତୁ । ମାତ୍ର ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯଦି କିଏ ଗୁଲ ଖେଳେ ଆମେ ତେବେ ନା ଚାଲି ।”

...“ଆପଣମାନେ ତ ସବୁ ନାଟର ମୂଳ” ବାବୁ ସାଲଗରାମ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ।

...ଆମେ ଏକ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ଥର ଉଠାଇଛୁ କର୍ଣ୍ଣେଇ କହିଲ । “ରୂପରତନ କହୁ ଉଠିଲେ” ଆରେ ଭାଇ ଆମେ ତ ଥିଲୁ ତୁମେ ସଜ୍ଜନ ବା ମହୁପାଲ କେହି ଥିଲେ ଆସି କହିଥିଲେ ଆମେ କ’ଣ କଥାଟା ମେଣ୍ଟେଇ ପାରି ନଥାନ୍ତୁ ?

...ସମସ୍ତେ ଏହିଭଳି କହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଖୋଲଖୋଲି କରି କହୁଛି ଯେ ସାଲଗରାମ ନିଜର ଜିବାଚନ ଗୁଲରେ ଜଣେ ମହୁଲାର ଜୀବନ ନେଇ ଖେଳି ପାରନ୍ତି ।

ଆରେ ବାବା, ତୁମେ ଏକଥା ବି କହୁଛ କର୍ଣ୍ଣେଇ ସାହେବ, ମୋର କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା । ମାତ୍ର ପୁଲିସ...

...ଛାଡ଼ ଏ ଓଲଟ ରାମାୟଣ ଆଉ ମୋତେ ଫତାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ସ୍ବତସ୍ତତ୍ତ୍ବରୁ ମୁଁ ଏସବୁ ବେଶ୍ ଶିଖିଛି ।

...ଛାଡ଼ ଏ ବାଜେ କଥା ସବୁ । ବର୍ତ୍ତମାନର କଥା କୁହ । ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ କାଳଦାନାକୁ ଦାନ୍ତରେ କାମୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ଏକଥା କହିଲେ :... “ଏକଥା ଆପଣମାନେ ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ହେବ ଯେ କଂଗ୍ରେସ ଭଲ ହେଉ ବା ମନ୍ଦ ହେଉ ଦେଶକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବାକୁ ଏକମାତ୍ର ବିଶିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସମ୍ପା । ଏ ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସର ବିରୋଧ କରିବା ଅର୍ଥ ଦେଶପ୍ରତି ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ବୁଝାଇବ ।”

...ଆଜ୍ଞା ମୁଁ କହିବି ଯେ ନାରାଜାତି ପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରିବାର ଅର୍ଥ ମାନବତା ପ୍ରତି ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବା ।

...ତା’ହେଲେ ଆପଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି...

...ଆପଣ ପାର୍ଟି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କାହିଁକି ସବୁକଥା ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ମୋ ଭାବନା କେଉଁ ପାର୍ଟିର ନଥିଲା ବା ମୋର ପିତା କେବେ ହେଲେ କଂଗ୍ରେସର ସମର୍ଥକ ନଥିଲେ ।

...ଆରେ ଗଲକଥାକୁ ଧରି ବସିଲେ କିଛି ଲଭ ନାହିଁ ।

.. ଲଭନାହିଁ କମିତ । ସବୁ ଘଟଣାର ମୂଳତ ସେଇଠି ।

ଭୂମେ ଏବେ ପକ୍କା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାଲଟି ଗଲଣି ଦେଖୁଛୁ ।” ସେଠି ରୂପରତନ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ ।

ସକ୍ତନ ସେଠି ରୂପରତନ କଥାର ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲା :... “ଭୂମେତ ସବୁ କଥାକୁ ‘ଗାଲି ଗୁଲି’ ଭଳି ମନେ କରୁଛ ।”

ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ ହସି ହସି କହିଲେ : .. “ଆମ ସକ୍ତନ ସାହେବ ଚନ୍ଦ ଆଜ୍ଞା ଆଜ୍ଞା ନିଜେ କାହା ହାତ ଉଆରି ପିଗୁଲା ବନିଗଲେଣି ।”

ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କ ଏ ଅର୍ଥବୋଧକ ରସିକତାରେ ସାଲିଗରାମ ରୂପରତନ ଇତ୍ୟାଦି ହସି ଉଠିଲେ । ମିନିଷ୍ଟର ତା’ପରେ ପୁଣି କନ୍ୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ :... “ବନକନ୍ୟାଙ୍କ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଓ ଆପଣଙ୍କ ପାଟିକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଛି । କାରଣ ଆପଣ ଆମ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଆମଠୁ ଛଡ଼େଇ ନେବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି ।”

ବନକନ୍ୟା ଚାଲି କହି ଉଠିଲା :... “ଆପଣଙ୍କୁ ବରଂ କଂଗ୍ରାସ୍‌ଲେସନ ଜଣାଇବାର କଥା । କାରଣ ଏହିଭଳି ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଆପଣ କିଛି ନୁହେଁ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ମୁଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଦସ୍ୟ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ପାର୍ଟି ପକ୍ଷରୁ ‘ମାତୃହାସୀ’ ରୂପେ ନିୟୁତପାଇଁ ଏ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ନେଉନାହିଁ, ‘କୁହ କୁହ କନ୍ୟା’ର ମୁହଁ କୋଧରେ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା ।

ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲେ, ଅନ୍ୟ ଲୋକ ତିକେ ସକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ କନ୍ୟା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି ହସି କହିଲା :... “ଏତିକି ନା ଆଉ କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଅଛି ?”

.. ନା, ମୁଁ କାହାକୁ ଅପମାନିତ କରିବା ଇଚ୍ଛାରେ ଏକଥା କହୁନି । କେବଳ ମୋତେ ଖରାପ ଲାଗିବାରୁ କହିଲି ।’ କନ୍ୟା ସଫଳ ସ୍ତରରେ କହିଲା ।

ସକ୍ତନ କନ୍ୟାକୁ ଚାହିଁ କହିଲା :... “ଏ ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବଙ୍କୁ ତା’ପଦ କତା କଥା ଶୁଣାଇଦିଅ । ମିନିଷ୍ଟର ହେଲେ କ’ଣ ହେଲା ସେ ମୋର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ ।

ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ ସକ୍ତନ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଉଦ୍‌କଣ୍ଠରେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଠି ରୂପରତନ ଦେଖିଲେ ଉଦ୍‌କଣ୍ଠିତ ବାତାବରଣ ନିମନ୍ତେ ହାଲୁକା ଓ

ଅନୁକୁଳ ହୋଇ ଆସୁଛି, ସେ କହି ଉଠିଲେ :... “ଅନେକ ଦିନ ଆମର ପରିଚୟ, ମହାପାଳ ସାଜରେ ଜଣାଶୁଣା ହେଲାବନ୍ଧୁ ।”

ନମସ୍କାର ପରିବେଶଟା ଜବରଦସ୍ତ ବନ୍ଧୁ ପୁଣି ମନେ ହେଲା । ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବଙ୍କ ବନ୍ଧୁକୁ (ସକ୍ଳନ) ବେଟା ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଲାଲଜାନଙ୍କ ଶରଣ ଚାଲିଲେ ନାହିଁ । ସାଲଗରାମ ବି ପାର୍ଟିର ସୁର ପରିଚୟ ଦେଇ ଖୁସୀମନ୍ଦ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ ହସି ହସି ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ବି ନିଜ ନିଜର ଚେୟାର ଗୁଡ଼ି ଠିଆ ହେଲେ । ମିନିଷ୍ଟର, ସାଲଗରାମ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ :... “ଏବେ ତ ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା ପୁଣି କଣ୍ଠେଲ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି କହିଲେ, :... “ଦେଖ ରୁମ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ କଂଗ୍ରେସର କିଛି ପବ୍ଲିସିଟି ହେବା ଦରକାର । ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ କିଛି ପୋଷ୍ଟର ଇତ୍ୟାଦି ପଠେଇ ଦିଆଯିବ । ...ଦେଖନ୍ତୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସିଧାନ୍ତର କଥା କହୁଛି ଏହାକୁ ପାର୍ଟି ସ୍ପିକର୍‌ରେ ନେବା ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ...ହଁ, ମୁଁ ରୁମ କଥାରେ ଏକ ମତ ଦେଉଛି କନ୍ୟା ।

ଏ ସାମ୍ବେଦିକ ସମାବେଶକୁ ରାଜନୈତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ କହିଲା ସକ୍ଳନ । ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ ସକ୍ଳନ ଓ କନ୍ୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲେ :...“ରୁମେ ଦୁହେଁ ଜଣେ ଜଣଙ୍କର ପରିସ୍ପରକ ହେଇଯାଇଛ ଦେଖୁଛି । ବା’ସର କେବେ ହେଉଛି ?

ଲାଲଜାନଙ୍କ ଶରଣ ଓ ପରେ ରୁପରତନ ଏକା ବେଳକେ ହସି ଉଠିଲେ ସତେ ଅବା ମିନିଷ୍ଟର ଏକ ମଜ୍ଜା କଥା କହିଛନ୍ତି । କଣ୍ଠେଲ କହିଲା ଆଉ ଡେଇଁ ନାହିଁ କେଉଁ ଦିନ ମୋ ପାଖରୁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଯିବେ । ଅଛା ଖୁବ୍ ଝୁସିର କଥା । ମୁଁ ରୁମ ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଇ ଦେଉଛି । “ମିନିଷ୍ଟର ସାହେବ ହସି ହସି ସକ୍ଳନ ସାଜରେ ହାତ ମିଳାଇଲେ । ତା’ପରେ ବୈଠକର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା । ବହୁଦଳ ଧରି ଗୋଟିଏ ଓଜନିଆ ଓ ଉଷ୍ଣ ବାତାବରଣ ହାଲୁକା ବୋଧ ହେଲା ।

ଚଉତିଶି

ବମ୍ବି ଘରର ବାରଣ୍ଡାରେ ଏକ ଲମ୍ବା ବେଞ୍ଚ ଓ ଦୁଇଟି ଚେୟାର ଉପରେ ବମ୍ବି, ଶଙ୍କରଲଲ, ସବୁନ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହୁପାଳ ବସିଥାନ୍ତି । ମହୁପାଳ ସେଦିନ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ମାମୁଁ ଘରୁ ଫେରିଥାଏ । ବମ୍ବି ଘୂଅର ପଠୀ ଉତ୍ସବ ଉପଲକ୍ଷେ ‘ଜାଇ’ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୋଜିତ ଷ୍ଟେଜରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଆସିଥାଏ । ଷ୍ଟେଜର ପରେ ପରେ ସେମାନେ ସବୁ ଆସନ କରୁଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ମହୁପାଳ ନଙ୍କର ଶିଆପିଆ ଚାଲୁଥାଏ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଝିଅ ବୋହୂ ମାନଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡରୁ ଲେକଗୀତ ପଦେ ଅକ୍ଷେ ଝୁପି ଆସୁଥାଏ । ତଳିଆ ଉପରେ ଭାବ ଦେଇ ମହୁପାଳ ନିକଟ୍ତ ଚାହିଁରେ ସେ ଲେକଗୀତକୁ ଲେଟର ପେଡ଼ି ଉପରେ ଟିପି ରଖୁଥାଏ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସି ହସି କହୁଛି :...“ଆରେ ବୁ ଏବେ ସାହୁକ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ଡୋଲକକ ଗୀତ ଲେଖ ।” ମହୁପାଳ କିଛି କହିଲନି, ସବୁନ ଅଟାରେ କହିଛି :... ଦେଖ କର୍ଣ୍ଣେଲ ! ତୋ କଥାର ଜବାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦେଉନି ।”

“ଆରେ ଜବାବ ଦେବ କ’ଣ ? ଶିଳାର ଆଦତ (ଅଭ୍ୟାସ) ଏଇଆ । ସେଦିନ ମୁଁ ସ୍ବାକୁ ଦେଉଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଟେଲିଗ୍ରାମ କରି । ଆମେ ଏ ଅପୋଜିସନକୁ ଡରମର ତାକୁ ଡକାଇଲୁ ଯେ ଶ୍ରୀମାନ ଚୁପଚୁପ ବସିଥାନ୍ତି ।”

“ଆରେ ବାବା ! ମାମୁଁ ଘର ଖାନା ଗୁଡ଼ି ମୁଁ କହିଲି ଭଲ ଏଠିକ ଆସିଥାନ୍ତି ?”

...ତେବେ ଆଜି କିଆଁ ଆସିଲୁ ?

ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରେ ଷ୍ଟେଜ ଖାଇବାକୁ ।

...ଆରେ ଦେଠେଇ ତ ତୋତେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରନଥିଲ, ମୁଁ ଏମିତି କହିଦେଲି ଯେ ବୁ ଚଟାପଟ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲୁ ।

...ଆରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ କେଉଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣକୁ ଅପେକ୍ଷା ରଖେ ଆହା, କ ଗୀତ !

ସମସ୍ତଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଭିତରୁ ଆସୁଥିବା ଗୀତର ଲହର ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହେଲା । ମହୁପାଳ ଗୀତର ସେ ପଢ଼ଂକୀଟି ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଆବୃତ୍ତି କରବା ମାତ୍ରେ ଅନ୍ୟ-

ମାନେ ହସି ଉଠିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଇ ହସୁ ହସୁ କହିଲା :... “ଏବେ ବାଜେକାମ ବନ୍ଦ କରି କହୁଛୁ ... ଗୋଟାଏ ବେକାର ଧନ୍ଦା ନେଇ ବସିଲା” କର୍ଣ୍ଣେଇ ମହୁପାଳ ହାତରୁ କାଗଜ ଟାଣିନେଲା । ମହୁପାଳ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁ କରୁ କହିଲା ... “ଥରେ ଏ କ’ଣ କରୁଛୁ । ମୋର ଅତି ଦରକାରୀ କାଗଜ ଏଟା ।” ସବୁନ କହିଲା :... “ଯାହା କୁହୁ ଶୁଭ, ଦେଠେଇ ଆମର ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଚରଣର ମହୁଳା ଜଣେ ।”

...ଆରେ କଥା କହନା, ଏ ପିଲାଟା ଜନ୍ମ ହେବା ଦିନୁ ଦେଠେଇ ସାହାଯ୍ୟ ଆମକୁ ମିଳିଛି କହିଲେ ସରବଳ” ବର୍ମା କହିଲା ।

...କାହିଁକି, କଣ ଏମିତି ହେଲା କି ? “କର୍ଣ୍ଣେଇ ପଚାରି ବସିଲା ।

...ଆଗରୁ ମୋ ଉପରେ ଓ ମୋ ଓଁଲଟଙ୍କ ଉପରେ ଦେଠେଇ ଉତ୍ସାହର ଦରକାର ହେଉଥିଲା । ଆମ ଦୁହିଁକୁ ଅଧର୍ମୀ, ମୈତ୍ର ... ଏମିତି କେତେ କଣ କହି ଯାଉଥିଲା । ଆମ ଦୁହିଁକୁ ତ ସେ ହୁଏତ ଦୃଶ୍ୟ କରୁଥିଲା । ମାତ୍ର ମୋର ଏ କୁଆଟା ହେବା ଦିନୁ ସବୁ ଯେମିତି ବଦଳି ଯାଇଛି । କୁଆ ପରେ ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ଲାଗିଛି । ତାକୁ ଲାଲନ ପାଲନ କରିବାର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ବ ସେ ନିଜ ଉପରକୁ ନେଇଛି । ଭଲ ଭଲ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଦେଇ କହୁଛି ଯେ ଏ ସବୁ ମୁଁ ତୋତେ ଏବେ ପାଇଁ ଖାଇବାକୁ ଦେଉଛି ଯେ କୁଆପାଇଁ ତୋ ପ୍ରଜାତେ ବେଶୀ ଶ୍ରୀର ହେବ ।” ସମସ୍ତେ ବର୍ମାର ତଥା ଶୁଣି ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଉତ୍ତରୁ ତୋଳକ ଗୀତ ଶୁଭୁଥାଏ ।

“ସୁଦା ମୋର ବାବନାଭୁତ ଦେଖି ଡରିଗଲରେ.....

ଦେଠେଇ ଘର ସାରା ଆଜି ମଜାମଜଲିସରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ‘ତାରା’ର ବେଷେଇ ଘରେ ଖନ୍ଦା ଲାଗିଥାଏ । ମିଠାଇବାଲ କାମରେ ଲାଗିଥାଏ । ଆରପାଖ ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ତୋଳକ ଗୀତର ଆସର ଜମିଥାଏ । ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରେ ମହୁଳାମାନଙ୍କର ଭିଡ଼ । ପୁଜାଣ ଓ ପୁଜାପଣ୍ଡାମାନେ ବସି ଗପ କରୁଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଥଳରେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ଧରି ଉପର ଘରକୁ ଯାଆନ୍ତି କରୁଥାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରେଣୀର ଓ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରେଣୀର ସଭା ଯାଇଥାଏ । ପାଖ ପଡ଼ିଣା ଏପରିକି ନିଜ ସଭାକୁଣୀ ଘରକୁ ଦେଠେଇଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥାଏ । ମହୁଳାମାନଙ୍କର ପକ୍ଷତ ବସିଥାଏ । ସବୁଦିନ ‘ଦେଠେଇ’ଙ୍କ ଦ୍ଵାର ଆସ୍ତୋକିତ ଏ ଜନ୍ମ ଦିନର ଶ୍ରେଣୀ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଥାଏ । ସଭା ଏ ପ୍ରକାର ଆସ୍ତୋକନରେ ବିସ୍ମୟ ପ୍ରକଟ କରୁଥାନ୍ତି । ‘ନନ୍ଦୋ’ର ପ୍ରତି ଖାଲି ବିଦାର ହେଉଥାଏ । ତଥାପି ସେ ଆସି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଘେରି ବସି ‘ଦେଠେଇ’ଙ୍କ ଦୁର୍ବଳ ବାଉଥାଏ ।

“ସାନଥପା” ଓ ‘ଆଉ କନ୍ୟା’ ‘ଭାବ’ ଘରେ ଥା’ନ୍ତି । ଭାବ ସାଙ୍ଗରେ ବସି କଥା ହେବାକୁ ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥରପାଇଁ କନ୍ୟାକୁ ପ୍ରଚୁର ଅବସର ମିଳିଛି । ‘ସାନଥପା’ ସାଙ୍ଗରେ ତ ଭାର ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥରପାଇଁ ସାକ୍ଷାତ, ଏ ସମୟରେ ସେମାନେ ‘ବଡ଼ଥପା’ କଥା ପଚେଇଥାନ୍ତି । ‘ସାନଥପା’ ଓ ‘ଭାବ’ ଦୁହେଁ ‘ବଡ଼ଥପା’ ଖୁବ୍ ମନେ ପକାଉଥାନ୍ତି । ସେ ଯଦି ଆଜି ଏଠି ଥା’ନ୍ତା, ଖୁବ୍ ମଜା ହେଇଥାନ୍ତା, କନ୍ୟା ‘ବଡ଼ଥପା’ର ସରୁକଥା ଆଜି ମାଲୁମ ହେଲା । ‘ସାନଥପା’ କହୁଲା ଯେ ‘ଶଙ୍କରଲଲ’ ‘ବରହେଶ’ ଘରେ ‘ବଡ଼ଥପା’କୁ ଭେଟିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ‘ବଡ଼ଥପା’ ଖୁବ୍ ଉଦାତ୍ତ ଦିଶୁଥିଲା । ଶଙ୍କରଲଲକୁ ‘ବଡ଼ଥପା’ ସାଙ୍ଗରେ ମୁହଁଭେଟି କଥା ହେବାକୁ ବି ସୁବିଧା ମିଳିଲାନି । ଆଖିରୁ ତ ବେଶ୍ ବନ୍ଧିତା ଦେଖାଇ ଦେଉଥିଲା, ଏବେ କଥା ହେବା ଦୂରେ ଥାଉ ଅପା ସାଙ୍ଗରେ ବି ଟିକେ କଥା ହେବାକୁ ଦେଲାନି । ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନରେ ବି ଦେଖା କରିବାର ବାଟ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । ଶଙ୍କରଲଲ କହୁଥିଲା ଯେ, ‘ବରହେଶ’ର ପାଗବାରିକ ବାତାବରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାପ । ଘରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କୋଠରୀ । ବିମଣ୍ଡ ସେ ଘର ଖଣ୍ଡିତ ରୁଷି ହୋଇ ଉଠୁଛି । ପର୍ଦା ଟଙ୍ଗାଇ ଘର ବର୍ଷାକୁ ଦୁଇଭାଗ କରିଯାଇଛି । ଯେତେବେଳେ ଶଙ୍କରଲଲ ସେଠି ପହଞ୍ଚେ, ‘ବରହେଶ’ ଦଳେ ଲିଫଟାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ମଦ ପିଇଥାଏ ଏବଂ ଭଲଗାର କଥା କହୁଥାଏ । କନ୍ୟା ଏକଥା ଶୁଣି ଖୁବ୍ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲା । ଆଜିର ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତିରେ ନାରୀ ଜନ୍ମ ପାଇବା ଯେପରି ଏକ ଅଭିଶାପ । ତାକୁ ‘ବଡ଼ଥପା’ର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଅବସ୍ଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଦିଶୁଥାଏ... ଭବିଷ୍ୟ ଏମିତି ଦିନେ ଅକାଳରେ ଟଳି ପଡ଼ିବ । ସେ ଜଳର ସ୍ପର୍ଶିତା ଭାବନାର ଅବସ୍ଥା ଚିନ୍ତା କରି ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ପରସ୍ପରର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଁନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ସ୍ତ୍ରୀ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୁରୁଷର ଆଶ୍ରିତା ଅଟେ, ତାର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ନାହିଁ । ଏ ଦେଶର ନାରୀ ଶତାଧିକାଂଶୀ ଏ ଦୁଃଖ ସହ୍ୟ ଆସୁଛି । ସୀତା ଓ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ବି ଏହା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଜନି ଗୁଣ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଡୋଲକ ଉପରେ ଗୀତ ଗାଉଥାନ୍ତି । ସଭାଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ବର ତାଳଲଘୁ ବିବର୍ଜିତ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣଙ୍କ ନାଁ ‘ସୁନ୍ଦର’ । ବୟସ ପଞ୍ଚାଦଶ ବର୍ଷ । ଆଗଦାନ୍ତ ଦି’ଟା ତାର ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଛି । ଗୀତ ଗାଇଲାବେଳେ ସେହି ଭଙ୍ଗା ଦାନ୍ତର ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନରୁ ଲଘୁଭଙ୍ଗ ହେବାର ସ୍ବର ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି । ଆଉଜଣକ ନାଁ ‘ଶରବତୀ’ । ଗାଉଣା ବାଜଣାରେ ଖୁବ୍ ସଉକ । ଦେହସାରା ଗହଣା ଭାରି । ପଇସାବାଲା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ବି ତାର ଖାତର ନଥାଏ । ସଦାବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ସେ ଖତ୍ବ-ହସ୍ତ । ଘରକୁ ତାର ଏକାନ୍ତରେ ପର ପୁରୁଷଙ୍କ ଯାତାୟତ ହେବାର ଶୁଣାଯାଏ । ଏକଦା ଗାଉଣା ବାଜଣାରେ ଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରୁଥିବା ବୟସ୍କା ‘ସୁନ୍ଦର’

‘ଶରବତୀ’ ଉପରେ ଚଢ଼ିମିଡ଼ି ହୁଏ । ଆଉ ଜଣେ ହେଲେ କିଶନ ସିଂହ ବହୁ । ସେ ଝାଞ୍ଜି ବଜାଉଥାଏ । କିଶନ ସିଂହ ବହୁ କ୍ଷମା । ସେ ନିଜ ପାଖ ପଡ଼ିଶାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ‘ନାରଦ ମୁନୀ’ ରୂପେ ପରିଗତ । ରତ୍ନମର ଅଛୁ ଯେ ଜଣେ ବଡ଼ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାର କୁଆଡ଼େ ଅବୈଧ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି । ଝଡ଼ା ଫୁଙ୍କା ଦବା-ଦାରୁ ବସ୍ତ୍ରରେ ତାକୁ କିଛି କିଛି ଜଣା ଅଛି । ମାଲାଶୀ ଭଳି ତାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ । ପରମଣ ଦେବାକୁ ଓ ମିଠା ମିଠା ଚଥା କହୁ ମନ କଣିକାକୁ ସେ ଆଗଭର । ବେଶ୍ ମନଲୋଭ ରହୁଥିବା ବି କିଛିପାରେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ‘ଗୋକୁଳଦ୍ବାର’ ର ଭିତରଆଙ୍ଗ ବସିଥାନ୍ତି । ନିଜ ଦାଢ଼ୀ ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇଆଣି ଗୀତ ଗାଉଥିବ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଶୁଣାଇ କହୁଥାନ୍ତି “ପୋଡ଼ାମୁଣ୍ଡି ଭଣ୍ଡ ! ରୁମକୁ ଗୀତ ଗାଇ ଆସୁଛ । ମୁଁ ପିଲଦଳେ ଖୁବ୍ ଭଲ ଗାଉଥିଲି । ରାହାସ ମଣ୍ଡଳୀରେ ମୁଁ ରାଧିକା ହେଉଥିଲି ... ।”

ତେବେ ଆଜି କିଆଁ ଏ ରୂପ ଭେଦ ଧରି ବଜରୁ ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକୃତ ! ଦଶହାତ ଦାଢ଼ୀ ଲମ୍ବେଇ ମୋ ଗୀତର ଖଣ୍ଡ ବାହୁ ବସିଲା । ମଲ ମୋର...ହଁ ।” ‘ଶରବତୀ’ ନିଜର ପତଳା ଅଥଚ କଠୋର ସ୍ଵରରେ ଏତକ କହିଲା । ଭିତରଆଙ୍ଗ ଆଉ ‘ସୁନ୍ଦର ବୁଢ଼ୀ’ ନୃହନ୍ତ ଯେ ‘ଶରବତୀ’ର ସୁନା ଗୁନ୍ଥା ଭରା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଚୁଣ୍ଡର କଥାରେ ଦଶସିଦ୍ଧେ । ସେ ହାତ ହଲାଇ କହିଲେ ତୋ ଗୀତର ଖଣ୍ଡ କାଢ଼ିବନି ? କଣ୍ଠ ସ୍ଵରତ ରେଳଗାଡ଼ର ସିଟି ଭଳି ଶୁଭୁଛି” ପାଖରେ ବସିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ହସିଉଠିଲେ । ‘ଶରବତୀ’ ରାଗରେ ଜଳିଗଲା । କିଶନ ସିଂହ ବହୁ କହିଲା... “ଏମିତି କୁହନା ପଣ୍ଡା । ଶରବତୀ ରାଗରେ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।”

...ଆରେ ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ରାଗକୁ ଡରିବି ନା’ କଣ ? ସ୍ତ୍ରୀକୁ ନା ଭଲ ଗୀତ ଗାଇଆସୁଛି ନାଁ’ ସ୍ଵାର କଣ୍ଠସ୍ଵର ଭଲଅଛି । ... ଦେଖ...ଦୁନିଆଁ ସାରା ସରସ କହୁଛନ୍ତି ‘ଶରବତୀ’ ଭଲ ଗୀତ ଗାଉଛି ସୋଲି ହେଲେ ରୁମକୁ କିଆଁ ତା’ ଗୀତ ବୁଲୁନି ?”

ଶରବତୀର ନିନ୍ଦା ଶୁଣି ସୁନ୍ଦରବୁଢ଼ୀ’କୁ ଯେପରି ପାରାଲୌକିକ ସନ୍ତୋଷ ମିଳିଲା । ସେ କହିଲା...ହଁ “ଭିତରଆଙ୍ଗ” ବେଶ୍ ଭଲ ଗୀତ ଗାନ୍ତି । ଗୋକୁଳଦ୍ବାର ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଗୀତ ଯିଏ ଶୁଣିଛି ସେ ଜାଣିଛି ତାଙ୍କର ବାହାଦୃତ୍ତ୍ଵ ।”

.. ଆରେ ସେଠିତ ଖାଲି ଭଜନ ହେଉଥିଲା । ଦେ ଢୋଲକ ମୋ ଆଡ଼କୁ... “ଏତିକି କହି ଭିତରଆଙ୍ଗ ଢୋଲକ ଟାଣିନେଇ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ।”

“(ଆରେ) ଦୁନିଆରେ ଜନମ ସୁଖ ଦୁଃଖ ଭୋଗପାଇଁ

ମୋ ମନର ଆଶା ଯାଗେ ବରିଷ୍ଠରେ ବୁଲୁଥିଲି ପାଇଁ

ପ୍ରିୟ ମୋତେ ନେଇ ଚାଲି ଚାଲି.....

(ବରିଷ୍ଠରେ) ଏଠି ହାୟ କାମ ଦାମ କହୁ ନାହିଁ

ଏଠି କେତେ ଭଲ ଲୁଗା ସଫା କରିବାପାଇଁ ।”

ବାହାରେ ବସିଥିବା ମହୁପାଲ ଖୁବ୍ ଯୋରରେ ହସିଉଠିଲା । ସେଠି ବସିଥିବା ସମସ୍ତେ ହସିଉଠିଲେ । ସେତେବେଳେ ଶଙ୍ଖର ଲାଲା ଓ ବର୍ମାର ଅନୁରୋଧରେ ସକ୍ତନ ନିଜର ବ୍ରଜଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସାହିତ୍ୟ ଗର୍ଭା କରୁଥିଲା । ଏ ସାଂସ୍କୃତିକ କଥାବାଣୀ ମଝିରେ ମହୁପାଲର ଠୋ ଠୋ ହସ ବଡ଼ ଅଡ଼ୁଆ ବୋଧହେଲା । ଭରତ ହୋଇ କଣ୍ଠେଲ ପଚାରିଲା... “ଏ କି ପ୍ରକାର ବୌଦ୍ଧିକତା ?” ମହୁପାଲ ଭିତରୁ ଆସୁଥିବା ଗୀତ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଆଉଥରେ ଆକର୍ଷଣ କରି କହିଲା... “ଏ ଗୀତ ନିଶ୍ଚୟ କେଉଁ ଘରୋଇ ମହୁଳା କମ୍ପୋଜ କରିଛି । ବିଶ୍ୱାସ କେଉଁ ଅନ୍ଧାର ଘର କୋଣରେ କାମ କରିକରି ଥକି ପଡ଼ିଥିବା ନିରସ ନବଯୁବତୀ ତା’ର କଲ୍ପନାର ପ୍ରାୟତଃ ସାଙ୍ଗରେ କେଉଁ ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନକୁ ବୁଲିଯାଇଛି । ସେଠାରେ କିନ୍ତୁ ଘର କାମରେ ଅଭ୍ୟାସ ମହୁଳା ନିଜକୁ ନିଷ୍ପ୍ରୀୟ ବୋଧକରି ଲୁଗା ସଫା କରିବାର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ କରି ବସିଛି... ଏଇ ହେଉଛି ଆମ ସମାଜର ନାଶ-ମନ” ।

...ଶୁଣି ବନକନ୍ୟା କବାଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ମୁଦ କଣ୍ଠରେ ସକ୍ତନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡାକିଲା । ସକ୍ତନ ଉଠି ବନକନ୍ୟା ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ଦୁହେଁ କିଛି ସମୟ ଚୁପ୍‌ଚାପ କଥା ହେଲେ । ସେ ଦୁହେଁଙ୍କ ଗୋପନୀୟ କଥାର ମର୍ମ ହେଲା ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଆଜିର ଏ ସଭାସଭା ସେହି ଶିଶୁଟିକୁ କଣ ପ୍ରେଜେଣ୍ଟେସନ ଦିଆଯିବ !

ମହୁପାଲ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣେଇ ଶୁଣେଇ କହିଲା “କହୋ କଣ୍ଠେଲ ! ବା’ଘର ପୁଅରୁ ମିଆଁ ବିଷା ଏ ପ୍ରକାର ଗୁପ୍ତଗୁପ୍ତ କଥାବାଣୀ ହେବା କଣ ଠିକ୍ ?” କନ୍ୟା ମୁହଁରେ ଲଜାର ରକ୍ତମା ବୋଲି ହୋଇଗଲା । ସକ୍ତନ ହସି ହସି କହିଲା... “ଆରେ ବାବା ଯେବେ ମିଆଁ ବିଷା ଚାଲି ଡୋ କ୍ୟା କରେଗା କାଳୀ ?”

ଅନ୍ୟମାନେ ହସି ଉଠିଲେ । ଖୁସିରେ ଆସୁଥିବା ହୋଇ କନ୍ୟା ନିଜର ଭାଷା ସ୍ୱାମୀକୁ ଗର୍ବଭରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲା । ସକ୍ତନର ଧ୍ୟାନ ସେ ଆଉ ନଥିଲା । କଣ୍ଠେଲ ସହର୍ଷ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇନେଲା । ମହୁପାଲର ହୃଦୟରେ ଭର୍ଷା ଓ ଲଳସାର ଯତ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସକ୍ତନ ମୁଦ ସ୍ୱରରେ କହିଲା— “ଯେଉଁ ପ୍ରେଜେଣ୍ଟେସନ କହିବ, ତା’ ଆଖି ଦେବି” ସେତେବେଳେ ମନ ତାର ଗର୍ବରେ ଫୁଲି ଉଠୁଥିଲା । ସ୍ୱାମୀର ଭୂମିକା

ନିଷାଦ କରି ସେ ନିଜର ପତ୍ନୀ ସାଙ୍ଗରେ ବ୍ୟବହାରକ ତଥା ସାଂସାରିକ ପରାମର୍ଶ କରୁଥିଲା । ଏ ନୂଆ ପ୍ରକାର ଅନୁଭବ ସେ ସମୟରେ ମନକୁ ଭାରି ଭରିଥିଲା ।

ସ୍ୱାମୀ ପାଖରେ ଫରମାଇଶ କରବାକୁ ଆସି କନ୍ୟାର ସଙ୍ଗୋତ ପୁରୁଷର ଦୂର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଶଙ୍ଖରଲାଲର ପତ୍ନୀ ସ୍ୱରୂପା ପୁଅପାଇଁ ତୋଳାଏ ଓଜନର ଝିନ୍‌ଝିନା ଓ ଚେନ୍ ଆଣିଥାଏ । ସ୍ୱରୂପା ଓ ତାରା କଥାରେ ସବଦା ‘ଆମର ଇଏ’ ‘ଆମର ଇଏ’... ପଡ଼ିକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରି ହେଉଥିବା କଥାବାଣୀର ବାତାବରଣ ସେ ଭରକ୍ତ ହୋଇ କନ୍ୟା ଆସିଥିଲା ଫରମାଇଶ କରବାକୁ । ହେଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୁଲ୍‌ବାନ ଉପହାର ଶିଷୟରେ ଆଦେଶ ଦେବାକୁ ସେ ସଙ୍ଗୋତ ବୋଧ କରୁଥାଏ । ସକ୍ତନ ବି ନିଜର ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ସାରିଛି । କନ୍ୟାର ଇଚ୍ଛା ସବୁ କଥାରେ ସକ୍ତନକୁ ନିଜ ରୁଟିରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବ । ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟବିତ୍ତର ଅଭାବ ଭିତରେ ପାଲିତା ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବରୁର ସମ୍ପନ୍ନ ବନକନ୍ୟା ନୂଆ ଇନ୍ଦ୍ରାଦନାରେ ଖବନର ହୃଦୟ ଗୁଣିବାକୁ ଧରେ ସୁସ୍ଥ ଯେପରି ଆଗେଇ ଆସୁଛି । ମନର କଥା ମନରେ ରଖି ପାରୁନି କହୁ ବି ପାରୁନି ! ସକ୍ତନ ପରୁଷବାରୁ କହିଲା... “ଏମାନେତ ମୋ ପାଇଁ ମୁଲ୍‌ବାନ ଶାଢ଼ୀ ଆଣିଛନ୍ତି । ‘ସ୍ୱରୂପା’ କୁଆପାଇଁ ସୁନାର ଝିନ୍‌ଝିନା ଆଣିଛି... ମୁଁ ଆଉ ବା କଣ କହୁ... ତୁମେ ଏଥକୁ ଯାହା ବରୁର କରିବ । ନଚେତ୍ ଭଲ ସାହେବଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପରାମର୍ଶ କରି ଠିକ୍ କରିବ ।” ଏତିକି କହି ବନକନ୍ୟା ଚାଲିଗଲା ।

ଘର ଭିତରୁ ଡୋଲ ଶବ୍ଦ ଆସୁଥାଏ । ସକ୍ତନ ଏ ସମୟରେ ସାଧାରଣ ଚକ୍ରାରେ ଅଭିଭୂତ ଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଦୁହେଁ କଥା ହେଉଥିଲେ ବର୍ମା ମହୁପାଲକୁ ପରୁଷଲ “ସଠି” କାହାକୁ କହିଲୁ ? ପ୍ରଶ୍ନର ଭିତର ଦେଇ ମହୁପାଲ କହିଲା... “ମୁଁ ତ ଏ ଶିଷୟ ଉପରେ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେଇନି, ତେବେ ଏହା ଏକ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଉପରୁ । ପିଲା ଜନ୍ମର ପ୍ରସ୍ତ ଓ ଦ୍ରାବଣ ଦିନ ବିଶେଷ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ସୂକ୍ଷ୍ମ । ହୁଏ ମତାନ୍ତରରେ ସେଦିନ ପ୍ରକା ଦେଖାଇର ସୁଜା କରାଯାଏ ।

ସକ୍ତନ ଭାବୁଥିଲା କି ପ୍ରକାର ଉପହାର ଦେଲେ ଭଲ ହେବ । ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବର୍ମାଭିଳାସ ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟବର୍ଗୀୟ ଲୋକ ସାଙ୍ଗରେ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି ସେ କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନାକୁ ସକ୍ତନ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି କରିବାକୁ ସେ ଆନ୍ତରିକ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ମୁଁହରେ ମିଠା କଥା କହି, ବହୁତା ଜମେଇବା ଓ ସମ୍ପର୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦୁଇଟି ଅଲଗା କଥା । ସେ କନ୍ୟାକୁ ବଡ଼ ଲୋକର ପତ୍ନୀ ମନେ କରି ମୁଲ୍‌ବାନ ଶାଢ଼ୀ ଦେଇଛି । କନ୍ୟା ପକ୍ଷରୁ

କିନ୍ତୁ ଉପହାର ନିଶ୍ଚୟ ସକ୍ତନର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ମୁଜାବକ ହେବା ଦରକାର । ବହୁତ ବେଶୀ ମୂଲ୍ୟର ହେବା ବିଠିକ୍ ନୁହେଁ । କାରଣ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନରେ ଏ ଲୋକ ବନ୍ଦୁତାର ଦ୍ଵାଦ୍ଵା ଦେଇ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ବସିବେ । ମହୁପାଳ ବୁଝାଉଥିଲା ।” ପକ୍ଷୀ ଦିନଠାରୁ ଭାଗ୍ୟବାଦର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ଆମର ବିଶ୍ଵାସ ଅଛି । ଆଜି ଦିନ ବିଧାତା କାହାକୁ ଗୁଣ କାହାକୁ ରକ୍ତ କରୁଥିବ । କିଏ ବେଇମାନ ହୁଏ ଆଉ କିଏ ପରମ ସାହିବ । କିଏ ବା ସାହିବ ସଂସାରର ହୋଇ ବି ଭାଗ୍ୟ ଚକ୍ରେ ଦୃଢ଼ଯାଇ ବହୁତ ଖରାପ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।

...ତା’ ପରେ ?

...ଏହା ସତ ଯେ ଭାଗ୍ୟର ଲେଖାକୁ କେହି ଲଙ୍ଘନ କରି ପାରେନା” । କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଲା ।

...ତୁମେ ଭାଗ୍ୟକୁ ବିଶ୍ଵାସ କର ମହୁପାଳ ?”

...ନମାଜ ମଧ୍ୟ “ମାନେ”

...ଭାଗ୍ୟକୁ ଯଦି ମାନିବୁ ଏ ଧନୀ ଦରିଦ୍ର ଶିକ୍ଷା ଅଶିକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି ବିଭେଦ.....

...ଏଥିପାଇଁ ସାମନ୍ତୀ, ପୁଞ୍ଜିପତି ବର୍ଗକୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଦାୟୀ କରେ... ଏଇକଥା ପରୁଷବାକୁ ଗୁଡ଼ୁ ତ ?”

...ହଁ ।”

...ସକ୍ତନ ! ନୂଆ ଚେତନା ଅନୁଭବରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଅନୁଭବ ପିତା କରିବାକୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସମାଜକୁ ଯାହା କରିବାକୁ ହୁଏ, ସହବାକୁ ପଡ଼େ, ତାହା ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିର ଭାଗ୍ୟ । ତା’ ଭାଗ୍ୟର ସାମାଜିକ ଦାୟିତ୍ଵ ରହୁଛି । କହୁ କହୁ ମହୁପାଳର ସ୍ଵର ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଉଠିଲା । ସୁଦ୍ଧା ଜନ୍ମରେ ମଣିଷ ଯାହା କରିଥାଏ ଏ ଜନ୍ମରେ ତାହା ଭୋଗ କରେ । ଏ ଜନ୍ମରେ ସେ ଯାହା କରିଛି ତାର ପରିଣତି ଏ ଜନ୍ମ ବା ପର ଜନ୍ମରେ ଭୋଗ କରିବ । କୃତ କର୍ମର ପରିଣତି ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ । ତାକୁ ଭୋଗିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, କେହି ଏଥିରୁ ତାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।” ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ ମହୁପାଳ ଏଭଳି ସ୍ଵଗତୋକ୍ତି କରୁଥିଲା ଯଦ୍ଵାରା ବୋଧ ହେଉଥିଲା ଯେ ସେ ଯେପରି ଏକାନ୍ତ ଏକାକୀ ଏ କଥା କହୁଛି । ଅନ୍ୟ କାହାର ଉପସ୍ଥିତି ସେଠାରେ ନାହିଁ ।

ଗତ ଦୁଇ ଦିନରେ ଗଣ୍ଡାର ଅବସାଦରୁ ଅନୁଭବରୁ ସଜ୍ଜନକୁ ଏପରି ବୋଧ ହେଲା ଯେ ମହାପାଳ ଯେପରି କୌଣସି ଅପକର୍ମ ପାଇଁ ପଶ୍ଚାତାପ କରୁଛି । କାରଣ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ପୁଣି ଦୁଇଜଣ ବାହାର ଲୋକ ଶଙ୍ଖରଲଲ ଓ ବର୍ମାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ପ୍ରତି ତାର ଧ୍ୟାନଗଲା । ଏ ପ୍ରକାର ସଚେତନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସଜ୍ଜନର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଯେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାମନାରେ ମହାପାଳକୁ ଏ ଅନୁତାପର କାରଣ ଜଣାଯା କରିବ । ମହାପାଳର ମୁହଁ ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତାରେ ଝଲକରେ ଆଛନ୍ନ ହେଲାଭଳି ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ପୁରୀର ପରିହାସ ଚରଳତା ସେଠାରେ ନାହିଁ, ସଜ୍ଜନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ପ୍ରତିଦୁର୍ଦ୍ଦା କଳାକାର ମିତ୍ର ପ୍ରତି ତା' ମନର ଗୁପ୍ତ ହୁଏତା ହିଁ ଏ ପ୍ରକାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରେ ମିଶି ଯାଇଛି ଯେପରି । ସଜ୍ଜନ ମହାପାଳକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା.....“କେଉଁ ଗଣ୍ଡାର ପାପର ସ୍ମୃତି ଏଇନେ ଆଛନ୍ନ କଲା ?”

ମହାପାଳ ଚମକି ଉଠିଲା, ଅଗୁନକ ଗିରିଫ ହେଲାଭଳି ବୋଧ ହେଲା ତାର । ଭୂରନ୍ତ୍ର ସପ୍ରତିଭ ହୋଇ ସାମାନ୍ୟ ହୁଏ ନିର୍ମାଳ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମୁହଁରେ କହିଲା...ଜୀବନ ଟାଟ ପାପମୟ, କେଉଁ ପାପର କଥା ଆଉ କହିବି ?” କଥାଟା ସଜ୍ଜନ ଦେହରେ ଲାଗିଲା । ସେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ନିଜେ ଅନୁତପ୍ତ ବୋଧ କଲା । ସେ ନିଜେ କଣ କହୁ ପାପୀ ? ତାକୁ ଯଦି ମଜାରେ କେହି ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ବସେ ? ଭବାବେଶରେ ସେ କହିଲା ..“ମୁଁ ବି ବହୁତ ବଡ଼ ପାପୀ ବନ୍ଧୁ : ଭ୍ରମର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ କିଏ ଜାଣେ ପରଜନ୍ମରେ ମୁଁ କ'ଣ ଭେଟିବି ।”

...ଆରେ, ଆମେ ସଭର୍ଷ ପାପୀ । ସଭର୍ଷ ନିଜ କର୍ମଫଳ ଭୋଗ କରୁଛେ । କଣ୍ଠେଲା କଥାଟାକୁ ଲଘୁକରି ବାତାବରଣକୁ ହାଲୁକା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଲ ।

...ହାଲୋ” । ଡା : ଶୀଳା ହଠାତ୍ କନ୍ୟା ସାଥୀରେ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଠିଆ ହୋଇ ସମବେତ ସଂବୋଧନ କଲା । କଥାରେ ତାର ଫୁଲି । ମହାପାଳକୁ ଦେଖି ତା'ର ଫୁଲି ଉପଶା ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇ ଆସିଲା । କନ୍ୟା ସଜ୍ଜନକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା “ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ଗଲାନି ?”

...ଆଗ୍ର, ଯାଉଛି ଏବେ ।” ବିଚଳିତ ସ୍ୱରରେ ସଜ୍ଜନ ଏତକ କହିଲା ।

...ବିଲକୁଲ ଠିକ୍ । ଏ ଦୁର୍ଜନ ପ୍ରତି ଠିକ୍ ଏମିତି ଆଚରଣ ଉପଯୁକ୍ତ ।”

...ଆରେ ଯୋତା ମାଡ଼ି ବି ଦିଅ । ଆଜିର ଦୁନିଆଟା ତ ଆପଣମାନଙ୍କର ମନୋପଲ....“ହୁଏ ହୁଏ ସଜ୍ଜନ କହିଲା । ସେଥିକି ଆମର ଭର ନାହିଁ । ହେଲେ ଭର ହେଉଛି ଆମ କୋମଳ ଯୋତା ଏହାଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହେବ ସିନା । ଆମର ନୁହାଣ

ହେବ ଏବଂ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ନିର୍ଲଜ ଅଭ୍ୟାସ ବଦଳିବ ନାହିଁ ।” ଶୀଳା କଥାରେ ସମସ୍ତେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମି: ବର୍ମା ଚେୟାରରୁ ଉଠି ତା: ଶୀଳାକୁ କହିଲେ ..“ଆସନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସାହେବ ।” ସେଠାରେ ବସିବାକୁ ଅଧିକ ସେ ସଂପେକ୍ଷ ନଥିଲା । ମି: ବର୍ମା ସଫାଳ ଦେବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ...“କଣ କରିବା, ବସିବାକୁ ବା ସ୍ଥାନର ଅଭାବ । ଘରସାରା ତ ମହୁଳାମାନଙ୍କ ରାଜୁତି ।

...ମୁଁ ଯାଉଛି “ମହୁପାଳ ତଳକୁ ମୁହଁକରି ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

...କାହିଁକି, ବସୁନା ।” ତା: ଶୀଳାର ସ୍ଵରରେ ଆଶ୍ରୟ । ଆଖି ଯେପରି କିଛି ଯାଚନା କରିବାର ଭଙ୍ଗୀ । ଯେଉଁଠି କଣ୍ଠେଇ ମହୁପାଳକୁ ଶୀଳା ଘରୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା ତା’ପରେ ଆଜି ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କ ସାକ୍ଷାତର ପ୍ରଥମ ଦିନ ।

ମହୁପାଳ ଆଖି ଟେକି ଅତି ଅସହାୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶୀଳାକୁ ଚାହିଁଲା । ପୁଣି କହିଲା...“ନା, ମୋତେ ଏବେ ଯିବାକୁ ହେବ...ରୁହ, ମୁଁ ବା ଯିବି । କଣ୍ଠେଇ: ଟିକେ ଶୁଣ ତ !” ସଜ୍ଜନ କହିଲା ।

ମୁଁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଯିବାକୁ ବସିଲେ ?” ଶୀଳା ହସି ହସି ଅଥଚ ସାମାନ୍ୟ ଦୁଃଖ ଭରା ସ୍ଵରରେ କହିଲା । ... ନା, କଣ୍ଠେଇକୁ ଚୁମ୍ବର ଅର୍ଦ୍ଧଲୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ ଯାଉଛି । ଆଉ ମୁଁ ବା ଏଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫେରି ଆସିବି । ଏବେ ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ସାଧୀନ ଜୀବନରୁ ମୁଁ ଫମଶା ଗୋଲମ ହେବାକୁ ଯାଉଛି “ଏତିକି କହି ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ କନ୍ୟାକୁ ଚାହିଁଲା । ...ପୁରୁଷମାନେ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ପାଦତଳେ ରଖନ୍ତି, ବା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବସାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ନିଜର ସମାପ୍ତ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଖିରେ ମିଠା ଅଭିଯୋଗ ନେଇ କନ୍ୟା କହିଲା । କଥାରେ ଅଭିଯୋଗ ଯେତିକି ମଧୁରତା ତା’ଠୁ ଅଧିକ ।

ସଜ୍ଜନର ମନେ ହେଲା ଯେପରି କନ୍ୟାର ଏ ପ୍ରେମ ଅତି ନିର୍ମଳ, ଅତି ମହାରେ ଛଳନା ଶୂନ୍ୟ ଅଟେ । ସେ ଭାଙ୍ଗି କରିମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ଶୁଦ୍ଧତା ନିଜ ଭିତରେ କାହିଁକି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନି...ତାହାହିଁ ଭାବୁଥିଲା । ସେ ନିଜେ ନିଜକୁ କିଆଁ ଅନ୍ୟଠାରୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର କରି ରଖିଛି ? କନ୍ୟାର ପ୍ରେମ ଗଙ୍ଗାରେ ତା’ କଳ୍ପସିତ ପ୍ରେମର ମିଳନ ହେଉଛି । ସେ କ’ଣ କେବେ ନିର୍ମଳ ହୋଇ ପାରିବନି ?

+ + + + + + + +

ମହୁପାଳ ଓ ସଜ୍ଜନ ଦୁହେଁ ଏକତ୍ର ଗଲି ରାସ୍ତାରେ ଗଲାବେଳେ ଚୁପ୍ ଥିଲେ । ଦୁହେଁଙ୍କ ମନ ଭୟଙ୍କର ଭାବେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଉଥିଲା ।

.. ମୁଁ ଖୁବ୍ ନୀଚ.. କନ୍ୟା ଭଳି ସଜରଥ ସୁବତାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ନିର୍ମଳ ହେବି ।” ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟାର ନିର୍ମଳତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ନିଜେ ସେଥିରେ ଦ୍ରବିଭୂତ ହେବାର ଅନୁଭବ କଲା ।

.. ମୁଁ ଖୁବ୍ ଚୁଚ୍ଛ । ଜୀବନକୁ ମୋର ଶତ ଧ୍ବଜ୍ଜ୍ବର ।” ମହାପାଳ ସ୍ବଗତୋଚ୍ଛ ଛଳରେ ମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଗଳିରାସ୍ତ୍ରା ନିର୍ବାଚନ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ମୁଣ୍ଡଗିତ । କିଏ କହୁଥାଏ କଂଗ୍ରେସ୍ ବେଶ୍ ଆଗେଇଛି, ଆଉକିଏ ଜନ ସଂଘର ଜୟନାଦ କରୁଛି । ଦ୍ଵୀପ୍ରହର ପରର ଶିଉମରରେ କଶୀନ ମଜ ଦୂର ପ୍ରଜାପାଟିର କାଣ୍ଡି ଡେଇଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଘୋଡ଼ାସବାର, ଉଦ୍ବିତ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଡଙ୍ଗା, ଫୁଲ, ଇଂଜିନ ଇତ୍ୟାଦି ନିର୍ବାଚନ ଚକ୍ରର ଚର୍ଚ୍ଚା ବି ହେଉଥାଏ ।

ପଇତାରିଶ

ଗଳି ଭିତରୁ ଦୁହେଁ ବଡ଼ ରାସ୍ତା ଉପରକୁ ଆସିଲେ । ଗୋଲେଇ ଦଉଳା ପାଖ ଛକ, ଲୋକ ଗହଳରେ ପୁରୁଥିଲା । ଲଉଡ଼ା ସ୍ଥିତିରେ ଶବ୍ଦ ପବନରେ ଶୁଣି ଆସୁଥିଲା । ଭିକ୍ଷୋଗିଆ ପାର୍କର ଦୁଇ ପାଖରେ ବସିଥିବା ଯେତେସବୁ ଗୁଆ ଥାନ ଦୋକାନରେ ପଡ଼ିଥିବା ବେଞ୍ଚ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆଉ ବସିବା ପାଇଁ ଯାଗା ନଥିଲା । ଭିକ୍ଷୋଗିଆ ପାର୍କରେ ଶେଷଦିଆ ଚାଲୁଥିଲା । ପୋଲିସ୍, କାଢ଼ରେ ଫାଇଲ ଜକା ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ଅତିସର, ମଟର, କାର, ସବାଣ, ପାଲିଙ୍କି—ଏହି ଜନସମାଗମକୁ ଅଧିକ ଧନ କରି ତୋଳୁଥିଲା ।

ସକ୍ଳନ ଆଜି ଏ ଭିତରେ ନିଜର ଗାଡ଼ିର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ତଥା କୌଣସି ଭଙ୍ଗା ଭୁଲ୍ ଜମାତ ଅପ୍ରତିକର ପରିସ୍ଥିତିର ମୁକାବଲ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ଡ୍ରାଇଭର ସାଙ୍ଗରେ ଘେନି ଆସିଥିଲା । କେବଳ ଲୋକମାନଙ୍କର ପାଟିବୁଣ୍ଡରେ ନିର୍ବାଚନର ବାତାବରଣ ମୁଖରତ ହେଉଥିଲା । ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା । ସକ୍ଳନ ଓ ମହୁପାଲ ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସିବା ସମୟରେ ଡ୍ରାଇଭର ସେଠାରେ ନଥିଲା । ସକ୍ଳନ ଶୁଷ୍କ ଗୁଣିଗଲା । ମହୁପାଲ କହିଲା ଆଜ୍ଞା... ଡ୍ରାଇଭର... ଏସବୁ ଦିନରେ ସେ କେତେସମୟ ଏକାକୀ ଗାଡ଼ିରେ ବସିରହିଥିବ ? ଏଇଠି କୋଉଠି ଥିବ । ସେ ଆସୁଆସୁ ଚାଲି ପାନ ଖାଇବା । ମଣିଷ କେତେବେଳେ ପାନ ଖଣ୍ଡେ ଖାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସକ୍ଳନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଡ୍ରାଇଭର ଉପରେ ପୁରା ଥାଏ । କନ୍ୟା ତା ପାଇଁ ହୁଏତ ପ୍ରତିକ୍ଷା କରିଥିବ । ଗୁରୁତା ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଦେଠେଇଙ୍କ ଘରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧ ଜମିଯିବ । ସେ ଶୁଦ୍ଧ ଭିତରୁ ତାକୁ ଡାକିବା ମୁସ୍ତିଲ ହୋଇଯିବ । କାଲିଠାରୁ ସେ କନ୍ୟାକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରେମ କରୁଛି । କାଲି ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ରୂପ ରତନ ଘରେ ଭେଟିଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରା ଯେ କନ୍ୟା ହୋଇ ନପାରେ ଏ ବକ ମନ ଧାରଣା ତାର ଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ତାର ରକ୍ଷିତା ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ପତ୍ନୀ ନୁହେଁ । ସେ ପତ୍ନୀ ଚାହୁଁଥିଲା । ସେ ନିଜର ଅନିୟମିତ ଜୀବନ ପ୍ରତି ବଡ଼ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇଉଠିଲା । ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇନଥିବା ଜୀବନକୁ ସେ ଘୃଣା କରି ସ୍ତ୍ରୀର ବ୍ୟୟନ ଚାହୁଁଥିଲା । ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇଥିବା ହାତୀ ପରି ସେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବନ୍ଦନ ଚାହୁଁଥିଲା । ଗୁଳି ଭୂମିରେ କନ୍ୟା ସହିତ ଚାଲି, ପ୍ରେମ ନିବେଦନ ପୂର୍ବକ କନ୍ୟାର ସଂସ୍ପର୍ଶ ଲାଣ୍ଡନ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଳନ ଯେଉଁ ସତରଞ୍ଜ କରୁଥିଲା ତାର ପରିଣତି ବିଫଳ ହୋଇଗଲା । ଏହି ବିଫଳତାର ଗୁଳି ସମସ୍ତ ଗୁଳି ଭୂମିରେ ଖେଳି ଉଠୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଅବଚେତନ ମନ ଭିତରେ ପୁଣି

ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା କାମପ୍ରବୃତ୍ତି ରାଜାସାହେବଙ୍କ ଗହଣରେ ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ଦେଖି ଚେଇଁ ଉଠିଥିଲା । ଚନ୍ଦ୍ରା ପାଇଁ ଯେ ସେ ଏପରି ହେଲା ତା ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ ଯେ କେହି ମିଳିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କାମନାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏଇଥର ସେ ଏମିତି ସ୍ତ୍ରୀ ସହୃଦ ସହୃଦ ସ—ଚନ୍ଦ୍ରା ସହୃଦ ସହୃଦାସ ନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପରଖି ନିଜେ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ କରୁଥିଲା । ସେ ନିଜ ମନର ଗର୍ବର ଚନ୍ଦ୍ରା ଦେଖିପାରିଲା ଏବଂ ନିଜ ପ୍ରତି ତାର ଘଣ୍ଟା ଜାତ ହେଲା । କନ୍ୟା ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ସକଳର ସୁଫଳାରର ପ୍ରତୀକ ଭାବେ ଆସି ତାର ନିରହଙ୍କାର ପ୍ରେମ ଦ୍ଵାରା ତାକୁ ଗଢ଼ି ତୋଳିଛି । ସାଗରର ଏବଂ ରୂପରତନ ଘରୁ ଫେରିବା ରାତି ଠାରୁ ସେ କନ୍ୟାକୁ ପତ୍ନୀ ରୂପରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ଆସିଥିଲା । ତାର ସ୍ଵର୍ଗ, ସୁଧା, ତାର ରୂପ, ସବୁକିଛି ତାକୁ ନିର୍ବିକାର ଚେତନା ଆଣି ଦେଉଥିଲା । ତାକୁ ସମୁଦ୍ରର ଦୃଶ୍ୟ କରୁଥିଲା । ଉନ୍ନତ ହେବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଉଥିଲା । ଡ୍ରାଇଭରର ଅନୁପସ୍ଥିତି ତାକୁ ଅସହ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଏପରିକି ଗାଡ଼ର ଗୁରୁ ହଜାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏପରି କଷ୍ଟ ପାଇନଥାଆନ୍ତା । ସେ ଡ୍ରାଇଭର ଉପରେ ପୁରୁଷର ରାଗ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମହପାଳ ଠକ୍ କହୁଛି । ସେ ଚିରାଏ ଏମିତି ଦିନରେ କେତେବେଳାଯାଏ ଏକୁଟିଆ ଗାଡ଼ରେ ବସି ଥାଆନ୍ତା, ସେ ତ ପୁଣି ମଣିଷ ।

ମାନବିକତା ଓ କନ୍ୟାର ଆଦେଶ ପାଳନର ସଫଳତାରେ ସକଳ ଅଟକିଯାଇଥିଲା । ମହପାଳ ତା ହାତକୁ ଧରି ଯୋରରେ ଟାଣି କହିଲା ଆସମ, ଅଜିଠାରୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଦାସ ହୁଅନା । ଅବଶ୍ୟ ଭଲ ସ୍ତ୍ରୀର ଦାସ ହୋଇ ରହିବା ଆମଭଳି ଲୋକ ପକ୍ଷରେ କଲାଣକାରକ । ଜମୁନା ତେଲି ଦୋକାନରେ ପାନ ଅପେକ୍ଷାରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେମାନେ ପାଟକୁ ପାଟକୁ ଲଗିଥିବା ଲାଲ ମହାରାଜଙ୍କର ଗୁଡ଼ା ଦୋକାନରେ ବସି ଲୋକମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନିର୍ବାଚନ ଖବର ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । ସକଳ ଓ ମହପାଳକୁ ଏହା ଶୁଣିବାକୁ ମଜା ଲାଗୁଥିଲା । ପାନ ଖାଇଲେ, ସକଳ କହିଲା...ଆସ ଯିବା ?...

ମହପାଳ ନଶ୍ଵିଲପର ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ସକଳ ତାକୁ ଦ୍ଵିତୀୟବାର କହିଲେ ଉଠିବ ଦେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ରୂପେ ଯାଅ । ମୁଁ ଏଠି ଟିକିଏ ବୁଲିବି । ଭଲ ଲାଗୁଛି ।

ରୂମେତ କୌଣସି କାରଣରୁ ଏଠୁ ଉଠୁ ନଥିଲା ।....ନା, ଏମିତି ରୂମେ ତେବେ ଯାଅ । କିନ୍ତୁ ଯିବ କିମିତି ? ରୂମ ଡ୍ରାଇଭର...

ସକଳ ତାର ଚେହେରାକୁ ମାରବରେ ଦେଖୁଥିଲା । ସତେ ଯେପରି କିଛି ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଛି । ତାପରେ ସେ କହିଲା ...ନ ଆସିବତ ବସରେ ଚାଲିଯିବ...

ସକଳ ଚାଲିଗଲା, ମହପାଳ ପାର୍କିଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲା । ଭଡ଼ଟି ରଜା ବେରଜା ଓ ବେଶ୍ ଜମିଥିଲା, ନିର୍ବାଚନ ଚଳି । ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି କଥା ସତେଯେମିତି ନଥିଲା ।

ବୁଢ଼ା, ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଅସମର୍ଥ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଉତ୍ସାହ । ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପରମ୍ପରାକୁ ବହୁତ ପୁରୁଣା ମୁଗୁରୁ ମାନି ଆସୁଥିବା ଭାରତର ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଭିତ୍ତିଭାବରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବାର ଅଧିକାର ମିଳୁଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଇ ଆସିଥିଲେ । କେତେକ ନିଜ ଅଧିକାରର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉପଭୋଗ ମଧ୍ୟ କଲେ । ଜଣେ ଭଦ୍ର ଲୋକ ବାରମ୍ବାର ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଜନସଂଘର ଦାପର ଜ୍ୟୋତି ଜାଗରଣ ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଉଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ କଂଗ୍ରେସର ବଳଦ ଆଗରେ ଚାଲି ଦେବାପାଇଁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଦୁହଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଟଣା ଓଟଣ ହେଲା । ଉତ୍ସାହିତା ହୋଇ ପତ୍ନୀ ନିଜର ଘର ଭାବି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଉପରେ ଗୁଣିଯାଇ କହିଲେ, ...ଦେଖ, ଆଜି ମୁଁ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମ ଥରପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବାକୁ ଆସିଛି । ମୋ ମନ ଯାହାକୁ ହେବ ତାକୁ ମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବି । ଆଉ ତୁମକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଣ ପକାଇଛି, ତୁମେ ଯଦି ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ବାଧା ଦେବ ତାହା ହେଲେ ମୋର ଶବ ଦେଖିବ ।

ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏହି ବୃଷଭସାପକ ଗୁଲୁଥିଲାବେଳେ ପାଖରେ ଚାଲିଯାଉଥିବା ଜଣେ ପୁଲିସ୍‌ସ୍ୱାମୀର ହାତକୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ନିର୍ଦ୍ଦାତନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ୍ତା ଅପରାଧ ।

ଛକରେ କେତେକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିବା ଲୋକ ଆଜି ଖୁବ୍ ସିଧା ସତ ଓ କଢ଼ା ଜବାବ ଦେଲେ । ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, ...ବାପର ନା ? ଉତ୍ତର ମିଳିଲା, ‘ଟଙ୍କା’ ।

ପୁଣି ପଚାରି ଗଲା ‘ସ୍ୱାମୀର ନାମ’, ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ‘ଟଙ୍କା’ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବାଇଶି, ତେଇସି ବର୍ଷର ଜଣେ ଲୋକ କହିଲା, ‘ନାହିଁ ।’ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଯେ ଧରି ଶ୍ରେଷ୍ଠଦେବା ଲାଗି ଏଠାକୁ ଆସିଛି ସେ ଏକ ମହାପୁରୁଷ ।

ନିର୍ଦ୍ଦାତନର ଚନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ମହାପାଳ ମଜ୍ଜିଗଲା । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦାତନ ତା ପକ୍ଷରେ ଏକ ପ୍ରହସନ ପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ଏକ ପକ୍ଷରେ ଭାରତର ଏହି ଅପୂର୍ବ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ ସା-ବାଳକମାନଙ୍କୁ ନିଜ ମତ ଦେବାର ଅଧିକାର ଦେଇ ସମାଜକୁ ନିଜ ମନଇଚ୍ଛା ସରକାର ଗଢ଼ିବାର ସ୍ୱେଚ୍ଛାବୂର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର ସାମନ୍ତବାଦୀ ଶାସନ ସ୍ତ୍ରୀ, କାରିଗର, ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ଭୃତ୍ୟକୁ ନିଜର ସରକାର ଗଠନ କରିବାର ଅଧିକାର ଦେଇନଥିଲା । ଜନତା ଉପରେ ଶାସନ କରିବା ଅଧିକାର କେବଳ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କରହି ଥିଲା । ଏକ ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଗତି ନାମରେ ଆଜିର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ, ନିତାନ୍ତ ଅର୍ଥସ୍ନାନ ହୋଇପଡ଼ିଛି । କେବଳ ଡର୍କରେ ଅର୍ଥ ନାଶ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ, ନିତାନ୍ତ ଅର୍ଥସ୍ନାନ ହୋଇପଡ଼ିଛି । କେବଳ ଡର୍କରେ ଅର୍ଥ ନାଶ ହେଉଛି । ହୁଠାନ୍ ମହାପାଳର ଧ୍ୟାନ କଲିକତାର ସେସ୍ୱାର ମାର୍କେଟ ଭିତରେ

ହେଉଥିବା ଚିରଟ କୋଳାହଳ ଆଡ଼କୁ ଗୁଲିଗଲା । ନଜରର ଗୁଣ୍ଡାମି ଓ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସାବଭୌମ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼ିବାର ହଟଗୋଳ ପ୍ରାୟ ଏକଧର୍ମୀ ଥିଲା । ଧନ ଓ କ୍ଷମତାକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିବା ପାଇଁ ସେ ଏହି ଚିରଟ ପାଗଳାମି ପୁଣି ନ୍ୟାୟ, ତାହା ମହପାଳକୁ ପ୍ରତ୍ୟାକ୍ଷ କରୁଥିଲା । ଶ୍ରୀଷ୍ଟିସ୍ଥାନ ସଭ୍ୟତାର ୧୧୫ ବର୍ଷ ଓ ଛବିଶାୟ ସଭ୍ୟତାର ତାତାକୁ ଅଧିକ ୩୪ ହଜାର ବର୍ଷ ପୁରୁଷ ଏହି ଉଚ୍ଚ ନୈତିକତାର ଗର୍ବ ନେଉଥିବା ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଜିର ସଭ୍ୟ ଜନତାର ଚିରୁରକ, ସମାଜ ସେବକ, ହୋଇ ନ୍ୟାୟ ନାମରେ ଅନ୍ୟାୟକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ ଦେଉଛନ୍ତି । ଗଣଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି ପରେ ସଦ୍‌ବୃତ୍ତି କେବେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେନା । ଏହି ସଂକଳ୍ପ ସ୍ୱର୍ଥ ନୈତିକତାବିଘ୍ନ ଚିନ୍ତା, ଆଜି ମନବକୁ ବସନ୍ତଗାମୀ କରୁଛି । ସେ କେବଳ ପଡ଼ିଯିବ ଶୀଘ୍ର ହୋଇଯାଉଛି ।

ମହପାଳ ଚିରକ ହୋଇଉଠିଲା । ରାଗରେ କଥା କହୁ କହୁ ଅଜାଣତରେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ହୋଇଯାଇ, ମନ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଉଠିଲା । ଗୋଟିଏ ଚିରଟ ମନ ଆଗରେ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନ ମନଟି ଲାଜରେ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲା । ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ଆଦର୍ଶ, ନ୍ୟାୟ, ସତ୍ୟ, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ମାନବିକତା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ବାରିମୁର ଚିରୁର କରି ନିତି ନୂଆ ଅର୍ଥରେ ଦେଖୁଥିବା କଳାକାର ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆସେ ଆସେ ଅପସ୍ୱରରେ ପଡ଼ିଗଲା । ତାର ସାହିତ୍ୟିକ ମନ ତାର ଚିରୁରକୁ ହରଣ କରିଥିଲା । ଅନେକ କାରଣରୁ ଏପରି ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସେ ପ୍ରାୟ ପାଗଳପଣ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ଏ ସମୟରେ ମହପାଳ ନିଜର ମାନସିକ ଅସ୍ଥିରତାକୁ ସହ୍ୟ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ପୂର୍ବ ଜିହ୍ୱାରେ ନିଜର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ପାଦରେ ଦଳିଦେଲା । ନା ମୋତେ ନିଜର ସ୍ଥିତି ଶକୁନ୍ତଳାର ବ୍ୟାଧି ଦେବାକୁ ହେବ । ଯୌତୁକ ଏବଂ ଲୌକିକ ପରମ୍ପରାରେ ଅନ୍ୟାୟ ସୁଧାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିବା ଧନକୁ ଅନୈତିକ ଓ ଅସମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ମାନ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏ ସମସ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏପରି ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏକାକୀ ମୋ ଦ୍ୱାରା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁନିଆ ଏଭଳି ଅନ୍ୟାୟ ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ମାନିଚଳିବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମହପାଳ କିଛି କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ କଲ୍ୟାଣୀର ମନକୁ କେତେଦୂର ଗୁଣି ରଖିବ । ଶକୁନ୍ତଳାର ବ୍ୟାଧିକୁ ସେ ଖୁବ୍ ଜାଳଜଳରେ ସହିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ତାର ଶଶିଳ ହୃଦୟର ପରିଚୟ ମିଳିବ ଆଜିକାଲି କେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ତାର ନିନ୍ଦାର ସୁଖ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଏତେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବ ? “ଆଜ୍ଞା, ଏହି ଗୋଟିଏ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ‘ଶକୁ’ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ଯୋଗ୍ୟ ବର ଖୋଜିବ । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଯଜ୍ଞାଗ୍ରହରେ ବ୍ୟାଧି ପରେ ମୁଁ ତ ପୁଣି ଜଣେ ଗୃହସ୍ଥ । ନିଜର ପିଲାଙ୍କୁ କିଏବା ଆଦର ନକରେ ? ଭାତ, ଭଉଣୀ ପାଇଁ ମୁଁ ଯଦି ଏତେ କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରି ତେବେ କଣ ନିଜର ପିଲାମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତି କାମନା କରିବିନାହିଁ ? ହଁ, କିନ୍ତୁ—ତୋର—ସ୍ୱର୍ଥ...କୁଳାଙ୍ଗାର... ।

ମହାପାଳର ଯୁଦ୍ଧ ମନ ତାର ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ତାର ସ୍ବଗତ ପିତୃଦେବଙ୍କ ସ୍ମରଣେ ଧ୍ୟାନକାର କଲା ଏବଂ ଏହା ତା ମନ ମଧ୍ୟରେ ଡିନା ପରିଶ୍ରମରେ ଚିନ୍ତା କରି ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା ବିଷୟରେ ଭବିଷ୍ୟତ । ଦୁର୍ବଳତା ସମାଜର ଅପାରଗତା କଲା ମଧ୍ୟ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା । ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜ ଉଭୟ ଦୋଷପୁର୍ଣ୍ଣ । ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜ ନ ବଦଳିବ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ଚରିତ୍ର ଚରିତ୍ର ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼େ । ସମାଜ ଗଠନ ହେଲେ ସମାଜ ଦ୍ବାରା ବ୍ୟକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ଘଟେ । ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜର ସମନ୍ବୟ ପାଇଁ ଏହା ମୂଳଭୂତ ଆଧାର । ଏହା ଦ୍ବାରା ପରିବାର ଗଢ଼ି ଉଠେ । ଆଜିର ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜ ଉଭୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଜାନ୍ତକାଣ୍ଡ ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟରେ ପରିସ୍ଥିତିର ଆକର୍ଷଣ ବିକର୍ଷଣ ମଧ୍ୟରେ ପାଲଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଆଜିର ବ୍ୟକ୍ତି ଏତେ ବାଧା ଓ ବିବଶ ଯେ ସେ ଯଦି ନୀତି ନିୟମରେ ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ମାନ୍ୟତାକୁ ନଷ୍ଟ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରିଦିଏ ତଥାପି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଉପା କରାଯାଉ ନାହିଁ ।

ଯୁଦ୍ଧ ମନ—ଏଥର ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶ ସ୍ମରଣେ ନୁହେଁ, ଆଉଥରେ ଚେତେଇ ଦେବାରୁ ମହାପାଳ ମାନସିକ କଷ୍ଟ ପାଇଥିଲା । ବିକଶିତ ଚେତନାର ଆଲୋକ ମହାପାଳଙ୍କୁ ନିଜର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧୃଷ୍ଟି ଉଦ୍‌ଘାଟନରେ ବାଧା ଦେଉଥିଲା । ତାର ନିଜର ସାହସ ସେ ସମୟରେ ତା ପାଇଁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଥିଲା । ବ୍ୟକ୍ତିତାର ଶୀର୍ଷରେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମହାପାଳ ଔଷଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଜର ଚରୁତରକୁ ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଲା । ମଝି ଗୁସ୍ତାରେ ଆସି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲା । କାର୍ ନିକଟକୁ ଆସି ହାତ ଉଠାଇ ଅଟକାଇଲା । କାର୍ ଅଟକିଲା ।

ଆରେ ଗୁରୁ ରୂମେ, ଏଠାରେ ? ରୂପରତନ ପରୁଷିଲା ଆସିବ ? ରୂମ ପାଖରେ ଟିକେ କାମ ଥିଲା “ଆସ, ଗୁଲିଯିବା, ଇଲେକ୍ଟ୍ରନରେ ମୋର ସେମିତି କିଛି ଇଂଟେରେଷ୍ଟ ନାହିଁ । ଏହି କେବଳ ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଗୁଲି ଆସିଲା ।

ଗୁସ୍ତାରେ ମହାପାଳ ପରୁଷିଲା, ଏଥର ରୂମେ କାହିଁକି ଛୁଡ଼ା ନ ହେଲି ରୂପ-ରତନ ? “ସତ କହୁଛ ଗୁରୁ, ବଣିଆର ପୁଅ ପ୍ରଥମେ ତାର ନିଜର ଧନ୍ଦା ଦେଖେ, ତା ପରେ ଅନ୍ୟ କିଛି ।”

ମହାପାଳ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ, ଏ ସେହି ରୂପରତନ ଯେ କି କେବେ ସମାଜବାଦୀ ଭାବନା ପ୍ରସାର କରୁଥିଲା, ଯେକି ଜନହତପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କହି ତାକୁ ଠକିଥିଲା । ହଠାତ୍ ରୂପରତନ ତାର କାନ୍ଧ ଉପରେ ହାତରଖି କହିଲା “ମହାପାଳ, ମୋପାଇଁ ମିଳିଶ୍ରୀର ଗୁନ୍ସ ତ ନାହିଁ । ମୋଠାରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଛନ୍ତି । ଏଥର ଡେପୁଟି-ମିନିଷ୍ଟରସିଏ ମଧ୍ୟ ବଣ୍ଟା ଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ମୋତେ ପସନ୍ଦ ନୁହେଁ । ଯୁଦ୍ଧ କଥା ହେଉଛି, ମୁଁ ଯଦି ମୋର ଅଧିକ ସମୟ

ବିଜ୍ଞାନରେ ନ ଲାଗାଇବ ତେବେ ଯୁଗ କେତେ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି, ଏକଥା ତମେ ତ ଜାଣିଛ ।

“ଆରେ ତୁମରଳି ଲକ୍ଷପତି ମଧ୍ୟ ସମୟପାଇଁ କାନ୍ଦୁଛି । ହାଃ ହାଃ ହାଃ ହାଃ ।”

“ହାଃ ହାଃ ହାଃ, ଯିଏ ସମୟ ଚଳାଉଛି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଚକଚକକୁ ଆସିଯାଉଛନ୍ତି । ସବୁବେଳେ ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । “ରୂପରତନ ଗର୍ଭ”ର ହୋଇ କହୁଲା ।”

“ତୁମେ ପଲ୍ଟିକ୍ ସର ଧଳା ଛୁଡ଼ି ବଡ଼ ଭଲକରିଛ । “ନା, ଏମିତି କହୁଁ ଛୁଡ଼ିନାହିଁ, ଆଜ୍ଞା ଛୁଡ଼ି ଗୋଟିଏ ପ୍ରପୋଜାଲ ଦେଉଛି । ନିଜର ସବୁ ନୂଆ ବହୁ ମୋତେ ଦେଇଦିଅ । ମୁଁ ତୁମର ପୁରୁଣା ବହୁ ଗୁଡ଼ିକର କର୍ପିଗ୍ରାଟ୍ ତୁମକୁ ଫେରାଇଦେବି ଓ ରସା ଲଟିବେସିସ୍ ଉପରେ ନେଇନେବି । ୨୦% ରସାଲ୍ଟି କୁହ, ହେଲାତ ?

ମହୁପାଲ ଚନ୍ଦ୍ରା କରବାକୁ ଲାଗିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣିଥରେ ତାକୁ ତାର ନିଜର ପୋଜିସନ୍ ଡିଆର କରବାକୁ ହେଉଛି । ଏଥିପାଇଁ ମୋତେ ପୁଣି ପ୍ରଲେଭନ ଦେଖାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଏହାଠାରୁ କାମ ଆଦାୟ କରବାକୁ ହେବ । ଜବାବ ଦେବା ଖାତିରରେ କହୁଲା “ମୋର ସବୁ ଦଗରୁ ଲାଭଅଛି । ଆଗକୁ ସତର୍କ ।”

ରୂପରତନ କହୁଲା “ପୁରୁଣା ତଥାକୁ ଭୁଲିଯାଅ ଗୁରୁ” ସେ ସମୟରେ ତୁମେ ସିକାନ୍ତର ସ୍ପର୍ଶକୁ ସାକାର କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଥିଲ, ନଚେତ, ସତ କହୁଛି, ତୁମକୁ ନେଇ ମୋର ମନ କେବେହେଲେ ମଲିନ ହୋଇନାହିଁ । ସେହି ପ୍ରେମଭାବ, ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ” ।

କହୁବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ମୁଁ ବ୍ୟବହାରରୁ ଜାଣି ପାରୁଛି । ଆଜ୍ଞା ଛୁଡ଼ି, ମୋର ବହୁ ପାଇଁ କେତେ ଏଡ଼୍‌ଭାନ୍ସ ଦେବ ?

ବହୁ କେତେ ଅଛି ?

ମୋର ଦିନିକିଣି ବହୁର ନୂତନ ଏଡ଼ିସନ୍ ବାହାର ନାହିଁ । ପ୍ରକାଶକ ବଡ଼ ଅର୍ଥଲେଭ୍ ଥିଲା । ଆଜ୍ଞା, ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଥା ଆଜିକାଲି ରଠାଇଛି ।

“ଆଜ୍ଞା, ତିନି ଗୁଣି ହଜାର ଯାହା ମାଗିବ ଦେଇଦେବି, ଆଉ ମୋର ପୁରୁଣା ବହୁ ଉପରେ ?

“ଦେଖୁଛି ଗୁରୁ ପୁଅ ଅପେକ୍ଷା ଚତୁର ହୋଇଗଲାଣି” ।

“ଅନୁଭବ ମୋତେ ଶିଖାଉଛି”

ଏହା ଠିକ୍ କଥା । ଏବେ ତୁମର ଆହୁର ସଂପର୍କ ରହୁବ । କିନ୍ତୁ ଚିନ୍ତା ନହୁଁ ।
 ଯେତେ ଚାହୁଁବ ସେତେ ନେବ । କଣ କିନ୍ତୁ ପୁଣି ସାପ୍ରାହ୍ମକ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ବ୍ୟବ
 କରୁଛ ? ହଁ, ବାହାର ମଧ୍ୟ କରିପାରିବ । ତୁମକୁ ଏଭଳି ଦେଖି ଏହି କଥାପାଇଁ
 ଇନ୍ଦ୍ରପେଦେଶନ ମିଳୁଛି । ଭାବୁଛି ଏଥର ପ୍ରକାଶନ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଥମେ କରିବ । ଏଥର
 ମୁଁ କିନ୍ତୁ ନୂତନ ଏକ୍ସପେରିମେଣ୍ଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ପେଟୁଇନ୍ ପିରିନ୍ ଭଳି
 ଭାରତୀୟ ଭାଷାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପନ୍ୟାସ ପୁଞ୍ଜିକର ଗୋଟିଏ ପିଞ୍ଜି ତଳାଇବ । ପବ୍ଲୁ ପିଟି
 ଆମେରିକାନ୍ ଷ୍ଟାଇଲ୍ ଅନୁସାରେ । ଭାରତବର୍ଷର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଡ଼ବଡ଼ ସହରରେ
 ମହୁପାଳ ଶୁକର ଉପନ୍ୟାସ ଉପରେ—ଆଇ-ମିନ୍, ସେ ସବୁ ଅଥର୍ସ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର
 ବହି ମୁଁ ପଢ଼ୁ ଷ୍ଟ କରିବ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସାହାଯ୍ୟକ ଗୋଷ୍ଠୀର ପେପର୍ସ ପଢ଼ାଯିବ,
 ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍କୁଲ, କଲେଜ, ଇଉନିଭର୍ସିଟି, ବଡ଼ବଡ଼ ରେଷୁରାଣ୍ଟ, ଷ୍ଟେସନ୍, ପ୍ଲାଟଫର୍ମ,
 ଶବ୍ଦକାଗଜ - ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ ତୁମର ପବ୍ଲୁ ପିଟି । ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 କୌଣସି ଭାରତୀୟ ପ୍ରକାଶନ ହୁଏ ବହୁତ ବଳାର ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିନାହାନ୍ତି ।

ଗାଡ଼ ଯାଇ ସେଠାରେ କୋଠା ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲ । ମହୁପାଳର ଖୁସି
 ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଶୁଣି ପୁଅର ଅବସାଦ ମେଣ୍ଟିଗଲା । ସେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା
 ଯେ ତାର ଶୁଭ ସମୟ ଫେରି ଆସିଲା ।

ରୂପଚନ୍ଦନର ଘର, ତାର ଲକ୍ଷ୍ମଣରେ ଘାସ ଦୁଇପକ୍ଷୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବନାଇବାରେ
 ବଢ଼ିଗଲା । ମହୁପାଳ କହିଲା “ମୋର ଗୋଟିଏ କାମ କରିଦେବ ?”

“କୁହୁ”

“ମୋତେ ଗୋଟିଏ ହାର ବିକ୍ରି କରିବାକୁ ହେବ”

“ସୁନାର ?”

“ନା, ନବରତ୍ନର”

“କେଉଁଠାରୁ ପାଇଗଲା ?”

“ମାର ହାର— ବହୁତ ଓଜନ”

“କାହିଁକି ବିକ୍ରି କରୁଛ ?”

“ଭାଣ୍ଡାର ବିବାହ କରିବାକୁ ହେବ”

“କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ?”

“ପନ୍ଦର ହଜାର”

“ବହୁତ ବେଶୀ, ମହପାଳ, ପୁଣି ଆଗକୁ ରୂମ ଉପରେ ବହୁତ ଦିଅଁ ବସୁଛି । କଣ ଅଜା ଘରଠାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ” । ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଗଠୁ ଓ ଓଂଲିଙ୍ଗକୁ ନେଇ ଆସିଲି, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ପଇସା ସେଠାରୁ ନେଇନାହିଁ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ । ଜମିଦାରୀ ଚାଲିଗଲା । ପଞ୍ଚବିଂଶତି ବର୍ଷର ଘରେ ତକାୟତ ହୋଇଗଲା ।

“ଆଜ୍ଞା”

“ହଁ ମୁଁ ସେଠାରେ ଥିଲି, ମୋ ହାତରେ କଣେ ତକାୟତର ମୂଲ୍ୟ ହୋଇଛି ।

“ଆଉ କିଛି ପରୁର ନାହିଁ । ତକାୟତ କଥା ଶୁଣିଥିଲି” । ସେହିଦିନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅନୁଭବ ହେଲା” । ତୁମର ମାମୁଁ ଘରର କେହି……

“ହଁ, ଗୋଟିଏ ଚାକର ସେହି ସମୟରେ ମରିଗଲା । ଜଣକର ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱକଟାମୟ ଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶେଷ ହୋଇଯାଇଥିବ । ଆଉ ଦୁଇଜଣ ସାମାନ୍ୟ ଆଘାତ ପାଇଛନ୍ତି” ।

“ଜିନିଷ କଣ ଯାଇଛି ?”

“ଦେଉ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର କୁଏଲିଆ ଯାଇଛି । ବହୁତ କ୍ଷତି ହୋଇଛି” ?

“ହଁ, ତାହାତ ହୋଇଛି”

“ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଆହୁରି ଚିନ୍ତିତ”

“କେଉଁ କଥା ପାଇଁ ?”

“ଆରେ ସେହି ହାର”

“ହଁ ହଁ ନେଇଆସ ମୁଁ ଦେଖିବି । ଏ ତାକୁମାନଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ପୁର କାଳର କମ୍ପାନିଜମ୍ । ଧନୀମାନଙ୍କୁ ଲୁଟ୍ କରି ଗଣିବଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିବା” ।

“ମୁଁ ଏହାକୁ ସାମନ୍ତବାଦୀର ମୂଳଦୁଆ ବୋଲି ଭାବୁଛି । ତାକୁମାନେ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ରାଜା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ମହାଜନମାନଙ୍କର ଦାସତ୍ୱକୁ ଜନ ଶାସନକୁ ମୁକ୍ତ କରି—

“କଣ ? ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ”

“ମହେଞ୍ଜୋଦାରୋ ଓ ହରପ୍ପା ଭଳି ରାଜ୍ୟ ଓ ନଗରକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଏ ସାମନ୍ତମାନେ ଧନ ଉଠାଇଥିଲେ ଯେ, ପୃଥିବୀ ଉପରେ ବିଚ୍ଛେଦଯାଅ । ପୃଥିବୀ (ଜମି)

ତାହାରି, ଯେ, ଏହାକୁ କର୍ଷଣ କରେ । ସମନ୍ତ ରକ୍ଷକ ଏବଂ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ କୃଷକ ଉତ୍ପନ୍ନର ଏକପକ୍ଷ ାଣ ଭାର କର ସ୍ୱରୂପ ନେଉଥିଲେ । ବଳକା ଲଭ କୃଷକରଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ କୃଷକ ମହାଜନର ମଜୁରୀଆ ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଧନୀ ହେଉଛି । ଏହା ସେହି ସମୟର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଗତି” ।

“ତୁମେ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ‘ହୁଷ୍ଟିକୁ’ ନିଜ ଝିଆଲରେ ନଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତ କରୁଛ” ।

“ନା, ଏମିତି କିଛି କଥା ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ଭାରତୀୟ ଇତିହାସର ଏକ ପ୍ରକୃତ ରୂପ ରେଖା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଅଛି । ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରିରୁ ଓ ହରପ୍ପାର ଆବିଷ୍କାର କେବଳ କୌତୁହଳର ବସ୍ତୁ ନୁହେଁ । ତାହା ଆମର ଅନେକ ବୈଦିକ ଓ ପୌରାଣିକ କାହାଣୀକୁ ନିରର୍ଥକକୁ ସାର୍ଥକ କରୁଛି ଏବଂ ଆମକୁ ଆମର ବିକାଶ କ୍ରମକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ସହାୟ କରୁଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ‘ସୁରଯରକୁ’ ନିଆଯାଉ, ନଗରଗୁଡ଼ିକୁ ଜଳେଇବା ବାଲା ‘ଇନ୍ଦ୍ର’ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପରେ ସାମନ୍ତ ମାନଙ୍କର ପ୍ରତୀକ ଥିଲା । ନଗର ଶାନ୍ତ୍ୟର ଶାସକ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ଥିଲେ । କାରଣ ଏମାନେ ବ୍ୟବସାୟୀ ଥିଲେ । କୃଷି ଏମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଜୀବିକା ନଥିଲା । ଏମାନେ ଯେତେକ କୃଷି ଦରକାର କରୁଥିଲେ ସେତେକ କରଉଥିଲେ । ଅର୍ଥ ସାମନ୍ତମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଦଳାଇ ଦେଲେ । ଲୋକମାନଙ୍କର କୃଷି ପ୍ରତି ଆସ୍ଥା ବଢ଼ିଲା । ଯେଉଁ କର୍ମ ପଡ଼ି କାର୍ଯ୍ୟର ନିଜର ପେଟ ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ମହାଜନମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରିତ ଥିଲେ ସେମାନେ କୃଷି କର୍ମକରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇଗଲେ । “ଉତ୍ତମ କୃଷି, ମଧ୍ୟମ ବ୍ୟବସାୟର ଧୂନି” ଶୁଭିଆଡ଼େ ଖେଳିଗଲା । ଏହାର ପ୍ରଭାବରେ ସାମାଜିକ ରୂପରେ ଆମ୍ଭଲୋକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ।

“ଇଟ୍-ଇଟ୍ ଶିଆଲ ଇଂଟେରେଷ୍ଟିଂ ‘ତୁମେ-ତୁମେ କିଛି ପିଇବ ? ରୂପରତନ ପଚାରିଲା ।

“ନା, ମୋ ଡେ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ” ।

“ପିଇକରି ସ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ପର୍କକୁ ଯିବାକୁ ତର ମାଡ଼ୁଛି । ହଃ ହଃ, ତାହାହେଲେ ଏଠାରେ ରହୁଯାଅ, ଦୁରୁଣା ଅଭ୍ୟାସ, ତୁମର ଶ୍ରୀମତୀ ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି । ମୁଁ କହି ଦେଇଛି ।”

“ଅରେ ଘରକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି । ସେହି ହାର ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆସିବି । ମୂଲ୍ୟବାନ ବସ୍ତୁ ଅରକ୍ଷିତ...”

“ଅରକ୍ଷିତ କ’ଣ, ତୁମର ଓଢାଲଟ୍ ପାଖରେ ହାର ନିଶ୍ଚୟ ଥିବି ।”

“ହଁ, ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଅଛି । ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଅଛି । ତଥାପି ଯେଉଁ
ଦିନଠାରୁ ଡକାୟତ ହେଲା ।”

“କୁମେ ସେମିତି ଅପଦାର୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ମହାପାଳ ଲଙ୍ଗାର ହସ ହସ କହିଲା “ନାଁ, ଅରେ ଯିବି । ଆଜ୍ଞା, ଆଜି
କୁମ ଘରେ ରହିଯିବି, ଘରେ କହି ଆସିବି ।”

ରୂପରତନର ହାତ ସଖିର ସ୍ତ୍ରୀରୂପେ ପଡ଼ିଲା । ଅର୍ଦ୍ଧଲୀ ଆସିଲା ।

“ସାଜି ବାହାର କରିବାକୁ ଲୁହ । ପଣ୍ଡିତ ମହାଶୟ ଯିବେ ।”

ଛତିଶି

ହୋଲା ପୁବର ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟା । ସକ୍ତନ ସାରା ଦିନ ଗୋଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ କାମ କରିସାରିବା ପରେ ଭିତରପଟ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ବୁଢ଼ା ପିଉଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ପୁରୁଣା ଦରଝାନ ଆସି କହିଲା “ହଜୁରୁଙ୍କର ଶାଶୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସକାରେ ହଜୁରୁଙ୍କର ଶଲା ସାହେବ ଏବଂ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆସିଛନ୍ତି । ନୂତନ ଅତିଥିର ନାମ ଶୁଣି ସକ୍ତନ ଚମକ ପଡ଼ିଲା । ଅତିଥିମାନଙ୍କର ଆଗମନର ସୂଚନା ସେ ପାଇସାରିଥିଲା, ଯେତେବେଳେ ଦୈବାଦୃକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି, ସେତେବେଳେ ଶୁଣିର ଘରର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥୁ ଯେ ଆସିବେ ଏଥିରେ କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ହଠାତ୍ ?

ସ୍ବର୍ଗତଃ ସ୍ବପ୍ନବାହାଦୂର କନ୍ୟାମଲ୍ଲଙ୍କ ଆସିବୁ ପୌତ୍ର ଏବଂ ଜଗଦମ୍ବର କାମାତାଙ୍କ ଦ୍ରୁତ ରୂପର ଶୁଭଆଡ଼କୁ ଟିକିନିଶି କରି ଶୁଣିବା ମାଣ୍ଡର ଜଗଦମ୍ବ ମହାଶୟଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଜଳ କନ୍ୟାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଉପରେ ଇର୍ଷା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟଗିନୀ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ବସିଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଏକ ସେଫା ଉପରେ ସକ୍ତନର ଶଲା ସାହେବ । କପାଳରେ ସିନ୍ଦୂରଟିପା ଲଗାଇ ଆସି ବନ୍ଦ କରି ସିଦ୍ଧାସନରେ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ମୁଦ୍ରାରେ ବସିଥିଲେ ।

ସକ୍ତନ ଗର୍ବର ସହୃଦ ‘ହଲ’ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଶାଶୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲା, ଓଡ଼ିଶାଟା ମୁହଁ ଉପରକୁ କରି ଆସିଥିଲା । ମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ନିଶ୍ଚୟ ସୁନ୍ଦର ହୋଇଥିବେ, ପାନ ବୋଲରେ ଓଠ କଲା, ଆଖିରେ ଲେଖିରା । ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଉଥିଲା, ଯେପରି କେତେ ଦିନରୁ ଗାଧୋଇ ନାହାନ୍ତି । ମୁକ୍ତାଟି ପର୍ଦା ପଥାର ବପସରେ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ତାର ହଜତ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣର ତେହେରା ଉପରେ ମଳିନତା ଓ ଉଦାରତା ଭାଙ୍ଗି ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ଶଲା ସାହେବ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମନେ ମନେ ହସିଲେ । ସକ୍ତନକୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ର ତାର ଶାଶୁ ଓ ଶଲା ଭରତ ଛୁଡ଼ା ହେଲେ । ଶଲା ମହାଶୟ ମଧ୍ୟ ଆଖିଖୋଲି ବେକ ବୁଲଇ ନିଜର ଭଗ୍ନୀ ପତିକୁ ଏପରି ଦେଖିଲେ, ସତେ ଯେପରି ଶିବ କାମଦେବଙ୍କୁ ଭୟ କରିପାରିଛନ୍ତି । ବଜରଙ୍ଗ ବଜରଙ୍ଗ ଉଦାରଣ କରି ବେକ ତଳକୁ କଲେ ଏବଂ ଆଶୁକୁ ହଲଇ ହଲଇ ବସି ରହିଲେ । ସକ୍ତନ ହାତ ଯୋଡ଼ି ପ୍ରଣାମ କରନ୍ତେ ଶାଶୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ “ମୋ ଝିଅର ପୁଅ ଜନ୍ମର ସୁକୁତ ଓ ପୁଣ୍ୟ ବଳରୁ ଏପରି ଘର ଓ ସ୍ବାମୀ ପାଇପାରିବୁ । ସତ

କହୁଛୁ ପୁଅ, ତୁମର ଶୁକରମାନଙ୍କ ସହୃଦ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସମାନ ନୋହୁଁ । ତୁମ ଭଲ ଜୁଇଁ ପାଇବା ଆମର ଭାଗ୍ୟ । ଏହା କହୁ ଶାଶୁ ନିଜ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ରୁମାଲ ଖୋଲିବାକୁ ଟଙ୍କା ବାହାର କଲେ ଓ ସଜ୍ଜନଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ ।

... ତମେ...

...କଣ ?...

ଏତକ ନିଜେ ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ବାହା ହୋଇଥିଲେ, ସବୁକିଛି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତା ! ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଜବାବ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ଜଳହାନ ଚଳକ ଗୃହ ପ୍ରବେଶ, ବଦାୟୀ ଆଦି କେତେ କଣ ଦେବାକୁ ନେବାକୁ ପଡ଼ି ଥାଆନ୍ତା । ରୁମେଟ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ପଇସା ମଧ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଇବାକୁ ଦେଇନ । ସଜ୍ଜନର ଶାଶୁ ନିଜର ଲେଉଟିଭଉଣି ଆଖିରେ ବାସୁଲ ମମତା ଜୁଇଁ ଉପରେ ଅଜାତି ଦେଇ ତାର ଡାହାଣ ହାତ ଅଙ୍ଗୁଳରେ ରତ୍ନ ମୁଦ୍ରା ପାଖକୁ ଡିଲି ହେଉଥିବା ମୁନା ମୁଦ୍ରାଟି ପିଛାଇ ଦେଲେ । ପୁଣି ଶୁଭକାମନା କରି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶାଶୁର ବ୍ୟବହାରରେ ଝୁହୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଜ୍ଜନକୁ ଏହା ଶସ୍ତା ଓ କୃପିମ ମନେହେଲା ।

“ହରି ଓଂ ବଜ୍ରଜ” ଶିଳା ମହାଶୟ ସମାଧିରୁ ପୁଣି ଚେଇଁ ଉଠିଲେ । ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲେ ଓ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ଆଖିକୁ ଛିର କରି ଭଗ୍ନୀ ପତିଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ମୌନତାରେ ସଜ୍ଜନ ଭୟ ପାଇଲା । ଦୁଃଖ, ରକ୍ତସ୍ନାନ ଶରୀର ନେଇ ଦୁଃଖିନୀ ଶିଳାଭଉଣି ସଙ୍କୋଚିତ ହୋଇ ବସିଥିଲା ।

“ନିଜ ଭଗ୍ନୀ ପତିର ମୁହଁ ମିଠା କରିରେ ପୁଅ, ଚାହିଁ କ’ଣ ? (ସଜ୍ଜନ ପ୍ରତି) ନିଜ ଭଉଣୀକୁ ଏ ବହୁତ ଭଲପାଏ । ତୁମରୁ ଭଉଣୀର ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭାଇପ୍ରତି ଭାବ ସେହୁ ... କଣ କହବ, ସବୁ ଭାଗ୍ୟର ଦୋଷ ...”

ବାହାର ପୋଟିକୋରେ କାର ରହିଲା, କାରର କବାଟ ଖୋଲିଲା ଓ ବନ୍ଦ କରିବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା । ସଜ୍ଜନ ହୃଦୟକୁ କିଛିଟା ଶାନ୍ତି ଅନୁଭବ କଲା । ଦେହରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଅଶ୍ରୁ ଆସିଲା । କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଉଠିଗଲା । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ସଜ୍ଜନ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ସଜ୍ଜନ ହାଲୁକୁ ଆସି ଦେଖିଲା, କନ୍ୟା ସିଲକ୍ ଶାଢ଼ୀ ସହୃଦ ଫିକା ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର ପଶମ ବୁଡ଼ାଇ ଓ ଫିକା ଚକୋଲେଟ୍ ରଙ୍ଗର ଖାଲି ଏବଂ ଧଳା ରଙ୍ଗର ତପଲ ପିନ୍ଧି ଆସୁଥିଲା, ତାକୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ମାନୁଥିଲା ।

ମାଷ୍ଟର ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟଙ୍କର ଧର୍ମପତ୍ନୀ ୧ ମସିହା ପରେ ନିଜ ଝିଅକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥିଲେ ; ଝିଅ ତାଙ୍କର ଏବେ ବୋହୂ ହୋଇଛି । ଚେହେରାରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ, ଚାଲି ଚଳନ, ହାବ-ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ମା, ଭାଇ ଆଦିକୁ ଦେଖି

କନ୍ୟା ଯେପରି ଝୁପି ହୋଇ ଉଠିଲା । ଏଥିରେ ମା' କିନ୍ତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଫେରିଗଲେ । ସେ ଠିକ୍ ଆଗ ହିଁ ଅ ପରି ଥିଲା । କନ୍ୟାକୁ ଦେଖି ମାଠାରୁ ଅଧିକ ଭାବରେ ଭାବିବାର ମନାନ୍ତି ଓ ବସନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ବଦଳିତ ହେଲା । ସେହି ଦୃଷ୍ଟି ସବୁଜର ଦୃଢ଼ତାରେ ଅତି ମାମୁଁକତାର ଚିହ୍ନ ଆଜି ଥିଲା । ସମ୍ପର୍କ ସେ କେତେ ଦୂର ଓ କେତେ ସହଜ— ତାକୁ ଯେତେ ଧରିବାର ଚେଷ୍ଟା ହେବ ତା ସେତେ ମଧୁର ଓ ଦୃଢ଼ ହେବ । କନ୍ୟାର ବଡ଼ଭାଇ ମହାଶୟ ଯୋଡ଼ା ଉପରେ ଯଥାବଦ୍ଧ ଯୋଗାସନରେ ବସିଥିଲେ । ଥରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଖୋଲି ମା, ହିଁ ଅଙ୍କ ମିଳନ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖିଲେ, ସୁନସ୍ତ ଏହାକୁ ମାୟା ଭାବ ନିଜ ସମାଧିରେ ଲୀନ ହୋଇଗଲେ ।

କନ୍ୟା ଭାବିବାର ଆଲିଙ୍ଗନ କଲା । ହସି ହସି ପରୋକ୍ଷରେ ମା ସହଜ କଥା ହେଲା । ଭାଇର ପାଦ ଚୁଲିଲା, କନ୍ୟା ତାଙ୍କର ସମାଧି ଭଙ୍ଗ ହେଲା ନାହିଁ । ସମାଧି ମୁଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କର ଭାବନା କୁହୁତ ମୁଣ୍ଡ ମଣ୍ଡଳର ଶୂନ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଏଭଳି ଦୃଢ଼ତା ହେଉଥିଲା ଯେପରି କୌଣସି କାଟୁ ନିଷ୍ଠୁର ତମକାରୀତା ଫୁଟି ଉଠିବ । ଏ ଶାନ୍ତ ସତରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶିଳା । ସବୁଜ ଏହାକୁ ପରିହାସ ଓ ବହୁ ପ କରବା ଡଙ୍ଗାରେ ଭାବିଲା ।

ସବୁଜର ଶାଶୁ ନିଜର ହିଁ ଅ ଗଳାରେ ମାଳା ପିନ୍ଧାଉ ଥିଲେ । ସେଥିରେ କିଛି ମମତା ବା ପବିତ୍ରତା ନଥିଲା ।

ହୁର ଓଠ, ବଜରଂଗ । ବଜରଂଗ, ଶିଳା ମହାଶୟଙ୍କର ସମାଧି ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉଦାସ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ । ମା, କହିଲେ, “ଆରେ ପୁଅ, ତୁ କଣ କରେ, ଭାବଣୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସି ପୁଣି ।”

“କଣ ମହାଶୟ, ମିଷ୍ଟର ସବୁଜ, ବର୍ମା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରେ ବସି ବଡ଼ ପିଇ ପାରେକ ?

ଭାଇ, ଆପଣ ଏମିତି କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି । ଯଦି ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତେବେ ପିଇପାରିନ୍ତୁ । କନ୍ୟା ଭାଇକୁ ଜୋର ଦେଇ ସତେଜ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲା ।

ସବୁଜ ନିଜର ପକେଟରୁ ସିଗାରେଟ୍ କେଶ୍ ଓ ଲାଇଟର ବାହାର କରି ଶିଳା ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇଲା । ଶିଳା, ବଜରଂଗ, ମୁଁ ଏଠାରେ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ନିଜସ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ସବୁଜ ନିଜର ସିଗାରେଟ୍ କେଶ୍ ଫେରିଲା ଅଣି ପକେଟରେ ରଖିଦେଲା । କନ୍ୟାକୁ କହିଲା “ମୁଁ ଯାଉଛି ତାଲିଂଗ । ମୋର ଟିକିଏ କାମ ଅଛି । ତୁମେ ମା ଆଦର...”

“ପୁଅ ରୂପ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ କାମ ଅଛି । ଶାଶୁ ଜ୍ଞାଆ ଇକୁ କହିଲେ । ସବୁଜ ରହୁଗଲା, ବରକନ୍ୟା ନିଜର ସ୍ୱର୍ମୀର ଚେହେରାକୁ ପଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । ଖରାପ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଗର୍ମୀରତାର ଶକ୍ତ ଆବରଣ ତଳେ ରୂପା ଲହରୀ କାଟୁଥିବା ହସ ଓ ଉପରେ ଭରସା କାଟୁଥିଲା । ଶାଶୁ ଜ୍ଞାଆ ଇକୁ ନିକଟରେ ବସିବାକୁ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ସବୁଜ—“ମୋର ଏପରି ଅଭ୍ୟାସ” କହି ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା । ମାଷ୍ଟର ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟକର ସ୍ତ୍ରୀ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ହଁ ।

“ଆଜ୍ଞା”

“ତୁମେ ଜାଣ ମୁଁ ଆଜି ଏଠାକୁ କାହିଁକି ଆସିଛି ? କାଲି ରାତିରେ ମୋର ଏହି ବନ୍ଧୁରେ ଶଙ୍କରଙ୍କ ସହୃଦ ବହୁତ ଯୁକ୍ତି ଚର୍ଚ୍ଚା ହୋଇଛି । ସେ କହିଲେ ଯେ ପୁଅ ତୋର ଭଉଣୀ ଘରକୁ ଯିବା ଉଚିତ । ମୁଁ କହିଲି, ମୁଁ କେବେହେଲେ ଯିବି ନାହିଁ । ଏହା ଉପରେ ଶଙ୍କର ଓ ମୁଁ ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜର ଜିଦ୍ ଉପରେ ରହିଲୁ । ପୁଣି ଆଲିଗଞ୍ଜର ଲୋକେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା କଲେ ।

ସମସ୍ତେ ତା ଆଡ଼କୁ ଅନାହିଁ ନୀରବରେ ଶୁଣୁଥିଲେ । କନ୍ୟାର ମା ସବୁଜ ନିକଟରେ ନିଜର କଥା କହିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପୁଅଙ୍କର କଥାର ସ୍ୱେଚ୍ଛା ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା । କହିଲେ—ଭଉଣୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଘିଙ୍ଗି ପୁରୀପେଷା ଡେଇଁ ବଢ଼ିଯାଇଛି ବୁଝିଲୁ ? ଯଦି ଇଚ୍ଛା କରବ ତୋ ଘରର ସମସ୍ତ ଆୟବାବ ପତ୍ର ମାତ୍ର ଏକ ସେକେଣ୍ଡରେ ମୋ ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବ । କିନ୍ତୁ ନା, ମୁଁ ମାୟା ମୋହରେ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ମୋ ପାଖକୁ ଘିଙ୍ଗି ଆସିଲା, ମୋତେ କହିଲା ଯେ, ଯଦି ତୁମେ ଇଚ୍ଛା କରବ ନିଜ ତକିଆ ତଳେ ପ୍ରତି ଦିନ ଏକ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ନୋଟ୍ ପାଇବ । ମୋ ସ୍ଥାନରେ ଯଦି ମା ଆସନ୍ତା ତେବେ ମାୟା ମୋହର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ମୋତେ ମୋର ଗୁରୁ ବଜରଙ୍ଗବଳୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସି କାନ ପାଖରେ କହିଗଲେ ଯେ ‘ବିଷ୍ଣୁ ରୂପର ସହାୟ, ମିଥ୍ୟା ମାୟାରେ କେବେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଭଗବତ୍ ଜଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରାଇଦେବି ।”

ପୁଅ, କଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଏପରି ବଳି ଗୁଲିଛୁ । ଟିକିଏ ସ୍ଥିର ହୁଅ, ସଂଯତ ହୁଅ । କନ୍ୟାର ମା କହିଲେ ।”

ତୁମେ ଏହାକୁ ଅଣ୍ଟି ଖୁ କଥା କହୁଛ ? ତୁମର କଣ ମୋର ଘିଙ୍ଗି ଉପରେ ବଢ଼ିଯା ନାହିଁ ? ସବୁଜର ଶିଳା ନିଜର ମା ଉପରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଲେ । ବୋହୂର ଚେହେରା ଭୟରେ ଫିକା ହୋଇଗଲା । ବୋହୂ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଜର ଶାଶୁକୁ କହିଲେ “ମା” କହିଦିଅ, ବଢ଼ିଯା ଅଛି ।

ପୁଅ ମହାଶୟ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼କଣ ଆଣି ଲାଲ ଲାଲ କରି ବୁଲି ବୁଲି ନିଜର ‘ମା’ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଥିଲେ । ସକ୍ଳନ ଶଳାଘର ବାହୁ ଧରି ଜୋରରେ ଠେଲି ଦେଇ କହିଲେ “ବୁଝ ହୋଇ ସେଠାରେ ବସନ୍ତ ।”

ଶଳା ମହାଶୟ କିଂ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବମୁଦ ହୋଇ କଣ ପୁଡ଼ାଏ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଣ୍ଠି ଗୁଣ୍ଠି ହେଲେ “ମୋତେ ବଡ଼ ପିଇବାକୁ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଶଙ୍କରଙ୍କ ନିକଟରେ କହିଲି । ସବୁ ଏହାର ଉତ୍ତର କରିବେ । ହୋଧରେ ଆଣି ଲାଲ ଚଢ଼ି ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ି ଶଳା ମହାଶୟ କହିଲେ ଏବଂ ରହି ରହି ଗରମ ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମାଷ୍ଟର ଜଗଦମ୍ଭା ସହାୟର ଧର୍ମପତ୍ନୀ ନିଜର ଝିଅକୁ କହିଲେ “ସେହି ଦିନଠାରୁ ଏହାର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ଏକୁ ଯେତେ ମନା କଲେ ବି ସେ ମାନୁନି । ଘରର ଅବସ୍ଥା ଆଉ କହବ ? (ସକ୍ଳନ ପ୍ରତି) ପୁଅ, କାହାଘରେ କ’ଣ ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତା ନାହିଁ ? ଆମର ଘର ଏମିତି କଣ ପାପ କରି ପକେଇଛି ? ତୁମେ ନିଜେ ଏହାର ନ୍ୟାୟ କର ।”

ସେ କଥାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ରଖିଦିଅ ‘ମା’ । କନ୍ୟା ‘ମା’ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ବଡ଼ୁଥିବା ମାନସିକ ଦୁଃଖକୁ ନିଜର ଚେହେରାରେ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା ।

ନଦୁ ବାବୁ, ଓରଫ୍, ବସ୍ତୁ ସହାୟ କହି, ହଠାତ୍ ଉଠି ଗୋଲ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ମିଠାଇ ହାଣ୍ଡିରେ ହାତ ପୁରାଇଲେ । ମା, ନିଜ ଝିଅର କଥାରେ ଉତ୍ତର ଦେବା ବନ୍ଦ କରି ତାକୁ ଧମକ ଦେଇ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ “ନଦା, ଜୋର ବୁଦ୍ଧି ସବୁ ଲୋପ ହେଲାଣି । ସାନ ଭଉଣୀ ଘରେ...”

ସବୁ ମାୟା, ସବୁ ମିଛ, ଆଉ କିଛି କୁହ ନାହିଁ । କହି ନଦୁ ବାବୁ କେତେବୁଡ଼ିଏ ଏକା ଥରକେ ବାହାର କରି ପାଟିରେ ପୁରାଇଲେ ।

ମାଷ୍ଟର ସାହେବଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଝିଅ ଜୋରୁଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦୟାମୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ “ଏଭଳି ଅବସ୍ଥା” ଏହାପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘରେ କେହି ଖୋଜି ବସିପାରୁ ନାହାନ୍ତି, କେହି କିଛି କାମ ଧନ୍ଦା କିଶୋରୁ ନାହାନ୍ତି । ରୋଷେଇ ଘରେ ପଣି କେବେ କେବେ ରନ୍ଧା ଗୁଡ଼ି ତରକାର ଫିଙ୍ଗି ଦେଉଛି । କେତେବେଳେ ବାହାରର ଖାଦ୍ୟ ଜମ୍ବୁମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ଦେଉଛି । କଣ କହିବ, ଏହା ହାତରୁ ମାତ ଖାଇ ଖାଇ ଆମର କେବଳ ଖବନ ଯିବାକୁ ବାକି ଅଛି । ତୁ ନିଜର ବାପାକୁ କେଲି ଦେଇଛୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ପାଗଲ ଖାନାକୁ ପଠାଇ ଦେ । ଝିଅ ଏବଂ ଆମକୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ବଞ୍ଚେ ଦେ ।” ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଓ କଣ୍ଠ ବାକ୍ସୁର ହୋଇଗଲା । ଆଖି ପୋଛୁଲେ, ତାଙ୍କର ଆଖିର ଲେଞ୍ଜର ମୋଡ଼ ହେଇଗଲା ।

ହଠାତ୍ ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟାର କାନ୍ଦ ଉପରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ” ଏକୁ ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବିକ ?”

କନ୍ୟା ନିଜ ମନର ବ୍ୟଥା ଓ ଅନଶ୍ଚୟତାକୁ ସ୍ବାମୀର ଆଖିରେ ଭରି ଦେଇ କହିଲେ” ମା’କୁ, ପଚାରି ନିଅ ।”

ମା ଶୁଣିନେଲା, କହିଲେ” ପାଗଳ ହୋଇଗଲା” ଘରେ ଆଉ କେହି ପୁରୁଷ ଲୋକ ନାହାନ୍ତି, ଏଥିପାଇଁ ଘରେ ବାଘ ହୋଇଯାଇଛି । ପୁଣି ହଠାତ୍ ଜୁଆଁଙ୍କର ପାଦ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ସଜ୍ଜନ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଶାଶୁଙ୍କ ଦୁଇ ହାତକୁ ଧରି ଉଠାଇ କହିଲେ । “ଏ ଆପଣ କଣ ? କହୁଛନ୍ତି ? ଉଠନ୍ତୁ ।”

ପୁଅ, ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ଫେରାଇଦିଅ । ଭଗ୍ନର ଚୁମକୁ ସବୁକିଛି ଦିଅନ୍ତୁ । ଏ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ସେ ମୋର ଜୀବନର ଭରସା । ଏଇଥିପାଇଁ କେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହେ ।”

“ବାବୁ, ଆଇନ୍ କାନୁନ୍‌ର ଇଏ କାମ ଆମ ହାତରେ କିଛି କରିବାର “ନାହିଁ ।

“ମୁଁ ତତେ କିଛି କହୁନି ରିଅ । ଯାହା ବଳରେ ତୁ ତୋର ବାପାକୁ ଜେଲଖାନାରେ ପୁରାଇଲୁ, ସେ ସେତେବେଳେ ମୋର କେହି ନ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଏବେ ସେ ମୋର ପୁଅ । ମୋର ମଧ୍ୟ ଦାଗ ଅଛି ।”

କନ୍ୟାର ରାଗରେ ଜଳିଗଲା । ନିଜ ଶାଶୁର ଅଧିକାର ଜାହରକୁ ଦେଖୁ ସଜ୍ଜନ ମନେ ମନେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲା କିନ୍ତୁ କନ୍ୟାର ଦୋଷକୁ ଦେଖି ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲା, ମିଠା କଥା ଦ୍ବାରା କାମ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ଶାଶୁଙ୍କୁ କହିଲା “ପୁରୁପୁର ଆପଣଙ୍କର ଦାଗ ଅଛି । ମୁଁ ମନାକରୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣ ମୋତେ କିଛି ନ କହିଲେ ଭଲ ହେବ । ପ୍ରକୃତରେ ମୋ ହାତରେ କିଛି ନାହିଁ । ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ତାଙ୍କ ଉପରେ ମୋକଦ୍ଦମା ଚାଲିଛି ।

“ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ପୁଅ, ରୂମେ ଜାମିନ୍ ହେଲେ ସେ ଆସି ପାରିବେ । ଚୁମର ସବୁ ଜାଗାରେ ହାତ ଅଛି ।”

ସ୍ବାମୀ ଆଡ଼କୁ ଡାହାଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ବନକନ୍ୟା ‘ମା’କୁ କହିଲା “ମା, ମୁଁ ଚୁମକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ୁଛି, ଆଉ ଯାହା କିଛି କୁହୁ ସେ ଚୁମର ସେବା କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ବାକୁ କିଛି ଭୁଲି କାମ କରିବା ପାଇଁ ” ।

“ଭୁଲି କାହାର ନ ହେଉଛି ?

“ବାପା ଭୁଲ କରି ନାହାନ୍ତି, ଅପରାଧ କରିଛନ୍ତି”

“ସେ ତ ଅପରାଧ କରିନାହାନ୍ତି” ମାଷ୍ଟର ସାହେବଙ୍କ ଧର୍ମପତ୍ରୀର ସ୍ବର ଗନ୍ଧ ଜୋର ହୋଇଗଲା । ହୋଧାନ୍ତା ହୋଇ ଏକ ନିଶ୍ବାସରେ କହିପକାଇଲେ “ଏ ସବୁ ତୋର ଖୁଡ଼ିର କାମ । ତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଧରୁନାହୁଁ । ସେ ରାଣୀ ଯାହା ଯାହା କରି ମୋର ମତେ ଜଳେଇଛି (ଧକେଇ ଧକେଇ କାନ୍ଦୁ) ମୋର ଘରେ ନିଆଁ ଲାଗିଛି, ତାଘରେ ସେମତି ନିଆଁ ଜଳୁଛି ଆହୁରି ଜଳିବ । ତା ଦେହରେ ପାତକ ହେଇଯାଉ ।”

“ପାଣି, ମିଠେଇ ତଣ୍ଡୁରେ ଲାଗି ଯାଇଥିଲା । ସକ୍ତନ ଦେଖିଲା, ଶଳା ମହାଶୟ ଗୋଟିଏ ହାତ ହାଣ୍ଡି ମଧ୍ୟରେ ରଖି ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଗଳା ଆଉଁସି ଆଉଁସି କାରୁଣିକ ମୁଦ୍ରାରେ ବସିଥିଲେ । ସକ୍ତନ ଆଗକୁ ଯାଇ ଘଣ୍ଟର ସ୍ପିରୁଟିପିଲା । ଜଣେ ଚାକର ଶୀଘ୍ର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ‘ପାଣି ଆଣ’ କହି ହଠାତ୍ ସକ୍ତନର ଧ୍ୟାନ ଏହି କଥା ଉପରେ ଗଲା ଯେ, ବୋଧହୁଏ ଚାକରମାନେ ପର୍ଦା ପଛରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଏହି ତାମସା ଦେଖୁଥିବେ । ପୁଣି ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କୁହାକୁହି ହେବେ, ଥକା ପରିହାସ କରିବେ । ସକ୍ତନ ସମ୍ମୁଖରେ ନିଜର ଏହି ବିଚିତ୍ର ଶଳା ଓ ଏହି ତାମସା ଦେଖେଇବା-ବାଲା ମଇଲା କୁଟିଆ ଶାଣ୍ଟି ବୁଢ଼ୀ ତାର ମସ୍ତକକୁ ବିବ୍ରତ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ତାର ବନ୍ଧୁ, ତାର ପତ୍ନୀର ନିଜ ସ୍ବଇ ଓ ‘ମା’ । ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କି ଅପରାଧ, କନ୍ୟା ଏ ଘରକୁ ଆସି ଘରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା କମାଇଲା । ତାର କୌଣସି ବ୍ୟବହାରରେ ଅଭଦ୍ରତା ବା ଅଶିଳ୍ପତା ପ୍ରକାଶ ପାଇନାହିଁ ବରଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଶର ଚାକର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଶାୟଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଦୋଷ ବାହାର କରିବାରେ ଅଧିକ ଦକ୍ଷ । ଏ ସବୁ ମୋର ଶଳା ଓ ଶାଣ୍ଟି ମିଶି ଆଜି କନ୍ୟାର କୁଳାନିତା ଗଣସ୍ବରେ ବଡ଼ ଭୁଲି ଇମ୍ପ୍ରେସନ୍ ଦେଇଯିବେ ।

ପାଣି ଆସିଗଲା । ଶାଳକଙ୍କ ହାତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ହାଣ୍ଡି ଭିତରେ ଥିଲା, ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଗଳାସ ନେଇ ଘଟ ଘଟ କରି ପାଣି ପିଇଗଲା । ଲୁଚକରି ସେ ହରି ଓଁ ବଜରଙ୍ଗ—ବଜରଙ୍ଗ ଧ୍ବନୀ ଲାଗାଇଲା । ପୁଣି ପାଖରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଭଗ୍ନୀ ପତକୁ ଦେଖି କହିଲା “କଣ ମହାଶୟ, ମିଃ ସକ୍ତନ ବର୍ମା, କିଛି ସାଧନା କରୁଛ କି ନାହିଁ ?”

ସକ୍ତନ ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଲଜିତ ହେଲା । ଚାକର ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା, ଏଥିପାଇଁ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କନ୍ୟା ପାଖକୁ ଆସିଲା, ତାକୁ ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ନେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲା “କନ୍ୟା, ଇଶ୍ବରଙ୍କ ରାଶି ତମେ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଅ । ଶହେ ପରୁଷ ଯାହା ସାହାଯ୍ୟ ମାଗୁଛନ୍ତି ଦେଇଦିଅ” ।

ବାହାର ପୋଟିକୋରେ କାହାର କାର୍ ଆସି ଛୁଡ଼ା ହେବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଲ୍ ।
 ସବୁଜ ଅଛୁ ଉଠିଲା । କେହି ବାହାର ଲୋକ ହୋଇଥିବ ତ ଏହି ଶିଳାକୁ ଦେଖି
 ମନରେ କଣ ଭାବିବ । 'ସୁ ଶୁକର କୋଠାରେ ପହଞ୍ଚି କହିଲା' ହଜୁର ତାହା
 ସାହେବ୍ (ତାକୁଗଣୀ) ଆସିଛନ୍ତି । ସବୁଜ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ କହିଲା
 "ଶୀଳା ଆସିବୁ, ତୁମେ ତାକୁ"

ତୁମେ ତାକୁ ରହିବୁ କରନଥ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏମାନଙ୍କୁ ବିଦାନ କରି ଦେଉଛି ।
 ସବୁଜ ବାରିଶାକୁ ଆସିଲା । "ହାଲୋ" ତା: ଶୀଳାର ଶବ୍ଦ ଏବଂ ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟରେ
 ଆଜି ସବୁଜକୁ କାନ୍ତି ଦେଖି ପାରିଲା । "ହାଲୋ ଶୀଳା, ଏ ସମୟରେ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ
 ଛାଡ଼ି କେମିତି ଶୁଭ ଆସିଲା ।"

"କପଳିଙ୍ଗ ରୋଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ରୋଗୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଏହି
 ବାଟେ ତୁମ ସହୃଦ ଗୋଟିଏ ମିନିଟ ପାଇଁ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସି ଗଲା ।"

"ଆସ, ଉପରକୁ ଯାଇ ବସିବା" ।

"ନା, ବାହାରକୁ ଆସ । ତୁମକୁ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବାର ଅଛି ।

ପୋଟିକୋ ବାହାରେ ବଗିଚା ଧାରରେ ଦୁହେଁ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦୁହେଁ
 ଚାଲୁଥିଲେ ।

ଲନ୍ରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ, ଲତା ଗୁଡ଼ର ବାଉଁଶ ଡାକକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସି,
 ତା: ଶୀଳା ହଠାତ୍ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲା । "କହିଲା, ଦୁର୍ଜନ,, କହୁ କହୁ ଶୀଳା ରହୁଥିଲା
 ଅଛି, କରୁଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବୁଜକୁ ଦେଖି, ବେଦମ ଭରା କଣ୍ଠରେ ପଚାରିଲା 'କଣ' କହିଲେ
 ବନ୍ଧୁ ଏବେ ଆଉ ମୋ ସହୃଦ କେବେ ହେଲେ ମିଶିବେ ନାହିଁ ?"

ସବୁଜର ହୃଦୟରେ ଏକଥା ଦୁଃଖ ଦେଲା । କହିଲା "ସେ ଆଜିକାଲି ଆଉ
 ତୁମ ସହୃଦ ମିଶୁନାହିଁ, ଏ କଥା ମୋତେ ଜଣା ନ ଥିଲା" ।

କେତେମାସ ହୋଇଗଲା । ବାସ୍, ଶେଜି ଦିନ ସେହି ତରୁଣ ଉପହାସ
 ଦେଖା କରିଥିଲେ । ଇଟ୍ ଓ୍ଵାଲ୍ ଇନ୍ ଜାନୁଆରୀ - ବୋଧହୁଏ ୨୫ ତାରିଖ ଥିଲା ।

"ସେମିତି କିଛି ବିଶେଷ କଥା ହୋଇଥିଲା ?"

କଣ କହିବ, ଆଉ ହାବ୍ ନୋ ଗ୍ରନ୍ ଏଗେନଷ୍ଟ ହିନ୍ ଓ୍ଵାଲ୍, କିନ୍ତୁ ଏହା
 ସତ୍ୟ ଯେ, ସେ ମହୁପାଳ ପରି ଜନଅସ୍ତ୍ରୁ ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏବେ କେତେ ଦୂର
 ହୋଇଗଲେଣି । ମୁଁ କାଲି ତାଙ୍କୁ ଅମିନାବାଦରେ ସହଜ ପାରହେଉଥିବାର ଦେଖିଲି ।

ଆଉ କ୍ୟାଣ୍ଟ ବସୁର ଦଣ୍ଡ ଏକ ମୋର” । କହୁ କହୁ ତା: ଶୀଳାର ବାବୁର ହୋଇ
ଆସିଲା । ସେ ନିଜର ଭେନଟି ବ୍ୟାଗ ଖୋଲି ରୁମାଲ ବାହାର କଲା ।

ଶୀଳାର କାଳ ଉପରେ ହାତ ରଖି ତାକୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେଉଁ ଦେଉଁ ସନ୍ତାନ ବଢ଼ିଲା
“ଡୋକ୍ଟର ବ ସୁଲିସ୍ ଶୀଳା” ମୁଁ ଜାଣେ, ମହପାଳ ରୁମ ପାଇଁ କେତେ ଚିନ୍ତାକଷର,
ସେ ରୁମକୁ ଛାଡ଼ି ରହି ପାରବ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ମିସେସ୍ ଶୁକ୍ଳାଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କର ପତିଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତିଲ୍
କରୁଛି ଯେ ମହପାଳ ଉପରେ ମୋର ବି ହକ୍ (ଦାଖ) ଅଛି ।

ସନ୍ତାନ ଗଣ୍ଡାର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ପଡ଼ିଲା । ଜଣେ ପରଶାତା ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ
ପ୍ରଣୟିନୀ । କାହାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର କଥା । ପ୍ରେମ କଣ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର
କଥା ମାନି ହୋଇ ଚାଲି ପାରବ । ଯଦି କାହା ସହୃଦ କାହାର ମନ ମିଳି ତେବେ
ତାକୁ ବାଧା ଦେବ କିଏ ? କିନ୍ତୁ ସମୟ ପୁର ପ୍ରସଙ୍ଗ ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଯେତେ-
ବେଳେ ତାର ଶାଶୁ ନିଜର ପତି ଓ ଖୁଡ଼ିଙ୍କ ପ୍ରେମ ବଖାଣୁ ଥିଲା “କିନ୍ତୁ ଏ କଥାରେ
ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ।”

ଶୀଳା କହିଲା “ରୁମେ ତାଙ୍କୁ ମୋ କଥା କହିଦେବ ନିଶ୍ଚୟ” ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ରୁମ
ପାଖକୁ ପଠାଇଦେବି । କାଲି ସକାଳେ ତା ପାଖକୁ ଯିବି ।”

“ରୁମେ ଏ କଥାକୁ କାହାର ପାଖରେ ପ୍ରକାଶ କରିବ ନାହିଁ । କହ, ଇଭିନ୍
ଟୁ ଇଉର୍ ଓପୁଇଟ୍”

“ନା, ନା, ମୋତେ ବିଶ୍ୱାସ କର, ଆଉ ରୁମେ ଆଦୌ ଦୁଃଖ କରନାହିଁ ।”

“ଆଜ୍ଞା, ଠିକ୍ ଅଛି, ଏଣୁ ହାଉ ଇଭିନ୍ ଇଉର୍ ଓପୁଇଟ୍ ?” ସନ୍ତାନ
ମହା ଉପଦେଶ ପଡ଼ିଲା । କନ୍ୟା ଭିତରେ ଅଛି, କହିଲେ ବୋଧହୁଏ ତା: ଶୀଳା ତା
ସହୃଦ ଦେଖା କରିବା ପାଇଁ ସେଠାକୁ ଚାଲିଯିବ । ସେଠାରେ ତାର ଶିଳା ଆଉ ଶାଶୁ
ଅଛନ୍ତି ।

ସନ୍ତାନ ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ‘ହୁ—ନା’ କିଛି ନ କହି କଥା ବଦଳାଇ
କହିଲା “ରୁମର ଦୁଃଖିତ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ, ଶୀଳା । ରୁମେ ଜାଣ,
ମହପାଳ ଏତେ ବଡ଼ ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ଓ ସ୍କଲର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଅସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧିର ଲୋକ ।
ଏକ ଡେ଼, ଆଉ ପ୍ରମିଳ୍ ‘ମୁଁ ତାକୁ ରୁମ ପାଖକୁ ନେଇ ଆସିବି’ ।”

ତାଙ୍କର ଶିଳାର ବିବାହରେ ବୋଧହୁଏ କେହି ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି
କହିଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ବସ୍ତୁ ନେଇ ବହୁତ ଅଶାନ୍ତି ସୃଷ୍ଟି
କରିଥିଲେ । ମହପାଳ ସେଥିପାଇଁ ଦୁଇଦିନ ମୋ ଘରେ ଥିଲେ ।

“ଆରେ, ମୋତେ ଏସବୁ ଜଣା ନାହିଁ ।”

ରୂମେ ମଧୁର ଯାଇଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ କଥା ମୁଁ ରୂମକୁ ସଙ୍କେତରେ ଏସପାଇଁ କହିଦେଲି । ଯଦ୍ବାସ ରୂମେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତର ସହୃଦ ହେଣ୍ଡେଲ କରିପାରିବ । ‘ଆଜ୍ଞା’ ମୁଁ ଯାଉଛି । ଶୀଳା ଦୁଇ ପାଦ ଆଗେଇଗଲା । ପୁଣି ଛୁଡ଼ା ହେଲା, ଦୃଷ୍ଟି ତଳକୁକରି କହିଲା “ଭୁଲିଯିବାଟି ମହୁପାଲର ଚରିତ୍ରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଦୋଷ । ଏଥର ସେ ନିଜର ସେହି ଭୁଲ ପଣିଆକୁ ଛାଡ଼ି ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଦାୟିତ୍ବକୁ ଜବରଦସ୍ତ ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଲଦୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବହୁତ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ । ସେ ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜ ଉପରେ ଏହି ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ତରୁଣ କାଳେ ତାଙ୍କର କିଛି ହୋଇଯିବ ।”

ସନ୍ତାନ ପୋଟିକୋ ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ଯାଉ ସଂକେତ ଦେବା ଛଳରେ କହିଲା ‘ଶୀଳା ଧାରଣା ବଦଳାଅ ନାହିଁ, ମହୁପାଲ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରିମାଣରେ ଭୋଳା, କାଲି, ହଁ..., କାଲିତ ସେ ସକାଳେ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲା ‘ଏଣ୍ଡ ଉଲଲିମୁଁ’ ବା ଲିଭି’ ଆମେ ରାତି ୧୦.୩୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲୁ, ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ଚଳଣି ଉପରେ ଓ ଆର୍ଯ୍ୟ—ଅନାର୍ଯ୍ୟ କଲ୍ଚରର ଉପରେ । ମୁଁ ରୂମ ପାଖରେ ସତ କହୁଛି ଯେ, ଯଦି ତାର ଭୁଲପଣିଆ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଥାଆନ୍ତା ତେବେ ତା ପାଖରେ ଏ ସମସ୍ତ କଥା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହନ ଥାନ୍ତା । ରୂମେ ବିଶ୍ୱାସ କର, ଅଧିକ କହିବା ଭଲ କାମ ସେହି କରୁଛି । ଥକ ନାହିଁ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ।”

“ଲେଖୁଛନ୍ତି ?”

ସନ୍ତାନ ରହିଗଲା, ‘ନା’ ବୋଧହୁଏ ତାକୁ ସମସ୍ତ ମିଳୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ରୂମର ଇଚ୍ଛା ଖୁବ୍ ବୁଝୁଛି ଶୀଳା କିନ୍ତୁ ମୋର ମତରେ ତାଙ୍କର ଲେଖିବାର ଶକ୍ତି ଯଥେଷ୍ଟ ଅଛି । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ କେତେମାସରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଛବି ତିଆରି କରିପାରିନାହିଁ ।

“ହଁ, ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଯାଏ...”

ରହିବା ଉପରେ ସନ୍ତାନ ବିଶେଷ ଜୋର ଦେଲା ନାହିଁ । ଭୁଲ୍ ରୂମ୍ରେ ପହଂଚି ଦେଖିଲା, ମିଠେଇ ହାଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକ ଗାଲିରୁ ଉପରେ ଭଙ୍ଗାହୋଇ ପଡ଼ିଛି, କନ୍ୟାର କାନ ମୂଳରୁ ରକ୍ତ ବାହାରୁଥିଲା । ବୋଧହୁଏ କିଛିକ୍ଷଣ ପୂର୍ବେ ଏଭଳି ଅଘଟଣ କିଛି ଘଟିଛି । ସନ୍ତାନର ଶିଳା ଭାରିଜ ନିଜ ଲୁଗା କାନରେ କନ୍ୟାର ଗାଲ ପୋଛୁଛନ୍ତି । ‘ମା’ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ଶିଳା ମହାଶୟ ପୁନଶ୍ଚ ସମାଧି ମୁଦ୍ରାରେ ବସିଛନ୍ତି ।

କନ୍ୟାକୁ ଆଘାତ ଲାଗିଥିବାର ଦେଖି ସନ୍ତାନର ହୋଧ ବଢ଼ିଗଲା । ତାକୁ ଦେଖି ବନକନ୍ୟାର ‘ମା’ ନିଜର ମୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ଛାଡ଼ି ବିଅର ଆଘାତ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ

ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର

ହୋଇଉଠିଲେ । ସନ୍ତାନକୁ କହିଲେ ‘ଦେଖ,—ପୁଅ ମୋର ଶୁଣ କପର, ତୁମେ ଏହାକୁ ପାଗଳ ଖାନାକୁ ପଠାଇଦିଅ । ଗୋଟିଏ ଉପକାରକ କରୁଛି, ଆଉ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ କର ।’

ସନ୍ତାନର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ନିଜ ଶିଳାକୁ ଖୁବ୍ ପିଟିବ । ଇଚ୍ଛା ଗାଲିବ୍ ଉପରେ ମାଟି ଦ୍ଵାରିର ଖପର ବଡ଼ ଅସୁବିଧା ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଜଣାନ୍ତୁ କେଉଁଠାରୁ ଭଙ୍ଗା ମାଟି ପାତ୍ର ସହଜ ମୁଣ୍ଡର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ତାଙ୍କ ମନରେ ଏ ସମୟରେ ଜମିଯାଇଥିଲା ଓ ଏତୁଣ୍ଡ ତାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଥିଲା । ଶାଶୁକୁ ଜବାବ ନଦେଇ ସେ ନିଜର ପତ୍ନୀକୁ କହିଲା “କନ୍ୟା, ମା ସହଜ ଦେଖାକରି ସାରିଛ ତ, ଏଥର ଭିତରକୁ ଯାଅ ।”

“ତାହାହେଲେ ପୁଅ, ତୁମର ଦରବାରରେ ଆମର ଶୁଣାଣୀ ହେଲା ନାହିଁ ? ‘ଶାଶୁ କହିଲେ’ ।

“ଆଜ୍ଞା, ନା—ମୁଁ ଖରାପ କାମରେ କେବେହେଲେ କାହାରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେନାହିଁ । କନ୍ୟା ଯାଅ “ଭଉଁଜକୁ ମୁଁ ନିଜ ପାଖରେ ରଖି ନେଉଛି, ମା । ପୁଣି ପହଞ୍ଚିଲେ ଦେବ ।”

ନା, ଆମର ପାପୀ ଘରର କୌଣସି ଲୋକ ତୁମ ଘରେ ରହିଲେ ଅଛୁଆଁ ହୋଇଯିବନି ? ପୁଅରେ ଉଠ, ଏଥର ଯିବା । ଯେତେବେଳେ ଆମର ଭଲ ହୋଇଛି ଆଉ ଅନ୍ୟକୁ ଜଣ କହିବା । ଆରେ ଯିଏ ନିଜ ବାପକୁ ସାରା ଦୁନିଆ ଆଗରେ ଢେଙ୍କୁଣ ପିଟି ଜେଲ୍ ଦିଆଇଲା ସେ ଝିଅ ସହଜ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରଖିବାଟା ମୋର ମସ୍ତବଦ୍ଧ ଭଲ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏତକ କହିଯାଉଛ ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଖି ଗର୍ବରେ ଫୁଲ ଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଯଦି ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ତୋର ପତି ଏପରି କିଛି ଭଲ କରିବ ।”

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଞ୍ଜିତ ରହିଥିବା କନ୍ୟା ଆଉ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତାହାର ଚେହେରା ଓ ମନ ଉଭୟରେ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । କହିଲେ’ ସ୍ଵେ କେବେ କାହାର ଖରାପ ଚନ୍ଦ୍ରା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଉ କାହାର ଅପକାର ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସ୍ଵାକ୍ଷ ଦୁନିଆରେ କେତେ ଜଣ ଅଛନ୍ତି ?

ଥାଉ, ଥାଉ ବହୁତ ହୋଇଗଲାଣି । କନ୍ୟା, ଏବେ ତୁମେ ଯାଉନାହିଁ କାହିଁକି ? ସନ୍ତାନ ନିଜର ପତ୍ନୀକୁ ଆଦେଶ ଦେବା ସ୍ଵରରେ କହିଲା ଓ କଲିଂବେଲ ଚପିଲା । ଶୁକର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା” ରାମଗୁଲାମ, ମା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଆଣ, ଏ ମଇଲା ଗୁଡ଼ିକୁ ସଫାକର ।

ସନ୍ତାନ ମିଞ୍ଜାଜ୍ ଗରମ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏ ସମୟରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜର ଦୟା ଭଲ ସେ ଶୁଣିବ ଏକିଷ୍ଟୋଫାଟିକ୍ ମୁଖରେ ଥିଲା । କନ୍ୟାର ହାତକୁ

ଟାଣିଆଣି କହୁଲା ‘ଗୁଲ୍’ । ସେ ତାକୁ ରହବାକୁ ଦେଲାନାହିଁ । ଶୁଲ୍ ଶୁଲ୍ ଶୁଲ୍ ଶୁଲ୍ ଆଦେଶ ଦେଲା ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ସେ ଏଠାରେ ରହୁ ।

ବାହାର ଗ୍ୟାଲେରୀରୁ ଗୋଟିଏ ଗୁଳିର ଡଙ୍ଗା ହଲ୍ ରେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ପଠେଇଲା ଯେ ସେହି ପାଗଳ ଉପରେ ପୁରୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବ । ଯେପରି ସେ କୌଣସି ଜନସବୁ ନଷ୍ଟ ନ କରେ ।

ଏହି ଘଟଣାରେ କନ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମାହତ ହୋଇଥିଲା । ସଞ୍ଜେ ତାର ଉପରୁ ପାଇଁ ଚଳାସବ୍ୟସନର ଅସ୍ପେକ୍ତକ କଲା, କିନ୍ତୁ କନ୍ୟା ସେ ସମସ୍ତ କଥା ମନାକଲା, ଯୋଡ଼ାଗରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବନକନ୍ୟା ନିଜ ସ୍ୱାମୀର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅନ୍ୟଥାତେ ଫେରାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସଫଳ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ନିଜର ସୁଲଭ କଥା କହୁଲା, କେତେ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ସିଲେଇ କରିବା ଓ ବୁଣାବୁଣି କାମରେ ତା ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି ଚର୍ଚ୍ଚା କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା ଯାହା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ତାହାର ସମ୍ପର୍କ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାର ଘଟଣାରୁ ବାହାର ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଘଟଣା ଉପରେ କନ୍ୟାର ବାପଘର ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ମୁହଁରୁ ବାହାରୁ ନଥିଲା ।

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କଥା-ବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟାର ମନ ନିଜ କଥାରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ଥିଲା । ସେ ନିଜ ବାପକୁ ଦଣ୍ଡଦେଇ ନ୍ୟାୟ କରନ୍ତୁ ବା ଅନ୍ୟାୟ ପାପ କରନ୍ତୁ ବା ପୁଣ୍ୟ-ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ତାକୁ ସବୁବେଳେ କଷ୍ଟ ଦେଉଥିଲା । ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେଉଁମାନେ କି ତାର ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗୀ ଅଥବା ବିରୋଧୀ ହୋଇଆସନ୍ତି, ସେମାନେ ପରୋକ୍ଷରେ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଏହା କହୁନ୍ତି ଯେ କନ୍ୟା ପିତା ଚରୁକରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି । ଏଭଳି ଅସଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ଯାହାକି ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ବାହାରେ । ଆଜି ମଧ୍ୟ ତାର ମା ମୁହଁରେ କହୁଥିଲା । ସଞ୍ଜେ ଯେତେବେଳେ ଶୀଳା ସହୃଦ ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ବାହାରକୁ ଯାଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ କନ୍ୟାର ମା ତାକୁ ଏଭଳି ଭୟ ଦେଖାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ଯେ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର କଥାରେ କଣ ଠିକଣା ଅଛି । ଆଜି ବାହା-ହୋଇଛନ୍ତି, କାଲି ଯେତେବେଳେ ମନ ନ ମାନିବ ବାଦା କରାଦେବେ । ଯେତେବେଳେ ଜାତି କୁଟୁମ୍ବ ମଧ୍ୟରେ ନିୟମରେ ହେଉଥିବା ବିବାହର ବନ୍ଧନ ମଧ୍ୟ ଛୁଣିଯାଉଛି । ତେବେ ଏପରି ନକଲି ବାହାଘର ଉପରେ କଣ ଭରସା ଅଛି ? କନ୍ୟାକୁ ସେ ସମୟରେ ଏ କଥା ଶୁଣି ଲାଗୁଥିଲା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ପଛ କରି ଦେଇଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପରେ ଯେତେବେଳେ ମା ତାର ସ୍ୱାମୀକୁ ଆଳକର ପୁଣି ଏପରି କଥା କହୁଲା, ସେତେବେଳେ ତାର ଶିର ପ୍ରସିରରେ କିଏ ଯେପରି ଅସ୍ପୃହ ଯୋଗ କଲା । ‘ମା’ ମୋର ସ୍ୱାମୀ ଉପରେ ଉର୍ପା ଶୋଷଣ

କରୁଛି । ମୋର ଚିନ୍ତାସମାଧାନ ଉପରେ ମା'ର ଉପସ୍ଥାନ ହେଉଛି, ଏହିପରି ତା ମନରେ
 କିମାଟ ବାଜିଗଲା ଓ ତାର 'ମା' ଉପରେ ସେ ଅତି ଭାବିଗଲା । ଏହା ଶୁଣିବାକୁ ମୋର
 ଶାଳ ମିଳେଇ ହାଣ୍ଡିକୁ ନିଜ ଉପରେ କରୁଥିଲା ଏବଂ ବାପାଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ
 କରିବାପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରିବାକୁ ମା'କୁ କହୁଥିଲା । ବାପ କାନ ମୁଲ ପାଖ
 ଶାଳରେ ହାତରେ ଧରିବା ଲାଗି ହାଣ୍ଡିଟି କନ୍ୟାର କାନ୍ଦବାଦେ ପଛକୁ ପଡ଼ି
 ଶାଳିଗଲା । ଶାଳରେ ଖୁବ୍ ଆସାତ ଲାଗିଲା, ରକ୍ତର ଧାର ଛୁଟିଲା । କନ୍ୟା
 ଜୀବନରେ ଭଲ ହାତରୁ ମାଡ଼ିଖାଇବା ଏହା ହେଉଛି ପ୍ରଥମ । ମା, ବାପ ଓ ଶୁଣିପାରୁ
 ବହୁତଥର ମାଡ଼ି ଖାଇଛି । ବ୍ୟବସାୟ ଶୁଣି ତାର ନିଜର କାମ ପିପାସା ଚରିତାର୍ଥ
 କରିବାପାଇଁ ପରପୁରୁଷଙ୍କ ସହୃଦ ମିଶିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗତ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ
 ପିଟିଛି । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଘରେ ବହୁତ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହୋଇଥିଲା ଓ ବାପା ତାର
 ପକ୍ଷ ନେଇ କହୁଥିବା ମାକୁ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ପିଟିଥିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମାରବା ତା
 ଘରର ଏକ ଚିହ୍ନଟିର ପ୍ରତୀକ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ମା'ର ଗ୍ରହ, ନକ୍ଷେତ୍ର ଅନୁକୂଳ
 ଆଶାକୁ ଖୁଡ଼ିର ବାଡ଼ି ପୁଲ ହୁଏ । ନନ୍ଦର ଅଭାଗିନୀ ବୋହୂ କେବଳ ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀମା
 ହାତରୁ ମାଡ଼ି ଖାଇଛି ଓ କମାର ସ୍ବର୍ଗୀୟା ଲାଭନ (କିମ୍ବା ପୁଅ ଲାଭର ସ୍ତ୍ରୀ) ମନିଷୀର
 ଏକବର୍ଷ ପୁରବେ ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ ସେ କନ୍ୟାର ମା'ଠାରୁ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା ତେଣୁ
 ନୃଣ୍ଦ ସ୍ବର୍ଗୀକ ବକାଶର ପଶୁ ବୃତ୍ତିର ଶିକାର ହେଲା, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଶାଶୁ ଖୁବ୍
 ଶାଶୁ ଓ କନ୍ୟାର ସନ୍ଧ୍ୟା ପିତା ହାତରୁ ବାରମ୍ବାର ମାଡ଼ି ଖାଇଛି । ବ୍ୟବହାର ଶ୍ରୀମତୀ
 ଲଜ୍ଜାକନ୍ୟା ବର୍ମା ଭଲ ହାତରୁ କେତେ ମାଡ଼ି ଖାଇନାହିଁ (ବାରଣ୍ଡା ଭଲ ହାତରୁ
 ମମତା ଅଟେ, ଥିଲା) କିନ୍ତୁ ନିଜର ବାପଘର ଜୀବନର ସମସ୍ତ କଲହ ଓ ମାଡ଼ିପିଟ
 ତାର ତେଜନାକୁ ଯତ ଦମିତ କଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଗୁରୁନାର କୁଟି କର୍ମବହୁ ମୁଲ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁ
 ନରମ ଉଲ୍‌ର ଗଡ଼ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା ଉପରେ ବହୁ ଭାବରେ ନିଜର ମୁଣ୍ଡଭସି ଶୁଣାଇ,
 ବଡ଼ଘର, ଅନେକ ଗୁରୁ ବାକରଙ୍କ ମାଲିକାଣୀ ପ୍ରସ୍ତର ପ୍ରସ୍ତା ସୁଦ୍ଧା ନି, ନିଜର
 ପୁର ଜୀବନର ସୁଦ୍ଧା ମନରେ ଆଖି ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । କପର ଏହି ସମସ୍ତ ପାପ
 ତା ଜୀବନରୁ ଧୋଇଦିଏ, ଗୋଟିଏ କଥା ଯାହାକି ତାର ସ୍ବାମୀଙ୍କ ମନରେ ଉଠିଥିଲା
 ତାହା ତା ମନକୁ ମଧ୍ୟ ହସ୍ତପିତ କଲା । ନିଜର ବାପଘର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଜର
 ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ତାକୁ ବଡ଼ ଲଜ୍ୟା ଲାଗୁଥିଲା ଏହି ଲଜ୍ୟାରେ ସେ ଲଜ୍ଜିତ
 ହେଉଥିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାର ଘଟଣା ଉପରେ କଥାବାଣୀ । କରିବାର ଭାଷା ବହୁ ସମୟରୁ
 ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । କନ୍ୟା କହୁଲା "ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟ କପର
 ଅଦ୍ଭୁତ ଜିନିଷ, କେବଳ ଜୋଡ଼ିବା ଜାଣେ, ଛୁଣ୍ଟାଇବା ନୁହେଁ ।"

“କେବଳ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଓ ସହଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ କହୁ କହୁ ପଲଙ୍କ ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଗୁଳନାରେ କୁଟିକର୍ମ କରାଗୁଏ ଉପରେ ସଜ୍ଜନ ଆଉ ଟିକିଏ ପଛଇ ନେଇ ନିଜ ଗୋଡ଼କୁ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ରଖିଲେ ।

ହଁ, କିନ୍ତୁ ସ୍ୱପର୍ବକୁ କେହି ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଅବସରରେ ଛୁଣାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଧରଣିଆ କାଲି ଯଦି ତୁମେ ମୋ ସହୃଦ ସ୍ୱପର୍ବ ଚୁଟାଇ ଅନ୍ୟ କାହାର ସହୃଦ ମିଶିବାର ଆକର୍ଷଣରେ ଆକର୍ଷିତ ହୁଅ ଯେଉଁଲି ତୁମେ ମୋ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଥିଲୁ ।

“କହୁଯାଅ, କହୁଯାଅ’ ତୁମର ଏହି ଆଦାତ କରା ପରିହାସକୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଯେଉଁଠି ସହୃଦ ବରଦାୟ କରୁଛି ।”

କନ୍ୟା ହସିଲା କହିଲା “ମୁଁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛି ।” ଏପରି କଣ ହୁଏ ନାହିଁ ? ଅଜି ମିଲିଲା, କାଲିକ ବାହା ହେଲା, ଅପରି ଦିନକୁ ଡାଇବର୍ସ, ଅପରିଦିନକୁ ପୁଣି ଆଃ ନୂଆ ମିଲନ ନୂଆ ବିବାହ, ନୂଆ ଡାଇବର୍ସ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପରୁରୁଛି ଶୁଦ୍ଧ ଦେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ ତେବେ ଭୁତ ପୁର ପତି-ପତ୍ନୀ କଣ ନିଜର ପୁରୁଣା ସ୍ୱପର୍ବକୁ ଭୁଲି ପାରିବେ ?

“ମୋ ମତରେ ନୁହେଁ । ମହାକବି ବା ସ୍ୱରନ୍ ଓ ତାର ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରେମ ସିନ୍ଦୂର ପରେ ଅଧିକ ଗାଢ଼ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ମୋର ଉଦାହରଣ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଥିଲା ?”

ବାଃ, ତୁମେ ତ ପରିହାସରେ ନିପଟାୟରେ କହୁଥିବା କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଗମ୍ଭୀର କରି ଦେଖୁଛ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେ ତୁମ ମନରେ ନିର୍ଗତସ୍ୱ କେଉଁଠି ଆଦାତ ରହିଛି ।”

କନ୍ୟା କହିଲା “ଏ ସୁସମୟପାଇଁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ଦୋହଲେଇ ପାରେ ସଜ୍ଜନ ଅଭିନୟ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲା “କନ୍ୟା ମୁରୁକ ହସିଲା “କହିଲା ମୋର ଏହି ଅସାବଧାନତା ପୁଣି ପରିହାସ ଓ ମୋର ସବ୍‌କନ୍‌ସସ୍‌ରେ କେହି ଚେଇଁ କହୁଅଛି, ଏସ୍ୱାତ ?”

“ଏସ୍, ମି-ଡେମ୍ ଜେଲ୍, ଇଫ୍ ଯୁ ଡୋଂଟ ମାଇଣ୍ଡ୍ ।”

ଆଜ୍ଞା ଯାଆନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ମନପରି ମୋ ମନ ଚିଡ଼ିଆଖାନା ନୁହେଁ । ଏହି ପରିହାସର ଏସୋସିଏସନ୍ ବଢ଼ାଇବ ଆପଣଙ୍କୁ ?”

“ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ ”

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଡା: ଶୀଳା ସ୍ବିଙ୍ଗ ସହୃଦ ଅଲ ସେହି ସମୟରେ ମା ମୋତେ ଏ ଭୟ ଦେଖାଇଥିଲ । ମୋର ହସ ସେହି ସମୟରେ ମୋର ବାଧା ମଧ୍ୟ ମାନିଲା ନାହିଁ କହୁ, କନ୍ୟାର ମୁଖରେ ହସ ଖିଲି ଖିଲି ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିଲା ।

ସକଳର ଦୃଷ୍ଟି ଛିରି ହେଲା । ହସ ଓ ବୌଦ୍ଧିକତାର ଏହି ଆଡ଼ମ୍ବର ପଥରେ ଅଗରବଟା ଧୂଆଁ ର ରେଖା ଭଳି ଲହରୀ ଖେଳୁଥିବା କନ୍ୟାର ଭୟ ଉପରେ ସକଳର ସହାନୁଭୂତି ସୁଗମ ଲେଖିଲା । ନିଜର ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁଦକ୍ଷ ପତ୍ନୀର ଶାନ୍ତ ଚେହେରା ଉପରେ ପ୍ରେମର ସ୍ବୋତ ବହିରାଲା । ସକଳ ଗର୍ଭୀର ହୋଇ ଶାନ୍ତ ମଧୁର ସ୍ବରରେ କହିଲା “କନ୍ୟା ଗୋଟିଏ କଥା ଜାଣନସାରା ବାରମ୍ବାର ଓ କୌଣସି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା କର, ତୁମର ଏହି ଜୀବନ ସାଥୀଠାରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଦୋଷ ଆଇପାରେ, ଆଉ ଅଳ୍ପ ମଧ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଭଲଗୁଣ ଅଛି । ମୁଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍ୟତ ନ ହୋଇଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆହୁରି କଥା ଅଳ୍ପ କିନ୍ତୁ ମୋର ମନ ଯେତେବେଳେ କାହା କଥା ଉପରେ ଜମିଯାଏ ତେବେ ସେହି କଥା ପଥର ନୁହେଁ ବରଂ ପାହାଡ଼ ହୋଇଯାଏ । ତୁମେ କେବେ ଅରେ ପରୀକ୍ଷା କର ଦେଖିପାର ।

ସାଇଁକରିଶ

ହୋଲ୍ଲର ପରଦିନ ସକ୍ତନର ଘରକୁ ବାବା ରାମଜୀ ଓ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ପାଖଲ ଶ୍ରେଣୀ 'ଯେଉଁମାନେ ଟିକେ ମାନସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଭ କରିପାରିଥିଲେ । ସକ୍ତନ ସମସ୍ତଙ୍କ ଶ୍ରମଦ୍ୱାରା ଥିଲା ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଚାରିପଟା ପାଇଁ ଭଡ଼ାରେ ନେଇଥିଲା । ସେଥିରେ କାବାଜୀ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଆସିଥିଲେ । ସକ୍ତନର ପୁସ୍ତକତ କୋଠାଘରେ ସେ ନିଜର ବାବା ରାମଜୀ ଦାସଙ୍କୁ ଦାସ ସାକ୍ଷାତ ଶିବଙ୍କ ଭଳି ମନେ ହେଉଥିଲେ । ସେ ତା ମାଙ୍କର ଠାକୁର ଘର ସାମନାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବସାଇଲା । କନ୍ୟା ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇ ଘରେ ଥିଲା । ସକ୍ତନ ଯେତେ ହେଉଥିଲା ଉତ୍ସାହରେ ଥିଲା । ମାର ମୁଖ୍ୟପରେ ଆଜି ପ୍ରଥମ ତା ଘରେ ପୂଜା ହେଉଛି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କର୍ମ୍ମିଲ ଓ ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ ସପରବାରରେ ଆସିବେ । ସବୁ ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ଛାଡ଼ି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କା ବକ୍ସିସ୍ ଦିଆଯିବ । ତତ୍ତ୍ୱ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜାମା, ଧୋତି ଓ ହଳଦିଆ ପରଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଦିଆଯିବାର ଆସ୍ଥାଜନ ଥିଲା ।

ଆଜି ସକାଳଠାରୁ କନ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ । ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚାସ ମାରିବାକୁ ସମସ୍ତ ନଥାଏ । କନ୍ୟା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କରି ଦେଇଥାଏ ଯେ କାଲି ଦିନଟା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୁଟି ଦେଇଦେବ ।

ସକ୍ତନ ମନ୍ଦିରକୁ ନାନା ରଙ୍ଗର ଫୁଲରେ ସଜାଇଲା, ରଙ୍ଗ ଛୁଟିକା ପଡ଼ିଥିବା ଲୁଗା ଠାକୁରଙ୍କୁ ପିନ୍ଧେଇଲା । ରୂପାର ବଡ଼ ବଡ଼ ଗିଲସରେ ରଙ୍ଗ ଭରି ସୁନାର ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିନ୍ଧିବା ଠାକୁରଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖା ହୋଇଥାଏ । ମାଟିର ଚନ୍ଦ୍ର ଉପରେ ବଡ଼ବଡ଼ ଗୋଲପ ଫୁଲର ମାଳା ଲମ୍ବା ହୋଇଥାଏ । କାବାଜୀ ସକ୍ତନର ପ୍ରସନ୍ନତା ଦେଖି ପଚାରିଲେ “କଣ ରାମଜୀ ଏପରି ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଥମେ କେବେ ମିଳିଥିଲା ।

“ନା ବାବା । ”

“ଗୃହସ୍ଥ ଆଶ୍ରମଠାରୁ ବଳି ଆଉ କିଛି ଆଶ୍ରମ ନାହିଁ ବୁଲି । ”

ଏହା କେମିତି ବାବା ? ମୁଁ ତ ଭାବୁଛି ଯେ ସନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ବଳି ଆଉ ସୁଖୀ କେହି ନାହିଁ ।

“ଯୋଗୀ ସନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ସୁଖ ଅତି ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର । ଏଥିରେ କିଛି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମର କାଳର ଉପଯୁକ୍ତ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଉଛି କମଳାନର ଫଳ ଏକୃଷିଆ ନେଲେ, କିଛି ନାହିଁ ରାମଣା । ପ୍ରକୃତ ଆନନ୍ଦ କର୍ମ ଯୋଗରେ ଆଉ କର୍ମ ଯୋଗର ପରୀକ୍ଷା କ୍ଷେପ ହେଉଛି ଗୃହସ୍ଥ ଆଶ୍ରମ ।”

କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖର କାରଣ ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମରେ ନିହିତ । ଏହି ପରୀକ୍ଷା ମନୁଷ୍ୟ, ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରେ । ନାନା ପ୍ରକାରର ପାପ କରେ । —

ଆଉ ମଧ୍ୟ ଗୃହସ୍ଥରେ ରହି ମନୁଷ୍ୟ ବହୁତ ପୁଣ୍ୟକରେ, କରିବପାରେ । ଶତ୍ରୁ ଲବନ ପାଳନ ନ କଲେ ସଂସାର ତିଷ୍ଠିବ କେମିତି ରାମଣା ? ଆମ ଭଲ ସମସ୍ତେ ଲୋକାବିଧି ହୋଇଗଲେ ଏ ସୃଷ୍ଟି କିପରି ଚଳିବ ?

ନ ଚାଲିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ବାବା । ଚାନ୍ କଣ କହୁଛୁ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଟମବମ ତିଆରି ହେଲାଣି, ଶୁଣୁଛୁ ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍ ବମ୍ ମଧ୍ୟ ତିଆରି ହୋଇଗଲାଣି, ଜଣାନାହିଁ ଆଉ କଣ କଣ ଅସ୍ତ୍ର ତିଆରି ହେବ—ତେବେ ଏ ସୃଷ୍ଟିରେ କି ଲଭ ?”

ବାବା ରାମଣା ହସିଲେ, କହିଲେ—” ଭଗବାନଙ୍କୁ ମାନୁଛୁ ?” ସବୁନ ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା, ପୁଣି ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି କହିଲା—” ମହାଶୟ, ମୁଁ ନିଜକୁ ରୁଷିପାରୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମାନେ । ଏହି କହିଦିନ ତଳେ ମୁଁ ମଥୁରା ଯାଇଥିଲି, କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଜନ୍ମଭୂମି ଦେଖି । ମନେହେଲା ଭଗବାନ ବୋଧହୁଏ ମୁନି ଅଟନ୍ତି । ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ରାମ-କୃଷ୍ଣ ଆଦି ଅବତାର ହୋଇ ଶେଷରେ ମୁନି ରୂପେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ରାମଣା ଏହା ଯଥାର୍ଥ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମାନୁଛି । ଭଗବାନ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ରୂପରେ ନୁହନ୍ତି କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ ମାତ୍ରରେ ବିଦ୍ୟମାନ ହୁଁ, ଏହା କହିପାରୁଛୁ, ମନୁଷ୍ୟ ଚେତନା ଭିତରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରକାଶ ଅଧିକ, ଏଥିପାଇଁ ଭଗବାନ ବ୍ୟାସଦେବ କହିଯାଇଛନ୍ତି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟଠାରୁ ଆଉ ବଡ଼ କେହିନାହାନ୍ତି । ତେବେ କଣ ଏତେ ପୁଣ୍ୟର ଜନ୍ମ ଆତ୍ମବାତ କରି ମରବ ? ଏ କଥା ଚିନ୍ତା କଲେ ମଧ୍ୟ ବିଚିତ୍ର ମନେହୁଏ । ରାମ-ସର୍ବବ୍ୟାପୀ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଲେ ହେଲା ।

ସବୁନ ମନରେ ଗୋଟିଏ କିଛି ଉତ୍ତମ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଗଲା ଶାହାସ ହେଲାନାହିଁ । କଥା ମୁଁ ହୁଏନା, ଆସୁ ଆସୁ ବଢ଼ିହୋଇଗଲା । ବାବା ରାମଣା ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉତ୍କଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ମୁରୁକ ହସିଲେ, ପୁଣି କହିଲେ—ଅଭ୍ୟାସ

କରି କରି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି । କିନ୍ତୁ ପରମ ରୂପରେ ଦର୍ଶନ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ମିଳି ନାହିଁ । ରାମଜୀ । ଯେଉଁମାନେ ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଅନୁଭବ ଦ୍ଵାରା ରାମଜୀ ମଧ୍ୟ ପରମସିଦ୍ଧ ରୂପେ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଥା ପ୍ରତି ଆମର ଗ୍ରହଣ ଅଛି । ସେ ସତ୍ୟ କେବଳ ଅନୁଭବରେ । ଏଥିପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଭାଗ୍ୟରେ ଥିଲେ ମିଳିବ, ନମିଳିଲେ ଦୁଃଖନାହିଁ । ଏହି ନିଷ୍ଠାମ ସେବାରେ ପରମ ସୁଖ ମିଳୁଅଛି । ଆମେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଜୀବନ୍ତ ଜାଗ୍ରତ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଚିତରଣ କରୁଥିବାର ଦେଖୁଛି । ସେଥିରେ ଆମେ ପରମ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ।

ଆଉ ବାବାଜୀ, ଆପଣଙ୍କ ବସି ବସି ଅନ୍ୟର ମନକଥା ଜାଣି ପାରୁଛନ୍ତି, ଭବିଷ୍ୟତ ଦର୍ଶନ କରୁଛନ୍ତି—”

ବାବାଜୀ ଉତ୍ତଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ— ରାମଜୀ, ଏଥିରେ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ନାହିଁ । ଅନୁଭବ ଦ୍ଵାରା ସବୁ କିଛି ସିଦ୍ଧ ହୁଏ ଆଉ ଅନୁଭବ ସାଧନାରୁ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରେ ।

“ସକଳ ପଦାରଥ ସ୍ଵା ଜଗମାହୁଁ ।

କର୍ମସ୍ଥାନ ନର ପାଓତ ନାହିଁ ।”

ସକଳ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ହେଲା । ଯେଉଁ ଦୁନିଆ ରହସ୍ୟମୟ ପରି ଲାଗେ…… ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଭାରତବର୍ଷ ସଂସାରରେ “ରହସ୍ୟମୟ ଭାରତ” ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ …… ତାହା ବାବାଜୀଙ୍କ କଥାର କେତେ ସରଳ ଆଉ ସାଧନା ଦ୍ଵାରା ସୁଲଭ ମଧ୍ୟ । ସେ ସାଧନା କିପରି ? ସେ କଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।

କାହିଁକି ପାରିବ ନାହିଁ ରାମଜୀ ? ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ କିଛି ଅସମ୍ଭବ ନାହିଁ । ତାର ଇଚ୍ଛାର ଦୃଢ଼ତା ଉପରେ କେବଳ ନିର୍ଭର କରେ ।

ଏହି କଥାର ଲକ୍ଷଣ ତା ମନ ଗହରରୁ ଗହରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସକଳକୁ ଅନୁଭବ କଲେ ସତେ ଯେପରି ସେ କ୍ଷଣିକ ମଧ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିବେ । ଏହିପରି ଭାବବେଶ ଯୋଗୁଁ ତା ଶରୀରରେ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତରେ ଆନନ୍ଦ ଆଉ ଉନ୍ନୟନା ଭରିଗଲା ।

‘ହଁ’ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଯାଉଲା ପରେ ସବୁ କିଛି କ୍ଷଣିକ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭବ କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ସମୟ ଆଉ ଶକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଜନପଡ଼େ । ଯାହା ପାଖରେ ସମସ୍ତ ଓ ଯେଉଁ ନାହିଁ ସେ ଅନେକ ସାଧକ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

‘କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ଵାସ’ ମୁଁ କରି ପାରିବି ।”

ତେବେ ଠିକ୍ ଅଛି । ନିଜର ବଞ୍ଚାସକୁ କର୍ମର କସଟି ପଥରେ ପଶା
କର ।

“ମୋତେ କଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ?”

“ସେବା”

“କାହାର ?”

“ରାମଙ୍କର । ଯେଉଁ ରାମ ସର୍ବସ୍ବରେ ବ୍ୟାପାର ନିଜର ପ୍ରଭୁଙ୍କର” ବାବାଜୀ,
ଜମା କରିବେ, ଗୋଟିଏ କଥା ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଦାସ କାହିଁକି ହେବି ?”

‘ନ ହୁଅ, ବାସନା ଭାବରେ ପୁଜାକର, ସଖା ଭାବରେ ଭଜନ କର ।
ଆତ୍ମଭାବରେ ଭଜନ କର । ଯେ କୌଣସି ଭାବରେ ଭଜନ କର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସ୍ଥାରେ
ତୁମକୁ ସେବକ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମା ନିଜର ସନ୍ତାନର ସେବା କରେ । ମିତ୍ର, ମିତ୍ରର
ସେବାକରେ । ମନୁଷି ଅସ୍ତିତ୍ବା ତେଣୁ ଏହି ସେବା ମଧ୍ୟ । ରାମଜୀ ସେବା କ’ଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଜିନିଷ ? ମନେ ଅଛି, ଏହା ପୁଣ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ଏ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ସାରିଛନ୍ତି ।

ସକ୍ତନ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ କହିଲା—‘ହଁ, ମହାଶୟ ଏ ଗର୍ବର ମୋର ଡର
ବୁଦ୍ଧିକୁ ଆହୁରି ବଢ଼େଇ ଦେଇଛି ।

ଗର୍ବ ଖରାପ ନୁହେଁ, କାରଣ ଏହା ରାମଙ୍କର । ରାମ ସର୍ବସ୍ବରେ । ଅତ୍ୟବ
ସେହି ଉଚ୍ଚପଣିଆ ପ୍ରତି ଭାବନା ରଖ । ଆମେ ତ ରାମଜୀ, ନ ପଢ଼ି, ନ ଦେଖି ଅନୁଭବ
ଦ୍ବାରା ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ତାହାକୁ ଶୁଣୁ, ତାକୁହିଁ କହୁ । ତୁମେ ତ ବହୁତ
ବୁଦ୍ଧି, ପଢ଼ିଛ, ଶୁଣିଛ, ବ୍ୟାପାର ସତସତା କରିଛ—କେତେ ବଡ଼ବଡ଼ ମନ୍ଦିର,
ଭବନ, ମୂର୍ତ୍ତି, ବିଜ୍ଞାନର ଚମତ୍କାରତା, ସବୁଥିରେ ରାମଙ୍କର ଶକ୍ତିକୁ ଅନୁଭବ କରିଛ ।
ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ଭଜନ କର । ସେଥିରେ ଲିନ ହୋଇଯାଅ ।”

‘ବଡ଼ କଷ୍ଟ... ।’

ହଁ, କଷ୍ଟ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଲାଗେ । —ଆଉ ଆପଣେ ରାମଜୀ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଚନ୍ଦ୍ର
ଆଜି ପାରୁଛନ୍ତି । ଆମେ ତ କାହିଁ ଆଜି ପାରନାହିଁ । ଆମପାଇଁ ସେ ବଡ଼ କଠିନ
କାମ । ଆପଣ ଏତେ କଠିନ କାମ କିପରି କରି ପାରୁଛନ୍ତି ରାମଜୀ ।

ସକ୍ତନ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ, ଆବେଗରେ ବାବାଜୀଙ୍କ ଚରଣ ତଳେ ନତମୁଣ୍ଡ ହେଲା ।
ବାବାଜୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହରେ ତାକୁ ଉଠାଇ କହିଲେ—ଗୀତାରେ ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି ଯେ
ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ବାରା ଯୋଗ ହୁଏ । ଯୋଗ କର୍ମସୁ କୌଶଳ—ଅର୍ଥାତ୍ କର୍ମର କୁଶଳତା ହିଁ
ଯୋଗ । କାୟ, ମନ, ବାକ୍ୟରେ ଏକ ହେଲେ ତାହା ସତ୍ୟ ।

“ମହାଶୟ, ଏହା ବଡ଼ କଠିନ । ମାୟା ମୋହ ବିକାର ଯେତେବେଳେ...
ସଂସାରରେ ରହି ଗୃହସ୍ଥ ବରନରେ ରହି—”

ରାମଜୀ ଏ ସମୟ ଅଜ୍ଞାନମାନଙ୍କ ମତ ଜ୍ଞାନ ମାନଙ୍କର ନୁହେଁ । ଇଏ
ଯେଉଁମାନେ ଏତମ୍ ବମ୍ ତଥାର କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ କେତେ ବଣ, ଜଙ୍ଗଲ, ଗୁମ୍ଫାରେ
ଅଛନ୍ତି ସେମାନେତ ତାଙ୍କ ସାଧନାରେ ସିଦ୍ଧି ପାଇଛନ୍ତି ।

“ହେତୁ ନାମକ ମାତ୍ର ସାଧନା ।”

ଏହାଠିକ୍, ତୁମେ କିଛି ନୁହେଁ କର । ଯାହାର ଚେତନା ଯେତେ
ବୃଦ୍ଧ ହେବ ତାର ସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ସେତେବଡ଼ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ଚେତନାର ଉଦ୍ଭବ,
ତାହାହେଉ ବୋଲି ହେବ କିପରି ? ରାମଜୀ ଯୋଗ ମାନଙ୍କର ମାନେ ତ ଏହି
ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥାରେ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ରହନ୍ତି ।

ଜନୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ବାବାଜୀ କହିଲେ... “କ’ଣ ସ୍ତ୍ରୀତା ଦେଖା ଜନୀ
ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲ ?”

ଜନୀ ଲଜିତ ହେଲା । ସ୍ତ୍ରୀତ ହାସ୍ୟ କରି ତଳକୁ ଚାହିଁ କହିଲା—“ଆଜି ହଁ,
ବାବାଜୀ, ମୋ ଦ୍ୱାରା ଯେତିକି ସମ୍ଭବ ସେତିକି ମୁଁ କରିବି ।”

କହିଲେ ? ଏହିଠି ପଶୁ, ତୁମର କେତେ ମହଲ ଘର । କେତେ ଗୁରୁର
ବାଇଲା । କ’ଣ ନାହିଁ ତୁମର ? ମଜାରେ ଉପରେ ଶୋଇରହି ହୁକୁମ ନାହିଁ କରୁଛ ?

ବାବାଜୀଙ୍କର କହିବାର ତାଙ୍କ ଆଉ ଚନ୍ଦ୍ରର ଆନନ୍ଦ ଭାବ ଝଲକରେ ପଡ଼ି ପଡ଼ି
ଦୁଇଜଣ ଭଲସିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସବୁଜ ବାବାଜୀଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ କହିଲେ
—ତଳକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତ ଏହି ମୋ ଘରେ ବିରାଜିତା, ମହାଶୟ : ମୁଁ ତାର ଆଉ କି କ’ଣ
କରିବି ।

ସୁଖ ଦୁଃଖ ତା’କେବଳ ଭାବରେ ଅଛି, ରାମଜୀ । ଯେଉଁଠି ସୁଖ ସେଠିରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଅଛନ୍ତି । ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ, ରାମଜୀ— ଯେପରି ପ୍ରାତଃକାଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାଗପୁଷ୍ପ ଅଳଙ୍କାର
ଗର୍ଭରେ ରହନ୍ତି ଓ ଆକାଶ ଉପରେ ତାହାଙ୍କ ଚମତ୍କାରତା ବ୍ୟାପିଥାଏ— ସେହିପରି ଏ
ତେଜଃମୟ ଅନ୍ତଃଭାବନା ପ୍ରକାଶ ।

ସବୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଏ ନୁହେଁ ପରିଭ୍ରମା ଶୁଣି ଚମତ୍କୃତ ହେଲା । ବାବାଜୀ କହି
ଗଲେ—“ବଜାଲାରେ, ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ମହାଶୟ ହାତରେ ସୁନା ଓ ଅନ୍ୟ
ହାତରେ ମାଟି ନେଇ ଦେଖେଇ ଦେଇଥିଲେ ଜିନ ମନରେ ସମସ୍ତଙ୍କରେ ଦୁହେଁ ସମାନ

ହେଉଥିଲେ । କେମିତି କରୁଥିଲେ କାହିଁକି ନା ସେ ଅନନ୍ତ ଶ୍ରୀ ରେ ବଦ୍ଧସିତ ହୋଇ-
ଥିଲେ । ରାଜା ଜନକଙ୍କ ଚାକର ବାକର ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ଭବନ, ମହଲ ଭେଉଁ
କଥାରେ ଉଠାଥିଲା ? ଭଗବାନଙ୍କର ଶରୀର, ଜଗଦମୁଖ ପିତା, ଗୃହସ୍ଥାଶ୍ରମୀ, ରାଜା
ଥିଲେ ତଥାପି ତାଙ୍କର ଏହି ସୁଖ ପାଇଁ କୌଣସି ମୋହ ନଥିଲା କାହିଁକି ? ଏଇଥିପାଇଁ
ଯେ ସେ ଅନନ୍ତ ଶ୍ରୀ ରେ ବଦ୍ଧସିତ ଥିଲେ ।”

‘ଶନିବାକୁ ତ ଭଲ ନାଗୁଛି, ବାବାଜୀ, କିନ୍ତୁ କିଛି ବୁଝି ହେଉନାହିଁ । କନ୍ୟା
କହିଲା । ଆମେ ଯେଉଁ ବାତାବରଣରେ ରହୁ ତାର କଣ ପ୍ରଭାବ ସେଥିରେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।
ମୁଁ ଜିନିଷ ଖାଦ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏତେ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପତିଙ୍କର ସୁଖ ପର୍ଯ୍ୟାୟ
ପ୍ରତି ଘୃଣା ରଖି ମଧ୍ୟ ଆଜି ଯେତେବେଳେ ସେହି ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟକୁ ଆସିଛି ତେଣୁ
ହଠାତ୍ ଏହି କଥା ପାଇଁ ମନା କରୁପାରୁ ନାହିଁ । ଏହି ଦୈଭିକ ବିଳାସରେ ଜନର
ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦ ଅଛି, ଯାହାକି ଧୀରରୁ ଧୀରତର ଓ ସଞ୍ଜମାରୁ ଅତି ସଞ୍ଜମା ମନୁଷ୍ୟକୁ
ମଧ୍ୟ ମନା କରି ଦେଉଛି । ମୋର ନୈତିକ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ପରେ ମୋତେ
ସମ୍ଭାଳି ରଖିଛି—

ହଁ, ହଁ, ଏହି ନୟମସଞ୍ଜମକୁ ଆଗରୁ ବ୍ୟବହାର ତ ବାସ୍ତବିକ ଶ୍ରୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ
ରୁମ ପାଖରେ ଅଲ୍ପ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି । ଏଥିପାଇଁ ବାହାରର ଭବନରେ ରୂପେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ
ହୋଇ ଯାଉଛି—ଯେପରି ଦରଦ୍ର, ଲକ୍ଷପତି ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୁଏ, ଲକ୍ଷପତି କୋଟିପତି
ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ହୁଏ । ତୁମକୁ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେବ । ରାଜା ଜନକ
ବିଦ୍ରୋହ କଥିତ ହେଉଥିଲେ । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ମୁନିରଷିକୁ ଏହା ଭୟ ହେଲା ଯେ, ଆମେ
ତ କହୁମୁଲ ଖାଉଁଛୁ, ତପସ୍ୟା କରୁଛୁ ଓ ଏ ରାଜା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅମର ପଦବୀ
ପାଇଯିବ । ଜଣେ ମହାତ୍ମା ଥିଲେ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୋଧୃତ ହୋଇ ଜନକରାଜାଙ୍କ
ଦରବାରକୁ ଆସିଲେ ଓ କହିଲେ ଯେ ଆମେ ଏହା ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ଯେ ତୁମେ ଏତେ
ରାଜ ସୁଖ ଭୋଗକର ମଧ୍ୟ ଜପର ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ପାରିବ । ଭଗବାନଙ୍କ ଚରଣ
ତଳେ ତୁମର ମନ ଜପର ସ୍ଥାନ ପାଇବ । ମହାତ୍ମା କହିଲେ, କହିବ ଯଦି କୁହୁ ନଚେତ୍
ଆମେ ଆଜି ତୁମର ସମସ୍ତ ଆଡ଼ମ୍ବର ପଦାରେ ପକାଇ ଦେବୁ । ରାଜା ଜନକ କହିଲେ,
ମହାରାଜା, ଆପଣ ସୁସ୍ଥ ହୁଅନ୍ତୁ । ଭୋଜନ ଆଦି କରନ୍ତୁ । ତେବେ ବସି ବସୁର କରବା ।
ସେ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ରାଜା ବହୁତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଅସ୍ଥାନ-ଧ୍ୟାନ,
ପୁନା-ପାଠରୁ ବିରତ ହେଲେ ରାଜା ତାଙ୍କୁ ରୋଷେଇ ମହଲକୁ ନେଇଗଲେ । ସୁନାର
ତୌକି, ସୁନାର ଥାଳି ଓ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସାବିତ୍ରୀ ବାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ଝୁଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା
ହେଲା । ତାପରେ ରାଜା ଜନକ ଏପରି ଏକ କୌଶଳ କଲେ ଯେ, ଯେଉଁ ଆସନ
ଉପରେ ବସି ସେହି ମହାତ୍ମା ଭୋଜନ କରିବେ ତା ଉପରେ ଏକ ଖୋଲା ତରବାଣ ସରୁ
ସୁତାରେ ବାନ୍ଧି ଝୁଲାଇ ଦିଆଗଲା । ମହାତ୍ମା ବଡ଼ ଅଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼ିଲେ । ଭୋଜନ

କରିବାକୁ ବସନ୍ତେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଧାନ ନିଜ ମସ୍ତକ ଉପରେ ଝୁଲୁଥିବା ଭରବାଣ୍ଟରେ କେନ୍ଦ୍ରୀତ ହେଲା । ରାଜା ପଚାରିଲେ—ମହାରାଜ, ଦେଖିବା କିପରି ହୋଇଛି ? ଲଜ୍ଜା କମିତ ଲାଗୁଛି ଆଉ । ମହାରାଜା ହୁଁ ହୁଁ କରି ଟାଳି ଦେଉଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ମହାରାଜା ଶେଜନ କରି ସାରିଲେ ସେତେବେଳେ ପୁଣି ଜନକଙ୍କ ତାଙ୍କୁ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ । ମହାରାଜା କହିଲେ ମହାରାଜ, ଏ କଥା ଯେ ମୋର ସମସ୍ତ ମନଧ୍ୟାନ ମୋର ମସ୍ତକ ଉପରେ ଝୁଲୁଥିବା ଭରବାଣ୍ଟ ପାଖରେ ସୀମିତ ରହିଲା । ରାଜା କହିଲେ—ବେଶ ଏହାହିଁ ରହୁଣୀ । ଧାନ ଯେଉଁଠାରେ ରଖିବ ସେଠାରେ ରହେ ।

ଦୁଇଟି ଚୁମ୍ବକର ସମ ଆକର୍ଷଣରେ ସଜ୍ଜନ ଗ୍ରହ୍ୟ ହୋଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ଗ୍ରହ୍ୟତା ତାକୁ ଜଳ କରୁ ନଥିଲା । ବିଚାରର ଚୁମ୍ବକୀୟ ଆକର୍ଷଣ ତାର ରକ୍ତର ଶିର ପ୍ରସିରରେ ଖେଳିଯାଉଥିଲା । କନ୍ୟା ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଶେଜନ କରାଇବାପାଇଁ ନେଇଗଲା । ସଜ୍ଜନ ନାରିକରେ ତାଙ୍କୁ ଶରଣ କଲା ।

ବାବାଜୀଙ୍କ ଆଦେଶାନୁସାରେ ତାଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା । ହୋଲି ଯୋଗୁ ତାଙ୍କ ଭରବାଣ୍ଟରେ ମସଲ କମ୍ପା ଲଙ୍କା ମଶିତ ପଡ଼ି ନଥିଲା ଆଉ ତାହା-ପରେ ଆଜି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୀର ପିଇବା ପାଇଁ ସେ ଅନୁମତି ମଧ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ । କନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଫଳର ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲା । ଆସନ ଉପରେ ବସି ବାବାଜୀ ପତି ପତ୍ନୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦେଖି କହିଲେ—

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଶେଜନ ଦେବା ଆଗରୁ ଦକ୍ଷିଣା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଏ । ରାମଜୀ, କୁହ ଆମକୁ କେତେ ଲେଖାଏଁ ଦକ୍ଷିଣା ଦେବ ।

ଚନ୍ଦ୍ରାର ଗୋଟିଏ ଲହର ସଜ୍ଜନର ମନରେ ଖେଳିଗଲା କିନ୍ତୁ ତାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ସେ ସହଜ କଣ୍ଠରେ—ଆଜ୍ଞା କହନ୍ତୁ ।

ତମେ କଣ ତମର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଆମକୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦେଇ ପାରିବ ରାମଜୀ ?

କନ୍ୟା ସଜ୍ଜନ ଆଡ଼କୁ ସ୍ଥିରନେତ୍ରରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ସଜ୍ଜନ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ, ଗୁମ୍ଫାତ ଭାବେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଗରୁଥିଲା । ବାବାଜୀ କହିଲେ—ଏଥୁରୁ ଟିକିଏ କମ ହେଲେ ଆମେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବୁ ନାହିଁ, ରାମଜୀ ।

ସଜ୍ଜନ କହିଲା—ଇଚ୍ଛାତ ଅଛି । ବାବାଜୀ, କିନ୍ତୁ କହି ପାରୁନାହିଁ ଯେ ଏହା ଉପରେ ସର୍ବଦା ସ୍ଥିର ରହି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ସମୟ ଦିଅନ୍ତୁ ଭବିଷ୍ୟତ କହିବ ।

ତେବେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ'ଣ ଆନ୍ତେମାନେ ଏହି ଥାଳୀ ଆଗରେ ବସି ରହିବୁଁ ।

ରାମଜୀ ?

କନ୍ୟା ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ଆଡ଼କୁ ପୁଣି ଚାହିଁଲା । ସନ୍ତାନର ଚେହେରା ଉପରେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରର ଦୁଃଖ ପ୍ରକଟିତ ହେଉଥିଲା ।

ବାବାଜୀ ପୁଣି କହିଲେ । ରାମଜୀ, ତୁମେ ଯାହା କିଛି ଭାବୁଛ ତା ଉପରେ ସ୍ଥିର ରୁହ ନଚେତ୍ ତାକୁ ଭୁଲି ଭୁଲି ଜଗତ ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବୁଲୁଛ ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବୁଲ । ଚନ୍ଦ୍ରା, ଚନ୍ଦ୍ରର ଆଉ କେତେ ଦିନଯାଏ କରୁଥିବ ? କେବଳ ଚନ୍ଦ୍ରା-ଚନ୍ଦ୍ରରର ସିଂହକୁ ଅବସ୍ଥା ।

‘ଆପଣ କଣ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ଦକ୍ଷିଣା ମାଗନ୍ତି ବାବାଜୀ ?’ ସନନ ପଚାରିଲା, ଏକଥା ଶୁଣି ତୁମର କଣ ଲାଭ ହେବ ? ଭାବନିଆ ଯେ ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥର ତୁମର ଏହି ମାୟା ଦେଖି ଆମ ମନରେ ମଧ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ପାଇଁ ଲୋଭ ଆସୁଛି ।

ସନ୍ତାନ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । କନ୍ୟା ତା ମନର ଭାବ ବୁଝି କହିଲା... ‘ମୁଁ ସର୍ବଦା ଅଭାବ ଭିତରେ ଗଢ଼ି ଆସିଛି ତେଣୁ ମୋତେ ଧନର ଅଭାବରେ କିଛି କଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

“ତେବେ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବାବାଜୀ, ଆପଣଙ୍କର ଆଦେଶ ମାନି ନେଉଛି । ସୁଖ ତ ଜୀବନରେ ବହୁତ ଭୋଗ କରୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନ୍ତରର ଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ । ଆପଣ ଏବେ ସ୍ୱେଚ୍ଛା କରନ୍ତୁ । ପଥରଦିନ କଟେଗା ଖୋଲିବା ମାତ୍ରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ନାଁରେ ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଲେଖିଦେବି ।

କେଉଁ କଟେଗାରେ ? ବାବାଜୀ, ଖିଲି ଖିଲି ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟିଲେ । ଏକଠିକ ଆମର ଲେଖାପଢ଼ା ହୋଇଗଲା । ରାମଜୀ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଧନ ଆଉ ତୁମର ନୁହେଁ । ତୁମେ କେବଳ ଆମର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ । ତୁମେ କେବଳ ବେତନ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ।

ଠିକ୍ ଅଛି, ଏହାହିଁ ହେବ । ଏହି ଧନ ଉପରୁ ଆଜିଠାରୁ ମୋର ଅଧିକାର କାଢ଼ି ନେଲି ।

ହଁ, ରାମଜୀ, ଏହି ସାହାଯ୍ୟରେ ତୁମକୁ ସ୍ଥିର ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଚିନ୍ତନ ତୁମକୁ ପ୍ରଭାବ କରି ଗଢ଼ିବ । ତୁମେ ପ୍ରଭାବ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ତ ? ହୁଅ ।”

ସେଦିନ ରଙ୍ଗ ଭରା ହୋଇ ପୁଣି...? ସନ୍ତାନ ଚନ୍ଦ୍ରା ସାଗରରେ ଛାପି ଚାଲିଲା । ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କୌଣସି ଚନ୍ଦ୍ରା ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା ଆଉ ତାଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା ସେ ଭାବର ସମୁଦ୍ରର ଅତଳ ଗର୍ଭରେ ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିଲା, ତାହାର ଆଖପାଖ ଓ ଉପର ତଳେ ସେହି ସମୁଦ୍ରର ଜୀବଜନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଅସୁନ୍ଦର ଖସି ବେଗରେ ଘୁରୁଚାଲୁଥିଲେ ଓ ତା ଚନ୍ଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ତା ସାଙ୍ଗରେ...

ଅଠତରିଶ

ବାବାଜୀଙ୍କ ଭୋଜନ ସରି ଯିବାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ବିତି ଯାଇଥିଲା । ପୋଟିକୋରେ ବାହାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ବସ୍ତରେ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ବସାଇ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ତଳର ଗୋଲେଷ୍ଟ ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକାଠି ଫେରିଲେ । ସଜ୍ଜନ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା, ଆଉ ଜଣ୍ୟା ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଝୁଙ୍କଇବା ପାଇଁ ମିଏ ଗୁ ଓ ଭଣ୍ଡାର ଘର ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ତଳେ ରହିଲା ।

ଜଣ୍ୟା ସେତିକିବେଳୁ କିଛି ନା କିଛି କାମରେ ଲାଗି ରହିଲେ । ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ପିଆଇ, ବନ୍ଦିସ୍ ଦେଇ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ଛୁଟିଦେଲା । ଠାକୁରଙ୍କ ଘରେ ଥିବା ପୁଜା ବାସନ ସବୁ ମାଜିଲା, କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶାଶୁର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଠାକୁରଙ୍କ ଆଗରେ ଥିବା ଉପରେ ଘିଅ ଭଜିଲା, ସଲିତା ତେଜିଲା ଫୁଲଦାମାର ଓ ଆଉ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କଲା । କୋଠାଘର ଗୁଡ଼ି ଓ କାନ୍ଥ ଉପରେ ପୁରୁଣା ଥିଲା । ତାହାକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାପରେ ଘରର କବାଟ ବନ୍ଦକଲା ।

ବାହାରର ମଣ୍ଡପ ଉପରକୁ ସେ ଆସିଲା । ଲଜ ଅତିକ୍ରମ କରି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଶ୍ରେଷ୍ଠେଇଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ଧୀରେ ପଦ ଚାଲିଲା । କର ଅନ୍ୟ ମନସ୍ ଭାବରେ ଏହି ଆଡ଼ ଉପରକୁ ଯିବା ପାହାଚରେ ଚଢ଼ିଲା ।

ଏହି ଘରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଶୁଭ୍ର ଓ ଘରେ ସଜ୍ଜନ ବସିଥିଲା, ସେ ଘରକୁ ଗୁଡ଼ି ଜଣ୍ୟା ବହୁତ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଚ୍ଛୁକ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲା । କେଉଁଠି ଟିକିଏ ସମୟ ପାଇଁ ଠିଆ ହେଲା, କେଉଁଠି ବସିଲା କେତେବେଳେ ଥିବା ପୁରୁଣା ମୁଣ୍ଡି ଓ ଫର୍ନିଚର ଉପରେ ଲାଗିଥିବା ଧୂଳି ସଫା କଲା... ଏହି ପରି ଭାବରେ ନିଜର ମନକୁ ସେ ଆଶ୍ୱସ କରୁଥିଲା । ଏହି ଘର, ଏହି ଘରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁ ତାହାର । ସେ ଗୃହର ଅଧିକାରୀ । ପାଞ୍ଚ ଛ' ମାସ ପୁର୍ବରୁ ଜଣ୍ୟା ସ୍ୱପ୍ନରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କଥା କଲଜନା କରିପାରି ନଥିଲା । ନିଜର ବାପ ଘରର ବାତାବରଣରେ ଅସନ୍ନିପ୍ତ, ଅଭାବରେ ପାଲିତା, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରରେ ଅସନ୍ନୋଷକୁ ବାହାରର ସଂଯମର ରୂପ ଦେଇ ନିଜର ଅବୋଧମତ୍ତାକୁ ଡାକ୍ତାକୁ ନେଇ କେତେବେଳେ ସହୃଦ୍ୟ ଆଶ୍ୱାସନାରେ କେତେବେଳେ ଅଜ୍ଞାନସ୍ୱ କଳାରେ ଅଛି କେତେବେଳେ ରାଜନୀତିରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ଏହି ମୁବତ୍ତା

ଜମିଦାରୀ ଆଉ ବୈଭବ ସଂବନ୍ଧରେ ଅନେକ ପଡ଼ିପଡ଼ି ତ ଅବଶ୍ୟ କରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ କେବେ ମନଭର ଦେଖିବାର ଅବସର ପାଇନଥିଲା, କିମ୍ବା ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ସେ ଜମିଦାରୀକୁ ଘୃଣା କରୁଥିଲା, ଜମିଦାରମାନଙ୍କୁ ବିଦ୍ରୁପ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସଙ୍କଳ୍ପ ଯେତେବେଳେ ସେ ଭଲପାଇଲା ଓ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହେଲା । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସଙ୍କଳ୍ପ ସହୃଦ ତାର ଏହି ବୈଭବ ପ୍ରତି ଅଜାଣତରେ ଲୋଭ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି-ଯାଇଥିଲା । ବବାହ ପରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ନିଜର ସମସ୍ତ ସଂପତ୍ତିର ଦାୟିତ୍ୱ ତାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେଲା । ଥରେ ସେ ନିଜର ସୌକ ପାଇଁ ସେ ମା, ଆଇ ଓ ବୁଢ଼ୀ (ମାତା-ମାତା ମହା-ପ୍ରମାତା ମହା)ର ପୁରୁଣା ସ୍ୱାଗନଡ଼ିତ ଗହଣା ସବୁ ପିନ୍ଧାଇ ‘ବେହୁରାଣୀ’ ରୂପରେ ତାର ପୋଟ୍ରେଟ ତିଆରି କରୁଥିଲା ସେତେବେଳେ ଲକ୍ଷେ ଅଣି ହଜାରର ସଂପତ୍ତି ନିଜ ଶରୀରରେ ଲଦି ତାକୁ କେମିତି କେମିତି ଅସ୍ତ୍ର ମନେ ହେଉଥିଲା । ଏବେ ତ ଏସବୁ ଘର ନିଜ ବୈଭବ ପାଇ ସେ ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲାଣି । ଏବେ ତ ଆଉ ତାକୁ ଅସ୍ତ୍ର ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସବୁ ଗୁଡ଼ିକଦେବାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ତାକୁ ପୁଣି ଅସ୍ତ୍ର କରିଦେଲା । ବୈଭବ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କନ୍ୟା ଏହି ଜ୍ୟୋତିର ବିଶେଷତା କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ଜ୍ୟୋତି କରି ମଧ୍ୟ ତାର ମନ ଉଦାସ ରହୁ ରହୁ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ି ବସୁଥିଲା । ଯଦ୍ୟପି ଏ ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ବାବା ରାମଜୀ ନିଜ ସହୃଦ ଉଠାଇ ନେଇ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ତାକୁମନେ ହେଉଥିଲା ସେ ଯେମିତି ସବୁ ହରେଇ ଦେଇଛି, ନାହିଁ । ତାର ‘ନିଜର’ ବୋଲି କିଛି ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ ।

ଏହି ଉଦାସୀନତା ତା ନିଆଁ ଜୀବନ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସକୁ ପ୍ରିମିତ କରି ଦେଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ଷଣ ଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏ ଜ୍ୟୋତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହାକୁ ପାଳନ କଲେ ଗୃହସ୍ଥ ପୁଣି ରହେ କିନ୍ତୁ ଏହାର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ ସେ ଆମେ ଗୃହସ୍ଥ ନୋହୁଁ । ଏହା ମୋର ଗୃହ । ମୁଁ ପୁଣି । ମୁଁ ସୌଭାଗ୍ୟବତୀ । ନିଜର ଗୃହ ଓ ପୁଣି ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ମୁଁ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ଭୋଗ କରିପାରିବି ।

ମନର ଅବସାଦ କେତେକାଂଶରେ ଲଘବ ହେଲା । ସ୍ୱାମୀ କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା । କନ୍ୟା ଉଠିଲା ନିଜର ଶୋଇବା ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ସେଠାରେ ନ ଥିଲା । କନ୍ୟା ନିଜର ପ୍ରିୟତମ ନିକଟକୁ ଗଲା, ସଙ୍କଳ୍ପର ମଳୀନ ଉଦାସ ଚେହେରା ଦେଖିଲାଦେହ ଝୁଲିଯାଇ ଥିବା ଭଳି ମନେ ହେଲା । କନ୍ୟା ନିଜର ପ୍ରିୟତମ ସମ୍ପର୍କରୁ ମଳୀନ ବିଷକୁ ଚେହେରା ନେଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁନ ଥିଲା, ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ସେ ଦୁଃଖଦେବାକୁ ଚାହୁଁନଥିଲା । ସାବୁନରେ ମୁଁ ହ ଧୋଇଲା ମାଲରଙ୍ଗର ପିଲି ବାଙ୍କଲେଗା ଶାଢ଼ୀ ବାହାର କଲା ପୁଣି ସ୍ନାତ୍ତର ସେଟ ବାହାର କରି ପିନ୍ଧିଲା । କାନରେ କାନଫୁଲ ନାକରେ ନାକଫୁଲ, ବେକରେ ହାର, ଡାହାଣ ହାତରେ ଗୁରପଟ ଚୁଡ଼ି, ବାମ ହାତରେ ସ୍ନାତ୍ତର ଜଡ଼ର ଚୁଡ଼ି । ସଙ୍କଳ୍ପର କଣିଥିବା ସ୍ନାତ୍ତର ଏହି ନୂଆ

ସେଟକୁ ଆଜି ବନକନ୍ୟା ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ମିଶିଥିଲା । ଦେହରେ ଝଲସି ଉଠୁଥିବା ସ୍ବାସର ଜ୍ୟୋତିରେ କନ୍ୟାର ମନ ଉତ୍ତୁଷ୍ଟ ଶିତ ହେଉଥିଲା । ଦର୍ଶରେ ସେ ତାର ସୁନ୍ଦର ଚେହେରାକୁ ବାରମ୍ବାର ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହେଉଥିଲା ।

ସବୁଜ ନିଜର ଶୁଭ୍ର ଉତ୍ତର ଫଟୋ ଉଠାଇଥିଲା । କନ୍ୟାକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ଆନନ୍ଦର ଦେଉ ବସ୍ତ୍ରପାତ୍ର ହୋଇଗଲା ‘ଆରେ’ କହି ସେ କନ୍ୟାଙ୍କର ଆପାଦ ମସ୍ତକ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଦେଖୁଥିଲା ।

“ଏମିତି କଣ ଗୁଡ଼ିଛ ଯେ ?

“ମୁଁ ଭାବିଲି ତୁମେ କିଛି ଅନୁରୋଧ କରିବ । ଏତେ ମନ ନେଇ ଏହକୁ ମୋ ପାଇଁ କରିଥିଲ । ‘କନ୍ୟା କହୁଲ’ ପୁଣି କିଛି ସମୟ ରହି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହୁଲ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପୁଣି କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ।

ସବୁଜ ପ୍ରେମରେ ତାର ଚିତ୍ତ ଶୁଣି କରୁ କରୁ କହୁଲ ମୁଁ ଏତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀର ଚିନ୍ତାରେ ନିମଗ୍ନ ଥିଲି । “ତା ଉତ୍ତରେ ତମେ.....

କନ୍ୟା ତତ୍ତ୍ୱରେ ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣ ସଙ୍କେତ ଦେଇତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସବୁଜ କହୁଲ—‘ଦେଖ କନ୍ୟା ଅଭାବ ଶକ୍ତିଦେବ ଅଥବା ମାରିଦେବ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ଆମେ ଅଭାବ ଠାରୁ ଶକ୍ତି ପାଇବୁ । ଅଧିକ କରାଯାଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏହା ସହିତ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ ନିହତ । ମୋ ମନରେ ଅନେକ ଅତ୍ୟୁତ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଯଥା ସେମିତି କିଛି ନୁହେଁ ମ, କେବଳ ଆରମ୍ଭରେ ତୁମକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗୁଲିଆଆନ୍ତି ଦୂର, ଆହୁରି ଦୂର ଏହା ମୋର ଇଚ୍ଛା । ଯଦି ମୁଁ ଏହି ଇଚ୍ଛାକୁ ଦବେଇବାକୁ ଗୁଡ଼ିକ ତେବେ ହୁଏତ ଦବାଇ ଦେବ କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ମୋତେ ଶାନ୍ତି ମିଳିବ ନାହିଁ ।’

କହୁ କହୁ ସବୁଜ ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କନ୍ୟା ତା ପାଖରେ ଚୌକି ଟାଣି ଟାଣି ବସି ଯାଇଥିଲା । ସେ ତାକୁ ଗଭୀର ପ୍ରେମରେ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଦେଖୁଥିଲା । ସେଇ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବାସନା ଥିଲା, ମାଦକତା ମଧ୍ୟ ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତାହା ଉତ୍ତପ୍ତ ପବନ ଭଳି ତହିଁ କରୁନଥିଲା ବରଂ ପ୍ରାୟଃ କାଳୀନ ସମୀର ଭଳି ଦେହ ମନକୁ ଏକ ଅସୁବ ଚୂପ୍ରେ ଭରି ଦେଉଥିଲା ।

କନ୍ୟା କହୁଲ..... ଗୁଲିବାକୁ ମୋର ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ହଁ କନ୍ୟା, ମୁଁ ନିଜପାଇଁ ଅଧିକ ସୁଖ ଗୁଡ଼ି ନି । ଯେତେ କମ୍ ରେ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ କେତେକ ନିମିଷକୁ ମୁଁ ହଠାତ୍ ଛାଡ଼ିପାରିବନାହିଁ । ଏକଥା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଠକାଉଛି ।

କନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜର ପରିଧିକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ହଁ ଯେଉଁ ଜନସଂଖ୍ୟା ପେଟକ ଓ ଯାହା ମୋତେ ଉଚିତ୍ତ ବୋଧହୁଏ ତାହା, ଏହା ଯେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ହେବାକୁ ଥିବ ନିଜର ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତିଙ୍କର ମୋହକୁ ବାହାନା କରି ମୁଁ ଏହି ପୁର ପୁରୁଷଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଉଡ଼ାଇ ନଷ୍ଟକରି କରିଦେବି ନାହିଁ । ମୋ ପାଖରେ, ମୋଟା ମୋଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଠଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଞ୍ଜି ଅଛି (ମୁଲଧନ) ଡାଡ଼ା ବହୁତ ଟଙ୍କା, ପାଖା ପାଖି ଏତିକି ଟଙ୍କା, ଆରାମ ପାଇ ଉଡ଼ାଇ ନେଉଛନ୍ତି । ପାଖାପାଖି ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଅଫ୍ ଡ୍ରାଫ୍ଟସ୍ ସମୟରେ ଲୁଟ ହୋଇଗଲା..... ଛୁଡ଼ି ଯାହା କିଛି ହେଉନା କାହିଁକି ମୁଁ ନିଜର ଅଧା ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଶୀଘ୍ର ଟ୍ରଷ୍ଟ କରିଦେବି । ଆମ୍ଭେମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ସମାଜ ଉପଯୋଗୀ କାମ କରିବା ।

କନ୍ୟା ଉତ୍ସାହୀତ ହୋଇ ଉଠିଲା । କହିଲା—‘ତୁମେ ନା ମୋର ମନ କଥା କହିଲ । ଦେଖ, ତୁମ ପାଖେ ମୁଁ ନିଜର ମନ କଥା ମୁହଁଖୋଲି କହିଦିଏଁ । ବିଶ୍ୱାସ କର, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ତମକୁ ଭଲ ପାଇଲି ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଯେ ଜଣେ ଅତି ଧନୀୟର ସନ୍ତାନ ଏକଥା ମୋର ମନେନଥିଲା । ମୁଁ କେବେ କଲ୍ଲନା କରୁଥିଲି ଯେ ତୁମ ସହିତ ମୋର ବିବାହ ହେବ । ତାହାହା..... ଏହି ଘରର ପ୍ରଭୁ ପତ୍ନୀ ହେବାର କଲ୍ଲନା ମୋ ମନ ଭିତର ଯେ ନଥିଲା ତା ନୁହେଁ.....
... ଏହି ଘରକୁ ଆସି ସାଗରପର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ବିଭବ ମୋର ମୋହ ହେଲା । ତୁମର ବ୍ୟବହାର ମୋ ମନରେ ମୋହ ସୃଷ୍ଟି କରାଇଲା..... ମୁଁ ନିଜର କଥା ଠିକ୍ ରୂପେ ତୁମ ପାଖରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରୁନଥିଲି । ତୁମେ କିନ୍ତୁ ଗୁପ୍ତସ୍ୱର ।

ସନ୍ତାନ କହିଲା..... ‘ମୁଁ ଗୁପ୍ତ । “ଆଜି ବାବାଜୀ ଯେତେବେଳେ କହିଲେ, ସେ ସମୟରେ ମୁଁ ଅଧିକ ବଚଳିତ ହେଲିନାହିଁ, ମୋତେ ଏପରି ଲାଗିଲା, ମୋ ପାଇଁ ତ ଏ ତ୍ୟାଗ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ । କିନ୍ତୁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଏତେ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ..... କହୁ କହୁ କନ୍ୟା ରହିଗଲା, ରୂପ ହୋଇଗଲା, ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲା ।

ସନ୍ତାନ ଉଚ୍ଛଳ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲା । କନ୍ୟା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା ନିଜକୁ ଅପରାଧୀନ ଭଳି ଅନୁଭବ କରି ପଡ଼ିଗଲା । ସନ୍ତାନ ଦୁଇବାହୁକୁ ତାର ଗଳାରେ ଛଦି ତାର ଓଠକୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ଆଣିଲା, କହିଲା..... ‘ବୁଝିଗଲା, ସୁନ୍ଦର’ ।

ସନ୍ତାନ ଛୁଡ଼ା ହେଲା, ଟିକିଏ ଅଳସ ଶ୍ରାବ୍ଧିଲା, ନିଜର ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ସରଳ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି କହିଲା..... ସରଳ.. ନିଷ୍ପତି ଲୋକ ପାଇଁ ଏପରି କଥା ଜାଣନ

ମୃତ୍ୟୁର ପ୍ରଶ୍ନ ଆଣେ । କୌଣସି ସଂସାରଲୋକ ଆଗରେ ଏକଥା କୁହାଗଲେ ଆମକୁ ପାଗଳ ଭାବି ଦୃଷ୍ଟିକ । ହଃ ହଃ କହିବ, ଏହା ନ ସତ୍ୟ ମୁଗରେ ହୋଇଥିବ, କଲି ମୁଗରେ ଏହାର କଲିନା ମଧ୍ୟ ପାଗଳାମୀ ।“ଆସନ୍ତିବା” ।

କନ୍ୟା ଉଠୁ ଉଠୁ କହିଲି... “ପଇସାର ମୋହକୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଅଜି ମାରିଲି”
ରୂମେ କିଛି ମାନ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ମାନିବା ବାଲି ମୁଁ ଏଭଳି ଲୋକକୁ ଦେଖୁଛି ଯେ,
କଣ କହିବ ? ଏମିତି ବି ଲୋକଅଛନ୍ତି ସାରା ଜୀବନ ଖାଇବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଖଜ କରନ୍ତି
ନାହିଁ । ବୋଲି ହେଲେ ନିଜ ପାଇଁ ଔଷଧ ମଧ୍ୟ ଖଜ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଧନ ଶୂନ୍ୟ
କାମରେ ଆସେ ନାହିଁ କି ଅନ୍ୟା ଉପକାରରେ ମଧ୍ୟ

“ମୁଁ ଶୁଣିଛି, ଏପରି ଲୋକମାନେ ସାପ ହୁଅନ୍ତି । “କନ୍ୟା ହସି ହସି ତଳିଆକୁ
ଭାରି ନେଇ ବସିଲ, କହିଲି ଆରେ । ସାପ ହିଁ ସେକଥାତ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ବୋଲି
ମନେ ହେଉଛି । ଯଦି ଏବେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନାହିଁ ।”

କନ୍ୟା ତାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ବସି, ମୁହଁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲ ।

ସନ୍ତାନ କହିଲ, “ଆମର ଏଠି ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ା ସାପର ଯୋଡ଼ାଥିଲା”

“କେଉଁଠି ?”

“ଠାକୁର ଦରଜା ସାମ୍ନାରେ ।”

“ଠ-ଠାକୁ... ..”

ହଁ, ତା ତଳେ ଗୋଟିଏ ତଳ ଘର ଅଛି । କେବେ କଥା ହୋଇନାହିଁ,
ନଚେତ୍ ରୂମକୁ କେତେ ଦୂରୁ ସେହି ସ୍ଥାନ ଦେଖେଇ ସାରିନିଶି, ଡାକ୍ତର ମାରିବା ପରେ
ସେହି ସ୍ଥାନ ଉପରୁ ବାଦ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ତା ଭିତରକୁ କେବେ
ଯାଇନାହିଁ । ହଁ, ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ଥରେ ଖୋଲୁ ଖୋଲୁ ଦେଖୁଥିଲି ।

“ତାହା ହେଲେ ସେଥିରୁ ସାପ ଥିଲେ ?”

“ହଁ, ଡାକ୍ତର ସେବୁଡ଼ିକ ମରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତାହା ପରେ କେତେ ମାସ
ମଧ୍ୟରେ ସେ ମଧ୍ୟ ମରିଗଲେ । ଆମର ଏଠାରେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ
ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ କେବଳ ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ହୋଇଥିଲା ।

ମା କହୁଥିଲା ଯେ ମୋର ଗୋସେଇଁବାପା ଯେତେବେଳେ ଏହି କୋଠା
ଦିଆଯାଇ ବସିଲେ ସେତେବେଳେ ଆମ ପୁରୁଣା ଘରୁ ସେହି ଯୋଡ଼ିକୁ ସୁନା ଡେଇଁଗରେ
ଅଣାଇଥିଲେ । ମୋର ଗୋସେଇଁ ବାପା କଡ଼ ବିଦ୍ରୋହୀ ପ୍ରକୃତିରେ ଥିଲେ । ସେହି

ସମୟରେ ଲାଲ୍‌ଶୁଗଲେ । ଫେର ଆସିବା ପରେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ ମଧ୍ୟ କଲେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ କୁହନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ସେହି ଯୋଡ଼ି ଉପରେ ଖୁବ୍ ବ୍ୟାସ ଥିଲା । ସେହି ଯୋଡ଼ି ଆମର ପୁଅ ପୁରୁଷ ରଘୁମଲ୍ଲଙ୍କ ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀଥିଲେ । ସେ ନବାବ ସିଆବତ ଅଲ୍ଲୀଶାଙ୍କ ସହିତ ଦଲ୍ଲୀରୁ ଲକ୍ଷ୍ନୌ ଆସିଥିଲେ ।”

“ତାପରେ କଣ ହେଲା ?”

“ତାଙ୍କର ଲୁଗା ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ସେ ବଡ଼ ଚତୁର ଓ ପ୍ରଭାବ ଶାଳୀ ଥିଲେ । ନବାବଙ୍କୁ ନିଜ ହାତ ମୁଠାରେ ରଖିଥିଲେ । ଏଠାକୁ ଆସି ସେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଉପାର୍ଜନ କରିଥିଲେ ଓ ମରିବା ପରେ ଲୋକ କହନ୍ତି ଯେ, ସେ କୁଆଡ଼େ ନିଜର ପତ୍ନୀକୁ ସ୍ବପ୍ନରେ କହିଥିଲେ ଅସର୍ପ (ଧନରହ)ର ଯେଉଁ ହଣ୍ଡା ଉପରେ ମୁଁ ବସିଛି ଏହାର ଆଖି ପାଖରେ ଚାଷି ଫୁଣ୍ଡାରୁ କେହି କିଛି ବାହାର କରିବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ପଣ୍ଡାବର ଉପରେ କିଛି ସଙ୍କଟ ଆସିବ । ସେତେବେଳେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ହଣ୍ଡାରୁ ଧନରହ ନେବାକୁ ଦେବ ଓ ଗିନାଏ ଦୁଇ ମେ ପାଇଁ ରଖିଦେବା ଦରକାର ।”

“ପୁଣି ?

“ପୁଣି କଣ, ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ସବୁ କରାଗଲା ।”

“ତାହାହେଲେ ସେ ସ୍ବପ୍ନରେ ପ୍ରକୃତରେ ସାପ.....”

“ହଁ । କିଛି ଦିନପରେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ମରିଗଲେ । ସେତେବେଳେ ଲୋକମାନେ ସେଠାରେ ‘ଯୋଡ଼ି ଦେଖିଲେ ।

“ତାହା ହେଲେ ସେହି ଧନକୁ କେହି ନେଇପାରିଲେ ନାହିଁ ?”

ନା, ବୋଧହୁଏ ଦରକାର ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ରଘୁମଲ୍ଲଙ୍କ ଉପରେ ପାଞ୍ଚ ପୁରୁଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଏଠାକାର ଧନ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । ଆମର ପୁଅ ପୁରୁଷ ବଡ଼ ଚତୁର ଓ ବ୍ୟବହାର କୁଶଳ ଥିଲେ । ଦରବାରରେ ତାଙ୍କର ବଡ଼ ସମ୍ମାନ ଥିଲା । ଯୁଆଡ଼େ ପବନ ବହୁଥିଲା ସେ ଆଡ଼କୁ ଛତା ଦେଖାଉଥିଲେ । ବ୍ୟାପାରୀଙ୍କୁ ସାହୁକାର ହେଲେ । ସାହୁକାରରୁ ତାଲୁକାଦାର, ଶେଷରେ ଆମ ରେ ସେଇଁବାସ । ଘିଏ ଏହି କୋଠୀ ତିଆରି କରାଗଲା, ସେ ପଣ୍ଡା ସ୍ବପ୍ନ ଗୋଟିଏ ହଣ୍ଡାରୁ କିଛି ଅସର୍ପ ବାହାର କରି ସେ ସମୟରେ ଅଲଗା କରିନେଲେ, ଯେଉଁ ସମୟରେ ଆମର ଖଜଣା ଏଠାକୁ ଅଣା ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ରାତିରେ ସ୍ବପ୍ନ ହେଲାଯେ ଯଦି ସେହି ଅସର୍ପକୁ ଫେରାଇ ନ ଦେବେ ତେବେ ତୁମର ପୁଅ ବୋହୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିବେ । ସେ ପରଦିନ ସେହି ଅସର୍ପକୁ ହଣ୍ଡାରେ ପକାଇ ଦେଲେ । ମୋର ଜେଜେବାପା ତାକୁ କେବେ ଛୁଇଁ ନାହାନ୍ତି । ସେ

କିନ୍ତୁ ଯୌବନ ଅବସ୍ଥାରେ ଇହଧାମ ଗୁଡ଼ିଲେ । ଭଲକା (ଜମିଦାରୀ) କୋର୍ଟ ଅଫ୍ ଡିସ୍ପୁଟ୍ସକୁ ଚାଲିଗଲା । ବହୁତ ଟଙ୍କା ସେହି ସମୟରେ ବରବାଦ ହୋଇଗଲା ତାପରେ ତାହା ବଦଳ ହେଲେ । ବଳତ ଗଲେ । ଫେରି ଆସିଲାବେଳକୁ ସ୍ୱରା ବଦଳି ଯାଇଥିଲେ । ସେ ବହୁତ ଟଙ୍କା ଦରକାର କଲେ । ସାପ ଜୋଡ଼ାକୁ ନିଜର ନିଶା ଝୁଙ୍କରେ ମରାଇଦେଲେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ସେ ମରିଗଲେ । ‘ମା’ କହୁଥିଲେ ଯେ ସେହି ସାପ ଅଭିଶାପରୁ ହିଁ ଏହି ଅବସ୍ଥା ହୋଇଛି ।

“ଆଉ ସେହି ଅସର୍ପୀ ?”

“ତାହା ଜାଲ ରଖିଥିଲେ ।”

“ସେହି ତଳଘରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ ଅଛି ?”

“ଜଣା ନାହିଁ ।”

ଗୋଟିଏ ବୃଦ୍ଧା ସ୍ତ୍ରୀ ଗୁଡ଼ି କନ୍ୟା କହିଲା — “ସାପଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଧନର ଲକ୍ଷଣ ବେକ୍ଷଣା ବିଷୟରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବହୁତ କଥା ଶୁଣିଛି କିନ୍ତୁ କେବେ ବୃଦ୍ଧାସ କରିପାରି ନାହିଁ ।”

“ବୃଦ୍ଧାସ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁନାହିଁ କିନ୍ତୁ ମା ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲି । ସେହି ସାପ କେତେ ସହୃଦ ଆମ ଘରର ଇତିହାସ ଜିଜ୍ଞାସୁ । ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ? ଏପରି କଥାକୁ ବୃଦ୍ଧାସ ନ କରି ବି କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

“ସ୍ମୃତି କଥା, ଏ ଦେଶ ବିଚିତ୍ରତାରେ ଭରି ରହିଛି । ବଡ଼ ନିବନ୍ଧକତା ବିରୋଧାଭାସ ଆମର ଏଠାରେ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ତର୍କ, ଜ୍ଞାନ ଦର୍ଶନ, ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆଦି ଏଡ଼େ ଜବରଦସ୍ତ ପରମ୍ପରା ଓ ଅନ୍ୟପାଖରେ ଏ ସାପ ତମକାରିକ ଯୋଗୀ ଜେଠେଇର ଯାଦୁ-ମନ୍ତ୍ର ଆଦି । ଯଦି ଏହା ଉପରେ ବୃଦ୍ଧାସ କରିବୁ ଅଳ୍ପ ବୃଦ୍ଧାସ ବ୍ୟତୀତ - ...”

କିନ୍ତୁ, କନ୍ୟା, କିପରି ବୃଦ୍ଧାସ କରିବନି କୁହ ? ବାବାନଙ୍କୁ ଦେଖିଛ ।

କନ୍ୟା କହୁଣୀ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ଶୋଇଗଲା । ସଜ୍ଜନକୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥାଏ ।

ସଜ୍ଜନ କହିଲା...ମୋହ ଓ ଜ୍ୟାଗ ...”

“ସାପ ଓ ଯୋଗୀ...ଦୁହେଁ.....”

“ଦୁଇଙ୍କର ପରମ୍ପରା ପ୍ରାଚୀନ ମଧ୍ୟ । ଆଉ ସୀମାହୀନ ଭରତବର୍ଷ ମହେନ୍ଦ୍ରୋଦୟ ଓ ହରପ୍ପା ସମୟରୁ ଧନ ଉପାର୍ଜନ କରିବାକୁ ଜାଣେ ଆଉ ତାହାକୁ ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତ ଭେଗକୁ ଡାକ କର ଯୋଗ ସାଧନ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଜାଣେ ।

“ମେମ୍ ସାହେବ ।” ବାହାରୁ ଗୁରୁର କଣ୍ଠ ଶୁଭିଳ । ଆସ ଶ୍ରୀଯୁ ॥” କନ୍ୟା ଉଠି ବସିଲା ।

“ହଜୁର, ଗୁ ଆଣିବ ?

“ଆଣ ।” ସଜ୍ଜନ କହିଲା । ଗୁରୁ ଗୁଲଗଲା ।

କୋଠାରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ରୁଇ ଗଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟରେ ଗୁ ଜଳଖିଆ ଆସିଲା । ସଜ୍ଜନ ଓ ବନକନ୍ୟା ଯେପରି ନିଜର ଅନୁନିହିତ ସତ୍ୟ ଓ ମିଥ୍ୟା ଉଭୟକୁ ଭଣି ମୌନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ।

ସଜ୍ଜନ ରୁପୁସ୍ତ ଗୁ ପିଇବାକୁ ଲାଗିଲା, କନ୍ୟା ହାତରେ ଗୁ ଅଣ୍ଟା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଶେଷରେ ସେ କହିଲା... “ସଜ୍ଜନ, ଆମେ ଯଦି ବିଚଳିତ ହୋଇଯାଉଁ, ତେବେ ଏହାଠାରୁ ବଳି ଲଜ୍ୟାର କଥା କହୁ ନାହିଁ । କଳା ସାପର ବିଷ ଯଦି ଆମେ ଏହାକୁ ଝିଡ଼ାଇ ନପାରୁ.....’

“ଚନ୍ଦ୍ରା କଲ କନ୍ୟା । ବାବା ରାମଜୀ ଆମକୁ ଏମିତି ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ପକାଇ ଦେଇଗଲେ । ସେଥିରୁ ଆମକୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ତସର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ଯୋଗୀ ଓ ଭେଗୀ ଏକା । ସାଙ୍ଗରେ ହୋଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ଆମକୁ ଜଳ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବାଟ ବାଛିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।”

“ବାବୁ ନେଇଛୁଁ, ଆମେ ଗୃହସ୍ଥ । ଆମର ଭେଗ ଡାକର ଉଭୟ ସମାନ୍ତର ।

ଅଣଗୁଳିଣ

ହୋଲା.....ହୋଲା ।”

କଳା, ଲାଲ, ବାଇଗଣୀ, ମାଲ, ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗ ମୁହଁରେ, ହାତରେ, ଗୋଡ଼ରେ ବୋଲି ହୋଇ, ଭଙ୍ଗ ବେରଙ୍ଗରେ ଚନ୍ଦ୍ର ବିଚନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ସୁରୁଣୀ ଚନ୍ଦ୍ର ଲୁଗା ପିନ୍ଧି, ଗୋଟିଏ ଲୋକଙ୍କର ଗଧ ଉପରେ ବସି ବେଶରେ ବସାଇ ଟିଣ ବଜାଇ, ପରାସତା ଟମଟୋ ପିଙ୍ଗି ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରେ କଳା ବୋଲି, କାଦୁଅରେ ବୁଡ଼ାଇଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ଅଖା-ଧରି, ଏହି ବରଯାନ୍ତ୍ରୀଦଳ ମହିପାଳ ଘର ଆଗବାଟ ଦେଇ ଯାଉଥିଲେ । ହୋଲାର ଏହି ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ଶବ୍ଦରେ ସହକରି ମାଟି ପବନ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା । ସମ୍ମୁଖେ ଶିବାଳୟ ପାଖରେ ଥିବା ମଣିଷର ମୋଡ଼ ଅତିକ୍ରମ କରି ସଜ୍ଜନର ଜଣେ ଗୁରୁର ସାଇକେଲ ଉପରେ ଆସୁଥିଲା । ଦଳକୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ସେ ସାଇକେଲରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲା ଓ ମଣ୍ଡପକୁ ଆଡ଼ିକି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ସତେ ଯେମିତି ସମ୍ମୁଖରେ ବଳଦର ଶିକାର । ସେମାନେ ହୋଲା ଗୀତ ଗାଇ ସଜ୍ଜନର ଅନୁଚରମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଲମ୍ବି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ହୋସିଆର ଓ ମଜଭୁତ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସାଇକେଲକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଉଠାଇ ଜଇଜଲି କରି ଗଲେ ଉଠିଲା । ଖବରଦାର । ସାଇକେଲ ସହୁତ ଡେଇଁବ, କହିଦେଉଛି । ଦୁଇଜଣ ଜଣକ ତ ଦବେଇ ଦେବି ତାପରେ ଯାଇ ମିଶି ମୋତେ ମାର ଦେଇପାର ।”

ହୋଲା ଖେଳୁଥିବା ପିଲାମାନେ ନିଜର ପଶୁ ବୃତ୍ତି ଦ୍ଵାରା ସୂର୍ଯ୍ୟ ନେଲେ ଯେ ଶିକାର ବଳଦ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ଯୁ ସିଂହ । ଛୁକୁ ଆଖି ମଟମଟ କରି ମଣ୍ଡପର କାନ୍ଥରୁ ଟିକିଏ ତେରେଛା ହୋଇ ସାଇକେଲ ଉଠାଇ କୁଶଳତାର ସହୁତ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ଲଙ୍ଗାମାନେ ‘ହୃର୍ସେ’ ‘ଲୁଇ’ ଇତ୍ୟାଦି ଶବ୍ଦକରି ଓଠକୁ ଗୋଜିଆକରି ତନ୍ତ ଉଲି କରି ଦେଖାଇଲେ, ସବୁ ପ୍ରକାରର ଗାଲିଦେଲେ ପିତକାନ୍ତ ଓ ରଙ୍ଗରେ ଛୁଇଁଦେଲେ । ଅଖାପକାଇବାର ଉପକ୍ରମ କଲେ । ଛୁକୁ ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସାଇକେଲ କରୁଡ଼ିବାର ଭୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲା । ରଙ୍ଗର ବର୍ଷାକୁ ନିଜ ଆଖିକୁ ରକ୍ଷା କରି ବାହାରିଲା । ଛୁକୁର ହାତ ବୋର୍ଡ଼ ଉପରେ ନଳିତା ଛୁଡ଼ା ଭଳି ବୋଧକରି ସୃଷ୍ଟ ଅବନମିତ ହୋଲା, ହୁଠାକୁ ପ୍ରବ୍ୟ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ଉତ୍ତେଜନା ଯୋଗୁଁ, ତଥା ସାଇକେଲର ସୁରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ତାହାର ହାତ ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲା ସେହିଠାରେ ଜଡ଼ ହୋଇଯାଇଥିଲା, ସେ କିଛି ସମସ୍ତପାଇଁ ଗଳାରେ ବସିଗଲା ।

ମହପାଳ ନିଜ ଛୁତ ଉପରୁ ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଥିଲା । ଗୁରୁ ପାଞ୍ଚ ଦିନରୁ ବିଶେଷ କରି ଆଜି ସକାଳଠାରୁ ସେ ଏହି ପ୍ରକାରର ଅନେକ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିପାରିଲାଣି ଓ ଦେଖୁଅଛି । ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଦଳ ବାଜି ହୋଇ ଗୀତ ଗାଇ ପାଟିଭୁଣ୍ଡି କରୁଥିବା ପିଲାମାନଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରକ୍ଷା ପାଇଯାଏ କିନ୍ତୁ ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ତାର କାହିଁ ଖାଟେ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟ ଭଃ ଏହି ହୋଇ ଗୀତ ମଧ୍ୟରେ ତାର ସ୍ତୋତ୍ର ଶବ୍ଦର ନିୟାମକରୁପେ ଭାଗନେଇ ନପାରିଲେ ମଧ୍ୟ, ନବମୁବକର ମନରେ ରସ ସଞ୍ଚାର ହୁଏ । ହୋଇରେ ଏହି ରଙ୍ଗ, ମୁକ ଏହି ସ୍ଵର ବକ ଓ ଅସ୍ଵାଭବିକ ଉନ୍ମାଦ ଗାଳି । ଗୁଲୌଚ ସବୁ କିଛି ତାକୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ବାକୃତିକ ଓ ଭଲ ଲାଗେ । ହୋଇରେ ଏହି ପାଞ୍ଚଦିନ ସମାଜକୁ ଅନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିବ... ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ସମସ୍ତେ ଏକରଙ୍ଗରେ ରଞ୍ଜିତ ଯାଆନ୍ତି । ବଡ଼ବଡ଼ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମୁବକ ମଧ୍ୟ ଚରା ଛୁଣ୍ଡା । ଲୁଗା ପିନ୍ଧି, ରଙ୍ଗ ବରଙ୍ଗ ମୁହଁ କରି ସଡ଼କ ଉପରେ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଅନେକ ରଙ୍ଗରେ ଖେଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଜ ଏକ ରଙ୍ଗରେ ରଞ୍ଜିତ ହୁଏ । ଗଳୀ, କାନ୍ଥ, କବାଟ, କୁକୁର, ଗାଈ, ବଳଦ, ଗଧ, ଛେଳି ଆଦି ସମସ୍ତେ ରଙ୍ଗୀନ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଗଳୀର ଚଟାଣରେ କାନ୍ଥରେ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କର ମୁହଁରେ ମଦନ ରତିଙ୍କର ଜୋଡ଼ା ଗାଳୀ ରୂପରେ ନିଜର ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ସହୋଦରରୂପକୁ ସମ୍ଭା କରିଥିବ—ହୋଇର ଏହି ଚହଲ ଗିହଲ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଏହି ଗୋଟିଏ ଜନିତ ମହପାଳକୁ ଭଲଲାଗେ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ସର୍ବୋତ୍କର୍ଷ ସୁଖ ଏଭଳି ଗାଳି-ରୂପେ କାହିଁକି ରୂପାୟିତ ହୁଏ ? କଣ ସୁରୁଷ ନିଜେ ନିଜକୁ ଓ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଏହିଭଳି ଅପମାନିତ କରେ ? ଏଥିରେ ତାକୁ କି ରସ ମିଳେ ? ହୋଇ ରସ ଓ ଶୃଙ୍ଗାରର ଉତ୍ସବ । ସେଥିରେ ଗାଳି କାହିଁକି ଆଏ ?

ସକ୍ଳନ ତାଙ୍କର ନିଜ ମାଲିକଠାରୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ନେଇ ଆସିଥିଲା ଯେ ଲୋକମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ସମୟ... ସନ୍ଧ୍ୟା ଛଅ ଘଣ୍ଟା ବଦଳରେ ଗାଈ ଘଣ୍ଟା ଗୁଣ୍ଡିଚାରେ ଆସିଯାଆନ୍ତୁ ଯଦ୍ଵାରା ସମସ୍ତେ ନୌଯଯା ପାଇଁ ଯାଇପାରିବେ ।

ମହପାଳ ହସି ହସି କହିଲା — ନିଜ ସହେବକୁ କହିବ ଯେ ଆମେ ଶହନଜଙ୍ଗ ରୋଡ଼ରେ ନୁହେଁ ମାତ୍ର ତବ ମହଲରେ ରହିବୁଁ । ନିଜର ସାହେବକୁ ନିଜର ଚେହେରା ଦେଖାଇଦେବ ଓ କହିବ ଯେ କଣ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ କାମ କରାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ?

ଗୁରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମହପାଳ ତାହାକୁ କର୍ଣ୍ଣିଲ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ସୈତ କଲା । ଶକୁନ୍ତଳାକୁ ଡକାଇ ଆଦେଶ ଦେଲା ଯେ ଛୁହର ଖାଦ୍ୟପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଦରକାର, ତାର ଲୁଗାପିଟା ପୁରା ଭଜିଯାଇଛି । ଶୀଘ୍ର ତାକୁ ମହପାଳର ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଧୋତି ଓ କୁର୍ତ୍ତା ଦିଆଯିବା ଦରକାର । କେବଳ ଏତିକି ନୁହେଁ

ମହୁପାଳ, ଛନ୍ଦ୍ରର ବାହାଦୁରୀ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ହୋଇ ତାକୁ ଚିତ୍କାର ସୁନେମା ଦେଖିବା ପାଇଁ ପୁରସ୍କାର ଦେଲା । ଛନ୍ଦ୍ରର ଚେହେରାରେ ପ୍ରସନ୍ନତା ଖେଳିଉଠିଲା ମହୁପାଳ ପୁଣି ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ମହୁପାଳର ଘରେ ଏହି ସମୟରେ ବହୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଯନ୍ତ୍ର-ତନ୍ତ୍ର ବୈଦ୍ୟବର ଚମତ୍କାରିତା ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ମହୁପାଳର ଗ୍ରେଟ ବୈଠକ ଘରୁ ଲେଖାପଢ଼ି ଜିନିଷ ମେଜ, ଚୌକି ଖୁଲ, ଫାଇଲ ଆଦି କେଉଁଆଡ଼େ ଉଠେଇ ଯାଇଥିଲା । ଆର୍ଟ ସ୍କୁଲରୁ ଅସିଥିବା ସାଂଚୀ ଶିଳ୍ପର ଉଚ୍ଚାଚଳନ ବାଲି ସୋଫାସେଟ୍, ଖଟ ଉପରେ ପ୍ରିଣ୍ଟ ଗୁଦର, ପର୍ଦା, ଏଣ୍ଟ୍ରି, ଟେବୁଲ ଲାମ୍ପ ବୁଦ୍ଧ ଆଦି ମିଶି, ମହୁପାଳର ସାହିତ୍ୟିକ ବୈଠକକୁ ଜଣାନ୍ତୁ କେଉଁଠାରେ ଭଲେପ କରିଦେଇଥିଲା । ଲେଖା ପଢ଼ାର ହୁସାବ କିତାବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଆରବନ୍ଧ ବାହାରେ ଗ୍ରେଟ ବାରିଷ୍ଟ୍ରାରେ କାଠର ପାଟିକାଲ ଲଗାଇ ଦିଆର ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ଘରେ ବସାଯାଇଥିଲା । କୋଠରୀଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦିଆର ହୋଇ ପାରି ନଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ବଡ଼େଇର ଯତ୍ନଥିବା ବ୍ୟାଗ ଓ କାଠର ସଟା ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଉପର ଘରର ଏପରି କିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତ ହୋଇନାହିଁ; ତଥାପି ସୌଖିନତା ଚାରିଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଛି । ହୋଲର ଉତ୍ସବ ପାଇଁ କିଣା ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ପରିବାର ବର୍ଗର ମୁଲ୍ୟବାନ ଯୋଡ଼ା, ଲେଙ୍କର ଶୁ ବଢ଼ିଆ ଉଚ୍ଚାଚଳନ ମହୁଳା ସେଣ୍ଟଲ ତଥା ତପଲ ଆଦିକୁ ନେଇ ସାରା ଘରର ଚାକରକ୍ୟ ପଟ୍ଟ । କହୁ ଦେଉଥିଲା ଯେ ଘରର ଯନ୍ତ୍ର ଜାତକ ବଦଳି ଯାଇଛି । ମହୁପାଳ ବୈଠକରେ ଛଦୁକୁ ପିଲମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳିକୁ ଦେଖି ଦେଖି ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା ।

କଲ୍ୟାଣୀ ଅଜି ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ତାକୁ ରୋଷେଇରୁ ଫରସତ ନାହିଁ । କାଲି ସମୁଦାୟମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯିବ । କଲ୍ୟାଣୀ ଓ ମହୁପାଳ ପ୍ରଥମ ସମ୍ମୁଖୀ କରୁଛନ୍ତି । ତାହା ମଧ୍ୟ ଭାଗିନୀର । କଲ୍ୟାଣୀ ସାରା ଦୁନିଆ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ କୁଟୁମ୍ବକୁ ବିଶେଷ କରି ମିତ୍ର-ସମ୍ପର୍କୀ, ଜ୍ଞାତମାନଙ୍କୁ ଏହା ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଲେବ । ତାର ପତି ଏତେବଡ଼ ଲେଖକ ଯେ ତାର କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଆମଦାନୀ ଗୋଟିଏ ଥରରେ ବ୍ୟାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚେକ୍ରେ ହୁଏ । କଲ୍ୟାଣୀର ଚେହେରାରେ ସୁହାଗର ଜ୍ୟୋତି ବରଷିଥିଲା । ନାକରେ ଶୁଭ ନାକଫୁଲ, କାନରେ ମୋତିର କାନଫୁଲ, ଗଳାରେ ସୁନାର ମାଳି, ଅଣ୍ଟାରେ ସୁନାର ଅଣ୍ଟାସୁତା, ହାତରେ କାଚ ଚୁଡ଼ି ସହୁତ ସୁନାର ଡାଇମଣ୍ଡ କଟ୍ ଦଳ । ଗୋଡ଼ରେ ଘଟର ଲଗା ନୂଆ ସାଙ୍ଗି ଯାହାକୁ ତାର ସୁହାଗ ଦେବତା (ପତି) ଆଗ୍ରହରେ ଆଣିଛନ୍ତି । କଲ୍ୟାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ବାଜପୈ ବଂଶ ସହୁତ ସମୃଦ୍ଧ ଯୋଡ଼ିଛି । କଲ୍ୟାଣୀ

ସେହେତେବେଳେ ୪୦, ୪୦ ର ଶୁକର । ବଡ଼ଭାଇ ଜଙ୍ଗଲ ଠିକା ଦିଅନ୍ତି । ଜୁଇଁଠାରୁ ଛୋଟ ଏମ୍. ଏ ପଡ଼ୁଅଛି । ଶାଶୁ ନଣନ୍ଦ ନାହାନ୍ତି, ତାହା ବଡ଼ ସୁଖର ଉପା । ଜୁଇଁ ସମ୍ବୁଳ ପରିବାରରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ଘରଠାରୁ ପରା ସୁତନ୍ତ । ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଘରେ ରହନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ଖାଇବା ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ବସି ଖାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭାରିକିନ୍ଦ୍ର ମାସିକ ଶର୍ତ୍ତ ଦେଇଦିଅନ୍ତି । ଘରର ହସ ବ କିତାବରେ ଭାଇମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥିତି ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ମିଶି ଯଥେଷ୍ଟ । ଶକୁନ୍ତଳା ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ବଡ଼ ସୁଖରେ ଶୁଭିଗଲ । ଦୁନିଆଁ କହିବ ଯେ ଦେଶ ବଡ଼ମାମୁଁ-ମାଉଁ ଥାଇ ଥାଇ ଆମର ଏଭଳି କଷ୍ଟ ଦାୟକ ହିବାହ କରିଛନ୍ତି । ଜୁଇଁ ବଡ଼ ବିବେକ । କେବ ହରିହରୀରରେ ମାନିଗଲ । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ଦଶହଜାର ଯୌତୁକ ଦେବାବାଲର ସାହାସ ଓ ସମ୍ବଳ ଦେଖିବା କଥା । ମହପାଳ ପିତାଉପରେ ବସିଗଲ ଓ ନୂଆ ପାତ୍ରରେ ଭରି ହୋଇଥିବା ସ୍ବାଦିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟକୁ ଦେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରୋଷେଇ ଘରେ ଥିବା ନିଜର ଘରଣୀକୁ ଯିଏ କି ସ୍ବାସ ଓ ମୋତିର ଗହଣାରେ ପୁଲ ଯାଇଥିଲା, ସନ୍ତୋଷ ସହିତ ଦେଖିଲା । ମହପାଳର ଦୃଷ୍ଟିରେ କର୍ତ୍ତା, ପିତାଙ୍କ ସନ୍ତୋଷର ଦର୍ପ ରମ୍ୟ ଉଠୁଥିଲା । ରାଜଶ୍ରୀ ମାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । କଲ୍ୟାଣୀ ନିଆଁ ଆଖିରେ ପିଡ଼ିତା ହୋଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଚେହେରାକୁ କରେଇରେ ଛଣା ଯାଉଥିବା ପାଖିଡ଼ି ଅଡ଼ୁ ଫେରାଇ ସ୍ବାମୀ ଆଡ଼କୁ ନିକ୍ଷେପ କଲ — ‘କିଏ ଆସୁଛି ?’

“ଶାହାଞ୍ଜାମ ରୋଡ଼ିବାଲ ସମ୍ବୁଳ, ଦୁନିଆଁର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚିକ୍କାର ଶ୍ରୀମାନ ସକଳ ସାହେବ ବାହାଦୁରଙ୍କ କୋଠାରୁ ଗପରାସୀ ଆସିଛି । ମହପାଳ ଏପରି ତଳରେ କହିଲା ଯେ, ଯଦ୍ବାସ ମା’ ବିଜୁଙ୍କର ଦେଖ ମଧ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସେମାନେ ଖିଲ ଖିଲ ହୋଇ ହସିଉଠିଲେ ।

କଲ୍ୟାଣୀ ପରୁରଲ-କଣ ହୁକୁମ ଆସିଛି ?

କଣ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କେନ୍ଦ୍ରଲ ହେବ ?

ମହପାଳ ହସିଲା, କହିଲା—ନା, ତବଲ ହେବ । ଶୁଣିତାରେ ଆମେ ନୌଯାତା କରିବୁଁ, ଶୁଣି-ଜଳଖିଆ ପ୍ରୋଗାମ ରହିବ ଓ ରାତି ଭୋଜନ ପରେ ଏଲ୍‌ଫିନଟନରେ ‘ଶଂସାର’ ଦର୍ଶନକୁ ପୁର ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁସାରେ କରା ହୋଇଛି ।

‘ଶଂସାର’ ପୁଣି ପିକ୍‌କର ଲେଖା । ରାଜଶ୍ରୀ ମୁହଁ ଚକିତ କରି କହିଲା—“ବାସା ଆମେ ସମସ୍ତେ ବୋର ହୋଇଯିବା । ଗପୁଲର ଅପିଲ ସଫ୍ଟ ବାସ୍ । ଏତେ ବଡ଼ ଆର୍ଟିଷ୍ଟର ସ୍ତ୍ରୀ, ଏତେ ପ୍ରଗତିଶୀଳା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଖୁଡ଼ି—”

“ଶୁଣି ଏହାପାଇଁ ବୋକ ନୁହଁନ୍ତି, ତୁମ ମା ଓ ତୁମର କଣ୍ଠେଲି ଝୁଡ଼ି ଦୁଇଜଣଙ୍କର ନିଶ୍ଚିତ ପଡ଼ିବ ।”

ଏହାଠାରୁ ବରଂ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା, ଅମେ ‘ବାହାର’ ଦେଖନ୍ତୁ । ‘ନାଗନାଥ’ ଯେଭଳି ସାପ ନାଥ, ‘ବାହାର’ରେ କଣ ପ୍ରାଣେପିବନ୍ତୁମ୍ ଅଛି ମହପାଳ ହିଅନ୍ତୁ ମିଠାକଡ଼ା ସହୃଦ କହୁଲ—ଅନ୍ନେରୁଗାଲ, ଅଶୀଳ ପିଚ୍ଚେରୁଡ଼ିଏ ଆସୁଛି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ‘ବାହାର’ ଅପେକ୍ଷା ‘ସଂସାର ଲକ୍ଷେ ଗୁଣରେ ଭଲ ।’

ରାଜଶ୍ରୀ ରୂପ ରହୁଲ । ଆଳୀରେ ଝିବା ପାଖିଡ଼କୁ ଡବାରେ ଭଣ୍ଡି କଣ୍ଠିବା ସମୟରେ ତାର ଟିକିଏ ଅନ୍ୟ ମନସ୍କତା ପାଇଁ ହାତ ହଲୁଥିବାକୁ ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ପାଖିଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଛଣାଯାଇଥିବା ପାଖିଡ଼କୁ ଅନ୍ୟ କରେଇରେ ପକାଇବା ସମୟରେ କଲ୍ୟାଣୀର କର୍ମ ହଲୁଗୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିଜ ହିଅର ଅନ୍ୟମନସ୍କତା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଟିକିଏ ଝିଙ୍କାର ଉଠି କହୁଲ—ମୁଁ ଅନ୍ୟ ମନସ୍କ ହେଲେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପୁରୁଖାରେ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ରକ୍ତୋ, କାମ କରିବାକୁ କଣ ଗଛ ହେଉନାହିଁ ?

‘ପଡ଼ିଗଲା ମା’ ରକ୍ତୋ ଟିକିଏ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହୁଲ ଓ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇଥିବା ପାଖିଡ଼କୁ ଉଠାଇ ଡବାରେ ରଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । “ସହୃଦ ଦେଖ ହେଉ ଦେଖ, ତୋର ଟିକିଏ ହେଲେ ଅକଲ ନାହିଁ, ମାଟିରୁ ଉଠାଇ—”

“ଏଥରେ କଣ ହୋଇଗଲା ମା ? ଏ ସ୍ଥାନ ତ ଧୋଆ ଯାଇଛି ।”

“ରକ୍ତୋ ଏଠୁ ଗଲୁ ତୋ କାମ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

“କଲ୍ୟାଣୀର କଥା ପୁରୁ ହେବା ପୁରୁ ରାଜଶ୍ରୀ ଆଳୀକୁ ଜୋରରେ ମାଟି ଉପରେ କରୁଛି ଦେଇ କୋଠରୀରୁ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲା । ମହପାଳ ମା’ ହିଅଙ୍କ ମୁଖରେ କହୁ କହୁଲ ନାହିଁ ।

ରକ୍ତୋ ଗୁଲୁଥିବା ପରେ ପତ୍ନୀକୁ କହୁଲ—“କଲ୍ୟାଣୀ” ତୁମର ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ସତ୍ୟ ମୁଖିୟ । ଏ ସମୟରେ ତାହା ଚଳିବ ନାହିଁ ।”

“ବାହାର ଦ୍ଵାରା ତଳୁ ନଚଳୁ, ମୁଁ ମୋର ମର୍ଯ୍ୟଦା ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ।”

“ନ ଗୁଡ଼ି, ନ ଗୁଡ଼ି ପ୍ରିୟ : “ନିଜର ଗର୍ଭୀର ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ଵାସକୁ ପରିହାସର ଜାମା ପିନ୍ଧାଇ ମହପାଳ କହୁଲ—“ ଉଦ୍ରାତ : କଣ କହୁଛ, ତୋର ଏହି ଧର୍ମ ମୋର ସମସ୍ତ ଧର୍ମକୁ କେଇଗଲା ।” କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ମହପାଳର ପରିହାସ, ଗର୍ଭୀର ତାର ହିମାଳୟରେ ଦ୍ରବିଭୁତ ହେଲା । କୌଣସି ଗରୀର ବେଦନାର ମର୍ମାନ୍ତର ସ୍ଵବନା ତାର ଚେହେରାର ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲା । ତାର ଚକ୍ଷୁ ବନ୍ଦ

ହୋଇଗଲା । ଶଶିକ ପାଇଁ ସେ ବାତାବରଣରୁ ବହୁର୍ଥ ହୋଇ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ
ତନ୍ମୟ ହୋଇଗଲା ।

“ଆହା—କଣ ତୁମର ଧର୍ମ ? ତୁମର ଅଭ୍ୟାସ, ପୁଅ-ଝିଅଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ଆସିଛି । ମୁଁ କହୁଛି ଯେ ଶକୁନ୍ତଳା ଆମର ବଡ଼ ବୁଝିବା ଝିଅ । ଯେଭଳି ଆଶ୍ଵର
ବରୁର ଶିଖାଅ—”

ହଃ ହଃ ହଃ ତୁମ ଆଗରେ ଶକୁନ୍ତଳା ପଦ୍ମା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ହୋଇଯାଉ, ତାର
ଶୁଣିବ ଘରେ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ଶକ୍ତି ଅଧିକ । ବାଜପେ କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହନ୍ତି । ହଃ ହଃ ହଃ ।

ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ମୁଁ ବା କ’ଣ କରି ପାରିବି । ଶସ୍ତ୍ରରେ ଲେଖା ଯାଇଛି କଲି
ସୁଗରେ ଏ ସବୁ ବ୍ରହ୍ମାବର ଓ ମିଥ୍ୟା ବ୍ୟାପିଯାଏ । ତୁମ ଭଳି ଉପାଶିକର ଖାଇବା
ପିଇବାରେ କିଛି ବାଧା ବରୁର ନାହିଁ ।

ମହାପାଳ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା, କହିଲା—“ଉପାଶିକର ବଡ଼ ସତରଫ ପିଲା ।
ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରୁ ତାର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଛି । ତାର ଭାଇର ମଧ୍ୟ ହୋଟେଲ ଦୋକାନ
ଆଦି ଚାଲୁଛି ।

“ଶିବ ଶଙ୍କରର ଘରଣୀ—”

“ହଁ, ତୁମଭଳି ତ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ହଃ ହଃ ସମ୍ଭବ କରିବା ପୁଅରୁ
ସାଧାରଣ କଲ୍ୟାଣ ସବୁ ବୁଝିବା ଭଳି ମୁଁ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କୁ ସବୁ ପଚାରିଛି । ମୁଁ ମୋର
କୌଣସି ପିଲାର ସମ୍ଭବ ଏଭଳି ପରିବାରରେ କେବେହେଲେ କରିବି ନାହିଁ, ଯେଉଁ-
ଘରେ ତୁମ ଭଳି ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ମୀର ରାଜତ୍ଵ ଚାଲୁଛି ।”

“ନ କର, ବାସ, ଆମକୁ ଦୁଇଟି ନିନିଷଦରକାର । ସମ୍ଭବ ଶରପ କୁଲରେ
ନ ହେଉ ଏବଂ ଲୋକ ଭଲ ହୁଅନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ତୁମକୁ କହୁଛି ବାସ ଆମର ଏତକ ଦରକାର ।
ଆମର ‘ବଡ଼ ର’ ଓ ରକ୍ତୋର ସମ୍ଭବ କ’ଣ ଶୀଘ୍ର ହେଇଯିବ, ଆମେ ଦେଖାଇବାକୁ
ବୁଝୁଁ ଯେ କେବଳ ଗଟିଟି ବଡ଼ ଲୋକ ନୁହେଁ । ତୁମକୁ ସତ କହିବି, ଆଜି ଏ
ସମୟରେ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ପଠାଇ...ଭଗବାନ ଆମର ମାନ ରଖିଲେ କ’ଣ
କହିବ ? ଦଶହଜାରର ଯୌତୁକ କିଛି ଗ୍ରୋଟ କଥା ନୁହେଁ ।

ମହାପାଳ ବଡ଼ ରସମୟ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀର କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । କଲ୍ୟାଣୀ କେତେ
ଦର୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵରରେ କହୁଥିଲା । ‘ମୂଲର ର ମା’ ଥରେ ବଢ଼ିଆଣ କରି କହୁଥିଲା, ମହାପାଳ
କିନ୍ତୁ ବଡ଼ଲୋକ କିନ୍ତୁ ପଇସାରେ ବଡ଼ନୁହେଁ ।” ତା ସହିତ କେଇ ଭଲ ଘରବାଲା
ସମ୍ଭବ ଯୋଡ଼ିବ । କଲ୍ୟାଣୀ ଠାରୁ ଏକଥା ଶୁଣି ମହାପାଳ ମନରେ ଖୁବ୍ ବେଦନା ଯାଏ

ହୋଇଥିଲା । ସେହି ‘ମୁଲୁର’ର ମା ଏବେ ପୁଣି ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଆସିଲା । ମହୁପାଳର ଉତ୍ସୁକତା ବହୁତ ବଢ଼ିଗଲା । କଲ୍ୟାଣୀକୁ କହିଲା “ମଲ୍ଲିରର ମା କଣ କହୁଥିଲା ?”

“କ’ଣ ଅବା କୁହନ୍ତା, ତାକୁ ଦେଖିବା ସଖି ମୁଁ ଯାହା ତାହା କିଛି କଥା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲି, ଆଉ—କହୁଲି ଅନ୍ୟର ବଡ଼ ପଣିଆ, ବେଳମାନ ଠକେଇ, ଜାଲି ଜୁଆରୋସ୍ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ—ମୁଁ କହୁଲି ଆଜି ଆମଘରେ ତାର ବଡ଼ ପଣିଆକୁ ଧର୍ମ ଓ ତପସ୍ୟା ଉପରେ ରଖି ପାରିଛୁ । ଆମର ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଏହି ଲକ୍ଷେ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଜମା ଅଛି କିନ୍ତୁ ଶୁଣିବଙ୍କ ଦୟାରୁ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଚାହୁଁଛୁ ସେତେ ଆମ ଘରକୁ ଆସି ଯାଉଛି । ଦଶହଜାର ଶକୁନ୍ତଳାକୁ ଦେଇଛି —” କହୁ କହୁ କଲ୍ୟାଣୀ ଭାବ ପ୍ରବଣତାର ସହିତ ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲି ଉଠିଲା । ଟିକିଏ ରହୁଗଲା, ସବୁ ପାଖିଡ଼ ଛଣା ସରିଥିଲା, ପାଖରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ଗାମୁଛାରେ କରେଇ ଧରି ଉଠାଇ ଭାଙ୍ଗିଲା, ପିଢ଼ା ଉପରେ ଅଧ ମିନିଟ୍ ବସି ମୁହଁ ପୋଛି ଆସୁଥିବେ ନିଶ୍ଚୟ ମାରିଲା । ମହୁପାଳର ଉତ୍ସୁକତା ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ତାହାର ଚେହେରା ପ୍ରକାଶ ଓ ଗୁଣ୍ଠାର ଯୋଗ ଦୌଡ଼ରେ ଥକି ଯାଇଥିବା ଭଳି ଦେଖା ଯାଉଥିଲା, ପ୍ରଶଂସା ସହିତ ସମ୍ବୁଧ୍ତ ଉତ୍ସୁକତା ଦ୍ଵାରା ନିଜକୁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଭରି ପାରୁଥିଲା—“ଝୁଲୁର’ର ‘ମା’ ତା ପରେ ପୁଣି କହୁଲି ? ଆଉ କେଉଁ କେଉଁମାନେ ଥିଲେ ।”

“ସମସ୍ତେ ଥିଲେ ।” ଛଣା ଯାଇଥିବା ଗଜାର ଥାଲିକୁ ନିଜ ଆଖିକୁ ଟାଣିଆଣି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚକିର ସିରରେ ପାଗ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା କରି କଲ୍ୟାଣୀ କହିଲା, କୈବ ସୋର ମା ଥିଲା, ତାର ଭାଇ, ତାର ଘରଣୀ ମୁଁ ବା ଡରିବି କହିଲି । ମୁଁ ଆହୁରି କହିଲି, ଯେଉଁ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଆମକୁ ମିଳିଛି ଆଉ କାହା ସ୍ଵାଗତରେ ଜୁଟିବନି । ମୁଁ ତ ବହୁଦିନରୁ ଉପମାନଙ୍କୁ ଜାଣିଛି । ଆଉଟି ସୁବିଧାପାଇ ମୋ ମନରେ ଯାହାଥିଲା ସବୁ କହିଲି — ଅନ୍ୟର ଏକ ମହଲ ଦୁଇ ମହଲ, ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ଆଜି କେବଳ କେତେ ବର୍ଷ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ଆମ ଘରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ସେହି ପରିମାଣରେ ବଢ଼ିଗଲା । ମୁଁ କହିଲି ଏହି ସହରକୁ ବହୁତ ବନ୍ଧୁ, ଜାତି ଧନୀ ତାକୁ ଓ ଓକିଲ ଆସିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କୁ ବାହାରେ କେହି ଚିହ୍ନିଲେ ? ମୁଁ କହିଲି, ଆମ ଘରର ଲୋକଙ୍କର ଦେଖି ଦିଦେଶରେ ନାମ ଅଛି । ବଡ଼ବଡ଼ ଅଫିସର, ବଡ଼ଲୋକମାନେ ଆମ ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜାଣନ୍ତି । ଆମ ଘରର ବହୁ ପଡ଼ନ୍ତି । ଆମ ଘରର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ୟମାନେ କେଉଁ ଗୁଣରେ ସରି ହେବେ ? ଗଜାଗୁଡ଼ିକୁ ଚକି ସିରରେ ପକାଇଲା ।

ମହୁପାଳ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଥିଲା, କହିବା ଉଚିତ ଯେ, କଲ୍ୟାଣୀର କଥାରେ ପ୍ରଶଂସାକାର ମହତ୍ତ୍ଵ ପାଇ କରୁଥିଲା । ସେ କହିଲା ଉପକୁ ଏଭଳି କଥା ନିଜ ନିଜର ମୁହଁରେ କହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, ପାଗଳୀ ।

କାହିଁକି ବା ନ କହବ ? କଲ୍ୟାଣୀ ଟିକିଏ ହଲିଯିବାରୁ ତାର ଗହଣା ଝଣ ଝଣ ବାଜି ଉଠିଲା ଭଣ୍ଡାର ଯଦି ଆମ କଥା ଶୁଣନ୍ତି, ଭ୍ରମର ଏପରି ସେଇଗାର ହେବ, ଝିଅର ବବାହୁପାଇଁ ଯୌତୁକର ଚନ୍ଦ୍ରା ରହୁବ ନାହିଁ । ତା ପରେ ଆଉ ଦୁଇ ବର୍ଷର ମୋଟର ବଙ୍ଗଳା ସବୁ କିଛି ଆମେ ଦେଖାଇ ପାରୁ ।

ମହୁପାଳ ପ୍ରେମ ରସରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହେଲା । ତାକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ବାରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ପ୍ରେମ ପୁଣି ସେପେକାର ସ୍ଵରରେ କଲ୍ୟାଣୀ କହୁଲା ମୋତେ ଛୁଅଁ-ନାହିଁ—ଆରେ ଆରେ କେହି ଆସିଯିବେ ।

ସତକୁ ସତ ଶକୁ ନୁଲା ଆସିଗଲା, ମହୁପାଳ ଠିଆ ହୋଇ ସାରିଥିଲା, ଶୁଣିଲାକୁ ଦେଖି ଅଳସ ଗୁଡ଼ିକାର ବାହାନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ପୁଣି ଶକୁ ନୁଲାର ମୁଣ୍ଡକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଚିପିଧରି ସେହରେ କହୁଲା—“ତୁ ତୋର ଶରୀର ଘର ପାଇଁ ମିଳେଇ କାହିଁକି କରୁନାହିଁ ? ଶକୁ ନୁଲା ଲଜିତା ହେଲା, ମହୁପାଳ ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଯାଇଁ ଯାଇଁ ତାକୁ ପଚାରିଲା—‘ସକ୍ତନର ଚାକର ଗଲଣି ?’

‘ହଁ ଅନେକ ଆଗରୁ ଗଲଣି ।’

ଦୁଆର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ପୁଣି କଲ୍ୟାଣୀକୁ କହୁଲା—‘କାମ ଶୀଘ୍ର ସାରିଦେବ ବୁଝିଲି ।’ ମହୁପାଳ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରକୁ ଆସିଗଲା । ଶିବାଳୟର ମଣ୍ଡପ ଉପରେ, କୁଅର ଚଟାଣରେ ବଢ଼ିଲା ପ୍ରକାର ରଙ୍ଗରେ ଜଡ଼ୁମୁଡ଼ୁ ହୋଇଥିବା ପାଞ୍ଚ ସାତ ଜଣ ପିଲା ହସ ଖୁସିରେ ମଜା କରୁଥିଲେ । ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଯାଇ ମହୁପାଳ ରହିଗଲା । ଜଣେ ପିଲା ଜୋରରେ ହସି ହସି କହୁଥିଲା ଯେ ସେ କେମିତି ତା’ର ନଜର ଦୁଇ ଚକଟଣ ସାଥୀଙ୍କ ସହଜ ଗୋଟିଏ ମାଲୁଣୀକୁ ଦେଇଥିଲା । ସେ କପରି ଲଜିତ ହୋଇଥିଲା, କମିତି ମଜା ହେଲା । ପୁଣି କପରି ସେମାନେ ସେହି ମାଲୁଣୀକୁ ଖୁସି କରାଇଲେ ଆଉ କଥା ସେ ଓ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେ ତାର ସାଥ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଉଥିଲେ ।

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଜାଲୁଥିଲା । ମହୁପାଳକୁ ମଧ୍ୟ ମଜାଲୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ କଥା ଖରାପ ଲାଗୁଥିଲା । ପ୍ରକୃତରେ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ମଦନ ପଦ । ଫାଲଗୁନର ମାହାତ୍ମ୍ୟ କାମର ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ନଜର ଚିଆର ହେଉଥିବା ଉପର ଘରେ, ଯେଉଁଠି ଆଜିକାଲି ତାର ଅସ୍ଥାୟୀ ଲେଖାପଢ଼ା ଘର, ତଳିଆ ଭାବରେ ଶୋଇଥିବା ମହୁପାଳ ଚାଲୁଥିଲା ।

ଶୀତା ମନର ଝରକାରେ ଦେଖାଗଲା । ମହୁପାଳକୁ ବୋଧହେଲା, ଯେପରି କେଉଁଠାରୁ ଅନ୍ତରର ପୁରୁଷ ଆସି ତାର ବାତାବରଣରେ ଲେଖାଗଲା । ମହୁପାଳର ଶାନ୍ତି,

ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ମନରେ ହଠାତ୍ ଭୁଲମନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ହୋଲାଲ ଦିନ କିନ୍ତୁ ଶୀଳା ତା
 ଶାଖରେ ନାହିଁ । ତାଠାରୁ ଶୀଳାକୁ ଛଡ଼ାଇ ନିଆଯାଇଛି । ମହୁପାଳକୁ ଶୀଳାର
 ଜ୍ୟୋତି ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଲୋକାଗୁର ଓ ନୈତିକତାର ଛତ ଚୌଦେଘ ମଧ୍ୟରେ ଶୀଳା
 ହବଶ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା । ମନରେ ହଁ—ନାଁର ଦୁଇ ଥିଲା । ନା—ନା କହି
 ଶୀଳା ମନ ଉଦ୍ୟରେ ମିଶିଗଲା । ଶୀଳା କେତେ ଦୁଃଖିତା ହେଉଥିବା ଗତବର୍ଷ ଆଜିର
 ଏହି ହୋଲା ଦିନରେ ଦୁହେଁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ଶୀଳା ସହୃଦ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଷ,
 ଦିନ, ଘଣ୍ଟା ହଠାତ୍ ଶେଷ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାପି ଯାଇ ତାକୁ ସେହି ଶାନ୍ତ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ
 ଯାହା ଅସଂଖ୍ୟ ତରକା ଖଡ଼ିତ ଆକାଶକୁ ଦେଖି ହେଉଥିଲା । ଶୀଳା ତାକୁ, ଶୀଳା
 ସ୍ଥିର—ସହରର ଏକ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମହୁଳା । ଦେଶର ଜଣେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
 ସାହିତ୍ୟିକ ମହୁପାଳ ଶୁକୁକୁ ନିଜ ପ୍ରଦେଶର ସରକାରୀ ଉତ୍ସବକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ମିଳେନାହିଁ ।
 କିନ୍ତୁ ତା: ଶୀଳା ସ୍ଥାନ ସହରର ବଡ଼ବଡ଼ ସମାଜରେ ଆଦର ପାଏ । ଶୀଳା ପାଖରେ
 ଲକ୍ଷେ ଦେଉଳିଆ ଟଙ୍କା ଅଛି । ତମକାର ପୁଣି, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ରହି ମଧ୍ୟ ଶୀଳା ତା ପ୍ରତି
 ହାଲୁକ ବନସ୍ତ ଶୀଳା । ଶୀଳା ତାର ଆଦର କରେ । ସାବନା ଲୋକ ବିଶେଷ କରି
 ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା ପ୍ରତି ରସସ୍ୱାନ ହୁଅନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଶୀଳା ରସବଦ୍ଧ । ବିରୋଧରେ ଶେଷ ମଧ୍ୟ
 ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଶୀଳା କେବେହେଲେ ବିରୋଧକୁ ବଢ଼ିବାକୁ ଦେଇନାହିଁ । ସେହି ଶୀଳା
 ସହୃଦ ଆଜି ସେ ବିରୋଧ କରୁଅଛି ।

ମହୁପାଳର ଭଲମନ୍ଦ ଘରବାଡ଼ି ସୁଖ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭରପୁର ମନ ଶୀଳାର
 ଧ୍ୟାନରେ ଡଳିଲ ହୋଇ ଉଠିଲା ॥ ଥରେ ଶୀଳା ଘରକୁ ଯାଇ ହୋଲାକୁ ରଖିମୟୀ
 କରିବା ପାଇଁ ତାର ମନ ଡଳିଲ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଯିବ, ସମାଜର ଭୟ କେବେ
 କେଉଁ କେଉଁ କଥାରେ ମାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ସମାଜର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ରୋଷ କରି ମଧ୍ୟ ଏ
 ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରୂପେ ରଖାଯାଇପାରେ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସତର୍କ ରହୁନାହିଁ, ବାଣ୍ଟ
 ଏସପାଇଁ ଦୁନିଆଁରେ ତାର ବଦନାମୀ ବ୍ୟାପିଗଲା ନଚେତ୍ ତୋଲାକୁ ତ ଲଜ୍ଜା
 ଅନୁସାରେ ଖବର ତମାମ ଛପାଇ ରଖାଯାଇପାରେ । ମହୁପାଳ ଶୀଳା ସହୃଦ ମିଶିବାର
 ଶତ୍ରୁ ଅଭିଳାଷ ପାଇଁ ଛତ-ନିଜ ଶବ୍ଦ କୋଠାଠାରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରିଲା । ଛତକଲେ
 ଦୋମହଲରେ ପିଲମାନେ ଖେଳୁଥିବାର ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର ହେଉଥିଲା । କଲାଣୀ ମଧ୍ୟ
 ବେସିନରେ ହାତ ଧୋଇ ପୋଛି ହେଉହେଉ ରୋଷେଇ ଘରର ବାରଣ୍ଡାରୁ ବାହାରି ନିଜ
 ଘରକୁ ଯାଉଥିବାର ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର ହେଲା । ତାକୁ ଦେଖି ମହୁପାଳର ସମସ୍ତ ସ୍ତମ୍ଭ
 ଗୋଲମାଲ ହୋଇଗଲା । ‘ନା’ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶକୁଳାର ବିବାହ କରିବାକୁ ହେବ ।
 ବହୁମାନେ ଆସିବେ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକାନ୍ତିଆ ନୁହେଁ...ସାଧନ ନୁହେଁ । ମୋକେ
 ନିଜର ଲଜ୍ଜା ଓ ସ୍ତେଷାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

ସ୍ୱୟଂ ଆଶ୍ୱେଷିତ ପ୍ରତିବନ୍ଧର ବିରୋଧରେ ତାର ମନ ଶୀଳା ପାଇଁ ହୁଏତ
 ଶୂନ୍ୟ ହେଉଥିଲା...ଓ ତାଙ୍କ (ତୋଷାର) ଏହା ମଧ୍ୟ ବୋଧ ହେଉଥିଲା ଯେ ତାହାର
 ଏହି ଶୂନ୍ୟତା କେବଳ ଶୂନ୍ୟ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସ୍ୱାଦନାହିଁ...ନିଜର ନୁହେଁ...ଶୀଳାର
 ନୁହେଁ...କିମ୍ବା କଳାଶୀ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କର ନୁହେଁ । ତାର ଅନୁଭୂତିର ସ୍ରୋତଭସରେ
 ଯେପରି ଏକ ବହୁତ ବଡ଼ ପଥର ଛୁପା ପଡ଼ିଛି । ଏ ସମସ୍ତ କିଛିର କେବଳ କଲ୍ପନା
 ହୁଏ ଅନୁଭବ କରାଯାଉଅଛି । ତାହା ଶୂନ୍ୟ, ତାହା ଶୂନ୍ୟ, ଶୂନ୍ୟ, ଶୂନ୍ୟ ।

ଗୁଳିଗ

ଡାଃ ଶୀଳା ସଙ୍ଗ ବାଇଜକ ଜୀବନୀ ପଢୁଥିଲା, ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇ ବହୁ ବହୁକଲ । ଅବଦୁଲ ପଲଙ୍କକୁ ଲଗାଇ ‘ଗୁ’ ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖିଯାଇ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ଶୀଳାର ଚେହେରା ମଲୀନ ଓ ଉଦାସ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଉଠି ‘ଗୁ’ ପିଛବାକୁ ମଧ୍ୟ ତାକୁ କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା, ତଥାପି ସେ ଉଠିଲା, ବସିବସି ଧୀରେ ଧୀରେ ହାଇ ମାଗଲା ଓ ଅଳସ ଗୁଡ଼ିଲା । ଏକାକେଟ ‘ଗୁ’ କେଟିଙ୍ଗରୁ ‘ଟି-କେଙ୍ଗ’ ବାହାର କରି ରଖିଦେଲା । କେଟିଙ୍ଗକୁ କରି ‘ଗୁ’ ଢିଆରି କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

“ଯାଅ ଏଠୁ, ମୁଁ ଢିଆରି କରିନେବି ।” ଅବଦୁଲ ବି ହାତ କାଢିନେଇ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲା...” ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କଣ ଖାଇବା ଢିଆରି ହେବ ମେମ୍ ସା’ ବ୍ ? କେହି ଆସିବାର ଅଛନ୍ତି ?

‘ନା’...ଶୀଳା । ଦ୍ଵିତୀୟଥର ଅଳସ ଗୁଡ଼ିଲା ଓ ଖୋଲା ମୁହଁରେ ହାତ ଲଗାଇ ଲଗାଇ କହିଲା... “ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହାକରି ।”

ଅବଦୁଲ ଗୁଲିଗଲା । ଶୀଳାର ନିସ୍ତେଜ ହାତ ଯେନତେନ ପ୍ରକାରେ ‘ଗୁ’ ଢିଆରି କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ହୋଲା ଦିନରେ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଳର କଥା ତାର ମନେପଡ଼ୁଥିଲା । ମହୁପାଳର କିଛିଦିନେ ପବ୍-ଡିଟିଣ୍ଟ ବର୍ଷିୟା କନ୍ୟା ଶୀଳା ନିଜେ ନିଜକୁ ବୁଢ଼ୀ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ତା ଜୀବନର ସ୍ଵାତ ଯତେଯେପରି ଶୁଖିଯାଇଛି । ଏତେ ଧନ— ସମ୍ପତ୍ତିମାନ ସମ୍ପାନ ଅର୍ଜନ କରିବ ଜଣେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର । ନାହିଁ ନିଜକୁ ନିଃସହାୟା ମନେକରୁଛି । ଶୀଳା ଜୀବନତମାମ ନିଜର ଅଭାବ ଓ ଅସହାୟା ଅବସ୍ଥାରେ ସହୃଦ ଲଢ଼େଇକରି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ସେହି ବର୍ତ୍ତମାନ ମହୁପାଳର କିଛିଦିନେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି । ଶୀଳା ସବୁ ଆନନ୍ଦ, ସବୁ ସୁଖ ମହୁପାଳଠାରୁ କିଛିଦିନ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ନିଜକୁ ଶୂନ୍ୟତାରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ, ଥରଟିଏ ପିକ୍ଚର ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । କେବଳ ଅଭ୍ୟାସଯୋଗୁଁ ସେଇମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ କେଉଁଠାକୁ ଯିବା ଆସିବା କରେ ନାହିଁ ଏା କାହାର ସହୃଦ ମିଶେ ନାହିଁ । ସକ୍ଵଳ, ବନକନ୍ୟା କେବେ କେବେ ବୁଲି ଆସନ୍ତି ନହେଲେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ସେ ବହୁ, ରେଡ଼ିଓ ଆଉ ଶୂନ୍ୟତା ଭିତରେ ବୁଡ଼େଇ ରଖିଲା ।

ଶୀଳାର ବାଲାବସ୍ତ୍ର ଅଭବ ମଧ୍ୟରେ କିଛି । ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ଶ୍ରୀଷ୍ଟିସ୍ଥାନ-ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ୯୯ ଜଣ ଗରିବ । ବାଲାବସ୍ତ୍ରରେ ଶ୍ରୀଷ୍ଟିଆନମାନଙ୍କର ଗୁଣଗଣୀମାନେ ପ୍ରାୟ ମିଶନାରୀମାନଙ୍କର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ଶୀଳାର ବାପା ପଣ୍ଡିତ ଯୁ.ପି.ର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ଆଞ୍ଚଳିକରେ ମିଶନ୍ ସ୍କୁଲରେ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଥିଲେ । ମା ମଧ୍ୟ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ବଡ଼ ଅଭବରେ ସେମାନେ ଦିନ କଟାଉଥିଲେ । ସେହିଦିନୁ ଶୀଳା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସହିତ କିନ୍ତୁ କଷ୍ଟାଧିଷ୍ଠି । ସେ ଜନ୍ମର ବାଜେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲା । ମନରୁ କିନ୍ତୁ ଶାନ୍ତି ଥିଲା । ପଢ଼ା ଓ ଶ୍ରବେଷ୍ଟରେ ଭଲଥିବା ଯୋଗୁଁ ପିଲାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ବେଶ୍ କିମ୍ବଦନ୍ତ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରଥମରୁ ଅଭିମାନୀ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସ୍କୁଲରେ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଶ୍ରବେଷ୍ଟରେ ସେ ଏହାବାଦରୁ ଦୂରରେ ପ୍ରଥମ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଥିଲା । ଘରର ଅପମାନ ଆଉ ବାହାର ସମ୍ମାନ ତା ମନ ଭିତରେ ଦୁଇ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ତାର ବାଲାବସ୍ତ୍ରରେ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ତା ମନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ପକେଇଥିଲା । ଭାରତୀୟ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଆନ ସମାଜ... ସେହି ସମୟରେ ନିଜକୁ ଇଂରେଜ ଜାତିର ମାଉସୀପୁଅ ଭାବେ ବୋଲି ଶୁଣୁଥିଲା । ସେ ସମୟରେ କେବଳ ଇଂରେଜ କାହିଁକି, ମାମୁଲି ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ କଥା କହୁନଥିଲେ । ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଆନ୍ଦୋଳନ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଭାରତର ଏହି ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ସମାଜ ଭିତରେ ଜାତୀୟତାର ସୂଚକ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ପେଟ ପାଇଁ ବଳିତ ହସ୍ତାର ଅଧିକ ଓ ନିଜ ଦେଶର ସମାଜସ୍ବାରୁ ସଂସ୍ଥା କରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଚେତନାର ଜଳବନ୍ଧୁରେ ଭାରତୀୟ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ଆନମାନେ ଅତିଶୟ ଦୁଃଖରେ ଜୀବନ ବିତେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଜର ସାମାଜିକ ଶୃଙ୍ଖଳା ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ନ୍ୟୁନତ୍ବ ନ୍ୟୁନତମ ଜାତି ଓ ଉଚ୍ଚତମ ଉଚ୍ଚତମ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ନିଜର ଧର୍ମ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶିଥିଲେ । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଗର ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଏମାନେ ସିନା ଧର୍ମ ବଦଳି ଦେଲେ କିନ୍ତୁ ପୁଂସର୍ମର ହସାର ହସାର ବଦଳିଯାଇଲେ ନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅଧିକାଂଶ କେବଳ ସେହି ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ଲୋକ ସହିତ ବିବାହ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ଉଚ୍ଚ ନୀତି ଭେଦଭାବ ମଧ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ରହିଥିଲା । ମୁସଲମାନ, ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟ ଏହିଭଳି ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅନ୍ତରାଳ ଥିଲେ । ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ବାସ ଓ ଆଦରକାଳଦାର କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଥିଲେ । ଅମୃତଦିନ ଅମୃତ ଦିନକୁ ଯାହା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ... ଯେ ଘରୁ ପାଣି ପିଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଆଉ କଥା ଶ୍ରୀଷ୍ଟି ସ୍ଥାନ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଭେଷେଇ ଘରକୁ ବାହାର ଲୋକର ପ୍ରବେଶ ନିଷେଧ । ନୂଆ ଲୋକ ଆଗରେ ଭେଜିନ

ନକରବା ଆଦି ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର ହୃଦ୍ୱାମ୍ବର ତାଙ୍କ ସମାଜ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ-
ଯାଇଥିଲା । ନାମରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଭାବନାଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା ସିଂହ ମିଶ୍ରର ସ୍ୱଳ୍ପ
ହୋଇଗଲା । ରାମବନ୍ଧୀ ମିଶ୍ରର ରୈମୁଲ୍‌ସ ହୋଇଗଲେ, ଅନେକ ପରିବାରରେ ନାମକୁ
ନେଇ ରହିଗୋଲା ହେଲା । ଶୀଳା ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କ ନାମ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ରମ ଓ
ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ରମ ରାମ, ପିତା ମସୀ ସ୍ୱଳ୍ପ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ଭାବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଦେଶୀ ନାମ ଧାରଣ
କରି ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନାମରେ ପରିଚିତ ହେଉଥିଲେ ।

ଶୀଳା ସିଙ୍ଗର ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଚେତନାର ଯୋଗ ସାଧ
ଦେଶରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତ ହୋଇଥିଲା । ଏଠାକାର ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଭାରତୀୟତା
ପାଇଁ ପ୍ରଥମଥର ସଚେତନ ହୋଇଗଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଧର୍ମର ଭାରତୀୟ କରିବା ହେଲା ।
ପିଆନୋ ସ୍ଥାନରେ ତବଲା, ହାରମୋନିୟମ ଆସିଲା । ବିଲ୍‌ଡି ଭଜନ ସ୍ଥାନରେ ସାଦା
ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗର ଭଜନ ଓ ଧାର୍ମିକ ଗୀତ ଗାଇ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଲଭ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ
ଭଜନ ସମୟରେ ଆରମ୍ଭ କରିବା, ଅମୀନ, ଅମୀନ ବସ-ବସ ସ୍ଥାନରେ ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି
କହିବାର ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା । ଏହି ଭାରତୀୟ କରିବା ବିଶେଷ ମଧ୍ୟ ହେଲା ।
ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସଫର ଦୁଇଟି ପାର୍ଟି ହୋଇଗଲେ ।

ଶୀଳା ଏହିଭଳି ସାମାଜିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସର୍ବଦା ଭାଗନେଇ ଅଗ୍ରସର
ହେଉଥିଲେ ସେ ଆରମ୍ଭରୁ ନିର୍ଭୀକ ଓ ବିଦ୍ରୋହୀଣୀ ଥିଲେ । ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ପ୍ରକୃତ
ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମରୁ ସେ ବିଲ୍‌ଡି ମିଶ୍ରର ଗୁଣର ନ କରିବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲେ ।
ବିଦ୍ରୋହ ପ୍ରକୃତ ଯୋଗୁଁ ବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଦଳି ହେଲା । ଯାହାଫଳରେ ବାବାବରଣ
ତାଙ୍କପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତିକର ହେଲା । ଏ ସମସ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନିଜର ପ୍ରବଳ
ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ସେ ପଢ଼ାଶୁଣା କରି ତାହାର ହେଲେ । ଘର ଶାସ୍ତ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର
ହେବା ପାଇଁ ସେ ସରକାରୀ ମେଡିକାଲରେ ସର୍ବଶେଷରେ ଭର୍ତ୍ତି ହେଲେ । ବିଲ୍‌ଡି
ପ୍ରକାର ବାଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କୁ ଗୁଣିତ ମଧ୍ୟ ମିଳିଗଲା । ଭାଷା ତାଙ୍କୁ ସହଯୁକ୍ତ କରୁଥିଲା ।
ଶୀଳାଠାରେ ଶ୍ରମ ବୁଦ୍ଧି ମାନ୍ୟରେ ଥିଲା, ଫଳରେ ନିମନ୍ତ ଉନ୍ନତ କରି ଗୁଣିଲେ ।
୧୯୩୭ରେ ତାଙ୍କୁ କିଙ୍ଗ୍ ଜର୍ଜ ହସପିଟାଲରେ ସ୍ଥାନ ମିଳିଲା । ଏଠାକୁ ଆସିଲାପରେ
କିଲି ଗତିରେ ତାଙ୍କର ଭାଷା ଚଳି ଗଢ଼ି ଗୁଣିଲା । ଏହି ୧୪୧୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ
ଶୀଳା ସିଙ୍ଗ ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ନିଜର ପ୍ରାକ୍ତିତ୍ୱ ପାଇଁ ସମର୍ଥା
ହେଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୌବନସ୍ଥାରେ ନିଜ ସମାଜର ଜଣେ ସୁବକ ସହୃଦ ତାଙ୍କର
ପ୍ରେମ ହୋଇଥିଲା । ପାଲ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା ।
ପାଲ ଓ ଶୀଳା ଦିହେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଭାରତୀୟ ଦର୍ଶନ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଇତିହାସ
ଆଦି ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ
ନିଜର ବୌଦ୍ଧିକ ବିଚାର ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଭିନ୍ନଭାବେ ଛାଡ଼ି କେଟିର ପୁସ୍ତକ ଏକାଗ୍ର

ଚିତ୍ରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ ଓ ଏହା ଉପରେ ସୁକ୍ତିତର୍କ ଆଦି କରୁଥିଲେ । ସାଲ ହଇଜାରେ ପାଣ୍ଡିତ ଧନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ବରଣ କଲ । ଶୀଳା ଜୀବନରେ ଚରଦନ ପାଇଁ ଏକ ଗଭୀର ଶୂନ୍ୟତା ରହିଗଲା । ଏହା ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ପୁଣି ଦୁଇଜଣ ସୁବକ ଆସିଲେ କିନ୍ତୁ ଏମାନେ କେବଳ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ମହୁପାଳ ତାଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟ ଜୀବନର ସାଥୀ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ସୁନ୍ଦର ବଳିଷ୍ଠ ସହୃଦୟ କଳାକାର ବ୍ୟା-ବଶନ, ସ୍ବାଭିମାନ ଓ ବିଦ୍ରୋହୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ସମ୍ପନ୍ନ ମହୁପାଳ, ଶୀଳାର ସୌଭାଗ୍ୟର ମୁକୁଟମଣି ହୋଇଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅଭାବ କଷ୍ଟ ଦେଇ ନଥିଲା । ମହୁପାଳ ପ୍ରତି ସେ ନିଜର ଦେହ ଓ ମନକୁ ବିଶଦ ଭାବପୂର୍ବକ ଭାବନାରେ ସମର୍ପଣ କରୁଥିଲା । ତାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ନିଜର ଧନ ମଧ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାରେ ତାର ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏହି ସୀମାହୀନ ମହୁପାଳର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ବିଜୟ, ତାର ଶୌରୁଷ ଯାହା ଆଗରେ ସେ ଅବନମିତା ଥିଲା ଏକୃଷ୍ଟିଆ ତାଙ୍କର ମନ ମହୁପାଳର ଘର ଆଡ଼କୁ ଦୌଡ଼ୁଥିଲା । କଲ୍ୟାଣୀ ଓ ତାର ପିଲାମାନେ ତା ଚିନ୍ତାରେ ଆସୁଥିଲେ । ମହୁପାଳର ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଶୀଳାର କୌଣସି ମାନସିକ ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା ହଠାତ୍ କୌଣସି ପିଲାଙ୍କୁ ଆଗରେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ମନରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଆଗ୍ରହ ଓ ଶୁଦ୍ଧ କାମନା କରୁଥିଲା ତାହା କେବଳ ସେମାନେ ମହୁପାଳର ପିଲା ବୋଲି । କଲ୍ୟାଣୀ ପ୍ରତି ସେ ସର୍ବଦା ଉଦାସୀନ । କଲ୍ୟାଣୀ ଭଳି ନିରହା, ସରଳା ମୂର୍ଖା ସ୍ବ କେବେହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମମାନ ସ୍ବଦ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ତାଙ୍କର ବିଶ୍ବାସ ଥିଲା । ମହୁପାଳ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ କଲ୍ୟାଣୀର ପ୍ରାଚୀନ ରଜା ବାପି ଭାବନା ତଥା ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ବାସ ପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଶୀଳା ସର୍ବଦା ତାକୁ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ମନକୁ କଲ୍ୟାଣୀଠାରୁ କେବେହେଲେ ଅଧିକାର ଛଡ଼େଇ ନେବାର ଭାବନା ଆସୁ ନ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ କଲ୍ୟାଣୀର ଭାଇର ବିବାହର ଉତ୍ସବରେ ତାଙ୍କର ଓ ମହୁପାଳ ସମୃଦ୍ଧକୁ ନେଇ ଗୋପନ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲା ଓ କଲ୍ୟାଣୀ ମହୁପାଳର ଜୀବନରେ ଶୀଳାର ଅସ୍ତିତ୍ବକୁ ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ କଲା, ସେଇ-ଦିନଠାରୁ ମହୁପାଳ ତାଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଗଲା ଅର୍ଥାତ୍ ସେହିଦିନଠାରୁ କଲ୍ୟାଣୀ ପ୍ରତି ତାର ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଥବା ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ତର ପରିବାରର ଭାବନା ପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଔପନ୍ୟାସିକ ବାଲୁ କଙ୍କ ଜୀବନୀ ପଡ଼ି ତାର ମହୁପାଳ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନକମ୍ପି ଆସିଲା । ମେଡମେଡ଼ି ବର୍ଣ୍ଣି ଓ ବାଲକର ପ୍ରେମ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ-ଞ୍ଚାନ ଯୁଗ କେତେ ବ୍ୟସ୍ତତାର ସହଜ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, ଆପଣି ଅଭିଯୋଗ, ଗହ୍ୱକଳହ, ଗାଁର ଗୁଲୁଥିବା ଗୁପ୍ତ ଆଲୋଚନା ଓ ସଙ୍କେତ କେହି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ପ୍ରିୟତମା ପ୍ରତି ତାର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଓ ଖବୁ ସମର୍ପଣର ଭାବନାକୁ ଭାଙ୍ଗି ପାରି-ନଥିଲେ । ଏହି ବାକ୍ୟ ଶୀଳା ମନରେ ରହି ରହି ଶୂନ୍ୟତାର ଗନ୍ଧାଣୁବାଣ ଭଳି

କରୁଥିଲା । ଆଜି ହୋଲାବ ଦିନ ସେ ଶୁଭୁଥିଲା ଶୀଳା । ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ ତାକୁ । ତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅଛି, ତା ପାଖରେ ଅନେକ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟ ଅଛି । ... କିନ୍ତୁ ଏହା କଣ ସବୁ କିଛି ? ନର-ନାରୀଙ୍କ ଜୀବନ କଣ ଏତିକିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ? ଶୀଳା ଭିତରେ ଭିତରେ ଜଳୁଥିଲା । ପୁରୁଣା ଜିଦ୍ ତାର ଚେଇଁ ଉଠିଲା । ସେହି ଜିଦ୍ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ସମୃଦ୍ଧିର ଶେଯ ଉପରେ ଶୋଇ ଶୋଇ ଜାଗିବା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସେ ଟିକିଏ ଦୂର ହେଲେ ମହୁପାଳ ନିଜର ସମସ୍ତବନ୍ଦନ ଛଣ୍ଡାଇ ତାଙ୍କର ହୋଇଯିବେ । ଶୀଳାର ମନ ବାରମ୍ବାର ଏହା କରାପାରୁଁ ଜିଦ୍ ଧରୁଥିଲା । ପିଠି ପତ୍ତକୁ ଦୁଇ ହାତ ବାନ୍ଧି, ବସ୍ତ୍ରତ ବଳିଷ୍ଠ ଛୁଇଁ, ନିର୍ଭୀକ ସରଳ ଓ ମହୁପାଳର ପ୍ରତ୍ନତ୍ତ୍ୱିତ ଚେହେରା ସତେ ଅବା ଆଗରେ ଆସି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ସ୍ମୃତି ନିଜର ସାରଣତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୋତ କରି ମାଂସାଳ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।

‘କଣ ମ’ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ‘ଗୁ’ ପିଛୁଛନ୍ତି । ବନ କନ୍ୟାର କଣ ସ୍ଵରରେ ଶୀଳାର ମୌନତା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବନ କନ୍ୟା ଓ ସଜ୍ଜନ ବର୍ମା ଦୁଆର ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । କବାଟର ପର୍ଦ୍ଦା ବର୍ତ୍ତମାନ ଫୁଟା ସଜ୍ଜନ ହାତରେ ଥିଲା । ବନ କନ୍ୟା ଆଜି ବହୁମୁଖ ଗହଣା ଓ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଥିଲା । ଶୀଳାର ଧ୍ୟାନ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଠାରେ ରହିଗଲା । ଓଡ଼ଣା, ଗହଣା, ଆଉ ଶାଢ଼ୀ ବନ କନ୍ୟା ଠିକ୍ ବୋହୂ ଭଳି ଜଣା ଯାଉଥିଲା । ଜଣା ନାହିଁ କେଉଁ କାରଣରୁ ତା ଶୀଳା ସାଙ୍ଗକୁ ବନ କନ୍ୟା ଭରଘସ୍ତ ସୁହାଗିନୀର ମୂର୍ତ୍ତିମତ କଲ୍ଲନା ଭଳି ମନେ ହେଉଥିଲା । ମହୁପାଳ ପୁରୁଷ ଧ୍ୟାନରେ ବନ୍ଧା ପଲକ ଉଠାଉ ଉଠାଉ ସୁହାଗିନୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଶୀଳା ମନରେ ଆସିଲା ଯେ ସେ ମଧ୍ୟ କନ୍ୟା ଭଳି ସୁହାଗିନୀ ହୁଅନ୍ତି । ସେହି ସମୟରେ ସଜ୍ଜନ କନ୍ୟାର ସହୃଦ୍ଧ କଥା ମିଳାଇ କହିଲା “ଅପଣଙ୍କର କଣ ଆଜି କାଲି ଏକାନ୍ତତା ସହୃଦ୍ଧ ପ୍ରୀତି ଗଢ଼ି ଉଠୁଛି ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସାହା ବଢ଼ିଲେକମାନଙ୍କର ହୋଇଯାଏ ।”

ସୋସିଏଲ ହେବା ପାଇଁ ଶୀଘ୍ର ଅଭିନୟ କରି ଡା: ଶୀଳା ସଜ୍ଜନ ଆଡ଼କୁ ନିବାରଣ ସୂଚକ ହାତ ଉଠାଇ କହିଲା—“ବର୍ଜନ ॥ ହାଓ ॥ ଝୁଟ୍ ମୁ, ଆର । କନ୍ୟା ତୁମେ ନିଜର ସ୍ଵାମୀର କଥାରେ ବିଶ୍ଵାସ କରନାହିଁ । ଆଜିକାଲି ଏତେ କେଶ୍‌ଜଣେ ଆସୁଛି ଯେ କେବେ କେବେ ତ—”

ଏହା କାହିଁକି କହୁନାହିଁ ଯେ, ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପେସେଣ୍ଟ ହୋଇଛି । “ସଜ୍ଜନ ଶୀଳାର କଥା କଟି କହିଲା । ଶୀଳା ନିରୁତ୍ତର ରହିଲା । ଠିକ୍ ଏଭଳି ବେଠିକ୍ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲା, ଯେ ଭଲ ଘରେ ନିଆ ଲଗିଲା ପରେ କେହି ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସେ ।

ରୁ' ଆସିଗଲା । କଥାବାଣୀ ଶୁଣୁଥିଲା । ଶୀଳା ବଡ଼ ବୋହୂର ହାଲଗୁଲ ପରୁରଲା । କନ୍ୟା କହିଲା ଆଜିକାଲି ତାର କିଛି ଖବର ମିଳୁନାହିଁ ।

“ମୁଁ କିଛି ଦିନ ପୁରୀ ହଜିରତ୍ ଗଞ୍ଜରେ ବୋର ସହୃଦ ଦେଖିଥିଲି । କେହି ଆଉ ଜଣେ ମଧ୍ୟ ଲଲଭଲି ମୃବକ ତାଙ୍କ ସହୃଦ ଥିଲା, ନିଜର ଓଭର ମେକପରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀ ବଡ଼ ଟାକିକ୍ ଜଣା ଯାଉଥିଲା ।” ସଜ୍ଜନ କହିଲା ।

ଏହାପରେ କିଛି ସମୟ ନିରବତା ଛୁଇଁରହିଲା ।

ଶୀଳା କହିଲା—“ଓଃ କେତେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା, ଯଦି ପୁରୁଷ ସମାଜ ଲୋକ ସମାଜ ନ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । କେବେ କେବେ ଭାବୁଛି ପୁଣି ଏହି ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ଏ ସବୁ ସାଇନସ୍ ଓ ଏକକେଶନ୍ ଓ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଯାହାକୁ ମଣିଷ ଆଜି ବରୁଅଛି । —ଏ ସମସ୍ତ ବୋର୍ ଲଦିବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ କଣ ଦରକାର ? ଏହା ଅଭାବରେ ମଧ୍ୟ ଲୋକ ପୁଣି ହୋଇପାରନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ମୋ ମତରେ ଅଧିକ ପୁଣି ହୋଇପାରି ଥାଆନ୍ତା । ଗହଣାର ଲେଉଟରେ ବୋର୍ ଲଦି ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଲୁଚାଇଦିଅନ୍ତି ହୋଇ ଯାଉଛି ଓ ବୋର୍ ଦ୍ଵାରା ସେ ଅଳ ଯାଉଛି, ସେ ପୃଥକ୍ ହୋଇଯାଉଛି ।

ସଜ୍ଜନ ରୂପସ୍ପର୍ଶ ବସି ଶୀଳାକୁ ଦେଖୁଥିଲା । କନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ରୂପସ୍ପର୍ଶ ବସିଥିଲା ଶୀଳାର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧରେ ସଜ୍ଜନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ନିହତ । ସେ ଜାଣେ ଯେ ଶୀଳାର ଏହି ଉତ୍ତମ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଗଭୀର ବେଦନାରେ ସିନ୍ଧୁ । ପ୍ରକୃତରେ ତ୍ୟାଗବଡ଼ କଠିନ । ସଜ୍ଜନ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କଣ ସେ ବାବାଜୀ ରାମଜୀର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସପତ୍ନି ତ୍ୟାଗ କରିପାରିବ ? ନା, ଏହା ଅସମ୍ଭବ, ସେ ନିଜ ଶ୍ରେଣୀର କେତେକାଂଶ ଅନ୍ୟକୁ ଦେଇପାରେ, ଏହା ସମ୍ଭବ କିନ୍ତୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ଦେବା—ଏହା ତାହା ଦ୍ଵାରା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସଜ୍ଜନକୁ ବୋଧ ହେଲା ଯେ ତାକୁ ଶୀଳା ଓ ମହପାଲର କିଛି ଦୂର କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ହଠାତ୍ ଉଠୁଁ ଉଠୁଁ ସେ କହିଲା—” ତାକୁ ଗେଟେ କଥା ଟିକିଏ ଶୁଣ, କନ୍ୟା ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସୁଛି । ଏକାନ୍ତକୁ ନେଇ ସେ ଶୀଳାକୁ ନଈର ଅଳି ସାଥରେ ଏଠାରେ ମୋର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣିଆ ପାଟି ଅଛି, ତୁମକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ନିଶ୍ଚୟ କହିଲୁ କିନ୍ତୁ—କର୍ଣ୍ଣିଲ ଓ ମହପାଲର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆସୁଛନ୍ତି । ...ତାଙ୍କୁ ଡାକିବାର ଥିଲା, କାହିଁକିନା କନ୍ୟାର ପ୍ରଥମ ‘ହୋଲା’ ଏହିପରି ପଡ଼ିଛି— ଶୁଣ ମହପାଲ ସହୃଦ ଦେବା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ?

ଶୀଳା ରୂପସ୍ପର୍ଶ ଛାଡ଼ି ହୋଇ ରହିଲା, ସଜ୍ଜନ ପୁଣି ପରୁରଲା—“କୁହ” “ସେ କଣ ଚାହାନ୍ତି ?” ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ପଚାରି ମଧ୍ୟ ଶୀଳାର ପଲକ ଦୃଢ଼ ଶୁଣୁ ଥିଲା ।

ମୁଁ ତ ତାକୁ କିଛି ପଚାରି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏଥରେ ପଚାରିବା ପାଇଁ କିଛି କଥା ନାହିଁ । ମହୁପାଳ କଣ ତୁମ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହେବ ନାହିଁ ତୁମେ କଣ ଏହା ବିଶ୍ବାସ ମଧ୍ୟ କରିପାରୁଛ ଶୀଳା ?

ଶୀଳା କାନ୍ଦରେ ହାତ ରଖି ସଜ୍ଜନ କହୁଲା—ତୁମେ ସାଦେ ସାତଟାରେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିବ ଶୀଳା । ତୁମର ଆସିବାର ଖବର କେହି ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମହୁପାଳକୁ ମୋ ଡରଫରୁ ମୁଁ ତୁମକୁ ହୋଲାର ଉପହାର ଦେବି । ବାସ୍, ଏବେ ଖୁସି ହେଲା । ତୁମକୁ ଏପରି ଦେଖିବାକୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

ଶୀଳା ଏକଥା ଶୁଣି ପିଲାଙ୍କ ଭଲ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲା ଠିକ୍ ଯେମିତି ଖୁବ୍ କାନ୍ଦୁଥିବା ପିଲାମାନେ ମନମୁତାବକ ମିଠାଇ ପାଇଁ ଖୁସି ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ବେତେଦିନ ପରେ ସେ ଆଜି ତା ମହୁପାଳକୁ ଦେଖିବ ।

ଏକଗୁଳିଶ

କନ୍ୟା, କଲ୍ୟାଣୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣିଲ ଇସ୍ତୀ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲେ । କଲ୍ୟାଣୀ ଏମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଖାଇବାକୁ ଅନିଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲ । ସେ କେବଳ ମିଠା ଖାଇପାରେ । କନ୍ୟା କହିଲା—“ଏତେ କୁଆଁ ଅକୁଆଁ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେମିତି ଚଳିବ ଖାଣ । ଆଜିକାଲି ଯୁଗର ଭୂମିର ଏ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ଦେବା ଉଚିତ ।”

ଆରେ । ଆଜିକାଲି ଯେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲେ ବି ଧର୍ମ କର୍ମରେ କଣ କିଛି ଅଲଗା ହୋଇଛି ? କଲ୍ୟାଣୀ ବଡ଼ପଣିଆର ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲା ।

କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ୱେଷେଇ କରନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ କର ଆଜି ସ୍ୱେଷେଇ ଘରେ ପଦ ପକାଇ ନାହିଁ । ଭାଉଜକୁ ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି ଏ ବି ଖଟ ଧର୍ମ ବିଚାର କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଆଜି...

ମୋର ଧର୍ମ କର୍ମ ତ ପିଲାମାନେ ସବୁ ସାରିଦେଲେଣି । ଆଗେ ମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଖାଉଥିଲି । ଆମର ଜୈନସ୍ଥଳ ପାଖରେ ଏହାହିଁ ଧର୍ମ । କିନ୍ତୁ କଣ କରିବି ସ୍ୱାଙ୍କ ପାଇଁ, ଆଉ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି ଠିକ୍ ରହି ପାରୁନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମାନେ ନ ଖାଇଛନ୍ତି ମୁଁ କେମିତି ଅବା ଖାଇବି ? “କର୍ମଲର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ।”

ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ନିଜର ଧର୍ମ ଉପରେ ରହେ ତେବେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମାନିବାକୁ ପଡ଼େ, ଆମ ଘରେ କଣ କିଛି କମ୍ ? କିନ୍ତୁ ଆମ ଘରେ କେବେ ହେଲେ ମନଇଚ୍ଛା କାମ ହେବନି । ଆମେ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଜାତିର ବ୍ରାହ୍ମଣ । “କଲ୍ୟାଣୀର କଥା କର୍ମଲର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରିଦେଲା । “ସେ କହିଲା—ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ଜାତି ଗୋଟି ଅନୁସାରେ ଉଚ୍ଚ, ଆମର ଜୈନ ଧର୍ମ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଉଚ୍ଚ । ‘ଆମର ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ, କେତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ’, ପଣ୍ଡିତ ନିଜ ନିଜର ଧର୍ମ ଗୁଡ଼ିକ ମହାଶୟର ଭଗବାନଙ୍କର ଶରଣ ନେଇଛନ୍ତି କାରଣ ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ସିନା ।”

କନ୍ୟା ଦେଖିଲା ଯେ ଜୈନ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଧର୍ମର ଉଚ୍ଚତା ଆଜିର ସୁଖଦ କନ୍ୟାକୁ ପୁରାପୁରା ପଂଚୁ କରିଦେବ । ସେ କହିଲା—ଓଃ ଭାଉଜ । କଣ ପାଇଁ ଏମିତି ଲାଗିଲା । ଏ ଶତ୍ରୁ ଜାତି ଗୋଟି ଗୋଟିଏ ପ୍ରହସନ । କଣ ରାଜ୍ୟାଣୀ—ଭୂମିର ମତ କଣ—ଶବ୍ଦକୁଳା ?

ଶକୁ ନ୍ତା ଓ ଶକ୍ୟାଣୀ ଦୁହେଁ ଚୁପ୍‌ଚାପ କରିଥିଲେ । ଶୁଣି ଶକୁ ନ୍ତା ଚୁପ୍ ରହିଲା କେବଳ ଟିକିଏ ମୁରକ ହସିଦେଲା । କିନ୍ତୁ ଶକ୍ୟାଣୀ କହିଲା —ଆମର ବାପା ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ମାନୁନାହିଁ ମା' । ଏସବୁ ସ୍ୱଭାବୀ ସୁଖର କଥା ।

କନ୍ୟା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ହସିଲା । କଳାଣୀ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା — ଶୁଣିଛ “ଭାବନ” ।

କଳାଣୀ ନାସିକାକୁଚିତ କରି କହିଲା । ଆରେ ରୋଜେ, ଏମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣିଛ ? ଏଥିରେ କଣ ଭଲ କିଛି ତରୁଅଛି ? ଭଗବାନଙ୍କ ଚିଆରି ଉଦ-ନିଦ, ଭଗବାନଙ୍କର ଚିଆରି ଜାତି-ଧର୍ମ ଏହାକୁ ଗୁଡ଼ିଲେ ? ଆମେ ଚଳିବୁ କେମିତି ।

ଶକ୍ୟାଣୀ ନିଜର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ମା' ସମ୍ମୁଖରେ ନିଜର ମା'କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଯଶ ଅର୍ଜନ କରିବାରେ ଅଭିଳାଷ ନେଇ ଆସିଥିଲା । ହସି ହସି କହିଲା ଭଗବାନ କଣ ଭାବତବର୍ତ୍ତୀ ଚିଆରି କରିଛନ୍ତି ‘ମା’ । ଆଉ ଅନ୍ୟାୟ ଦେଶ କେ ଚିଆରି କରିଛି ।

ହେଉ ହେଲା ଏଥର ଚୁପ୍‌ରହ ରହେ ଗୁଡ଼ାଏ ଏଆଡ଼୍ ସେଆଡ଼୍ ଭଡ଼ଭଡ଼ ହେବାଟା ଭଲଲଗୁ ନାହିଁ । କଳାଣୀ ପୁଣି କର୍ନଲର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଡ଼କୁ ଦେଖି କହିଲା ... କିଛି କହୁନାହିଁ କାହିଁକି ଭାବଣୀ, ନିଜର ଧର୍ମ କର୍ମ ଗୁଡ଼ିବାଟା କଣ ଭଲ ?

ହଁ ଭାବଣୀ, ଭଲତ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ମରଦଙ୍କର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ସେହି ଅନୁସାରେ ଚଳିବାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଧର୍ମବୋଲି ମାନୁଛି । ଏବେ ଘରେ ଘରେ ନୂଆ ସୁଖ ଆସିଯାଇଛି । କହିଲି ଭଲ କେହି ହେଲେ ଏସବୁ କଥାଠାରୁ କଣ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିପାରିବ ? ଓ ନିଜ ଲୋକକୁ ଦୁଃଖ ଦେଇ ଧର୍ମ କରିବାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଧର୍ମ ବୋଲି ମାନେ ନାହିଁ । ତମର ଏହାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ ।

ସୁକର ଆସି କନ୍ୟା ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ଦେଲା । ସିଂହାର ଉଠୁ ଉଠୁ ସେ କହିଲା.....“ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସିଲା” ?

ରକ୍ତେ କହିଲା...ଗୁରୀଜା, ଆମର ଯେଉଁ ଜେମାଇ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଛତ.....

ମୁଁ ଦେଖିଛି ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଛୁ । ସେ ଏଭଳି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଘରେ ଏଭଳି କିଛି ପ୍ରଥା ନାହିଁ, ଯେଭଳି ଆମର ଏଠାରେ ହେଉଛି । ମୁଁ ମା'କୁ କହୁଛି, ଗୁରୁଜା ଯେତେବେଳେ ଆମେ କୋଠରୀଘର ନେବା ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ କଣ ଏପରି ରହିବ ?

କର୍ମୀଲର ପ୍ରୀ ଏହା ଶୁଣି ହସିହସି କଲାଣୀକୁ ପଚାରିବାକୁ ଲାଗିଲା...କୋଠୀ ନେଉଛ ଭଉଣୀ ?

କଲାଣୀ ଝିଅର କଥାରେ ମନେ ମନେ ଜଳୁଥିଲା ହଠାତ୍ କୋଠୀରେ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହୋଇ କହିଲା.....“କେଉଁଠି ଭଉଣୀ, କୋଠୀ—ଫେରି ଖଣ, ହିଁ ଶକୁ ନିଲାବ ବାହାଘର ପରେ ନିଶ୍ଚୟ ଚିନ୍ତା କରୁଛୁ ଯେ ଗୋଟିଏ ଭଦ୍ରନାଭଲ ଗ୍ରେଟିଆ ଘର କରୁଛି ।”

“ଶୁଣିଛୁ ଯେ ଶକୁ ନିଲାବ ବିବାହ ଖୁବ୍ କାଳମକରେ ହେଉଛି ?”

କାଳ-କମଳ କଣ ଭଉଣୀ, ହିଁ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅନୁସାରେ ତ କରବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶୁଣି କୁଟୁମ୍ବ ଭିତରେ ବାହାଘର ଯେପରି ଆମର ଯେମିତି ନା ଅଛି, ସେହି ଅନୁସାରେ ତ କରବାକୁ ତ ଆଉ କଣ ପନ୍ଦର କେ ଡିଏ ହଜାରତ ଲାଗିବ ନିଶ୍ଚୟ । ଆମର ଏଆଡ଼େ ଭଉଣୀ ଯୌତୁକ ବହୁତ ।

“କିନ୍ତୁ ଭଉଣୀ ଏତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ...ଟଙ୍କା କାହାଠାରୁ ଆଣିବ ? ଶକୁ ନିଲାବ କରୁ.....

କଲାଣୀକୁ ଖରାପ ଲାଗିଲା । ହାତରେ ମୋତିର ବଳାକୁ ଚୁଲଇ କହିଲା ଭଗବାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତୁ, ଆମ ଘରେ ଟଙ୍କା ନାହିଁତ କଣ ହୋଇଗଲା । କଲମ ଯୋରରେ ଗୋଟିଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୋଟିଏ ‘ନେକ୍’ରେ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଆସିବ । “ହୁଇ ଭଉଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ଚର୍ଚ୍ଚା କରବାକୁ ଲାଗିଲା । ରକ୍ଷା ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥାରେ କରୁଛୁ ହୋଇଯାଇ କହିଥିଲା । ଶକୁ ନିଲାକୁ ସଙ୍କୋଚରେ ଡାକ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । କଲାଣୀ କହିଲା...”

କେଉଁଠିକି ଯାଉଛୁ ରକ୍ଷା ?

“ଏଇଠି ମା । ଏହି ବାହାରକୁ ଯାଉଛୁ । ବରିଷ୍ଠକୁ ।”

“ବାହାରକୁ ଯାଉଛୁ ନିଜ ବାପାଙ୍କୁ କହିଦେ ଶୀଘ୍ର ଚାଲୁ ନ ହେଲେ ଆମକୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।”

“ଆରେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର କାହିଁକି ? ଆଜିତ ‘ସିନେମା’ ଯିବା”

ନା ସିନେମାତ ଆମେ ଯିବୁନାହିଁ । କାଲି ସକାଳୁ ସମୁଦ୍ର ଘରର ଭିତର ପାଇଁ ଭାର ପଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ କିଛି ସମୟରେ ଆମେ ଯିବୁ ।

କଳାଶୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣିଲର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କଥା କହିବାପାଇଁ ପ୍ରତି ରାଜଶ୍ରୀ ଓ ଶକୁନ୍ତଳା ସବୁବେଳେ ମହଲ ବୁଲିବାପାଇଁ ବାହାରଲେ । ରାଜଶ୍ରୀର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେଠାକାର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ସ୍ୱର୍ଗୀୟୁଥିଲା । ରାଜଶ୍ରୀ ବାପର ବଡ଼ ଝିଅ ଥିଲା । ହଠାତ୍ ଘରକୁ ପଲସା ଆସି ଯିବାରୁ ବଡ଼ପଣିଆର ଯାହାକି ଧନ ରୂପକ ପବନ କିନା ମଞ୍ଜୁଳି ଯାଇଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ତଳି ଯାଇଥିଲା । ବହୁସ ନୂଆ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଗୋଟାଇବା ଭଳି ଥିଲା । ଶକୁନ୍ତଳାର କିବାଡ଼ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ଗରୁର ଅବସାଦ ଆଣିଲା । ତାର ମନରେ ଜାଗୃତ ଜ୍ୟୋତି ଭଳି ହୃଦୟର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ହୃଦୟ ଗୁଡ଼ି ଥିଲା । କନ୍ୟା ଗୁରୀ ଓ ସଙ୍କଳ ଗୁରୁର ଏହି ବୈଭବଶାଳୀ—ତା ପାଇଁ ଅପାର ବୈଭବଶାଳୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲା ସେ ନିଜେ ନିଜକୁ ସୁନେଲି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଜଡ଼ିତ ହେଲାଭଳି ଭାବୁଥିଲା । ସେ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ତାର ନିଜ କଲ୍ୟାଣ ଗୁଡ଼ିକର କୃପା ସାଧନ ହୋଇଥିଲା । ସେ ମୁଖ୍ୟତଃ କହିଲେ ...“ଗୁରୁଜୀଙ୍କର ଭାଗ୍ୟବଡ଼ ଟାଣ । ଏ ଘର ସତେ ଅବା ରାଜାଙ୍କର ମହଲ ।”

“ତୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭଳି ଗୋଟିଏ ଘର ମାଲିକ ଖୋଜି ନେ ନିଜପାଇଁ । ଶକୁନ୍ତଳା କହିଲା ।”

ଠିକ୍ ଅଛି, ଗୁଲେ, ନିଶ୍ଚୟ ଖୋଜିବି ନା । ତୁମେ ମୋତେ କଣ ଭାବୁଛ ? ରାଜା ଶକୁନ୍ତଳା କୁଟନ କଲେ ବିଶ୍ୱାସୀତ ନେତ୍ରରେ କହିଲା “ମୁଁ ତମଭଳି ମା’କୁ ଖୁସି କରିବାପାଇଁ ଜାତୀ (ମୁକ୍ତ) ହୋଇ ନିଜ ଜୀବନକୁ ନଷ୍ଟ କରିବି ନାହିଁ ।” ରାଜାଶ୍ରୀ, ପିଢ଼ି ପାଖରେ ଲଗାଯାଇଥିବା ବିଚିତ୍ର ମୋଟ ଆଇନାରେ ନିଜର ରୂପାନକୁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଦେଖିଲା । ଆଇନାରେ ଶକୁନ୍ତଳା ସହିତ ଗୁଣାଆଖି ହେଲା ।

ଶକୁନ୍ତଳା ତା ଆଡ଼କୁ ଦେଖି ଏଭଳି ମୁରୁକ ହସିଲା ଠିକ୍ ସେପରି ପିଲାଙ୍କ କଥାରେ ହସ ମାଡ଼େ । ରାଜାଶ୍ରୀ, ଶକୁନ୍ତଳାର ଏ ଜଙ୍ଗରେ ଖୋଜାନ୍ତିତା ହେଲା । ଶକୁନ୍ତଳା ଯଦ୍ୟପି ତାଠାରୁ ତିନିବର୍ଷ ବଡ଼ ତଥାପି ବ୍ୟବହାରରେ ଭଲସ୍ୱ ପ୍ରାୟ ଏକାଭଳି । ଗାଲଗୁ ବସ୍ତ୍ର ଠିକ୍ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇଥିବା ଶକୁନ୍ତଳାକୁ ସାମାନ୍ୟ ଧର୍କ ଦେଇ ଆଖି ଭରଡ଼ କହିଲା “ତୁମ୍ଭେ କାହିଁକି ?”

ଶକୁନ୍ତଳା କହିଲା “ଖବର କାଗଜ ଗୁଡ଼ିକରେ ଓଡ଼ିଆଟେକ୍ କଲମ ଛପାଇ ଦିଅ ଯେ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷପତି ‘ପତି’ ଦରକାର ।”

“ମୁଁ ନପାଇଲେ ବି ମୋତେ ମିଳିବ । ତୁମକୁ ଯଦି ଚରକ ପଡ଼ିଛି ଛପାଇ ଦିଅ ”

ମୋର ଲକ୍ଷପତିରୁ କଣ ମିଳିବ ନାହିଁ ‘ଶକୁନ୍ତଳା କହୁଲ ।’

ସିଢ଼ୀ ତଳ ବାଁ ପାଖକୁ ଉଆର ହୋଇଥିବା ଛୋଟ କୋଠାରୁ ବନକନ୍ୟା ବାହାରକୁ ଆସୁଥିଲା । ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ସ୍ବେଚ୍ଛା ଭଳି କନକନ ହେଉଥିବା ଦେଖି କହୁଲ । “କେଉଁଆଡ଼େ ଯାଉଛ ?”

ନା, କିଛି ନୁହେଁ, ଏହି ବସିବୁ ଆଡ଼େ “ରାଜ୍ୟାଣୀ ବିମଳ ସ୍ବରରେ କହୁଲ” ବନକନ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଗଲା ।

ତଳ ଡ୍ରଇଂ ରୁମ୍‌ରେ ସକ୍ବନ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହୁପାଳ ବସିଥିଲେ । ମହୁପାଳ ଆଜି ସୁର୍ଣ୍ଣ କମିଡ଼ାସ ଡଙ୍ଗାରେ ଆସିଥିଲା ବଡ଼ିଆ ଚପ୍ପଲ, ଚଢ଼ିତା କୁଟିକମ୍‌କରା ହୋଇଥିବା ଧୋତି, ସିଲ୍‌କ ପଞ୍ଜାବୀ ଉପରେ ରେଶମୀ କବାହାର କାକେଟ୍, ଫେବର୍‌ଲ୍‌ ବା ଘଡ଼ି, ସେଫରସର ସୁନେଲ କଲମ, ହାତରେ ପୋଖରୀ ଜଡ଼ିତ ମୁଦ୍ର । ସେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସକ୍ବନକୁ ବଡ଼ ଗର୍ବର ସହୃଦ ନିଜର ଆମଦାନୀ ବିଷୟରେ କହୁଥିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ କହୁଲ “ଏବେତ ଡ୍ରମର ଭାଗ୍ୟ ଉଦୟ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏବେ ହଠାତ୍ ଏତେ ରସ୍ବାଲଟି କମିଯି ଆସିଗଲା ? କେବେ କେବେ ବର୍ଷଯାକରେ ଶାନ୍ତେ ଡିନିହୁଜାର ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବ ଆସେ ନାହିଁ ।”

ମୋର ଗୋଟିଏ ବହୁ ପଞ୍ଜାବ ସୁନିଭରସିଟିର କୋର୍ସରେ ଆସିଯାଇଛି । ମହୁପାଳ ବଡ଼ପଣିଆ ଦେଖାଇ, ଆଖି ମିଟି ମିଟି କରି ସେ ବେପରଓଁ । ହୋଇ ସିଗାରେଟ୍ ଝୁବ୍ ଜୋରରେ ଶୋଷୀ ନେଲା ।

ସକ୍ବନ କହୁଲ “ ତେବେ ଝୁସିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେକ ଡ୍ୟା ହୋଇଗଲା” ।

ଯେବେ ଚାହିଁବ, ଆଜ୍ଞା କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କପୁରଠାରେ ।

ମହୁପାଳର କଥା କାଟି କର୍ଣ୍ଣେଲ କହୁଲ “କପୁରରେ କାହିଁକି ? ଘରେ କାହିଁକି ନୁହେଁ ?”

“ଘରେ ସ୍ବେ ଶୀଳାକୁ ଡାକ ପାରିବ ନାହିଁ ।” ସକ୍ବନ କହୁଲ ।

“ଶୀଳାକୁ ମୁଁ ଏମିତି ମଧ୍ୟ ଡାକୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ ସେଠାକୁ ହୁସିପାଇଁ ଯାଉଛି ।” ମହୁପାଳ ଗୋଟିଏ କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଓ ଅନ୍ୟଟି ସେହି ଗମ୍ଭୀରତାକୁ ନିର୍ଭୟରେ ନଷ୍ଟ କରିବାର ଅଭିନୟ କରି କହୁଲ ।

ସକ୍ତ ତାର ରୁଷତାକୁ ଦେଖୁଥିଲା । ତାକୁ ବନ୍ଧାସ ହେଉଥିଲା ଯେ ଶୀଳାପ୍ରତି ମହୁପାଳ ଏହି କଠୋରତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଭୁଲ୍ ମଧ୍ୟ । ଅବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଶୀଳାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ବୀକ୍ଷିତ କରିବ କିନ୍ତୁ ତା ପ୍ରତି ଏତେ କଠୋର କାହିଁକି ହେବ ? ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ ଯେ ଏହି କଠୋରତା ଶୀଳାର ପ୍ରଭାବକୁ ନିଜ ମନରୁ ଦୂର ନକରି ପାରୁଥିବା କାରଣ । ଏହି ନିଷ୍ଠୁରତା ନିହାତି ଖରାପ । ମନୁଷ୍ୟ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇପାରେ । ସକ୍ତ ନିଜ ଅନୁଭବରୁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ମହୁପାଳ ଶୀଳା ପ୍ରତି ଏତେ କଠୋର ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କାହିଁକି ? ସେ ଜାଣେ ତାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅବେଧ କିନ୍ତୁ ଶୀଳା ଖରାପ ନୁହେଁ, ଶୀଳା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ସ୍ତ୍ରୀ । ସେ ବରୁଣ କେତେ ଦୁଃଖିନୀ । ଶୀଳା ପାଇଁ ସକ୍ତ ମନରେ ସହାନୁଭୂତି ଆସୁଥିଲା । ସେ କହିଲା “କାହିଁକି, ଶୀଳାକୁ କାହିଁକି ତାଙ୍କବାକୁ ସ୍ବୀକ୍ଷିତ ନାହିଁ ?”

ମହୁପାଳ ଚୁପ୍ ରହିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଗମ୍ବୀର ହୋଇ କହିଲା “ଦେଖ ସକ୍ତ ଏଥିରେ କଥା ଅଛି । ତୁମେ ଜାଣ ନାହିଁ । ତୁମେ ବେତେବେଳେ ମଥୁରା ଯାଇଥିଲ ।”

“ମୁଁ ସବୁ ଜାଣିଛି” ସକ୍ତ କହିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ମହୁପାଳ ଦୁହେଁ ତା ଆଡ଼କୁ ତମକ ସ୍ବୀକ୍ଷିତ । ସେମାନେ ବୁଝିପାରିଲେ ଶୀଳା ସହୃଦ ସକ୍ତର ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଛି ।

“ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଣେ କାହାରିକୁ ମାନବାକୁ ପଡ଼ିବ” କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜ ଭାବରେ ସଂକ୍ଷେପଦେଲା ।

ସେ କଥା ଅଲଗା କିନ୍ତୁ ଶୀଳା ସହୃଦ ବନ୍ଧୁତା, ମାନବିକତା ସମ୍ବଳିତ, ତା ସହୃଦ ମହୁପାଳ ସମ୍ପର୍କ ରଖିଲେ ସତ କଣ ।

ମୁଁ ନିଜର ପତ୍ନୀକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଦୁଃଖ ଦେବାକୁ ସ୍ବୀକ୍ଷିତ ନାହିଁ । ସକ୍ତକୁ ବହୁତ ଖରାପ ଲାଗିଲା ‘ତୁମେ ଏହି ସତ୍ୟତାର ଆଲରେ ଶୀଳାକୁ ବେଇଜିଣା’ କରିବା ପାଇଁ ଏ ଦୁର୍ଭିକ କାହିଁକି ପ୍ରକାଶ କରୁଛ ।

କଥା ଶୁଣି ମହୁପାଳର ହୃଦୟ ବୁଝି ହେଲା । ସକ୍ତ ମଧ୍ୟ ତା ଦୃଷ୍ଟି ସହୃଦ ଦୃଷ୍ଟି ମିଳାଇ ସେହି ଭାବରେ କହିଲା “ମୁଁ ଏକ ପତ୍ନୀ ପ୍ରତିର ଗମ୍ବୀ । ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟତ ଜୀବନକୁ ସୁଦୃଢ଼କରି ରଖିବି କିନ୍ତୁ ମୋର ଗତ ଜୀବନର ଅପରାଧ ସତ୍ୟତା ରହିବି ରହିବ । ସେଥିରେ ମୁଁ କିପରି ରକ୍ଷା ପାଇବି ?”

ମହାପାଳ କହୁଲ “ତେବେ ତୁମେ ଦାସୀକୁ ନାମରେ ନିଜର ସମସ୍ତ ପ୍ରେମାସ୍ପଦମାନଙ୍କ ସହୃଦ ପ୍ରେମ କରିଗଲୁବ ଓ ଏକ ପତ୍ନୀକୁତର ଝିଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ାଇବ ? ହଁ, କୌଣସି ପ୍ରୋଫେସର ବୋଷ-ସୋଷ-ବାନାର୍ଜୀ-ଗୁଟାଜୀ ତୁମ ଘରେ ଶ୍ରେଣୀ ଖାଇ ଗୋଟିଆ ଭିତ କୋଟିର ଲେଖା ମଧ୍ୟ ଲେଖିଦେବ ଯେ ତୁମେ ତୁମର କବାଡ଼ ପରେ କପରି ଆଦର୍ଶ ସଦ୍ ଗୁରୁସ୍ଥ ହୋଇଯାଇଛ ଜଣୁ ଲାଗୁ ଯୁ ।”

କନ୍ୟା କବାଟ ପାଖରେ ଛୁଟା ହୋଇ ଏ ସମସ୍ତ ଶୁଣୁଥିଲା । ମୁଣ୍ଡର ଅସମ୍ଭବ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଶୀଳା ଓ ମହାପାଳର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ସେ ମନେ ମନେ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲା । ତା ଭିତରର ପତ୍ନୀତ୍ବ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ସହ୍ୟ ପାରୁନଥିଲା । ତତ୍ ସତେ ସତେ ଶୀଳାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବରେ ପ୍ରସ୍ତବିତ ହୋଇ କଳାଶୀ, ତା ସହୃଦ ସଜ୍ଜନ ଆଶ୍ରୟକୁ ଦେଖି ସେ ଏହି ଅନେକିକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଯୌନ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲା । ସକାଳର ନିମନ୍ତଣ ଅନୁସାରେ ଶୀଳା ଆସି ପହଞ୍ଚୁଥିଲା, ତାଙ୍କର ଚିଠିପାଇ କନ୍ୟା ନାଶ୍ନ ମହଲରୁ ଉଠୁଥିଲା, ଶୀଳାକୁ ବାବାଜୀଙ୍କ ସିନେଟ ରୂପରେ ବସାଇ ସେ ସଜ୍ଜନକୁ ସୂଚନା ଦେବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲା ।

ରାଜ୍ୟଶ୍ରୀ ଓ ଶକୁନ୍ତଳା ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ, କନ୍ୟା ଦରଜା ପାଖରେ ରହି ଶୁଣୁଥିଲା ମହାପାଳର କଥାର ପ୍ରସ୍ତବ ତାର ନାଶ୍ନ ସୁଲଭ ମନରେ ଆଘାତ ଦେଉଥିଲା । ସଜ୍ଜନ ପାଖରେ ସେ ଆଉ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ସହ୍ୟ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଏହି କଥାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଛପାଇ ସେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ଯେ ମହାପାଳ ଶ୍ରୀଯୁ କିରୁକରେ ଏତେ କଥା କହୁ, ପୁଣି କଣ ତା ସହୃଦ ମିଶିବେ ? ଶୀଳା ତରଫରୁ ତା ହୃଦୟରେ କମ୍ପନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସାମୀ ଦୟାଳ ନାମରେ ଜଣେ ଗୁଜର ବାହାର କବାଟ ଭିତରକୁ ଆସିଲା । କନ୍ୟା ତାକୁ ଦେଖି ଶ୍ରୀଯୁ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । କନ୍ୟାକୁ ଦେଖି ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ବୈଠକ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଇ କହୁଲ..... ବିନ୍ଦୋ ତୁମେ ଆସି ଭଲ କଲ ।”

“କାହିଁକି ଭଲ ସାହେବ ?”

“ଆରେ କିନ୍ତୁ ମିଠାଇ ଫିଠେଇ ପଠାଅ ”

କନ୍ୟା ଶୁକ୍ଳାମ୍ବ ମିଠେଇ ଖାଇବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେଣି । ହସିଲା, ପୁଣି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିର ମହାପାଳର ପକ୍ଷ ନେଲଭଲ କହୁଲ” ଆଜି ତ ଆପଣମାନେ ହୋଲ୍ ପାଲନ କରୁଛନ୍ତି ଏକୃଷିଆ ଶୁକ୍ଳାମ୍ବ ମହାଶୟକୁ କାହିଁକି ବଦନାମ କରୁଛନ୍ତି ?”

ସକ୍ତନ ନିଜର ଗୋଲପୀ ଆଖିରେ କନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା “ମୁଁ ତ ତୁମ ଡରରେ ପିଛନଥିଲି, ବାଧ୍ୟ କରି ମହୁପାଳ ମୋତେ ପିଆଇଲେ ।”

ଆଜ୍ଞା ଶୁଣିଲ ବାହାରକୁ ଆସି ଶୁଣି କାମ ଅଛି । ଶୀଳାର ଆଗମନରେ ସକ୍ତନ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । କନ୍ୟା କହିଲା “ଆଜି ଦିନରେ ତୁମର କାନ୍ତରକୁ ନ ଡରାବାରଥିଲା । ସବୁ କଥା ଠିକ୍ ନ ଥିବ ତୁମେ.....”

ମୁଁ ମହୁପାଳକୁ ବଞ୍ଚିମାନ ଆଣୁଛି । ତାକୁ ମୁଁ ଜାଣେ ସେ ଶୀଳା ଆଗରେ ସବୁ ବିଶେଷ ଭୁଲିଯିବ, କହି କହି — ସକ୍ତନ ପୁଣି କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । କନ୍ୟା ଫେରିଗଲା, ମହୁପାଳ ସମ୍ମୁଖରେ ସକ୍ତନ ସହିତ ଶୀଳାର ସହଚରୀ ହୋଇ ଚାଲିବାରେ ଚାଲି ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା ।

ସକ୍ତନ ମହୁପାଳକୁ ନେଇ ପିଢ଼ିଘର ପାଖ କୋଠରୀକୁ ଆସିଲା । କୋଠରୀ ଭିତରେ ଏକ ବଡ଼ ଆଲମାସ କଡ଼ ଦେଇ ଭିତର ଦରଜା ପାଖ ଦେଇ ବାବାଜୀଙ୍କ ପିନ୍ଧେଟ ରୁମକୁ ନେଇଗଲା । ଶୀଳା ଚୌକି ଉପରେ ନୀରବରେ ବସିଥିଲା । ମହୁପାଳକୁ ଦରଜା ପାଖରେ ଛୁଡ଼ି ସକ୍ତନ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲା ।

ମହୁପାଳକୁ ସାମ୍ନାରେ ଦେଖି ଶୀଳା ନିଜ ଚେହେରାରେ ମନୀନତା ଭରି ପୁଅ ତୁମ୍ଭେ ଖେଳାଇ ଛୁଡ଼ା ହେଲା । ମହୁପାଳର ଚେହେରାରେ ପୁରୁଷା ଛୁଇଗଲା ।

“ହୋଲା ମୁଦାରକ୍” ଶୀଳା କହିଲା ।

ମହୁପାଳର କଠୋରତା ସରସ ହେଉଥିଲା, କଥା କହିବା ପାଇଁ କିଛି ହେଲେ କଥା ମୁହଁରୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଉପାହର ହସି ହସି କହିଲା “ଆଜି ଆଜି ଆମେ ଏଠାରେ ମିଶୁଛୁ ।”

ଶୀଳା ହସି ହସି ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅବନମିତ କଲା । ମହୁପାଳ ହଠାତ୍ କହିଉଠିଲା “ଏହି ତଳଘର ତଳକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୁଲ ଘର କଣ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ?”

ଏକଥା ଶୀଳାର ବୋଧଗମ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମହୁପାଳ କହି ଚାଲିଲା.....ଗୋରୁ କରବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଆହୁରି ପାତାଳକୁ ଯିବା ଉଚିତ, ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ କେହି ଦେଖିପାରେ ।

ଶୀଳା କହିଲା “ତୁମଠାରୁ ଏତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚ୍ଛେଦ ରହିବା” ।

ହଠାତ୍ ମହପାଳର ସ୍ଵର କଠୋର ହୋଇଗଲା, କହିଲା “ମୁଁ ସ୍ଵେଷକୁ ପସନ୍ଦ କରେନାହିଁ ଶୀଳା । ମିଶି ପାରିବି ଯଦି କେବେ ତୁମ ସହୃଦ ତୁମ ଘରେ ମିଶିବି, ଯେପରି ମିଶୁଥିଲି ।”

“ମୁଁ ତ କେବେ ମନା କରିନାହିଁ”

“ଠିକ୍, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବଦଳି ଯାଇଛି ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଯାଉଛି ।”

“ଶୁଣ, ତୁମେ ସମାଜ ଭୟରେ ମୋତେ ଗୁଡ଼ିଛ ଅଥବା ନିଜେ ଗୁଡ଼ି ଦେଉଛ ?

ମହପାଳ ଟିକେ ଥରଗଲା, ତାର ମୁଣ୍ଡ ନଇଁ ଯାଇଥିଲା, ଗୋଟିଏ ସେକେଣ୍ଡ ରହି କଠୋର ସ୍ଵରରେ କହିଲା “ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଏ ସମସ୍ତ କଥା ଚିନ୍ତା କରୁନାହିଁ ।”

ସେହି ଉପାୟ ମୋତେ ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲା ଯାହାଦ୍ଵାରା ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ଭୁଲି ଯାଇପାରିବି ।

ମହପାଳ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଶୀଳା ତାର କାନ ଉପରେ ହାତରଖି କହିଲା “ତୁମେ ଯେଉଁ ପାରିବାରିକ ଦାୟାଦ୍ଵା ଯୋଗୁଁ ଏତେ ବଡ଼ ତ୍ୟାଗ କରୁଛ, ମୁଁ ତାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଉଛି । ତୁମେ ଭଲ ଶବ୍ଦରେ ଜାଣ ଯେ ମୁଁ କଲାଣୀକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଦିଏ । ତୁମର ଗୁଣ ସୁଖକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା ଅଥବା ତୁମକୁ ବଦନାମ କରିବାରେ ମୋତେ ସୁଖ ମିଳିବ ନାହିଁ ।”

ମହପାଳ ନମ୍ର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ସବୁ କିଛି ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଆଜି କାହିଁକି ଆସିଲ ?”

ତୁମକୁ ଅରଟିଏ ଦେଖିବାର ଲୋଭ । ଗୋଟିଏ ସେକେଣ୍ଡ ବାସ୍...ବାସ ।”

ମହପାଳ ତାର ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା । ଦୁହେଁ ମୁହଁ । ମୁହଁ ହୋଇ ଚୌକରେ ବସିଥିଲେ । ଗୋଲ ଗୋଲ ମୋହର ଆଇ ସୁନ୍ଦର ଖମ୍ବରେ ସ୍ଵପ୍ନିତ ସ୍ଵର କୋଣିଆ କୋଠା ଥକାର ଓ ଏକାନ୍ତର ବାତାବରଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲା । କାନ୍ଥରେ ଦୁଇଟି କ୍ଷୁଦ୍ର କଣା ବାଟେ ଆଲୋକ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ତା ବ୍ୟତୀତ ଏହି କୋଠା ସୁସ୍ଥିତ ବାହାର ଦୁନିଆରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଥିଲା । ଏହି କୋଠାରେ କେତେକ ସୁନ୍ଦର ସମୁଦ୍ର ଶାମୁକା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଖମ୍ବ କାନ୍ଥରେ ଶାମୁକା ରଙ୍ଗ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ବିକି ସର ଚିହ୍ନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲା । ଯେଉଁଠାରେ ସେ ଦୁହେଁ ବସିଥିଲେ ତାର ବାମ ପାଖକୁ ମୋଟା ଲୁହା ଛତାରେ ଦିଆର ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଥିଲା । ଯେଉଁଥିରେ କି ଲୁହାର ଦୁଇଟି ସୁରୁଣା ବଡ଼

ବଡ଼ ସିନ୍ଦୂର ଓ ଦୁଇଟି ଗଜ୍‌ରେକ୍‌ର ଆଲ୍‌ମାଗ୍ନ ରଖାଯାଇଥିଲା । ଯନ୍ତ୍ରର କବାଟ ଦୂରୁଣା ଭିନ୍ନତା ତାଲରେ ବନ୍ଦିଥିଲା । ମହୁପାଳ, ଶୀଳାର ଅଙ୍ଗତରେ ଏଠି ସେଠି ଦେଖୁଥିଲେ । ଯେଉଁ ସୁଖ ଜଗତ ପଶୁଛିତରେ ରହୁ ସେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ବଢ଼ାଇଥିଲା, ସେହି ପଶୁଛିତ ଏବେ ତା ମନରେ ଦୁଃଖ ଓ କଷ୍ଟ ଜନ୍ମାଉଥିଲା ।

ଶୀଳା କହିଲା “ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଛେ । ମହୁପାଳ, ମୋତେ ଅଠିଶହ ପୁର ଏଇ ଜୁନରେ ଅଣ୍ଟାଲିଗି ଚାଲିବ ।”

ମହୁପାଳ ତା ଆନକୁ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ବା ତା କଥାରେ ଜବାବ ମଧ୍ୟ ଦେଲା ନାହିଁ । ଶୀଳା ପୁଣି କହିଲା “ଜୀବନ ବର୍ତ୍ତମାନ ପଶୁପୁଣ୍ୟର ଜୀବନ । ଜୀବନର ଅଟ୍ଟାଳିକା ଆବାଦ ହୋଇ ସାରିଛି । ବିଶ୍ୱାସ କର । ଇଟା ସହଜ ଇଟା, ପଥର ସହଜ ପଥର ଯୋଡ଼ା ସରିଛି । କେବଳ ପ୍ରଣୟର ଶୂନ୍ୟ ଜୀବନ ଯାହା ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ତାକୁ ନିଜ ଶିଆଳରେ କଷ୍ଟ କରୁଥିଅନାହିଁ ।

ମହୁପାଳର ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଗଲା । ଶୀଳା ପୁଣି କହିଲା “ପାପ ତ ପାପ-ହୋଇ ରହିବ ଏତେ ବର୍ଷର ସଞ୍ଚିତ ଏ ପାପ ଆମ ଜୀବନରେ ସୁଖ ହୋଇ କେବେ ଠିଆ ହେବନାହିଁ । କୁହ, ତୁମେ ନିଜେ କୁହ ।”

ମହୁପାଳ ଦାରୁଭୂତ ମୁରୁଖିଆ ବସି ରହିଲା । ତାର ଚେହେରାରେ କୌଣସି ଭବନାର ଉଦ୍ରେକ ହେଉ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଶୂନ୍ୟତା କିନ୍ତୁ କ୍ଷଣପରେ ଶୀଳା ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ମହୁପାଳ ସହଜ କଥାର ସ୍ତୋଗନରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏବେ ମାନସିକ ସ୍ଥିତିରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ କଥାର ମଧ୍ୟ ଅଭାବିଥିଲା, ଭବନା ମୂଳ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ମୂଳ ଭାବ ନିଜ ପ୍ରିୟ ଚନ୍ଦ୍ରକର ବାବୁ ଶିଳା ପୁଣି ଥିଲା ଯାହାକି ତାକୁ ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ଶୀଳାର ଆଖି କୁଟୀର ପ୍ରସାପ ଭଳି ମିଞ୍ଚି ମିଞ୍ଚି ହେଉଥିଲା । ମହୁପାଳ ଯଥା ସୁବଂ ତଥା ପରଂ ହୋଇ ବସି ରହିଲା । ଗୋଟିଏ ଘାଟ ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ ଶୀଳା ବଦଳିତା ପୁଣି ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟ ଖେଳାଇ କହିଲା ଏଇ ଧରଣର ଅନେକ ସ୍ୱେଷ୍ଟ ଦୁନିଆର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଡ଼ ଲେଖକ ସହ ଗୁଢ଼ା ହୋଇ ରହିଛି । କେବଳ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ତୁମେ ନୁହଁ ଯାହାକୁ ଇତିହାସ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବ ।

ମହୁପାଳ ଉଠିଆ ହେଲା, ଓ ନରବରେ ଚାଲିଗଲା ଶୀଳା ତାକୁ ପଛରୁ ଡାକି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମହୁପାଳ ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଆସିଲା ସେ ଦେଖିଲା ଯେ କଲାଣୀ,

କନ୍ୟା ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀ କୋଠୀ ଭିତରେ ଦିଆର ହୋଇଥିବା ଠାକୁର ଘର ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମହୁପାଳ ଶୀଳା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା ଏବଂ କହିଲା ତୁମେ ଏବେ ବାହାରକୁ ବାହାର ନାହିଁ ।”

ଶୀଳା କିଛି ହଜାଇ ଥିବା ଭଳି ବସିଥିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ମହୁପାଳର କଥା ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ମହୁପାଳ ଚୌକାଠ ଉପରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା, ଗୋଟିଏ ପାଦ ବାହାରେ ଓ ଗୋଟିଏ ପାଦ ଭିତରେ ଥିଲା । ଶୀଳା ତାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲା ଯାହା ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ସେ ଆଗକୁ ଆସିଲା । ନିଜର ଚାହିଁ ଶଙ୍ଖା ଯୋଗୁଁ ସେ ଶୀଳାର ଆଖିରେ ଆଖି ମିଶାଇବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ଥିଲା । ଆଖିରେ ଆଖି ମିଶିଗଲା ଶୀଳାର ଆଖି ମହୁପାଳର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରୁଥିଲା । ଶୀଳା ତା ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଅତି ମାଧାରେ ନିକଟରେ ଗଲେ ସେ । ଶୀଳା ପଲକ ଶୂନ୍ୟ କରିତାକୁ ଦେଖୁଥିଲା ମନେ ଦେଉଥିଲା ଯେ ଆଖି ଏକ କେନ୍ଦ୍ର କି ଶକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ବାତାରଣକୁ ଏକାକୀ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲା । ଶୀଳାର ଆଖି ଭିତରେ ଚରନ୍ତନ ସତ୍ୟ, ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ସହାୟକାଣ୍ଡ, ଏକ ଛବିବାଦର ନିଶ୍ଚୟ ଆଦେଶ ପରିଚ୍ଛୁଟି ଦେଉଥିଲା ଏବଂ ସେଠି ମହୁପାଳର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ ହାର ମାନ୍ୟ ଥିଲା । ତୃଷ୍ଣା ଶ୍ରେମି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶୀଳା ବିଭେଦ ହୋଇ ତାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥିଲା । ସେହି ତୃଷ୍ଣା ଚର ଅମର ଥିଲା, ସେହି ଶ୍ରେମି ମହୁପାଳରୁ ଆତ୍ମବିଶ୍ଵାସ ଭଳି ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲା ଯାହାର ଦୂରତ୍ଵ ସେ ସବୁ ସମୟରେ ଗୁହ୍ୟ ଥିଲା । ଶୀଳା ଖୁବ୍ ଟେକି ଆସିଲା, ମହୁପାଳର ନିଷ୍ଠା ବିବଶିତାର ଚରମ ବିଦୃଶ ଛୁଇଁଲା । ଶୀଳା ନିଜ ଆତ୍ମତ୍ଵରେ ନଥିଲା, ମହୁପାଳ କି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିମୁକ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ମହୁପାଳର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ପ୍ରିୟ ଲେଖକ ସତେକ ଏହି ଅସୁବିଧା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ କେବେ ଦେଖିପାରି ନ ଥିଲା । ଶୀଳାର ଆଖି ତାକୁ ଶ୍ରେମି ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଥିଲା । ସେ କ’ଣ ଏହି ହୃଦୟର ମହାସମୁଦ୍ରକୁ ଲଙ୍ଘନ କରିପାରିବ ? ତୁମେ ଶ୍ରେମିର ଉତ୍ତର ଭରଣରେ ଝାସ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ମହୁପାଳ ।

ଶୀଳା, ମହୁପାଳ ସମ୍ମୁଖରେ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ନିରବ ନିଶ୍ଵାସ ପ୍ରଶ୍ଵାସର ଦୂରତ୍ଵ ଜଣେଇ ଦେଉଥିଲା । ଏହି ନିଶ୍ଵାସ ଉଦ୍‌ଘାସରେ ମହୁପାଳ ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଶୀଳାର ହୃଦୟାତ୍ମ ବରମାଳା ପରି ମହୁପାଳର ଛନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ଧିରେ ଧିରେ ନିଶ୍ଚିତରୁ ନିଶ୍ଚିତର ମଧ୍ୟ ତାର ବାହାରେ ରହି ଥିବା ପାଦ ଆପେ ଆପେ ଆସିଲା କବାଟ ସାମାନ୍ୟ ଶବ୍ଦ କରି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ମହୁପାଳର ସ୍ଵପ୍ନ ଖର୍ଚ୍ଚିଲା । ତାର ଚେତନା ଫେରିଲା, କବାଟ ଶବ୍ଦ ସହିତ କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ କନ୍ୟା ସହିତ ଠାକୁର ଘର ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିବା କଲାଣୀ ତା ମନରେ

ଚେତନା ଆଜିଦେଲା । ସମାଜ—ଶବ୍ଦ ଗୁଳାର ବନ୍ଦୀ, ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ, ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏପରି ନିଜ ଶ୍ରେଣୀ, ଏ ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରେମ ସବୁ କିଛି ତାର ସାମ୍ନାକୁ ଆସିଗଲା । ମହିପାଳଧର ପଞ୍ଜିତ ହେଲା, ସ୍ଥିର ହେଲା । ମୁହଁ ଫେରାଇ ଶୀଳାର ବାହୁ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେଉ ହେଉ ଯା ଯାଇଛି ତାକୁ ଭୁଲିଯାଅ ଶୀଳା, ଖୁବ୍ ଭଲ ଭାବରେ ଭୁଲିଯାଅ । ଆମେ ଏତେ ନିକଟକୁ ଆସି ନ ଥିଲେ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଯାଉ ଆଥାନେ, କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଶୀଳା ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ମହିପାଳର କଥାରେ କିଛି ପାର୍ବକ୍ୟ ସେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିଲା । ମହିପାଳ ତାର ବନ୍ଧନ ଖୋଲିବାପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସୁଖ ସ୍ୱର୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ତାକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମହିପାଳ ବୁଲିଗଲା । ଶୀଳାର ତାର ଛୁଇଁରେ ନିଜକୁ ଜଡ଼େଇଥିଲା, ସୀମାନ୍ତରେ ତାର ଚିନ୍ତାଟି ଧଳା ବାଲ ଚକ ଚକ୍ କରୁଥିଲା । ତା ଉପରେ ରେଶମୀ ଜାକେଟ ତାର ଉପର ପକେଟରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କଲମର ସୁନେଲ ଖୋଲ ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଥିଲା । ଶୀଳାର ସୀମାନ୍ତ ଉପରେ ସେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣର ରଙ୍ଗ ମହିପାଳକୁ ପ୍ରେମ ଉଦ୍‌ଘୋଷଣାରେ ପାଗଳ କରି ତୋଳୁଥିଲା । ଏ ଦୁଇ ଧରଣର ପାଗଳାମି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର । ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଇର୍ଷାପରାୟଣ ବ୍ୟକ୍ତିପାଇଁ ଇଚ୍ଛନ ସଦୃଶଥିଲା । ଏପରି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରେମପାଇଁ ସାରାଦିନ ଉଚ୍ଚାଗର ରହିଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତା ପାଖରେ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ସମ୍ମାନିତା ନାହିଁ ଯେ ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରି ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରୁଛି, ଏହା ଅତି ଉଚ୍ଚର କଥା । ମହିପାଳ ସେହି ଗୌରବରେ ସେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ । ତା ପାଖରେ ଆଜିକାଲି ବ୍ୟାଙ୍କ ଏକାଉଣ୍ଟ୍ ବନ୍ଦୁକ । ରେଶମୀ କୁର୍ତ୍ତୀ, ରେଶମୀ ଜାକେଟ୍ ଓ ସେପର୍ସ ଫାଉଣ୍ଡେନ୍ ପେନ୍ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଭିତର । ଯଦି ଏହି ଶ୍ରେଣୀକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଯାଏ, ତେବେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସାହିତ୍ୟିକ ମହିପାଳ ସାରା ଦୁନିଆଁରେ ନିନ୍ଦିତ ହେବ । ଶୀଳା ସହୃଦ ତାର ଗୋପନୀୟ ପ୍ରେମ ପ୍ରକାଶ ପାଇପାରିବୁ । ଶୀଳା ଧନୀ, ତାର ଭିତରକୁ ହୁଏତ ଶୀଳାର ଦାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ? ହୁଏତ ତାର ବଦଳାମ ହୋଇପାରେ ? ଏ ଚିନ୍ତା ହଠାତ୍ କରି ତା ହୃଦୟରେ ଜାତ ହେଲା । ସେ ନିଜ ସ୍ୱନ୍ୟନକୁ ଧରେ ଧରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ମହିପାଳ ନିଷ୍ପ୍ରୀୟ, ସୌଖିନ ପରି ନିଜ କୋଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରୁ କରୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଣାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ୱର ତାକୁ କଠୋର କରିଦେଲା । ସେ କହିଲା “ଆଉ ମୋ ସହୃଦ ମିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର ନାହିଁ ।” ମହିପାଳ ପଦ ଗୁରଣା କରୁ କରୁ କହି ଚାଲିଥିଲା “ଶୀଘ୍ର ବାହାର...ବାହାର କଲ୍ୟାଣୀ ଆସିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଆସିବ ।” ମହିପାଳ ଆଦେଶ ଦେବା ସ୍ୱରରେ କହିଲା ।

ଫେରି ଆସିଲା କଣ୍ଢେଇ ଓ ସଜ୍ଜନ କୌଣସି କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ହସୁଥିଲେ, ମହିପାଳ ଆସିବାରୁ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ।

ଆୟା ଜାନକୀ, କନ୍ୟାକୁ, ଶୀଳା ଆସିଲେ ଖବର ଦେଲା । ଠାକୁର ଘର, ପୁରୁଣା ଅନ୍ତରାଳ ଦେଖି ତଳ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପତ୍ନୀ ସେ ସମୟରେ ଫେରୁଥିଲେ । କନ୍ୟାଣୀ ସେ ସମୟରେ ଘରକୁ ଫେରିବାର ଆଏ, କନ୍ୟାର କୋଳରେ କନ୍ୟାଣୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝିଅଟି ଶୋଇଥିଲା । ସେ ଜାନକୀକୁ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ କହିଲା “ଆମେ ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବୁ, ସେତେବେଳେ ତୁ ତାଙ୍କରକୁ ଉପର କୋଠାରେ ବସାଇ ଥିବୁ । ମୁଁ ମିସେଜ୍ ଶୁଭାକୁ ଗାଡ଼ିରେ ବସାଇ ଆସୁଛି ।”

କନ୍ୟାଣୀ, କର୍ଣ୍ଣେଲ ପତ୍ନୀ ସହଚ କନ୍ୟାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲା । କନ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲା ଯେ ଶକୁ ନିଲାବ ଡିବାହ ଏହି ଘରେ ହେଉ । ଘରେ ସ୍ଥାନ ଆଉ ଆଉ ବାହାରେ କାହିଁକି ଖୋଜିବୁ ? କନ୍ୟାଣୀକୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ ଭଲ ଲାଗିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଘର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲା, କେଉଁଠି ବାହାରେ ଘର ନେଇ ବାହାଘର କରିବାର କଥା ଥିଲା । ତାର ଓ ମହପାଲର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଘରେ ଡିବାହ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ପୁରୁଷର ଠିକ୍ ହୋଇ ସାରିଥିଲା କିନ୍ତୁ ବଙ୍ଗଳାରେ ବାହାଘର କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ କନ୍ୟାଣୀ ଖୁବ୍ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲା । ବଙ୍ଗଳାରେ ରହୁଥିବା ଜାଆ ଉପରେ ତାର ପୁରା ଅଧିକାର ରହିବ, ଜାତି, କୁଟୁମ୍ବ ସମସ୍ତେ ଏଠାକୁ ଆସିବେ । ଏ ସମସ୍ତ କଥା କନ୍ୟାଣୀର ମନରେ ରେଖା କାଟୁଥିଲା । ସେ କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହୁଥିଲା “ଜଣେ ନା ଜଣେ ନିଶ୍ଚୟ ଘର ଜଗିବ, ଏଠି ବାହାଘର କଲେ ଟିକିଏ ଅସୁବିଧା ହେବ ଯେ ସେହି ଘର ସାଙ୍ଗରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କଲପରେ କହିବି ।”

କନ୍ୟା କହିଲା “ହଁ-ହଁ, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତୁ, ଆଉ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ କହିବି । ଶକୁ ନିଲା ଉପରେ କେବଳ ଆପଣଙ୍କର ଅଧିକାର ନାହିଁ, ଆମେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅଛି, ଭଉଣୀ ।”

କନ୍ୟାଣୀ ବହୁତ ଖୁସି ହେଲା, ଗର୍ବ ଗର୍ବ କରିବାରେ କହିଲା “ହଁ-ହଁ ଭଉଣୀ, ଆମ ଆପଣଙ୍କର କାପରେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ତାର କୌଣସି ଭେଦ ଥାଏ ? ଆମର ସେଇ ସବୁବେଳେ କହନ୍ତି ଯେ ନିଜ ପେଟର ଭାଇ ମଧ୍ୟ ଏକ ନୁହନ୍ତି କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସହଜ ନିଜ ପେଟର ଭାଇଠାରୁ ଅଧିକ ।

ସୁସଜ୍ଜିତ ପୋଟି କୋରେ ଶ୍ରୀମତୀ କନ୍ୟାଣୀ ଓ ମହପାଲ ଶୁକୁଙ୍କ ପାଇଁ ଗାଡ଼ି ଅପେକ୍ଷାରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ।

ବନ୍ଧୁକିଶି

ଡାକ୍ତର ଶୀଳା, ଉପରକୁ ଗଲେ ନାହିଁ । ସେ କଲ୍ୟାଣୀର ଫେରିବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାରେ ଲଦିରେହିଁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ସ୍ତ୍ରୀ ସହ କନ୍ୟା ଭିତରକୁ ଫେରିଲା, ଆଗରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ମୁର୍ତ୍ତି ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଶୀଳାକୁ କନ୍ୟା ଦେଖିଲା । କଲ୍ୟାଣୀ ଓ ଶୀଳା ମଧ୍ୟରେ ମହତ୍ତ୍ୱପାଳର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ସେ ନିଜ ଚେତନା ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭବ କରି ନିଜ ଭିତରେ ରୁଦ୍ଧ କୋଷକୁ ଚାପି ରଖିଥିଲା । ସେ ନାଜେ, ନିଜ ଭିତରେ ଗଭୀର ଅସନ୍ତୋଷ ବୁଣିସାର ଦେଖିଲା । କଲ୍ୟାଣୀ ସାମ୍ନାରେ ଶୀଳାକୁ ଗୋପନ କରି ରଖାଯାଇ ଥିବାରୁ ସେ ସନ୍ତୋଷ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ତାକୁ ଅମାତ, ନୈତିକତା କାର୍ଯ୍ୟପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଶୀଳା ପ୍ରତି ନିଜର ସ୍ନେହ, ପ୍ରିୟା ଯୋଗୁଁ ଏ ଅମାତ କରବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲା । କନ୍ୟା ନିଜର ବାପ ଘରେ ଅନୈତିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଦେଖିଥିଲା । ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ମନ୍ୟତା ପାଇଁ ସେ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ସେହି ଘଣ୍ଟା ତା ମନ ଜନ୍ମି ନ ଥିଲା । କାହିଁକି ? ଏହା ତା' ମନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ତବ୍ଧ ରୂପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଉନଥିଲା ଯାହାକୁ ନେଇ ସେ ଗଭୀର ଯତ୍ନଶୀଳେ କାତର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ।

“ହାଲୋ, ଭବ୍ୟର”

ଶୀଳା ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଦେଖିଲା, କଣ୍ଢେଇର ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକ୍ଷଣି ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲେ “ଆରେ, ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ଆପଣ କେବେ ଆସିଲେ ?”

“ଏହି କିଛି ଶବ୍ଦ ମୁଁଙ୍କେ” ଶୀଳାର କ୍ଳାନ୍ତ, ଚନ୍ଦ୍ରା ସାଗରରେ ନିମଜ୍ଜିତ
ଚେହେରା ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ମୁହଁ ଉଠିକ ପାଇଁ ଖେଳିଗଲା ।

“ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ସାକ୍ଷ୍ୟବତୀ ହୋଇଗଲି । ପୁଣି କିଏ ଆଜକୁ ଦେଖି କର୍ଣ୍ଣେଇର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ‘ସାଙ୍କର ଏଭଳି ସ୍ୱଭାବ, ମୁଁ ବହୁତ କମ ଲୋକଙ୍କଠାରେ ଦେଖିଛୁ ବିବଳ । ଆପଣଙ୍କ ବହୁତ ଦିନରୁ ଆମର ଏଠାକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସାହେବ ? ତାଙ୍କର ସାହେବଙ୍କୁ ଆମର ଏଠାକାର ମୁଆ-ମାଣି ଆ ଜାଉ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗୁଛି ।

ଡାକ୍ତର ଶୀଳାର ଚେହେରାକୁ ଦେଖି କନ୍ୟା ଶ୍ୱଶୁର କରୁଥିଲା ଯେ କଥାଟା ଅନେକାଂଶରେ ଏପଟ ସେପଟ ହୋଇଯାଇଛି । କଥାର ସ୍ୱରୂପ ବୁଝିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜ ଭଉଜର ମିଥ୍ୟା ଅବତାରଣା ଦେଇ କହିଲା “ତାହା ହେଲେ ଦିନେ ନିମନ୍ତଣ କରନ୍ତୁ ଭଉଜ ଡାକ୍ତର ସାହେବଙ୍କ ନାଁରେ ମୁଁ ନିମନ୍ତଣ ଖାଇ ନେବି ।”

କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀ ଆନନ୍ଦର ସହୃଦ ଆଖି ନରୁର କହିଲା “ଦେଖିଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ଏ ନିଶ୍ଚୟମାନେ ଏମିତି ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ସବୁ ଜିନିଷରେ ନିଜର ଭାବକୁ ଖୋଜିବେ ।

ଏହି କଥାକୁ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଡାକ୍ତର ଶୀଳା ଅନୁସୂକ ହସ ହସିଲେ, ଲାଜୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି କଲଣୀ ପ୍ରହସନ ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ ବୁଝୁ ଥିଲେ । ସେ କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହିଲେ ‘ଆସନ୍ତୁ ଭଉଜ ଉପରକୁ ଯିବା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀ ତ ଓ ସହଜ ବୁଦ୍ଧି ସତେଜ ହୋଇଗଲା । ସେ ଅର୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ କିଛି ସମୟ ଶୀଳାକୁ ବୁଝି କହିଲେ “କି” ମୁଁ ବେଷେଇ ଘରକୁ ଯାଉଛି । ଆଠଟା ପନ୍ଦର ହେଲଣି କେତେବେଳେ ଖାଇବା ତିଆରି କରିବ ।

“ହଁ—ଭଉଜ, ଠିକ୍ କଥା” କନ୍ୟା ନିଜ ମନର ଉପରେ ଆବରଣ ଏହି କଥାକୁ ସାଧାରଣଭାବରେ ଅନୁଭବ କଲେ, ଭଉଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମିଲା । ସେ ଯିବାପରେ କନ୍ୟା ପଚାରିଲା “ତୁମ୍ଭେ ରୁମକୁ ଯିବେ ତାହାର ? କିଛି ଅସୁବିଧା ନାହିଁ ତ ?”

“ବର୍ତ୍ତମାନ ଯିବି”

ରୁହ, ମୁଁ ସବୁନକୁ ଡାକି ଆଣୁଛି । ରୂମେ ଅଧିକ ଘରେ ବସିଥାଅ ।

ଶୀଳା ସହୃଦ ମିଶି ଫେରିବା ପରେ ମହୁପାଳ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତା ସହୃଦ ହେବା ଗୁଣ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଯେଉଁ ସମୟରେ ମହୁପାଳ ଶୀଳା ସହୃଦ ମିଶିବାକୁ ଯାଇଥିଲା, ସେ ସମୟରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସହଜଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଦୁଇ ଜଣଙ୍କ ସମ୍ପର୍କକୁ ନେଇ ସାମାନ୍ୟ ବାକ୍ସତଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସହଜ ଅନୈତିକତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବାର ଦେଖି କହିଥିଲେଯେ ମହୁପାଳ ଶୀଳାପ୍ରତି ଉଦାର ହେବା ଉଚିତ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ବାକ୍ସତଣ୍ଡାରେ ସହଜ ପାଖରେ ବିଶେଷ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିନଥିଲା, ଏଥିପାଇଁ କଥାଟା ସେତେବେଳେ ବନ୍ଦ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହୁପାଳର ଘରକୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ସହଜ ଶୀଳା ସ୍ୱପକ୍ଷରେ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲା ମହୁପାଳ ଏ କଥାରେ ରାଗିଉଠିଲ ମୁଁ । ଦୁଇ ନାଆରେ ପାଦ ରଖି ଚାଲିବା ଲୋକ ନୁହେଁ । ଅନେକ ଦିନ ଧରି ଅଜ୍ଞାତର ଦୁହର ସ୍ୱୀକର ହୋଇଛି !

ଯୁକ୍ତ ଚକ୍ର ଉତ୍ତରେ ମହିପାଳ ଶୀଳାପ୍ରତିପ୍ରେମକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିପାରିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ପ୍ରେମକୁ ସେ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରୁଛି, ଏକ ବୃହତ ପିତାନ୍ତ ପାଇଁ । ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରେମଠାରୁ ବଡ଼ ବୈବାହିକ ଜୀବନ । ବାଣ ପରମ୍ପରା ସମାଜର ସୁସମ୍ବନ୍ଧିତ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପରମ୍ପରା ବ୍ୟବସ୍ଥା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରେମ ଦ୍ୱାରା ସମାଜର ବନ୍ଧନ କୋହଳ ହୋଇଯିବ । ପାରିବାରିକ ମାୟା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ, ଏହା ମହିପାଳର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା ଯାହା ବଳରେ ସେ ସକ୍ତନକୁ ନିରୁତ୍ତର କରି ଦେଇଥିଲା ।

ସକ୍ତନ, ମହିପାଳ ସହୃଦ ଚକ୍ର କରି ନ ପାରିବାକୁ ମୌନ ହୋଇଗଲା ପରନ୍ତୁ ମହିପାଳ ପ୍ରତି ତାର କ୍ଷୋଧ ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ମହିପାଳର ବିରୋଧୀ କାରଣମାନ ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲା ।

ମହିପାଳ ବହୁତ ଦିନର ଅହଂକାରରେ ତାକୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାର ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଥିଲା । ନିଜରଜ୍ଞାନ ଓ ଚକ୍ର ଦ୍ୱାରା ସକ୍ତନକୁ ବାରମ୍ବାର ଛୋଟ କରିବା ପାଇଁ ତାର ଅପରିଶ୍ରମ ଚେଷ୍ଟାଟି ଥିଲା । ସକ୍ତନ ତା ଆଗରେ ନମ୍ର ହୋଇ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ମହିପାଳର ଏହି ବୃଥା ଅହଂକାରକୁ ସମୟ ସମୟରେ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ପ୍ରୟୋଗନ ସେ ବୁଝୁଥିଲା । ମହିପାଳ ନିଜର ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଏହି ମିଥ୍ୟା ଅହଂକାର ମାଧ୍ୟମରେ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ନୀରବତା ପରିବେଶକୁ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ଉଠିଲା । କଣ୍ଠେଲି କଥାକୁ ବଦଳାଇବା ପାଇଁ ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି କଥା ଉଠାଇବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା ସମୟରେ କନ୍ୟା ଆସିଗଲା । କଣ୍ଠେଲି କହିଲା ‘ଆରେ ବିନ୍ଦୋ ଖାଇବାକୁ କେତେବେଳେ ଦେବ କହିଲୁ ?’

ସବୁ ରେଡ଼ି ହୋଇଯାଗିଛି ଛାଇ ଛାଡ଼ିବ ବୁଝାବୁଝି କରୁଛନ୍ତି । ସୁଖି ସେ ସକ୍ତନ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲା “ଗୋଟିଏ ସେକେଣ୍ଡ ପାଇଁ ସ୍ୱାଦକୁ ଆସିଲା” ।

ସକ୍ତନ ଓ କନ୍ୟା ଶୀଳାକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇବାପାଇଁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ସକ୍ତନ କହିଲା “ତୁମକୁ ଆଜି ଡାକି ମୁଁ ବଡ଼ ଭୁଲ୍ କରିଛି, ମୁଁ ମହିପାଳଠାରୁ ଏପରି ଆଶା କରି ନ ଥିଲି ।”

ଶୀଳା ମୁକ୍ତ ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା । ତାର ନିର୍ବକାର ଚେହେରା ପଥର ଭଳି ଲାଗୁଥିଲା । କନ୍ୟା ସକ୍ତନକୁ କହିଲା “ମୁଁ ଗୁଲ୍ ମହମ୍ମଦକୁ ଡାକାଇଛି, ସେ ପ୍ରତିଦେଇ ଆସିବ”

ମୁଁ ଯାଇପାରିବି, ମୋ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଶୀଳାର ଏହି କଥାରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ଜୋର ଦେଇ କହିଲା “ନା, କନ୍ୟା ଭ୍ରମେ ବରଂ ଗୁଲ୍ ମହମ୍ମଦକୁ ଶବ୍ଦ ଦିଅ । ତାକୁରକ୍ତ ପଦ୍ମସାଜ ସେ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବ ।”

କନ୍ୟା ବାରଣ୍ଡା ଆଡ଼କୁ ଗଲା, କାର୍ ପାଖରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ଓ ଶୀଳା ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାରେ ସଦ୍ୟସ୍ନାତା ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀ ଉଦ୍ୟାନର ସବୁଜଶ୍ରୀର ଲନ୍, ବାଇଗଣୀ ଗଜାରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସୌଜନ୍ୟର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଉତ୍ସବେ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଧୂଆ ଗ୍ରୀମୀ ସତେଜ ଲଜ୍ୟାବଶିଷ୍ଟ ଯେପରି ଆଶ୍ରୟ ପାଇଁ ଏହି ଶ୍ୟାମଳମା ମଧ୍ୟରେ ଆକ୍ରମଣପନ କରୁଥିଲା । ଗୁମେଲ ଭାବ ଗୁମନରେ ପ୍ରଣୟ ବିଶେଷ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପର ଫାଙ୍କା ଦୃଷ୍ଟି, ଶ୍ୟାମ ମୌନତ୍ବରେ ବାସ୍ତବିକ ହୋଇ ଶୀଳାର ଯଦୃଷ୍ଟ ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତିତନାରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଚେହେରା ପାଖକୁ ଫେରିଆସି ଆଶ୍ରୟ ନେଲା । ତା ମନ ବି କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଶୀଳାର ମଥାରେ ସମ୍ବେଦନରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ସେ କହିଲା...ବି ବେଉ ଚାଲି ଉଠି “ହାତ ରହିଗଲା । ସଙ୍କଳ୍ପର ସ୍ବର ଗ୍ରୀମୀର ହୋଇଗଲା, ସେ କହିଲା” ସତ୍ୟ ବେଳେ ବେଳେ ବହୁତ ନିଷ୍ଠୁର ମହିପାଳ ଯଦୃଷ୍ଟ ଆର୍ତ୍ତଶ୍ବ ତଥାପି ବେଦନାକୁ ଅନ୍ତର ଦେଇ ଚାହିଁପାରେ ନାହିଁ, କେବଳ ନ୍ୟାୟର ଦୁହାଇ ଦେଉଛି । କଣ କହିବି, କିଛି ଚାହିଁ ପାରୁନାହିଁ ।

ପୁରୁଷ ନାଶ୍ବର ଦୃଢ଼ତାକୁ ବହୁତ କଠିଣ ଭାବେ । ପୁଣି ସେଥିରେ ପ୍ରେମର ଅଜନ୍ମା, ଏଲୋର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଜି ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ କରେ । ଆଉ ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲେ ତାକୁ ଜଙ୍ଗଲରେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଆସେ । ନାଶ୍ବ ପଥର ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏହି ପଥରରେ ଅଜ୍ଞିତ ନିଜର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ପୁରୁଷ କେମିତି ଭୁଲିଯାଏ ? ମୁଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ଚାହିଁ ପାରେ ନାହିଁ, ଆଉ ଚାହିଁ ପାରିବି ନାହିଁ ମଧ୍ୟ ଶୀଳ ର ଚେହେରା କରୁଣତାରେ ଭିଜି ଭିଜି ସୌମ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ତାର ଲୁହ ଭିଜି ଆଖି ଦୁଇଟି ଘାପ ଭଳି ଜଳୁଥିଲା ।

ଶୀଳାକୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ସାରି ସଙ୍କଳ୍ପର ମନ ଉଦ୍ବେଜିତ ହୋଇଗଲା । ତାଃ ଶୀଳା ସିଙ୍ଗ ସହୃଦ ତାର ଘନିଷ୍ଟତ ମହିପାଳ ଯୋଗୁଁ ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଶୀଳାଠାରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଓ ଭାରତୀୟ ନାଶ୍ବର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସମନ୍ବୟ ଥିଲା । ସେ ଝରଣା ଭଳି ମୁକ୍ତ । ନିଜ ବେଗରେ ସେ ନିଜେ ବହୁ ଚାଲିଛି । ତେଣୁ ଶୀଳାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ମନରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ମୋହୃତ ଥିଲେ ।

କାର୍ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସଙ୍କଳ୍ପ ଫେରିଲା । କନ୍ୟା ବି ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସିଲା । ପୋଟିକୋ ପାଖରେ ଆବେଗରେ ସେ ସଙ୍କଳ୍ପ ହାତକୁ ନିଜ ହାତ ଭିତରେ ନେଇ ଚାଲିଥିଲା ।

ତୁମ୍ଭେ ରୁମ୍ଭର ଦୁଆର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁହେଁ ହାତ ଧରିବି ସେମାନେ ଆସିଲେ ।
କନ୍ୟାର ହାତକୁ ନିଜ ଛୁଇଁ ଉପରେ ରଖି ଅନ୍ୟ ହାତରେ ଅତି କୋମଳତାର ସହୃଦ
ଗୁପ୍ତି ଧରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ଵରରେ ସଜ୍ଜନ କହିଲା “ଅନ୍ୟର ଚିନ୍ତାରେ ଆମେ ନିଜର ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ
ଅଯଥା ନଷ୍ଟ କରିଦେଲୁ । କାହାକୁ ଡାକିଥିଲେ ନ ଭଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ।

କନ୍ୟା ସଜ୍ଜନର ମମତାରେ ଆତ୍ମର ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ କିଛି କହି
ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଅଲଗା ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲା ।

‘ଯାଉଛି’ କନ୍ୟା ଚକ୍ଷୁ ଅବନମିତ କଲା ଓ ଗୁଲିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କଲା । ତା
ହାତକୁ ନିଜ ହାତ ପାଦୁଲରେ ଗୁପ୍ତି ଧରି ସଜ୍ଜନ କହିଲା “ମୋ ପ୍ରତି ତମର କିଛି
ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ତ ।

କନ୍ୟା ଏହି ପ୍ରଶ୍ନରେ ଶିଫ୍ଟି ଉଠିଲା, ଶୀଳା, କଲାଶୀ ଓ ମହିଷାଳର
ଚନ୍ଦ୍ରାର ଅନ୍ତରାଳରେ ନିଜର ଲୁକ୍କାୟିତ ତାର ଉପରେ ସେ ନିଜେ ଡରିଗଲା ।

ସଜ୍ଜନ ସେହିଭଳି ତାର ହାତକୁ ଗୁପ୍ତିଧରି କହିଲା “ମୁଁ ଏତେ ଦାସ୍ତୁକ୍ତ
ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସଜ୍ଜନରେ ଶିଫ୍ଟିଭଳି ହୋଇଯାଏ ବିପଥଗାମୀ । ମୋର ନିଜ ଉପରେ
ବିଶ୍ଵାସ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମର ଶକ୍ତି ଉପରେ ବିଶ୍ଵାସ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି କନ୍ୟା । ମୋତେ
ବିଶ୍ଵାସହୀନ । ମୁଁ କେବେହେଲେ ସେମିତି ମହିଷାଳ ନ ହୁଏ—କେବେହେଲେ ନ
ହୁଏ । ସଜ୍ଜନର ସରଳତା କମାଇ ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା, ସେ ଖୁସି ମଧ୍ୟ ହେଲା । ମଧୁର
ସ୍ଵରରେ ମୁରୁକ ମୁରୁକ ହସି କହିଲା “ତୁମର ବିପଥଗାମୀ ପିଲାଆତ୍ମା ଏଠି ଓ ଆଉ
ଗୋବର୍ଦ୍ଧନରେ ଦେଖିପାରିବୁ । ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । ତମକୁ ଆଉ ଛାଡ଼ିଦେବି ନାହିଁ ।

ଗୁରୁ ଆଖିର ଦୃଷ୍ଟି ବିନିମୟ ହେଲା, କନ୍ୟା ହସୁଥିଲା । ସଜ୍ଜନର ସରଳତାରେ
ଅପରୂପ ଦେଖା ହେଉଥିଲା । ସ୍ଵାମୀ ମନର ସନ୍ତୋଷକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି, କନ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଖୁସି ।
ତାର ଆଖିରେ ଅଜସ୍ର ଫୁଲ ଫୁଟି ଉଠିଥିଲା । ସଜ୍ଜନର ମନ ପଡ଼ିଥିବା ସ୍ଵପ୍ନ ହୋଇଗଲା,
ସେ ନିଜେ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ନିଆ ଆଶ୍ଵାସନା ପାଇଲା ।

ଯାଉ ଯାଉ କନ୍ୟା କହିଲା “ମୁଁ ବଢ଼ା ବଢ଼ା କରୁଛି, ତୁମ୍ଭେମାନେ ଉପରକୁ
ଆସ ।”

ଚେଇଆଳଣ

ରାତିରେ ବହୁତ ସମୟ ଯାଏ ଚେଇଁଥିବା ଯୋଗୁଁ ସକଳ ପ୍ରାତଃ ଭ୍ରମଣରେ ଯାଇ ପାରିଲ ନାହିଁ ଓ ସକାଳରେ ‘ଗୁଡ଼ା’ ପିଇବାରେ ମଧ୍ୟ ସଞ୍ଜେ ଡେଇଁହୋଇଗଲା ହୋଲା ଯୋଗୁଁ ସକଳର ବହୁତ ଆଡ଼କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣଥିଲା । ପୋସ୍ତାମ ଅନୁସାରେ ସେ ବାରଟା ମଧ୍ୟରେ ‘ଶତଥା’ ଫେରି ଆସିବାର କଥା ଥିଲା । ତାପରେ ପତି-ପତ୍ନୀ ମୁକ୍ତ ହେବା ପରି ପ୍ରାଇଭ୍ କରି କାରପୁର ଯିବେ । ସେହୁଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯିବେ । ସକଳ ଶିଶୁ ଡାଠର ସୁନ୍ଦର ଡାଇନିଙ୍ଗ ଟେବୁଲ ଉପରେ ତବଲ ବଜାଇବା ଭଳି ବଜାଇ କନ୍ୟାର ଆସିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । କନ୍ୟା ରୋଷେଇ ଘରେ ଜଳଖିଆ ପାଇଁ ଖାଇବା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲା । ଶୀଳା ଆଉ ମହିଷାଳର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ପତି-ପତ୍ନୀ କାଲି ରାତିରେ ମୁକ୍ତ ମନରେ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଚ୍ଛନ୍ନତା ପାଇଁ ମନ ପ୍ରାଣରେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ।

ମିନିଟିଏ ଦୁଇ ମିନିଟ୍ ଏମିତି ଅପେକ୍ଷାରେ ବିତିଗଲା, ସକଳ ବାଧ୍ୟହୋଇ ତବଲ ବଜାଉଛୁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ । ସ୍ୱା ଥର ଖବର କାଗଜ ଟାଣିଆଣି ଖବର ଗୁଡ଼ିକୁ ଓଲଟେଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେତେବେଳେ ଗୁଜର ବାବାଜୀଙ୍କର ଆସିବା ସୂଚନା ଦେଲା । ସକଳର ରୋମାଞ୍ଚିକ ମୁଣ୍ଡ ଏହି ସମୟରେ ବାବାଜୀଙ୍କର ହାତ ଆଗମନରେ ଭରଜୁ ହୋଇଉଠିଲା । ସେ ତାଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଉପରକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ କହିଲା । ବାବାଜୀଙ୍କର ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିରେ ସକଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ମନଦ୍ୱାରା ମନର କଥା ଜାଣିବା କପଟ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ସକଳ ଏହି ସମୟ ଉପରେ ବାରମ୍ବାର ପରୀକ୍ଷାର ଭ୍ରମନା ତା ମନକୁ ଆସେ, ହେତୁକି ପରିମାଣରେ ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଯାଏ । କାଲି ଦ୍ୱିପ୍ରହରଠାରୁ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ସକଳ ଓ କନ୍ୟାକୁ ନିଜର ସଂସ୍ପର୍ଶ ସମ୍ପର୍କ କରିଦେବା ପ୍ରକ୍ଷଣ ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି ସେତେବେଳାଠାରୁ ସକଳ ମନରେ ଝୁଟି ଉଠିଛି । ଲୋକହିତ ପାଇଁ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରି ଦେବାର ଚିନ୍ତା ଯଦିଓ ବହୁତ ଭଲ ଲାଗେ, କିନ୍ତୁ ଏତେ ବଡ଼ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ତାର ଏତେ ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛା ବିଦ୍ରୋହ କରିଉଠିଲା । ବାବାଜୀଙ୍କର ଆସିବା ଶୁଣି ସକଳ ଏଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ଉତ୍ସୁକ ନଥିଲା ।

ଉପରର ଅତିଥି କକ୍ଷରେ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ବସାଇ ଦିଆଗଲା । ସକଳ ବନସ୍ତ ପୁଞ୍ଜ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲା “ଆମ୍ଭେମାନେ ‘ଗୁଡ଼ା’ ପିଇବାକୁ ଯାଉଥିଲୁ, ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଧ ମଗାଯିବ ?”

ନାଁ, ରାମଜୀ, ଆପଣ 'ବୁଢ଼ା' ପିଅନ୍ତୁ, ଯଦି କହିବେତ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଠି ବସିବି । ସମୟ ବାଣ୍ଟିକି ନଷ୍ଟ କରିବ ?

‘ଆସନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ଏହା ଯେ...’

‘କଣ, ରାମଜୀ ?’

ଆମ୍ଭେମାନେ ଅଣ୍ଟା ଆମ୍ଭେଲେ... ‘ଶାଆନ୍ତୁ’ ଆପଣଙ୍କର ଅଣ୍ଟା ଆମ୍ଭେଲେଟି ଆମ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଆସିବ ନାହିଁ ?”

କନ୍ୟା ଆସିବା ପରେ ବାବାଜୀ ନିଜ କଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସେ ସବୁଜକୁ କହିଲେ ‘ରାମଜୀ, ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରୀତି ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ପାଇଁ ତ ଆପଣମାନେ ବଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଉଡ଼ାକାହାଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଡ଼ାଇ ସାରିଥିଲେ, ଏବେ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଡ଼ାଇ ପାଇଁ ଆପଣ କଣ ଆମକୁ ସହାୟତା କରିପାରିବେ କି ?’

କନ୍ୟା କହିଲା ‘ଆଜ୍ଞା, କଣ କଥା ?’

କାହିଁ ଦ୍ଵିପ୍ରହର ବେଳେ ଆଶ୍ରମରେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ପାଗଳ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା, ରାମଜୀ । ସେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ବଡ଼ ଉଗ୍ରରୂପ ଦେଖାଇଲା କିନ୍ତୁ ଏକାନ୍ତରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ତା ସହିତ କଥା ଦେଲି, ଜଣାଗଲା ସେ ପୂର୍ବ ପାଗଳୀ ନୁହେଁ ।

‘ତା ପରେ ? ସବୁଜ ଓ କନ୍ୟା ଉଭୟଙ୍କର କୌତୂହଳ ବଢ଼ିଲା । ‘ରାମଜୀ, ସେ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ପୀଡ଼ିତା ଅନେକ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟ କରିବା ଯୋଗୁଁ ତାର ଚିତ୍ତ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ତ କେତେକାଂଶରେ ମସ୍ତିଷ୍କ ବିକୃତ ହୋଇଯାଇଛି ; କିନ୍ତୁ ସେତେ ନୁହଁ ଯେତେ ଦେଖାଯାଉଛି, ମଣ୍ଡଳବାଲା ତାକୁ ମୋ ପାଖରେ ଗୁଡ଼ିଦେଇଗଲେ । ସେମାନେ କଣ ଗୁଡ଼ିଦେଇଗଲେ, ସେମାନଙ୍କର ପାପ ଗୁଡ଼ିଗଲା, ଏମିତି କେତେ ସେଠାରେ ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟକରି ।

କନ୍ୟାର ଗୋରୁ ମୁହଁ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଲାଲି ହୋଇଗଲା । ସବୁଜର ଚେହେରାରେ ଉତ୍ତେଜନା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଉତ୍ସୁକତା ଥିଲା ।

ବାବାଜୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣାଇଲେ । ସେହି ପାଗଳୀ ଜଣକ ରାଜିଣୀର ଝିଅ । ଜଣେ ଧନୀ ଲୋକ ଘରେ ସେ କାମ କରୁଥିଲା । ଝିଅ ମଧ୍ୟ ତା ମା ସହିତ ଯାଉଥିଲା । ଆଉ ଝିଅଟି ପଢ଼ା ଶୁଣାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ସେହି ଧନୀ ମହାନୁଭବ ଦୟା ପରବେଶ ହୋଇ ତାକୁ ସହାୟତା କଲେ । ଏଣେ ତାଙ୍କର ପୁଅ ସହିତ ଏହି ଝିଅର ପ୍ରେମ ହୋଇଗଲା । ଏହାର ମଧ୍ୟରେ

ରାହୁଣୀର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଧନ ବ୍ୟକ୍ତିର କୁଳ ଘାପ ନିଜର ମାତୃବିଘ୍ନ ନିର୍ଜନ କନ୍ୟାକୁ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଭବିଷ୍ୟତରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତା ପ୍ରତି ତାର ପୁଅର ମାତା-ପିତା ବାଧ୍ୟ କରି ଏ ସମ୍ଭବରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣହେତୁ ପକାଇଦେଲେ । ଆଉ ତିଅର ପାଳନ ପୋଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମହିଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳରେ କରିଦେଲେ । ଉକ୍ତ ସେବା ମଣ୍ଡଳ ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ର ତଥା ଭରଣସ୍ୱ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ମହିଳା ସାହୃଦ୍ୟକାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବହୁଥର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ମହିଳାଶ୍ରମ ଭଳି ବ୍ୟଭିଚାର ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ଆଡ଼ିଆସୁନୀ ଥିଲା । ଜଣେ ମହିଳାଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ୨୦/୨୨ ବର୍ଷରୁ ତାର ଅବୈତନିକ ସମ୍ପାଦକ ଓ ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗ ହୋଇ କାମ କରୁଛନ୍ତି । କାର୍ଯ୍ୟକାଶୀ ସମିତିରେ ନଗରର କେତେକ ଧନୀ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ସରକାରଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ମହାମାନ୍ୟ ? ପ୍ରତି ବର୍ଷ ମହିଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ରିପୋର୍ଟରେ ହୁଏ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ୮/୧୦ ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା ଦୁଃଖିନୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ପୁନଃ ବିହାରର ଉଲ୍ଲେଖ କରା ହୋଇଥାଏ । ପତ୍ନୀ ବିଳାପୀ ପୁରୁଷ ମଣ୍ଡଳରେ ସହାୟତା ପାଇଁ ୫୭ ଶହ ଟଙ୍କା ଦିଅନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ରହିତ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । ବିବାହ ଇଚ୍ଛକ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିବାହ ସମ୍ପର୍କ ଉପରେ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତି । ଏତେ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପରେ କେହି ଆଉ ମହିଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ସନ୍ଦେହ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମହିଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ଭବନ ଭିତରେ ସମ୍ପାଦକ ସଦୃଶ୍ୟ, ତାଙ୍କର ମିତ୍ର ଓ ପୋଲିସ ବାଲଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ବ୍ୟଭିଚାର ଆଡ଼ିଆ ଶୁଳେ । ମଣ୍ଡଳର ଏକେଣ୍ଟମାନେ ରେଲ୍‌ଷ୍ଟେ, ଷ୍ଟେସନ୍‌ରୁ, ମେଳାରୁ ପଥ ଭ୍ରଷ୍ଟା ମହିଳା-ମାନଙ୍କୁ ଫୁଲ-ଫୁଲ କରି ମଣ୍ଡଳକୁ ନେଇ ଆସନ୍ତି । ସାପ୍ରଦାୟିକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସମୟରେ ମୁସଲମାନ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଡାକିଆଣି ତାଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ ବହୁ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଖୁବ୍ ହେଉଥିଲା । ମଣ୍ଡଳକୁ ପ୍ରଥମେ ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରାମରେ ଅଥବା ନୀଳ କାନ୍ଥର ମହିଳାମାନେ ଆସୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଶ ଚାଲିବା ପରେ ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ ଅପଦୁତା ମହିଳାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ରୟ ସୁନୀ ହୋଇଗଲା । ସେହି ଦିନଠାରୁ ମଧ୍ୟମ ବର୍ଷର ଦୁଃଖିନୀ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କୁ ଖୋଜି ଭର୍ତ୍ତି କରାଯାଇଛି । ମଣ୍ଡଳ ଭରଫରୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭବନରେ ସିଲେଇ, ଲୁଗା ଚୁଣା, କୋଟିକାମ ଆଦି କାମ ଶିଖେଇବା ପାଇଁ ଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟ ଖୋଲି ହୋଇଛି । ଯଦ୍ୱାରା ବାହାରର ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ସୁଗମ ହୋଇ ପାରିବ । ତାଙ୍କୁ ମଜୁରୀ ମଧ୍ୟ ଦିଆ ଯାଏ । ଶିକ୍ଷାଲୟକୁ ମୂଳ କରି ସେଠାରେ ଦିନରେ ମଧ୍ୟ ସଂଜନିକ ପାଠାବୁର ଶୁଳେ ।

ଏ ତିଅଟି ବିଭିନ୍ନ ମହିଳାର ତଥା ମଣ୍ଡଳର କେତେକ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଲେଭନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ଦ୍ୱାରା ମଣ୍ଡଳର ସମ୍ପାଦକ ମହେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମଧୁର ବ୍ୟବହାରର ଭବିଷ୍ୟତକୁ

ହେଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ କିନ୍ତୁ କିଛି ଦିନପରେ ସେ ଭିତରର ରହସ୍ୟ ସବୁ ବୁଝିପାରଲ ।
ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ବର୍ଷର କଠୋର ସଂଘର୍ଷ ପରେ ନିଜକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଗଳ ସିକ କହି ସେହି ଝିଅଟି
ବାହାରକୁ ବାହାର ଆସିଲା । ସେ ପୁରୁଷ ଦେଖିଲେ ଛୁନିଆ, ପୁରୁଷ ପାତକୁ ଘୃଣା
କରେ । ସେ ଶେଷ ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଯେତେ ମାନସିକ ଆଘାତ
ପାଇଛି ଓ ସହିଛି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ତାର ପଡ଼ିବ ନିଷପତ୍ତି,
ଦୁଃଖ ପୁରୁଷର କପଟ ଜାଲରେ ଛିଡ଼ିହୋଇ ଡିରିଲୁ ପ୍ରକାରର ଅପମାନ ଓ ବଳଜାର
ସହ୍ୟ କରି ଅସ୍ତବ୍ୟୁତ ହୋଇଯାଇଛି ।

ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣି କନ୍ୟା ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଗଲା । ସବୁ ଉପରେ
ମଧ୍ୟ ଏହିଭଳି ଗର୍ବର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା ।

କନ୍ୟା ଖୋସରେ କହିଲା “ଏହି ଦୁଇବର୍ଷମାନଙ୍କୁ ମୁଲରୁ ଶେଷ କରିବାକୁ
ହେବ । ଏତିକିବେଳେ ପୋଲିସକୁ ଉପୋକ୍ତ କର ଏହି ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଧରରେ ଦେବା
ଉଚିତ ।” ସେ ସବୁକିଛି କହିଲା “ତୁମେ ଏବେ ଯାଅ, କିଛି କର ହେଲେ, ଏହି ପାପର
ଶେଷ କର ।”

ବାବାଜୀ କହିଲେ “ପ୍ରଥମେ ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।
ସେହି ଝିଅଟି ଏବେ ସ୍ଵପ୍ନରୁ ବୁଝେ ସୁସ୍ଥ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ବହୁତ କିଛି ଅସତ୍ୟ ମଧ୍ୟ
ଆଇପାରେ ।”

ସବୁନ କହିଲା “ସହରରେ ଆହୁରି ଏମିତି ଏପରି କେତେକ ଆତ୍ମହତ୍ୟା ଚାଲୁଛି,
ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ବହୁତ ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ସାରିଛି ।”

‘ବୁଲ୍‌ଡ଼’ ରାମଜୀ ପରମ୍ପରା ସତ୍ୟକୁ ଅଲୌକିକ ରୂପେ ପ୍ରକଟ କରିବା ପାଇଁ
ପ୍ରମାଣ ମଧ୍ୟ ଦରକାର ଓ ସେହି ଝିଅ ନିଜର ମସ୍ତିଷ୍କ ବିକୃତି ଯୋଗୁ ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ
କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରମାଣ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ହଠାତ୍ ସବୁନ ପଚାରିଲା “ଆପଣଙ୍କ ଏତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯେ ଅନ୍ୟର ମନକଥା
ଜାଣି ପାରନ୍ତି, ଆପଣଙ୍କର ଧାରଣା କଣ ?”

‘ରାମଜୀ’ ଆପଣ ଆମ ଧାରଣା ସହିତ ନିଜର ଧାରଣା ଭୁଲନା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
ତୁମେ ନିଜେ ସତ୍ୟକୁ ଜାଣ, ଅନୁଭବ କର ।”

କିନ୍ତୁ, ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଥାର୍ଥକୁ ଚିହ୍ନିବାର ଆମ ପାଖରେ ବା ରସାୟନ କଣ
ଅଛି ? ଏ କେଶ୍‌ରେ ଯଥାର୍ଥର ଅନୁଭବ କପରି କରାଯାଇ ପାରିବ ?

“ଉଦ୍ୟମ ଦ୍ଵାରା, ବରୁଣ ଦ୍ଵାରା ।”

ଏପରି ବହୁତ ଆଡ଼ିଡ଼ା ବସନ୍ତରେ ଅଛି, ମୁଁ ବହୁତ ଶୁଣିଛି, ପଢ଼ିଛି ମଧ୍ୟ । ମୁଁ ପୋଲିସର ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ସହୁତ ମିଶି ଏହାର ଇନ୍ଦ୍ଵାରା କରାଇବି । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କର୍ତ୍ତୈକକୁ ଫୋନ୍ କରୁଛି ।

କନ୍ୟା କହିଲା “ମୁଁ ଭାଇ ସାହେବଙ୍କୁ ଫୋନ୍ କରି ଡକାଇଛି, ସେ ଉଠି ଚାଲିଗଲା । ବାବାଜୀ କହିଲେ” ରହୁ ହିଅ, ପ୍ରଥମେ ଶୁଣନ୍ତୁ । ରାମଜୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ କଥା ଉଠାଇଲେ ଯେ ପୋଲିସ ବରୁଣର ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଇନ୍ଦ୍ଵାରା କରାଇବେ । ଉଚିତ ମଧ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ଗ୍ରେଟ ଅଫିସର ଯେଉଁମାନେ ଏମାନଙ୍କଠାରୁ ପଇସା ଖାଉଛନ୍ତି, ସେଠାକୁ ଶେର ବଳାସ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ଯଦି ବଡ଼ ଅଫିସରଙ୍କ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଠାରୁ ଏ ପାପକୁ ଅନ୍ତର୍ଧ୍ୟାନ କରିଦେବେ, ତେବେ ଆମେ ତୁମେ କଣ କରି ପାରିବା ‘ରାମଜୀ’ ?

ସବୁଜ ପ୍ରବନ୍ଧ ହୋଇଗଲା, ବନକନ୍ୟା । ପିଞ୍ଜରରେ ବନ୍ଦ ପକ୍ଷୀପରି ଆଉଁ ହୋଇ ଉଠିଲା । କହିଲା “ସ୍ଵାମୀନଙ୍କ ଉପରେ ଏ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଛି, ସ୍ଵାମୀନଙ୍କୁ ଏସ୍ପୋର୍ଟି ବାଧ୍ୟ କରାଯାଉଛି, ସମସ୍ତେ ଏକଥା ଜାଣନ୍ତି । ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, ମୁଁ ଏସ୍ପୋର୍ଟି ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରମାଣ ସଂଗ୍ରହ କରିବି । ମୁଁ ଯେମିତି ହେଲେ ଏହି ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିକାର କରିବି ।”

ବାବାଜୀ ହସିଲେ, କହିଲେ “କିମିତି କରିବ ହିଅ ? ଏହାହିଁ ତ ପ୍ରଶ୍ନ ?” ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯିବି, ସେଠାକାର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କଥା ହେବି ।

“ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥାପନ ତୁମକୁ କଥାବାଞ୍ଛି କରିବାକୁ ଯଦି ସୁବିଧା ନ ଦିଅନ୍ତି” ?

“ସାବଜନିକ ସମ୍ମାନ, ବାବାଜୀ, ମୁଁ ଯାଇପାରେ, ଦେଖିପାରେ”

ବାବାଜୀ ପୁଣି ହସିଲେ, କହିଲେ “ବ୍ଲେର ଆଲୁଅରେ ବ୍ଲେସ୍ କରପରେ ନାହିଁ ହିଅ, ତାର ଭେଦ କିପରି ଜାଣିବ ?”

କନ୍ୟା ଟିକିଏ ଅସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲା, ଶୀଘ୍ର ସ୍ଥିର ହୋଇ କହିଲା “ଆଜ୍ଞା ଧରନ୍ତିଅନ୍ତୁ ମୁଁ ସାମାଜିକ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଭାବରେ ସେଠାକୁ ଯିବି । କିନ୍ତୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଠାକାର ନିୟମ କାନୁନ, ବାତାବରଣ ସହିତ ମିଳି ମିଶି ରହିବି ଓ ତାପରେ ସେହି ସ୍ଵାମୀନଙ୍କଠାରୁ ମୋତେ ସବୁ ଖବର ମିଳିଯିବ ।

ବାବାଜୀ କହିଲେ “ଉପାୟତ ଠିକ୍ ଅଛି କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିବା ଦରକାର ମା । ଅବେ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉଠାଇ ରୁମ୍ରେ ଏହି ନଗରରେ ଅପରାଧତା ନୁହେଁ । ମଣ୍ଡଳର ସ୍ୱାଧୀନତା ଧରିନିଅ ସେ ରୁମ୍ରେ ମିଳା ମିଶା କରିବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ଦେଲେ ଓ ତତ୍ ସହିତ ନିଜର ସ୍ୱାମୀନକ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ସତର୍କ କରିଦେଲେ ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ମାସ ମାସ ସେଠାରେ ରହି ମଧ୍ୟ ରୁମ୍ରେ କିଛି କଣ ଜାଣି ପାରିବ ?

ସବୁନ କହିଲା “ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ସତ୍ୟକୁ ଜାଣିବାପାଇଁ ମିଥ୍ୟାର ପ୍ରଭୁସନ କରିବା କଣ ଉଚିତ ହେବ ?”

“ଅନୁଚିତ କାହିଁକି ହେବ, ରାମ୍ମା ?”

ଅନୁଚିତ ତ ହେବହିଁ, ଅସତ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଚାଲି ଆମକୁ ସତ୍ୟ କିପରି ମିଳି ପାରିବ ?

ବାବାଜୀ କହିଲେ “ଠିକ୍ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରି ଯେ ଏ ମିଥ୍ୟା କେତେ ଅଂଶରେ ମିଥ୍ୟା” ? ରୁମ୍ରେ ଗୋଟିଏ କଥାର ଭେଦ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ପାଇଁ କେଉଁଠିକି ଗଲା, ସେହି ସତ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନରେ ବହୁତ ଲୋକର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ନିଜ ଭେଦର କଥା ରୁମ୍ରେ କିଛି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛପାଇ ରଖିବ । ତେବେ ଏଥିରେ ମିଥ୍ୟା କ’ଣ ଭୁଲ ?”

“ମିଥ୍ୟା ତ ହେଲା ବାବାଜୀ”

ଆଜ୍ଞା, ଆମର ଗୋଟିଏ ଶଙ୍ଖା ସମାଧାନକର ରାମ୍ମା । ଧରିନିଅ ଜଣେ ଚୋର ଚୋର କରି ପଳାଇଯାଉଛି, ତମେ ତାକୁ ଦେଖିଲ, ପଛରେ ପୋଲିସ ବାଲୁକୁ ଆସୁ-ଥିବାର ଦେଖିଲ । ପୋଲିସ ପଚାରିଲା ଯେ “ରୁମ୍ରେ ଚୋର ଦେଖିଛ ? ତେବେ ରୁମ୍ରେ କଣ କହିବ ?”

“ମୁଁ କହିବି, ହଁ ଦେଖିଛି ।”

ଠିକ୍ ଅଛି ଏବେ ମାନିନିଅ ଯେ ସେହି ଚୋର ଘରେ ପିଲା ଅସୁସ୍ଥ, ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ତାକୁ ପଇସା ମିଳୁନାହିଁ, ପିଲାକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ତା ମନରେ ପ୍ରବଳ ମୋହ ଅଛି, ରୁମ୍ରେ ଶେଷି ଚୋରର ଏହି ଅବସ୍ଥା କଥା ଜାଣିଛ, ରୁମ୍ରେ ତାକୁ ଚୋର ଧନ ସହିତ ନିଜ ଘରେ ପଶିବାର ଦେଖିଛ ଓ ସୁଖି ପୋଲିସ ବାଲୁ ରୁମ୍ରେ ପଚାରିଲା ଯେ ଚୋର ଦେଖିଛ ? ତେବେ ରୁମ୍ରେ କଣ ଉତ୍ତର ଦେବ ରାମ୍ମା ?”

ସକଳ କିଛି ଯଶ ମାରବ ରହିଲା, ପୁଣି ବସୁର କରୁଁ କରୁଁ କହିଲା
“ବୋର ତ ମୁଁ ଦେଖିଛି, ତେବେ କିପରି ମନା କରିବ ? କିନ୍ତୁ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଥିତି
ବସୁର ଯୋଗ୍ୟ । ମୁଁ ଏହା କରିପାରେ ଯେ ବୋରକୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯିବ ଓ ପିଲାଙ୍କୁ
ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଦେବ ।

ଆହୁରି ମାନି ନିଅ ଯେ ତୁମ ପାଖରେ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ କିଛି ସାଧନ
ନାହିଁ । ତୁମେ ନିଜେ ବଡ଼ ଗଣ୍ଠକ, କାହାର ଦ୍ଵାରା ସହାୟତା କରାଇ ଦେବାପାଇଁ ତୁମର
ମଧ୍ୟ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ତେବେ ?

“ମୁଁ ମିଛ କହିବି, ଏପରି ବୋରକୁ ପୋଲିସଠାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ମୋର
ପୁଣ୍ୟ ପାପ ନୁହେଁ ”

“ମୁଁ—ମୁଁ ଏହି ବିଶେଷା କଥାକୁ ଏତେ ସହଜରେ ମିଶାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।
ବୋର ଖରାପ ଏହା ସତ୍ୟ ନିଜ ପରିବାରରେ ଅଥବା କାହାର ଜୀବନ ରକ୍ଷା ପାଇଁ
ଉପାୟ କରିବା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସତ୍ୟ । ଏ ଦୁଇଟି ସତ୍ୟ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଏତେ ବିଶେଷା
ଯେ”

ସକଳ ଗଣ୍ଠକ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ନିମଗ୍ନ ହେଉଥିଲା, ସେ କିଛି ଠିକ୍ କରିପାରୁନଥିଲା ।
କନ୍ୟା ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ସ୍ଵରରେ କହିଲା “ତୁମେ ଖାଲି ବେକାର ଯୁକ୍ତି ତର୍ଜ କରୁଛ
ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ କାମ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନ ତା କର ?

“ମୁଁ ମିଛରେ ଯୁକ୍ତି କରୁନାହିଁ କନ୍ୟା, ବାବାଜୀ ସାକ୍ଷାତ ଦେଇ ପାରୁବେ”
ସକଳ ହସତ ସ୍ଵରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

ବାବାଜୀ କହିଲେ “ତୁମ ବସୁର ପଛରେ ପ୍ରକୃତଃ...? ରାମଜୀ—ଏକଥା
ସ୍ପଷ୍ଟ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଗଣ୍ଠକ ଭାବରେ ନିଜ ମନର ମଧ୍ୟରେ ଦେଖିନିଅ,
କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତି ପାଇଁ ତୁମ ମନରେ ଏ ସତ୍ୟର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ?”

“ମୁଁ ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ”

ତୁମର ପତ୍ନୀଙ୍କର ଯଦି ଏଭଳି ପାପାଳୟରେ ପ୍ରବେଶକୁ କଣ ତୁମେ ଭଲ
ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ପାରବ, ମୋ କଥାକୁ ବିଶ୍ଵେଷ କରୁଛ ନା, ସମର୍ଥନ କରୁଛ ବୁଝ ।

ମହାଶୟ, ଆପଣଙ୍କ କଥା ଠିକ୍ ।

ଧରିନଥ, ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ କେହି ସ୍ତ୍ରୀ ଯଦି ଏହିଭଳି ସାହସିକତା ଦେଖାଏ ତେବେ ତାର ତୁମେ ପ୍ରଶଂସା କରିବ—ଅବା କରିବ ନାହିଁ ?

“ପ୍ରଶଂସା ମୁଁ କରିବି କିନ୍ତୁ ଉପୁ ଲାଗୁଛି ଯେ ଗୁଣାଙ୍କ ମାନେ”

ଆଉ ଏତେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେଉଁମାନେ ଗୁଣାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେଇଯାଇ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଜିନ୍ଦାଗୀ ଗତାଏ, ସେମାନେ ? ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଣ ମୋତିଲି ଜୀବନ ନାହିଁ ? ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବି । ମୁଁ ନିଜ ଘରେ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର ଦେଖୁଛି, ସେହି ଅନୁଭବ, ତାର ଯନ୍ତ୍ରଣା ମୋତେ ଏହି ଅନ୍ୟାୟର ଶେଷ କରିବା ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଉଛି । ଏହି ସମୟରେ ତୁମର ସହାୟତାର ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ସମ୍ଭବ । ତୁମର ସେହି ଆଗରେ ସ୍ଥିର କେଉଁ ଆଡ଼େ ଗଲା ? ବାହାଘର ପୂର୍ବରୁ ଯାହା ଥିଲା ଏବେ କୁଆଡ଼େ ସେଇକୁ ଗଲା ।

କନ୍ୟା ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଉଠିଲା, ଜଳଖିଆ, ଗୁଡ଼ା ଆଡ଼ୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ବାବାଜୀ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ “ଅଜଥା ଉତ୍ତେଜିତ ହେବା ନିରର୍ଥକ ହିଁଅ । କାମ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ ବିଶ୍ରାମ ରହିବା ଦରକାର । ଏହା ବିନା କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁକି ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ତୁମର ପତିଙ୍କର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପଛସ୍ଥେ ପ୍ରତି କେବଳ ସତର୍କ କରାଇଦେଲି ।

ହଁ, ରାମଜୀ — ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ତୁମ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେବି ‘ମିଥ୍ୟା’ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ନୀତି ନୀତି ହୋଇ ରହୁ । ତାଙ୍କ ସଂମ୍ବନ୍ଧ ଏକ ବ୍ୟାପକ ସତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ହେବ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବୁଁ । ଯେଉଁଠି ରେ ଟିକିଏ ମିଛ କହି ପରୋପକାର ସାଧନ ହୋଇ ପାରୁବ ସେଠାରେ ସେହି ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଯୋଗ୍ୟ । ବ୍ୟାସ ମହାରାଜାଙ୍କର ଏହା ଉପଦେଶ ଯେ ପରୋପକାର, ପୁଣ୍ୟ, ଏ ପର ପୀଡ଼ନ ପାପ ଅଟେ ।

“ତେବେ ତ ହିଁସା ମଧ୍ୟ ପରମ ପୁଣ୍ୟ” ସଙ୍କଳନ କହିଲା ।

ଗୀତାର ଏହି ଆଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଉଚିତ ମାନୁଛି । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହାନ୍ ହେଲେ ତ୍ୟାଗର କସୋଟିରେ କେତେକାଂଶରେ ହିଁସା ମଧ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ହୋଇପାରେ ।

“ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏହାର ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ”

“ନା, ଅହିଂସା ଅପେକ୍ଷା ସେ ହିଁସାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାନୁଥିଲେ । ଖବର ରକ୍ଷା କରିବା ଫହାନ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଯେତେବେଳେ ତୁମକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ପଡ଼ିଯିବ କରେ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ବିରୋଧ କରିବା ତୁମର ଧର୍ମ । ଏହି ସ୍ତ୍ରୀ ବେପାରୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ପରିକର ହୁଅ, ରାମଜୀ” ।

“ଏ ସେବା ମଣ୍ଡଳ କେଉଁଠି ? ମୁଁ ଆଜି ଯିବି”

...ହଁ, ଆଜି ରୁମେ ଦୁହେଁ ଯାଅ । ଆମର ପରବସ୍ତୁ ଦେଇଦେବ । ରୁମ ବୁଲି ଜଣଙ୍କର ସେଠାକୁ ଯିବାର ବାରଣ ସ୍ଥଳ ହୋଇଯିବ । ଶହେ, ଦୁଇଶହ ସହାୟତା ପାଉଁ ଚିକି ହଅ । ପୁଣି ଆଜକୁ ଯେଉଁପରି ପରସ୍ପରି ଭବୁକିବ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।

କନ୍ୟା ଆଗରେ ନିଜର ଭାବନାର ଚିତ୍ର ଥିଲା ନିଆଁରେ ଜଳିଥିବା ସଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିବା ଚର୍ମ ବିଗଳିତ ଶରୀର ନିଆଁରେ ଜଳିଥିବା ବିକୃତ ଓଠ, ନାକ, ଆଖିର ଚୋଟର, ମୁଣ୍ଡର କେଶ ତା ଆଖିରେ ବିଭସ୍ତ ସ୍ଥିତିକୁ ରକ୍ତାକ୍ତ କରୁଥିଲା ।

କନ୍ୟା ସେହି ସ୍ଥିତିରେ ଜଣେ ପାଲଟି ଯାଇଥିଲା । ତା ଆଗରେ ସ୍ତ୍ରୀର ଦୁନିଆ ଜାଲି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଆଖିରେ ଅଜସ୍ର ଲୁହର ଢେଉ କନ୍ୟା ଦେହରେ ସ୍ନେହାତ୍ମକ ଜାତ ହେଲା ପୁଣି ନିଜକୁ ସ୍ଥିର ଦୃଢ଼ କରିନେଲା ।

ଆଜି ନୂଆ ଭବନରେ ସେ ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ।

ଚଉରାଳଶି

ପ୍ରିୟ ମହୋଦୟ,

ଶ୍ରୀମାନ ବାବା ରାମଜୀ ଆଶ୍ରମରେ ପାଗଳମାନଙ୍କର ନିରାଶ୍ରୟ ଓ ସେବା ସହାୟତାର୍ଥ ମୁଁ ଓ ମୋର ପତି ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଯାଉଛୁ । ଆପଣଙ୍କର ମହଲା ସେବା ମଣ୍ଡଳ ସମ୍ପର୍କରେ ସେଠାରୁ ଆମେ କିଛି ସମ୍ବାଦ ପାଇଲୁ । ମୁଁ ଏହା ଜାଣି ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲି ଯେ ଆପଣ ନାରୀ ଜାତିର ସେବା କରୁଛନ୍ତି । ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ । ମଣ୍ଡଳର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ପତ୍ନୀ-ସ୍ୱର୍ଗ୍ଗ ରୂପେ ଏହି ଶହେ ଟଙ୍କାର ଚେକ୍ ପଠାଇଛି । ଯଦି ଆପଣ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ତେବେ ମୁଁ ଓ ମୋର ପତି । ନିଜକୁ କୃତାର୍ଥ ମନେ କରିବୁ ।

ଉଦୟାସୁ

ବନ କନ୍ୟା ବମ୍ପୀ ।

ପତ୍ନୀ ଓ ଚେକ୍ ପାଇ ମହଲା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ଅବୈଦିନକ ସ୍ୱପାଦକ ମହୋଦୟ ଙ୍କ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ । ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ପାଇଁ ସେ ନିଜେ ଆସିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଓ ଶ୍ରୀମାନ ସଜ୍ଜନ ନାରୀ ଜାତିର ଯେଉଁ ଅସୁବିଧା ସେବା କରିଛନ୍ତି ତାହାକୁ ସେ ଅସଂଖ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ ଶବ୍ଦରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନକଲେ । ବନକନ୍ୟା ଆଶ୍ରମ ଦେଖିବାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରକଟ କଲି ଯାହାକୁ କି ସଂଗୃହଣ ଶକ୍ତି ସହିତ ମଣ୍ଡଳର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ । ପରଦିନ ଦୁଇଟାରେ ସଂଗୃହଣକ ମହୋଦୟ ନିଜେ ଯାଇ ଉଦୟାସୁ ନେଇ ଯିବାର ନିଶ୍ଚିତ ହେଲା ।

ଜନରବରେ ପ୍ରକାଶିତ ମାଲ୍ ଗୋଦାମ୍, ସଂକଳ୍ପା ବଜାର, ପିଠି ଉପରେ ଓଜନଦାର୍ ବସ୍ତ୍ରା ଲଦି ଶହକର ଉଦୟାସୁ ପାଶୁରୁ ଯିବା ଅସୁବିଧା କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକ ମହଣ ମହଣ କୋର୍ ଲଦା ଠେଲଗାଡ଼ିରେ ଯୋଗା ଯାଇଥିବା କଳା ମଇଁଷି ବସ୍ତ୍ରା ଲଦା ଯାଇଥିବା ଓଟ, ଉଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରଖୁଥିଲେ । କୁଣ୍ଡି, ଜାକେଟ୍, ଦୋପଟା ଅଥବା ଗାନ୍ଧୀ ଟେପି ପିନ୍ଧି କାନ୍ଧି ଉପରେ ଗାମୁଛା ପକାଇ ଜାଣିଥିବା, ପାଇକାମା ଓ ଆଣ୍ଟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧୋତି, ମାଲ୍ କଳ୍ପା ମାରିଥିବା ଲୋକ ଏହି ବଜାରରେ ଅଧିକ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ସେଠାର ବାହାର ବଜାର ମହକ ଉଠୁଥିଲା । ଠେଲ ଗାଡ଼ି, ଟ୍ରକ୍, ସାଇକେଲ୍, ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି, ରିକ୍ଷା, ଗାଈ, ଶଙ୍ଖ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ଚଳପ୍ରଚଳ

ମଧ୍ୟରେ ସଡ଼କର ଉଚ୍ଚା-ନିମ୍ନ ରାସ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ସବୁଜର କାର୍ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିଥିଲା । ସଞ୍ଚାଳକ ମହୋଦୟ ଆଜୁ ଉଠାଇ ବାମ ପାଖରେ ବଡ଼ ଦୂରରେ ଥିବା ଛୋଟ ଆଡ଼କୁ ଡେଇଁ ଶ କଲେ ଯେଉଁଠାରେ ମଣ୍ଡଳର ବଡ଼ ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ମରାଯାଇଥିଲା । ସଞ୍ଚାଳକ ମହୋଦୟ କହିଲେ “ମୁଁ ତଳ ପାଖର ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନରେ ଏତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ଏଥିପାଇଁ ଲଗାଇଛୁ ଯେ ପ୍ରଥମତଃ ଜନତାର ଧ୍ୟାନ ଆକର୍ଷିତ ହେବ । ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତତଃ ଛୋଟର ସବୁ ପାଖରେ ପର୍ଯ୍ୟା ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ପର୍ଯ୍ୟା ଆଦର ବଡ଼ ଧ୍ୟାନ ରଖି ଦେବି । ଆମ ମଣ୍ଡଳରେ ଗୁଣିତ ଉନ୍ନତି ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ସେବାକାର୍ଯ୍ୟ ୨୨ ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ କରୁଛି ଏବଂ ଏକଥା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହିଛି, ଚନ୍ଦ୍ରମାରେ କଲଙ୍କ ଅଛି କିନ୍ତୁ ଆମର ଚନ୍ଦ୍ରମା କଲଙ୍କଶୂନ୍ୟ ।

ମାଲଗୋଦାମ ଅତିକ୍ରମ କରି କାର୍ ବାମ ପାଖ ସଡ଼କକୁ ଆସିଲା । ଆଗରେ ସେକେଣ୍ଡରନ୍ ସିନେମା ହଲ । ମନୋହରୀ ଦୋକାନର ଛୋଟ ବଜାର ପଡ଼ିକ୍ରମ କରି, କାର୍ ବାମ ଗଲା ମୋଡ଼ର ବୁଲିଲା, ଗୋଟିଏ ଘର ଉପରେ ‘ଶ୍ରୀମତୀ ସୁନ୍ଦର ବିବି ଦାତବ୍ୟ ଔଷଧାଳୟର ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼’ । ତାକୁ ଲଗିଥିବା ଘର ଉପରେ “ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍‌ସ୍ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କର୍ପୋରେସନ୍‌ର ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼”, ଦୁଣି ଗୋଟିଏ ଦର୍ଜିର ଦୋକାନ ତାପରେ ମହୁଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ହଲଦିଆ ରଙ୍ଗର କୋଠା । କୋଠାରେ ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ମରା ହୋଇଥିଲା । ଫାଟକ ଉପରେ ମଣ୍ଡଳର ନାମ ଡାହାଣ ପାଖ ଲମ୍ବା ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ଉପରେ ସଂଗୃହୀତ ମହୋଦୟ ଓ ସରକ୍ଷମାନଙ୍କର ନାମାବଳୀ, ବାମ ପାଖ ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ଉପରେ ମଣ୍ଡଳର ମହତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟାବଳୀ ଟଙ୍ଗା ହୋଇଥିଲା । ଖାଲି ଥିବା କାନ୍ଥ ଉପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ “ଯମ ନାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ପୁନ୍ୟନ୍ତେ, ରମ୍ୟତେ ଜମ ଦେବତାଃ” ଲେଖାଥିଲା ।

ଭିତରେ ଅତିସ ଥିଲା । ଜଣେ ମହୁଳା ସେଠାରେ ବୁଢ଼ା ଅତିସ କରାଣୀ ପାଖରେ ବସିଥିଲା । ଗୋରା ଦେହ, ଧୂସର ରଙ୍ଗର ତଳ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ହାତ ଓ ଶରୀର ନେଲିଆ ରଙ୍ଗ ଛୋଟ ଛୋଟ ଆଖିରେ ସୁନେଲା ରଙ୍ଗର ଚପମା, ବନ୍ଧୋଗିତ ନୟନ ଯାହାର ପଲକର ତଳ ଚମଡ଼ା ଓ କୋଣ ଗାଢ଼ ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣଥିଲା, ଧୂସର କେଶରାଣି, ଖଇର ରଙ୍ଗ ରଞ୍ଜିତ ଛୋଟ ଛୋଟ ଦାନ୍ତଥିବା ଏହି ଶ୍ରେତ ବର୍ଣ୍ଣର ଖଦଡ଼ ବସ୍ତ୍ର ଧାରଣୀ ମହୁଳା ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହେଲେ । ହସି ହସି ହାତ ଯୋଡ଼ିଲେ । ସବୁଜକୁ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଓ ହସ ବଡ଼ ସୁସଜ୍ଜିତ ମନେହେଲା । କପାଳରେ ସିନ୍ଦୂର ବନ୍ଧୁ ଓ ଶ୍ରୀମନ୍ତରେ ସିନ୍ଦୂର ଗାର ଦେଖିଲାଙ୍କ ସୁହାଗର ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲା । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିଚୟ ଦେଇ ସଂଗୃହୀତ ମହୋଦୟ କହିଲେ “ଏ ଶ୍ରୀମତୀ ଧନବତୀ ଦେବୀ ଶାସ୍ତିଣୀ, ପ୍ରଭାକର, ରାଜବେଦ୍ୟା, ଆମର ପାଖରେ ସୁନ୍ଦର ବାବା ଦାତବ୍ୟ ଔଷଧାଳୟ ଅଛି । ଏ ହେଉଛନ୍ତି ତାର ମାଲିକ । ଆମ ମଣ୍ଡଳର

ଧରି ନିଅନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରାଣ । ଏହାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଓ ସହଯୋଗ ଦ୍ଵାରା ଆମେ ସ୍ଵାମୀନଙ୍କୁ ଆୟୁବେଦ ପଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛୁ ।

ମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାୟୀ ରୂପେ ରହୁଥିବା ସ୍ଵଚ୍ଛ, ଶ୍ଵେତ ବର୍ଣ୍ଣର ଉତ୍କୃଳ ପୋଷାକ ପରିହୃତା ଆଠଜଣ ସ୍ଵୀକୃତ ମହାମାନ୍ୟ ଅତିଥିଙ୍କ ଆଗକୁ ଅଣାଗଲେ । ସେମାନଙ୍କର ବୟସ ୮ ବର୍ଷରୁ ୩୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା । ରଙ୍ଗ ମୋଟାମୋଟି ଶ୍ୟାମଳ, କାହାରି ଗାଢ଼, କାହାର ଅବା ଫିକା । ନାକ ସୁରା ଛବିଭଳି ଔଷ୍ଣ ସମପ୍ରକାର । ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଜଣେହେଲେ ଏପରି ନଥିଲା ଯାହାକୁ କି ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର କୁହାଯାଇପାରିବ । ମହାଲୀମ ନେ ସଞ୍ଚାଳକ ମହାଶୟଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ କିଛି ଶ୍ଳୋକ ଓ ଭଜନ ଶୁଣାଇଲେ । ଏହା ପରେ ତାଙ୍କୁ ସିଲେଇ ଶ୍ରେଣୀ, କୁଟିକମ ଓ ଲୁଗା ବୁଣା ଶ୍ରେଣୀ, ଗୀତ ଶ୍ରେଣୀ, ନୃତ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ, ଆୟୁବେଦ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଶ୍ରେଣୀ ଦେଖାଇ ଦିଆଗଲା । ଏଥିରେ ପ୍ରାୟ ୫୦/୫୫ ଜଣ ନବ ଯୁବକ, ଯୁବକା ଓ କିଛି ପ୍ରୌଢ଼ା ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଗୃହ-ଗୃହସ୍ଥୀର ମହାଲୀୟଲେ ଯେଉଁମାନେ କି ଦିନରେ ଏଠାକୁ କାମ ଶିଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି ତାଙ୍କ କାମର ମଜୁରୀ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଥିଲା କେବଳ ସଙ୍ଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା କରୁଥିବା ମହାଲୀମାନଙ୍କୁ ମଜୁରୀ ମିଳୁ ନଥିଲା । ଏହି ନିୟମ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଶ୍ରେଣୀରେ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଆୟୁବେଦ ଓ ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷାର ଶ୍ରେଣୀ ମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଯୋଗୁଁ ସୁନ୍ଦର ବାଗଈର ଔଷଧାଳୟରେ ଥିବା ଭବନରେ ଚାଲୁଥିଲା । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ଧନବତୀ ଦେବୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀଣୀ, ପ୍ରଭାକର ରାଜବୈଦ୍ୟାଙ୍କ ଉଦାରତା—ରାମାୟଣ ସଞ୍ଚାଳକ ମହୋଦୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୁନଃ ପାଠ ହେଲା ।

ମଣ୍ଡଳର କାର୍ଯ୍ୟ ସଫଳତା ଦେଖି ସକ୍ତନ ଓ ଜନ୍ୟା ଦୁହିଁଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ଏହି ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ ସଫା-ସୁରୁର ବାତାବରଣ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସିପାରେ ହେଲେ ସେପରି କିଛି ଝଗଡ଼ା କାର୍ଯ୍ୟର ସୂଚନା ମିଳୁ ନଥିଲା । ଯାହାକୁ କି ଖୋଜିବା ପାଇଁ ସେ ଆସିଥିଲେ । ଜନ୍ୟା ଅନେକ ପ୍ରକାରରେ ମଣ୍ଡଳ ସହାୟତା ପାଇଁ କଥା ଦେଇଆସିଲା । ଫେରିବା ସମୟରେ ସେ ନିଜେ ନିଜେ କହିଥିଲା । “ହୋଇପାରେ ସେ ପାଗଳୀ ମିଛ କହୁଥିବ ବା ଏହା ଏପରି ସଙ୍ଗଠନ, ଯାହାର ପ୍ରକୃତ ତଥ୍ୟ ସହଜରେ ମିଳିପାରିବ ନାହିଁ । କେତେ କଠିନ ଏ ଦୁନିଆଁ ? ଏଥିପାଇଁ ଋତମତ ସଂଗ୍ରାମୀ ଲେଡ଼ା ।

ଏହାପରେ ସେ ସକ୍ତନ ସହିତ ମଣ୍ଡଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବେହେଲେ ଗମ୍ଭୀର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିନାହିଁ । ସଫଳତା ମହୋଦୟ, ବନଜନ୍ୟା ପାଖକୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସୁଥିଲେ ପୁଣି ସକ୍ତନ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧନବତୀ ଦେବୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀଣୀ, ପ୍ରଭାକର ବୈଦ୍ୟ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସେ ସକ୍ତନ ପାଖକୁ ଆସିଗଲେ ।

ସବୁନ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ମଣ୍ଡଳ ସମ୍ମୁଖରେ ସବୁ ଜିନ୍ଦା ଶୁଣାଇଲା ପରେ କହିଲା
“ଆପଣଙ୍କର ପାଗଳୀ ଯେଉଁ ଯେଉଁ କଥା ସଙ୍ଗେତ କଲା, ସେ ସମସ୍ତର ସେଠାରେ
ଚନ୍ଦ୍ର ମିଳୁନାହିଁ ।”

ବାବାଜୀ କହିଲେ ‘ରାମଜୀ, ଆମର ମନ କହୁଛି ଯେ ସେଠାରେ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ
ବଡ଼ଧରଣର ଅତ୍ୟାଚାର ବ୍ୟାପିଛି, ସେହି ପାଗଳୀର ଅନେକ କଥା ଏପରି ଅଛି
ଯେଉଁଥିରେ ମିଥ୍ୟା କଲ୍ୟାନର ଟିକିଏ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

ବାବାଜୀ ଜଣେ ବଡ଼ ଶସ୍ୟ ବେପାରୀର ବଜାରରେ ଯିଏ କି ନିଜ ଶିଆଳକୁ
ଜୋର ଜବରଦସ୍ତୀ ନିଜର ବଣବଢ଼ି କରୁଛି ତା ନାମ କହିଲେ ମଣ୍ଡଳକୁ ସିଲେଇ
କାମ ଶିଖିବା ପାଇଁ ତାକୁ ଆସିବାପାଇଁ ପଡ଼େ ଓ ଅନେକ ପୁଅ ସମସ୍ତ ମାନସିକ
ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି ତଥାକଥିତ ପାଗଳୀ ସମ୍ମୁଖରେ
ମଧ୍ୟ ସବୁନ ଆଉକିଛି ଜାଣିଥାଇ ପାରେ । ପାଗଳୀ କହୁଥିଲା ଯେ ପ୍ରଥମେ
ତାକୁ ମଣ୍ଡଳର ଧାର୍ମିକ ବାତାବରଣ ଦ୍ଵାରା ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପ୍ରଭାବିତ କରି ନିମନ୍ତେ ଏହା
କୁହାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଯେ ଗୃହଣୀ ହେବା ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଧର୍ମ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ
ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପୁରୁଷ ଭଳି ବାରମ୍ବାର ବିବାହ ଓ ତ୍ୟାଗର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ
କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ମଣ୍ଡଳ ବିଶୁଦ୍ଧ ଆର୍ଯ୍ୟ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ
ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେମ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରି ସ୍ଵୟମ୍ବର ରଚନାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସର ଦିଏ ।
ଏ କଥା ଧୀରେ ଧୀରେ ତା ମନରେ ବସାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ପାଗଳୀ ସବୁ
ପ୍ରକାରରେ ଅରକ୍ଷିତା ଯୋଗୁଁ ମଣ୍ଡଳର ପ୍ରଭାବରେ ଆସିଗଲା । ଦିନେ ତାକୁ ମଣ୍ଡଳର
ଗୋଟିଏ ପାଖ କୋଠାକୁ ନିଆଗଲା । ଯେଉଁଠାରେ ଜଣେ ଯୁବକ ସହୃଦ ତାର
ପରିଚୟ କରାଗଲା । ସେହି କୋଠାରେ ସାଧାରଣ ସ୍ଵରୂପ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଜସଜ୍ଜା ବ୍ୟତୀତ
ଗୋଟିଏ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଟଙ୍ଗା ଯାଇଥିଲା । ସେହି ଚିତ୍ର ଆଗରେ
ପାଗଳୀ ଓ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେଇ ନିଆଗଲା ଯେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶର
ସମ୍ପର୍କ କୌଣସି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଲୋକ କହିବେ ନାହିଁ । ପାଗଳୀ ପ୍ରାୟ ସେଇ
ପୁଅଙ୍କ ନିଜକୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କଲା । ପୂର୍ବ ଜୀବନର କିଛି
ଅନୁଭବ କଥା ମଧ୍ୟ ନୂଆ ପ୍ରେମିକାକୁ କହିଲା । ପାଗଳୀର ନୂଆ ପ୍ରେମିକ ନିମାଗତ ୧୦
ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲା । ପୁଣି ହଠାତ୍ ତାର ଆସିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଯାହା ଦିନେ
ଯେତେବେଳେ ସେ ସେହି କୋଠାକୁ ଡକାଗଲା, ସେ ସେଠାରେ ଯାଇ ଦେଖିଲା ଯେ
ଈଡ଼ ଜଣେ ନୂଆ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲା । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମୁଖରେ ପୁନଶ୍ଚ
ସେହି ପୁରୁଣା ନାଟକର ପୁନଃ ଅଭିନୟ ହେଲା । ରାଧା କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚିତ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ପୁରୁଣା
ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ନୂଆ କରି ଦୁଇଇବାର ମୋଣୀ ଅରମ୍ଭ ହେଲା, ପାଗଳୀ ତାର ବିରୋଧ

କଲ । ସେ ନିଜେ ନିଜକୁ ବେଶ୍ୟା କରିନେବାକୁ ମନା କଲ, ଯାହାର ଆଳ ଏହା ହେଲା ଯେ ବାଧ୍ୟ କରାଯିବାର ସେ ଚିନ୍ତା କଲ । ମହଲା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ଏହି ଚିନ୍ତାର ବାହାରକୁ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା ଓ କିଛି ଦିନ ବ୍ୟର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରାର ଛତସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ପାଗଳୀ ସେହି ଦିନଠାରୁ ମଣ୍ଡଳର ତଳ କୋଠାରେ ବନ୍ଦୀ ହେଲା, ଯେଉଁଠାରେ ତାକୁ ଅନେକ ବଳାକାର ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବଳାକାର କରିବା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାଗଳୀର କଥା ଅନୁସାରେ କେବେ କେବେ ପୋଲିସ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସୁଥିଲେ । ତାକୁ ସେଠାରେ ଯୌନ ବ୍ୟାଧି ମଧ୍ୟ ହେଲା । ପାଗଳୀ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିଛି ଯେ ମଣ୍ଡଳର ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ଏପରି ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠା ମଧ୍ୟ ଅଛି ଯେଉଁଠାରେ ଅବାଧ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରାଯାଏ । ବାରମ୍ବାର ମାର୍ ପିଟ୍ ଓ ବଳାକାର ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରି ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାକୁ ନଷ୍ଟ କରାଯାଏ । ଯେଉଁମାନେ ମଣ୍ଡଳର କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ସେମାନେ ଅବାଧ ହେବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ଶାସନ କରନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଈର୍ଷା, ଲୋଭ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ଦ୍ଵାରା ବିବଶ ହୋଇ ଏମାନେ ମଣ୍ଡଳ ଲୋକଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏଭଳି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଆଗରେ ବିବାହର ପ୍ରତ୍ଵସନ କରି ଆଇନ୍ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଧୁଳି ପକାଇ ରକ୍ଷା ପାଆନ୍ତି । ଧନବତୀ ଦେବୀ ବୈଦ୍ୟା ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଯାହାର ନାମ ପାଗଳୀ କଣ୍ଠୋରପିସ୍ ପଡେଇଛି । ମଣ୍ଡଳର ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦଣ୍ଡ, ପୁରସ୍କାର ଆଦିର ବିଧାନ ରଚନା କରନ୍ତି । ଧନବତୀ ବୈଦ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଜ୍ଜନ ଶୁଣିଛି ଯେ ସର୍ବଲୋକ ମହୋଦୟଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଅତ୍ୟାଚାରୀ । ସର୍ବଲୋକ ଓ ବୈଦ୍ୟା ଏହି ଗୌତାନ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରାଜା ଓ ରାଣୀ । ବୈଦ୍ୟାର ବୃତ୍ତା ସ୍ତ୍ରୀମାନ, ରୁଟି ଖଣ୍ଡି ଏ ଖଣ୍ଡି ଏ ଖାଇ ଚାକର ଭଲ ପଡ଼ିରହେ ।

ସଜ୍ଜନ ଏ ସମସ୍ତ ଶୁଣି ବଡ଼ ବିଚଳିତ ହେଲା । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଏହାର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍ଘାଟନ କରିବା ପାଇଁ ତାର ଗାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ହେଲା । କର୍ତ୍ତୈଲ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସେ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲା । ସେ ମଣ୍ଡଳ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେବେ କେବେ ଏ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଶୁଣି ଥିଲା । ସର୍ବଲୋକ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ତ କର୍ତ୍ତୈଲ ପୁରା ଗୁରୁଗୁରୁ-ବିଶ୍ଵ ବତାଇଲା କିନ୍ତୁ ଏଥି ସହିତ ସଜ୍ଜନକୁ ଏ କଥାରେ କଡ଼ା ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସେ ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେହେଲେ ଏହି ମଇଲା ମଧ୍ୟରେ ହାତ ଭରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କରେ ।

କିନ୍ତୁ ସଜ୍ଜନ ମନରେ ନିଆଁ ଜଳିଥିଲା । ସେ ଏହି ରହସ୍ୟର ଉଦ୍ଘାଟନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସୀ ଥିଲା । ସେ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ଅନ୍ୟଠାରେ ଗୁପ୍ତ ରଖିଥିଲା । ସଜ୍ଜନ ବନକନ୍ୟାଙ୍କ ନାମରେ ଦୁଇଥର ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ୨୫/୫୦ ଟଙ୍କା ପଠାଇଲା । ସର୍ବଲୋକ ମହୋଦୟଙ୍କୁ ଏହି ନୂଆ ଦାନ, ପରିବାର ପ୍ରତି ସଜ୍ଜନରେ ଅକର୍ପଣ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଥରେ କନ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ମଣ୍ଡଳରେ ବନ୍ଧୁକା

କରିବା ପାଇଁ ନେଇ ଗଲେ । ଦିନେ ପୁଅରୁ ସମସ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ କରି, କନ୍ୟା ଯେତେବେଳେ ନିଜ ସ୍କୁଲକୁ ଚାଲିଯିବା ପରି ଥିଲା, ସକ୍ତନ ସଞ୍ଚାଳକଙ୍କ ଘରକୁ ଡକାଇଲା । ସେ ଆସିଲେ, ସକ୍ତନ ସେହି ସମୟରେ ମଦର ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନ ସଜାଇ ବସିଥିଲା । ସେ ସବୁଲକକୁ ସେଠାକୁ ଡକାଇଲା, ପଚାରିଲା “କହୁ କିପରି ଚାଲି ଆସିଲେ ?”

ସଞ୍ଚାଳକ କହିଲେ “କାଲି ଦ୍ଵିପହର ସମୟରେ ମୋତେ ଦେବାଙ୍କଙ୍କ ସନ୍ଦେଶ ମିଳିଥିଲା । ସେ ମୋତେ ଆଜି ଏହି ସମୟରେ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ଖବର ପଠାଇଥିଲେ ।”

ସେ ତ ନାହାନ୍ତି, ବୋଧହୁଏ କିଛି ଜରୁରୀ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାଇଛନ୍ତି । ବସନ୍ତ ଆସୁଥିବେ, ନିଅନ୍ତୁ, ଆରାମ କରନ୍ତୁ ।

‘ହେଁ-ହେଁ-ହେଁ’, ପାନ, ତମାଖୁ (ଗୁଡ଼ାଖୁ) ବ୍ୟତିତ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କିଛି ନିଶା ଦ୍ରବ୍ୟ ପାନ କରେ ନାହିଁ ।’

୧୫, ଗୁଡ଼ନ୍ତୁ—ସ୍ଵର୍ଗରେ ରହି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସଙ୍ଗୀତଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ? କିଛି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସକ୍ତନ ସଞ୍ଚାଳକଙ୍କୁ ନିଜ କଥାରେ ମୋହିତ କରିଦେଲା । ଏଥିରେ ତାର ବାବୁ ଗୁରୁରା ଅପେକ୍ଷା ବୈଭବ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ବେଶୀଥିଲା । ତାଙ୍କ ମନରେ ସେ କିଣ୍ଠାସ ଜନ୍ମାଇ ଦେଲା ଯେ ବନକନ୍ୟା ଓ ସକ୍ତନର ପଥ ଏକା ନୁହେଁ । ଏହି ସମସ୍ତ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟର ନାଟକ ସେ ବନକନ୍ୟା ଯୋଗୁଁ ହିଁ କରୁଛି । ସକ୍ତନ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ଫତ-ମିଛର ରୋମାଞ୍ଚିକ କାହାଣୀ ମନରୁ ଗଢ଼ି ଶୁଣାଇଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ କହିଲା ଯେ ମହଲରେ ଷ୍ଟୁଡ଼ିଓ ଖୋଲିବା ପଛରେ ତାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଓ ସେ ସେଠାରୁ ବହୁତ ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ପାଇଛି । ସକ୍ତନ ଏହା ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗେତ କଲା ଯେ, ସେ ଗୁପ୍ତ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବାପାଇଁ ଶହ ଶହ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦିଏ ।

ସଞ୍ଚାଳକ ଖସି ପଡ଼ିଲେ, ଧନବତୀ ମଧ୍ୟ ତାର ଘର ଦେଖି ଯାଇଥିଲେ । ସେ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ବନକନ୍ୟା ଅପେକ୍ଷା ସକ୍ତନ ସହିତ ଅଧିକ ଭାବରେ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଦିନେ ଧନବତୀ ସକ୍ତନକୁ ତାର ନିଜ ଘରକୁ ବଦାୟକାଳୀନ ଭୋଜନରେ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବାପାଇଁ ଡକାଇଲେ । ସକ୍ତନ ଟିକିଏ ଥଣ୍ଡା ଉଠିଲା, ସେ ଚକ୍ରାକଳ, ପୁଣି ଚାଲିଗଲା । ସେହିନ ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ବୁଝା ପଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ସୁନ୍ଦର ବାବା ଦାତବ୍ୟ ଔଷଧାଳୟ ଓ ମହଲା ସେବା ମଣ୍ଡଳ ମଝିରେ ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍‌ସ୍ ଟ୍ରେଞ୍ଚ୍ କର୍ପୋରେସନ୍‌ର କୋଠା ପ୍ରକୃତରେ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ଯାତାୟତ ପାଇଁ ସୁବିଧା ଜନକ ମାର୍ଗ । ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍‌ସ୍ ଟ୍ରେଞ୍ଚ୍ କର୍ପୋରେସନ୍ ଶେୟାର ମାର୍କେଟ୍ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବା ସମ୍ଭା । ମଣ୍ଡଳର ଜଣେ ଧନ

ସରକାରଙ୍କ କେତେକ କର୍ମରୂପ ସେଠାରେ କାମ କରନ୍ତି । ଶେଷାଞ୍ଚର ଧନ୍ଦା କେବଳ ନାମକୁମାତ୍ର ସେଠାରେ ହୁଏ, ସେହି ବାହାନାରେ ଦିନ ତମାମ ଲୋକମାନଙ୍କର ଗମନା ଗମନ ପାଇଁ ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ସୁଗମ ମାର୍ଗ କରିଦିଏ । ସକ୍ତନ ଏହି ବାଟ ଦେଇ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ତଳ ଅଗଣା ପ୍ରାୟ ଖାଲିଥିଲା, ଉପର କୋଠା ଆଗରେ ପୋତିକୋ । ଆଗରେ ତିନୋଟି ଦରଜା ବୃକ୍ଷିକ ଗୋଟିଏ କୋଠରୀ ଯାହା କି ଭିତରୁ ତିନୋଟି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କୋଠରୀ ଭାବରେ ଗୋଟିକିଆ ଲଟା କାନ୍ଥ ସାହାଯ୍ୟରେ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇଥିଲା । ସୁନ୍ଦର ବାବା ଦାତବ୍ୟ ଔଷଧାଳୟ, ଫ୍ରେଣ୍ଡ୍‌ସ୍ ଟ୍ରେଡିଂ କର୍ପୋରେସନ୍ ଓ ମହିଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳ ଉପରୁ ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ ଦରଜା ଖୋଲି ଗୋଟିଏ ଭବନ ରୂପେ ବାରି ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଧନବତୀ ଦେବୀ ବୈଦ୍ୟା, ଶାସ୍ତ୍ରୀଣୀ, ସକ୍ତନକୁ ମଣ୍ଡଳର ଭବନରେ ଗୋଟିଏ ଏପକ୍ସ କୋଠରୀକୁ ନେଇଗଲେ, ଯେଉଁଠାରୁ ସେ ଭଲ ଭାବରେ ସିଲାଇ, ଲୁଗାବୁଣା ଆଦି ଶ୍ରେଣୀରେ କାମ କରୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁକ୍ଷଣ ପରେ ଧନବତୀ ଦେବୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀଣୀ ପୁଣି ଆସିଲେ । ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଝରକା ଠାରୁ ଦୂରକରି ଅନ୍ୟ କାନ୍ଥରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଝରକା ପାଖକୁ ନେଇଗଲେ । ଅନ୍ୟପାଖ ଘରେ ୮୧୦ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ତମା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟ, କୁଟିଳା ପ୍ରକୃତିର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ‘ରୁ’ ପାନର ସମୟ ଥିଲା । ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କୁ ଝରକା ଦ୍ଵାରା ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ‘ମାଲ୍’ ଦେଖାଇ ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ଗ୍ରାହକ ଯାହାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲା ତାକୁ ତାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ମୁକାବଳ ପଡ଼ୁଥିଲା ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ସକ୍ତନ ସେମାନଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲା । କଥାବାର୍ତ୍ତା ଘର-ଗୃହସ୍ଥି, ସ୍ଵାମୀ, ସମ୍ପର୍କୀୟଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଥିଲା । ପରୋକ୍ଷରେ ଅଟକା ଲୁଚୁଥିଲା । ଧନବତୀ ଦେବୀ ସକ୍ତନ ସହକାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଛୁଡ଼ି ହୋଇ ଛୁଡ଼ା ହେବାକୁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରି ବହୁତ ରସସୂକ୍ତ ଭାବରେ ସେହି ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବତାଉଥିଲେ । ଦୁଇ-ତିନି ଜଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ବତାଇଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତି ବୃତ୍ତା, ଜଣଙ୍କର ବୈଦ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା କରି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ “କେତେ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ଏଠାରୁ ଚଳେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତନ-ମନ-ଧନର ଭୋଗ ଦୂରକରୁ । ମୁଁ କହୁଛି ଏହା ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ କାମ ।”

ଧନବତୀ ଦେବୀଙ୍କ କଥାରେ ସକ୍ତନର ମୁଣ୍ଡ ଘୁରୁଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ସେ, ସେଦିନ କୌଣସି ଅପ୍ସରାକୁ ନିଜର ସେବା କରିବା ପାଇଁ ଭାବ ନ ଥିଲା ।

ସକ୍ତନ ନିମାଗତ ୩/୪ ଦିନ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଧନବତୀ ଦେବୀର ନିଜ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ୁଥିବା ଆକର୍ଷଣ କଷ୍ଟକୁ ମଧ୍ୟ ସହ୍ୟକଲା । ତାଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦିତ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ବରଦ ଅନୁସାରେ ଅଦେଇ ଶହ ଟଙ୍କାର ଗୋଟିଏ ଘଡ଼ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେଜେଣ୍ଟ କଲା ।

ସକ୍ତନ ଏହି ୩୪ ଦିନରେ ଅଦ୍ଭୁତ ରୂପେ ସମ୍ପ୍ରେତ ହୋଇଥିଲା । ଜଳ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ନୁଆ ନୁଆ ଅନୁଭବ ହେଲା ତଦ୍ୱାରା ସେ ସ୍ୱୟଂ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିଲା । କେତେ ମସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସକ୍ତନ ଉପର ବୁଦ୍ଧିରେ ଏପରି ଜୟନ୍ତୀ କାର୍ଯ୍ୟର ନିନ୍ଦା କରି ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କର ଆକର୍ଷଣରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । କେତେ ମାସ ପୁର୍ବେ ସକ୍ତନ ଏହି ଆଡ଼ିଆକୁ ଆସି ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ଦେଇ ପାରିଥିଲା କିନ୍ତୁ ଆଜି ତାକୁ ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିଲେ ।

କନ୍ୟା ସହଜ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ମନ-ମନ୍ତନ ଓ ଏବେ ବିବାହ ପରେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା, ଯେଉଁ ବିଚାର ପରିପକ୍ୱ ହେଲା ସେଗୁଡ଼ିକ ତାର ମନକୁ ନୁଆ ଭାବନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଦେଇଥିଲା । ଏହା ସେ ମଣ୍ଡଳକୁ ତାର ଆସିବା ପରେ ଅନୁଭବ କଲା । ସ୍ତ୍ରୀର ସ୍ୱାଭିମାନ, ସତରଞ୍ଜିତା ଓ ସମର୍ପଣର ଯେଉଁ ନୁଆ ମାନଦଣ୍ଡ ବନକନ୍ୟାରୂପେ ତା ଜୀବନରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି ସେ ତାକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ନେଇଗଲା । ନିଜ ମା'କୁ ଗୁଡ଼ି ସକ୍ତନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାରୀକୁ ଯେଉଁ ଆଦର ଦେଇପାରି ନଥିଲା ତାହା ତାର ପତ୍ନୀ ନିଜର ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ତାଠାରୁ ସହଜରେ ନେଇ ସାରିଛି ଓ ବନକନ୍ୟା ପ୍ରତି ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ତା ଜୀବନର ଏକ ବଡ଼ ଖାନ୍ତି । ସୁଦୃଶ୍ୟ ସୁବିଧା ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ତାର ଦୃଷ୍ଟି ବଦଳିଯାଇଥିଲା । ମଣ୍ଡଳକୁ ଏହି ଗୁରୁ ଦିନ ପାଇଁ ଆସି ସକ୍ତନ ନିଜ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଜ୍ଞାନ ଏହାହିଁ ପାଇଥିଲା । ନିଜର ପୂର୍ବ ଅନୁଭବ ସହଜ ମଣ୍ଡଳର ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଯୋଡ଼ି ସେ ସେହି କାରଣଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲା କାହିଁକି ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏହି ରାସ୍ତାକୁ ଆସନ୍ତି । ସୌକିନ ପଇସା ଅବା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସୌକରେ ଆସନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରନ୍ତି ଓ ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁପରେ ବ୍ୟବସାୟରେ ନିମଗ୍ନ ପ୍ରଲେଭନରେ ପଡ଼ି ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି । ଆମର ସାମାଜିକ ସଙ୍ଗଠନରେ ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ଥିତି ପ୍ରାୟ ଏପରି ହୁଏ ଯେ ତାକୁ ଧନ ଓ ଜନ ଉଭୟରୁ ବଂଚିତ କରାଯାଏ । ବ୍ୟବସାୟେ ସିଲେଇ ଶିଖିବା ବାହାନାରେ ଧର୍ମ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ବାହାନାରେ ତଥା ମଜୁରୀ ଲାଗିବା ବାହାନାରେ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି । ଆତ୍ମଦାନ କରୁଥିବା ମଧ୍ୟ ବର୍ଗୀୟା ସୁବିଧାମାନେ ବହୁତ କମ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସନ୍ତି । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାର ସ୍ପଷ୍ଟ ସମୟର ପ୍ରଭାବରେ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ବାପଘରେ ଥାଇ ଭାବନ୍ତି ଯେ ସ୍ୱର୍ଗୀର ପଇସାରେ ମଜା କରିବେ କିନ୍ତୁ ମୋଟା ମୋଟି ଏ ଭାଗ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅଧିକତର ସୁବିଧାମାନେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସ୍ତ୍ରୀମା ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ସସ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ଦିନ ରାତି ଘରେ କଲହ କରି ଅତପ୍ତିରେ ଥାଆନ୍ତି । ସିନେମାରେ ଆଧୁନିକ ରୂପରେଖା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ । ଆଜିର ଦୁର୍ବଳ ମହିଳା ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି ତାଙ୍କ ମନରେ ନୁଆ ସ୍ୱାଗର ଅନୁପ୍ରାଣ ଇଚ୍ଛା ଭରି ରହେ । ଏପରି ସ୍ୱାଗର ଯାହାକି ତାଙ୍କର ପତିମାନଙ୍କର ବିପକ୍ଷେ କେବଳ ତାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗୁଣ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ସୁଖ ସୁବିଧାର

ଝିଲିଝାରେ ଝୁଲାଇବେ । ସକଳ ଦେଖିଲି ଯେ ସଙ୍ଗୀତ ନୃତ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତା ଆଳରେ ଏହି ମଣ୍ଡଳର ଏଭଳି କମ୍ ବୟସ୍କା ବାଳିକାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ କରି ନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ମନରେ ଅନୁଭବ ହୋଇନଥିବା ସେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୌତୁହଳ ଥାଏ । କେତେକ ଅଧିକ ବୟସ୍କା ଯୁବତୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପଇସା କମ୍ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କର କିବାଡ଼ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଅରେ ଶରୀର ଜୀବନରେ ପଶି ଯିବା ପରେ ନାଶ୍ୱର ଚରମ କାନ୍ତକାଶ ରୂପେ ବଦଳିଯାଏ । ଗଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଭେଦର ବାତାବରଣ ହେବା ଯୋଗୁଁ ବହୁତ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବଧତା ସୃଷ୍ଟି ହିସିସିନ୍ ନିଜେ ନିଜେ ଫାଟିଯାଏ । ନିଜ ସଂଘରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ସୃଷ୍ଟିକିତ ହୁଅନ୍ତି, ଏଥିପାଇଁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ନିଜେ ପ୍ରୟତ୍ନ ଶୀଳ ହୁଅନ୍ତି । ଅନେକ ଏପରି ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱଭାବରେ ସରଳା କିନ୍ତୁ ମାନସିକ ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ ଅରେ ଆକର୍ଷିତା ହୋଇ ପୁଣି ଜୀବନ ତମାମ ଏହି ନରକରୁ ଛକାର ପାଇବା ପାଇଁ ରାତ୍ର ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନ ରାତି ଗୁଡ଼ିକ ମାନସିକ ଜ୍ୱାଳାରେ ଦଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏହି ଗୁରୁ ଦିନରେ ସକଳ ନିଜକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିଦେଖିବୁ । ସାମାଜିକ ଇଚ୍ଛା (ସମ୍ମାନ), ସତ୍ତାଚରଣ କୁଳୀନତା ଏ ସମସ୍ତ ସୁନାଉଳି ଝଟକିଥିବା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମନ ଘୁଣାରେ ପୁରାଗଲା । ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ମୂଲ୍ୟ ମହତ୍ତା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ଭ୍ରାତା ଓ ଫାଟକ ଉପରେ ଥିବା ସାଇନ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ସହିତ ସମାନ ଥିଲା । ତଥା ରାଜ ଦାନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଧନବତୀ ଦେବା ବୈଦ୍ୟା ଶାସ୍ତ୍ରୀଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣ୍ଡଳକୁ ଆସୁଥିବା ଅନେକ ପ୍ରାବୃତ୍ତି ଘରର ସ୍ତ୍ରୀ ମାନେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବତ୍ର ନାଶ୍ୱମାନେ ତାକୁ ବଜାରର ବେଶ୍ୟା ପରି ମନେ ହେଲା । ବଜାରର ସୁସଜ୍ଜିତା ବେଶ୍ୟା, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି କୁରୁ ସରରେ ଦ୍ରୌପଦୀ କରି ରଖାଯାଇଛି । ସେ ବିରାଟ ଏପରି କଣ ଅପରାଧ କଲ ଯେ ତାକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ବୋଲି ଧରାହେବ ? ଉପରେ ଧର୍ମ, ପବିତ୍ରତା, ସଦାଗୁରୁର ବଡ଼ ଆଡ଼ମ୍ବର ସଜାଇ ଛପି ଛପି ଚାଲୁଥିବା ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ବେଶ୍ୟାକୁ କାହିଁକି ସମାଜରେ ପତିତା କରା ନ ଯିବ ? ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସମାଜ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଅପହରଣ ପାଇଁ ଏଭଳିଆ ଆଡ଼ା ବନାଏ । ଏଭଳି ମିଥ୍ୟା ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ପ୍ରକାଶନ କାହିଁକି କରା ନ ଯିବ ? ତା ମନରେ ସର୍ବଦା ଏକଥା ଘାଣ୍ଟି ଚଳିଛି ହେଲା । ସମାଜର ଆବର୍ଜନା ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଣିବା କଣ ସମାଜ ପାଇଁ କଲ୍ୟାଣକାଣ୍ଡ ହେବ ? ଏପରି କଲେ ଲଜ୍ୟା ଗୁଣତା ପ୍ରସାରିତ ହେବ କି ? ସମ୍ମାନ ଭୟରେ ଯେଉଁ ଦୁନିଆ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୁଚି ଛପି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି ସେ ଯଦି ଅଲଗା ହୋଇ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ସେ କାମ କରିନ୍ତା ତେବେ ଏ ପୃଥିବୀ ଏକ ନରକରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତା !

କଣ୍ଠେଲ ସକଳକୁ ଏଥିରେ ମୁଣ୍ଡ ନ ଖେଲେଇବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସକଳ ମଣ୍ଡଳର ଅନୁଭବ ନେଇ ବାବାଜୀଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଓ ପୋଲିସର

ସହାୟତାରେ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଓ ପାଷାଣକାଳ ଆଡ଼ିଆକୁ ଦୂର କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇ ସେତେବେଳେ ସେ ତାକୁ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣେଇଲା । ପରର ଦୁଃଖ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେଇ ଅଲୋକେ ଦ୍ରବିଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ପ୍ରାଣୀ ଶୀଘ୍ର ଦୌଡ଼ା ଦୌଡ଼ି ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା । ସକ୍ତ ଅଧିକାରୀ ବର୍ଷା ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଜାଣେ କିନ୍ତୁ ତା'ର ପରିଚୟ ଏ କର୍ଣ୍ଣେଇ ଭଳି ଘଟଣା ନୁହେଁ । କର୍ଣ୍ଣେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସହାୟତା କରେ, ମିଳାମିଶି କରି ରହେ । ସକ୍ତ କର୍ଣ୍ଣେଇଙ୍କୁ କହିଲା "ପୁପରଟେଣ୍ଡ ଅଫ ପୋଲିସ ସହଚ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କର । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମ ସହିତ ଯିବି" ।

କର୍ଣ୍ଣେଇ କହିଲା "ମୁଁ ଶୁଭ୍ର ତତେ ଡାଇରେକ୍ଟର ମିନିଷ୍ଟରଙ୍କୁ କହିବାକୁ ହେବ । ଭ୍ରମକୁ ଜଣା ନାହିଁ, ଖୁବ୍ ତଳ ପାହ୍ୟାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ପୁପରଟେଣ୍ଡ ପୋଲିସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିଭଳି କାନ ସପିରେସୀରେ ଜଡ଼ିତ "ଆଲଗଡ଼ରେ ଏହିଭଳି ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିବାର ଗୋଟିଏ ସେଣ୍ଟର ଥିଲା । ସେହି ଆଡ଼ିଆ ସହିତ ପାଞ୍ଚଜଣ ଡେପୁଟି ପୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଡ ପୁଲିସ ଓ ଜଣେ ଏସ୍. ପି. ସାମିଲ ଥିଲେ । ସୁ. ପି.ର ସି ଆଇ ଡି. ଏହି କେଶ୍ ଧରିଥିଲା" ।

ସକ୍ତ ଶୁଣି ଗ୍ରସ୍ତିତ ହୋଇଗଲା, କହିଲା "ସରକାର ତା ପରେ କଣ କଲେ ?"

ସମସ୍ତେ ଶୁଣିବାରୁ ବରଖାସ୍ତ ହେଲେ, ଆଉ କଣ ? ଖାଲି ପୁପରଟେଣ୍ଡେଣ୍ଡକୁ ବରଖାସ୍ତ (ବାହାର) କଲେ ନାହିଁ, ତାର ଇସ୍ତଫା ନେଇନେଲେ, ଏଥିପାଇଁ କହୁଛି ଯେ ।"

ସକ୍ତ କଥା ଏଡ଼ାଇ କହିଲା "ଦେଖ ବନ୍ଧୁ ମୋର ମତରେ ଯଦି ଆମେ ମିନିଷ୍ଟର ବ୍ୟତୀତ ଏ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କାମ ହାସଲ କରିପାରୁ ତେବେ ବହୁତ ଭଲ ହେବ । ଏଥିରେ ସେହି ଭଳି ଯେ ସମସ୍ତେ ଜଡ଼ିତ ଥିବେ, ଏହା ମାନିବାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ପୋଲିସର ଦାୟିତ୍ଵନିତ । ବହୁତ ଅଛି କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଏପରି ହୋଇ ନ ପାରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ତ ପୁଣି ନିଜ ପ୍ରେସ୍‌ବି ଅଛି ।

ହଁ, ଏହା ଠିକ୍, ଭଲ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଵର୍ଗ୍ୟ ବହୁତ କମ୍ । ପୋଲିସର କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଏପରି ଯାହା ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଠିକ୍ ବିପକ୍ଷ ଦିଗରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ମଣିଷକୁ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଏ ।

ତଥାପି ମୁଁ କହୁଛି, ସିଧା ଏସ୍. ପି. ପାଖକୁ ଗଲ ।

ସବୁ କାମରେ ଉପରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଚାଲିବା ନିହାତି ଭୁଲ...
 ଦିଶେଇ କର ଏପରି କାମରେ ॥ ଆମକୁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସର୍ବସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ
 ପଡ଼ିବ ॥”

କନ୍ୟା ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି ଜାଣି ନଥିଲା । ଆଜି ଧନବତୀ ଦେବୀ
 ବୈଦ୍ୟା ଶାସ୍ତ୍ରୀଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମହାନ କଳାକାର ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଏପିସୋଡ୍...ପ୍ରେରଣା ସାମଗ୍ରୀ
 “ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର କଥା ଦେଇଥିଲେ ଯାହାକି ସାଧାରଣରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁଲଭ ହୁଏ
 ନାହିଁ । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ଧନବତୀ କଥା ଦେଇଥିଲେ ଯେ ତାକୁ ମଣ୍ଡଳର ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ
 ଯୋଗୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଇବ । ଧନବତୀ ଦେବୀ ବୈଦ୍ୟା ସକ୍ତନ ସହୃଦ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ଥିଲେ ।
 ଏ ସମ୍ପର୍କକୁ ଅନେକ ଲୋକ ଆସନ୍ତୁ ଲେଖାପଢ଼ା ଜାଣିଥିବା ଓକିଲ ବିଜନେସ ମ୍ୟାନ ମଧ୍ୟ
 କିନ୍ତୁ ସକ୍ତନ ପରି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସଂଭ୍ରାନ୍ତ, ଶିକ୍ଷିତ, ସୌମ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ଏହି ମଣ୍ଡଳକୁ କେବେ କେହି
 ଆସି ନଥିଲେ । କଥାରେ ପାରଦର୍ଶୀ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜପାଖରୁ ଦେଇ ହାତ ଦୂରରେ ରଖି
 ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦିତା ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସରେ ଅଭ୍ୟାସ ସକ୍ତନ ଧନବତୀର
 ମନକୁ ସ୍ଥାନିତ କରୁଥିଲା । ଧନବତୀ ଦେବୀ ବୈଦ୍ୟା ଦିନେ ସଞ୍ଚାଳକ ମହୋଦୟଙ୍କ
 ସହୃଦ ସକ୍ତନର ମହଲର କୋଠା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ତିନି
 ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଚାକରକା ଓ ଧନବତୀ ଅନେକ ଥର ଦେଖିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ଠାଟ୍
 ସୁନ୍ଦର ମୁଣ୍ଡି, ମୂଳବାନ ଗହ କୋଟିକାର ଘର । ଜନସମୀପ ବୈଦିକ, ଦେଶ ବିଦେଶର
 ପୁରୁଣା ମୂଳବାନ କୁଂର ଓ ଜନସ ତାକୁ କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଧନୀ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଘରେ
 ଦେଖିବାକୁ ମିଳନଥିଲା । ଧନବତୀ ଏ ସମୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅକାଶରେ ସକ୍ତନର
 ପଦପଦ୍ମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ସକ୍ତନ ପ୍ରତିଦିନ ଅପେକ୍ଷା କିଛି ସମୟ ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ଧନବତୀ
 ତାର ବସିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଜି ତାର ନିଜ କୋଠାରେ କରୁଥିଲା । ତାକୁ ବସାଇ ସେ
 ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ସକ୍ତନ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଘରେ ବସି ଚାଲିଯିବା ଭଲମନ୍ତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବୁଡ଼ିରହିଥିଲା । ଆଜିର
 ପରିସ୍ଥିତି କେତେକାଂଶରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଣ ଜଣ ବ୍ୟବସାୟ
 ମଧ୍ୟରେ ଗୁପ୍ତ ପୋଲିଶର ଜାଲ ବିଛାଯାଇଥିଲା । ନିଶ୍ଚୟ ସମୟରେ ସକ୍ତନର ସଙ୍କେତ
 ପାଇ ପୋଲିସ ଆଜି ଏହି ନରକର ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବ । ସଞ୍ଚାଳକ ଓ ଧନବତୀ
 ବୈଦ୍ୟା, ଯେଉଁମାନେ ସକ୍ତନକୁ ନିଜର ମିତ୍ରଭାବ ତା ଆଗରେ ନିଜର ପ୍ରକୃତ ରୂପ
 ପ୍ରକଟ କରିବାର ନଥିଲା ଆଜି ସେମାନେ ସକ୍ତନର ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଦେଖିବେ । ସେ ସିଧା
 ସଲଖ ଶବ୍ଦରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧନବତୀ ସହୃଦ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ମିଶାଇ ପାରୁ ନଥିଲା ।
 ତା ଭିତରେ ଏକ ପ୍ରକାର ସଙ୍କୋଚ ଥିଲା ।

ସାମ୍ନା ଘରେ ଶୁଣିଥିବା ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷାର ଡବ୍‌ବନ ସଜ୍ଜନ କାନରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ମନ୍ତ୍ରୀ ମହୋଦୟ ସ୍ୱୟଂ ଭାଗବତ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇ କହୁଥିଲେ । ... ଭାଗବତରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭଗବାନଙ୍କ ବସୁଦ୍ଧରଣ ଲୀଳାର ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇଛି । ଭଗବାନ ମୂରଲୀ ବଜାଇ ବଜାଇ ସବୁ ଗୋପୀଙ୍କର ଲୁଗା ଉଠାଇ କଦମ୍ବ ବୃକ୍ଷ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲେ । ଗୋପୀମାନେ ଜଳରେ ଉଲଗ୍ନ ହୋଇ ଗାଧୋଇ ଥିଲେ ।.....”

ଧନବନ୍ତ ଦୈତ୍ୟା ସଜ୍ଜନର ମନ ବଦଳାଇବା ପାଇଁ ୨୩ ଖଣ୍ଡ ଶ୍ଳୋକ ଶ୍ଳୋକ ବହୁ ଦେଇଗଲେ, ଏବଂ କହିଗଲେ ଯେ କିଛି ସମୟପରେ ସଜ୍ଜନକୁ “ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦୃଶ୍ୟ” ଦେଖାଇବେ । ବହୁ ବମ୍ ଭଳି ବସ୍ ଫୋଟକା ଥିଲା । କାମ କ୍ଷୀଡ଼ାରେ ଏପରି ଖୋଲା ଦର୍ଶନ ହୋଇଥିବା ବହୁ ସଜ୍ଜନ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଥିଲା । ଅଗେ ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଯାଉଥିଲା କେତେକ ହୋଟଲରେ ତାକୁ ଏଭଳି ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିବାକୁ ମିଳିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଇଂରାଜୀରେ ହିଁ ଏପରି ବହୁ ଦେଖୁଥିଲା । ଆଜି ହୃଦରେ ଏପରି ବହୁ ଦେଖି ତାକୁ ହଠାତ୍ ପ୍ରବଳ ଧକ୍କା ଭଳି ଲାଗିଲା । ହୃଦରେ ଏଭଳି ବହୁ ଦେଖିବାକୁ ଆଦାତ କାହିଁକି ଲାଗିଲା, ଏକଥା ଟିକି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ତାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଶାସ୍ତ୍ର ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ ବହୁର ଦୁଇପୁଷ୍ପା ପଢ଼ିଲା ମାତ୍ରେ ତା ରକ୍ତରେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା । ସେ ବହୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଶ୍ରେଣୀରୁ ସଞ୍ଚାଳକ ମହୋଦୟଙ୍କ ସ୍ୱର ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ସେ ବଡ଼ ଭାବାବେଶ ସହଜ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ‘ବସୁଦ୍ଧରଣ’ ଅଂଶକୁ ଶୁଣାଉଥିଲେ । ସଜ୍ଜନର କ୍ଷୋଧ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଗଲା । ଭାଗବତରେ କଣ ବ୍ୟାସଦେବ ଏହି ବସୁଦ୍ଧରଣ ଲୀଳା ଉଦ୍ୟୋଗରେ ଲେଖିଥିଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଯେଭଳି ଚଳାଣୀ ସଂସାର ଚିନ୍ତିତ କରାଯାଉଛି, ଯଦି ସେ ସେପରି ହୋଇ ଥାଆନ୍ତେ ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ପରେ କଣ ଆଜି ତାଙ୍କୁ ସୁଜା କରାଯାଆନ୍ତା ? କୃଷ୍ଣ, ରାଧା, ଗୋପୀ ଓ ସମସ୍ତ ବ୍ରଜବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସଜ୍ଜନର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରେମଭକ୍ତି ରହିଛି । ଯେଉଁଦିନଠାରୁ ସେ ମଥୁରା, ବୃନ୍ଦାବନ, ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଆଦି ବୁଲି ଆସିଛି ସେହିଦିନଠାରୁ ସେ ଏହି ଗୌରାବିକ ପାଠକଠାରେ ନିଜକୁ ଥିବା ଭଳି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଛି । କୃଷ୍ଣ ଯେ ଏସବୁର ବହୁତ ଉପରେ ଏହା ତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ବ୍ୟାସ, ଜୟଦେବ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କବିମାନେ ଶେଷରେ କେଉଁ କାରଣରୁ ଆତ୍ମା ଓ ପରମାତ୍ମାର ଏହି ଭଳି ଗୋପନୀୟ କାମ ସମ୍ପନ୍ନ ଚିନ୍ତିତ କରିଛନ୍ତି ? ଜଗନ୍ନାଥ ପୁରୀ ଓ ଖଜୁରାହୋ କଣ୍ଠରଥା ମହାଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ସଂଜନକ ସୁଖ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ କମ ଶାସ୍ତ୍ର ଆସନରେ ଆଧାର ଉପରେ ନିର୍ମିତ ନର ନାରୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିବୁଡ଼ିକ ଶେଷରେ କାହିଁକି ସ୍ଥାପିତ କରାଗଲା ? ଏ ଗୋପନୀୟ ଅଶ୍ୱୀନ ବହୁବୁଡ଼ିକୁ କାହିଁକି ନିୟମ ବରୁକ ବୋଲି ଧରାଯାଇଛି ? ସେହି କାରଣରୁ ପୁରୀ, ଖଜୁରାହୋ ଆଦିର ମୂର୍ତ୍ତି ବୁଡ଼ିକୁ ନିୟମ ବରୁକ ମାନ କାହିଁକି ନଷ୍ଟ କରା ନ ଯାଇଛି ?

୧୦୦୦/୧୨୦୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କାହାରିକୁ ମଧ୍ୟ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଏତେ ଶରୀର କାହିଁକି ଜଣା ନ ଗଲା, ଯେ ଏହି ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକୁ ଶକ୍ତିଦେଇଥାନ୍ତେ, ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ ବ୍ରଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇ ଥାଆନ୍ତା ? ସକ୍ଳେନ ଯେତେବେଳେ ପୁଣି ଓ ଅଥବା ଶକ୍ତିରୂପରେ ଏ ମୂର୍ତ୍ତି-ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଜନ୍ମଧରୁ ଅଜ୍ଞିତ ଶିଷ୍ୟପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଝଲକ ମାତ୍ର ଅନୁଭବ କରିମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକର କଳା ନିପୁଣତା ଦ୍ଵାରା ଅଧିକ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଓ ସଜୀବ ରୂପେ ତିଆରି ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ ଶକ୍ତି ମନରେ ମଗବର୍ତ୍ତନ ଆସେ । ସକ୍ଳେନ ଶୁଦ୍ଧ, ମୋର ତ ଇଣ୍ଡିଆରେ ଥିବା ପ୍ରକାର ଥିଲା କିନ୍ତୁ ନିଜସ୍ଵ ଦୃଷ୍ଟି ସଂପନ୍ନ କଲା ପ୍ରେମୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଏ ସମ୍ମାନଦାୟକ ପରବ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା, ନଥିବ ? ମା, ବାପ, ଭାଇ ଭଉଣୀ, ଝିଅମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଏହାର ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ହୁଏ । ତେବେ ଏହାର କାରଣ କଣ ? ମହାପାଳ ତାକୁ ଏ ଶିଷ୍ୟପ୍ରତି କେତେ ଥର କହିଛନ୍ତି ଓ ସେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠି ପଡ଼ିଛି ଯେ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ବାଲ୍ୟାୟୁରୁପ ସୁଖ ଆଦିରେ ମଧ୍ୟ କାମ ସମ୍ପନ୍ନୀ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୋଲ ଶବ୍ଦରେ ହୋଇଛି । ଏହାର ପ୍ରକୃତ କାରଣ କଣ ? ଏକ ପାଖରେ ଆମର ନୈତିକ ବୁଦ୍ଧି କାମ ସମ୍ପନ୍ନୀ ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ବର୍ଜନ କରେ ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଏତେ ଅଧିକ ଜନତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ପ୍ରକୃତ କଥାକଣ ? ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର ଶାରୀରିକ ସମ୍ପର୍କ ସତ କିନ୍ତୁ ସମାଜର ଏହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କକୁ ନେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ବୁଦ୍ଧିରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଜବରଦସ୍ତ ଆଦରଣ କାହିଁକି ପଡ଼ିଛି ? ଗୋଟିଏ ଜିଭରେ ଆମେ ଏହାକୁ ଭୁଲି ଓ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଶରୀର କହୁଛୁ । କେବଳ ଶରୀରରେ ନୁହେଁ ସମସ୍ତ ଦୁନିଆରେ ଏହି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶବ୍ଦନା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ପରମ୍ପରା ସହିତ ମୁଗ୍ଧ ମୁଗ୍ଧ ଧରି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳି ଆସୁଛି ତେବେ ଏହାର ଅର୍ଥ କଣ ? ଏହି ସମସ୍ୟା ଆର୍ଥିକ, ରାଜନୈତିକ ସମସ୍ୟା/ରାଜିକ ଅଫେକ୍ସା କମ୍ ମହତ୍ତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ? ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର କାମ ସମ୍ପନ୍ନୀ ସମସ୍ୟା କଣ ଅନେକ ରାଜନୈତିକ, ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାର ପୃଷ୍ଠ ଭୂମି ହୋଇ ସାମାଜିକ ଆସେ ନାହିଁ ।

ବଙ୍ଗଳାର ଦୂର୍ଭିକ୍ଷ ସମୟରେ ସକ୍ଳେନ କଲିକତା ଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ନିଜର ସରକ ପାଇଁ ଆଡ଼ା ସମ୍ପର୍କରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି ତାକୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଦୂର୍ଭିକ୍ଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତକରି ବାବୁମାନଙ୍କର ମନେ ରଞ୍ଜନ ପାଇଁ କଲିକତାକୁ ଅଣାଯାଇଛି । ଅନେକ ଉଚ୍ଚସ୍ତରୀୟ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଲଗାଯାଇଥିବା ନିଜର ଘରରୁ ବଳାଇ ୦ନ୦ନ ବାବୁ ୦ନ୦ନ ବାବୁ କହି ଶୁଣାଉ କରୁଥିଲେ । ଜଗତ ଚକ୍ରରେ ପରିଗଣିତା ବେଶ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବର୍ଣ୍ଣାସ୍ତ୍ରୀ ବେଶ୍ୟାମାନଙ୍କର ଆଡ଼ା କଣ ଦୁନିଆଁରେ କମ୍ ଅଛି ? ଆଉକଣ, ଏମାନଙ୍କ ପଛରେ ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟା ନାହିଁ ? ଇତିହାସରେ ଗୋଟିଏ ନୁହେଁ ଅନେକ ଘଟଣା ଏପରି ଅଛି ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର କାମ ସମ୍ପର୍କ ଶୁଣାଯିବା ପରବର୍ତ୍ତନ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ଭରତର ରାଜନୈତିକ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାପାଇଁ ସୁଦୃଢ଼ ବିଅମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବାଲାବସ୍ଥାରୁ ନିମଣ୍ଡିତ କରି ତଟାକ ତଟାକ କରିବାକୁ କରାଯାଉଥିଲା । ଏହି ବିଷୟମାନଙ୍କ ନାଟକ ଗାଉଣା ବଳରେ ପୁରୁଷକୁ କଳାତ୍ମକ ଶକ୍ତିରେ ଆନନ୍ଦ ହେବାପାଇଁ କଳାନିପୁଣ କରି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଏହି ବିଷୟମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରେଣୀକରିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏମାନଙ୍କର ଦେହର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବା ମାତ୍ରେ ମତ୍ତ ଯାଉଥିଲେ । ଗୁଣକ୍ୟ ନିଜ ଅର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଷୟମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷର କାମ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ରାଜନୀତିରେ ଏକସମ୍ମୁଖିତ କରାଯାଇନାହିଁ ? ସମସ୍ତ ରାଜନୀତି ସମସ୍ତ ଅର୍ଥନୀତି କଠେ ଛୁଆ ଓ କାମ ସମ୍ପନ୍ନ ଦ୍ଵାରା ବାଧା ହୋଇନାହିଁ ? ତେବେ ଏହି ସମସ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ବଡ଼ ଧରଣର ଆନ୍ଦୋଳନ କାହିଁକି ଉଠା ନଯାଉଛି ? ଯେ ଭଲ ସନ୍ ତେସ୍ତାଲିସରେ ଖାଦ୍ୟାସ୍ତବ ବ୍ୟାପିବା ଯୋଗୁଁ ବଜାରୀମାନେ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଖୋଲି ମଇଦାନରେ ପର୍ଦ୍ଦାର ଅନ୍ତରାଳରେ ଶ୍ରେକ ଉପାସରେ ମରୁଥିବା କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତିକ ରୂପେ ଜଗତରେ ଯାହାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଶ୍ରେକରେ ଶୁଣି ଶୁଣି ଛଟପଟ ହୋଇ ପାଦରେ ବଳି ହୋଇ ମରବା ଲୋକ ସେହି ସହୃଦମାନେ ସେହି ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଗୁପ୍ତ ରହୁଥିବା ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁଥିଲେ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଉକ୍ତ ଉକ୍ତ ଆଦର୍ଶର ଶ୍ରେଣୀମ ବଜାଇ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭୂମିରେ ବମ୍ ଓ ଟ୍ୟାଂକିଦ୍ଵାରା ମାନବ ସମାଜକୁ ଧ୍ଵଂସ କରୁଥିଲେ ।

ସେହିଭଳି କଣ ଶୁଣି ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥନୀତି ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନରୂପରେ ଠିଆକରି ଖୋଲି ତାମାସା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ସତ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଳୟଜାଗ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବା ? ଦୁନିଆଁରେ ଯେଉଁଠି ଏଭଳି ଦୃଶ୍ୟ ଯଦି ପସ୍ତୁର କରାହେବ ତେବେ ସେହିଦିନ ସମସ୍ତ ଦୁନିଆ ଶୂନ୍ୟରେ ଧ୍ଵଂସ ପାଇଯିବ ।

ଚକ୍ରାଶୀଳ କୈନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ସକ୍ତନର ମନ ପରତେ ଯିତ ଭଳି ଦାରୁଣ ପୀଡ଼ାରେ ପୀଡ଼ିତ ହେଉଥିଲା । ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ବୈଦ୍ୟାର ହସରେ ସେ ସଜାଗ ହେଲା । ନିଜର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପଦ୍ମ ନୟନରେ ଗଭୀର କାମୁକତା ଭରି କହିଲା—“କାହାଧନରେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ଥିଲେ ବିଶ୍ଵାମିତ୍ର ମହାଶୟ ? ଆପଣଙ୍କର ମେନକା ଆସିଗଲା ।”

ସକ୍ତନ ଉତ୍ସୁକ ପ୍ରେମିକର ଅଭିନୟ କଲା, କିନ୍ତୁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ନିଜର ବିଚାର ଗଢ଼ାବାର ଶୁଭବରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଶୂନ୍ୟରେ ସଞ୍ଚାଳକ ମହୋଦୟଙ୍କର ଗୋପୀ କୃଷ୍ଣ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତି ପ୍ରବଚନ ଶୁଣୁଥିଲା । ଅନବଦ୍ଧ ଶୈଳୀରେ ବାହାରପାଖ ଦରଜା ବଦଳି କଲା ଓ ଆଗରୁ ଗୋଟିଏ ଦରଜା ପାଖରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶବ୍ଦ କଲା । ସକ୍ତନକୁ ହଠାତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ ସନ୍ତୋଷର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ତାକୁ ଲଗିଲା କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭବନକୁ ଘେରି ଛୁଡ଼ା ହେଇ ଥିବା

ପୋଲିଶର କଥା ମଧ୍ୟ ତାର ମନକୁ ଆସିଲା । ଧନବନ୍ଧୁର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଓ ପୋଲିଶର ଉପସ୍ଥିତି ତା ମନକୁ ସଙ୍କୋଚରେ ଭରିଦେଲା । ସେ ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କବାଟ ଭିତରୁ ଖୋଲି ଯାଇଥିଲା । ଧନବନ୍ଧୁ ପୁଣି ତାକୁ ସେହୁଭଳି ଗର୍ଭର କମ୍ବଳ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ସ୍ଥିତିଦ୍ୱାରା ସହଜ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କଲା । ସଙ୍କଳ୍ପ ନିଜ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ରସିକତାକୁ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରି ଓ ଅପରାଧୀ ଭାବନାରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ଶିବାପାଇଁ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉଥିଲା । ଏହି ମନୋଭାବକୁ ସେ ଯୋରକରି ରୁପି ରଖିଥିଲା । ଧନବନ୍ଧୁର କାମପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ହସ ସହଜ ପରିଦେଶୀ ମନ୍ଦର ଗନ୍ଧ ଆସୁଥିଲା ।

ଭିତରର ସଙ୍ଗୀତ କୋଠରୀ ଅନ୍ଧାର ଥିଲା । ଯେଉଁ କବାଟ ବାଟେ ସଙ୍କଳ୍ପ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ତାର ଠିକ୍ ଆଗକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ କବାଟ ବନ୍ଦ ଥିଲା । ସତରଫ କଳ୍ପ ଉପରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଆଲୋକ ପଥ ଦ୍ୱାରା କୋଠରୀଟି ସାମାନ୍ୟ ଆଲୋକିତ ହେଉଥିଲା । ବାକ୍ସ, ଟିଣ୍ଡା ଓ ମାଟି ଭାର ଆଦିରେ ଲଦା ଯାଇଥିବା ପଟାର ପୃଷ୍ଠ ଭୂମି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସଲିଡ୍ ବଜ୍ରରେ ସଜାଯାଇଥିବା ଖଟ ପଡ଼ିଥିଲା ଓ ଖଟ ପାଖରେ ଜଣେ ପାନପତ୍ର ମୁହଁ ସୁନ୍ଦର ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପର ସଙ୍କୁଚିତ ଓ ଉନ୍ମତ ଦୃଷ୍ଟି ଏକ ସେକେଣ୍ଡ ପରେ ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

ଧନବନ୍ଧୁ ଜଳେଇଥିବା ସ୍ଥିତି ଟିପିଲା । ସଙ୍କଳ୍ପର ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ମନରେ କାମ ସୌହାର୍ଦ୍ଦର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା ଖେଳିଗଲା । ଦୁଇଜଣ ଅପରିଚିତ ମଧ୍ୟ ପରିବେଷକୋପାଣୀ ତୃପ୍ତାଗ୍ନି, ଲଜ୍ଜିତ ଚକ୍ଷୁରେ ଅଧା ପଲକ ଉଠାଇ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସିଲ୍ କ ଶାଢ଼ୀ ଓ ବ୍ଲାଇଜ ପିନ୍ଧି ସବୁ ସୁଗଠିତ ମୁଖ, ଲମ୍ବା ପଲକା ନାକ, ଖଇର ରଞ୍ଜିତ ପତଳା ଅଧର, ସବୁ ଗୋଜିଆ ଚିତୁକ, ମଧ୍ୟମ ଉଚ୍ଚତା ଶିଶିଷ୍ଟ ଗୋରୁର ବସୁସ ପ୍ରାୟ ୩୦/୩୨ ହେବ । ତାର ନାକରେ, ବାମ ପାଖ ପଶତ ଅନ୍ତରାଳରୁ ଦେଖାଯାଉଥିବା କାନରେ ଫୁଲ ଓ ଅଳ୍ପ ଖୋଲା ବେକରେ ମୋତି ଝଲୁଥିଲା । ଦୁଇ ହାତ ପଶତ ମଧ୍ୟରେ ରଖି ନିଜେ ନିଜକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସଞ୍ଚିତ କରି ବାମପାଦର ବୁଡ଼ା ଅଙ୍ଗୁଳି ଦବାଇ ସେ ଏପରି ଢଙ୍ଗରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ଯେ ସଙ୍କଳ୍ପର କଳାକାର ମନ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ‘କି କମମାୟତା’ କି ସୁକୁମାର । ସୁବର୍ଣ୍ଣା ପ୍ରକୃତରେ ସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ତାର ଅପଲକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ସୁସ୍ଥ ଝଲୁଥିଲା ଯେପରି ସେ କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ପରିବାର ଥିଲା ଓ ତାର ପାଲନ ପୋଷଣ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ପର୍ଦ୍ଦାମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିଲା । ତାର ଚେହେରା ପରି ଫଟୋଫେଟିକ୍ ଜଙ୍ଗର ଥିଲା । ସେ ମହିଳା ରୂପରେ ପରିଗଣିତା ଥିଲା । ସୁବର୍ଣ୍ଣା ଚେହେରା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିଷେପ କରିବେ, ସଙ୍କଳ୍ପର ଦୁଇହାତ ଆପେ ଆପେ ନମସ୍କାର ପାଇଁ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଗଲା । ସେ ତରଙ୍ଗରୁ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର, ପତଳା, ଲମ୍ବା, ଲାଲ ନିଖ

କୃଷିକ ଅକାଳ ପଣତର ବାହାରକୁ ବାହାର ଆସି ଯୋଡ଼ି ହୋଇଗଲା ଏବଂ ଅଧରରେ ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟର ରେଖା ଟାଣି ହୋଇଗଲା, ଏହି ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟ ବଡ଼ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଓ ସଜ୍ଜବ ଥିଲା ।

ଧନବତୀ (ସଜ୍ଜନତା ମୁହଁରୁ ତାଡ଼ିର ଗନ୍ତ ପାଇଥାଏ) ଉଭୟଙ୍କ ଉପରେ ମାତାଳା ଦୃଷ୍ଟି ଜଣେପକରି ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟର ସହୃଦ 'ଶର'ର ଗୋଟିଏ ଚରଣ କହିଲା — “ଭଲତୁର କା ଜନ୍ମ ହେଁ କି ଦୋ ନୌ ହେଁ । ବେକଲା ର ।” (ପ୍ରେମରସର ଆଶ୍ରୟ ସମୟରେ ପ୍ରେମିକ ଓ ପ୍ରେମିକା ଅର୍ଥର ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି) ହଃ ହଃ, “ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ କଲାକାର ମହାଶୟ, ଟିକିଏ ସ୍ବାକ୍ଷର କଲା ପରିପାଟି ଦେଖିଦିଅନ୍ତୁ ।

ଧନବତୀ ସଜ୍ଜନର ହାତଧରି ତାକୁ ଖଟ ପାଖକୁ ଆଗେଇନେଲା । ମଠର ଗନ୍ତ ସହୃଦ ଆବେଗପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଷ୍ମ ସ୍ପର୍ଶ ଏବଂ ସଜ୍ଜନକୁ ଶ୍ରୀପଣ ଲଗୁଥିଲା । ସେ ସଜାଗ ହୋଇ ଗଲା । ବାହାରେ ପୋଲିଶ ଦଳ ତାର ଇସାରାକୁ ଅପେକ୍ଷାକରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ।

ସମୟର ଗତି ସେହି ସମୟରେ ସଜ୍ଜନକୁ ଉଦ୍ଦେଶିତ କରୁଥିଲା ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟିତ ପଡ଼ିଯାଉଥିବା ରହସ୍ୟ ପ୍ରକଟିତ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ବୟଂ ପଡ଼ିଯାଉଥିବା ରୂପେ ନିଜକୁ ପ୍ରେମିକ ଆସନରେ ରଖି, ଜଣେ କଲିନଗୁରୁ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ସହୃଦ ଧନବତୀ ଯିବାପରେ ଏକାନ୍ତରେ ବସିଥିବା ସଜ୍ଜନ ନିଜର ଅନ୍ତଃସ୍ବର ଦ୍ବାରା ଅତ୍ୟଧିକ ପୀଡ଼ିତ ହେଉଥିଲା । ଓଃ ମୁଁ କି ଧରଣର ପାପକୁ ଗ୍ରହଣ କଲି ? ନିମିଷକ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଉଦ୍‌ମହଳାମାନଙ୍କର ମାନ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଧୁଲିରେ ଲେଟିଯିବ । ନିଜର ସୁରୁଷ୍ଟି ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଏ ମହଳାମାନଙ୍କର କି ଦଣ୍ଡାହେବ ? ଏମାନଙ୍କର ସାରା ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ଏ କଣ କଲି ? ଭାରି ଖରାପ କଥା ହେଲା । ନିଜକୁ ବାରମ୍ବାର ଧିକ୍କାରକରି ଗଣ୍ଡାର ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜର ସ୍ବର୍ଗ ଚେତନା ଦ୍ବାରା ମଧ୍ୟ ପରିକଲ୍ପିତ ହେଉଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ଅନାସୁରର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁଅଛି । ଏହା କିଛି ଖରାପ କାମ ନୁହେଁ । ଯଦି ଏପରି ନ ହେବ ତ ସମାଜ ଚଳିବ କିପରି ? ସିକାନ୍ତ ପାଇ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

ସମ୍ପୃକ୍ତରେ ବସିଥିବା ସୁବତୀ ନିଜ କଥାଦ୍ବାରା ତାକୁ ଅନ୍ୟ ଦିଗକୁ ଟାଣିନେଇ ଯାଇଥିଲା । ମାନସିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ତା ସହୃଦ ପ୍ରଣୟୀର କଥା ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ସେ ମଝିରେ ମଝିରେ ବଚଳିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମଝିରେ ଅରେ ଧନବତୀ ମିଠାଇ ଓ ଗୁ ରଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ମହଳାଟି ଜଣେ ବଡ଼ କଣ୍ଠାକ୍ତର ଓ ଲୁହା ଫାର୍ମ ମାଲିକର ପତ୍ନୀଥିଲା । ସେ ନିଜ ସ୍ବାମୀର ନାମ, ନିଜ ଘର ଠିକଣା ଆଦି କିଛି କହୁଲ ନାହିଁ । ସଜ୍ଜନ ପଚାରିବାକୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚତୁରତାର ସହୃଦ ଏ ସ୍ତମ୍ଭକୁ ଏଡ଼ାଇଦେଲା । ହୁସି ହୁସି କହୁଲ...” ତୋତା ମୈନଙ୍କର ମିଳନ କଥା ଆପଣ

ଶୁଣିଛନ୍ତି ତ ? ଗୋଟିଏ କେଉଁଠୁ, ଅନ୍ୟଟି ଆଉ କେଉଁଠୁ, ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ଜାଲରେ ବସିଥିଲେ ଓ ଦୁହିଁକ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା ହୋଇଗଲା । ଏତିକି ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ।”

କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବା ଯିବା ପରେ ସେହି ମହିଳା କହିଲା ଯେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ତାର ଓ ତା ସ୍ବାମୀର ମନ ମିଶେନାହିଁ । ପତ୍ନୀ ଟିକେ ଶୁଙ୍ଘାର ପ୍ରିୟ, ମୋରନ୍‌ଟିର ଓ କବିତା ସ୍ବାଇଁ ଶାୟାର ଆଦିରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥାଏ । ଯଦ୍ୟପି ଉକ୍ତ ଗୋଟିଏ ସାହିତ୍ୟିକାରେ ତାର ବିଶେଷ ତତ୍ତ୍ୱାନୁଭୂତି ନାହିଁ ତଥାପି ସେ ରସିକା ଓ ତାର ସ୍ବାମୀ ପୁରା ବ୍ୟବସାୟୀ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସ୍ବା-ପୁରୁଷର ସମ୍ପର୍କ କେବଳ ଦୈନିକ କାମନାରେ ସ୍ବାମୀବାଦ ସେ ସୁବନ୍ଧୁ କାମ ପୀଡ଼ାରେ ଅଧିର ନଥିଲା । ସେ ଜଣେ ସୁ-ପୁରୁଷ, ସୁ-ରସିକ ଏବଂ ବାକ୍ସପ୍ରମୀର ସାକ୍ଷୀ ଲେଖୁଥିଲା ।

ସକ୍ଷମ ତା କଥାରୁ ଏହା ଅନୁମାନ କଲ ଯେ ନିଜ ସ୍ବାମୀ ପ୍ରତି ତାର ଗମ୍ଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜାତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ସେ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷକୁ ନିଜର ଦେହ ସମର୍ପଣ କରି, ସତେ ଯେପରି ସ୍ବାମୀଜଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଉଛି । ସକ୍ଷମ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ପ୍ରଶ୍ନ ତାକୁ ପଚାରିଲା, ସେ କଣ କିବାହ ସୁଫରୁ ଏହିପରି କୌଣସି ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷ ଆଗରେ ହୃଦୟ ସମର୍ପଣ କରିଛି ? ଉତ୍ତର ସମ୍ପ୍ରତି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଥିଲା ଧନବତୀକୁ ଥରେ ତାର ଚିକିତ୍ସାପାଇଁ ଡକାଯାଇଥିଲା । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଉଭୟଙ୍କର ପରିଚୟ ହୋଇଛି । ଧନବତୀ କିଛିଦିନ ମଧ୍ୟରେ ତାର ପରିମାବାଦିନୀ ହୋଇଗଲା । ତାର ଏକାକ୍ଷପଣ ଅଧିକାଂଶ ଦୂର ହୋଇଗଲା । ସକ୍ଷମ ତାକୁ ପଚାରିବା ପରେ ଏହା ମଧ୍ୟ କହିଲା ଯେ ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷଙ୍କ ସହିତ ଏଭଳି ମିଶିପାରେ ତାକୁ କୌଣସି ସଂକୋଚ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଯଦି ପୁରୁଷ ଏପରି ମିଶିପାରୁଛନ୍ତି ତେବେ ସ୍ବା ମାନେ ଅବା ନ ମିଶିବେ କାହିଁକି ? ନିଜର ଏହି ଅବେକ୍ଷ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ସମାଜରେ ସ୍ବା ମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ହିଁ ସେ ଗୁପ୍ତ ସଂପର୍କ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ବାସ୍ ଆଉ କିଛି କଥା ନାହିଁ ।

ସ୍ବା ଆକର୍ଷଣୀୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ବଳତା ଯୋଗୁଁ ନିଜ ବାକ୍ୟ ପୁଟିତାରେ ମନ ଭୁଲାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କୁଟିଳ କିନ୍ତୁ ବେଳେବେଳେ ତାର ସରଳତା ମଧ୍ୟ ପରିସ୍ପଷ୍ଟିତ । ତାପରେ ସକ୍ଷମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସୁବନ୍ଧୁ ନିକଟରେ ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲା । ସୁବନ୍ଧୁଟି କେଜଣା ଆତଙ୍କରେ ତମକି ଉଠିଲା କିନ୍ତୁ ସକ୍ଷମ ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଲା ଯେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ତାର ଅପକାର କରିବନାହିଁ, ଯଦି ସେ ତାର ସମ୍ପର୍କ ଅନୁସାରେ କାମ କରିବ । ସକ୍ଷମ ସୁବନ୍ଧୁକୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ଚାରିଦି କରୁଥିଲା ଯେ ସେ ଧନବତୀକୁ ଏ ରହସ୍ୟ ନ ବତାଇ ରୂପସ୍ୱପ୍ନ ଗୁଲିଯାଉ ।

ସୁବନ୍ଧୁ ଯିବାର ୧୫ ମିନିଟ୍ ପରେ ଆଖପାଖ ବଜାର ଘର ଓ ଗ୍ରାହାଘାଟରେ ଗୁଲିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କୋଲାହଳ ସୃଷ୍ଟି ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ଯୁଦ୍ଧ ଦିନ ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କରେ ମହୁଳା ସେବା ମଣ୍ଡଳର ଗୁପ୍ତ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ” ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠା ଖବର ହୋଇ ସହରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରେ ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚାର ବିଷୟ ହୋଇଗଲା । ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ବର୍ମାର ନାମ କଲା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏତେ ଚମତ୍କାରିତା ରୂପେ କେବେହେଲେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ତାହା ଏହି ଦିନ ଏହି ଘଟଣାଟି ଯୋଗୁଁ ସହରରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କଲା ।

ସବୁଜର ଉଦାହରଣ ନେଇ କିଛିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସହରରେ ନାନା ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଧାରା ପ୍ରବାହିତ ହେଲା । ଅନେକ ଯୁବକ ଏହି ସାର୍ବେ ହୋଇ ଯଶ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ କାମ କରିବାକୁ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । କେତେ ପ୍ରକାରରେ ସମାଜକୁ ଠକୁଥିବା ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଲୋକମାନଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ନୂଆ ନୂଆ ରୂପନେଇ ଜାଗି ଉଠିଲା । ଗୋରୁଙ୍କ ନାମରେ ରାମଲୀଳା, ଖଣ୍ଡିନ ମଣ୍ଡଳ ନାମରେ ଅନେକ ସାମାଜିକ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଗଢ଼ି ଲୋକମାନେ କି ପ୍ରକାରର ଧନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି । ସମାଜରେ ସ୍ତ୍ରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଜଣାଶୁଣା ଏହି କଥା ସାମୁହିକ ରୂପେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଚକ୍ରାର ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇ ଚକ୍ରାଶୀଳ ଲୋକଙ୍କ ସାମାଜିକ ଆସିଲା । ମସ୍ତକିୟ, ଶିବାଲୟ, ଗୀର୍ଜା, ଖଣ୍ଡିନ, ସତ୍ୟନାରାୟଣ କଥା, କବାଲ ଉଚ୍ଚନ ଆଦିରେ ମୁଖବିତ୍ତ ହେଉଥିବା ସଭ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଜିଜ୍ଞାସୁରେ କେତେ କଦର୍ଯ୍ୟ ଓ କୁର୍ବିତ ଦୋଷପୁତ୍ର । ଏହି ସ୍ବବନା କେତେକଙ୍କ ମନରେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରର ଅନାସ୍ଥା ଓ ହତାଶା ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯେଉଁ ଅସ୍ଥାକୁ ନେଇ ଆମେ ବହୁବଳ ମରବାର ପ୍ରହସନ କରୁଁ ସେ ସ୍ବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକ କେତେ କୁର୍ବିତ, ଏହି କଥା ଅନେକ ବିଶ୍ବରଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମନରେ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା ।

ପଇଁ ଚାଲିଗି

ହନୁମାନଙ୍କର ମନ୍ଦିରରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଲଳମକୁନ୍ଦ ମଲ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବସି ହୁକ୍କା ଚୁଟୁଡ଼ି କରୁ ଚରୁ ପରବା ବାଲ ସହୃଦ ଝଗଡ଼ା କରୁଥିଲେ । ମନ୍ଦିର ପଛରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ନିଶ ରଖିଥିବା ଦୃଷ୍ଟପୁଷ୍ପ ଶିଖରଧାଗା ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚକ ପକାଇ ରାମଚରଣମାନସ ପାଠ କରୁଥିଲେ ।

ନାୟି ଚରନ ସିରୁ କହୁ ଜୋଷ ।
ନାଥ ମୋହି କରୁ ନାହିଁ ନ ଶୋଷ ।
ଅତି ସମ୍ଭ୍ରା ପ୍ରବଳ ଦେବ ବଡ଼ ମାୟା ।
ଛୁଟଇ ରାମ କରନ୍ତୁ ଜୋ ଦାୟା ।

ଆବେ ଏ ମହଲରେ ପଶିବା ତୋର ବନ୍ଦ କରଦେବ । ଶଳା, ମୋ ସହୃଦ ଝିକ୍ ଝିକ୍ କରୁଛି । ଲଳ ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲ ପରବା ବାଲ ଉପରେ ଜେରରେ ରାଗି ଉଠିଲେ ।

“ମୋର କଣା ମୂଲ୍ୟ ଉଠିବନି ବାବୁ, ମୁଁ କେମିତି ଏତେ କମ୍ ଦାମ୍ରେ ଦେବି ? ଆପଣ ଏତେବଡ଼ ବୁଢ଼ାଲୋକ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ଟିକିଏ କଥାରେ ରାଗି ଯାଉଛନ୍ତି ।”

ଦେଖ ଶଳା ଆମ ସହୃଦ ମୁକ୍ତି କରୁଛି । ଶଳା ଗ୍ରେଟଲୋକ । ମୁକୁରୁ, ଆରେ ହରିଆ । ଉଠାଅ ଏହାର ବୋହ । ନଳାରେ ଫୋପାଡ଼ ।

କ୍ଷୟ ବସ୍ୟ ସୁନ ନ ଭୁନନ ସ୍ତମ୍ଭୀ ।
ମେ ପାମର ପସୁ କପି ଅତି କାମ ।
ନାବା-ନୟନ-ପର ଜାହି ନ ଲଗା ।
ତା ପାର-ହୋଧ-ତମ ନିସି ଯୋ ଯାଗା ।
ଲେଉ ପାପ କେହି ଗରନ ବନ୍ଧୁ ।
ସୋନର ରୂପ ସମାନ ରଘୁରାୟା ।

ରାମାୟଣ ପାଠ କରୁଥିବା ପଣ୍ଡିତ, ଲଳ ମୁକୁନ୍ଦମଲ ଓ ପରବା ବାଲ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଲଙ୍ଘା କାଣ୍ଡରେ ତିଳେମାଫି ପ୍ରକଟିତ ନ ହୋଇ ତନ୍ମୟ ସ୍ଵରରେ

ହୁଲି ହୁଲି ରାମାୟଣ ପାଠ କରୁଥିଲେ । ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଆସିଲେ, ହନୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଫୁଲ ଓ ଶିବଙ୍କ ଉପରେ ପାଣି ଓ ଫୁଲ ଚଢ଼ାଇ ସୁଦ୍ଧି ଓ ଶ୍ଳୋକ ସ୍ଥାନରେ ପରସ୍ପର କାହାର ମା ଓ ପୁଅ ଉପରେ କାହାଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରର ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ଚାଲିଗଲେ । ବାବୁ ରାଧାଶ୍ୟାମ ତୁମ୍ଭାୟ ଅଙ୍ଗୁଳରେ ସିଗାରେଟ୍ ଧରି ଚୁଟକିସାର କାନ୍ଦି ସଜାଡ଼ି ଶବ୍ଦର କାଗଜ ସହିତ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ଲଲା ଜାନକୀ ଶରଣର ନାଏବ କୁଞ୍ଜୀଲାଲ କାଶରେ ଖାତା ଜାକି କେଉଁଆଡ଼ୁକୁ ଯାଉଥିଲେ, ଯେ ଲଲା ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲ୍ଲଙ୍କ ଚଲମି ଉଠାଇ ଦୁଇଫୁଙ୍କ ମାରିବା ଲେଉଟେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ଜୋରଜୋରରେ ହୁକା ମାରି ଲଲଙ୍କର କାଶ ଉଠିଲା । ସେ କାଣି କାଣି କୁଞ୍ଜୀଲାଲ ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ କରୁଥିଲେ ..” ସେ ଟଙ୍କାଏ କହି ବଜାରରେ ବେକାର ବୁଲୁଥିବ ଆମେ ଅଣାଏ କହିଲୁ କଣ ଖରାପ ହେଲା ? ମହଲରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକା ନାହିଁ, କୁଞ୍ଜୀ ଲାଲା, ନଚେତ୍ ଶଳାକୁ କେବେହେଲେ ଏଠେଇ ପୁରେଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସକ୍ତନ ଗଳିରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ତାକୁ ଦେଖିବାକ୍ଷଣି ଉସ୍ତାଦ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ମରରେ କହିଲେ...” ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ ଆଜି କାଲିକ ଆପଣ ଖୁବ୍ ନାମ ଅର୍ଜନ କଲେଣି ବାବୁ ସାହେବ । ହଃ ହଃ ହଃ, ଏପରି ଭଲ; ଖାସା କାମ କଲେ ଯେଉଁ ରହସ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ ମହିଳା ମଣ୍ଡଳରେ ଯେ, ମନଖୁସୀ ହୋଇଗଲା, ବସନ୍ତ । ବସନ୍ତ ।

“ଆରେ, ଭାଇ, କନୋମଲର କାନ୍ଦି ଆସିଛନ୍ତି ?”

“ହଁ, ଲାଲାଜୀ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି ।” ସକ୍ତନ ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବସିବା ପୂର୍ବରୁ ଲାଲା ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲ୍ଲକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲେ ।

‘ଆନନ୍ଦରେ ରୁହ, ପୁଅ, ଭ୍ରମେତ ଡେଇଁ ଭଲ ନା କମାଇଲ ।

ସକ୍ତନ ନିଜ ପ୍ରଶଂସାରେ ସଜ୍ଜିତ ହେଲା ।

କୁଞ୍ଜୀଲାଲା ନାଏବ ବର୍ତ୍ତୁଭଲ ଖାସ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଥରେ ସକ୍ତନକୁ ଦେଖିଲା । ପୁଣି ଲାଲାଜୀକୁ କହିଲେ ” ସେଥିରେ ଆମର ଜଣେ ଜଣାଶୁଣା ପିଲା ମଧ୍ୟ ଅଛି । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲୋକ, ବଚରା ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ପୋଲିଶକୁ ଦେଲାଣି କିନ୍ତୁ...

“କିଏ, କିଏ ? କାହା ପୁଅ ପଣିଛୁ ?”

ଆରେ ମୁଁ ଗରୁ ଅଡ଼ିଆର । ଯେଉଁ ସମୟରେ ପୋଲିଶ ଆସୁଥିଲା, ସେ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ପୁଅ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ଥିଲା ।”

“ଭଲ ହୋଇଛି । ଯିଏ ଯେମିତି କରିବ ସେମିତି ପାଇବ” କହି, ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ତୁମ୍ଭାୟ ଅଙ୍ଗୁଳରେ ଧରିଥିବା ସିଗାରେଟ୍ ଶେଷିଲେ ।

“କହିବା ସହଜ ବାବୁ, ଯାହାର ଇଚ୍ଛାତ ଯାଇଥିବ ତାର ହୃଦୟକୁ ପରୁରକୁ । କଣ ଲାଲା, ମିଛ କହିଲୁ ? କୁଞ୍ଜୀଲାଲା ନାଏକ, ନିଜ କଥାର ସମର୍ଥନ ପାଇଁ ଲାଲା ମକୁନ୍ଦୀ ମଲକୁ ଚାହିଁଲେ ।

“ହଁ, ବାବୁ ନିଜର ଇଚ୍ଛାତ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷ ସବୁକିଛି କରେ । ଇଚ୍ଛାତ ଗଲାତ, ଘରର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ପାର୍ଶ୍ୱ ସହୃଦ ସମାନ । ଆରେ : ଦେ ଦେ, ସୁକୁରୁଆ, ଚାରିଟା ପାନ ନେଇଯାଅ ।”

ମଣ୍ଡପ ଆଗରେ ତାହାଣ ପାଖରେ ନିଜ ଘର ଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଲାଲା ମକୁନ୍ଦୀ ମଲ ପାଟିକରି ଉଠିଲେ ଓ ପୁଣି ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ସହଜ କହିଲା—“ଇଚ୍ଛାତର ତ କଥା ଥିଲା ଲକ୍ଷଣ, ସେଠାରେ ଜଣକର ନୁହେଁ ସୁର ସମାଜର ଇଚ୍ଛାତ ଯାଉଥିଲା ।”

“ଆପଣ ସତ କହୁଛନ୍ତି ବାବୁ ସାହେବ ।” ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ କହିଲା “ଯେଉଁ ମାନେ ସମାଜର ଇଚ୍ଛାତ ସହୃଦ ଏପରି ଖେଳନ୍ତି...”

“ଆରେ ସବୁ ସମାଜର ଇଚ୍ଛାତ ଅଛି । ତୁମେ କାଲିକା ପିଲା ରାଧେଶ୍ୟାମ ଆମର ତ ଏପରି ଦେଖି ଦେଖି ଯୁଗ ବଦଳି ଗଲାଣି ।” କୁଞ୍ଜୀ ଲାଲାଏକ କହିଲେ ... “କହିବ ଯଦି ତୁମ ମହଲର ଭଲଭଲ ଘରର ଇଚ୍ଛାତ ରହୁଥିବା ପଦାରେ ପକାଇଦେବ । କିଛି ବାକ ନାହିଁ, ଆମେ ତ ଏହା ଭାବିଛ ଯେ ଯେଉଁଭଳି ନିଜ ଇଚ୍ଛାତ ସେହିଭଳି ସମସ୍ତଙ୍କର ନିଜ ଲାଭ ତଳେ ସମସ୍ତେ ଲଜିଲା । କାହାକିଆ କହିବାକୁ ପିବ ?

“ଇଚ୍ଛାତ ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁଠି ଅଛି କିଓ କୁଞ୍ଜୀ ଲଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟ ଅଲଗାକ ହୋଇଗଲାଣି । ଏହି ୧୫/୧୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କଥା ଚିନ୍ତାକର, ଯେ ନିଜାନ୍ତ ଗରବ ଥିଲା ସେ ହୁଏତ ଘରେ ଶେକରେ ଶୋଇ ରହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନିଜର ଅତି ଆପଣା ଲୋକ ଆଗରେ ଦୁଃଖ କରି କାନ୍ଦୁଥିଲା । କୁହ, ସେ ଠିକ୍ କି ନୁହଁ ?

“ସତକଥା ଲଲା ।”

“ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖ । ସେ ଲକ୍ଷପତି ହେଉ ଅଥବା ଗରବ ହେଉ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଏହି କାନ୍ଦଣା କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ଯେ, ଆମଦାନୀ ନାହିଁ, ଖରାବ ଚଳୁନାହିଁ । ଏଥରୁ ବୁଝିନିଅ ଯେ ଏ ଯୁଗରେ ଆଉ ଇଚ୍ଛାତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନାହିଁ କହିଲେ ତଳେ ।

ନିଜ ଇଚ୍ଛାତକୁ ନିଜ ହାତରେ ନଷ୍ଟ କରିବା ଏ ଯୁଗର ଲକ୍ଷଣ, ଏଥିରେ ବନ୍ଧୁ କିଏ ବା କଣ କରିବ ? “ଏତକ ମକୁନ୍ଦୀମଲ କହୁ ହୁକ୍ତା ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କୁଞ୍ଜୀଲଲ ନାଏକ କେଉଁଠାକୁ ଯିବାର କଥା । ସେ ଯିବାକୁ ସ୍ଥିତି ରଖି ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବସିଗଲେ । କହିଲେ .. “ସ୍ଥମୟ ବଡ଼ ସମ୍ପା ଥିଲା ଲଲା । ସେତେ ବେଳେ ଲୋକ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଦାଶତ୍ୟକୁ ବରଦାୟ କରି ନେଉଥିଲେ । ଇଚ୍ଛୁର ଭର ରହୁଥିଲା । ଆରେ ଆମର ପିଲା ସମୟରେ, ଟଙ୍କାରେ ୧୫ ସେର ଗହମ ୧୮/୧୦/ ୧୫ ସେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡାଲି, ଦେହସେର ଘିଅ, ଗୋହଳ ସେର ଦୁଧ, ଆଗ୍ରା କୁହୁ ଯେତେବେଳେ ସ୍ପର୍ଶ ଥିଲା ନା ? ଆଉ ଏବେତ ଖବର କାଗଜରେ ଛାପା ଯାଉଛି ଯେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସେଠାରେ ଧରାଗଲେ ସେମାନେ ଦାଶତ୍ୟ ବଶତଃ ଖରାପ କାମ କରୁଥିଲେ । ଆଗ୍ରା କୁହୁ ଦାଶତ୍ୟ ବଡ଼ ନା ଇଚ୍ଛୁ ବଡ଼ ?”

ନାଏକ କୁଞ୍ଜୀଲଲର କଥା ଉପରେ କଥା ଡୋଇ ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ କହିଲେ “ଆପଣ କଣ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ?” କେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛୁତକୁ ବଶାଣୁଛନ୍ତି ତ କେତେବେଳେ ଦାଶତ୍ୟକୁ ?

ମୁଁ ତ ଏ ସମସ୍ତ କହୁନାହିଁ । ଇଚ୍ଛୁର କଥା ଗୁଲିବାରୁ ମୁଁ କହିଲି । ଯେଉଁ ଦାଶତ୍ୟ ବଶତଃ ବିରାଗ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଲୁଚି ଛପି ଦୁଇ ପଇସା ଅର୍ଜନ କରୁଥିଲା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଗତ ଚକ୍ଷୁରେ ଜାହାର କରିଦେବା କଣ ଇଚ୍ଛୁର କାମ ?” କୁଞ୍ଜୀଲଲର ଗତଥବା କଥାର ଚଟାଣ ଏଥର ଅନାୟାସରେ ସଜ୍ଜନ ଉପରକୁ ଗଢ଼ି ଆସିଲା । ସଜ୍ଜନ ଦୃଷ୍ଟି ଉଠାଇ ନାଏକଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ।

ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭାବ ନେଇ କହିଲେ ... “ସମାଜରେ ଏଭଳି ପାପ ଗୁଡ଼ିକର ନିଷ୍ପତ୍ତି ରହୁଥିବା ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏ ସମସ୍ତ ପଇସାବାଲା ଲୋକଙ୍କର କଳା ବଳାସ । ମହାଶୟ, ଆପଣଙ୍କୁ ଖରାପ ଏଥିପାଇଁ ବୋଧ ହେଲା ଯେ ଆପଣଙ୍କର କୌଣସି ଲକ୍ଷପତି ଦଲଲର ପୁଅ ଧରାପାଇଛି ଓ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ମହାଶୟ, ମୁଁ କହୁଛି ଏ ପୂଜିପତି ଲୋକ ନିଜର ସୁଖ ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରର ଖରାପ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ନାସା ଜାତିକୁ ନଛାଡ଼ି, ଗୋହତ୍ୟା ନାମରେ ଗୋହତ୍ୟାର ବିରୋଧ ନ କରି ସମଲୋକକୁ ନ ଛାଡ଼ି ଶଲେ ମୁର୍ଦ୍ଦାର ଡାକିବା ଲୁଗା (ମୁର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଯେଉଁ ଲୁଗାରେ ଢଙ୍କାଯାଏ) ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧନ ଅର୍ଜନ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଏହି ସମାଜର ଇଚ୍ଛୁତ ନଷ୍ଟ କରିବା ରାସ୍ତା କେବଳ ପୂଜିପତି, ଯଦ୍ୱା ଅଧୀନରେ ତାଙ୍କର କରି କୁଞ୍ଜୀଲଲ ନାଏକ ଏଭଳି ଲୋକ...ଗଧ, ଶିଳା । ବଢ଼ି ବଢ଼ି କଥା କହୁଛନ୍ତି ।” ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମଙ୍କର ପାଶୁ ପୂଜିପତି ଆଲୋଚନାର ତୋଷାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଏଭଳି କଟୁ ବ୍ୟାଂଶ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲା । ଏତେ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ସିଂହାରେଟରେ ଲମ୍ବା ପାଇଁସ ଶେଷାଂଶ ରହୁଥିଲା । ବାବୁ ରାଧେଶ୍ୟାମ ହାତ

ଛୁଆଡ଼ି ପାରିବ ବଂଶିଲେ ଓ ଅଙ୍କୁଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସିନ୍ଧୁରେଟ ଧରି ଆଉ ଦୁଇଥର ଟାଣି ଫୋପାଡ଼ିଦେଲେ ।

ସକ୍ତନ ଗଳିର ମୁଣ୍ଡରେ ମହପାଳକୁ ଆସୁଥିବାର ଦେଖିଲା ॥ କୁଞ୍ଜୀଲଲ ନାଏବ ବାବୁ ସ୍ବଧେଶ୍ୟାମ କଥାରେ ଠୋକର ଖାଇ କାଶରେ ନିଜ ଖାତା ଜିଜି ଉଠିଛନ୍ତି । ହେଲେ ଓ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲ ତାଙ୍କର ବାହୁଧରି ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ନୂଆଁଇଆଣି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ .. “କାହା ମୁହଁରେ କଣ ଠିକ୍ ଠିକଣା ଅଛି କୁଞ୍ଜୀଲଲ, ଆଜିକାଲି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସମୟ, ବୁଦ୍ଧ ପାନ ଖାଅ । ଆଦେ ସୁକୁରୁଆ ଆଲୋ ପାନ ଆଣିଲୁ ନାହିଁ ବୋକା, ଚନ୍ଦ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଆ ।”

କଥା ଉପରେ କଥା ॥ ପୁରୁଣା ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଅଟକାସ୍ୟ, ଅମୁକର ପୁଅ ଓ ଅମୁକର ଭାଇ କଣ ପପିଶା ଚାଲିଗଲେଣି, ଆଜିକାଲି ବୁଢ଼ାଙ୍କର ଯୌବନ ଓ ବାଲା-ବସ୍ତ୍ରର ଅଦଳ ବଦଳ ବାହାନା, ପୁରୁଷ ଫାମିଲି ବର୍ଷର ସାମାଜିକ ବିକାଶର ଚିତ୍ର ବିନା ଫମରେ କୁହାଯାଇ ମଧ୍ୟ ଫମଶଃ ସକ୍ତନ ଓ ମହପାଳର କଲ୍ଲନାରେ ସାକାର ହେଉଥିଲା ॥ ପୁରୁଣା କଥାକୁ କହିବାର ଓ ଶୁଣିବାର ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ଥାଏ । ଜଣାନ୍ନାହିଁ, ସମାୟତ ଭକ୍ତ କେବେଠୁ ଚାଲିଗଲେଣି, କେତେକ ଭକ୍ତ ଆସିଲେଣି ॥ କେତେକଙ୍କ ସହିତ ଜେରାମ, ଜେହୁଦ୍ ଭଲଅଛି ? “ହଁ ସବୁ ଭଲବାନଙ୍କ ବେଠକରେ ମିଶିଗଲେ, ନିମ ଦାନ୍ତକାଠି ଦ୍ବାରା, ବ୍ରାହ୍ମ, ଝୁଅ ପାଉଁଶର ଓ ପେଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସକାଳର ଜଳ ଖିଆରେ ଜିଲପି, କଚଡ଼ିଠାରୁ ମଖନଟୋଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପରଧାନରେ ପଗଡ଼ି, ଅଚଳନଳ ଦୁପଟ୍ଟା, ଦୁପଟ୍ଟୀ, ଚୌଗୋଣିଆଠାରୁ ଅପଟ୍ଟଡ଼େହ୍ ଇଂରାଜୀ ଫେସନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନେକ ଆଡ଼ ଅନେକ କଥା ହେଲା ॥ ମହପାଳ ମଣ୍ଡପ ଉପରୁ ଉଠି ବଳରଙ୍ଗ ବାଲୀଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ‘ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଚରଣ ସର୍ବୋତ୍ତମ ରଜ’ ଆଦି ପାଠ କରି ଭେଲେ ମୁଠୁଝୁସ୍ ହରହର’ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ସକ୍ତନ ପାଖକୁ ଗଲା ॥ ସକ୍ତନ ଚନ୍ଦ୍ରାଶାଳ ଥିଲା ॥ ସେ ମହପାଳଙ୍କୁ ହଜା ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା ॥ ମହପାଳ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉତ୍ତର ନଦେଇ ଟିକେ ହସି ଦେଲା ॥

ସକ୍ତନ ହଠାତ୍ ପଡ଼ି ଆଡ଼କୁ ଦେଖି କହିଲା... “ବାରଟା ବାଜି ଚାଲିଗା ମିନିଟ ହେଲଣି, ମୁଁ ଏଠାକୁ ଜେଠେକଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲି କିନ୍ତୁ କଥାର ସୁଅରେ କିଛି ମନେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ଯାହା ହେଉ ଖୁବ୍ ଭଲରେ ସମୟ ବଢ଼ିଲା ॥”

“ହଁ, ବହୁତ ଭଲରେ କଟିଲା ବହୁତ ଦିନ ପରେ ଏପରି ଆନନ୍ଦ ॥

ପୁଣି ଶବ୍ଦେ ପାର୍ବି ମୌନତା ଗୁଲଗଲା ॥ ଗୋଟିଏ ଗାର ଚାଲିଯାଉଥିଲା ତା ଦେହରେ ହୋଇଥିବା ରଙ୍ଗୀନ ନିଶାଣ ଶୈଳସୁଥୁଲା ॥ ଉଭୟଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସେ ଆଡ଼କୁ ଗଲା ॥ ପୁଣି ସକ୍ତନ ପଚାରିଲା... “ଏଠାକୁ କେମିତି ଆସିଲେ ?”

ଏମିତି ॥ ଭ୍ରମ ସହୃଦ ସାକ୍ଷୀତ କଣିକାର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ॥ “ମୁଁ ଜେଠେଇଙ୍କ
ଘରକୁ ଯାଉଛି । ଯଦି କିଛି ଜରୁରୀ କାମ ନାହିଁ ତେବେ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲ ॥”

ମହାପାଳ କେତେକାଂଶରେ ବରକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—“ଏବେ ତୁମେ ଯାଅ ॥
ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ତେବେ ଯାଉଛି ॥”

ସକ୍ଷମ ତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନର ସହୃଦ ଦେଖିଲା ॥ ପୁଣି କୋର ଦେଇ
କହିଲା...

“ଯଦି କିଛି କାମ ନାହିଁ ତ ଆସ ॥ ଜେଠେଇ ଡକାଇଛି, ପରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ
ତୁମେ ଯେଉଁଠାକୁ କହିବ ସିବା ॥”

ମହାପାଳ ରାଜି ହୋଇଗଲା ॥ ଦୃଷ୍ଟି ‘ଗୋଶାଳାର’ ସନ୍ତ ସନ୍ତୁଆ ଜମି
ଅଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ ॥ ସକ୍ଷମକୁ କୋଠାର ଏହି ଭାଗରେ ବଢ଼ାଇଥିବା ଦିନ ମନେ
ପଡ଼ିଲା ॥ ଶରଣାର୍ଥୀଙ୍କ ପଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ॥ ଜେଠେଇର ଯାଦୁ ପିତୃଳା ‘ଚୋରମାନଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା କରାଯାଇଥିବା ଜେଠେଇ ଦୁର୍ଗତ କନ୍ୟାର ସିବା ଆସିବା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୋର
ରୋମାନ୍ସ...ହଠାତ୍ ସକ୍ଷମ ପଚାରିଲା...“କଣ ମହାଶୟ, ମହାକବି, ବୋର
କେଉଁଠି ? ବହୁତ ଦିନରୁ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ ॥

ମହାପାଳ କହିଲା—ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ତାକୁ ଦେଖି ନାହିଁ । ‘ବଡ଼ ଦୃଷ୍ଟିତ
ବ୍ୟକ୍ତି ।’

ଆମକୁ ଜଣାନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏମିତି ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ପରି
ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ଗଣସର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପୁଣି ଆସୁଛି । ଦୁର୍ଦ୍ଦଳତା ଚାଲିଆଡ଼େ ବ୍ୟାପି ଯାଉଛି ।

ସକ୍ଷମ ଜେଠେଇ ଘରର ଝିଅଟି ଶହେଟଙ୍କଲା । ମହାପାଳ କଥା ଅଧାକରି
ରହିଗଲା । ଭିତରୁ ଜେଠେଇର ଶବ୍ଦ ଆସିଲା—“ଆରେ କିଏ ଅଲପେଇଶା ।

‘ସେ ଗାଳି ଗଳା କାହାର ସହୃଦ କଥା କହେନାହିଁ ।’ ଦୃଷ୍ଟିହୀନ ମହାପାଳକୁ
କହିଲା ସକ୍ଷମ ଦୁଆର ଆଡ଼କୁ ମୁଁ ହଟି ଗୋରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—‘ମୁଁ ଜେଠେଇ,
ସକ୍ଷମ ।’

‘ଦୁର୍ଜନ କାହିଁକି କହୁନାହିଁ ବେ ।’

‘ସେ କେବଳ ଶୀଳା କହେ ।’

ମହାପାଳ ଶୀଳାର ନାମ ଶୁଣି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । ସେହି ସମୟରେ ଭିତରୁ
ଝିଅଟିର ବାହାର କରିବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଦରଜା ଖୋଲିଲା କନ୍ୟା ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା ।
ସେ ପ୍ରଣୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଜର ସ୍ଵାମୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲା । ମହାପାଳକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ିଲା ।

‘କେଉଁଠି ରହୁ ଯାଇଥିଲ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ?’ କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମାତୁ ପଚାରିଲା ।

ଏହି ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଥିଲି ।

‘କନ୍ୟା ଏ ଜୁଆ ଖୋଜୁଥିଲ, ଧରିକରି ଆଣିଲ’ ମହପାଳ କହିଲ ।

କନ୍ୟା ହସିଲା, କହିଲା—‘ତେବେ ଆପଣ ମଧ୍ୟ ସେଠାରେ ବାଜି ଲଗାଇବା-ପାଇଁ ପହଞ୍ଚିଥିବେ ।’

ହେ, ଖାଲି ଯାଇଥିଲ । ସେଥିପାଇଁ ତ ଅଭିଯୋଗ କରୁଛ ।

ସକଳ ଭ୍ରମ ରୂପ ଅତିବିମ୍ବ କରୁ କରୁ କହିଲା । ‘ବାବାଜୀ ଆସିଛନ୍ତି !’ କନ୍ୟା କହିଲା କେଉଁଠିକ ?

‘ଉପରେ’ କନ୍ୟା ଉପର ସିଫି ଆଡ଼କୁ ଯାଉ ଯାଉ କହିଲା ।

ଉପରେ ଚୈତ୍ର ମାସର ଖଣ୍ଡ । ଜେଠେଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପିଠିକରି ବସି ଥିଲେ ଓ କୁଣ୍ଡବର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟଦେହ ଓ ଲେଙ୍ଗୁଟି ଧାରା ବାବା ରାମନାଥ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଜମାନ ଥିଲେ । ଉଭୟଙ୍କୁ ଦେଖି ବାବାଜୀ ଅତି ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା କଲେ । ସକଳ ପାଦଶୁଣି କରୁଥିବା ସମୟରେ ଜେଠେଇ କହିଲେ ‘କଣରେ, ଏତେଦିନ କେଉଁଠାରେ ରହିଲୁ ?’

‘ଜେଠେଇ—କମ କରୁଥିଲି ।’

‘ଆରେ, ଏଭଳି କାମ ଥିଲେ ଅଳପେଇଶା, ଏପରିକି ଆସିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ବୋହୂଠାରୁ ହାଲୁକା ମିଳିଯାଇ ଥିଲା, ବାବାଜୀ, ତେଣୁ ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଥିଲା । ନ ହେଲେ—’

ବାବାଜୀ କହିଲେ—‘ନା, ରାମଜନ୍ମା, ଏହାପାଇଁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷୀ ଦେଖୁ, ଯଦି ତୁମର ବୋହୂ ଏଠାରେ କାମ କରୁଥିଲା ତ ତୁମର ପୁଅ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବଡ଼ କାମ କରୁଥିଲା ।

‘ମୋର କଣ ବୋହୂ ।’

ଆରେ ପୁଅ ଯେତେବେଳେ ତୁମର, ତେବେ ବୋହୂ ତୁମର ହେଲା କି ନାହିଁ ।

‘ମୁଁ ତ ଏହି କଳାକାରମାନଙ୍କ ନାତିକୁ ଶୁଣି ତୋଳା ଗହଣା ଦେବାପାଇଁ କହିଥିଲି, କିନ୍ତୁ ଶୁଣି ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ଭଲ ହିସାବନକ କଥା କହିଲି—’

କିନ୍ତୁ, ରାମଭକ୍ତା, ଯାହା କିଛି ବୁଝିନା କାହିଁକି, ଯଦିଏ ପୁଅ ଭ୍ରମର ତେବେ ବୋହୂ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମର ଓ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଓ ଆଉ ଦେଖ କେତେ ଭଲ ସୁଗନ୍ଧର ସିଂହାସନ । —ଘରେ ଶ୍ରମୀ ସେବା କରେ । ଏଠାକୁ ଭ୍ରମର ସେବା ପାଇଁ ଆସେ—ଇହୁଲ ଚଳାଏ, ଖରାପ କଣ ରାମ ଭକ୍ତା ?

ଭ୍ରମେ ତା ପ୍ରତି କାହିଁକି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଅଛି ?

‘ଜେଠେଇ ଥରେ ବନକନ୍ୟା ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଉଠାଇ ଦେଖିଲେ କହିଲେ—’ ହଁ, ଭଲଜ ନିଶ୍ଚୟ । କିନ୍ତୁ ଆରମ୍ଭରୁ ମିଛ କାହିଁକି କହିଲ ମୋତେ (ସକ୍ତନ) ଏ ଆମ ଶାନ୍ତି—

ସକ୍ତନ ହସି ହସି କହିଲ ଜେଠେଇ, ଯଶୋଦାଙ୍କ ଡରରେ ଭ୍ରମର କୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ମିଛ କହୁଥିଲେ ।

ବନକନ୍ୟା ଓ ବାବାଜୀ ଶିଳିଶିଳି ହୋଇ ହସିଲେ । ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ ହସିଲ ଓ ଜେଠେଇଙ୍କର କଳା କଳା ବଡ଼ ଦାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଚମକି ଉଠିଲ । ବାବାଜୀ କହିଲେ— ରାମଭକ୍ତାଣୀ, ଭ୍ରମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାକୁ କିଛି କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଭ୍ରମେ ଯଶୋଦା ମାତା ଓ ସେ ଭ୍ରମର କୃଷ୍ଣ କହେୟା । ଆହୁର ମଧ୍ୟ ଭ୍ରମେ ବୋହୂକୁ ଶମା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆରେ ଶମା ତ କରନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଏହି କଳା ମୁହଁକୁ ହଜାର ବାର ଜନ ମନରୁ ତଡ଼ିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏ ଏପରି ସେବା କରେ ଯେ କଣ କହିବ ?

‘ତେବେ ରାମଭକ୍ତାଣୀ ଭ୍ରମେ ଜନର ଶହେତୋଳା ସୁନା ଏହାକୁ ଦେଇଦିଅ ।’

ଜେଠେଇ ଏହାର କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲେନାହିଁ । ମହୁପାଳ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ହୁଲାଇ ଦେଖିଲେ, ସକ୍ତନକୁ ପଚାରିଲେ—‘ଏ କି ଏ ?’

ଏ ଜଣେ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ ଜେଠେଇ । ସକ୍ତନ ଶୀଘ୍ର ଉତ୍ତର ଦେଲ । ବାବାଜୀ ମଧ୍ୟ କହିଲେ—ବଡ଼ ଖ୍ୟାତନାମା ବ୍ରହ୍ମାଦି, ରାମଭକ୍ତାଣୀ ? ଜେଠେଇ ଶୀଘ୍ର ମହୁପାଳ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ନମସ୍କାର କଲ ପୁଣି କହିଲ ଧନ୍ୟ ଆମର ଭାଗ୍ୟ, ଯାହା ହେଉ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ତେବେକଣ ଏ ଏଠାରେ ରହନ୍ତି ନା ବାହାରୁ ଆସିଛନ୍ତି ?

‘ଏହଠାରେ ଜେଠେଇ । ଏ ବଡ଼ ବହି ଲେଖିଛନ୍ତି ।’ କନ୍ୟା ଉତ୍ସାହଭରା ସ୍ଵରରେ ମହୁପାଳର ଦିଶେଇ ପରିଚୟ ଦେଲା ।

‘ତେବେ ଏ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରୁଥିବେ ?’

‘ହଁ ଜେଠେଇ, ଘରେ ପୂଜାପାଠ ତ କରନ୍ତି । ସକ୍ତନ କହିଲ, କିନ୍ତୁ ବୋହୂ କର୍ମକାଣ୍ଡ କଣ ପାରିନ୍ତି ନାହିଁ ।

‘ମୁଁ ତ ଏଭଳି ପଣ୍ଡିତ ଜଣକୁ ଖୋଜୁଥିଲି ଯିଏକି ଖୁବ୍‌ଭଲ ଶବ୍ଦରେ ବବାହ ମନ୍ତ୍ର ଜାଣିଥିବେ, କଣ ବାବାଜୀ, ନ ହେଲେ ବନାରସରୁ କାହାଣୀକୁ ଡକାଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ । ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ଲାଗିବ ଦେବ ।’

ଭଲ କଥା ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଯିବ ରାମଭକ୍ତୁଣୀ ।

‘ହଁ ବବାହ ଖୁବ୍‌ଭଲ ଶବ୍ଦରେ ହେବା ଦରକାର, ବାବାଜୀ । ଯେତେବେଳେ ମୋର ସଉକ୍ତୁଣୀର ନାତି ଅଳପେଇଶା ବବାହରେ ଧୂମଧାମ ହୋଇଛି, ତେବେ ଭଗବାନଙ୍କର ବବାହରେ ଆହୁରି ଧୂମଧାମ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଆଉ ଏ ମୁକ କନ୍ଦୋଲର ନାତି ବାନରେ ତେଲ ପକାଇ ବସିଛି । ଆଉ କେତେଦୂର ରହିଲା । କାଲିଠାରୁ ତ ବୈଶାଖ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ତ ବବାହ ହେବ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାସ ରହିଲା । କୌଣସି ଜିନିଷ ନାହିଁ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।’

ଆରେ ରାମ ଭକ୍ତୁଣୀ, ଜିନିଷ ଆଦର ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମ ଗାଁରେ ତିଆରି କରିଦେବୁ । ବାବାଜୀ କହିଲେ ।

‘ଆଉ ଯୌତୁକ କଣ ଦେବ କେଠେଲ ? କନ୍ୟା ପରୁଷଲା, ମହାପାଳ କହିଲା— ଆଜିକାଲିକ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଜିନିଷ ଦିଆଯାଉଛି, ରେଡ୍‌ଡିଓ, ସୋଟାସେଟ ଇତ୍ୟାଦି—’

‘ରାମଭକ୍ତୁଣୀ, ଏ ସମସ୍ତ ରୂପେ ଆମକୁ ଦେବ ? ତେବେ କଣ କୃଷ୍ଣ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ବବାହକର ରୂପେ ଆମକୁ କୋଟି ଟଙ୍କା ନ ପିନ୍ଧାଇବ ? ବାବାଜୀଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ହସିଲେ ।

‘କେଠେଲ କହିଲେ—‘ଏଥିପାଇଁ ତ ଆଜି ଡାକିଛୁ । ଯୌତୁକରେ ବାବା ମେଡ୍‌ସ୍ତ୍ରା ମିଠେଇ ଖଜାତ ଆସିବ । ପରୁଣୀ ଆଳୀ ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ସାରିଛୁ ।’

ଆଉ, ଏ ସବୁ ତ ଆମେ ଘାଟ ପାଖରେ ବାଣ୍ଟିଦେବୁଁ । ବାକଟଙ୍କା ରୂପେ ନଗଦ ଦେଇଦିଅ । ସେଥିରେ ଆମେ ଆଶ୍ରମ ପାଇଁ ଜଳ ଜଣିବୁଁ । ତଳକରେ ଜମି ଓ ବବାହରେ ଆଶ୍ରମ ଗଢ଼ିବା ଖରଚ ।

ବବାହର ସମସ୍ତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥିକ କରାଗଲା ॥ ମହାପାଳର ବ୍ୟସ୍ତତାପାଇଁ ସବୁକି ମଧ୍ୟ ଉଠିଲା ॥ କନ୍ୟା କୋଠୀ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ॥ ତାର ପାଠଶାଳା ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାଲୁଥିଲା ॥ ବର୍ତ୍ତମାନ କନ୍ୟାର ସହାୟତା ପାଇଁ ଆଉ ଦୁଇଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଆସି ଯାଇଥିଲେ ॥ କନ୍ୟାର ପାଠଶାଳାକୁ ଏବେ ଅଧିକ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଆସିଥିଲେ ॥ କେଠେଲର କୋଠୀ ସବୁକି ଶୁଖି ଖାଲି ଘର ଏବେ ଏକ ପ୍ରକାର ଅବନମିତ ହୋଇର ପରିଚାୟକ

କନ୍ଦୁ ଓ ସାଗର

ହୋଇ ରହୁଯାଇଥିଲା ॥ ଏଠାରେ କେତେଦିନ ହେଲେ ସଙ୍କଳ୍ପ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ର ଯେ ନାହିଁ ଓ ଯାହା କିଛି କାମ କରୁଛି ତାହା ନିଜ କୋଠାରେ କରିଛି ॥ ଆଜି ସଙ୍କଳ୍ପର କେତେକାଂଶରେ ଇଚ୍ଛା ହେଲା କନ୍ଦୁ ମହୁପାଳ କହିଲେ... “ଏଠାରେ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ଖୋଲମାଲ ହେବ ॥”

ଆସ ରାମଜୀ, ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲ ॥” ବାବାଜୀ କନ୍ୟାର ପାଠଶାଳା ବୁଲିଯାଇ ସେହି ସମୟରେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କର କଥା ସଙ୍କଳ୍ପର ମହୁପାଳର... କଥାର ନିମ୍ନରେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତାବ ଭଳି ଖାସିଗଲା, ଯଦିଓ ମହୁପାଳର ଇଚ୍ଛା ସହିତ ଏହା ଖାସ ଖାଉ ନଥିଲା । ବାବାଜୀ କହିଲେ -- “ଚାଲ ରାମଜୀ, ବଢ଼ିଆ ଗୋଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ॥”

ସଙ୍କଳ୍ପ ହସି ହସି କହିଲେ... କନ୍ଦୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ମୋର ଶ୍ରେୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇ- ନାହିଁ ବାବାଜୀ ଓ ମୁଁ ଗୁରୁତ୍ବ ଯେ ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ...”

ହଁ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଘରୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ବାହାର ଥିଲି . “କେବେ ଆଜି କେବଳ ଜଳାହାର କରି ॥ ରାସ୍ତାରେ ସବୁ ଜିନିଷ କରିବା ଓ ଭଲମଧ୍ୟ, ଅଡ଼େଇଟା ବା ତିନିଟା ବେଳେ ଆମର ଘାଟ ପାଖରେ ପଶୁଆଣି ଦୁଧ ଦୁହେଁ ॥ ସେଠାରୁ ଆଜିପାଇଁ ସମସ୍ତ ଦୁଧ ତା ଠାରୁ ନେବୁ ॥ କଣ ରାମଜୀ, କଣ ଗୁରୁତ୍ବ ?” ବାବାଜୀ ମହୁପାଳର ପିଠି ଉପରେ ହାତରଖି ପଚାରିଲେ ଓ କହିଲେ...” ମତଲବ ଏହା ଯେ, ଆମର କରୁଥିବା ଥିଲା, ଆପଣ ଦୁଇଜଣ ମହାନୁଭବ ଯେତେବେଳେ ଫିଲିଯାଇଛନ୍ତି କିଛି ଉଚିତ ପରାମର୍ଶ ହୋଇଯାଉ ॥ ଏତେ ଟଙ୍କା ମିଳିବ ତ ଏହାର ଉପଯୋଗ କିପରି ହେବ ? ଏଠାରେ ଶବ୍ଦ ବିତାର କରିନେବା ॥” ମହୁପାଳ ପୁଣି ନିରୁତ୍ତର ହୋଇଗଲା ॥

ଛୟାଲିଶି

ବାବାଜୀଙ୍କ ଆଶ୍ରମରୁ ଏମାନେ ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସିଲେ, ଏହା ମହୁପାଳଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଥିଲା ॥ ମହୁପାଳ ଆଗ୍ରହ କଲା ଯେ, କୂପର ହୋଟେଲକୁ ଯାଇ ଟିକିଏ ଟିଏ କରାଯାଉ, ସକ୍ତନ ମନ୍ଦିରରୁ ନିଜ ମାନ ଘୁଞ୍ଚାଇ ସାରିଥିଲା ॥ ତଥାପି ସେ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଳ ସହୃଦ ସିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଗଲା ॥

ମହୁପାଳ କହିଲା...“ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ଯେ, ଲୋକ ହଠାତ୍ କିପରି କୌଣସି ଜିନିଷକୁ ଗ୍ରହଣପାରେ ?

କାହିଁକି ? ତୁମେ ତ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଲେଖକ ହୁଏତରେ ଅନେକ ଥର ଜିନିଷକୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଉପଦେଶ ନିଜ ସାହିତ୍ୟରେ ଦେଇ ସାରିଛ ॥”

ମହୁପାଳକୁ ସକ୍ତନର ଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଆଦାତ ଦେଲା କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୌନ ରହିଲା ପୁଣି କହିଲା...ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବା ସହଜ, କରିବା ବହୁତ କଠିନ ॥ କଣ ତୁମେ ନିଜପାଇଁ ସ୍ୱୟଂ ଏହା କରିପାରିବ ନାହିଁ ?”

ସକ୍ତନ ଗନ୍ଧାରୀର ହୋଇଗଲା, କହିଲା “ହଁ ଓ ନା ମଧ୍ୟ ॥”

“କିପରି ?”

“ମୋର ମତ, ମୋର ନିଷ୍ପତ୍ତାସ୍ତକ ବୁଦ୍ଧି ତୁମଠାରୁ ଅଧିକ ॥ ମୋଟା ମୋଟି ଜୀବରେ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ପହଞ୍ଚି ସିବା ପରେ ବୁଦ୍ଧି ତାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ ॥”

“ଏ କଥା କୁହ, ତୁମେ ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ଓ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ନିଜ ଫର୍ମୁଲା ପ୍ରସ୍ତୋତ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲ ତାକୁ ତୁମର ନିଷ୍ପତ୍ତାସ୍ତକ ବୁଦ୍ଧି କେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳାଇ ପାରିଲା ?”

ସକ୍ତନ ଚୂପ ରହିଲା, ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ॥ ଗାଡ଼ି ଆଗକୁ ଚାଲିଥାଏ ମହୁପାଳ ପୁଣି ତାକୁ ଉପକେଇଲା ॥

ସକ୍ତନ କହିଲା...“ସ୍ୱେମାନସରେ ନିଷ୍ଠା ହୋଇଗଲା ବନ୍ଧୁ ନଚେତ୍ ମୁଁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ କିଛି କରି ପାରିଥାନ୍ତି ।”

“ସ୍ୱେମାନସରେ କାହିଁକି ନିଷ୍ଠା ହେଲା ?”

“ମୋ ଜୀବନରେ ଅଭାବ ଅଛି ।”

“ମୋ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଅଭାବ ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ହାରି ହାରି ଯାଉଛି ।” ମହିପାଳ ଗମ୍ଭୀର ନିଶ୍ୱାସ ନେଇ କହିଲେ ।

ପୁଣି ବହୁତ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା ନାହିଁ । ଦୁହେଁ ନିଜ ନିଜର ବିଚାରକୁ ନେଇ ମୌନ ରହିଲେ । କପର ହୋଟେଲର ମେନେଜରଙ୍କୁ କହି ସେମାନେ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଖାଲି ଘରେ ବସିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ମହିପାଳ କହିଲେ...ଆଜି ସକାଳଠାରୁ ମୋର ମନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ।”

“କାହିଁକି ?”

“କଣା ଯାଉଛି, ମୋର ଶେଷ ସମୟ ନିକଟେଇ ଆସିଗଲାଣି ।” ପାଗଲ ହୋଇଛ । କିଛି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଅଲମ୍ବନା କଣ ?”

“ହଁ”

“ସେଇଥିପାଇଁ ବିକଳ ?”

“ହଁ”

“ସ୍ୱପ୍ନ କେବଳ ମସ୍ତିଷ୍କରୁ ଗଢ଼ି ଉଠିଥାଏ ।”

“ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ଏପରି ହୁଏନାହିଁ ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ଗୋଟିଏ ସଂକେତ ମାତ୍ର ମୋତେ ବୋଧ ହେଉଛି, ମୋର ଅଭାବ ମୋତେ ନେଇ ଡୁବିଯିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଲଢ଼ିପାରୁନାହିଁ ।”

“କଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲ ?”

“ସ୍ୱପ୍ନ.....ଏହା ଦେଖିଛି ଯେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟାପୁଣ୍ଡି । ଚରଇନ୍ଦ୍ର, ଚର ବୁରାଣ ଉନ୍ମଥାଣା, ମୁଁ ଘଣ୍ଟାର ଚର ନର୍କ, ଏବଂ ସଂଜ୍ଞାସ୍ଥି ପରବେଶର ମଣିଷ ।”

“ଆଉ କେହି ଦେଖା ପଡ଼ିଲେ ?”

“କେହିନାହିଁ । ମୁଁ ଏକାଟିଆ ।”

“ପୁଣି ?”

“ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ଅକଗଲ । ଇଚ୍ଛାହେଉ, ଏଠାରୁ ବାହାର ଯିବି କିନ୍ତୁ ବାହାର ପାରିଲି ନାହିଁ । ସ୍ୱପ୍ନରେ ମୋର ଯେଉଁଭଳି ପୀଡ଼ା ଜନ୍ମିଲି ତାର ବର୍ଣ୍ଣନା ମୁଁ ଭ୍ରମ ପାଶରେ କରବି ସତ୍ତ୍ୱେନ ? ତାହା ଏକ ଅନୁଭବ ।”

‘ପୁଣି ?’

“ପୁଣି ମୁଁ ଗୋଟିଏ ନଦୀକୁଳରେ ପହଞ୍ଚିଗଲି । ଗୋଟିଏ ନାଆ ଯାଇଥିଲା । ଲୋକଭର ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଡାକିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନାଆ କୁଳକୁ ଆଣିଲେ, ମୁଁ ତା ଉପରେ ବସିଗଲି । ବହୁତ ପରିଚିତ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।”

“କିଏ କିଏ ?”

“ଶୀଳା, କଲାଶୀ, କର୍ଣ୍ଣେଲ, ମୋର ଗୋଟିଏ ମାମୁଁ ପୁଅ ଭାଇ ଆହୁର କେତେ ।”

“ପୁଣି ?”

“ପୁଣି ମଝି ନଦୀରେ ନାଆଟି ଓଲଟି ଗଲା । ସମସ୍ତେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଲାଗିଲେ ସବୁଜ ବର୍ଣ୍ଣର ପାଣିର ଧାରରେ ବହୁତ ଉଚ୍ଚମନ୍ତ୍ରଣ, ମୀନାର ଓ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଝଲୁଥିଲେ । ସେହି ଭଗ୍ନାବଶେଷ ମୋତେ ଆକର୍ଷିତ କରୁଥିଲେ ।”

“ପୁଣି ?”

ମୁଁ ମୋ ସହୃଦ ଅନେକଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଇଗଲି, କିନ୍ତୁ କିଛି ସମୟପରେ ଅନ୍ୟମାନେ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଲୁଚିଗଲେ । ମୁଁ ନିଜକୁ ନଦୀତଳେ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କିଳକୁରେ ବନ୍ଦା ହୋଇଥିବାର ଅନୁଭବ କଲି । ବହୁତ ଛୁଟିପିଟି ହେଲା । ବହୁତ ଛଟପଟ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଲି ନାହିଁ ।

ଭୂମର କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଫୁଲ୍ଲେସନ ଅଛି କି ମହୁପାଳ ? ଏ ମଇଲା ଓ ଭଗ୍ନାବଶେଷ ସବୁକୁ ଷ୍ଟ୍ରେସନ୍ସ ପ୍ରଖକ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଏକାଲକ କରନ୍ତି ।

ମୁଖର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି କେଉଁଠି ?

ମହୁପାଳ ରୂପ ରହିଲା । ସଜ୍ଜନ ନିଜର କର୍ତ୍ତା ଶେଷ କରି ସିତାରେଟ ଜଳାଇଲା ଓ ମହୁପାଳ ଆଗରେ ସିତାରେଟ୍ କେଶ୍ ରଖିଦେଲା । ନିଶାର ପ୍ରକୋପରେ କିଛି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚନ୍ଦ୍ରା ଚରବାପରେ ମହୁପାଳ କହିଲା ... “ଭୂମଠାରେ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ କଥା କହିଦିଏ, ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଯିବ । ... ମୁଁ ଭୂମକୁ ଇର୍ଷାକରେ ।”

ସଜ୍ଜନ ଶୁଣି ହସିଲା, ରୂପ ରହିଲା ।

“ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହିବ ? ମୁଁ ଭୂମକୁ ଭଲପାଏ ମଧ୍ୟ ।”

“ଆଉ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ?”

“କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦେବତା, ଆମେ ଦୁହେଁ ତାର ମୁକାବଲ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ତାର ଚେତନା ହୁଏତ ବୃକ୍ଷିତ ହୋଇନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେବା

ନାଶିବୁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହୁଦେବି ସତ୍ତନ ? ଜୀବନରେ କେବେ ହାରିଯିବ ନାହିଁ ।”

“ହାର ଜିତ୍ ନିଜ ବଣରେ କଣ ଥାଏ, ମହପାଳ ? ପରସ୍ପତି ବଶତଃ ହୁଏ ।

“ସେ ଯାହା ହେଉ । ଥକ ବର ବସି ଯିବାହିଁ ପ୍ରକୃତ ହାରିବା । ମୁଁ ସେହି କଥା କହୁଛି । ତୁମେ ଯେଉଁ ମିଶନକୁ ନେଇ ଚାଲିଛ ତାକୁ ନେଇ ଚାଲି କର ।”

ମହପାଳର ଏହି ମୈତ୍ରୀ ପୁଣି ଆଦେଶ ସତ୍ତନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା । ସେ ଭାବୁକ ହୋଇ କହିଲା.....” ତୁମେ ଯଦି ସଙ୍ଗରେ ରହୁବ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଭୁକୁ ସମୀକ୍ଷା କରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ।

ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜଠାରୁ ବାହାରକୁ ବାହାର ପାରିବି ନାହିଁ ଓ ନିଜେ ନିଜକୁ ଚାହିଁ ମଧ୍ୟ ପାରିବି ନାହିଁ । ଥକ ଯାଇଛି । ଆଜିଠାରୁ ୧୦ । ୧୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଭାବୁଥିଲି । ମୁଁ ବହୁତ କିଛି କରିଥିବି । ମୁଁ ଦୁନିଆକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେବି । ଶୁଣିବ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ପରାସ୍ତା ଆଣି ଛୁଡ଼ା କରିଦେଲେ । ମୁଁ ନିଜକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଲିନାହିଁ, ଦୁନିଆକୁ କିପରି ବଦଳାଇ ପାରିବି ?

‘ଏ ସମସ୍ତ ଭାବନାକୁ ଦୂରେଇଦିଅ ।’ ସତ୍ତନ ଟିକିଏ ଚିଡ଼ି ଉଠି କହିଲା ।ଆଜି ସକାଳୁ ତୁମେ କାହିଁକି ଆସିଥିଲ ?

“ଏମିତି କହୁଛୁପସ, ମୁଁ ଏକା ଏକା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ସଙ୍ଗ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଭାବିଲି କଣ୍ଠେଲି ପାଖକୁ ଯିବି । କିନ୍ତୁ ସେ ଏ ସମସ୍ତ କଥାକୁ ବୁଝି ନାହିଁ । ପୁଣି ଭାବିଲି.....” ମହପାଳ କହୁଁ କହୁଁ ଚୁପ ହୋଇଗଲା ଓ ଗୋଟିଏ ଫାଙ୍କା ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ କଲା ।

ସତ୍ତନ ତାକୁ ଦେଖିଲା, କହିଲା . . . “ତୁମେ ନିଜକୁ ଓ ଶୀଳାକୁ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଛ, ମହପାଳ ତୁମର ଏହି ସମସ୍ତ ଫ୍ରଷ୍ଟ୍ରେସନକୁ ସେହି ଦିନରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଯେଉଁଦିନରୁ ତୁମେ ଶୀଳା ସହଚ ନିଜର ସଂପର୍କ ଭାଙ୍ଗିବାପାଇଁ ଜିଦ୍ କରୁଛ ।”

“ସେକଥା ଗୁଡ଼ିକ ସତ୍ତନ ।.....ଆଉ ଗୁଡ଼ିକ ଏ ସମସ୍ତ କଥାକୁ ।” ମହପାଳ ଜୀବନ ହୋଇ ବସିରବଲା । ସ୍ନାୟ ହାତରେ ଧରି ସ୍ବାତର ସୁନେଲି ରଙ୍ଗକୁ ଆସ୍ତତ୍ୱର ସହ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସତ୍ତନ ପଚାରିଲା.....“ତୁମର ଭାବିକର କିବାହ କେବେ ?”

“ଆସାଦ୍ୱରେ, ଅମାବାସ୍ୟା ପରେ ନବମୀକୁ ।”

“କନ୍ୟା ଓ ଭାଇଜନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ବିବାହ ମୋ ଘରେ ହେବ ।”

“ହଁ”

ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଉପରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସୀ । କାଲି ରାତିରେ ଆମ୍ଭେମାନେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲୁ । ମହଲାମାନଙ୍କର ରହିବାପାଇଁ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ଛୋଟ କୋଠା ଖାଲି କରେଇ ନେବ । ମୁଁ ଶୁଣିଲି ରୁମର ସେଠାକାର ପକ୍ଷବାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟତିକ୍ରମର ଢଙ୍ଗ ଦେଖାଉଥିଲା ।

“ଦେଖାଇବାକୁ ଦିଅ ଶିଳାକୁ । ମହପାଳ ଏକାଥରକେ ଦୁଇ ଢୋକ ପିଇଲା ।”

“ମହାଶୟ ମୁଁ ଦେଖାଇବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ । ରୁମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କୁ ଖାତିରିଦାର ପ୍ରେଟ କରିଦେବି କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ପିଲା ବଡ଼ ଏଡ଼୍‌ଭାନ୍‌ସ୍‌କି ।

“ହଁ ।”

“ତଥାପି ଏ ସମସ୍ତ ଗୁଲିବ ?”

“କହୁ ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ଆଜ୍ଞା ମହପାଳ, ଗୋଟିଏ ମଜାକଥା ଦେଖ, ଆଜି ସକାଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ କେତେକଥା ଶୁଣିଲୁ । ଏକଥା କଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରୁଛି । ସୁଧାକର ସମାଜ ଆଗକୁ ଗୁଲିଲ ଏ ରିଏକ୍ସନସମାନେ ପଛକୁ ଜୁଟିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ହୋଇମଧ୍ୟ ଏ ରିଏକ୍ସନସ-ମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମାଜରେ ରହିଛି । ଏ କଣ କଥା ?”

ମହପାଳ କିଛି ସମୟ ମୌନ ରହିଲା । ସଜ୍ଜନ ଉତ୍ତର ପ୍ରତିକ୍ଷାରେ ତାଆଡ଼କୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁଣି ଆଶା କରିଥିବା ନିରାଶ୍ରୟ ଭିକାରୀ ଭଳି ସେ ଜୋରକରି ଦୃଷ୍ଟିଫେରାଇ ଆଣିଲା ଓ ଝରକାଦେଇ ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମହପାଳ ପିନ୍ଧାରେଟର ପାଉଁଶ ଏସ୍‌ଟ୍ରେରେ ଝାଡ଼ିଲା ଓ କହିଲା..... “ରୁମ କଥାର ଉତ୍ତର ମୋ ପାଖରେ ଅଛି ସଜ୍ଜନ କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ କଥା ଏହାଯେ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ କହିବାର ଅଧିକାରୀ ବୋଲି ଭାବୁନାହିଁ ।”

“କାହିଁକି ?”

ଏଥିପାଇଁ ଯେ ମୁଁ ତା ଉପରେ ବିଶେଷ ଚିନ୍ତା କରନାହିଁ ।

“ତେବେ ପୁଣି ରୁମେ ଚିନ୍ତା କରୁଛ କଣ ?”

“କହୁବା ବେକାର । ଜୀବନର ଶେଷ ଦିନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ମିଛ କହୁବି ନାହିଁ । ଯେତେ ମିଥ୍ୟା ମୋର ଚେତନାରେ ଅଛି, ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହାକୁ ପ୍ରକଟ କରିଦେବାପାଇଁ ଶକ୍ତି ନିଜେ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ନ ପାଇବ ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ।”

ସବୁନ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା, କହୁଲା—“ମହୁପାଲ, ତୁମର ଏହି ପାଗଲାମୀ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଃସାଲତା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଗୋଟିଏ ସ୍ୱପ୍ନ ତୁମର ମସ୍ତିସ୍କକୁ ଖଣ୍ଡିତ କରିଦେବ, ଏହାଠାରୁ ବଳି ଲଜ୍ୟାର କଥା କୌଣସି ବିଦ୍ୱାନ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇଁ ଠିକ୍ ହୋଇ ନପାରେ ଧରଣିଅ ତୁମେ ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟକୁ ପାଲନ କରିପାରିଲ ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ତାକୁ ପ୍ରକଟ କରି ତୁମେ ଅନ୍ୟକୁ ଶକ୍ତି ତ ଦେଇପାରିବ ।”

“ମୋ ପାଖରେ ଶକ୍ତି ତ ନାହିଁ । ଦେବି କେଉଁଠି? ତୁମେ, ମହମ୍ମଦ ଓ ପିଲାଙ୍କର ଗୁଡ଼ି ଖାଇବା ଗପ ଶୁଣିଛନ୍ତି ? ଯେତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହମ୍ମଦ ଗୁଡ଼ି ଖାଏ ସେତେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠାରେ ପରସ୍ପରି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର, ତୁମେ ପ୍ରଥମରୁ ଗୁଡ଼ିନଖାଇବା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହୁଛି ।”

“ରହୁସ୍ୟବାଦୀ ହୁଅ ନାହିଁ ମହୁପାଲ ।”

“ରହୁସ୍ୟର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ କିନ୍ତୁ କେତେ ହଜାର ବର୍ଷ ଧରି ହୋଇଥିବା ଅଧିକ ପରାସ୍ତମ ପରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷର ଏହି ମନ୍ଦିର ମୁଲୋପାଟନ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବହୁତ ଏପରି ଛୋଟ ଛୋଟ ପ୍ରୟୋଗ ହେଉଅଛି କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ତୁମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଝୁସାର କରିଛ କିନ୍ତୁ କେବଳ ତୁମେ କରିଛ ।”

ସବୁନ ଏକ ପ୍ରକାର ଘଟଣା ହୋଇଗଲା । ମହୁପାଲ ନିଶାରେ ଅଛି, ଅବସାଦରେ ଗୁଡ଼ି ରହୁଛି । ସେ ନିଃ ଗତିରେ ପ୍ରବାହୁତ ହେବ । ଏହା ଭାବି ଭାବି ସେ ରଦାସୀନ ହୋଇଗଲା । ଯେତେବେଳେ ମହୁପାଲ ନିଜ କଥାର ମର୍ମ ପ୍ରକାଶ କଲା—
“ମୋର ମଜଲୁସ ଜାତିଭେଦରେ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ଜଟିଳ ଜାତିଭେଦ ରହିବ ଆମେ ଲକ୍ଷେ ସୁଧାରିଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଜକୁ “ମାନବସମାଜ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାପାଇଁ ଅସମର୍ଥ ହେବୁଁ ।”

“କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଜାତିଭେଦ ବହୁତ ଦୂର ଯାଇଛି ।”

“ସିନ୍ଧୁ ଲାଇନ୍‌ରେ ସବୁନ ଗଲା ମହଲରେ ନୁହେଁ । ଶହେରେ ୧/୪ଟି ଏପରି ହୋଇଗଲେ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏନାହିଁ ।”

“କିନ୍ତୁ ପୁଅର ଉନ୍ନତ ବିଶେଷ ଏବେ ତ ନାହିଁ ।” ସବୁନ କହିଲା... ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ଠିକ୍ ଯେ, ମୁଁ ଜେଠେଇଙ୍କଠାରେ ବମ୍ପା ଓ ଡାକ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ ସଦସ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ପାଇଲି । କନ୍ୟା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମନରେ ବିଶେଷ ରହିଛି । ସେ ତାକୁ ତାଙ୍କ ପାଣି କଲସୀ ଛୁଇଁବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ ।

“ବମ୍ପା ଅଥବା ଭୂମ ପତ୍ନୀପାଇଁ ଜେଠେଇର ବିଶେଷ ଓ ଜାତି ରକ୍ଷାପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଜିନିଷ ଖାଦ୍ୟପେୟ ଅଲଗା ରଖିବାରେ ସମାଜର ରହସ୍ୟ ଖୋଲିଯାଏ । କଲ୍ଲନା କର ଯେ ଜେଠେଇ ଭୂମେ ବମ୍ପା ଓ ଭୂମର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଜିଠାରୁ ପରସ୍ପର ବର୍ଷ ପୁରୁଷ ଜନ୍ମ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତୁ ତେବେ ଭୂମମାନେ ମଙ୍ଗରଲେ ମଧ୍ୟ ଜେଠେଇ ଭୂମପ୍ରତି ସଦସ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ସେହି ସମୟରେ ଜାତି ବାହାରୁ ବିବାହ କରିବା ଏକ ଅକଲ୍ୟାଣସ୍ଵ କଥା ଥିଲା ଓ ଏଥିପାଇଁ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ତା ପାଇଁ କଠୋର ଥିଲା । ଆରେ ପ୍ରଥମେ ଜେଠେଇ ଭୂମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜାତୁର ପିତୁଳା ଗଢ଼ିଥିଲା । ଏହା ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ସାମାଜିକ କଠୋରତାର ପରିଣାମ । ଆଜି ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ି ସୁଧାର ଆନ୍ଦୋଳନ ରୁକ ବାବାଞ୍ଜର କଳାକୁ ଅଧିକ ମାନ୍ୟତାରେ ପୋତି ଦେଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ଯୁଗ ମୌଳିକ ସହିତ ଭୂମକୁ ସ୍ଵୀକାର କରିବା କିନ୍ତୁ ଭୂମର ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଵୀକାର କରୁନାହିଁ ।”

ଏହାହିଁକି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେଯେ ନୂଆ ଯୁଗ ନୂଆ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ସାବଜମାନ ରୂପେ କପରି ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

“କୌଣସି ପ୍ରବଳ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ଵାରା ଏଭଳି ଆନ୍ଦୋଳନ ଯାହାକି ବ୍ୟାପକ ରୂପେ ଜାତିର ବେଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବ । ମହପାଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଭାବି ଭାବି କହୁଥିଲା । ... “ଅଉ ଏହା ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନରେ ରଖ ଯେ ଆନ୍ଦୋଳନ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭାରତ ବର୍ଷରେ କେତେଥର ହୋଇଅବା ଜାତି ବିରୋଧରେ ହୁଣ୍ଡି ଜିନିଷ ମନରେ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ଜାତିପାଇଁ କୌଣସି ସମୟରେ ଭାରତର ଶକ୍ତି ଆମର ଜିରନ୍ତର ପତନର କାରଣ ହୋଇଛି । ମୋଟା ମୋଟି ଭୂମେ ତାଠାରୁ ତାର ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଛଡ଼େଇ ଆଣୁଛି ।”

“କଥା ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ସବୁନ ଗର୍ମୀର ହୋଇ ଶବ୍ଦବାକୁ ଲାଗିଲା । ମହପାଳ ମଧ୍ୟ ଜିନିଷ ଗିଲସର ପେୟ ପ୍ଲେଟରେ ରଖି ଶେଷ କରିବାର ଫିସ୍ତାରେ ମୌଳ ରହିଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟରେ ଉଭୟଙ୍କ କରମରୁ ହଠାତ୍ କିଛି କହିବାର ଭାବ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ମହପାଳ ଜିନିଷ କଥା କହୁ କହୁ ଅଟକି ଗଲା, ସବୁନକୁ କହିଲା” କୁହ କୁହ ।

“ମୁଁ ଜିନିଷ ଶବ୍ଦକୁ ଏହି ସମାଜକୁ ବଦଳିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତିଯୋଗ କରିବି । ମୁଁ ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ବଦଳାଇବି । ସବୁନର ଚେହେରାରେ ହୃତକା ଥିଲା ମହପାଳ ତାକୁ

ଦେଖିଥିଲ, ହଠାତ୍ ସଙ୍କଳନର ମନେହେଲ ଯେ ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ କିଛି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ସେ ମହୁପାଳକୁ କହିଲା “କିଛି କହୁଥିଲ ମହୁପାଳ ?”

ଏ ? ଓଃ “ମହୁପାଳ ହୁଏନ ।” ମୁଁ କହୁଥିଲ ଯେ ରୂପ ରଚନ ମୋତେ ତାର ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛି । ଭବିଷ୍ୟ ଶକୁନ୍ତଳାର ବିବାହପରେ ନେବ, ନଚେତ୍ ପୁଅଘର ବାଲ ଏ ହୁଏତ ମୋଟର ଦେଖି ଏହାକୁ ଯୌତୁକ ରୂପେ ମାଗିବ ।”

କିଛି ସମୟରେ ମହୁପାଳ ଓ ସଙ୍କଳନ ନିଜ ନିଜର ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଗୁଲିଗଲେ । ସଙ୍କଳନ ବହୁତ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲ ଯେ ସେ ମହୁପାଳକୁ ତାଘରେ ଅଥବା ଯେଉଁଠାରେ ସେ ଗୁଲିବ ପଢ଼ୁଥିଲ ଦେବ କିନ୍ତୁ ମହୁପାଳ ନିଜେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଯିବାର ନିଶ୍ଚିତ ମୁହଁରେ ପରିବାର ରୂପେ ମନା କରିଦେଲ । ହୋଟେଲ ବାରିଆ ତଳ ସଡ଼କ ଉପରେ ସଙ୍କଳନ ଗ୍ରେଟିଆ ଫୋଡ଼ିକାର ଛଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସଙ୍କଳନ ସଙ୍କଳନ ଭାବରେ ତାକୁ ନିଜ କାରରେ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ କହିଲା ସେତେବେଳେ ମହୁପାଳ ନିଜ ସିକାକୁରେ ଛୁଡ଼ାହେଲା । ତାକୁ ରୂପ ରଚନର ଗ୍ରେଟ ଫିଏଟକାର କଲନ୍ଦା ନେସରେ ତାର ନିଜର ଭଲ ପ୍ରସାଦ ହେଲା । ରୂପ ରଚନ ତାକୁ କହିଥିଲା “ଗୁରୁ, ରୂପେ ମହାନ ଲେଖକ, ଏଥିପାଇଁ ରୂପ ପାଖରେ ଗଢ଼ି ରହିବା ଉଚିତ୍ ।” ମହୁପାଳ ଏହି ବିଷୟକୁ ପସନ୍ଦ କଲ କିନ୍ତୁ ଆଠ ଦଶ ହଜାରର ଗାଡ଼ି ଖରିଦ୍ କରିବା ତା ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଳରେ ଦାନ ନେଇ ରୂପ ରଚନ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞ ରହିବା ମଧ୍ୟ ତାର ଚିନ୍ତାର ବହୁଭାଗ ଥିଲା । ରୂପରଚନ ଅଢ଼େଇ ଡିନି ହଜାରରେ ନିଜର ଗ୍ରେଟ ଗାଡ଼ି ବୁଦ୍ଧି କରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ କଲ । ମହୁପାଳର ମନ ରହିଗଲା । ଘରକୁ ଆସି ସେ କଲାଣୀ ସହୃଦ ଏ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନାମ ଶୁଣିଲା ଯାହା ସବୁ ପିଲାଏ ଓ ତାଙ୍କର ମା ଆଦି ସମସ୍ତଙ୍କର ଖୁବ୍ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ମହୁପାଳ ମିଛରେ କହିଲା ଯେ ରୂପ ରଚନ ତାକୁ ପ୍ରକାଶୋଦ୍ଧାନୀ ବହିର ଏଡ଼୍‌କ୍‌ସନ୍‌ସ ରୂପେ କାର ଦେଇଛି । ଏହାପରେ କାର ଯଥା ଶୀଘ୍ର ଘରକୁ ଆସିବ । ଏ କଥା ଘରବାଲମାନଙ୍କୁ ପରମାବଶ୍ୟକ ମାଲୁମ୍‌ହେଲା । ବଡ଼ପୁଅ ତାଇଉଁ ଶିଖିବାର ଯୋଜନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କଲାଣୀ କାରର ମାସିକ ଖର୍ଚ୍ଚର ହିସାବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମହୁପାଳ କହିଲା ଯେ ସେ ରୂପ ରଚନର ପ୍ରକାଶନ ବିକ୍ଷେପର କାମ ପ୍ରତିଦିନ ଘଣ୍ଟା ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଦେଖି ସେ ଗାଡ଼ିର ମୂଲ୍ୟ ପରିଶୋଧ କରିବ । ଏହାପରେ କିଛି ଭବିଷ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ପିଲାମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ, କିନ୍ତୁ କଲାଣୀର ଶକୁନ୍ତଳା ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଗାଡ଼ି ଘରକୁ ଆଣିବାର ବ୍ୟବହାରକ ଆପଣା କଲ । ତାକୁ ଭୟ ଥିଲା ଯେ କାରର ବୈଭବ ଦେଖି ପୁଅବାଳ କୌଣସି ଆଳ କରି ହୁଏତ ଅନ୍ୟ କିଛି ଯୌତୁକ ମାଗି ପାରନ୍ତି । ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ ଏହି କଥାରେ ଚାପ ରହିଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ସଙ୍କଳନର ନିଜକୁ ଉପରେ ମହୁପାଳର ନିଜକୁ ସକାର ହେଲା । ତାର ବାରମ୍ବାର ଅସମ୍ଭବରେ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଳ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଶିକ୍ଷାରେ ଯିବାକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଲ । ନିଶା ଘରରେ ତାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଗୁଲିକାର ହଜିରତ ଗାଡ଼ିର

ବୈଭବ ନିଜର ଭଲ ପ୍ରତୀକ ହେଲା । ସୁନା ସିନେମା ଓ ତାର ଲମ୍ବା ପ୍ରତିର ସେ ପାଖରୁ ଦେଖା ଯାଉଥିବା ପ୍ରିନସ ସିନେମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନରନାଶଙ୍କର ଚଳ ପ୍ରଚଳ ସୃଷ୍ଟିକୃତ ଦୋକାନର ବାରଣ୍ଡାରେ ଚଳ ପ୍ରଚଳ ଗ୍ରାମୀ ସୃଷ୍ଟିକୃତ ଭିତ । ବସ, କାର, ସାଇକେଲର ଉତ୍ସାର ଯିବା ଆସିବାରେ ଗୁଣିଆଡ଼େ ଖେଳି ଯାଉଥିବା ଝଲକ ମହୁପାଲର ନିଶାର ଲୁପି ଲଲିମାକୁ ଦ୍ଵିଗୁଣିତ କରୁଥିଲା । ସେ ଜଣେ ସାନ ଦୋକାନୀ ପାଖରେ ପୁରୁଣା ବଙ୍ଗଳା ପାନାମା ସିଗାରେଟ ପେକେଟ୍ ଓ ଛିଆସିଲି କଣି ପକେଟ୍ରେ ରଖିଲା, ଦୋକାନର ଦର୍ପଣରେ ନିଜର ଡିଲାସି ନିଶାୟୁକ୍ତ ଶୋଭାକୁ ଦେଖିଲା ଓ ମହାଶୟନୀଙ୍କ ମନ୍ଦର ସମ୍ମୁଖ ସଡ଼କ ଉପରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଗୋଟିଏ ଖାଲି ଉତ୍ସାହୀ ଡାକିଲା । ଉତ୍ସାହୀଙ୍କ ମହୁପାଲ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଦେଖି ଆଗକୁ ଗୁଲିଲା । ମହୁପାଲର ଚେହେରାରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ଯେ ଉତ୍ସାହୀଙ୍କ ଧରି ହସ୍ତରରେ ଖୁବ୍ ପିଟନ୍ତା । ନିଶା ବାଉଁରେ ପାଦରେ ଗୁଲି ଗୁଲି ଯିବାକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲା । କାର୍‌ର ମୁଣ୍ଡ ଓ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରେଟିଆ ଉତ୍ସାହୀଙ୍କ ଏଭଳି ଆଦେଶ ଲଙ୍ଘନ କରି ଗୁଲିଯିବା ତାର ଉଦ୍‌ବେଗକୁ ଉତ୍ତେଜନାର ଶିଖର ଉପରେ ପହଞ୍ଚିବା ଦେଲା । ଇଚ୍ଛାହେଲା, ଏହୁକ୍ଷଣି ଯାଇ ସେ ରୂପ ରଚନ ସହଜ କାର୍ କଣିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିନେବ । ଫଳବାଳଙ୍କ ଦୋକାନ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ପହଞ୍ଚି ତାକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଖାଲି ଉତ୍ସାହୀ ଦେଖାଗଲା ” ଖାଲିଅଛି ? ନା, ବାବୁ, ମହୁପାଲର ନିଜ ଗାଡ଼ି ପାଇଁ ଜିଦ୍ ଆଡ଼ୁଇ ଖାତ୍ର ହୋଇଉଠିଲା । ଉତ୍ସାହୀଙ୍କୁ ଗୁପ୍ତ ମାଗିବା ଓ ଖାଲି ଦେବାର ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ଖାତ୍ର ହେଲା କିନ୍ତୁ ହୋଶ ତାର ଥିଲା ଯେ, ସେ ଏପରି କିଛି ନ କରୁ । ସଡ଼କ ପାଖହୋଇ ନରହଣ ଗୁମ୍ରା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସାହୀ ବାଳକଙ୍କୁ ଡାକିବା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଭାବନାରେ ଥିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା ଗାଡ଼ିରେ ଚଢ଼ିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠି ସେଠି ଗୁଲିବାର ଇଚ୍ଛା ତା’ର ନଥିଲା । ତା ସାମ୍ନାରେ ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ତାକୁ ରୂପରଚନ ପାଖରୁ ତାକୁ କାର୍ ନେବାକୁ ହେବ ।

ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ଉପରେ ଆରମ୍ଭରେ ଅଧାଶୋଇ ଥିବା ମହୁପାଲ ନିଜର ଆଖି ପାଖରେ ଯାଇଥିବା କାର୍‌ରୁକ୍ତିକ ଦେଖି ଏହି ସମୟରେ ଶୁଦ୍ଧ ହେଉନଥିଲା । ଏହି ସଡ଼କ ଉପରେ ଦିନେ ମହୁପାଲର ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ପଛକୁ ଗୁଲୁଥିବାର ଦେଖାଯିବ । ... ଏହି ଆଗରେ ଆସୁଥିବା ଟ୍ରେଟି ଗାଡ଼ିରେ ଯେଉଁଲି ଆଉ ସିଟ୍ ଉପରେ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ବସିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ପତି ପତ୍ନୀ ହେବେ... କୌଣସି ଦିନ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କଲାଣି ସହଜ ଏଭଳି ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଆସନ୍ତେ ମହୁପାଲକୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲା ଯେ, କଲାଣି ସହଜ ଯାହାରେ ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ମଜା ମିଳି ପାରୁ ନାହିଁ । କଲାଣି ପୁରୁଣା କାଳିଆ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ । ଅନେକ ଥର ସେ ଶୀଳା କାର୍‌ରେ ବସି ଯାଇଛନ୍ତି । ମହୁପାଲକୁ ଶୀଳାର ସ୍ତୁତି ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଶିଳା ତାର କିଛି ଅପରାଧ କରିନାହିଁ । ସେଦିନ ସବୁନର କୋଠାରେ ଶୀଳା ତାର କେତେ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲା । ତାକୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା

ଯେ ଶୀଳା ସହୃଦ ସମ୍ବନ୍ଧ ବଞ୍ଚେଇ କର ସେ ବଡ଼ ଗୁରୁତର ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛି ଓ ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରା ସହୃଦ ତାର ଏହା ମଧ୍ୟ ଶଶିଙ୍କା ହେଲେ ଯେ ଶୀଳା ସହୃଦ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହେଲେ ସମାଜ ପରିମାନେ ଏହା ଭାବିବେ ଯେ ଏ ସମସ୍ତ ବୈଭବ ଶୀଳାର । ମହୁପାଳ କେବଳ ଏଥିପାଇଁ ବଚଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ରୂପରତନ ସହୃଦ ରହି ପାଇଯା ଅର୍ଜୁନ କରୁ କରୁ ଯଦି କେହି ତାକୁ ବାଧା ଦିଏ ତେବେ ଏତେ କିଛି ସତ ନୁହେଁ । ଅନେକ ଲେଖକ ଅନ୍ୟ ସହୃଦ ଏହିଭଳି ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବହାରିକ ବହୁତା କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ କୌଣସି ନାଶ ସହୃଦ ରହି ଛାଡ଼ାଦ୍ୱାରା ଧନ ଅର୍ଜନ କରିବାର କଳଙ୍କ ମହୁପାଳକୁ କେବେହେଲେ ଭଲ ଲାଗି ନ ପାରେ । ସେ ଶୀଳା ସହୃଦ ଏଥିପାଇଁ ଯୁ ଥର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ସୋଡ଼ାଗାଡ଼ି ନିଗୋଲା ଗସ୍ତରେ ବୌଦ୍ଧ ଥିଲା । ମହୁପାଳର ମନ ଶୀଳାର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ବଚଳିତ ହେଉଥିଲା ଯେ ତାକୁ ଲାଗୁଥିଲା ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରେମଠାରୁ ବଳି ସେ ଏଭଳି ଯେଉଁ ଲୌକିକ ବୈଭବକୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇ ଅନ୍ୟାୟ । କାର୍, ବଙ୍ଗା ଗୁଜର-ଗୁଜରାଣୀ ଓ ନାନା ପ୍ରକାରର ଆର୍ଥିକ ବୈଭବର ସୁଖ ଓ ଆରାମ ହୁଏତ ଆଇପାରେ କିନ୍ତୁ ମହୃଦ ଭାବନା ଓ ବରୁର ଆଗରେ ସେଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ନିଜର ନୃତନ ଯୌବନାବସ୍ଥାରେ ମହୁପାଳ, ଜଣା ନାହିଁ କେତେଥର ଯେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ବୈଭବକୁ ପଦ ଦଳିତ କରିଛୁ ତାର କଳନା ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପାଇଁ ନିଜ ମାମୁଁ ଘରର ବୈଭବ ଗୁଡ଼ିକ । ରୂପରତନ ସହୃଦ ମଧ୍ୟ ସଫଳ ଡାକ କଲା, ଭାଇ ବିବାହରେ ଯୌତୁକ ନେଲାନାହିଁ ଭାଇର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ନିଜ ପତ୍ନୀର ଗହଣା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଧିକରିବାରେ ତାର ଦ୍ୱିଧା ନଥିଲା । ସେହି ମହୁପାଳ ଆଜି ଆର୍ଥିକ ବୈଭବ ପାଇଁ କେଳେବଳ ମହାନ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଡାକ କରି ପାରିଲା ? ସେ କେତେ ପଡ଼ିତ ହୋଇ ଗଲା । ମାସ ମାସ ବଢ଼ିଗଲା ସେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଅକ୍ଷର ଲେଖିପାରିନାହିଁ, କେବଳ ନିଜ ଘରେ, ନିଜର ଗୁଣପାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଡ଼େ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ଆଡ଼ମ୍ବର ସଜାଇବାରେ ତାର ଦିନ ଅଧିକତର ଗୁଲିଯାଏ । ତାର ଉପନ୍ୟାସ ଯାହାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସେ ଭାବିଥିଲା ଯେ ଏହା ତାର ଅନୁପମ ରଚନା ହେବ, ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲା । କେତେଥର ତାର ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି ଯେ ସେ ତାକୁ ଲେଖି ବସିବ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ତାର କଲ୍ପନା ଶକ୍ତି ସତେ ଯେପରି ବନ୍ଧିଯିବ ହୋଇ ଯାଇଛି ଓ ସତ୍ତ୍ୱେନ ସମଗ୍ର ପ୍ରସିଦ୍ଧି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ୁଛି । ସତ୍ତ୍ୱେନ ଏବେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ବ୍ୟତି ଅର୍ଜନ କରିଛି ଯେ ମହୁପାଳ ତାର ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ମହୁପାଳକୁ ଏଥିପାଇଁ ଭର୍ଷା ହେଉଛି କିନ୍ତୁ ଏ ଭର୍ଷା ଆକର୍ମଣ୍ୟ । ବଡ଼ୁଥିବା ସମାଜ ଲୋକଙ୍କର ଭର୍ଷା ଜନାତ ବିରୋଧକୁ କେବେ-ହେଲେ ବିଶେଷ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଏ ନାହିଁ । କାଲି ଯେଉଁ ଲେଖା ସତ୍ତ୍ୱେନର ସାମାଜିକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବିରୋଧ କରି ଲେଖାଯାଇଥିଲା ତାହା ଅଧିକ ଯୁକ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସଫୁର୍ଣ୍ଣ ଅସଫଳ । ମହୁପାଳ ଲେଖିଥିଲା ଯେ ଏହି ପ୍ରକାରର ସାମାଜିକ କଳ୍ପସତାର

ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହେଉଥିଲେ ସମାଜରେ କେବଳ କଳ୍ପସ୍ତୁତି କଳ୍ପସ୍ତୁତି ବାହାର ଆସିବ । ଏ କଥା ତାକୁ ଏ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ପୁଣ୍ୟତଃ ଠିକ୍ ମନେ ହେଉଛି କିନ୍ତୁ ଏଥି ସହିତ ମହୁପାଳ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜାଣେ ଯେ ସବୁଜ କେବଳ କଳ୍ପସ୍ତୁତିର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରେ କାମ କରୁନାହିଁ । ସେ ଏହି ସମୟରେ ବାବା ରାମଜୀଙ୍କର ରଚନାସୂକ ବୃତ୍ତିରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇଛି । କନ୍ୟାର ସହଯୋଗ ମଧ୍ୟ ତା ପାଇଁ ବିନାଶକ ନୁହେଁ ବରଂ ରଚନାସୂକ ଓ ଆଜିର ତଥାରେ ସବୁଜର କଳ୍ପିତ ନିଷ୍ପତ୍ତି ତାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବାହାର ପରିଚୟ ତାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ମିଳିଛି । ଯେଉଁ ଠାରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ରୂପେ ଆବରଣ ଭିତରକୁ ଅଣାଯାଏ ସେଠାରେ ବିନାଶାସୂକ ବୁଦ୍ଧି କାର୍ଯ୍ୟ କରେନାହିଁ । ମହୁପାଳ ନିଜ ମନରେ ଏହି ସମୟରେ ଯେତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଉଠିଲା ସେତେ ତାର ଆସୁରୀ ନି ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିପାତ୍ରଥିଲା । ସେ କେଉଁଠାକୁ ଯାଉଛି ? କେଉଁ ଦିଗ ଆଡ଼କୁ ଗତିକଲା ? ଏ ସବୁ କଣ ହେଉଛି ? ହେ ଭଗବାନ । ବଦଳୁଥିବା ଦେଶ କାଳ ଓ ସମାଜରେ ଏହି ସମୟରେ ମୋଟରବାଲା ମହୁପାଳର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ନା କଲମ ଧାରୀ ଲେଖକର ? ଗୋଷ୍ଠୀମୀ ଭୁଲିଯା ଦାସ ଯଦି ଆର୍ଥିକ ବିଭବର ମାୟାରେ ପଡ଼ି ରହିଯାଇ ଆଆନ୍ତେ ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଆଜି କିଏ ମନେ ପକାନ୍ତା ? ଆକବରଙ୍କର ସମ୍ବୋଧନ ପାଇଁ ଭୁଲିଯା କେବେହେଲେ “ଦିନ୍ ଗାଠ କୌପିନ ମୈ ଦିନ୍‌ଗୁଣ ବନ୍ ଲୌନ୍” କହି ପାର ନ ଥାନ୍ତା । ଜଣା ନାହିଁ ମହୁପାଳ କେତେ ଦୁଃଖର ବିଷମକ୍ଷଣରେ ଏହି ଦୋହା ଦ୍ଵାରା ସନ୍ତୋଷ ବଳ—ଆସୁବଳ ପାଇଛି—

ତାନ ଗାଠ କୌପିନ ମୈ ଦିନ୍‌ଗୁଣ ବନ୍ ଲୌନ୍ ।

ଭୁଲିଯା ମନ ସନ୍ତୋଷ ଜୋ କହୁ କାୟୁରୌ କୌମ ।

ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ଵାସ ଗ୍ରନ୍ଥ ସବୁଜ ସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ଵରରେ ଗୁଣ୍ ଗୁଣ୍ ହେଲା । ଏହି ସମୟ ଭୁଲିଯାଙ୍କର ଏହି ଦୋହା ଗୋଟିଏ ବିଗତ ଜସ୍ତାଦାର ଶୋକ ପ୍ରସାଦ ମାତ୍ର ଭଳି ଉଚ୍ଚାରିତ ହେଲା । ମହୁପାଳ ନିଜ ମନେମନେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ସ୍ଵପ୍ନ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଏହି କ୍ଳାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ନିଜ ବ୍ୟାଜ ଜମା ଅଡ଼ିତିଶ ଫୁଲର ଟଙ୍କା କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ରୂପ ରଚନର ଘରକୁ ଗାଡ଼ି ମୁଲାଇବାପାଇଁ ଯାଉଅଛି । ତେମ୍ ସମାଜ, ତେମ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ରୁଣ ନେଇ ଦିଅ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଶୁଦ୍ଧାକ୍ଷର ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସର୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ସେ ନିଜର କ୍ଳାନ୍ତ ମନକୁ କର୍ମକ୍ଷମ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କଲ କିନ୍ତୁ ସେ ଶୁଦ୍ଧିପାରିଲ ନାହିଁ । ସେ ଶୁଦ୍ଧିପାତ୍ରକ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ବାର ଦରକାର । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଢ଼ାଲଟିଏ ଦରକାର । ତାକୁ ବୈଭବପୁର୍ଣ୍ଣ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିଏ ଦରକାର । ତାକୁ ଦିନ ଗାଣ୍ଟ କୌପିନବାଲା ଦର...ବା...ର ନାହିଁ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତବାଦୀ ଲେଖକ ମହୁପାଳ ଶୁକୁ ତାର ଚେତନାରେ ଏହି ସମୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ମୁତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଥିଲା । ମହୁପାଳ ମରଗଲା, ଏହା ଭାବ ତାର ମନ ବନ୍ଦନ ଚାହିଁଲା । ଗଡ଼ାଣୀରେ ତାହାଣ ଆଡ଼କୁ ଶୁଦ୍ଧ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିଟି ରୂପ ରଚନର ପ୍ରାସାଦ ସ୍ଥାପନାରେ ଫଟକି ରହିଲା ।

ସକଳିଣ

ଜେଠେଇ ଘରେ ଭଗବତା ରାଧାଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତୁତି ବଡ଼ ଧୂମ-ଧାମରେ ହେଉଅଛି, ବାବା ରାମଜୀଙ୍କର ଭଗବାନ କୃଷ୍ଣ ବିବାହ ହେବାକୁ ଆସିବେ । ଦୂର ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଳି ମହଲ ଆଦିରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ବିବାହ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଦୈନିକ ଜୀବନରେ ମନୋରଞ୍ଜନ ଓ ନୂଆ ସ୍ବର୍ଣ ଆସିଯାଇଛି । ହସି ହସି ବଡ଼ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଲୋକମାନେ ଜେଠେଇର ଏହି ରତ୍ନବ ଆୟୋଜନର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ଖବର ପ୍ରଭୃତି ହୋଇଛି ଯେ ଏହି ବିବାହରେ ଜେଠେଇର ପରୁଷ ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । ମଇଳା କୁଚଡ଼ିଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି, ସବଦା ରାସସୀ ଭଳି ଦେଖାଯାଉଥିବା ଜେଠେଇ ଯାହାଙ୍କର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ବରେ ଗାଳି, ଅଭିଶାପ ଓ ଗୁଣୀ ଗାଡ଼ୁଡ଼ି ମାୟାକାଲି ଘେରି ରହିଛି, ଯାହାଙ୍କୁ ସକାଳୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଢ଼ିକ ଆବାଳ ବୁଦ୍ଧ ବନାତା ସମସ୍ତେ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି, ସେହି ଜେଠେଇ ପରୁଷ ହଜାରର ସମ୍ପତ୍ତି ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରୁଛି, ଏ ସମୟର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରଲୋଭିତ ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ କି ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆଳରେ ପରୁଷ ଶହେ ଟଙ୍କା ହାତକୁ ଆସିଯିବ ଏହାର ସ୍ବାମି ମଧ୍ୟ ତଥାକ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲ କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ କାହାର କାରୁ ଖଟୁ ନଥିଲା । ଟଙ୍କା ପଇସାର ସମସ୍ତ ପ୍ରକଳ ସଜ୍ଜନ ହାତରେ ଥିଲା । ଭିତର, କାମ-ଦାମ ଜେଠେଇ ବୟସର ୨୩ ଜଣ ବୁଢ଼ୀ ସମ୍ବଳିଛନ୍ତି, କନ୍ୟା, ଭାଇ ଓ ଗ୍ରେଟ ବୋହୂକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଥବା ଭଣ୍ଡାର ଘରର କିଛି କାମ ମିଳିଲ ନାହିଁ, କାରଣ ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଛି । ତଥାପି ଜେଠେଇ କନ୍ୟାକୁ ହସାବ କଟାବ, ଜନପ୍ରସନ୍ନର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣର ପୂର୍ବ କାମ ସମପାଣ କରିଥିଲେ ।

ପୁରୁ ମହଲ ବିବାହର କାମଧନ୍ଦାରେ ସରଗରମ । ଚୁଲରେ ଗୁଡ଼ିଆମାନେ ମହଣ ମହଣ ମିଠେଇ ତଥାକ୍ କରୁଛନ୍ତି । ବରଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ଧୋତି ବିଦାକ ସ୍ବରୂପ ମିଳିବ । ଗାଣ୍ଡି ଗାଣ୍ଡି ଧୋତି ଆସୁଛି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଭଣ୍ଡାର ଘରେ ରଖାଇ ସେଠାକାର ଗୁଡ଼ିକାଠି ଜେଠେଇକୁ ଦେବାର କାମ ବନକନ୍ୟାକୁ ମିଳିଛି । ଜେଠେଇ ସମସ୍ତ ଜାତି ବୁଢ଼ମ୍ବ ସମ୍ବନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଅମନ୍ତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି । ନିଜର ସୌରୁଣୀ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପଠାଇଛନ୍ତି । ରାଜା ସାହବଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ସଜ୍ଜନ ମାର୍ଚ୍ଚତରେ କନ୍ୟା ଦାନ କରିବାରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଜେଠେଇ ପଠାଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ରାଜା ସାହେବ ଏହା କହି ଅସ୍ବାକାର କରିଦେଲେ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ମାୟାମେ ହିଁ ତ୍ୟାଗ କରି ସାରିଛନ୍ତି ।

ସେ କୌଣସି ଲୌକିକ କାମ ଧନ୍ଦାରେ ମିଶି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଜେଠେଇ ଶ୍ଵାସ୍ତ୍ର କନ୍ୟାଦାନ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଏହା ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଅଭିଳାଷ । ଯଦି ତାଙ୍କର ହିଅ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତା, ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ସହୃଦ ସେ କନ୍ୟା ଦାନ କରୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ହିଅ ନାହିଁ । ଶ୍ଵାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ହିଅଇଲି । ଭୁବନମୋହନ ମହାମାୟାଙ୍କର କନ୍ୟାଦାନ କରିବାଠାରୁ ବଡ଼ ପୁଣ୍ୟ ଆଉ କଣ ଥାଇପାରେ ? କିନ୍ତୁ ରାଜା ସାହେବ ଜେଠେଇର ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ । ପତିଙ୍କ ଦିନା ପତ୍ନୀ କନ୍ୟାଦାନ କିପରି ଦାନ କରିବେ, ଏହା ବିବଶିତା ଜେଠେଇକୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିଲା ଲାଗିଲା...” ନ ଆସନ୍ତୁ ଅଲପେଇଣା ମୋର କୌଣସି କାମକାର୍ଯ୍ୟରେ କଣ ଆସିବ ? ମୋର ଶ୍ଵର୍ଗର ଏପରି କଷ୍ଟ ଅଛି । ମୋଭଳି ସଫାର ଅଭିଶାପ...” ଜେଠେଇ କୌଣସି ଉତ୍ସୁକର ଶାପ ଦେଇ ଦେଇ, ଜଣାନ୍ତାହିଁ ମନର କେଉଁ କୋଣରେ ବାଧା ପାଇଁ ବନ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ଦୋଧର ଜ୍ଵାଳା ପରିବର୍ତ୍ତେ କରୁଣାର ଉଦ୍ରେକ, ଜେଠେଇ ଆଖି ପୋଛି ପୋଛି ଆଉ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାମରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ରାଜା ସାହେବ ଏବେ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଶଙ୍ଖମଲମଲ ପଥରରେ ମୁର୍ତ୍ତି ବନାଉଛନ୍ତି । ଶଙ୍ଖ ମଲମଲ ପଥର କଣି ରଖିଛନ୍ତି । ବରିଷ୍ଠ ଠିକ୍ ମଝିରେ ଚିଆର ହୋଇଥିବା ବେଢ଼ା ଶଙ୍ଖ ଉପରୁ ଓ ବହୁତ ବଡ଼ ଚଉରା ବନାଉଛନ୍ତି, ଯାହାର ଚାରି କୋଣରେ ଶଙ୍ଖ ମଲମଲର ସନ୍ତୋଷୀ ମୁର୍ତ୍ତି ବନା ହେବ । ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଯେ ଏହି ଚଉରା ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଠି ସମ୍ବାର ହେବ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଶଙ୍ଖ ମଲମଲରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ମଣ୍ଡପ ଚିଆର ହେବ ଯେଉଁଥିରେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ମୁର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ । ମଣ୍ଡପର ନକ୍ସା ଚିଆର ସରିଛି, ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ଇଚ୍ଛାପୂର୍ବକରେ ତାର ଚୈ ମଧ୍ୟ ମିଶାଯାଇଛି । ମରବା ପରେ ମଧ୍ୟ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ମହମା ବହୁତ ରହୁ ଏହା ତାଙ୍କର ହୃଦ୍ୱୀକ ଇଚ୍ଛା । ମରବା ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦେହ ସବସାଧାରଣଙ୍କ ଶବ ଦାହ ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ ନ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଠି ସମ୍ବାର ପାଇଁ ନିଜର ବରିଷ୍ଠକୁ ବାଛିଛନ୍ତି ଓ ମାୟା ମୋହରୁ ରହୁତ ହୋଇ ସେ ନିଜର ମରଣୋତ୍ତର ବୈଭବର ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

‘ନିଜର ଗୁଣ୍ଡା ପ୍ରଥା’ ଦିନରେ ବଡ଼ ଭଡ଼ ହେଲା ॥ ଲଳ ମୁକୁନ୍ଦୀ ମଲର ଘର ପାଖ ଉତ୍ତା ପଡ଼ିଆରେ ସରୀର ଆୟୋଜନ ହେଲା ॥ ଜେଠେଇର ଇଚ୍ଛାଥିଲା ଯେ, ଯେଭଳି ତାର ସଉରୁଣୀର ପୁଅର ‘ଟିକା’ ଉତ୍ସବରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁସଜ୍ଜିତ କୁଜରେ ସର ହୋଇଥିଲା ସେହିଭଳି, କିମ୍ବା ତା ଠାରୁ ବଳି ଆକର୍ଷଣୀୟ ସରା ତାଙ୍କର ସେଠାରେ ହେଉ ॥ ସବୁନର ନିଶ୍ଚୟରେ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ମଣ୍ଡପ ସଜା ଯାଇଥିଲା ॥ ଉକ୍ତ ପଡ଼ିଆର ଚାରିପାଖରେ ତାଳ ପତ୍ରର ଚାଞ୍ଚଡ଼ାରେ ଚାରିକାନ୍ଥ ଓ ଦକ୍ଷିଣୀ ମନ୍ଦିରର ଗୋପୁରମ୍

ବନ୍ଧୁ ଓ ପାଶର

ଜ୍ଞାନାନନ୍ଦରେ ତିନୋଟି ଫାଟକ ତିଆରି କରାଗଲା ॥ ଭିତରେ ଲଗବ ନଙ୍କ ମଣ୍ଡପ କଣ ହୋଇଥିଲା ? ଏଭଳି ଲଗୁଥିଲା ସତେ ଯେପରି ସ୍ୱପ୍ନସ୍ଥ ବ୍ରଜ ମଣ୍ଡଳ ଉଠାଇ ଏଠାକୁ ଅଣାଯାଇଛି ॥ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ବୃନ୍ଦାବନର ଘାଟ ଓ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକର ଏଡେଇ, ତା ପାଖରେ ପ୍ରାଚୀନ ମଥୁରାର ମଡ଼େଲ ଥିଲା ॥ ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଗୋକୁଳ ନନ୍ଦଗାଁ, ବରସାନା ବନାରସ ଯାଇଥିଲା ॥ ଏ ସମସ୍ତ ପଛରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ପବିତ୍ର, ଯାହା ଉପରେ କେଶବ ମାନସୀ ଗଙ୍ଗା କେଶବ ରାଧାକୃଷ୍ଣ, କୃଷ୍ଣକୃଷ୍ଣ, କୁସୁମ ସରୋବର ଆଦି ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ମଝିରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ । ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ମଣ୍ଡପ ବନାଇ ସେଥିରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉତ୍ତରାବଳୀକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଯାଇଥିଲା । ସକ୍ତେ ଦ୍ୱାର ଏହି ବିବାହ ପାଇଁ ଆରୁଣ୍ୟ ଶ୍ରୀଧର ମହାପାତ୍ର, ରାଧା ଓ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିମା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏଠାରେ ବିରାଜମାନ ଥିଲେ । ରାଧା ଜେଠେଇ ଘରେ ଥିଲେ । ଲଳେଇକି ଦ୍ୱାର ନାରାୟଣ ମୟୂର, ଜଗନ୍ନାଥ, ମାଙ୍କଡ଼, ପତ୍ରାରେ ଚରୁଥିବା ଖାଇପଲ ମଥୁରା ବୃନ୍ଦାବନ ଆଦି ପାଖରେ ବହୁଥିବା ଯମୁନା, ପାହାଡ଼ରୁ ଝରୁଥିବା ଝରଣାର ଦୃଶ୍ୟ ବହୁତ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଥିଲା ।

ଏହି ଶୋଭା ଦେଖିବା ପାଇଁ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଭିଡ଼ିଲେ । ଭଲକ ସମାବେଶ ପରେ ଏହି ମଣ୍ଡପରେ ଅଖଣ୍ଡ ନାମ ଜାଣିନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନଗରର ସମସ୍ତ ଜାଣିନ ମଣ୍ଡଳୀ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଭିଡ଼ ଏତେ ବଢ଼ିଲା ଯେ ମଣ୍ଡପ ଓ ଗୁରୁ ଚାନ୍ଦକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ପୋଲିସକୁ ଡାକିବା ପାଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

ବାବାଜୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହୁତ ଘାଟ ପାଖରେ ରହୁଥିବା ପଣ୍ଡାମାନେ, ଗୋମଘା କୁଳରେ ବସିବାସ କରୁଥିବା ଅନେକ ଅନ୍ଧ, ପଂଶୁ ଫକୀର, ବୈଶ୍ଣବୀ, ସନ୍ତାପଣୀ ଆଦି ଭକ୍ତ ମନରେ ବସି ପାନ ଚୋବାଇ ଚୋବାଇ ନିଜେ ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ ଦିନର ରାଜା ଭଳି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ କେଶର ମୁକ୍ତ ଚନ୍ଦନ ଲଗାଯାଇଥିଲା । ଗଳାରେ ଫଲମାଳ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜେଠେଇର ଘରୁ 'ଟିକା'ର ଜିନିଷ ଆସିଲା । ତିରଣି ଥାଳୀ ମିଠେଇ, ଦଶଥାଳୀ ମେଠୁ, ଦଶଥାଳି ଫଳମୂଳ, ବରପାଇଁ ଘୁରୁ ନଡ଼ିତ ହାର, ମୁଢ଼ା, ଲୁଗା ତଥା ଏକ ହଜାର ଏଗାର ଟଙ୍କା ନଗଦ, ଉତ୍ତରାବଳୀ ଟିକା ଦିଆଗଲା ।

ପୁଣି ବିବାହର ଖବର ଧନ୍ୟମ ଝୁରୁ ଯୋର ସୋରରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ଜଗତରୁ ମସ୍ତକରେ ବନ୍ଧା 'ଲଗଲ' ଆସିଲା । ପାନ ମିଠେଇ, ଫଳ ନଗଦ ଟଙ୍କା ଆସିଲା । ପୁଣି ବରକନ୍ୟାଙ୍କର ହଲଦୀ ତେଲ ହେଲା । ବରଯାତ୍ରୀ ଦିନ ଏତେ ଭିଡ଼ ହେଲା ଯେ, ଦୂର ଦୂରନ୍ତରୁ ଗଲି ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଦର୍ଶକଙ୍କ ଭିଡ଼ରେ ମୁଣ୍ଡଭିତ ହେଲା । ଜେଠେଇର ମହଲରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ମିଳୁ ନଥିଲା । ମହୁରା, ପୋଲିଶ ବେଣ୍ଟ, ମେଲଟାଣ ବେଣ୍ଟ, ହାହାକାର ବେଣ୍ଟ, ବିଭିନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟରେ ସୁସଜ୍ଜିତ

ସିଂହାସନ, ତାହାର ଉପରେ ଗଙ୍ଗା ମହାମାୟୀ ଯଶୋଦାଙ୍କ ଦୁଆର ପାଖରେ କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଶିବ, କାହାର ଉପରେ ଲବଣୀ ଚୋରି ଲାଗି । ଝରକା ଗୁଡ଼ିକ ସୂନ୍ୟର ସଜା ଯାଇଥିଲା । ଏ ଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଇବାପାଇଁ ମଧୁଗୁରୁ ଜଣେ କାରିଗର ଆସିଥିଲା । ହଠାତ୍ ବିମାନ ବୁଝେ ସଜାଯାଇଥିବା, ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ଜିଜ୍ ଜିଜ୍ କରୁଥିବା ମୋଟର ଉପରେ ବର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କର ସବାଣ ବାହାରିଲା । ଲୋକମାନେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଆରତୀ କଲେ ଓ ଜେଠେଇର ଯଶ ବଖାଣିଲେ । ବରଯାତ୍ରୀ ଗଲି ମାନଙ୍କରେ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ଭଗବାନ ମୋଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ତାମ-ଜାନ ଉପରେ ବସିଗଲେ । ଅନେକ ଘରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ପୂଷ୍ଟ ବର୍ଷା କରାଗଲା । ବହୁ ବର୍ଷରୁ ଏପରି ବରଯାତ୍ରୀ ଦେଖାଯାଇ ନଥିଲା । ଜେଠେଇଙ୍କ ଘରେ ଏତେ କୋଳାହଳ ଯେ କାହାଣୀକୁ କାହାଣୀ କଥା ଶୁଣା ଯାଉନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଏଠାରୁ ଜିନିଷ ନେଇ ଦୌଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋକୁଳ ଦ୍ଵାରର ଦାଡ଼ିବାଲା ଭିତରସ୍ଵାମୀ ମଧ୍ୟ ହିଲୁଥିବାର ବାରମ୍ବାର ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ । କନ୍ୟା ତାରା ଓ ସାନ ବୋହୂ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଜେଠେଇ ସତେ ଯେପରି ବଜୁଲ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା ଦେହରେ କିଏ ଜାଣେ ଏତେ ବଳ କେଉଁଠୁ ଆସିଲା ଯେ ବଡ଼ ବଡ଼ପରତ ଉଠାଇ ଦୌଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଜେଠେଇ ସୁନାଘରେ ଥାକ ଉପରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ବରଣ ଡାଲ ଦୁଇଟିକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଥାକରୁ ବରଣ କେଉଁଲା, ଜେଠେଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ‘ମରୁ ନାହିଁ’ ବୁ ଏଠାରେ କେତେବେଳୁ ଥିଲୁ ?”

ଜେଠେଇଙ୍କର କୃଷ୍ଣ ନ ଚନ୍ଦ୍ରର ଜଣାନ୍ତାହିଁ, କେତେବେଳୁଁ ସୁନା ଘରର କୋଠାଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲେ । ଜେଠେଇଙ୍କ ଗୋଡ଼ିତଳେ ଆପଣା ମୁଣ୍ଡ ଘସି ଖୋସାମଠା କଲାପରି ମ୍ୟାରି ମ୍ୟାରି କରୁଥିବା ଜେଠେଇର ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତତା ଓ ବ୍ୟସ୍ତତାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପାଦ ଆଗେଇବା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଏ ସେହି ଆଡ଼େ ଜେଠେଇର ଗୋଡ଼କୁ ଅଟକାଏ । ତାଲା ବାହାର କରି ଜେଠେଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । କିମ୍ପୁନ୍ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମ୍ୟାରି ମ୍ୟାରି କରି ଆସିଲା । ସାମ୍ନାରେ ଭିତରସ୍ଵାମୀ ଦେଖାଗଲେ ଜେଠେଇ ତାକୁ କହିଲେ “ଏ ଭିତରସ୍ଵାମୀ, କାହାଣୀଠାରୁ ଟିକିଏ ଦୁଧ ମାରି ଆଣ । ଏ ଗୁଣ୍ଡ ପୁଅ କିମ୍ପୁନ୍ ମୋର ପିଣ୍ଡ ଗ୍ରହଣ ନାହିଁ । କାମ ଧନ୍ଦା କରିବାର ସମୟ, ସତ୍ୟାନାଥୀ କେଉଁଠିକାର । ଆରେ, ଥିଲୁ ଇଣ୍ଡା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଣିଲୁ ନାହିଁ ?

ସେତେବେଳେ ଲାଉନିୟାଣ, ଜେଠେଇ ଦେଇଥିବା ସତ୍ୟା ଧୋଡ଼ା ଓ ଗେଞ୍ଜୀ ପିନ୍ଧି ସ୍ବାଦେ ଆସିଲା । ଜିଜ୍ଞାସ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ ଜେଠେଇ ଓ ବରଣ ଦୁଆକୁ ଦେଖି

କହଲେ “ଜେଠେଇ ତୋର କସ୍ତନ ଠିକ୍ କଲ୍ଲାକ, ବଡ଼ ଶୁଣ୍ୟ ମୋର ଆଜି ଯଶୋଦା ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଏକା ସଙ୍ଗରେ ମିଳିଲା” । ଭକ୍ତର ଆବେଗରେ ଖଣ୍ଡିତଆଖି ଜେଠେଇର ପାଦ ତଳେ ଲେଟିଗଲେ । ଜେଠେଇ ନିଜର ଆବେଗରେ ଥିଲେ, ହଠାତ୍ ଖଣ୍ଡିତଆଖିଙ୍କର ଏଭଳି ନଜ କାନ୍ଦୁ ହୋଇ ପ୍ରଣାମରେ ଟିକିଏ ଚଢ଼ି ଉଠିଲେ, ଆଃ, ମର ଅଲୋଭଣା କିଏ ? ଖଣ୍ଡିତଆଖି ରୂମକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମୟରେ ଭକ୍ତ ଭାବ ଦେଖାଗଲା ? ହିଁଅର ବାହାଦର, ହଜାର ହଜାର ଦାସୀତ୍ବ, ଯାଅ ଏଠାରୁ, ନିଅ ଏହାକୁ ନେଇ ବସିରହ । ଭକ୍ତର ଆଦରରେ ଆସିଲଣି, ପିଆଇ ଦିଅ ।

କିବାହ ମଣ୍ଡପରେ ମହଲର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଭଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ବସିଥିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଶିବନାଥ ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ଲଲା ମୁକୁନ୍ଦାଲଲ, ବାବୁ ଗୁଲବ ଚାନ୍ଦ, ଲଲା ଦଲାଇ, ଭକ୍ତ ସୁମର, ବର୍ମା, ରାଧେଶ୍ୟାମ, ଲଲା ଜାନକୀ ଶରଣ, ମହପାଲ, କର୍ଣ୍ଣେଲ, ସେଠ ରୂପ ରତନ, ଜେଠେଇର ସୌରୁଣୀଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଗିରିଧାର ଦାସ ଆଦି ବସିଥିଲେ । ଗିରିଧାର ଦାସ ବାରମ୍ବାର ବାବା ରାମଜୀଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେ ଶୁଣିଥିଲେ ଯେ ସାଧୁ ଯୌତୁକରେ ଜେଠେଇଠାରୁ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ପାଇଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ସାଧୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ପାଖରେ ବସିଥିବା ଜାନକୀ ଶରଣଙ୍କୁ ପଚାରିଲା “ଏ ବାବା କିଏ ?”

“ପାଗଲ ଫାଗଲଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କରନ୍ତି” ସେ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ନେଇ କଣ କରିବ ?

ଲଲା ଜାନକୀ ଶରଣ ହସିଲେ, କହଲେ “ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଶୁଣ୍ୟ ଖୋଲିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଙ୍ଗୁଟି ଛୁଡ଼ି ରେଶମୀ ରେରୁଆ ପିନ୍ଧିବେ । ମଠ ବନାଇବେ, ମଜାରେ ମାଲପୁଆ, ପୁଣି ଖାଇବେ, କାହିଁ ? ତୁମକୁ ଖରାପ ଲାଗୁଛି ନା କ’ଣ ?

ଲଲା ଗିରିଧାର ଦାସ ବିଚିତ୍ର ଗଲେ, କିଛି କ୍ଷଣ ରହ କହଲେ “କେତେ ଅଳ୍ପ ବାବୁଜୀଙ୍କୁ କହୁଛି ଯେ ବଡ଼ ମା’ର ଜେ କମ୍ କରି ଦିଅନ୍ତୁ, ଚିରିଣ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ତାଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟ ନାହିଁ” ।

“ଆରେ, ସେତକ ତ ତାଙ୍କର ଭଡ଼ାରୁ ଆସି ଯାଉଛି” ଲଲା ଜାନକୀ ଶରଣ କହଲେ ।

ବାବୁଜୀଙ୍କ ଶୁଣି ନାହାନ୍ତି, ମୁଁ କ’ଣ କରିବି ? ଏବେ ଦେଖନ୍ତୁ ପାଣି ଭଲ ପଇସା ବୋହୁ ଯାଉଛି । ଏଆଡ଼େ ବାଲି କଣାକୁ ବନ୍ଦ କରିଲା ବେଳକୁ ସେଆଡ଼େ ସୁଅ ମୁହଁରେ ବୋହୁ ଯାଉଛି । ଏହା ସବୁନର କାରସାଦା ଜଣାନାହିଁ, କିପରି ଏ ବଡ଼ ମା’କୁ ନିଜର ଆୟତ୍ତ କରିନେଲା । ଲଲା ଗିରିଧାର ଦାସ ଘର ନିଶ୍ଚୟ ଛାଡ଼ିଯାଇ ଚହଳ-ଚହଳ ପୁଣି ବାବାବରଣ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଶୂନ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଛାଡ଼ିଲେ ।

ଜାନଙ୍କ ଶରଣ କହିଲେ “ସେତେବେଳେ ମହୁଲା ବାଲା ମାନେ ଏହା କୋଠାରେ ମହୁଲା କରିଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଦେଖିଥାଆନ୍ତୁ, ଜେଠେଇର ରୂପ । କଥା ଖୁଣ୍ଟା ନେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ାଇଲା, ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଯାହା ମନ୍ତ୍ର ନିକ୍ଷେପ କରିଥିଲା । ଏ ସବୁନ, ଭୂମର କୋଠୀ ଜେଠେଇଠାରୁ ହାତେଇ ନେବ” ।

ହଁ, ତାର କଣ ଅଧିକାର ଅଛି ? ଆଉ ଏବେ ତ ପାଖରେ କେତେ ଅଛି ? ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହେଲେ ୭.୭ ଲକ୍ଷର ସମ୍ପତ୍ତି ହେବ । ଜମିଦାରୀ ଗୁଲିଯାଇଛି, ଏତ ବଳିନେଶ୍ କରି ପାରିବ ନାହିଁ, ଆଟିଷ୍ଟ ଲୋକ ତିନି, ସାତେ ତିନି ଲକ୍ଷର ସମ୍ପତ୍ତି । ତାହାର ଭଡ଼ା ଖାଅନ୍ତୁ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ କିଛି ମନ୍ଦିର ଗହଣା, କିଛି କ୍ୟୁବିଡ଼ ଜିନିଷ । ମହୁଲ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପକେଇବତ, ପଡ଼ିଗଟା ମକଦ୍ଦମାରେ ଫଣେଇ ଦେବ । ଦଶ ବର୍ଷରେ ପୁଅ ବଳାରର ଫୁଟପାଥ ଉପରେ ନିଜର କ୍ୟୁବିଡ଼ର ଜିନିଷ ବିକ୍ରି କରିବାର ଦେଖାଯିବ । ଗିରିଧାରୀ ଦାସଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ହୋଏ ।

ଜାନଙ୍କ ଶରଣ କହିଲେ “ଏଭଳି ଦୁଇନ ଆସିବ ନାହିଁ, ପୁଅ ବଡ଼ ଗୁଲିକ ଅଛି । ଆଜିକାଲି ନେତା ହୋଇଛି, ଗୁରୁ ଦିନରେ ପାଠ୍ୟର ଫୁଲ୍ ହୋଇଯିବ । ଭୂମର ମହୁଲ ଉପରେ ତାର କେବେହେଲେ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

‘ମହାଶୟ, ଆଉ କଣ ପଡ଼ିବ ? ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଏଠାରେ ସୁଲୁ ଖୋଲିଛି । ଆପଣମାନଙ୍କର ଅମର୍ଯ୍ୟାଦା କରି ସେ ଏଠାରେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ଏବେ ଏ ବାବାଙ୍କର ଲାଲଚିତ୍ର ଯାଇଛି । ଦେଖିବେ ଏ ମିଠା ମିଠା କଥାକହୁ ଏଠାରେ ବସି ବସି ଯାହାକୁ ଚାହିଁବେ ତାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଧୂଳିରେ ମିଶାଇ ଦେବେ ।

ମହୁପାଲ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଦୂରରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ନିମଜିତ ଥିଲେ । ମହୁପାଲ ରୂପରତନଠାରୁ ଛୋଟ ମୋଟର କଣି ପାରିଥିଲା । ଆଜି ପ୍ରଥମ ଥର ଏ ନିଜ ଗାଡ଼ିରେ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ମହୁପାଲ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେହି ବସ୍ତୁରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛନ୍ତି । ସବୁନ କାର୍ଯ୍ୟର ଦାୟାଦ୍ୱ ବହନ କରି ଗୁରୁ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ହିଅର ବଦାୟ ସମୟ ଆସିଲା, ଧୂମ୍, ଧାମ୍ ମଧ୍ୟରେ ବରକନ୍ୟାଙ୍କୁ ବଦାୟ ଦିଆଯିବ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲେକମାନେ ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୂମ୍, ଧାମ୍ରେ ଗୁଲିଥିବା ବଦାୟର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଗ୍ରଶଣ ଜେଠେଇଙ୍କୁ ଅଧିକ ହୁଣ୍ଡାଦାୟକ ମନେ ହେଲା । ଗ୍ରାମୀଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡିକୁ ଉଠାଇ ସେ ନିଜ ହାତରେ ନେଲେ । ହିଅ, ହିଏ ବଦା ହେଉଛି, କୋମଳ ଶିଶୁ, ଜେଠେଇ ହିଅ ଗ୍ରାଧାଗଣୀ ହିଅ, ହିଅ ବଦା ହେଉଛି—ଜେଠେଇ, ହିଅକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ଲଗାଇ ମୁଣ୍ଡି ହୋଇଗଲେ । କୋଲାହଳ ବ୍ୟାପିଗଲା, ପାଣି—ପଙ୍ଖାର ଉଡ଼ାଣ ହେଲା । ବାବାଜୀ, ସବୁନ କନ୍ୟା, ଜେଠେଇର ସେବା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କ୍ରିୟା ଓ ସାଗର

ଜେଠେଇଙ୍କର ଚେତା ଫେରିଲା । ଗୁଣିଆଡ଼କୁ ଦେଖି, ଶୁଖିଲା ହାତର ବଳରେ ପୁଣି ଥରେ ସତେଜ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ପୁଣି ବିଦାୟର ଗହଳ — ଚହଳ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବାହାରେ ବୃକ୍ଷେଷ କରି ଏହି ଅବସର ପାଇଁ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ରଥ ଉପରେ ବର — ବନ୍ଧୁଙ୍କର ସିଂହାସନ ରଖାଗଲା । ଶଙ୍ଖ, ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟି ବାଜିଲା । ସ୍ୱଧାକୁଷ୍ଠଙ୍କର ଜୟ ନାଦରେ ଗଳିସୂତ୍ରକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ବିଦା ହେଉଥିବା ଉତ୍ତରୀ ଦ୍ୱାରା ଜେଠେଇ ଶ୍ୱେତାମାନଙ୍କୁ, ଟୀକା ଲଗାଇଲେ । ସର୍ବ ପ୍ରଥମ, ଜେଠେଇ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସହନକୁ ଟୀକା ଲଗାଇଲେ । ପୁଣି ନିଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କୀୟମାନଙ୍କ ରଥ ଚାଲିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ଗୀତ ଚାଲୁଥିଲା । ଜେଠେଇ ବିଦାୟୀ ରଥକୁ ଗୋଟିଏ କ୍ଷଣ ଦେଖିଲା, ଆଖିରେ ଲେଟକ ଭରି ଗଲା । ପୁଣି ଧକେଇ ଧକେଇ କାନ୍ଦିଲେ । ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଦ୍ୱିଗତ୍ୟ ଥର ମୁହଁ ହୋଇଗଲେ ।

ଗଳି ମାନଙ୍କରେ ଧଳା ଘୋଡ଼ା ହୋଇଥିବା ସୁନ୍ଦର, ସୁସଜ୍ଜିତ ରଥରେ ବର ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଯାତ୍ରା ଜନତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅପାର ଉତ୍ସାହ କୌତୁହଳ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଲହରୀ ଉଠାଉଥିଲା ।

x

x

x

ଜେଠେଇ ଘରର ବିବାହର, ଚହଳ — ପହଳ, ବିଦା ଯାଇଥିବା କାହାଣୀ ହୋଇଗଲା । ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଜେଠେଇଠାରୁ ୨୦/୫ ହଜାର ଟଙ୍କାର ନିକ୍ଷେପ ମିଳିଥିଲା, ଯାହାକୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପାଖରେ ଜମା କରା ଯାଇଥିଲା । ଦିନେ ଜେଠେଇର ମହଲରେ ବସି ବାବାଗ୍ରାମଜୀ, ସନ୍ତାନ, କର୍ଣ୍ଣେଲ କନ୍ୟା ଏହି ଟଙ୍କାର ଉପଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ବିଚାର-କ୍ଷେପଣ କରୁଥିଲେ । ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା ଯେ ଜେଠେଇଠାରୁ ଯେଉଁ ଧନ ମିଳିବ ସେଥିରେ ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଗଳ ଖାନାକୁ ପକ୍କା କରିଦିଆଯିବ ଓ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାପାଗୁରର ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛି ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ରୂପେ ରକ୍ଷାର ପ୍ରବନ୍ଧ କରାଯିବ । କିନ୍ତୁ ଏବେ ବାବାଜୀଙ୍କର ବିଚାର ବଦଳି ଯାଇଥିଲା । ସେ କହିଲେ “ଏବେ ଆଉ ଆମେ ନଗରରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ, ଗ୍ରାମଜୀ । ଆମର ବିଚାର, ଗାଁକୁ ଯାଇ ଘାନ ଦୁଃଖିଙ୍କର ସେବା କରାଉଁ । ଆମକୁ କୌଣସି ଏଭଳି ଗାଁରେ ଆହ୍ୱାନ ଦରକାର ଯେଉଁଠାରେ ଯାନବାହାନ ଆଦର ସମ୍ମୁଚିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ହୋଇ ନ ପାରିଥିବା ଯୋଗୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ସହାୟତା ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ । ଆମେ ସେଠାରେ ରୋଗୀ ପାଗଳଙ୍କ ସେବା କରିବା ଓ ଗୋଟିଏ ଏପରି ସ୍କୁଲ ମଧ୍ୟ ଖୋଲିବୁଁ ଯେଉଁଥିରେ ଗାଁର କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଚିତ ଶିକ୍ଷା ମିଳି ପାରିବ ।”

ସନ୍ତାନ କହିଲା “ତେବେ କଣ ଏଠାକାର ସମସ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀମ୍ନ ଫେଲ୍ କରୁଛନ୍ତି ଆପଣ ?”

“ଆମେ କାହିଁକି ଫେଲ୍ ଅଥବା ପାଣ୍ଟ କରିବା ରାମଜୀ, ଏଠାରେ ଧନର ଅଭାବ ନାହିଁ । ସ୍ୱୟଂ ଆପଣ କାହାରିକୁ ନ ମାଗି ଏଠାକାର କାରିବାର ତଳାଇ ପାରିବେ ।”

ସକ୍ଳନ ସତେ ପାଇଁ ଗନ୍ଧାର ହେଲ, ପୁଣି କହିଲା ‘ପଇସାର ମୋହରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ନିସନ୍ଦେହ ଉଦ୍ଧାର ପାଇ ସାରିଛୁ ବାବାଜୀ, ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ଦାନ କରିବାର ବଳ ଏବେ ପାଇ ପାରିନାହିଁ ।

“ଆପଣ କେତେ ଟଙ୍କା ପ୍ରଣୟତା ପୁରାଣ ଦାନ କରି ପାରିବେ ?”

“ଢଳ ଲକ୍ଷ” କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ କନ୍ୟା ସକ୍ଳନର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବାବାଜୀ କହିଲେ, “ବହୁତ ଏତେ ଧନରେ ଯଦି ଆପଣମାନେ ଉଚିତ୍ ପ୍ରବନ୍ଧ କରିବେ ତ ବହୁତ ବଡ଼ ଆଶ୍ୱାଜନ କରି ପାରିବେ ।”

କିନ୍ତୁ କଣ କରିବା ?” ଘନ-ଦୁଃଖୀମାନଙ୍କୁ ବସାଇ ଖୁଆଇବା ପାଇଁ ଢଳ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ।

ବସେଇ ଖୁଆଇବା ଆମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ବିରୋଧୀ, ରାମଜୀ ।

“ଭୁଟି କରନ୍ତୁ ଓ ପେଟପୁର ଭୋଜନ ଖାଆନ୍ତୁ, ଏଥିପାଇଁ ଉଦ୍‌ଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।”

“ଏପରି ଉଦ୍‌ଯୋଗ ବଡ଼ କଠିନ, ବ ବାଜା, ଶମା କରିବେ” କର୍ଣ୍ଣେଲ ପ୍ରଥମରୁ ବାଧା ଦେଲା ।

ବେଟା ଆରମ୍ଭରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସରଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଭ୍ୟାସ କରୁ କରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ସରଳ ହୋଇଯାଏ ।

“ତାହା ଠିକ୍ ବାବାଜୀ କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁନିଆକୁତ ଦେଖନ୍ତୁ ଆଶ୍ରମ ଫାଶ୍ରମରେ ଏବେ କାହାରି ବିରୋଧ ନାହିଁ । ଲୋକ ଗୁହାନ୍ତି ସେମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଇସା ଓ ସୁଖ କୌଣସି ପ୍ରକରେ ପାଇ ଯାଆନ୍ତୁ “କର୍ଣ୍ଣେଲ ଉତ୍ତର ଦେଲା ।

“ତେବେ ଅଳପୁଆକୁ ତ ପଇସା ମିଳି ପାରିବ ନାହିଁ, ରାମଜୀ । ଯିଏ କାମ କରିବ ସେ ପଇସା ମଧ୍ୟ ପାଇବ । ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଏହି ଭଳି ଆଶ୍ରମ ଖୋଲନ୍ତୁ । ଏହି ଶବ୍ଦରେ ଲୋକ ଯଦି ଚିଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ତେବେ କୋଅପରେଟିଭ, ସହକାଶ ସଂଘ,

କମ୍ପାନୀ ଯାହା ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ସେହୁ ନାମ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆମକୁ ନାମରେ ନୁହେଁ, କାମରେ ଦରକାର । ଦେଖନ୍ତୁ ଏ ଝିଅଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ମହଲର ଏହି ପାଠଶାଳା ଛୁଡ଼ା କରି ପାରିବୁ । ଆପଣ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଏଭଳି ପାଠଶାଳା ଖୋଲି ନିଅନ୍ତୁ । ଝିଅ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଦଶ ପ୍ରକାରର କାମ ଶିଖାନ୍ତୁ ଓ ତାଙ୍କର କାମକୁ ବଜାରରେ ବିକ୍ରି କରନ୍ତୁ । ଆମେ ତ ଗାଁରେ ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ କରିବା, ରାମଜୀ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦ୍ଧତିକୁ ଧନ ମିଳିବା ଉଚିତ । ସହର ଓ ଗାଁ ଉଭୟ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯୁଧାଣ୍ଡି ଅଛନ୍ତି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ତରକୁ ନିମଣ୍ଡଳ ନେଇ ଆସନ୍ତୁ ।

“କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତ ଏହା ଅସମ୍ଭବ ବୋଧ ହେଉଛି” କନ୍ୟା କହିଲା “ସହରର ଆକର୍ଷଣ ଅଧିକ, ଆବଶ୍ୟକତା ଅଧିକ, ଏଠାରେ ପଇସା ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଦରକାର ।”

“ଝିଅ’ ଆବଶ୍ୟକତା ତ ଏତେ ଅଧିକ ନୁହେଁ ଆକର୍ଷଣ ଯେତେ ଅଧିକ । ତଥାପି ଆମେ ଏହା ଉପରେ ବିଚାର କରୁନାହୁଁ । ଆମ ଗାଁ ପାଇଁ କେଉଁଏ ପରଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ଓ ସହର ପାଇଁ ଦିନି ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦିଆଯାଇଛି । ଏହି ଦିନି ଲକ୍ଷ ଆପଣ ଯଦି କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ବଜାର ନଗରର ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମହାନିମାନଙ୍କର ଫାଶ ଓ ବେଲ-ମାଲୁ ବଞ୍ଚେଇ ପାରିବେ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଆର୍ଥିକ ଆବଶ୍ୟକତାର ପୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ ମହଲାଶ୍ରମ ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ପର୍କରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ନୈତିକ ସ୍ତର ଉଚ୍ଚ କରି ପାରିବେ ତେବେ ବହୁତ ବଡ଼ କାମ ହୋଇଯିବ । ରାମଜୀ, ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶେଷ କଥା ନିବେଦନ କରୁଛି । ଏହା କେବେ ଭୁଲି ଯିବେ ନାହିଁ ଯେ “ଖରବୁଜେକୋ ଦେଖିକରୁ ଖରବୁଜା ରାଙ୍ଗ ବଦଲ୍ ଦେବାହେଁ” ଥରେ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ଆପଣ ଯେପରି ହୁଅନ୍ତୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସମାଜ ଉପରେ ତାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ।

ଏକାନ୍ତରେ ବ.ବା ରାମଜୀ ସଜ୍ଜନକୁ କହିଲେ “ଆପଣଙ୍କୁ

ଗୋଟିଏ ପ୍ରାର୍ଥନା, ରାମଜୀ”

“ଆଜ୍ଞା ବାବାଜୀ, ଆପଣ ମୋର ସ୍ବରୁ”

“କେବେ ଦକ୍ଷିଣା ମାଗିବ ?”

ସଜ୍ଜନ ଦକ୍ଷିଣା, ବାବାଜୀ ସେହୁରେ ତାର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ହସିଲେ । କହିଲେ “ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ପାଳନ କରିନପାରିବୁ ତେବେ

ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଅଧିକ ସଫଳତା ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଗଲା । ମନୁଷ୍ୟର ସୀମା, ମହାଶୟ ବୃଷ
ଅଗ୍ନିର ଲାଗିନ ସ୍ବରୂପ । ଏହା ଭୁଲିବେ ନାହିଁ, ଯଦି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଧ୍ୟାନ
ଲଗାଇଛନ୍ତି ତାକୁ ସୁସ୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ନିଜର ଶକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ସଫଳତା କରିବୁ ।”

ସକଳ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ କହିଲା “ପ୍ରୟତ୍ନ କରିବି” ।

“ରାମଜୀ, ପ୍ରକୃତ ସମାଜବାଦୀ ସେହି ଯେ ଅନ୍ୟ ପାଇଁ ବଂଚି ରହେ ଓ
ଅନ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଦିଏ”

“ନିଶ୍ଚୟ, ମୁଁ ସମସ୍ତ ସହିତ ଗୁଲିବି, ଆପଣ ମୋତେ ସୁପଥ ଶାନ୍ତି ଓ ଗଭୀର
ଆଶ୍ୱା ଦେଉଛନ୍ତି, କହି ସକଳ ବାବାଜୀଙ୍କ ଚରଣରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପୂର୍ବକ ପ୍ରଣାମ କଲି ।

ଅଭିଶପ୍ତ

ସବୁଜ ଚମଟା ବାସ୍ତବ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ତାର ଚିନ୍ତା ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଟଙ୍କା କାୟମ କରିଦେଲା । ଟଙ୍କା ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ, ବନବନ୍ଧା, ଚାଟ୍ କୋର୍ଟର ଜଣେ ରାଜାହାଟ୍ ଜଜ୍, ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ସରକାରୀ ଅଫିସର ଓ ସେ ନିଜେ ଟଙ୍କାର ମେମ୍ବର ହେଲେ । ନିଜ ଯୋଜନାର ସର୍ବ ପ୍ରଥମ 'ସବୁଜ' ଗୋଟିଏ ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ସ୍ଥାପନ କଲା । ତାର ଏହା ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ନଗରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓ୍ଵାର୍ଡରେ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍କ ହେବା ଦରକାର ଯେଉଁଥିରେ ନି ସେଠାକାର ମୁଲଧନ ଲାଗୁ ହୋଇପାରିବ ଓ ଏହାଦ୍ଵାରା ସେହି ସେହିର ସାବଜନନ ସ୍ଥଳ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସବୁଜର ନାଏବଜା ଓ ଜଣେ ରାଜାହାଟ୍ ବ୍ୟାଙ୍କ ମ୍ୟାନେଜରଙ୍କୁ ଏହି ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା ।

ଯେଉଁଦିନ ଏହି ବ୍ୟାଙ୍କର ସ୍ଥାପନା କରାଗଲା ସେହିଦିନ ସବୁଜ ଓ୍ଵାର୍ଡର ଧନୀ ପୁରୁଷ ପ୍ରମୁଖ ଡାକ୍ତର, ଓକିଲ, ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵରାଜ୍ୟ ଡାକିଥିଲା । ସେହିଦିନଠାରୁ ଲାଲ ଜାନକୀ ଶରଣ ସବୁଜକୁ ଖୋଲ ଖୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା କଲେ । ଅନ୍ୟ କେତେକ ମହାଜନ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ସମାଜର ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀକୁ ରାଜମୁକ୍ତ କରିବାର ଧୂନ ଦେଇ ଆଗେଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ଆଜିକାଲି ସହରରେ ଚାହୁଁଥିବା ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରାୟ ୮୫% ମହାଜନ-ମାନଙ୍କର ଅଧିକ । ବିବାହ, ବ୍ରତ, ରୋଗ ସମସ୍ତେ ଏ ସାମାଜିକ ଜୀବନକୁ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଅର୍ଥର ଆଶଙ୍କାକତା ରହିଛି । କମ୍ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଅର୍ଥ ପାଇଁ ମହାଜନର ଦ୍ଵାରସ୍ଥ ହୁଏ ଓ ମହାଜନର ଜମାନତ୍ ପାଇଁ ସୁଧ ଦରକାର ହୁଏ । ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କ ସୁନା ଆସି ମହାଜନଙ୍କର ଟ୍ରେଜେରୀରେ ବନ୍ଦହୋଇ ରହିପାରିବ ଏବଂ ଏହି ସୁନା କେବେ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଦ୍ଵାରକୁ ଆଉ ଖୋଲିବ ନାହିଁ । ରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଅଣନିଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ନିଜ ମହାଜନର ଚକଚକି ସୁଧର ରାଶିକୁ କେବେ ପରିଶୋଧ କରିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ସେ ଜୀବନର ବ୍ୟାପାରରେ ବୁଝିରହି, ବିରକ୍ତ, ଅଭିଯୋଗୀ ଓ ଅଲସୁଆ ହୋଇଯାଏ । ସବୁଜ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ମହାଜନମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏକତା ସୂତ୍ରାନ୍ତ ନଥିଲା । ବନବନ୍ଧା ସଭାରେ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଦେଇଯାଉଛି ।

ଲଲି ଜାନକୀ ଶରଣ ଓ ତାଙ୍କ ସହୃଦ କେତେକ ଶତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଆଧୁନିକତାମାନେ ସମ୍ବଳୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ ।

ଏହି ସମ୍ବଳ ସଙ୍କଳନର ଯୋଜନା ଉପରେ ଶିକ୍ଷିତ ପ୍ରଗତି ପକାଇଛି । ସଙ୍କଳନ ସ୍ୱୟଂ ଜଣେ ଧନାତ୍ୟ କୁଳର ବ୍ୟାପାର ତଥା ଦିନିକିଆ ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଥିବାରୁ ଯୋଗୁଁ ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଆର ମହାଜନମାନଙ୍କର ଗାନ୍ଧୀ ବିରୋଧିତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସାଧାରଣ ଜନସମାଜରେ ଅଧିକ ପ୍ରଗତିଶୀଳୀ ହୋଇଉଠିଲା । ଶିକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟ କମ୍ ମୁଲ୍ୟଧନର କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧିର ବହୁତ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ହେଲେ । ସଙ୍କଳନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଏହି କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କର ସେଠାକାର ମୁଲ୍ୟଧନରେ ସେଠାକାର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଉଦ୍‌ଯୋଗ ଧନ୍ଦା ବିଦ୍ରାବିତ କରି ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି କରିପାରିବ । ଏହି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗ ମଧ୍ୟ ରଖିପାରିବେ । ଯେଉଁ ପ୍ରକାରର ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ଏଠାରେ ସଙ୍କଳନ ମୁଲ୍ୟଧନ ଲାଗୁଅଛି, ଏହିଭଳି ଯଦି ସରକାର ଲଗାଇବେ, ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ମହାଜନଙ୍କୁ ନିୟମ ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦ କରି କୁଟୀର ଉଦ୍‌ଯୋଗ ଧନ୍ଦାର ସ୍ଥିମ୍ ପ୍ରସାରିତ କରାଯିବ, ତେବେ ଦୁଃଖ ଓ ଅପମାନରେ ଜୀବନ ବିତାଉଥିବା ମଧ୍ୟସ୍ତର ଶ୍ରେଣୀ ଜିନିଷ କଷ୍ଟକର ଅବସ୍ଥାକୁ ନଷ୍ଟକରି ନୂତନ ରୂପରେଖରେ ନିଜର ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିପାରିବେ ।

“ଗୌର ଓଡ଼ିଆ ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ” ଗୋଟିଏ ଆନ୍ଦୋଳନ ରୂପେ ଉଠିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉଧାର ଦେଉଥିଲା । ତାହାର ପ୍ରତିରୂପ କାମ ମଧ୍ୟ ନେଉଥିଲା ଓ ଏହିଭଳି ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସତ୍ତାକାଳର ସହୃଦ ରଖି ମୁକ୍ତ ହେବାର ଅବସର ଦେଉଥିଲା । ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନେକଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ ଆସିଲା । ଏହି ବ୍ୟାଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଗତ ‘ସଙ୍କଳନ’ ହୁଏତଲୁମ୍ବର କାରଖାନା, ରବର ଖେଳନା ଓ ବେଲୁନ ବନାଇବା, ନିଆଁ ଡିଜାଇନର ଛପେଇବା, ଚକ୍‌କଣ କାମ ଆଦି ଧନ୍ଦା ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲା, ଯେଉଁଥିରେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକମାନେ କାମରେ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇଲେ । ସ୍ୱାମୀନାଥ ମଧ୍ୟ ଘରେ ବସି ଅଥବା ଦେଠେଇଙ୍କ କୋଠାକୁ ଆସି ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱରୂପାରକୁ ବଜାର କୁଟି ଦିନରେ ଭାରତର ଇତିହାସ ଓ ସ୍ୱସ୍ଥତା ଉପରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନର ଆୟୋଜନ କରାଗଲା । ନାଟକ ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ମନୋରଞ୍ଜନ ଓ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଆୟୋଜନ କରାଗଲା । ଦୁଇ ମାସରେ ସଙ୍କଳନ ଓ ବନକନୀ ଶିଶୁସ ମାଣିବା ପାଇଁ ଟିକେ ସମୟ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ସେ ଦୁହେଁ ସାବଜମାନ ବିଚିତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଉପରେ ଅନେକ ଆଲୋଚନା, ସମାଲୋଚନା ଚାଲିଥିଲା । ତେଣୁ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ସରସତା ସେ ଦୁହେଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ନଥିଲେ । ଗ୍ରାମରେ ଯିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଗାଳି ଓ ଘିର୍ଣ୍ଣର ବର୍ଷା,

ଓ ବ୍ୟାକର ଲେଖକେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଦର ଓ ସ୍ତେଷ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ମନର ସ୍ବପ୍ନ ମିଶିବା ହେତୁ ସବୁଜ ମନରେ ଏବେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଜ ପ୍ରତି ମମତା ରଖି ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା ପଶ୍ଚିମୁଁ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମେ ସେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବାରେ ଏକ ପ୍ରକାରର ଆନନ୍ଦ ଉପାଦାନ ପାଉଥିଲା । ତାକୁ ଲାଗୁଥିଲା ଯେପରି ସେହି ଲୋକ ତା ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ସଜନ ହେବା ପାଇଁ ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଜେ ନିଜକୁ ପରୋପକାରୀ ରୂପରେ ଗଢ଼ିବା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଏକଥା ନୁହେଁ ଯେ ଲୋକଙ୍କ ଅସୁବିଧାରେ ତା ମନରେ କରୁଣା ଜାତ ହେଉ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାମକରି ପ୍ରତିଦାନ ଚାହୁଁ ଥିଲା । କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସବୁଜର ସେହି ଅକର୍ଷଣୀୟ ଇଚ୍ଛା ସମାପ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଥିପାଇଁ ତା ମନକୁ କେତେକାଂଶରେ ଅବକାଶ ମିଳିଲା । ତାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହିମୟ ଚନ୍ଦ୍ରା ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା ।

ଏଆଡ଼େ କେଠେଇର ମାନ୍ଦ୍ରା ପଶିଆ ବଢ଼ି ଯାଇଥିଲା । ମହାପାଳର ଘରେ ସ୍ବର୍ଗୀୟର ବ୍ୟାଧି ଆଉ ଝୁରୁ କମ୍ ହେଉଥିଲା । ସବୁଜ ଓ କନ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ କେହି କେଠେଇ ପାଖରେ ବସି ରହିବା ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମହାପାଳ, ସବୁଜକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଖି ତାଠାରୁ ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ ହୋଇ ରହୁଥିଲା । ଏବେ ଆଳକର ଆହୁତ ଅଧିକ ଦୂରେଇ ଗଲା । ତାର ଏହା ଅଭିଯୋଗ ଥିଲା ଯେ ସବୁଜ କର୍ତ୍ତୃତ୍ତ୍ୱ ପରି ତା କାମରେ ସହାୟକ ହୋଇ ମିତ୍ର ଧର୍ମର ନ କରିପାରିଲା । ତେବେ ସମାଜ କଲ୍ୟାଣର ଧର୍ମକୁ କପରି ସମାଧାନ କରିପାରିବ ? କଲ୍ୟାଣ ଓ କନ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ନିଶ୍ଚୟକୁ ଅମାନ୍ୟ କରି ଶକୁନ୍ତଳାର ବ୍ୟାଧି ସବୁଜର ‘ଶାହନଜୀବ’ କୋଠାଘରେ ନ କରି ରୂପରତନର କୋଠାଘରେ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲା । ସେଠା ରୂପରତନ ଓ ଲାଲା ଜାନକୀ ଶରଣ ଇଶାସ୍ତରେ ସେ ସବୁଜର ନୂଆ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରୋଟିଆ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଅବ୍ୟକ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମାଲୋଚନା କଲା । ସେ ଲେଖିଥିଲା ଯେ, ସବୁଜ ବର୍ମା ମୋର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ମିତ୍ର ପରନ୍ତୁ ଯେଉଁଠାରେ ମୈତ୍ରୀ ଓ ସାବଜନନ ହୃଦରେ ଟକର ଲାଗେ ସେଠାରେ ମୈତ୍ରୀ ପକ୍ଷପାତ ନକରି ଜନତାକୁ ସଚେତ କରିବା ମୋର ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏହା ମାନବତାର ଆହ୍ୱାନ । ଏହି ଜିତ୍ ସହୃଦ ମହାପାଳ, ସବୁଜର ସମସ୍ତ ଯୋଜନାକୁ ‘ନୂଆ ମହାଜନୀ’ ଗୁଲ୍ କାମରେ ଏହା ସିଦ୍ଧ କରିଛି ଯେ ସବୁଜର ଏହି ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ଯୋଜନା ଜନହୃଦ ନାମରେ ଜନତାକୁ ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ନିଜର ଗୁକର କରିବାରେ ଏହାଏକ ଗଭୀର କୌଶଳ । ପୁରୁଣା ପରମ୍ପରା ସ୍ବୟ ଶୋଭାମଣି ଯେଉଁଠି ସମାଜର କେବଳ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଛତି କରୁ ଥିଲା, ସେଠାରେ ଏ ସମସ୍ତ ସମାଜକୁ ଠକେଇବା ପାଇଁ ଏହାଏକ ସ୍ବୀମ୍ । ସ୍ବରାଜ୍ୟ ସ୍ବୟଂ ଶତ୍ରୁରେ ସବୁଜ ଜାଣେ କି ? ସେ ଯାହା କିଛି ଶିଖି ତାହା କେବଳ

ମହପାଳ ପାଖରୁ ଶିଖିଛି । ଏପରି ଅପରପକ୍ଷ ଜ୍ଞାନବାନ ମନୁଷ୍ୟ ଲୋକମଣ୍ଡଳରେ ସାଧୁ ଧର୍ମ ସୁଧାର ନାମରେ ସ୍ତବ୍ଧ ଭରଣାୟ ପରମ୍ପରା ଗଳାକାଟି ଦେଉଛି । ସାଂସ୍କୃତିକ ଆୟୋଜନ କରିବା ଆଳରେ ଜନତାକୁ ଯଦି ପଥଭ୍ରଷ୍ଟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟକୁ ଯଦି ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରୁ ପଣ୍ଡା କରାଯିବ ତେବେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହା ଜନତା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରାୟାତ ହୋଇଠିଆ ହେବ । ସକଳର ଏହି ଯୋଜନା ଘୂତନା ଭଳି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ବିଷ ଲଗାଇ ବାସ୍ତବର ଆଳ ଦେଖାଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ପିଆଇବା ପାଇଁ ଆସିଥିବ ।

ଏହି ପାଖିଲେଟ୍‌କୁ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହର ସହ ବଢ଼ାଇଲ । ଲଲା ଜାନଙ୍କ ଶରଣ ନିଜ ଘର ପାଖ ଉଷା ପଡ଼ିଆ ଉପରେ, ଯେଉଁଠି କିଛି ମାସ ପୁର୍ବେ କେଠେଇର କୃଷ୍ଣ ଭଗବାନଙ୍କର ଦୃଶ୍ୟ ସଜା ଯାଇଥିଲା ଗୋଟିଏ ସାବଜନିକ ସଭାର ଆୟୋଜନ କଲେ । ସେଥିରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବକ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ ମହପାଳର ଭାଷଣ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ସକଳ ମହପାଳର ଏତାଦୃଶ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖିତ ହେଲା । ନିଜ ଦୃଢ଼ତା ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷା କରି ନିଜ ଭିତରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ହୋଇପାରେ ମହପାଳ ତର୍କବୁଦ୍ଧିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଥ୍ୟା ତଥାପି ଏହି ଯୋଜନାରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମହତ୍ବାକାଂକ୍ଷା କ'ଣ ଲୁଚି ରହିଛି ? ଯଦି ଏପରି ହୁଏ ତେବେ କାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ପାରବ ନାହିଁ । କୌଣସି ସାବଜନାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାବଜନାନ ଆକାଂକ୍ଷାହିଁ ଶୁଦ୍ଧ । ଶୁଦ୍ଧତା କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥ ରହି ମଧ୍ୟ ସେ ଆତ୍ମନିରୀକ୍ଷା କରି ଚାଲିଥିଲା । ସେ ଯେ ଅହଙ୍କାରୀ ଏକଥା ନିହାତି ସତ । ନିଜେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ପସନ୍ଦ କରିବନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମହପାଳର ଆଲୋଚନା ଶୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ମହପାଳର କଥାକୁ ନିରର୍ଥକ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଇଚ୍ଛାଠାରୁ ଅନେକ ଉତ୍ସାହକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ଶଙ୍କରଲାଲ, ବର୍ମା ଆଜି କେତେକ ସୁବକ ସକଳ ସହିତ ଥିଲେ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ତା ପାଖକୁ ଯିବାଆସିବା କରୁଥିଲେ । ତାର କାର୍ଯ୍ୟ ଜନତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଲୋକଙ୍କ ସହାନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ସମଶୀ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । ଲଲା ଜାନଙ୍କ ଶରଣ, ମହପାଳ ଶୁଦ୍ଧ ଆଦର୍ଶ ଦ୍ଵାରା ସକଳର ନିନ୍ଦା କରାଯିବାରୁ ସକଳର ଅନେକ ପ୍ରଶଂସକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶୋଭା ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଏହାକୁ ନେଇ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଥିଲା ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ବୋଧଶକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଲୋକେ ସକଳ ଅଥବା ମହପାଳ, ଜାନଙ୍କ ଶରଣ ଆଦର୍ଶ ପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ସକଳର ପ୍ରଶଂସକ, ସକଳକୁ ଶୀଘ୍ର ଗୋଟିଏ ମିଟିଂ କରି ବିରୋଧୀ ପାର୍ଟିକୁ ଉପସ୍ଥିତ ଜବାବ ଦେଇ ନିଜର ଅଭିମାନ ମେଣ୍ଟେଇବା ପାଇଁ ବାତାବରଣକୁ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ କରି ଗଢ଼ିଥିଲେ ।

ସକ୍ତନ ଏହି ବିଷୟ ଉପରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା । ସେହିନ ସେ ଗୋଟିଏ ଘର ଦେଖିଯିବାର ଥିଲା । ସାଇରେ ସେ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତପିଟାଲ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଆୟୋଜନ କରୁଥିଲା । ଜଣେ ଡାକ୍ତର ବନାରସର ଏଭଳି ଏକ ଧର୍ମାର୍ଥ ହସ୍ତପିଟାଲର କଥା ଶୁଣେଇ-ଥିଲା । ସେଠାରେ ହୋମିଓପାଥିକ, ଆୟୁର୍ବେଦକ ତଥା ଏଲୋପାଥିକ ବିଭାଗ ଅଛି । ଅପେରେସନ୍ ଥିଏଟର ଅଛି । ଆଖପାଖ ଜନତାକୁ ସେହି ହସ୍ତପିଟାଲରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଧା ମିଳୁଥିଲା । ସକ୍ତନ ମନରେ ଏହି ବିଷୟ କି ସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସ୍ଥାନର ଅଭାବ ପାଇଁ ସେ ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରି ପାରୁନଥିଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଘର ବନ୍ଦୀର ଖବର ଶୁଣି ସେ ତାକୁ ମୂଲାଇବା ପାଇଁ ଲାଲାସ୍ଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ସକ୍ତନ ନୂଆ ଘର ଥିଲା, ଘର ମାଲିକ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀର ଅବସରରେ ଲକ୍ଷପତି ହୋଇଥିଲେ । ସେ ନିଜର ବଡ଼ ପଣିଆ ଦେଖାଇ ନିଜର ସମସ୍ତ ଅର୍ଜନ ଶେଷକରି ଦେଲେ । ଓଡ଼ିଆର ବଡ଼ ବଡ଼ ସିଂହାସିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପ୍ରଚଳିତ ଡଙ୍ଗା ସହୁତ ତାଳଦେଇ ନିଜକୁ ଚଳାଇଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ମଧ୍ୟରେ ନିଜ ସ୍ଥାନ ବାହୁଲେ । ପ୍ରଭାବ ଜମାଇଲେ । ଥରେ ଜୀବନର ଗତି ବଦଳି ଯିବାପରେ ପୁଣି ରହିବାର କ୍ଷାଣ୍ଟାର୍ଥ କମ୍‌କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କରଜ କରିବା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ଏହାର ବୋଝ ଅଧିକ ହୋଇ ଯିବାରୁ ଦିନେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପଦାରେ ପଡ଼ିଲା । କରଜ ନ ଦେଇ ପାରିବାରୁ ଜେଲ, ମୋକଦ୍ଦମା ଅଥବା ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦବାଲିଆ କରେଇ ଦିଆଯିବାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜର ସମସ୍ତ ସଂପତ୍ତି ହରାଇଲେ । ଗହଣା ସୁନା, ରୂପାର ପାଟ, ମୋଟର, ବର୍ଗା ସବୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେଲେ ।

ସକ୍ତନର ଅନୁଭବ ଓ ପୁରୁଣା ଦାବାନ୍‌ଜୀ ଘର ଦେଖି ଆସିଥିଲେ । ତାର ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନୁମାନ କରି ଆସିଥିଲା, ବଳମ୍ବ କଲେ ଭଲ ସଂପତ୍ତି ହାତରୁ ଖସି ଯିବାର ଭୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ମହିପାଲର ଆକ୍ଷେପରେ ଜବାବ ଦେବା ପାଇଁ ମିଟିଙ୍ଗ କରିବା ବଦଳରେ ହସ୍ତପିଟାଲ ପାଇଁ ଘର କିଣିବାର ଚିନ୍ତାରେ ଥିଲା । ମହିପାଲର ବିଷୟ ଜବାବ ପାଇଁ ଏହା ଅମୃତ ହେବ, ବସ୍ତୁତଃ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ।

ଜବାବ ମିଟିଙ୍ଗ ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏହି ଉତ୍ତର ଦେଇ ସକ୍ତନକୁ ହଠାତ୍ ଏହା ଜଣାଗଲା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଏହି ଶବ୍ଦ ପ୍ରତି ତାର ନିଜର ଆସ୍ଥା ଅଛି ? କେବେକେବେ ଏହା ମଧ୍ୟ ହୁଏ ଯେ ଆମେ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କଥା ଶୁଣିନେଉଁ । ପୁଣି ଲୁଚିବା ପାଇଁ ଆମର ଏଭଳି ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଯାଏ । ଆମର ଭାବ କଣ ଏହାକୁ ଅମେ ଚିହ୍ନି ପାରୁନା ଓ ଏହି ଚିହ୍ନିବାର ଅଭାବ କେତେକ ସମୟରେ ଭୟଙ୍କର ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇ ଦିଏ । ସକ୍ତନ କଣ ପ୍ରକୃତରେ ଶୁଦ୍ଧ ଜନକଲ୍ୟାଣର ଭାବନାରେ କରୁଛି ? ସେ ପ୍ରତି ବଦଳରେ କ'ଣ ସଶି ଚାହେଁ ନାହିଁ ?

ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଚିନ୍ତା କଲାର ସାଧନ କରେ ଅଧିକ ତମଜାଣି ଯଶ ମିଳିବ । ତା ଭିତରେ ଏ ଭାବନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁନାହିଁ ।

ଅସୁମାଣ ପ୍ରଶ୍ନ ତାକୁ ଅଣକ୍ଷୟୀ କରୁଥିଲେ । ମନରେ ଦୁଃଖି ହୁଏ । ସୁଦ୍ଧା ଜନକଲ୍ୟାଣର ଭାବନା ନା । ସେ ଯଶ ଗୁଡ଼େ କିନ୍ତୁ ଏହା ସତ ନୁହେଁ ଯେ ସେ ଚିନ୍ତା କଲୁ ଯଶର ପ୍ରଲୋଭନରେ ଗୁଡ଼ି ନିଜର ପଣ୍ୟ କାଶ୍ମୀରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବଳରେ କେତା ହୋଇଛି । ଏ ସବୁ କିଛି ତା ଜୀବନରେ ଅନାସ୍ବାସରେ ଆସିଗଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ନେଇ ନିଜର ଭାବନା ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତିକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ସେ ଏହି ସାଲକୁ ଆସିଥିଲା, ଅସାଧାରଣ ସମାଜରେ ରହି ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ତାକୁ ମିଳିପାରୁ ନଥିଲା ତାକୁ ନେବା ପାଇଁ ସେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭିତରକୁ ଆସିଥିଲା । ତାର ଆବେଗ ତାର ବୁଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାକୁ ଏଠାକୁ ଘେନି ଆସିଥିଲା । ଯଦ୍ୟପି ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ନିକଟତମ ସଂସର୍ଗକୁ ସେ ଆସିପାର ନାହିଁ, ତଥାପି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଦିନ ... ପ୍ରତିଦିନ କରୁଣାର ଜୁଆର ଉଠି ଆସୁଛି । ଏଥିପାଇଁ ତାର ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ଜନକଲ୍ୟାଣର ଭାବନାରେ ଶିତ ପ୍ରତିଶତ ପ୍ରେରଣା ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ଯଶ ଲାପ୍ସଠାରୁ କୋର ଅଧିକ ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝିରହି କେବେ କେବେ ଯଶର ଭାବନା ତା ମନରୁ ଯଦି ସୂକ୍ଷ୍ମସାଥୀରେ ଉଦ୍ଭବହୁଏ, ତେବେ ସୁଖି ମହୁପାଳ ପାଇଁ ତା ମନରେ କଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ ? କଣ ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ ଯଦ୍ୟାପି ମିଟିଙ୍ଗ କରବାର କଥା ତାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଯଦି ତାକୁ ଘର ଦେଖିବା ପାଇଁ ସିବାକୁ ପଡ଼ିନଥାନ୍ତା, ତା ମନକୁ ଟିକିଏ ଯଦି ସମୟ ମିଳିଥାଆନ୍ତା ବୋଧହୁଏ ତା ଉପରେ ଆହୁର ଅଧିକ ଭାବିଥାଆନ୍ତା ?

ସବୁନ ଏହି ସତ୍ୟକୁ ମାନ ନେଉଥିଲା ।

ଅଣଗୁଣ

ଘର କୋଡ଼ିଏ ହଜାରରେ ଖରଦ କରାଗଲା, ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଗ୍ରେଟିଆ ହସ୍ପିଟାଲ୍ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଜିନିଷ ନ ଆସିବୁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ବସି ରହିବା ସଜ୍ଜନ ରଚିତ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଜଣେ ଡାକ୍ତର, ଲେଡ଼ି ଡାକ୍ତର, ବୈଦ୍ୟ, ହାଲ୍ ନାସ୍ ଓ ହୋମିଓପାଥିକୁ ନିୟୁତ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ ସହରର ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର ତଥା ତା : ଶୀଳାଙ୍କୁ ଜଣ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇ ଦିନ ପରାମର୍ଶଦାତା ଡାକ୍ତର ରୂପେ ଆସିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଶୀଳା ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନାର ଉତ୍ତରରେ ନିଜର ଅଧା ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ପ୍ରାକ୍ଟିସ୍ ତ୍ୟାଗକରି ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ହୋମୋକୁ ଆସିବାର ଜବାବ ଦେଲେ । ସଜ୍ଜନ ଓ ଜନ୍ମା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସି ହେଲେ । ଅପରେସନ୍ ଥିଏଟର ଓ ଔଷଧ ଗୃହର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ଖରଦ କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଦିଆଗଲା ।

ତା : ଶୀଳାର ତ୍ୟାଗ ଓ ପ୍ରଶଂସାକୁ ପ୍ରସ୍ତର କରିବାରେ ସଜ୍ଜନ ବଡ଼ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା । ସହରର ଖରଦ କାଗଜମାନଙ୍କରେ ଏ ଖବର ଛାପା ଗଲା । ଦୁନିଆଁ ଏହା ଗୁରୁତ୍ବରୂପେ ଯେ ଶୀଳାର ଏହି ବାଣୀ ପ୍ରସ୍ତରରେ ସଜ୍ଜନର ନିଜ ପ୍ରାର୍ଥନା ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହାତର ମଧ୍ୟ ହଜ୍ଜନ ମନରେ ମହିପାଳ ପ୍ରତି ପ୍ରତିହିଂସାର ନିଆଁ ଜଳିଥିଲା । ସେ ତାକୁ ଆସାତ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ଥିଲା ।

ମହିପାଳ ପ୍ରକୃତରେ ରକ୍ତାକ୍ତ ହେଲା । ତାକୁ ମନେହେଲା ଯେପରି ସଜ୍ଜନ ଶୀଳାକୁ ତାର ବିଶେଷୀ କ୍ୟାମ୍ପ୍‌କୁ ଆଣି, ମହିପାଳର ବଦନାମୀ ଘଟଣାବଳୀ ଲୋକଙ୍କ ଅଗରେ ପ୍ରସ୍ତର କରୁଛି । ସଜ୍ଜନ ପ୍ରତି ତାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଘଣା ଜାତ ହେଲା । ଶୁଣକ୍ୟ ଭଳି ବାରମ୍ବାର ତାର ସନ୍ଦେହମନ ତାକୁ ଯତ୍ନ ବିକ୍ଷେପ କଲେ । ମାତ୍ର ଘରର ସାମନ୍ତ ସଂସ୍ଥାର ମହିପାଳର ଚେହେରାରେ ପ୍ରଳୟର ଲହରୀ ଭଳି ତରଙ୍ଗାୟିତ ହେଲା । ସେ ସଜ୍ଜନକୁ ହତ୍ୟା କରିବ, ତା ଉପରକୁ କୁକୁର ଫିଙ୍ଗିବ । ମାଟିରେ ଗଡ଼ାଇ ଠୋକର ମାରବ । ଟଙ୍କାର ବୈଭବରେ ନିଆଁ ଲାଗାଇ ଦେବ, ଘଣା ରହି ରହି ଆଦେଶରେ ତାକୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିଲା । ସେ ସଜ୍ଜନର ସତ୍ୟାନାଶ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ଥିଲା । ଶୀଳା ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ତାର ଗାତ୍ର କୋପ ଥିଲା । ସେ କାହିଁକି ସଜ୍ଜନ ସହିତ ଗଲା ? କଣ ଏହାର ନାମ ପ୍ରେମ ?

ଘରେ ବବାହର ଗହଳ ଚହଳ ଆଉଟୁ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଶକୁନ୍ତଳାର
 ବାପ ଭରଫ ଲୋକମାନେ ମହିପାଳର ଦୁଃଖ ଉଦ୍ଧାରୀ ଓ ତାର ପିଲାମାନେ ମଧ୍ୟ
 ବବାହରେ ମିଳନ ପାଇଁ ଆସିଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ରୂପରତନ ତାକୁ ନିଜ କୋଠାର
 ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବବାହ ପାଇଁ ଦେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ବବାହର ସମସ୍ତ ନିମିଷ ସେଠାକୁ
 ବୋହି ବୋହି ନିଆ ଯାଉଥିଲା । ଘରେ ଶୁଣିଥାନ୍ତେ, ବବାହ ପାଇଁ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ।
 କେବଳ ମହିପାଳର ମନ ପ୍ରବଳ ଉର୍ତ୍ତା ଯୋଗୁଁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲା । କୌଣସି
 ଉପାୟ ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା, ସେ ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ବ୍ୟସ୍ତ ବରଜ ହୋଇ
 ରହୁଥିଲା । ସକାଳୁ ମୋଟର ନେଇ ବାହାରିବା, କେବେ ରାଜା ସାହେବ ପାଖକୁ,
 କେବେ ରୂପରତନ ଘରକୁ, କେବେ, କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀ, ଉପମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ, ହାଜିର,
 ଅମଳାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଅଳ୍ପ ବହୁତେ ସେ ସକ୍ତନର ନିନ୍ଦା ଗାନ କରୁଥିଲା ।
 କେଉଁଠାରେ କହେ ଯେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପକ୍ଷୀର କଥାରେ ପଡ଼ି ସେ ଏହି ସମସ୍ତ ଖୋଲରେ
 ସେ ଜନତାକୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବନାଇ ଦେଇଛି । ରାତିରେ ପୁଣି ତା ଘରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା
 ମାନଙ୍କର ବୈଠକ ବସେ । କେଉଁଠାରେ ଏ ଅପବାଦ ପ୍ରସାର କରେ ଯେ, ପତି
 ପତ୍ନୀ ଦୁହେଁ ଚରଣ ଭ୍ରଷ୍ଟ । ନିଜ ପତିର ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ସୁଦୃଶ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ
 ପ୍ରଦାନ କରିବା କନ୍ୟା—ସୁଲର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ପ୍ରମାଣ ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଏହା
 ମଧ୍ୟ ଘୋଡ଼ି ଦିଏ ଯେ, ମୁଁ ଏହା ସ୍ୱୟଂ ଦେଖୁଛି ‘ଅପବା’ ଏ କଥା ନିଜେ ସକ୍ତନ
 ମୋତେ କହିଛି । କେଉଁଠାରେ ସେ ସକ୍ତନର ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ ବାବା ରାମଚନ୍ଦ୍ର
 ହସ୍ତିଷ୍ଟ କରି ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷାଳ ପଡ଼ିଯିବ ପ୍ରତି ସତେଜ ରହିବା ପାଇଁ ଚେତାବନୀ ଦିଏ ।
 ଶୁଧା-ଚୂଷ୍ମା ଭୁଲି, ଘରୋଇ ଦାସୀକୁ ଜନକଲ୍ୟାଣ ନାମରେ ବିସ୍ତାର କରି ସେ ସକାଳୁ
 ସନ୍ଧ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ସକ୍ତନର ବରଜରେ ପ୍ରସ୍ତର କରିବାପାଇଁ ଲାଗିଥାଏ । ସେ ରାଜା
 ସାହେବଙ୍କ ଜୀବନ ଚରଣ ଲେଖି ତାଙ୍କୁ ଅମର କରିବାର ପ୍ରଲୋଚନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ
 ସାରିଛି । ଦର୍ଶନଜ୍ଞାନକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ନିଜ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ନ୍ୟୁନତା ଜିମା କରି ମଧ୍ୟ ପୁରୁ
 ପ୍ରୟତ୍ନ କଲା । ନିଜ କୋଠାରୁ କନ୍ୟାର ପାଠଶାଳା ହଟାଇ ସେଠାରେ ବେଦ, ସ୍ୱରାଶ,
 ଶାିତା, ଭଗବତ ଆଦିର ଅଙ୍ଗଣ ପାଠ କରେଇବା ପାଇଁ ପରମର୍ଶ ମଧ୍ୟ ଦେଲା ।
 ଯେଉଁଥିରେ ଭରତସୁମାନଙ୍କର ଧାର୍ମିକ ନିଷ୍ଠା ଜାହାଜ ହେବ ଓ ସେସବୁକ ଉପରେ
 ଏଭଳି ବିଶ୍ୱାସ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟର ପ୍ରସ୍ତବ ନ ପଡ଼େ, ସେ ଲାଲା ଜାନଙ୍କ ଶରଣକୁ ଯାଇ
 ବୁଝାଏ ଯେ, ସେ ରାଜା ସାହେବ ତଥା ଅନ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ସହଯୋଗରେ
 ଗୋଟିଏ ଏଭଳି ସଂସ୍ଥା ଖୋଲିବାର ଆୟୋଜନ କରନ୍ତୁ ଯେଉଁଥିରେ ସକ୍ତନର ସମସ୍ତ
 ପଡ଼ିଯିବ ପଣ ହୋଇଯିବ । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଆକର୍ଷିତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା
 କରିଛି ଯେ ଓଡ଼ିଶର ସମସ୍ତ ମୁଖପାତ୍ରମାନେ, ବିଶେଷ ରୂପେ ଲାଲା ଜାନଙ୍କ ଶରଣ

ଆଖପାଖ ଘରେ ଗୁଲହା ଗୁଡ଼ି ଦିଆ ଯାଇଛି । ସେ ଏ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ମହତ ଲୋକର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସପ୍ତାହେ ବ୍ୟାପି କଠିନ ଦୌଡ଼ା-ଦୌଡ଼ିର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଏହି ସମୟରେ ରୂପରତନର ଘରେ ରହୁଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ତାକୁ ଯେତେବେଳେ ନା ଯେତେବେଳେ ବୈଦେଶିକ କରବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । ସେ ସେଠାରେ ରୂପ ରତନର ଏକ ସୁତ ମହତାକାନ୍ତାକୁ ଜାଗତ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିଏ ମହାନ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଚଳାଇ, ସେଠାରେ ରୂପରତନ ବହୁତ ଶୀଘ୍ର ସରକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ନିଜ ରାସ୍ତା ଖୋଲି ଦେଇ ପାରିବ । ଏହି ମହାମନ୍ତ୍ର ନିଜ କାମ କରିଗଲା । ରୂପରତନ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଦଶଜଣ ବଡ଼ ବଡ଼ ମହାଜନ ମିଶି ଏଭଳି ସହକାରୀ ଯୋଜନାକୁ ଚଳାଇବେ । ତାଙ୍କର ସହକାରୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଦ୍ଵୟୋଗର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାନ ଗୁଲିବ । ବାତାବରଣର ଚରୁପାଣ୍ଠରେ ଧର୍ମକ, ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ । କେଉଁଠି ଜୀବନ, କେଉଁଠି ମହାସା ମାନଙ୍କର ପ୍ରବଚନ, କେଉଁଠି ଇତିହାସ ପୁରାଣ, ଏହିଭଳି ଗୁରୁଆଡ଼େ ଶ୍ରବଣାୟତାର ସୁସାର କରିଦିଆଯିବ । ଏହି ଯୋଜନାର ଆରମ୍ଭରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବଣ୍ଟଣାନ୍ତ୍ର ଯଜ୍ଞ ମଧ୍ୟ କରାଯିବ, ଯଦ୍ଵାରା ଜନତା ମନରେ ଧର୍ମ ନିଷ୍ଠା ଜାଗତ ହେବ । ଶୁଦ୍ଧିକ ମଧ୍ୟରେ ମହାପାଳ ଗୋଟିଏ ଲିଖିତ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲା ଯେଉଁଥିରେ ଏ ସମସ୍ତ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହାକି ରାଜା ସାହେବ ଓ ରୂପ ରତନର ଶ୍ରୀମୁଖରୁ ନିସ୍ସୃତ ହୋଇଥିଲା ।

ହୁଇଦନ ପରେ ଭିକ୍ଟୋରିଆ ପାର୍କ ଚୌକରେ ଏକ ବହୁତ ବଡ଼ ସାଂଜନିକ ସଭାର ଆୟୋଜନ କରାଗଲା । ସ୍ଵୟଂ ରାଜା ସାହେବ ତାର ସଭାପତି ହେବେ ଓ ଜନ ଜଳାଣ ପାଇଁ ନଗରର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସବୁଜ ମିଶିକଣ ଯେଉଁ ମହାନ୍ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ତାହା ଉପରେ ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ।

ଜେଠେଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୋଗାନ୍ତାନ୍ତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଏବେ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ନଥିଲା । ତାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରବା ପରେ, ପତି ଓ ସୌଭାଗ୍ୟୀ ପୁଅ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ନିଆଁ କର୍ମ କରାଇବେ ନାହିଁ । ସେ ଭୟରେ, ସେ ନିଜେ ବଞ୍ଚିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜର ନିୟୁତକର୍ମ କରାଉଥିଲେ । ସବୁଜ ଓ କନ୍ୟା ଉପରେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ଵ ନ୍ୟସ୍ତଥିଲା । କନ୍ୟା ଓ ସବୁଜ ତାଙ୍କର ପୁ-ବୋହୂ ଭଳି ହୋଇ ସାରିଥିଲେ ।

ଏହିପରି ଦିନେ ଜେଠେଇ କଲ୍ୟୋମଲ ନାତିର ବୋହୂକୁ ଶହେ ଡୋଲାର ଦାନା ଚାହିଁ ମଧ୍ୟ ପିନ୍ଧାଇ ସାରିଛନ୍ତି, କହିଲେ” ସତ୍ୟାନାଶୀ, ତୁ ଦିଧିର୍ମୀ ହୋଇ ପାରୁ

କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ବୋହୂ ହୋଇ ଗଲୁଣି ତେବେ ‘ନେ’ ମୋର ସେବା ତ ବୁ କରୁଛୁ, ମୋ କାମକୁ ବୁହୁ ଆସିଲୁ’ । ଏତେ ସବୁ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଜେଠେଇ କନ୍ୟା ହାତ କୁଆଁ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆପଣି କରୁଛନ୍ତି । ଇଂରାଜୀ ଔଷଧ ଖାଇବା ପାଇଁ ମନା କରିଦେଲେ । ସକ୍ତନର ଦୁଇଟି ଚାକର ୨୪ ଘଣ୍ଟା ଜେଠେଇର ସେବା ପାଇଁ ରହନ୍ତି । ରାତିରେ ସକ୍ତନ, କନ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ କେହି ଜଣେ ଜେଠେଇ ପାଖରେ ରହନ୍ତି । ଜେଠେଇ ଯେଉଁ ଦାନ- ପୁଣ୍ୟ କରିବାର ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତର ଆୟୋଜନ ହୁଏ ।

ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଗୌରରେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ମିଟିଂ ଥିଲା, ସେହିଦିନ ଜେଠେଇ ଘରେ ପ୍ରାୟଶ ଶ୍ରେଜନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ସକ୍ତନ ଓ ବନକନ୍ୟାକୁ ନିଜର ପୁର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ମିଶି ଯିବାରୁ ଶେଷକ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କର୍ଣ୍ଣେଲ ମଧ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ସହିତ ସବୁବେଳେ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ସକ୍ତନ ଓ ମହିପାଳ ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧ ହେବାରୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଯତ୍ୟାପି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନ ଥିଲା, ତଥାପି ଏହି ବିଷୟକୁ ନେଇ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜବରଦସ୍ତ ସଂଯମତାର ସହିତ ମୌନ ହୋଇ ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ବର କାମରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଥିଲା । କଳାଶୀ ଘରକୁ ସବୁବେଳେ ଯିବା ଆସିବା କରି ଆବଶ୍ୟକ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ପତରା ପତରା କରିବା, ଯେଉଁ ଗାୟରେ ଗଲେ ଉଭୟ ପାଖ ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବ, ସେହି ଗାୟକୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଚାହୁଁ କରୁଥିଲା । ମହିପାଳ ସହିତ ତାର ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ, ସବୁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଏ କିନ୍ତୁ ସକ୍ତନ ସମ୍ମୁଖରେ ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଅନ୍ଧର ସେ ମୁହଁରୁ ବାହାର କରୁ ନ ଥିଲା । ସମ୍ମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ ମହିପାଳ ଅନ୍ୟ କଥା ବାଦ୍ ଦେଇ ସକ୍ତନ କଥା ଚଲେ । ଥରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ କହିଦେଲା ‘ଦେଖ ଗଲା, ଏ ଗୁମ ଉଭୟଙ୍କର ପରସ୍ପରର କଥା, ଦୁଇ ବିଦ୍ବାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକଥା ହେବ । ଆମକୁ ଏଥିରେ କିଛି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଉତ୍ତମତରେ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଏହାର ଚର୍ଚ୍ଚା ନ ହୁଏ । ସକ୍ତନ ସ୍ବୟଂ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ମୁଖରେ କେବେ ତା ସହିତ ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ନଥିଲା । ମହିପାଳ କର୍ଣ୍ଣେଲର ବହୁତ ପୁରୁଣା ମିତ୍ରଥିଲା । ସକ୍ତନ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲର ବହୁତା ମହିପାଳ ଯୋଗୁଁ ହୋଇଛି ।

ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଭିକ୍ଟୋରିଆ ପାର୍କର ମିଟିଂରେ ମହିପାଳ ନିଜ ସୀମାର ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସକ୍ତନକୁ ସେ ନିଜର ବହୁତ ପୁରୁଣା ମିତ୍ର କହି ଏହା ପିତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ଯେ” ସେ ସବୁଦିନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ବାର୍ଥ ଓ ମହତ୍ବାକାଂକ୍ଷୀ ହୋଇଛି ।” ସେ ନିଜର ପରସ୍ପର ବଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଲୋଚକଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଝୁଆଇ ଝୁଆଇ ତାଙ୍କର ଖୋସାମତ କରି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ସେ କଳାକାରଠାରୁ ଅଧିକ କଳାକାର, ତାର ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରବଳ । ଏହି ପ୍ରକାର ଅନେକ କଥା ଅନେକ ଆଦେଶରେ

ସେ କହୁଗଲା । ମାନ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମହେଞ୍ଜୋଦାରୋ ଶିବ ଓ ବେଦ, ସାରା ଇତିହାସ, ସମାନ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଦି କେବଳ ସଜ୍ଜନର ନିନ୍ଦା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୋତ କଲ । ସେ ଜନତାକୁ ମନ-ମୁଗ୍ଧ କଲ ଓ ମଝି ମଝିରେ ସଜ୍ଜନ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଗୋର କଲ । ଆକିର ସଂନ୍ୟାସ, ସଭାର ସେହି ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ତାର ଜୀବନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ବିଷୟ ପାଳନ କରୁଥିଲା । ସେ ସଜ୍ଜନକୁ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନିନ୍ଦା କଲ । ସବୁ ସଜ୍ଜନ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ବଳରେ ନିଜକୁ ମହାପୁରୁଷ କରିବାରେ ତେବେ ମହୁପାଳ ମଧ୍ୟ ଅପର ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ସାଥ ଗୁଟାଇ ମହାପୁରୁଷ ହୋଇ ପାରେ, ତାହା ମହୁପାଳର ମହାପୁରୁଷତ୍ୱର ଲକ୍ଷଣ ଥିଲା ଯାହାର ନିଶାରେ ଭାସି ଭାସି ସେ ସଜ୍ଜନର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବେନିୟମ କଥା କହିଯାଉଥିଲା ।

ସଜ୍ଜନର ସମର୍ଥକଙ୍କ ମନରେ ଭୟ ଓ ଭୟେନନା ଖେଳିଗଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପୁଣି (ମୂଲ୍ୟନ) ଓ ସଙ୍ଗଠିତ ଶକ୍ତି ସେହି ଛୋଟିଆ କୋମଳ ଶ୍ୱାସ ଗଛକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଶୁଣି ଆସୁଥିଲା ଯେ କି ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିକ୍ ରୂପେ ପଲ୍ଲବିତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସଜ୍ଜନ ଓ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ମହୁପାଳର ଏ ବ୍ୟବହାରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ସଜ୍ଜନ ମାମଲକୁ ଓକଲ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ କରିନେଲା । ତତ୍ତ୍ୱାପ୍ତ ଦିନ ସଜ୍ଜନର ଓକଲ ନୋଟିସ୍, ମହୁପାଳକୁ ମିଳିଗଲା । କର୍ତ୍ତୈକ୍ ସେହି ସମୟ ମହୁପାଳ ଘରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସେଠି ପୁରସ୍କରଣ କୋଠାରେ ଥିଲା । ମହୁପାଳ ବହୁତ ରାଗିଗଲା । ଦେଖିନେକ, ଆଉ ବୁଝି ନେକ ? କହ କହ ସେ ହାତଗୋଡ଼ କରୁଥିଲା ।

କର୍ତ୍ତୈକ୍ କହଲା “ଦେଖ ମହୁପାଳ ମୁଁ ପଛୁ ନୁହେଁ ଯାହାକୁ ଲୋକତର ଦେଇ ଭ୍ରମ ଉତ୍ପନ୍ନ କରି ଆକର୍ଷିତ କରିନେବ । ଏକ ଝିଅର ବାହାଘର, ମୁଁ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ନିଜ କଲିକାରେ ତାଙ୍କ ଲଗାଇ ନୁହଁ ରହୁଛି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ପୁଣି କହୁବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ତାର ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ଏକ ଦମ୍ ଠିକ୍ ଓ ରୂମେ ମୋକଦ୍ଦମାରେ ହରିବ ଓ ରୂମକୁ ଜେଲ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ରୂମର ଏହି ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯଦି ଜଣେ କେହି ରୂମର ସହାୟତା କରିବାକୁ ଆସେ ମହୁପାଳ, ତେବେ ରୂମେ ମୋତେ କହବ ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି ସବୁଭଳି ।” କର୍ତ୍ତୈକ୍ ମଧ୍ୟ କଲ୍ୟାଣୀକୁ ସମସ୍ତ ପରିସ୍ଥିତି ବିଶୟରେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ବୁଝାଇଦେଲା । ମହୁପାଳ ନିଜର ପତ୍ନୀ ଓ କର୍ତ୍ତୈକ୍ ଆଗରେ କନ୍ୟା-ସତ୍ୟର ବଡ଼ ବଡ଼ ଧନ ଦେଲା । ସଜ୍ଜନକୁ ଦୁଃଖିକର ରୂପେ ବ୍ୟାଖିଲା, କର୍ତ୍ତୈକ୍ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରାଗ ଆସିଲା । ସେ କହଲା ‘ଦେଖ ମହୁପାଳ, ରୂମେ ଦୁଧରେ ଧୋଇ ହୁଅ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟର ମୁହଁକୁ କାଦୁଅ ପକାଇଛ ନିଜର କାଦୁଅରେ ଚକଟି ହେବ । ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ରୂମକୁ ସଫା କହୁଦେଉଛି ଯେ ସଜ୍ଜନ ଯଦି ନିଜ ଭରପରୁ ସାକ୍ଷୀ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ଡାକିବ ତେବେ ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଯିବି । ଯାହା ଯାହା ମୁଁ ଜାଣିଛି,

ତାଙ୍କର ସାହେବ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ରୂପ ବରୁଦରେ ସାକ୍ଷୀ ଦେବାକୁ ଯିବେ । ତାଙ୍କର ଯିବା ଦରକାର ।”

ଯାଅ, ସମସ୍ତେ ଯାଅ, ମହୁପାଳ ଗରଜ ଉଠିଲା । ସେ ଆବେଗରେ ଚୌକ ଉଠାଇ କୋରରେ କରୁଡ଼ ଦେଲା । ଚୌକାର ଗୋଟିଏ ହାତ ସୁରା ଖିଜି ଗଲା । ଏହି ଚୌକ ଉଲ୍ଲୋରଥା ସମୟର କୋଟିକମ୍ପୂଜ୍ଜ ଗଢ଼ଣର ଥିଲା । ମହୁପାଳକୁ ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କ ତ ଆସିଲା ଯେ ସେ, ସେଠୁ ରୂପରତନର ସନ୍ଧି କଲା । ମହୁପାଳର ହୋଧ ତାପରେ ପୁଣି ଅସୀମ ହୋଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସୀମାକୁ ଆସୁ ଆସୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ହେବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଗରେ କଲାଣୀ, ବହୁତ ଅନୁନୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ‘ସ୍ବାକ୍ଷର କ ମୁଣ୍ଡ ଖସିପ ହୋଇଯାଇଛି’ ଆପଣ ସକ୍ଷମ ଭାବ ସାହେବଙ୍କୁ ବୁଝାଇଦେ । ଏ ପିଲାମାନଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଦେଖନ୍ତୁ ।”

କର୍ଣ୍ଣେଲ, କନ୍ୟା ଓ ସକ୍ଷମ ମଧ୍ୟରେ କଥା ହେଲା, ସକ୍ଷମ ନିଜର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ଅଟଳ ରହିଲା । ସେ କହିଲା “ଦେଖ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଏହା ମୋର ମାମଲା ନୁହେଁ । ସମସ୍ତ କଥା ମୋର ଟ୍ରଷ୍ଟର ଆଳରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଯଦି ଏକଥା ଉପରେ କିଛି ନ କହିବ ତେବେ ମୋର ଟ୍ରଷ୍ଟର ସନ୍ଧି ଦେଉଛି । ନିଜ ସଙ୍ଗଠନର ରକ୍ଷା ପାଇଁ ମହିପାଳକୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଇ ରହିବ । ତୁମକୁ ମଧ୍ୟ ମୋ ତରଫର ସାକ୍ଷୀ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା କିଛି ଦୁଃଖତା ରୂପେ ଦେଖିଛି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ପ୍ରକାଶ କରିବ । ମୁଁ ତୁମଠାରୁ ପ୍ରେମ ଗୁଡ଼ି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଗୁଡ଼ି ହିଁ ‘ସକ୍ଷମ କହିଲା ଓ ଉଠି ଚାଲିଗଲା’ ।

ସକ୍ଷମ ଶପେର୍ଟ କେଠେଇର ରୋଗୀକ୍ଷୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିଲା । ଶ୍ରୀ ରାଧାଶ୍ୟାମଙ୍କ ବାହୁ ଓ ନିଜର ଜିହ୍ବା ଆଳରେ ଏତେ ଦାନ ପୁଣ୍ୟ କରିଥିବା କେଠେଇର ରୋଗୀକ୍ଷୟା ପାଖରେ ପୁରୁ ଦରବାର ବସିଥିଲା । ଗୋବୁଲ ଦ୍ବାରର ପୁକାସ, ଭିଜିଗସ୍ତା, ଜଳପତ୍ତୟା, ଲାଞ୍ଜିମାସ୍ତା, ସରସ୍ବତୀ, ଘା ଘା, ଝେର ବହୁରସ୍ତା, ନନ୍ଦୋ, ନନ୍ଦୋର ମା ତାସ, ସାନ ବୋହୂ, ସାଇର ଆଉ କେତେକ ବୃଦ୍ଧୀ କେଠେଇ ପାଖକୁ ଦିନ ତମାମ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି । କେଠେଇର ଜୁର ଅଧିକ ଥିଲା । ମଝିରେ ମଝିରେ ବାଉଳି-ଗୁଉଳି ହୋଇ କିଛି କହୁଥିଲେ । ତେଜା ଆସିଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇ ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ନେଉଥିଲେ । କେବେ କେବେ ସେମାନଙ୍କର କଥାର ଉତ୍ତର ହୁଁ — ନାଁରେ ଦେଉଥିଲେ । କେଠେଇଙ୍କ କାନରେ ଖବର ପଡ଼ିଛି ଯେ ରାଜା ସାହେବ, କମ୍ପାନୀ ବାବୁରେ ମିଟିଙ୍ଗ୍ କରି ତାଙ୍କର ହସ୍ତକୁ ଖବ ଗାଲି ଶୁଣେଇଛନ୍ତି ତଥା ସେ ଓ ଜାନକୀ ଶରଣ ମିଶି ମଦ୍ୟାମ ମହଲକୁ

କନ୍ଦୁ ଓ ସାଗର

ସନ୍ତାନକୁ ବାହାର କରି ନିଜର ପାଠଶାଳା ଚଳାଇବେ । ଜୋର ନୁହେଁ ଓ ଦୁର୍ବଳତାରେ ମଧ୍ୟ ଜେଠେଇ ଏହା ଶୁଣି ରାଗି ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ଖବନ ଯାକର ଅବଦମିତ କ୍ଷମ ନିହାରୁ ବିପୋଦ୍ଗାର ହେଲା । ଦୁଇ ହାତର ମୁଠା ଟାଣ ହୋଇଗଲା । ଗଳାର ନାଡ଼ୀ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା, ଚେହେରା କୋଧରେ ବଳୁତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଜେଠେଇ ଅଳ୍ପ କରଣରେ ନିଜର ସ୍ବାମୀକୁ ଗାଳି ଦେଲେ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଘାତକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲା ଓ ସେ ଚେତା ଶୂନ୍ୟ ହେଲେ ।

ସେହିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଜେଠେଇ ନନ୍ଦୋକୁ ନିଜ ପାଖରେ ଅଟକାଇ ରଖିଲେ । କନ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ପାଇଁ ଜେଠେଇଙ୍କ ପାଖରେ ତାରାକୁ ଉତ୍ତରରେ ଲଗାଇ ତାକୁ ଶାଳା ପୁଅ ସହୃଦ ଗଳି କନ୍ଦର ଘରେ ଘରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲା ଆଦିଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଜେଠେଇ ତାରାକୁ ଦୂରରେ ବସିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ନନ୍ଦୋ ସାଙ୍ଗରେ ଧୀରେ ଧୀରେ କହୁ କଥା କହିଲେ । ନନ୍ଦୋର ଚେହେରା ଉପରେ ଗନ୍ଧାର ଦାସୀଦ୍ୱାରା ଓ ରତ୍ନସ୍ୟାମୟତା ବିକଶିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଗାପ ଲାଗିବ. କ୍ଷଣି ଜେଠେଇ ତାରାକୁ ନିଜ ପିଲା ସହୃଦ ଘରକୁ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ କହିଲେ, ତାରା ଜେଠେଇର ସେବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେଠାରୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲା । ଜେଠେଇର ଚେହେରାରେ କୋଧର ଚୌଦ୍ର ମୁଣ୍ଡି ଦେଖା ଦେଲା, ଅଧିକ ବକାବକ କରିବାକୁ ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ନଥିଲା, ନନ୍ଦୋ ତାରାକୁ ବୁଝାଇ କହିଲା “ଦେଖ, ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ତା ମାନନୀୟ । ମୁଁ ତ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛି ।” ତାରା ବୁଝିଗଲା ଓ କିଛି ନକହି ପିଲାକୁ କୋଳରେ ଉଠାଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପିଲାକୁ ଯିବାର ଦେଖି ଜେଠେଇ ନିଜର ଲୋଳିତ ହାତ ଉଠାଇ ତାକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ, ଜେଠେଇର ଚେହେରାରେ ବାସ୍ନାବର ଶାନ୍ତି ପ୍ରଭାବିତ । ତାରା ତାକୁ ନେଇ ଜେଠେଇଙ୍କ ପାଖରେ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ପିଲାଟି ନିଜର ଖେଳୁଥିବା ହାତ ବଜାଇ ଜେଠେଇଙ୍କ ଗରମ ପାଦୁକାରେ ରଖି ଦେଲା । ଜେଠେଇ ଧିରେ ପିଲାକୁ ଲାଲ୍ ଲାଲ୍ ନରମ ହାତ, ଗାଲ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଆସ୍ତେ କରି ହାତକୁ ବୁଲାଇଲେ । ତାଙ୍କର ମନାନ୍ ରୁଚ୍ଛ ଚେହେରାରେ ହସ ଖେଳିଗଲା । ପୁଣି ସେ ସଙ୍କେତରେ ତାରାକୁ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ତାରା ଚାଲିଯିବା ପରେ ନନ୍ଦୋ ତାରା ଘର ପଟର କବାଟର ଝିଲ୍ଲି ଘେରି ଦେଇଦେଲା । ଜେଠେଇ ମୁଣ୍ଡତଳ ତଳଆ ତଳେ ରଖିଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ପୁଟଳି ବାହାର କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ନନ୍ଦୋ ପୁଟଳି ଖୋଲି ଦଶ-ଦଶ ଟଙ୍କା ଆ ଦୁଇଟି ନୋଟ୍ ବାହାର କଲା । ଜେଠେଇକୁ ଦେଖାଇଲା ଓ ନିଜଲୁଗା କାନ୍ଧରେ ବାନ୍ଧିଦେଲା । ନନ୍ଦୋ ଉପର ପିଢ଼ି ଚଢ଼ି ଚଢ଼ି କହିଲା “ମୁଁ ଚାହେଁ ଘୋଡ଼ା ହୋଇ ଏବେ ଆସୁଛି, ଜେଠେଇ । ସାନ ବୋହୂ ଏଠାରେ ବସିଥାଉ, ତୁମର ବହୁରାଣୀ ଆସିଲେ ତାକୁ ପଠାଇ ଦେବ । ସାନ ବୋହୂ ମୁଁ ଏବେ ଆସୁଛି ।”

କନ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଆଠଟାରେ ଜେଠେଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସାନ ବୋହୂ ସେଠାରେ ବସିଥିଲା । ଜେଠେଇକୁ ସେ ସମୟରେ ନିଦ ଆସିଯାଇଥିଲା । ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ସାନ ବୋହୂ କନ୍ୟାକୁ ଜେଠେଇର ଖବର ଦେଲା ଏବଂ ନନ୍ଦୋ କହି-ଯାଇଥିବା ବସ୍ତୁ କନ୍ୟାକୁ ଜଣାଇଲା ।

କନ୍ୟା ପଚାରିଲା “କଣ, କଥା କଣ ?”

ସାନ ବୋହୂ ମୁହଁ ବଳିତ କରି କହିଲା “ନନ୍ଦୋ ଗାଦାଜୀ ଓ ଜେଠେଇ କୌଣସି ଯାତୁ କରୁଛନ୍ତି କାହାରି ଉପରେ, ଏଥିପାଇଁ ସେ ଏକାନ୍ତତା ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।”

ଏସବୁ କଣ କଥା ? ମୁଁ ଜେଠେଇଙ୍କୁ ଏ ସମୟରେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ଓ କୌଣସି ଆଳରେ ଏଭଳି କଷ୍ଟ ପାଇବାକୁ ଦେବି ନାହିଁ, ମୁଁ ଯିବି ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ସମୟ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ସିଆତ୍ କିଛି କଥାବାତ୍ତା ହେଲା । ଜେଠେଇ ଉଠିଲେ, କନ୍ୟା ଶୀଘ୍ର ଉଠି ଜେଠେଇର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ହାତ ରଖିଲା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଖବର ପଚାରିଲା । ଜେଠେଇ ତାର ବାହୁରେ ସ୍ନେହର ସହିତ ହାତ ଅପକ୍ଷ କହିଲେ “ଭଲ ଅଛି, ତୁମେ ଯାଅ ବୋହୂ ।”

ଜେଠେଇ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ଯିବି ନାହିଁ, ସେ ମୋ ଉପରେ ଖୁବ୍ ରୁଚିଯିବେ ।

‘ତୁମକୁ ମୋର ରାଶି ଅଛି’ ନିଜର ଚାକରକୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

କନ୍ୟା ନିଜର ଆଶ୍ରୟକୁ ଜେଠେଇ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତା ପାଇଁ ଜେଠେଇ ପାଖରୁ ଚାଲି ଯିବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କିଛି ରପାୟ ନଥିଲା । ଜେଠେଇ ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରିବା ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା, ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ତ ଆହୁରି ଅଧିକ । କନ୍ୟା ସାନ ବୋହୂକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଆଦେଶ ଦେଇ ନିଜ ଚାକରମାନଙ୍କ ସହିତ ଅନିଚ୍ଛା ପୁଷ୍କରି ଚାଲିଗଲା ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ଏଗାରଟା ବା ଏଗାରଟା ବାଜିବାକୁ ଚାଲିଗଲା । ନନ୍ଦୋ ଅଗଣାରେ ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ପତ୍ର ସଜାଡ଼ିଲା । ଏକ ବୋତଲ ମଦ, ଚାରିଟି ଘୁଷୁର ଛୁଆ, ମାଟି ହାଣ୍ଡି, ଅଟାର ମୁଠି, ଅଟାର ଗୋଟା ଗାପ, ଦୋକ୍ରା, ଗଞ୍ଜା ଆଦି । ଜେଠେଇ ଆଜି ନିଜ ପତ୍ନୀ ଉପରେ ଚାଲି କରବାର ଆସ୍ତେଇ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାୟମିତି ବସ୍ତୁ ହୋଇଯିବା ପରେ ହାଣ୍ଡି ଚାଲି ମନ୍ଦିରେ ବାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ନନ୍ଦୋ ଜେଠେଇକୁ କହିଲା ।

ଜେଠେଇ ପୁଣି ଜୁରର ବଚନିତା ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ନନ୍ଦୋ କଥାର ଉତ୍ତର ପାଇ ନ ପାରି ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଲଣ୍ଡନ ଉଠାଇ ଜେଠେଇକୁ ଦେଖିଲା ଓ ପୁଣି କାନ ପାଖକୁ ମୁହଁ ନେଇ ଡାକିଲା ।

“ଜେଠେଇ : ଏ ଜେଠେଇ”

ଜେଠେଇ ଆଖି ଖୋଲିଲେ, ଶିଥିଳ ନୟନରେ ନନ୍ଦୋକୁ ଦେଖିଲେ । ବଚନିତ ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲେ “ କଣ ?”

ସବୁ ସଜାଇ ଦେଇ ଦେଇଛି, ଜେଠେଇ ?”

‘ସଜାଇ ଦେଇଛି ?’ ଜେଠେଇର ଚେତନା ଫେରି ଆସିଲା, କଥା ତାର ଜଳିତ ଶରୀରରେ ଶକ୍ତିର ସମ୍ଭାର କଲା । ଉଠିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି କହିଲେ, ମୋତେ ସେଠାକୁ ନେଇଗଲା”

“ଆରେ, ତୁମେ କମିତି ଯିବ, ଜେଠେଇ ?” ମୋତେ ଏ ଗୁଣି-ମନ୍ତ୍ରର ଦେଇଦିଅ, ନନ୍ଦୋ ଆଗହ କଲା ।”

ଜେଠେଇଙ୍କର ଜୁରରେ ଶୁଣିଥିବା ଶିଥିଳ ରୁଷ ଚେହେରା ଉପରେ ହସର ଢେଉ ଖେଳି ଗଲା । କଲା କଲା ବଡ଼ ବଡ଼ ଦାନ୍ତ, ଚମକ ଉଠିଲା, କହିଲେ “ଏଭଳି ମନ୍ତ୍ର ଦିଆଯାଏ ? ଜେଠେଇ ଦୁର୍ବଳ ସ୍ଵର, ନିଶ୍ଚୟ ନେବ ପାଇଁ ରହିଗଲା, ପୁଣି କହିଲେ “ମଶାଣୀରେ ଦିଆଯିବ-ମନ୍ତ୍ରର ତେଲର, କିନ୍ତୁ ତୁ, ତୁ ମୋତେ ନେଇଗଲା “ଜେଠେଇ ଶରୀରରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ତଳିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନନ୍ଦୋ ତାକୁ ଅଗଣାକୁ ନେଇ ଆସିଲା । ଜେଠେଇର ହାତ, ଗୋଡ଼ ଧୋଇଲେ । ହାଣ୍ଡିରେ ଜିନିଷ ରଖି ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ, ନିଜ ପଡ଼ିକୁ ମାରବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଜେଠେଇ କିଛି ସମୟ ସଂସାର ବଶତଃ ପଛେଇଲେ ଓ ପୁଣି ଜୋରରେ ଗୁଣା ସାହେବଙ୍କ ନାମ ନେଇ ପିତୃଳା ଉପରେ ଚୌମୁଖା ଆ ଦାପ ରଖି ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସହଜ ତାଙ୍କୁ ମାରବାରେ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସ୍ପଷ୍ଟ ପାଇଁ ଜୀବନ ଜେଠେଇର ଶିଥିଳ ଆଖିରେ ଚୌମୁଖା ଦାପ ଭଳି ଜଳ୍ ଜଳ୍ ହୋଇ ଉଠିଲା । ନନ୍ଦୋ ଭୟବଶତଃ ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହେଲା । ସୁସ୍ଥ ସିଲ ଏକା ସହଜ ଅଗଣାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ସମୟରେ ଚକ୍ରାର ଗୁଡ଼ିଥିଲା । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ଗୁଣର ବ୍ୟାଧି ଅନୁସାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଯେ ଯଦି ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଓଢ଼ା ଚତୁର ହୋଇ ଥିବ ଓ ଭଲ ପ୍ରତିକାର କରି ଗୁଣିକୁ ଫେରାଇ ଦେବ ତେବେ ଫେରିଥିବା ଗୁଣିଗୁଣା କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ରକ୍ତ ନ ନେଇ ସୁସ୍ଥ ସିଲଙ୍କର ବଳରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବ ।

ନନ୍ଦୋ ଆଖିରେ ବାତାବରଣର ଚମକାର ଭରିଗଲା । ହଠାତ୍ ଜେଠେଇ ଜୋରରେ ଚିତ୍କାର କଲେ, ନା-ଆଁ, ନା-ଆଁ, ନା-ଆଁ ।

କଣ ଜେଠେଇ ? କହ କହ ପାଖକୁ ଆସି ଜେଠେଇକୁ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

‘ପଛେଇ ଯା’ ତାକୁ (ବୁଝା) ଆଣ କହ ଯାଇ ତାକୁ ପେଲ ଦେଲେ ଓ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ମନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ଉଠାଇଣ କଲେ । ମାସ ହେଲା ଜୁର ଜର୍ଜର ଜେଠେଇର ଲଜ୍ଜା ଶକ୍ତ ସେହି ସତରେ ନିଜ ରୋଗ ଉପରେ ବିଜୟ ପାଇଗଲା । ଖୁବ୍ ଜୋର ଓ ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ମନ୍ଦ୍ର ପଡ଼ୁ ପଡ଼ୁ ସେ ଚିତ୍କାର କରିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ “ଫେରିଆ, ଫେରିଆ ମୋ ଉପରକୁ ଫେରିଆ” । ନନ୍ଦୋ ଛୁଣ୍ଟ ଆଣି ସାରିଥିଲା । ଜେଠେଇ ଆବେଗରେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ତାକୁ ନିଜ ବାମ ପାଶୁଳରେ ବନ୍ଦ କଲେ । ହାଣ୍ଡି ଉପରେ ଜେଠେଇ ହାତରୁ ଗଳ୍ପ ଟପ୍ ଟପ୍ ହୋଇ ବୋହୁଲା ।

ଜେଠେଇ ବାୟୁ ପ୍ରକୋପରେ ବିଡ଼୍ ବିଡ଼୍ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ସ୍ଵରର ରୁଷିତା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ବିଡ଼୍ ବିଡ଼୍ କରୁ କରୁ ପୁଣି ବିଚଳିତ ହୋଇ ତଳ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ହାଣ୍ଡି ଓଲଟିଗଲା ତାର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ବିସିଫ୍ତ ହୋଇଗଲା । ନନ୍ଦୋ ଡରିକରି ଜେଠେଇକୁ ସେହି ଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଗ୍ରହଣ ପଲେଇଲା ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଦିନଠାରୁ ଜେଠେଇକୁ ସନ୍ଦ୍ର ପାତ ହୋଇଗଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଦଶଟି ଅନର୍ଗଲ କୁହା ଯାଉଥିବା କଥା ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଗୋଟିଏ କଥା ଯାହାକି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଶବ୍ଦରେ କେତେ ଥର ବାହାରିଛି ଯେ’ ମରବା ଅବସ୍ଥାରେ କାହାରି ଖରାପ ଚକ୍ରା କରୁ ନାହିଁ । ସେଦିନ ଜେଠେଇର ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ସେହି ଦିନ ସକାଳେ ସଜ୍ଜନ ବାବାଜୀଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲା । ଜେଠେଇ ଗଡ଼ ଗଡ଼ ହେଉଥିବା କେବେ ତାର ନାମ ମଧ୍ୟ ନେଉଥିଲେ ।

ପରୁଷ

ସକ୍ତ ବାବାଜୀଙ୍କ ସହିତ ସନ୍ଧ୍ୟାତ କରିବା ପାଇଁ ଗାଁକୁ ଯାଉଥିଲ । ତାର ମନ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଘୁରି ଚାଲୁଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ତାହାକୁ ମହତ୍ତ୍ୱପାଳ ଉପରେ ମୋକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆଶାର ପ୍ରତିକଳ ସକ୍ତନ ତାର ଆଗ୍ରହକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଦେଇଛି । ସକ୍ତନର କହୁବାରଥିଲା ଯେ ଏହା ମାତ୍ରଗତ ପ୍ରଶ୍ନ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଓ ନୈତିକ ହାନୀ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ସକ୍ତନ ଏ ସମୟରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ, ସମ୍ପ୍ରା । ତାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅପମାନରେ ଗେଟିଏ ଏପରି ହସ୍ତାର ନଷ୍ଟ ହୋଇପାରେ ଯାହାକୁ ‘ବହୁଜନ ହତାସ୍ତ’ ସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଛି । କର୍ଣ୍ଣେଲ କନ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟ ରାଖି କରାଇନେଇଛି । ପରନ୍ତୁ ସକ୍ତନ ତାର କଥା ମଧ୍ୟ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଦେଇଛି । କହିଲା “ଏ ମୋର ନିଜଃ ପ୍ରଶ୍ନ ନୁହେଁ, ମୁଁ ମାନ ପାଇଁ ଲଢ଼ୁଛି” । ମୁଁ ଯେଉଁ ପରସ୍ପିଦିରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛି, ମୁଁ ତାକୁହି ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇଛି, ନିଜକୁ ନୁହେଁ । କନ୍ୟା କହିଲା “ଆଉ କଣ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଯେ ପରସ୍ପିଦି ବ୍ୟଗତ ଭ୍ରମ ମନରେ ମହତ୍ତ୍ୱପାଳ ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଖୋଷ ଅଛି । ମାମାଜିକ ରୂପେ ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଦେଖି କଣ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ଯେ ଭ୍ରମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର, ନିଜ ମିତ୍ର ମହିପାଳ ପ୍ରତି କୌଣସି ପୁରୁଣା ଭର୍ଷା ଶୁଦ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧ ନାହିଁ” ।

ଯେକଥା ଭ୍ରମେ ମୋତେ ପରୁଷ । ଏ ମାମଲା ଆର୍ଟିଷ୍ଟ ଦ୍ୱାଲିଟିର ହେବ । ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଦିନ ବନ୍ଧୁତା ଯାଇଛି, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଆନ୍ତରିକତା ମଧ୍ୟ ଯାଇଛି, ଦ୍ୱେଶ ବଢ଼ିଛି, ମୁଁ ଜାଣେ” । ହାତ ଉଠାଇ ପବନର ଦାଉରୁ ଆଖିକୁ ଉଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ଆଜ୍ଞାଳରେ ଆଖି ମଲି ମଲି ଓ ଚେହେରା ଉପରେ ଖୋଷର ପ୍ରକମ୍ପନ ଦେଇ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଅସହଜ କଥା କହିଲା । ପୁଣି ପରସ୍ପିଦିରେ ଏହି ସମ୍ଭବରେ ସେ କହିଲା ଯେ, ସକ୍ତନ ଶବ୍ଦରେ ଦୁଃଖ ପାଇନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର ହସି ତା ଆଡ଼କୁ ଦେଖି କହିଲା “ଦେଖ ଖରାପ ଶବ୍ଦ ନାହିଁ” ଯଦି ଖରାପ ଶବ୍ଦ ତ ଗୋଟିଏ ରୁଟି ଅଧିକ ଖାଇବ । ଠିକ୍ ନ୍ୟାସ୍ତର କଥା ଇଏ ହେବ । କିନ୍ତୁ ବାଃ, କିନ୍ତୋ, ଭ୍ରମର ତ ବାରିଷ୍ଟର ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା, ବାରିଷ୍ଟର । ଭ୍ରମେ ବି କଣ ପଏଣ୍ଟ ଧରିଛ, ବାସ୍ । ଭଲରେ ରୁହ, ନ୍ୟାସ୍ତ ଏହାକୁ କହନ୍ତୁ” ।

ସକ୍ତନ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ରୁପ୍ପୁରୁ ଶୁଣୁଥିଲା, ତା ଚେହେରା ଶୁଦ୍ଧ ଲେଖନୀ ଥିଲା କେବଳ ମୁଦ୍ରା ଗନ୍ତୀର ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କଥା ସୁର ହୋଇଯିବା ପରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇଲା ଓ କନ୍ୟା ଉପରେ ଚଳନଶୈଳ କିନ୍ତୁ ଆସ୍ତାସ୍ତାପୁର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରୁ

କରୁ କର୍ଣ୍ଣେଇକୁ ଦେଖି କହିଲ 'ମୁଁ ତୁମ କଥାର ସାଇକ୍ଲୋଜିଆଲ୍ ପ୍ରଭାବଠାରୁ ଦୂରେଇ କର୍ଣ୍ଣେଲ, ମୋ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିନାହିଁ ଓ କନ୍ୟାର କଥାର ଜବାବରେ ମୋର ଏତିକି କହିବା କଥା ଯେ ମହିପାଳ ସ୍ତବ୍ଧ ମୋର ମନ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରୂପେ କଣ୍ଠକବ୍ଧ ହେଉଅଛି । ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସହିତ ଯେତେ ସହକ, ସରଳ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ମନରେ ମିଶେ ମହିପାଳ ସହିତ ସେପରି ବ୍ୟବହାର ମୋର ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ବହୁତ ଆଦରକରେ । କନ୍ୟା, ତୁମକୁ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଛୁଇଁ ମୁଁ ଏକଥା କହିପାରେ । ସେ ଇଂଟେଲେକ୍ଟୁଆଲ ତ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ଭାବ ପ୍ରବଣ । ଖୁବ୍ ପଢ଼ୁଛି ମଧ୍ୟ, ଖୁବ୍ ଚିନ୍ତାକରେ । ମଧ୍ୟ ମହିପାଳ, କିନ୍ତୁ ଏ ସମସ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ ମୁଁ ଏହା କହୁଛି ଯେ ସେଥିରେ ଖୁବ୍ ମିଥ୍ୟା, ଅଭିମାନ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ଅଧିକ ଅଛି ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ କହୁଲା" ଏକଥା ତୁମର ବାଲୁକା ଠିକ୍ । ମୁଁ ଏହା ମାନୁଛି ଯେଉଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଅଛି, ଭଲ ପଣିଆର କଥା ଅଛି ସେଠାରେ ତୁମର କମ୍ପାଜିଜନ୍ ହେବ ନାହିଁ । ମହିପାଳର ଜୀବନ ବହୁତ ଉଚ୍ଚତ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଭଲ ସହନ ଦେଖ, ମୋର ଏ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ରହିଥିବ ଯେ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଶତ୍ରୁ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବା ଉଚିତ, ମହିପାଳ ତ ନିଜର ବନ୍ଧୁ, ଏତେ ସୁରୁଣୀ । ଶିଳା ବ୍ରାହ୍ମଣ ମଧ୍ୟ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର କଣ କରିବା ? ମୁଁ ତୁମକୁ ମିଛ କହୁନାହିଁ ଜିନେଦ୍, ମହିପାଳ ଏବେ ଖୁବ୍ ସ୍ପେଟ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ଆସିଲା, କିନ୍ତୁ ନୀତି ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ତାର ଫ୍ୟୁଚର ସହଜିନ ପାଇଁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ।

ହଁ, ଏ ସମୟରେ ତ ମହିପାଳ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୁଖୀ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଶୁଣିଣ ପରୁଣ ହଜାର ରୟାଲଟି ମିଳି ଯାଇଛି । ଏତ ବହୁତ ଭଲ ହେଲା କିନ୍ତୁ ଏତେ ବଡ଼ ଲେଖକ ହୋଇ ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।' କନ୍ୟା କହିଲା ।

ଅନୁଚିତ, ମହାଶୟ, ମୁଁ କହୁଛି' ମହା ଅନୁଚିତ' । ତେବେ ତୁମକୁ କିଏ କହୁଲା ଯେ ଶୁଣିଣ ପରୁଣ ହଜାର ରୟାଲଟି ମିଳିଛି ? କୋଡ଼ଏ ହଜାର ମିଳିଥିବ । ଯେଉଁଥିରୁ ଦଶ ହଜାର ଯୌତୁକ ଦିଆ ସମ୍ଭବ । ଲୋକାଲ୍ ବରଯାତ୍ରୀ ସୁଖି ଦୁଇ ଦିନ ପାଇଁ ଲେକମାନଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ କରାହେବ । ସବୁ ମିଶାଇ ବିହାରରେ ଆଉ ୩୪ ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ । ତେବେ ୧୪ ହଜାର ଏପରି ଗଲା । ବାଣୀ ଏ ଯେଉଁ ଘର ଯାକର ଗହଣା, ଲୁଗା, ଯୋଡ଼ା, ମୋଜା, ଫର୍ଣ୍ଣିଚର୍ ଆଦି ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଅଢେଇ ବା ତିନି ହଜାର ବୋଲି ଭାବିନିଅ । କଲାଶୀଣା ଯେଉଁ ଦୁଇ ଶୁଣିଣା ନୂଆ ଗହଣା ପିନ୍ଧୁଛି, ଏ ମଧ୍ୟ ଦାମିକା ମନେ ହେଉଛି । ଆଉ ଏ ଯେଉଁ କାର୍ ଆଣିଛି ତାହା ମୋ ଜାଣିବାରେ

ତାର ରୂପ ରଚନାରେ କିଛି ପଛସା ଥିଲା । ଏହିଭଳି ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଆସିଥିଲା ତାହା ଚାଲିଗଲା । ଶୀଘ୍ର ତାକୁ ମୋଟର ବଜା କରିବା ପାଇଁ ପଡ଼ିବ, ସେଥିପାଇଁ କହୁଛି ଖୁବ୍ ସ୍ବପ୍ନ ପରିସର ।

ସକଳ ଗନ୍ତାବଳୀର ସ୍ବରରେ କହିଲା” ଏହିଠାରେ ମୋର ରୂପ ସହିତ ମତଭେଦ ଉଠିଛି କଣ୍ଠେଇ । ଏହି କାମ ମହପାଳର ସ୍ବପ୍ନ ବୁଦ୍ଧି କରୁନାହିଁ । ଏ କାମ ତାର ଖୁବ୍ ଅର୍ଥସୂକ୍ଷ୍ମ, ଶୁଦ୍ଧ, ବରୁଣ ସ୍ବପ୍ନରେ ମୁହଁରେ ହୋଇଛି । ସେ ନିଜ ପଛସାର ଅନ୍ଧକାର ପାଇଁ ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ିତ କରୁଅଛି । ଏଥର ମହାଜନଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର କାମର ବିରୋଧ ହେବାରୁ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ସୂଯେ ର ମିଳିଲା । ସେ ତାର ଲଭ ଉଠାଇଛି । ମୁଁ ତୁମକୁ ସତ କହୁଛି କଣ୍ଠେଇ, ମହପାଳର ଚରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ବହୁତ ତଳକୁ ଖସି ଆସିଛି । ଶୀଳା ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଛୁଟି କର ନିଜ ପତ୍ନୀ ପାଇଁ ଏ ଯେଉଁଭଳି ସତ୍ୟାମୀ ପାଲଟିଛି ଏଥରେ ତାର କିଛି ଗୁଡ଼ି ରହସ୍ୟ ରହିଛି ।”

କଣ୍ଠେଇ ଶୀଘ୍ର କହିଲା “ନା” ତାହା ତ ମୋର ଆଖିକୁ ଦେଖା ଯାଇଥାନ୍ତା । ତା ଶିଳାର ବିବାହରେ ଯେତେବେଳେ ଏହାର ଓ ଶୀଳାର ବିଦ୍ବନ୍ତାମୀ କଥା ଉଠିଲା ଯେ ସେ ଶୀଳାର ପଛସା ଖାଉଛି ସେତେବେଳେ ଘରେ ଲଢ଼େଇ ଆରମ୍ଭ । ଘରଛାଡ଼ି ଶୀଳା ପାଖରେ ରହିବା ପାଇଁ ଚାଲିଗଲେ । ପୁଣି ଶେଷରେ କଲ୍-ଶୀଳା ଆସିଲେ । ମୁଁ ସ୍ବାକ୍ଷୀ ଶୀଳା ଘରୁ ମୋଟରରେ ଆଣିଲି । ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ କିଛି ଅଛପା ନାହିଁ ଶୁଭ । ପୁଣି-ପୁଣି ତାପରେ ଶୁଣ୍ୟ ଉଦୟ ହେଲା । ତା ପାଖକୁ ୨୦ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଟେକ୍ ଆସିଗଲା । ସେଠୁ ରୂପରଚନର ପ୍ରକାଶନ ଅଫିସରେ ସାହେବ୍ୟର ଏଡ଼ିଟରଙ୍କର ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲେ, ଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗାନ୍ଧୀନର ନେତା ହୋଇଗଲେ । ଏବେ ନେତା ମଧ୍ୟ ହୋଇଯିବେ ।

“ଏଥିପାଇଁ ତ କହୁଛି ଯେ”

ମହପାଳର ମୋଟର ଏବେ ବନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ । ତୁନେ ନା ତୁନେ ସେ ଏହିଠାରୁ ବଡ଼ ମୋଟର ଅଥବା, ବୋଧହୁଏ ନୂଆ ମୋଟର ମଧ୍ୟ ଖରୀଦ୍ କରିପାରିବ । ନୈତିକତାରେ କୋଠୀ ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରି ପାରିବ ।

“ତୁମେ ଅଦ୍ବିତୀୟ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛ ରାମଜୀ, ଏହା ଏପରି ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ” ନିଜ କଥା କହୁ କହୁ ହଠାତ୍ ସକଳକୁ ବାବା ରାମଜୀଙ୍କର ଏହି କଥା ଶୁଣାଗଲା । ସକଳ ପାଇଁ ଏ ପରସ୍ପର ବିରୋଧ ହୋଇ ଉଠିଲା । ବାବାଜୀ ସେ ଘରେ ନଥିଲେ ଓ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଆସିଲା ତାହା ମଧ୍ୟ ଦୂରରେ ନଥିଲା । ସକଳ ମନ କେତେକାଂଶରେ ଉଦ୍ବିଗ୍ନ

ହୋଇଉଠିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଇକୁ କନ୍ୟା ସହୃଦ କଥା କହିବାର ବାଧା ଦେଇ ହଠାତ୍ ତାର ଜିଭରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା “ତୁମେମାନେ କେହି କିଛି ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲ ?”

“କିପରି ଶବ୍ଦ ?” କନ୍ୟା ପଚାରିଲା ।

‘ମୋର ଭ୍ରମ ହୋଇଗଲା’ ସଙ୍କଳନ କଥାଟାକୁ ଗାଳିଦେଲା ।

ସେଦିନ ସଙ୍କଳନ ଗାଁକୁ ଯାଇ ବାବାଜୀଙ୍କ ସହୃଦ ସାକ୍ଷାତ କରିବାର ନିଶ୍ଚିତ ନେଲା । ମହୁପାଲ ଉପରେ ମାନ ହାନିର ମୋକରମା ଚଳାଇବା ଅଥବା ନ ଚଳାଇବାର ଅନ୍ତ୍ରୀମ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସେ ସେଠାରୁ ଫେରିବା ପରେ ହିଁ କରିବ ।

ପରଦିନ ସକାଳ ଶୀଘ୍ର ସଙ୍କଳନ ବାବାଜୀଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ନିଜର ଜଣେ ବନ୍ଧୁକୁ ଜପ୍ ନେଇ ଚାଲିଗଲା । ତା ଯିବାର କିଛି ସମୟ ପରେ ବର୍ମାର ଫୋନ୍ ଆସିଲା ଯେ ଜେଠେଇର ଅବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାପ । କନ୍ୟା ଶୀଘ୍ର ନିଜର ଡ୍ରାଇଭରକୁ ପଛରେ ଆସିବା ପାଇଁ କହି ବୈଦ୍ୟାଳୟକୁ ନେଇ ଜେଠେଇ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଘର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁକରୁ ଘୁଷୁରୀ ପିଲକୁ ଦେଖି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଜେଠେଇ ବଛଣା ଉପରେ ବେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ବଛଣା ଉପରେ ସନ୍ନିପାତରେ ଶିଥିଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ସେ । ତାହା, ବର୍ମା ଓ ନନ୍ଦୋର ‘ମା’ ଜେଠେଇର ଦେଖାଶୁଣା କରୁଥିଲେ । ଜେଠେଇ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟରେ ଉଠି ପକାଇ ଯାଉଥିଲେ, ଉଦ୍ଦେଶିକା ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ, ପାଖରେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଉଠୁଥିଲେ । ଏ ଚିନିଟଣ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରୁନଥିଲେ । ବୈଦ୍ୟାଳୟ ନାହିଁ ଦେଖି ଜେଠେଇକୁ କେବଳ ୨୩ ଘଣ୍ଟାର ଅତିଥିବୋଲି ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେ ମକର ଧୂଳର ମାଧା ଦେଲେ ଓ ହାତ ଗୋଡ଼ରେ ଯାଇ ଘୋର ମାଲିସ କରିବାକୁ କହିଲେ । କନ୍ୟାର ମସ୍ତିସ୍କ ଚାରିଆଡ଼େ ଚାଲୁଥିଲା । ଆଜି ମହୁପାଲ ଘରକୁ ଶୁକ୍ରାଳାର ବର ଯିବାର ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଇ ସେଠାରେ ବ୍ୟସ୍ତଥିଲା । ବନକନ୍ୟା ବିସ୍ମୟ କରି କର୍ଣ୍ଣେଇକୁ ଏ ସମୟରେ ଏଠାକୁ ଡ଼କାଇବା ଉଚିତ ମନେକଲ ନାହିଁ । ସେ ବର୍ମାକୁ ଉଠାଇ ନିଜ କୋଠଘରେ ଟେଲିଫୋନ କରି ସାବାନଙ୍କୁ ଡ଼କାଇଲା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ ଶଙ୍କର ଓ ସାନବୋହୂ ମଧ୍ୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ନନ୍ଦୋ ନିଜର କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ ଚାଣି-ଗାରୁଡ଼ି କରାଇଲା ଓ ଜେଠେଇକୁ କଷ୍ଟ ଦେଲା । ଏହି କଥାର ଅଭିଯୋଗ ନିଜେ ନନ୍ଦୋର ମା ବନକନ୍ୟା ଆଗରେ କରିଛୁ ଓ ଶଙ୍କର ଲାଲ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭଉଣୀର କୃତା ଉପରେ ଲାୟା ଓ ଦୁଃଖ ପ୍ରକଟ କଲା । କନ୍ୟା ରାଜା ସାହେବଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସୂଚିତ କରାଇ ଦେବାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ମନେକଲା ।

ଦୂର ଦୂରନ୍ତର ଗାଁ ଗଣ୍ଡାରେ ଜେଠେଇର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ବାସଚର୍ଚ୍ଚ । ବନୁଲି ଭଳି ବ୍ୟାପିଗଲା । ମହଲ ବାଲ ମୃତ୍ୟୁର ସମାବୃତ ଶୁଣିବା ଶକ୍ତି ଜେଠେଇର ଦୁଆର ପାଖରେ ଜମା ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଘର ଭିତରେ ସ୍ୱାମୀନାଥଙ୍କର ଭିତ୍ତ ନିମନ୍ତେ ବସିବାକୁ ଲାଗିଲା ପ୍ରଥମେ କନ୍ୟା, ଶୁଣି-ଗାରୁଡ଼ୀର ଜନପଦକୁ ଉଠାଇ ସଫା କରାଇଦେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣୁ ନ ଥିଲା ଯେ ଜେଠେଇର ମୃତ୍ୟୁ ସହଜ ଏଭଳି କିଛି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯୋଡ଼ା ଯାଉ । କନ୍ୟା ସଜ୍ଜନ ବନା ବ୍ୟତିବ୍ୟୟା ହେଉଥିଲା । ଲୋକମାନେ କହିଲେ ଯେ, ବିମାନ ବନାଯିବ, ଜେଠେଇ ଗାଆଣ ବଳାଣ ମଧ୍ୟରେ ପଇସା ଫିଟି ଫିଟି ଗାଁକୁ ଯିବ । କନ୍ୟା ଘାବନାଜୀ ଆବଶ୍ୟକ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ କହି ଦେଇଥିଲା । ଲାଲ ଜାନକୀ ସଜ୍ଜନ ଥରେ ଦରଜା ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ସଜ୍ଜନ ବସ୍ତ୍ରରେ ପରୁଷଲେ । କଣ୍ଠେଲ ସମ୍ମୁଖରେ ମଧ୍ୟ ପରୁଷଲେ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦିକୁ ଉପସ୍ଥିତ ନ ପାଇ ଫେରିଗଲେ ।

ଜନତାର ମୁହଁରେ ଜେଠେଇ ଧନ୍ୟା ଧନ୍ୟା ବଦେଶିତା ହେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏଠାକାର କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଜରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆଦୃତ ହୋଇଥିଲା । ଗଙ୍ଗା ଓ ଦଶହରା ଦିନରେ ଜେଠେଇର ଦେହାନ୍ତ ଦେଲା, ଏ କଥା ତାଙ୍କର ସିଧା ସଳଖ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯିବା ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ କୁହାଯାଉଥିଲା । ସଜ୍ଜନ ଫେରି ଆସିଲା । ଜେଠେଇର ମୃତ୍ୟୁର ଖବର ତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଦେଇଥିଲା । ଜେଠେଇ ତା ଜୀବନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟକୁ ଆସିଯାଇ ଥିଲା । ଅଗଣାରେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ଜେଠେଇର ମୃତ୍ୟୁର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖା ଯାଇଥିଲା । ସଜ୍ଜନ ପାଇଁ ଜେଠେଇର ଚେହେରା ଖୋଲି ଦେଖେଇ ଦିଆଗଲା । ଜେଠେଇ ସୁଦୃଢ଼ ନେଇ ମରୁଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଲାଲରେ ସିନ୍ଦୂର ପୁଣି ଥିଲା, ମୁଣ୍ଡରେ ଟିକିଲା, ନାକରେ ନୋଥ, କାନରେ କାନଫୁଲ ସଜ୍ଜନ ଜେଠେଇକୁ କେବେ ଏହି ରୂପରେ ଦେଖି ନଥିଲା । ତାଙ୍କର ଚେହେରାରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜୁଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜୀବନଯାକର ସଫର୍ଷ ମୃତ୍ୟୁର ରୂପରେ ଶାନ୍ତି ହୋଇଯାଉଥିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ରଖି ସଜ୍ଜନ କହି କହି ହୋଇ କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା । କନ୍ୟା, ତାଙ୍କ ଓ ବର୍ମାର ଚକ୍ଷୁରୁ ସଫଦା ଲୋଚନ ଝରୁଥିଲା ।

ଦ୍ୱିପ୍ରହର ବିତିଗଲା । ସେତେବେଳେ ବୋର ଉପରେ ଜୋନ ଡିଜର ଉପରେ ଡିଜର ଦେଲପରେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ ଆସିଲେ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜେଠେଇଙ୍କର ପୋଷିକାରେ ଓ ବାହାରର ଗାଈ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ଭିଡ଼ୁଥିଲା । ଦଣ୍ଡା, ଶଙ୍ଖ, ଘଣ୍ଟି ସହଜ ଜେଠେଇଙ୍କର ବିମାନ ଉଠିଲା । ବେଣୁ ବାଜା ବଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଇର ଦୁଇଜଣ ନବମୁବକ ବିମାନ ଉପରେ ମୟୂର ପଟ୍ଟାର ବସ୍ତ୍ରରେ ବସିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଜ୍ଜନର ଘାବନାଜୀ ହାତ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ପଇସା ବୁଣିଲେ । ଝୋଲି ମେଲାଇ ଭିକାରୀ ମାନେ ଝୋଲି ଓ ରାସ୍ତାରେ ପଡ଼ିବା ପଇସାକୁ ଗୋଟେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ ଛଡ଼ା ଛଡ଼ା

କରି ନିଜ ନିଜର ଫୁର୍ତ୍ତୀ ଦେଖାଇଲେ । ଲୋକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଅନ୍ଧର ବୋଲା ଯାଇଥିଲା । ଜେଠେଇ କିମାନକୁ ଜୁଇଉଲି ଲୋକ ଉଠାଇନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ଖବର ତମାମ ଜେଠେଇକୁ ଚିଡ଼ାଇ ତାଙ୍କ ଗାଳିରେ ମନୋରଞ୍ଜନ କରିବା ବାଲା ଆବାଲ ବୁଦ୍ଧ ବମାତା ଅନ୍ତମ ଥର ପାଇଁ ଜେଠେଇ ସହୃଦ ଶୁଣିଯାଉଥିଲା । ଆଜି ଜେଠେଇର ଲଜ ଭସ୍ମ ନଥିଲା । ଜେଠେଇ ତାଙ୍କର କାନ୍ଦ ଉପରେ ଥିଲେ । ହୃଦୟ ଉପରେ ଥିଲେ, ମୁଣ୍ଡରେ ଥିଲେ । ଗାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକ ପାର କରି ଚୌଡ଼ା ସତକ ଉପରକୁ ଆସନ୍ତେ ସବୁଜର ଘାବଙ୍ଗ ସୁନା ରୂପାର ଝୁଲୁ ଫୁଟାଇଲେ । ରଜା ସାହେବଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ମନୁଆ ମଧ୍ୟ ଲୋକଲଞ୍ଜ୍ୟାରେ ପଡ଼ି ବାଜି ଦଶ ଟଙ୍କାର ପଇସା ମଗାଇ ବୁଣିଦେଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଜେଠେଇର ସ୍ବର୍ଗବାସ କଥା ଶୁଣିଲା । ସେ ଏ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଲେ ଯେ ମୁର୍ଦ୍ଦାର କାନପୁର... ଗଂଗାଗଙ୍ଗ ପାଖକୁ ଯାଉଛି । କର୍ଣ୍ଣେଲକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ମହୁପାଳକୁ କହିଲା ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଦ୍ଵାର ପୁରାପାଇଁ ମହୁପାଳ ବହୁତ ବଡ଼ ଆୟୋଜନ କରିଥିଲା । ବଡ଼େ (ବଡ଼ପୁଅ) ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ବାଣ୍ଟି ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସବୁଜ ଓ ବନକନ୍ୟାକୁ ଡାକି ନଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣେଲର ଉପରେ ନିଜର ଅଧିକାର ଜାରି କରିବା ପାଇଁ ମହୁପାଳ ତାକୁ ସକାଳୁ ଡକାଇଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେଠାରେ ତ କିଛି କାମ ନଥିଲା । ଖାଲି ବସି ବସି ସେ ବିବାହ ଘରର ଚନ୍ଦ୍ରଲ ପହଲ ଗାଥା-ନିନ୍ଦା ଦେଖୁ ଥିଲା । ବରଯାତ୍ରୀ-ମାନଙ୍କର ବସିବା ସ୍ଥାନ କାଲି ଟନ ହୋଟେଲର ପାଞ୍ଚଟି ଘର ଭିତ୍ତି ହୋଇ ଥିଲା । ବରଯାତ୍ରୀ ଆସିବାକ୍ଷଣି ସରବତ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଗଲା । ଦୁଣି ଦିନ ତମାମ ଜଳଖିଆ-ଫଳ-ମିଠାଇ ଖାଦ୍ୟ-ପେୟର ଜିଜିଷ ଆଦି ଯାଉଥିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ୭ଟାରେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରଥାର ଉପଚାର କରାଗଲା । ବାଗିଚ ବରଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଗଲା । ମହୁପାଳ ଘରେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଲୋକଙ୍କ ଭିଡ଼ ଜମିଲା । ସେଠୁ ରୂପରତନର ତିଶାଳ-ଲନ୍ରେ ପ୍ରୀତି ଶ୍ରେକମର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଦୁଇଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ମହୁପାଳ ଏଥିପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ଥିଲା । ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଲି ବୁଲି କହୁଥିଲା ଯେ ଯଦି ଏହା ନୈମିତ୍ତାଲ ସବୁଜ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ତେବେ ସ୍ବୟଂ ପଦ୍ମିନୀ ମହାରାଜ ଓ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ମୋଦୀ ମଧ୍ୟ ତା ଘରକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆସି ଅ'ଆନ୍ତେ ।

ବରଯାତ୍ରୀର ଘର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବାର ସମାବୃତ ମିଳିଲା । ଲୋକମାନେ ସ୍ଵାଗତ କରିବା ପାଇଁ ସତକ ଉପରେ ହୁଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । ଦୁଣି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ବାଜପେଇ ଓ ବାଲା କେ ଶୁକୁ ନିଜ ନିଜର ବଡ଼ ପଣିଆ ନେଇ ପ୍ରଥା ଅନୁଯାୟୀ ସତକ ଉପରେ ହୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ବରଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ତିଅ କରଫୁଲ୍ ବଡ଼ବଡ଼ ଧନୀ-ମାଗୀ, ଅତିସର, ଡାକ୍ତର, ସାହିତ୍ୟିକ, ପତ୍ତକାର ଓ

ମିଳିବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ସୁଅ ତରଫଦାରା ମଧ୍ୟ ନିଜର ବଡ଼ ପଣିଆ ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଖାଇ ଆଗକୁ ବଢ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଏହିଭଳି ପାଦେ ପାଦେ ଆଗପଛ ହେବାର କିଛି ଶେଷରେ ମହୁପାଳ ଓ ଡାକ୍ରର ଯସୁପାଳ ଆଗକୁ ଯାଇ ସମୁଦାୟ ଆଗରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ପୁଣି ମିଶିଲେ । ପାଟି ସମୟରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜର ପ୍ରବନ୍ଧ କୋଶଳର ଆଡ଼ମ୍ବର ପୁଣି ପରିଚୟ ଦେଲା । ଅନ୍ଧାରମାନଙ୍କର ବିଦାୟ ପରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ମହୁପାଳକୁ ବିଦାୟ ମାଗିଲା । ମହୁପାଳ ବହୁତ ଆଗ୍ରହ କରିବା ପରେ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଆହାର ଚୁଣିରେ ଦେଲା । ମହୁପାଳ ଓ ସକ୍ତନର ମନାନ୍ତର ପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣେଲର ମନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖିନ୍ନଥିଲା । ମହୁପାଳର ବ୍ୟବହାର ବିଶେଷ କରି ତାକୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖିତ କରିଥିଲା । ଫେରିବା ସମୟରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସକ୍ତନର କୋଠାକୁ ଯାଇ ଖବର ଚାହିଁଲା । କନ୍ୟା ସହୃଦ ଭେଟ ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ନିଜର ବିବଶତା ପାଇଁ ଦିନରେ ଆସି ପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କଲା । କନ୍ୟାଠାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ସୁସୁନ୍ନ ମୁଖାଗି ଦେବାପାଇଁ ସକ୍ତନକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ଶଯ୍ୟାକୁ ନିଆଇ ଦେଇଥିଲା । ସକ୍ତନକୁ ଏଥିପାଇଁ ବଡ଼ ଆଘାତ ଲାଗିଲା । ଏହା ପରେ ସେ ମୂର୍ଚ୍ଛାର ସହୃଦ କାନପୁର ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା । ପରେ କନ୍ୟାର ଆଗ୍ରହରେ ଗଲା ।

ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେଲ ହସିଲା । କହିଲା -- “ଏ ମୁଖାଗି ଦେବା କଥା ଶୁଭ ସାହେବଙ୍କର ନିୟମର ଚୁଟକା । ମୁଖାଗି ଦେଲେ ହୁଏତ ସକ୍ତନ କେଠେଇର ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିର ହକଦାର ହୋଇଯିବ, ଏଥିପାଇଁ ଏ ବାଟ ପ୍ରଥମରୁ ସେ ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

“କେତେ ନିଜ ହୋଇ ପାରିବୁ ଏ ଲୋକମାନେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ପଇସାକୁ ଦେଖନ୍ତି ।” କନ୍ୟା କହିଯାଇ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଚୁଟିଲା ।

ଏକାବନ

ଜେଠେଇ ମରବାର ଯୁଦ୍ଧ ଦିନ ସବୁନକୁ ରାଜାସାହେବଙ୍କ ଓକଲ ନୋଟିସ ମିଳିଲା । ନୋଟିସରେ ଭୁବନୁ ବୋଠା ଶାଲି କରବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସବୁନ ଏପରି ଆଶା ମଧ୍ୟ କରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ କନ୍ୟାର ପାଠଶାଳାକୁ ଉଠାଇ ସେ କେଉଁଠିକି ନେବ ? ଏପରି ମଧ୍ୟ ହସସିଟାଲ ପାଇଁ ଖରାଦ କରାଯାଇଥିବା ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜେ ଯାଇ ପାରିବ । ସେଠାରେ ପ୍ରସୂତା-ଗୃହ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ କମ୍ ହେବାକୁ ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା, ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଠଶାଳାର ବାଡ଼ ବରଣ ପ୍ରସୂତ-ଗୃହ ପାଇଁ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସବୁନ ଓ କନ୍ୟା ଦୁହେଁ ଏହି ବିଷୟରେ ବହୁତ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ସବୁନ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା ଯେ ଥରେ ସେ ନିଜେ ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କୋଠାକୁ ଉଠିବେ କେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବ । କନ୍ୟା କହିଲା ଯେ ରାଜାସାହେବ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ । ସେହୁ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ରାଜା ସାହେବ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତା ପ୍ରକଟ କରି, କୁଣ୍ଡଳ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ । କହିଲେ... “ଏବେ ମୁଁ ସମସ୍ତ ମ ସ୍ବା-ସୋହରୁ ଦୂରରେ ଶେଷ ଜୀବନରେ କେବଳ ହରିନାମ ମୋର ମୁଲଧନ । ତୁମେ ଲୋ ଭୈୟା, ସହିତ କଥା ହୁଅ । ସେ ସବୁ ସମ୍ଭାବନା । ଦେଖୁଛୁ ।”

“ଭୈୟା ସାହେବ’ ସହିତ କଥା ବାଞ୍ଛି । ହେବାପରେ ତାକୁ ଦୁଇଟି କଥା କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲା... “ଆମର ପିତୃ ପିତାମହଙ୍କ ମହଲ ହୁଅୁ ଧର୍ମର କବର ହେବ ନାହିଁ, ଲାଲା ସବୁନ ମଲ୍ଲି, ବଡ଼ ‘ମା’ ଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ଥିଲା । ବାକି, ଏବେତ ବାବୁଜୀ, ସେଥିରୁ ଆମର ଦାବୀର ନାଁରେ ବୈଦିକ ପାଠଶାଳା । ଖୋଲିବାର କଥା ଠିକ୍ କରାଯାଉଛି ।”

ସବୁନ ଚପ ହୋଇଗଲା । ସେ ଦୁଣି ଯୁ କଥା ଉଠାଇଲା ଅନ୍ତତଃ ପକ୍ଷେ ଏକମାସ ସମୟ ମାଗିଲା । ‘ଭାଇ ସାହେବ’ ମିଠା ସ୍ଵରରେ କହିଲେ... “ଆମ କଥାକୁ ଭୁଲି ଶୁବ ନାହିଁ ସବୁନ ମଲ୍ଲ । ଆମ ତରଫରୁ ମାସେ କଣ ଦୁଇମାସ ନିଅ । ଆମର ତୁମର କଣ ଦିନକଥା ବ୍ୟବହାର । କିନ୍ତୁ କଥାଟା ଏହା ଯେ ପକ୍ଷକୁ ସେଠାରେ ତୁମ ଉପରେ ଓ ବିଶେଷ କରି ତୁମର କରଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ବହୁତ ବିଚିତ୍ର ଯାଇଛନ୍ତି । ଆମେ ତ ମହଲରୁ ଯୁ ଉତ୍ତାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ବାହାର କରି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ । ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ କରଣ ଘରର ?

ସବୁକୁ ବହୁତ ଖରାପ ଲାଗିଲା, ତଥାପି ବଡ଼ ସନ୍ତୋଷରେ ସବୁତ ସେ କହିଲା...” ପରୁ କ ଆମ ଉପରେ କେତେ ଭରସା, ଏ ଚର୍ଚ୍ଚା ଆପଣ ରଖନ୍ତୁ ଓ ଏ ଆନ୍ତଃଜାତୀୟ ବିବାହକୁ ମଧ୍ୟ ଖରାପ ଭାବନ୍ତୁ ନାହିଁ, ଏବେ ତ ଆହୁରି ହେବ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେବ । ଆପଣଙ୍କର ଗୋଟିଏ କ’ଣ, ଦଶକୋଟି ବୈଦିକ ପାଠଶାଳା ମଧ୍ୟ ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାରେ ଚେଷ୍ଟାକରିବେ । କେହି ବନ୍ଦୀ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଦେଖିନେବେ ।”

ଭାଇ ସାହେବ ଧର୍ମର ଆବେଗରେ ଆସିଗଲେ, ତନ୍ତ୍ର ବିସ୍ଫୋରଣ କରି କହିଲେ — “ବଡ଼ ବଡ଼ ସିକନ୍ଦର, ବାବର ଓ ଇଂରେଜମାନେ ତ ଆମର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ କୋଟି କୋଟି ବର୍ଷର ପ୍ରାଚୀନ ପବ୍ବିତ୍ର ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ତୁମେ...”

“ଆମେ ନୁହେଁ, ସମସ୍ତ ଏହାର ସମାଧାନ କରିବ । ଆମେ ହିନ୍ଦୁ ସ୍ଥାନର ଧର୍ମକୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ଅପମାନ କରୁନାହିଁ ବାଧା ମଧ୍ୟ ଦେଉନାହିଁ । ହଁ ତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷକୁ ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ଵାସକୁ ଧକ୍କା କ’ଣ ଏକଦମ୍ ମୂଳପୋଛ କରିଦେବୁ । ଦେଖିନେବେ ।”

“ତୁମେ ଆମ ସହୃଦ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା କରିବାକୁ ତାହୁଁ ଛ ସବୁନ, ତେବେ ଆମେ ତୁମର ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତାକୁ ମଞ୍ଜୁର କରିବୁଁ । ଭୋକରେ ମରୁଥିବା (କାଙ୍ଗାଲ) ମୁଣ୍ଡରେ କେତେ ଅର୍ଘ୍ୟ ଯୋଗାଇବ ? ଏମିତି ଭୋକରେ ମରୁଥିବା ଲୋକ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଅଛନ୍ତି ।”

“ଏହି ବାସ୍ତବତା ତୁମକୁ ଶିଖାଇଦେବ ।”

ଭାଇ ସାହେବ ଖୁବ୍ କୋରରେ ହସି ଉଠି, କହିଲେ... ସବୁନ ଧାର୍ମ ଆଗରେ ନାହିଁ ଲୁଚେଇବା ଚେଷ୍ଟା ରୂପା ! କାଙ୍ଗାଲ ମାନଙ୍କର ଆଲ ନେଇ ତୁମର ଏହି ଭଜନେସକୁ ଆମେ ଝୁବ୍ ଝୁବୁଁ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ମିଶ୍ରତା ପୁଣି ପରାମର୍ଶ ଆମଠାରୁ ନଥା । ତୁମର ଏହି ଉପାୟ ଜମିଦାରୀଆ ଉପାୟ, ବ୍ୟବସାୟୀ ନୁହେଁ । ତୁମେ ଯେଉଁ ପଲଟିକସ୍ ଭାବିଛ ତାକୁ ଆମେ ଗୁଣଜଣ ମିଶି ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନରକ ଦ୍ଵାରର ରସାଦ କାଟିଦେବୁ । (ହସି) ତୁମର ବେଶୀ ହେଲେ ୭/୮ ଲକ୍ଷ କି ଦଶ ଲକ୍ଷ ଆମର ଉପାୟ ଆଗରେ ଗୋଟିଏ ମିନିଟ୍ରେ ବାରୁଦ ଗଢାଉଛି ଉଡ଼ିଯିବ । ଆମର କିଛି ନଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ଆମେ ବିଶ୍ଵାସରେ ଟଙ୍କା ବଢ଼ାଇଦେବୁଁ — ଇନ୍ଦ୍ରେ ଟ୍ୟାକ୍ସ, ସୁସର ଟୋକସ୍ ତୁଲ୍ୟ ବହୁତେ ମୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ପାଇଯିବୁଁ ।”

ସବୁନ୍ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭଳି ଶାନ୍ତ ସ୍ଵରରେ ହସି ହସି କହିଲା... “ଠିକ୍ ଅଛି ଏହି ଆଲରେ ତୁମ୍ଭେମାନେ ପଛ କରି ପାରୁ କିଛି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ । କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭେମାନେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠାଇ ଦେବ । ଏଥିରେ ଯୁକ୍ତି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ପ୍ରଥମେ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିବ ।” କହି ସବୁନ ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହେଲା । ଗୁଲୁ ଗୁଲୁ ସେ ବୁଲିପଡ଼ି କହିଲା...” ତୁମ ନୋଟିସ୍ ଉଚିତ୍ ଜବାବ ପହଞ୍ଚିବ କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିଯାଉଛି, ଯେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ୨୫ ସ୍ଥାନ ନ ମିଳିବ, ମହଲ ଗୁଡ଼ିକ ନାହିଁ । ହଁ, ଯେତେଶୀଘ୍ର ସମ୍ଭବ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଦେଖିବି ।”

ଭାଇ ସାହେବ ଗରଜ ଉଠିଲେ, କହିଲେ...“ମହଲ ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଖାଲି ହୋଇଯିବା ଦରକାର ସବୁନ ମଲ ।”

“ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।” ସବୁନ ଶାନ୍ତ ସ୍ଵରରେ କହିଲା । ଭାଇ ସାହେବ, ଚୌକରୁ ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହେଲେ...କହିଲେ “ଚେଷ୍ଟା କରିବ ? ତେବେ ୩ ଦିନରେ ଖାଲି କରିବା ଦରକାର ।”

“ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।” ସବୁନ ପୁଣି ସେହିଭଳି କହିଲା ।

ଭେୟା ସାହେବ ଆବେଗରେ ଦୁଇପାଦ ଆଗକୁ ଯାଇ କହିଲେ...ପୁରୁଷାନୁ-କ୍ରମେ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ନାହିଁକି ନଷ୍ଟ କରୁଛ ସବୁନ ? ମନେରଖ ପଛକୁ ଚାହିଁବନାହିଁ ସେ ଆପଣାର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟାନାଶ କରିଦେଲା ।”

ସବୁନ ଫେରି ଆସିଲା, ପାଖକୁ ଆସି, କହିଲା...“ମୁଁ ତୁମକୁ ବିଶ୍ଵାସ ଦେଉଛି । ମୋର କୌଣସି ପଲଟିକାଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ସାମାଜିକ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛି ।”

“ଏହା ତ ତୁମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପଲଟିକ୍ସ । ଅଛୁ, ଆମେ ତୁମକୁ କହୁଛୁ । ତୁମେ ନିଜ ବ୍ୟାଙ୍କର ଆଇଡିଆ ଗ୍ରହଣ କରିଦିଅ ଓ ପୁଣି ସାମାଜିକ ପ୍ରୟୋଗ କର । ଅଳ୍ପ ବଡ଼ତେ ନୁଆ ମୁଗ ଆଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛ...ନେଇ ଆସ । ବାସ୍ କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ସାଲ ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ସହିତ ବିବାହ ବନ୍ଧାପନାର ପ୍ରଥା ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

ବାକି, ଜାତି—ଅଜାତି ଗୁଡ଼ିକ ମ୍ୟାରେଜ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ଦିଅ, ବାବୁନ ଅବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏ କାମ ପାଇଁ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ତ ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ତୁମର ସାହାଯ୍ୟ କରିବି । ଦଶ ଜଣ ଆଉ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସାହାଯ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦେବି ।”

ଭାଇ ସାହେବ ବଡ଼ତ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଟା ମିଠା ଲୋକ୍ତର ପିଆଇଲେ..... ଏହା କରାଇଦେବି, ତାହା କରାଇ ଦେବି ।” ସବୁନ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଶୁଣିଲା, ପୁଣି କହିଲା.....ବ୍ୟାଙ୍କ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ମୋର ସାମାଜିକ ପ୍ରୟୋଗ ପୂର୍ବ ହେବ କିପରି ?”

ଭାଇ, ଗ୍ରେଟ ସ୍କେଲରେ ଆଗ କିଛି ଆରମ୍ଭ କର ତୁମକୁ ବୁଝା କରି କିଛି ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ।”

ବୁଝା ଟଙ୍କା ଉପରେ ଜନତାର ଆଶକ୍ତି ଆସିବ କିପରି । ଆଜ୍ଞା ଗୋଟିଏ କାମ କରନ୍ତୁ ଆପଣ, “ସବୁନ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇଲା । “ଆପଣ ଡାଇରେକ୍ଟର ଲଲ୍ଲାନାମା ସରକ ଓ ଯିଏ ସେଠାକାର ମଧ୍ୟ ମହାଜନ, ସାହାକୁ ସାଲ ଅଥବା ଓଡ଼ିଆ ସହକାରୀ ମୁଲଧନ ବାଲ ବ୍ୟାଙ୍କ ଖୋଲିବା ଦ୍ଵାରା ନିଜ ପାଇଁ ବିପଦ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି ତାହା ଏକ ପ୍ରକାର ଦମ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ । ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଆମର ସହକାରୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆସନ୍ତୁ ଓ ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଗୋଟିଏ ଧନ୍ଦା ଭାବି ଉଚିତ୍ ଲାଭ ଉଠାନ୍ତୁ ।”

ଭାବ ସାହେବ କହିଲେ..... “ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ମିଶିବା ପାଇଁ ସ୍ବପ୍ନ ଅର୍ଥ କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍କି ଉପରେ ଏଭଳି ଶେୟାର ହୁଏତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କାରେ ରହୁ କିନ୍ତୁ ବୋର୍ଡ ଅଫ ଡାଇରେକ୍ଟରସରେ ତାହାକୁ ହିଁ ବଜ୍ରପାଲ ପାରିବ ଯାହା ପାଖରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଶହ ଶେୟାର ଥିବ ।”

ସକ୍ତନ କହିଲା..... “ଆପଣ ପଢ଼ି କ ସହକାରୀତା ନାମରେ ପ୍ରାଇଭେଟ ଧନ୍ଦା ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ? ଧନ୍ଦା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ପ୍ରସାରିତ କରିବୁ କିନ୍ତୁ ସାବଜନିକ ପ୍ରସ୍ତରେ ଡାଇରେକ୍ଟରସ ବୋର୍ଡରେ ଆସିବା ପାଇଁ ଏକ ଟଙ୍କା ବାଲି ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଅଧିକାରୀ । ଆମକୁ ଡାଇରେକ୍ଟରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଧନ୍ଦା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ନୁହେଁ ସାବଜନିକ ଲଭ ପାଇଁ ଧନ୍ଦା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ ଦରକାର ।

ଭେୟା ସାହେବ ଗମ୍ଭୀରତା ପୁରକ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ ପୁଣି ହସି ହସି କହିଲେ ବିନାଶ କାଳେ ବିପତ୍ତିତ ବୁଦ୍ଧି, ହେଉ, ମହଲ ୩ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଖାଲି କରିଦିଅନ୍ତୁ ଲାଲ ସକ୍ତନ ମଲ୍ଲ ।”

“ଏହା କହୁ ଭୟା ସାହେବ ଯିବା ପାଇଁ କଡ଼ ମୋଡ଼ିଲେ । ସକ୍ତନକୁ ତାଙ୍କର ଏହି ଲଟ ସାହେବା ହୁକୁମ ଓ ତାଙ୍କର ଦରବାର ‘ଲାଲ’ ‘ଓ’ ‘ମଲ’ ଯୋଡ଼ି ନାମ ନେବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାପ ଲାଗିଲା, ଯଦ୍ୟପି ଏହାହିଁ ତାର ପୁରା ନାମ ଥିଲା । ସ୍ବରରେ କୋର ଦେଇ ସେ କହିଲା ଆପଣଙ୍କୁ କହୁ ସାରିଛୁ ଯେ, ଚେଷ୍ଟା କରିବ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ଓ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ‘ସୁ ସ୍ଥାନ ନ ମିଳିବୁ ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଶକ୍ତି ମୋତେ ଜେଠେଇର କୋଠୀରୁ ବାହାର କରି ପାରିବ ନାହିଁ ।”

ରାଜା ସାହେବଙ୍କ ଘରୁ ଫେରି ସକ୍ତନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । କୋଠୀରୁ କନ୍ୟାର ସ୍କୁଲକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିବା ଏତେ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ହୋଇ- ପଡ଼ିଥିଲା ଯେ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟ ପକ୍ଷଦ୍ବାରା ନିଜର ସୂକ୍ଷ୍ମାତ୍ମକ ସ୍ବପ୍ନକୁ ନଷ୍ଟ ହୁଏ କରିବାର ଭୟ ରହୁଛି । ସେ ଭବିଷ୍ୟତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଦେଖୁ ଥିଲା । ତାଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ଓ ହତାଶ ପୃଷ୍ଠି ତା ବରୁଣରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ପୃଷ୍ଠି ଦଳଗତ ସ୍ବାଧୀନ ସମାଜର ବାସ୍ତବିକ ଉନ୍ନତି କରିବାକୁ ଦେଉ ନଥିଲା ଓ ଜନତା ଯଦ୍ୟପି ଖୁବ୍ ଯୋରରେ ତା ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ସକ୍ତନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନ ଶକ୍ତି ଉପରେ ହାତ୍ତିକ ବଣ୍ଟାସ କରିପାରି ନ ଥିଲା । ସେ ଭାବୁଥିଲା ଯେ ସେହି ଲୋକମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ସେହି ସମୟରେ ତା ଠାରୁ ସହାୟତା ପାଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଯଦି ବିପତ୍ତିରୁ ଉଦ୍ଧାରିତ ନେଇ ସକ୍ତନକୁ ଠକିବେ, ସେ କଣ କରି ପାରିବ ? ସକ୍ତନର ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ ହେଉଁ ହେଉଁ ଏବେ ଯଦି ଏହା ପୁରୁଣା ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ତାର ସମ୍ପର୍କ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇ ସାରି ଥାଆନ୍ତା । ତେବେ ଅଧିକ ଚିନ୍ତାର କଥା କିଛି ନଥିଲା । ବିପତ୍ତି

ଦ୍ଵାରା ଯେତେ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ ସେ ସମସ୍ତ ଅଧିକାଂଶଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଏ ମହାଜନ ଲୋକ ରାଜ ନୈତିକ ପାଟିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସଂଗଠନରେ ସାମିଲ କରିବେ । ସକ୍ତନ ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରୁ ନିଜ ଯୋଜନା ଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚେଇ ବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ଜନତା ଜାଗି ଉଠୁ, ଜନତା ନିଜ ହୃତ ଓ ଅଧିକାରକୁ ଠିକ୍ ରୂପେ ଚିହ୍ନିବ । ଏହା ସକ୍ତନର ହୃଦିକ ଲକ୍ଷ । କିନ୍ତୁ ସେ କଣ ଏପରି କାମ କରିବ ଯଦ୍ଵାରା ଲୋକେ ତାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି ପାରନ୍ତେ । ଜନତାର ବିଶ୍ଵାସ ଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ସେ କି ପ୍ରକାର ଆସ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର କରିପାରିବ ? ଏହି ଚିନ୍ତା ସେ କରୁଥିଲା ।

ସାଧନ ପାଇଁ ସହଜ ଉପାୟ ଅଛି ରାମଜୀ, ଆମେ ଗୋମତା ତଟକୁ ଆସିଲୁ ।। ସାକ୍ଷାତ କର ।।

...ନିଜ କୋଠାର କୋଠାଘରରେ ଏକୁଟିଆ ବସି ବିଚାର ମନ୍ତ୍ର ସକ୍ତନକୁ ବାବାଜୀଙ୍କର ସ୍ଵର ପୁଣି ସେହୁଭଳି ଶୁଣାଗଲା ଯେଭଳି ଦୁଇ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା । ସକ୍ତନ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ତା ମନରେ ଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵ ଖେଳିଗଲା, ଏହା ଭ୍ରମ ନୁହେଁ ତ । ଏପରି ନୁହେଁ ତ, ମୋର ମନ ମୋତେ ଯେଉଁ ଦେବା ପାଇଁ ଏହି ପ୍ରକାର ରୂପ ଧରି ମୋତେ ସନ୍ତୋଷ ଦେଉଛି । ଗୋମତା ତଟରେ ସାକ୍ଷାତକର କଥା ଅବଶ୍ୟ କଷ୍ଟି ପଥର ହୋଇପାରେ । ସକ୍ତନ ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଶୀଘ୍ର ଗାଡ଼ି ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଲା ।

ସତ-ସତ, ଶିବାଳୟର ବାରଣ୍ଡାରେ ବାବାଜୀ ଶୋଇଥିଲେ, ଦେଖିବାକ୍ଷଣି ଉଠି ବସିଲେ ଓ ସବୁ ଦିନ ଭଳି ହସି ହସି କହିଲେ “ଆସ ରାମଜୀ, ଖୁବ୍ ବାଟ ଦେଖାଇଲ ।”

ସକ୍ତନ କହିଲା.....“ମୁଁ ପଥର ଦିନ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସୁଥିଲି...”

ହଁ : ରାମ ଭକ୍ତ ଶ୍ରୀ ମଣିଗଲା ବିଚାର । ଆମର ବଡ଼ ଉପକାର କରିଯାଇଛି, ରାମଜୀ । ଗାଁରେ ଏପରି ବଢ଼ିଆ ଆଶ୍ରମ ହୋଇଛି ଯେ ତଦ୍ଵାରା ବଡ଼ ଲୋକୋପକାର ହୋଇପାରିବ । ପାଠଶାଳା ବ୍ୟାୟାମ ଶାଳା ସବୁ କିଛି ସୁତାରୁ ରୂପେ ତାଲୁଛି, ରାମଜୀ । ଆମେ ଆଜି ଏଥିପାଇଁ ଆସିଲୁ ଯେ, ଆପଣ ଆମକୁ ଗୋଟିଏ ଟ୍ରାକ୍ଟର କଣାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ସକ୍ତନ କହିଲା...“ଆପଣ ଯାହା ଚାହୁଁବେ ହୋଇଯିବ କିନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଶଙ୍କାର ସମାଧାନ କରନ୍ତୁ ।”

ବାବାଜୀ ହସିଲେ...“ସେଥିରେ, କେଉଁଥିପାଇଁ ଶଙ୍କା ରାମଜୀ, ତୁମ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଟେଲିଫୋନ ଅଛି ଓ ଆମ ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଛି ।” କହି ବାବାଜୀ ପୁଣି ହସିଲେ ।

“କିନ୍ତୁ ଏହା କପରି ସମ୍ଭବ ?”

“ସାଧନା ଦ୍ଵାରା ।”

“କି ପ୍ରକାର ସାଧନା ?”

କିନ୍ତୁ ଓ ସାଗର

“ଆସ୍ତ୍ର ସଂଯମ ଓ ଧ୍ୟାନ ।”

“ମନ କପରି ଏକାଗ୍ର ହୁଏ ?”

“ସତତ ଚିନ୍ତନ ଦ୍ଵାରା ।”

ଜୀବନର ବହୁଲତା ମଧ୍ୟରେ ସତତ ଚିନ୍ତନ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅନେକଦୃ ମଧ୍ୟରେ ଏକାଗ୍ରତା ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

“ତେବେ ସେହି ବହୁଲତାର ବିଚାର କର । ନିଜ ଇଚ୍ଛାକୁ ଅନେକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବିସ୍ଫାରିତ କରି ଦେଖ । କେଉଁଠି ତାର ବାସ୍ତବିକ ଉତ୍ସ ରହିଛି । ତୁମେ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ସଂପତ୍ତି ଦାନ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ତ ପଦ ହେଉଥିଲ । ପୁଣି ଜଣା ପଡ଼ିଲା ଯେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟୟ କରିବା ପାଇଁ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରବଳ । ଏବେ ତୁମ ମଧ୍ୟରେ ଓ ଜନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ରହିଛି । ଯାହାକୁ ତୁମେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦେଉଥିଲେ ତୁମର ଧ୍ୟାନ ଅଧିକ ଲାଗିବ । ତହିଁ ମଧ୍ୟ ଏକାଗ୍ର ହେବ ।”

“ମୁଁ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ହୋଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।”

“ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଯିବ ।”

ଆପଣଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଚାହୁଁଛି, କିନ୍ତୁ ମୋର ଜିଜ୍ଞାସା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷଲି ରହିଛି, ଆପଣଙ୍କ ରହସ୍ୟମୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ।”

ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଇ ପାରିଲିନି, ଆପଣଙ୍କ ରହସ୍ୟମୟତା ବିଷୟରେ କିନ୍ତୁ ମୋର ଜିଜ୍ଞାସା ଆପଣଙ୍କ ରହସ୍ୟମୟତା ସଂପର୍କରେ ପୁରୁଷତ୍ଵ ରହିଛି ।”

ବାବାଜୀ ତକା ମାଡ଼ି ଯିବା ହୋଇ ବସି କହିଲେ “ରାମଜୀ ବିଶ୍ଵାସ କର । ମୁଁ କିଛି କରୁ ନାହିଁ, ମୁଁ ନିଜକୁ ସେହି ବିରାଟର ଗୋଟିଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅଣୁ ମନେ କରେ, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଖବ ସହଜ ତୁମ ମନରେ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ହେବାର ବାସନା ରହିଛି, ଅଲଗା ରହି ବିରାଟତ୍ଵ କପରି ଚିନ୍ତିବ ରାମଜୀ ?”

ସକଳ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ରୂପ ହୋଇଗଲା, ବାବାଜୀ କହିଲେ “ମୋ ଗୁରୁ ମତେ କେବଳ ସେବା କରିବାର ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଥିଲେ” କହିଲେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ମୋ ରୂପ ଦେଖି ସେବା କରିବ, ଶିକ୍ଷା ଗାନ୍ଧୀଜୀ ମୋର ନାହିଁ ରାମଜୀ, କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠା ସହଜ, ପରମ ନିଷ୍ଠାରେ ଏହି ଗୋଟିଏ କଥା ନେଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି, ଏହି ସେବା କରିବାର ଏକାନ୍ତ ଇଚ୍ଛା ହିଁ ମୋ ମନକୁ ଏକାଗ୍ର କରି ନିଜର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସେହି ବିରାଟ ଶକ୍ତିର ଦର୍ଶନ କରାଇ ଦେଲା, କହୁନ୍ତି ଯେ ଇଚ୍ଛା ମାତ୍ରେ ବାସୁର ରୂପେ ସ୍ଵହେଦରେ ମନଇଚ୍ଛା ଯାଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଶକ୍ତିର ଯୋଗ୍ୟ ମୁଁ ହୋଇପାରି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ହେବ ନ ହେଲେ ବି ଚିନ୍ତା କଣ ? ମୁଁ କେବଳ ନିଷ୍ଠାମ ସେବା ବ୍ରତ ନେଇ ପରମ ତତ୍ତ୍ଵର ସନ୍ତାନରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଛି, ଶୁଦ୍ଧରେ ଯାହା କିଛି ଅନୁଭୂତି ହେବ ସେଥିରୁ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରି ଚାଲିଯିବ । ମୋର ଆଉ କିଛି କାମନା ନାହିଁ ।”

ପୁଣି ସକ୍ଳବ ଦାଘ ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲେ “ଆପଣଙ୍କ କଥାରେ ସହଜରେ ରହୁଥିବାକୁ ବୁଝି ହେବ କିନ୍ତୁ ରହୁଥିବା ଚରଦନ ରହୁଥିବା ଅଟେ ।”

ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲେ ରାମଜୀ, ରହୁଥିବା ଭଳି ଆଉ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଦୈନିକ ଜୀବନର ସେ ଗୋଟିଏ ଧାରା ହୋଇଯିବ, ନୂଆ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସଂକୋଚ ଓ ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗି ଏ ବାସ୍ତବ, କଥା ଏତିକି । ନିଜେ ନିଜକୁ ପରୁର ରୂପର ଇଚ୍ଛା କଣ ? ନିଜ ଉତ୍ତର ନିଜ ଭିତରେ ଶୁଣ, ଦେଖି ସେହି ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁ କଥା ରୂପକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛି ଏବଂ କଣ ରୂପକୁ ଖରାପ ଲାଗୁଛି ପୁଣି ତାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦେଖ ଯେ ରୂପର ଚନ୍ଦ୍ରା ପଛରେ କେଉଁ, ସାମାଜିକ, ଭୌତିକ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି, ମୂଳ ତତ୍ତ୍ୱ କଣ, ପୁଣି ତାକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କର ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଇଚ୍ଛାର ମୂଳ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଚିହ୍ନି ତାକୁ ବିକଶିତ କରିବା ପରେ ଦେଖିବ ଇଚ୍ଛା । ତମର ଦାମ୍ ହେଇପାରିଛି ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛାକୁ ସାରିଛୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାପରେ ଆଉ ଇଚ୍ଛାକୁ ନେଇ ରୂପ ଦୃଷ୍ଟି ଅଡ଼ୁଆରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରିବ ତାକୁ ସମ୍ଭବ କରିପାରିବ ଆଜି ତମକୁ ଯାହା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି—ଦୈନିକତାରେ ତୁମେ ଅନାୟତରେ ତାହା କରିପାରିବ । ସେଥିରେ ତୁମର ରୁଚିର ପରିଚୟ ମିଳିବ ଏବଂ ଶବ୍ଦକୁ ଚିହ୍ନିବା ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଏଭଳି ଅନେକ ବାଲକଣ୍ଡା ନିଜେ ନିଜେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ଯାହାକି ଅନୁଭବର ମାତ୍ର ସବଦା ସରଳ ରାମଜୀ, ନିଜେ ଅଭ୍ୟାସକୁ ଆବଶ୍ୟକ ।”

ସକ୍ଳବ, ବାବାଜୀ କଥାରେ, ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରୂପ ହୋଇଗଲା । ସେ ଭବୁଥଲ — ଖୁବ୍ ଗଭୀର ଭାବରେ ଭବୁଥଲ ମଣିଷ ଯେମିତି ନିଦରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ, ଚେତନା ଆଉ ଅଚେତନର, ଦୁଇଟି ମିଶ୍ର ସ୍ଥିତିରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଏ ।

ମହାପାଳ ଉପରେ ମନଦମା ଚଳାଇବାର ମାନସିକ ଜିଦ୍ ତଥା ଭୈରା ସାହେବ, ଲଲ ଜାନଜୀ ଶରଣ, ରୂପରଚନ ଆଦଙ୍କର ସଂଗଠିତ ବିଶ୍ଳେଷଣର କଷଟି ପଥର ଉପରେ କଷି ହେଉଥିଲେ । ଦୁଇଦିନ ପୂର୍ବରୁ କନ୍ୟା କହିଥିଲ କଥା ମଧ୍ୟ ଏହି ସମୟରେ ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା ଏବଂ ଏ ସମୟରେ ତାର ଜିଦ୍ ରହିତ ମନ ଠିକ ଭାବରେ ବୁଝିପାରିଲା ଯେ, ତା’ ଭିତରେ ରହିଛି, ମୂଳରୁ ସେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛି — କିନ୍ତୁ ଏପରି ଚାହୁଁ ବାଟା କ’ଣ ଠିକ୍ ? ଏପରି ଚାହୁଁ ବାଟ । କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଉ ମୂର୍ଖତା ମଧ୍ୟ । ଆଜିର ସମାଜ ସହଜ ଏତେ ବିକଳ, ବ୍ୟାପକ, ବିଶାଳ ଜୀବନ ସହଜ କିଏ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ହୋଇରହିପାରିବ ? ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଅଦ୍ୱିତୀୟ କାରଣ ଜୀବ ସବୁର ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ଏବଂ ଜୀବ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ଅଟେ । ସକ୍ଳବ ଯଦି ଏଇ ଅଦ୍ୱିତୀୟତାକୁ ଚିହ୍ନି ନେବ ତେବେ କାହା ପ୍ରତି ଇର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷ ରହିବ ନାହିଁ । ଭୟ ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ, ଯଦି ଅନ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଇର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷର ବିଶ୍ଳେଷଣର ଶୀକାର ହେବ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମିଥ୍ୟାର ଖାଣି ତା’ ଗଳାରେ ପିନ୍ଧା ହେବ । ସେତେବେଳେ କ’ଣ ଇର୍ଷା—ଦ୍ୱେଷ କିନା

ସେ ଇହପାରିବ ? ମଣିଷର ଯାହା ସାଧାରଣ ପ୍ରକୃତି ସେଥିରୁ ସେ, କଣ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବ ? ସକ୍ତନ, ବାବାଜୀଙ୍କୁ ପାଖର ଫେରା ସମୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ମାନସିକ ଦୁଃଖ ଭିତରଦେଇ ଆସୁଥିଲା । ସେଠୁ ରୁମରତନଙ୍କ ଘର, ଗ୍ରାହାରେ ପଡ଼ିଲା । ବଡ଼ ଲୋକ ଚଳାଚଳ ଓ ସଜ୍ଜିତ ଫାଟକ ଯୋଗୁଁ ସକ୍ତନରେ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ମହୁପାଲ କଥା ମନରେ ଆସିଲା, ସକ୍ତନର ଚନ୍ଦ୍ରା ଭିନ୍ନ ପଥରେ ଗଲା, ମନରେ ଆସିଲା ଯେ, ଭାଣେଶ ଛବୀହରେ ସେ ନିଜେ ଯାଇ ମହୁପାଲକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇ ଆସିବ । ନିମନ୍ତଣ ? ନିମନ୍ତଣ ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ସେ ନିଜକୁ କାହିଁକି ଏତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବିବ, ମହୁପାଲ ସହିତ ଏତେ ଦୂର ଗଢ଼ାର ବନ୍ଧୁତା — ଏହି କଥାକୁ ସେ କାହିଁକି ମନରେ ନ ନେବ ? ସେ ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଗାଡ଼ି ଅଟେକେଇବାକୁ କହିଲା । ଗାଡ଼ି ଅଟକି ଆଗକୁ ମନରେ ହେଲା କିଛି ଉପହାର, ନେବା ଉଚିତ । ଡ୍ରାଇଭରକୁ ହିନ୍ଦୁରତନଙ୍କ ଯିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦେଲା । ଯାଉ ଯାଉ ଭାବିଲା, ଉପହାର ନେଲେ ହୁଏତ ମହୁପାଲ ଭାବିବ ବଡ଼ ପଣିଆ ଦେଖେଇହେବା ପାଇଁ ସେ ଆସିବୁ । ଡ୍ରାଇଭରକୁ ଗାଡ଼ି ଫେରାଇବା ପାଇଁ ପୁଣି କହିଲା । ଗାଡ଼ି ଫେରିଲା ମାତ୍ର ଡ୍ରାଇଭର ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା ଯେ ଗାଡ଼ି ଫେରାଇଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ସକ୍ତନର କୋଠୀ ନା ସେଠୁ ରୁମରତନର ଘର ? ସେ ପଚାରି ମଧ୍ୟ ସକ୍ତନଠାରୁ କିଛି ଉତ୍ତର ପାଇଲା ନାହିଁ । ସକ୍ତନ ଭାବିବାରୁ ନ ଥିଲା । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ମହୁପାଲ ନିକଟକୁ ଯିବ କି ନାହିଁ । ଯଦି ସେ ନ ଯାଏ ତେବେ ତା’ ମନରେ ଇର୍ଷା ସ୍ୱାଦ ପ୍ରମାଣ ଆଉ ଯଦି ପାଏ, ମନରେ ସଙ୍କୋଚ ସହିତ, ଅପମାନିତ ହେବାର ଭୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ଗାଡ଼ି ତା’ ଘର ଫାଟକ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିଥିଲା, ଡ୍ରାଇଭର ପଚାରିଲେ, ଭୁବନ ଆଦେଶ ଦେଲା “ରୁମରତନର କୋଠୀକୁ ଚାଲି” ।

ସେ ସମୟରେ ମହୁପାଲ ଘରେ ଛବୀହ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଥିଲା । ମହୁପାଲ ଓ ଜୟପାଲ ବର ପକ୍ଷର ମାମୁଁ ଘର ସହିତ ଦହି ଓ ମହୁସୂଜା ପାନ ଜଣେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ଗୁଡ଼ିରେ ଲଗାଇ ପରସ୍ପର ସହିତ ମିଶୁଥିଲେ । ଏହି ମିଳିତ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ମହୁପାଲର ମନ ଭିତର ଜଳୁଥିଲା । ବରର ମାମୁଁ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଛବୀହରେ ବହୁତ ଗଣ୍ଡଗୋଲ ଉତ୍ସୁକିଥିଲା । ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ କନ୍ୟା ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଏହି ମାମୁଁ ମାନେ କନ୍ୟା ପକ୍ଷର ସମସ୍ତଙ୍କୁ, ରକ୍ତରେଇ ଦେଇ ଦେଲେ । ଗଡ଼କାଳିଠାରୁ ପ୍ରତିସୂତୁର୍ତ୍ତିରେ ମହୁପାଲଙ୍କୁ ଅପମାନ କରୁ ହେଉଥିଲା । ବଢ଼ିଲା ଅସମ୍ଭବ କଥା ଫରମାସ୍ କରି ବରର ବଡ଼, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ମଣିଆ ମାମୁଁ, କନ୍ୟା ପକ୍ଷର ଲୋକଙ୍କୁ ହଇରାଣ କରିଥିଲେ । ବରର ବଡ଼ ମାମୁଁ, ମହୁପାଲର ମମୁଁ ଘର ସ୍ୱପର୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଦୂର ସ୍ୱପର୍ଗୀୟ ଥିଲେ । ଏଇଥିପାଇଁ ସେ ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ତାର ଅଜା ଓ ମାମୁଁ ଘରର ଖୁଣ୍ଟା ଦେଉଥିଲେ । କହୁଥିଲେ ଭୂମ ମା’ ଭୂମ ମାମୁଁ ଘରୁ ଯେଉଁ ସବୁ ଜିନିଷ ମାଗି ଆଣିଛନ୍ତି ତାକୁ ବାହାରକରି । ବଡ଼ ବଡ଼

ଲୋକ ଓ ମିଳିଶୁରଙ୍କ ସହୃଦ ବନ୍ଧୁତା କରିଛୁ ତ ଆଉ, ଆମର ଏ ଫରମାଣୀ କ'ଣ ପୁରକଣ ପାରୁନ ଇତ୍ୟାଦି । କାଲିଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ରୂପରୂପ ଯେତେ ଅପମାନ ସହ୍ୟଥିଲା ସେଭଳି ଅପମାନିତ ସେ ଜୀବନରେ କେବେ ହୋଇ ନଥିଲା । ତା: ଜୟପାଳ ତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଆସୁନଥିଲେ ଆଉ ଯଦିବା ଆସୁଥିଲେ ତେବେ ତା ବିପକ୍ଷରେ କଲି କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମହୁପାଳ ତା' ସାନ ଭାଇକୁ ବାରମ୍ବାର ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ଆହୁରି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଗୁଲିଲ ଗୋଲମାଲ । ମହୁପାଳ ଓ ଜୟପାଳଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ମା'ଙ୍କ ନାମରେ ବଦନାମ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଡା ବୋଧ କଲେ ନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ମହୁପାଳ ସକ୍ତନ ଆସିବାର ଖବର ପାଇଲା । ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନ ଢିକ୍ରତାରେ ଭରିଗଲା । ସେ ସକ୍ତନ କନ୍ୟାକୁ ଜାଣିଶୁଣି ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନ ଥିଲା । ତାକୁ କୁହାଗଲା ଯେ ସକ୍ତନ ଓ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସେଠାରେ ରୂପରତନର ଘରେ ବସିଛନ୍ତି ।

ରୂପରତନ—ସକ୍ତନର ବହୁତ ଖାଦିର କଲା, ପୁଣି ଅଟ୍ଟାଳିଆ ସ୍ତରରେ ତାର ଟିଷ୍ଟ ଓ ଆହୋଳନ ଆଦିକୁ ଆସେପ କରୁଥିଲା । କଥା କଥାରେ ରୂପରତନ କହିଲା “ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତବର୍ଷରେ ଅଗଣିତ ଉଚ୍ଚମାନ ଜାତି ଭେଦ ରହିଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଦେଶରେ କୌଣସି କିଛି କାମ ହୋଇ ପାରବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ଜାତି ପ୍ରଥାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା କାହାରି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ପର ନୁହେଁ । କେତେ ଝିଅ ଆସିଲଣି, ଗଲାଣି ମାତ୍ର ଏ ଅସଂଖ୍ୟ ଜାତି ଭାରତବର୍ଷର ଅଛନ୍ତି । ତେବେ ଭାଇ ମୁଁ ତ ସିନିଅସଲ ଭାବୁଛି ଯେ ଆମେ ଫେରାନ୍ ଜଙ୍ଗରେ ଯେତେ ସମାଜକୁ ସୁଧାରୁ କିମ୍ବା ସୋସାଲିଷ୍ଟର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଁ ପଛକେ, ଗରିବ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଏ ପ୍ରକାର ଚର୍ଚ୍ଚାର ଆବଶ୍ୟକ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ତେବେ ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ କୌଣସି ବୁଝିବା ଶୁଣିବା ଭାରତୀୟକୁ ଏ ବିଦେଶୀ ମତି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବୟସ ବେଳେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ ସୋଶାଲିଷ୍ଟ ଥିଲି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଭୟୁଜ୍ (ଡୁଷ୍ଟିକୋଣ) ସେଇଭଳି ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏବେ ମୁଁ ବୁଝି ସାରିଛି ଯେ ଭାରତବର୍ଷର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ସବୁ ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । କହିବାକୁ ହେଲେ ପରାଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏଠାରେ କିଛି ବଦଳିବ ନାହିଁ, ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଥା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହିଁ ଜାଣେ ।”

ସକ୍ତନକୁ ଖରାପ ଲାଗିଲା, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାରିଲା ଏଥିରେ ଖରାପ—କାହିଁକି ବା ଲାଗିବ ? ରୂପରତନକୁ ଏଭଳି ସମାଜରେ ରହିବାର ବାସନା ଅଛି ଯଦିଓ ତା ନିଜର ଇଚ୍ଛା, ଏଭଳି ସମାଜରେ ରହିବ ଯେଉଁଠି ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଚିତ ଅସମତା ନଥିବ । ଯଦି ତାର ଏ ଇଚ୍ଛାରେ ସତ୍ୟ ନିହିତଥିବ, ତେବେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ପୂରାହେବ । ତାର ସ୍ୱପ୍ନ ମନେହେଲା ଭୈରା ସାହେବ, ରୂପରତନ, ମହୁପାଳ ଆଦି

ଲୋକଙ୍କ କଥା ତା ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ଠିକ୍ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ । ଏହିସବୁ କଥାରୁ ବରଂ ତାର ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ହେବା ଉଚିତ । ଏ ପ୍ରକାର ବିରୋଧ ତାର ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ପ୍ରବଳତାର ଏକ ପରୀକ୍ଷା ସଦୃଶ ଆସିଥାଏ । ସେ ରୂପରଚନକୁ କହିଲେ “ଆପଣମାନଙ୍କ କଥାକୁ ମୁଁ ଶ୍ରେୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ କିମ୍ବା ଆପଣଙ୍କ କଥା ସତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜମା ମାନନେଇ ପାରୁନି । ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ବିରୋଧକୁ ବିନୟତା ପୂର୍ବକ ମୁକାବିଲ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।”

‘କଣ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ହୋଇଗଲା କି’ ?? ରୂପରଚନ ହସି ଉଠି ବ୍ୟଙ୍ଗକଲ । ସକ୍ଷ୍ମ ମୁରୁକି ହସି କହିଲେ “ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଭାରତୀୟ ଥିଲେ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏବେ ଭାରତୀୟ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ।”

ତେବେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଣ କଲିଥି ଥିଲ ?

“ହଁ କଲିଥି ଥିଲି ଏବଂ ନିଜର ନ ଥିଲି କି ପରର ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲି, ଏବେ ଆପଣାର ହୋଇଗଲା ।”

ମହିପାଳ ଆସି ଏ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁଣ୍ଠି ଥିଲ ସେ । ଘର ଭିତରକୁ ଆସି ସକ୍ଷ୍ମ ଦୃଷ୍ଟିଟି ନ ମିଳାଇ ସୋଫା ଉପରେ କାନ୍ଥ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲ । ସକ୍ଷ୍ମ କହିଲେ “ମୁଁ ତତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଆସିଛି ।”

“ଆଜ୍ଞାସ୍” ମୁଁ ତ ଗୁମ ହାନରେ ଗୁମ ଓକିଲ ନୋଟିସର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଥିଲି । ଶୁଣୁଛୁ ଗୁମେ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାନହାନି ମୋକଦ୍ଦମା କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ।”

ସକ୍ଷ୍ମ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ କହିଲେ “ଇଚ୍ଛା ତ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ଯେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଭିତରେ ଇର୍ଷା ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ରହିଛି । ଏହି କାରଣ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜର ସମ୍ମାନ ନଷ୍ଟ କରୁଛି । ମନର ଅବାଲତରେ ଯଦି ନିଜର ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଜିତି ଯିବି ତେବେ ସିନା ବାହାଦୁରୀ ।”

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଚେହେରାରେ ପିଲାଙ୍କ ଭଳି ପ୍ରସନ୍ନତା ଉତ୍ତରାଇ, କହିଲେ “ସକ୍ଷ୍ମ ଗୁମେ ପ୍ରକୃତରେ ମହାନ ଅଟେ । ମୁଁ ମହିପାଳ ମୁହଁ ଉପରେ କହୁଛି ଯେ ତା ଭିତରେ ଗୁମଭଲ ଏତେ ଗ୍ରେଟେଷ୍ଟ ବା ଉଦାରତା ଜମା ନାହିଁ ।”

ମହିପାଳକୁ ନିଜ ଭିତରେ ବହୁତ ଗ୍ରେଟ ମନେ ହେଉଥିଲା । ଏଇ ଗୁମାସ୍ତାବ ତାକୁ ଆହୁରି ବିରକ୍ତ କରୁଥିଲା । ଯେଉଁ ତେଜ ନିଜ ସମୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଦେଖାଇ ପାରୁ ନଥିଲ ସେଇ ତେଜ ଗାନ୍ଧୀ ବ୍ୟଙ୍ଗ ରୂପରେ ସକ୍ଷ୍ମକୁ ଆଗରେ ପାଇ ପ୍ରକାଶ ହୋଇଗଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ କଥାର ଉତ୍ତରରେ ସେ କହିଲେ “ଆରେ ଯାଅ, ବହୁତ ଲୋକଙ୍କ ବଡ଼ ମଣିଷ ପଣିଆ ଦେଖି ସାରିଛୁ । ସେମାନଙ୍କ ଗୁମନାରେ ସେ କି ଲୋକ । ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଟିପତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ସାରିଛୁ । ମୋ ସାମ୍ନାରେ କେହି ମୁହଁ ଖୋଲି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଦର୍ଶ କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଦାଏର କରି ରଖିଦିଏ । ମୁଁ କାହାର ପଇସାକୁ

ମଧ୍ୟ ତରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ପଇସାକୁ ପରବାଏ ମଧ୍ୟ କରେନି । କାଲିଠାରୁ ଆଜିଯାଏ ପାଣି ପରି ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛି ।

“ହଁ ଭାଇ, ଯିଏ ମାଗଣା ଧନ ପାଇଯିବ ସେ ପାଣିପରି ଖର୍ଚ୍ଚ ନକରିବ ବା କାହିଁକି ?” ସେଠି ରୂପରତନ ଚିଡ଼ି ଉଠି କହିଲା ।

ମହୁପାଳ ସମ୍ବୁଧକର୍ତ୍ତୃକ ଅପମାନିତ ହୋଇ ଏଯାଏଁ ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ପାଇଥିଲା ତାହା ସକ୍ଷମ ବାହାନାରେ ନିଜ ପ୍ରତିକାର ନେଇ ଆବଶ୍ୟକତାର ଅଧିକ ତ ମନରୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲା । ସେଠି ରୂପରତନକୁ ଏହା ଅସହ୍ୟ ହେଲା । ମହୁପାଳ ବହୁ ଧନ-ମାମା ବ୍ୟକ୍ତି ସହୃଦ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରୁଥିଲା । ସେ ମହୁପାଳର ମିତ୍ରାସକ୍ତ ଠିକ୍ ସାଗାରେ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିଜ କଥା ଆହୁରି ବଢ଼ାଇଲେ । ସେଠି ରୂପରତନ ତାକୁ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଗହଣା ବିକିବା ନାଁରେ ସେ କିଣିନେଇ ମହୁପାଳକୁ ଲୁଣିଣ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ । ବିବାହ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ବଙ୍ଗାଳା ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଦେଇଥିଲେ । ତା ସତ୍ତ୍ୱେ, ଏ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଭଳି ନିମନ୍ତ୍ରଣରୁ ଅକୃତଜ୍ଞ ହେଲା ଯେ ନିଜେ ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ନିଜର ବଡ଼ିମା ଗାଉଛି । ସେଠି ରୂପରତନ ପୁଣି ଥରେ ଚମ୍ପଟିଲ ପରି କହିଲେ “ମୁଁ ଘରେ ଡକାସୁତି ହେଲା, ମହୁପାଳ ସୁକୁଳ ଭାଗ୍ୟ ଭେଜିଲା । ଶୁଭ ଚକ୍ରକ ହୋଇ ଡାକୁଳ ଜୀବନ ନେଲେ ଏବଂ ଡାକୁଳ ମୁଣ୍ଡରେ ଦୋଷ ବୋଲି ଡକାସୁତି ମାଲି ଚୋରାଇ ନିଜେ ଖାନ୍ଦାମା ସେଠି ହୋଇଗଲା ।”

କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓ ସକ୍ଷମ ଉଭୟେ ଉଭୟକୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ମହୁପାଳ ଉନ୍ମାଦ ହୋଇଗଲା, ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲା “ମୋର ଅପମାନ କରନାହିଁ, ମୁଁ ରକ୍ତ ପିଇ ଯିବି ।”

ରୂପରତନ ହସି ଉଠି କହିଲେ “ହଁ ଭାଇ, ଖାନ୍ଦାମା ଧନ ନବାବ ଯେତେବେଳେ, ମୋ ରକ୍ତ ନ ପିଇବେ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ଟିକେ ରୁହ, ବର୍ତ୍ତମାନ ରୂପ ମାମୁଁ ପୁଅ ଭାଇକୁ ଏଠାକୁ ଡାକି ଆସୁଛି । ମୁଁ ତାକୁ ସେଇ ହାର (ଯାହାକୁ ରୂପେ ରୂପ-ମାଙ୍କର ବୋଲି କହିଥିଲା) ଦେଖାଇ ରୂପ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଦ୍ୱିତୀୟଥର ପାଇଁ ପରୁର ଦିଏ । ହାର କାହାର ?” ସେଠି ରୂପରତନ ଟିପସ୍ତ ଉପରେ ଥିବା ବିଜୁଳୀ ଘଣ୍ଟିର ବୋତାମ୍ ଟିପିଲା । ସକ୍ଷମ ସାମୁକୁ ଆସି ରୂପରତନକୁ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲା “ଏଭଳି ଅପମାନ କରନି ମହୁପାଳ, ଅମ ସମସ୍ତେ ସଭିଙ୍କର ପୁରୁଷା ବନ୍ଧୁ ।” କର୍ଣ୍ଣେଲ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପମୁଦ୍ରାରେ ରୂପରତନକୁ ଦେଖୁଥିଲା । ମହୁପାଳ ପଥର ପରି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଘୋଡ଼ି ବସି ପଡ଼ିଲା । ରୂପରତନ ଥରେ ମହୁପାଳକୁ ଚାହିଁ କହିଲା “ଏବେ କୁଆଡ଼େ ଉଠିଲା ରୂପରବଡ଼ ପଣିଆ ? ସାରା ଦୁନିଆଁକୁ ଆଦର୍ଶର ଦ୍ୱାହ ଦେଉଛି ଅଥଚ ନିଜେ ଏଭଳି ଦୁର୍ଗାଦି କରୁଛି ?”

ସକ୍ଷମ କହିଲା “ହୋଇପାରେ, ତେବେ ଗୁଡ଼ି ସେ କଥାକୁ ରୂପରତନ ।”
 “ଆରେ ଗୁଡ଼ି ତ ଦେଇଛି, ସ୍ୱାଙ୍କ ବଡ଼େଇ ଦେଖି ମୁଁ ସମ୍ଭାଳି ହୋଇ ଉଠି ପାରିନି ।

ସ୍ବାଙ୍କ ମାମୁଁ ପୁଅ ଭାଇ ମୋର ପିଲା ଦିନର ସହପାଠୀ, ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଆରେ ସ୍ବାଙ୍କ ସହୃଦ ମୋର ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥା ମଧ୍ୟ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବରେ ଜାଣିଲି । ବିଭାଗରକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ଗଲା ପଥରଦିନ କଥା ହେଉ ହେଉଁ ତାଙ୍କ ଖାନ୍ଦାମା କ୍ଳେଲେସ୍ ଓ ଡକ୍ଟରାୟ ଦ୍ବାରା ଶସ୍ତ୍ର ସାଧି କଥା କହୁଲେ । ମୁଁ ଭାବିଲି ମହପାଳର ମଦରଙ୍କ ହାର ତ ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ବାଙ୍କର । ଏଇ ଆଳରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସେଇ ହାର ଦେଖାଇ ଦେଲି । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଭିତରୁ ତଟସ୍ଥ ହୋଇଗଲେ, କହିଲେ “ଏ ଅଲଙ୍କାର ତୁମକୁ ମିଳିଲା କେଉଁଠୁ ? ଏଇ ଗହଣା ତ ଆମର ଡକ୍ଟରାୟ ହୋଇଥିଲା ।” ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଶ୍ବାସ କରି ଯେ ଡକ୍ଟରାୟ ହେବା ସମୟରେ ଗୋଲମାଲରେ ମହପାଳ ଏ ହାର ହାତେଇ ନେଇଛି । ତାଙ୍କୁ ତ ଅନ୍ୟ କଥା କହୁ ବାରେଇ ଦେଲି କିନ୍ତୁ ଆଜି ସ୍ବାଙ୍କ ଆଦର୍ଶର ମିଛ ବଢେଇ ଦେଖି ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ଶ୍ରେୟ, କୃତଜ୍ଞ କାହାଁକା । ତୋ ମିଥ୍ୟା ଅହଂକାରକୁ ମୁଁ ରୋପ ପକାଇଛି । ମନେ ମନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଆଉ ଲେକେଟାଏ । ସକ୍ତନ ଯେତେ ଖରାପ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ହୁଏ ନିଜର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପର ପାଇଁ ପାଣି ପରି ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଛି । ଆଉ ସେ ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାଲରେ ଧନୀ ହୋଇ ପାଣି ପରି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାର ମିଥ୍ୟା ବାହାଦୁରୀ କରୁଛି । ପୁଣି କୁହା ହେଉଛି ଯେ ଖାନ୍ଦାମା ଧନୀଙ୍କ ସହୃଦ ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦିତା କରୁଛି । ଭାଷା ବଡ଼ ସେଠ, ଆମର ଆସିଲେ ।”

ମହପାଳର ମୁଣ୍ଡ ଯାହା ତଳକୁ ହୋଇଥିଲା ଆଉ ଉପରକୁ ଟେକି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପକ୍ଷିଚିତ୍ତର ଜଟିଳତା ଦେଖି ସକ୍ତନ ମହପାଳକୁ କିଛି ନ କହି ରୂପରତନଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲି ଆସିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଇ ମଧ୍ୟ ତା ସହୃଦ ଉଠି ଆସିଲା ।

ମହପାଳ ପାଇଁ ସାରା ପୁଅଟା ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିଗରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ଆଖୁଠି ଖିଲୁଇ ତାଙ୍କୁ ‘ଶ୍ରେୟ’ କହୁଥିଲେ । ରୂପରତନ ରୁମ୍‌ରୁ ବାହାରି ସେ, ଆଉ ବରଯାନ୍ତୀ ବସିଥିବା ଯାଗାକୁ ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସିଧା ଡାକ୍ତର ଖୋଲି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା । ତାର ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟା, ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧି, ପ୍ରତିଭା, ଆଦର୍ଶ ଏବଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସବୁ କିଛି ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଗଲା । ଧନର ଲାଳସା କେତେ ସହଜରେ ତାକୁ ଶ୍ରେୟ କରିଦେଲା । ଯେଉଁ ରହସ୍ୟକୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଗୋଚର ବୋଲି ଜାଣିଥିଲା, ସେଇ ରହସ୍ୟ, ମହପାଳର ସେଇ ପାପ — ସହଜରେ ଖୋଲିଗଲା । ସିନେମା ପରି ସେ ଦିନ ରାତିର ଦୃଶ୍ୟ ତା ମନରୁ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖାଗଲା । ସେଦିନ ଅଜା ଘରେ ଡକ୍ଟରାୟ ହେଲା — କେତେ ନିଶିତ ଭାବରେ ସେ, ସେଦିନ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଲାଢ଼ିଥିଲା । ତା ଚାଲିରୁ ଶିକାର ମୁତ ଡକ୍ଟରାୟକୁ ଉଦ୍ଧେଜନା ବଶତଃ ନିକଟରୁ ଦେଖିବା ନିମନ୍ତେ, ଇଚ୍ଛା ନେଇ ସେ ପାଖକୁ ଗଲା । ତାରି ପାଖରେ ବ୍ୟାଗ୍‌ରେ ଗହଣା ବାନ୍ଧି ମିଳିଲା ଏବଂ ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ତାର ସତ୍ତା ସବୁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ସେ ଗହଣା ବାନ୍ଧି ବ୍ୟାଗ୍‌ରେ ଲୁଚାଇ ଦେଲା । ତାକୁ କେହି ସନ୍ଦେହ କରିବା ସମ୍ଭବ ନଥିଲା । ଯେଉଁ ଦୁଇଜଣ ଡକ୍ଟରାୟ ପଳାଇ

ଯାଇଥିଲେ ତାକୁ ହିଁ ଗହଣା ଚୋରୀର ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାହେଲା । ଗୋଟିଏ ଡକ୍ଟରଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ମାରାଧାରୀ ମହାପାଳ ତ ହେଲେ ହୋଇଥିଲା । ସେହିନିମ୍ନ ହେଲେ ଆଜି ତାର ଅଭିନୁ ବନ୍ଧୁକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଚୋରୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା । ଏବେ ଆଉ ସଙ୍କଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ବନ୍ଧୋହୀ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ ଉଠୁ କରୁ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ରୂପ-ରଚନାକୁ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ । କଣ୍ଠେଲ ପରି ବ୍ୟକ୍ତି, କଲ୍ୟାଣୀ, ପିଲାଏ ଯେତେବେଳେ ସବୁ ଶୁଣିବେ ତେବେ ସେ ଘରେ ରହିବା ଯୋଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଥିଲା, ପାଦ କିନ୍ତୁ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚାଲୁଥିଲା । ମହାପାଳର ଅନ୍ତର ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତର ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । “ଏଁ, ମୁଁ କଣ କଲି—କଣ ସବୁ କଲି ।” ଏ କଥା ଠିକ୍ ଯେ ମହାପାଳ କେବେ ହେଲେ ଧନକୁ ଧନ ବୋଲି ଭାବନା, ସର୍ବଦା ଅଭାବ ସହୃଦ ସଂଗ୍ରାମ କରିଛୁ, ପଇସା ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା ରହିଥିଲା, ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ପଇସା ଆଗରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ କେବେହେଲେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁ ନଥିଲା । ଯଦ୍ୟପି ଧନ ଭାବରେ ତାର ଜର୍ଜରିତ ଅଚେତନ ମନ ଧନ ଆଗରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସେଇପାଇଁ ତ ସେ ଚୋରି କରି ପାରିଲା । ପଇସା ତାର ସମସ୍ତ ବିବେକକୁ ବଳି କରି ଦେଇଥିଲା । ବିବାହ, ବ୍ରତ ଘର, ପିଲାଙ୍କ ଶିକ୍ଷା, ନିଜ ବଣର ବଢ଼େଇ, କଲ୍ୟାଣୀର ଯିଦ୍ ସବୁ କିଛି ମିଶି ତାକୁ ଆଦର୍ଶରୂପ କରାଦେଲେ । କେତେ ମନଯୋଗ ଦେଇ ସେ ନିଜ ଦେଶର ସାମାଜିକ, ସାମ୍ବିଧାନିକ ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲା । ସେ ତାର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସାଧନା ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପ୍ରଲେଭନରେ ପଡ଼ି ଧୂଳୀସତ୍ କରିଦେଲା ।” ଭୋଲା, ଏବେ ତ ତୋ ନାଁ ଧରାବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭରସା ଆସୁଛି । ମୁଁ ଏକଣ କଲି ? ମୁଁ ବହୁତ ଖରାପ ।”

ଜନ ବସନ୍ତରୁ ଦୂରରେ ମହାପାଳ ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ସତ୍ତ୍ୱରେ ଚାଲୁଥିଲା । ସିକ ଦରବାର ପାରି ହୋଇ, କାଠ ପୋଲ ଦେଇ ନିଶାନ୍ତଜନ୍ ବସ୍ତିକୁ ଏଡ଼େଇ ମହାପାଳ ଗୋମଟାକୁଳ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଗଲା — ଆଗକୁ ଚାଲିଲା ।

ଦିନଗଲା, ରାତି ହେଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ଘର ଲୋକେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କଲ୍ୟାଣୀ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସାମୀର ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଉଦ୍‌ଘୃଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ତା ମନ କେବଳ ସାମୀର ପଦ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିଲା, ଅନ୍ୟ କାମରେ ମନ ଦେଇପାରୁ ନଥିଲା । ମହାପାଳର ନିରୁଦ୍ଦେଶ୍ୟ କାରଣ କାହାକୁ ଜଣା ନ ଥିଲା । ବିଷୟର କୋଳାହଳ ଭିତରେ । ତୃତୀୟ କାରଣ ହେଲା, ଅନୁସନ୍ଧିତ ବିବାହ ଯିବା ସରିଲା । ବରଯାତ୍ରୀ ବିଦାୟ ସମୟରେ ମହାପାଳଙ୍କୁ ଖୋଜା ହେଲା । ବିଦା ହେବା ସମୟରେ ଶକୁନ୍ତଳା ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବିଦାୟ ନେଲା । ଘର ସାରା କାନ୍ଦୁଥିବା ସମୟରେ କଲ୍ୟାଣୀ ଆଖି ଶୁଖିଲା ଥିଲା ଓ ସେ ଚାଲିଆଡ଼କୁ ଅନାଉଥିଲା । ସାରାଦିନ ସାମୀ ପଦ ଶବ୍ଦ ପାଇବା ପାଇଁ ଉନ୍ମୁଖ ଥିଲେହେଁ, ସେ ଯଦି ଚାଲି ପରି ସବୁ କାମ କରି

ବନ୍ଧୁ ଓ ସାଗର

ଯାଉଥିଲା । ସବୁ କାମ ପରେ କଲ୍ୟାଣୀ ପୁରୁଷ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଘର ଲୋକେ ଓ ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ ମହୁପାଳର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ବିଷୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଆଶଙ୍କା କଲେ ।

ଶକୁନ୍ତଳା ବିଦା ହେବା ସମୟରେ କନ୍ୟା ହଠାତ୍ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତାର ଅତି ଗମ୍ଭୀର ଚେହେରା ଦେଖି କଲ୍ୟାଣୀ ତାକୁ କିଛି ସମୟ ଅନାଇଲା ପରେ ତା ହାତଧରି ଏକାନ୍ତକୁ ନେଇ ଉନ୍ନତ କିନ୍ତୁ ହୃଦୟରେ ପଶୁରିଲା “କିଛି ଖବର ଆଣିଛ ।”

“ପ୍ରଥମେ ତ ଝିଅ ପାଇଁ ଉପହାର ଆଣିଛୁ” କହି, କନ୍ୟା କଲ୍ୟାଣୀକୁ ଏଡ଼ାଇ ଶକୁନ୍ତଳା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଶକୁନ୍ତଳା, କନ୍ୟା ମାଇଁକୁ ଦେଖି ଖୁବ୍ କାନ୍ଦିଲା । କନ୍ୟା ସଜ୍ଜନ, କର୍ଣ୍ଣେଲ, କର୍ଣ୍ଣେଲର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ନିଜ ଚରଫରୁ ବର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଇଁ ଉପହାର ସାମଗ୍ରୀ ନେଇ ଆସିଥିଲା । ଯଦିଓ ଉପହାର ଦେବା ସମୟ ଏ ନୁହେଁ ତେବେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ସମୟକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ବୁଝି ଦୁଇ ମାମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମୃତ ବନ୍ଧୁ ଚରଫରୁ ବର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜସିଦ୍ଧ ଉପହାର ପଠାଇଥିଲେ । ଏପରି ଯୌତୁକ ଯାହା ଦେବାକୁ ଯାଇ ମହୁପାଳ ନିଜକୁ ଶେଷ କରିଦେଲା । ଶେଷରେ ମଗଲ ମଧ୍ୟ । ଦାମୀ ଫିର୍ନରୁ, ସିଲ୍‌କର ଆନ, ଜଡ଼ିତ ଗହଣା, ନୂଆ ମଟର ଗାଡ଼ି, ଦରକାସ, ଅଦରକାସ ଯାହାକି ଶୋକାକଳ ଦୁଇ ମିତ୍ର ନିଜ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ମିତ୍ରର ଅଭାବରେ କଣି ପାରିଲେ ସବୁ କଣି ଚାହିଁ ଟ୍ରଙ୍କରେ ଭରି ଦେଇଥିଲେ । ସବୁ ଟିକି ଚାଲି ଶ ପଶୁଣ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଜନସ୍ତ ଥିଲା । କର୍ଣ୍ଣେଲ ଡ୍ରାଇଭର ନୂଆ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଗଲା, ଗାଡ଼ି ଫୁଲ ଦେଇ ସଜା ଯାଇଥିଲା । ବର ନିଜ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଗଲେ । ମହୁପାଳର ମିତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଦିଆ ହୋଇଥିବା ଏଭଳି ଯୌତୁକ ସାଧାରଣରେ ଚର୍ଚ୍ଚାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଉଠିଲା ।

ବରଯାତ୍ରୀ ଦଳ ବିଦା ହେବା ପରେ ଘର ଲୋକଙ୍କ ଗହଳି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁ କାମରୁ ଉତ୍ସାହ କମିଯାଇଥିଲା । କନ୍ୟା କଲ୍ୟାଣୀ ସହୃଦ ଦୁଆର କରି କଥା ହେଉଥିଲା । ପିଲାମାନେ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ ରହିଥିଲେ । ଗଡ଼କାଲି ଦ୍ଵିପହରୁ ଯେଉଁ ପିଲାଙ୍କ ବାପ ଯେ ରହସ୍ୟମୟ ଭାବରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ସେ ପିଲାଙ୍କ ମାନସିକ ସ୍ଥିତି ଆଉ କିଭଳି ହୋଇଥାନ୍ତା । ଏଇ ସମୟରେ ତା : ଜୟପାଳ ବାହାରୁ ଆସି ନିଜ ପତ୍ନୀକୁ ଡାକି ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଧିରେ ଧିରେ କଣ କହିଥିଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କ ଚେହେରାରେ ଏକ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ଭାବର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଫୁଟି ଉଠି ଦୟାମୟ କରି ଦେଇଥାଏ । ପତ୍ନୀ ସହୃଦ କଥାବାର୍ତ୍ତା ସାରି ତା : ଜୟପାଳ ପିଲାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ତପ୍‌ସୁକୁ ପଶୁରିଲେ “ତୁମ ମା କାହାନ୍ତି ?” ତପ୍‌ସୁ ଶଙ୍କିଯାଇ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ଘରକୁ ଦେଖାଇଲା । ତାଙ୍କର କବାଟ ଠକ୍ ଠକ୍ କଲେ, କନ୍ୟା ଦୁଆର ଫିଟାଇଲା, କଲ୍ୟାଣୀ ହସିବୁକୁ ଦେଖି କଣକୁ ଆଉଜିଗଲା । କଲ୍ୟାଣୀ ଜଣେ ବସି ତାହାଣ ହାତରେ ବା ହାତର ଚୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକ କୋର ଦବେଇ ଭାଙ୍ଗୁଥାଏ, ଆଖି ତାର ଲୋକକଣ୍ଟା । ଜୟପାଳ

କାହ୍ନୁ କାହ୍ନୁ କହିଲ “ଭାଉଜ, ଭାଇ ଏ କଣ କଲେ ? ତଳେ ବସିପଡ଼ି କର୍କି କର୍କି ହୋଇ କାନ୍ଦିଲ, କନ୍ୟା ଆଖିରୁ ମଧ୍ୟ ଲୁହର ଧାର ବୋହୁଥାଏ, ବଡ଼ଦୁଃଖ ଓ ଝିଅ ଏହା ଦେଖି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲେ । କନ୍ୟା ରାଜଶ୍ରୀକୁ ଜାଗୁଛି ଧରିଲା, ବଡ଼ ଦୁଃଖ କକାକୁ ପଚାରିଲା” ବାପାଙ୍କର କଣ ହେଲା ? ଜୟପାଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ଆହୁରି ଡୋରରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ ଆହୁରି ଡିକ୍ତ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ, ସାରାଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା ହେଲା ଯେ ମହୁପାଳ, କାହାର ପିତା, କାହାର ସ୍ୱର୍ଗୀ, କାହାର ଭାଇ ଏବଂ କାହାର ଭଣଜା ଥିଲା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି ଏବେ ଚାଲିଯାଇଛି ।

ଆଜି ସକାଳୁ କର୍ଣ୍ଣେଲ ସବୁ ଦିନ ପରି ବସିଘରକୁ ନ ଆସି ସକ୍ତନ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦୁଇ ମିନିଟ୍ କଥାବାକ୍ସୀ ହେଉଥିଲେ । ମହୁପାଳର ମତି ଦେଖି ଦୁଃଖିତ ହେଉଥିଲେ । ସକ୍ତନ ଅବଶ୍ୟ ଆଶଙ୍କା କରିଥିଲା ଯେ ଲଙ୍ଗାରେ ମହୁପାଳ କ’ଣ କିଛି କଣିପାରେ କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣେଲର ବଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ବବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେବାପାଇଁ ମହୁପାଳ କିଛି କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ମହୁପାଳକୁ ଲଜ୍ଜିତ ନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଆଜି ସକାଳୁ ସେଠାକୁ ଜାଣିଜାଣି ଗଲାନାହିଁ । ହଁ, ଅବଶ୍ୟ ଏ ଧାରଣା ଉଭୟଙ୍କର ଥିଲା । ସେ ବବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେବାକ୍ଷଣି ମହୁପାଳ ଆସୁହୁତ୍ୟା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିପାରେ । ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବରଯାତ୍ରୀ ବଦା ହେବା ପରେ ମହୁପାଳ ଉପରେ ପୁରା ନଜର ରଖିବାର କଥା ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲା ।

ବନକନ୍ୟା, କର୍ଣ୍ଣେଲ ଆସିବାର କିଛି ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ଜୟମାନ୍ଦୁସାରେ ନିଜ କାମକୁ ଚାଲିଗଲା । ପ୍ରାୟ ଏକାଠି ଯାତ୍ରା ଏକାଠି ଯାତ୍ରା ବେଳେ ସକ୍ତନ ଜଣେ ଦୈନିକ ଶବ୍ଦର କାଗଜର ସମ୍ପାଦକଙ୍କର ଫୋନ୍ ପାଇଲା । ସେ ତାକୁ ଶୀଘ୍ର ତାଙ୍କ ଅତିସକ୍ତ ଆସିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ସକ୍ତନ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ସମ୍ପାଦକ ମହାଶୟ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଦେଲେ । ହସ୍ତାକ୍ଷର ମହୁପାଳର ଥିଲା । କୌଣସି ସ୍କୁଲ ପିଲାର ଗଣିତ ଖାତାର ଏକ ରଦ୍ଦି କାଗଜ ଉପରେ ପେନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ସେ ଚିଠି ଲେଖା ହୋଇଥିଲା । ସମ୍ପାଦକ ମହାଶୟ,

ଏଇଟା ମୋର ସର୍ବଶେଷ ଲେଖା, ଯଦିଓ ଚିଠି ରୂପରେ । ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ରୂପରେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ ନ ଥିବି । ମୁଁ ହାତଯୋଡ଼ି ସବିନୟ ନିବେଦନ କରୁଛି ଯେ ଆପଣ ଏହାକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରକାଶିତ କରି ଜଣେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ତମ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରିବେ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । ପ୍ରଲେଭନର ଗୋଟିଏ ମୃତୁର ମତେ ଚୋର କରିଦେଲା । ମୁଁ ମୋର ମାମୁଁ ଦୁଃଖ ଭାରି ଘରେ ଯେଉଁଠି ମୁଁ ପାଳିତ ହୋଇଥିଲି, ତତ୍‌କାୟିତ ହେବା ସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ଜଣେ ତତ୍‌କାୟିତକୁ ମାଣି ତାର ତତ୍‌କାୟିତ ମୁଁ ଲୁଟି କଲି । ସେ ସମସ୍ତ ଗହଣା ମୋ ଅଜା

ଘରେ ମୁଁ ସେଇ ଶ୍ଵେତ ମାଲ ନିକଟରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଚୂନ ଗଦା ଉପରେ ଲୁଗା ଦେଲି । ଦୁଇଜଣ ଡକାୟତ ପଳାଇ ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନେ କିଛି ଗହଣା ଓ ଟଙ୍କା ନେଇ ଯାଇଥିଲେ ତେଣୁ ମୋ ଦ୍ଵାରା ଲୁଗାଯାଇଥିବା ଶ୍ଵେତ ମାଲ ସେଇ ଡକାୟତମାନେ ନେଇଥିବା କଥା ସହଜରେ ଅନୁମାନ କରାଗଲା । ଏହି ଶ୍ଵେତ କରବା ସମୟରେ ମୋର ଆତ୍ମା କମିଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପବେଳେ ମୋର ସମସ୍ତ ଚେତନା ବିବେକ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଭଣେଜର ବିବାହ ଚିନ୍ତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୋ ମନରେ ବସି ବାନ୍ଧିଥିଲା । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ, ଜାତି, ସମାଜ ପରମ୍ପରା ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ ଜିଦ୍ ଧରିଥିଲା । ତାର ଜିଦ୍ରେ ସମାଜର ପ୍ରକୃତ ରୂପ ଯେପରି କହୁଥିଲା, ମୁଁ ନିଜେ ମୋର ବାପ, ମା ହେଉଛି ଭଣେଜର ବିଭାଗର ଖୁବ୍ ଜାକଜମକରେ କରବା ପାଇଁ ଚାହୁଁ ଥିଲି । ଜମିଦାରୀ ବାତାବରଣରେ ବଢ଼ି ମୋର ମନୋଭାବ ମଧ୍ୟ ରାଜସ୍ଥିତି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ଯେତେବେଳେ ଗତ କିଛି ବର୍ଷ ହେବ ମୋର ଆର୍ଥିକ ଜୀବନ ଘୋର ସଙ୍କଟ ପୁଣି ହୋଇଥିଲା ସେତେବେଳେ ମୋର ମନରେ ଏକ ଅହେତୁକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ମୋର ଏଇ ସ୍ଥାନ ଚିନ୍ତା, ମୋର ସମସ୍ତ ସତ୍ତ୍ଵ ଚିନ୍ତାକୁ ଜବରଦସ୍ତି କରି ହଜା କରିଥିଲା । ମୁଁ ମନେକରି ଏ ଧନ ମତେ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ମିଳିଛି । ଜଣେ ପାଖରେ ଏତେ ବଡ଼ ମହଜୁଦ୍ ରହିଛି ଯେ ଏ ସାମାନ୍ୟ ଅଲଙ୍କାର ଗୁଲିଗଲେ ମଧ୍ୟ ପୁରୁ ଅବସ୍ଥା ବଳାୟିତ ରଖିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଏତକ ଅଲଙ୍କାର ମୋର ଭଣେଜର ବିବାହ ପାଇଁ ଧନ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତାକୁ ସଫଳ କରିଦେବ ।

“ଆଜି ଏ ଯୁକ୍ତିକୁ ମୁଁ ଏକ ବରଷ ଡାକି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଶ୍ଵେତ କରିବା ପରେ ପରେ ମୁଁ କା ପୁରୁଷ ହୋଇଗଲି । ସାଧାରଣତଃ କାପୁରୁଷଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ବହୁତ ବିପ୍ଳବାବଳି ମନେହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଶକ୍ତି ସ୍ଥାନ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ନିଜ ମନକୁ ଏଇ ମିଥ୍ୟା ଚର୍ଚ୍ଚା ଦେଇ ସାନ୍ତୁନା ଦେଉଥିଲି ।

ଯେଉଁ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୋ ଭଳି ଯାଗ୍ରତ ଚେତନଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅସ୍ଵାସପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ବଞ୍ଚିବା ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ୍ତୁ କରୁ ପାରିଛି ସେ ସାଧାରଣତଃ ଅଚେତନ, ମୂଲ୍ୟହୀନ ସଂସ୍କାରରେ ବଢ଼ିଥିବା ସମାଜକୁ ପତନର ସେଇ ଗର୍ଭରେ ପକାଇ ଦେବା ସ୍ଵାଭାବିକ ଯାହାର ଭୟଙ୍କରତା ସଫଳତାରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଖବର ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ ଖବର କାଗଜରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ।

“ନିଜର କାପୁରୁଷତାରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାପାଇଁ ମୁଁ ସେଠାରେ ନଦୀରେ ଡୁବି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରୁଛି । ”

“ଦ୍ଵିତୀୟ ଅପରାଧ ମୋର ହେଲା—ମୁଁ ମୋର ପରମ ମିତ୍ର ସୁପ୍ତସିଦ୍ଧି ଓ ସୁଯୋଗ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରକାର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସବୁଜ ବ୍ୟାଙ୍କ ସଫର୍ତ୍ତି ଦାନରେ ଉର୍ଦ୍ଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଭଲ କାମର ବିରୋଧ କରିଛି ଯେଉଁ କାମ ଗୁଡ଼ିକ ମୋର ସମସ୍ତ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ

ସ୍ବପ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି । ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ଏଇ ସଂଗଂଘିତା ସର୍ବଦା ସମାଜରେ ଏକ କଲଙ୍କ ରୂପରେ ମନେରଖାଯିବ । ଏହାକୁ ମୁଁ ମୋର ସ୍ବେଚ୍ଛାରୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଅପରାଧ ମନେ କରୁଛି ।

ଅଧମ

ମହାପାଳ ଶୁକ୍ଳ

ଚିଠି ତଳେ ଚିଠିରୁ ଅସମ୍ଭବ କିଛି ବାଣୀ ଲେଖା ହୋଇଥିଲା—“ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ରହିବ । ତଥାପି ତାର ବ୍ୟକ୍ତିବାଦୀ ଚନ୍ଦ୍ରନରେ ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ରହିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ମୁଁ ଏକଦମ୍ ଏକ୍ବିଟିଆ ରହି ମଧ୍ୟ ବହୁଜନଙ୍କ ସହୃଦ ରହିଛି । ଓଃ ଦୁଃଖ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି ଅଶାନ୍ତି ଆଦି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁଭବ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ମଧ୍ୟ ଅଟନ୍ତି ଅତଏବ ଆମକୁ ଏକଥା ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ ସମାଜ ଗୋଟିଏ, ବ୍ୟକ୍ତି ତ ଅନେକ । ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ପୃଥିବୀ ଏମାନେ ସବୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯଦିଓ ଅନେକ ତତ୍ତ୍ବ ଦ୍ବାରା ଏମାନଙ୍କ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଛି । ”

ସକ୍ବନ ଥରେ ଚିଠି ପଢ଼ିଲା, ସେ ସ୍ତବ୍ଧିତ ହୋଇଗଲା । ଆଉ ଥରେ ପଢ଼ିଲା, ପଢ଼ି ପଢ଼ି ଚିଠି ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସେ ଟେବୁଲରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

କର୍ଣ୍ଣେଲ ପାଖକୁ ଖବର ଗଲା । ତା: ଜୟପାଳଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଡକାଇ ଆଣି ଖବର ଦିଆଗଲା । ସୁଲିସରେ ମଧ୍ୟ ଏତଲା ଦିଆଗଲା । ଗୋମତୀ ନଦୀର କୁଳେକୁଳେ କୁର-ଆଦାଟଠାରୁ ଆରମ୍ଭକରି ବନ୍ଧୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋଜାଗଲା କିନ୍ତୁ କେଉଁଠି ମହାପାଳର କିଛି ଚିହ୍ନ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କେଉଁଠୁ ମହାପାଳ କାଗଜ ଓ ପେନ୍‌ସିଲ୍ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲା, କେତେବେଳେ ବା ଆସି ସଂପାଦକଙ୍କ ଅଫିସ୍ ସାମ୍ନାରେ ଝୁଲୁଥିବା ଚିଠିବାକ୍ସରେ ଏପରି ପକାଇଲା । କେତେବେଳେ ଓ କେଉଁଠି ତାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ଏ ସମସ୍ତ ରହସ୍ୟ ମହାପାଳ ତା ନିଜ ସହୃଦ ନେଇଯାଇଥିଲା ।

ବାଉନ

ମହପାଳର ମୃତ୍ୟୁର ଆଘାତ କଣ୍ଠେଲି, ସବୁନ, କଳାଣୀ, ଶୀଳା ଓ (ଏମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇଥିବାରୁ) କନ୍ୟା ଉପରେ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଗ୍ରସ ରହିଗଲା । କିନ୍ତୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ଏ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ମାନି ନେଇ ପାରୁ ନଥିଲେ ଯେପରି ମହପାଳ ମରିଛନ୍ତି, ଏଇଠି କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛି ଆସିଯିବ । କେବେକେବେ ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେପରି ମହପାଳ ଆସି ତାଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । କଥା କହୁଛି, ଜୀବନରେ ଯେପରି କାହାର ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଶବ୍ଦରେ ଏମାନେ ଚମକି ଉଠି ନିଜର ଭ୍ରମ ବୋଲି ଜାଣି ଲୁହ ପୋଡ଼ୁଥିଲେ । ସମସ୍ତ ନିଜକୁ ଲକ୍ଷେ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନରୁ ଖାଲି ମହପାଳ ଯେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲା ତା ନୁହେଁ, ଜୀବନର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ଗଲା ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର, ରୂପବର୍ଣ୍ଣ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ, ଦୁର୍ଗୁଣ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତି, ବନ୍ଧୁ ଆତ୍ମୀୟ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ “ଅଛି” “ରୁ” “ଥିଲା” “ହୋଇଗଲା ।”

ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ । ଜନ୍ମ ସମୟର ଆନନ୍ଦ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ଶୋକ ସର୍ବଦା ସମାଜରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟାପାର ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ରହିବ ମଧ୍ୟ । ସମୟ ଶୋକକୁ କମାଇ ଦେଇଥାଏ । ମହପାଳ ଯଦି କଠିନ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ସମସ୍ତ ଚିକିତ୍ସା କରିବା ପରେ ମରିଥାନ୍ତା, ଅଥବା ବୃଦ୍ଧ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି ତା ପରେ ମରିଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ମନରେ ଏଭଳି ବାରମ୍ବାର ଧକ୍କା ଲାଗି ନ ଥାନ୍ତା । ମହପାଳ ପରିସ୍ଥିତି ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ଭୁଲ ମୋହର ଶିକାର ହୋଇ ପରିଣାମରେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବା ଏଭଳି ଏକ ନିଷ୍ଠୁର ସତ୍ୟଥିଲା ଯାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ପାଇଁ ସବୁନ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ମହପାଳ ପରି ପରିବେଶରେ ଯଦି ସବୁନର ଜୀବନ କାଟିଥାନ୍ତୁ ତେବେ ହୁଏତ ତାର ମଧ୍ୟ ପରିଣାମ ଏହା ହୋଇଥାନ୍ତା । ସବୁନ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ଏପରିକି ଉପାୟ ଅଛି ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆତ୍ମବଳ ହ୍ରାସକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏ ନିଷ୍ଠୁର ପରିଣାମ ଭେଟିବାରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଯାଇ ପାରିବ ।

ସବୁନ ଅଗରେ ପୁଣି ପୁରୁଣା ପ୍ରଶ୍ନ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ଯେଉଁ ଦେଶରେ କର୍ମ ଯୋଗର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ରହିଛି ବେଦ, ଉପନିଷଦ, ସାହିତ୍ୟ, ଶାସ୍ତ୍ର, ରହିଛି, ବ୍ୟାସ ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ପରି ଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ମହର୍ଷି ରହିଛନ୍ତି ଏଭଳି ରସଜ୍ଞାନ ଅଛି, ଅଜନ୍ମା, ଏଲେଭ, କୋଣାର୍କ, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତ ସାରା ଦେଶ ବ୍ୟାପୀ ଅନୁପମ ଶିଳ୍ପ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରହିଛି, ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଇତିହାସ ଏଭଳି ମହତ୍ତ୍ୱା ମୟ ଅଟେ, ସେ ଦେଶ ନଡ଼ିଆ ଓ କଦର୍ଯ୍ୟତା ଭିତରେ ରହି ଆଜି ଭୟଙ୍କର ରୂପରେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କାର୍ଯ୍ୟକ କରୁଛି । ମହପାଳ ଓ ଏ ଦେଶ ନିଜର ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଜ୍ଞାନକୁ ନେଇ ଉଭୟ ସମାନ ।

ମହପାଳକୁ ଭୁଲିବା ପାଇଁ ସବୁନ ଜୀବରେ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟାକଲ । ସେ ଓ କନ୍ୟା ଘର ଘର ବୁଲି ଲୋକଙ୍କର ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଖବର ନେଲେ ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟ ରୂପୀ ମହାମାଣ୍ଡ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟାପୀ ରହୁଥିଲା । ତା ଛଡ଼ା ଆମ ଦେଶ ମଧ୍ୟ ସମୟାନୁଯାୟୀ ଆଗେଇ ଯିବାରେ ଲାଗିଲା ଆଜିକୁ । ସମୟ ସହଜ ପାଦ ମିଳାଇ ଚାଲିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସଂସାରର ଶକ୍ତି ଦରକାର ସେ ଶକ୍ତି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଗରୁକ ହୋଇନାହିଁ ।

“ଏହାର କାରଣ କଣ ?”

ଆମ ଦେଶ ଚନ୍ଦ୍ରା ତଥା ଶୁକ୍ର ନାତିର ଏକ ବିଚିତ୍ର ଚିତ୍ରପ୍ରାଣୀ ଅଟେ । ସହସ୍ର ବର୍ଷର ରହବା, ଚଳିବା ପଦ୍ଧତି ଏବଂ ମାନସିକତାକୁ ଯାହାକି ଆଜିର ବିଜ୍ଞାନ ମୁଖରେ ଏକାବେଳେ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସିଦ୍ଧି ହୋଇଛି ତାକୁ ଆମର ସମାଜ ଅଳ୍ପ ଶବ୍ଦରେ ଜାଣୁଛି ଧରିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁଖରେ ଯାହା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି, ଯେତେ ଐତିହାସିକ ସ୍ତରର ପଡ଼ିଛି ତନ୍ ମଧ୍ୟରୁ ବେଶୀ ଅଂଶ ଆମେ ମୁଣ୍ଡେଇଛୁ । ଆମର ଘର, ଗଳିରେ ବୁଲୁଥିବା ଫଙ୍ଗର, ବୈରାଗୀ, ସାଧୁ, ଚଣ୍ଡୀ ପାଠ କରୁଥିବା ପଣ୍ଡିତ, ବିବାହ ବ୍ରତଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବା ପଣ୍ଡିତ, ଭଗବତ ପାଠସ୍ମରଣ କରିବା ପଣ୍ଡିତ, ଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣିଥିବା ପଣ୍ଡିତ, ଭୁତ ପ୍ରେତ ଝାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଚାଲିଆ, ଦାନୁଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଚାଣି ଗାରେଡ଼ି, ଯୌତୁକ ଉତ୍ତମର ତେତିଶ କୋଟି ଦେବତା, ଏହୁପରି ବିନା ମତଲବରେ ଅପଥୀ ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲମାଲ କରିବା ନାନା ଉଦ୍ଭଟ କଥାରେ ପୁର ରହୁଛି । ଏଥିରେ ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସ ଭରି ରହିଥିବାରୁ ଆମ ସମାଜରେ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଭୌତିକ ବିଜ୍ଞାନର ଏଭଳି ତେଜସ୍ୱୀ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ମୁଖରେ ଏ ସବୁ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅର୍ଥହୀନ ହୋଇଗଲାଣି । ଏସବୁ ଦେବ, ଦେବୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଆତ୍ମ ସମର୍ପିତ ମଣିଷର ଚେତନା ଶୀଘ୍ର ମୁକ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପ୍ରତୀକ ରହୁବା ଦରକାର କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ନୁହେଁ । ସର୍ବଦା ଏ ଦେଶରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବୀ ଥିବା ମାତା ଧରିଯାନ୍ତି ରହୁଆସିଛି । ପରମେଶ୍ୱର ଶୂନ୍ୟ ଆକାଶରେ ରହୁଛନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ସତ୍ୟ, ଏ ଦେଶ ବହୁ ପୁରୁଷ ଜାଣିଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବର ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ଦେଖିବା, ମଣିଷ ଭିତରେ ସେହି ପରମ ଶକ୍ତିକୁ ଚିହ୍ନିବା । ଏଇ ଦେଶ ଜ୍ଞାନ ଓ କର୍ମକୁହିଁ ନିଜର ଦର୍ଶନର ମୁକାବାର କରିଛି । ଏଭଳି ଶବ୍ଦରେ ତାର ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ସୁଜନାତ୍ମକ ମୁକ ରହୁଛି । ଏ ସମସ୍ତ କଥା ମଣିଷର ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଦୃଢ଼ କରିଛି । ଆଜିର ମୁଖରେ ଆମକୁ ଆମର ପରମ୍ପରାର ଏଇ ଶକ୍ତି ନେଇ ଆଗେଇବାକୁ ହେବ । ମୃତ୍ୟୁର ଭୟ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ପଡ଼ି ପାରଲୌକିକ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବା ଦର୍ଶନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଡ଼ ଏବଂ ଆତ୍ମସାତ୍ତକ ଅଟେ । ଏଇ ପାରଲୌକିକ ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଏହି ଧର୍ମକୁ ମଣିଷ ଜୀବନରୁ କାଢ଼ିନେଇ ପୁଟୁଳା କରି ବାନ୍ଧି ମୁକ୍ତିସମୟରେ ରଖିଦେବା ଉଚିତ ଏବଂ ସମୟାନୁକୂଳ ହେବ । ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ହସ୍ତର ଭଗବାନ କିମ୍ବା ତେତିଶ କୋଟି ପୌରାଣିକ ଦେବ ଦେବୀଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା ଭୁଲ । ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସହିଁ ନୁଆ ମୁଖର ଧର୍ମ ।

ଆମର ଆଜିର ଲୋକ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଅବଶ୍ୟ ସଂଘର୍ଷିତ ହୋଇଛି ତାର ଆଉ ଏକ କାରଣ ହେଲେ ରାଜନୈତିକ ଦଳ । ଏମାନଙ୍କର ସଂଗୁଳକ ପଣ୍ଡିତ, ଗୁଣିଆ ପଣ୍ଡା ଅଟନ୍ତି । ଆଜିର ରାଜନୀତି ଯେଉଁଭଳି ଭାବରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଛି ସେଥିରେ ତିନୋମାସ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଶକ୍ତିନାହିଁ । ରାଜନୀତି କେବଳ ବଳ କପାଳପରି ଆଖଡ଼ାରେ ପକ୍ଷପାତ ହୋଇଛି । ମାନବ ହିତପାଇଁ ଆଦର୍ଶଶୂନ୍ୟ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅହଂକାର କାରଣରୁ ରାଜନୀତିର ନେତାମାନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି, କୌଶଳ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଶଳତା ଅବାଧରେ ଚାଲିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜନୀତିର କଳ୍ପ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦରୁ ହୋଇଛି । ଏଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମାତିରୁଣି ଶିଳା ତଥା ପୃଷ୍ଠିବାଦକୁ ଶକ୍ତି ମିଳିଛି । ଏଇ ଶକ୍ତି ଏବଂ ମାନବର ହିତ ଉଭୟେ ଉଦ୍‌ଭୟଙ୍କର ଶତ୍ରୁ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରୀ ପୃଷ୍ଠିବାଦର ହେଉ କି ଦେଶବାଦ, ଜାତିବାଦ, ଧର୍ମବାଦର ହେଉ, ସର୍ବଦା ଭୁଲ ଅଟେ । ଦେଶର ପୁରୁଣା, ନୂଆ ଇତିହାସର ଅନେକ ଉଦାହରଣ ଏକଥାକୁ ସିଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆଜି ଏ ଦେଶରେ କଂଗ୍ରେସ କୁହୁ ଯୋବାଲିଷ୍ଠ ପାର୍ଟି କୁହୁ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି କୁହୁ, ଜନସଂଘ କୁହୁ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା ଆଦି ଯେତେ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ସବୁ ଅଛି, ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଠାରୁ ବଢ଼ିକରି ବେଳମାନ, ଋଦ୍ର ଉପତାର ମୋହରେ ଅଛନ୍ତି, ଅହଂକାରୀ ଓ ସ୍ଵାର୍ଥଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ । ଆଦର୍ଶ ଓ ମାନବ ଉଭୟ ଲୋକକୁ ଭଣ୍ଡାଇବା ପାଇଁ ଏମାନଙ୍କ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ହେଉଥିବା ସଂଘର୍ଷ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣ ନିମିତ୍ତ । ଏ ଦେଶର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି ଭାରତୀୟ ପରମ୍ପରାକୁ କେବଳ ଆଦର୍ଶ ରୂପରେ ଦେଖନ୍ତି । ତଥା କଥିତ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନିଜ ଦେଶକୁ ଆଦର୍ଶ ଦ୍ଵାରା ଚିହ୍ନିନ୍ତି । ତାର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପରମ୍ପରାକୁ ସେମାନେ ହୁଏତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ସାମାନ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପରମ୍ପରାକୁ କେବଳ ବିଦେଶରେହିଁ ଦେଖନ୍ତି । ବିଦେଶୀ ପରଂପରାକୁ ସେମାନେ ଏ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ନବରତ୍ନ ଲଦି ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଜନ ଜୀବନ ଅନ୍ଧ ବଶ୍ୟ ଏବଂ ଭ୍ରାନ୍ତି ଦ୍ଵାରା ବାନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି । ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ବୁଦ୍ଧି ଜୀବିମାନେ କଣ ଚାହୁଁ ପାରନ୍ତି ? ଆଜି ମଧ୍ୟ କଣ ସେମାନେ ଫୁଲିବାଦୀ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତି ସଭାବାଦୀ ବାତାବରଣରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଜନତାକୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିବାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ? କାହାକୁ କଣ ନିଜ ଦେଶ ପ୍ରିୟ ନୁହେଁ ? ଦେଶରୁ ପରଂପରାଗତ ବହୁ ସହଜାଣି ଶକ୍ତି ନିମିତ୍ତ ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ?

ମହାପାଳ କହୁଥିଲା ଯେ ବଙ୍ଗଳାର ଦୁଇକ୍ଷ ଦାଉରେ ମଣିଷ ଉପରେ ଏଭଳି ସଂକଟ ପଡ଼ିଲା ଯେ ତାକୁ ସହୁ ସହୁ ତାର ଚେତନା ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ସେ ନିଜର ନାଁ, ଏମିତିକି ନିଜକୁ ସୁଦ୍ଧା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା । ଏବେ ଆମ ଦେଶର ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ଦଶା ହୋଇଛି । ଭାରତ ବାସୀ ଏକଥା ଆଜି ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ ସେ ଭାରତୀୟ, ସେ

ବଂଶେଷ, ସୋସାଇଟି, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ଜନସଂଘୀ, ଅକାଳୀ ଅଟେ । ସେ ଯଶ ଶ୍ରାପ୍ତ କବି ଜଳାକାର, ନେତା, ଡାକ୍ତର, ବାଣିଜ୍ୟର, ଅଫିସର କମ୍ପା ସମାଜରେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶଙ୍କ ଭିତରେ ଭରଘସ୍ପତା ବୋଧ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଆଉ ମଣିଷ ହୋଇ ସେ ଲୋକେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବେଳେ ଦେଶ ଓ ଲୋକଙ୍କ କଥା କହୁନି କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶ କଣ ? ଏଇ ଦେଶ ମାନବତାର ମର୍ମକୁ କେଉଁ ଉପାୟରେ ଚିହ୍ନିଥିଲା । ଏବେ ତ ଏପରି ଲାଗୁଛି ଏ ଦେଶ, ଏ ପୃଥିବୀରେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତି ସମାଜ ନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ନିଜ ପାଇଁ ରହୁଛି, ଚିନ୍ତା କରୁଛି ଓ କାମ କରୁଛି । ଏଭଳି ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦ୍ଵୀପରେ ଅଲଗା ଅଲଗା ରହୁଛନ୍ତି ।

ଏଇଆ କଣ ମଣିଷର ପ୍ରାକୃତିକ ହିତ ?

ଆଜିର ମଣିଷ ନିଜ ମନରେ କୌଣସି ସମୟରେ ବି ଅନୁଭବ କରେନା ଯେ ସେ ଭୁଲ ବାଟରେ ଯାଉଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜ ଭୁଲ ଲୁଚାଇ ଅନ୍ୟର ଭୁଲ ଦେଖାଇ ଦିଏ । ଏଥିରେ ଗୋଲମାଲ ବଢ଼ିଯାଏ, ଆଜକ ବ୍ୟାପୀ ଯାଏ, ମଣିଷର ଏଇ ହିତ ଅପ୍ରାକୃତିକ ଅଟେ ।

ମଣିଷର ଆତ୍ମ ବିଶ୍ଵାସ ଜାଗରୁକ ହେବା ଦରକାର । ତା ଜୀବନରେ ଆତ୍ମା ରହିବା ଉଚିତ । ମଣିଷ ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖ ସୁଖକୁ ତାର ଦୁଃଖ ସୁଖ ବୋଲି ମାନି ନେବା ଉଚିତ । ବିଚାର ଶକ୍ତିରେ ପ୍ରଭବ ଆଇପାରେ, ବିଚାର ବିଭେଦ ଫଳରେ ସୁସ୍ଥ ଚର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ତା ଫଳରେ ଉଦ୍‌ଭବର ତାର ସମନ୍ୱୟାତ୍ମକ ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ଘଟିଥାଏ । ତେବେ ଶତ୍ରୁ ହେଲେ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ବ୍ୟକ୍ତି ସହୃଦ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନୁଚ ସମ୍ମୁଖ ରହିଛି ଯେଉଁଲି ବିନ୍ଦୁ ସହୃଦ ବିନ୍ଦୁ, ଲହଡ଼ି ସହୃଦ ଲହଡ଼ି । ଲହଡ଼ିରୁ ସମୁଦ୍ର ହୁଏ, ଏହିଭଳି ବିନ୍ଦୁରେ ମଧ୍ୟ ସମୁଦ୍ରର ଅସ୍ତିତ୍ଵ ରହିଛି ।

ସୃଜନ ଓ କନ୍ୟା ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ନିଜର ଚିତ୍ତେଇଆ କର୍ମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନବ-ଜଗତର ଦର୍ଶନ କରିବା ପାଇଁ କର୍ମରତ ହୋଇଗଲେ । ପୃଷ୍ଠା ସଂସାର ନିଜକୁ ସଂସାରରୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପୂର୍ବରୁ କଠିନ ପ୍ରଶ୍ନର କଥା ଆଦାତ କରେ । ଆଉର ମଧ୍ୟ କରିବ କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସ୍ଵର୍ଗୀ, ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଆତ୍ମା ଓ ବିଶ୍ଵାସ ନେଇ କାମ କରିବେ । ଦିନେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାଜିକ ଚେତନା ଜାଗତ ହେବ ହିଁ ହେବ ।

